

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Donostia

Aurkibidea

Udalerria: Donostia

Sarrera

Gipuzkoako hiriburua eta lurraldeko herririk haziena. Hirigune nagusiaz gain, zenbait auzo garrantzitsu ere baditu, horietako batzuk herri izaera ere izan dutenak, hala nola: Altza, Añorga, Igeldo eta Zubieta. Donostiako euskarari dagokionez, zalantzan jarri izan da benetako hizkera berezia izan ote duen. Izan ere, auzo bakoitzak bere berezitasun eta ezaugarriak izan ditu, eta auzo batetik bestera aldea suma daiteke. Erdigunean, berriz, nahasketa handia dago, asko direlako gurasoak beste nonbaitekoak zituzten donostiarrak. Alderdi linguistikoari ez ezik, historia jasotzeari ere garrantzia handia eman diogu elkarrizketetan.

- **Biztanleak:** 186.179
- **Euskaldunak:** %40,3

Ahotsak.eus-eko datu orokorrak

- Hizlariak: **198**
- Zintak: **228**
- Pasarteak: **5.399**
- Transkribatutakoak: **556**
- Audioak: **99**
- Bideoak: **5.286**

Proiektuak

- 101L - DSS2016 Donostialdea
- Antzin eta Urdirazko udalekuen historia
- Badiako ikastola txikiak
- Behe Urumearen Memoria Historikoa
- Bizi dugun Antigua
- Dialektologia-EHU
- Donostiako ahotsak
- Euskal Herriko Ahotsak
- Fondo partikularrak
- Gazte gara gazte
- Lasarte-Oriako euskararen historia soziala
- Lauaizeta BHI Ikastetxea. 'Bake Hari Izpiak' proiektua

- San Ignacio ikastetxea. Ahozko ondarea jasotzen
- SOKA: Euskal Dantzaren Urratsetan
- UEU Udako Euskal Unibertsitatea

Hizlariak

Mari Jose Aginaga Otaegi (1965)

Jabier Agirre Lasarte (1952)

Donostian jaioa. Ama donostiarra zuen eta aita Getxon jaioa (guraso gipuzkoarrak zituen arren): Donibane Lohizunen ezagutu zuten elkar, gerrako exiliatu bezala. Aitaren anaia Jose Antonio Agirre Eusko Jaurlaritzako lehendakaria izan zen. Jabier zazpi senidetan zaharrena zen. 3 urtetik 8 urtera bitarte Karmele Esnalen ikastolan ikasi zuen, Artzai Oneko etxe batean. Santo Tomas lizeoan jarraitu zituen ikasketak (lehenengo promoziokoa da). Hantxe eman zituen bere lehen euskara klaseak, 13-14 urterekin, eta gero gau-eskoletako irakasle moduan ere jardun zuen, euskalduntze-alfabetatzean. Medikuntza ikasi zuen Bilbon, eta Antiguako anbulategian hasi zen lanean. Osaba pediatriarekin ere bai ondoren. UZEIrako osasungintzari lotutako hiztegiak egiten hasi zen, 1977an, eta 1983tik aurrera mediku-lana utzi eta euskalgintzari heldu zion bete-betean. Zientziaren dibulgazioa euskaraz egiten ere lan handia egin du, irratian, prentsan zein telebistan (2021ean Elhuyar merezimendu saria jaso zuen). Osasungoa Euskalduntzeko Erakundeko (OEE) lehendakaria da. San Telmo museoan egindako elkarriketa.

Ramon Agirre Lasarte (1954)

Donostian jaioa. Ama donostiarra zuen eta aita Algortan jaioa: Donibane Lohizunen ezagutu zuten elkar, gerrako exiliatu bezala. Aitaren anaia Jose Antonio Agirre Eusko Jaurlaritzako lehendakaria izan zen. Ramon zazpi senidetan hirugarrena zen. 3 urtetik 8 urtera bitarte Karmele Esnalen ikastolan ikasi zuen, Artzai Oneko etxe batean. Umetan Euzkal Iztundea antzerki taldearen obra batzuetan hartu zuen parte, bi anaiarekin batera, Maria Dolores Agirre zuzendariarekin. Gaztetxo dantza taldean ere ibili zen. Santo Tomas lizeoan jarraitu zituen ikasketak, eta ondoren arkitektura ikastera joan zen, Valladolidera, marraztea asko gustatzen zitzaiolako. Ondoren Parisen ia urtebete igaro zuen; han antzerkia egiten hasi zen. Bueltan, interpretazio ikasketak egin zituen Antzerti eskolan, eta ordutik aktore lana izan du bizimodu. Antzerkia, telebista eta zinema. Aktore ezaguna da. Euskararen aldeko lanetan jardun du beti. San Telmo museoan egindako elkarriketa.

Mirentxu Agote Aramendi (1933)

Donostiako Parte Zaharrekoa, jaio zen etxe berean bizi izan da beti, Angel kalean. Gurasoak ere donostiarrak zituen: Joxe Migel aita saregilea zen Pasaian; Pepita ama, berriz, Toribio Alzagarekin ibili zen antzerkia egiten, gerra aurretik. 1945ean, "Ramuntxo" egitea eskatu ziotenean, alaba ere antzerkian hasi zen. Urtero taularatzen zuten antzezlanen bat, beti euskaraz, Maria Dolores Agirre gidari zutela. Ikasi, baina, erdaraz egin zuen dena, Mirentxu mojen eskolan ibili baitzen: lehenengo Elizaranen, eta gero San Bartolomen. Akademia batera ere joan zen, kontabilitatea ikastera, baina gero ez zuen erabiltzerik izan. Etxe azpian ezagutu zuen senarra izango zuena, eta bertara ezkondu ziren. Bi seme izan zituzten. Oso etxezuloa da, eta etxea landarez beteta dauka. Gantxiloa ere egiten du.

Begoña Agote Martiarena (1923-2012)

Gurasoak donostiarrak zituen; ama Anoeta baserrikoa eta aita Parte Zaharrekoa. Hantxe jaio zen, baina oso umetan Pasai San Pedrorra joan ziren bizitzera aldi baterako, aita hango bapore enpresa batera joan zelako lanera. Hiru senide ziren. Hasieran Pasaian joan zen eskolara eta Donostian gero, mojekin betiere. Hamaika urte zituenean bueltatu ziren Donostiara, eta Parte Zaharrean bizi izan ziren, Portu kalean. Agote taberna-jatetxe-pentsioa zuten. Gerra hasi zenean Getariara joan ziren ihesi; astebete egin zuten han. Aita Eusko Etxearen sortzaileetako bat zen. Bilbotar batekin ezkondu zen, eta sei seme-alaba izan zituzten. [Miren](#) ahizparekin egin genion elkarriketa Begoñari (eskuinekoa).

Miren Arantzazu Agote Martiarena (1927-2017)

Gurasoak donostiarrak zituen; ama Anoeta baserrikoa eta aita Parte Zaharrekoa. Baina Pasai San Pedron jaio zen, aita hango bapore enpresa batera joan zelako lanera. Hiru tokitara joan zen eskolara, hasieran Pasaian eta Donostian gero, mojekin betiere. Bederatzi urte zituenean bueltatu ziren Donostiara, eta Parte Zaharrean bizi izan ziren, Portu kalean. Agote taberna-jatetxe-pentsioa zuten han. Gerra hasi zenean, Getariara joan ziren ihesi; astebete egin zuten han. Aita Eusko Etxearen sortzaileetako bat zen. Donostiar batekin ezkondu zen, eta hiru seme-alaba ditu. [Begoña](#) ahizparekin egin diogu elkarriketa Mireni (ezkerrean).

Jose Luis Aiarza Zubillaga (1935-2014)

Egiako Etxetxo baserrian jaio zen, Polloeko hilerriaren ondoan. Ama bertakoa zen, eta aita Parte Zaharrekoa. Bi senide ziren. Jose Luisek lau urte zituenean Aldamar kalera joan ziren bizitzera. Hantxe egin zituen ikasketak, lehenengo Ensantxeko eskola publikoan eta ondoren Los Angeles ikastetxean, fraideekin. 15 urterekin Zurich aseguru etxean hasi zen lanean. Afrikan egon zen soldadu. Errenteriako emakume batekin ezkondu zen, eta lau seme-alaba izan zituzten. Euskara galdu samar eduki ondoren, berreskuratu egin zuen. Santo Tomas lizeoaren bultzatzaileetako bat da.

Joxe Aierbe Iraola (1934-2012)

Altzako Ubegi baserrian jaioa, gazterik trebatu zen baserriko lanetan. Bost senide ziren. Aita Gaintzakoa zuen, eta Goierrin ikasitako lanak ere egiten zituen: erlezaintza, sokak egitea, behi gazta eta gurina... Martutenera joan zen eskolara. 18 urterekin arotz lanetan hasi zen Joxe. Afrikan soldadu zegoela hasi zen bertsoak idazten, baina zaletasuna umetatik zetorkion. Aita, ama eta aitona bertsozaleak ziren oso. Bertso zaharrak kantatzea normala zen etxean, eta baita aita bertsotan jardutea ere. 33 urterekin istripu larria izan zuen, eta denbora luzez egon zen mugitu ezinik; idazten jarraitu zuen. Basarriri bidaltzen zizkion bertsoak, hark irratian kanta zitzan. Bera ere ibili zen irratian lanean, baita Diario Vasco egunkarirako kronikak egiten ere. Euskaraz alfabetatu ondoren, eskolak ere eman zituen. Bi liburu ditu argitaratuta Auspoa argitaletxearekin. Loiolara ezkondu zen.

Xanti Aiestaran Oiartzabal (1932)

Donostiako Martutene auzoko Goiatz Erribera baserri ederrean jaio zen 1932an. Baserria erriberako lur emankorren erdian egonik, txikitatik aritu zen baserriko lanean, baratzegintzan batik bat. Erretreta hartu arte egunero joaten zen Donostiako Bretxako azokara, kamioneta batean azken urteetan, baina Urumeako tranbian gaztetan. Horretarako, ordea, egunero-egunero pasa behar izaten zuten errioa etxe aurreko txanela pasabidetik. Errioko bizitza, txanela zein gabarrak, txanela-pasabideak eta errioko arrantza nahiz istorioak izan ditu, beste askoren artean, hizketagai. Goiatz Erribera parean, errioz bestaldean bizi zen elkarrizketa egin genionean, Martutene auzoko etxebizitza-eraikin berri batean, baina artean egunero egiten zuen baserrirainoko joan-etorria.

Ebaristo Aiestaran Pikabea (1927-2011)

Añorgako Unanue Berri etxe-baserrian jaioa. Aita Usurbilgoa zuen, ama Aginagakoa. Bost senide ziren, baina hiruk egin zuten aurrera. Eskola publikora joan zen, Añorga Txikin, eta gero Rezolaren eskolan ere ibili zen. Rezola lantegian egin zuen lana, erretiroa hartu artean. Auzoko ekintza guztietan parte hartu izan du: pilota, dantza, kantatu... 50 urte egin ditu Donostiako Orfeoian. Añorgako Otxotearen sortzaileetako bat ere bazen. Joxema Mendiola, Mari Pili Alkain eta Kontxita Argoterekin batera egin zuen kontu-saioetako bat, Rezola museoa.

Margari Aizpurua Lete (1923)

Ergobiako Oilalume baserrian jaio zen, baina hamabost egunekin Donostiara eraman zuten, hantxe bizi baitziren gurasoak, Portu kalean. Aitak arrandegi batentzat egiten zuen lana. Ama alargundu zenean, etxeko logela bat alokatzen hasi ziren, aurrera ateratzeko, eta ohiturari eutsi zioten gerora ere. Margarik Muñoaren eskolan egin zituen lehen urteak, euskaraz. Besteak beste Elbira Zipitria eduki zuen irakasle. Gero, mojetan ibili zen; dena erdaraz han. Erlijioa barruraino sartu zioten, eta elizako kontuetan ibili zen, katekista eta. Josten ikasi zuen, eta umeendako arropa egiten zuen etxean. Hasierako etxe berean bizi zen gurekin egon zenean ere, eta hori zuen zaletasuna, umeentzat arropatxoak egitea. Aresokoa (Nafarroa) zuen senarra, arotza.

Martina Alava Zumalakarregi (1922)

Zubieta kalean jaio zen, Kontxako pasealekuaren ondoan, Erlojuen pare horretan. Ama Gabiriakoa zen, eta janari-denda zeukan etxe azpian. Aitak, Zumarragakoa bera, bankuan egiten zuen lan. Lau senide ziren. Mojekin ibili zen eskolan, Presentacion de Maria ikastetxean, giro erabat erdaldunean. Hondartzan jolasten zuten. Gerra garaian Zumaian egin zuen hilabete. Hotel batean egin zuen lan hainbat urtez, eta bulego batean ere bai gero. Ez dauka ohiturarik euskaraz hitz egiteko.

Angela Alberdi Arrillaga (1936)

Igeldoko Lizarreta etxean jaioa, "Sakristauena" bezala ezagunagoa. Gurasoak igeldotarrak zituen: ama Bengoetxea baserrikoa zen, eta aita -aitona bezalaxe-sakristaua; maisua zen ogibidez. Bost senide ziren, horietako lau neskak. Igeldon bertan ibili zen eskolan Angela, eta gero Donostiako tailer batera joan zen josten ikastera. Oinez joaten zen, ahizpekin batera: jostera joaten ziren bi, eta plantxatzera beste biak. Haurren arropa egiten aritu zen ezkondu artean, Etxaide kalean. Bi seme ditu. [Antonina](#) ahizparekin batera egin diogu elkarrizketa Angelari (argazkian, eskuinekoa).

Antonina Alberdi Arrillaga (1925-2017)

Igeldoko Lizarreta etxean jaioa, Sakristauena bezala ezagunagoa. Gurasoak igeldotarrak zituen: ama Bengoetxea baserrikoa zen, eta aita sakristau eta maisua. Bost senide ziren, horietako lau neskak. Igeldon bertan ibili zen eskolan, eta gero Donostian hasi zen lanean, plantxatzen; izebak erakutsi zion. Oinez joaten zen, ahizpekin batera: jostera joaten ziren bi, eta plantxatzera beste biak. Ezkongabea da. [Angela](#) ahizparekin egin genion elkarriketa Antoninari (irudian, ezkerrekoa).

Boni Alberdi Jauregi (1926-2011)

Loiola auzoan jaio zen, Plazaburu izeneko kale-baserrian. Ama Tolosan jaioa zen, baina Astigarragako Ubarburu baserrian bizia; aita, berriz, azpeitiarra. Hiru senide ziren. Loiolako eskola publikoetara joan zen Boni, bai gerra aurretik eta baita ostean ere; gerra garaian, baina, hiru urte egin zituzten Astigarragan, baserrian. Aita mehatxatuta zegoen, abertzalea izateagatik, eta han ezkutatu zen familia osoa; Egiako teila fabrikari egiten zuen lana, gauzez. Hamar urterekin hasi zen lanean, lehenengo Donostiako kirol denda batean, arotz gero; gau eskolara joaten zen, San Inazio kolegiara. Enkofradore moduan urte batzuk egin ostean, Igeldoko Udalarentzat lanean hasi zen, ur bonben sistema kontrolatzen. Horrekin batera 'La Voz de España' egunkarian ere jardun zuen, esterotipoan, 30 urtean. Ezkondu eta hiru seme-alaba izan zituzten.

Kontxi Aldalur Arrieta (1942)

Pasai San Pedron jaio zen, baina Donostian bizi da bost urte zituenetik. Aita, marinela bera, gazte hil zen, eta izebaren etxera joan ziren bizitzera, amarekin. Izebak Eskulanen Etxea denda zeukan Elkano kalean (1903. urtetik), eta hantxe egin zuten lana beraiek ere. Eskola txikira Etxague Jenerala kalera joan zen Kontxi, eta gero moja teresiarrengana, Frantzia pasealekuan. Dena erdaraz ikasi zuen. Izebak, baina, ez zien uzten etxean erdaraz egiten. Euskaltzalea zen oso. Frantziako ikastetxe batean ere egon ziren ahizpa eta biak, frantsesa ikasten. 18 urterekin hasi zen dendan lanean. Han egoten da orain ere.

Migel Aldasoro Gonzalez (1930)

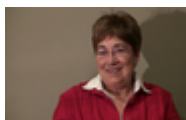
Andoainen jaioa, Larramendi kalean. Aita Urnietakoa zuen, burdingilea, eta ama Andoaingoa. Hiru senide ziren. Gerra garaian aita fusilatu egin zuten, eta bederatzi urterekin Donostiako Aiete auzora joan zen bizitzera, Bera-Bera baserrira. 27 urte arte bizi izan zen han. Hainbat lanetan ibilia da: eraikuntzan, Antiguako izotz-lantegian... Bertsotarako zaletasun handia izan du beti, eta hainbat bertso zahar kantatu ditu, 'Txirrita'renak batez ere.

Iñaki Alegria Loinaz (1957)

UEUko zuzendaria izan da 2014-2018 urte bitartean. UPV/EHUko Informatika fakultateko irakaslea da.

Maria Pilar Alkain Sarasola (1941)

Añorga Txikin jaio zen, Rezolako etxeetan. Ama Usurbilgoa zuen; aita, Adunakoa. Lau senide ziren. Eskola publikoan ibili zen, etxe ondoan, eta gero Rezola lantegiak auzoko emakumeentzat jarritako kultur zentrorra (Centro Cultural Femenino) ere joan zen, ezkondu arte. Gaztelaniaz ikasi zuen dena. Kontxita Argote, Ebaristo Aiestaran eta Joxema Mendiolarekin batera egin du kontu-saioa, Rezola museoan.

Iñaki Alkiza Laskibar (1933)

Herrerako Agur etxean jaio zen, Altza herriko parte zenean. Errepublikara garaia zen, eta Iñaki Andoni jarri zioten izena. Aita Altzakoa zuen eta ama, berriz, Villabonakoa. Lehenengo bata, gero bestea, guraso biak hil zitzaizkion 13-14 urterako, eta hiru senideak amonarekin eta osabarekin joan ziren bizitzera, Altzako Elizalde etxera. Herrerako fraideetan egin zituen lehen ikasketak. Familiako lantegian ibili zen lanean urte askoan, Destileria Guipuzcoanan. Baina batez ere kirolarengatik da ezaguna: Realeko presidentea izan zen hamar urtean (1983-1993), Realak kopa irabazi zuen garaian hain zuzen ere. Jokalari moduan, Eibarren urtebete egin zuen eta Realean bost (1956-1961). Politikan ere ibilia da: 1978an zinegotzia izan zen Donostian, eta Gipuzkoako Batzar Nagusietako kide 90eko hamarkadan.

Iñaki Alkorta Lertxundi (1935)

Usurbilgo Egioleta-Haundi baserrian jaioa; ama bertakoa zuen eta aita Usurbilgo Urteta baserrikoa. Baserritik bizi ziren: esnea, arrautzak, barazkiak, txekorrak... Amak postua zeukan Donostiako San Martin azokan. 9 senidetan 7.a izan zen Iñaki. Umetan eta gaztetan Igeldon egin zuen bizimodua, Usurbil baino askoz gertuago geratzen zitzaielako. Igeldoko baserri batera joan zen eskolara, eta 14 urterekin Gardi sastrerian hasi zen lanean, Donostiako erdigunean. 32 urterarte ibili zen han, eta ondo ikasi zuen ofizioa. Ondoren, Hernaniko Orbegozo lantegian ibili zen lanean. Egia auzora ezkondu zen, bere emaztea (jaiotzez Antigua auzokoa) bertan bizi baitzen 16 urtetatik. Lau seme-alaba izan zituzten. Iñakik baratza eta animaliak izan ditu beti Egian ere.

Jose Mari Altuna Berridi (1940)

Lizarriturriko etxeetan jaio zen.

Inaxi Altuna Etxeberria (1941)

Donostiako Martutene auzoko Antondegi baserrikoa, hiru ahizpatan zaharrena zen. Aita bertakoa zuen, eta ama, berriz, gertuko beste baserri batekoa, Paradakoa. Umetatik ibili zen baserriko lanetan. Animaliak oso gustuko izan ditu beti, baita loreak ere. Amarekin joaten zen Bretxako azokara, zaldi-karroan, "tratuarekin": berdura saltzera. Esnea partitzen ere ibiltzen zen, etxez etxe, bera bakarrik, ama postuan zegoen bitartean. Moja kolegiara joan zen 14 urte arte, uniformeak jantzita. 18rekin Donostiako Parte Zaharrera joan zen bizitzera, amaren aldeko amona zaintzeko; gero, Martuteneko amona ere hartu zuen etxean. Libre geratzen ziren logelak alokatu egiten zituen, diru pixka bat ateratzeko. Altzoko Karlos Artola harakinarekin ezkondu zen; Bretxan izan zuten harategia. Lau seme-alaba dituzte. Iñaxitaren ahizpa gazteena geratu zen baserrian, eta plazara joaten jarraitzen du.

Bernardo Altuna Telleria (1932-2012)

Donostiako Añorga auzoan jaio zen, Unanue etxean. Baina Errotazar baserrian bizi izan zen; ama bertakoa zen, eta aita Amezketakoa. Zazpi senide ziren. Añorgatzikiko eskolan ibili zen batxilergoa egin arte. Gero, lorazain hasi zen Rezola lantegiko lurretan. Itzain ere ibili zen zementu lantegiko Harrobieta harrobian, 17 urterekin. Rezolan jardun zuen erretiroa hartu arte, lehenengo harrobian bertan eta gero tailerrean, mantenimendu arduradun. Añorgako Bidarte baserriko alaba batekin ezkondu zen, eta hiru seme izan zituzten.

Jose Luis Alvarez Enparantza *Txillardeg*i (1929-2012)

Donostiarra, euskal kulturaren oso ezaguna da *Txillardeg*i. Idazlea, hizkuntzalaria, irakaslea... 30etik gora liburu eman ditu argitara. "Leturiaren egunkari ezkutua"-rekin euskal nobelagintza berri zuen, 1957an. Politikan ere jardun du. Bilbon Ingeniaritza ikasten ziharduela gazte mugimendu abertzaleetan parte hartzen hasi zen. EAJren ekintza faltarekin konforme ez, eta Ekin taldea sortu zuten, ETAren hazia. Hainbat aldiz atxilotu zuten, eta 1961ean erbestera jo zuen. 1976an itzuli zen, eta Euskal Sozialista Biltzarrea sortu zuen. 1980ko hamarkadan HBko Mahai Nazionalan ere egon zen. Baina euskalgintzan ibili zen batez ere. Hainbat ikerketa egin zituen, eta hizkuntzalaritzako irakasle jardun zuen EHUn. Euskaltzain urgazlea zen. Antiguari bizi zen txikitatik, eta "Antigua 1900" liburuan jaso zuen auzoa garai batean nolakoa zen.

Jabier Amunarriz Andonegi (1924)

Donostiako parte zaharrear jaio (Gaztelubide kalean) eta bertan igaro du bizitzarik gehiena. Aita hondarribitarra zuen, gazterik Donostiara joan eta bertara ezkonduakoa; ama donostiarra zuen. Bederatzi anai-arrebaren arteko gazteena izan zen. Gerrak ume zela harrapatu zuen, 12 urte zituela. Bere anaiak Saseta batailoian sartu ziren (PNVkoa) eta berak ihes egin behar izan zuen, gurasoekin batera. Lehenbizi Bermeo eta Algortara, eta handik Ziburura, untziz. Gerra bukatu arte hantxe bizi izan ziren. Donostiara itzuli eta Real Sociedad taldeko idazkaritzan lan egin zuen zenbait urtez. EGIko isilkako taldean sartu zen, Francoren aurkako propaganda banatuz, eta 1949. urtean berriro alde egin behar izan zuen Iparraldera. Hantxe ezkondu zen eta bere lehenengo 3 alabak ere bertan jaio ziren. Euskadi Irratiko esatari lanetan aritu zen, harik eta 1960. urte inguruan Donostiara itzuli zen arte. Aita eta anaiak arrantzaleak zituen eta berak ere itsasoko lanetan jardun zuen jubilatutako arte. Elkarrizketan bere alabak, suinak eta emaztea ere azaltzen dira.

Bernardo Anabitarte Ezeiza (1937)

Garrostegi baserrian jaio zen, Loiolan (Altza, garai hartan). Hiru senide ziren, eta gazterik geratu ziren umezurtz. Aita Astigarragakoa zen, eta Pasaiaiko portuan egiten zuen lana; ama Intxaurrendokoa, Arjel Etxeberri baserrikoa. Haraxe joan ziren bizitzera, izeba-osabekin. Bernardo umetatik trebatu zen baserriko lanetan. Martuteneko eskola publikoan ibili zen, eta 13 urterekin osabaren janari-dendan hasi zen lanean; iluntzean eskola partikularretara joaten zen, Loiolara. Osabak ardo eta likore-denda ere jarri zuen, Donostiako Prim kalean, eta hantxe hasi zen hogeitazurte zituela. Orain ere Ezeiza ardandegian dihardu lanean. Grosera ezkondu zen, eta bi seme-alaba ditu. Ehiza du afizio. Arjel Etxeberri baserria bota egin zuten, Intxaurrendoko beste hainbat baserri bezalaxe, 1979ko desjabetzeen ondorioz; kuartela dago orain han.

Pakita Anabitarte Guruzeaga (1920-2016)

Intxaurrondoko Pellizar baserri-sagardotegian jaio zen, gaur egun desagertua, Altza herriaren parte zenean. Aita bertakoa zuen, sagardogilea eta zinegotzia Altzan, eta ama inguruko beste baserri batekoa; hura Bretxara joaten zen berdura saltzera. 9 senide ziren, eta Pakita zen gazteena. 1918ko gripearekin familiako hainbat kide hil ziren, amona eta aita tarteko. 6 urterekin Grosen hasi zen eskolan, moja jesuitinekin; gero Intxaurrondon eta Herreran ere ibili zen. 11 urte zituenean ama hil zitzaion. Comercio eskolan hasi zen, baina ezin izan zituen ikasketak bukatu, gerra etortzean eskola itxi zutelako, eta ospital militarra bihurtu. Osaba bat fusilatu egin zuten. Esnea partitzen eta ahizpa jostunari laguntzen egin zuen lana. Baita haur kotxeak egiten zituen lantegi txiki batean ere, Ategorrietan, ezkondu artean. Zazpi seme-alaba ditu.

Manoli Andonegi Uranga (1922-2017)

Gaztelubide kalean jaio zen, Donostiako Parte Zaharrean. Umea zela, Kale Nagusira joan ziren bizitzera. Ama Mutrikukoa zuen, eta arrain-postua zeukan Bretxan. Aita donostiarra zen, eta tabakaleran egiten zuen lana. Lau senidetan zaharrena zen Manoli. Muñoaren eskolan ibili zen hasieran, eta Elizaranen gero, mojekin. Gerra hasi zenean Bizkaira joan ziren, osaba baten etxera; aita Santandergo tabakaleran hasi zen lanean. Ama eta seme-alabak ikatz bapore batean bueltatu ziren Pasaia. 15 urterekin 'Graficas Izarra'n hasi zen lanean, Miracruz kalean (Gros), eta hantxe ezagutu zuen bere senarra izango zena, Felipe Alkorta antiguatarra. Antiguara joan ziren bizitzera, eta zazpi seme izan zituzten, bi bizki pare tarteko zirela.

Pepi Añorga Salaberria (1939)

Miramón Berri baserrian jaioa, Aieten. Ama Añorgakoa zuen, aita Altzakoa. Lau senide ziren. Inazia Barrenetxea maistrarekin ibili zen eskolan, Aieten bertan, hiru urterekin hasi eta 14 bete arte. Baserriko lanetan jardun zuen gaztetxoa zenetik. San Martín azokara joaten ziren tratuarekin, eta esnea partitzen zuten etxez etxe. Félix Durandegirekin ezkondu zen, Pagola Azpi baserrira, eta lau seme-alaba izan zituzten.

Jose Ignazio Ansorena Miner Piter (1953)

Konstituzio plazan jaioa, musikarako zaletasun handia zuen familia batean: Isidro Ansorena txistulari ospetsua zuen aitona, eta harekin egin zituen txistu-danbolin ikasketak. Don Eugenio Goya maisuaren eskolan ibili zen mutikotan, eta Mundaizko korazonistetan ere bai. Ondoren Filosofia eta Letrak ikasketak egin zituen, Deustun. Gaztetxotan euskal giroan murgiltzen hasi zen, Kresala dantza taldearen bitartez. Hantxe sortu zuten lehenengo pailazo-taldea: Kixki, Mixki eta Kaxkamelon. 13 urtean batera eta bestera ibili ziren. Txirri, Mirri eta Txiribiton etorriko ziren gero, 1984an: ETBrako "Don Don Kikilikon" programarekin hasi ziren, eta ibilbide oparoa izan zuten. Telebistan showman eta aurkezle moduan ere ibili zen. Hori bai, ogibidez musikaria da: txistularia eta konpositorea, Donostiako Kontserbatorioko zuzendari ere izan da. Irakasle lanetan ere jardun du, ikastetxeetan. San Telmo museoan egindako elkarriketa.

Juan Kruz Anza Uranga (1932)

Aieteko Azkaratenea baserrian hazia. Ama bertakoa zen; aita, berriz, Antiguakoa. Lau senide ziren. Eskola publikoetan ibili zen lehenengo eta maristetan gero, Antiguan. Fraisoron ere atera zuen titulua. Baserriko lanetan ibili da beti. Ganaduzalea da. Loiolan egin zuen soldadutza. Hernaniar batekin ezkondu zen, eta bi seme izan zituzten. Ehiza eta idi demak gustatzen zaizkio. Baserria duela hamabost bat urte bota zuten; lur horietan egindako etxeetako batean bizi da.

Joxe Pablo Aranzadi Urretabizkaia (1932)

Ategorrietako Iturraga etxean jaio zen, baina Loiolako Udaraberri etxera joan ziren bizitzera hiru urte zituenean. Seme bakarra zen. Ama Tolosakoa zuen, urte askoan Uruguain eta Mexikon bizi izandakoa; aita, berriz, Mutiloakoa zen. Gurasoek oilasko-postua zuten San Martin azokan. Gerra garaian etxea okupatu zieten, eta Goierrin egon ziren. Joxek mojetan ikasi zuen lehenengo eta gero fraide korazonistetan. Hantxe egin zuen batxilergoa, eta Kimika ikasi zuen ondoren, Salamancan. Bueltan, Lizarriturri xaboi-lantegiko laborategian hasi zen lanean, Antigua auzoan. Urte dezente egin zituen han, baina beste hainbat tokitan ere ibili zen: Donostiako hiltegian, Suchard lantegian 'sugus'-ak egiten eta Martuteneko eskularru lantegian. Elena Aiestaranekin ezkondu zen, eta seme bat izan zuten.

Kontxita Argote Altuna (1938)

Añorgako Txarbategi baserrian jaioa, umetatik trebatu zen baserriko lanetan. Bederatzi senide ziren. Ama bertakoa zuten, eta aita Aiakoa; Rezola lantegian egiten zuen lana. Kontxita oso gutxi joan zen eskolara, baserrian beti zegoelako zeregina: itaurren egin, esnea partitu, behiak zaindu... Rezolak auzoko emakumeentzat jarritako kultur zentroan (Centro Cultural Femenino) ikasten ibili zen, ezkondu arte. Ebaristo Aiestaran, Mari Pili Alkain eta Joxema Mendiolarekin batera egin du kontu-saioa, Rezola museoan.

Jose Mari Aristi Kalonje (1928)

Lugaritz auzoko Mercader baserrian jaioa. Igeldokoak zituen gurasoak. Sei senide ziren, eta familia baserritik bizi zen: ama San Martingo azokara joaten zen barazkiekin, eta seme-alabek esnea partitzen zuten, etxez etxe. Sei urterekin eskola publikoetan hasi zen, Heriz pasealekuan. Udan Igeldon egiten zuen hilabete, aiton-amonekin. 10 urterekin seminaria joan zen, apaizgai, lehenengo Mirakontxara eta gero Bergarara. Bokaziorik ez zuela jabetu, eta 14 urterekin Donostiara bueltatu zen. Merkataritza ikasi zuen orduan. "Listero" ibili zen eraikuntzako enpresa batean, eta gero Banco San Sebastianen hasi zen lanean. Hantxe ibili da erretiroa hartu arte. Intxaurrendora ezkondu zen, eta bi alaba ditu. Jarrai antzerki taldean ibili zen, eta Intxaurrendoko ikastola sortzen ere bai.

Josefa Aristizabal Lopetegi Pepi (1934)

Josefa Donostiako Alborrene baserrian jaio zen eta Martutenen bizi izan da. Gurasoek, Victoriana eta Jose, etxean eta udaletxean lan egin izan zuten. Bi ahizpetatik nagusiena, Martuteneko Migel Elosegirekin ezkondu zen eta hiru alaba izan zituzten.

Tere Arregi Altuna (1929)

Donostiako Konstituzio plazako etxe batean jaioa, bertan bizi izan da beti. Hura zen bere jolaslekua ere, umetan. Aita funeraria bateko langilea zen. Bederatzi anai-errebetan gazteena, Elbira Zipitriarekin ibili zen ikastolan gerra aurretik, Juan de Bilbao kalean. Gero, Elizaranen, mojekin, erdaraz. Mekanografia ikasten ere jardun zuen akademia batean; ordurako, baina, lanean zebilen. 14 urterekin hasi zen bulebarreko Sehaska arropa dendan saltzaile. 17rekin, berriz, Erreenteriako fundizio batean bulegoko lanak egiten zebilen. Ezkontzeko utzi zuen lana. Sei seme-alaba izan zituzten. Bere ahizpa Karmenek ere hitz egiten du, nahiz eta bideoan agertu ez.

Bixenta Arrieta Arrieta (1929)

Altza herrian jaio zen (gaur egun Donostiako auzoa). Kaleko etxe batean jaio arren, umetan Pelegriñene baserrira joan ziren bizitzera. Bost senidetan hirugarrena zen. Gurasoak altzatarrak zituzten. Aita igeltseroa zen. Hamaika urte arte ibili zen eskolan Bixenta, lehenengo Herrerako Peruene Berri etxean eta gero Altzako plazan bertan. Baserriko lanetan trebatu zen umetatik. Izeba plazara joaten zen tratuarekin, zaldi-karroa hartuta; esnea ere partitzen zuten. Kalera ezkondu zen, Erreenteriako [Seberiano Iñarra](#)rekin. Josten ikasi zuen, eta etxetik egiten zuen lana.

Maritxu Arrieta Arrieta (1925-2012)

Altza herriko (gaur egun Donostiako auzoa) etxe batean jaio zen, eta urte eta erdirekin Pelegriñene baserrira eramán zuten bizitzera, izeba-osabekin. Bost senide ziren. Gurasoak altzatarrak zituzten: aita, igeltseroa ogibidez, Pelegriñenekoa eta ama Kataliñenekoa. Altzako plazako eskolan ibili zen Maritxu. Baserriko lanetan ibili da beti. Izeba Bretxako plazara joaten zen tratuarekin, zaldi-karroan; esnea ere partitzen zuten. Josten ikasi zuen, Martutenen. Etxera ezkondu zen, Felix Odriozola altzatarrekin. Bost seme-alaba izan zituzten.

Arantxa Arrieta Lekube *Mutxur* (1942)

Donostiako alde zaharrean jaioa. Gurasoak Mutrikukoak zituen; aita igeltseroa eta ama neskamea. Lanbidez kontularia eta lau seme-alaben ama.

Jesus Mari Arrieta Sagasti (1947)

1958an apaizetarako ikasketak hasi zituen Donostiako apaizgaitegian. 1965-1969 bitartean Euskal Herriko Historiaz ikastaroak eman zituen Gipuzkoako zenbait herritan. 1970ean apaiztua izan zen Azpeitian eta Eibarko Salbatore parrokiara bidalia. 1970 eta 1981 bitartean, parrokiako lanaz gainera, zenbait idazlan eta itzulpen-lan egin zituen, bertako ikastolaren sorreran parte hartu zuen, baita euskararen irakaskuntzan ere ikastetxeetan eta gau-eskoletan. Euskal Udalekuen sorkuntzan ere esku hartu zuen. 1981 eta 1990 bitartean Mutrikuko parrokiara bidalia. Zenbait idazlan egin zituen eta Elizen arteko Bibliaren itzulpen-lanean esku hartu zuen. 1990az geroz Donostiako Apaizgaitegi Nagusiko Errektore izan zen. Elkarrizketa garaian, Tolosako parrokoa zen.

Bere argitalpenen berri idazleak.org gunean.

Joxepa Arrillaga Mendiluze (1922-2013)

Igeldoko Ameztibekoa baserrian bizi da, eta bertan eman ditu bizitzako urte gehienak. Gurasoak igeldotarrak zituen. Aitak harrobian egin zuen lana lehenengo eta obretan gero; amak esnea partitzen zuen etxez etxe, Donostian. 11 senidetatik lau gaztetan hil ziren. Joxepa amonarekin bizitzera joan zen bederatzi urterekin, eta 11rekin bueltatu zen etxera. Hainbat lanetan ibili da, etxeko eta baserriko zereginez aparte: aberatsentzat gobara egiten, etxeak garbitzen eta besteren ganaduari kontu egiten... Emagin ere bai, ama bezalaxe. Erretiroa hartu arteko azken urteak Buenavistako sukaldean egin zituen, ontziak garbitzen. Baserriko lanetan fin zebilen oraindik elkarrizketa egin genionean ere.

Anttoni Arrondo Rivas (1929)

Uliako Mirail baserrian jaioa, inguruetak zaharrenetakoa. Aita bertakoa zen; ama Donibane Lohizunen jaio, baina Lesakan bizi izandakoa. Amonak "gobera" egiten zuen hoteletarako; astoarekin joaten zen garbitzera, Barrakara. Aitak asto-karroan banatzen zuen gobera; lorezaina ere bazen, Herrerako etxalde batzuetan. Sei senide ziren. Bi neskak etxeko kargu egin ziren. Fruta saltzera ere joaten ziren, dendara. Anttonik Nerecan inprentan egin zuen lana urte askoan. Ez zen ezkondu, eta baserrian bizi zen elkarrizketa garaian ere. Maizter izan ziren urte askoan, baina gerora etxejabeak bihurtu ziren. Maritxu ahizparekin batera egin genion elkarrizketa Anttoniri (irudian, ezkerrekoa).

Maritxu Arrondo Rivas (1930)

Uliako Miraill baserrian jaioa, inguruetakoz zaharrenetakoa. Aita bertakoa zen; ama Donibane Lohizunen jaio, baina Lesakan bizi izandakoa. Amonak "gobera" egiten zuen hoteletarako; astoarekin joaten zen garbitzera, Barrakara. Aitak asto-karroan banatzen zuen gobera; lorezaina ere bazen, Herrerako etxalde batzuetan. Sei senide ziren. Bi neskak etxeko kargu egin ziren. Fruta saltzera ere joaten ziren, dendara. Maritxu etxera ezkondu zen, eta bi seme ditu. Maizter izan ziren urte askoan, baina orain etxejabeak dira. [Anttoni](#) ahizparekin batera egin diogu elkarrizketa Maritxuri (irudian, eskuinekoa).

Pilar Arruabarrena Zerain (1934)

Añorga Txiki auzoko Etxeberri baserrian jaio zen, eta 1955ean ezkondu zen Martuteneko Okendotegi baserrira. Ordura arte, Hernaniko Florida auzoan, Textil Onena lantegian 41 bat langileren arduradun aritu zen. Lanbidea utzi ondoren, beti gustuko izan duen baserriko lanetan aritu zen bizitza osoan, eta hala jarraitzen zuen elkarrizketa egin genionean, baratzegintzan. Bera ezkondu zenerako, aitagarreba eta amagarreba baratzetik bizi ziren, egunero Donostiako Bretxako azokara tratua eraman eta esnea partituz. Martutene inguruan garai hartan baratzetik bizi ziren familia ugariren berri eman zigun, eta ordutik gaurdaino plazarako tratuak izan duen bilakaera azaldu ere bai.

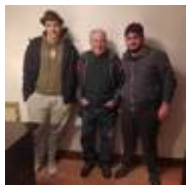
Txaro Arteaga Ansa (1944)

Donostian jaioa, Hondarribia kalean. Ama Aranokoa zuen jatorriz, umetan Donostiara joandakoa bizitzera: Rich okindegian egiten zuen lan. Aita Tolosakoa zen eta Iberdueroko langilea zen. Teresianekin oinarritzko ikasketak egin, eta Idazkaritza ikasi zuen Txarok. Ondoren Parisera joan zen frantsesa ikastera, 18 urterekin. Segidan Erresuma Batura joateko asmoa zuen, baina ama hil zitzaion, eta Donostian geratu zen. Herri Irratian lanean hasteko aukera izan zuen orduan, eta urte askoan ibili zen irratigintzan. Mugimendu feministan ere murgildu zen, eta Emakunde sortu zenean, 1988an, bertako zuzendaria izan zen hainbat urtez. Erretiroa hartu aurreko azken urteak irratigintzan eman zituen. San Telmo museoan egindako elkarrizketa.

Koldo Artola Kortajarena (1938)

Elkano kalean jaioa, zazpi senidetan gazteena. Ama Anoetakoa zuen eta aita donostiarra. Aitona (aitaren aita) pertsona ezaguna izan zen Donostian: Pepe Artola idazle eta antzezlea. Eta baita birraitona ere (Peperen aita), Ramon Artola idazle euskaltzalea. Alabaina, Koldok ez zuen euskararik jaso etxean, Donostiako giroa oso erdalduna baitzen gerraostean. 21 urterekin hasi zen euskara ikasten, eta handik aurrera euskalkiak izan dira bere pasioetako bat. Lanbidez aurrezki kutxa batean lanean aritu arren, nekaezin jardun du ahozko ondarea eta euskalkiak jasotzen, bereziki Nafarroan eta Iparraldean. Euskaraz mintzo ziren azken hiztunak elkarriketatu zituen hainbat herri txikitan, besteak beste Izaban eta Uztarrozen. Eta Euskal Herriko Atlas Etnolinguistikorako hainbat eta hainbat inkesta egin zituen 14 urtean zehar, Aranzadi elkartearekin. Lanean jarraitu du gerora ere, jasotakoa transkribatzen, eta 2014an "[Ziorditik Uztarrozeraino](#)" lan mardula plazaratu zuen, inguru hartako azken hiztunen testigantzekin; testigantza horiek Ahotsak-en entzun daitezke, [Koldo Artolaren fondoan](#). Ohorezko euskaltzaina ere bada.

Asensio Artola Leunda (1940)

Maria Luisa Arzallus Mitxelena (1940)

Ibaetako Tolaretxe baserrian jaioa. Ama bertakoa zen, eta aita Errezilgoa. 11 senidetatik zortzi irten ziren aurrera. Maria Luisa bigarrena zen, eta umezain ibiltzea egokitu zitzaion. Igarako eskola publikoan ibili zen, eta josten ere ikasi zuen gerora. Baina baserriko lanetan ibili izan da beti. Bretxara joaten zen tratuarekin, eta ezkondu ondoren, San Martinera. Izan ere, Añorgako Txarabategi baserrira ezkondu zen, Antonio Larzabalekin (ondoan zegoen elkarriketaren unean). Sei seme-alaba izan zituzten.

Amale Arzelus Arrieta (1924-2015)

Donostian jaioa, Hondarribi kalean. Hamabi urte bete arte bizi izan zen han, gerra etorri zen arte hain justu. Hiru urterekin ikastolan hasi zen, Arantzazuko Amaren eskolan; Txurruka kalean zegoen, eta euskaraz egiten zen dena. Zortzi urte arte ibil zitekeen han. Gero, mojetara joan zen. Amak ez zekien euskaraz, baina aita oso euskaltzalea zen: Ander Arzelus "Luzear" idazle eta kazetaria zen Amalaren aita, eta neskatoa umetatik hasi zen euskararen aldeko lanetan. Aitak prestatutako hitzaldiak ematen zituen eta irratian euskarazko testuak irakurri, zortzi urterekin. Aitak berariaz berarentzat idatzitako antzezlanak ere egin zuen, "Neskamearen marmarrak". Poxpolinekin ibiltzen zen dantzan eta antzerkia egiten, Ramon Laborda apaizarekin. Baina gerrak dena aldatu zuen: ihesi joan behar izan zuten. Lehenengo Zarautzera, handik Debara, gero Lekeitiora eta Bilbora. Habana itsasontzian Frantziara joan ziren ama eta lau seme-alabak, eta ondoren Iparraldean bizi izan ziren, Azkainen. Aita, berriz, preso hartu zuten Santoñan. 1944. urtea arte ez zuten askatu. 1948an, Elbira Zipitriaren bidea jarraituz, isilpeko ikastola jarri zuen Donostiako Parte Zaharrean; bere etxean, San Jeronimo kalean. Andoni Zinkunegirekin ezkondu zen, eta bederatzi seme-alaba izan zituzten. 1968tik aurrera helduei euskara irakasten ere ibili da. Euskerazaintza elkarteko kiderik edadetuena da; bileretara joaten jarraitzen du.

Itziar Arzelus Arrieta (1928)

Donostian jaioa, Hondarribi kalean. Zortzi urte bete arte bizi izan zen han, gerra etorri zen arte. Arantzazuko Amaren eskolan ikasi zuen, euskaraz. Amak ez zekien euskaraz, baina aita oso euskaltzalea zen: Ander Arzelus 'Luzear' idazle eta kazetaria; hainbat antzezlan prestatu zituen. Gerran ihesi joan behar izan zuten; besteak beste Bilbon egon ziren. Habana itsasontzian Frantziara joan ziren ama eta lau seme-alabak, eta ondoren Iparraldean bizi izan ziren, Azkainen lehenengo eta Donibanen gero. Bueltan, San Jeronimo kalera joan ziren bizitzera, eta Elizaranera joan zen eskolara. Aita, berriz, preso hartu zuten Santoñan. 1944. urtea arte ez zuten askatu, baina gero ere bestaldera joan behar izan zuen; hantxe hil zen, minbiziarekin. 'Perfumerias Dana' enpresarentzat lan egin zuen Itziarrek, Elbira Zipitriak isilpeko ikastoletan bere beharra zutela esan zion arte. Ikastola jarri zuen etxean. Gero Ikasbide ikastolan ibili zen, Amaran. Eta Orixen egin zituen azken urteak. 1951. urtean ezkondu zen, eta bost seme-alaba dauzka. Margotzea atsegin du.

Agustin Asteasuainzarra (1942)

Mateo errotan jaio zen Agustin, 1942an. Gaztetan aitari laguntzen aritzearen poderioz errotari lanbidea ikasi zuen, nahiz eta Inaxio aitak eramaten zuen lanbidearen martxa. Agustinen arabera, 1973an ehotu zuen Mateoko errotak azkenekoz; Donostia osoan lanean aritu zen azkena izan zen. Antaparak etxeari hezetasun arazo handiak ematen zizkiola eta, 1950ean etxe berria eraiki zuten, ehunen bat metro errekan behera: Mateo Berri. Etxe horretako baratze ederrek emandako uzta merkatura eramaten aritu da azken urteetan Agustin. Halere, baratze kontuak baino errotarenak jaso ditugu batez ere: errota eta errotarriak, gerraosteko kontuak, ordaintzeko modua, Guardia Zibilen inguruko pasadizoak...

Bixente Atorrasagasti Gartziarena (1947)

Feria egun batean bi baserritarren artean sortutako adiskidetasuna tarteko etorri omen zen XIX. mendearen hondarrean Bixenteren aitona, Antonio Atorrasagasti, Sorabillako Lakaetxe baserritik Martuteneko Larrañategira lanera. Handik urteetara etxeko alaba Apolinar Zamorarekin ezkondu zen; Agirretolare baserrian bizitzen jarri, eta laster etxea erosi ahal izan zuten. Ordurako sagardogintzarekin lotutako baserriaren garairik oparoenak amaituak izango baziren ere, ez da harritzekoa gerora ogibidea bilakatuko zen upelgintza eta, oro har, arotzeria nola-hala ikasi izana. Hiru semeek eman zioten segida lanbideari, baita Antonioren biloba Bixente Atorrasagastik ere. Lanbide horretan aritu zen harik eta 32 urte bete zituen arte. Orduan arotzeria utzi eta eraikuntzan jardun zuen, erretreta hartu arte. Halere, upelak nola egin eta berritzen zituzten ez zaiola ahaztu erakutsi zigun.

Miren Azkarate Villar (1955)

Donostian jaioa, hiru ahizpatan erdikoa (ama berarenak bi; aitaren aldetik ahizpa zaharrago bat du, Bergaran). Guraso biak Bergarakoak zituen, eta hango euskara hitz egiten zuten etxean. Arrasate kalean bizi ziren, eta Karmele Esnalen ikastolan ibili zen lau urtetik zortzi urte bitartean. Ondoren, San Bartolome moja-ikastetxean egin zituen ikasketak, gaztelaniaz. Filosofia eta Letrak ikasi zituen, Deustun, eta Filologia Erromanikoko adarra aukeratu zuen. Euskara klaseak ematen hasi zen, artean ikaslea zela. 1978an irakasle lanetan hasi zen, Euskal Filologian, Deustun; 1988an doktoretza tesia ere egin zuen. Ordutik EHUko irakaslea da, Euskal Filologian. Aditua da lexikologian eta morfologian. Hainbat ardura kargu izan zituen EHUko administrazioan, Euskarako errektoreorde besteak beste (euskara-plana diseinatzen ere jardun zuen). Euskaltzain osoa da 1992. urtetik: lehen emakumezkoa euskaltzain oso izaten, eta hainbat lan egin ditu Euskaltzaindian. Euskal Telebistan '*Balinda*' saioa aurkeztu zuen, eta EiTbko hizkuntza-aholkulari ere izan zen aldi batez. 2001etik 2009ra Eusko Jaurlaritzako Kultura sailburua izan zen; baita Jaurlaritzako bozeramailea ere, 2005etik 2009ra. Bi alabaren ama da. San Telmo museoa elkarriketatu genuen.

Alazne Azkue Erostarbe (1936)

Donostiarra, Amarako Agerre baserrian jaioa. Primi Erostarbe (1907-1995) panderojole eta irrintzilariaren alaba nagusia da. Hari buruz hitz egin du batez ere: Oñatiko Araotz auzoan jaioa, Martuteneko taberna batera joan zen lanera gaztetan; hamar urte egin zituen bertan, eta ondoren Agerrera ezkondu zen. Merenderoa ere bazen Agerre. Handik Loiolara joan zen bizitzera, eta ondoren Amara Zaharrera. Primi senarrarekin eta bost seme-alabekin joaten zen hara eta hona, panderoa jotzera. Soinujole ezagunekin aritzen zen eta irrintzi lehiaketa denak irabazten zituen. Baserritik hirigunera lekualdatzean seme-alaba gehienek euskara galdu zuten. Alazne da hala-nola euskara gorde duen bakarra.

Juan Joxe Azkue larza (1938)

Aiete auzoko Etxetxiki baserrian jaioa, bertan bizi izan da duela urte gutxi etxea bota zuten arte. Aitak ikatza partitzen egiten zuen lana, eta amak baserriko produktuak plazara eramaten zituen saltzera: berdura, esnea eta arrautzak. Seme-alabek ere azkar ikasi zituzten baserriko egitekoak; 11 senide ziren, zazpi neska eta lau mutil. Esne-behiak, idia, txerriak, oiloak, untxiak... denetik zuten. Urte gehienak baserrian lanean eman ditu Juanjok, baina gaztetan kanpoan ere jardun zuen: igeltsero laguntzaile ibili zen bolara batean, eta Antiguako El Leon garagardo fabrika ere bai gero. Ezkongabea da. [Seberiana](#) arrebarekin egin diogu elkarriketa.

Seberiana Azkue larza (1932)

Aiete auzoko Etxetxiki baserrian jaioa, bertan bizi izan da duela urte gutxi etxea bota zuten arte. Aitak ikatza partitzen egiten zuen lana, eta amak baserriko produktuak plazara eramaten zituen saltzera: berdura, esnea eta arrautzak. Seme-alabek ere azkar ikasi zituzten baserriko egitekoak; 11 senide ziren, zazpi neska eta lau mutil. Esne-behiak, idia, txerriak, oiloak, untxiak... denetik zuten. Amaren lekukoa hartuta, ahizpekin joaten zen Xeberi San Martin azokara. Beste batzuek zaldi-karroan baina beraiek autobusean joaten ziren beti, otzarak autobus gainean jarrita. Orain ahizpa gazteenak jarraitzen du azokara joaten, Juanitak; 50 urte daramatza hala. [Juan Joxe](#) anaiarekin batera egin diogu elkarriketa Seberianari.

Miren Jone Azurza Aristegieta (1929)

Matia kalean jaioa, gurasoak Antigua bertakoak zituen, jatorriz familia biak Igeldokoak izan arren. Aita maisua zen Groseko Biteri eskola publikoetan, eta ama telefonista izan zen ezkondu artean (lan horretara itzuli zen gerraostean, senarrari lana ukatu ziotelako). Bost senide ziren, bera bigarrena eta neska bakarra. 8 urtera arte etxean ikasi zuen Miren Jonek, amarekin, eta ondoren Lourdesko ikastetxean. Abertzalea izateagatik, aita errepresialiatua izan zen, eta horrek hankaz gora ipini zituen familiaren bizimodua eta ekonomia. Hala ere, senide guztiek izan zuten ikasteko aukera. Peñaflores institutuan egin zuen Batxilergoa. 19 urterekin Gasteizera joan zen, Misiolari Sekularrekin, bokazio erlijiosoak bultzatuta, eta hainbat tokitan egon zen, besteak beste Avilan eta Madrilan, misiolari lanetan. Madrilan zegoela, Kazetaritza ikasteko aukera izan zuen. Hainbat aldizkaritan hartu zuen parte ("Vida nueva", "Impulso"...). 1965ean bueltatu zen Donostiara, eta Ethos argitaletxean hilabete batzuk egin ondoren, Zeruko Argia astekarian hasi zen lanean. Lehen emakume kazetari tituluduna izan zen euskarazko kazetaritzan. 1969tik 1975era izan zen zuzendari. Gero Historia ikasketak egin zituen, eta CCC-n zuzentzaile eta Michelin lantegiko aldizkarian egon zen lanean, Deia egunkarian lana egiteko deia jaso zuen arte. Azken urteetan Setien gotzainaren prentsa-burua izan zen.

Roxita Azurza Insausti (1922)

Igeldoko Eraunzeta baserrian jaio zen, Ibaeta aldean, baina batez ere Bordaberrin bizi izan da. Lau senide ziren. Ama, Matxinbentakoa, oso gazte alargundu zen; aita harrobian egiten zuen lana, eta biriketako gaitzak jota hil zen. Urte latzak igaro zituzten. Hasieran urik eta argindarrik ez zuten baserrian. Igeldoko hainbat jatetxetan egin zuen lana, zerbitzatzen. Etxera ezkondu zen. Senarra Lizarriturri xaboi lantegian zebilen lanean.

Klara Badiola Zubillaga (1954)

Parte Zaharrean jaioa. Ama Altzakoa zuen, Herrerakoa, eta aita donostiarra (aitaren aldeko amona Andoaingoa). Etxean euskaraz hitz egiten zuten arren, ikasketak gaztelaniaz egin zituen: San Bartolome moja-ikastetxera joan zen umetan. Ondoren Filologia Erromanikoa ikasi zuen Deustuko unibertsitatean. Irakasle lanetan hasi zen, baina antzerkigintzari heldu zion gero. Xaribari pailazo taldeko kide zen, eta Herri Irratian haurrentzako programa bat egiten ari zela, 1981ean "Segoviako ihesa" filmean parte hartzeko aukera izan zuen. Antzerti eskolan eman zuen izena, eta geroztik antzeztea izan du lanbide. Zinema, telebista zein antzerkia, denetik jorratu du, bere ibilbide oparoan. Aktore ezaguna da. San Telmo museoan egindako elkarriketa.

Joxe Bakeriza Larrinaga (1924)

Donostiako kaian jaio zen, Pixepelen. Ama Ondarroakoa zuen, aita donostiarra: Sebastian Bakeriza arrantzale eta arraunlari ezaguna izan zen; Indalecio Prieto politikari sozialistari Frantziara ihes egiten ere lagundu zion, Primo de Riveraren diktadura garaian. Joxek lau urte zituenekin familia Ondarroara joan zen bizitzera, eta hainbat urte egin zituen han; gazte koskortua zela bueltatu ziren Donostiara. Zazpi urterekin hasi zen arrantzan, batelean: aingira, antxoa... Ez zen eskolara joan. Arrantzan jardun du erretiratu arte. Kaian egoten da beti. Bere izena daraman itsasontzia, Gure aita Joxe, da lanean jarraitzen duen bakarretakoa; Joxean semea da patroia. Ez da inoiz hondartzara joan, baina "olagarroak baino hobeto" ei daki igerian.

Migel Bakeriza Larrinaga (1928)

Ondarroan jaioa, 10 urte ingururekin joan zen Donostiara bizitzera, kaira. Gerra garaia zen. Bederatzi anai-arreba ziren. Ama Ondarroakoa zuten, aita donostiarra: Sebastian Bakeriza arraunlari ezaguna izan zen; Indalecio Prieto politikari sozialistari Frantziara ihes egiten lagundu zion, Primo de Riveraren diktadura garaian. 11 urterekin itsasoan zebilen Migel, lanean; langosta eta aingira harrapatzen, antxoa ere bai. Kaian bertan bainatzen ziren mutikotan; jendeak botatako txanponak ahoarekin hartzen zituzten. Arrantzan jardun du erretiratu arte. Ezkongabea da.

Arantxa Barriola Etxeberria (1939)

Donostiarra, Garibai kalean jaio zen. Hangoak ziren barriolatarrak; aitonak zapata denda zuen etxe azpian. Abelino Barriola (1885-1944) zapataria idazle eta antzerkigile ezaguna ere izan zen; baita Donostiako lehen zinegotzi abertzalea ere. Gerra etorri zenean erbestera alde egin behar izan zuen; Pauen hil zen. Arantxaren aita, mediku eta idazlea, preso hartu zuten, eta hiru urte egin zituen heriotza zigorrera kondenatuta. Gogoratzen da Madrilen egon zela amarekin, kartzelara bisitan joateko, baina oso umea zen orduan. Gero Aietera joan ziren bizitzera, “sorginaren etxera”, eta hantxe igaro zuen gaztaroa. Hondartzara joaten ziren, txalupan ibili, bizikletan, mendira joan... Mojetan ikasi zuen, San Bartolome kalean, uniformearekin, eta ondoren Frantzian egin zituen beste hiru urte, kolegio batean. Bueltan aitarekin hasi zen lanean. Garibai kalera ezkondu zen, baina urte gutxiren buruan Aietera joan ziren bizitzera. Hantxe bizi da orain ere. Aietekoa sentitzen da.

Kontxita Beitia Oiarbide (1940)

Erdia Pasai Antxo eta erdia Donostia den kale batean jaio zen, Eskalandegi kalean. Donostiarra da legez, baina Pasai Antxokoa sentitzen da, hantxe egiten baitzuen bizimodua. Goierrikoak zituen gurasoak, ama Idiazabalgoa eta aita ordiziarra. Gerran ihesi ibili zirenez, aitari lana ukatu zioten itzultzean. Pasai Antxoko Luzuriaga lantegian hasi zen, laborategian kimikari bezala. Bi senide ziren Kontxita-eta; aurretik jaiotako beste bi umetan hil ziren, bata gerra garaian, metrailak jota. Mojetan ikasi zuen Kontxitak, lehenengo herrian bertan eta gero Donostian, teresatarrekin. Gero Magisteritza egin zuen Ategorrietan. Giro erdaldunak bultzatuta, pixkanaka euskara baztertzen joan zen. Euskara berreskuratzeko Elbira Zipitriarengana jo zuen. Isilpeko ikastoletako andereño izateko prestatu zuen hark. 20 urterekin, ikastola jarri zuen Pasai Antxon, bere etxean, bost ikaslerekin. Donostiako Gros auzora ezkondu zen, eta han ere ikastola jarri zuen etxean, Zurriola izango zenaren hazia. Txalaparta jotzen, abesten eta dantzari ere ibili da. Psikologia ikasketak egin zituen gerora. Lau seme-alaba ditu.

Juan Mari Beltran Argiñena (1947)

Donostian jaio zen; aita donostiarra zuen (itsasoan egiten zuen lana) eta ama ere bertan zegoen neskame. Umetan Etxarri Aranatzera joan ziren bizitzera, eta [Juan Mari](#) hantxe hasi zen klarinetea eta txistua jotzen. 15 urte zituenean, familia Donostiara joan zen bizitzera, eta han ere musika ikasten eta txistulari lanetan jarraitu zuen. 60ko hamarkadako kultur giro euskaltzalean murgildu, eta Argia dantza taldean hasi zen -Bixente anaiarekin batera- musikari gisa. Eta garai hartan herri musika ikertzeko griña piztu zitzaion. Handik hona hainbat musikarirekin egin du lana, hainbat disko plazaratu ditu, musika irakaslea izan da (multi-instrumentalista da) eta [Soinuenea](#) Herri Musikaren Txokoa sortu du (Oiartzunen), herri musikari buruzko ikerketen emaitza den zentroa.

Pepi Berasategi Etxeberria (1935)

Benta Berrin jaioa, 21 hilabeterekin Andrestegi etxera (Ibaeta) joan zen bizitzera, amarekin eta anaiarekin. Amonarengana. Izan ere, gerra hasi zenean aitari Lizarriturri xaboi lantegira bila joan zitzaizkion; Ondarretako kartzelara eraman zuten, eta gero desagerrarazi. Hernanin hil zutela uste du, baina ez daki non lurperatu zuten. 31 urte zituen. Min hori barru-barruan dauka oraindik Pepik. Amak etxez etxe garbitzen egin behar izan zuen lana, eta etxean gabardinak josten ere bai, izebarekin eta, familia aurrera ateratzeko. Pepi amonaren arrimuan hazi zen. Baratzean, enkarguak egiten, errekan arropa garbitzen... Lehenengo esklabetara joan zen eskolara, eta gero "Nuestra Señora de Lourdes" ikastetxera, Antiguako elizaren ondoan. 17 urterekin "Confecciones El Barato"n hasi zen lanean, eta ezkondu arte ibili zen bertan; La Perla inguruan zegoen tailerra. Oinez joaten zen egunero. 19 urte inguru zituenean, jatetxea jarri zuten Andrestegin.

Olatz Berasategi Olazabal (1963)

Donostian jaioa 1963an. Gurasoak azpeitiarrak, aita Urrestillakoa eta ama Elosiaga auzokoa. "Bodegón Alejandro" jatetxea izan zuten gurasoek Alde Zaharrean. Lau anai-arrebatan hirugarrena da Olatz. Eskola ingelesean ikasi zuen umetan; gero mojetan ibili zen eta Historia ikasi zuen azkenik. Artxibategietan lan egin izan du. Azkoitira ezkondu zen eta seme bat izan zuen. Loiolako artxibategian lan egiten du. Donostiako San Ignacio ikastetxeko ikasleek egin zioten elkarrikketa.

Joxe Antonio Bereziartua Elustondo (1929-2021)

Donostiarra, Mundaiz inguruan jaioa, Beroiz-enea baserrian; "goikoetxekoak" deitzen zieten, baserria muino batean zegoelako. Hamaika anai-arrebatan gazteena, hantxe bertan bizi izan zen 40ko hamarkadan baserria bota zuten arte, Koipe fabrika egiteko. Aita Azpeitiko baserri batekoa zen, eta ama Aieteko Indiano-enea baserrikoa. 14 urterekin arotz gisa hasi zen lanean Joxe Antonio. Gaztetan Aldapaberrira joan zen bizitzera, eta gero Herrerara ezkondu zen. Gerraosteko lehen ikastola sortzen parte hartu zuen han: Herri Ametsa. Elkarrizketa [Juantxo anaia](#)rekin egin diogu Joxe Antoniori (argazkian, ezkerrekoa).

Juantxo Bereziartua Elustondo (1924-2013)

Donostiarra, Mundaiz inguruan jaioa, Beroiz-enea baserrian; "goikoetxekoak" deitzen zieten, baserria muino batean zegoelako. Aita Azpeitiko baserri batekoa zen, eta ama Aieteko Indiano-enea baserrikoa. Hamaika anai-arrebatan azken aurrekoa, Mundaizen bizi izan zen 40ko hamarkadan baserria bota zuten arte, Koipe fabrika egiteko. Baserriko lanak "linternero" edo iturgin lanekin bateratzen zituen. Egia auzoan bizi da gaztetatik. Gerra osteko lehen ikastolak sortzen parte hartu zuen. Elkarrizketa [anaia](#)rekin egin diogu Juantxori (argazkian, eskuinekoa).

Antton Bereziartua Lizarza Txokolate (1920-2010)

Donostiarra, Antiguako Txokolatene baserrian jaioa. Sagastizar zen baserriaren benetako izena, baina denek Txokolatene deitzen zioten, familia jatorriz Oriokoa zelako; Txokolate arraunlari famatua zen han, antza. Anttoni "Txokolate" esaten zioten. Bost urteko soldaduska egin ondoren, baserrira ezkondu zen. Bederatzi seme-alaba izan zituzten. Baserriko produktuak saltzen atera zuten bizimodua. Bederatzi esne-behi zituzten, idiak eta zaldia, txerri mordoxka ere bai. Urtean bi hiltzen zituzten. Ondarretako kartzelatik 100 metrora zegoen baserria, eta hango ibilera tristen lekuko izatea egokitu zitzaien gerra sasoiari eta ondorengo urteetan. Joxe Mari anaiarekin egin genion elkarrizketa Anttoni (irudian, eskuinekoa).

Joxe Mari Bereziartua Lizarza (1927)

Donostiarra, Antiguako Txokolatene baserrian jaioa. Sagastizar zen baserriaren benetako izena, baina denek Txokolatene deitzen zioten. Ondarretako kartzelatik 100 metrora zegoen. 18 urte arte bizi izan zen baserrian. Gero, perrategi batean hasi zen lanean, Martin Arizetarekin; ganadua perratzeaz gainera, baserriko tresnak ere konpontzen zituzten, goldeak eta. Balkoietako barandak ere egiten zituzten. Ondoren El Leon garagardo lantegian hasi zen lanean, Teodoro Kutz zuela nagusitzat. Kamioiarekin garagardoa partitzen ibiltzen zen, lehenengo Donostiako tabernetan eta gero kanpoan ere bai. Antiguan gutxienez sei sagardotegi bazeudela dio. Antton anaiarekin egin diogu elkarrizketa Joxe Mariri (argazkian, ezkerrekoa).

Bixen Berregi Ezenarro (1925)

Maite Berzosa Urretabizkaia (1946)

Juanita Bidaurre Iraola (1928-2018)

Ibaetako Ixaberri etxean jaio zen; maizterrak ziren. Bost senidetan hirugarrena zen. Ama Altzakoa zuten, eta aita Igeldokoa; Lizarriturri xaboi fabrikan zebilen lanean. Juanita ere hantxe ibili zen denbora askoan. Aurretik, Igarako eskolara joan zen, eta Sukia txokolate lantegian ere egin zuen lana, Antiguan bertan. Ezkondu, eta hiru seme-alaba izan zituzten. Benta Berrin bizi da. [Veronica](#) ahizparekin (eskubikoa) egin du kontu saioa.

Veronica Bidaurre Iraola (1937)

Ibaetako Ixaberri etxean jaioa. Bost senide ziren. Ama Altzakoa zuten eta aita, berriz, Igeldokoa. Hura Lizarriturri xaboi fabrikan zebilen lanean, Antiguan. Veronica Igarako eskolara joan zen. Hilabete batzuk Suchard-txokolate lantegian eman ondoren, zapata-denda batean hasi zen lanean. Eta oiha-denda batean ondoren. Jabier Expositorekin ezkondu zen, etxera, eta bi seme izan zituzten. Errekaldera joan ziren, eta elkarrizketa garaian Benta Berrin bizi ziren. [Juanita](#) ahizparekin (ezkerrekoa) egin du kontu saioa.

Carolina Bikondoa Elizegi (1938)

Aita donostiarra zuen, eta ama Hernialdekoa. Hantxe jaio zen, udaletxean, aita gerran zebilelako eta ama hara joana zelako erditzera. Bi urte inguru zituenean bueltatu ziren Donostiara; lehenengo Autonomia kalean bizi izan ziren, amonarekin, eta ondoren Mirakruz gainean. Bi senide dira. Sei urte zituela ama hil zitzaien, eta izeba beraiekin bizi izan zen, aita berriro ezkondu zen arte. Hiru tokitan ibili zen eskolan, gehienbat mojekin, eta etxeko kargu egitea egokitu zitzaion gero. Aita soinu jotzailea zuen. Mendiola baserri-sagardotegira ezkondu zen, Uliamendira. Jende asko joaten zen hara igande pasa, udan; duela hamarkada bat itxi zuten.

Marian Durá Aldasoro (1945-2024)

Gurasoak donostiarrak zituen, eta Arrasate kalean bizi izan da beti, hiriko erdigunean. Denda zuten Easo kalean, Riojana mertzeria. Aitaren aldeko aitona-amonek jarri zuten denda hori; errioxar jatorrikoak ziren. Zortzi urte arte isilpeko ikastoletan ibili zen, Parte Zaharrean, [Itziar](#) eta [Amale](#) Arzelus ahizpekin. Ondoren, eskola alemaniarrean ibili zen. Idazkaritza ikasi zuen, eta hizkuntzak ikastera ere joan zen atzerrira: ikasturte bat egin zuen Frantzian eta beste bat Erresuma Batuan. 20 urterekin etxeko dendan hasi zen lanean, eta hantxe ibili zen erretiroa hartu arte.

Felix Durandegi Lazkano (1937)

Donostiako Pagola Azpi baserrian jaioa, Ibaeta eta Añorga artean. Aita bertakoa zuen; ama, berriz, Ibarakoa. Bost senide ziren. San Martin azokara joaten ziren tratuarekin. 14 urte arte Heriz pasealekura joan zen eskolara, maristengana, eta gero akademietan ibili zen ikasten, iluntzeetan. 17 urterekin harakin ikasten hasi zen, San Martin azokan. Soldadutzatik bueltan, Michelin gurpil lantegiko harategian hasi zen lanean (ekonomatoan), eta gero lantegian bertan, erretiroa hartu arte. 1969an baserria erortzen hasi zen, errepide berriko lanengatik; Pagola Berri eraiki zuten, eta hantxe bizi dira. Pepi Añorga aietearrarekin ezkondu zen, eta lau seme-alaba dituzte.

Miren Egaña Goya (1946)

Euskal Herria kalean jaio zen, Donostiako Ensantxe Orientalean. Gurasoak ere donostiarrak zituen. Ama, Maria Dolores Goya, maistra ibili zen gerra aurrean, Etxaide kaleko ikastolan. Gerra sasoian Erresuma Batura joan zen La Habana itsasontzian, ume talde baten kargu. Gerra ostean, berriz, ikastola jarri zuen etxean, 1951. urtean, Karkizano kalean (Grosen); denborarekin, alaba ere hantxe ibili zen andereño gisa. Aita heriotza zigorrera kondenatua egon zen, gudari ibili ostean. Ez zekien euskaraz, baina etxean espainieraz hitz egitea debekatu zien seme-alabei. Hiru senide ziren. Miren eskola frantsesetan ibili zen lehenengo eta Aldapetan gero, mojekin. Magisteritza ikasi zuen, eta euskaraz Elbira Zipitriarekin eta Maria Dolores Agirrerekin alfabetatu zen. Filologia erromanikoa ikasi zuen, eta Euskarazko Katedra atera zuen lehen emakumea da. Hainbat tokitan jardun du irakasle, besteak beste Usandizaga institutuan. Fermin Leizaola etnografoarekin ezkondu zen, eta bi alaba izan zituzten. Euskal Herriko Atlas Etnolinguistikoa egiten aritu zen, eta 25 urte daramatza Kanadako euskal toponimia aztertzen.

Axen Egaña Santamaria (1937)

Bilbon jaio zen, gerrak hartaratuta. Ama Donostiakoa zuen, eta aita Mutrikukoa; itsasoan zegoen hura, Terranovan. Bilbotik Bartzelonara eta handik Donibane Lohizunera joan ziren. Beste aldera pasatzen saiatu zen batean, ama hil egin zuten, mugan. Senitartekoekin bizi izan zen; eskolan eta kalean dena frantsesez egiten zuen, eta euskararik ez zuen ikasi. Pasai Donibanera joan zen 13 urterekin, aitarengana. Berriz ezkondu zen aita, eta Donostiara joan ziren bizitzera, Parte Zaharrera lehenengo eta Herrerara gero. Elizaranen ibili zen mojekin, eta ondoren Parron akademian idazkari izateko ikasi zuen. Josten ere ibili zen, Herreran. "Industrias Españolas" lantegian egin zuen lana, "Contadores" bezala ezagunagoa. 1962an Iñaki Beobiderekin ezkondu zen, eta sei seme-alaba dituzte. Jarrai antzerki taldean ibili ziren biak, eta Ez dok Amairuren diskoak banatzen ere bai. Euskal Dantzarien Biltzarreko idazkari ere izan da urte askoan. 45 urteren ondoren antzerkia egiten hasi zen berriro duela urte pare bat: "Amamaren memoria" antzezlan.

Joaquin Eizmendi Zubillaga (1930-2012)

Donostiako Egia auzoan jaio zen 1930ean. Etxean bertan sagardotegia zuten, Faustino izenez ezaguna eta taberna giroan hazia da. Aita Zizurkilgoa eta ama donostiarra zituen. Eskolan Sagrado Corazonen ibili zen Donostian, eta ondoren akademia batean. Soldadutza Orioko gainean egin zuen. Sagardotegia utzi ondoren, burdindegia jarri zuen etxean bertan, anaiarekin batera.

Ricardo Elizalde Egaña (1942)

Zizurkilen jaioa, Donostiako Gros auzora joan ziren bizitzera, aitarenekin lanarengatik: tranbia konpainian hasi zen lanean. Aita Ezkurakoa zuen (Nafarroa) eta ama, berriz, Arroakoa. Bi senidetan zaharrena da Ricardo. Txofer gisa egin du lana. Beasaingo emakume batekin ezkondu zen, eta bi alaba izan zituzten.

Anjel Elizalde Elizalde (1922-2016)

Pasai Antxon jaioa, lau urte zituenetik bizi da Altzan, Akular baserrian. Aiton-amonekin bizitzera joan zen, eta bertan geratu. Hiru senide ziren. La Sallen ikasi zuen, Herreran. Ezpata-dantzari ibili zen gaztetxotan. Soldadu zegoela, Aiako Harrian tunela egiten ibili zen. Baserritik atera du bizimodua. Pasaiara joaten ziren tratuarekin. Hernaniko Juani Lujanbiorekin ezkondu zen, eta zortzi seme-alaba izan zituzten. Ehiza gustatzen zaio.

Mariasun Elozegi Kortadi (1925)

Sarroeta kaleko Aingeru etxean jaio zen, Martuteneko eremu hori Altza herriko parte zen garaian. Zortzi senidetan nagusia izanik, etxeko kargu egitea egokitu zitzaion. 11 urte arte ibili zen eskolan, lehenengo eskola txikian eta gero mojekin, dena erdaraz. 19 urterekin goma fabrika hasi zen lanean. Handik denbora batera moja sartu nahi izan zuen, baina ez zitzaion gustatu, eta segituan irten zen. Goma fabrikara itzuli zen. Ahizpa "pantalonera" zen, eta harekin galtzak josten ere ibili zen, etxean. Ezkongabea da.

Juana Erauntzetamurgil Zinkunegi (1924)

Igeldoko Iturrieta Zahar baserrian jaioa. Bai ama eta bai aita Igeldokoak zituen. Aitak Antiguako Lizarriturri xaboi fabrian egiten zuen lan. Hamahiru senidetan zaharrena zen Juana, bere atzetik hamaika mutil eta neska bat etorri baitziren. Etxea lau bizitzakoa zen, eta beraiek lau haietatik bi erabiltzen zituzten. Maizterrak ziren, ordea, eta nagusiak etxetik bota zituen, alaba ezkontzen zitzaiola eta.

Itsasondora joan zen, orduan, Juanaren familia, eta handik Lasarteko Zabaleta auzora, berak hogeita bi urte zituela. Han bizi zela, Orian egin zuen lan, Brunet ehun lantegian. Handik Astigarragara ezkondu zen. Gazterik alargundu zen, ordea, eta Zabaletara itzuli zen.

Benito Erdozia Iribarren (1941)

Martuteneko ezker errio ertzeko muinoen gainaldeko Goiatzaundi baserriko semea da. Hala ere, Putrerreka sakaneko Errota baserrian jaio zen. Izan ere, 1940an baserria erre egin zen, errege bezperaz. Hori bai, handik hiru bat urtera berreraikitako Goiatzaundira itzuli zen familia. Zortzi senidetan seigarren, baserriko lanetan aritzea egokitu zitzaion, baina batez ere etxetik kanpo egin zuen lan. Okendotegiko eskolatik pasatu ostean lanbide ugarian jardun zuen: Hernaniko tailer batean tornulari, Bikain Panifikadoran okina, Transportes Donostin garraiolari, Bretxako Gorriti tabernan zerbitzari, Areizaga linean autobus gidari, eta, azkenik, taxiarekin amaitu zuen. Gain horietako baserri ugariren berri eman zigun, baita ospitaleen atzeko Putrerrekakoen berri ere. Umetako garaia, zakarretara Urdaburura joaten zirenekoak, arrazionamendu garaikoak zein estraperloan aritzen zirenen gorabeherak... jaso ditugu bere hitzetatik. Baita, bera sekula aritu ez arren, hondar biltzaile eta gabarrarien kontuak ere. Izan ere, Ignazio Erdozia, aita, eta Antonio, anaia, hondarretan asko aritu ziren.

Ana Etxaide Itarte (1936)

Ategorrietako Aldatzain etxaldean jaio zen. Aita Donostiakoa zuen; injeniaria, telefonoa automatizatzen egiten zuen lana, eta kultur jardueratan ere parte hartzen zuen eta Euskaltzaindiako buru izan zen. Ama Zumarragako familia on batekoa zen. Bederatzi anai-arreba ziren, bat umetan hil zelako. Ana Mari txikiena zen, eta hogeituro urteko aldea zuen zaharrenarekin. Zortzi urterekin hasi zen eskolan, Notre Dame ikastetxean, moja frantsesekin; etxean, anai-arrebak zituen irakasle. 11 urte zitueneko ama hil zitzaion. Ikasten jarraitu zuen: Filologia Erromanikoa egin zuen Bartzelonan. Bueltan, Zubieta liburu-dendan egin zuen lana, Donostian. 1964an tesia egin zuen, Koldo Mitxelena gidatuta, eta eskolak ematen hasi zen Nafarroako Unibertsitatean. Oposaketak atera, eta bost urtez Compostelako Santiagon egon zen. Gero, Iruñera itzuli zen, eta irakasle ibili da erretiroa hartu arte. Euskararen gaineko hainbat ikerketa egin eta argitaratu ditu. Euskaltzain urgazlea da. Jon Etxaide anaia idazle ezaguna izan zen; Rafael anaia arkitektoa da.

Pepita Etxarri Ansa (1926-2019)

Donostiako Loiola auzoko Antzietaberri etxean jaio zen, 1926ko maiatzean. Gertukoak zituen gurasoak: Antzietagoiakoa aita, Antzietabeakoa ama. Zortzi senidetan zazpigarren, elkarriketaren unean bizi zen bakarra. 12 urte zituela, ama gaixotu eta Bretxara joaten hasi zen tratua saltzera. Urte askoan hala ibili ondoren, 32 urterekin, Kontxi ahizpa zaharragoaren bidea jarraituz, etxe ondoan zuten Kristobaldegiko komentuan klausurako moja sartu zen. Neska eta mutiko txikiei klaseak ematen aritu zen maistra, eta komentuko abadesa izatera ere iritsi zen. Bertako errutina eta zereginen berri eman zigun. Kanporako asko bordatzen zuten garai batean, maindireak batik bat. Baratzean ere aritzen ziren garai batean, sasoiatsu zeudenean, barrurako, eta fruta arbola mordoa ere bazituzten orduan, baita oilo eta untxiak ere. Baina batez ere otoitz egiteak eta mezak hartzen die eguneko zatirik handiena.

Inus Etxeberria Iraola (1928-2013)

Abuztuaren 31 kalean jaio zen, baina kaian bizi izan da umetatik Inusenzio; hasieran, Pixepelen. Aita eta ama donostiarrak zituen. Bost senide ziren. Ez zuen eskolara joateko aukera handirik izan. Gerra hasi zenean, ihesi joan behar izan zuten, eta Castron bizi izan ziren bost urtean; zortzi urterekin, arrantzara joaten zen aitarekin. Bueltan, aita Ondarretako kartzelan izan zuten aldi batean. Inus arrantzan ibili da beti; azken urteetan Azoresetara ere joaten zen, atunetara. Arraunlari trebea da, estropadetan hainbat sari irabazia. Aquariumaren aurrean dauden brontzezko bi kanoiak anaiak eta biek atera zituzten uretatik, aitarekin. Kaian bizi da.

Iñigo Etxezarreta Toca (1995)

Grosen jaioa, Zurriola ikastolara joan zen. Kortxoenea gaztetxean ibili zen, besteak beste Ernai taldean, eta bertan hasi zen feminismoan murgiltzen. Gizarte Hezkuntzan graduatua, Eihera kooperatiban egiten du lan, hezkidetzan eta maskulinitateen lanketan, eraldaketa feminista eta LGTBI+ prozesuak diseinatzen.

Jon Ezeiza Areitioaurtena (1936)

Arrasate kalean jaio zen; amak janari-denda zeukan han, baina umea zela Loiolara joan ziren bizitzera. Hantxe joan zen eskolara lehenengo, eta gero San Antonio ikastetxera. 14 urterekin hasi zen lanean, Gantxegi oiha dendan laguntzaile. 25 urterekin “biajante” hasi zen, dendaz denda emakume arropa saltzen. Lanbide hori izan du erretiroa hartu arte, nahiz eta azken hamarkadetan beste etxe batentzat ibili lanean. Hiru senide ziren. Aita, Rosario, Beizamakoa zen. Ama, Felisa, antzerkigile ezaguna izan zen garai batean, Toribio Alzagarekin-eta ibilitakoa, Euskal Iztundean. Gerraostean antzerki taldea berpiztu zenean, harengana jo zuten berriro, “Andre Joxepa Tronpeta” egiteko. Eta ez zen animatu, baina semea bai; Jonek 17 urte zituen orduan. Maria Dolores Agirre zuten zuzendari. Euskararen aldeko lanetan ez ezik, musika taldeekin eta dantzan ere ibili zen. Amaia Labordarekin (antzerkia egiten ezagutu zuten elkar) ezkontuta dago, eta seme bat dute.

Mari Carmen Furundarena Martiarena (1932)

Txaro Galarraga Labaka (1933)

Arantza Garaialde Maiztegi (1951)

Aita ataundarra zuen, medikua, eta ama eibartarra, maistra (gerra garaian zigortua): Elixabete Maiztegi. Gipuzkoa plazan bizi ziren. Lau senidetan gazteena (hiru anaietako bat gazterik hil zen). Familia oso euskaltzalea zen. Arantzak Elvira Zipitriarekin ikasi zuen umetan, isilpeko ikastolan. Eta Maria Dolores Agirrerekin antzerkia egin zuen urte askoan. Santo Tomas lizeoan ikasi zuen, eta karrera ere egin zuen gero. Irakaslea da. Zehaztasun handiz kontatu zigun Donostiako giroa nolakoa zen, hainbat anekdota eta bizipen.

Kattalin Garmendia Albizu (1938)

Martuteneko Garrostegi baserrian jaio zen, hura Altza herriaren zati zenean. Baina Arrieta baserrian bizi izan da umetatik. Sei senide ziren. Ama Beasaingoa zuten, eta aita Argentinan jaio zen, eta gero Garrostegin bizi. Amak berdura eta loreak eramaten zituen Bretxara. Aita Altuna marmol-lantegian zebilen lanean, Egian. Baliarrainera asko joaten ziren, senitartekoengana. Martuteneko eskola publikoan ikasi zuen. Josten ere aritu zen. 19 urterekin Tabakaleran hasi zen lanean, eta ezkondu arte jardun zuen han. Etxera ezkondu zen. Miren ahizparekin batera egin du kontu-saioa.

Miren Garmendia Albizu (1940)

Martuteneko Garrostegi baserrian jaio zen, baina Arrieta baserrian bizi izan da umetatik. Sei senide ziren. Ama Beasaingoa zuten, eta aita Argentinan jaio zen, eta gero Garrostegin bizi. Amak berdura eta loreak eramaten zituen Bretxara. Aita Altuna marmol-lantegian zebilen lanean, Egian. Baliarrainera asko joaten ziren, senitartekoengana. Martuteneko eskola publikoan ikasi zuen. 17 urterekin Tabakaleran hasi zen lanean, eta ezkondu arte jardun zuen han. Donostia erdigunera ezkondu zen, Joxe Migel Olanorekin. Kattalin ahizparekin batera egin du kontu-saioa.

Miren Garmendia Etxenike (1947)

Parisen jaioa, familia euskaldun batean: aita Pasaiakoa zuen, gerrako errefuxiatua, eta ama Uztaritzekoa, bertara erizain ikasketak egitera joandakoa. Hiru ahizpatan zaharrena zen Miren. Parisen egin zituen ikasketak, eta irakasle moduan hasi zen lanean. Parisko Euskal Etxearen bitartez, harremana zuten Euskal Herriarekin, eta euskara ikastera etorri zen uda batzuetan. 1971an Donostiara joan zen bizitzera, eta Lizeo Frantsesean egin zuen lan 25 urtean. Mugimendu feministan militatu zuen 1976tik 1982ra, bereziki EEB Euskal Emakumeak Borrokan taldean. San Telmo museoan egindako elkarriketa.

Mirari Garmendia Otamendi (1969)

Donostian jaioa. Aita Azpeitiko Urrestilla auzokoa zuen eta ama Donostiako Loiola auzokoa. Familiako autoeskolan egin du lana urte askoan. Lau seme-alabaren ama. Elkarriketa egin genionean antropologia ikasten zebilen; "[Erditzea erdigunera](#)" proiektua zuen esku artean. Genero ikuspegiari buruzko elkarriketa izan zen.

Enkarni Genua Espinosa (1942)

San Bartolome kalean jaioa, bi ahizpatan gazteena. Ama Burgosko probintziako herri txiki batekoa zuen, 15 urterekin Añorgara neskame etorria. Aita, berriz, donostiarra. Mirakontxan ibili zen eskolan Enkarni, moja ikastetxean. Hantxe hasi zen antzerkia egiten, eta gaztetxotan Antígona eta TEU antzerki-taldeetan ibili zen. Halaxe ezagutu zuen Manolo Gomez, bere senarra eta lankidea izango zena. 60ko hamarkadaren bukaeran umeak ikastolara eramatea erabaki zuten, eta euskara ikasten hasi ziren biak. Euskaltzale bihurtu ziren, eta hurrei euskarazko lanak eskaintzen: txotxongilo ikuskizunak. 1971n Txotxongillo taldea sortu zuten, eta ordutik etenik gabeko ibilbidea egin dute. Tolosako Titirijai jaialdiaren eta TOPIC zentroaren sorreran zein garapenean parte hartu zuen. Haurrentzat liburuak ere idatzi ditu Enkarni. Hainbat sari jaso ditu. Donostiako San Telmo museoan egin genion elkarriketa.

Ramon Gerra Zubillaga (1938)

Hernanin jaio zen, baina hilabete gutxi zituela Donostiara joan ziren bizitzera, Egia auzora. Aitak, Astigarragakoa bera, arotzeria jarri zuen etxe azpian. Ama egiatarra zen, Etxetxo baserrikoa. Lau senide ziren. Karmengo Ama kalean bizi ziren. Giroa erabat erdalduna zen kalean, eta berak ere erdaraz egiten zuen. Mojetan ibili zen eskolan hasieran, Ametzagañan, eta gero La Sallen, 14 urte bete arte. Orduan aitarekin hasi zen arotz lanetan; iluntzeetan Arte eta Ofizio eskolara joaten zen. Gero, ardo-denda jarri zuen. Erotera ez ezik edatera ere joaten zen jendea dendara; ogitartekoak ere ematen zituzten. Goierriko emakume batekin ezkondu zen, eta lau seme-alaba izan zituzten.

Xabier Goenaga Barrena (1937)

Ziburun jaio zen, gerran gurasoak hara joan zirelako. Hiru urte zituenean bueltatu ziren Donostiara. Urbietan kalean bizi izan zen umetan, Amara auzoan. Gurasoak biak zituen donostiarrak (ama Añorgan bizi izandakoa eta aita erdialdekoa). Bost senidetan zaharrena zen Xabier. Fraide corazonisten ikastetxean ibili zen 17 urte bete arte, erdara hutsean ikasten. Eta aita arotza zen arren, ez zuen haren bidea jarraitu: aparejadore ikasi zuen, Madrilen eta Bartzelonan. Horretan jardun zuen gero, Donostiako Udalean oposaketak aterata. Jarrai antzerki taldekoa izan zen. Donostiar batekin ezkondu zen, eta lau seme-alaba izan zituzten.

Aizpea Goenaga Mendiola (1959)

Urbietan kalean jaioa. Zazpi senide ziren. Guraso biak donostiarrak zituzten. Amona Ixabelek 'Aurrera' taberna zeukan, eta gurasoek tabernarekin jarraitu zuten. Kultur mugimendu handiko tokia zen: bertan entseatzen zuten Ez Dok Amairu eta Jarrai taldekoek, besteak beste. Familia oso euskaltzalea eta konprometitua zen, eta ikastola klandestino batean ibili zen Aizpea, Karmele Esnal andereñoarekin. Euskaraz egin zituen oinarrizko ikasketak ere, lizeoan. Magisteritza egin ostean, Madrileran joan zen Arte Eszenikoak ikastera. Interpretazioa, zuzendaritza eta dramaturgia ere ikasi zituen gero. Antzerkian, telebistan eta zineman ibilbide luzea egin du, zuzendari, aktore, gidoilari eta idazle moduan. Etxepare Institutuko zuzendaria ere izan zen. Artista-familia da Aizpearena, hiru aktore belaunaldi batzen dituen: Juani Mendiola ama aktorea zen, Barbara Goenaga iloba eta Aia Kruse alaba ere aktoreak dira; Juan Luis Goenaga anaia, berriaz, margolaria da. San Telmo museoan egindako elkarriketa.

Joxepa Goikoetxea Elizalde (1923-2008)

Altzakoa. Antzinako bizimoduaren inguruko kontu ugari kontatzen ditu. Pilotarako zaletasun handia izan du beti eta pilotan ere jokatzen zuen, bai eskuz eta baita palaz ere. Zerbitzari lanetan ibilitakoa. Eliza zaintzen ere lan asko egin da.

Ramoni Goikoetxea Maiza (1920-2011)

Zeraingo Hirukate baserrian jaioa, zortzi urterekin Donostiara joan zen bizitzera, Antiguako Loiztarain baserrira, Igaran. Aita Zeraingoa zuen, tratularia, eta ama ataundarra; hura San Martin plazara joaten zen zaldi-karroarekin, tratua saltzera. Umetatik ibili zen baserriko lanak egiten. Zortzi senide ziren. Zerainen hasi zen eskolan Ramoni, eta Antiguan jarraitu zuen: Amilibia eskolan ibili zen eta Mintegi ahizpekin ere bai. Josten ere ikasi zuen. Loiolako Lorentzoenea baserrira ezkondu zen (gaur egun Egia), eta sei seme-alaba izan zituzten.

Maite Gonzalez Esnal (1943)

Ategorrietan jaioa, bertako eskola publikoan ikasi zuen. Ama Irungoa zuen, jostuna, eta aita donostiarra. Bi senidetan zaharrena da. 13 urterekin denda batean hasi zen lanean, eta akademia batean administrari-lanak ikasi ostean hainbat bulegotan jardun zuen. Ezkondu egin zen, eta senarraren lanarengatik Bartzelonara joan ziren bizitzera: Filosofia eta Letrak ikasi zituen han. Joan aurretik euskara ikasten hasi zen, eta bueltan jarraitu egin zuen: batez ere semearekin joan zen askatzen. Hainbat liburu idatzi ditu eta idazketa-tailerrak ematen ere aritu zen. Irakurle taldeak gidatzen ditu. Euskal idazleen Elkarteko idazkaria izan zen. San Telmo museoan egin genion elkarriketa.

Koruko Gonzalez Galarraga (1941)

Iñaki eta Gotzone gurasoak ezkondu eta Donostiako Usandizaga kalean bizitzen jarri ondoren, 1941ean jaio zen Koruko. Donostiako kalean bizi ziren arren, amak, maistra izanik, oporrak zituenean haurrak hartu eta Martuteneko estankoan pasatzen zuten uda sasoi, amen aldeko aitona-amonen etxean. Ondo asko gorde zituen Korukok txikitako oroitzapen horiek, eta bere familiaren gorabeheren berri eman zigun zehaztasun handiz. Izan ere, XX. mendearen zatirik handienez Galarraga-Retegi familia izan zen Estankoaren jabea.

Koro Gorostidi Muguruza (1944)

Mirakruz gainean jaio zen, Bentaberri etxean; Txiskuene taberna zuten han. Errepidea egiteko bota zuten etxea, eta orduan Amarara joan ziren bizitzera. Korok zortzi urte zituen. Mirakruz kalean joan zen eskolara hasieran, gero Miserikordiko mojengana, eta Elizaranera ere bai ondoren. Ospitaleak eraikitzen ari zirela, Txiskuene jatetxea jarri zuten. Batxilergoa bere kontura egin ondoren, Frantzian egin zituen praktikak, eta ondoren Londresen ere egon zen, au-pair bezala. Bost urtean erresidentziako telefonista izan zen, eta 30 urtetatik etxeko negozioaren ardura izan du. Oraintxe da erretiroa hartzekoa. 26 urterekin ezkondu zen, eta hiru seme-alaba ditu.

Arantxa Gurmendi Olabiaga (1944)

Parte Zaharrean jaiotako aktorea. Gurasoak donostiarrak zituen. Aitak aparatu elektronikoak konpontzen zituen, eta zinema aretoetako filmen banaketaz ere arduratzen zen. [Ama](#)k antzerkia egin zuen gaztetan. Arantxa-eta bost senide ziren. Elbira Zipitria izan zuen andereño, isilpeko ikastolan. Jarrai antzerki taldean ibili zen gaztetan, Ez Dok Amairu taldeko dinamizatzaileetako bat izan zen eta baita Bihurriak rock taldeko partaide ere. Batez ere turismo gidari gisa egin du lana. Frantzian egon zen errefuxiatuta urte batzuetan. Bueltan, Antzerki eskolan ikasi zuen. Antzerkian, telebistan eta zineman jardun du aktore lanetan. Goenkale telesailean aktore zuzendari ere izan da. Gainera, hainbat dokumental zuzendu ditu. Ezkondata dago eta seme bat daukate.

Pedro Mari Illarreta Peñagarikano (1937)

Donostiako Aiete auzoan jaio zen, Gurugu etxean. Gurasoak ere aietearrak zituen, baserritarrak. Hiru senide ziren. Alkiza baserriaren zati bat beraien esku zegoen; baratzea eta animaliak zituzten han. Ama eta izeba San Martin azokara joaten ziren tratuarekin. Aieteko elizan monagilo (eliz mutil) lanak egin zituen. Pixka bat koskortutakoan Antiguara joaten zen eskolara, maristen Munibe ikastetxera. Hainbat lanetan ibili zen: arotz, gas lantegian... saltzaile moduan egin ditu urte gehien, Bilboko laborategi batentzat. La Salle taldean egiten zuen dantza, eta dantza irakasle ere izan zen. Donostiar batekin ezkondu zen, eta hiru seme-alaba izan zituzten. Ehiza eta arrantza gustatzen zaizkio.

Miren Iparragirre Alkorta (1934)

Zubietako Kale baserrian jaio zen, plazatik gertu, Donostiari dagokion zatian. Sei senide ziren, eta baserrian bazen denentzat nahiko lan. Zubietako eskolan ibili zen umetan, eta zazpi bat urterekin Usurbilera joaten hasi zen, mojetara; gero, Lasartera, 14 urtera arte. Sukaldean ibiltzen ere ikasi zuen Donostiako jatetxe batean. Esnea partitzen ibiltzen zen Donostian, Amara auzoan; autobusez joaten zen hara. Josten ikasten ere ibili zen. Usurbil aldeko Zubietako baserri batera ezkondu zen, eta lau seme-alaba ditu. Elkarrizketa [Joxepa Iparragirre](#) lagunarekin batera egin diogu Mireni (argazkian, ezkerrekoa). Joxeparen senarrak ere hitz egin du pixka bat bukaeran.

Joxepa Iparragirre Izagirre (1934)

Zubietako Prostu etxean jaio zen, Erreboteko plazaren aldamenear, Donostiari dagokion zatian. Lau senide ziren. Sei urte zituenean ama hil zitzaion, eta gauza bat eta beste, ez zuten eskolara bidali. Aitak taberna zeukan; bolatokia ere bazegoen ondoan. 11 urterekin Zarautzera joan zen, izebarengana; bi urte egin zituen han, umezain eta laguntzen. Bueltan, tabernako lanak eta etxekoak uztartu behar izan zituen. Tabernan bertan ezagutu zuen senarra izango zena. Bi seme-alaba dituzte. Elkarrizketa [Miren Iparragirre](#) lagunarekin batera egin diogu Joxepari (argazkian, eskuinekoa). Senarrak ere hitz egin du bukaeran.

Benantzia Iraola Arruti (1923-2017)

Igeldoko Aristondo baserrian jaio eta bizi izandakoa. Igeldora joan zen eskolara, baina gutxi. Aita biriketako gaitzarekin hil zitzaion, 11 urte zituenean. Anai-arrebetako batzuk ere gazte hil ziren, eta lau senide irten ziren aurrera. Besteak beste esnea partitzen ibili zen. Aizarnazabalera ezkondu zen, eta bi seme izan zituen, baina gazte alargundu zen, eta Aristondora itzuli. Baserria nekazal turismoko etxea zen elkarrizketa garaian, eta seme zaharrena zen arduraduna.

Joxe Iraola Arruti (1925-2017)

Igeldoko Aristondo baserrian jaioa, bertan bizi zen gurekin egon zenean ere. Igarara joan zen eskolara. Aita biriketako gaitzarekin hil zitzaien, eta Joxek urtebete egin zuen klinikan, bederatzi urte zituela. Anai-arrebetako batzuk gazte hil ziren, eta lau senide irten ziren aurrera. Hargin ibili zen, ur kanalizazioak egiten, arotz lanetan... denetik pixka bat ikasi zuen. Eta, gainera, 40 urte egin zituen Lizarriturri xaboi lantegian lanean. Aristondo nekazalturismoko etxea zen elkarriketa garaian.

Karmen Iraola Idiakez (1922)

Kaiko arkupeetako lehen etxean jaioa, hiru ahizpatan zaharrena da. Aiton-amonekin bizi izan zen urte batzuetan, gurasoekin gero, baina kaian betiere. Ama moilakoa zuen, eta aita mutrikuarra; tolderoa zen: toldoak egiten zituen. Karmen Elizarango mojengana joan zen eskolara, 14 urte bete arte. Gerra sasoian Getariara joan ziren babes bila, itsasontziz; aitona eta osabak arrantzaleak ziren. Bueltan, sonbreru-denda batean errekadista ibili zen. Eta gero Nerecan inprentan, Grosen, 24 urterekin ezkondu zen arte. Hiru seme-alaba ditu. Ezkondu ostean senarraren familiako ontziarentzat -amunarritzarren Glorioso San Roke- sareak konpontzen hasi zen. "Pixonera" ere izan zen, arrain banaketaren arduraduna.

Iñaki Irazabalbeitia Fernandez (1957)

Kimikan lizentziatua, Elhuyar Fundazioaren sortzailea, Euskaltzain urgazlea eta UEUko zuzendaria izan zen 1987-1991 urte bitartean.

Xerafina Iriarte Arostegi (1932-2019)

Donostian jaio arren, txikia zela Irurara joan zen izebarenera, Larriturri baserrira. 13 urterekin Donostiara itzuli zen izeba baten etxera eta neskame gisa egon zen bertan. Uda batean Zarautzen ere egon zen zerbitzari lanetan. 17 urte ingururekin Tuterara joan zen lanera bi urterako amaetxe ("maternidad") batera. Tolosako etxe aberats batean neskame lanetan zegoela ezagutu zuen bere senarra izango zena, eta ezkondu ostean Tolosan jarri ziren bizitzen. Tolosako paper lantegian ere ibili zen lanean. Hiru seme-alaba izan zituzten. Umeak txikiak zirela Donostiara joan ziren bizitzera, senarraren lanarengatik. Berehala Amaia eta Principal zinema aretoetan lanean hasi zen, eta bertan lan egin zuen erretiroa hartu arte. Emakume bizia, hainbat elkarte eta taldetan parte hartzen du oraindik ere (Mintzalaguna, Kantu jira...).

Jose Angel Irigarai Imaz (1942)

Iruñean jaio zen, baina Donostiako Gros auzora joan ziren bizitzera bost urte inguru zituenean. Artean mutikoa zela hil zitzaion ama; donostiarra zen. Aita, berriz, nafarra: Beran jaioetako auriztarra; medikua eta idazlea zen Aingeru Irigarai, haren aita Fermin Irigarai "Larreko" bezalaxe. Bide bera jarraitu zuen Jose Angelek ere: La Sallen batxilergoa ikasi ostean, Iruñera joan zen Medikuntza egitera. Donostiako Contadores lantegiko medikua izan zen urte askoan. Baina kulturgintzan egin duen lanarengatik da ezagunagoa. Batez ere poesia idatzi du, baita narrazioak, abestiak eta saiakerak ere. Gainera, makina bat elkarte eta ekimenetan parte hartu du: Ez Dok Amairu, Aranzadi zientzia elkarte, Nafarroako ikastolak, Eusko Ikaskuntza, Bilboko Kafe Antzokia... Oteiza fundazioko kidea da, Pamiela argitaletxeko editorea eta ohorezko euskaltzaina. Nafarreraz hitz egiten du, etxean ikasitako euskara.

Imanol Irigoien Aranberri (1940)

Joan Mari Irigoien Aranberri (1948)

Altzan jaio zen. Aita bertako medikua zen, Ramon Irigoien oiartzuarra. Ama, berriz, Elgoibarko baserri batekoa zen. Martillun tabernaren ondoan bizi ziren. Altzako eskola publikoan ibili zen 10 urtera arte, eta gero Sagrado Corazon ikastetxean, Donostian. Ingeniaritza ikasi bazuen ere, Venezuelan pare bat urte egin ostean irakasle eta itzultzaile lanetan jardun zuen. Baina literatura da bere pasioa: batez ere idazle gisa da ezaguna.

Joxe Mari Irizar Ansa (1940-2016)

Martuteneko Barkaiztegi baserri-sagardotegian jaio zen, eta bertan bizi da. Aita bertakoa zen; ama, berriz, Loiola auzokoa. Sei senide ziren; osabak eta aitona-amonak ere beraiekin bizi ziren. XVI. mendetik dago dolarea Barkaiztegin. Juanita Larraza maistraren akademiara joan zen hasieran Joxe Mari, eta La Sallera gero. Umetatik ibili da baserriko lanetan. Tratua eramaten zuten plazara, Grosera, eta baita esnea partitu ere, zaldi-karroarekin. Gobara ere egiten zuten etxean. Sagardotegia zen, eta bolatokia ere bazuten. Sagardogintzari eutsi diote gaur arte. Sagardogile Elkarteko burua izan da hamazazpi urtean Joxe Mari. Astigarragako emakume batekin ezkondu zen, [Joxepa Goñi](#)rekin, eta hiru seme-alaba izan zituzten. Garai batean erabiltzen ziren gurdien hainbat erreplika erakutsi zizkigun (Tomas Irizarrek eginak).

Asenzio Irizar Goikoetxea (1926-2012)

Barkaztegi-Berri etxean jaioa, Martutenen. Zortzi senide ziren, hiru mutil eta bost neska. Gurasoak ere Martutenekoak zituen. Aitak era guztietako gurdiak egiten zituen: zaborra biltzeko gurditxoak, baserriko gurdiak... egurrezkoak denak ere, eta hiru semeak berarekin hasi ziren lanean. Asenziok garraio lanak egiten zituen arotz lanak baino gehiago, eta kontuak eraman. Beti izan da trebea matematiketan, nahiz eta eskolan 12 urte arte bakarrik ibili, Okendotegin. Denborarekin gurdi lantegia karrozeria bihurtu zen, autoak konpontzeko tokia. Asenzio automobila izan zuen lehengotakoa izan zen Martutenen. Soldaduska Tetuanen egin zuen, Afrikan. Astigarragako Sabina Goñirekin ezkondu zen, eta hiru seme-alaba izan zituzten.

Juanito Irizar Irizar (1926-2019)

Martuteneko Barkaiztegi baserrian jaioa. 10 senidetan gazteena. Aita bertakoa zuten, eta ama gertuko beste baserri batekoa, Goiatz-Erriberakoa. Martuteneko eskola publikoan ibili zen Juanito, eta baita gau eskolak hartzen ere. Baserriko lanetan jardun zuen umetatik. Amarekin joaten zen zaldi-karroan Groseko plazara; esneak partitzen zituen. Sagardotegia ere bada Barkaiztegi. 22 urte ingururekin txofertzan hasi zen, eta horretan ibili da erretiroa hartu artean: kamioiarekin, bere kasa. Martuteneko Maria Maizekin ezkondu zen, eta hiru seme-alaba izan zituzten.

Xabier Isasti Etxeberria (1928-2013)

Donostiako erdigunean jaio zen, Etxaide kalean. Ama Hernanikoa zuen, baserritarra, eta aita donostiarra. Gerra aurretik euskaraz jaso zituen eskolak, besteak beste Muñoaren ikastolan, Kanpandegi kalean; gero, oster, erdaraz. Maisua gogorra zuten, gainera, zigorrak jarri zalea. Kaian lehengusuak zituen, eta hantxe ibiltzen zen gustura: pilotarekin jolasean, bainatzen... Oporretan Hernanira joaten zen, eta izebari baserriko lanetan laguntzen zion. Gerraosteko gosea eta kontrabandoko trikimailuak gertutik ezagutu zituen. Eskerrak okindegi batean hasi zela lanean, ogia egiten, Grosen. 17 urterekin azaleko gaixotasun larria izan zuen, eta urtebete egin zuen sendatu ezinik. Ondoren soldadutza egitea egokitu zitzaion, Melillan, eta han ere gorriak ikusi zituen, gosearen gosez. Bueltan, Iberdueron hasi zen lanean, eta lan horretan jardun zuen erretiroa hartu arte. Hasieran bizikletan joaten zen batera eta bestera. Egia auzora ezkondu zen, 28 urterekin; Beasaingoa du emaztea.

Maria Luisa Jaka Legorburu (1935)

Karmengo Ama kalean bizi zen umetan, Jose Leonenea etxean, Egia auzoan. Baina jaio, Aldakoneako maternitatean jaio zen; lehenengotakoa izan zen. Ama Idiazabalgoa zuten, eta aita Betelukoa; aita Lasarte garraio-negozioa zeukan, kamioiak. Bi senide ziren, bi neska. Ametzagañako mojetara joan zen eskolara, eta 12 urterekin Pedro Rodriguezen jostundegian hasi zen lanean; lehenengo enkarguak egiten, eta gero josten. Zapata-denda batean ere egon zen, dependienta. Ezkondu zenean, lana egiteari utzi zion. Juan Murorekin ezkondu zen, eta lau seme-alaba izan zituzten (bi umetan hil ziren). Ametzagañan bizi dira.

Maria Dolores Kalonje Lizarazu (1930)

Antiguan jaio zen Dolox, baina Igeldon bizi da lau urte zituenetik. Mendizorrotz taberna-jatetxea jarri zuten gurasoek han. Biak ziren igeldotarrak: aita Juandegi Txiki baserrikoa, ogibidez igeltseroa, eta ama Habana baserrikoa. Lau senidetan bigarrena, Dolox Igeldoko eskolan ibili zen hamalau urte bete arte, eta handik aurrera tabernan. Ez jai egun eta ez opor, beti lanean. Ezkondu, eta seme-alabak izan zituzten. Negozioarekin jarraitzen dute.

Pilar Kortadi Lasa (1927)

Altzako Marrus baserrian jaio zen, eta hantxe bizi da orain ere. Hori bai, hainbat tokitan bizi izan da. Sei senide ziren, eta oso umetan hasi zen lanean: aita, gudari ibilia, kartzelan zegoen eta ama gaixotu egin zitzairen. Ez zuen eskolara asko joaterik izan, 11 urterekin Bretxara joaten hasi baitzen, “tratuarekin”, zaldi-karroan. 27 urterekin Intxaurrendoko Baratzategi baserrira ezkondu zen. Urte batzuen buruan baserria utzi behar izan zuten: etxebizitzak egiteko bota zuten; huskeria bat ordainduta bidali ei zituzten. Errentan bizi izan ziren Donostiako hainbat auzotan. Alargundu zenean Marrusera itzuli zen. Ez dio inoiz utzi plazara joateari, Bretxara.

Ramon Labaien Sansinenea (1928-2013)

Tolosan jaioa, San Frantzisko kalean. Zortzi urtean bizi izan zen han, gerra etorri zen arte. Laskurain ikastolan ikasi zuen, euskaraz. Aita Tolosako alkatea zen, EAJkoa, eta gerran ihesi joan behar izan zuten; Zarautzera joan ziren, eta handik Oñatira. Gero Iparraldera joatea lortu zuten, eta 9 urte egin zituzten bertan, Donibanen eta Saran. Bertako ikastetxeetan ibili zen, eta bueltan, jesuitekin ikasi zuen batxilergoa, Donostian. Madrilen Kimika ikasi eta Erresuma Batuan ere ibili zen lanean, kontserba fabrika batean. Londres hoteleko zuzendari ere izan zen 15 urtean. 1980tik 1983ra Eusko Jaurlaritzako Kultura kontseilaria izan zen, eta EITB, HABE, Euskadiko Orkestra Sinfonikoa, Antzerti eskola... hainbat ekimen bultzatu zituen. Ondoren Donostiako alkate izan zen, 1987 arte. Aditua zen Euskal Herriko historian, artikulak idazten zituen hainbat hedabidetan. Beruneko soldadutxoak egiten zituen umea zenetik, baita saldu ere.

Miren Landa Larburu (1936)

Igeldon jaio zen Eraunzetaundi baserrian, bost anai-arrebaren artean zaharrena bera. Aita etxe hartan jaiotakoa zen; ama, aldiz, Aginagako Aitzondo baserrikoa. Bai gurasoak bai seme-alabak baserritik bizi izan ziren beti. Usurbilgo Txoko Aldera ezkondu artean, Igeldon egiten zuen bizimodua, eta Donostiara gutxi jaisten zen, Antiguara behien esnea hartzaileei eramateko ez bazen. Elkarrizketa egin genionean, Txoko Alden bizi da [Justo Camino](#) senarrarekin.

Joxean Larrañaga Etxabe *Urko* (1948)

Amara Zaharrean jaioa, guraso biak donostiarrak zituen. Seme bakarra da. Hiru urte zituela aita hil zitzaion. Amarekin, izebarekin eta amonarekin bizi zen. Amarako eskola publikoan ibili zen, mutikotan; solfeoa ere ikasi zuen, etxetik hurbil zegoen musika konserbatorioan. La Salleko fraideekin ikasi zuen gero eta ondoren Perito Mercantil ikasketak egin zituen. Irratirako kantu lehiaketa batean hasi zen abesten. Euskara ikastea erabaki zuen (etxean ez zuen jaso, amonak bazekien arren) eta euskaraz abestea. 1972an eman zuen lehen kontzertua, 'Urko' ezizenarekin, eta 70eko hamarkadan ahots ezaguna bilakatu zen "*Guk euskaraz*" eta "*Maite, maite, maitia*" bezalako abestiekin. 80ko hamarkadan, berriz, euskal kantutegia berreskuratzen eta euskal abestiak kantatzen hasi zen. San Telmo museoan elkarrizketatu genuen.

Jexux Larrea (1958)

Dantzaria eta dantza irakaslea. Dantzaren inguruan egin zion elkarrizketa Euskal Kultur Erakundeak 2015ean, *Soka* proiekturako.

Imanol Larrea Aranguren (1934)

Antigua auzoko Matia kalean jaioa, Azpeitira joan ziren ihesi gerra sasoiari, ama bertakoa zen eta. Donostiara bueltatu zirenean ere sarri joaten ziren Azpeitira. Aita Ondarretakoa zen, eta El Leon garagardo fabrika egiten zuen lan. Mintegi ahizpekin ibili zen eskola txikian Imanol, elizako plazan, eta ondoren marianistetan egin zuen batxilergoa, giro hartan ez oso gustura. Merkataritza ikasi zuen, eta 18 urterekin "Banco Bilbao"n hasi zen lanean. Erretiroa hartu arte ibili zen han, baina beste hamaika lan ere egin ditu: hainbat tokitako kontuak eraman ditu, eta euskararen aldeko lanean ere jardun du. Elbira Zipitriarekin alfabetatu zen, eta etxean eskolak ematen hasi zen, hark erakutsitakoa zabaltzeko. Jakintza ikastolan ere irakasle ibili zen. Oso gazte ezkondu zen, 21 urterekin, eta ohituraren kontra: soldaduska egin aurretik. Zazpi seme-alaba izan zituzten. Emaztea Aietekoa zuen. Oso mendizalea da.

Patxi Larrea Olasagasti (1920-2014)

Ondarretan jaio zen; aita eraikitako bi etxeetako batean bizi ziren. Gurasoak biak ziren donostiarrak: ama, Loiolako Patxillardegi baserrikoa; aita Santio mendikoa, Amarakoa. Hamahiru senidetan hamabigarrena zen Patxi. Lau anai Kutz garagardo-lantegian zebiltzan; arreba gehienak, berriz, plantxadorak ziren. Etxe gaineko eskolan ibili zen ikasten, fraideekin, erdara hutsean. 14-15 urterekin, berriz, euskara ikasten ibili zen Hizkuntzaren Akademian, Toribio Altzagarekin. Antiguako Batzokiko ezpata dantzari taldekoa ere bazen. 16 urte bete eta segituan gerra hasi zen. Anaiak frontera joan ziren, eta bera Azkoitira gurasoekin eta arrebeekin; handik Bilbora joan ziren. Loiola batailoikoekin elkartu zen, eta haiekin joan zen Laredoraino. Preso hartu zuten, baina adin txikikoa zenez, libre geratu zen. Hori bai, sei urteko soldadutza egin behar izan zuen ondoren. Bueltan, Parte Zaharreko Barandiaran burdindegian egin zuen lana, kontuak eramaten. Escuela Cantorumera ere joaten zen: pianoa jotzen trebatu zen, eta nesken abesbatza zuzentzen jardun zuen. Kaira ezkondu zen, eta hiru seme-alaba izan zituzten.

Antton Larretxau Matxain (1946)

Donostiarra. Edateko uraren sarea zaintzeko arduraduna izan zen Donostian, 2018an jubilatu zen arte. [Uliako Mintegietako parkean](#) bizi da eta bertako zaindaria ere bada. Uliako Mintegiak eta Ur Biltegiak 2015ean antolatutako Uliako udal mintegien ate irekien egunekoa da grabazio hau.

Anparo Larzabal Urdanpilleta (1927)

Añorgako Txarabategi baserrian jaioa. Aita bertakoa zen, eta ama Zubietakoa. Bost senide ziren, lau neska eta mutil bat. Añorga Txikiko eskola publikoan ibili zen Anparo, eta gero baita klase partikularrak hartzen ere, urtebetez. Josten ere ikasi zuen. Baserriko lanetan ibili zen umetatik; oso gazterik hasi zen San Martin plazara joaten ere, tratuarekin. Esnea partitzen zuen etxez etxe. Añorgako Bidarte baserrira ezkondu zen. Lau seme izan zituzten.

Antonio Larzabal Urdanpilleta (1935)

Añorgako Txarabategi baserrian jaio zen, eta bertan bizi izan da beti. Bost senide ziren, bera mutil bakarra. Aita bertakoa zen, eta ama Zubietakoa. Baserritik bizi ziren. Ama San Martin plazara joaten zen tratuarekin; esnea ere partitzen zuen auzoan. Añorga Txikiko eskola publikora joan zen Antonio, baina 13 urterako baserriko lanetan zebilen egun osoz. Ibaetako Maria Luisa Arzallusekin ezkondu zen (ondoan zuen elkarriketan), eta sei seme-alaba izan zituzten.

Arantxa Lasa Apalategi (1930)

Ordizian jaio zen; Ataungoak zituen gurasoak. Bost senide ziren. Bost urte zituenean ama hil zitzaion, eta 12rekin aita. Orduan, Donostiako Antigua auzora joan zen bizitzera, Matia kalera, osaba-izebengana. Ordizian ibili zen eskolan, lehenengo karmelitetan eta gero eskola publikoetan. Jostundegi batean jardun zuen lanean, Donostiako erdigunean. Familia abertzalekoa, euskararen eta aberriaren alde borrokatu du beti, erresistentzian zein isilpeko ikastolei laguntzen. Gerra osteko lehenengo inude eta artzainetan parte hartu zuen. Joakin Sistiaga antiguatarrarekin ezkondu zen, eta bost seme-alaba izan zituzten.

Agustin Lasarte Beraza (1930)

Ibaetako Portuetxe baserrian jaioa, hura sagardotegia zenean (orain jatetxea da); etxea XVI. mendekoa da, eta sasoi hartan itsasoa bertaraino iristen zelako deitzen da hala. Aita bertakoa zen, sagardogilea, eta ama gertuko beste baserri batekoa; hura zaldi-karroan joaten zen Bretxako azokara, berdurarekin. Sei urterekin Igarako eskolan hasi zen Agustin, eta 11 ingururekin klase partikularrak hartzen, Antiguan. Bost senide ziren, baina bi gazterik hil ziren. Gainerakoei baserriko lanak egitea egokitu zitzaaien, baina ez zuten horretarako afizio handirik, eta nork bere bidea egin zuen. 1958an Agustin Gurelesan hasi zen lanean, eta hantxe ibili da erretiroa hartu arte. Ezkonduta dago eta alaba bat dute.

Maria Lourdes Lasarte Dorronsoro (1926)

Parte Zaharrekoa, Portu kalean bizi izan zen 22 urterekin Lekeitiora ezkondu zen arte. Gurasoek Flores izeneko taberna-jatetxea zuten hantxe bertan. Ama Lazkaokoa zen, baina oso umetatik bizi zen Donostian; Casa Nicolasan ibili zen lanean, eta sukaldari ona zen. Aita Flores baserrian jaio zen; hark ere bazekien sukaldean, Parisen ikasi zuelako. Maria Lourdes San Bartolomera joan zen eskolara, mojetara. Erdaraz ikasten zuten, baina ba omen zegoen moja bat eskola orduetatik kanpo euskara erakusten zuena. Ahizpa bakarra du, bederatzi urte gazteagoa, baina etxean jende gehiago ere bizi zen: jatetxean lan egiten zuten neskak eta bi lehengusu. Koadrilan ibiltzen ziren gaztetan; futbola, zinema eta estropadak gustatzen zitzaizkien. Lekeition zazpi seme-alaba izan zituen; umeak txikiak zirela -gazte alargundu zen Donostiara bueltatu zen bizitzera, Parte Zaharrera.

Pedro Mari Lizarazu Garmendia (1925)

Igeldoko Harritxulo baserrian jaioa, familia handi batean. Ama bertakoa zuen; aita Usurbilgoa. Amak arroketan hartutako lapak saltzen zituen Donostian. Bederatzi senide ziren, eta, beharrak hartaratuta, morroi eta neskame joan ziren gehienak umetan: bederatzi urterekin Aginagara bidali zuten. Sei urte egin zituen han, eta ondoren beste sei Añorgako etxe dotore batentzat lanean. Soldaduskan Zugarramurdin egin zituen hilabete batzuk, eta estraperloan ibili zen, olioarekin. Iruñean etxeak egiten ere jardun zuen geroago. Igeldora bueltatzean baserrietako teilatuak konpontzen zituen, baita belarra moztu eta metak egin ere. Arraina dinamitarekin arrantzatu izan du, aitarekin batera. 14 urtez Kalonje sagardotegian egin zuen lana. Akelarre jatetxearen baratzean ere ibili zen elkarriketa egin baino pixka bat lehenagora arte. Aizkora apustua ere gustuko du. Ezkongabea da.

Pilar Lizarralde Mitxelena (1935)

Gurasoak donostiarrak zituen eta bera han bizi izan zen harik eta 31 urterekin Hernanira ezkondu zen arte. Ibaetako Ekorraundi baserrian jaio zen eta merkaturako joera izaten zuten zeukatena saltzera. Fruta arbolek estimazio handia izaten zuten orduan eta Gabonetan goroldioa era ederki saltzen zuten Donostiako Artzain Onaren katedralaren aurrean jarrita. Neguan josten ikasten ere aritzen zen. Igarako baserri gehienei ez bezala, haiei Igeldoko parrokia tokatzen zitzaien, eta hango erromeriak gogoan zituen. [Jose Antonio Barandiaran](#) senarrarekin ageri da bideoan.

Ximon Lopetegi Etxeberria (1940)

Loiolako goiko erriberetan, errio ertzean zegoen Kristobaldegi baserrian jaio zen, 1940an. Etxetik gertu, Goikoenea eta Kristobaldegi artean, garai batean baserriarenak ziren lurretan moja komentua izango zena eraiki zuten, 1860. urtean. Ondorioz, askoz ere eraikin handiagoa izanik, Kristobaldegitxiki izenez ezagutzen zuten baserria. Baratze eta azokara joaten ziren garaietatik hasita, 1950eko hamarkadan baserriaren lurretan Aita Abartzuzaren ekimenez eraiki zituzten Arantzazuko auzunea nola lehenengo industria pabiloien berri eman zigun, baita Txomineneko auzunearen eta Anisenean Donostiako hoteletako maindireak garbitzen zituzten emakume haien berri ere. 1973an eraitsi zuten Kristobaldegi baserria, baina ordurako errioz bestaldean etxe berria eraikia zuen.

Pantxi Matxain Etxaniz (1928-2018)

Añorga Txikin jaio zen. Aita usurbildarra zuen eta ama Añorgako Moriane baserrikoa. Txoko Ederren bizi ziren. Bi senide ziren, anaia eta bera. Eskola publikora joan zen, baina denbora gutxian. Hamar urte zituenean hil zitzaion ama, eta etxearen kargu egin zen gazte-gaztetatik. Amonarekin joaten zen San Martin plazara, esnea saltzera. Aspacen ibili zen lanean urte askoan, umeei laguntzen.

Jose Migel Mendiburu (1934)

Elenategi baserrian jaio zen, Martuteneko eremu hori artean Altza herriko zati zen garaian. 14 urterekin igeltsero hasi zen lanean, eta beste hainbat lan probatu zituen segidan: tornulari, inprentako lanak, transformadoreak egitea... Halako batean Ameriketara joateko aukera izan zuen. Txilen zazpi urte egin zituen: hasieran mahatsa biltzen, gero okindegi baten kargu eta gasolinarekin amaieran. Baina garbi zuen Euskal Herrian bizi nahi zuela. Bueltan gasolindegia jarri zuen baserriko lurretan. Hortxe dago orain ere. 50 urterekin ezkondu zen, 25 urteko emakume batekin, eta hiru seme-alaba dituzte.

Joxe Manuel Mendiola Arteaga (1948)

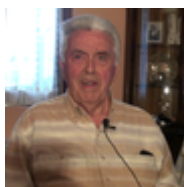
Goiatzen jaio zen, baina zortzi urte zituenetik bizi da Añorgan. Aita Errezilgoa zuen; ama Goiatzekoa. Bi senide dira. Añorgako taberna izan zuten hamahiru urtean, eta gero Rezolako etxeetan bizi izan dira. Eskola publikoetan ikasi zuen, Añorga Txikin. Dantza taldeko irakaslea izan da urte askoan, eta Gorga argazki-artxiboaren arduraduna ere bada, auzoko historian aditua. Ebaristo Aiestaran, Kontxita Argote eta Mari Pili Alkainekin batera egin du kontu-saioa, Rezola museoan.

Jose Luis Mendizabal Yarzabal (1935)

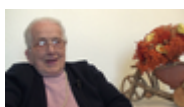
Herrerako Peruenezar baserrian jaioa, Altza herriko zati zen garaian. Umetatik baserriko lanetan jardundakoa, besteak beste esnea partitzen. Bost senide ziren. Ama Erretereriakoa zuten, Oiartzunen bizitua, eta aita hernaniarra. Sagardoa egiten zuten etxean. Peruene Berrira joan zen eskolara, Ebarista maistrarengana, eta gero Trintxerpeko eskola publikora. Sagueseko hiltegian lanean ibili ostean, Hondarribiko harategi batean egon zen. Gero, harategia jarri zuen Herreran. Etxera ezkondu zen, Peruenezar baserrira. [Patxi](#) anaiarekin batera egin diogu elkarrizketa.

Patxi Mendizabal Yarzabal (1927)

Herrerako Peruenezar baserrian jaioa, Altza herriko zati zen garaian. Umetatik baserriko lanetan jardundakoa, besteak beste esnea partitzen. Bost senide ziren. Ama Erretereriakoa zuten, Oiartzunen bizitua, eta aita hernaniarra. Sagardoa egiten zuten etxean. La Sallen ibili zen eskolan. Luzuriagan egin zuen lana, eta gero kobratzaile moduan ere ibili zen, banketxe batentzat. [Jose Luis](#) anaiarekin batera egin diogu elkarrizketa.

Bernarda Mercader Elurburu (1916)

Intxaurrendoko etxe batean jaioa, Altza herria zenean. Aita Herrerakoa zen, karrogilea, eta ama Donostiako parte zaharrekoa. Lau senide ziren. Ategorrietara joan zen eskolara. Bederatzi urte zituenean Herrerara joan ziren bizitzera. Azken urteak Irungo Bentak auzoan eman ditu.

Patxi Mugerza (1936)

Azkoitin jaio zen, gerrak hartaratuta, baina Ulian bizi izan zen, Xantiene etxean. Sei senide ziren. Ama donostiarra zuten. Aita, Usurbilgoa; gudari ibilia, Ondarretako kartzelan egon zen preso. Mariaren Bihotza ikastetxean ikasi zuen mutikotan, giro erabat erdaldunean. Han egiten du lana aspalditik, Donostiara bueltatu zenetik. Buru-belarri jardun zuen ikastetxea ikastola bihurtzeko lanetan. Apaiza da. 15-16 urterekin konturatu zen fraide izan nahi zuela, eta hamar urte inguru egin zituen seminarioan, hainbat tokitan.

Jose Antonio Mujika Casares (1943)

Herrerako Perueneberri etxean jaioa, San Luis plazan. Zortzi senidetan seigarrena. Aita Urnietakoa zuten, Luzuriaga enpresan ontzi mekanikoa, eta ama altzatarra. Jose Antoniok etxe azpian jaso zituen lehen eskolak, maistra batekin, eta gero La Salleko fraideekin. Donostian egin zuen batxilergoa, jesuitekin, eta 15 urterekin Antiguako seminariara joan zen. Erroman Teologia ikasi ondoren, hantxe apaiztu zen. Gerora abituak utzi zituen, eta ezkontuta dago. Idazlea eta itzultzailea da, eta irakaskuntzan urte mordoxka egin ditu. Euskara irakasteko hainbat metodo prestatu ditu, elkarlanean. Ategorrietako Irakasle Eskolan ibilia, Barandiaran Lizeoko zuzendari ere izan zen.

Fermin Muñoz Etxabeguren (1922)

Larramendi kalean jaio zen, Donostiako erdigunean. Aita eibartarra zuen eta ama Pasai Donibanekoa. Bi senide ziren, anai-arrebak. Eskola publikoan ibili zen lehenengo eta ondoren San Antonio kolegioan, 15 urte bete arte.

Banketxe batean hasi zen lanean laster, laguntzaile gisa hasieran eta arduradun moduan geroago. Artea da, baina, benetan asebetetzen duena. Irakurtzeko eta idazteko grina du aspalditik. Hogei bat liburu idatzi ditu Donostiako historiari buruz; oraintxe bertan beste bat prestatzen dihardu. Musikazalea ere bada: besteak beste, biolina eta txistua jotzen ikasi zuen. [Maria Jesus Otaegi](#)rekin ezkondu zen, eta sei seme-alaba izan zituzten.

Koro Muñoz-Baroja (1945)

Legazpi kalean bizi zen, Bretxa parean. Zortzi senidetan bigarrena. Aita Donostiarra zuen; ama Mutrikun jaioa zen, baina umetatik Donostian bizitakoa. Mirakontxa gainera joan zen eskolara Koro, mojetara. Baroja inprimategia (1812tik ezaguna, Konstituzio plazan zegoen) familiakoa zen; aitik bertan egiten zuen lana. Parisen frantsesa eta Londresen ingelesa ikasten egon zen Koro. Atzerrian hasi zen euskara ikasten ere, euskaldun erbesteratuekin, etxean ez baitzuten erabiltzen. Franco hil zenean bueltatu zen Donostiara. Maria Dolores Agirre izan zuen irakasle. Hainbat lanetan jardun du, besteak beste Egin egunkarian, erredaktoreen testuak mekanografiatzen.

Jokin Muxika Lasa (1932)

Donostiarra, Parte Zaharrekoa, bertan bizi izan da beti. Aita beasaindarra zuen eta ama Ormaiztegiakoa. San Jeronimo kalean jaio zen; Mujika taberna zuten, eta umetatik trebatu zen tabernako lanetan. Egunero-egunero zegoen zabalik. Hainbat tokitan ibili zen eskolan; lehenengo, Muñozaren eskolan. 30 urterekin ezkondu zen. Tabernaren jabea izan zen urte askoan. Gero, Gipuzkoako diputazioan hasi zen lanean.

Ramoni Odrizola

Maria Dolores Odriozola Lasarte (1941)

Oiartzunen jaioa, 1963. urtean etorri zen Antiguora.

Maritxu Olabiaga Etxabe (1915-2014)

Donostiako Parte Zaharrean jaio zen, Fermin Calbetonen, baina urte gutxiren buruan Gaztelubidera joan ziren bizitzera. Kanpandegi kalean ere bizi izan ziren gero, urte askoan. Ama zumaiarra zuten. Bost senide ziren, horietako lau neskak. Don Migel Muñoaren ikastolara joan zen Maritxu, 10 urte bete arte. Hantxe hasi zen antzerkia egiten, euskaraz, eta gero Toribio Alzagarekin ere ibili zen. Dantza egiten eta kantuan ere trebea zen; Donostiako Orfeoikoa izan zen eta artzain-inudeetan egiten zuen dantza. 11 urterekin hasi zen lanean, labore denda batean. Arraina ere saltzen zuen, Bretxan; izan ere, aita arrantzalea zuten, patroia. 12 urte zituenerako makinaz bordatuak egiten zituen. Beste tailer batean ibili zen ondoren, Hernandorenean, ezkondu zen arte. 21 urte zituenean gerra hasi zen, eta ahizpak Mutrikura joan ziren amarekin. Anaia preso hartu zuten, zaurituta, itsasoan borrokan ibili ostean. [Arantxa Gurmendi](#) aktorea Maritxuren alaba da; haren ahotza ere entzun daiteke tarteka elkarrizketan.

Joxe Migel Olano Alzua (1937)

Usurbilen jaio zen, baina Donostian bizi da 5 urte zituenetik. Ama Zegamakoa zuen, eta aita usurbildarra, medikua; gerraren ondorioz lana galdu zuen, eta Donostian jarri zuen kontsulta. Lehenengo Hernani kalean bizi izan ziren, eta San Martin kalean gero. Zazpi senide ziren. Marianistetara joan zen Joxe Migel. 15 urterekin futboleak jokatzen hasi zen, eta laster gailendu zen kirol horretan, Sansen. Errealeko pitxitxia izan zen 1962-63 denboraldian. Perito ikasi zuen. Eusko Jaurlaritzako Kirol aholkulari izan zen, eta besteak beste SOS Deiak-eko arduraduna izan da.

Martina Olasagasti Martikorena (1913-2012)

Igeldoko Bentaberri baserrian jaio zen, baina Iruin baserrira joan zen bizitzera umetan. Gurasoak igeldotarrak zituen biak. Aitak harrobian egiten zuen lana. Zortzi senide ziren. Gutxi joan zen plazako eskolara, etxean beti izaten zelako lana; euskaraz ikasten zuten, baita doktrina ere. Neska koskorra zela Antiguara joaten zen esnea partitzera. 14 urterekin neskame joan zen Aginaga aldeko baserri batera, eta 18rekin Hernaniko Zinkoenea tabernara. Hantxe ezagutu zuen bere senarra izango zena, hernaniarra. Igeldora ezkondu ziren, eta bi seme izan zituzten. Azken urteetan Grosen bizi zen Martina. Jexux semea elkarriketan egon zen; haren ahotsa entzuten da tarteka.

Manuel Oliden Kortajarena (1941)

Kaian jaioa, hantxe bizi da orain ere. Aita-amak biak zituen donostiarrak. Aita arrantzalea zen, eta bide beretik jo zuen Manuelek ere. Umetatik zuen itsasorako grina. Anaiarekin hasi zen arrantzan, 12 urterekin, motor txikian. Baina etxean baldintza bat jarri zioten: ikasten jarraitzea. Gau eskolara joan zen, eta atera beharreko titulu guztiak atera zituen, fin-fin. 18 urterako patroia zen, ontziko gazteena izanagatik. Armadore ere bihurtu zen, Orioko arrantzale batekin erdibana. 19 urterekin soldaduska egitea egokitu zitzaion, Madrilen. Egia auzora ezkondu zen gero, eta hantxe bizi izan ziren 34 urtean; hori bai, itsasora joateari utzi gabe. Bi seme ditu. Arrantzaleen Kofradiako burua izan da 28 urtean.

Andres Ormazabal Izeta (1916)

Añorgatxikin jaio zen. Zazpi senide ziren. Ama Errezilgoa zuten, eta aita urnietarra; Rezola lantegian egiten zuten lana biek, zakuekin. Aitak aroztegi txiki bat ere bazuen. Añorgako eskola publikoetan ibili zen Andres, 15 urte arte; dantzaria ere bazen, auzoko dantza taldean. Gero Antiguako zurgindegi batean hasi zen lanean. Hantxe zebilen gerra hasi zenean. Ihesi joan zen anaiarekin, Bidaniko izeba-osabengana. Gerra ondoren Rezola lantegian egin zituen arotz lanak, erretiroa hartu arte. [Fulgentzia Ezama](#) errezildarrarekin ezkondu zen.

Martin Otaegi Elizegi (1925)

Larraulen jaioa. 20 urte bete berritan Larrauldik Donostiako Loiolako kuarteletara soldadu etorri, eta soldadutza amaitzean inguruan geratu zen. Torroazar baserrira joan zen morroi, baina berehala nagusiarekin batera ondoko Balerdienera pasa ziren. Morrontzan zortzi urte eginda zituela, andregaia aurkitu, eta 1955ean Aienas baserrira esposatu zen. Emaztea Felipa Kortadi zuen, etxeko hiru ahizpetatik ezkondu zen bakarra. Baserriko bizimodua azaltzeaz gain, bera etorri zenean ezagutu zituen etxea, lursailak eta ingurua nolakoak ziren azaldu zizkigun. Horretaz gain, Larraul eta Donostialdeko baserritarren bizimodua alderatu zituen, azken horiek gehiago lantzen baitzuten baratzea, Donostiara jaitsi eta merkatuak hornitu ahal izateko.

Maria Jesus Otaegi Urrutia (1928)

San Frantzisko kalean jaio zen, Grosen; Katalunia plazan, hain justu. Aita Beizamakoa zuen, eta ama baztandarra. Okindegia zuten etxe azpian. Pospolinetara joaten zen umetan, Kursaalera. Hamar urte arte Santa Teresa ikastetxean ikasi zuen, mojekin. Peñaflorida institutuan egin zuen batxilergoa. Magisteritza ikasi zuen. Andereño ibili zen, lehenengo isilpeko ikastoletan eta gero Santo Tomas lizeoan, erretiroa hartu arte. Jaio zen etxean bizi da. [Fermin Muñoz](#)ekin ezkondu zen, eta sei seme-alaba dituzte.

Joakin Otamendi Azurmendi (1941)

Aita Tolosakoa zuen eta ama Mutiloakoa. Bost senidetan bigarrena. Arantxa Arrieta Lekube donostiarrarekin ezkondua eta lau seme-alaben aita.

Aize Otaño Lizarralde (1988)

1988. urtean jaio zen Aize, Donostian, eta beti Gipuzkoako hiriburuko hirigunean bizi izan bada ere, elkarrizketa egin genion garaian Oiartzungo Lekuene baserrira zegoen bizitzera joana. Bi senidetan zaharrena da bera, eta donostiarrak ditu gurasoak. Arte Ederrak Bilbon ikasia, Hernanialdeko AEK Euskaltegian jardun izan da beti, Astigarragako AEKn euskara irakasle. Bere zaletasunez mintzatu zitzaigun, parrandaz, lagunekin egoteaz, bertsogintzaz, musikaz eta margotzeaz, besteak beste, baina baita AEKn egunero egiten duen lanari buruz ere, Aizek zaletasun ere baitu helduak euskaraz alfabetatzea.

Manuela Otegi Beloki (1903-1994)

Aita Zizurkilgoa zuen eta ama Aginagakoa (Usurbil). Aldakoenea kalean zuten sagardotegian jaio eta hazi zen Manuela. Handik Egiara joan ziren bizi izatera. Gerra garaian Bordelera (Frantzia) joan ziren eta bertan izan zuen alaba. Ezkondu aurretik Antiguako gantxo-lantegian aritu zen lanean. Bere bilobak egindako grabazioa da.

Jabier Puerta Galdos (1927-2017)

Donostiako kaian jaio zen, eta bertan bizi izan da beti; adreilu gorriko etxean, Pixepel ondoan. Ama donostiarra zuen, kaikoa. Aita Zarautzen jaioa, baina Donostian bizitua; euskara gutxi zekien. Balantza denda zeukan; 36 urterekin hil zen, gerra bukatu eta gutxira. Jabier-eta lau senide ziren. Muñoaren eskolara joan zen umetan; euskaraz ikasten zuten han. Hamaika urterekin hasi zen arrantzan; aitonarekin, arraunean. Arrantzan jardun zuen erretiroa hartu arte; gerora ere semeari laguntzeko prest egoten zen beti, kaian, familiako itsasontzia lehorreratzen zenean.

Iratxe Retolaza Gutierrez (1977)

Gurasoak bilbotarrak zituen, lan-kontuengatik Zarautzera bizitzera joandakoak. Beraiek euskaraz ez zekiten arren, argi zuten alabak ikastolara bidaliko zituztela; Zarauzko ikastolan ez zegoenez tokirik, Donostiara joan ziren bizitzera. Iratxek eta bere bi ahizpek Zurriola ikastolan ikasi zuten. Groseko institutuan ibili ondoren, Iratxek Euskal Filologia ikasi zuen, Gasteizen. Doktoretza ere egin zuen. EHUko irakaslea da, aditua euskal literaturan eta feminismoan. eta UEUko Literatura sailburua. "[Gure genealogia feministak](#)" liburuaren egileetako bat da. Euskaltzain urgazlea ere bada.

Maria Angeles Saenz Rekalde (1936)

Donostiako Parte Zaharrean jaio zen, San Juan kalean. Aita donostiarra zuen; ama, berriz, Uitzikoa (Nafarroa). Sei urterekin Elizaranen hasi zen eskolan, mojetan. Magisteritza ikasi zuen, eta baita oposizioak atera ere, "maestra nacional" izateko. Etxeko hizkuntza erdara zuen, baina euskara ikasten aritu zen, haurrekin erabiltzeko. Izan ere, Itsasondoko Urkia auzoan lau urte egin zituen Maria Angelesek, giro erabat euskaldunean; argirik eta urik gabe, astoan igotzen zen hara. Gero, Usurbilen egon zen hainbat urtean. Berak dioenez, gutxi ziren maistra nazional euskaldunak.

Andoni Sagarna Izagirre (1947)

Donostian jaioa, Aldakonea kalean. Aita donostiarra zuen eta ama Lazkaokoa, 14 urterekin hiriburura lanera joandakoa. Seme bakarra da Andoni. Jesuitetan ikasi zuen, gaztelaniaz, baina umetatik ezagutu zuen euskal giroa etxean: gurasoek eta aitona-amonek (beraiekin bizi ziren) euskaraz hitz egin zioten beti (aitak kamustuta zeukan euskara berreskuratu zuen, emaztearekin eta semearekin erabiltzeko). Auzoan bertan ere harreman dezente zituzten euskaraz: bizilagunekin, okinarekin, harakinarekin, esne saltzailearekin... Donostiako giroa oro har erdalduna izanagatik. Industria-ingeniaritza ikasi zuen, baina euskararen aldeko hamaika lanetan ere jardun du bere ibilbidean zehar: euskara irakasten eta euskarazko materiala sortzen, besteak beste (hiztegiak, enziklopediak, ikastoletarako materiala...). Zientzia eta euskara uztartu ditu. Elhuyar taldearen sortzaileetako bat izan zen eta UZEIn jardun zuen lanean. Euskaltzaindian ere hainbat ardura izan ditu; 80ko hamarkadatik euskaltzain urgazlea da eta euskaltzain osoa 2006. urtetik. Mari Karmen Aranbururekin ezkondu zen (ikastolako andereño izandakoa) eta hiru alaba izan zituzten. Urteak daramatzate Usurbilen bizi izaten.

Ramon Saizarbitoria Zabaleta (1944)

Donostiako idazle aski ezaguna. Larramendi kalean bizi izan zen umetan. Aita Mutrikukoa zuen eta ama azkoitiarra. Bi senide ziren. Fraide korazonistetan ibili zen eskolan, ez oso gustura. Rikardo Arregirekin hasi zen kultur jardueratan parte hartzen, Zeruko Argian kolaborazioak egiten. Jarrai antzerki taldean ibili zen, baita irratan ere. Baina batez ere literatur jardunarekin eman zuen zeresana: "Egunero hasten delako" liburuarekin (1969) euskal nobelagintza modernizatu zuen; "Ehun metro" eta "Ene Jesus" etorri ziren ondotik, berritzaileak horiek ere. Lur argitaletxearen bultzatzaileetako bat da. 70eko hamarkadaren bukaeran 'Oh Euzkadi' aldizkaria ere sortu zuten Koldo Izagirrek eta biek. Soziologoa da ikasketaz eta ogibidez. Gros auzora ezkondu zen. Etenaldi luze baten ondoren, idazten jarraitu zuen; besteak beste 'Hamaika pauso' eta 'Gorde nazazu lurpean'.

Arantxa Salvarredi Garciarena (1934)

Gurasoak Berastegikoak zituen eta bera bost anai-arrebetan txikiena izan zen. Azokan lan egindakoa, frutak eta barazkiak saltzen. Donostiakoa izan arren, bere euskara Berastegikoa da, elkarriketan azaltzen duen bezala, han bakarrik hitz egin bait zezakeen euskaraz.

Patxi Sansinenea Azurmendi (1935)

Parte Zaharrean jaioa, familia Grosen bizi zen gerra hasi zenean. Aita frontera joan zen; ama eta biak, Bilbora; bueltan, etxerik ez zuten. Ama Zegamakoa zen, eta haraxe joan ziren bizitzera. Zegaman ibili zen eskolan hasieran, eta 10 urterekin Tolosako eskolapioetan sartu zuten; hiru urte egin zituen han. Donostian bizi izan ziren handik aurrera, amak denda jarri baitzuen Antiguan. Besteak beste Merkataritza ikasi zuen Patxik, eta Kutxan hasi zen lanean. Hantxe ibili da erretiratu arte. 25 urterekin ezkondu zen; emaztea ere donostiarra du, Ondarretakoa. Pilotazalea da, eta euskararen alde ere jardun du lanean, besteak beste Jakintza ikastola sortzen.

Santos Sarasola Zelaia (1945)

Amara Zaharrean jaioa. Gurasoak Albizturkoak zituen, bizitzera Donostiara joandakoak: aita gas lantegian egiten zuen lan. Asilo San Jose ikastetxean egin zituen lehen ikasketak Santosek, eta 11 urtetik 22ra Donostiako seminarioan egon zen fraidegai. Giro erdaldunaren ondorioz umetan ikasitako euskara galtzen joan zen, baina euskaltzaletasunak eraginda, berreskuratu egin zuen (EUTGn, Patxi Altunarekin, eta bere kabuz). Filosofia ikasketak egin zituen, eta Santo Tomas lizeoan hasi zen lanean, irakasle moduan. Bertako zuzendari izan zen hainbat urtean. Easo abesbatzako presidentea ere izan zen. San Telmo museoan egindako elkarrizketa.

Asentxio Sarriegi Asteasuinzarra (1936)

Altzako Irasoene-Goia baserrian jaioa. Lau senide ziren. Aita bertakoa zen, nahiz eta Ameriketara ibili hainbat urtean, eta ama ere gertukoa, Mateo baserrikoa. Altzan ibili zen eskolan Asentxio, eta gero baita Herreran ere, fraideetan. Baina ez luzaroan. Baserriko lanetan aritu da umetatik. Esnea partitzen zuten eta tratua plazara eramaten zuten, zaldi-karroarekin Donostiara joanda. Ididemetan ibilia da. Ehiza zalea.

Zelestino Segurola Billagarai (1926)

Errenteriako Bentaundi baserrian jaioa, sei urte zituenean familia Igeldora joan zen bizitzera. Aita Igeldokoa zuen. Gurasoak banandu egin ziren, eta bost seme-alabek batera eta bestera ibili behar izan zuten. Zelestino osabarekin egon zen hasieran, eta ondoren Igeldoko beste baserri batzuetan. Hantxe joan zen eskolara. Hamaika urterekin morroi joan zen Añorgara, eta 32 urte egin zituen batean eta bestean morroi lanetan: Aginagan, Aieten... Erretiroa hartu aurreko 26 urteak Usurbilgo lantegi batean egin zituen, Dogan, desterak egiten. 46 urterekin bertsoan hasi zen, eta hori du afizio orain ere.

Karmele Sistiaga Artola (1927-2018)

Ondarretan jaio zen, Satrustegi jauregiaren lurretako etxe batean; izan ere, aita bertako lorazaina zen. Pasai Donibanekoa zen; ama, berriz, Astigarragakoa, baina Donostian bizi izandakoa. Hamar senidetan zortzigarrena zen Karmele. Antiguako parrokiako eskolan ikasi zuen, Pazita ahizpa andereño zuela. Gerra hasi zen urtean dena aldatu zen: anai-arreba zaharrenak Bilborantz ihesi eta gudari joan ziren, aita bihotzekoak jota hil zen... Ama alarguna geratu zen Donostian, bost seme-alaba txikiarekin. Sistiaga janari denda jarri zuten orduan, Easo kalean. Hantxe egin zuen lana Karmelek, eta gero Antiguako janari denda jarri zuten enbasatu biltegian ere bai. Merkataritza ere ikasi zuen. Parte Zaharrera ezkondu zen. Oso etxeakoa da.

Imanol Tapia Etxeberria (1957)

Ama Astigarragakoa zuen eta etxean egiten zuen lan. Aita Zizurkilekoa, arotza izan zen eta taberna batean lan egin zuen. Elkar argitaletxean lan egin zuen.

Josu Tellabide Azkolain (1943)

Antigua aldeko Lugaritz auzokoa da, Teresatxo izeneko etxean sortua, lehenagoko zaharrek Luixiaenea deiturikoan. Bizimodu guztia egin izan du auzoan bertan. Etnologoa da lanbidez. Eusko Ikaskuntza eta Aranzadi zientzia elkarteko partaide ere bada. Eta hainbat toponimia bilketa egin ditu, baita ondare historiko-artistiko eta etnografikoaren berreskuratze eta katalogatze lanak ere.

Miren Josune Tolaretxipi Lizarralde (1926-2017)

Gros auzoko Artetxe Jenerala kalean jaio zen, eta hantxe bizi da orain ere. Aita donostiarra zuen, eta gerra aurretik Moderno garajea egiten zuen lana. Ama Urretxukoa zen, Donostiara neskame joana. Gerra aurretik Etxaide kaleko ikastolara joan zen Miren Josune, eta baita Iñaki Deunaren ikastetxera ere, Grosen bertan; euskaraz ikasten zen bietan. Gerraostean, berriz, Elizaranera joan zen, mojetara. Zazpi senidetan bigarrena, anai-arreben kargu egitea egokitu zitzaion nerabezaroan. Aita hirutan sartu zuten kartzelan, gerraostean, eta ama nahiko gazte hil zitzaien. 14 urterekin izebarekin josten ikasten hasi zen, etxean. Denak koskortuta zeudela, 39 urte zituenean, andereño hasi zen Zarautzen, ikastolan. Bi irakasle, 100 haurrekin. Lau urte egin zituen han, eta ondoren 23 Martutenen. Magisteritza titulua atera zuen, bere kasa, lana egiteari utzi gabe. Ezkongabea da.

Juanita Txintxurreta Ugalde (1932)

Martuteneko Txurriategi baserrian jaioa, Urumea ibaiaren ondoan. Aita bertakoa zuen, eta ama Astigarragako Petrategi baserrikoa. Hiru senide ziren, eurretako bat Fraisorotik ekarria. Bederatzi urte zituenerako txanelean ibiltzen zekien Juanik, ibaiaren beste aldera joateko. Okondotegin ibili zen eskolan; erdaraz ikasten zuten. Baserriko lanetan trebatu zen umetatik: zaldia, behiak, txerriak, ahateak... zituzten, eta baratz-soroak. Ama Bretxara joaten zen tratuarekin; esnea partitzen zuen, eta gobara ere egiten zuen. Juanita etxera ezkondu zen, eta alargun geratu 31 urterekin, alaba txiki batekin. Berriro ezkondu zen, Berrobiko Joxe Urkizarrekin, eta beste alaba bat izan zuten. Txurriategi erorita dago gaur egun, eta Astigarragan bizi dira.

Mertxe Uranga Uranga (1937)

Zestoako Olazar baserrian jaio zen, baina Donostian bizi da bi urte zituenetik. Ama Azpeitikoa zuen, aita zestoarra. Lau senide ziren. 20 urte bete arte bulebarreko bodega batean bizi izan zen Mertxe. Etxebizitza moduan zegoen egokituta, baina iluna eta umela zen. Ama eraikineko "portera" zen, eta hainbat garbiketa lan egiten zituen bodegan bizitzearen truke. Aita igeltseroa zen. Mertxe Elizarango mojen ikastetxean ibili zen, eta ondoren josten ikasten hasi zen, baina 14 urterekin tuberkulosia izan zuen, eta urtebetetik gora egin zuen gaixo. Gero puntua egiten ikasi zuen, Ategorrietako moja batzuekin, eta bere kontura hasi zen haur arropak egiten. Oargi taldean ibili zen gaztetan: mendira joaten, antzerkia egiten... Jarrai antzerki taldean ere egon zen. JOC-en (Juventudes Obreras Catolicas) ere ibili zen, baita ETA-n ere. Komunistatzat du bere burua. Langileen eta emakumeen eskubideen alde borrokatu du batez ere, abortuaren alde besteak beste. Azken urteetan baserriko oilaskoak hazten dihardu, ahizparekin batera.

Juan Antonio Urbeltz Navarro (1940)

Iruñean jaioa, guraso biak nafarrak zituen. Hilabete zeukanean, familia Donostiara joan zen bizitzera, Saguesera, eta Donostian bizi izan da beti. Biteri eskolan ikasi zuen, Grosen. 1958an Goizaldi dantza taldean hasi zen, eta 1965etik aurrera Argia dantza taldeko zuzendaria izan zen, [Marian Arregi](#) emaztearekin batera. Euskal dantza eta musika tradizionala berreskuratzen lan handia egin zuten biek. Folklorista eta ikertzaile ezaguna da Urbeltz. San Telmo museoan elkarriketatu dugu. Hantxe egiten zituzten entseguak Argia taldekoek, sasoi batean.

Jose Inazio Urdanpilleta San Sebastian (1913-2013)

Apaiz donostiarra. Egiako teila fabrikako etxean jaio zen, aita bertako langilea baitzen, garraiolarien arduraduna. Egia kaleko beste etxe batera mugitu ziren geroago. Bost urte zituela euskaraz bakarrik zekien; eskolan ikasi zuen erdara. Marinen argazki dendan egon zen lanean, eta banketxe batean ere bai. Donostian bertan egin zuen soldadutza, Atotxan zegoen kuartelean. Gerra hasi zenean Tolosan zegoen, eta Donostiara bueltatu zen. Bihotzean zuen arazo bat zela medio, ezgai izendatu zuten, eta ez zuen gerran parte hartu, nahiz eta horretarako adin aproposa izan. Bizkaia aldera joan zen familiarekin: Ibarrangelu, Somorrostro... 29 urterekin apaiztu zen; horretarako, bederatzi urte egin zituen Gasteizko seminarioan. Lau urtean Lizartzan egon zen apaiz, beste lau urtez Tolosan, eta gainerakoak Donostian eman zituen.

Pedrotxo Urizberea Emazabel (1922)

Kaian jaioa, bertan bizi da orain ere. Hondarribikoak zituen gurasoak. Hamabi seme-alabatan bederatzigarrena zen. Etxean asko baziren ere, bazkaltzeko orduan kaiko beste hainbat arrantzale ere batzen zitzairen mahaiaren bueltan. Aitak baporea zuen, eta gerra sasoian Iparraldera joan ziren. Hiru urte egin zituzten Baiona inguruan, gurasoak sareak konpontzen, eta semeak kontserba fabrika batean lanean. Donostiara bueltatzean, arrantzan hasi zen Maritxu baporean. 1947an ezkondu zen, kaiko emakume batekin; "pixonera" zen Luisita. Alaba bat izan zuten. Armadore eta patroizandakoa da. Kaiko elizan sakristau dabil azken urteotan.

Jose Mari Urkiola Loinaz (1921-2010)

Ferrerenea baserri-sagardotegian jaioa, umetatik zaildu zen baserriko lanetan. Denborarekin bera egin zen sagardotegiaren kargu. Urkiola sagardotegia zabalik dago orain ere; hori bai, duela urte batzuk lekuz aldatu zuten. Eraikin berria egin zuten, baseritik gertu. Lehenengo lgaran eta ondoren Antiguan ibili zen eskolan Joxe Mari. Afrikan egon zen soldadu, Tetuanen. Ezkonduta dago eta bi seme-alaba ditu.

Anttoni Urkizu Lazkano (1945)

Beizamatik Urkizutar lau anaia etorri ziren Ubara, gerraostean, 1940-41ean, frankistek Altza Donostiari anexionatu berritan. Horietan gazteena zen Anttoniren aita, Migel, xesto egilea. Otxoki baserriko Josefa Lazkanorekin ezkondu, eta bidearen beste ertzean, Ubagoian, jarri ziren bizitzen. Han jaio zen Anttoni, hiru ahizpetan erdikoa, 1945ean. 1970ean Ubagoiatik ezkonduz geroztik bizileku izan duen Lasarteko Etxetxo baserrira alde egin bazuen ere, Anttonik ondo gogoan ditu oraindik bere jaiotetxe eta gazte denborako kontuak: Ubako bi baserriak, saskigintza, alde egin aurreko urteak, Ubako Lo Onaren Ama Birjina...

Txomin Urrestarazu Aizpurua (1944)

Donostian, 30 urtez Grosen eta 49 Antiguon bizitakoa. 40 urtez "Cervezas El León" lantegiko komertziala izan zen. Maribel Fernandez Galdone donostiarrarekin ezkondua eta bi alaben aita. Pilota, futbola, txirrindularitza eta irakurtzea ditu zaletasun.

Manuel Urrestarazu Iradi (1928-2015)

Mamistegin jaioa, Donostiako Aiete auzoan, baserritik bizi izan da beti. Ganadua izugarri gustatu izan zaio beti; baratzea ez hainbeste. Aita gazte alargundu zen, eta berriro ezkondu zen. Ahal izan zuenean joan zen eskolara, beti bazegoen zeregina eta. Bederatzi esne-behi zituzten, eta esnea partitzen zuten; baita barazkiak saldu ere, San Martin plazan. Emaztea joaten zen, zaldi-karroan; ondoko baserrira ezkondu zen Manuel, Gure Pakeara, eta lau seme-alaba izan zituzten. Bi baserrion arrastorik ez da orain, etxeak egiteko bota zituzten eta. Hirubidera joaten ziren dantzara, eta Hernanira feriara. Sagardoa ere egiten zuten etxean. Antxoa ekartzen zuten kaitik, baratzean zabaltzeko.

Iñaki Urretabizkaia Añorga Urreta (1968)

Donostiako Alde Zaharrean jaioa, elkarriketa egin zitzaionean Aieten bizi zen. Aita Urrietakoa (Michelin enpresako langile) eta ama Donostiako Igarakoa (garbitzailea). Hiru anai-arrebetan gazteena. Irakaslea lanbidez, zaletasun ugari: mendia, futbola, zinema, musika, gastronomia... Bi seme-alaben aita.

Arantxa Urretabizkaia Bejarano (1947)

Loiolako Txominenea etxean jaioa, hiru urte zituenean familia Egia auzora joan zen bizitzera. Guraso biak donostiarrak zituen, aita Egiakoa eta ama Parte Zaharrekoa. Amak Nerecan dendan egiten zuen lana, saltzaile gisa, eta aita itsasontzien administratzailea zen; Saseta batailoiko komisario politikoa izan zen gerra garaian. Hiru senide ziren, bi neska eta mutila. Neskak Villa Toledon ibili ziren mojetan, Egian, eta ondoren Sagrada Familian. Idazkari lanak egiteko trebatuta, Arantxa 16 urterekin hasi zen lanean. Ikasten jarraitu zuen, hala ere: bere kontura egin zituen Batxilergoa, eta baita Geografia eta Historia karrera ere. Kazetari eta idazle ezaguna da, hainbat lanen egilea; "Zergatik Panpox" (1979), besteak beste. Umetako eta gaztetxotako kontuez gainera, 60ko eta 70eko hamarkadetako hainbat kontu aipatu ditu: Lur argitaletxea, Egin egunkaria, euskara batua, kultur giroa...

Maria Victoria Urretabizkaia Errazkin (1930)

Donostiako Basozabal baserrian jaioa. Aita zen Basozabal baserrikoa; ama, berriz, Hernaniko Ortsuenekoa. Basotxiki baserriko Jose Zabaletarekin ezkondua.

Antton Valverde Lamsfus (1943)

Grosen jaioa, guraso biak Errenteriakoak zituen, amaren abizena jatorri alemaniarrekoa den arren. Aita, Antonio Valverde "Ayalde", margolari ezaguna zen, eta familiako Grafica Valverde inprimategian egiten zuen lana. Antton ere hantxe ibili zen, Deustun Enpresaritza ikasketak egin ostean. Musika ikasketak ere egin zituen, pianoa besteak beste, eta 27 urterekin kantuan hasi zen, euskal musikagintza berriaren mugimenduak eraginda. Bakarka hasi zen, 70eko hamarkadaren hasieran, baina gero Xabier Leterekin eta Julen Lekuonarekin elkartu zen. Oskarbi taldean ere egon zen. Batez ere olerkiak eta bertsoak bihurtu ditu abesti (Lizardirenak eta Lauaxetarenak, askoren artean) eta sortzen jarraitzen du. 23 urterekin ezkondu zen, eta hiru alaba izan zituzten. San Telmo museoan egin genion elkarrizketa.

Lola Valverde Lamsfus (1941)

Grosen jaioa, guraso biak Errenteriakoak zituen, amaren abizena jatorri alemaniarrekoa den arren. Aita, Antonio Valverde "Ayalde", margolari ezaguna zen, eta familiako Grafica Valverde inprimategian egiten zuen lana. Lola sei senidetan zaharrena zen, eta Sagrado Corazón moja ikastetxean egin zituen Batxilergoa bitarteko ikasketak. Frantseseko titulua ere atera zuen. Ezkondu eta ama izan zenean, konturatu zen hura ez zela nahi zuen bizitza: lanean hasi zen, frantseseko irakasle moduan, eta gero ikasten ere bai. Historia ikasketak egin zituen, Nafarroako unibertsitatean, eta doktore tesia ere bai EHU. Unibertsitatean historia irakasten jardun zuen gero. San Telmo museoan egin genion elkarrizketa.

Jose Inazio Zabala (1935)

Bere gurasoak Donostiakoak ziren eta barazkiak saltzen eta ekoizten lan egiten zuten San Martin merkatuan.

Jose Manuel Zabalegi Irizar *Olatxo* (1943)

Donostiako Martutene auzoko Olatxo baserrian jaio zen 1943an. 12 urte bete arte Okendotegiko eskolan aritu bazen ere, orduz geroztik buru-belarri aritu zen baserriko lanetan, batik bat baratze gintzan. Inguruko beste baserriar batzuekin batera erriberetako baratze gintza modernoaren aitzindari izan zen, besteak beste bere ekimen eta bultzadari esker sartu baitziren Donostialdean lehen mintegi-tunelak, lehen traktoreak, ongarri kimikoak eta abar. Gurasoen lanbideari segida eman zioten, eta, elkarriketaren unean, etxeko norbait egunero joaten zen Donostiako Groseko azokara tratua saltzera, baserritik bizi ziren eta.

Mikel Zalbide Elustondo (1951)

Aieten jaioa, guraso biak bertakoak zituen. Bi anaietan zaharrena. Euskara zen hizkuntza nagusia familian eta auzoan. Zortzi urte zituenean, familia Parte Zaharrera (ensantxera, Euskal Herria kalera) joan zen bizitzera. Kolegio Alemanean egin zituen Batxilergoa bukatu bitarteko ikasketak, eta ondoren Ingeniaritza ikasi zuen. Garai horretan euskara klaseak ematen hasi zen, eta baita euskarazko terminologia sortzen ere, zientziaren alorrean hutsune handia zegoelako. Elhuyar taldearen sortzaileetako bat izan zen, eta ikastoletarako ikasmateriala sortzen ere aritu zen, besteak beste. 1978an UZEIn hasi zen lanean, hiztegi gintzan. Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa sailean Euskara Zerbitzuaren arduradun izan zen urte askoan (1981-2014). Euskaltzain urgazlea da 1983tik eta osoa 2006tik; hainbat lan egin ditu Euskaltzaindian. Hizkuntzalaria eta soziolinguista da. Euskal unibertsitatea sortzeko prozesuaz, EGA tituluaz eta beste hainbat kontuz hitz egin genuen berarekin, San Telmo museoan egin genion elkarriketa.

Bittori Zamora Arrillaga (1930-2015)

Igeldoko Lekueder baserrian jaioa. Jatetxea zuten etxean, eta bertan egin du lana umetatik; orain hotela dute. Gurasoak Buenavistakoak zituen. Aitak "guardavinos" lana ere egiten zuen, Bretxan. Lau senide ziren, bi neska eta bi mutil. Ahizpa eta biak Antiguara joan ziren eskolara. Ez zuten ikasketekin jarraitu, jatetxean beti zutelako lana. Bittori mahaia zerbitzatzen ibiltzen zen normalean eta ahizpa sukaldean; Maria Luisa ere elkarriketa egon da (eskuinekoa).

Juan Zamora Malkorra (1924-2011)

Donostiako Berio auzoko (Antigua) Beriyoazpi baserrian jaioa, umetatik trebatu zen baserriko lanetan. Ama eta arreba San Martin azokara joaten ziren, zaldi-karroan, berdura saltzera. Esnea ere partitzen zuten. Bederatzi esne-behi eta bi idi zituzten, baita txerriak eta oiloak ere. Baratzea beti beteta, eta sagar arbola ugari. Sagardoa egiten zuten, urtean 20.000 litro inguru; izan ere, sagardotegia zuten Matia kalean, beste familia batekin erdibana. Seme zaharrena izaki, baserrian geratu zen; Hori bai, ez ziren etxejabeak, maizterrak baizik. Albizturgo Joxepa Elolarekin ezkondu zen, eta hark plazara joaten jarraitzen du orain ere. 1980ko hamarkadan baserria bota egin zuten, Ibaetako kanpusa eta inguruko etxeak egiteko. Errotaburun bizi dira ordutik, Gure Berio etxean.

Antonio Zendoia Garmendia (1931-2018)

Igeldoko Kamio baserrian jaioa. Aita-amak igeldotarrak zituen. Sei senidetan bigarrena da. Zazpi urte zituela ama hil zitzaion; aita berriz ezkondu zen, lau seme-alaba zituen alargun batekin. Igeldoko eskolara joan zen, baina ez asko, beti zegoelako zeregina baserrian. Lehenengo lana Ondarretako kartzela botatzen egin zuen. Basoan ere jardun zuen, eta Igeldoko harrobietan. 24 urterekin Igeldoko jolas parkean hasi zen lanean, eta hantxe ibili da erretiroa hartu arte. Bertsozalea da. Ezkonduta dago, eta bost seme-alaba ditu.

Pasarteak gaika

Herri honetan landu eta transkribatu diren pasarteak, gaika antolatuta.

1. 101L

1.1. Ama hizkuntza: frantsesa

- **Hizlaria(k):**
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** 101-001/004
- **Iraupena:** 0:00:35. **Hasi:** 00:01:09. **Bukatu:** 00:01:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
101L » Eleaniztasuna » Ama hizkuntza
- **Laburpena:** Frantsesa du ama hizkuntza , euskara badaki eta gaztelania hobetzen ari da.

Transkripzioa

--

2. Familia eta harremanak

2.1. Bordaberri baserria nolakoa zen; argindarrik ez

- **Hizlaria(k):** Azurza Insausti, Roxita
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-001/004
- **Iraupena:** 0:03:57. **Hasi:** 00:02:59. **Bukatu:** 00:06:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
Lanbideak » Etxeginak
- **Laburpena:** Baserri ingurua nolakoa zen bera umea zenean. Autorik ez, bide txarrak, harria eta narrak. Aita gazterik hil zen, harrobiko gaixotasunarekin. Bordaberrin jaio ziren bi ahizpak. Kristalik ez leihoetan. Argindarrik ez. Kandelak. Su baxua. Egurrik ez. Harrobiak. Jana falta, eta ardoa bizigarri.

Transkripzioa

-Eta hau, inguru hau, nolakua zan zu umia ziñala?

Jesus! Etxe ateaiño larrak. Harrik. Ze, baiño... zar... zarba! Zikiña, lohiya. Bireik´e batez, biria´re dana puskatuba, bakizu? Harrik-eta, ahal zan bezela... Kotxeik ez zan /etzan/ etortzen honea ordun, e! Bire txar-txarra, zikin-zikiña... baiña pixkana-pixkana... Geo gue aita, harrobin lana iten zun /itezun/. Ne aitak. Eta oso gazteik hil zan /hiltzan/.

-Biriketako...

-Bai, hoi da.

-Bai?

-Bai.

-Harrobiko gaixotasuna...

-Harrobiko gaixotasunakin. Ba hemen etorri giñan bi... Alejandro ta Rosa Erauntzetan jaiyota, ta hemen jaiyo zian Euxebi eta Emili. Hemen, baserri hontan /baserriyontan/. Lau giñan.

-Lau...

-Hiru ahizpa eta anaiya.

-Anaiya, zarrena.

-Zarrena.

-Eta umetako ze... ze oroitzapen daukazu? Hau baserriya nolakua zan lehen?

-Besus! Leiyuak zar-zarrak eta ze, egurrezkuak. Ez kristalakin ta. Oholakin. Danak, e, atia´re ez, e... eta dana zulatuta, txikituta...

-Kristalik ez zeon?

-Ez, ez, ez. Ez zeon kristalik. Ez zan kristalezkoa, zeatikan zan... tak iriki! Ohola, oholak, e! Iriki ta tak itxi, ta kitto. Ez zeon /etzeon / argitasunik. Ez negun argiyik! Kandelakin!

-Argirik ez zeon hemen, e?

-Eeez. Ez zeon ordun zea, korrienteik eo, honeaiño alleatu baria zeon ta, ez zeon. Ta gu denboa askuan kandelakin. Denboa askuan, e!

-Eta kinkeak edo zer erabiltzen zan?

Kinkia? Kandelak! Kandelak! Noiz... bueno, nik ez dakit noiz argiya jarriko zan, bueno... Eta.

-Kandelak... eta farolak ere bai?

Farolak´e bai, baiño guk e... gehiyena kandelakin. Farola gutxi ibiltzen

genun. Eta suba, bajua. Eta dana etxe azpiaiño zulatua. Bakizu nola? Egur haundik ekartzen emen zituen, aixkorakin puskatzeko, ez? Eta zuluan sartu ta traaak in, ta puskatu, e, ta gero surta. Ta hoi dana puska-puska-puska, dana zulatuta emen zen /ementzen/ gue gurasuak etorri zienean, gu etorri giñanean.

-Zulatua, orduan, pareta?

-Pareta, etxe azpiaiño.

-Etxe azpiraiño? Jesus!

-Hotza? Nola ez zen /etzen/ ba.... Suba bajua, egurrik ez... Egurrik ez, egurrik´e!

-Egurra ez zeon? Hemen ingurutan ez zeon basorik, hola...?

-Hemen dana harrobiya zan. Dana harrobiya. Baiño dana harrobiya, e!

Danak harriya ateatzen, gizon guzik ordun harriya ateatzen, ta ordun ba... jan´e ez zeon /etzeon/... bihar bezela jate´e! Janik´e ez zeon /etzeon/ bihar bezela jateko ta, ez zien behar bezela gobernatu´re iten ta /da/... Ardua pixkat gehixeo edaten zuen /eatezuen/; ardua, animatzeko zeozekin! Arduakin! Nola jatenik ez zeon /etzeon/, ba...

-Tabernan elkartzen zian gizonak?

Tabernara juten zian, baiño ez, etxian e... bai, lantokin. Lantokin egarriya ta... arduak bixitu iten zien laneako ta...

-Lan gogorra da, gaiñera.

Lan goorra, e! Lan goorra, e!

-Hori, neguan eta kanpuan, ez, in biharreko lana...

Dana harrobiya, e. Noiz bukatu zien Igeldoko harrobik? Ez, ez da denboa. Gerraraiño. Gerra ezkeo bukatu dia Igeldoko harrobik, zeatikan ordu bitartian dana harrobiya zan. Harrobin bizi... harrobitik jendia bizi zan.

2.2. Ama lau umerekin alargun, eta dirurik ez

- **Hizlaria(k):** Azurza Insausti, Roxita
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-001/005
- **Iraupena:** 0:02:57. **Hasi:** 00:06:56. **Bukatu:** 00:09:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 - Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
 - Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
 - Lanbideak » Etxeginak
 - Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak
- **Laburpena:** Antiguako lantegiak aipatzen ditu. Harrobian ez zebiltzanak hara joaten ziren. Aita hil zenean, sei urte zituen. Ama lau umerekin geratu zen, miserian. Egurretara mendira joaten ziren: otea eskuekin ebaki eta bizkarrean, sua egiteko. Urik ez zuten, iturrira. Arropa garbitzera ere hara.

Transkripzioa

-Izandu, jarri zan, bazian... danentzako ez zan tokirik ordun, eta bakizu, bertanekoako fabrikak´e Suchard, Lizarriturri...

-El Leon...

-Leon, zea...

-Zerbeza fabrika.

-Zerbeza fabrika, jela fabrika... hoik danak bazian, baiño hoitako´re jende asko zeon eta. Hoitako´re tokiya ez zan, hemengo baserrikoentzako asko izaten. Baiño nola harrobin ohituta zeren, zean´e, ba harrobiyan, ta geo e gaxkitu! Gaxkitu ta gazte-gazteik hil. Nik aitta, nik aita hil zanian eukiko nitun sei urte.

-A bai, e?

-Eta ne anayak eukiko zitun zortzi urte, zarrenak, e. Eta ne ahizpak, ne hurrengo ahizpak izango zitun lau, eta txikiyak izango zitun bi urte.

-Bi urte...

-Bi urte. Eta gue ama lau umekin, xentimoik pe. Ez suizidiyoik, ez... oain kejatzen da jendia, e, baiño xentimoik ez zuen kobratzen gue amak. Xentimoik´e ez. Ta gu nola hazi giñun? Gu nola hazi giñun gue amak? Geo pixkat koxkortu giñanian, egurreta juten giñan mendia, eta otiak, hola pixkat hazita zeona, eskuakin ebaki... ez gendun ez aixkorik, ez atxurrik, eta ezer´e. Ta eskuakin ebaki, sorta puxkat hola dexentia iten genunian bizkarrian hartu, ekarri ta sua iteko. Momentuko suba, bakizu.

-Zerbait behintzat, ez?

-Zerbait behintzat. Zerbait.

-Berotzeko.

-Eletrizidade elektrikoik ez gendun, ez dakit zemat denboan. Kandela esan dezu zuk kandela... kandela. Urik´e ez gendun. Ureta ere ez dakit noraiño jun biher izaten genun ureta.

-Iturrira?

-Bai, iturrira, ura ekartzea.

-Ta nun zeon, urruti?

-Ba bai. Ba ordu erdin bat! Ordu erdi bat jun ta etorri iten. Ureta. Eta guk zenbat ur ekarriko gendun ba iturrira junda? Zenbat? Ez genduken indarrik eta!

-Marmitakin, ala...?

-Bai ba, marmitakin ta, hoixe. Baldiakin ta.

-Eta buru gaiñian jartzen zenuten baldia-ta ala...?

-Ez, askotan... bai, ahal bagendun bai.

-Ahal zan bezela!

-Ahal zan bezela! Ahal zan bezela!

-Eta erropa-ta garbitu nun iten zenuten?

-Ba itu... harea juten giñen iturria!

-Iturrian hori re?

-Bai. Iturria jun ta han erropa garbitu ta... Soiñekoa´re igual han garbitu, ta busti-bustiya jantzi ta geo etxea! Busti-bustiya, e? Azpitik ezerre ez genekan, kantzontziloik-ta bate [...], ezer´e [...].

-Orduan, e, bizimodu gogorra...

-Bizimodua? Ene, ene, ene. Baiño gure Jaungoikuak osasuna eman zigun, eta urte asko pasata baiño bizitzeko moun azken urtiok izandu ditugu behintzat, bizitzeko moun.

2.3. Aurkezpena

- **Hizlaria(k):** Amunarriz Andonegi, Jabier
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia - Sarasua Aranberri, Asier
- **Erref:** DON-003/001
- **Iraupena:** 0:01:28. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:01:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze

- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- **Laburpena:** Bere izen-abizenak eta jaioteguna esaten ditu.
Gaztelubide kalean jaio zen, Donostiako Parte Zaharrean. Aita Hondarribikoa zuen, ama donostiarra.

Transkripzioa

- Bueno, ba, Javier... Lehenbizi zure izena ta abizenak eta esango dituzu?
- Bai. Jabier Amunarriz Andonegi.
- Andonegi. Eta noiz jaiotakua? Ze egunetan?
- Iraillaren hogeiyian milla bederatzirehun eta hogeita lauian.
- Hogeita lauian. Orduan, larogeita lau urte?
- Laixter bost.
- Bost. Bost iteko. Eta... jaio nun jaio ziñan?
- Ba, diotenez Gaztelubidean. Zenbakia bi. Bigarren bizitzan.
- Orduan, Parte Zaharrian?
- Bai, bai. Santa Mari eta Santa Teresako tartian.
- Tartian. Donostiar peto-petua orduan?
- Bai, bai, bai.
- Eta familiya nungua zenun?
- Familiya?
- Aita ta ama ta?
- Bueno, aita hondarribitarra; ama donostiarra.
- Eta aita Hondarribitik honea...
- Gaztetan, hemezortzi urtekin Donostira lanera etorri eta hemen gelditu betiko.
- Hemen ezautu zun ama eta...
- Noski.
- Eta zuek, familiya eta anai-arrebak eta, bertan jaiotakuak?
- Danak.
- Kalia zein da?
- Gaztelubidia (Gaztelubide).

2.4. Umetako jolasak

- **Hizlaria(k):** Amunarriz Andonegi, Jabier
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia - Sarasua Aranberri, Asier
- **Erref:** DON-003/003
- **Iraupena:** 0:01:44. **Hasi:** 00:01:49. **Bukatu:** 00:03:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- **Laburpena:** Aingeru kalean bizi izan da beti. Auzoan denak ezagunak ziren, eta elkarrekin egiten zuten jolas. Kaikoekin ere bai, gurasoak arrantzale familiakoak zituelako.

Transkripzioa

- Ni beti bizi izandu naiz este... "Calle Angelen". Papeletan jartzen du ni hor jayua naizela. Hori galdetu diazu, nun jayua naizen, baiño beti bizi izandu naiz gaztetan "Calle Angelen". Bertan dao. Bata bestian aldamenian.

- Eta nolakua zan kalia? Nola gogoratzen dezu?

- Bueno, oso este... kale xelebria da zeatikan exkailerak ditu tartian!

- Eta zuek txikitako jolasak eta...

- Jolasak, ba, beti han inguruan. Beti korrika ez genun iñungo peligroik eta ez ezer ta... Bertan inguruan ibiltzen giñan.

- Orduan, kuadrillak eta ze izaten zian auzoko umiak eta...

- Auzoko... bai. Auzoko jendia bai. Gaiñea danak ezaguera haundiya gendun danak. Betiko jendia zan. Familiyak urtetan leku berian bizi izaten zian ta danak oso. Bai, konfiantzako jendia dana...

- Eta auzokuak?

- Bai, bai, bai.

- Eta Parte Zaharrekuak eta...

- Bai, danak.

- Eta portuko jendiakin'e bai edo?

- Noski. Nere ama portuan jayua zan.

- Arrantzalia. Arrantzale...

- Arrantzalen alaba.

- Bai, bai. Eta...

- Nere aita ere arrantzalia zan.

- Bertan Donostiyan'e bai edo Hondarribiyan?

- Hondarribiyan arrantzale ta Donostin'e bai.

- Bai, bai. Eta zu txikitan orduan

2.5. 'Txillardegi' ezizena

- **Hizlaria(k)**: Alvarez Enparantza, Jose Luis
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-010/004
- **Iraupena**: 0:01:38. **Hasi**: 00:02:59. **Bukatu**: 00:04:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- **Laburpena**: Txillardegi ezizena nondik datorkion. Tolosatik joan zen aitona Donostiara. Bizi zen tokiaren ondoko etxea zen Txillardegi.

Transkripzioa

-Bueno nere izena Txillardegi hori zan, etxe ondoko hor badao ba bat baiño ez dakit geo nahi bazu [...] hartu eo, nahi bazu ingo deu, nahi bazu enfokatu. O sea ni bizi, nere aita, aitona etorri zanen Tolosatik ba joan zan bizitzera Antiguora, ta orduan ba erosi zun lur sail bat, hain zuzen ere Txillardegi ondoan. Eta orduan, ni ez naiz ezer'e Txillardegiri buruz, Txillardegi zan Iturria izeneko bat, Donostian Donostian ba en fin, alkateorde izandakoa ta hola, ezta? Hoiek zian nafartarrak, karlistak gaiñea. Eta orduan, eta baiño hala ere, etxian beti nik entzuna det: "Joe Txillardegi!", hemen zeola tal, ni goatzen naiz gaiñea, gazte nintzanean oaindik ere Matia kalean bazeon han: Casa Chillardegi, CHkin eh. Nik banekien beti, nere etxea zeola aldameneko zea, nere etxeko, egia esan nik, nere etxe zaharra, nik hartu behar nun Ondarreta izena baiño Ondarreta ez nun hartuko ez dakit, ez zitzaian iruitu interesantea. Iruitzen zitzaian interesanteago zala Txillardegi ba, ez dakit, dudik gabe ez dao beste Txillardegiik, ez dao... Ta hola gertatu zan, hartu nun Txillardegi, hasi nintzan idazten Txillardegi izenarekin ta gero azkenean Txillardegi,

Txillardegi, hola gelditu da asuntoa. Ni hasi nintzan ya, hasieratik hasi nintzan idazten, erabilli ditut beste ezizenak ere bai eh, baiño hor en fin, sustraitu dena ez dakit zeatik ba Txillardegi izan da. 'El brezal', ezta? 'Zona de brezos', bazeuden gaiñea. Han zeon bai.

2.6. Tabernako eta kaleko giroa umetan

- **Hizlaria(k):** Muxika Lasa, Jokin
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-011/002
- **Iraupena:** 0:03:00. **Hasi:** 00:03:00. **Bukatu:** 00:06:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
Politika » Gerra aurrea » 1931-1936: II. Errepublika
- **Laburpena:** Tabernari lotuta hazi zen. Gerra aurretik, asaltoko guardiak ibiltzen ziren egurra ematen Parte Zaharrean. Haien janzkera. Tabernako giroa: gizonezkoak bakarrik. Matxismoa; aurrerakoienek emazteekin paseatzen zuten. Bestela, bakoitza bere aldetik.

Transkripzioa

-Eta ze oroitzapen daukazu umeta... zu mutikua ziñanekuk?

-Bueno, e, pixu baten bizi edota taberna baten bizi, oso ezberdiña da, zeatikan e... umetan garaiya baiño lenago gauza asko ikaste(n) dia / ikasteiya/ tabernan; entzuten ta /da/... Eta bueno, oroitzapena ba oso desberdiña, oso bizimodu ezberdiña zan. Goatzen naiz oaingo zalapartak, ertzaiñak diala ta polizik diala ta, goatzen naiz nik izango nitun hiru urte t´erdi o, gerra aurretik, gerra hasi baiño lehenago, nola irixten zian, ordun zian “este... guardias de asalto”. Bulebarrea, eta zituzten autobus batzuk irikiyak, ta danak ateak zian, eta danak batea salta... saltatzen zuen, ta San Jeronimo kalean jendea korrikan, eta haiyek atzetik... Haik, gaiñea, haiyek eman iten zuen ondo, e! Eta ni txikiya, baiño tabernan atian ta /da/ goatzen naiz nola... horrekin goatzen naiz, bai.

-Eta nola zeuden jantzita, gogoratzen dezu?

-Ez dakit, ez naiz goatzen. Uste (d)et belauneaiño bota batzuk eo... ezberdiñak. Oaingo... garai bateko... nazin antzeko zea batzuk.

-Eta tabernan ze, ze giro egoten zan?

-Tabernan ba... Tabernan ba giroa zan... gizonezkoak bakarrik. Emakumek gizonakin baten bat sartzan baldin bazan eo... emakume bat bakarrik sartzan baldin bazan, um: “Zein ote da hau!”. Eta adibidez oso e... zibilizazio matxista zan. Emakumek etxen, ume asko eta zea, progreenak adibidez igandetan, fubola bukatu eta gero; fubola hasten zan Atotxan hiru t´erditan, zeatikan ordun fokok-eta ez zeren, eta bost eta erditako neguan ba illunduta... ta oso goiz hasten zian partiduak eta. Handikan etorri, ta batzuk emaztea hartu ta paseatzea pixkat. Baiño meriendatzeko garaiyan gizonak sartzan zian tabernan eta emakumek pastelerin. Ta gero kalia alkartzen zian berriz.

2.7. Parte Zaharreko eskolak

- **Hizlaria(k):** Muxika Lasa, Jokin
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-011/009
- **Iraupena:** 0:02:02. **Hasi:** 00:19:11. **Bukatu:** 00:21:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- **Laburpena:** Mutilak ziren denak gelan. Hiru eskola zeuden Parte Zaharrean mutilentzat eta neskentzat bakarra, Elizaran. Plácido Domingoren ama hantxe ibili zen, Pepita Enbil abeslaria; familia haren kontuak.

Transkripzioa

-Eta, danak mutillak ziñaten? Bai, ez?

-Bai. Mutillak. Gero hasi zan, este, akademia bezela, bakar batzuk baiño bestela mutillak. Mutillak, hiru eskola zeren alde zaharren; Los Angeles, uain orfeoia daon hortan, gero Escuelas Públicas uain Orixe daon hori, Zuloaga, hori zan Las Escuelas del Ensanche Oriental, deitzen zitzaien, zeatikan San Juan kaletikan auskaldea, hori dana itxasoai jandakoa da, Donosti bukatzen zan San Juan kalia, eta harrei deitzen zitzaion La Universidad de la Parte Vieja. Zeatikan guk ordaintzen gendun, asko ez baiño ordaintzen gendun baiño hua zan escuela pública eo, eta beste bat praillena, de La Salle, baiño mutillak bakarrik. Neskantzako bakarra zegoen hemen, Santa Marina ondoren, monjak, Elizarán. Nere arrebak hor ibillitakok, ni baiño zaharragok baiño, hor ibillitakok danak. Eta hor ibilli zan, nola Plácido Domingo? Famosoa?

-Bai.

-Horren ama.

-Bai?

-Bai. Gero, hura're abeslaria izan zan, Enbil, Pepita Enbil, bai, zarzuela-ta, horren ama, bai. Eta hoiek zuten osaba, bueno, aman osaba zan Santa Mariko bikarioa, Don Agustin Enbil, getariarrak zian hoiek. Ta behin etorri da zea, Plácido Domingo honea ta gehigo ez da etorri, nik askotan pentsatzen det, ia ez dan goatzen kasta hemengoa dula.

-Ahaztuta...

-Ahaztuta eo nahita igual!

2.8. Baserritarren kofradia

- **Hizlaria(k):** Azkue larza, Juan Joxe; Azkue larza, Seberiana
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-014/027
- **Iraupena:** 0:01:13. **Hasi:** 01:00:42. **Bukatu:** 01:01:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- **Laburpena:** Garai batean inguruan bazen baserritarren kofradia bat, auzolanaren bidez funtzionatzen zuena. Baserriren bat erretzen zenean, diru eskean ibiltzen ziren, etxez etxe.

Transkripzioa

-Eta baserritarren kofradiak-edo badao? Bazeon lehen, edo?
-Juan Joxe: Lehen bazan, bai.
-Bazan?
-Seberiana: Bai, lehen-lehen.
-J.J: Bai baiño haik danak galdu zian e.
-Eta, nola izaten zan, ze, zertako edo? Nola juntatzen ziñaten?
-J.J: Hoik, izaten zan basarriya, basarritarrak, ba konpaziyo batea ganaua zeatzen baldin bazan o, behi bat o hiltzen bazan e, bai etxian euki ta geo etxian hiltzen bazenun, hiltzea baldin bazijuan behiya, ta, zea, hoi zuk etxian hiltzen baldin bazenun behiya hua, haragi hua geo kofradiako o han partitu iten zan.
-S: Partitu iten zan.
-J.J: Bai, ta beti 'ayuda' ematen zizuen.
-Ona bazeon?
-J.J: Bai, ona bazeon. Ta geo beti 'ayuda' ematen zizuen geo, beste bat ekartzeko eo, baiño bai, ez zizuen ematen bihar haiña ta gutxiyoik'e...
-Eta baserriak erretzen zianian-eta bazeon e, laguntzaik-edo eoten zan?
-J.J: Ordun? Zea ibiltzen zian, etxe-erre eskian ibiltzen zian.
-S: Bai.
-J.J: Eskian ibiltzen zan.
-Auzo? Etxez etxe? Baserriz baserri?
-S: Bai.
-J.J: Bai, bai.

2.9. Umetako jolasak

- **Hizlaria(k):** Altuna Etxeberria, Inaxi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-015/005
- **Iraupena:** 0:03:16. **Hasi:** 00:10:55. **Bukatu:** 00:14:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
Aisia » Jai-giroa » San Juan
Aisia » Kultura » Zinema
- **Laburpena:** Ondoko baserriko umeekin jolasten zuten. Txingotan, sokasaltoan. Uztaia. Gordeketan. Neska-mutilak elkarrekin. Neguan, parrokiako zinemara. San Juan sua. Garoa.

Transkripzioa

- Gogoratzen zea txikitako jolasekin?
- Bai. Bai. Geo, baita ere aurreroko basarriyan zian sei senideko taldetxo bat eta jolasten giñan asko. Jolasten giñan gordeketan eta txingotan. Guk genun terraza bat. Terraza bat, bai, haundiya. Eta han jolasten giñan sokasaltuan, jolasten giñan txingotan. Zeakin, klerionakin o, zeak egin, marrak egin lurrian. Eta gero zer? A! Eta gero baita ´re jolasten giñan —eta orain ez da ohiturik; jakiña, orain ez dago— uztaia. Behiyak jezteko izaten zian baldiak. Ez? Eta azpiin izaten zuten, ba, basian, uztaia.
- Egurrezkuak?
- Ez, ez, ez, zinkazkoak, zink. Bai. Uztaia. Eta hua, baldia zahartzen zanian, zea, uztaia kendu eta ibiltzen giñan arotan. Osea... Bai, uztaiaikin. Iten genun alanbriakin, oaindik gogoratzen naiz ze egitura zun, alanbre lodi

xamar batekin. Ta “prrrrrrr” ibiltzen giñan harekin jolasten, korrika batetik bestea ibiltzen giñan. Eta gordeketan asko. Eta, bueno, pues, holako gauzak.

- Neska-mutillak elkarrekin ala neskak alde batetik eta...?

- Ez, ez, ez, neska-mutillak. Bueno, neska-koskorak. Bai, bai. Eta, bueno. Eta gero, ba, negu partian, adibidez, ba, zinera juten giñan. Parrokin genekaun zinia. Bueno, gizon batek botatzen zigun. Zegon, hola, lokal bat eta botatzen zizkigun, ba, ‘El gordo y el flaco’, ‘Cantinflas’, ‘Fantomas’, Oesteko pelikulak eta, botatzen zizkiguten negu partian. Eta gero, ba, ez dakit besterik. Ez naiz hola... jolasteko gauzak ez naiz konturatzen asko. San Juan suak egiten genitun. Eta...

- Eta ze botatzen zenuten San Juan sura?

- Ai! Aitak errita iten ziun, zeatik izaten zian [“mazalostua”] esaten geniyon guk, ba, artuan zuztarra. Artuan zuztarrak aitak eukitzen zitun jasota, ba, txerriri azpiya iteko ta hola. Zeatik hua txikitu ta, bueno, azkenian ez zeukan ez arantzik ez ezer ta bueno, txerrintzako. Eta guk hartzen genitun [mazalostuak] eta surtara botatzen genitun, zeatik harek iten zun sua ikaragarriya. Eta geo etortzen zan bronka atzetik. Baiño, bueno, bestela gauza berexirik ez, zeatik ez zeon... Eta garoa o [...] botatzen bagenun ere, pues, ez zan komeni, zeatik... Baiño hola.

- Garoa zertarako erabiltzen zan, azpiyak egiteko?

- Azpiyak iteko, ganauentzako. Bai. Azpiya iteko. Eta besterik ez dakit. Momentu hontan hola gauza berexirik...

2.10. Esnea eraman eta txerrijana jaso

- **Hizlaria(k):** Altuna Etxeberria, Inaxi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-015/008
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 00:20:45. **Bukatu:** 00:23:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- **Laburpena:** Txerrijana. Donostiara joaten ziren esnearekin, etxez etxe. Zaldiak bazekien bidea. 13 urterekin hasi zen. Tratua. Ama Bretxan egoten zen.

Transkripzioa

- Eta txerriei zer ematen zenieten jaten?

- Txerrijana.

- Bai, Donostia etortzen giñan egunero. Eta ordun, ba, etxietan, ba, jasotzen zuten patata-azalak, naranja-azalak... gauza hoiek. Eta guk eamaten gendun etxietaa esnia. Eta han egoten zan mahaian gaiñian o nunbait kazo bat. Eta ya bazenekin ze nahi izaten zuten. Eta batzutan, ba, han egoten zan begira zea, etxeoandria edo neskamia o lo ke sea. Hemen ibiltzen giñan, zentruan. Bueno! Nik askotan esaten diet gure seme-alabai: “Baiña nola ez dakizutela? Hemen jaiyuak zeate ta nola ez dakizutela holako kale nun daon?”. Baiño, klaro, nik ere... Eta aberea, adibidez, pues, ohituta zeon ze portaletan gelditu bihar zun: Garibai kalia, Elkano kalia... Egunen batian zeozergatik ez bazenun etxe hortara jun bihar, ba, beste aldeko riendatik tira bihar ziozun, zeatik hua hara juten zan. Oso azkarrak

dia zaldiyak, e! oso azkarrek.

- Orduan, esnia partitzen ibiltzen zineten?

- Bai. Bai. Udaran, ni eskolaa juten ez nitzanian... Bueno, baiño hau pixkat ya zea xamarra nitzanian, haundi xamarra, zeatik zaldi-karruakin ezin da ibili zortzi urteko ume bat. Baiño hamalaukin ta hamahirukin ta hola, pues, bai.

- Eta zu bakarrik hamahiru urtekin?

- Bai. Bai. Hamahiru urtekin bai. Nola ez? Eta ama egoten zan puestuan, berdura saltzen, tratuba saltzen. Orduan "tratuba" esaten zitzaion, ez dakit zergatik. "Tratuba saltzea" o "tratu asko", "tratu gutxi". Ez? Bueno, berdura. Eta nik, pues, esne-partiketa.

- Nun egoten zan, San Martin...?

- Ez, Bretxan. Bretxan egoten zan. Bai. Nere ahizpa're bai, Bretxan egoten da. Eta bueno. Ta gero askotan baita're gertukuak baldin bazian, Legazpi kalia eo... Grosea ez genun ohiturik, ez giñen juten ezertara. Baiño Okendo, Legazpi, Elkano... hor genitun hartzailliak, gehiyenak. Eta, bueno, ba, ni hola, bueltaka.

2.11. Baserrian beti lanean

- **Hizlaria(k)**: Zamora Malkorra, Juan
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-016/002
- **Iraupena**: 0:01:54. **Hasi**: 00:01:14. **Bukatu**: 00:03:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k)**:
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- **Laburpena**: Berioazpi baserria nolakoa zen: handia, lur asko zituen. Lau senide ziren, baina bat sei urterekin hil zen. Etxean jaiotzen ziren lehen. Beti lanean, baita gauez ere batzuetan. Ganadua.

Transkripzioa

- Beriyoazpi zan baserri earra. Haundiya, zabala eta terrenuak e oso gozuak edo egokiyak pixkat beti zea pixka batekin, baño hemen mendiya ez... erribera re ez, baño tamañakua. Earra! Gu han bizitu giñan. Han jaio nitzan. Han hazi nitzan. Han bizi nitzan.

- Ta zenbat senide ziñeten? Zuek?

- Gu lau izandu giñan. Bat gaztetan hil zan. Sei urtekin. Gaztena. Ta geo, ni hurrena, arreba eta geo beste anaya. Osea bi anai eta bi arreba giñan.

- Eta e... aiton-amonak zuekin bizi zian?

- Ni... aitona ezautu nun, baino amona ez naiz goatzen. Aita ta ama gukin, danak etxian... familiya han bizi. Jayo han bertan e! Etxian, baserrin bertan jayo e!

- Lehen e... ez zan juten ospitalera jaiotzera?

- Ez, ez. Oingo kontuek ez zeon /etzeon/ lehen. Bertan jaio ta bertan hazi ta bertan segi hantxe! Lan ta lan... jai ta aste ta ez dao /eztao/ jayik. Han ez dao /eztao/ oporrik eta... benga! Eguna bazan ta gaba bazan askotan... gabian e ein in bihar o ikulluan o behia ume iten zeola o... hau dala o gaxo zeola eo... hari in bihar!

- Eta...

- Gu gaztiak bezela jai atzaldian jai iten gendun, baño beste gañontzian ez

zeon /etzeon/ jayik! Goizian jeiki ta ikullua korrika! Ta geo, hantxe... lan ta lan. Jayian e mezeta jute giñan nolabaite korrika gozian, ta etorri ta lanea! Ganaujaunak in ta bestiei zeeze in biharra ere bai ta... Hantxe!

2.12. Umetako jolasak

- **Hizlaria(k):** Zamora Malkorra, Juan
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-016/004
- **Iraupena:** 0:00:58. **Hasi:** 00:03:15. **Bukatu:** 00:04:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
- **Laburpena:** Umetako jolasak: kanikak, gordeketan. Mendi aldera joaten ziren auzokoak. Kirolak ez zegoen orduan. Mutilak eta neskak aparte, jolas desberdinak.

Transkripzioa

- Jolasik ordun nik kaniketan asko, behintzat! Ta zean... bullan o zean... gordeketan ta... holaxeko kontuk izete zian. Ez zian /etzian/... mendi aldian ibili pixkat jolasian ta alkarrekin ta holakoxe jolas. Ordun... ordungo jolas hoik zian. Eztu oin... gaur bezelako zea... jolasik! Denporteik iya ez zan / etzan/ kasi ordun ta... gaur egunian dana deportia dao baino!
- Eta norekin ibiltzen ziñan? Auzoko beste...
- Auzoko mutillak edo... juntatze giñan kuadrilla bat eta hantxe.
- Eta mutillak mutillekin eta neskak neskekin ibiltzen ziñeten?
- A bai, bai, bai, bai, bai, bai. Hori... behin e ez junta... alkarrekin.
- Ez?
- Danak mutillak bakarrik ta neskak bakarrik, garai hartan.
- Ta desberdiñak zian mutillen jolasak eta neskenak?
- Bai, hoixe. Mutillen jolasak eta neskanak desberdiñak. Hoixe.

2.13. Umetan hitzaldiak ematen eta antzerkia egiten

- **Hizlaria(k):** Arzelus Arrieta, Amale
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-017/006
- **Iraupena:** 0:04:00. **Hasi:** 00:06:47. **Bukatu:** 00:10:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
Aisia » Kultura
- **Laburpena:** Ander Arzelus Luzear zen bere aita. Euskerazaintzan omenaldia egin zioten. Aitarekin ibili zen bera umetatik; hitzaldiak ematera eramaten zuen. Antzerkia ere egiten zuten. Burgosen espetxeratu zuten aita, gerra sasoian. Aurretik Aita Labordarekin egiten zituzten antzezlanak, Kursaalean. Poxpolinak.

Transkripzioa

- Eta zure aita euskalgintzan, ez? Oso sartuta zegon...

Bai. Gazte-gaztetatik sartua zeon...

- Kontaiguzu pixkat, nor zen zure aita.

- Ba gure aita, e... Ander Arzelus zan. Idazlia ere bazan. Idazle bezela, 'Luzear'. 'Luzear' izenpetzen zun. E... ze urtetan egin genion omenaldia? Ni Euskerazaintzakoa naiz. Euskerazaintza. Eta Euskerazaintzan ba gure aita... ehun urte beteko zitunian izango zan... jo, egunakin... Bai, bai, ehun urteko... garai hortan, bai, orduan egin genion omenaldia, Arrasate kalean Kutxak dun aretoan. Areto hortan, gero bazkaria izan genun... eta oso oso polita izan zan. Oso polita.

- Zure aita zan idazlia eta kazetaria ere bai, ez?

- Bai.

- Argiako zuzendaria.

- Baita, bai, bai.

- Eta zu, e, txikitatik hasi ziñan bere arrimuan... euskeraren alde?

-Bai, bai, bai. Ni asko ibiltzen nitzan aitakin. Gaiñea, ni orduan berrietsua nitzan eta oso... ez oain bezela, abots onakin. Eta orduan aitai... beai hitz egitea ez zitzaion oso atsegin... E, bere gauzak prestatzen zitun, eta ni eamaten nindun hitzaldiak egitera. Oain pentsatzen detenean.... ba zortzi o bat urtekin hasi nitzan!

- A bai, e?

Hitz egin... aitakin, goatzen naiz behin o behin, denak gizon eta emakume haundiak... hitzaldia emateko, eta ni han, beakin. Uf, askotan esaten det: "Vaya, ze arpegiya..."

- Eta nolako hitzaldiak izaten zian: euskeran aldekuak eta?

- Euskeran aldekoak. Aberrian aldekoak ere bai. Ni gogoratzen naiz behin... eta gero ba ikusten ninduten esaten zidaten ba... Ez dakit, ez dakit gure abestia, ereserkia o ez dakit ze... abestu zan, eta bukatzeakoan: "Eztao holako internazionalik!", esan nun. Jo, esan banun esan nun, geroztik ez dakit zenbatek esan ziaten... Oain ya... Haiyek ya gehiyenak hil dira...

- Eta antzerkiyan ere...

Bai, baita.

- ... ibili ziñaten. Eta nun ibiltzen ziñaten?

- Ba bueno antzerkiak prestatzen... zertako gure aita ya, bere atzetik ibili [...]. Madrilea jun behar izan genun. Bueno, lehenbizi Burgosen espetxean egon zan. Bost urte ta erdi o. Urtebete heriotz zigorra gaiñean zula.

- Baiña hori gerra...

- Gerra denboan hori. Bai, bai, gerra denboan. Klaro, gerra baiño lenuo ez zan oaindik iñor kartzelara joaten. Espetxera. Eta orduan antzerkiak, leno... ba parte hartzen genun pospoliñetan. Hemen, pospoliñak, Don Ramon Laborda zanakin; apaiza zan. Eta harrek atera zun pospoliña, Kursalen, orduko Kursalen azpiyan egiten genun. Eta han biltzen zitun, Don Ramonek lana egin zun... biltzen zitun haur guziyak, ta han abesten, bestia egiten, bestia... hantxe, bai, han ibiltzen giñan.

2.14. Aitak unibertsitatearen sorreran parte hartu zuen

- **Hizlaria(k):** Barriola Etxeberria, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-019/012
- **Iraupena:** 0:00:54. **Hasi:** 00:16:05. **Bukatu:** 00:16:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Euskara » Euskararen egoera
- **Laburpena:** Aita kultur gaietan sartuta egon zen beti, medikua zen arren. Unibertsitatea sortu zuten. Yarza, Santamaria.

Transkripzioa

Bueno beti eendu da sartua kultur gaietan eta berak sortu zuten unibersidadea, hemengo unibersidadea bai. Aitu zian lau izan zian: don Francisco Yarza, nere aita, eta este, Aguz eta bestea Santamaria. Eta hoiyek bai ya jarri zuten hemengo unibersidadia eta hor sartuak eendu zian eskatzen, ta Madrida juten ta etortzen, ta unibersidadea egiteko, bai. Aita medikua zan, baiña oso sartua eendu zan, bai, "padres de familia", San Bartolomengatik, zeatikan denak gu San Bartolomea jun giñan; eta gero hor ya sartu zan kultur gauzetan, eta egin zun hori.

2.15. Etxean pentsakera irekikoak, taburik ez

- **Hizlaria(k):** Barriola Etxeberria, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-019/032
- **Iraupena:** 0:02:08. **Hasi:** 00:52:57. **Bukatu:** 00:55:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- **Laburpena:** Etxean eskolan baino askatasun gehiagorekin hitz egiten zen sexuaz. Irakurgaiak ere libre. Tabuen sentsaziorik ez du. Amak esplikatu zion umeak nondik zetozen.

Transkripzioa

- Baiña nere etxean ez da eman horrenbeste... Ez zioten ematen horrenbeste istori eta hitz eiten zan. Nola aita sendagillea zan, ba nik ez dakit o libertade gehiyo zeon o... Etxean, ez, kondoiyak eta gauza hoiyek ez, baiña sexu ez dakit, nik beti esan det. Adibidez, ni juten nintzan ikastolara eta "qué estás leyendo", nere etxean neri utzi naute irakurtzen dena; nik ez det taburik izan "esto no"... Bai! gogoratzen naiz ba "lo que el viento se llevó" edo holako zerbait, nik uste detela gehiyo ez jendeai izutzeko hori irakurtzen nengolako. Baiña bestela nere etxean ez da izan tabu hori. Nik behintzat ez det bizi, beste anayak ez dakit zer esango duten. Baiña nik ez det hori. Eta hitz eiten zan, ez dakit, ez degu izan, ez degu hola "hoi ez zan hitz eiten". Ez, ez da...

- Eta umiak nondik datozen eta hori esplikatu zizun iñork?

- Bai, bai, bai, nik amak, bai, bai, bai, nik hori bai. Eta nik nere semeei ere. Baiña "vamos", hori.

- Paristik ez ziala etortzen.

- Ez, ez, esaten zian tonteri hoiyek baiña berehala... Nik ez det hortan ez det... Eta ez det... Batzuk esaten dute "yo tengo un trauma del cole", nik ez. Egia esan, nik ez det traumarik ez ikastolan eta ez etxean, ez det. Ez, nere ama nahiko irikia zan. Ez da... gero gazteagoak berdin esaten dizute baietz, hori, baiñan nik ez det, nik ez det idea hori behintzat.

- Naturaltasunez...

- Bai, ez da, ez dakit, ez zan, baiña hori... Bakoitzak ere nola bizitzen dun ere kontatzen du e? Baiña ni ere oso trankilla izan naiz ta ez zan hori. Baiña... Ez dakit.

2.16. Gaztetan, Hernanira eta Erreteriarra

- **Hizlaria(k):** Isasti Etxeberria, Xabier
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-022/037
- **Iraupena:** 0:01:53. **Hasi:** 01:04:11. **Bukatu:** 01:06:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Agirre, Eli
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
Aisia » Kultura » Musika
- **Laburpena:** Gaztetan kuadrillan ibiltzen ziren mutilak, baina lotsatiak ziren. Erreteriarra eta Hernanira joaten ziren. Kantuzaleak ziren. Osaba erdi bertsolaria zuen.

Transkripzioa

- Ordun gaztetan, ze, hasten ziñan kuadrilla, [...] taberna. Eta, eta lotsatiyak giñan gaiñea danak, lotsatiyak. Bakizu ze pasau zitzaten nei? Soldaduska jun nitzan, iñork ez zun andregaiyik eta ezer ez, ez, ez zun. Eta jun nitzan eta etorri nitzanian esaten ziaten, joe... nik dantzako're ez det sekula izan afiziyoik, eta total, juten giñan, o Erreterira, o Hernanira, ordun oso zea zan...

- Musika izaten zan.

- Bai, musika ta banda. Baiño beti banda bukatzen zunian juten... iristen giñan. Merendatzen genun, ba bidian, o askotan ba, Astigarragatik / Astiarratik/ barrena ba, zea sagardotegia, ta "al bote" ta hola ta. Geo iristeako, banda bukatua zeon, ta ostea buelta.

- Ta oiñez juten ziñaten ala?

- Bai, bueno oiñez, tranbian Astigarragaiño, baiño oiñez behin baiño gehiotan etorri gea trena galdu ta Hernanitik oiñez, danak kantari. Ordun oain baiño gehiyo abesten zan e?

- Eta, ze abesten zenuten, gogoratzen dezu, orduko abestiyak eta, zeintzuk zian?

- Bai, "Kalian gora, kalian behera" eta, bai. Ni oso, baserrin ta beti ni, abestu ta... Osoba nun, erdi bertsolariya zan, erdi bertsolariya ta...

- Nola zun izena?

- Jose Juan Etxeberria.

- Etxeberria.

- Jose Juan. Baiño garaiya hartakuak e, ez oaingo garayak. Oain gazteo iten dia bertsolarik, lehen, lehen zaharrak zian.

2.17. Konstituzio plazan jaioa

- **Hizlaria(k):** Arregi Altuna, Tere
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-023/002
- **Iraupena:** 0:02:31. **Hasi:** 00:00:28. **Bukatu:** 00:02:59

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- **Laburpena:** Donostian jaioa, Konstituzio plazako etxe batean, Parte Zaharrean. Ama donostiarra zen eta aita San Pedrokoa. Etxean bainugela zuten, baina ez zen ohikoena. Bederatzi senidetan txikiena.

Transkripzioa

- Nun jaio ziñan zu?
- Donostin, etxe hontan bertan.
- Etxe hontan bertan?
- Behekoan, behekoan. Behekoan gurasuak bizi zian, eta ni beatzigarrena naiz nere etxian eta denak jaio giñan etxe hortan.
- Konstituzio plazan.
- Bai. Eta nere ama ´re bai, e? Ama ´re bai jaio zan hemen, bizitza hontan.
- Gurasuak nunguak ziran? Ama Donostiakua...
- Ama donostiarra eta aita San Pedro edo... San Pedrokua uste det zala, bai.
- San Pedrokua?
- Bai. Zeatikan aita zuten, ez dakit, hoietakua... ez dila bizitzen beti leku berberian. Nola esaten da?
- A! Zeukan lana, hola, tokiz aldatzekua?
- Bai. Nik ez dakit ze izango zan, baiñon... zeatikan bat da herri batekua, bestia bestekua... horregatik dakit aldaketa egiten zutela. Bai.
- Eta hau, etxia, nolakua zan zu jaio ziñanian? Zu umia ziñala.
- Hemen ez nitzan jaio, e? Beheko etxian. Bai. Nola zan etxia? Ba, pasillo haundi batekin. Eta gero, ba, ateak, badakizu, gelak eta komuna. Baiñon gure etxean gendun baiñua. Zeatikan osaba gendun holako gauzak saltzen zuna, eta jarri zigun baiñua. Besteetan ez dakit, ez det uste zeukatenik baiñurik.
- Bai, leku askotan ez zan egongo igual, ezta?
- Ez, ez, ez. Nik esango nuke, baiñon gehiegi esatia ez ote da, ez dakit, baiño etxe hontan bizi zianak uste det zutela haietako egurrezko tapak komunian? eta tapa jartzen zitzaiona edo... Bai, oso... Uste det ikusi detala nik, gaiñea, hori.
- Eta zuek esan dezu bederatzi senide ziñetela.
- Bai.
- Eta zu txikiyena?
- Bai, ni txikiena.
- Orduan, etxia beteta egongo zan.
- Bai, beteta, bai, bai, bai.
- Eta nola iten zenuten lo? Neskak gela batian eta mutillak bestian?
- Bueno... Bai, bai, mutillak biyak batian, gela batian. Eta gero gu, ba, besteetan, bina edo, ez dakit.
- Klaro, asko ziñeten.
- Eta gurasoak ere beste gela batian, gogoratzeten det /gogoratzet/. Hola. Ez dakit zenbat gela zitun ordun: bat, bi, hiru... hiru kanpoaldea, bat, lau, baiñua eta sukaldia.

2.18. Gerra hasi zenean, aita hil zioten

- **Hizlaria(k):** Berasategi Etxeberria, Pepi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia

- **Erref:** DON-024/012
- **Iraupena:** 0:03:00. **Hasi:** 00:19:55. **Bukatu:** 00:22:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- **Laburpena:** Andrestegin bizi izan zen umetatik, amarekin, amonarekin eta izeba-osabekin. Gerra hasi zenean, aita Ondarretako kartzelan sartu zuten. Azaroaren 7ra arte, ama egunero joan zen bazkariarekin kartzelara, baina egun hartan esan zioten libre utzi zutela. Ez zen egia. Askoz geroago jakin zuten Hernanin hil zutela, egunkariaren bitartez.

Transkripzioa

-Ta ordun ba gerra hasi zanian izango zan, e, bakit, “esto”... E, urrian hogeita beatzin aita harrapatu zuen, eta izango zan osteunakin. Zeatikan “época” haiyetan jai izaten zan osteuna atsaldetan. Eta ne anaya ya juten zan eskola, ta ordun egun hartan jai zun, eta jun... jun zan nere ama amona bixitatzea, egun hartan. Eta geo etorri zanian billatu zan esan ziyola aldamenekuak, Isabelek: “Josepa, Poli kartzela eaman dute”. “Keba!”, ta “bai”. Ta ordun esan ziyon: “Utzi tzazu hemen umiak”. Nik ez dakit zenbat denbora, baiño beak askotan hoi kontatzen zun, zeatik amak esaten zun: “Nik hoi ez det behin ere estimatuko andre horrei ze in zun zuekin egun hartan”. Eta “jun zaitea kartzela”, eta jun zan, ta etorri zan ta: “Bai, han do. Eta eskatu nun manta ta afariya”. Eta orduan beak esaten zun: “Ni etortzeako bea ya afariya zuei emana zan”. Ta klao, pentsatuko dezun, pentsatuko dezun bezela, gui oyera sartuko zigun, baiño bea? Ze gaba pasako zun! Jun zan hurrungo egunian bazkariyakin ta gauzakin, eta azaroak zazpi arte eunero-eunero bazkariyakin. Eta jun zanian azaroan zazpiyan, etxea bialdu zituela. Ezetz, etxea ez ziala azaldu! Eta ez zala etxian. Beak jakingo zuela noa jun zian. “A, bai? Guk jakin in behar deu gue gizonak... noa, nun den”. Zeatikan beak esaten ziun kamioitikan... Bueno, malkuak ateatzen zaizkit askotan, e, esateakuan. Kamioitikan karraxik nola iten zituen: “Mujeres, querer a nuestros hijos”. Eta bat omen zeon, harren gizonen hotsa iruitu omen zitzaion. Eta harrek beti gauza hoi: “Nik ne gizonen hotsa sartuba dakat”.

-Jooo.

-Bea balin bazan ez balin bazan, harrei hoi iruitu zitzaiyola.

-Eta Ondarretako kartzelan eon zan?

-Bai, e, “esto”... urria hogeita beatzitan azaroan zazpi arte. Ta azaroan zazpin eaman zituen. Ta eaman zituen, geo jakin gendun, Hernania. Ta Hernanin bakiu han hil zutela, zeatikan egunkariak bere egunian, Egunkaria zan ordun, ekarri zun... beira, “precisamente” argazki hoi handikan ateria do. Argazki hoi, eta esan zun hor ezautzen zana zala bakarrikan, argazki hortan, Donostikoak nola zian labak: Hipolito Berasategi. Eta hoi da nere aita. Eta klaro, orduan ba periodiko hoi in gendun hartu.

2.19. Ama lan eta lan; amonarekin haziak

- **Hizlaria(k):** Berasategi Etxeberria, Pepi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-024/015

- **Iraupena:** 0:02:29. **Hasi:** 00:26:10. **Bukatu:** 00:28:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberría, Idoia
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- **Laburpena:** Lizarriturri lantegian egiten zuen lana aitak. Desagerrarazi zutenean, amak etxeak garbitzen atera zuen bizimodua; ahizpekin gabardinak josten ere bai, denda baterako. Ez zuten ikusi ere egiten. Amonarekin hazi ziren. Amona Andrestegikoa zen. Aita Burgosen jaioa zen, eta Lasarten bizitua.

Transkripzioa

-Zu pixkat handitzen joan zifanían ta, hor bizimodua zailla izango da, ezta? Aitak zertan iten zun lana?

-Lizarriturriko fabrikan.

-Lizarriturrikuan?

-Bai, jaboien ta zea hoi. Lizarriturriko fabrika.

-Eta orduan, gero aita falta, eta zuek, e, aurrera in behar.

-Bai, bai.

-Zure ama egoera txarrian geratu zan...

-Bai, hala gelditu zan.

-Eta ze iten zun, berdura-ta saldu?

-Amak? Interina! Harrapatze... Ateatzen zizayon etxe guzik! Goatzen naizena da: bat "donde Vivanco", Julianategi. Geo bestia hemen, Matia kalean, Altuna. Geo, Gaitan de Ayala, Itsasgain... "O sea, es que" ama ez gendun ikusten! Eta geo etxea jun ta...

-Lan ta lan.

-Bai, geo etxea jun ta... Ahizpak gabardinak josten eoten zian, eta han eoten zan, gabardinak-eta josten. "O sea", guk, ez dakit zenbat ordu're amak iten zun lana.

-Eta izebak eoten zian gabardinak josten... eta norako? Hori enkarguz, ala...?

-E, denda bateako.

-Denda baterako.

-Bai. Denda bateako.

-Eta janariya-ta nork prestatzen zun, amak?

-Amonak, amonak, bai. "O sea", gu amonakin haziya gea.

-Amona, lehen esan dezu, bertakua da, Andrestegin jaiyua.

-Bai, bai. Uste det amona're han jaiyua zala, uste det, e. Ama-ta hoi behintzat bai, hoi bai, Andrestegin jaiyuak dia. Eta amona're uste det baietz. Ta ne anaya're han jaiyua da; ni ez, baiño ne anaya bai, Andrestein. Ze ez dakit zenbat jeneraziyo... amona, ama, anaya... bueno, aman famili dana hor jaiyua da... hiru jeneraziyo behintzat hor jaiyuak dia.

-Eta aita nun...

-Nere aita, jaiyua? Burgosen.

-Burgosen jaiyua.

-Nere aita bai, nere aita Burgosen jaiyua zan. Geo Lasartea-ta etorri zian, baiño... esto, geo nola hasi zan fabrikan lanian, ba Lizarriturri, [...] etxian eoten zan.

2.20. Amona plazara berdurarekin; Donostia erre zutenekoa

- **Hizlaria(k):** Berasategi Etxeberria, Pepi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-024/017
- **Iraupena:** 0:02:56. **Hasi:** 00:29:35. **Bukatu:** 00:32:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
Bestelako kontuak » Historia orokorra
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Aldaketak eta arazoak
- **Laburpena:** Andrestegin baratzea zuten. Amona Antiguako plazara joaten zen otarrea buru gainean hartuta. Zaldi-karroa izan zuten lehenago, eta Parte Zaharrera joaten ziren esnearekin. Amonak gogoratzen zuen Donostia nola erre zuten. Bidea nondik zegoen garai hartan.

Transkripzioa

-Eta zuek han, Andrestegin, baratzian zer izaten zenuten?

-Ba danetatik pixkat.

-Berdura?

-Bai. Danetatik pixkat. Bainan denboan ba bainak, azelgan denboan azelgak, eta "o sea", danetatik pixkat.

-Eta etxerako, ala saltzeko ere bai?

-Ba amona etortzen zan /etortzezan/ plazara. Otarra haundik nola izaten zian...

-Buru gaiñian jarrita?

-Bai.

-Eta nora, plazara? Ze tokitara?

-Hemen, Antiguan.

-Antiguan?

-Bai, ordun hor zeon /hortzeon/ plaza ta horrea etortzen zan.

-Ta nola etortzen zan? Astuakin?

-Keba! Ez zeon /etzeon/ astoik. Buru gaiñian!

-Buru gaiñian, e... Ba badao bidia, ezta, handik haraiño...

-Baiño... bai. Astoa nik ez det ezautu, baiño ne amak esaten zun epoka haiyetan zalদিya izaten zuela. Zeatikan epoka haiyetan, nere amonak kontatzen zun bea nola jutun zan alde zarrea, esnia eaman ta /da/ itea, karruan. Geo hoik danak kendu in zitun, klaro, situaziyuak´e... asko aldatu zian. Eta be... ez dakit ze fetxetan, jun zian /juntzian/ alde zarrea, ta billatu zian alde zarra dana erreta! Erreta! Eta ordun amonak iten zun: "Ai, Maritxu gaixua! Tere, Carmen ta /da/"... bestia ez dakit. Lau, lau esaten zitun. "Nola hill ote zian emakumi hoik!" Beti esaten zun. "Nola hil ote zian!". Surtan! Ez zian /etzian/ azaldu! Erre zuen, ta klaro, esaten zuen frantsesak ziala, baiño telebisiyuak, ezta denboa asko, haik italianoak...

-Inglesak eta Portugal...

-Inglesak eta portuguesak. Zeatikan frantsesak etortzen zian, ta /da/ esaten zuen alde zarreko jendiak, ta amonak´e bai, esto... oliyua irakiña nola botatzen ziyoen frantsesai, ez sartzeko. Lapurtzea-ta etortzen zian.

-Orduan frantsesekin geizki eta gero, inglesak etorri zianian okerrago...

-Ta geo zea... inglesak, portuguesak eta italianoak dana kiskaldu! Bueno, hori ez do /ezto/ agostua 31ko zea bakarrikan konserbatu zan...

Horreatikan urtero-urtero hor iten due /itedue/; hoi bakarrikan, eta

gaiñeakua dana berriya da.
 -Eta hori zure amonak ikusi zun?
 -Erreta, bai.
 -Erreta?
 -Bai.
 -Orduan e, uuuu, gogorra izango zan...
 -Bai, eta ordun biria ez zan /etzan/ behetikan, ordun... gaurko eunian Palacio Real don tokiya zan biria kalea juteko. Ta ordun geo behetik hoi dana playai kenduba da. Hoi amonak kontatzen zun. Hoi dana playako zea, ta geo ze pasatzen da /pasatzea/? Itsasua hasarre donian, be terrenua eskatzen! Ta orduan ze olatu ta ze gauzak! Nun puskatzen du /puskatzeu/? Hor, ta harrapatzen diyonai /harrapatzeyonai/ ba...
 -Klaro...

2.21. Osabak ekarritako txokolatea

- **Hizlaria(k):** Urkiola Loinaz, Jose Mari
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-029/031
- **Iraupena:** 0:00:34. **Hasi:** 00:29:05. **Bukatu:** 00:29:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
 Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
 Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak »
 Debabarreneko lantegiak
- **Laburpena:** Osabak Suchard lantegian egiten zuen lana, eta txokolatea ekartzen zien mutikotan. Tabletak.

Transkripzioa

- Osaba Suchard txokolatetan?
 - Bai.
 - Eta zuek ordun txokolatia jango zenuten?
 - Bueno, bueno, ooo... Ekartzen zun pakete batzuk, joe. Gu mutil koskorrak zai egoten giñan harei patrikan sartzeko: "osaba, txokolatia hor dao?", ta "bai" ta kaska kaska kaska kaska, ez ogik ta zea're.
 - Ta zer zian, bonboiak ala tabletak?
 - Tabletak, tabletak.
 - Tabletak?
 - Tabletak, "chocolate milka" hori, tableta hoik hartuta, hola lodi-lodiya, puska bat, joe...

2.22. Kaleko hizkuntza, erdara

- **Hizlaria(k):** Larrea Aranguren, Imanol
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-034/008
- **Iraupena:** 0:01:17. **Hasi:** 00:11:32. **Bukatu:** 00:12:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider

- **Gaia(k):**

Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Euskara » Euskararen egoera
Politika » Euskara eta politika

- **Laburpena:** Hiru senide ziren, zaharrena bera. Anaiak erabat galdu zuen euskara; gero berreskuratu egin zuen. Kaleko hizkuntza erdara zen. Azpeitian pasatzen zituen oporrak.

Transkripzioa

- Eta zuek zenbat senide ziñeten?

- Hiru, hiru. Bai, bai, zaharrena neroni eta gero arreba, Mari Karmen, eta anaiye Martin. Eta anaiekin bost o sei urten aldia dakat, bost eta erdi o holako zerbait. Eta bueno, ikusi nun orduan e? Nere... Ni ta nere arrebak euskera oso ondo zeatu, baiño nere anaiek galdu in zun erabat, nahiz eta guraso berberak izan, galdu in zun. Eta bueno, hitz eiten du euskera, noski hitz eiten dula. Eta gero bera ohartu zanin galdu in zula, eta ezkontzeko garaixa etorri zanien ta saiatu zan eta, bai, eiten du, euskera noski eiten dula; baiño bai, izan zan oso afektatua izan zan alde hortatik. Kaleko kale hizkuntza, beti kalin eoten zan gaiña txikixena, ta beti kalin kalin, ta gu ez giñan hain kale zalek, bueno, kale zalik beharbada bai, baiño ez genun... Ni neronengatik ari naiz e? Eta arreba berdiña zan. Ni Azpeiti aldea juten nintzan eta Azpeitiyan nere zea oporrak eta danak hantxe pasatzen nituan.

2.23. Ama-semeak antzerkian

- **Hizlaria(k):** Ezeiza Areitioaurtena, Jon

- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia

- **Erref:** DON-036/003

- **Iraupena:** 0:03:50. **Hasi:** 00:02:20. **Bukatu:** 00:06:10

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia

- **Gaia(k):**

Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
Aisia » Kultura » Zinema

- **Laburpena:** Loiolan bizi zirela, amak antzerkia egiten zuen don Toribio Alzagarekin. Aurretik Pospolinetan ibili zen, don Ramon Labordarekin. Antzezlan asko egin zituen; herriz herri, asteburuetan. Gerra hasi aurretik ezkondu ziren. 17 urterekin hasi zen Jon antzerkian, Andre Joxepa tronpeta lanean. Maria Dolores Agirre zuzendaria. Jose Mari Etxebeste. Gregorio Beorlegi, Joxe Egileor... antzerkian zebiltzanak. Giroa. Emaztea antzerkian ezagutu zuen.

Transkripzioa

-Ba han, Loiyolan gendela izandu zun... ba nere amak antzerkia iten zun don Toribio Alzagan taldekoakin. Bueno, don Toribio Alzaga baiño lehenago, Eusko Etxean talde bat sortu omen zan /omentzan/: Poxpoliñak. Poxpoliñak izenekoa, don Ramon Labordak zuzentzen omen zun /omentzun/. Ta don Ramon Laborda hori nere emazten osaba da. Osaba izan zan /izantzan/. Eta ama hor hasi zan sobrare antzerkia, pospoliñak eitten, eta gero ba nik ez dakit ya nola, don Toribion taldeko... Escuela de la Academia Vasca... Nola zan? Declamación. Escuela y Declamación Vasca. Ta don Toribiokin hasi zan, eta badirudi ba gure amak "pues" zeuzkala dote, artista izateko.

Eta antzerki asko ein zittun. Antzerki asko, urtero... Eta gero, ordun esaten zunez gure amak, e... herrita juten zian festata. Bai Bergara, Oñatira, Mondragoira, Eibarrea... ba astebukaeretan eta... Donostin jartzen zuen antzerkia, ba han prestatzen zuen, eta bueno... E, hori ba gerra hasi baiño lehen. Ta /da/ nere aita.... Nere aitak Rosario zun izena, eta ezkondu zian, ni jaiyo nitzan eta bueno, gure... Gero ni hogeita hamabost urtekin ezkondu nitzan Amaia Labordakin, eta harrezkeo hemen ba Parte Zaharrean bizi gea.

Antzerkian, ba nik esan dizuten bezela, hamazazpi urtekin hasi nitzan. "Andre Joxepa Tronpeta" antzerkia, don Toribio Alzagana. Eta orduan bazeon paper bat: "Digromático, jefe de Digromáticos", sorgin herrian sortutako personai bat. Eta haren papera iten nun. Abotsa ba sendo xamarra neukan eta ondo entzuten omen zitzaidan. Eta hor hasi nitzan, eta han ezautu nittun ba antzerkiko jende asko ta asko. Maria Dolores Agirre... zoragarritzko emakumea, zoragarri bai zela. Beak esaten zun askotan "zoragarri, zoragarri", baiña bea bai zela zoragarri. Eta han zeuden ba... Gregorio Beorlegi, Joxe Egilegor, Antonio Etxeberria, Donato Ugartetxea, eta gero jende berria sortzen hasi zan: Joxe Mari Etxebeste´re sartu zan taldean; bere emaztea, Rosita Arruabarrena ere bai... Eta bueno, hor sartzen giñuzten Juantxo Amilibia, Maritxu Ezkurra... jende asko elkartzen giñan eta oso giro ona zeon, oso giro abertzalea, oso giro herrikoia. Oso gustoa, ta gure gauzak-ta izaten giñuzten, gue jaiyak eta gue festak. Ta ondo, ondo konpontzen giñan. Maria Dolores zan zuzendaria eta Joxe Mari Etxebeste da laguntzaille bezela. Maria Dolores don Toribiori launtzen hasi zitzaion bezela, Joxe Mari Etxebeste ba Maria Dolores Agirrerri lagun haundiya eman, egiten zion. Eta bueno, hor ibili giñan, eta gero ya Maria Dolores jubilatu zanean, baa... Bueno, Amaia, nere emaztea, antzerkian ezautu nun. Han geundela. Bea klaseak esatea juten zan, eta ni ba antzerkia itea, eta horrela hasi giñan, eta han sortu zan gure... gure bizimodua.

2.24. Zubieta kalea nolakoa zen

- **Hizlaria(k):** Alava Zumalakarregi , Martina
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-037/003
- **Iraupena:** 0:01:22. **Hasi:** 00:01:42. **Bukatu:** 00:03:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Herriko giroa » Kanpoko jendearekin harremana
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- **Laburpena:** Zubieta kalean jaioa, Donostian. Kontxa parean ez zegoen etxe handirik; dena villak ziren. Neguan itxita egoten ziren. Bere kalean, berriz, jende xumea bizi zen.

Transkripzioa

- Eta nun jaiotakoa zera zu?
- Donostin.
- Ta ze tokitan?
- Calle Zubietan.
- Zubieta kalian?
- Calle Zubietan.

- Eta nolakoa zan garai hartan?
 - Calle Zubieta zan oso diferentea. Zeaittio lehenengo fila, bueno, Kontxaa ematen zon kalek, ez, etxek, danak villak zien. Etxe haundiik ez zeon. Hotel de Londres eta Continental zien haundik, baiño bestela etxe... familiko etxek zien. Bazan bat, uste det, bi etxe zien jende diferentea bizi zana, baiño danak bestela zien famili bat. Ta negun gehienak itxitta egoten zien, zeaittio zan kanpoko jendea, madrildarrak eo. Kalea zan oso-oso-oso trankille. Ni bizi nitzen alde guztie, beste aldea, beste... jende sentzilloa bizi zan. Ez zan aurreko [...], markesak eta zeak eta. Duque de Cubas, el Marqués de Tola, el Conde de [...].

2.25. Arrosarioa eta kantuak etxean

- **Hizlaria(k):** Irizar Goikoetxea, Asenzio
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-039/011
- **Iraupena:** 0:02:12. **Hasi:** 00:21:25. **Bukatu:** 00:23:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k):**
 Familia eta harremanak
 Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak
 Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizkizunak eta otoitzak
- **Laburpena:** Ama etxean denen zain egoten zen, arrosarioa errezatzeko, egunero errezatzen zuten arrosarioa. Kantatu ere kantatzen zuten etxean, Cara al Sol izan ezik beste kantu denak ia. Saguekin gertatutako istorio bat ere kontatzen du Asenziok.

Transkripzioa

-Gue amak majiña bider denok juntatu zai errosaiyua errezatzeko, eta batematek txoakei batek esaten baldin bazun orduntxe [...] berrirotik hasi, harek, haek eakutsi zigun ixil-ixilik errosaiyua errezatzen.
 -Eta egunero-egunero errezatzen zenuten, errosaiyua?
 -Bai, egunero bai.
 -Eta oherako errezatzen zenuten zerbait, ala?
 -Zer?
 -Ohera...
 -Ohiyua, bai, afaldu, errosaiyua errezatu ta ordun ohiyua.
 -Eta kantatu ta iten zenuten etxian?
 -Bai, gu bai, [...] kantatzen genun.
 -Ta ze kantatzen zenuten?
 -Buu klase guziya, "cara al sol" ta hoik ez baiño gaiñeakuan... gaiñeakuan, txoakei batzuk e iten giñun.
 -A bai?
 -Bai, batian galdu nittun hilleete pareateako puntuk etxian, nik broma ein ta. Aber ba jostatzen bageiltzan ta xagun kabiya billatu gendun, ta nik lau poltsaatian sartu nittun ta kajoiya zun zeak, mahaiyak, han sartu. Arrebaatek iiki zun hasi zian xaguk saltoka, aittu nittun earrak, etxetik biali ez zitenian. Baiño broma zan, [...] Joe! Ondo pasatzeatik ein ta, dana gaizki hartu!
 -Eta kantatu ta noiz iten zenuten?
 -Noiznahi, guk etxian asko kantatzen genun.
 -Eta ze abesti? Euskal abestiyak ere bai?

-Bai bai, jenealian euskeraz bai.
 -Euskeraz?
 -Bai.
 -Ta akordatzan zea batenbatekin?
 -Aspaldi eztittu kantatu ta.
 -Baiña elizako kantuak-eta, ala ez?
 -Ba igual elizakuak ere, ordun bat hasten zanian harei segittu. San Inaziyo bai, San Inaziyo, hoi, hoi askotan kantatu deu. Geo familiartian ohittura genun eun hoi zelebratzeko, San Inaziyo euna zelebratzen genun, eta beti San Inaziyo beti kantatzen genun.
 -Ze "Inazio gure patroia haundia"?
 -Bai, bai, hoi kanta earra da hoi.

2.26. Soldadutzako gutunak

- **Hizlaria(k):** Irizar Goikoetxea, Asenzio
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-039/016
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 00:28:45. **Bukatu:** 00:30:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k):**
 Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
 Ohiturak eta bizimodua » Soldadutza
 Aisia » Kultura » Irakurtzea
- **Laburpena:** Tetuango ospitale hartan ezagututako emakume batek esandakoak kontatzen ditu. 22 urte zituenetik 24 bete arte egon zen soldadutzan, ordurako ezagutzen zuen bere emaztea izango zena, gutunak idazten zizkion, gaztelaniaz beti.

Transkripzioa

-Han, e este gurasuak esaten zuenakin ezkondu bihar zuten, eta esaten zuten: "holako 'te vas a casar tal día'". Ta oandik ez zekin zenekin ere, ta igual beak baiño hamabost urte gehiyo zittuna.
 -Hori, emakume hori?
 -Bai, horrek esan zun, horrengatik agradezitzen zun gurasoik ez izatia, hala beak nahi zunakin ezkonduko zala!
 -Joe!
 -Hoi, hoi hoi legiak e!
 -Ordun beste kultura bat, desberdiña.
 -Bai.
 -Eta zenbat urtekin jun ziñan soldaduskara?
 -Hoitabikin.
 -Hogeitabi urtekin?
 -Bai. Hoitabikin jun ta hoitalaukin etorri.
 -Eta zenbat urtekin ezautu zenun emaztea izango zana?
 -A bela!
 -Emaztea: Hemeretzi urtekin.
 -A hemeretzi urtekin?
 -Emaztea: Bueno bai hogeitabi urte eo, ya eskribitzen ziten karta zeatiken, soldaduskatik.
 -Eta euskeraz eskribitzen zenun? Edo erderaz?
 -Ez, erderaz, eskribittu, eskribittu eske, bai, euskeraz eskribitzen netzako

zail xamarra izandu da.
-Dana, eskolan ta erderaz einda ba...
-Karo!

2.27. Umetako bihurrikeriak eta zigarroak

- **Hizlaria(k):** Aierbe Iraola, Joxe
- **Elkarrizketatzailea(k):** Ansa, Ainhoa - Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-040/006
- **Iraupena:** 0:02:04. **Hasi:** 00:11:36. **Bukatu:** 00:13:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
Ohiturak eta bizimodua » Bizioak
- **Laburpena:** Sagarrak lapurtzen ibiltzen ziren inguruko baserrietatik, kanpokoia beti hobeia baita. Arto txurikinarekin bilduta, orbela erretzen zuten; arto bizarrik ez. Aitak berak egindako zigarroak ematen zizkien egun berezietan.

Transkripzioa

-Etxian ez zanean aldameneko sagastira edo baratzer a joaten giñan, ta...
kuriosua da: beti kanpoko fruta etxekua baiño goxuagua. Ta korrika. Bueno,
etxian fruta den... aukera izaten zan, baiño... ez dakit, beti kanpoko zea
hori, jateko irriki hori edo... Bai, bai, ibiltzen giñan, ez pentsa gu oso...
xantu-xantuak giñanik!
-Eta arto bizarrik-ta erretzen ta halakorik?
-Arto bizarrik erre... nunik ez naiz gogoratzen, baiño arto hostua o
txurikiña, txurikiña deitzen zaio artuan, zea... artoburuan ze hoi, hosto o
txurikiña, e. Harekin bildu, harekin bilduta zea bai, e... orbela. Orbela
txikitu, ta han bildu, eta harekin aritzen giñan, bai. Eta beste gauz bat, e...
Gure aita zana, hua aurreatua zan, bueno aurreratua, e... berrizalea zan ta
guri ematen zizkigun kutizi asko, dexente ematen zizkigun; ta hoietako bat:
zigarroik ez zan izaten. Iñok ez zun erretzen, beak ez zun erretzen ta
aitonak'e ez. Eta Gabon egunean edo herriko festetan edo... ordun guri
zigarro bat ematen zigun erretzeko; beak ein, beak zeatu, zigarrua in ta
«ala, erre, erre!», ta eztulka ta hasten giñan. Beharbada horregatik:
«Konturatu zaitezte hau ez dala ona». Arto bizarrak'e hoi jende askok
esaten du, arto bizarrik erretzen... ni, ni ez naiz gogoratzen hori in nunik
sekula.

2.28. Erromeriak eta jaiak

- **Hizlaria(k):** Aierbe Iraola, Joxe
- **Elkarrizketatzailea(k):** Ansa, Ainhoa - Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-040/033
- **Iraupena:** 0:02:02. **Hasi:** 01:20:40. **Bukatu:** 01:22:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Aisia » Jai-giroa » Beste toki batzuetara jaietara

Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

- **Laburpena:** Erromeriara joateko denbora beti ateratzen zuten, igandetan. Oialume, Irubide, Txikierdi. Bilerak. Tranbian eta oinez joaten ziren Astigarragara. Auzoetako eta inguruko herrietako jaiak.

Transkripzioa

- Izaten zenuen astirik erromerietara-eta juteko dantzara ala ez? Baserriko lanekin eta...

- A! Hortarako beti.

- Eta nora juten zineten?

- Erromerira? Hola, erromeri fijuak igandetan bakarrik izaten zian, jakiña. Gu gehienbat Oialume. Oialume. Oaindikan ´e uste det segitzen dutela o segitzen dula.

- Bai, sagardotegi, jatetxe...

- Bai, ta gero dantzatokiya haundiya.

- [...] Oialume zuk Astigarragakua esaten dezu.

- Bai, Ergobi o. Oialume. Ta beste bat da Oianume. Hua Urnietakua. Bai. Bi gauza.

- Tartian behin irekitzen [...] Oialume oain, ez dakit segitzen dun igandero-igandero lehen bezela.

- Ez? Ez dakit. Ba, hara juaten giñan asko. Ta gero, berriz, Irubide o, Lasarteko... Errekalde ta Lasarte bitarte hortan zan beste dantza... hola... billera. Billera esaten zitzaion. Eta Txikierdin ´e bazan beste bat, Oiartzun inguruan. Hara juteko ´re motua o bizikleta o bihar zan. Baiño Astigarragaa juteko, Oialumera juteko, tranbian o autobusian ibiltzen giñan. Oiñez ´e bai, behin baiño gehiotan. Hua izaten zan. Oain, auzoko jaietan, ba, auzo guztietara juten giñan: Altza, Astigarraga, Martutene, Hernani... Donostia aldea gutxiago. Baiño Loiola ´re bai ta. Ez genun huts egiten.

2.29. Kuadrillan, denak dantza zaleak

- **Hizlaria(k):** Aierbe Iraola, Joxe
- **Elkarrizketatzailea(k):** Ansa, Ainhoa - Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-040/037
- **Iraupena:** 0:01:04. **Hasi:** 01:25:35. **Bukatu:** 01:26:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- **Laburpena:** Kuadrillan denak ziren dantza zaleak. Soltean mutilak bakarrik ere ibiltzen ziren batzuetan.

Transkripzioa

Asko ibiltzen giñan ta oso... gure kuadrillan denok izan gea dantzariyak. Ez genun oso ondo oso txukun egingo, baiño asko gustatu zaigu dantzan ibiltzea, bai. Sueltuan mutillak bakarrik igual ibiltzen giñan gu. Oiolumatik bueltakuan edo, hor taberna batian biltzen giñan Martutenen; holako ordutan gutxi gorabehera, lehenbizi juten zanak itxoin bestiai etxera gero alkarrekin juteko, baserrira. Gure etxia bi bizitzako etxia zan eta alkarrekin ibiltzen giñan bi bizitzetako mutillak. Eta tabernan jaietan soiñua baldin bazan ta neskik ez, gu, mutillak, fuego! dantzan. Gure dibertimentua o gure zea, dibersioa, huraxe zan.

2.30. Lehen emaztea erditzean hil zen

- **Hizlaria(k):** Aristi Kalonje, Jose Mari
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-042/041
- **Iraupena:** 0:03:05. **Hasi:** 01:08:50. **Bukatu:** 01:11:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak
- **Laburpena:** 1962an ezkondu zen lehen aldiz. Burgoskoa zen emaztea, Oñakoa. Erditzean haurra eta ama hil ziren. Sendagilearen akatsa izan zela uste du. Bigarren emaztea errezildarra da, eta bi alaba dituzte.

Transkripzioa

- Nun ezagutu zenun zure emaztea izango zana?
- Ai, ai, ai, nere emaztea nola... Bueno, nik bi emazte izan ditut, hau bigarrena da. Ni ezkondu nintzan milla bederatzirehun eta hirurogeita bigarren urtean lehenbizi. Neska burgalesa zan, "de... a ver" herriya... ta da nerbiyoangatikan e? Oiña. Oiñakua zan. Eta ezknodu eta handik hamar hillebetea, bueno gelditu zan haurdun handik hillabetea. Eta handik hamar hillabetea, partoko garaiyan haurra eta bera hil ziran, biyak partuan. Nik ziur nago izan zala sendagillearen faillua. Zeatikan euki zuten bate... Esate baterako, gaur sartu eta handik hiru egunera oaindik oiñazetan eta ezer egin gabe egon zan. Eta hasi ziranian ya zerbait egiteko, ya ez zegon ezer egiterik; ez zegon ezer egiterik eta hil ziran biyak: umia eta ama. Bueno, gelditu nintzan berriz, orduan ze in nuan? Ordun etorri nintzan, ezkondu nintzanian lehenengo aldiz etorri nintzan Intxaurrondora; erosi gendun pixu bat eta etorri giñan Intxaurrondora bizitzera, ez etxe hontara, beste batera. eta orduan, bakarrik gelditu nintzanian juan nintzan berriz aita ta amen etxera. Ta bueno, denbora pasa zan, bi urte pasa ziran. Bi urte? Bai, bi, hiru. Ezautu nuan neska bat, oain nere emaztia dana, ta ezkondu giñan...
- Errezildarra?
- Errezildarra, hua errezildarra. Bat burgostarria, erdalduna, oso... Bueno, ze esango dizut? Neretzako oso neska zoragarriya. Baiño...
- Ta seme-alabarik badezute?
- Oain bai. Bigarren emaztiakin bi alaba.

2.31. Aita kartzelan zen bitartean

- **Hizlaria(k):** Tolaretxipi Lizarralde, Miren Josune
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-044/008
- **Iraupena:** 0:01:16. **Hasi:** 00:19:10. **Bukatu:** 00:20:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Politika » Politika eta Franco
- **Laburpena:** Aita kartzelan zegoela, nola egin zuten aurrera. Electricas Urumeako nagusiak soldata ematen jarraitu zuen, nahiz eta bera

monarkikoa izan. Anaia, ama eta izeba aita ikustera joan ziren behin kartzelara.

Transkripzioa

- Aita kartzelan zegon bitartian, zuek nola atera ziñeten aurrera? Seme-alaba asko ziñaten eta...
- Ba beira, ba gure aita ordurako, ba... Itxoin, eske... "Eléctrica urumea" hortan zeuden enpresa gehio, Hernaniko fabrika iriñarena, "Loinaz y Ubarretxena" zan entidade bat ez? Eta ordurako gure aita jarri zuten ya kontable, ta kajero ta dena ez? Eta orduan, ba, nagusiyak, nahiz monarkikoa izan, pasa zigun soldata, soldata minimoa ba... mantentzeko lain bai.
- Horri eskerrak orduan ez?
- Eta bera esaten dizut monarkikoa zan e?
- Baiña jende ona ere badagola.
- Ba bai, eta berarekin jun zian nere anai zaharrena, eta ama ta izeba Talavera de la Reinara behin batean ama ikustera.
- Aita ikustera.
- Oi, aita ikustera.

2.32. Urte asko nobiotan

- **Hizlaria(k):** Iparragirre Alkorta, Miren; Iparragirre Izagirre, Joxepa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-045/035
- **Iraupena:** 0:02:24. **Hasi:** 01:19:19. **Bukatu:** 01:21:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 - Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
 - Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- **Laburpena:** 18 urterekin hasi zen nobioarekin Joxepa, eta 25ekin ezkondu zen. Miren 26rekin. Dantza egiten beraien gisara ikasi zuten. Ez zegoen mutilei helduta dantza egiterik. Guarda ibiltzen zen, bastoiarekin joka. Denak Lasartera joan ziren, haserre, santiotan, herriko festei boikot eginda.

Transkripzioa

- Eta, mutillekin-eta ibiltzen ze adiñetan hasi ziñeten?
- Joxepa: Uf, ba ni nobiyotan, oain dakaten gizonakin, hemezortzi urtekin.
- Miren: Hemezortzi urte... nik gehiyo.
- J: Ni hemezortzi urtekin hasi nitzan. Nik nobiyotan zazpi urte in nitun.
- M: Zazpi urte...
- J: Bai, eta oain in dittu abuztun berroita hamar urte ezkondu giñala.
- M: Bai.
- J: Bai, abuztun oain in dittu.
- M: Gu setiembriam. Hurrungo setiembrian ingo ditteu berroita hamar urte.
- J: Ikusi.
- M: Urtebete gazte... hau baiño urtebete beranduo ezkondu giñan.
- J: Bai.
- M: Ni hoeita sei urtekin.

-J: Ni hoeita bostekin.

-Garai hartan nobiyotan denbora asko iten zan, ezta?

-J: Esate izut pa! Ni, nik zazpi urte in nitun. Zazpi urte in nittun nik.

-Eta nun ezautzen zian mutillak?

-J: Nik hemen, tabernan hemen. Klaro...

-M: Guk Irubiden ta /da/.

-Irubiden? Ta dantza iten nun ikasi zenuten?

-J: A, geren gixa!

-M: Dantza itten?

-J: Sueltu ta /da/...

-M: Hementxe ikasiko genun...

-J: Geren gixa!

-M: Bai. Festetan ta /da/!

-J: Klaro!

-M: Santiyotan ta /da/.

-J: Klaro!

-M: Eta zea, sueltokua jotzen bazun baltzian...

-J: Bai. Eske ordun ez zan /etzan/ hemen sueltuan, o... baltzian itten, e!

-M: Baltzian itten.

-Ez?

-J: Galaziya zeon. Ez zeon /etzeon/ itteik.

-M: Ez zeon /etzeon/ itteik. Suelton.

-J: Eta geo, azkenian, in behar gendula ba baltzian eta... Illoba, apaizan illoba zan, gaiñea! Eta apaizak... bueno, guardak galarazten zun, baiña apaizangatik!

-M: Guarda zeon ba Zubietan, guarda bat.

-Guarda zeon?

-J: Bai, guarda, bai...

-M: Be uniforme ta guzti ibiltzen zan, e.

-J: Bai, bai, bai.

-M: Be bastoiyakin, e. Eta bastoiyakin jo´re bai, e!

-J: Bai, hoixe! Buenooo...

-Dantza elkarrekin... ?

-Jo: Bai. Ta geo ze in...

-Baltzian iñ ezker...

-J: Ze in gendun, zea batzutan, o santiyo zeatan...

-M: Jai batian, festak zian...

-J: Festetan...

-M: Herriko festak, santiyotan.

-J: Bueno, nahiz ta sueltuan jo, baltzian ingo gendula. Ta bueno.

-M: Kontra itteatik.

-J: Kontra itteatik.

-M: Danak alkar hartuta.

-J: Hasi gea ba, [...], mutillakin baltzian, ta ze, ta guarda bastoiyakin, daneri joka! Joka, e? Eta geo: "A, bai?". Santiyo biarrena zan, uste det /ustet/, gaiñea!

-M: Bai, ta danak festak utzi, ta danak Lasartea!

-J: Danak Lasartea!

-M: Kuadrilla osua, danak kantari.

-J: Lasarten, Santa Ana.

-M: Bai, Santa Ana.

-J: Danak hareak!

-M: Kuadrilla osua Lasartea, danak hemengo festak utzita, zea, boikot inda martxa!

-Hori santiyotan?

-J: Bai, santiyo biarrena...

-M: Utzi ez ziguelako /etziguelako/ baltzian. Ta Lasarten uzten baizuen. Zubietan ez.
-J: Zubietan ez. Zubietan ez zuen /etzuen/ uzten hola, uuuu...

2.33. Santioak

- **Hizlaria(k):** Iparragirre Alkorta, Miren; Iparragirre Izagirre, Joxepa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberría, Idoia
- **Erref:** DON-045/036
- **Iraupena:** 0:02:37. **Hasi:** 01:21:43. **Bukatu:** 01:24:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberría, Idoia
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak
Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- **Laburpena:** Santioak. Meza nagusiaren ondoren, bazkaria udaletxean. Txistularien kontzertua. Errebote partida. Etxean bazkari berezia. Eta arratsaldean soinua. Auntxa soinu-jotzailea, Urrestillakoa. Dantza egitea gustatzen zaie orain ere.

Transkripzioa

- Eta santiyoak nola ospatzen zian orduan? Ze... nolakuak zian?
- Joxepa: Ba nolakuak izango zian! Goizian... meza nausiya.
- Miren: ...meza nausiya.
- J: Geo, meza nausiyan ondorenia...
- M: ...ayuntamentuban...
- J: Hoi da, bai...
- M: ...bazkaiya.
- J: Konziertua iten zuen...
- M: Txistularik Donostitik etortzen dia oaindikan´e bai, e.
- J: Oain´e bai. Alamandi aurrian konziertua iten zuen, eta ez takit bertsolairik eo izaten zan... ez naiz goatzen.
- M: Ez takit.
- J: Zeoze hola. Geo behintzat ayuntam... bazkaiya, eta bakizu... etxe, etxe...
- M: Gero rebotia.
- J: A, bai, errebotia! Hoi da, hoi da...
- M: Erreboteko partidua.
- J: Eta geo etxe guztitan, guztitan, bazkaiya izaten zan, e.
- M: Bai.
- J: Eta nobiyuak eta parejak eta baldin bazian, ba bakizu, andregaiyak nobiyuan etxea o, o... nobiyoa...
- M: Lehengusuk eta, kanpoko jendia.
- J: Ba enfin. Behintzat hola! Nik beti taberna zeon hemen, "o sea que"...
- M: Eta geo atsaldian soiñua. Garaiz hasten zan.
- J: Eta geo atsaldeko seiyyetan o zazpitan o...
- M: Leno, leno ez?
- J: Baaai, e, jarri, bai. Ni goatzen naiz zea, Areetan, Areetan zea...
- M: A, Joxe Manuelenian?
- J: Baaaai.
- M: Beandu arte aittuta.
- J: Bai, klarooo, zea, "esto"... zein gendun ba?

- M: Auntxa!

- J: Auntxa! Auntxa soiñu jotzalia. Zea... hara etorri...

- Urrestillakua?

- J: Ez takit...

- M: Bai, horkua, Azpeiti aldekoa. Bai, Auntxa.

- J: Eta Arantxa Alamandazarrekua eta biyok, klaro hemen taberna zeon, ta /da/ hemen izeba-ta, artian e Dolox hemen zela, ta... Arantxa ta biyok Areeeta, zea, han nola zeon bazkaltzen zea, trikitilaiyak...

- M: Bai, bazkaltzea hara eamaten zuen.

- J: Konzejala hangua zan, ta konzejalak eamaten zun.

- M: Bai. Eta geo beak nahi zuen garaizian etorri goitik behera.

- J: Klaro, geo han ibiltzen giñan ganbaran dantzan!

- M: Bai.

- J: Dantzan han ibili, ta geo pasakallian etorri honea, eta klaro, ni hemen taberna zeon ta /da/, sagardoa saltzen ta /da/ hor ta /da/... Arantxa ta klaro, dantzan! Ni hemen supritzen! Guk geren gixa ikasita dantzan, geren gixa!

- M: Geren gixa, bai, bai, bai.

- J: Baiña bai gustatu, e!

- M: Bai.

- J: Aiii, ze gustoa...

- M: Oaindikan´e...

- J: Oain ez, e, gauza; oain ez gauza.

- M: Aurtan ez takit in deun santiyotan... Bai! Pieza bat in deu.

- J: Bat.

- M: Bat, baiño...

- J: Bat, bat, bat.

- Buenoo...

- J: Bai, baiño bueno...

- M: Urtian bat eo itten deu, "in biha diñau /biañau/" ta bale, baiño... hola ibiltzeko ez.

- J: Gustatu, irakagarri! Sueluan, e, geren erara. Klaro, ez oain, oain... ez do /ezto/ ez dakiyenik´ e /eztakiyenike/. Jakin, primeran, baiño geo ez in! Pena ematen diate /ematieye/.

- M: "Es que" oain soiñua alperrik jotzen du /jotzeu/. Oain jotzen du soiñua bazkarretik beira egoteko...

- J: Holako trikitixa, holako soiñu earra ta... iñor ez. Eta gu itteko gauza ez! Ta gaztiak ez. Ze pena! Nei, ikararriya.

- Pena da, bai.

- J: Nei, ikara... Eta jakin... ez do /ezto/ iñor´e ez takiñik; eta ondo, gaiñea, umetan ikasten due ta.

2.34. Lehen, dena bekatu

- **Hizlaria(k):** Iparragirre Alkorta, Miren; Iparragirre Izagirre, Joxepa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberría, Idoia
- **Erref:** DON-045/037
- **Iraupena:** 0:03:12. **Hasi:** 01:24:20. **Bukatu:** 01:27:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberría, Idoia
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Sexua
Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra

- **Laburpena:** Lehen, dena zen bekatu, mutilari besotik heltzea ere bai. Sexu kontuez ez zen hitz egiten, ez eskolan ez etxean. Haurrak nondik zetozen ez zekiten.

Transkripzioa

-Eta lehen, dena zan pekatu...

-Joxepa: Uoj, pekatu? Bai mutillei heltzia´re.

-Miren: Mutillekin dantza itia´re.

-J: Bai, bai.

-M: Horregatikan kongregaziyotik botatzen zuen.

-J: Ze, zea, pareja hoixe... justu-justu hola besotikan o... hori geoa, e! Ez e... heldu eta "ya está". Holaxe, akabo. Besteik ez zeon /etzeon/ ezer´e.

-M: Bai. Horreatik bialdu Usurbildik´e... zeatik, kongregaziyotik. Klaro.

-Eta...

-M: Mutillekin dantzan in zendulako.

-Eta esplikatzen zuten zerbait? Sexu kontuak eta hori ez zan...

-Biak: Kebaaa!

-Ez zan hitz eiten, ez?

-J: Ezta ezer´e!

-Ez eskolan, ez etxian... iñun?

-M: Ez, ez.

-J: Ezta ezer´e. Keba.

-Eta umiak nondik zetoze esaten zuten?

-J: Uuuu. Ez takit, nundik esango zan... Guatzen naiz gue Anttonio, anaiya... Berrikua haurdun zekala... Hoi umia, baiño batetik bestea listoguak izan itten...

-M: Zein, Berriko?

-J: Berriko... etxekoandria.

-M: Oaingo gazti hok?

-J: Ez, ez, ez. Lengokua!

-M: Amona? Berriko amona?

-J: Ez. Zea, mmm... Oan, Miel Mai ta nola dia...

-M: Hoin ama.

-J: Hoin amaaa.

-M: Bai ba! Este... Bai, Ix... Asentxion andria.

-J: Andria, hoi den. Juanita jun eta harek ikusi tripa haundiyakin o zala ta... baiño... Jakin bai, baiña ez esaten. Ezta ezer´e. Eta nik ez takit nundikan o nola o zer... Guk ez genekiun, guk.... ez takit nola enteaturko giñen gu!

-M: Ez, ez hunan igual etxetikan atea... asko atea... honea Zubieta-ta ez hunan etortzen andri hua.

-J: Ez, zeozerta harea junda.

-M: Bai, baiño hua juten hunan esniekin Lasarte.

-J: Bai, bai, bai.

-M: Andri hua.

-J: Bai, baiño gue Anttonio ta jun hitunan Berria zeozerta.

-M: Aaa. Zeozerta.

-J: Eta harea jun, ta han ikusi, baiño hua ixilik. Harek ba, jakin harek zer zan /zertzan/, baiño... Ez, ez, keba.

-Ze esaten zuten: jaio in da, umia jaio da ta...

-M: Klaro.

-J: Eta "ya está". Ezta ezer´e.

-Beste garai batzuk, ez?

-M: Bai. Jesuuus, jesuus.

-J: Ez, oain zihero diferentia do. Uuu... ni goatzen naiz Juakinitan lehengusuk, mojak dixkin hiru... Juakinitanak.

-M: Anttonik illobak monjak al dittu?
 -J: Bai, bi bixki ta ahizpa, bestia Pakita...
 -M: A, beira.
 -J: Eta etorri hittunan honea, holaxe eun batian etorri hittunan honea, eta... zitxonan haurdun Juakinita! Ana Belen izan zitxonan.
 -M: A, bai.
 -J: Eta nik ez zekiñat /etzekiñat/ ze nola hola umiai esan in bihar zitzaiyola... monjak. Haik...
 -M: Monjak. Monjak esaten al zuen /esatealtzuen/?
 -J: Mojak, bai, bai, bai. "Ta nola esango zionau ba?". Klao, geo... A! Hua zitxonan semian zea. Ta Anabel.
 -M: Anabel.
 -J: Zarragua.
 -M: Zarragua.
 -J: Ta esan ba, eta nola esango zion ba? Eta esan in bihar zitzaiyola! Esan in bihar zitzaiyola nola zakan...
 -M: Bai.
 -J: Klaro, orduan ez zan jakiten neska o mutilla, jaiyo arte, baiño nola haurra zakan eta... Eta jo, nola esango zion ba? Ta monjak, hemen goatzen zait atsalde batian nola aittu zitzaiyon esaten.
 -M: Esaten... nexkai?
 -J: Amai, Juakinitai. Nexkai esateko.
 -M: A, bai, hoi da.
 -J: Anabeli esateko.
 -M: A, baiño monjak beak ez zion /etziyon/ esan...
 -J: Eeez. Amai esaten zitxonan.
 -M: Amai esaten zitxonan... esateko alabai!
 -J: Alabai esateko, bai. Bai, bai, ordun buenooo.

2.35. Gizonak libreago

- **Hizlaria(k):** Iparragirre Alkorta, Miren; Iparragirre Izagirre, Joxepa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-045/038
- **Iraupena:** 0:01:31. **Hasi:** 01:27:32. **Bukatu:** 01:29:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
 Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
 Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- **Laburpena:** Gizonak askoz libreagoak ziren. Ez zuten etxean ezer egiten, pilotarako beti libre. Etxeko lanak partitzea oso ondo iruditzen zaie.

Transkripzioa

-Eta gizona... mutillen eta nesken arteko diferentzia, bizimoduan ta /da/?
 Mutillak askoz libriago, libriaguak zian, ezta, nahi zutena iteko, ez?
 -Miren/Joxepa: Baaai.
 -Joxepa: Nahi zuena. Bai, bai.
 -M: Hoixe. Mutillak ez zuen etxian ezerre itten.
 -J: Ez, ez ,ez. Hua libre! Dana neskak.
 -M: Dana nexkak. Ez, ez, ez. Mutillak, keba...

-J: Dana neskak. Dana neskak, buf.
 -M: Haik beti pelotako-ta libre.
 -J: Haik libre. Haik libre. Oain bezela, oain ikusten dian bezela gizonakin-ta... jesuus.
 -M: Bai, etxian alkarrekin lanak itten ta /da/...
 -J: Jesusus. Ta oso ondo billatzen det /billatzet/, e. Gaiñea, oain ikusten da /ikustea/... Leno biyak´e ez zian /etzian/ juten lanea. Jeneralian emakumiak beti etxian izaten giñan.
 -M: Bai, hoi da. Oain biyak juten dia.
 -J: Hoi da.
 -M: Eta lanak´e partittu beharra izaten da /izatea/...
 -J: Hoi da, hoi da... Baiño lotsatu, gaiñea, zenbait mutill o... Bueno, lotsatu, gaiñea! Behin ni... Oain ez, aspalditik ikusten ittut /ikusteittut/ o ikusi izan ittut matrimoniyuak, gaztiak, [...] umiekin-ta... Gizona umiei pardelak aldatzen ta /da/, e. Andria ez.
 -M: Plazan´e halaxe aitzen dia ta... "tan frescos".
 -J: Gizona, e!
 -M: Hoixe.
 -J: Baiño nik esaten det /esatet/: "Nik in nittekela nola esango ziot pa?"
 -M: Gizonai?
 -J: Baiño ez. Gizona! Eta andria lasai! Oain hola ikusten dia /ikusteiya/, e!
 -Bai, bai, hola izan behar du, ez?
 -J: Bai, bai. Oain hola ikusten dia /ikusteiya/.
 -M: Gizona aurreatu!
 -J: Baiño gue gizonak oain edozein erata launduko izu, baiño gue gizona ez litzake kapaza izango umiai pardelak aldatzeko.
 -M: Ez. Bueno, guriak jantzi ta itten du /itteu/ mutil koxkorra... ta baiño... zuk esan zuna: pardelik-eta ez du bihar oian-ta /da/. Ez.
 -J: Klaro, klaro...

2.36. Askotariko jostailuak etxean

- **Hizlaria(k)**: Lasarte Beraza, Agustin
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-047/029
- **Iraupena**: 0:01:44. **Hasi**: 01:13:18. **Bukatu**: 01:15:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k)**:
 Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
 Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- **Laburpena**: Jostailurik ez zitzaien inoiz falta izan. Bizikleta, motorra, kometak... denetik izan zuten. Berrikuntza guztiak, Portuetxera iristen ziren beste inora iritsi aurretik.

Transkripzioa

-Ordun umiak, guri ez zitzaion sekula faltatu jostailluba, gu txikitatik beti jostaillubakin, klase guztitakua. Jo, baiño baiño, danetatik e!
 -Bai? Ze, adibidez?
 -Bueno, bazian han kometak'e ekarri ta kometakin, korrika, kometak altxatzen. Oain umiak zeoze ikusten ai dia baiño, guk kometak ezautu ditugu /ezautuitugu/, bueno oain dala hirurogei ta hamar urtian ezautu ditugula /ezautuitugula/ kometakin, korrika ta, baiño zeak, biziketak,

biziketa txikik, motuak-eta, holako trastiak, danak e! Danak, danak!
 -Orduan inbidi, inbidiaz eongo zien auzoko beste mutikuak-eta?
 -Bueno, baiño hortikan kanpoa're esan bihar da, esan detena, aiten anaiya, Jose, Credit Lyoneko administradorea, ta hua zan Donostin señorituakin bizi zana, horko señorito guztiyakin. Launak. Eta lehenbiziko bizikletak, barriyuan ta, bueno, harrena! Ordun biziketakin ibiltzen zian danak, kotxeik apenas zan, eta biziketakin. Guk, gue lehenbiziko biziketa hortitxen, eta lehenbiziko goldia Braban, frantsesa, Portuetxen, ta dana hola, dana hola. Gauza azkarrenak. Horreatikan, etxe zaharrak, hoi due.

2.37. Neskak, etxean ala jostun

- **Hizlaria(k)**: Anabitarte Guruzeaga, Pakita
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-048/012
- **Iraupena**: 0:02:10. **Hasi**: 00:19:36. **Bukatu**: 00:21:46
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
 Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
 Lanbideak » Sastreak, jostunak
 Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
 Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- **Laburpena**: Ahizpa zaharrena ezkondu egin zen, bigarrena jostuna zen; hirugarrena ere etxeko lanetan ibili zen. 11 urte zituela galdu zuen ama. Hark berdura saltzen zuen Bretxan, eta esnea partitzen zuen. Bera ere ibili zen horrela, koskortu zenean. Garibai kaleko bi etxetara joaten zen. Tranbian joaten ziren.

Transkripzioa

Zaharrenetakoa ordun ya zeona... zaharren-zaharrenetakua zan aurrena ezkondu zana, zertako zan... aita hil zalako in zuten ba ezkontza atzeatu pixkat. Eta gero ba bigarrena... jostuna ikasi zun. Eta ya etxian eoten zan ba... kanpoako lana iteko're bai. Jostuna, ordun "o sea", iten zan, ohitura zeon, e, ba kanpoko jendiantzat'e erropak in, o bai umientzako'e bai, afiziyo handia zeukan, eta jostuna. Eta gero neskatan hirugarrena... e'bai etxeko lanak eta zea. Eta klaro, ama're galdu giñun nik hamaika urte nitula. Eta orduan ba... ahizpa hau...
 -Etxeko kargu.
 -Bai, etxeko kargu in zan ta juten zan... Zertako ama juten zan... lehelengo klaro, baserri haundiya zan eta terreno asko... eta zea, berdura gauzak jaso eta Bretxan... Bretxara juten zan saltzea. Eta esnia're bai.
 -Esnia partitzen zun etxez etxe?
 -Bai, partitzeko harea. Eta're bai juten giñan etxieta, zertako hemen'e... hemen'e "según" ze bagiñuzen villa batzuek esnia partitzeko, segun ze, ta han Bretxan ba're bai. Igual ni... tokatu izan... ume batzutan... ya pixkat koxkortu nitzanian... ba jartzen zian marmita batian eta holako etxeta, Garibai kalia banitun bi etxe, gero beste hor, e, Cine Miramar, nola da hor... ze kale da hori? Estee, ez naiz gogoratzen. Eta hola, hiru o lau bazian. Eta gero Bretxan bertan juten zizkayonen esne billa. Eta gero berdura saldu, eta gero erosketak ein etxeako, e... eta gero txisterak [...] Eta tranbia, tranbiak utzi [...] hemen, nola do zubiya, hor tranbiak utzi ta etxea. Eta gero ama hil zanian ba ordun ahizpa bat hasi zan lan hortan. Eta

gero ba beste... nere aurrekua ez, aurrekua, bai ha´re etxian, ta hau´re bai eskolan ya Bergaratikan etorri zan eta... eta hola.

2.38. Sokasaltoan eta tabaka

- **Hizlaria(k)**: Alberdi Arrillaga, Angela; Alberdi Arrillaga, Antonina
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-050/007
- **Iraupena**: 0:01:54. **Hasi**: 00:13:11. **Bukatu**: 00:15:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k)**:
Familia eta harremanak » Herriko giroa » Inguruko herriak eta auzoak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
Aisia » Kirola » Pilota
- **Laburpena**: Sokasaltoan, itsuketan, txingoan, tabekin... jolasten zuten. Angela eta Antoninaren ahizpa bati asko gustatzen zitzaion pelotan aritzea, eta amak palak erre zizkion, pelotarekin jolastu ez eta baserrira lanera joan zedin. Angela herri txikietara joan ohi zen dantzara, autobusez eta oinez ahal bezala, hamarretarako etxean egon behar izaten zuten-eta.

Transkripzioa

-Eta zuen umetako jolasak zeintzuk zian?
-Angela: Ba txinguan gehiyena. Ta sokasaltuan, ta itsuketan.
-Antonina: Ta karti... zeakin, atabak, atabakin.
-Tabak?
-Angela: Klaro!
-Antonina: Ta pelotan!
-Ta neskak iten zuten pelotan?
-Antonina: Bai!
-Angela: Gue ahizpak, Donostin bizi danak, harek eozin mutillak baiño gehiyo, anaiyak baiño gehiyo.
-Antonina: Bai, gue anaiyak baiño gehiyo harrek, jesus! Beste laun bat bazun garden alaba, ene biyak, Jexuxi!
-Angela: Eozein mutillek baiño gehiyo haik biyak, pelotan. Ta amak palak erre, gue amak, lanea juteatik basarria, bee aman ta etxea, osea aitonen etxea juteatik lanea, bestela ez zun etxea ekarriazten ta palak erre, ez jolasteko pelotan!
-A bai? Jo! Disgustua earra!
-Angela: Zuek bezela uste dezue ba? Ta hamarretako etxea, nik hartu dituten zimetako tiraizuak. Ta oiñez jun ta oiñez etorri e, ez pentsa autobusik-eta ez zeon.
-Antonina: Ez zeon ezerre.
-Ta nora juten ziñaten?
-Angela: Nora? Ni herri txiki guzita, baiño gertu, klaro.
-Oiñez juteko bai, gertu.
-Antonina: Gu ez, gu iñoa ez.
-Angela: Añorga, Lasartea ez do juteik urruti izaten zan hua, Aiyetea.
-Antonina: Hiribidea.
-Angela: Honek ez du ikusiko, Hiribide Lasarteko birian, han aurrena goiz hasten zan ta han dantza in ta geo Lasartea oiñez han autobusa hartzeko, ta Antiguaiño autobusian eta geo korri hamarretako etorri bihar, zapata

takoizkikin juten giñan baiño, geo alpargatak eaman e, bireako e, korri iteko.

-Bestela ezin zan buelta hain azkar in.

-Angela: Ta hamarrak jotzen zuen ta, hamarrak jo ezkeo kastigua zan, hurrengoko igandian.

2.39. Zumarragako oroitzapenak

- **Hizlaria(k):** Etxaide Itarte, Ana
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-051/004
- **Iraupena:** 0:02:18. **Hasi:** 00:07:10. **Bukatu:** 00:09:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- **Laburpena:** Anaren aita Donostiakoa zen, eta ama, berriz, Zumarragakoa. Amarekin Zumarragara joan ohi zen izebak bisitatzerako. Zumarragara joaten zeneko oroitzapenak: "kolunpioa" (kulunka), izebareneko panpin-etxea eta Ormaiztegiko zubia gurutzatzea.

Transkripzioa

- Ama Zumarragakoa zen. Aita Donostikoa, baiña ama Zumarragakoa, Itarte. Hori bai, joaten nitzan amarekin Zumarragara, joaten nitzan nahiko, izebak ikustera. Eta hantxe, ba, neri gustatzen zitzaidan asko... Bi gauza zittuen Zumarragak neretzat, ez? Bat, kolunpioa. Kolunpio on bat. Etxean ez genuen behin ere izan. Nahiz eta jardiña eduki-ta ez genuen behin ere izan kolunpio on bat. Jartzen zittuzten sokak zuhaitz batetik, baiña ez ziren /etziren/ iñoiz ongi geratzen. Eta izebak zuen kolunpio bat, baiña egiña, ondo egiña. Ta neri hori gustatzen zitzaidan asko. Ta beste gauza bat zen muñekan etxe bat. Hori, horixe da, hortxe daukazun armario hori da. Hori lehen zen muñekan etxia. Gero asko zahartu zen barrutik, ez?

- Hau?

- Hori, bai. Bueno, hori zan... egitan ez da muñekan etxe bat, hori da armariotxo txiki bat, ez? Baiña han sartu zuten, ba, ez dakit, ekarrita... kanpotik ekarrita muñekan etxe bat eta gero osatu zuten beste parte batzuekin eta gailera... Ama gelditzen zen izebarekin hitz egiten eta ni beti muñekan etxean edo kolunpioan. Bietatik bat. Eta horregatik beti... ni oroitzen naiz beti esaten niola, amari esaten nion: "Ama, noiz goaz Zumarragara?". Eta beste gauza bat zen Ormaiztegiko zubia pasatzea trenian. Hori gustatzen zitzaidan izugarri. Amak esaten zidan, ez dakit, ba, esaten zidan oso kontu xelege bat: erori zela baserritar bat zubitik behera eta blusa beltzak egin ziola parakaidas bezela eta ez zitzaiola ezer gertatu. Halako kontuak, ez? Halako oroitzapenak dituzu lehen kontatzen ziren gauzetaz. Bueno, ez du inportantzirik, baiña...

2.40. Lan banaketa

- **Hizlaria(k):** Iraola Idiakez, Karmen
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-054/035

- **Iraupena:** 0:00:36. **Hasi:** 01:16:09. **Bukatu:** 01:16:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Agirre, Eli
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
Itsasoa » Lehorreko lanak » Lehorreko lanak
- **Laburpena:** Gizonak arrantza, eta emakumeak sareak. Emakumeak ez ziren ontzietara igotzen normalean.

Transkripzioa

-Moillan zeintzuk zian gizonen lanak, eta zeintzuk emakumienak?
-Ba gizonak arrantza, eta guk sariak.
-Sariak?
-Ta yasta, klaro.
-Ta aparejua, gizonak?
-Aparejua gizonak, bai.
-Ta barkua garbitu ta holakuak?
-Bai, bai, hori dana gizonen gauza. Guk saria bakarrik.
-Ez ziñeten igotzen untzira, ezertara?
-Ez, ez, ez, ez. Egunen batian aberiren bat baldin bazun zea, sariak, zulo txiki bat, jeitsi eta han bertan ein, barkuan. Baiñan bestela ez.

2.41. Umetako gaiztakeriak

- **Hizlaria(k):** Arzelus Arrieta, Itziar
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-060/046
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 01:17:22. **Bukatu:** 01:19:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
- **Laburpena:** Umetako gaiztakeriak. Izeba baten etxean egoten ziren asko anaia eta biak. Aurreko etxeko maindireak zulatu zituzten, eskopetarekin. Txirrindua eta patinak ere bazituzten.

Transkripzioa

- Gu're elementuak giñan e? Ni eoten nintzan ni asko nere izeba baten etxian. Nere anaia ta ni Madriden oso gutxi eon gea, zeren berehala bukatu bezain laister trena hartu ta Donostira etortzen giñan. Ta etortzen giñan nere izeba baten etxea, ta nere lehengusu batzuen etxea. Eta hor bizi zian Grosen Usandizaga kalia, eta "con las escopetas de perdigones", ez genitun ba maindire batzuk zulatu aurreko etxeak...!
- Leihotik? Leihotik perdigoia botata?
- Bai, bai. "Qué elementos".
- Eta enteratu ziran ala...?
- Bai, bai, enteratu ziran, bai, izan genun ederrak haren [...] hor izerekin. Gauza hoiek ez dia kontatzen.
- Eta bihurrikeria asko iten zenuten ala?
- Bueno, bueno, ez haundiyak e?
- Haundiyak ez, baiña batzuk bai.
- Baiño "elementillos" giñan. Txirrindakin ta ibiltzen giñan erua bezela.

- Txirrinda bazenuten orduan?
- Bai, bai, ta patiñak.
- Ta txirrinda jende askok ez zeukan ezta?
- Guk bagenun, esan nahi det, gure ingurukoak bai bagenun denak. Denak bagenun.

2.42. Zortzi urte arte Tolosan; aita alkate; batzokia

- **Hizlaria(k):** Labaien Sansinenea, Ramon
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-061/002
- **Iraupena:** 0:03:58. **Hasi:** 00:00:30. **Bukatu:** 00:04:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
- **Laburpena:** Zortzi urte arte bizi izan zen Tolosan, gerra etorri arte. Ikastola. Aitona diruduna zen, eta opariak egiten zizkien. Aita alkatea zen, aurretik aitona bezalaxe; kultur gizona ere bazen, euskaltzalea. Antzerti aldizkaria sortu zuen, antzezlanak idazten zituen. Tolosako batzokia. Orduko idazleak. Pena iruditzen zaio politika eta kultura banatu izana.

Transkripzioa

-Eta denbora gutxian bizi izan ziñan han. Bueno...

-Bai, bueno, zortzi urte, zortzi urte. Gerra hasi zan arte, bai.

-Eta ze oroitzapen daukazu? Garai... zortzi urte arteko...

-Bueno ba aizu, daukat, e, ikastolaren oroitzapena. Han nitun lagunak, nere gurasoak, aitonak, aiton-amonak oso inportanteak zian gure giro hartan. Aitona zan diruduna, eta harek ematen zitun bizikletak eta holako opariyak. Opari nagusiak aitonak eiten zitun. Eta bueno, lehengusubak eta bakizu, haur baten... eta ni oso harro negon nere aita alkate zelako. E, eta bueno, haurraren... haurra, haurrak izaten (d)ituzten karajadak, e. Bai. Baiña ondo, bestela, aizu. Ta gero ba gerra hasi zan.

-Eta zure aita alkate zan.

-Alkate zan.

-Eta familiyan ez zan... aurretik ere alkate gehiyo izan zan.

-Bai, bai, aitona, bai.

-Aitona.

-Bai, bai, eta usten det nere birraitona, birraitona Berastegiko alkate izan zala /izantzala/. Labaiendarrak Berastegiko kasta gea. Berastegiko baserri batekuak.

-Eta, e, zure aitari buruz... bueno, alkate izan zan, baiña baita kultur eragillea...

-Bai, kulturgizona. Bai, bai. Beira, hor dao, hor daukazu nere aita bere mahai gaiñean zeukan Lizardiren argazkiya. [...] zian benetan lagun miñak Lizardi, Ixaak Lopez, Orixe... Hoi, Juan Antonio Irazusta, Jose Izagirre, hoik denak euskaltzaleak ziren. Politikariak baiño gehiago kulturako gizonak. E, nere aita sartu zuten udaletxean, engaiñatu in zuen. Ez zeukan batere alkate izateko bokaziorik. Baiño zien kultur gizonak, euskaltzaleak. E, nolabait aizu ba oso paper, pixu garrantzitsua izan dutenak ba euskeraren

berpiztean.

-Zure aita batez ere antzerki...

-Antzerkigilea, bai. Hori zan bere hobiya hori zan. Antzerkiak ein.

-Antzerti...

-Bai, bai, berak sortu zun, aizu, han rebista txiki bat, Antzerti. Beak ordaintze(n) zun, ama haserretzen zan, bere aita ere haserretzen zan. Gaiñea nere aitona zan... bueno, Argentinan sortua. Bere aita, bere aita Argentina jun zan /juntzan/ lelengo karlistada bukatuta ta, eta bueno, harrek ez zun /etzun/ bate... ez zan /etzan/ batere abertzalea, ez zen /etzen/, ez zun /etzun/, ez zitun batere estimatzen nere aitaren euskaltzaletasunak eta gutxiago oraindik bera alkatea izan Primo de Riverakin, Unión Patrioticakin, eta semea izan PNVren alkatea, herri berean, ez zizaiyon batere gustatu.

-Eta antzerkia idazten zun.

-Antzerkia, bai. Eta Tolosako Batzokiyan ba ematen zian bere, bere obrak. Garai hartan ez zeon /etzeon/ telebistarik, jende oso gutxik zeukan radiyua, eta batzokiyak izaten zian kultur zentro batzuk. Gaur eun ez dia /eztia/, ez dia /eztia/ kultur zentroak, hori, hori´re, hori´re galdu da. Nolabait aizu, ez dakit puskaketa, fraktura bat bezela gertatu da politika eta kulturaren artean. Garai hartako pixuzko gizonak, Aitzol eta hoiek, zea... Lizardi eta Orixe, hoik denak zer ikusirik zuten alderdiyarekin, PNVrekin. Gaur egun, aizu, PNV alderdi politikoa eta kulturaren mundua dijoa beste, beste bide batzutatik. Hori, hori tristura bat da, zeatikan azkenean ezin dezu politika bat egin ez badaukazu kulturaren oinarria. Herri ez bagera, herri aizu, diferentziatua ez bagea ez dago /eztao/, ez dago /eztao/ politikarako etorkizunik, e. Hori kontu... hori buruan sartu behar zaigu. E, ba politikako... politikan izaten ditugun exituak sor zizaizkiola kulturari. Ta ez badao kulturaik ez daola ezer. Euskera galtzen bada, zer gertatuko da Euskal Herriyakin? Ba desagertu ingo dala. Gaur egun hortan dabilta sozialistak, e. Saiatzen ea lortzen duten euskaldun jendea espaiñol bihurtzea. Kostako zaiek!

2.43. Etxeko giroa: umezain eta aita falta

- **Hizlaria(k):** Arrillaga Mendiluze, Joxepa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-062/005
- **Iraupena:** 0:03:45. **Hasi:** 00:10:10. **Bukatu:** 00:13:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 - Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
 - Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
 - Lanbideak » Neskameak
 - Lanbideak » Etxeginak
 - Lanbideak » Negozioak, dendak
- **Laburpena:** Bigarren senidea zen, eta umeak zaintzen egoten zen etxean. Jolasik ez zuen egiten, beti lanean. Amari atzetik segika ibiltzen zen. Ama beti haurdun, eta aita hasieran harrobian, baina gero obretan ibiltzen zen peoi, eta orduan ez zen etxean egoten. Aste osorako ere joaten zen askotan kanpora. Orduko harrobiak. Igeldoko eliza nola dagoen egina. Harrobian lanean emakume bakarra ezagutu du.

Transkripzioa

- Eta zu, zenbagarren senidia zea?
- Bigarrena. Zaharrana hil zan aspaldi. Bigarrena naiz.
- Eta hemengo bizimodua, amonakin bizitzera jun aurretik, ze gogoratzen dezu?
- Buf, umia, umia [...] izaten zan ta, umiai ipurdia garbitu! Nere bizimodua hua zan.
- Eta jolasik-eta iten zenun?
- je, je. Jolas itia zeon!
- Ez?
- Ez. Jolasa iten genun, baiño koño, gutxi. Gu beti [...]
- Beti lanian, orduan.
- Bai, ni bintzet bai.
- Ta sokasaltuan-eta ez ziñaten ibiltzen...
- Et-et-et-et. Holako gauzik ez genun guk. Sokasaltua earra umiakin izaten genun guk! Ne ama difuntak tripa haundiya, ta umia txikiya eskun. Izaten zun ta nik atzetik segika ibili biher.
- Eta hemen, e, baratza ta eukiko zenuten, animaliyak eta...
- Animalia bazeon, ama aitzen zan. Aita... etxian zan ganian, ha aritzen zan, baiño... esan dizut nola ibiltzen zan.
- Aita ibiltzen zan obretan.
- Bai. Aurrena harrobin. Nik ezagutu nun harrobin. Ta ordun asko launtzen zun etxian. Baiño behin obretan hasi zanian, hoixe, alde in ta gabian etortzen zan, ingurun baldin bazan. Ta askosan, berriz, zortzin behin.
- Astelenian jun ta...
- Bai, astelen goizian juten zan ta lanbat gabian etorri, nere aita.
- Orduan, ikusi ere ez.
- Ez genun ikusi're iten askotan aitik!
- Eta ze zan: igeltserua, ala ze...
- Ez, ez. Bestela, peoya zan.
- Danetik iten zun.
- Bai, danetatik iten zun, bai.
- Orduan ze lan iten zian? Etxiak iten edo ze...
- Bai, harrobin, ta ordun etxik iten oin bezelaxe, etxiak in. Holako gauza izaten zan.
- Eta harrobiak. Hemen harrobi bat baino gehio egon zan...
- Baaii. Harrobiya asko, hemen. Harrobi... Hemen'e, hor goi-goin'e zulu hortan'e harrobiya zan ta. Hemen behian'e zoko bat bado, harrobiya zan ta nik ezautu nitun.
- Eta zure aita nora juten zan?
- Hua, guria "en general" juten zan gora, a oain garajia o nola esaten deu, bi etxe nola dia hor, autobusak parada nola iten du, horrea. "En general" horrea juten zan.
- Ta hor ze harri klase, o ze iten zuten?
- Harriya, hor dana holakua. Holako harriya.
- Etxiak iteko harriya zan?
- Bai. Eliza... Igeldon'e eliza partia, honuzko partia horko harriyak inña do, Igeldoko harriyak in.
- Bertako harriyak in dao inda eliza?
- Bai, hemengo partia, aldare partia bai. Hiru puxketan do, e, Igeldoko eliza inña. Nik ezautu nun ermita txiki bat, aurrena. Ta geo puska erantsi ziyoen atzian, ta geo berriz aurrea.
- Bertako harriyak in, orduan, hemengo baserri gehienak egongo dira, hemengo harriyak in...
- Bai, bai, asko. Bade mortero zikiñakin inñak'e bai, bade baiño... Mortero

zikin askokin iñak'e bade, baiño gehintxona harriya hemenguakin iña.
 -Jende asko ibiliko zan harrobietan.
 -Bai, harrobietan, bai. Jende asko zebilen, ibiltzen zan hemen.
 -Eta gizonak.
 -Bai, noski! Nik emakumeik, e, ez nun ezautu... Emakumia ezautu nuna, Kamiyokua! Uain jun bihar... horren arreba izan zan.
 -Harrobiyan lanian?
 -Bai, izan zan.
 -Bai, e?
 -Bai.

2.44. Bainuaren ordua eta ura

- **Hizlaria(k):** Arrillaga Mendiluze, Joxepa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-062/023
- **Iraupena:** 0:01:34. **Hasi:** 01:00:04. **Bukatu:** 01:01:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekek eta uretako jolasak
 Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
 Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
 Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala
- **Laburpena:** Bainatu ere egiten ziren arroketan. Etxean dutxarik ez zuten, eta behien atzean garbitzen zen, barreñoian sartuta. Iturria zuten etxe ondoan. Ura ona zen; orain ez, kutsatu egin zen obrekin.

Transkripzioa

-Arroketara baiñatzera-ta juten ziñaten, ala ez?
 -Bai, baiña geo etxea, etxea jun ta etorri. Etxea etortzeako zea, berriz ustelan baiño izerdi haundiyagokin ta zea, nazkagarriyo.
 -Igeri...?
 -Hemen ez, holakoik ez.
 -Igeri ez zenun ikasi?
 -Ez. Hemen, egiya esan, nola ez genun zeik, lutzik ta holako gauzik... Ni... gu... behiyen atzian. Ni behin baiño gehiyotan hortxe garbitu izandu naiz. Barriñoiyian jarri zea, ura, barriñoi... sartu han, erdi larrubixik eta behiyen atzian.
 -Behiyan atzian.
 -Behiyan atzian. Bai.
 -Orduan ura... etxian bazenuten ura? Ur korrientia?
 -Bai, bai. Iturriya hortxe genun, iturriya hor. Ta iturriya zan... aurrena genun tubu bat; hemen nik ezautu nunian ura zeon, eta ura garbiya. Hirurogei ta gehiyo urtian ur hua ean deu guk. Ta zeatu ere bai. Eta horrako villa hoik in zian; oain konbentuba do, hortxe oain'e ura hor dakau guk, e... ta han, honea etortzen dan ura're horkua da, baiño eateik ez do [...]. Villak, hor, villa hoik.
 -Orduan lehen bai, ur garbiya...
 -Bai, bai, bai. Urtietan, hiruoigei ta gehiyo urtian euki deu guk ur hoi, ta ean'e bai! Guk bakarrik ez, askok!

2.45. Oilarra makilaz hil zuenekoa

- **Hizlaria(k):** Zendoia Garmendia, Antonio
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-063/002
- **Iraupena:** 0:02:13. **Hasi:** 00:02:20. **Bukatu:** 00:04:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- **Laburpena:** Euren oiloak eta Bordaberrikoak, ondoko baserrikoak, beti nahastean ibiltzen ziren. Oilo talde bakoitzak bere oilarra izaten zuen eta hauek borrokan aritzen ziren. Antoniok behin makila txiki bat hartu eta etxeko oilarra hil zuen. Hasieran pentsatu zuen etxean errieta egingo ziotela, baina ez zen hala izan.

Transkripzioa

Oain kontatuko dizut ume-umetako kontua, jostaketan, baiño oker txiki bat nola in nun. Gu Kamiyokuak ta bestiak Bordaberrikuak. Oilluak alkarreana juntatzen zian, baiño oillo talde bakoitzak bere oilarra izaten zun. Eta, juntatzen zianian, oilluak-eta alkarrekin ondo ibiltzen zian, baiño oillarrak hasarratu iten zian. Oillarrak borrokan saiua iten zuen. Ta zeinētan zeon haundiña o helduna o, jeneralian nagusi ateatzen zan. Ta askotan ikusten giñun hala. Ta tontorrek eta danak odoletan jarrita, saiua iten zuen. Ta batian, nik ez dakit ba ze izango nitun laun bat urte o, arten oso umia nitzala behintzat, oillar hoik borroka saiua in zuen. Ta nik “hi beti borrokan” ta makilla txiki bat hartu eskun ta Bordaberrikuak, auzokuak, alde in zun ta etxeuai segika “Jo ingo zaitut” eta ni makilla ttikiakin segika. Hua´re borrokan-ta nekatua zeon nunbait. Oillar haundiya, e! [Nik hainbeste ...]. Borrokan. Ta azkenian, segika nabillela, hola gelditu zan ta makilla txiki horrekin jo nun burun ta “plast!” oillar hoi hankaz gora, seko gelditu. “Oaintxe in dit earra!”. Aita zana hementxe ai zan jatena ebakitzen, behientzako belarra ebakitzen, berdia. “Oain in dek earra” amonak. Ama kalera juna zan, Donostia juna. [Eguartia] zan. “Oain in dek earra! Jun ai aittena”. [...] hartu lepotik zintzilik oillar hoi, oillarra izango zan 4-5 kilo o, ez dakit nik. Ni umia ta ezin, arrastaka, nolabait ekarri nun honea. [...] ez nintzan etorriko aitag propina emango zian bildurak eo. Ta behintzat etorri nitzan ta aitag´e ondo hartu! Nunbait kazuelako ondo etorriko zala pentsatuko zun nunbait. Ta “Segi, segi, segi, eaman zak etxea! Hoi baiño oker haundiyo ez badek iten ondo izango haiz ta”, aitag hori esan zian. Ta nik bildurra nun. Amana banakin ez ziana zeaik ingo, baiño aitana bildur pixkat bai. Ta aitag hori esan zian: “Segi zak, eaman zak etxea. Hoi baiño oker haundiyo ez badek iten ondo izango haiz ta”. Etxeakuan errexo eaman nun, e, honutza etorri nitzan baiño. Poz harekin.

2.46. Monagilo lanak eta bihurrikeriak

- **Hizlaria(k):** Illarreta Peñagarikano, Pedro Mari
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-074/012
- **Iraupena:** 0:01:59. **Hasi:** 00:15:08. **Bukatu:** 00:17:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- **Laburpena:** Sei urtetatik 12 urtera arte monagilo (eliz mutil) ibili zen. Bihurrikeriak. Baloia nola egiten zuten, futbolean egiteko. Iltzezko botak. Guardak ez zien uzten. Txoritan ibiltzen ziren, eta bonbillak hausten tiragomarekin.

Transkripzioa

-Eta zu monagillo ere ibilitakua zea.

-Bai, bai, sei urtekin monagillo, hamabi, hamabi-hamahiru urte arte monagillo. Bai. Ta han ibiltze(n) giñan, ba barrabaskeriyak egiten.

-Eta ze, ze egiten zenuten ba?

-Puuf. Asko, gauza asko. Klaro, eske ez genun toki bat hola jolasteko. Jolasteko aitzen giñan kamiñuan. Jolasten, klao, ordun bi ordutik behin pasatzen zan kotxe bat. Eta, eta geo futbolian ta /da/... futbolian ´e baloirik ez genun, eta iten genun (onduakin?), soka batzukin ta bola batzukin ta... lotu ta harrekin. Danak, berriz, ordun ibiltze(n) giñan botakin. Bota, iltzezko botakin, ordun. Danak. Ta han ostikoka bata bestiai.

-Iltzezko botak nolakuak dia ba?

-Ba zitun, e, zea, azpian, o nahiz goma o larrua euki biharrian ba iltziak. Iltziak, o zea, iltze... sujetatuba azpiya dana iltzez. Ta ze, iltzezko botak. Ta ordun gazte danak gu iltzezko botakin ibiltze(n) giñan. Ta harrekin fubolian. Ta guarda ikusten genunen zatorrela, korrika danak.

-Guardak ez zun uzten futbolian iten?

-Ez zun /etzun/ uzten. Ez zigun /etzigun/ uzten. Ta gero dana galaziya genun. Geo txoriyak harrapatzea juten bagiñan, hua´re, erreklamua ere, hua´re galaziya. Ta beti han korrika. Kaiyolakin bihar zela, geo beste batzutan tiragomakin. Tiragomakin, ta orduan iten genun ba bonbillak hautsi. Gabian jun ta /da/: "O, horri jo baietz, jo ezetz...". Ta klaro, bonbilla danak iten genitun hautsi, tiagomakin.

-Hori, nungo bonbillak? Kale... faroletakuak?

-Kamiyoko zea, argiya ite(n) zuenak. Ta hala ibiltze(n) giñan.

2.47. Umetako lapurretak eta jolasak

- **Hizlaria(k):** Illarreta Peñagarikano, Pedro Mari
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-074/015
- **Iraupena:** 0:02:11. **Hasi:** 00:22:51. **Bukatu:** 00:25:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
- **Laburpena:** Sagarrak eta udareak lapurtzen ibiltzen ziren umetan. Jolasak: kinkilak, txorro-morro, gordeketan... Aieteko jauregian egoten ziren, guardaren semeekin.

Transkripzioa

-Eta beti nola genun toki bat hola... jolasteko ta ba, beti barrabaskeriyak

eiten. Juntatze(n) giñan ordezkatan ta: “Gaur zer? Noa jungo gatzik lapurreta? Hire etxea? Hire etxea? Hire etxea? O noa?”. Ta sagarrak ez pazan ba udariak, eta bestela ba mizperuak bagenixkin Aieten, o marrubik... Ta hola ibiltze(n) giñan, batea jun ta /da/ bestea jun ta /da/... -Ta zuen jolasak?

-Gue jolasak, ordun? Gue jolasak ba ostikoka han, geo kinkillak. Kinkillak bagenitun, “o sea” egurrezko... metro erdiko hola egur batzuk, ta mutur batekin, ta haikin lurrian sartu, ta danak gure kinkillakin. Ta bestiak sartzeakuan lurrian, hua bota in behar zenun /behartzenun/. Ta hola ibiltze(n) giñan. Ta bota ezkeo ba hua hartu, jo ta bestiak korrika jun bihar zun /bihartzun/ billa. Ta hola ibiltze(n) giñan. Gero, bata bestian gaiñian Txorro Morro Piko Taiyo Ke ta horta ere bai.

-Hori nola da? Gaiñian salto itia?

-Bai, gaiñian jartze(n) giñan.

-Bata bestian atzian... helduta, ez?

-Bai, bai. Horta ta ba... askotan ´e “según” zein zan /zeintzan/, geo...

gordeketa. Eta “según” zein zan /zeintzan/ ba gordeketa: “Hi, hiri tokatu zaik! Hiri”. Hua han utzi, ta jo, atsalde guztiya hua, pasatzen zun gue billa, ta gu alde inda noabaitera, jun nahi bagenun bea gabe. Ta hola, hola. Geo, palaziyan. Gehiyena ibiltze(n) giñan gu jolasten ba palaziyan. Palaziyan han bazegon tenis zea, zelai bat tenisean jokatzekoa, eta han ibiltze(n) giñan ´e bai fubolian ta /da/... Ze hango semiak, guardan semiak ba launak zien ta /da/... geo han porteiya o zakanaren semia ´re laguna zan... ba Lukas horren koñadua.

2.48. Loiolako errioa: bainuak, arropa garbitzea, arrantza

- **Hizlaria(k)**: Alberdi Jauregi, Boni
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-075/019
- **Iraupena**: 0:02:48. **Hasi**: 00:42:56. **Bukatu**: 00:45:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
 - Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekek eta uretako jolasak
 - Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
 - Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
 - Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza
- **Laburpena**: Loiolako errioa ibiltzen zen igerian, baina galarazita zegoen. Arropa garbitzen ere egoten ziren emakumeak, etxetik ohola eramanda. Korrokoia zeuden. Umea zela, aita angulak atera zituen eta aingirak. Aingirak sardexkarekin harrapatzen.

Transkripzioa

-Eta Loiyolan, hor e... errekan-eta ibiltzen zan jenderik ala...?

-Ordun gu ibiltzen giñan... bueno, hoi, hoi gaztetan geo, e? Han erriyan igari gu ibiltzen giñan, baiño...

-Igerian?

-E?

-Igerian, ala...?

-Igerian, bai. Baiño galaziya zeon, ta ordun guardia etortzen zan, eta hua etortzen zanian ospa danak! Bat alde batea eta bestia bestea! Korrika!

Erropak hartu [...] bezela ta aire!
 -Trajedebañorik-ta bazenuten?
 -Bai, bai.
 -Ta han bazeon hola... erriyora jeisteko aldaparik edo...?
 -Bai. Bai, han esan dizut han hor... frontoia don hortan rampa bat zeon, ta han, hantxe bertan. Emakumiak´e hara juten zian erropa garbitzea. Han eta gu bizi giñan pare xamarrian´e bai. Han´e...
 -Erriyora?
 -Gue ama-ta han... erropak garbitzen zituen.
 -A bai, e?
 -Erriyuan, bai.
 -Eta bazeon harririk edo...?
 -Ez, ez. Etxetik ematen zuen ohol bat. Eta hantxe garbitzen zituen bere... etxeko erropak.
 -Eta arrantza, iten zan? Bazeon arrairik ala...?
 -Arraiya bai... Ordun oan baiño garbiyaguak zian, bai... baiño ez zan, e... korkoia ibiltzen zan; ez, ez zan jaten. Baiño han, ni goatzen naiz, ni mutil koxkorra nitzala, txikiya nitzala, ne aita zanak angulak atea zitun handik. Bai. Kuartel ondolik.
 -Joe.
 -Asko ez, e, baiño... han angulak´e bazian, ta [...] aingira haundiyak in zian. Joe, han honbesteko luzeko zeak, aingirak bai.
 -A bai, e?
 -Bai.
 -Ba aingira jaten zan, ezta?
 -Bai, bai, bai. Ta hoi handik jan, erriyotik jan ditut, baiño errekan, han... baserriko hartan, han aingirak tikiyak izaten zian, baiña oso fiñak, oso goxuak jateko. Bai.
 -Eta nola harrapatzen dira? Zu ibiliya zera hortan?
 -Hori iten genun ba... presak bezela jarri... erropa garbitzen zuten tokin presak bezela jarri... egurrakin ta hola. Eta goi xamarretik erriyoa jaisten giñan, erreka jaisten giñan ta... eta ya bultzatzen giñun ta... han ibiltzen giñan tenedoriakin. Tenedoria sartu, eta kraka!
 -A bai, e? Tenedo... Joe.
 -Harekin, taka! Bai.
 -Abilidadia biharko zan, tenedoriakin harrapatzeko!
 -A bai! Uuuuif... Hoik bela juten dia, e! Bai, harrapatzen giñuzten. Beste batzuk itzula iten zuen ta biyak batea... Bai, holaxe.

2.49. Gaztelubidetik Kale Nagusira

- **Hizlaria(k):** Andonegi Uranga, Manoli
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberría, Idoia
- **Erref:** DON-077/003
- **Iraupena:** 0:00:30. **Hasi:** 00:03:13. **Bukatu:** 00:03:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
 Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
 Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- **Laburpena:** Manolik bost urte inguru zituela, familia Gaztelubide kaletik Kale Nagusira joan zen bizitzera. Etxe handia zen, eta jende asko bizi izan zen bertan (gurasoak, lau anai-arreba, osaba-izebak, aitona...).

Transkripzioa

- Eta gero jun ziñeten bizitzera Kale Nagusira.
- Bai, 15era.
- Eta han nolakua zan zuen etxia?
- Oso ederra, haundiya. Han osabak eta danak bizitu giñan. Oso haundiya zan, bai.
- Zuek zenbat senide ziñeten?
- Nik dakazkit hiru anai. Ni naiz neska bakarra.
- Orduan, lau.
- Bai, hori da. Baiñon gero, osabak eta izebak, nola etxe haundia zan, bizitzen zian alde baten, baiñon toki berdiñan, etxe berdiñan. Aitona ´re bai.

2.50. Aitona ordea

- **Hizlaria(k)**: Andonegi Uranga, Manoli
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-077/004
- **Iraupena**: 0:01:17. **Hasi**: 00:03:43. **Bukatu**: 00:05:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- **Laburpena**: Amaren aita arrantzalea zen, eta itsasoan itota hil zen. Gero, amona beste gizon batekin ezkondu zen. Aitona ordeari buruz hitz egiten du; donostiarra, antzerkirako eta kanturako zaletasuna zuen, eta Manoli eta bere anaiei kantuak irakasten zizkien.

Transkripzioa

- Aitona ordezkua genun, zegatik aitona —nik ez nun ezagutu—, nere aman aita, ito in zan. Lehen arrantzaliak, ez zian oaingo baporiak bezelakuak, ta galdu iten zian zeonian itxaso haundiya. Ta aitona ito in zan. Baiñon gero amona berriro ezkondu zan ta aitona hori bizitu zan gurekin.
- Eta nungua zan aitona hori?
- Aitona hori hemengua zan, donostiarra zan. Bai, bai. Eta deitzen zan Maximino.
- Maximino?
- Bai. Maximino Alvarez Alkain. Alkain bigarrena zakan. Ta zan aitona bat... uuu! “un espléndido”.
- A bai?
- Bai, maite zigun ta kantatzen [zun]. Gaiñera gustatzen [zitzaion] asko teatroa jutea. Santa Marian, Kale Nagusian, daude patruak. Badakizu. Propina ematen zion porteruak “y le dejaba pasar al abuelo al teatro. [...] qué propina le daría. Lo que sea. Y luego nos enseñaba a mí y a mis... [...] de la vecindad...”.
- Euskeraz...
- Bai. Baiño kantak...! Erderazkuak eta, “las zarzuelas” dana kantatzen genun!
- A bai, e?
- Uuu! Danetatikan.

2.51. Donostiako toponimia asko aldatu da

- **Hizlaria(k):** Egaña Goya, Miren
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-079/002
- **Iraupena:** 0:03:38. **Hasi:** 00:00:26. **Bukatu:** 00:04:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Euskara » Bilketa linguistikoa » Toponimia
- **Laburpena:** Donostiako Ensantxe Orientalean jaio zen, Euskal Herria kalean. Jendeak 'Ensantxe' izena galdua duela uste du. Ingurua ez da askorik aldatu, baina izenak aldatu zaizkie lekuei. Hiru urte izan arte bizi ziren bertan, hiru urterekin Grosera joan zen. Bera jaio zenean eta baita gerra aurretik ere, bere ama ere bertan jaioa baitzen, "Euscal Erria" izena zuen bera jaio zen kaleak, ez zioten izena aldatu. Salamanca pasealekuari 'Zurriola' deitzen zioten; asko mugitu omen den toponimoa da.

Transkripzioa

- Ba ni Donostin jaioa naiz, Ensantxean. Hori da jende askok ahaztu duen izena. Ensantxe orientala, hori da Donostiko lehenbiziko ensantxea, lehen Koxka deitzen zana, Euskal Herria kalean.

- Eta lehen nolakua zan inguru hori? Oraingo antzekua, ala?

- Bai, hori ez da asko aldatu. Bueno, aldatu zayo izena, hasteko. Esate baterako, guk Paseo de Salamanca ez genun inoiz deitzen, hori Zurriola zan. Eta... ez da asko aldatu. Bueno, aldatu da, bai, ba baserritarrak-eta saltzen duten leku hori, ba, mila bider aldatu dute. Eta Bretxa ere aldatu dute, Arrandegia beste zerbaitean bihurtu dute, baiño berez eraikiñak... Bueno, aparte Kursala egin dute eta hori dana, ba ez dia asko aldatu. Hori ez da asko aldatu. Eta gu hor bizi izan giñan, gutxienez ni, hiru urte izan arte. Hiru urtekin ya gurasoak alokatu zuten pixu bat Grosen, Karkizano kalean, eta honea etorri giñan Grosera bizitzea.

- Eta Euskal Herria kalea esan duzu, lehen izena nola zeukan?

- Hola, hola, hola berdin-berdin baino "c"-kin idatzita ta "h"-ik gabe. Nik hola ezagutu det: Euscal Erria. "C"-z idatzita ta gerra aurrean ere hola deitzen zan, ze nere ama etxe hortan bertan jaioa da, eta berdin-berdin deitzen zan. Ez zioten /etzioten/ aldatu izena; arraroa da, baiño ez zioten aldatu. Hori bai, bi general ditu batea ta bestea, e: General Jauregi eta General Artetxe, biak ditu hor, zaintzen bezela. E? Baiño ez. Aldatu dana da, zea, Zurriola. Guk deitzen genion, ta nik gero galdetu nion baita 're nere senarraren izebari, Donostiarrak zian, Leizaolatarrak, ia beraiek nola deitzen zioten zati horri. Osea, zan zubitik, ba, len Danborra deitzen genun lekuraiño. Danborra zan ba gaur gutxi gora behera Fotografika dagon leku, ixkin hortara arte. Hor zegon kanpoaldea eraikin bat, urtero-urtero itsasoak botatzen zuna, eta urtero-urtero berritzen zutena. E? Eta zan, ba, eskailera txiki batzuk iyo, ta hortik ikusten zan itsasoa. Badirudi ez genula nahiko gertu. Ba zati hori, Kursaleko zubitik horraiaño, horri deitzen genion Zurriola. Eta senarran izeba, oso edadetua, ya nik uste det izango zituela larogei urtetik gora, e... galdetu nion eta beraiek ere hola deitzen zioten. Beraiek Okendo kalekoak zian. O sea ke ez da gauza... Gero nik ikertu det pixka bat hori e, eta ikusi det dala, hasteko, Donostiko lekuizenik zaharrenetariko bat, baiño ibiltaria ere bai. Ze lehenbizi zan gaztelutik behera zijoan kale bat. Ola bat egon behar zun ta ura. Ola, ba, burniola. Eta gero hortik bidaiatu zen e... horrea. Eta gero hortik bidaiatu da

Grosera. O sea ke ikusten dezu mugitu den toponimo bat dela. Baiño mantendu da. Baiño mila hirureun ta ez dakit zein urtetan agertzen da, e.

2.52. Aitak balantza-tailerra zeukan

- **Hizlaria(k)**: Puerta Galdos, Jabier
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-082/003
- **Iraupena**: 0:02:15. **Hasi**: 00:03:29. **Bukatu**: 00:05:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Eider
- **Gaia(k)**:
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak
(kokapena)
- **Laburpena**: Lau senidetan zaharrena. Aitak balantza-tailerra zeukan San Martin kalean (ikus mapan); konpondu egiten zituen. 36 urterekin hil zen, kartzelatik atera eta bihotzekoak jota. Arreba jaiotzeko zegoen.

Transkripzioa

- Zuek zenbat senide?
- Gu? Nere familiya? Gu giñan hiru mutil eta neska bat.
- Eta zure aitak zertan iten zun lana, arrantzalea zan?
- Ez, zun taillerra berak, beria e? "Talleres Básculas Riatas".
- Básculas?
- "Básculas Riatas". Bere ofiziyua hori zan, baskulak eta balantzak eta konpontzen zitun
- Eta orduan asko erabiliko ziran, baskulak asko erabiliko ziran garai hartan?
- Bai, orduan gutxi zegon, baiño bai. Ta hortan lan iten zun, ta ondo lan iten zun, baiño gerra etorri zan ta oso gazte hil zan aita, hogeita hamasei urtekin o hil zan. Ta zea laga zun etxian... Ni zaharrena, zortzi urte o ez dakit zenbat nitun, o beatzi o hamar o ni zaharrena. ta gero ama miñez gelditu zan, ta akabo. earrak pasa genitun, danangatik. Aita bizi giñala ondo danak, baiño aita gero jun zan ta akabo.
- Ta aita gerran hil zuten?
- Gerran ibildu zan, bueno gerratik zeatu zan. Gerratik etorri, kartzelan sartu zuten, ta handikan puska batea seituan libratu zuten, ta handikan denbora gutxira hil zan.
- Gaixotuta?
- Ez, infarto bat eman ziyon, "angina de pecho" o, han hil zan, etxian sukaldian erori ta zeatu zan. Ni mutil koskorra nintzan ta goatzen naiz. Ta nun arreba jaiyotzeko zegon, arreba, jaiyotzeko, handik lau hillabete o jaiyo zan arreba.
- Eta nun zeukan denda, balantza denda nun zegon?
- "Calle San Martín. Básculas Riata" zan.

2.53. Baloia lapurtzen ume aberatsei

- **Hizlaria(k)**: Puerta Galdos, Jabier
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia

- **Erref:** DON-082/022
- **Iraupena:** 0:01:51. **Hasi:** 00:33:29. **Bukatu:** 00:35:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- **Laburpena:** Umetako jolasak. Pilota eta futbola. Aberats jendeari kentzen zizkieten baloiak; neskameak atzetik segika.

Transkripzioa

- Beste jolasik o hola, harrapaketa eta...?
- Jolastu lehen?
- Bai.
- Guk pelotan beti, o futbolian.
- Eta pelota erosi iten zenuten, ala zuek indakua zan?
- Orduan ahal zun bezela. Ni hor pelota izaten zian erosten zanak, baiñon ze pelota? Hasten giñan jolasten ta bukatu baiño lehenuo hautsiyak zeozten pelotan. Ta beti topatzen genun hemen ta juten giñan hor aberats jendia orduan zea juten zan, horrea, bere neskamiekin, ta juten zian baloiyekin ta pelotakin ta guk pelotik ez, ta "bueno listo e? ta benga, segi", batek hartu, bestiai pasa ta bestiai ta [...]. Han etortzen zian neskame guztiyak gure billa.
- Baiña harrapatu ez?
- Ez, batian, zea nun, boda bat o genun, herri txiki batian ez dakit nun zan, ta ezautu ziyan neskamia, orduan serbitzen zeon han, ta gure andriai esaten ziyon, "zerri honek makiña bat pelota ostu digu guri". Neskamia zan, ta serbitzen zegoen egun hartan, ezautzen zen, Intxaustikua, taberna Intxausti, hango neskamia zan. Baiño ezautzen zian neri earki harek. Batian andriakin jun nintzan bazkaita nunbaitea, ta bea serbitzen zeon, ta gure andriai esan ziyon: "hau holaku ta hola", ta ni algaraka.
- Orduan gaiztakeri batzuk iten zian.
- Ze gaiztakeri zan? Ez genun ta nunbaitetik atera behar. Haiyek aberatsak zian.

2.54. Dotrina eta gero, Azken Portura dantzara

- **Hizlaria(k):** Añorga Salaberria, Pepi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-085/020
- **Iraupena:** 0:02:09. **Hasi:** 00:36:38. **Bukatu:** 00:38:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Euskara » Euskararen egoera
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- **Laburpena:** Dotrina euskaraz, baina eskolan erdaraz. Don Eustakio apaiza. Igandetan dotrinara, eta gero Azken Portura dantzara. Dantza soltea, 16 urte arte helduta dantza egiten ez baitzioten utzi. Amarekin dantzan, sukaldean.

Transkripzioa

-Baiño euskeraz, dana euskeraz ikasi giñun... Oan, eskolan ez, eskolan dana erderaz. Han ez ziguten uzten euskeraz hitz eitia. Ezta pentsatu´re.

-Eta apaiza gogorra zan, ala...?

- Ez, Don Eustakio? Ez. Ez zan, keba.

- Zigortu ta ez zun egiten?

- Ez, ez, ez, ez. Gustoa juten giñan. Ya, hoi, nola jun bihar zan, ba hoixe izaten giñun gure igandeko zeak, hamalau urte arte. Eta geo handikan sankristitikan atea ta Azken Portua dantza. Taberna bat zegon, etortzen zian, etortzen zan akordeoi zea, eskuko...

-Soinu jotzaillia?

-Bai, eta a lo suelto mutillekin ez ziaten uzten dantza iten ta.

- Ez? Eta nork ez zizun...

- Baltzian ez ziaten uzten. Gurasuak.

- Gurasuak?

- Jo, honbreee, jolin. Hamasei urte arte. Geo hamasei urtekin bai ya, honekin. Baiño sueltuan? Bueno, bueno, gelditu´re ez!

-Ta nun ikasten zenuten dantzan?

- Uuuu, etxian radiyuan sueltuan musika hasten zanian, amakin igual sukaldian dantzan aitzen giñan. Asko gustatzen zitzayon amai, ta hola atea giñan, e? Hiru ahizpak amakin dantzan sukaldian!

-Eta radiyuan jartzen zenuten?

- Bai, radiyuan zanian zea... "a lo suelto" edo esaten zana... benga dantzan! Bai, bai, bai. Geonek ikasi giñun.

-Eta kantatzeko eta zaletasunik bazenuten? Etxian eta...

- Kantatu? Ixildu´re ez giñan iten! Baiño geo ya seme-alabak zeatu in ziaten, galazi in ziaten kantatzia, gaxki kantatzen nula ta. Oan ezin det kantatu!

-Bueno, bueno...

- Hasten naiz kantatzen, ta bilobak´e ixiltzeko esaten diate! "Así es que" oan nada! Ez naiz gogoratzen´de kantiyo bat. Hasten naiz Andre Madalen kantatzen, zeatikan nexka ttikiya dantzan hasten zaigu eta nik kantatzia Andre Madalen bai, baiño... ahaztu in zait!

-Ahaztu in zaizu?

- Ahaztu iten zait! Ta lenguan biyak ibilli giñan dantzan. Sei urteko... billobakin.

2.55. Umetako jolasak, bainuak eta arrantza

- **Hizlaria(k)**: Durandegi Lazkano, Felix
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-086/009
- **Iraupena**: 0:03:52. **Hasi**: 00:12:01. **Bukatu**: 00:15:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k)**:
 - Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekek eta uretako jolasak
 - Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
 - Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza
- **Laburpena**: Umetako jolasak, auzoko umeekin. Gordeketa, pilotan... zuhaitzetan igo. Neska-mutilak elkarrekin aritzen ziren. Futbolean errepidean ibiltzen ziren, orduan kotxe gutxi zebilen. Gorga errekan

bainatzen ziren, putzu zuloetan. Aingirak tenedoreekin harrapatzen zituzten. Añtilda;orga.

Transkripzioa

- Ba gu... jolasak izaten zian auzoko gure adiñeko mutil koskor eta neska koskorraikin. Eta bueno, asko ez zeon /etzeon/ e! Saltuan eta gordeketan eta pareten bat hola ta pelota ta harrapatuz geo pelota pixkat ere bai ta... Gaiñeakuan, ez zeon /etzeon/ ezer hemen inguruan! Ez, gaurko umientzako parkiak eta ez zian /etzian/ izaten garai hartan e! Mendia jun ta ez dakit ba nik, zuhaitzetan gora iyo ta jaitsi ta holakoxe denbora pasa nunbaite, denbora pasa.
- Ta txorro-morro?
- Bai. Hori're bai, baiño behin edade bat ezkeo neskak ez zuen /etzuen/ nahi izaten. Izutu iten zian edo ez dakit ze pasatzen zan.
- Eta neska-mutillak elkarrekin ibiltzen ziñeten ala?
- Bai, bai. Bai, bai.
- Egongo ziran jolas batzuk mutillenak bakarrik ziranak?
- Bueno pelota eta fubol... Bueno fubolian ibiltzen giñan "Nacional-1" deitzen geniyon karretera hori zanian. Hor fubolian ibiltzen giñan igande askotan. Eta bi kurba tarten zeunden zeuden... baten kurba batetik bestea ez dakit eongo zian berrehun metro edo eongo zian... Eta biyan tartian, ba, ohartzen giñanian kotxia bazetorrela ordun gaiñea oso kotxe gutxi ibiltzen zialakon, gaurko eguneko burrundaik ez zeolakon /etzeolakon/ eta ohartzen giñan bazetorrela kotxen bat eta kurban azaltzeako ya jokoa gelditzen zan eta jarraitu itten genun gero.
- Joe, oingo berdin-berdin e?
- Bai, bai igual-igual. Berdin. Oso... oso igual-iguala.
- Eta errekan eta baiñatzen ziñaten?
- Bai, bai. Hemen Gorga izeneko erreka hori, ba, ordun oaindikan nahiko garbiya etortzen zan. Eta bueno, ura udaran nahiko urritzen, baiño bestela, bai, ondo. Hemen putzu zuloak bezela zauden. Batzutan, oso ur azala juten zan, baiño beste tokitan putzu zuloak. Angirak egoten zian. Eta bueno, pues hor ibiltzen giñan angira harrapatzen'e bai ta!
- Eta nola?
- Ba, batzuk tenedorekin... osea ikusten... Osea angira eskukin harrapatzea oso zaila da! Eta bueno, pues nabarmetzen zenunian lokatzetan edo han zeola tenedoria sartu. Eta hue zan...
- Zulo baten harrapatu ta...
- Bai, gehienian lokatzetan bere burua estaltzen zuen ez da? Baiño ikusten bazenun han estali, gorde zala, ba, tenedoriak aprobetxatzen zenun harrapatzeko.
- Eta beste sistemarik bai arrantzarako ala?
- Ez. Gu geok holaxe asmatutako zea. Batematek... norbaittek esan zun tenedorekin harrapatzen ziala, eta harekin sayatzen giñan. Ta bueno, pues bat edo bi harrapatzen bagiñitun, ba, bale!
- Ta beste arrairik bazeon?
- Ez, ez.
- Ta karramarrorik edo?
- Nik ez nituen /enituen/ ezagutu. Agian egongo zian, baiño ez nitun /enitun/ ezagutu. Ez hemen inguruan. Agian, gorago edo baliteke. Baiño karramarruak ere gaiñera berez oso ur garbiko animalia izan behar du, ta... Nik goatzen naizen garayeako ya Añorgan etxe asko iñak zeuden, eta, badakizu, etxe guzti hoitako komunetako ziñak azkenian horrea etorriko zian. Pentsatzen det /pentsatzet/. Oain ohartzen naiz; orduan, ez.
- Karo.

- Jakiña.
- Ta karo, zenbat eta jende kopuru gehiyo, ba, ordun ta zea gehiyo zetorren, zikiña gehiyo etorriko zan eta... Izango zian karramarrok. Seguru baziala, baiño ez nituen ezagutu nik.

2.56. Ardo dendan nola hasi zen lanean

- **Hizlaria(k):** Anabitarte Ezeiza, Bernardo
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-089/024
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 00:35:08. **Bukatu:** 00:36:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Bestelako kontuak » Gaur egungo kontuak
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)
Lanbideak » Negozioak, dendak
- **Laburpena:** 13 urterekin iluntzean eskolara, eta gero 19rekin Ezeiza ardo dendan hasi zen, lehengusua soldadu joan zenean. Hamabi ordu egiten ditu dendan, lehen osabak bezalaxe.

Transkripzioa

- Juten ziñan gauetz ikaste... ikastera?
- Bai.
- Garai hortan.
- Txomiñenea.
- Txomiñenea. Eta han zein zan maixua edo maistria?
- Valenzianua bazan. "Valenciano". Matrimoniya eta hara juaten giñan, eta han gabian... eztatik ze ordutan... zortzietan o ordubete juaten giñan hara ta...
- Ta ze ikasten zenuten? Kontuak eta?
- Kontuak eta bai... Ni ez naiz ya...
- Eta gero, noiz hasi ziñan zu e... ardo ta likore dendan lanian?
- Handikan... Hamahiru urtekin juan nitzan, eta geo hemen lehengusua, soldadu hemen zeona soldadu juan zan ta ni hemeretzi hogei urte o honea etorri nitzan. Nire lehengusua soldadu juan zan, ta orduan, ni honea etorri nitzan. Ya denda saldu zun. Utzi zun osabak, eta ya hara ta honea bietan ezin zan eon, ta honea etorri nitzan. Hemen segitzen det "¡al pie de cañon!". Ya hogei urte da osaba hil zala, ta osabak lehen hemene bazkaltzen zun, t nik esaten nun "jo, hau ez dek /eztek/ aspertuko egunero bazkaltzen hemen?". Hogeitaz falta dala, hogei urte bazkaltzen detala / bazkaltzetala/ nik hemen! Ta ordubatetik lauta xoxak iten dia. Eon biharra dao.
- Batez e goizeko zortziretatik arratzaldeko zortzirak arte.
- Hamabi ordu sartuta hemen.

2.57. Mutilak eta neskak aparte eskolan

- **Hizlaria(k):** Larrea Olasagasti, Patxi

- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-093/029
- **Iraupena:** 0:01:40. **Hasi:** 00:55:09. **Bukatu:** 00:56:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Agirre, Eli
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
Euskara » Euskararen egoera
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- **Laburpena:** Eskolan mutilak eta neskak aparte. Espainiako ibaiak eta mendiak ikasten zituzten, Madrilgo kontuak baina bertakoak ez. Dotrina ere erdaraz.

Transkripzioa

-Mutillak, mutillak izaten giñan, bai; mutillak eta monjakin neskak.
 -Eta ze ikasten zenuten?
 -Zer ikasi? "Los partidos judiciales de Madrid", hoi memoriz.
 -A, bai?
 -"Los partidos judiciales de Madrid", hoi memoriz, "los ríos de España: el Ebro nace en Fontibre, Santander, Ebro, Tajo, Guadiana, Guadalquivir, Ebro." Baiño nundik juaten zan hemendik Pasaira, o hemendik Tolosara, iñork ez zekin, iñork ez. Ze mendiyak genitun hemen, hoi, hori, ba, Ulia eta Igeldo, Igeldo zalako, beste gauzik ez.
 -Eta maixua kanpotarra, orduan?
 -Ez, ez, bertakuak baiñon...
 -Bertakua zan, hori...
 -Bertakua, baiño, liburua, liburua zan. Liburu hartan bertan, "Libro medio" zan ta Madriko "partidos judiciales". Nei ze ajola zait "partidos judiciales de Madrid"? "Madrid, Fuencarral, Toledo, Ciudad de..." eztatit zenbat zien, ahaztu, ahaztuta dittut. Eta holaxen.
 -Eta, euskeraz, ezer, ezer ez zenuten ikasten?
 -Batere ez!
 -Dotriña ere ez?
 -Ezta ere, ezertxo ere, ezertxo ere, ezertxo ere. Ezertxo ere, ahaztuta hori, beste, Kenian biziko bagiña bezelaxe, erabat. Batere, batere.

2.58. Bederatzi urterekin, txanelean

- **Hizlaria(k):** Txintxurreta Ugalde, Juanita
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-095/007
- **Iraupena:** 0:02:58. **Hasi:** 00:08:48. **Bukatu:** 00:11:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
Herria, azpiegitura » Garraioak » Bizikletak eta motorrak
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- **Laburpena:** Ama Astigarragakoa zen, Petritegikoa. Seietarako aitarekin pasatzen ziren txanelean, Astigarragara joateko mezetara. Bera

bederatzi urterekin hasi zen txanela erabiltzen. Ezin zuten igeri egin neskek. Nora joaten ziren amarekin. Erosketak. Etxeko jana.

Transkripzioa

-Ama, zuen ama... nungua zan zure ama?

-Ama Astigarragakua. Petritegi. Bi bizitza dia; bat uain taberna dona ta behian bestia zeona. Bai, Petritegikua zan ama. Astigarratarra. Nik erdiya astigarra det. Geo etortzen giñenian, txanelian pasa goizeko... gaztetan, e, ai naiz, e. Eee... ordun pasatzen giñan seitako txanelian aittakin. Denak, famili osua, Astiarrara mezeta etortzen giñan. E, sei t´erditan izaten zan meza, ordun jun bihar izaten zan [...] han aurrena eon behar zan meza hasteako. Handik ateatzen giñenian, etxea etortzian atsaldian ateatzeko libre, e, baiño ez paziñan goizian ateako mezeta, ez ziñan atsaldian ateatzeik.

-Ez, e?

-Ez, ez, ez.

-Egunero-egunero?

-Jaitan. Jaitan, igandetan!

-Aaaaaa.

-Igandetan. Ba astian ezta pentsatu atea! Beti etxian, han geok basarrian beti lanian! Beti zeeze zan.

-Eta mezetara, orduan, jaitan.

-Jaitan eo igandetan juten giñan. Bai, eta...

-Txanelian aittakin.

-Txanelakin aittakin pasatzen giñan. Eta geo ni txanela beatzi urtekin o hola hasi nitzan pasatzen.

-Eta...

-Majiña bat /majiñat/ pasa naiz! Eta gaiñea eroi [...] eta igeri jakin ez! Igeri jakin ez, zuk ustezu beste gauz bat ikasi gabe no oaindikan igari! Zeatikan anaiyak, aittak primeran zakiten, gizonak denak, baiña emakumeik ez zeon /etzeon/ ibiltzeik. Ez genun ez trajebañoik, eta ez genun ezer! Go... zea, orduan gona motxa esaten genun, ta hua uretan sartzen bagiñen. Aita ta ama siesta pixkat juten bazian, ordun korrika sartzen giñan, marea bazeon, ureta, pixkat aber ikasten uten o. Korrika, ikusten genun tranbia pasatzen zala, korrika berriz´e arbola atzea! Ikagarritzko arbolak, hola jarri ta intxorrak, e. Zien, hola jarri ta... itzal bat ematen zun! Jendia pasatzen zan, aiyo iten bazigun ta gu kontentu! Txoatuta eoten giñen, kontentu aiyo iten bazun, baaa. Ez giñan... iñor etortzen bazan hitz ein ta /da/ gehiyo... nik ez takit pa. Ateatzen zien ama ta aitta´re urtian lau bier o ateatzen zien.

Ateatzen zan... ama ez zan /etzan/ juten zeara, etxian kontu in eo gelditzen... baten (b)at gelditu behar izaten zun... eta ama ateatzen zan zeara... o aitta, ta aittona juten giñen zeara, Fagolla han meza nausiya ta San Antonio ta... Geo, ama ta aitta ta juten giñen geok Lezoa. Ta geo Zikuñaa ta geo Urnieta han bendiziyua o ez takit ze ematen ziguten umieiri ta. Ta ordun Urnieta. Lau ateraa o ez dakit ze iten zun gue amak.

Gaiñekuan dena etxian. Ta gaiñekuan Donostian, gero bai, e!

-Eta erosketak-eta han ingo zitun, Donostian.

-Donostiandik arraiya ekartzen zun askotan. Ba etxian dena izaten zun gaiñekuan. Txerrikiya, dena, heztik, arraultzak asko ez baiño bi bizitza nola zian batek han iten zuna ta armonin igual aitzen giñan, baiño... behintzat, e, beti etxian jaten... goseik ez genun pasa guk gerra denboan, e. Ez gendun.

2.59. Mutil ugari aukeran

- **Hizlaria(k):** Txintxurreta Ugalde, Juanita
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-095/025
- **Iraupena:** 0:03:48. **Hasi:** 00:38:21. **Bukatu:** 00:42:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- **Laburpena:** Mutilekin dantza egiten zuten, eta etxera laguntzen zieten. Errespetua zegoen. Batzuek bidean bidaltzen zituen. Dantzak. Kanpoko neskak etortzean, haiengana joaten ziren mutilak. Gonbidatu egiten zuten mutilek. Aste Nagusiko errebistak. Jantziak.

Transkripzioa

-Eta esan dezu lehen geizki ikusiya zeudela... gauza asko zeudela gaizki ikusiyak. Eta mutillekin dantza itia ondo ikusiya zeon ala..?

-Bai, bai, dantza.

-Hori bai?

-Bai, dantzan ta /da/... baiño errespetoz, e! Bai, geo mutillak laundu ite(n) zizuen etxea. Ordun mutil faltik ez zan /etzan/ izaten. Ordun... neska baiño gehiyo zan mutilla. Oain neska sobra iruitzen zait dola. Baiña ordun, garai haitan mutilla asko, asko...

-Bazeon elejitzeko, orduan.

-Bai, bai, bai. Jesuuuus! Aukera haundiya zan. Bai, bai, bai. Ez zan /etzan/... ez ziñan /etziñan/ eozeiñekin´e atrebitzen, baldin bazatorren launtzen ta /da/ bate heldu be o hola bizkarretik pixkat egoki pasiatuz etxea launtzen bazizun, hua hurrunguan etortzeko harrekin konforme. Baiño beste bat o... birian bialdu bihar izate(n) nittun! Eozin e... hasten zian eozein zean ta /da/ bialdu ite(n) nitun erditan, e, bai ba!

-Eskuluziak´e bazian orduan.

-Bueno! Aprobetxamentua. Gaiñea, ordun, e emakumia baldin bazan baltzian e, ba ezta... ordun jesus, baltziak zenbat, tango diala, zea pasodobliak diala, bakizu ze musika jotzen zan Hernanin. Jo, hola eoten zan. Eta arrimatze(n) bazan: "Bua, hoik... Hoi arrimatze(n) dek!". Petxo haundiya baldin bazan ez takit zer. Denak bazuen... hankamia bazan, loriya bazan... ordun dena haundiya bihar zan /bihartzan/. Pantorrilla earrak, petxua ona... baiño gu umiak izaten giñan. Baiña korrientiak behintzat. Eta bueno, azkenian, ibiltze(n) baziñan eo eozin... geo etortze(n) bazan, kanpotikan etortze(n) neska bat, alemana o Ingalaterra... o inglesa, gehiyenak animalik baiño okerrogo. Harrena jute(n) zien. Hemengo neskak ya uzte(n) zituen askok. Ordun, Hernanin, e. Baiño gaiñekuan e... aukera zenun, ta oso mutil jatorrak ibiltze(n) zian. Neskak nahi bazun... oin beak ite(n) zien iñular aldea arrimatzen zian, ta beak lagunarte apai-meriendak ite(n) zituen, ta ordun mutillak, gaiñea, gonbidatu ite(n) zizun. "Nahi (de)zu nekin apaldu?" o zerbait beti... o "revista" bat ikustea, Donostia askotan jute(n) giñen gu... zeak ikustea, e, Semana Granden ta /da/ bakizu etortze(n) zian "revistak". Eta... ateatze(n) giñan, baiño ondo, ondo...

-Ze "revista", ze...?

-Bueno, ordun, ze esango (d)izut! Aiii... Cantiflas ta. Geo beste "revista"-k, ba hoi pelikula zan baiño... Hor, e, ibiltze(n) zianak... "Revistak" eite(n) zituenak ordun garai haitan... Nola da? Hankak okertuta nola ibiltze(n) zan

ze hoi? Ze izena dun horrek? Oi, oain momentuan ez zait /etzait/ goatzen.

-Baiña aktoren bat?

-Bai, aktoriak ´e bai ordun asko... bueno, "revistak" ikuste(n) genittun tarteka, eta gañekuan Donostia pasiatzea, baiño ondo jantzita jun behar zenun, e! Ordun trajiakin eta zapatak takoidunakin beti.

-Bai?

-Bai, bai, bai. Ta etxea etortzeako hanketako miñakin azkenian. Klaro, oiñez etorri bihar izate(n) zenun. Tranbian jeki eta geo tranbian jeki ta geo txalupa pasa behar zenun, bestela oiñez etorri bihar zenun Martutenetik basarria. Ta zapata takoidunakin aixe ibiltze(n) ziñan, baiño pasa... nekatu ´re... o pasara eman ´e hankairi ematen ziñozun, e. Ondo, ondo jantzi behar izate(n) zan, e! Uuu, ez pentsa, Donostia erozein bezela... ta bai eozein tokira ere...

-Txanelera igotzeko takoiak kendu behar igual...

-Bueno, bai, takoiyakin ´e bai. Bai, ibiltze(n) giñan, bai, bai. Salta, ta aixe ibiltze(n) ziñen. Ta /da/ ohittu ite(n) ziñan. Geo portua zan be.... zeakin lotu, lotzen giñun txanela, eta ordun, e, arrimatzeko eta koxkan bat eo, pixkat balantza ingo zenun, baiño ez, ez, ez. Errex ibiltze(n) nitzan. Lur zuzenen baiño hobeto. Egitan, e. Ohittu, urian.

2.60. Hilerokoa, ezkutatu beharrekoa

- **Hizlaria(k)**: Txintxurreta Ugalde, Juanita
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-095/045
- **Iraupena**: 0:03:10. **Hasi**: 01:18:43. **Bukatu**: 01:21:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
 - Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
 - Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
 - Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
 - Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Sexua
- **Laburpena**: Amak esaten zion mutilekin kontuz ibiltzeko. Aita bila ateratzen zen. Hilerokoa. Ama nolakoa zen.

Transkripzioa

-Eta etxian, e, hitz eiten zizuten... "kontuz mutillekin" ta /da/ holakorik bai ala... ?

-Amak pai. Amak beti esate(n) zian, e. Amak esate(n) zian: "Bai, gu... razan ez den /ezten/ inor gelditu ezkontzarako, e!". Hoi bai, bildurra sartzen zian, amak pai, amak errespetua hola zun, buaa.

-Eta...

-Aitta, aitta birea ateatze(n) zizaiten askotan. "Mutillakin baldin bator ´e", ba... "Nun da?" o "ba al dator?" o, etxea etortzen zienean, aitta eoten zan mutillekin hizketan igual, e. Hurruna igual gelditu, ez zan /etzan/ eongo, eun hartan etorri zala o bi bider etorri zala ta... "Bai, hor dao, onduan do". Etxe onduan do, baserri onduan do... mutillakin eo. Hor da. Ta ama konforme. Baiño gaiñekuan bai, beiratu... uf.

-Eta haurdun geratzeko...

-Garai haitan...

-Ze in behar zan edo, zuek, zuek esplikaziyoik ta holako konturik ez...

-Ez, ez, ez, behin ´e ez. Ez, ez, ez. Beste ze hoikin, euki nunian, aurretik

esan zien /esantzien/... odola ta jo, hoik´e denak gordian, e! Dena!
 -Ez zan hitz eiten...
 -Mutillak eta... askotan anaiyak “bai”, nik bastante gaixki pasatzen nun, eta esate(n) zian: “Bai, atsaldeako prepatuko haiz, bai”, esate(n) zian anaiyak askotan. Goizian ez, “baiño atsaldeako jarriko haiz”, ta... eunan erdiya igual erdipurdi pasatze(n) bainun hillekuakin. Eta ordun holako indirektak-eta aittu bai, baiño geo mutillak zuen kostunbria atzetik parian pasatzian hola ipurdian jo eta zu, haikin bazaude, uuu! Ta gaiñea, ezta notatu´re ez, ezta... ezkondu arte ezta notatu´re hoikin zauden ez zauden, e. Juu. Amanak´e erdik nik ez nittun iartzen, harrek earki gordetzen zitun. Han izate(n) zian ze batzuk, holako toalla batzuk, eta maindire tartian harrek disimulon, eta iñork ez, iñok ikusten. Ta oso garbi, e, txukun, e, ez pentsa... nik ikusi izan ditut kanpuan zabalduta oso gaizki baiño, oso... erriyun gaiñea, gue ama oso garbiya zan ta /da/... Dena, etxia´re bai, pintatzen ta /da/... dena, bea, ama aitzen zan. Dena, dena. Ordun e... elbiya ukuillutik bela etortze zan... Sukaldia jartze(n) zenunian geo bazan armaiyo bat be platerakin, oso platerakin politta baiño paperakin, txulatukin, ta /da/ oso dotore jartzen zun gue amak. Eta astero-astero garbitu bihar izate(n) zun.
 -Eta hillerokua jetsiko zala ta hori, aurretik...
 -Amak esan zian. Amak esan zian, bai.
 -Orduan amak esplika...
 -Amak esplikatu zian izan baiño lentxio, ya ez takit, hamabi urte o ze izango nittun. Bai, hasi zaiten esaten. Baiño bildur haundiya zan garai haitan, eozeiñekin eozeiñ... baiño aitta, aitta ez. Aittak eta hola konbersaziyua, berdekein ta /da/... batzuk txiste batzuk botatze(n) bazituen ta /da/ han kuadrillan ta... aizu, saardua eaten ta /da/... batek txistia bota ta... guk ez genun inportantzik... Nik ez, aittu baiño... beti alde ite(n) genun, gauza hoitan nik alde ite(n) nun, nei ez zaiten /etzaiten/... Gustatu ite(n) zait nei, e, gustatu bai, dantzan, broma... oain´e bai, batzuk baldin badia bromako, ta nik ondo hartze(n) (d)et dena, dena ondo.

2.61. Sexua tabua

- **Hizlaria(k)**: Aiestaran Pikabea, Ebaristo; Alkain Sarasola, Maria Pilar; Argote Altuna, Kontxita; Mendiola Arteaga, Joxe Manuel
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-096/024
- **Iraupena**: 0:02:48. **Hasi**: 00:51:27. **Bukatu**: 00:54:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**: Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Sexua
- **Laburpena**: Neska-mutilen arteko harremanak oso kontrolatuta zeuden baina orduan ere umeak jaiotzen zirela diote. Sexua erabateko tabua zen. Kontxitak anekdota bat kontatzen du.

Transkripzioa

- Eta mutillekin egotia, hori pekatu...?
 - Maria Pilar: Egon bai, egon bai, baiño ezta ikutu´re eskutik eta. Egon bai, kuadrillan ta [...].
 - Eta muxua?
 - Kontxita: Muxua hemen. “Nun eman diyozu?”, “Nun in dezu?”, “Zenbat aldiz?”. E? Horrela zan guzia, e.

- Joxe Manuel: Bai, baiño hoi da esaten dana /estean/. Baiña, zea, erromeiyya pasa ta gero neskaguntzen juten zianak haiek ze iten zuten? Hola bakarrik? Bengaa!

- K: Nik [...].

- M.P: Ari gera guria esaten.

- K: Ni ari naiz...

- Ebaristo: Ordun ´e haurrak sortzen ziala, e?

- J.M: Bai, bai.

- K: Pues ez dakizute ze beldurra naukan nik 22 urtekin...

- J.M: Eta arto-saillak galantak zian, e, ordun.

- K: ... ezkondu nintzanen, aizu, lehenengo gau horri. Egia esango dizut. Ni hasi nitzan... Panplonara jun giñan. Ta hasi nitzan negarrez estaziyuan eta artian hotelera iritsi... Nola zun izena, denok juten giñena ezkondata Panplonara? Zuk badakizu.

- E: Ez, ni zeera, Gasteizera jun nitzan.

- K: Ni bai. Ta gero [al...] a Madrid.

- M.P: Zan tabu, tabu, tabu.

- K: Tabu.

- J.M: Bai, bai.

- Ez zan hitz egiten holako kontuei buruz?

- K: Ezta pentsatu ´re!

- M.P: Ta ez dakit ze pasa zan, baiño ordutikan ez gea... aldatu in gea, bai, ematen du /emateu/ asko, bao hua barrenen do, e! Hua barrenen do.

- K: Bai, baiñan ez; aldatu gea. Aldatu gea. Nik pentsatzen det baietz.

- Eta ezjakintasuna egongo zan, ez bazan hitz egiten horri buruz, jakin ere ez, ez?

- M.P: Klaro! Ez, ez, ez, ez.

- K: Aizu, begira ze konsejua lehenengoz etxian, mutillekin hasi nitzala: "Aizan, badakin, e, harriyak harriyak jotzen badin, txispa ateratzen din, e!". Hor zegon koxka!

- J.M: Oso ona!

- Eta? berdin-berdin geratu zinan, ez?

- Berdin-berdin gelditu nitzan. Oseake, hoixe zan. E? Bagiñekiun, zergatikan basarriyan asko ikasten dezu animaliak. Bagiñekiun zer zan. Oseake... Hori. Han behiak eta gaiñontzekok, badakizu zer gertatzen zan. Eta, ordun, kalekuak baiño gehio gendakin era hortan. Baiño orduan, klaro, bildurra, horrexegatik.

- J.M: Bai, bai. Eskola earra da hori.

- K: E?

- J.M: Eskola earra dala.

- K: Bai.

- E: Bai, bai.

- Bai, kalia-ta emakume askok pentsatzen zuen muxu emanda bakarrik... ez?

- K: Bai, hori da. Hori da. Ez, ez, ez. Oain, ezkututzen [genituen], osea, guri gelara bialtzen ziguten, e? Zezena ekarri bihar zutenian eta behia estali bihar zutenian, aizu, gelara! Bainan gu kortinan bazterretikan begira, hantxen, ze ikusi. E?

- J.M: Klaro, klaro.

- Klaro, nahikua esatia ez ikusteko...

- K: Bai, begira behintzat. Eta hori.

2.62. Eskolan piper egin zuten eguna

- **Hizlaria(k):** Arrieta Arrieta, Bixenta
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-098/010
- **Iraupena:** 0:03:04. **Hasi:** 00:22:53. **Bukatu:** 00:25:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- **Laburpena:** Bihurrikeriak. Kuadrillan joaten ziren eskolara. Piper egin zuten eguna. Kilker bila.

Transkripzioa

-Ta gero, ez dakit... bihurrikeriak-eta iten zenitun?

-Bueno, bihurrikeiyak... ez dakit ba... geo kuadrilla etortzen giñan, zea, basarritatik kuadrilla etortzen giñan eskola. Eta, hoi bai, hoi goatzen naiz, urte batian piper in gendula, eun batian piper ein gendula. Baiño ez zan, ez zan intentzio txarrez iña ez zan, e. Goratzen naiz hor, e, zea Merker o baserriyan; oain hua´e botia do, baserri asko botia de, ta hua´re botia do. Ta hor arbolian zan kolunpiyua. Eta hango zea, hangua ne edadekua zan, hogeita bat urtekin hil zan baiño... ne edadekua zan. Eta hara jutun giñanian, harek behiñ´e presik ez zun izaten, prepatzeko ta juteko ta... Gurasuek ez ziyoten inportantzik ematen, ta noizbait´e preparatu ta... guk ze iten giñun? Kolunpiyuan ibili! Bitartian, txandan. Eta beste baserrietakuak bagenitun hor ta... Eun batian denboa askuan zetu giñala bai, ta noizbaite prepatu da neska hoi, ta jun gea eskola, ta jarri gea atenditzen, ta... oi, ez dakit ordun zein zea... bikayua o, zea honek. "Oi ene, beandu diñau, ta oin ze in bihar diau? Ezin sartuko [...] ba oain?". Eta hola, ta alde in gendun hortik jun, beheko basarritan barrena, ta buelta in, ta hala etxea jun, bate zera jun be, eskola jun be atsaldi hartan.

-Eta etxian esan zenuten?

-Bai zea! Hoixe in behar genun, esan!

-Eta kilkir billa-ta ibiltzen ziñaten?

-Beno, hoi zean, geo... geruo bai, baina hola umetan ez. Hola ume-umetan ez. Geoztik bai, e. Gero, ni... baki horrek´e. Kilkerra gehienian izaten nun, kilker denboran. Etxian, hemen.

-A, bai?

-Bai, gustatu iten zait. Gabian o esnatu, ta kilkerra kantari baldin bado, gustatu iten zait. Bai, ta lengo... lengo udaberriyan´e harrapatu ta bai, euki genun... bai, santiyuak ta pasa-ta aurrero behintzat... ta euki nun, bai... Ogi pixkat jarri ta letxua hostua ta...

-Eta kilkerra nola... bere zulotik ateatzeko, ze iten da?

-A, ba... zeakin, esto, belar mehe-mehe-mehe batekin, harekin zetu. Ta azkuria iten zayo, ta ateatzen da.

-Eta gero nun sartzen zenuten, poten baten ala...?

-Nik zean, este... kiloko zea... melokotoyana ta nola... kiloko poto hoitaikoa. Hoitakoan euki izandu det beti, zeatik kilkirrentzako zea, kaiola propiyoak baira, baiño oso ttikiyak, iya moitzeik ez dakatenak. Eta nik, nik potuan eukitzen det.

-Eta habia billa-ta, kabi billa-ta ibiltzen ziñaten?

-Ez, gu ez. Anayak, e, bai, baiño gu ez. Anayak bai, baiño gu ez.

2.63. Mutilak ezagutzeko garaia

- **Hizlaria(k):** Arrieta Arrieta, Bixenta
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-098/046
- **Iraupena:** 0:02:19. **Hasi:** 01:28:18. **Bukatu:** 01:30:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
- **Laburpena:** Hernanin ezagutu zuen senarra, negu partean. Mutilek pezeta bat ordaintzen zuten dantza egiteko. Nobiotan urte asko. Umeak Paristik etortzen ziren.

Transkripzioa

Ba, gaiñera nik uste det /ustet/ Hernanin neguan, negu partian ezautu giñala. Bai, gu... esan dizut bi ahizpak ateatzen giñan, eta habek bi launak, bi laun zian hola ateatzen zianak ordun. Eta lauok hasi giñan hola zetzen, ta bueno ba dantza, ta halako tokia ta bai, ta hola hasi giñan. Ta holaxe. Gaur arte.

-Hernanin, dantza itiarren mutillak pagatu edo...

-Pagatu itten zuten, bai. Pezta bat. Ordun pezta bat patzen zuten.

-Eta pegatina bat, o zer jartzen zuten?

-Bai, pegatiña jartzen zuten. Eta neskak batez, ez gendun patzen. Mutillak bai.

-Etxe laguntzaik izaten zan?

-Bai, izaten zan etxea laguntzea, hoixe!

-Ta lehen denbora asko iten zan nobiyotan eta, ez?

-Ba bai, bai, urte asko. Klaro, urtiak pasatzen zian. Baiño lehen esan deuna: jai atsaldian lau-bost ordun bakarrik ikusten giñan. Igande atsaldian, gaiñekuan astia ez do...

-Nobiyua ikusteko goguakin, orduan! Astian behin bakarrik...

-Bai ba! Bai, nobiyotan hasi, nobiyo hasi ezker, nobiyoakin, ba klaro, ordun astian nobiyua ikusteko... mutilla ikusteko goguakin ordun.

-Eta etxian-ta esaten zuten zerbait? "Kontuz ibili", "Ez asko arrimatu", eta holakorik?

-Ez, guri, guri ez ziguten... guri ez ziguen holako zeaik esaten.

-Eta esplikaziyorik edo sekula umiak zela iten dian ta holakorik etxian?

-Ez, behiñ'e ez. Holako konbertzaziorik ez da sekula atea izandu.

-Ez zan hitz egiten holako kontuei buruz, iñun...

-Ez.

-Ez etxian ta...

-Ez, ta lagunen artian'e guk nesken artian behintzat ez.

-Eta umetan zuek... ze, ze esaten zuten ume bat jaiotzen zanian, nundik zetorren? Nundik etorri zan edo?

-Paristik! Paristik etortzen zian umiak.

-Eta nola?

-Ez gendun zetzen...

-Hegan, ala...?

-Ez gendun zetzen, ez genekiun. Paristik etortzen ziela umiak eta.

-Eta galdetu ere ez.

-Ezta galdetu're! Galdetu ez, ta beste esplikaziyoik're ez.

2.64. Tratuarekin plazara joaten ziren baserritarrak

- **Hizlaria(k):** Arrieta Arrieta, Bixenta
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-098/055
- **Iraupena:** 0:02:12. **Hasi:** 01:45:30. **Bukatu:** 01:47:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Haurrak zaindu eta hezi
Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- **Laburpena:** Baserritarrak Herrerara eta Donostiara joaten ziren tratuarekin. Emakumeak kanpoan eta barruan egin behar. Gizonak siesta, emakumeak ez. Umeen heziketa, lehen eta orain.

Transkripzioa

Dana basarriya zan, dana hua, eta geo berdura ta zea... Batzuk gehiyo ta beste batzuk gutxiyo, ta gaiñeakuan ba... dana basarriya. Dana basarriya zan.

-Jende asko jungo zan tratuakin, jende asko jungo zan plazara.

-Bai. Bai, plazara jendea joten zan.

-Danak karruakin?

-Batzuk herriraiño bakarrik, ta beste batzuk ba Donostia, esnia partittu ta...

-Batzuk oiñez...

-Hemen Merkelgua bakarrik joten zan oiñez astuakin, baiño Herreraiño josten zan, e. Baiño gaiñekuan gehiyenak aberia ta karruakin.

-Klaro, urruti...

-Donostia. Donostira. Ta esaten dizut, esnia´re etxez etxe partitzen zan ta eunero in behar zendun hua. Jai ta aste.

-Ta esnia jetzi, zeñek... behia jetzi nork iten zun?

-Ba guk makiña bat aldiz. Esan dizut: gizonen lana dana iten genun.

-Gizonak, e, etxe barruan ez zun ingo lan haundirik. Ez bazan... igeltsero lana ta bai, baiña...

-Bai zea.

-Garbitu etxia ta sukaldian ta...

-Bai zea! Bai zea! Oaingo gaztiak ingo dute, gañeakuan linguak ez dute iten.

-Emakumiak, berriz, bai kanpuan ta barruan, biyak, ez?

-Bai. Ta hoi zelebria izaten zan, e. Baserrin lanian ai, zelayian ai, eta etxea etorri eta bazkaldu, eta emakumiak sukaldeko lanak in bitartian gizonak siesta! Ta siestatik altxatzian berriz lanea.

-Emakumiak siestarik sekula ez.

-Ez, emakumiak siestaik ez.

-Eta umiak´e emakumian kargu?

-Bai.

-Ez, normalian...

-Bai, umiak behin gobernatu, zeatu ezkerro bakizu, basarritan kalea, zerea, kanpoa. Ttikiyak dila atenditu bihar, baiña gaiñekuan...

-Bai, baiña ez zeon lehen hainbeste kontu, ez? Oin umiai begira-begira...

-Bueno! Bueno! Uain bezela umiak! Nehi duten guziya iñez ta zean, bueno.

Zeoze oker iten bazun, ipurdiko bat. Eta fuerte, ta hurrunguan ez da iten hua. Oaingo umiak, berriz, “ai, nola ba, ez ikuitu umiak!”. Nik ez dakit oaingo umiakin, hoik haunditzian nik ez dakit zer izango dian.

2.65. Emakumeek askatasun gutxi

- **Hizlaria(k):** Matxain Etxaniz, Pantxi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-100/022
- **Iraupena:** 0:02:42. **Hasi:** 00:23:27. **Bukatu:** 00:26:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekak eta uretako jolasak
Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza
- **Laburpena:** Errekan, aingirak eta ezkailuak. Sarearen orde, zaku puskekin ibiltzen ziren harrapatzen. Bainatu ere egiten ziren. Gero Ondarretara joaten hasi zen, bizikletan. Hondartzan. Bera liberala zen, baina gehienak ez. Kritikatu egiten zuten.

Transkripzioa

-Eta errekan aingirak, eta beste arrairik bazeon?
-Eskaluk.
-Eskailuk?
-Bai.
-Eta hoiyek nola harrapatzen zian?
-Eskalluk? Sariakin.
-Sariakin?
-Bai. Sariakin, baiño sareik´e ez giñun eta zaku puskak jarri alanbretan, ta / da/ ahal giñun bezela! Harrapatzen giñun. Eta prejituta oso goxuak zian´e bai.
-Eta zuek baiñatu-eta iten ziñaten, errekan?
-Bai. Aurreaxio jun, eta gu umiak, baiño jarri giñun ya, harriyak-eta jarri giñun eta ya honeaiño ura alleatzen ze... hara juten giñan! Geo bai, geo haundiya in nitzenian... Edadia giñunian Ondarreta ni! Bizikletan!
-Bai?
-Asko gustatzen zizaian playa. Asko.
-Eta hemen errekan, e, normalian neskak-eta ez zian hainbeste baiñatuko... igual mutillak gehiago.
-Ez, ez. Neskak, hemen neskak izandu zian... festatan´e kortinatik beidatu ta... e, ni izandu naiz liberala, baiño gue aita zan seriyua, eta attai disgustoik ez ematetik zenbat aldiz esaten niyon jendiai: “Decirmelo a mí, estais fastidiando a una tercera persona. Decirme a mí lo que tengais que decir. Si yo no... Si mi vida es mía y yo puedo hacer... yo, entre que no haga daño a nadie...”. Baiña alperrik. Alperrik.
-Orduan bazeuden geizki ikusitako gauza batzuk, ezta?
-Uuuuu. Hemen?
-Emakumiak tabernara sartzia eta...
-Hemen? Ez dakizu /eztakizu/! Bueno, bueno! Hau izandu da, Añorga izandu da... dana, esaten ituten /esateituten/ guziya gutxi!
-Eta ze, beste ze zeon debekatuta edo bueno, geizki ikusiya, emakumiak

itia edo neska gaztiak? Mutillekin ibiltzia...

-Eta gauian etortzen baziñan beandu o... mutillakin ikusten bazizuen. Eta nik ez dakit, gauza bastante. Eta ez baldin bazizuen ikusten ´e bai! Zu juten baziñan... Bueno, bueno, bueno. Ta ni holakua izandu naiz. Ta, ta... baiño gue aitta zan oso seriyua.

-Seriya.

-Oso seriyua.

-Orduko gizonak seriyuak izango zian asko...

-Bai, batzuk. Batzuk. Beste atzuk "unos golfantes", baiña... "golfantes", baiño beste jendiakin, e, beren etxekuekin ez, beren etxekuan ondo gordeta, hori bai. Hori bai.

2.66. Liberala, bere garairako

- **Hizlaria(k)**: Matxain Etxaniz, Pantxi
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-100/032
- **Iraupena**: 0:03:06. **Hasi**: 00:37:15. **Bukatu**: 00:40:21
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**: Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
- **Laburpena**: Behatzarekin seinalatzen zuten auzoan, hondartzara joaten zelako, bizikletan ibiltzen zelako, gona motza janzen zuelako... baina beti aitari begira egoten zen. Antiguako lagunak zituen.

Transkripzioa

-Eta ni nitzan hola, e. Bihatzakin apuntatzeko. Playa juten nitzalako, bizikletan ibiltzen nitzalako, ez dakit ze iten nulako... Nik, nik pentsatzen nun: zeni iten zionik gaitz honekin? Ni holakua naiz ta.

-Iñorri ez, baiña... beraiyek ezin zuten in ta /da/... berdiña.

-Bai.

-Inbidiya ere bai.

-Bai, in lezaken nik iten nuna.

-Bai, baiña geizki ikusiya nola zeon, ba ez zuten ingo.

-Nik iten nuna.

-Eta zu playara ze juten ziñan, zu bakarrik bizikletan?

-A, hemendik bai! Eske ni hemendikan hola, e, bihetzekin. Behin batian hor neon, ta /da/ zea... monja juteko eendu zala ta gero esposatu zan ta /da/ ya... Eta paradan, ta /da/ ni gonak oan eamaten dia honeaiño?

-Bai.

-Ba ni harekin. Ordun ´e bai.

-Gona motzakin zu?

-Gona motzakin, ta txaketa bat, eta atea zan hoi parada ta ni ´re parada.

"Quitate de mi lau, e! Quitate de al lau mio, e! Porque cómo se nota que no tienes madre! Con esa falda y que... una sinvergüenza!", esan zian / esantzian/.

-Orduan iñor ez zan ikusiko, hola gona motzakin ta /da/.

-Bai, besten bat ´re ibiliko zan, baiño... Nei esaten baziaten: "Oye, mira, hay que llevar esto pegau con cola", eta jantzi ingo nuke hola, eta martxa iten nun.

-Zu, orduan, libria izan zea beti.

-Bai, beti. Beti. Beti. Beti, baiño beti aittai beira ni, e! Ni aittan kontua beti.

Ume-umia nitzala. Bai, baiño liberal bai.

-Eta gero han hondartzan-ta beste lagun batzukin-edo juntatuko ziñan.

-Bai, bai, beti nik launak hangiak izandu itut, e. Antiguako launak izan...

-Antiguakoak.

-Bai, beti-beti. Bai.

-Eta haiyek liberalaguak-edo hemenguak baiño? Izango ziran...

-Bai, bai. Hemen bizi zian... Rezola zerk esaten zun. Eta nola zian obreruak, ba... ez dakit... nik ez dakit ze pasatzen zan. Ez dakit ze pasatzen zan, baiño nik beti izandu itut launak hangiak. Eta liberalaguak e... guk ez giñun ezer gaizki iten. Ni goatzen naiz berbeneta-ta jun eta ni bizikletakin juten nitzan, eta hain etxian bizikleta utzi, dantzat-ta /da/ ibilli eta geo ni bizikletan etortzen nitzan etxea. Ze gaixki iten nun?

-Ezer ez. Eta berandu arte ibiltzen ziñan, ala...

-Bai, bai. Bueno, berandu arte... hamabi t´erdik... e, baiño ordun berandu zan, oso berandu zan.

-Beatzitako etxian egon beharko zian beste batzuk eta...

-Bai. O bate atea baik. Bai.

-Eta hori asteburutan?

-Bai, o sansebastianetan o bai... bai. Ta Añorgako festetan ´e juten giñan Añorga, ta ordun ´e beiratzen ziguten bitxo raruak bezela.

2.67. Orduko moda nolakoa zen

- **Hizlaria(k):** Matxain Etxaniz, Pantxi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-100/068
- **Iraupena:** 0:02:52. **Hasi:** 01:36:58. **Bukatu:** 01:39:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Orrazkerak
- **Laburpena:** Belarritakoak, eraztunak... bazituen, baina ez gehiegi. Kan-kanak erabiltzen zituen. Almidoiarekin plantxatzen zuen. Gona motza janzten zuten, eta eskotea ere bai. Urteak daramatza gonarik jantzi gabe. Galtzak janzten hasi zenean, ezkutuan egiten zuen.

Transkripzioa

-Eta moda: belarritakuak eta eraztunak eta...

-Uuu, holako, honeaiño... eraztunak-eta bai. Baiña...

-Lepokuak eta bai, erabiltzen ziran orduan?

-Mmm, bai baiña ez gehiegi. Ni ez naiz izandu “chatarrera”, e, sekula.

-Ez?

-Ez zait asko gustatu. Nitzan beste gauza batzuk... Illia, arropa...

-Takoia.

-Takoia, eee, bueno... eta geo nun, gaiña, oso zea ta... “can-can”.

“Can-can”, bakizu zer dan “can-can”.

-Bai.

-Total, plantxa suan plantxa, eta seitun beztutzen zan, eta almidoiakin hua plantxazen. Hua garbitu, hua jarri eta plantxa bota eta ya marka iten ziyozun, beltz-beltza jarri eta segi! Geo jazten ziñun, sartzen ziñan autobusian eta “como un sandwich” uzten zizuen, ta haik danak jartzen

hasi ta gero... bai.

-Lana hartzen zenuten, orduan.

-Bai.

-Eta lehen esan dezu minifalda edo bueno, ez? Gona motza jazten zenula zuk.

-Bai.

-Eta beste batzuk ere bai?

-Modan zeolako!

-Zure lagunak-eta, danak antzeko ibiltzen ziñaten?

-Bai, bai, bai. Gu bai, gu bai. Batzuk: "Es que con estas piernas yo no me atrevo. Yo con estas piernas...". "Pues yo? Que parecen botellas de-de-de... champan? Esta pantorrillera, pequeña pantorrillera", esaten nuna nik... bueno, baiña juten giñan.

-Eta eskotiak eta hola bai ala...?

-Bai, bai, bai. Bai. Eskotiak ez oain bezela, e.

-Ez, ez, oain...

-Ez. Hau itxiya ta bueno, hola bai, baiño ez hola oain...

-Beste, beste era batea jazten zan lehen, ez?

-Bai, bai, bai.

-Eta zu galtzarik-eta jantzi dezu iñoiz? Bueno, oain bai.

-Oain urtiak damazkit nik gonik ez detela jartzen. Dana, trajiak eta dana-dana-dana galtzakin.

-Baiña gaztetan ez zian erabiliko.

-Ez.

-Ez, ezta? Ez zeuden modan...

-Aurreneko ni galtzak jazten hasi nitzanian, jazten nitun aldameneko etxian, aittak ez ikustiatik.

-Bai?

-Bai, hasi zianian jendia galtzakin-ta /da/, aittak ez ikustiatik, zeatikan bronka izango nun, eta han jazten nitzan.

-Orduan aita ez zan enteratzen.

-Ez.

-Bueno, esango ziyoten gero...

-Nik uste det /ustet/ baietz, nik uste det /ustet/ baietz. Gauza batzuk esaten zituen, eta nik horregatik esaten niyen: "Baiño neri esaiyazue, zeatik esaten ziyozue ne aittai? Zenek sufritzen du /sufritzeu/? Nik ez! Berak sufritzen du /sufritzeu/".

-Klaro, bai, bai.

2.68. Tabakalera: gizonentzat, tabakoa

- **Hizlaria(k)**: Garmendia Albizu, Kattalin; Garmendia Albizu, Miren
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-102/030
- **Iraupena**: 0:01:07. **Hasi**: 00:49:28. **Bukatu**: 00:50:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak »
Debabarreneko lantegiak

- **Laburpena:** Gizonezko langileei tabakoa ematen zieten, emakumeei ez; erretzeko tokia ere bazuten, Tabakaleran bertan. Emakume erretzaileak, komunean. Tabernak.

Transkripzioa

-Han, pentsatzen det Tabakaleran lana inda, errexeagua izango zala tabakoa handik merkio edo ateratzia...

-Kattalin: Ez, ez, ezin zan, ez. Bueno, hori ematen zioten ere bai, gizonezkoei ematen zioten. Emakumezkoei ez.

-Miren: Emakumezkoei ez.

-Kattalin: Emakumezkoei ez, sekula ere ez, baiño gizonezkoak izaten zittuzten beren razionamendua. Izaten zuten gizonezkoak, baiña emakumiak ez.

-Miren: Gizonezkoak zuten ere bai leku bat e.. erretzeko. Han, zea, pasillu batean zan, eta han exeritzen zian eta zigarro erretzen eoten zian. Ez denbora askotan, baiñan bai, eoten zian. Eta emakumeak ez, klaro.

-Ez zeon emakume bakar bat ere erretzen zuna?

-Miren: Erretzen zuenak? Bai.

-Kattalin: Baaai. Bazeuden, baiña komunea juten zian.

-Miren: Komunea jun ta...

-Kattalin: Komunak ´e oso haundiyak zian; dena zan oso haundiya, ta oso irikiya, eta egiya esan oso ondo. Eee, baiño emakumiak juten zian haruntza erretzea, bai, bai.

-Lehen diferentzia haundiyak zeuden, ez? Emakumien eta gizonen bizimoduak desberdiñak...

-Miren: Bai, bai, asko.

-Tabernetan ere emakumiak e ezin...

-Kattalin: Ez zitzaigun okurritzen, gui bakarrik taberna batea sartzea, sekula! Sekulan!

2.69. Trenbidetik oinez joan zirenekoa, Hernanitik bueltan

- **Hizlaria(k):** Garmendia Albizu, Kattalin; Garmendia Albizu, Miren
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberría, Idoia
- **Erref:** DON-102/042
- **Iraupena:** 0:01:32. **Hasi:** 01:09:51. **Bukatu:** 01:11:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberría, Idoia
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- **Laburpena:** Hernanin ezagututako mutilak nongoak ziren: Astigarraga, Ergobia, Hernani... Goiz etxeratu beharra. Trena beteta etorri, eta oinez joan behar izan zuten behin.

Transkripzioa

-Eta hor, e, mutil asko ezautu zenituzten? Toki askotakuak?

-Kattalin: Toki askotakuak ez, nik uste... nik behintzat gehiyenak Astigarrakuak. Astigarra, Ergobia... Hernanikuak bertakuak ´e bai, e.

-Miren: Bai.

-Kattalin: Baiño gehiyena Astiarrakuak, bai. Haikin askotan, asko ibiltzen giñan Astiarragako kuadrilla batekin.

-Eta, etxian-eta, esaten zizueten "kontuz ibili mutillekin" eta holakorik?

-Kattalin: Bueno, bueno. Beti atea behar gendun... Lenbizikua

beatzitarditan genun trena, eta batzuk gelditzen zian... Ordun gaiñea deskansua izaten zan, eta total, ba dantza gutxi itten gendun, ez gendun denboraik izaten... Eta denak gelditzen zian eta guk beti tren hoi hartu behar gendun. Eta behin, goatzen naiz tren haik... epoka hortan, gaiñea, Tolosan ta /da/ Andoaiñen festa izaten dia asko, alde guzitan... eta klaro, ez zituzten /etzituzten/ ba ordun tren asko jartzen, eta Hernanin apeaderoan zai-zai eon, trenan zai, dena bete-bete-beteta, zintzilik etorri, eta ordun zeaik... ezin giñan, ezin giñan io. Oiñez! Trenbidetik, nik ez takit nundik noa, zeatik klaro, hamarretako etxian egon behar gendun. Bestela... hurrengo igandian igual ez giñan ateatzen. Eta bueno, bueno... eske ibillera batzuk, penagarrik, penagarrik ibili behar izan genun... Beti orduakin ta /da/ beti...

2.70. Beti beldurrez, apaizak zer esango

- **Hizlaria(k):** Garmendia Albizu, Kattalin; Garmendia Albizu, Miren
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-102/044
- **Iraupena:** 0:03:08. **Hasi:** 01:12:30. **Bukatu:** 01:15:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 - Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
 - Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
 - Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Sexua
 - Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra
- **Laburpena:** Gazte hasi ziren nobioekin. Ez zen sexuari buruz hitz egiten. Birjinak ezkontzen ziren. Apaizaren kontrola. Beti beldurrez.

Transkripzioa

-Eta nobiyuakin-ta denbora... urte asko iten zian nobiotan, ez, ezkondu aurretik?

-Kattalin: Bai. Ba... bost urte. Ni behintzat... ta hi're bai, gehiyo igual...

-Miren: Ba lau urte. Ez, lau, lau... ni hemezortzi urtekin hasi nitzan ya. Hemezortzi urtekin ya hasi nitzan nere senarrakin, eta lau urte o ingo genittun... Geo ya ezkondu giñan, bai. [...] Hogeita bi in baiño leno ezkondu nitzan, "o sea que" lau urte, lau urten egondu nitzen ni.

-Kattalin: Ni bost, bost.

-Garai hartan dena pekatu zan.

-Miren: Bueno, dena! Noski.

-Eta zuei nork... esan zizueten... esplikaziyorik edo jaso zenuten nunbaiten, etxian, sexuari buruz eta holako kontuei buruz ala...?

-Miren: Ez gendun... ez zan /etzan/ hitz eiten... Hombre, beti...

-Kattalin: Esaten ziguten beti ba "kontu izan zazute, zeatik...", e, baiño...

-Miren: Baiña ez. Guk geok bageñekigun ezin zala... ezin zala... gauza asko ezin ziala ein, oain eiten dian bezela; oain dena libre dute! "O sea que" oain ya... baiñan ez, leno ez zegon /etzegon/, sexo... Hombre, eongo zan!

-Kattalin: Bai, noski.

-Miren: Eongo zan, eongo zan jendea!... Baiñon guk behiñek pein ez gea izan... Gu ezkondu giñan "virgenes, vaya".

-Kattalin: Bai, bai.

-Eta muxu ematia ere bekatu, ala ez?

-Kattalin: Ba hoi ya ez.

-Miren: Hasiera batean bai, Kattalin. Hasiera batean...

-Kattalin: Bueno, hasiera baten...

-Miren: Niri igual urtebete muxuik ez giñan eman, urtebete...

-Kattalin: Bueno, ez diñat esaten, baiño ez, ez kalia eta ez iñon zertan...

-Miren: A, ez, ez...

-Kattalin: ...baiño etxea launtzen ziutenian bai, orduan muxu behintzat bai.

-Miren: Bai, bai, bai.

-Kattalin: Baiño "ya está, con eso se acabó".

-Miren: Bai, bai, bai. Ez zeon /etzeon/ [...]... esaten izut, bueno... eta eskerrak gaiñea, e, zeatik bestela bueno... genden kontrolatuta...! Ba ni oaindik zazpi hillabeteko neola, ya ezkondu giñanean, e... hiru hillabete kostatu zitzaidan geatzea haurdun. Eta ya zazpi hillabeteko neola ya hasi zan gure parroko jauna gal... esaten: "Zer, noiz euki behar dezu haurra?". "Aizu, ni oaindikan zazpi hillabetekoa nago, "asi que" zuk atea kontuk noiz izan behar deten". Holaxe erantzun nion. Ze harek ya pentsatzen zun ni ezkondu nitzala ya enbarazatuta. Zeatik zazpi hillabeteako ai bazan galdezka eta nei hiru hillabete kostatu zitzaidan... ba...

-Okerrenak, okerrenak apaizak, batzutan, ezta?

-Miren: Oiiii, bueno.

-Eta... konfesatzerakuan ere galderak-eta iten zituztela...

-Miren/Kattalin: Bai, bai.

-Norberai burutik pasa gabekuak eta...

-Miren: Bai, bai, bai.

-...apaizak galdetu!

-Miren: Bai, bai. Ez, izan, izandu giñan oso... ez det esango zigortuak baiño... bai ez zizutela uzten zuk nahi zenuna iten ere... "O sea", beti egon behar ziñan bildurrik, beti eon behar ziñan ze esango uten, zer... Ez zakazun /etzakazun/ oaingo askatasuna, ez? Oaingo gehiegizkoa nei iruitzen zait, baiño lehengokoa ere bai... leno ez ziguten /etziguten/ uzten arnasaik hartzen ere.

2.71. Ezkontzeko, lana utzi behar

- **Hizlaria(k)**: Garmendia Albizu, Kattalin; Garmendia Albizu, Miren
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-102/049
- **Iraupena**: 0:01:46. **Hasi**: 01:17:21. **Bukatu**: 01:19:07
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
- **Laburpena**: Ezkontzean, lana utzi behar. Etxekoandre bihurtuta. Umeak, emakumeen ardura. Gizonak etxean gutxi egoten ziren.

Transkripzioa

-Ta zuek biyok lana utzi zenuten, ezkontzeko?

-Miren: Bai, ordun e... derriorrez utzi behar genun. Ordun firmatuazi iten ziguten papertxo bat esanez ez giñala bueltatuko gehiyo.

-Kattalin: Bueno, alargun gelditzen baldin bagiñan...

-Miren: Ordun bai. Alargun geatzen balin bagiñan... baiña orduan ere bost urten edo zan, bost urteko epe batean alargun geatzen bagiñan bueltatu lezakezu Tabakalera, baiño bestela ez.

-Kattalin: Ez.

-Miren: Firmatzen zenun paper bat, ezin ziñala ya bueltatu. Hori geo aldatu zan, ez?

-Bai, gero legia aldatu zan.

-Miren: Gero aldatu zala uste det.

-Kattalin: Bai, bai, bai. Bai, asko, jende asko ezkonduakoa, asko zeon...

-Baiña orduan okurritu ere ez lanian jarraitzia...

-Kattalin: Ezta ´de pentsatu ´de! Etxian geldittu behar gendun. Noski.

-Miren: "Amas de casa".

-Seme-alabak euki ta...

-Kattalin: Bai, bai, bai.

-Miren: Etxeko, etxeko...

-Etxia gobernatu?

-Miren: Etxeko emakumea, bai. Etxeko emakumea: umeak zaindu, eta gizonai dena prestatu eta... eta etxeako.

-Gizonak etxian ez zun...

-Miren: Ezer ez, ezer ez. Ezer ez. Eta geo, gaiña, gizonetakoak mmm... billatzen zuten, e, nahiz ta lana egin, gero billatzen zuten ba edo zala ikastolako... ikastolako billerak. Zenbat ordu eta zenbat eun pasa ditzuten ikastolak aurrea atetzeko!

-Kattalin: Buenooo.

-Miren: E, gero, politikan ere bai... Gero, deportea ere bai... E, orduan etxean haurrak denboa oso gutxi... ba igandetan. Larunbata ta igandetan. Baiño bestela hola asteen zehar gutxi eoten zian etxean. Lana in ondoren hala ere sartzen zian gero gauza askotan.

2.72. 16 urterako, nobiotan

- **Hizlaria(k)**: Goikoetxea Maiza, Ramoni
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-103/047
- **Iraupena**: 0:00:45. **Hasi**: 01:10:03. **Bukatu**: 01:10:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- **Laburpena**: Gaztetako aisialdia. Igandetan lagunak irteten ziren. 16 urterako hasi zen mutilarekin; biak zaldi-karroan joaten ziren plazara. Gero soldadu eraman zuten.

Transkripzioa

-Eta, gaztetan denbora libria eukitzen zenun, denborarik dantzara juteko-edo?

-A igandian? ez dakit ba ze esango dizuten ta nola esango dizuten, ba atetzten giñen lagunak, baiño hamasei urterako hasi nintzen honekin.

-A bai, orduan nun baiten ezautu zenun?

-Bai

-Nun ezautu zenun?

-Donostiyan, bera zaldi karrauekin etortzen zan eta ni ere zaldi karrauekin etortzen nitzan eta biyok ezautu giñan.

-Gero, gerra eraman zuten, ta zenbat urte in zitun /intzitun/ gerran? "desde el treinta y seis. Treinta y seisen orduntzen kuartelea sartu zan, "de quintos".

2.73. Dantza eskatu eta igual kalabaza

- **Hizlaria(k):** Sarriegi Asteasuinzarra, Asentxio
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-105/037
- **Iraupena:** 0:01:27. **Hasi:** 00:49:33. **Bukatu:** 00:51:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- **Laburpena:** Neskengana mutilak gerturatzen ziren, dantza eske. Kalabazak. Etxe laguntza. Auzoko neskei laguntzen zieten etxera.

Transkripzioa

- Bai, neskak neskakin ibiltzen zan ta mutillak jun behar zun.
- Eta ze, ze izaten zan, dantza iteko ta formularik...
- Ez, beno, joaten ziñan zu ta "faborez dantza ingo degu?" edo; ta libratzen bazien "pues bien" ta ez bazien, segi kalabaza ta aurea, beste batengana.
- Ta kalabaza asko ematen zuten?
- Bueno, ordun bastante.
- Bastante.
- Bai, bai, ordun bastante. Ordun lotsatiya zan jendia, ordun, bai...
- Eta gero etxe-laguntza ta izango zan?
- Baita're, baita're. Beti izan dian bezela hoik.
- Eta orduan hemen'e, zer, beste baserri batzutara ta?
- Bai, bai, hemen auzuan bazian hemen bi ahizpa beheroxio... Zu atzo eon ziñan...
- Anjel?
- Ez, Arrieta zea hoi.
- Bai, Bixenta ta Maritxu.
- Bixenta, Bixenta, Maritxu, beste bi ahizpa bazituzten hoik, eta hoik denak. Eta denak jaiyetan pues benta horrea juten zian; eta ordun hoik gu baiño zahartxio zian baiño gure anaiya ta igual gero pues etxea jun.
- Laguntzera?
- Laguntzera, berakin geratu ta...
- Baiña ez zieten utziko asko arrimatzen?
- Edo bai, edo bai, hoi beti izan da. Ta...
- Baiña orduan dana pekatu zan?
- Bai, hoi da, hoi da, hoi da.

2.74. "Umeak, Paristik"

- **Hizlaria(k):** Arrieta Arrieta, Maritxu
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-106/061
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 00:56:55. **Bukatu:** 00:58:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Sexua

- **Laburpena:** Etxean ez zen sexuari edo hilerokoari buruzko azalpenik ematen. Umeak Paristik etortzen zirela esaten zien.

Transkripzioa

-Eta zuei etxian eta esaten zizueten ez dakit amak edo, umiak nundik zetozen ta, umiak bueno edo sexua eta, zer zan eta?
 -Bai, bai, ordun ez zan ez sexoik eta ez besteik.
 -Ez zan?
 -Ez.
 -Ez zan hitzeiten?
 -Ez.
 -Eta zuek umetan eta ze pentsatzen zenuten umiak nundik etortzen ziala?
 -Paristik!
 -Paristik?
 -Bai, hala esaten ziguten ta!
 -A bai?
 -Bai.
 -Eta nola etortzen ziran Paristik?
 -Auskalo, nola etorriko zien!
 -Abioian, ez?
 -Abioiyik [...] ordun.
 -Eta, hillerokua etorri behar zanian eta? Esplikatzen zun amak edo? Etorri ingo zaizu edo zerbait ala?
 -Ez, ez, etortzian etorriko da!
 -A bai? Eta gero zuek juten ziñeten galdezka? Jakin nahian ze, zer zan ta?
 -Bai, bai ba.
 -Orduan gauzak diferente iten zian, ezta?
 -Ba! Ordun dana diferentia zan.

2.75. Baserritarren arteko liskarrak

- **Hizlaria(k):** Larzabal Urdanpilleta, Antonio
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-107/013
- **Iraupena:** 0:00:59. **Hasi:** 00:19:45. **Bukatu:** 00:20:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
 Familia eta harremanak » Herriko giroa » Herriaren nortasuna
 Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- **Laburpena:** Inoiz ez ziren joaten sagarrak lapurtzera, baina istiluak izaten ziren baserritarren artean horrelako kontuengatik. Orain hobera egin du horrek.

Transkripzioa

- Eta bihurrikeriarik, ez dakit, lapurreta txikiyak eta holako... ez?
 - Ez, sekula ez, sekula ez.
 - Ez ziñaten juten beste batzun sagarrak hartzera ta?
 - "Qué va", ez, izaten gendun etxian ta, ez. Behin'e ez, behin'e ez.
 - Baiña [...] hobiak izaten dia ta...
 - Bai, okasiyuak esaten dizut, izaten zian: hemen ni goatzen naizela, por ejemplo, sagarrak hemen ta aldapa ta behean muga, ta sagarrak erori bueltaka ta harren zeara jun, ta bestiak bildu ta bestiak ordun haik

harrenak ziala ta holako... Hoik nik esperientzi hoi det betitatikan ezta? Baiño asko superatu du horrek, ez hemen bakarrik e? "En general", e? Gipuzkoan'e bai "en general" superatu in du gauza horrek hobera.

- Ikusten dezu aldaketa?

- Bai, bai, bai, hobera, hobera in du, bai. Nik hola basarri dexente ezautzen ditut, jendia're bai basarrikua. Bade oaindikian'e alkar ezin ikusi hoitakuak, baiño "generalmente" meioratu in du general, meioratu in du. Hoi pozgarriya da, meioratzia.

2.76. Ijitoak txatarra bila

- **Hizlaria(k)**: Larzabal Urdanpilleta, Antonio
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-107/056
- **Iraupena**: 0:00:41. **Hasi**: 01:43:02. **Bukatu**: 01:43:43
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Eider
- **Gaia(k)**:
Familia eta harremanak » Herriko giroa » Kanpoko jendearekin harremana
- **Laburpena**: Ijitoak joaten ziren baserriz baserri, Lasartekoak. Euskaraz bazekiten. Txatarra bila. Etxeberria.

Transkripzioa

- Etortzen ziran hona...?

- Honea etortzen zianak zian ijituak, ijituas, "Etxeberrias de Lasarte"; haik etortzen zian, txatarra biltzeko aitzaki hortan, eta bueno ta "badezu etxekoandre, badezu badezu oillo bat, neretzako badezu oillo bat?", eta hola etortzen zian. Goatzen naiz, bai.

- Eta euskeraz bazekiten?

- Bai, bazekiyen, bazekiyen, bazekiyen euskeraz... Betitatikan, "los Etxeberria de Lasarte".

- Bai, Etxeberria esaten dute ijito arraza... Eta arrai-saltzaillerik eta hona?

- Ez, ez.

- Hona ez zan etortzen?

- Ez, ez.

- Hau urruti samar?

- Bai, bueno, hemendik ibiltzen giñan iya generalmente, bide txur hontatikan.

2.77. Bost hilabeterako, babarrunak jaten

- **Hizlaria(k)**: Arzallus Mitxelena, Maria Luisa
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-108/011
- **Iraupena**: 0:02:30. **Hasi**: 00:14:30. **Bukatu**: 00:17:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Haurrak zaindu eta hezi

- **Laburpena:** Umeak zaintzea zen bere lana baserrian. Lehen, pardelik ez. Aia, meriendatzeko. Babarrunak, txikituta, bost hilabeterako. Denak batetik jaten zuten. Postrea.

Transkripzioa

-Eta umetako lanak, zuriak, baserriyan, zeintzuk zian?
-Neriak izan zian umiei kontu itea. Nere senidei kontu iten. Haik kakak eitten zuenian hairi pardela garbitzen. Pardela ez, hain galtza zikiñak garbitzen!
-Lehengo pardelak-eta...
-Ez zan pardelik ta ezer'e... galtzetan goitik behera iten zuten, dena zikinduta ibiltzen zian, o ibili giñen, e?
-Pardelik ez, orduan.
-Ez zan pardelik, ez zan pardelik, ez. Dena hoixe, zikinduta, dena holaxe.
-Eta dana garbitu ber...
-Dana garbitu bihar, buuuuf...
-Eta umiei kontu iteko-ta, umiei jaten emateko-ta...
-Nik asko eman diyet nere senidieri bai... buf.
-Oso txikitan ze ematen zitzaien?
-Bakizu ze merienda ematen zan? Aya! Bakizu ze dan aya?
-Iriña...
-Iriña, ogiriña... iriña esniakin. Ta azukriakin. Papilla bat bezela, lodi-lodiya. Hua meriendan behintzet hua izaten zan. Ta gero bazkaltzian babarrunak, ordun ez zan pasapurerik ta ezer'e, tenedoriakin txiki-txiki in, ta hua. Ta txokolate ta ogiya ta. Txikitan hasi giñan gu jaten, hola, bai.
-Tontokeri gutxi zeon orduan, ezta?
-Honbre, ze eongo zan.
-Tititik, ya gero poliki-poliki denetik jatera...
-Denetatik, bai. Babarrunak, babarrunak esaten zuen bost hillebeteako ya hasten giñala jaten babarrunak. Ordun babarrun asko jaten zan, e. Lentejak ta hola gutxi jaten zan, e. Babarrun asko ta makarroyak'e bai. Ta patata ta holako gauzak jaten zian ordun, e.
-Babarruna iya egunero.
-Bai, babarruna eunero, eta gaiñea, bakizu nola jaten genun? Erdi-erdin jarri fuente haundi batian babarruna, ta handik denok. Batetikan, hola, bidetxurra iñez, tantoka-tantoka-tantoka.
-Orduan, komeniko zan azkar ibiltzia!
-Zuk'e ingo zenun hoi? (senarrari) Ez, e? Zuk ez zenun ezautu hoi, e? Beira, nik hoi bai.
-Ba komeniko zan, azkarrenak ondo baiña bestiak igual gosetuta gero...
-Halaxe iten genun, bai.
-Eta postre bezala ta...
-Keba!
-Sagarra-eta?
-Bai, sagarra zanian etxian sagarra, ta "arroz con leche" iten zun, bai, amak.
Intxorrak ta holako gauzak.
-Gaztaiñak eta bai?
-Bai. Baiño guk postre bezela... ez ziguen propiyo jartzen. Jaten giñunian intxaurrak atsaldeko erdin, atsalde erdin hartu ta jan ta...

2.78. Motoan mutil-lagunarekin

- **Hizlaria(k):** Arzallus Mitxelena, Maria Luisa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-108/017
- **Iraupena:** 0:01:12. **Hasi:** 00:25:13. **Bukatu:** 00:26:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Orrazkerak
- **Laburpena:** 16-17 urterekin hasi zen dantzara joaten. Konporta, Irubide. Motoan nobioarekin Zarautzera. Igarako ile-apaintzailea. Galtzerdiak eta ligak. Takoi altuko zapatak zeuden modan.

Transkripzioa

-Ta zu zenbat urtekin hasi ziñan dantzara-ta juten?
-Ba zea, hamazazpi o hamasei o.
-Eta nora? Irubidera?
-Irubidea. Konporta ta geo Irubidea-ta...
-Eta hori igandero ala...?
-Bai, ia igandero, ta geo honekin hasi nitzanian moto bat bazun ta, motuan Zarautzeaiño bueltaka ta... bestian Errenteira ta...
-Esaten zuten: "El que tiene Vespa tiene neska"...
-Neska? "Pero este tenía Lanbretta. Tenía Lambreta!". Ta ordun, gaiñea, han... alde batea!
-A, bai?
-Ba honbre! Ordun galtzik-eta ez zan jazten... ta alde batea. Gona [...] ta nola jungo ziñen ba hola, hankak zankala-trankala? Burun paiñelua jarri hola, illiak ez banatzeko, ta...
-Eta pelukerira-ta juten ziñaten?
-Ba... gutxitan, baiño bai. Nik permanentiak iten nitun, bai.
-Bai?
-Bai. Iten nitun, bai.
-Eta nun, Antiguan?
-Han ez, Igaran bertan, han baserri batian pelukera bat bazan, ta hantxe iten nitun, bai; iten nun, bai.
-Ta makillatu-ta iten ziñeten?
-Bai zea! Makillatu?
-Eta depilatu-ta?
-Bueno... Ez nakin nik zer zan depilatzia, eta ezer ez.

2.79. Dantza lotua bekatu

- **Hizlaria(k):** Arzallus Mitxelena, Maria Luisa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-108/019
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:27:37. **Bukatu:** 00:29:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia

- **Gaia(k):**

Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

- **Laburpena:** Galtzak noiz hasi ziren erabiltzen. Ahizpak jantzi zituenean kritikatu egin zuten. Eskoterik ez. Kongregazioan euskaraz. Don Fabian Loidi. Dantza lotua bekatu. Gustatu egiten zitzaion dantza. Tabernetan emakumerik ez.

Transkripzioa

-Eta gonakin beti?

-A, honbre, gonak, bai.

-Galtzak-eta noiz hasi ziran erabiltzen?

-Buf.

-Gero?

-Gerogo, ni ezkonduta´re nere ahizpa Tomasak... zenbat urtea ni ezkonduta jarri zitun? Zenbat ditu ni baiño gaztiau? Ez dakit ba nik. Ni honea etorri nintzan el... “qué año”?

-“Sesenta y dos”.

-Sesentaidosian, pues... Seseintanueven o hola, nere ahizpa batek jantzi zitun lenbiziko aldiz, ta nola kritikatzan aitu zaixkiyon denak. Ba ez, ordun ez zan jazten, ez, eske iñork ez zun ematen emakumiak, e, galtzik, e.

-Eta, e, gona motzak ere ez?

-Ez, normal. Honeaiño.

-Belauna beti tapatuta.

-Ta eskoteik´e ez, mangak´e, mangak´e honeaiño... mangik gabe ez. Nere garayian, geo ya bai, baiño.

-Klaro.

-Eskoteik ez, honbre, eskote normal bat, baiño ez...

-Eta, e, zu Mariaren alaben, e...

-Hombre! Jun biher zan!

-Hori, esan dezu, Igeldora...

-Igeldoa. Holaxe jarri zinta bat, ta hola errenkan jartzen giñen.

-Eta han euskeraz ala erderaz?

-Euskeraz, euskeraz.

-Han euskeraz ingo zuten elizan...

-Bai, bai.

-Ta zein eoten zan apaiz?

-Don Fabian Loidi.

-Eta hark ze esaten zun? Helduta dantza itia-ta pekatu zan ala ez?

-Hoixe, honbre! Ez iteko-ta, ez dakit ze ingo zala-ta, bakit ze in zala ta...

-Eta zuk sinistu ez?

-Keba! Guk han...

-Honek dantza in! Hamasei urtekin, dantzarako fuerte...

-Ta gustatu iten zitzaizuen?

-Bai, bai, bai. Beste... ez zeon besteik, tabernara´e ez giñan sartzen.

Emakume bat ez da sartzen. Oaindikan iñoiz ni bakarrik ezin naiz sartu.

Egarri haundiya-ta baldin badakat´e ezin naiz... ez naiz ohitu, ta ezin naiz sartu barrua bakarrikan. Iñor balin baet bale, baiño bestela ez.

-Orduan gaizki ikusiya zeon...

-Uuuuuu. Bai. Ze, hau zemat biher, nobiyotan´e, hau barrena sartu ta ni kanpun gelditu. Ta bueno, alde zaharrian´e in deu hoi. Bai, bai bai. Ordun emakumia ez giñan sartzen.

-Eta... kafeterietara-eta bai...

-Ba al zan ordun horrelako kafetei espezialik? Nik ez dakit. Ez zan eongo, keba.

2.80. Haurdunaldia aipatzea, lotsatzekoa

- **Hizlaria(k):** Arzallus Mitxelena, Maria Luisa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-108/033
- **Iraupena:** 0:02:35. **Hasi:** 00:40:26. **Bukatu:** 00:43:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 - Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
 - Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
 - Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Sexua
- **Laburpena:** Etxean ez zen sexua aipatzen. Hilerokoa jaitsi aurretik amak abisua eman zion. Zazpi urterekin hasi zen konturatzen. Amak lotsa handia pasatu zuen hamaikagarrenarekin, seme-alabek bazekitelako.

Transkripzioa

-Lehen, sexuari buruz-ta ez zala hitz eiten...

-Keba!

-Ez zutela ezer esplikatzen etxian-ta...

-Ez, ez, ez, ezer ez.

-Eta hillerokua jetsitakuan, jetsi aurretik ero...

-Bai, ordun bai, amak nei esan zian, bai.

-Amak esan zizun?

-Bai, bai, kontuz ibiltzeko, ta hola ta hola izango nula... ta bai, hoi bai, hoi bai esan zian.

-Orduan, abixua...

-Hoi eman zian, abixu hori eman zian.

-Bai, batzuri hori ere ez...

-Bai, bai, nei hoixe eman zian. Gai... gaiñontzian ezertxo´re ez.

-Ezertxo´re ez.

-Bai, baiño nei hoi esan zian. Bueno, hille... jeisteakuan, jetsi baiño lehenuo, etorriko xaixkiala ta ya, kontuz ibiltzeko, ta kontuz ibili beharra dola ta... Klaro, ezin zan, ta mutilla asko zeola, ta ordun ezin zan ezer esan ´e! Ta gauzak. Eta bai, hoi esan zian nei, hoi esan zian, bai.

-Eta zuk, e... zu bigarrena izanda, zure amak-eta umiak euki... Zu txikiya ziñala, jaioko zian zure anai-arrebak.

-Bai, bai.

-Eta zer esaten zuten orduan?

-Ba beida, ni ez nitzen ordun kontuatu, ta kontuatu nitzen... zazpi urte in nitun ta komuniyua in nunian, nee ama ez zan nerekin jun. Eliza ordun amak joten zian, eta eskolatik bagatozen etxea, komuniyua in nunian... Antiguoko izebakin jun nitzan. Eta esan zigun... taxisa bat gelditu zan, eta: "De dónde sois?", esan ziguen erderaz, eta: "Pues somos de Tolaretxe". "A, ya teneis un hermanito". Geo kontuatu, klao, ez zala nerekin ama jun... handik bi eunea jaio zan ne anai bat eta! Hoi geo, geo... Eta geo... pues... ni ya ez nitzen behiñe... Azkenekuakin bai, azken... porque nekin damaki gaztenak hamazazpi urte. Eta amak esan zun nola esperuan zeola esan zula, esan zun, hoi bai esan zigun. Ta geo esaten zigun, sekulan

hainbesteñoko lotsik ez zula pasa, hamaikagarrena zula baiño harekin bezela. Ta zeatik? Ta gu haundik giñalako.

-Zuek haundiyak ziñatelako?

-Bai, eta gue aurrian hala ibiltzia, zeatik ne anai zarrenakin zeamakin hoge, hoge urte. Ya diferentziya, ta nekin hamazazpi urte. Ta bakizu gue aurrian nunbait hola ibiltzia... ze, lotsa emango zion! Hala esaten zigun.

-Nola ibiltzia?

-Estadun, beno... tripa haundiyakin gue aurrian, "pues" zea emango zion, "un poco"...

-Bai, e?

-Hala esan zun, hala esan zigun behin!

-Bai.

-Ze...

-Ze gauza, e?

-Bai.

-Hamaikagarrena zun, baiño...

-Eta zuri, aurretik ze esaten zizuten, e... nola, umia etor... " Beste anai bat dakazu!", eta nundik etorritakua?

-Ba nada! Ni're ez naiz, ez naiz kontua...

-Zikoiña edo...?

-Bai, zigueñak, esaten ziguen.

-Zigueñak ekarri zula?

-Bai, bai, zigueñak.

2.81. Amari ume egiten laguntzen

- **Hizlaria(k):** Arzallus Mitxelena, Maria Luisa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-108/034
- **Iraupena:** 0:04:47. **Hasi:** 00:43:01. **Bukatu:** 00:47:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
 Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
 Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
 Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- **Laburpena:** Amak etxean izan zituen ume denak; azkenengoarekin lagundu zion. Emagina. Ura berotu. Haur-laguna. Jaioberria nola janzten zuten. Fajak. Egurrezko sehaska.

Transkripzioa

-Eta zure amak danak etxian euki zitun?

-Bai, etxian denak. Eta...

-Eta zuk, e... lagundu zenun?

-Nik azkenekuakin bai.

-Bai?

-Azkenekuakin, "porque" nere aitta... etorri zan, ordun [...] zan, ta beste mutil bat'e bazan sihasakua, ta nere kuartoa'ta hola ekarri zituen ta mobimentua sentitzen nun nik. Eta ura berotzen jartzeko, ta ordun suba in bihar zan, eta suba iteko-ta esan zien, ta aitta jun zan, beste baserri batea jun, aman ahizpa bat han bizi zan, ta hua etortzen zan launtzea, ta geo itten zun eskolako, Igar... Igaran eskola jun ta handikan deitu ziyuen

komadronai. Telefonua. Eta esaten zien amak: “Ba al datozte? Ba al datozte? Ba al datozte? Ba al datozte?”. Nunbait larri zan, larri zan, ta /da/ hantxe etortzen da, ta “batozte, batozte”, esaten niyon, ta etorri zan aitta, sartu zan ta esan zian: “Traigo la...”. Holaxe, erderaz esan zun: “Traigo la comadrona, pero no traigo la asistenta” o ez dakit zer. Ahizpangatikan, porque... gaixorik, hua gertatu. Eta san zion besteak: “¿Qué es ésta, la hija?”. Sí. “No te apures, no te apures”. Eta ni hantxe ibili nitzan urak eta gauzak eta istorik-eta ematen.

-Ze, nola laguntzen zan edo? Ura, ura...

-Ura beruak eta... garbitzeko gauzak.

-Pañuak...

-Toallak-eta, bai. Ura bero... palankan. Orduan izaten zian palankana zuri batzuk. Zeazkuak, gaiñea, lurrezkuak izaten zian. Bere palankana ta bee txarro haundi bat. Klao, han ura prepatzen zan, medikun bat o baten bat etortzen bazan han eskuk garbitu ta han iteko denak. Eta nola ura beroik ez zeon, ba eltzian berotu behar zenun...

-Klaro...

-Sua einda!

-Eta gero ura erabiliko zan baita ere umea, jaioberriya...

-Bai, garbitzeko-ta. Bai.

-Garbitzeko, ura ala oliyua ala zer erabiltzen zan?

-E?

-Umia garbitzeko, ur epela?

-Ur epela ta toallak-eta hantxe, hantxe... Nik gaiñea ahal nuna aldein iten nun, baiño...

-Komadronak ze, ze iten zun?

-Pues...

-Komadronan lana zein da?

-Komadro... pues, umiai laundu ta...

-Laundu, baiña tira-ta ez da ingo...

-Tira-ta, bai... Tira, ta kordoia zeatu ta... Klao, laundu, ateatzen.

-Laundu, bultza in ta...

-Bai, bai. Hoik denak ikusi nitun azkenekuakin.

-Eta kordoia, nola? Goraizekin?

-Goraizekin, eta gero ez dakit nola in zion. Ni ya...

-Bai, korapillua...

-Korapilloa, bai. Oain pintza bat jartzen ye, pintza bat baiño...

-Orduan ez.

-Ez, orduan ez zan holako gauzik. Korapillo bat iten zan, eta hua gaixtotu iten zan kontuatzen ba... ez, kontuatzen ez baziñan ta...

-Eta zer iten zan, e... plazentakin? Haur-lagunakin?

-Plazenta, pues bota, lurrea.

-Bota, baiña gero... ze iten zan, lurperatu?

-Lurrea o komunen barrena o botatzen zan, nik ez dakit noa. Bruuu, ni ez naiz oain hoi goatzen, baiño... bai, bai. Holaxe.

-Eta umia.... e, fajan bat edo...?

-Oooo... Umia: umia zeon... kamixeta txiki bat jazten zaiyo, geo trapuzko zea, “de batista” o hola zan, geo beste bat lorixegoa, manga luxiakin, botoirik gabe eta ezer gabe... holaxe kruzatu iten zan fajakin, benga! Buelta ta buelta ta buelta. Geo jartzen zitzaion trapu bat; ze izena zun harek? Ez dakit. Gero, pixiyola. Ta geo ostea benga, haik lotzeko, benga beste faja bat!

-A, bai, e?

-Faja bai... ta geo beste pañelu txiki bat, pañelu txuri bat, baiño in iten zan propiyo, “de batista”. Hola jartzen zan, hola-hola, ta kruzatu iten zan. Kolkua zabalik gelditzen bazaion, itxi-itxi iteatik umiai, hola.

-Orduan hotzik ez zuten pasako!
 -Buuuf. Klao, orduan ez zan pikoik eta ezerre. Geo bai, geo pikuak atea zian. Ta geo ez zian bihar faldoiya luzi hoik, baiño zenbat pixiyola ta... barrenguk ze izena zun? Pixiyola... ez naiz goatzen oain. Bi trapu jartzen xixkiyon, bat felpazkua gaiñian...
 -Troza?
 -Ez dakit ze zan, ez naiz goatzen oain momentuan, baiño bi gauza. Geo jertse txikiya, eta geo mantoiyian o toallan bildu, eta sihaska sartzen zan. Toalla gaiñetikan beste toalla txuri bat burutik behera jarri, eta han bildu ta sihaska sartzen zan. Klaro, kalefaziyoik-ta ordun ez zan ezerre-ta.
 -Klaro...
 -Ba umia, zenbat... puuuf, zenbat fajaldi! Zenbat faja! Eta txilborrentzat beste gasa... gasa bat.
 -Eta negar iteko-ero iten zitzaion, hola pixkat astindu?
 -Astindu o zea, buruz behera jarri... ta haiziak botatzeko ta...
 -Ikusteko ia normala zan, ondo jaio zan...
 -Bai, hola jartzen zuen ta bai.
 -Bai.
 -Eta sehaska, nolakua izaten zan?
 -Holakua.
 -Egurrezkua?
 -Bai, egurrezkua. Tin-tan-tin, hola balantza-balantza iten zun...
 -Eta hankakin mugitzen...
 -Moitzen, baita ´re.
 -Eta orduan sonajerorik-eta ez zan eongo...
 -E, keba! Keba... Kutxarillak-eta.
 -Kutxarillak?
 -Kutxarillakin hola in, ttan-ttan-ttan ta... eltze tapakin-ta, kazuela tapakin-ta hola iñez...

2.82. Azkoitian umetako ibilerak

- **Hizlaria(k):** Saizarbitoria Zabaleta, Ramon
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-110/004
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 00:07:54. **Bukatu:** 00:09:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
 Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekek eta uretako jolasak
 Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
 Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza
- **Laburpena:** Azkoitira joaten zirenean, Urola ibaian aritzen ziren karramarroak, amuarrairak, ezkailuak... arrantzatzen. Eskuz, botilekin eta salabardoarekin aritzen ziren. Presa batean igeri egiten zuten.

Transkripzioa

- Eta Azkoittin, berriz, ba, gehiago zan, ba, arrantzan egittea ibaian, Urola ibaian. Karramarroak ziren orduan Urola ibaian, amorraiak ere bai, ezkaluak asko. Baiña han ibiltzea. Ez det hola haurtzaroko jolasik gogoan.
 - Eta arrantzarako ze tresna erabiltzen zenituen?
 - Ba, nik osaba nuen oso abilla zala, eskuz harrapatzen zittun angilak.
 Ezkaluak botillakin, ogi-mamia sartuta, geizki ez banago. Gero

salabardoakin karramarroak, baiña eskuz asko, karramarroak eta. Dena den, ni ez nintzen oso trebea, ezta... Azkoittin, gaiñera, han ingurutakoak nere edadekorik ez zegoen. Ni baiño pixkat haunditxoagoak ziren inguruko mutiko-neskak eta, esango nuke, begiratu gehio iten nuela neronek jolastu baiño. Igeri ere egiten genuen han presa baten, Urolan.

2.83. Ama, neskame ibilia

- **Hizlaria(k):** Larzabal Urdanpilleta, Anparo
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-112/034
- **Iraupena:** 0:02:04. **Hasi:** 00:48:12. **Bukatu:** 00:50:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
Lanbideak » Neskameak
- **Laburpena:** Ama neskame ibilia zen, zuzen bizitua. Antiguan jarri ziren bizitzen, baserrira joan aurretik. Baserri zahar-zaharra zen. Behiak biltzen ez zekien amak, baina ikasi zuen. Oso langilea zen.

Transkripzioa

Nere ama ´re oso zea zan, neskame-ta ibiliya. Ta etxekoandre ba emen zun /ementzun/ hola... zea, hain zuzena emen zan /ementzan/ ta ohiyan azpia juten emen zan /ementzan/ ta hola: bihetza pasa ta geo hautsa eakusten emen zion /ementzian/. Ta hola, zuzen-zuzen bizituba. Eta geo gue aittakin o zeatu da ta... attak zun baserriya. Ta ordun attak ba Aiyetetik pasiatzen-ta /da/ ai zala eakusten emen zion /ementzian/ etxia beria nun zun /nuntzun/. Baiña ez emen zion /ementzian/ esaten behin´e basarria jun behar zunik /behartzunik/. Eta hala, kalia jarri emen zian /ementzian/, Antiguan, bizitzen. Baiño aitta maliziyakin ba alki... zean, maixterra jarriya emen zekan ba, etxian. Zemat, zemat urteko ta... juxtu-juxtu ba beak pentsatuba: "Hau ateatzian jungo gatxik" ta hola. Eta Antiguan. Ta geo hua maixterra jun zanian /juntzian/ ba, ba beak´e hara jun basarria. Ta basarriya xar-xar-xarra. Ta eundokua, gue amak eundokuak sufritu biha izan dittu aurretik. Xar-xar-xarra, ta geo hara. Ba ta... geo behiyak biltzen ´e ez baitzekin, amak. Nik´e ez nekin, baiño, behiyak biltzen ezta. Geo aita feria ta juten emen zan /ementzan/, osteunetan, eta geo etxea etortzia ´re haztu askotan. Behiya bildu bihar zula /bihartzula/. Ta geo baten bat jungo zan, ta hurrena bestia, ta. Ya behintzat etortzen ez, eta geo garaiya bakizu, behiyak garai batian bildu bihar baitia. Eta hala pixkana-pixkana hasi emen zan /ementzan/ bea, ta geo behiyak biltzen, ikasi ta... Holaxe zan bizimodua leno.

-Zuen ama oso langillia zan, ezta?

-Bai. Oso langillia zan, oso gogorra zan.

2.84. Dena bekatua zen garai hartan

- **Hizlaria(k):** Larzabal Urdanpilleta, Anparo
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia

- **Erref:** DON-112/042
- **Iraupena:** 0:01:33. **Hasi:** 00:58:00. **Bukatu:** 00:59:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberría, Idoia
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- **Laburpena:** Dena bekatua zen lehen, mutilei musu ematea ere bai. Etxean ez zieten sexuari buruzko azalpenik ematen. Baina animaliak ikusita, pentsatzen zuten nola izan zitekeen.

Transkripzioa

-Bai, bai, dana pekatua zan leno. Muxu, mutil bateri muxu ez zekazun / etzekazun/ ematia ordun. Ezkondu arte´e ez zekazun /etzekazun/ emateik. Ezkondutakuan libre gelditzen zían, baiño bestela ez.

-Eta lehen ez zan, e, hitz eiten sexua eta holako kontuak eta...

-A ez, hoi ez.

-Eta ez zan /etzan/ holakorik aipatzen, ezta?

-Ez.

-Eta etxian ematen zuten esplikaziyorik? Ez dakit, zer esaten zuten umetan: ume bat jaiyo zanian, nola... nundik etorriya zan edo?

-Ez. Gui amak ez ziun /etziun/ ezer eakutsi holakoik...

-Umia jaiyotzen zanian...

-Hoi, hoi komeni da jakitia, e. Leno behintzat... dana pekatua zan ta /da/ hola ebitatzen zan, baiño gaiñontzian hoi gauza...

-Eta ume...

-Gaztia gaztia izaten da /izatea/ ta...

-Zuek umetan ze pentsatzen zenuten, umiak Paristik zetoze?

-Ez.

-Ez. Hori... ez zuten ezer esaten?

-Ez. Hori, holakoik ez zan /etzan/, Parisik eta holakoik.

-Ez?

-Baiño ze imajinatzen zendun zerbait. O... milla gauza pasatzen dia / pasatzeiya/.

-Gaiñera, bueno, baserriyetan...

-Animaliya´re ikusten zendun.

-Klaro. Gaiñera, zezena euki ezkereto etxian...

-Bai.

-...ez?

-Bai, gauzak pentsatu iten dituzu /iteituzu/.

2.85. Aita siestan, beraiek lanean

- **Hizlaria(k):** Larzabal Urdanpilleta, Anparo
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberría, Idoia
- **Erref:** DON-112/047
- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 01:02:55. **Bukatu:** 01:04:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberría, Idoia
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak

Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

- **Laburpena:** Irratirik, telefonorik eta telebistarik ez zuten. Aitak siesta egiten zuen, amak ez; bitarte horretan egiten zituen lanak.

Transkripzioa

-Ta zuek radiyorik bazenuten etxian?

-Ez.

-Ez? Eta telefonorik ere ez zan /etzan/ izaten...

-Ez. Ez telefonoik, ez radiyoik... telebisiyoik´e ez, hemen ez zan /etzan/.

-Eta ez dakit, hola... atsedean hartzeko, deskantsatzeko momentuetan ze, ze iten zenuten? Deskantzurik ez zan izaten?

-Noiz deskantzatu biha zenun? Bazkaldu ondorenia? Siesta?

-Siesta. Siesta iten zenuten?

-Ez.

-Ez?

-Aittak iten zun siesta. Nere aitak. Amak´e ez zun /etzun/ iten.

-Eta zuek ere ez?

-Ez. Esan dizut pa: hua juten zan... pentsa zazu ze, ne amak asko zeatu zun gaixuak. Kalea etortzen zan, kalea juten zan. Geo handik etortzen zan, bazkaldu ta gui, e... guri bazkaiya eman ta han iten zitun, ta hango zeak indakoan... Ba aittak ebartian eamaten ziyon, eamaten zun zeakin... idiyakin zeara. Lera izaten zan, ta /da/ han barrika bat jarri ta pixa, ikuilluko pixa, ganaduna, eamaten zun baatzaa. Ta han uzten zun, ta gure amak, ba hoi, bazkaldu ta iten zunian, juten zan hara, eta hua partitzen gu. Harrek xulua in ta guk pixa bota. Aitak siesta in bitartian hoi iten genun, hoi iten zun aitak, o amak. Ta geo, handik aurrea, berdura bildu, edozer gauza, beti zeon lana. Baiño, ta gu harri seika ibiltzen giñan. Ta aitak beti siesta.

2.86. Lotarako otoitzak, umetan

- **Hizlaria(k):** Iriarte Arostegi, Xerafina
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-119/029
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:29:12. **Bukatu:** 00:30:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
- **Laburpena:** Lotarako otoitzak, umetakoak. "Jesus Jose Maria".

Transkripzioa

-Afaldu baiño lehenago errosaiyua. Eta gero errosaiyua bukatu ta afaltzea. Eta behin afaldu ezkeo, hankak garbittu ta ohiyua.

-Eta ohiyan, lo in aurretik hola...

-Errezatu? Igual lo hartuko gendun, ez giñen goatu´re ingo, ez naiz goatzen. Bueno txikiak, ordun ni´re txikia nitzan ordun artian baiño:

"Txikiak ba aber, errezatu eh, ta txintxua izan eh, eta aber nola esaten dan?" ta, esaten gendun: "Jesus, Jose, María, Santa Ana, ta San Joaquin, zu´re bai, gurekin, eta bostak alkarrekin". Esaten gendun, eta: "aber ze gehiyo?" ta: "ondo lo in ta bihyar arte, paaaa!". Hori gauero. Hori gauero Ama Berjiñai. Bueno, ohitura politak ziran.

2.87. Gai tabuak eta isiltasuna

- **Hizlaria(k)**: Sistiaga Artola, Karmele
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-122/048
- **Iraupena**: 0:01:30. **Hasi**: 01:14:58. **Bukatu**: 01:16:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Eider
- **Gaia(k)**:
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Sexua
- **Laburpena**: Sexuarekin, hilekoarekin eta jaiotzarekin lotutako dena tabua zen, isilpekoa. Eta ez zuten galdetzen. Amak eta apaizek ez zioten sekula esan mutilekin kontuz ibiltzeko, baina mediku batek bai.

Transkripzioa

- Eta adibidez hillekua etortzen zanian eta, ya bazenekiten aurretik zer zan ala...?
- Ez, momentu hartan, momentu hartan, nere etxian ez, gure amak ez zigun...
- Normalian ez zuten...
- Ez zuten ezer esaten!
- Eta zuek galdetzen zenuten ala...?
- Gutxi, galdetu gutxi; bueno, ya galdetu in behar da azkenean, galdetu egin behar da, baiño gehiyegi ez.
- Ez ziñaten ausartzen galdetzen?
- Ez gehiyegi, baiño galdetu in behar zan, zergatikan momentua etorri zanta.
- Eta umiak jaiotzen ziranian eta, zer esaten zuten, ume hori nundik etorri zala, Paristik?
- Ez, ez, ez, nere etxian ez.
- Ze esaten zuten, umia jaio zanian ematen zuten esplikaziyoik ala...?
- Ez, ez, ez esplikaziyoik eman, baiño gurasok han zeuden, iñork ez zun ezer esaten.
- Ez zan esaten eta ez zan galdetzen?
- Ez zan galdetzen.
- Ez zan galdetzen. Eta esaten zizuten gero ba mutillekin kontuz ibiltzeko eta...?
- Bueno, nei mediku batek esan zian hori, askotan goatzen niyon, "neri amak esan dit mutillakin kontu e? mutillakin kontu". Hoi mediku batek.
- Mediku batek? Ta apaizak?
- Eliz-apaizak ez!
- Apaizak ere ez?
- Apaizak ez!
- Eta amak ere ez?
- Baiño mediku batek esan zian, askotan goatzen naiz.

2.88. Aitaren eskutik ezagutu zuen giro euskaltzalea

- **Hizlaria(k)**: Irigarai Imaz, Jose Angel
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia

- **Erref:** DON-125/003
- **Iraupena:** 0:01:56. **Hasi:** 00:03:57. **Bukatu:** 00:05:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Agirre, Eli
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
Euskara » Euskararen egoera
- **Laburpena:** Donostiako kultur giroari lotutako lehen oroitzapenak, aitarekin. Foru Aldundian zebiltzanak aipatzen ditu. Koldo Mitxelena. Jorge Oteiza. Euskal kultura oso ezkutuan zegoen.

Transkripzioa

-Eta lehenengo oroitzapenak, Donostiari lotuak, dire, ba batzutan ni, ba ez naiz oroitzen, hamabost urtetan, hamasei, zenbaitetan, ba aita lagunduz Diputaziora yoaten nintzen. Han zegoen Seminario Julio Urkijo, Julio Urkijo zenaren liburutegia han baitzegoen. Eta han, artxibero zegoen garai haietan, Fausto Arozena eta Jose Artetxe, gero etorri zen Milagros Bidegain, baiña garai haietan, batez ere, Jose Artetxe, Fausto Arozena eta Maiz han zebillena beti bere ikerketak eta estudiok eiten, ba Luis Mitxelena, orduan Luis Mitxelena zen, Koldo Mitxelena, eta beste hainbat, ez? Eta ordun, ni batzutan ba, esaten zialako ba bertara yoteako bile edo, zerbaittere ba yoaten nintzen eta han entzuten nituen, Mitxelena, nik ordun ezagutu nuen, eta Artetxe eta hoiek denak; eta han ezagutu nuen Jorge Oteiza're bai. Ze Jorge Oteiza nik ez dakit zenbat urte izan nituen, hamasei bat urte edo horrela, batzutan agertzen omen zen eta agertzen zien hoietan trumoa bezala jartzen zen, ekaitza bezala, ba diskusiotan eta beti sustatuz eta akuilluarekin zetorren eta Mitxelena sutan yartzen zen, bere etimologia eta bere ikuspegia zela ta. Neretako oso harrigarria zen, baiña, orduan oroitzen naiz ezautu nuela eta, euskal mundu hori neretzat, nola familian aitarengandik bizi nuen eta aitatxirengandik eta hoi dena, oso naturala eiten zitzaitan, baiñan mementu berean, erran behar da eskizofrenia moduko batian bizi giñela, ze bestaldetikan kanpuan ez zen existitzen euskara, ez? Nahiz eta lagunartean, kuadrilla, gaztetxoan artean, hamalau urtetan, hamabostetan, ba denek bazekiten zure euskalzaletasuna, edo zure euskararekiko ez dakit zer edo, baiñan oso mailla apalean, apalean ez?

2.89. Aitaren lanbidea; zinema aretoa etxean

- **Hizlaria(k):** Gurmendi Olabiaga, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-126/005
- **Iraupena:** 0:04:54. **Hasi:** 00:03:06. **Bukatu:** 00:08:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak
Aisia » Kultura » Zinema
Lanbideak » Negozioak, dendak
Kultura » Aisia » Hedabideak » Irratia
- **Laburpena:** Amak aitari laguntzen zion tailerrean; irratiak konpontzen zituen. Parrokiako zinema aretoak hornitzen zituen. Segura irratiko

lehen emisorea egin zuen. Herri Irratia. Etxean ikusten zituzten binilozko filmak. Mojen zentsura. Ikastola. Orduko pelikulak.

Transkripzioa

Nere, nere aita... Nere amak etxeko lanak, eta aitari laguntzen zion. Taillerra zeukan; e... konpontzen zitun irratiak eta, e, bueno, garai hartan zeuden tresna gutxik. Ez zeuden asko, ez? Ez da oain bezela. Baiño telebisiyoak hasi zianean... Zinea ere hasi zun berak hemen, Gipuzkoa maillan zine, zine parrokialak hornitzen. Pues e... kama... proiektoreak eta saltzen zitun, jartzen zieten martxan parrokia ezberdinetako... zine parrokialak; ordun zine parrokiala zan herri guztietan sortu zana. E, gero baita ere irratia egin zien /egintzien/ Segura irratikoei. Segura irratiko lehendabiziko emisio, emisorea nere aitaren taillerrean egin zun; Donostian zeukan taillerra, Prim kalean. Prim kalean ez, e, San Martin kalean. Eta berak egin zun, baiñan zuloz zulo! "O sea" tresna guztiak sartzeko ta dana eskuz, zeatikan garai hartan ez zian, ez zan /etzan/ etortzen prefabrikatutako... aparatuak, ez? Irratiak pai, baiño gero hoi dana asko aldatu da, ta asko hobetu da, ez? E, baiña garai hartan bai, ba berrikuntza ikaragarria izan zan /izantzan/ Loiyolan... Bueno, Seguran irratia bat jartzea. Hori izan zan /izantzan/ hasieran irratia parrokiala, eta hortik abiatuta gero ba Segurako irratia ondoen "pues" e Azpeitiko beste irratia, ta Herri Irratia ta... bueno, baiña bai, bea teknikari ona omen zan /omentzan/ eta bueno, bai zekan berexitasun bat e... guk txikitan asko disfrutatu deuna, eta izan da: nola beak antolatzen zitun, e, parroketako zinea emateko aparatuak eta, baita ´re lortu zun edukitzea representazioa-edo pelikulak... e, distribuzioa egiteko. Uzteko, ez? Alkilerria. Eta ordun gure etxera iristen zian pelikula guztiak, e... Jaso ondoren, emanaldi bat in ondoren jasotzen zitunian, ikusi in behar zitulako ea modu onean itzuli zuten pelikula. Puskatu gabe eta... oso errez puskatzen zian e biniloko pelikulak garai hartan. Eta ordun, e, guk etxean aparatua genun, e... proiektore bat, hamasei milimetroko proiektorea, eta ordun, e, auzoko gure lagun guztiak etortzen zian /etortzentzian/ etxera eta lurren exerita danok ikusten genun pelikula. Orduan... Edozein motatako pelikulak ikusten genitun, ez zitun... nere aita eta amak inoiz ez dute zentsuratu ezer... "o sea", muxuk ez muxuk... zeatikan monjen-ta konbentuetan eskua jartzen zuten muxuak zetozenian. Aurretik ikusten zuten pelikula, eta geo emanaldiya iten zutenian eskolako... bueno ba neskantzat edo auzokoentzat beti eskua jartzen zuten pan... e, proiektorean, ez ikusteko, ez? Bueno, ba gure etxian ez zan zentsurarikan. Gurasuak esaten zuten onena zala denetik ikustea, eta gero aukeratzea, eta eta ikuspuntu bat izatea. Baiño etortzen zian gure lagun guztiak, auzokoak, eskolakoak, ikastolakoak... gu ikastola juten giñen, Elbira Zipitriaren ikastolara. Eta exerri eta guretzako zan hori... "Cine"... Ez, "cine de barrio" ez, guk genun etxeko zinea. Eta kasu batzutan, bazeuden bi o hiru pelikula eukitzen zitunak aita han, kopia izango zian edo, eta: bat zan "Marcopolo", bestea... hola, bazeuden bi o hiru, hola, buruz genizkigun. Danak. Hainbeste aldiz ikusi genitun... testu guztiak eta danak errepikatzen genitun, personaje guztiaren, trama dana genun... bakoitzak ze esango zun: "La princesa Cucachinda, no sé que...". Ta hola. Geo, oain, oraindik batzutan ikusten det garai hartan, umea zan mutil bat; apaiza izana da o izan da o da, ez dakit oain segitzen dun... Pentsa, zenbat urte pasa dian, eta beti esaten dit /esateit/: "Ai, cómo me acuerdo del... de los cines de tu casa!". Bai, ba zan e... ba oso berexia. Ez zeon telebistarik, "o sea que" pentsa. Eta bueno, ba nere aitan profesio horrekin berak asko disfrutatzen zun, eta nik uste det /ustet/ jendea ere asko disfrutara diola. Bai.

2.90. Elbira Zipitriarekin, isilpeko ikastolan

- **Hizlaria(k):** Gurmendi Olabiaga, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-126/006
- **Iraupena:** 0:02:17. **Hasi:** 00:08:00. **Bukatu:** 00:10:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- **Laburpena:** Amak aitari laguntzen zion tailerrean. Autonomoak izaten erakutsi zieten. Askatasun handiarekin hezi zituzten. Elbira Zipitria amaren irakaslea izan zen Muñoaren eskolan; gerratik bueltan, isilpeko ikastola sortu zuen Zipitriak. Hantxe ibili ziren.

Transkripzioa

-Ta amak lagundu egiten zion.

-Amak lagundu iten zion?

-Bai, bai. Juten zan tailerrean laguntzea lan asko zaukanian ta horrela ba bai, soldadurak egiten ta, ikasi zun nere amak ere bai, eta. Bueno gu bost giñen, bost ume, bost seme-alaba, gaiñea oso jarraituak, ez? Baiña, bueno oso, betidanik erakutsi zigun bueno, autonomok izaten, responsablek izaten, ta bueno, etxen eoten giñan, gu gure kabuz, gauzak egiten genitun ta hola, bueno bakoitza bere maillan, ez? Adiñan arabera baiño, eta egia da askatasun haundiarekin hezi gintuztela. Eta bueno ba utzi zigutela bakoitzari ba gure, gure istilluetan sartzen edo, bai.

-Kontatu dezu Elbira Zipitrian eh, ikastolan?

-Bai.

-Gerra aurretik, zure ama bera ere Muñoaren ikastolan...?

-Muñoaren ikastolan ibillia zan, bai. Bai.

-Ibillia zan? Eta, Elbirakin, ala?

-Elbira berak izan zun irakasle bezela. Baiñan ez dakit eh, Muñoaren eskolan, baiñon gero, gerra ondoren, Elbira Zipitria itzuli zanian Frantziatik, Frantziara ihes ein zuten, zenbait pertsonak-eta, hoin artean berak ere, eta itzuli zanean jarri zun martxan lehendabiziko ikastola klandestino. Baiño, bueno, euskeraz irakasteko ta, ta bueno ba gure familia, euskalzaleak zien eta bueno, ba, mundu hortako jendea, erabaki zun, ba haurrak horrea eramatea. Eta, gure lehenbiziko eskola, bai nerea, nere bigarren, ni baiño zaharrago anaia daukat, beraz anai hura, ni eta hurrengo nere ahizpa, hirurok ibilli giñan Elbira Zipitrian ikastolan. Oain, gero beste bi seme, anai gazteagoak ya Karnele Esnalekin ibilli zian. Baiñon bai, Elbirarekin hamar urte arte.

-Hamar urte?

-Hamar urte arte.

2.91. Larratxo erreka nolakoa zen

- **Hizlaria(k):** Irigoien Aranberri, Joan Mari
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-130/004
- **Iraupena:** 0:02:18. **Hasi:** 00:06:18. **Bukatu:** 00:08:36

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberría, Eider
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekak eta uretako jolasak
Iritziak » Bizitzarekiko ikuspegia
- **Laburpena:** Larratxo erreka. Arraintxoak zeuden, karramarroren bat. Hankak uretan sartzen ibiltzen zen, jolasean. Neskei begiratzea bekatua zen, eta ura izan zen bere lehen maitalea.

Transkripzioa

- Larratxo erreka hori nolakua zan?
- Zan txikiya, biño bertan zeuden eskailluak eta karramarroren bat edo beste baita; eta gero zeuden harriyak eta gero harremana urarekiko ta hori. Ni gogoratzen naiz ba nola kendu galtzerdiya, bueno, kendu zapatillak edo zapatak, kendu galtzerdiyak eta ur hotza zan larratxoko zea hoi. Eta nola sartzen nuen behatz lodiya eta gero atzera, berriro aurrera, berriro atzera, eta nabaritzen det ba halako jolasa. Halako jolasa urarekin. Bakizu gaiñera gure garaian neskei begiratzia pekatu mortala zala eta orduan ba begiratu ere ezin. Eta nik uste det, sinistuta nago, ba urak jokatu zuela neskaren paper hori. Uraren emetasunak, uraren gardentasunak eta nere idealizaziyoak eta horrela.
- Zure lehenengo maitalea orduan?
- Bai, ura, ura. oaindik e illobetako, nere illobetako batek oparitu zidan halako aulki eroso bat, komodoa, eta horrekin juten naiz askotan errekadun bazterretara eta hantxe exeri eta urari begira pasa ditzaket orduak. Hantxe e? Burua hustu edo utzi eta hantxe dago miraria, ura.

2.92. Ezkaluak etxeko bainu-ontzian

- **Hizlaria(k):** Irigoien Aranberri, Joan Mari
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberría, Idoia
- **Erref:** DON-130/005
- **Iraupena:** 0:01:45. **Hasi:** 00:08:36. **Bukatu:** 00:10:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberría, Eider
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza
- **Laburpena:** Ezkaluak harrapatzen. Etxeko bainu-ontzia akuario bihurtu zuen. Aitak bainatu behar zuenean, arraintxoak handik kentzen zituen, eta gero berriro jarri. Naturarekin harreman estua zuen.

Transkripzioa

- Ta zu ezkailluak harrapatzen ta ez ziñan ibiltzen?
- Bai, bai, bai. Gero zorionez, ba gurasoak oso ulerberak izan nituen, eta utzi zidaten halako batian ba etxeko baiñuontzia, etxeko baiñera akuarium bihurtzea, eta nik ekartzen nituen ezkaluak boteilletan eta botatzen nituen, zea, baiñerara. Eta jartzen nituen harriyak, batez ere teillak, teillak, ba, bakizu, alde bat konkaboa dutela eta horrela jarri ezkeoz ba hantxe arkitzen dute gordelekua eskaluek. Eta gero aitak ba baiñatu behar zuen,

edo dutxatu eta esaten zidan, "Juan mari! Ya dutxa", eta nik harrapatzen nituen eskaluak, bueno baztertzen nituen teillak, gero harrapatu eskaluak, lababora pasa; eta aitak bukatzen zuenean, "bukatu det!" eta berriro lababotik zeara. Bai.

- Ta gero?

- Gero [...] ez. Baserri giroa zen eta naturarekiko harreman estua, harreman estua.

2.93. Txolarrea, etxeko poza

- **Hizlaria(k)**: Irigoien Aranberri, Joan Mari
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-130/007
- **Iraupena**: 0:01:37. **Hasi**: 00:14:27. **Bukatu**: 00:16:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k)**:
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Natura » Fauna
Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza
- **Laburpena**: Putzueta baserrian habi batetik bi txolarre hartu zituen, eta bat etxean hazi zuten. Etxeko poza zen. Bueltan etortzen zitzaion eskura. Aitaren burura ere joaten zen.

Transkripzioa

- Gero, gogoratzen naiz hoitako zea... egun batian, ba, jun nitzan Putzueta izeneko baserrira. Putzueta oain berrituta dao, biño basarri zaharra bazegoen. Eta harrapatu nituen kabi batetik bi patxori. Bi txolarre edo bi pareta txori. Eta eramane nituen etxea, eta bat hil egin zitzaigun, biñon bestia hazi egin genuen. Eta zan, joe! Gure etxeko poxa e! Egitan. Oso lotsagabia zan, eta ibiltzen zan... jartzen nuen hemen behatzean, eskuan, eta botatzen nuen eta berriro buelta.

- A, bai e?

- Bai, bai, bai. Eta goratzen naiz gure etxeko arraskan nola bañatzen zan aldian behin edo egunero. Eta hartik, handik beti juten zen zuzenean aitaren burura. Aita burusoilla zan e, eta beti eta... grazia eiten ziyon aitari. Eta ez zuen gaizkitzat hartzen. Eta holako kontuak.

2.94. Kilkerra txapel azpian

- **Hizlaria(k)**: Irigoien Aranberri, Joan Mari
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-130/022
- **Iraupena**: 0:01:44. **Hasi**: 00:42:58. **Bukatu**: 00:44:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Eider
- **Gaia(k)**:
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
Natura » Fauna

- **Laburpena:** Txapela erabiltzen zuen aitak; berak ekartzen zuen beti lehenengo kilkerra etxera. Kilkerra txapel azpian.

Transkripzioa

- Txapela erabiltzen zun?

- Bai, bai, bai, burusoilla zan eta beti, beti txapela. Eta lehen kontatu dizut kilkirrena, eta beti berak ekartzen zuen lehenengo kilkerra. Juten zan tokatzen zitzaion baserrin batera jutea eta entzuten zuen lehenengo, zea, kilkirra udaberriyan, apirillean normalean, edo maiatzean; eta entzuten zuen, harrapatzen zuen eta txapelan sartzen zuen, buruan. Eta badakizu txapelek badutela ertz bat eta azkenian ba billatzen zuen kilkirrak beti ertz hori billatzen zuen goxo-goxo egoteko. Eta gero gure aita, hoi askotan ikusiya, aitaren irudia gure etxera sartzen bere txapelakin eta bere kilkirrakin, burutik "kri kri kri kri". Eta irripar zabala. Konturatu zen bere seme-alabetako bat gutxienez ba gauza hoiien zalea zala, kilkir zalea alegiya. Eta holako kontuak, oso irudi sinpatikoa aitarena.

2.95. Gaztetxoa zela, umezurtz

- **Hizlaria(k):** Alkiza Laskibar, Iñaki
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-140/004
- **Iraupena:** 0:03:37. **Hasi:** 00:01:56. **Bukatu:** 00:05:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- **Laburpena:** Aitak kamioia zeukan, eta pentsu biltegia. Udan Donostiara joaten zen, lehengusuengana. Izan ere, 14 urterekin geratu zen umezurtz. Amonarekin eta osaba-izebekin joan ziren bizitzera, Altzako Elizalde etxera. Baratzea eta animaliak. Osaben ogibideak.

Transkripzioa

- Ta zure aita zertara dedikatzen zan, zein zan bere ofiziyua?

- Ba, zea, kamioi bat zekan, kamioiya. Bueno, ta pentsua zekaten, almazena bat zekaten pentsuena ganauentzako, basarritarrentzako ta...

- Eta zuena zer zan, etxia baratzakin, baserri modukua...?

- Ez, ez, ez, ez, ez, hemen etxe haundi bat da ta, ez, ez, etxe haundi; ez, ez da, baratzaik gabe.

- Orduan zu kalekua zea?

- Kaletarra. Ustez bai. Zeatik ni askotan donostin bizi izandu naiz. Zeatik nik lehengusuak badakazkit Donostin, eta udaran han egoten nintzan, udara iya gehiyenetan bakaziyoak hartu ta Donostia, zeatik aita hil zan ba... Ama hil zan nik bost-sei urte nakazkila, eta aita nik hamahiru-hamalau urte. "O sea que" ezer gabe gelditu giñan hiru anai.

- Ta orduan ze in zenuten?

- Izebakin jun, izebai... ez, amona ta izebakin, osabakin.

- Aitan?

- Aitan, bai, anaiyakin, aitan anaiyakin.

- Eta Altzara?

- Altzara, bai.

- Altzakua?

- Bai, bai, Altzan.

- Eta baserrira ala kaleko etxera?

- Ez, ez, ez, kaleko etxera.

- Ta nola du izena?

- "Villa Elizalde, Casa Elizalde. Villa" ez jarri, zeatik oain ez da eramaten "villa" ta. Etxia Elizalde.

- Elizalde etxea.

- Bai.

- Eta hor bazuten baratza eta holako...?

- Bai, baiño guk ez genun lanik iten han. Bagenun atzekua hemen, etxia, beste etxia zegon guria ere, bueno, guria, familikua, ta han zegon matrimoniyo bat, zea, ezkondu batzuk, bat zea naparra zan, ta harek iten zigun. Baratza haundiya zan, dana zea, eta erdia harentzako eta beste erdia guretzako.

- Orduan tratua zenuten einda?

- Bai, bai, bai, bai, terreno haundiya zan. Altzako kanposantua ezautzen al dezu?

- Bai.

- Ba tontor hortan. Oain ya hua etxiak in dute ta, baiño etxia han dago e? Etxia han dago.

- Ta zuek animalirik bazenuten han?

- Ez... Bai! Zeak, nola esango dizut? Zeak...

- Oilluak?

- Oilluak, oilluak eta zea, jesus, nola esaten da "gallos"?

- Oillarra?

- Oillarrakin [...] eta besteena ez.

- Ta zure izeba ta osaba ta zertaz bizi zian? Saldu iten zuten hangua...?

- Ez, ez, ez, ez, osaba lanian portuan, bueno portuan, apoderatua zan portuan osaba. Eta beste osabakin Donostian egoten zana, hua armadoria zan.

- Ta beste osaba're hor etxian bizi zan Altzan?

- Ez, hua donostin. Ta gero udaran honea etortzen zian, ta ni udaran Donostira juten nintzan lehengusuakin ta.

2.96. Umetako jolasak; lehengo baloiak

- **Hizlaria(k)**: Alkiza Laskibar, Iñaki
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-140/012
- **Iraupena**: 0:02:32. **Hasi**: 00:17:45. **Bukatu**: 00:20:17
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
Aisia » Kirola » Futbola
- **Laburpena**: Altzako eskolako atsedenaldiak. Ordutegia. Umetako jolasak. Herreran ez zegoen frontoirik, baina Loiolako La Sallen bai. Futbolean egiten zuten, pilotan aritzeko asko zirelako. Lehengo baloiak nolakoak ziren, askotan paperarekin eginak. Realean erabiltzen zituztenak ere ez ziren oraingoak bezalakoak.

Transkripzioa

- Ta Altzako eskolan zenbiltzanean, deskantsua ere izango zan.

- Bueno, bai.

- Jolaserako garaia edo.

- Bai, bai, orduerdi bat eo izaten zan. Ordu laurden bat eo ordu erdiya. Goizian ta atsaldian izaten zan. Goizian bat eta geo atsaldian bestia, gaiñea. Beatzitatik hamabitara eo holakon bat; ta geo ordu bi t´erdiak o holakon bat bost eta erdiak arte. Klaro, izaten zan ordu erdi bat o gutxiyo ta han plazan ibiltzen giñan. Geo colegio La Sallen´e berdiña. Hortarako berdiña.

- Ta zuen jolasak, lehen esan dezu...

- Beti bezela futbolian o pelotan. Hemen, Herreran, ez zeon frontoirik, baiño zean bai, La Sallen, Loiolan bai. Baiño gehiena, nik uste det, gehien-gehienak... Gaiñera, frontoi bat ez liteke... ezin leizke pelotan jolastu, zeatik zenbat gea kalse bakoitzian? 40? Ordun izango zian 40. Ta kanpoa juten giñan batian 100. Frontoian ezin leizke pelotaa jun. Pelotan jolasteko 4 izan bihar dute; 4 o 6 o 8, baiño gehio ezin leizke. Ordun, futbolian.

- Ta lehengo pelotak nolakuak zian?

- Bueno, orduko...

- Baloiak.

- A! Baloiak esaten dezu /esatezu/? Buo, jesuuss! Egurrezkuak iya izaten zian. Ez zeon. Gomazkuak azaldu zian, baiño aurretik...! Zea, paperakin in ta, zea, lotu ta. Bai, bai.

- Zuek indakuak?

- Askotan bai. Ordun ez zeon. Gero gomazkuak azaldu zian ta gero ya zeakuak, normalak, oaingo normalak. Aunke oso diferentia zian. Bai geo... Nik uste det, nik ya futbola bukatu nunian, ba, azaldu zian baloi onak, baiño gure baloiak ibiltzen zian... Ya Errealilan ibiltzen [genunak] bueno, pisatzen zuten! Ta geo hemen beti euriya ai da ta lurra... hartzen zuten piso bat! Bueno! Baiño, bueno, halaxe. Oan ikusten dezu ume batzuk ta denetatik [dakazkite]. Guek ez genun ezer; baloi hua, pelota eta besteik [ez].

2.97. Etxea beti beteta, igandetan; Roman Irigoien

- **Hizlaria(k):** Alkiza Laskibar, Iñaki
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-140/024
- **Iraupena:** 0:02:11. **Hasi:** 00:38:50. **Bukatu:** 00:41:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Herria, azpiegitura » Garraioak » Autoak
Aisia » Kultura » Irakurtzea
Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuek eta sasimedikuek
- **Laburpena:** Gutxi zuten automobila. Donostiako osabak zuen, baina igandero joaten zen Altzara. Asko elkartzen ziren etxean, meriendatzeko. Izebak Martilungoak ziren. Roman Irigoien medikua ere han izaten zen, eta euskaraz irakurtzen zien.

Transkripzioa

- Garai batian kotxe gutxi egoten zan?

- Oso gutxi, bai.

- Hemen Altzan zure osabak, eta gero...

- Oso gutxi, ez dakit gehiyo zian, ez dakit. Bueno, Donostiko, Altzako Altzako osabak ez zekan zea kotxia, Donostikuak zakan.

- A! Donostikuak?

- Bai, baiño hau etortzen zan, iten zuten igandero-igandero arratsaldian anai artian ta koiñauak eta hoiyek gure etxian meriendatu, beti-beti. Baiño urtian igandero. Ta festa zanian'de Altzara etortzen zian; ta etortzen zian bostetan o seiyyetan, meriendatu, bapo meriendatu ta beatzitako o hamarretako bakoitza bere etxea. Bai, bai.

- Familia elkartuta.

- Bai, zeatik gaiñea, famili asko zan, zeatik nere izebak: bi anai ezkondu zian bi arrebakin, eta bestia... Haiyek zian, andriak zian Martiñekuak. Ta martiñekuak zian ba nik uste det hamabi o holakon bat. "O sea que" batzuk ta bestiak, beste koiñata ta beste koiñata eta beste... Juntatzen zian gure etxian, juntatzen zian seguru... Eta medikua, Altzako medikua, bai, Juan Mari gaitan, harek'e harek'e igandero etortzen zan. Eta beti ezautzen zuten gure etxian, ta beteta. Gaiñea esango dizut gauza bat, zeatik, aita, Juan Marin aita medikua zan berez, berez Oiyartzungua ta Altzan gelditu zan azkenengo urtera arte; eta etortzen zan gure etxea nere osabakin, igandero-igandero meza nagusira, ta meza nagusia bukatu ta gure etxea etortzen zan. Liburu bat hartu, euskerazko liburu bat gehiyenetan eta letu. Eta nere osaba hemen aitzen, eta bestia letzen. Baiño urte askotan, Juan Marin aita, don Roman, oso ezaguna da, bai.

2.98. Ahizpak, bata polita eta bestea argia

- **Hizlaria(k):** Urretabizkaia Bejarano, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-142/011
- **Iraupena:** 0:02:39. **Hasi:** 00:20:12. **Bukatu:** 00:22:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Aisia » Kultura » Irakurtzea
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak
- **Laburpena:** Izebak erakutsi zien irakurtzen, etxean. Ahizpa oso polita zen, eta berari argia zela esaten zioten beti. Zazpi urterekin eskolaz aldatzean beldur zen ea hortaz jabetuko ote ziren. Zuregatik espero dutenak bizitzako erabakiak baldintzatzen ditu, oharkabeaz: unibertsitatera joan zen lehen emakumea izan zen familian.

Transkripzioa

Bestela, guk etxeko izebak erakutsi zigun irakurtzen eskolara jun aurretik, oiñarrikoa, "eme ama".... Baiño nik uste det memoriak gezurrak kontatzen dizkizu. Gogoratzen zea hontaz eta ez hartaz. Ahizpakin askotan gertatzen zaigu hori: berak gogoratzen du gauza bat eta nik beste bat, eta klaro, biyyetan elkarrekin geunden, baiñon nik ahaztu det eta berak ez. Gogoan daukat izaten gendula larunbat arratsaldian festa, eta neri pena ematen zian eskolara ez juteak, ni gustora juten nintzan eskolara. Eta axkarra nintzan gaiñea, ta monjak esaten ziaten axkarra nintzala. Eta eskolaz aldatu giñanian, zazpi urte bete bezain pronto, kezka bat neukan: jabetuko ote ziran eskola berriyan nik azkarra nintzela edo?... Zergatikan nere anai-arrebak biyak izan dira... Ni naiz beltzaran bakarra familian. Anaiak dira rubiyoak eta begi argiyak dituzte, eta hori izan da desgrazi txiki bat

txikiyak giñen bitartian. Eta beti esaten zuten "¡Ay! ¡Qué niña más mona" ta ahizpa ta, eta mutila "¡qué guapo!". Eta gero beiratzan ninduten ni eta esaten ziaten beti "qué morenita más salada". Eta aitak esaten zun, "pero es muy lista". Eta sartu zidan hemen lista izan behar hoi eta esaten nun "ta eskola berriyan ez badira jabetzen lista naizenik?". Baiño jabetu zian.

2.99. Musika, liburuak eta lagun frantsesaren eragina

- **Hizlaria(k):** Urretabizkaia Bejarano, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-142/022
- **Iraupena:** 0:04:11. **Hasi:** 00:42:51. **Bukatu:** 00:47:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
 - Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
 - Familia eta harremanak » Herriko giroa » Kanpoko jendearekin harremana
 - Aisia » Kultura » Irakurtzea
- **Laburpena:** Haurtzaroan ez zegoen euskarazko kultur girorik. Etxean musikazaleak ziren, orfeoia zela medio. Aitak kartzelan ikasi zuen ingelesez eta alemanez, eta aldizkariak irakurtzen zituen. 16 urterekin saskibaloian aritzen zen, Realeko taldean, eta Bordeleko neska batekin idatzizko harremana hasi zuen. Irakurzaletasuna. Liburuak.

Transkripzioa

- Kultur girua ta garai hartakua...

- Ze garai hartakoa? Haurtzaroan ez zegoen ezer. Haurtzaroan euskeraz adibidez ez zegoen ezer. Eta bestela zinea, guretzat kultura zan zinea. Gure aita juten zan, zan Koro Easoko soziyoa, eta gure etxean beti gorde izan da halako zaletasun bat musikarekiko, orfeoia zala ta. Gure ama eta etxeko izeba, ba, haientzat mundua bitan banatzen da: orfeoian ibillitakoak eta orfeoian ibilli gabeak. Kolean gindoazenian esaten zun: "hori orfeoikoa da", edo "hura, haren ama orfeoikoa da". Orfeoia zan gure etxean fundamentala. Ta gero kultur girorik, hola ekintza giro bezela, ez zegoen. Gure etxean, klaro, kontua da konpara-puntua nun jartzen dezun. "O sea", gure aitak kartzelan ikasi zun ingelesez eta alemanez eta orduan beti irakurtzen zitun aldizkari inglesak: "live", adibidez; alemana ez hainbeste; frantsesa... Liburuak zeuden gure etxian, gure aitak hori asko apreziatzen zuen. Eta nik suertea izan nuen hamasei urte nitula, juxtu lanian hasteko momentu horretan, agiyan pixkat lehentxio, nik saskibaloian egiten nun, lehenengo Buen Pastorreko ekipoan eta gero Real Sociadadean. Ditut argazkiyak kamixeta txuri-urdiña jarrita ta, orduan saskibaloia zeukan Realak. Eta behin partido bat jokatu gendun Bordeleko ekipo baten kontra. Lenengoa Donostiyan ta bigarrena Bordelen. Jun giñan Bordeleraíño saskibaloian. Eta han hasi nuen harreman bat idatzizkoa ekipo hartako neska batekin, ni baiñon bost o sei urte zaharragoa izango zana. Eta harreman horrek asko... eragin haundiya izan zuen nereko. Adibidez, neska hura ai zan orduan ikasten espaiñola, "licenciatura de español" Bordeleko fakultatean. Baiñon guk elkarri berak erderaz iten zian ta nik frantsesez; gero azkenian frantsesa egin zan gure hizkuntza. Eta haren bidez hasi zitzaizkidan, nik irakurtzen nun asko, nik betidanik irakurri det asko; amaren ustez gehiegi. Ixkutuan ere irakurri izan det. Batzutan

adibidez Baroja, aitzak ez zigun Baroja irakurtzen uzten, ta nik Baroja irakurri nahi nuen. Baiñon batzutan zan autorearen arabera, Baroja daukat gogoan, baiñon beste batzutan zan besterik gabe amak esaten zialako bista galduko nula, beti irakurtzen ai naintzala. Ta adibidez, amaren dendan, Nerecanen, saltzen zituzten ere bai liburuak. Eta orduan liburutegirik, liburutegi publikorik, ez dakit zegon, baiño guk ez genun ezagutzen, egongo zan, baiño guk ez gendun bide hori. Eta etxean ere, ba, liburu asko ez zeuden. Eta amak ekartzen zizkidan dendako liburuak eta irakurtzen nitun asko iriki gabe, hola, eta hola gero saldu in behar zialako. Irakurri eta salgai jartzen zun berriz. Eta orduan lagun frantses honen bidez hasi nintzan ezautzen literatura frantsesa eta musika frantsesa garaikidea ere bai. Eta horrek zabaltu zidan dexente ikuspuntu kulturala. Eta gezurra badirudi ere, haren bidez aillatu zitzaizkidan Rubén Darío edo Lope de Vega; klaro, ez zegon hori... Horregatik egin nuen hain aixa batxillergoa, zergatikan nere kultura personalean zeuden gauza asko.

2.100. Guraso eta aiton-amonen jatorria

- **Hizlaria(k):** Badiola Zubillaga, Klara
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-210/003
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 00:00:45. **Bukatu:** 00:01:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- **Laburpena:** Donostiako Parte Zaharrean jaio zen, Euskalerrria kalean. Lehen Ensantxea deitzen zitzaion. Aita donostiarra zuen; aitaren aldeko aitona donostiarra zen eta amona Andoaingo Sorabilla auzoko baserri batekoa. Klararen ama Herrerakoa zen, aitona Altzako baserri batekoa.

Transkripzioa

Ni jaio nintzen Donostiko Parte Zarrean. Bueno, Parte Zarra esaten deu, baina beti lehen zan Ensantxea. Euskal Herria kalean jaio nintzan, eta hantxe oraindik nere... nere ahizpa bizi da. Nere gurasoak, ba, aitta donostiarra zan, aitaren... ui, aitaren aldeko aitta ere donostiarra eta amona Andoaingo zen, Sorabillakoa, baserri batekoa, eta hona etorri zien bizitzea. Eta ama zan Herrerakoa, eta bere aita Altzako baserri batekoa ere bai, Altzan. Ordun Altza zan herri txiki bat, oso oso-oso txikia, ba, hori, 4 baserri ta eliza eta besteik ez. Oain Altza beste beste gauza bat da. Eta jun zian Herrera bizitzea. Eta gero ama etorri zan Donostira eta hemen jaio nintzan ni, hor Ensantxian, oin Parte Zaharra, baino beti, betidanik hor bizi izan gea. Eta orain ere Parte Zaharrean, beste toki baten, baina bueltatu bueltatu nintzen honea. Bai, bai.

3. Ohiturak eta bizimodua

3.1. Labaderoa; astoa, abantaila handia; lehenengo behia

- **Hizlaria(k):** Azurza Insausti, Roxita
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-001/006
- **Iraupena:** 0:02:43. **Hasi:** 00:09:53. **Bukatu:** 00:12:36

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberría, Idoia
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- **Laburpena:** Labaderoa herrian zegoen, baina jende asko ibiltzen zen. Errekara joaten ziren beraiek, ala iturrira. Asto txiki bat eman zien osabak; bestela, buru gainean. Txerri txikia. Behia erosi, eta ordaintzeko lanak.

Transkripzioa

-Ta hemen labaderorik bazeon?

Labaderua? Herrin! Baiño herrian jendia asko zeon ta, herriko jendiak labaderuak hartzen zitun, ta /da/ urak eta... Eta guk, basarrikuak, ahal gendun tokia! Harea o horrea o... han behera eo... Iturrik ba...

-Errekara-ta juten ziñaten garbitzera?

Bai. Bai, bai.

-Bai? Nora? Hemen, e... gertuen, ze...?

Bueno, ordu laurden bat eo! Ba daneta´re... horrea, hor behera juten... ordu laurden. Horrea juten bagiñan, ordu erdi igual. Horrea juten bagiñan ´e, ba ordu erdi jun ta /da/ etorritan, aixa!

-Orduan dana oiñez iten zan.

-Dana oiñez! Astua, guk astua izandu genun... Astua izandu genduneako, e, astua, nik izango nitun ba hamabi urte. Ta gui astua Añorgako osaba batek, baserriko... amen anai batek, baserrin, Añorga Haundin bizi zian batek astua bialdu ziun, e! Asto txiki bat. Eta hua pixkat hazi zanian o... haundi xamarra zan. Amak billatu zitun xestuak eta nolabaite... ta zakuakin zea in ta /da/... xestua jartzeko ta... Ama, bestela... Esne pixkat baldin bagendun buruan hartuta jun behar zun Donostia, Antigua. Ta geo, zeoze, ogiya ta gauza pixkat erosten bazun, diruik baldin bazun, burun hartu ta etxea, oiñez.

-Orduan, astua bentaja edarra...

Ta geo astua, geo astua... bialdu zigun, baiño geo harek xestuak biha zitun! Geo... axtalka, han xestuak jartzeko zea, tripan ta /da/ bizkarrian ta /da/ jartzeko, zea in biha zitzaiyon, koltxoia bezelako gauz bat, ez urratzeko zea... Hoitako´re gauzak biha zian! Osatzeko. Soka ta... bueno, zenbat gauza, ordia! Astua bialduagatik... prepaatzeko, astua preparatzeko!

-Eta gero astuan, astuakin juten hasi zan, plazara?

Geo ama astuan, astuakin hasi zan. Ta behi bat, behi bat gendun. Honea etorrira, ez gendun behiyik. Gue gurasuak, txerri txiki bat eman emen ziyoen amak-eta etxian, basarrin. Ta txerri txikiyakin honea, txerri txiki bat, hazitzeko besteik ez. Eta behi bat, esnia izateko behi bat eosi, eta diruba bestei kenduta, e. Bestei kenduta diruba, e! Laun bati kenduta diruba, behiya eosi. Eta behiya hua, guk, gue amak pagatu zuneako nik hogeita hamar urte izango nitun.

-Zatika pagatzen jun zan?

Pixkana-pixkana patu bihar! Osatu in bihar zan diruba! Urtian hainbexteko bat, urtian urteko... ordun merkeak zian, baiño diruik ez zeon /etzeon/.

3.2. Eskolan txokolatea eta ogia ematen zieten; jaietako errifak

- **Hizlaria(k):** Azurza Insausti, Roxita

- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-001/019
- **Iraupena:** 0:03:18. **Hasi:** 00:38:07. **Bukatu:** 00:41:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala
 - Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- **Laburpena:** Eskolako liburuak. Merienda ematen zieten eskolan, txokolatea eta ogia. Erdaldunek zer esaten zieten. Goiz eta arratsalde eskolara. Dotrina. Jaietan don Antonio eta don Luis etortzen ziren; errifa egiten zuten beti: gurutzeak, telak... Amak eskuz josten zizkien soinekoak.

Transkripzioa

-E, bueno... libururik-eta izaten zenuten eskolan?

-Bai, bertan ematen zizkiguen.

-Bai?

-Eta merienda ere bai. Txokolate ta ogiya.

-Han bertan, e?

-Bai, ayuntamientutik o ez takit nola o zeatik... Eta gu goizian ez bagiñan juten ta atsaldian juten bagiñan, zeak, erdeldun o zea... Guardia zibi... Guardia zibilak-eta... Hoik, hoik geo beti eskolan zeren ta /da/. Eta gu, berriz... lana ´re in behar gendun nunbait ´e ta. "A por la merienda! A por la merienda!". Txokolate ta ogiya ematen baitzuten atsaldian.

-Eta batzuk horreatik jungo zian...

-Horregatik ´e bai! Horregatik ´e bai, ta geo ikasi ´re iten genun zerbait. Asko ez, baiño... bakizu, bueno. Harekin bizitu gea, hor ikasitakuakin bizitu gea. "A particular" ez gea jun iñoa. Herrin.

-Goiz eta arratsalde juten ziñaten eskolara?

-Bai, ahal genunian bai, ahal genunian bai.

-Eta bazkaltzera etxera.

-Bazkaltzea etxea, bai.

-Eta buelta, eta gero berandu arte eoten ziñaten eskolan, ala...?

-Ez, labak arte eo.

-Laurak arte?

-Bai, labak o bostak o... Eta geo dotriña, dotriña ere bai ta...

-Egunero dotriña?

-E, bai. Apaizak... iya eguneo izaten giñun dotriña guk... Eta jaiyetan, bi apaiz: Don Antonio eta Don Luis. Hoik Antiguotik etortzen zian. Mutillak alde batean ta neskak bestean; baiño bete-betia aurria, e! Zea, komuniyoako-ta dotrina ikasten. Eta jaiyero zeoze ekartzen zuen, rifa iteko. Ba-batzutan ekartzen zuen santuk, hurrena ekartzen zituen... erropa igual, tela, paiñeluak... gauz bat eakutsiko izut, nik oaindik... A, bueno...

-Bai, gero...

-Oain ez dakat... Eta zea, ta geo rifak eiten zituen, eta nei gauza asko tokatu zaizkian, gauza asko.

-Bai, e?

-Gurutzia... Gurutzia, nik dotrinako gurutzia, dotrinan sorte... asmatu nuna o irabazi nuna hor dakat oaindik, e. Ta ne beste... Antoniok, Antonio... Martikorenak bestia zun. Ta hua hil zan /hiltzan/. Haren gurutzia ez takit nun izango dan, baiño harek zun bestia. Geo, telak ´e bai soiñekuak iteko...

Bakizu, pobre ikusten giñuen apaizak eta jaiyero zerbait ekarri iten zuen.
 -Eta tokatu ere bai. Hori ere bada zortia.
 Bai, baiño nik uste det /ustet/ tranpa iten zuela apaizak. Premiyik haundiña zekenei tokatzen zitzaizuen.
 -A bai, e, orduan...
 -Nik uste det /ustet/ in iten zuela tranpa txikin bat, pentsa... Nik tela, soiñekua iteko ta... Nik... asko tokatu zitzaixkian. Gurutzi hoi´e bai ta... bueno! Ta /da/ amak eskuz josten zizkiun.
 -Eskuz?
 Eskuz.
 -Eta bazekin amak josten, orduan...
 -Eskuz josten zitun ta /da/ gu... Hogeitaz urte in giñunian ni harek jositako soiñekokin ibiltzen nitzan. Eskuz josita. Izeba Joxepa eta biyak, gerratik etorrita, eskuz soiñekuk josten ta sobrecamak-eta iten ta... ordun erropak atea zian merke, salduan ta /da/, asko baliyo ez zuenak ta... tela ekarri ta pixkat txukuntzen.

3.3. Umeak Paristik ekartzen zituzten

- **Hizlaria(k)**: Azurza Insausti, Roxita
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-001/046
- **Iraupena**: 0:01:21. **Hasi**: 01:18:49. **Bukatu**: 01:20:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
 Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
 Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- **Laburpena**: Etxean jaiotzen ziren umeak. Emagina. Haurrak Paristik zetozeela uste zuten.

Transkripzioa

-Eta hemen partera-edo nor ibiltzen zan?
 -Bai, partera o zeoze etortzen zan. Ta nik entenitzen ez. Hor, egun batian kanpuan neola, ebitan, [...] neola, emakume bat etorri zan: "Sí, es que he estau en un parto". Ta nik: "Ze esaten du andri honek!". Parto ta ze.... "He estau en un parto y ahora pues voy a casa, y... esta lloviendo", ta...
 "Bueno, ze? Partua, zer da partua?".
 -Ez zan hitz eiten hortaz. Holako kontuak ez zian aipatzen?
 -Ez zian /etzian/ esaten!
 -Ez?
 -Nik, nik ez nekin!
 -Umiak nundik zetozen ta... ez zizueten...?
 -Paristik...
 -Hori esaten zizueten, Paristik zetozeela?
 -Paristik etortzen ziela ta! Bueno, ai ama... Ta...
 -Zuek sinistu, klaro...
 -Paristik, zea, ta /da/ han... "Ez, ez". Ez dakit zeinek, gue ahizpa o nik o ez takit, gu ahizpak... "Ez, ez, umiak tripatik etortzen gea".
 -Orduan ez zan kontaktzen ta holako gauzarik...
 -Ez ba!
 -... ez zan esaten.
 -Ez zan /etzan/ esaten! Ene... umiak...

-Dana zan pekatu.
-Paristik, Jesus!
-Ta dana pekatu zan orduan.
-Bai, bueno.
-Ez?
-Egiya! Egiya.

3.4. Atsolorra

- **Hizlaria(k):** Azurza Insausti, Roxita
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-001/053
- **Iraupena:** 0:00:49. **Hasi:** 01:28:05. **Bukatu:** 01:28:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
Aisia » Jai-giroa » Etxe barruko ospakizunak
- **Laburpena:** Umea jaiotzean bisitan joateko ohitura: atsolorra. Merienda. Opariarekin joaten ziren.

Transkripzioa

-Eta ume bat jaiotzen zanian, baserri baten, bisitan juten ziñaten?
-Gu, parientetan.
-Parientetan bai? Bestela ez?
-Ez, bestela ez giñan juten. Baiño...
-Atso-lorra...?
-Atso-lorra iten zan eh. Gu jungo giñan ingurukoa, honea, ta, nik gaiñontzian, ez naiz goatzen, juten giñanik.
-Ta, hori ze zan, atso-lorra?
-Merienda bat.
-Merienda bat?
-Merienda bat, eta hola, famili bat ekarri zulako, mundua, ohitura bat.
-Ta, umia ezautzera juten ziñaten, juteko ohitura?
-Bai, bai.
-Ta erregalon batekin, ala?
-Bai bai, beti zerbait, diruba eo, zerbaitekin eh, hutsik ez... Baiño nola ez zan ezer, eze askoik ez zan baiño gutxi.
-Baiña zeonakin, konforme?
-Bai, bai. Bai.

3.5. Bainatzeko tokiak

- **Hizlaria(k):** Amunarriz Andonegi, Jabier
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia - Sarasua Aranberri, Asier
- **Erref:** DON-003/009
- **Iraupena:** 0:01:27. **Hasi:** 00:14:32. **Bukatu:** 00:15:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekak eta

uretako jolasak

Aisia » Mendia eta hondartza » Hondartza

- **Laburpena:** Groseko hondartza arrisku handikoa zen. Santa Klarara ere joaten zen jendea. Txanelarekin joaten ziren.

Transkripzioa

- Ta hondartza beti Kontxara edo Grosera ta bazeon ohituraik?
- Ez, gaiñea Groseko hondartza beti izandu da este... arrisku haundiyagokua. Oso irikiya zan, itsaso aldea. Ez orain daon bezelakua. Oain pixkat... itsasuai puska kenduaz pixkat denfetsa haundiyaguak ditu, baiñon orduan dana oso zabala zan ta hola... Indar haundiya izaten zun, ta gaiñea ibaiko ertenian ere korrientiak izaten zian ta... Hara ez giñun juden gu.
- Beti Kontxa?
- Portuan edo Kontxan. Ta Santa Klarako griña ere beti ezautu degu.
- A bai?
- Bai.
- Eta hara igeriyan edo? Santa Klarara igeriyan eta juden zan?
- Batzutan bai.
- Bai?
- Bueno ondo igari zekitan bazakiten. Askotan juden giñan gu batel txikin batekin, txanel batekin, juden giñan. Eta ailleatu baiño lehen beti hondoratu iten [gi...]. Azkenian, txanela bultzaka eman bihar arranplara, hango arranplara iyotzeko.

3.6. Ikastola

- **Hizlaria(k):** Amunarritz Andonegi, Jabier
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia - Sarasua Aranberri, Asier
- **Erref:** DON-003/019
- **Iraupena:** 0:02:41. **Hasi:** 00:39:16. **Bukatu:** 00:41:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Fraideak
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- **Laburpena:** Eskolan txikitan euskaraz ikasi zuen; gero, gaztelaniaz. Anaia zaharrena La Sallen ibili zen, baina amak atera egin zuen handik, fraide batek ubeldua egin ziolako. Muñtild;earen eskolan ibili ziren gero denak. Txikienak eskola partikularretara ere joan ziren.

Transkripzioa

- Eta eskola?
- Eskolan, txikitan euskeraz, baiñan gero erderara. Behin hala... behin irakurtzen eta hasi ezkeo, erderaz. Gaztelera.
- Eta nun zan eskola?
- Ni ez naiz este... bueno nola esango... Nik gure etxian ixtori ask zeuden. Anai zaharrena praileta biali zuten. San Bizente onduan nola dao orain 'Orfeón Donostiarra'? Hor zeuden La Salleko frailiak. Eta behin, nunbait, larunbatian edo ama "etorri honea! Zu juxtu-juxtu katuak bezela gartzen zea ta! Garbitu behar zaitut...". Nunbait, ubeldu bat topatu ziyon nunbaite... ez dakit besuan edo nun. Eta "zer dezu hor? Nola in dezu hori?"

ta "prailiak". [Krimailla] zan nunbait. Eta "nik ez zaitut /etzaitut/ eskola bialtzen iñork kaxki tratatzeko!". Ta ez zuen /etzuen/ gehiyo bidali; kendu in zun. Atera in zun eskolatik. Eta bidali zun zea... 'Ensanche Oriental' bazan... Oain'e 'Escuelas del Ensanche' deitzen diote horri ez? Orain...

- Haurtzaindegia eta Orixe ikastola.
- Zuen etxe aurrian.
- Juan dan urtetik aurea.
- Bai. Horrea. Eta gero, ondorengiak han danak. Baiño bi azkenak, nunbait, ya orduan ere etxian este...
- Diru gehiyo zeon! Esan hori. Garbi.
- Diru gehiyo [...] Jun giñan eskola partikularrea erderaz ikastea, batez ere.
- Eta eskola partikularra nun? Zeiñekin?
- Inguruan'e bai. Han, gure etxe inguruan.
- Ze zian maixtrak eta?
- Bai, bueno lehendabizi ni Muñoaneko eskolatik atea nintzanian este... "viuda de Imaz". Ta Imaz zan kontzejala. Osea jauntxuak, inguruko jauntxuak. Maixtra ta... eoezin ez zan /etzan/ orduan ere... Eta han.

3.7. Beste eskolak

- **Hizlaria(k)**: Amunarriz Andonegi, Jabier
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia - Sarasua Aranberri, Asier
- **Erref**: DON-003/021
- **Iraupena**: 0:00:44. **Hasi**: 00:45:37. **Bukatu**: 00:46:21
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- **Laburpena**: Parte Zaharreko beste eskolak: 'Ensanche Oriental' eta fraideena, 'Los Angeles'.

Transkripzioa

- Eta bestela, beste eskolarik bazan Parte Zaharrian edo Bulebar inguruan edo?

- Beste bi hoyek esan dizutena 'Ensanche Oriental'. Hori zan este... Uste det /ustet/ ez zala /etzala/... ez zan /etzan/ munizipala orduan.

- Ez zan /etzan/ munizipala?

- Ez dakit, ez dakit. Ez dizut /etzituz/ esango. Ez naiz atrebitzen esatea, baiñon uste det /ustet/ gehiyogokua zala. Eta gero, frailiena!

- 'Los Angeles'.

- 'Los Angeles'.

- Edifiziyoa hor dago. Hoi da orfeoia [...] etxi horrena.

3.8. Gose garaia

- **Hizlaria(k)**: Bereziartua Elustondo, Joxe Antonio; Bereziartua Elustondo, Juantxo
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-009/025
- **Iraupena**: 0:03:11. **Hasi**: 00:35:20. **Bukatu**: 00:38:31
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

- **Transkribatzailea:** Etxeberría, Idoia
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- **Laburpena:** Goserik ez, baina aserik ere ez. Zortzi urtetik 22ra nahiko ogirik ez zuen izan etxean Joxe Antoniok. Jendeak gosea pasatu zuen, baserrian patata eta babarruna bazuten. Txerria. Txekorra parte eman gabe nola hil zuten. Arrazionamendua. Kategoriaren arabera, arrazioak ezberdinak. Kupoia, kartila. Edozein dendarara. Egian hiru denda zeuden.

Transkripzioa

-Gero... goserik-eta pasatu zenuten zuek, gerra ondoren?

-Juanxo: Bueno... guk ez. Guk goseik ez.

-Joxe Antonio: Guk goseik ez, baiño aseik´e ez, e!

-Juanxo: Goseik ez, baiño zegona, etxian zegona.

-Joxe Antonio: Zeatikan ogiya, nik zortzi urtetatik hogeita bi urte arte nehiko ogiya ez nun /enun/ izan etxian, eta txarra. Oso txarra.

-Beltza, ez?

-Joxe Antonio: Beltza ta txarra, e. Badia hamalau urte luze, e! Badia hamalau urte luze, e.

-Juanxo: Guk gose... kaleko jendiak bai, e. Hemen barriyoko jendea... Bueno, gosia erruzkoa pasa zun! Jende askok ordun... gose asko pasa zun, asko. Guk ez, "porque" basarrin... bakizu, patata, babarrunak, barazkiyak... gero arraultzak... Noizik eta behin txerriya ere hiltzen zan /hiltzentzan/. Beste baten, ordun... txekorra hil genun etxen! Parteik eman gabe. "Porque" bakizu, jaiyotzan ya parte eman bihar da, baiño gue aítak ez zun /etzun/ jaiyotzian ez ziyon /eziyon/ parteik eman, eta geo, hillebete bat o hola zunian, etxian hil genun. Eta dena gatzetan jarri, samueran, eta geo jan gendun.

-Holako tranpatxuak asko egongo zian...

-Juanxo: Guk goserik ez genun pasa, e! Baiño etxeko gauzak. Ez oan bezela danetatik.

-Eta razionamendua...

-Juanxo: Bai, razionamentua, baiño... razionamentua zan...

-Joxe Antonio: Etxeetan... Bueno, razionamentua gero zan [...].

-Bai, urte askuan...

-Joxe Antonio: Zortzi urtetatik... Razionamentua... Izan bazian etxiak hiru kategorikuak. "Primera", "segunda" eta "tercera". "Primera", gu ez giñan "primera" a ailleatzen ezeatik, baiño... "Tercera" kuak, ba umiak eta etxeko jendia, lanik iten ez zuena /etzuena/. Eta lana iten zuena /itetzuena/ zan "segunda" kua. Gu ez giñan ordun sartzen oaindik. Eta "primera" kuak, ba aberatsak. Eta bakoitzantzako raziyo bat o bi ezberdiña. Guretzako haundixeo, txikixeo ta txikixeo. Eta kartilla bat, kartilla bat kupoiyakin. Oliyo billa juteko, esne billa juteko, eta holako billa juteko... ba hamabostian behin o. Egunkariyan etortzen zan.

-Eta nora juten... jun bihar zan horren billa?

Juanxo: Dendetan!

-Joxe Antonio: Bai, bai.

-Juanxo: Eozein dendeta, e. Kartillakin eozein dendeta.

-Joxe Antonio: Kupoiya kentzen zizun, eta ematen zizun...

-Juanxo: Hemen Egian zeren hiru denda ordun. Ez zeon besteik. Hiru denda. Hemen, Egian.

-Eta ze tokitan zeuden, dendak?

-Joxe Antonio: Dendak?
 -Juan txo: Bat, Enrike Simal... Egia sei.
 -Joxe Antonio: Sei o zortzi, e!
 -Juan txo: Ez, zortzi panadeiya!
 -Joxe Antonio: Bai, panadeiya, oaintxe pasa naiz ni handik.
 -Juan txo: Egia sei zan. Bat. Gero, bestia Tabakalera aurren, Gerrikona. Portun bizi zianak.
 -Joxe Antonio: Bai, bai, bai.
 -Juan txo: Gerriko. Eta gero hementxe uan estankua... bueno, etxe berriya nola in dute hemen... Egian goiyen, ta hor. Hor... "las... la patatera" esaten... "Los Agerretxes. La patatera". Hor zeon beste denda. Barriuan ez zeon beste dendik ordun.

3.9. Txikitoen zergatia eta tabernako jana

- **Hizlaria(k)**: Muxika Lasa, Jokin
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-011/003
- **Iraupena**: 0:03:35. **Hasi**: 00:06:00. **Bukatu**: 00:09:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
 Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
 Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
 Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
- **Laburpena**: Gizonek ardoa edaten zuten tabernan. Txikitoak hartzearen zergatia: etxean jende asko izaten zen, eta lanetik irtetean tabernara joaten ziren gizonak, traba ez egiteko. Tabernako jan-edana. Pintxorik ez zen egoten. Igandetean umeak aitekin joaten ziren tabernara, eta pastelak jartzen zituzten barran. Haragi egosia jartzen zen eta salda, tortillak, legatza.

Transkripzioa

-Eta ze, ze eraten zan? Ze eraten zuten gizonek?
 -Ardoa.
 -Txikitoa?
 -Txikitoa, bai. Txikitona ´re... beitu, esaten da txikiteoa, txikiteoa, baiño txikiteoak bere esplikazioa badu. Ordun txikiteoa asko zan. Beitu, etxiak zian txikiak, familik haundiyak: aiton-amonak, eta etxeako bat ezkontzen zan, eta ume asko. Ta /da/ ordun saloik eta ez zeon /etzeon/, bizitza iten zan sukaldean dana, eta ume ba gela batian hiru eo, ohi bakoitzian bi ta hola. Eta gizonak gehiyenak langilek zian, eo arotzak eo linternerok eo, e... eo igeltserok eo... eta lanetikan irten eta etxea jun, eta ordun baiño ´e ez zeren /etzeren/, sukaldeko arraskan pixka bat txukundu... eta pixka bat erropak eta aldatu, ta han traban zeren. Teleik ez zeon /etzeon/, ta kalea. Ta laun artian ba baxoerdik edatea. Gero, danak, ume guztik eta apaldu ta ohiyian sartzen zianian, ordun etxea apaltzea. Hori esplikazio oso interesantia da, zeatikan ematen du gizonak ba parranderok eo... beti ba kalen ta /da/ baxoerdik eaten ta /da/... bazun bere zergatia. Bai.
 -Eta zuen tabernan edariya ta... jatekua ere egongo zan.
 -Bueno, ez oain bezela. Oaingo pintxok eta hoiek ez zeren /etzeren/. Horrek izan zun /izantzun/ bere... beitu, igandetean askotan ba emakumek etxen, bazkaiya iten, eta ume ba aitekin; emaztiak: "Bueno, eaman ume

habek hemendikan buelta bat ematea". Baiño buelta bat ematea izaten zen bukaera alde zarren. Eta hasi giñan jartzen igandetean mostradorian pastelak, umeegatik. Bestela, hamaiketakua iten zan, baiño mahaiyan. Adibidez, haragi egosiya; orduan haragi asko ibiltze(n) zan salda iteko ta... ordun ez zegon /etzegon/ "ni"... ez, e, nola da? Kener, Knorrk eo Korn... bueno, hoi; oaingo Gallina Blanca ta istorik, ordun ez zeon, ordun haragiya. Eta haragi hura zerbitzen zan ba piparrakin o tomatikin o, hamaiketakua. Salda, eta gero hori. Eta mostradoren geo hasi zan pintxuak-eta jartzen. Atsaldetan bai, atsaldetan tortillak-eta, adibidez antxoan tortillak, e, bakallauan tortillak, legatz prijitua, mostradoren. Eta bokartak, zianian, ta / da/ holako gauzak jartzen zian mostradoren. Baiño pintxona gero hasi zan. Oain, berriz, hoi da inportantena.

3.10. Taberna eta eskola uztartuz

- **Hizlaria(k):** Muxika Lasa, Jokin
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-011/007
- **Iraupena:** 0:02:56. **Hasi:** 00:11:44. **Bukatu:** 00:14:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
 - Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
- **Laburpena:** Tabernan umetatik hasi zen lanean. Enkarguak egiten eta. Eskolara Kanpandegi kalera joaten zen, Muñtild;e;oaren ikastolara. Muñtild;e;oatarrak. Gerran itxi egin zuten. Don Eugenio Goia zen maisua. Gerraostean, karlista baten babesarekin, Nuestra Señora del Pilar ikastetxea jarri zuten.

Transkripzioa

-Eta zu zenbat urtekin hasi ziñan tabernan lanian?
-Ba txiki-txikitatik zerbaitetan. Baserritan bezela, lana danentzako zeon.
-Ta ze, zeintzuk zian ume txikiyendako lanak?
-Ba ez dakit, ba, ba gauzka bildu eo... zerbait ekarri eo, kaletik. Holako zeak.
-Enkarguak?
-Enkarguak eo hola zerbait, e, bai. Gero ez dakit hitz ein behar dan, baiño eskolako historia...
-Bai, hori galdetu behar nizun.
-Bai, bai. Gu hasi giñan Campanario kalen, Koruko Amaren ikastetxea zan. Muñtild;e;oatarrak zian aberats batzuk, Bidanikok, eta oso euskaltzalek, eta haiyek jarritako eskola ta... bueno, ikastola. Eta han hasi giñan. Eta gerra etorri zan, eta itxi in zuten. Bi aldiz, bi aldiz bialdu zituzten kartak... Gure maixu jefea izan zan Don Eugenio Goya. Oain kaletxo bat eman diote hemen, Trinidadeko plaza hortan?
-A, bai?
-Bai. Eugenio Goya pasa... ez dakit, pasalekua, ez dakit ze jarri dioten. Donostiko gazte asko harrekin ibilitakok giñan. Bai, itxi in zuten, eta geoztikan jarri zuten "Frente de Juventudes" leku hartan; oain Kaialde, zaharran egoitza da, ta ikastola oain kendu dute hortikan; hor hasi zan, eta oain dakate hemen, Zuloaga... bilobak-eta hor dabilta. Eta bueno, ba gu

danak kalen gelditu giñan eta Don Eugeniok eta... beak`e bizi behar zuen, eta guri eskola eman behar`e bai, eta antolatu zuten... Koruko Amaren ikastetxea zan, eta maixu bat bazan erdi karlixta eo, ta harren babesen eman zioten baimena irikitzeko “Colegio de Nuestra Señora del Pilar”. Eta han jarraitu gendun.

-Eta nun zan hori?

-Hori zan hasieran, e, oain “sociedad” Euskal-billera badago... oian soziedade bat da, Euskal-bilera. Eta ordun lokala nonbait libre zegon ta /da/ han... Baiño gu txikiñak giñan e, Kostituzio plaza... enparantzan. Hemen, Kostituzion. Pixu baten, txikiñak, andereño batekin. Andereño, señorita esaten zan ordun. Eta hor hasi giñan, ta /da/ geo pasatzen giñan zeara.

3.11. Larunbatetan eskolara

- **Hizlaria(k)**: Muxika Lasa, Jokin
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-011/012
- **Iraupena**: 0:01:21. **Hasi**: 00:29:07. **Bukatu**: 00:30:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorak
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- **Laburpena**: Urgullera joatea txangoa zen. Ostegun arratsaldetan jai izaten zuten. Larunbatean eskolara joaten ziren: marrazketa zuten, Don Gerardorekin. Zigorak jartzen zituen, eta gezurretako izenak ematen zizkioten.

Transkripzioa

-Eta, Urgull aldera eta juten ziñaten?

-Keba, hori eskursiyua zan! Urgullea, eskursiyua! Atzalde baten eo... Zeatikan ordun osteun atzaldetan izaten gendun jai, launbatian zan beste eunak bezela. Bai. Launbat atzaldian izaten gendun dibujo, ta gendun maixu bat, hemengo optika bateko langillea zan, ta etortzen zan guri dibujo eakustea, Don Gerardo. Eta harrek zigorak jartzen zitun, hizketan ta hola ta, aber: “[...]”, ta apuntatu iten zun, ta ematen zitzaien, ematen zioten abizenak gezurretakok, ta hurrengo launbatian: “Aber, los castigos”. [...] “No ha venido.” Ez zegon abizen hartakoik, ta holaxe, oso gizon ona zan, ta bueno, ez dakit kontuatzen zan o ez baiño...

-Konturatuko zan.

-Ez dakit ba.

3.12. Elizaren eragina eguneroko bizimoduan

- **Hizlaria(k)**: Muxika Lasa, Jokin
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-011/015
- **Iraupena**: 0:01:46. **Hasi**: 00:32:50. **Bukatu**: 00:34:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Agirre, Eli

- **Gaia(k):**

Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak

Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina

Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak

- **Laburpena:** Elizaren eragina izugarria zen. Eskolara apaizak joaten ziren hitzaldiak ematera, Don Bizente Barrena bikarioa eta. Mezara maisuekin joaten ziren. Neskak ere bai, ia egunero, mojekin. Dotrina, eskolan. Jai erlijiosoak: Koruko Ama, Aste Santua, Pazkoazkoa...

Transkripzioa

-Gero, elizak, izugarrizko indarra zeukan ordun, bai, erabat ezberdiña zan. Beitu, adibidez, guri eskolara apaizak etortzen zitzaizkigun, hitzaldik ematea ta, Don Vicente Barrena, oso famosua zan, San Bizenteko bikarioa. Ta nola zeon eskola ta, hua etortzen zan ta, berebiziko "filipikak" botatzen zizkigun, eta gero, ba, mezeta asko juten giñan, alkarrekin danak, maisukin ta. Oso, eliza esaten dan bezela, "el nacional catolicismo" izugarria zan, izugarria. Adibidez, neskak atzo leihotikan ikusten aitu giñan, estropada bukatuta ta gero, ze, ze giro zeon ta, jesus! Garai baten neskak hola ibilli? Mutillak, ez, ez horrenbeste, baiño, mutillak'e, baiño neskak? Bueno, bueno... Elizara, ta hor, zea, Elizaranekok askotan ba ya, maiatzan ta ya eunero mezeta mojakin ta, beste mundu bat zan. Dotriña ikasten gendun... -Dotriña, euskeraz ala...?

-Erderaz.

-Dana erderaz?

-Eskolan bakarrik euskeraz ematen zun [...] fitxaje hori, lehen esan detena, horrek euskeraz ematen zun, "este", nola esaten, dotriña bai dotriña. Oain kristau ikasbidea esaten da, ordun dotriña.

3.13. Erlijioarekin lotutako jaiak

- **Hizlaria(k):** Muxika Lasa, Jokin

- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia

- **Erref:** DON-011/016

- **Iraupena:** 0:03:07. **Hasi:** 00:34:36. **Bukatu:** 00:37:43

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

- **Transkribatzailea:** Agirre, Eli

- **Gaia(k):**

Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak

Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera

Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak

- **Laburpena:** Jai erlijiosoak: Koruko Amaren Eguna, Aste Santua...

Pazkoazkoan, txartelak ematen zituzten elizan, aitortu eta jauna

hartzeko. Txartela saski batera bota behar zen. Gaixoei ere eramaten

zitzaien Jauna, palioarekin, latinez abesten, Pazkoazkoan. Meza ere

latinez izaten zen. Goizeko zazpietako meza, euskaraz.

Transkripzioa

-Eta jai erlijiosuak eta asko izango zian?

-Asko, oain baiño gehigo, bai. Adibidez, azkenekoa, Koruko Aman Eguna jai izaten zan. Eta gero Aste Santun ta, bueno, beste mundu bat zan. Beitu,

hiru detaille emango dizkitzut: bat, Pazkoazkoa iten zan, urtian behin, oain hori ya ahaztuta dao, urtian behin ein behar zan, aitortu eta Jauna hartu, Pazkoazkoa deitzen zitzaion. Herritan, txartel bat ematen zan, ta txartelan billa jun behar zan bikariongana, ta iten zun azterketa bat bezela, galdera batzuk erlijionak eta, eta batzuei ez zien ematen. Eta gero berriz bueltau in behar zuen ta horrela. Baiño Donostin ez zan hori, Donostin ematen zituzten txartel batzuk elizan eta hua beteta Pazkoazko itian, apaiza pasatzen zan, orduan ez zan oin bezela, ordun danak illaran belaunikoz jarri ta apaiza zan moitzen zana. Eta, monagilloa bandeja batekin ta kandela batekin juten zan apaizakin, eta bandeja hori hemen jarri eta ordun ematen zun ahora /ahura/, apaizak Jauna. Eta, txartel hori, Pazkotan, saski baten bota in behar zan, kontrola emateko, jendea nola... Ta nik ezagutu nuen emakume bat, gizona ez zan elizara joaten, baiña botatzen zun gizonan txartela. Gero, adibidez, Pazkoazkoa gaixok izaten zian etxetan, ta iten zan, goizian egun baten, ba haiei Jauna eaman. Paliokin eta soldadukin, bandakin korneta jotzen eta talde bat abesten gelditzen zan atarin, eta iyotzen zan apaiza gaixoai Jauna eman ta jetsita, buelta osoa Alde Zaharren. Bueno, San Bizente parroki bat zan ta oain danok bat gea, eta Santa Mari beste bat, eta bi egunetan iten zan hori. Eta laguntzaillek, kandelakin ta...

-Ta ze abesten zan?

-Erlijioko, latiñezko... gehienak latiñezkok.

-Ta meza latiñez izaten zan?

-Bai, bai, bai. Sermoia euskeraz eo, euskeraz, lehenengo, goizian lehenengo zazpitako meza, mezetan euskeraz, beste guztik erderaz, bai.

3.14. Igandero mezara

- **Hizlaria(k)**: Azkue larza, Juan Joxe; Azkue larza, Seberiana
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-014/022
- **Iraupena**: 0:02:18. **Hasi**: 00:50:18. **Bukatu**: 00:52:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k)**:
 - Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizkizunak eta otoitzak
 - Ohiturak eta bizimodua » Erljioa
- **Laburpena**: Igandero joaten ziren mezara Aieteko kaperara, goizeko zazpietan eta eguerdiko hamabietan. Erljioak indar handia zuen orduan, dena lotzen zen elizarekin, dena zen pekatu. Halere, askotan ez zituzten errespetatzen elizaren esanak.

Transkripzioa

-Ta gero, zuek, mezetara ta jungo ziñaten?

-Juan Joxe: Bai, bai.

-Orduan e jende guztia juten zan?

-J.J: Bai, bai, bai.

-Ta nora juten ziñaten?

-J.J: Aiyetea. Hor do, eliza oandikan'e, hoi.

-Seberiana: Aiyetea, kapilla zan ordun e, ez zan parrokiya oan parrokiya deu baiño ordun kapilla zan.

-Eta, igandero juten ziñaten?

-S: Igandero, jun biharko!

-J.J: Biharko, ta gaiñea ordun apaiz harrek'e...
 -S: Goizeko zazpitan e! Goizeko zazpitan ta geo zan bestia hamarretan.
 -J.J: Bai, goizian zazpitan ta geo bestia hamarretan izaten zan ordun.
 -Eta apaiza ze eoten zan, kontrolatzen?
 -S: Bai, bai, bai, bai.
 -J.J: Apaiza gaixtua zan hua e...
 -S: Apaiza, diruzalia.
 -J.J: Demostracio Iriarte.
 -Ta, zorrotza hori're orduan? Gogorra?
 -J.J: Hua, sermoiya ematea're pulpitoa iyotzen zanian, beti goitikan han aitzen zan lerdia daiola eh, hoi lerdia daiola ez zan gaizki aitzen hua baiño... Danai bijilatzen e, danai zea, bua! Hua...
 -Orduan e, erlijioak indar haundia zun, ezta?
 -J.J: Bai, bai.
 -Den dena lotzen zan elizakin-eta, erlijiyuakin eta, dena pekatu?
 -S: Bai, bai, bai.
 -J.J: Bai, bai, bai, bai.
 -Ta hor e, elkarrekin dantza itia ta? Hori're pekatu izango zan?
 -S: Bai baiño jendia ibiltzen zan halare.
 -J.J: Ibili iten zian ordia, ez zun errespetatzen.
 -Ez? Beste toki batzutan bai... Hemen ez?
 -J.J: Bai beste toki batzutan bai [...], hemen'e, jendiak zeatzen zan ibiltzen zan e.
 -S: Hemen jendia ibiltzen zan.
 -Eta hemen neskaguntza-eta egoten zan? Baserrietara-eta mutillak juten ziran laguntzera etxeraiño-eta?
 -S: Bai, bai, etxe ondoaiño.
 -Etxe ondoraiño? Etxeraiño ez?
 -S: Etxe ondoaiño, etxeaiño ez.
 -Eta ez dakit e, ezkutuan ba pasiatzeko ta hola lekuri eoten zan? Bikotiak eta juten zian?
 -S: Bai, hor ospital aldea, Amara aldea... Gue zea hoi zan, o zinea juten baziñan, dirua baldin bazan.
 -J.J: Orduan kamiño estu-estu batzuk izaten zian gaiñea, kamiño zaharrak zian, geotzikan indako biriak dia danak oain!

3.15. Belar ondua eta sega lanak

- **Hizlaria(k)**: Altuna Etxeberria, Inaxi
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-015/006
- **Iraupena**: 0:02:30. **Hasi**: 00:14:11. **Bukatu**: 00:16:41
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
 Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
 Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- **Laburpena**: Behien jatena. Belar ondua. Metak. Aitak esaten zuten sega eta behiak jeztea ez zirela emakumeentzat. Nora joaten zen mezetara. Ubako Ama Birjina eta erreformatorioa.

Transkripzioa

- Eta zer ematen zenien jaten behiei?
- A! Behiai? Ba, ematen genien, ba, belarra, belar berdia. Eta geo negun

belar ondua. Belar ondua, ba, etxian iten zian hamalau bat meta eo hola. Eta... Bueno, etxian, etxeko terrenoetan. Eta ohiturak, bueno, ba, igandean, adibidez, aita jutun zan, zea, gogoratzen naiz, ba, belarra ebaki bihar zanian ekartzen zitun hola barriuan izaten zian gizon bat eo beste basarrikuak ziranak baiño kalia bizi ziranak. Ordun, nola bera bakarrik zeon belarra ebakitzeko, zeatik gure aitak esaten zun beti behiyak jeztia eta segan egitia ez zirala emakumientzako lan egokiyak. Pues, indarra bihar zalako edo. Eta ez zigun uzten. Ordun, ba, bea bakarrik zeon. Eta ekartzen zun beti bat eo beste belarra ebakitzen laguntzea. Eta pentsa nola aldatzen dian gauzak, ba, zean, Loiolako kuartelen gaiñan zegoen —ez dakit zuk jakingo dezun— Uba, Ubako Ama Birjiña. Zegoen reformatorio bat. Bai. Eta zan eliza bat oso polita. Eta han egoten zian mutillak, reformatorioa, pues, badakizu, hola, bihurri xamarrek. Mutil gaztiak, e! Eta ordun han izaten zan meza goizeko seietan. Eta nola barriuan —ez dakit seguru zan zazpi... Nik badakit gu zortzi t´erditako mezeta jutun giñala, jeneralian. Ez dakit zan zazpi t´erditan eo zortzi t´erditan lehenbiziko meza. Geo izaten zan meza nagusiya hamarretan. Baiño jutun zan, belarra zeonian, seietako hara, mezetara. Igual hiru ordulaurdeneko bidia, e! Seietako mezetara. Geo etxera etorri eta belarra moztea. Eta geo gu jutun giñan, pues, ya ordu bat eo beste zemazkitenian ebakitzen, ba, eamaten genien kafia eta pixkat, badakizu, mantentzeko ritmua, ezta? Eta hola.

3.16. Behizain, ipuinak irakurtzen

- **Hizlaria(k):** Altuna Etxeberria, Inaxi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-015/014
- **Iraupena:** 0:03:16. **Hasi:** 00:36:59. **Bukatu:** 00:40:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
Aisia » Kultura » Irakurtzea
- **Laburpena:** Behizain larrean, ipuinak irakurtzen. Baserriko lanen banaketa. Amonak egiten zuen bazkaria. Zer jaten zuten. Txerria hiltzen zuten hasieran.

Transkripzioa

Bueno, larrea ere ateratzen genitun, behiak, udazkenian edo hola, ez? Eta askotan ba, ee, larrean zaintzen bazenbiltzan... ta nik beti eamaten nun ipuien bat, zeatik irakurtzia asko gustatzen zitzaidan. Eta tebeoren bat, ipuien bat eramaten nun eta jartzen nitzan han ixkiñan, behiak larrian zebiltzan bitartian ta halako batian nere aita beste zelai batetik: “Iñaxitaa!”. Iñaxita deitzen ziten. “Iñaxitaaa! Behi hoik!”. Ta igual aldameneko belardin zebillen bat edo beste. Eta ni irakurtzen! Eta, eta holako anekdotak, ez? Baiño... nik uste etxe geyenetan, klaro, etxe geyenetan anayak izaten zian, eta, anaiak izaten zianez, ba jeneralian ba lan hoiketari, ikuilluko lanetan eta zelaieko lanetan-eta anaiak ibiltzen zian, o mutillak ibiltzen zian. Hombre, berdura, berdura biltzen ta hori... Gure etxian, adibidez, amonak iten zitun etxeko lanak: bazkariya jarri... Bueno,

lanak, nere ama ni goatzen naiz igandetan aitzen zan pues zeak ateatzen zitun salatik eta geletatik, muebliak atera eta garbitzen, hautsa kentzen ta hola, igandetan, e! Baiño bestela asteguneko zea, ba amonak iten zun, etxeko martxa. Ama etortzen zan plazara, gu juten giñan eskolara eta... bueno, hamalau urte nitun bitartian, ez? Eta geo ba etxean. Eta hola.

-Zer izaten zan jateko? Bazkaltzeko eta, normalian babarruna?

-Honbre, batzutan babarruna, bestetan bainak, etxean geneukan... berdura ere bai... eske etxean genun! Tomatia ensaladan asko jaten genun, letxua're bai, lentejak... Eske Donostia egunero etorrira, ba eamaten zenitun... Geo, haragiya're bai, jeneralian ba xerra. Eta afaltzeko, ba arraia ta... Ez da, e, ez da Goierriko herritan ta bezela, ez. Ez zan, zeatik han ba beste era batean, etxeko gauzak izaten zituzten, ez? Haragiya ta gauza hoyek ba biharbada... Ta etxean ba, aurrenetik txerria hiltzen zuten; bueno, ni gordetzen nitzan ganbarako azkeneko zokuan, haren karraxiyak ez aditzeko. Baiño...

-Urtero hiltzen zan txerriya?

-Aurrenetik bai, txerri bat hiltzen zan. Eske bizi zian baita nere amonaren anayak, bizi zianian, geyo giñan etxian eta ordun bai. Eta odolkiyak eta nola iten zian ta...

-Ta zuk in dezu odolkirik ala ikusi bakarrik?

- E, ikusi bakarrik. Oaindikan ni umia nitzan, baiño goatzen naiz. Eta taluak nola iten zitun amak baita, hori ere goatzen naiz, e.

3.17. Eskolatik bueltan, baratzeko lanetan

- **Hizlaria(k):** Zamora Malkorra, Juan
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-016/005
- **Iraupena:** 0:02:22. **Hasi:** 00:04:13. **Bukatu:** 00:06:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
Euskara » Euskararen egoera
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- **Laburpena:** Umetako lanak baserrian. Eskolan ibili zen 12-13 urte arte, eta etxean zain egoten ziren. Baratzeko lanak. Eskolan sei urterekin hasi zen. Udal eskolan ibili zen lehenengo eta gero Lourdes eskolan, beti erdaraz. Euskaraz lagun artean. Ondo portatuz gero, zigorrik ez.

Transkripzioa

- Eta baserriko lanak e... zu mutikua ziñala ze lan iten zenitun?

- Gu mutikuak giñala eskola jauten giñan gaztetan. Ibili giñan bastante aldi... 12 urte bat urte arte, 13 bat urte ibili giñan, eta... han etxian zain eoten zian [...] Etxia juaten giñanian lanean hasteko! Baratza re asko iten gendun, ta barantzan lan asko bihar da! Gauza pollita da e..., baño lan asko in biharra da. Ta aita ta ama han eoten zian zain "Etorri honea. Hau in bihar da ta hoi in bihar da ta! Etorri ta ekarri hua ta... Aizu, ekarri atxurrak ta...". Holaxe, hantxe geatu be behin hanka gañian jarri giñan ezkeo! Bai.

- Eta eskolara... zenbat urtekin hasi ziñan juten?

- Eskola juteko ta... sei urtekin ta hola hasten zan. Orduan ez zan /etzan/ oin bezala. Bi urtekin ez zan /etzan/ juten ordun eskola. Ordun, sei urtekin edo hola. Ta ahal zunak ahal zun arte. Ni 14... 13-14 urte arte ibili nitzan.

- Eta nora joten ziñan?

- Antigua. Antigua... aurrena batian ibili nitzan, Lurdes edo... munizipaletan aurrena ibili nitzan. Bai. Ta geo, Lurdes edo... bazan zea... beste partikular bat, ta geo handik beste toki batea pasau ziaten, eta han bukatu nun.

- Eta beti erderaz zian eskolak ala?

- A, bai erderaz eskolak. Ordun, garai hartan ez zeon /etzeon/ euskaraz iteik e! Dana erderaz. Gu... gu euskeraz aitzen giñan e! Geen artian, baño... eskolan ta ez zeon /etzeon/ ordun euskeraz... euskeraz iteik.

- Ta oso zorrotzak zian eskolan? Zigorrik eta jartzen zuten?

- Ba, neurrin. Ez, ni e... han ondo portatuzkeo eztue neurrik jartzen e. Norbeak portatu behar du ondo. Norbera ondo portatzen ba ez dao /eztao/ ze [...].

- Ta toki berera... zure arreba ze joten zan beste toki batera eskolara?

- Bai. Hua beste toki batea joten zan. Hua zea... eztakit noa joten, baño Antigua... hua re Antigua joten zan. Eztakit esateko, baño ya ahaztu zaizkit.

- Monjetara ala bestela?

- Ez, bestela. Bestela zan.

3.18. Ez mozkortzeko, onena pitarra

- **Hizlaria(k)**: Zamora Malkorra, Juan
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-016/025
- **Iraupena**: 0:00:46. **Hasi**: 00:33:29. **Bukatu**: 00:34:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Agirre, Eli
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
Baserrria » Baserriko lanak » Sagardogintza
- **Laburpena**: "Pitarra" zer den azaltzen du: sagardoa, ura botata. Lanerako ona, ez mozkortzeko. Urik ez zen edaten.

Transkripzioa

-Pitarra esaten zitzaion, dana bat da hoi e? Baiño pitarra da sagarduai ura bota. Rebajatu, sagardua rebajatu, ta hua izaten zan basarriako edariya / eraiya/. Zeatik, sagardua naturala edaten badezu udaran, danian haizia beotuta, harek mozkortu iten du, ta egarriya kendu biharrian mozkortu. Ta asko, egarriya donian asko edan behar baita. Ta ure edateko kostunbreik ez zan ordun, ohituraik, ez zan ura edateko zeaik izaten ta, sagardua ta, sagardua rebajatu in bihar, hoixe da pitarra, sagardua rebajatuba.

3.19. Etxaide kaleko eskola

- **Hizlaria(k)**: Isasti Etxeberria, Xabier
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-022/003
- **Iraupena**: 0:01:42. **Hasi**: 00:03:40. **Bukatu**: 00:05:22
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
Euskara » Euskararen egoera
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- **Laburpena:** Etxaide kalean hasi zen eskolan, gero Zaldua biltegia jarri zuten lekuan. Sistiagaren emaztea zen maistretako bat. Hortik Muñoaren eskolara joan zen. Euskaraz ikasi zuen bietan. Gerra etorri arte ez zekien erdaraz. Gero, euskara galarazi egin zuten.

Transkripzioa

- Holaxe ibiltzen giñan. ta geo ni lehenbizi eskolan hasi nintzanian'de "calle" etxaiden hasi nitzan. Oain do almazena bat "Zaldua", "Zaldua" zeon, oain ez dakit segitzen dun. Ta han ibili giñan eskolan bajo batian, "parvularios", ta geo hortik pasa nitzan ba zeara, "calle" campanario.
- Muñoan eskolara?
- Muñoana, Muñoan eskolara.
- Eta lehenengo hori, Zalduakua, hor nor zan maixua edo maistra?
- Maistra zan... Arzelus? Ez naiz goatzen. Bi ibili zian han: bat Sistiaga, bueno, Sistiagan emaztia zan. Zeatik Sistiaga zan bandako direktoria ordun ta haren emaztiak'e, ba, klasiak ematen zigun. Baiño ez naiz goatzen ondo zan lehenbizitik "calle" campanarion o zan hor, ez naiz goatzen ondo.
- Eta hor klasiak euskeraz izaten zian?
- Euskeraz, gerra etorri arte nik ez nakin erderaz. Ordun derrigor... begira, komuniyuak harrapatu zien, ordun komuniyuak bi iten zian: bat zazpi o zortzi urtekin ta bestia hamabi-hamahirukin. Eta zazpi urtekin nik euskerazko dotrina dana-dana [...], baiño geo sartu zian gerran eta galarazi in ziguten eta gero ez euskeraz eta ez erderaz, galdu nitun danak.
- Gerran ahaztu?
- Dan-dana han ahaztuta.

3.20. Gabonetako otordu bereziak

- **Hizlaria(k):** Urkiola Loinaz, Jose Mari
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-029/037
- **Iraupena:** 0:01:14. **Hasi:** 00:34:26. **Bukatu:** 00:35:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Eliza giroko ospakizunak
- **Laburpena:** Gabonetan zer jaten zen. Aza olioak. Bisigua. Haragia. Konpota.

Transkripzioa

- Gabonetan, ze gehio jaten zan?
- Gabonetan? Gabonetan zan, tipikua zan, 'azoliyuak', ezautzen dezu hori? Ez dezu ezautuko.
- Ez baiña, entzunda daukat.
- [...] Eltzeka bat aza eosi, ta, oliyo gordiña bota gaiñea ta, geo ez dakit ze botatzen [...] aza oliyuakin, platerka bat hoi, aza. Gero, pues, zea hori, bixigu hori, ta geo pues, zea, haragiya, haragiya o arkumiana o, o txerriyana o, behiyana o, segun ze haragi klase, hoi.

-Eta postre?
-Postria zea, este, nola da hori? Macedonia esatea nijuan ez, macedonia ez, konpota, konpota.

3.21. Inposatutako fedea

- **Hizlaria(k):** Larrea Aranguren, Imanol
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-034/013
- **Iraupena:** 0:01:14. **Hasi:** 00:26:17. **Bukatu:** 00:27:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Fraideak
- **Laburpena:** Marianistetatik irtenda, batzuek fede handiarekin segitzen zuten, eta beste batzuek justu kontrakoa. Berari hori gertatu zitzaion, baina seme-alabekin berriro bueltatu zen erlijio kontuetara.

Transkripzioa

Eta horrek, ba, sortzen zitun ba, ez dakit nola esan, handik ertenda ba batzuek bere fedia benetakua izango zuten eta oso zintzo segitu zuten ta asko e? Dia asko garai hartako zean segitu dutenak bide hortatik. Eta beste batzuek ba, ez dakit, nola oso inposatutako gauza zan, ba askatasuna izaten danian ba ospa ein genun ez? Ez dakit. Ta hori ondo're ez det esan, zeatikan ospa in genun, baiño gero atzea bueltatzen zea, seme-alabak dituzunin, ezkondu ta sema alabak eta "joño, ba hauei'de edukaziyo pixka bat eman behar diyezu". Ta ordun ez dakit, hasten zea ta, joe, pentsatzen dezu ba zea, berriz'e sinismena etorri zaizula ta dana. Hainbesteaiño da. Zuk nahi baldin badezu beste batzuei erakutsi, lehenbizikotik zerorrek hasi behar dezu siñisten. Eta jode, ba hor problemak izan nitun, eta bueno, baiño halaxen oso ondo moldatu nintzan eta ematen zuen jode, ba, eskutik hartuta eramaten nitun lehenengo ostiraletan ta holako zea ohituretara, goatzen naiz, bai, batez ere euskerazkua zanian.

3.22. Euskara, etxeko hizkuntza

- **Hizlaria(k):** Larrea Aranguren, Imanol
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-034/016
- **Iraupena:** 0:01:03. **Hasi:** 00:29:52. **Bukatu:** 00:30:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Agirre, Eli
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Fraideak
Euskara » Euskararen egoera
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorak
Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak
- **Laburpena:** Zigorrik ez zuen ezagutu euskaraz egiteagatik, ez zuten euskaraz egiten eta. Euskara etxean uzten zuten. Lagun artean ere

erdaraz. Helduek hitz egiten zuten, baina umeek ez. Sagardotegietan bai, euskaraz.

Transkripzioa

- Zigorrik eta jartzen zan euskeraz hitz egin ezkerro edo?
- Ez, ez, maristetan ez. Ez maristetan ez, baiño ez gendun hitz eiten ta nola jarri? Hori ez zan hamengo giroa, ez zan Donostikua hola, e? Donostiyan, aurretikan, euskera etxian uzten zenun eta ya, ertetzen ziñanen atetik, etxeko atetikan, ya bazenekin ze giro izango zan. Eta lagun arteko giroa're erdera zan. Lagun artea, hemen mutillek eta alkarrekin euskeraz hitz ein ta hori ez, esan dizut dendatan ta hola hitz eiten genula, besteik ez. Baiño, helduak bai e? Hitz eiten zuten e? Helduak ziranak hitz eiten zuten, baiño guk mutikozkorretan ta ez. Helduak ziranak, ba, bean artian hitz eiten zuten, sagardotegietan ta euskeraz hitz eiten zan, joe, hori, "hombre, claro". Bestela ez zan ezer izango ya, e? Hoiyegatik ez balitz izan. Bai, bai.

3.23. Aitaren osasuna

- **Hizlaria(k)**: Elozegi Kortadi, Mariasun
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-038/023
- **Iraupena**: 0:01:04. **Hasi**: 00:26:23. **Bukatu**: 00:27:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak
Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak
- **Laburpena**: Mariasunen aita beti ondoezik ibiltzen zen, reuma baitzuen. Sendabelarra: plantina belarra erabiltzen zuten kolpeak eta sendatzeko. Altzako medikua zaldian ibili ohi zen batetik bestera.

Transkripzioa

-Aita beti ondoezik ibiltzen zan. Reumakin.
-Reumakin?
-Oyian Jesus, zenbat bier! Hillebete oso osuan oango gauzak ezta ez zian ordun.
-Eta belarrekin eta enplastuak eta holakorik iten zan?
-Ombre! Heridak eta beak dena plantiña belarrakin eta hola...
-Plantiña bedarra?
-Bai, harren zea txukatu hua eta hua jartzen zun harrobiko kolpiakin ta guzikin. Harrekin, oain bezelako pomadak eta gauzak? Meikuik ez zan ordun! Ezta ez seguridade sozial eta ezer ez.
-Eta mediku arazon bat euki ezkerro orduan medikura ez zan jutun? Medikua etxera edo?
-Bai, ordun hasi zan Astiarrako meiku bat, Don Jose Almandoz. Bestela etortzen zan zaldizka Altzatik, meikua. Asieske kontu atea hortikan aber.

3.24. Konfesioak, otoitzak...

- **Hizlaria(k)**: Elozegi Kortadi, Mariasun
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia

- **Erref:** DON-038/031
- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 00:33:20. **Bukatu:** 00:34:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
- **Laburpena:** Astean behin joan behar izaten zen konfesatzeran. Apaiza Don Francisco Aranburu zen. Apaiza euskalduna izanagatik, otoitzak, mezak... erdaraz izaten ziren. Etxean, aiton-amonek eta gurasoek, euskaraz errezatzen zuten.

Transkripzioa

-Eta hemen gero kapilla etortzen giñan. Ya "acción católica" jarri zan, Buen Pastorretikan etortzen zan [...], eta harrekin. Parrokiya in bitartian.

-Eta konfesatu eta iten ziñeten?

-Karo!

-Hori ze, jarrita zeon zenbat?

-Astian behin ordun, jesus maria!

-Astian behin?

-Astian behin bai, beti beti iual izateko.

-Hainbeste pekatu zuek bazenuten ala? Astian behin konfesatzeko?

-"A decirles mismas tonterías".

-Eta apaiza nor zan, konfesatzen zuna?

-Don Francisco Aramburu.

-Ta hori hemengua zan?

-Ez. Buen Pastorko zan. Handikan etortzen zan.

-Eta euskalduna?

-Bai, hua euskalduna zan baiño dena erderaz.

-Dena erderaz eta otoitzak eta dena erderaz e?

-Dena, dena, dena, erderaz.

-'Aitaguria' ta euskeraz ez zenuten... toki batzutan erderaz eskola ta erderaz izan arren otoitzak-eta euskeraz egiten zuten?

-Ez ez ez, dena, dena erderaz.

-Dena erderaz.

-Ta kolejiyuan'e monjetan dena erderaz. Euskeraz ezertxo're ez. Nik ikasi nun 'aitaguria' aitonangandik.

-Orduan aitonak euskaraz errezatzen zun?

-Karo, aitonak eta aita eta amak dena euskeraz. Erderaz...

-Orduan aldaketak gerrakin, ez? Aldatu zan asko?

-Dena. Den-dena. "Pues sí", bai.

3.25. Mutil koskorretan hasi ziren txapela jantzten

- **Hizlaria(k):** Irizar Goikoetxea, Asenzio
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-039/022
- **Iraupena:** 0:01:44. **Hasi:** 00:43:27. **Bukatu:** 00:45:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu

Euskara » Tratamenduak

Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia

Euskara » Tratamenduak » Berorika

Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

- **Laburpena:** Mutil koskorretan hasten ziren txapela janzten, jendeak 20 urte inguru bete arte erabiltzen zuen txapela. Anaia eta arreba zaharrenei zuka hitz egiten zien, gazteenei eta lagunei hika, eta gurasoei berorika.

Transkripzioa

-Eta jazteko modua eta, zu mutikua ziñala bueno ze, hemen e erabiltzen zan abarkarik eta hola, ala?

-Ez, guk jazteko ez deu prolemaik izautu, gu ez dakit gu ama nola arreglatzen zan baiño jazteko ez genula prolemaik izandu guk.

-Eta ze, nola jazten ziñeten?

-Zea abarkak, abarkak ibilliko giñun? Seguraski ibilliko genun.

-Eta txapela-eta?

-Bai [...] nik ez, ni bela aspertzen nitzan txapelakin.

-Aspertu iten ziñan txapelakin? Eta zenbat urtekin hasten zian mutikuak txapela erabiltzen? Umetan ez da, ez da erabiltzen, ez?

-Bai mutil koskorretan bai, baiño hemen'e jende asko behintzat hogei hoitabost urte arte ibiltzen zuna garai haitan. Hoge ta hogeitabost urte arte bai, geo hemen bolara izandu zan ordun ya, arrunt galdu zan baiño, hogei bat urte arte o behintzat jendiak ibilli iten zun.

-Eta zuk zure anaiekin-ta hika hitz egiten zenun ala zuka?

-Batekin hika ta bestiakin zuka, zaharrenai zuka ta nere segidakuai hika.

-Eta, errespetu... eta arreberi?

-Arrebairi're azkeneko biyak hika, bestiaidi zuka.

-Bestiak zaharraguak dia?

-Zaharragoi zuka. Ta aitari ta amai beorri.

-A bai e?

-Bai, gu beti, gu beti bai.

-Aita, bi, biei? Orduan ez zan, berorika ez zan apaizei bakarrik?

-Ez, ez.

-Gurasuei ere bai? Eta lagunekin hika ingo zenun?

-Hika, laun artian bai.

3.26. Baserriko lanetan umetatik, eskolatik bueltan

- **Hizlaria(k):** Aierbe Iraola, Joxe
- **Elkarrizketatzailea(k):** Ansa, Ainhoa - Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-040/002
- **Iraupena:** 0:03:40. **Hasi:** 00:01:42. **Bukatu:** 00:05:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
 - Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- **Laburpena:** Oso umetatik hasten ziren baserriko lanetan, Jaunartze Txikia egitean. Jaunartze Handia, Altzako parrokian. Eskolan, Martutenen. Guardak bidaltzen zituen etxera. Eskolara joan gabe ere geratzen ziren, lanean txandaka.

Transkripzioa

- Baserriko bizimodua hala zan garai hartan. Zutik ibiltzen hasteko unetik ez det esaten, baiña oso... komuniyo txikiya iten zan ordun 7 urtekin. 7 urtekin komuniyo txikiya ta: "Komuniyua in dek eta enkarguk iten ta laguntzen-ta hasteko ordua dek". Gero komuniyo haundiya, berriz, 11 urtekin. Ta komuniyua Altzan, Altzako herrian egin nuen nik, eta nere senideak ere bai. Gaztenak ez dakit, baiño zaharrenak behintzat bai. Hiru zaharrenok Altzan. Parrokiya Altza tokatzen zan gurea ta han in genun komuniyoa. Eta orduako, ba, orduako behiyak jezten, segan ta... 11 urteako baratzan ta edozertan, aitai laguntzen ta. Bai. Eskolatik etorri zai egoten ziran etxean, lanak egiteko. O belarrak bildu o baratzan... baratza landu... beti bazan zerbait baserrian laneako, gogua izan ezkeo. Askotan gogo haundiik ez genun izaten, baiña. Bai. Gogoratzen zait eskolatik irten... Eskolaa juten giñan Martutenera. [Sarrueta] o eskola bat bazan. Loiola baiño alderago zegolako edo ez dakit zergatik han hasi giñan eskolan. Ta eskolatik arratsaldian bostetan edo lau t´erditan edo ez dakit noiz irteten giñan eta, klaro, jolasean gu, han kuadrilla, jolasean. Eta guarda bat bazan Martutenen eta nunbait etxeuak abisua emanda edo, etxekuen enkarguz edo, han etortzen zan bere bastoiarekin gu etxera joan gintezen, etxera bidaltzea: "Ala! Segi etxea hemendikan! Aita ta ama zai zeudek ta segi etxea!" Ta gu kaniketan edo pelotan edo edozein jolasetan han, ta etxera. Bai. Ta etxian zai egoten zian. "Bai, ganau jatenak..." edo "belarra ekarri behar diau ta guazen belarra biltzea" eo. Segan egiteko gauza ez bagiñan, belarra bildu behintzat bai. Ta ganauakin, behiyakin ibiltzen giñan, gurdiya ta behiyakin, ta behiyak eamaten eo behiyai kontu iten eo beti [zeoze].

- Eta azpiak iten eta...

- Bai, bai, bai, bai. Ta eskola jun gabe´re urtearen buruan egun dexente. Batez ere udaberri aldean edo udan o, lan asko izaten zanean. Bi anai, bi zaharrenak behintzat, urte ta gutxin tarte degu, oso bata bestean atzetik, eta biok txandan ibiltzen giñan: "Gaur ni geratzen banaiz, bihar hi geratuko haiz etxean", txandaka, aitai laguntzeko. Ordun, eskolaa jun gabe geratzen giñan. O goizian jun ta atsaldian etxian eo alderantziz, goizian etxian ta atsaldian eskolaa jun edo hola. Baiño beti maixuak bazekila, maixuai esanda.

3.27. Maisua erdalduna baina oso jatorra

- **Hizlaria(k):** Aierbe Iraola, Joxe
- **Elkarrizketatzailea(k):** Ansa, Ainhoa - Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-040/003
- **Iraupena:** 0:02:42. **Hasi:** 00:05:22. **Bukatu:** 00:08:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
 - Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- **Laburpena:** Maisua erdalduna zen, baina oso maitea. Sekula ez zien kargu hartu euskaraz egiteagatik. Liburu batean batu ditu haren kontuak. Sei urterekin hasi eta 14 arte. Jolasak: kanikak, pilota, tiragomarekin.

Transkripzioa

- Ta maixua euskalduna zan ala?
- Ez, ez, ez. Maixua ez zan /etzan/ euskalduna, baño orain egiten naizen liburuan jartzen ditut haren ixtoriyak, eta omenaldiya re egin zitzaionean ere bertso batzuk jarri genitun. Ez zen /etzen/ euskalduna, Aragoikoa edo usten det /ustet/ zala. Don Mariano Asanza. Baño oso... asko maite gindun harek... euskaldunok, asko. Eta gurekin jolasian ta fuboliak ta pelotan ta asko parte hartzen zun gure jolasetan ta gurekin. Eta esaten zuten ordun, eta oain e bai, maixuak erderaz edo euskeraz hitz egiten entzutean haurrak, ba, edo kaskarrekon bat edo beste edo behintzat ez zutela ondo ikusten euskaraz hitz egitea, baño harek guri sekula ez zigun /etzigun/ kargu hartu euskeraz hitz egiteagatik. Oso... alde hortatik, ta hango baserritarakin ta hizketan ta edozeñekin hitz egiten zun. Oso gizon jatorra zan neretzako. Bai.
- Ta zenbat urtekin hasi ziñan eskolan?
- Sei urterekin. Bai. Ordun, edadia hori zan. Sei urte baño lehenago ez zan / etzan/ hasten iñon, iñor eskolan. Ta orduako, nere anai zaharrena bazebillen harekin goatzen naiz nola jun nintzan goiz batian erderaz tutik ez nekila, baño seituan ikasi nun e! Bai, ez zait /etzait/ ahaztuko egun hura!
- Ta esan dezu zuen jolas...
- Sei urtekin hasi eta hamalau urtekin utzi. Eman ziguten, orduan ematen zutena 'certificado de estudios primarios' edo holako zerbait. Eta gero, etxian lanian. Bai.
- Esan dezu zuen jolasak ba kaniketara, pilotan...
- Bai. Pilotan, kaniketan ta gu esaten genun, ordun esaten gendun 'a coger', bata bestia harrapatzen edo 'a rescatau' edo... harrapatu eta hola eskua emanda. Orduan, fubolian ta pelotan ta... Fubolian ibiltzeko ta pelotan ibiltzeko materialik ez gendun izaten, ez baloik eta ez pelotik. Ta geok indako pelotakin ta. Edo tiragomakin txoriyak harrapatzen edo... eozertan. Ahal zan bezela.

3.28. Josten ikasi ala ofizinara lanera

- **Hizlaria(k):** Tolaretxipi Lizarralde, Miren Josune
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-044/014
- **Iraupena:** 0:01:26. **Hasi:** 00:26:27. **Bukatu:** 00:27:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Agirre, Eli
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
Lanbideak » Sastreak, jostunak
- **Laburpena:** Josten nola ikasi zuen. Mahukak. Korteia ikastera joan zen akademia batera. Jostundegi asko zeuden. Ofizinan lana egitea zen beste aukera bat; eskolan ikasten zuten hori, baina bera ez zegoen gustura han.

Transkripzioa

- Eta ze ikasi zenun josten? Zein izan zan zure espezialitatea?
- Ba, lehenbizi, "sobrehilatzen", botoiyak josten, kaja hartu ta entregatzen. Ta gero ba geroakoak, ba pixkanaka mangak eta egin eta. Nik utzi nunian, ba, gauza hoiyek eta, erremateak eta, zerbait banekin. Gero jun nintzan

akademi batea kortea ikastea, ta behin kortea ikasi ezkeo, ya moldatzen nintzan.

-Eta tailler asko zeuden?

-Bai, jostundegi asko, orduan, beira, uzten zenun bat eta bestia...

-Eta neska askok ikasten zuten josten?

-Bai.

-Gehienek, ala?

-Beida, bi aukera zeuden: ofizinara o jostea. Nik nahiago nun josi.

-Eta ofizinara juteko ikasi beharko zan...?

-Eskolan bertan erakusten ziguten e, nik ikasi nun, kontabilidade pixka bat, eta makinan idazten eta. Preparatzen zizuten eta, baneukan jarraitzia, jarraitzen bazenun, iya-iy a teratzen ziñan kolokatuta.

-Baiña zu han ez zeunden gustora eta...

-Bai, "es que" nik ezin nun jarraitu.

-Bihotzeko miña emango zizun han eotiak, ez?

-Bai, bai, izugarria.

3.29. Uracan lantegian lanean

- **Hizlaria(k)**: Tolaretxipi Lizarralde, Miren Josune
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-044/016
- **Iraupena**: 0:02:03. **Hasi**: 00:29:16. **Bukatu**: 00:31:19
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Agirre, Eli
- **Gaia(k)**:
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
 - Lanbideak » Sastreak, jostunak
- **Laburpena**: Nahiko berandu hasi zen andereñu. Anaiak ezkondu zirenean. Uracan lantegian egin zuen lana. Tailaka lan egitea orduan hasi zen. Denda zuten, Bengoetxea kolean.

Transkripzioa

-Eta zu, andereño, andereñua zea? Eta nolatan hasi ziñan andereño lanetan?

-Bueno, ba hori, hasi nintzan ni ba, nahiko berandu, nahiko berandu ba ya nere anaiak ezkondu ziranian eta tal, nik beti pentsatzen nun "Ni lanea jungo naiz", nere ametsa zan lanea jutia, eta berdin zitzaiten fabrika batian lana itia. Eta gaiñera hori, gero ere hasi nintzan, Uracanen lan egin nun. Uracan zan "fábrica de impermeables" ta "costura" ta. Ta orduan etorri zan e, "prêt-à-porter" moda, sortu zan, "prêt-à-porter" da, taillaka. Ez dena neurrira ta frobatu ta hori.

-A, hori "prêt-à-porter"...

- "Prêt-à-porter" sartu zan ni taillerrean nitzala, ta zan taillaka. Tailla bat, ba, da hiru zentimetro gehiyo bestia baiño. Orduan zan, fabrika zan.

-Uracan horretan, zein zan zure lana?

-Ba denetatik egin nun, egon nintzan makinista, egon nintzan mangak iten, han lana iten zan katean. Zuk iten dezu mangak, nik kueilloa, bestiak gona, bestiak... "en cadena".

-Bai, eta taillaka orduan ez, taillaka?

-Bai, bai.

-Eta ze, gero nun saltzen zan hori edo?

-Denda zuten.

-Denda zuten? Eta nola zun izena dendak, Uracan?
 -Bai.
 -Uracan, eta nun zeon denda hori?
 -Ez dakit oaindik'e dagon nunbait. Nun zegon, e, ni egon nitzanian zegon, kale hori da, Bengoetxea, ateratzen dana Kontxara, oain zapateri bat dago uste det hor. Gero Egian jarraitu zun fabrikak, ta oain [...] ez dakit zer egiten duten.

3.30. Ur bila joan behar

- **Hizlaria(k)**: Iparragirre Alkorta, Miren; Iparragirre Izagirre, Joxepa
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-045/032
- **Iraupena**: 0:01:42. **Hasi**: 01:14:10. **Bukatu**: 01:15:52
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
 Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
 Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
 Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
 Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- **Laburpena**: Kanileko urik ez zegoen. Ura iturritik ekartzen zuten. Zerrategiaren ondoan zegoen iturria, eta udan agortu egiten zen. Ilara egiten zuten, ura hartzeko. Oraingo gazteak horrela jarri behar!

Transkripzioa

-Eta kanillako ura bazeon?
 -J: Bai, bai... A! E, kanillakua ez. Iturraldetik ekarrita!
 -M: Bai, marmitakin ekartzen gendun honea...
 -J: Hoixe. Kanillakua geo! Jesus!
 -M: Bai. Ez, ez...
 -J: Tabernan gendela're handik ura ekarrita!
 -Bai, e ?
 -M: Erropa garbitzeko're handik ura ekarrita garbitzen gendun, e?
 -J: Kanilla?
 -M: Zeatikan etxeko urak izugarritzko erdoiya zun.
 -J: Aaa.
 -M: Kolorezkuantzat baliyo zun...
 -J: Bai, bai, baiño...
 -M: ...baiño udaran hua ere ez. Aittu itten zian ta /da, agortu itten zian ta /da/.
 -J: Klao gu makiña bat jun gea Barazarra'e, ur billa're ta. Alabizarko zulotikan'e bai ta...
 -M: Bai.
 -J: Ahal zan /altzan/ tokitik.
 -M: Ta ordun, e, lana ein...
 -Eta urruti zeon iturriya?
 -J: Bueno, hemen...
 -M: Hor beheran, zerraa nola juten zea? Hemendik behera.
 -J: Zerra pasa ta honea bazatoz...
 -M: Honea bazatoz, ta aldameneko etxi hortan, hortxe. Itturri ttiki bat.
 -J: Bai.
 -M: Eta zan itturriya ta agortu igual... jun iten zan,

-J: Ematen zun, baiño...

-M: ...eta puxkatian eon ta /da/ hola...

-J: Eon eta beti, beti ura.

-M: Hola katxarro txiki batekin, poto batekin... atea, ta marmita bete.

-J: Bai.

-M: Eta kola inda!

-J: Kola indaaa... Troyatik eta danetik etortzen zian ta!

-M: Ura hartzeko, kola inda!

-J: Eta hoi zeon...

-M: Ordun ´e lanak iñ itten giñun.

-J: Bai, hoi da, ta hori seguruasko herriyana izango zan ba iturri [...]...

Itturraldekua esaten gendun, baiño...

-M: Ba errita ematen zitxaigunan, ikusita, aittonak!

-J: Bai, bai, potua ´re eukitzen ziñan han ta... baten batzuk eaman ´e iten ziñanen ta... ez takit. Behintzat oain itxiya dake, oain zean, oain berena.

-M: Bena. Bai, ezta biharrik ´e oaiñ, e.

-J: Ez, ez, baiño...

-Oain badao ura.

-M: Oain badao.

-J: Oain bado, oain bado.

-M: Ta baita biharra, gaiñea, e.

-J: Ba gu holaxe zeatutakuak.

-Orduan, bizimodu gogorra.

-J: Baii, uuuu. Gue gaztiak oain hola jarriko balia...

-M: Bai. Desesperatu!

-J: Bai.

3.31. Inspekzioa zetorreanean, erdaraz

- **Hizlaria(k):** Olabiaga Etxabe, Maritxu
- **Elkarrizketatzailea(k):** Ansa, Ainhua - Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-046/006
- **Iraupena:** 0:03:35. **Hasi:** 00:11:00. **Bukatu:** 00:14:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
 - Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
 - Euskara » Euskararen egoera
- **Laburpena:** Bost senide ziren, lau neska. Muñoaren ikastolan, euskaraz. Señorita Candida eta Señorita Loreto izan zituen andereño. Inspektorea joaten zenean, erdarazko liburuak ateratzen zituzten. Solfeoa nola erakusten zuten. Mutilek abantaila zuten horretan ere.

Transkripzioa

-Zenbat senide ziñeten zuek?

-Bost. Lau neska eta mutil bat.

-Eta lehen esan dezu Muñoan eskolan hiru irakasle zeudela.

-Bai, mutillak, eta bat han bertan bizi zan. Eta apaiza ere bai, han bizi zan. Don Migelen... Calle Campanarion... Oain jubilatuen zerbaite uste det / ustet/ daola.

-Bai, Kaialde.

-Kaialde. Han. Han. Zegon frontoia goiyan...

-Eta zure irakasle, zeintzuk izan zian?

-Ba neria izandu zan Señorita Candida eta Señorita Loreto, biyak. Señorita Loreto zan alarguna, eta harek erakusten zigun egiten "punto cruz" eta "cadeneta" eta holako gauzak, bainikak eta hoiyek, bere etxian. Hua ez zan /etzan/ ikastolara joten. Loriya zegon ta /da/ ez. Eta udaran hoiyek zeukaten kasetak, egurrezko kasetak. Eta Margarita neskata, bueno beaiyekin bizi zan, etxeko bat bezala, eta gero udaran launtzen zun hemen 'e bai. "O sea que" familikua bezela. Eta gu lanak iteko joten giñan etxea, eta Señorita Loretok erakusten zigun. Eta Señorita Candidak ba lenbizi kartoi haundi batzuketan a, e, i, o, u ta hoiyek. Haundiyak, kartoi loriyakin. Aulki batian jarri, hola buruko aldian, eta makil batekin ba han erakusten zigun. Gauzak.

-Euskeraz?

-Bai, bai. Bai. Eta gero handikan koskortuta plazan eosi zun ta jun giñan hara. Baiñan etortzen zian beidatzea ze iten genun ikastolan. Eta orduan eukitzen genun bazpanere, nola zan? Carmencita bat, liburu bat erderazkua, eta bestia... hola, bi liburu, etortzen bazian ba... ikusteko...

-Poliziya ta hola?

-Bai, horrela nunbait zeon. Eta haiyek ateatzen zitun, ta... irakurtzen genun, jakiña.

-Eta bestela, libururik bazenuten, euskerazko libururik?

-Bueno, gutxi gorabehera bai, gero ikusi tut, ba hoiyek txikiyak zianian ta Elbirak zeuzkanak.

-Xabiartxo.

-Bai, baiñon askoik ez liburuik eta, gehiyo zan hitza eta holako gauzak. Solfeo, "por ejemplo", erakusten zigun, arbel haundi bat zegon, eta hua Don Migelek erakusten zigun, eta han jartzen gindun ba eskaillera bat bezela, bestia txirrista eta holako gauzak. Eta zan abesten: ligatua zanian abotsa, hortikan! Bestela, ba zan... esplikaziyo hoiyek ematen zigun, ta gero nik ikusi ba solfeuan baliyo zutela, e! Baiñon bai, eta erakusten zigun hori abesten. Baiñon mutillai oso ondo, e! Eraskuten ziyon aber, e... Bigarren zuzendari bezela zegon Donostiko banda munizipalean, bulebarrean ematen zuten konziertuak. Eta harek erakusten ziyoten mutillei solfeo. Guri ez, guri Don Migel beak iten ziguna. Baiñon ez, oso... mutillai asko. Neskai ez zeon /etzeon/ gauza oso... oso moldatua, baiñon beak nahi zun nunbait azkenengo atera bi neska e... andereñok iteko. Baiñon ez zun /etzun/ lortu. Zeatikan ya ni lanian nebillen.

3.32. Eskola gustatu ez

- **Hizlaria(k):** Olabiaga Etxabe, Maritxu
- **Elkarrizketatzailea(k):** Ansa, Ainhoa - Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-046/007
- **Iraupena:** 0:03:06. **Hasi:** 00:14:35. **Bukatu:** 00:17:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorak
 - Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
- **Laburpena:** Ez zitzaion eskolara joatea gustatzen, eta gazte hasi zen lanean. Okendo kaleko eskola batean egon zen, baina kolperik jo gabe. Bederatzi hilabete egin zituen han. Komunera joateko behatza altxatzen

zuten; zigortzen zutenean, komunera joan beharrean kalera joaten zen, eta ez zen bueltatzen.

Transkripzioa

-Ni hasi nitzan oso gazte lanian. Nei ez zitzaidan gustatzen ikastola, ezta, ezta pentsatu're.

-Ez?

-Ez ziten gustatu. Eta orduan ba nik Jauna hartu nun hamar urtekin, eta eman ziaten Calle Okendo, señor de San Bicente, [...] San Bicente; lenbiziko bizitza batian. Erderaz. Eta han pasa nun bederatzi hillabete, hamabost pezta hillian, eta punto. Gehiyo ezerre, zergatikan ez nun iten... Leno, e sumak eta kontu guztik ondo iten nitun, baiñan horrea jun nitzanian batez. Zergatikan ne anaiya zebillen Lekarozen, batxiller iten, eta udaran etortzen zan ikastola horta. Eta neskak ba mutillen ondoan [...] eta oso guapua zan ne anaiya. Eta danak haren kontu guztiyak esateko, ze idazten zun Lekaroztikan ta /da/ dana... eta iten ziaten kontu guztiyak, ba nik ze gehiyo nahi nun! Ba nik ez nun ezerre iten! Eta aurreaka jun biharrian atzeaka. Aitak beidatzen zian noiziak eta behin kontuak, eta [...] zegonian, itsasotik, eta ni ba gero ta gutxiyo. Eta esan zun /esantzun/: "Ze gertatzen da hemen?". Eta orduan atea ziaten, eta horregatikan beatzi hillabete besteik ez nitun pasa han, ikastola hortan. Baiñon ba... tranpak nik iten nitun, orduan. Komuna zeon kaleko atian aurrian, eta zigorra eman bazian gaizki irakurri nulako, gehiyenetan hori zan, eta nik jartzen nion bihatza. Eta han hitza gutxi iten zan, zeatik beti bihatzakín. Bi eta bat zian. Eta...

-Ze esan nahi zuten? Bik eta bat, ze esan nahi zuten?

-Ba beida: bat pixa eta bestia kaka. "O sea", beida ze axola zitzaiyoten beaiei ze in behar gendun, baiño... bai. Hori zan. Eta orduan ba eskatzen nion baimena bihatzakín ba kumunea juteko. Eta orduan komunea jun biharrian kalea juten nitzan, ta /da/ akabo! Egun hortan ya ni ez nitzan azaltzen! Ez, gaiñea zeon e... jende asko, asko. Eta gehiyenak zeuden ba andereño iteko, "farmacia"-ko zea karrera iteko... eta holako... besteak, beste karrera bat zeukaten eta askatuak asignatura bat geatu... horrela zeon. Eta guetzako han ez zeon tokikan. Ez geneukan pupitreik ta ezerre. Gue trastuekin ibilli behar genun atzea ta aurrea.

-Ta hori zenbat urtekin?

-Ba hamaika urte itea. Hamarrekin Jaunartzia, hamaika urte itea. Eta bueno ba... ya batez. Orduan nere amak berriz: "Jun Señorita Consuelongana". Jun nitzan eta esan zian. "Ta zuri zeñek esan dizu etortzeko?". Orduan bai lotsatu nitzan, e. Eta esan niyon: "Amak". "Eta zein da zure amak, agintzeko hemen sartu ta atera nahi dezunian?". Ta etxea bialdu zian. Esan zian: "Esan amai etortzeko". Nik amai esan nion, baiña ama ez zan /etzan/ jun.

3.33. Etxeko eta eskolako zigorrak

- **Hizlaria(k)**: Anabitarte Guruzeaga, Pakita
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-048/052
- **Iraupena**: 0:03:05. **Hasi**: 01:51:14. **Bukatu**: 01:54:19
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia

- **Gaia(k):**

Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorak

- **Laburpena:** Hondarra ekartzen zuten baserrira, kamioian, ganaduari azpian botatzeko. Umeak jolasean ibiltzen ziren hondar pilan, baina anaiak ez zion uzten. Zigortu ere egiten zuen, oso gogorra zen eta. Ama oso gazte galdu zuen. Eskolan ere jotzen zuten, Herreran. Baserritarrei makila ekartzeko esaten zien irakasleak, gero horrekin jotzeko. Behin, makilak leihotik kanpora bota zituen. Bihurria zen. Baina matematikak eta geografia asko gustatzen zitzaizkion.

Transkripzioa

-Lehen komentatu dezu hondarra ekartzen zenutela... nundik?

-Hondarra ekartzen zan honea... e ba, hori, e... ez dakit nundik ekartzen zen; kamioiya etortzen zan; kamioi haundi bat, ganaduai azpiyan botatzeko, bai. Ekartzen zan belar zarra menditikan´re bai, ba berua eukitzeko. Baiño ba zikiña ta dana hobeto [...], gero ba [...] zuten zikiña dena... Baiño ekartzen zun, eta klaro, botatzen zuten hor ba e ze, baserriya don aurreko aldi hortan; pareta bat zeon, eta hola, zabalunian. Eta jendia sagardoteira etortzen zan, ume jendia... ba hondartzan baleozteke bezela bere kubuakin-ta jostailuakin ta. Guk, klaro, momentua bagiñun libre ba juten giñan hara, baiño anaiyak ikusi ezkeo: [...] “Nundik etorri ze, o ze in biha dezu?”. Ta tal, korrika martxa! Eta hori.

-Zigortu... zigortu ere bai?

-Bai, nei bai. Anai horrek bai. Gaztienak ez, anai gaztienak ez, baiño bestia oso gogorra zan.

-Eta ze zigor izaten zian?

-Saska! Eskua. Buuuf. Bai. Bai, bai. Eta gero bere seme-alabak esan izandu diate, bai... “que era”... oso... oso gogorra zala. “Bai, bakit. Ez iazute kontuik esan, bakit ze gogorra zan”. Eta “en cambio”, eta bai, ama... ama bizitu zan bitartian.... ba klaro, zeozter, e, igual enkargua ba uste baiño gehitxoago tardatu o [...], beste zeozter, eta klaro, ya anaiya zeozertan zetzian, aman azpiyan gordetzen nitzan, eta amak tapatzen zian eta hori, baiño... ama oso gazte galdu nun, eta aita lenuo... ta holaxe. Eta beti ze hori...

-Eskolan-eta jotzen zuten?

-Eskolan? Bai, Herrera jun giñanian bai. Eske, klaro, izaten zan, nik ez dakit ze maestra... e, mendialdian o baserri o ze... urruti bizi zianian, esaten ziyoten barilla bat ekartzeko, balitzake metro hoitakua; barilla bat ba... zeatzeko, kaskatzeko. Eta ba bueno, ba hola, ba o berriketan ai ze eskolako zeatan o ondokuakin, edo ta bat ta beste... ta kastigua. Eta igual ba etorri, ta deitu ondoa, ta barilla horrekin, regla bat balitzake, “ta aber, eskua, eskua...”; itxita eskuakin, ta iriki... ez, ez, eskua irikita ez. “Itxi eskuak!”, eta kaska igual. Eta gogoratzen naiz behin ein nun... bazitun hiru o lau barilla hortakuak, eta bea ez dakit komunea o noa jun zan, eta hua barrenen zeon bitartian nik in nitun leihotikan kanpoa bota. “Zeinek bota du? Eta zeinek...”. Ez, erderaz. “Zeinek bota du, ta zeinek bota du...”. Ta iñork ez zun ezer esaten, baiño askotan bate bat izaten da, eta : “Sí, ha sido Pakita”, eta bueno, kastigu bat... Etxea etorri nitzaneako telefonoz deitu zuten, aberiyan bat in nula. Eta etxea etorri, ta bronka. Eta gero... Eta holako, holako... Bai, e, nei esaten zian, e, ne ahizpak bihurriya nitzala. Baiño klaro, eske... Eta ba bueno, ze ingo dezu ba? Baiño eskolan “según”

ze gauza gustatzen... matematika gustatzen zitzaidan pilla bat. "Según" ze... gramatika, hori ez hainbeste... Geografia´re bai asko...

3.34. Gabonetako eskea

- **Hizlaria(k)**: Alberdi Arrillaga, Angela; Alberdi Arrillaga, Antonina
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-050/018
- **Iraupena**: 0:02:17. **Hasi**: 00:40:39. **Bukatu**: 00:42:56
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak
- **Laburpena**: Gabonetan etxez etxe aritzen ziren kantuan eta diru eskean. Bildutako diruarekin Zarautza joaten ziren jostailuak erostera, haur behartsuei emateko.

Transkripzioa

-Eta baiñatu hemen bueno, esan dezu arroketa, arrokan, ez?
-Angela: Bai.
-Antonina: Donostia behiñ'e ez.
-Angela: Donostia behiñ'e ez. Donostia amak utzi? Bai, "Iana zion" esaten zun amak. "Hau ta hau ta hau ta iñ, ta ordun", ta ez zan denboik.
-Eta hemen Igeldoko festez aparte, gabonetan eta iten zenuten zerbait?
-Angela: Abestik kantatu umiak giñanian, Ta geo baserriz basarri abestu, eta geo han biltzen zan diruba, erregietako, ba diru gutxiyena zakanai ematen ziyon apaizak. Jostailluk juten giñan Zarautza, jostailluk erostea, eta geo jostailluk ematen zixken.
-Antonina: Ta sobratzen zana, bueno.
-Angela: Hango diruakin erosten zuen.
-Ta Zarautzen zer zeon ba?
-Angela: Fabrika bat zeon.
-A fabrika bat?
-Angela: Ni ez naiz goatzen oan baiño, fabrika zeon, fabrika batea juten giñan gu, eta han eosi eta geo...
-Eta ez zien zuentzat orduan, erositakuak?
-Angela: Ez, ez. Pobriauak bazen ta, haintzat.
-Zuek panpiñik-eta euki zenduen?
-Angela: Bai, bai bai. Ta geo bagendun hemen obserbatoiyan, zeon, nausiya ta etxeoandria, jostaillu denda zaken Donostin, ta nei haik ekarri izandu dixkite panpiñak oso politak gaiñea e, zeatik ni gaixo eondu nitzan.
-Antonina: Gu, batian urte batian eaman ziguen denda, eta...
-Angela: Ta andri horrek oso, gutzako izugarriya zan.
-Antonina: Eta, han aukeratu nahi dezuena /naezuena/, ze aukeratu jakiñ ez, "nik kartak!". Hartu nitun, esan nun, tuntuna e, halako muiñekak, halako kotxiak, ez atrebitzen!
-Momentuan e...
-Antonina: Ez atrebitzen, gaiñea ez atrebitzen, gehiyegi...
-Angela: Ze esangou!
-Antonina: Señora palmirak, bueno...
-Eta kartetan jokatzan zenuten?

-Antonina: Keba!
 -Angela: Izebak-eta jokatzeko musian, gizonak baiño gehiago, baiño dirua ez e, atsalde guztin jolasten aitu ta bost xentimo! Aitzen zianen lau laun.
 -Antonina: Lau laun.

3.35. Arrosarioa gauero

- **Hizlaria(k):** Alberdi Arrillaga, Angela; Alberdi Arrillaga, Antonina
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-050/030
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 01:01:07. **Bukatu:** 01:02:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k):**
 Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
 Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Hiletak
- **Laburpena:** Gauero bost misterioko arrosarioa errezatzen zuten, amonarekin batera. Baserri batzuetan hamalau misterioa errezatzen zuten. Norbait hiltzen zenean ere, bere baserrira hurbiltzen zen jendea, eta bertan arrosarioa errezatzen zuten denen artean, hildakoaren omenez.

Transkripzioa

-Eta bazeon jaunartzia iteko problemak eukitzen zitunik dotriña ez jakiteagatik-eta?
 -Angela: Bai baiño ordun dotriña danak jakiten zuen, jakin beharko! Jaio orduako errezatzen e! Ez zea, etxetik ateatzeako, zuek parra ingozu e, baiño nik ne semiairi: "Gurutzia iñ al dezue? Oraziyuak errezatu al dituzue?". Ombre, obligaziyua zan hoi.
 -Antonina: Gu amonakin.
 -Angela: Amonakin.
 -Eta amona orduan zuekin bizi zan?
 -Angela: Bai aita, izeba soltera bat eta amona ta, ama ta aitta ta, geo bost.
 -Eta amona orduan oso, errosariyua ta?
 -Antonina: Amona?
 -Angela: Ombre baiño ordun denak e, ordun etxe guztitan e, ta hemen bost misteriyokua baiño basarri askotan hamalaukua e.
 -Antonina: Hamabostekua, hamabostekua...
 -Angela: O hamabostekua o... Nik behin errezatu det hua, Bordan.
 -Antonina: Bordan. Hiltzen zanian e etxietan, zea eoten zan...
 -Errosaiyua?
 -Angela: Errosaiyua bai.
 -Antonina: Eta errosaiyua bai, han baserritan.
 -Angela: Basarria juten giñen errosaiyua errezatzea, korrika lanetik etorri, eta...
 -Antonina: Launen etxia zan-ta.
 -Angela: Launen etxia zan ta errosaiyua errezatzea korrika, ta jendia hola e barra-barra e.
 -Antonina: Ta geo ematen zuen jateko eo eateko eo zoze ematen zuen batzuk.
 -Angela: Bai batzuk baiño bestiak, Bordan ez gendun ezer'e.
 -Antonina: Hoixe.

-Angela: Baiño, hala zan ohiturak.
 -Eta zenbat denboran? Han hiltzen zanian kajan bertan eoten zan, ezta?
 -Angela: Etxian, bai bai dana etxian.
 -Eta errosariyua, ta?
 -Angela: Errosariyua gabian, osea bai ta hurrungo eunian ya, hurrungo eunian ya hilletak-eta, baiño hua hartan bai.

3.36. Notre Dame ikastetxe frantsesean

- **Hizlaria(k):** Etxaide Itarte, Ana
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-051/007
- **Iraupena:** 0:02:49. **Hasi:** 00:14:52. **Bukatu:** 00:17:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
 Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- **Laburpena:** Ategorrietan, Notre Dame ikastetxean ikasi zuen. Mojak frantsesak ziren eta neskendako ikastetxea zen. Batxilergo guztia beste bi lagunekin bakarrik egin zuen. Gutxi ziren.

Transkripzioa

- Esan duzu zortzi urtekin hasi ziñala ikastetxe baten. Eta nun? Nora joaten ziñan zu?

- Oain kendu dute ikastetxe hori. Ategorrietan, Notre Dame. Entzun dezu? Hantxe dago! Etxea hantxe dago. Edifizioa hantxe dago. Oain, ez dakit, zerbait sartu dute hor, ez dakit zer den, eskolaren bat, baiña ez dakit zer, baiña ez haurrentzat, e? Ez, baizik... ez dakit zer daukaten. Badakizu nun daon... Ez dakizu hori ere, ezta? Angeles Custodios ez dezu entzun, ez? Ba, Ategorrietan bertan, erlojuan parean. E? Erlojuaren parean. Da hola pixkat etxe bat holaxe.

- Etxe zuri-gorri bat dago hor...

- Beira, dao Alcalde Elosegui; hasten den lekuan... Alcalde Elosegui... Donostitik begiratuta, daukazu hemen Alcalde Elosegui eta hemen dao Notre Dame. Ta gero Calzada Vieja esaten zaio txikiari. Uste det Calzada Vieja zela. E? "De Ategorrieta" edo ez dakit nola.

- Hori zer zen neskendako ikastetxe bat?

- Bai, bai, ez zeon besterik, denak separatuak giñen. Neskendako, bai. Frantsesak zian monjak.

- Mojak zian.

- Monja frantsesak. Angelun daukate etxea eta hemen zeukaten ikastetxe hori. Ez zan ikastetxe haundiya, e? Gutxi giñen. Eta, batez ere, batxilleratoa egiten genuenak oso gutxi. Nik batxillerato guztia egin det, ba, bi lagunekin, beste bi lagunekin. Eta besteak joaten ziren egitera ba... nola esaten zitzaion horri? "Cultura general". Bueno, "cultura general", baiña azterketarik gabe. Bueno, ikastetxean igual egingo ziren azterketak, baiña ez ziñan joaten... Gu joaten giñan institutora azterketak egitera.

- Batxillerrekoak?

- Batxillerrekoak. Bai. Zan kolegioa, lehen esaten zuten "semi-reconocido". E? Orduan, batxilleratoko hirugarren urtea arte ikastetxean egiten zenittuen azterketak eta laugarrenetik aurrera joan behar zenuen institutora egitera azterketak. Eta hara joaten giñen. Eta gero rebalida. Rebalida. Azkeneko rebalida egin det nik, azkenekoa.

3.37. Larunbatetan ere klaseak

- **Hizlaria(k):** Etxaide Itarte, Ana
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-051/012
- **Iraupena:** 0:03:12. **Hasi:** 00:26:48. **Bukatu:** 00:30:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- **Laburpena:** Astelehenetik larunbatera izaten zituzten klaseak, goiz eta arratsalde. Igandeetan mezetara joaten ziren Jesuiten ikastetxera.

Transkripzioa

- Mojak oso zorrotzak zian? Diziplina gogorra zeon? Jo eta hola egiten zuten?

- Ez, ez, ez, inolaz´e, ez, ez, ez. Ez, ondo, normal. Hori bai, ez pentsa zela oraingo ordutegiakin. Gero, lehen esan didazunian oroitu naiz: gu joaten giñan ikastetxera larunbatak ere bai, arratsaldean ere bai. Larunbat arratsaldetan bukatzen genuen bi ordu lehenago, zazpietan irten beharrean bostetan irtetzen giñan. Baiño larunbata eta guzti, e?

- Orduan, igandea bakarrik jai?

- Igandea bakarrik jai.

- Eta igandean mezetara?

- Bueno, jakiña! Jakiña! Baiña hori normala, e? Oain ere bai, e! Horregatik...

- Eta nora joaten ziñaten mezetara?

- Beira, mezetara joaten giñan, ba, bertan genituen elizetara. Hantxen zeuden konbentu asko eta leku asko meza entzuteko. Baiño joaten giñen batez ere jesuiten kolegiara, ikastetxera, mutillena. Badakizu nun daon, hortxe, Jaialaien, hor, Abenida Navarran azkeneko... bueno, hasieran; ez, azkenian. Han joaten giñan ikastetxera. Eta han zuten... Jakiña, nere anaiak denak joan ziren... Denak ez. Zaharrenak joan ziren marianistetara. Orduan jesuitak itxita zuten ikastetxea, ba, ez dakit, bota zituzten, bueno, izan zuten problemak. Baiño hirugarrenetik aurrera uste det izan zela joan ziren denak jesuitetara. Genittuen nahiko bertan, hantxe, etxetik bertan genittuen. Eta ama ere joaten zan asko hara. Eta bederatzitan izaten zuten meza, ba, mutillak, ikasleak izaten zuten meza. Eta zeukaten kapillatxo bat luze-luze-luze-luzia. Hola, karratua, baiña luze-luze-luze-luzia. Eta atzian jartzen giñan, ba, han ondoan bizi ziren familiak eta hola. Bueno, pues señora batzuk, andre batzuk haurrekin eta. Eta ni joaten nitzan amarekin. Ama konfesatzen zen, aitortzen zen hango jesuita batekin, ez dakit ezagutuko zenuen —oso ezaguna zen, nik uste det— Aita Migel Zubiaga. Hango irakaslea zen. Eta gero nik ere lehenengo jaunartzea han egin nuen eta Aita Zubiagarekin. Berak prestatu ninduen.

3.38. Jaunartzea eta ondorengo gosaria

- **Hizlaria(k):** Etxaide Itarte, Ana
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-051/013
- **Iraupena:** 0:01:26. **Hasi:** 00:30:00. **Bukatu:** 00:31:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak
- **Laburpena:** Etxean euskaraz bizi ziren. Jaunartzea jesuitetan egin zuen. Baraurik egin behar izaten zuten eta orduan ospakizuna gosaria izaten zen, etxean familiarekin.

Transkripzioa

- Eta euskeraz hitz egiten zenuen Aita Zubiagarekin?
- Bai, nik dena euskeraz egin nuen, ba, nik uste det ia-ia ikastetxera joan arte. Dena euskeraz. Etxian dena euskeraz. Etxian hizkuntza ofiziala zen euskeraz. Orduan, egongelan eta jangelan eta beheko partian —genun villa bat, hiru bizitza zittuen—denak egiten genuen euskeraz. Oain, goian zer egiten zen hori ez dakigu. Baiña anai-arreben artian ya... Baiño nik dena euskeraz egiten nuen zortzi urte bete arte. Dena euskeraz. Eta... zer esatera nijuan?
- Bai, jaunartzea han egin zenula.
- Han egin nuen jaunartzea.
- Zubiagak prestatuta.
- ... prestatuta. Uste det izango zala goizeko bederatzitan. Eta gero etxea gosaltzea. Eta gosaria [eman...]etxian. Horrela. Ez zeon... Bueno, lehen jaunartzea ere in behar zenuen barautan, horregatik hamabietatik ezin zenuen ezer hartu jauna hartu arte. Horregatik, jakiña, normalean egiten zen gosaria. Zelebrazioa zan gosaria. Eta, bueno, familiakin, lehengusuak eta... hori. Etxian.

3.39. Ikastolak zabaltzen joan ziren

- **Hizlaria(k):** Arzelus Arrieta, Itziar
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-060/030
- **Iraupena:** 0:01:01. **Hasi:** 00:53:43. **Bukatu:** 00:54:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- **Laburpena:** Ahizpa eta biak hasi ziren isilpeko ikastolan, Elbira Zipitriarekin. Kontxita Beitia, Karmele Esnal... poliki-poliki zabaltzen joan zen. Gero pilatxo bat ziren. 1950ean hasi zen bera, eta 1951n ezkondu zen.

Transkripzioa

- Lehenbizi hasi giñanian, giñan nere ahizpa eta ni, hasieran.
- Ta Elvira?
- Elvira.
- Elvira ere bai, ez?
- Elvira, klaro, Elvira lehenbizi, hori "descontau". Ta gero nere ahizpa ta ni. Ta gero poliki-poliki jun zian, ba, Kontxita, eta Karmele Esnal, eta beste batzuek poliki-poliki zabaltzen jun zan. Ta gero azkenian asko zauden, pillla bat, pillla, pillla.
- Eta zuek, zu ze urtetan hasi ziñan?
- Ni berrogeita hamarrian.
- Berrogeita hamarrian?

- Berrogeita hamarrian hasi nintzan ya, eta berrogeita hamaikan ezkondu nintzan.
- Eta zein zan giro politikoa garai horretan, berrogeita hamarrean? Dana debekatuta egongo zan.
- Bai, dana, dana, dana, dana, dana.

3.40. Gerra etorri zenean, Oñatira

- **Hizlaria(k):** Labaien Sansinenea, Ramon
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-061/004
- **Iraupena:** 0:02:26. **Hasi:** 00:06:50. **Bukatu:** 00:09:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » lhes egin beharra
- **Laburpena:** Gerra hasi zenean, aita Tolosan geratu zen, eta beraiek Zarautzera joan ziren. Aita Mutrikurantz joan zen gero, eta beraiek Oñatira. Eskolan ibili zen, andereño Blancarekin. Pelaioak, instrukzioa egiten. Falangistekin sartu zuen amak, karlistak ez zituelako gustuko. Ziburun eta Saran bizi izan ziren gero.

Transkripzioa

-Eta, hasi zanian...

-Guk alde in genun. Aita gelditu zan Tolosan, eta gu jun giñan Zarautzera. Ez dakit ze estrategia, ze iten zun ne aitak; geo Tolosa erori zanian, bera ere azaldu zan Zarautzen. Ta Zarautzea hurbildu zianian militarrek, esate(n) zan bezela garai hartan, aita jun zan /juntzan/ tropekin ba Mutrikorutz. Eta gu bialdu giñun, ez dakit, hori ere estrategia bat, Oñatira. Hola, hola jun giñan Oñatira. Ez dakit norbaitek, norbaiten kotxian sartu, eta bueno, Azkoitiatik eta hantxe jun giñan. Oñatira.

-Eta Oñatin, senide batzun etxera ala...?

-Ez, ba ez. Senideak geneuzkan, baiño alokatu genun bizitza bat, hor esan dizuten bezela, agustinuen plaza hortan. Eta bueno, ni hasi nitzan, bazeon eskola bat han, nola daude... ez dakit gaur egun, jauregi oso etxe ederrak... garaitarrak bizi zian han, eta plaza haundi bat etxe txuri luze batzugin, eta han zan zeon eskola, Oñatiko eskola garai hartan. Ta bueno, han eon nitzan baiño segitun... ez dakit, izan nun andereño bat klasea ematen ziana, Blanca izena zun, hoi oroitzen naiz, bere baratzean eoten giñan. Eta bueno, nola denak noski karlistak eta dena militarizatu zuten. Mutil txiki guztiyak izaten zian "pelayos", txapel gorriakin instrukzioa egiten. Ta nere amak, jo, izugarrizko nazka zien karlistei, eta ni izan... ni sartu nindun falanjistekin. Eta eiten genun Oñatin han instrukziyua estaziyuan. Leno bazeon tren, trenbidea.

-Bai.

-Estazio koskor bat, unibersidadea pasa eta aurea. Ta han egite(n) genun. Eta akordatzen naiz, gero ya aitonak lortu zuenean ba pasaporte bat, pase bat beste aldera juteko, nere aita han zegoen ya... ba nik nahi nun eraman ba beste aldera nere falanjista kapel hua. Amak kendu zian: "Aitak horrekin ikusten bahau, garbituko hau!".

-Eta zenbat denbora in zenuten Oñatin?

-Oñatin nik uste (d)et eongo giñala lau hillabete o hola? Lau hillabete. Ni...

agostuan geundez Zarautzen; “o sea que” irailen hasieran pasako giñan Oñatira, eta ya eguberritarako Donibane... Ziburun egon giñan garai hartan. Ziburun, ta ya hurrengo apirillean ikusten zan gerra luzeako zijoala, eta osaba batek alokatu zun etxe bat, Prefetenea, Saran, eta hara, hara jun giñan guztiyak. Denak.

3.41. Oñatitik Iparraldera, Ziburura

- **Hizlaria(k):** Labaien Sansinenea, Ramon
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-061/005
- **Iraupena:** 0:03:58. **Hasi:** 00:09:16. **Bukatu:** 00:13:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- **Laburpena:** Gogoratzen du txapelgorriak nola sartu ziren Oñatira, 1936ko udazkenean. Falangistak. Iparraldean 1945era arte egon ziren. Ziburun batu zen familia: osabarekin kaira joaten zen egunero, Bilbotik zetorren jendea ikustera. Santa Maria eskolan ibili zen. Bi bandotakoak zeuden han. Saran, Elbira Zipitria anderearekin bizi ziren. Nolakoa zen.

Transkripzioa

-Eta Oñatin gerra ez zenuten ikusi, ez? Ya... ez zan egon resistentziarik, Oñatin.

-Ez, ez zan eon, ez.

-Baiña...

-Nik hori holaxe, nola jetsi zian karlistak. Ez dakit, aizu, etxe hartatik ikusten (d)an bistakin, ez zan asko aldatuko gaur egun ere. Eta bueno, bai, txapel gorrik zian. Tiro batzuk bota zituzten. Izan zian, tiro batzuk entzun zian, ta han bazeon hoitako ze... transformadore elektriko bat, poste baten gaiñean, dana txoriz bete zan hua. Horik, horik ikusten ditut oaindikan. Eta pentsa, ai naiz, ai gea mintzatzen ba 36ko udazkenez. E, jo, oain dela ba zenbat... bua, ba hirurogeita, hirurogeita hamasei urte, holako zerbait.

-Eta kotxe txiki baten...

-Bi falanjista.

-Bi falanjista?

-Gaiztuak. Hoik, hoik in zuten, iten zituzten errepresiyuak. Jendea espetxeratu, denunzi, denunziyak jaso... tipo, tipo gaiztuak zian. “Verdugos”.

-Eta kanpotarrak ziran?

-Bai, bai, bai. Karlistak ez dakit ze tertziokuak... gehiyenak naparrak izate(n) zian, naparrak karlistak. Astokilluak, jeneralian.

-Eta gero, e Iparraldian zenbat denbora in zenuten?

-Ba Iparraldian jun giñan esan bezela hogeita hamaseiyan, eta bihurtu giñan berrogeita bostian. Beatzi urte.

-Beatzi urte.

-Bai, jun giñan... nere aitag eman zun dirua hamabost eguneako. Eta egon giñan beatzi urte. Baiño ondo.

-Eta hango bizimodua nolakua izan zan?

-Bueno, mota askotakua. Nik, bueno... Ziburuan ni akordatzen naiz joaten

giñan... bizi giñan aizu, familiya in zana /intzana/ zan batu. Osabak, denak bizi giñan etxe berian. Zigarrola izena zun etxe berian, Ziburun. Ta goizero gu juten giñan, nere osaba bat, Jexux, eta neroni, juten nitzan berarekin kaiyera ikustera aber ze jende zetorren Bilbotik. Zeatik jendea ai zan ebakuatzen Bilbotik. Etortzen zian merkantetan, ontzi merkantetan, baiño armada inglesak eskoltatuak. Batzuek zea, destruktore batzuk eta abar. Eta orduan harea juten giñan, eta bueno, ni hasi nitzan han Santa Mari eskolan, kolejiyuan. Han geuden haur emigratu guztiak, zortzi urtekuak eta hamabost urtekuak, danak klase berian, eta liburu bat eman ziguten, dikzionariyua. Nik ez dakit, dikzionariyua irakurtzen eo ulertzen... ez genun golpeik ematen, beti politikaz mintzatzen... [...] blablabla gue artean. Zeatik zeudezen bi bandokuak: katalanak, republikanuen beldurran harea, han kokatu ziranak eta abertzaleak, hemen [...] zan izugarrizko nahaste-borrastea. Baiño bueno, ondo bizi giñan Donibanen, eta esan bezela, gero ba ya Santa Maria utzi eta jun giñan Sarara. Eta gue etxean bizi zan, Saran bizi zan Elbira Zipitria. Andereño bat, oso famatua bere garaiyan. Ta baiño, zan, aizu, izugarrizko... Nemesio Etxanizek esan zun /esantzun/ bezela, aizu, jo... “aboa hortzez betea daukan neskazahar ospindua”, esan zun /esantzun/ apaizak. Kriston kunplidua in zion, baiño ni izan nitzan Saran bere ikasle bakarra. Horrek badu meritua, e!

-Eta zu bere ikasle ziñan orduan...

-Haren ikasle bakarra, horrek meritua dauka.

-Eta berak, e, gerra aurretik ere ikastola...

-Bai, bai, hemen, Donostiyan. Bai, Orixe ikastolan, bai.

-Bera ibili zan ikastolan...

-Bai, bai, gaiñea andereño oso ona zan. Oso persona... metolodologia ona zeukan, eta beti saiatzen ai zan metolodologia berriyak lortzen, eta bai, bai. Andereño bezela oso ona zan. Baiño...

-Zorrotza.

-Bai, persona zaila zan, eta bueno, ni akordatzen naiz Prefetenean gauero entzuten zun radio espaiñola. Eta entzuten zun Queipo Llanok botatzen zitun astakerik. “Los sacerdotes vascos no son sacerdotes, son socerdotes”, holakuak, baiño, baiño... ta bea negarrez gauero, nik ikusten det oaindikan Elbira nearrez, Queipo Llano entzuten. Baiño hori pixkat masokista zan.

3.42. Emagin lanetan

- **Hizlaria(k)**: Arrillaga Mendiluze, Joxepa
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-062/008
- **Iraupena**: 0:04:38. **Hasi**: 00:22:12. **Bukatu**: 00:26:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
- **Laburpena**: Partera ere ibili zen, emagin. Azken umea jaio zenekoa kontatzen du, nola bidali zuen ospitalera. Amona eta ama ere hala ibiltzen ziren, baserriz baserri. Erditze denak ezberdinak izaten dira. Nondik heldu, indarra egiteko.

Transkripzioa

-Nik opizixo asko itut. Ni partera ere ibili naiz.

-Portera?

-Partera.

-Partera? A, bai, e?

-Bai. Nik azkeneko haurra ba al dakizu nola bialdu nun? Krinikara, zera.. Txilborra haurrai... ni juteako jayo zan, txilborra tela puska batekin, zubi batekin in umiai ta haur-laguna lotu zeakin, lixtoiakin iztarrian amai, ta bialdu, in izandu det nik. Azkenengua goguan det.

-Eta nola hasi ziñan ba emagin?

-Amonak. Amak. Amonak. Amona hola ibiltzen zan, etxez etxe ibiltzen zan amona neria.

-Emagin bezela?

-Bai. Enfermera, zea bezela. [...] koño... haurrak, parturako zea, nola izaten dira? Hoik bezela ibiltzen zan asko. Askotan ibiltzen zan hemen, basarrin, hemen garai hartan ez zan zeik eta. Eta harek beti: "Aizan, etorri hai!". "Aizan, hau, aizan hou!", eta atzetik segika, txakurra bezelaxe.

-Eta hola ikasi zenun, orduan, begiratuta...

-Bai, nik holaxe ikasi nun, bai.

-Eta ez zan errexia izango ba hori?

-Errexia? Hoixe errexia dala! Hoi baiño gauza errexagoik!

-Bai? Baiña konplikaziyuak ere egoten dia, ez?

-Bai, baii. Partua da oso... hamarrek hamar diferente ditu. Hamarrek, hamar diferentia.

-Eta ze pauso eman behar dia?

-Ze pauso eman bihar dian?

-Iteko dagonian ya, deitzen... nola abixatzen zuten?

-Ui, auzuak eta izaten giñan ta etxian asko ta...

-Etxera etortzen ziran, esatera?

-Bai. Azkenekua, horkua, ujuka gabian. Juteko ta juteko, ta ama... Ama juteko. Ama're ibiltzen zan, ta ama orduako izorratu xamar zegoen ta esan zian: «Jun hai, neska, jun hai, ez den ixilduko ta!». Gizon bat, gizona etorri zan ta andria goitik ujuka. Jayo zala ta juteko, jayo zala ta juteko, jun nintzan ta halaxe harrapatu nun: jayua harrapatu nun. Ta azkenegua huaxe.

-Eta jaio aurretik harrapatuz gero ze...

-Lagundu in bihar pixka bat...

-Zer iten zenuten? Ura ta jarri?

-Preparatu ta zai egon ta... indarra iten zunian, hoitatik fuerte-fuerte heldu, ta doble indar iten due ta.

-Hortik helduta?

-Bai, hoietatik heldu, ta doble indar iten da. Hua in ta holako gauzak!

-Eta palangana baten ura jarri eta holakorik ez ala bai?

-Ez, ez. Jayo arte ez.

-Jaio arte ez?

-Jayo arte ezer ez.

-Eta zerbait ematen zitzaion, belarren bat...

-Ezta ezer ez.

-Ezer ez. Dana natural.

-Dana natural, garai batian dana natural zan.

-Ta irtetzen laguntzeko umiai...

-Esan dizut pa! Indarra iteko...

-Bai, heldu...

-Fuerte heldu! Iteko.

-Eta tira?

-Tira ez. Sekula, nik bintzat sekula ez.
 -Bakarrik irten behar zun?
 -Bai. Bakarrik ertetzen zan.
 -Eta gero, behin e..
 -Oain'e tira ez det uste iten duenik, e. Tira... Katxa... burni batzukin akaso zabaldu o... natural zabaldu pixkat bai, baiño tira, tira ez. Tiratzi hoi oain, len esan detena...
 -Eta ez bazun irten nahi, ze iten zan?
 -Len bultza pixkat eta, hau in ta tripa igurtzi ta... holako gauzak!
 -Eta normalian irteten ziran, ez ? Gehio ala gutxio kostata...
 -Bai, bai. Normalian. Nei behintzat asko bai. Etxian ikusi ditut lau, amenak. Amen partuak lau ikusi nitun. Hemen [...] basarri hontan beste bi. Bestia, azkenengua, esan dizut. Hua're nunbait emakumia're... gizona etxian ez zun; launbata zan, ez zait aztutzen, eta gizona falta! Umia bazun, orduako alaba bat bazakan txikiya, eta hua etxian, ta bea apuruan auzua etorri zan. Ta auzua etorri zan ta auzokuak gerena, gugana!
 -Ta jun ziñeten laguntzera.
 -Bai, bai.

3.43. Zilbor-hestea eta haur laguna

- **Hizlaria(k)**: Arrillaga Mendiluze, Joxepa
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-062/009
- **Iraupena**: 0:03:20. **Hasi**: 00:26:50. **Bukatu**: 00:30:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
 Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
 Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
 Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
- **Laburpena**: Umea jaio ondoren, olio epelarekin garbitzen zuten. Ez zen buruz behera jartzen. Goraizeekin mozten zen zilbor-hestea, doblatu eta lotu. Haur-laguna barruan hustuz gero, asko sufritzen du emakumeak. Bota egiten zen haur-laguna gero, edozein tokitara.

Transkripzioa

-Eta behin umia jaiota, ze, nola garbitzen zan?
 -Guk garai batian oliyo epelakin garbitzen genun, ta geo oain berriz txorruan jarrita, hanketatik tiraka garbitzen due.
 -Bai, baiña lehen ez zan hola...
 -Ez, ez.
 -Buruz behera ez zan jartzen umia, ez?
 -Ez, sekula ez det ikusi nik! Oain bai, oain ikusi det, oain gertatu naiz. Oain ezagunen bat badet ta juten banaiz, han baldin banaiz... ta alerta eoten naiz. Oain iten due hartu hanketatik eta zintzilik jarri, ta ur epelakin garbitu.
 -Eta lehen, oliyo epelakin.
 -Oliyo epelakin aitzen giñen gu.
 -Eta zilbor-hestia nola, zerekin mozten zan?
 -Guaiziakin!
 -Guraiza normalak ziran, ala...
 -Guk etxian edozeiñekin ibiltzen giñena ibiltzen giñun guk.

-Moztu eta zer?

-Holaxe doblatu. Hoik utzi. Umiak hemen daka txilborra, ta hemendik honeaiñoko hestia utzi. Hemendik moztu, ta hesti hoi doblatu, ta lotu.

-Lotu, nola? Korapillua?

-Bai, bai, eozein gauza.

-Ala josi?

-Josi ez, bueltatu ta lotu. Hola bueltatu mutur hau... Hau, honek bueltatuko balitzayoke bezela bueltatu, ta lotu. Lotzen genun hariya, aproposa izaten zana. Zunak, etxian zunak “ya bien”, eta ez zunak, berriz, ahal zunakin. Esan dizut ba zekin, zatarraikin bialdu nula nik hua. Eta geo handik aurea haur-laguna. [...] esaten diyot nik, zeatik ez genaukigun, igualak izaten dia ta. Hua iten zan... hua hustutzen baldin ba barnen, dayola egoten da ta hustutzen baldin bada sekatzian txarra geatzen da, ez da ertetzen. Ezta biher bezela ateatzen. Ta emakumiak in bihar izaten du asko sufritu; ganaduak bezelaxe, berdiñ-berdiñ. Eta hua, nik iten diyot... esan ziaten behintzat, amonak eakutsi zidan lotzen: “Lotu iyon, ez daiela hustu”. Nola zikiña izaten dan... dana zikiña nola izaten dan, ura ta odola ta zikinkeya nola izaten dan hua... “Ez ezan utzi, lotu iyon”. Lotu iten genun.

-Eta lotu nola?

-Buelatuta. Berriz hestia haundiya izaten baita hoi. Aman zeatik honeaiñoko zea, heste haundiya izate da ta. Umiak pixkat lotutzen diyozu moztuta, ta bestia, luzio nola geatzen dan, hua berriz zeatuta: doblatuta.

-Eta haur-laguna... gero horrekin ze iten zan?

-Batzuk ondo iten due, beste batzuk berriz igurtziz-igurtziz tira-tiraka kendu in bihar izaten zayoe.

-Eta gero hori ze iten zan, bota?

-Bai, bai bota.

-Baiña nora? Lurperatu?

-Eozein tokita, bota!

-Edozein tokitan.

-Eozein tokitan botatze zan.

3.44. Umeen bataioa eta linboa

- **Hizlaria(k):** Arrillaga Mendiluze, Joxepa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-062/011
- **Iraupena:** 0:02:22. **Hasi:** 00:32:33. **Bukatu:** 00:34:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak
 - Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
 - Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
 - Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak
- **Laburpena:** Mutilak lehenago bataiatzen ziren neskak baino, baina azkar denak ere, hiltzen baziren linbora ez joateko. Ume asko hiltzen ziren orduan; amak ume bat nola galdu zuen kontatzen du. Baserrian neskek lan gehiago egin zuten mutilek baino. Maiorazgoa, normalean mutila.

Transkripzioa

-Eta umiak bautizatu, jaio eta zenbat denborara? Axkar, ez?

-Bai. Mutilla bazan lenuo, neska bazan... ba, hiru-lau eun igual pasatzen zian.

-Eta zeatik ba hori?

-Ez dakit ze...

-Ohitura?

-Ohitura zan behintzat hemen. Mutilla baldin bazan, ahal zan azkarrena! Ta neska baldin bazan... ña, bi o hiru eun pasatzen zian. Baiño asko ez, e. Asko ez zan pasatzen, zeatikan esaten zuen... apaizak sermoyetik uju iten zuen bataiyatu be hiltzen bada, zan, zera jutun ziela, linboa jutun ziela, ez zuela ezer ikusten. Ta jendiak bela bataiatzen zun. Bataiatu bela iten zan.

-Bela, lehenbailehen, ez juteko linbora, ez?

-Bai.

-Baiña garai hartan hiltzen zian umiak...

-Asko, asko, asko jutun zan. Garai hartan asko jutun zan, esan dizut ba ni neroni bi ahizpa eta bi anaya jun zitzaixkian. Baiño bat jun zitzaian o jun zan... Egiya esan, kalea jun zan ta kaletik sentitu zun ta etxera etorri zan nolabaite, ta hor [...] basarriya zan, ta baserriko gizonak, zean ekarri zun, gurdin ama etxea. Eta zapata... afragata beltxak, ondo goguan dauket, erantzeko esan zian, askatzeko. Askatzen ai nitzela, burutik behera in zidan. Hua hil in zan. Hiru-lau egun pasa zitun, baiño... hil in zan.

-Ze pena...

-Bai. Ta nexka zan.

-Eta jendiak nahiago izaten zun mutilla jaiotzia neska baiño ala...?

-Eeez, eez, ez. Hoi ez. Holakoik ez zan.

-Ez zan esaten baserrirako hobia izango zala mutilla, eta holakorik?

-Ez, garai hartan... gure etxian basarrin mutillak ez due ezer'e in. In zuena basarrin, neskak in zuen.

-Eta maiorazgua mutilla izaten zan?

-“En general” bai.

-Zaharrena neska izan arren... mutilla.

-Bai. Bai. Zaharrena neska izanatik bai. Ta bestela, berriz, gurasuak uste zuena. Gurasuak ze nahi zun, hua.

3.45. Bataioa eta besoetako haurrak

- **Hizlaria(k):** Arrillaga Mendiluze, Joxepa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-062/012
- **Iraupena:** 0:03:14. **Hasi:** 00:34:55. **Bukatu:** 00:38:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak
 - Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- **Laburpena:** Besoetako lau haur ditu; lehenengoarekin, zapia, kandela eta ogia eramán zizkion apaizari. Ama normalean ez zen bataiora joaten: ama pontekoa eta inudea joaten ziren. Denborarekin, dirua eskatzen ere hasi ziren apaizak bataiorako. Azkenengoa, berriz, debalde.

Transkripzioa

-Eta bautizatzeke umiak, bazeon e... ze iten zan, elizara..?

-Nik baitut lau, bataiyatuk, lau, jasuak, ne besotakuak.

-Lau?

-Ba lau. Ta lendabizikua bataiyatu nuna... eman behar izaten zan elizara apaizai paiñelua, zea, kandela eta ogiya.

-Ogiya?

-Ogiya, ogi ttiki bat, goguan det. Lendabizikoa bataiyatu nunian haikin bataiyatu nun. Biarrena bataiyatu nunian esan zian dirua bihar zala, diruba. Milla peztako bat eman nun nik ordun. Hurruna, hiruarrena bataiyatu nunian, Antiguon zan, ta Antiguon harek´e diruba eskatu zian. Diruba eman niyon. Eskatu zuna eman in niyon, ixil-ixilik. Hirugarrena batez, ezer be.

-Ezer be?

-Bai.

-Orduan, nola aldatu dan, ezta?

-Bai.

-Eta lehenengua Igeldon izan zan?

-Bai.

-Igeldoko...

-Bai, Igeldon bataiyatu nun.

-...elizan?

-Elizan, lendabizikua hor bataiyatu nun.

-Eta ama juten zan ala...?

-Ondo baldin bazeon, baiño “en general” ama... ama “en general” oyetik jaikitzen ta zean hasi baiño lehen bataiatzen genun guk behintzat. Ama ez, ama ez...

-Orduan juten zan...

-Amandria, amandria... umia jaso bihar zuna eta iñuria izaten zan. Iñuria, umia eaman eta ekarri harek iten zun, iñuria...

-Eta iñudia nor izaten zan?

-Eozein! Geok nahi genuna! Horko andria´re hola ibiltzen zan, ta izeba´re hola ibiltzen zan, ta eozein. Eozein, iñuria eozein.

-Eta bataiyua ze izaten zan, oso goiz ala...?

-Esaten zuen garaiyan, atsaldian...

-Goizian ala...?

-Eguardin igual, atsaldian igual. Garai hartan bataiyua hoixe...

-Igeldon?

-Hoi bai, Igeldon. Nei behintzat hala tokatu zait. Igual.

-Ta ogiya zer zan, apaizandako? Ala bedeinkatu iten zan ala...?

-Apaizai ematen zitzaion, nik ez dakit ze iten zun harek! Hoi ez dizut esango. Paiñelua, kandela eta ogiya. Lehendabizikua bataiyatu nunian, jaso nunian haik obligatu zixkian ta haik eaman nitun nik. Bigarrengukin, berriz, esan zian diruba; neonek borondate [...] nuna emateko. Milla peztakua eman nun. Ta hirugarrenguan ez dakit zenbait, Antiguon zan ta han ordun... Antiguon, Cruz Rojan gaiñea, hemen, etxe hortan; o Cruz Roja ez, Matias o zer da... autobusak-ta parada nola iten due, zer da hoi? Nola dun izena... [...] Monjak-eta eoten dia behintzet. Hor, Antiguon zea ai zian, obra zeon. Ta hortxe bataiyatu nun, genun. Ta hor esan zian diruba emateko eta diruba eman nion. “Y el”... azkenekua, berriz, ez. Debalde. Igeldon. Hau... Igeldon.

3.46. Apaizak

- **Hizlaria(k)**: Arrillaga Mendiluze, Joxepa
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-062/013

- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:38:09. **Bukatu:** 00:39:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberrria, Idoia
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- **Laburpena:** Apaizari opari asko ematen zitzaizkion. Apaizak: don Basilio, don Balentin, don Fabian...

Transkripzioa

-Ta lehen apaizari gauza asko ematen zitzaion, ez?
 -Bai. Nei apaizak...
 -Arkumia ta...
 -Arkumeik ta holakoik guk ez diyou eman...
 -Baiña batzuk igual...
 -Bai, emango ziyoen, noski. Emango ziyoen. Nik apaizak ezautu nitun baatzakin, atxurrian. Nik hala ezautu nitun.
 -Eta ze apaiz ezautu zenitun zuk? Nola zuten izena?
 -Ne apaizak, nik ezautu nunak, batek don Basilio, nei eskola eakusten o zean ibiltzen zana. Haren arreba, bai, anayak. Ta bestia... nola zun izena? Ahaztu ´e in xaixkit! Don Basilio, ta ez dakit ba bestia nola zan. Igeldon bertan hil zan, gaiñea. Ez dakit... ez naiz ba goatzen. Geo hurrena zan, Antiguoko hua ´re egondu zan... Don Balentin Antiguokua ere egondu zan batzu... denboa pixka batian. Geo hurruna don Fabian. Don Fabianek urte asko pasa zitun. Ta geo hurruna oain pasa dian bi hoik /biyoik/, oaingo bi hoik /biyoik/. Oain hirugarrena, ez dakit hau ze izango deun.

3.47. Eskola

- **Hizlaria(k):** Arrillaga Mendiluze, Joxepa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberrria, Idoia
- **Erref:** DON-062/014
- **Iraupena:** 0:01:05. **Hasi:** 00:39:29. **Bukatu:** 00:40:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberrria, Idoia
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- **Laburpena:** Eskolara gutxi joan zen, denera 40 egun ere ez, maistra zahar batekin. Ez zen zorrotza. Mutilak eta neskak denak batera, adin ezberdinetakoak. Damaxa zen maistra.

Transkripzioa

-Eta zu eskolara jun ziñan?
 -Nik eskolan berrogei eun pasa gabiak izango ditut. Juntatu eunek, eta berrogei egun pasa gabiak izango ditut, ez det bate gezurrik esango, e! Nik berrogei eun pasa...
 -Eta, e, han maistra...
 -Maixtra xahar bat genun.
 -Nola zun izena?
 -Ez dakit ba, umia, ezin dizut esan.
 -Ta ze, zorrotza... zorrotza zan, ala?
 -Ez, nekin behintzat ez. Nekin ez zan [...]. Egiya esan, e. Bazekin nere berri

ta. Ez zan izandu.

-Jende asko egongo zan ez zana joten, baserriko lanak...

-Bai, eta garai hartan gaiñea mutillak eta neskak danak baten ibiltzen zien.

-A bai, e?

-Nere gazte denboran bai.

-Ta adina? Adin ezberdiñetakuak elkarrekin?

-Bai.

-Bai?

-Ordun bai, ordun bai. Damaxa zun izena, hara, oaintxe goatu zait, Damaxa. Xar-xar bat, flaku-flaku bat. Soltera zan, gaiñea.

3.48. Latinezko mezak

- **Hizlaria(k)**: Arrillaga Mendiluze, Joxepa
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-062/018
- **Iraupena**: 0:01:33. **Hasi**: 00:46:42. **Bukatu**: 00:48:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera
 - Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Garizuma eta Errauts Eguna
- **Laburpena**: Latinezko mezak ezagutu zituen. Apaiza aldarera begira egoten zen, bizkarra emanez. Bezperetan, arrosarioa. Garizuman, dirua ematen zuenak ez zuen baraua egin beharrik: "buldak".

Transkripzioa

-Eta zuk ezautu dezu latinez... latinezko mezarik?

-Bai.

-Bai?

-Denboa batian ipurdiya emanda, gaiñea, meza! Oain sikiera kara ematen dizue. Ipurdiya ematen zuen mezetan.

-A bai, e? Apaiza beste aldera begira?

-Bai, apaiza aldarea beira, ta ipurdia gui.

-Eta latinez zuek entenditu, ez zenuten entendituko...

-Keba... Ezta ezer'e.

-Hantxe eon, ez?

-Eon!

-Eonian.

-Eon. Holako gauzak iten giñun guk.

-Eta e, igandero-igandero mezetara.

-Bai. Atsaldian bezpereta're bai.

-Bezperetara ere bai?

-Errosaiyua!

-Eta gero Gabonetan-eta e, ez dakit, egoten zan meza berezirik? Gauerdiko meza bat egoten da, "misa del gallo" edo...

-Hemen ez, garai hartan ez. Ez.

-Eta Garizuman?

-A bai, orduan Garizuma bai. Garizuman beti sermoiya han ta sermoiya hemen.

-Eta baraua in bihar Garizuman?
 -Bai. Baiño diruba ematen bazenun ez, [...].
 -A bai, e? Orduan, dirua eman ezker barautik libratu?
 -Bai, bai. [...]. Hala iten zan, bai. Buldak esaten zitzaiyon paper bana, paper batzuk izaten zian, ta haik eosten baldin baziñun, haik pagatzen baldin baziñun... dana libre zenun.
 -Eta bestela, ezin zan jan haragirik...
 -Ezin zan jan haragiyik eta ezin zan jan gauza asko.

3.49. Beheko sua

- **Hizlaria(k)**: Arrillaga Mendiluze, Joxepa
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-062/021
- **Iraupena**: 0:03:48. **Hasi**: 00:53:07. **Bukatu**: 00:56:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
 Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
 Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
 Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
 Euskara » Lexikoa
- **Laburpena**: Beheko sua: "leatza" (laratza), neskamea, auspoa, brontzea... Lehenengo, denek ontzi batetik jaten zuten. Babarrunak ia egunero, edo gisatua bestela. Arrain gutxi jaten zuten.

Transkripzioa

-Lehen esan diazu, baiña beheko suan ze gauza erabiltzen zian? Ze... nola zuten izena beheko suan erabiltzen zian gauzek, ba ez dakit...
 -Leatza. Esaten giñun hoixe zea bat, gauza... buelta iten zuna... burniya eo... erretzen ez zan holakua. Eoten zan, neskamia esaten giñun. Hola pendulo haundi bat, kate haundi bat. Kati hartan zintzilika jarri hua, eta...
 -Neskamia?
 -Neskamia hurruna, eta neskamian gaiñian jartzen giñun kazuelak eta padera eta... gauzak.
 -Eta ze izaten zian, burdiñezkuak ala ze...?
 -Bai, bai. Burdiñezkuak zian, burnizkuak zian, bai. Erretzen ez zienak.
 -Eta erabiliko zan hauspoa ere bai, ez?
 -Bai, hua sua itzartzeko. Auspua. Oaindik eongo da /eongoa/ gu etxen, behien.
 -Eta gero atzian, hor... plaka bat edo zerbait paretan kontran...
 -Ez.
 -Paretan ez?
 -Ez, losakin.
 -Ez zikintzeko...
 -Zikindu? Earki beztuta eoten zan gurian!
 -Ez dia egoten hor metalezko...
 -Bai, bai, batzutan eoten dia. Brontzia eo esaten giñun, han hua eoten zan. Hua eukitzen giñun paetian. Atzeko kontra, tximiniyian atzekontran.
 -Eta lapikua... e, bueno...
 -Bai, hoi ta lapikua esaten giñun ba... Goitik eoten zan... neskamian eoten zan zeakin, hari katxarruoi.
 -Eta laratza?

-Laratza hua. Bat neskamia o esaten zitziyon, han goian eoten zan zea haundi bat, lotuta, kation mouko bat. Geo hurruna eoten zan handik behera beste gauz bat; hua zea, leatza o. Hua. Eta geo hurruna neskamia... neskamia eoten zan jendia o zea, gauzak jartzeko.

-Eta danboliña erabiltzen zan?

-Ez, dana bat, dan-dana bat. Izena diferente esaten zitzayon, baiña dana bat. Batek esaten zion danboliña, bestiak esaten ziyon neskamia, bestiak esaten ziyon ez dakit zer...

-Baiña gaztaiñak-eta...

-Erretzeko?

-...erretzeko, ez zenuten erabiltzen?

-Ba gaztaiñak-eta ibiltzen da... erretzeko ibiltzen genun zea bat, padera mouko katxar bat. Han zea jarri, gaztaiñak, ta zeatzen zien.

-Eta jateko, mahaian-eta, ze... bueno, kubiartuak-eta ze izaten zian, egurrezkuak?

-Ez, ez.

-Ez? Metalezkuak?

-Nik behintzat metalezkuak ibili itut. Gue etxian, gutxi baiño hala ibili dia.

-Eta babarrunak ze ateatzen zian, hola, ontzi batea ta...

-Bai.

-Denak bertatik jaten ala bakoitzak bere plateretik?

-Aurrena dana bertatikan jaten zan: gehiena jaten zuna ondo, ta gutxiña jaten zuna izorrai.

-Espabilatu in bihar.

-Bai. Ta geo platea eosteko moduba bazan ta, hazi nitzanian, ordun zeoze!

-Bestela, babarrunak egunero?

-Bai, "en general". Babarruna eo bestela zea, esto... goatzen bazait esango izut.

-Garbantzua?

-Barbantzua ere bai, lenteja´re bai... ibili izandu diteu hoik danak. Gixauba!

-Gixauba.

-Bai. Haragi puska haundiak eltze zar batian sartu, euki eosten, ta geo hua patataz bete, ta poliki-poliki-poliki in, ta primeran.

-Ta hemen, e, arraia ta asko jaten zan?

-Mmm. Arraiya zeorrek jun ta itsasoa jun ta ekartzen ez baziñun, txikin batzuk o zeak, baiño gaiñontzian hemen arraiya...

3.50. Hiletako aurreko arrosarioa

- **Hizlaria(k):** Iraola Arruti, Benantzia
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-065/004
- **Iraupena:** 0:01:58. **Hasi:** 00:12:09. **Bukatu:** 00:14:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Hiletak
- **Laburpena:** Aita hil zenean inguruko jende asko etorri zen etxera arrosarioa errezatzen gauean. Lehen etxean errezatzen zen gerora elizan egiten dena. Gau guztian argia piztuta izaten zuten gorpua etxean. Kutxa bizkarrean eramaten zuten elizara lau lagunaren artean, askotan txandakatu egiten ziren bide luzea izanez gero elizara.

Transkripzioa

- Norbait hiltzen zanian, errosariyua-ta errezatzen zan?
- Bai.
- Bere onduan?
- Bere ondon. Jendia asko etorri ta errosariyua han, hor behian, Iribarko gizonak, Joxe Ramonek, errosariyua errezatu zun [...]. Ta jende asko etortzen zan gabian. Elizan oain iten duen /iteuen/ bezela entieron aurretik, [...] lehen iten zan etxian errezatu, iluntzian, ordu bat jarri ta.
- Eta gero, gaua pasatzera ere...
- Gaba pasatzen ´e argiya piztuta hantxe egoten zan. Ez zan oain bezela itzalita egoten. Batebat hantxe egoten zien.
- Eta gero, elizara eramaten zan kaja?
- Bizkarrian eramaten zan. Lau lagunek hartu ta, hola, bidekutzian... bidekurtzia dan lekuan, ezin baldin bazun batebatek, txanda iten zitzaion, ta gora dana bizkarren eramaten zan.
- Hemendik elizaraiño asko dao? Asko ibili behar da? Zenbat denbora tardatzen da hemendik elizara?
- Behetik gora dao ta segun... Igual "raka-raka-raka-raka" juteko, bastante. Ez dakit /eztakit/ zenbat egongo dan /eongoan/. Guk azkar asko jun bihar izaten gendun mezetaa behintzat, batzutan iya ituan juten giñan ta. Mezetaa jun bihar izaten gendun ta.
- Oso goiz izaten zan meza?
- Ez, zazpi t´erditan egoten zan, ta zazpi t´erditako mezetaa juten giñan.

3.51. Isilpeko ikastolak eta andereño titulua

- **Hizlaria(k):** Otaegi Urrutia, Maria Jesus
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-072/009
- **Iraupena:** 0:02:29. **Hasi:** 00:10:21. **Bukatu:** 00:12:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
 - Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- **Laburpena:** Isilpeko ikastolak. Haurrak eramatera Elbira Zipitriarengana joaten zen Parte Zaharrera. Elizaren babesean normalizatu zen. Andereño askok titulaziorik ez zuten, eta beraiek utzi zieten. Andereño ere ibili zen. Santo Tomas lizeoa.

Transkripzioa

-E, gero, ikastolak? Bueno, pentsa, salto bat emanez, e: ikastolak e... klandestinoak ziren, dudik ez, "porque" honek esan oso errexa, baiño... Ni haurrakin juten nitzan, haurrak eramatea, gure haurrak ikastolara Elbirangana, bi ordu ezberdiñetan goizian. Klaro, lau orduko, lau... talde ezberdinetakoak ziren, lenengo lauak esate bateako. Eta topatzen nitzan... egualdi... oiñez iten nun bidia gehiyenetan, baiño batzutan tranbia hartzen genun ordun. Hor tranbia zeon bulebarreaiño. Egualdi txarra o hola, ta jende ezauna eta: "Oi, noa zuaz? Oi, ¿de dónde vienes, de clase?". "Sí". "¿A qué colegio van?". Eta nik esaten nun: "Nola, nola esango (di)yot honi ikastola? Lenengo gauza ezin dala esan eta bigarrena ez dakite zer dan!". Azkenian asmatu nun: "No, es que dan clases particulares". "A, bueno,

muy bien". Eta hau zertara zetorren? Ez dakit.

-Bai, klandestinua zala, ez zala...

-Klandestino zala. Gero hasi... eta gero, babesa, elizan babesean hasi ziren normalizatzen eta... baiño bazeuden andereiño asko tituluik ez zutenak /etzutenak/, batez ere... hemen bertan eta herri txikietan oso euskera ona zutena eta prestakuntza in ta /da/ gero, baiño titulazioik ez zuten /etzuten/. Eta ordun lelengotan eskaera bat in ziguten gurasoei: "Zuen artian baldin badao norbait titulua duna, bihar ez duna, arren, faborez...". Eta nik ordun eta beste batzuk, Elixabet eta hoiek... gure tituluakin beste batzuk iten zuten lan, eta rebiso... este, ispezkioa zutenian "ya está", zerbait presentatzen zuten gutxinez. Ta beira, hortarako balio izan zun behintzat.

-Baiña zu andereiño ere ibili ziñan.

-Bai, gero. Gero, urtiak pasa... lenbizi ibili nitzan urte bat o, andereiñoik gabe geratu ziren, orduan ez zeuden nahikoa, eta bat-batian sortu bihar zan... haurrak prestatuak... Eta bueno, dei ein ziaten eta esan nun: Buf. Etxeko martxa eta bueno, nere ahizpakin hitz ein nun: arduratuko ziñake? Eta bai, eta bueno, haundiak ziren ya gue neska-mutillak eta, bueno, prueba in nun eta bi urte. Baiño bi urteta esan nun: "Gehiyo ezin det, ezin det". Ta utzi, eta gero gauza bera gertatu zizaidan lizeoan. Deitu ein ziaten, Santo Tomaseko lizeoan andereiño baten bitartez antzeko gauza.

3.52. Isilpeko ikastolen balioa

- **Hizlaria(k)**: Otaegi Urrutia, Maria Jesus
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-072/013
- **Iraupena**: 0:01:03. **Hasi**: 00:14:08. **Bukatu**: 00:15:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- **Laburpena**: Elbira Zipitriarengana joaten zen umeekin. Ez zekiten zein etorkizun izango zen, kezka zituzten. Miraria iruditzen zaio egungo euskarazko hezkuntza.

Transkripzioa

-Eta hasieran... bueno, Elbira, Elbira Zipitriana...

-Elbira Zipitriana.

-Jun ziñan alfabetatzera?

-Bai, bai.

-Klaro, zuk Magisteritza erderaz ikasiko zenun...

-Bai, dana.

-Ikasketa danak.

-Dana, dana, nik ezta hitz bat ere. Eta gero juten giñan haurran billa, eta goatzen naiz behin Patxikin. "Ze lanak hartzen ditugun", han "muralla" deitzen dutena... zea, han goiyen haurran billa, patinatzen beak eta jostatzen, ta gu berriketan denboa pasa bitartian. Eta esaten genun: "Hainbeste lan ta gero zer?". Eta bai, hori, alperrik ez ote zan izango. Eta bira: nork pentsatu gero nere bilobak batxillerra euskeraz ingo zutela. Ezta? Eta pentsa, batxillerra eta gero karreran ere bai, Maiderrekar aukeratu nun euskeraz itia. Eta posibilidad hori izan dute, eta oain halako indarra

eta eskola publikotan ere euskeraz eta... nei iruitzen zait mirari bat, egia esate(n) (d)izut, e! Garai batian ez genun hori pentsatzen.

3.53. Orduko janzkera eta moda

- **Hizlaria(k)**: Otaegi Urrutia, Maria Jesus
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-072/030
- **Iraupena**: 0:03:26. **Hasi**: 00:36:37. **Bukatu**: 00:40:03
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Orrazkerak
Aisia » Mendia eta hondartza » Mendizaletasuna
- **Laburpena**: Mendira gonarekin. Bizikletan ibiltzen ziren asko. Galtza-gonak egin zituzten. Panazko berokiak. Trintxerak eta katiuskak. Lehenengo zirak. Kristalezko galtzerdiak. Ile apaindegira ez ziren joaten, ez zegoelako ondo ikusia.

Transkripzioa

-Mendirako erropa aproposik eta hola ez zan egongo... Zuek gonakin...?
-Gonakin. Gonakin. Gero in genun, baiña "este"... "falda-pantalón" deitzen zana, bizikletan... A, bizikletan ibiltzen giñan asko, bai, bizikletan bai. Nei asko gustatu izan zait bizikleta. Hor Kursalian ibiltzen giñan asko ta Hernani aldea, Epelekora, Oriora jun giñan bi aldiz, goatzen naiz, uf. Baiño bueno, kotxeik ia ez zeuden /etzeuden/. Baiño halare nehikua zan ordun. Bai, "falda-pantalón" ta gero in genitun... telik ere ez zeuden /etzeuden/! "Mil-rayas"-ekin goatzen naiz izan nula "falda-pantalón" oso polita. Eta gero lortu genun, kuadrillan bagenulako, ez hauen kuadrilla, beste batian, mutil bat ez dakit ze enpresan lan iten zun, eta lortu zun pana, gauza haundia bezela. Sastre batei eraman, eta in zigun /intzigun/ zamarra batzuk, oso ongi egiñak! Baiño euria iten zunian bustitzen zan, pixatzen zun... ai, oso onak atea zien, bere txanoa eta guzti, e. Boltsilloak eta barrutik, eta zinturoiakin eta... baiño bestela ez zeon /etzeon/, anorakak eta hori dana ezer ez!
-Inpermeablerik eta ez zan egongo, ez?
-Ez, ez zeon /etzeon/. Trintxerak. Hemen kalia ibiltzeko trintxerak, kaputxakin danak genun. Eta katiuskak.
-Katiuskak...
-Hemen ni goatzen naiz istitutoa jun eta hillabete batian kendu gabe, trintxera eta... esaten due oain euria iten dula baiño trintxera eta botak. Bai, eta gero bueno "pues" goatzen naiz nik izan nun lelengo xira... "Plesiglas" deitzen geniyon. "De plesiglas". Transparentia. Plastiko bat zan. Ordun ekartzen zuten gauza haundia bezela itsasoko gizonak, armadoriak edo zirenak, eta gero ekartzen zuten hemen ez zeuden gauzak, saldu iten zituzten etxez etxe. Holako bat eresia... zapatak ere bai "de plesiglas", "medias de cristal"...
-Ta hori nola...
-"Medias de cristal", oso ederrak ziren, oso onak. "Pues" beste... itxuraz bestiak bezelakoak, pixka bat lodiagoak.
-Eta hori kanpotik ekarritakua zan?
-Bai, bai, bai. Kanpotik ekarritakoa. Hemen ez ziren saltzen. Hemen

galtzerdi... repasatuta behin ta berriro, ta holakoak. Bai, bai. "Es que" ez zeon /etzeon/ ezer, e!

-Ta lehen esan dezu pelukeriara eta ez ziñatela juten. Zuek...

-Baiño ez giñan juten... ez, nik ordun, bueno, hamazazpi urte nituela "pues" amak ematen zian pagakin nahikua nun pelukeira juteko ta nere lagunak ere bai, baiño ez, ez giñan juten... ez zan ondo... bakarrik bakizu zeintzuk... bueno, etxeko andriak ere gehiyenak ez, e. Gaiñera, berrogei urte bete ezkeroz ya "moñito" jantzi, "azul marino" ta punto. Baiño ordun juten ziren emakumeak fama txarra dutenak gehiyenak, eta oso... hondak hola oso markatuak... garai hartan. Baiño ez zeuden /etzeuden/, oso gutxi zeuden, nik uste det, ezingo nuke esan... Bai, bazeon hemen bat, baiño bueno bai, jungo ziren... gu ez giñen juten, gu ez giñen juten, gu moztutzea ta hola, baiño bestela... ez, ez. Ez giñan...

-Eta etxian ruluak-eta jartzen ziran ala...?

-Nik kixkurra nun eta ez nun bihar izaten, baiño bai, bai. Ruloak eta hola. Ruloak bai. Ta etxian garbitu ta...

3.54. Dena bekatu zenekoa

- **Hizlaria(k)**: Otaegi Urrutia, Maria Jesus
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-072/039
- **Iraupena**: 0:01:24. **Hasi**: 00:53:14. **Bukatu**: 00:54:38
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra
- **Laburpena**: Sermoi beldurgarriak, infernua. Helduta dantza egitea ere bekatu.

Transkripzioa

-Sermoiak ere gogorrak izaten zirala, ez, linguak?

-Buf. Bai, bai.

-Infernurako... infernuko sua ta...

-Bai, bai, bai. Betirako, "el reloj", betirako "para siempre jamás, para siempre jamás" esaten zizuten gaiñea. "Es que" askoz... oi, asko liberatu gea gauza hoiekin.

-Munduko akabera eta holako gauzak bai? "El juicio final" eta...

-A, bai, bai, bai. Jesusen figura izaten zan: Jaungoiko bat gaiñian zegona, danak ikusten zuna ta hori. Baiña orain behintzat Jesus: zure laguna, zure ondoan dagoena, zuri launduko dizuna. Beste gauza da. Baiño ordun dana zan zanpa-zanpa.

-Eta dantza itia, helduta dantza itia, ere pekatu?

-Bai, zu, bai, bai, bai, klaro. Bai, bai, ordun kontatzen zuten halako ta halako "pues" dantzan ari ziela zer bait gertatu, ta hil in zan. Pentsa, ze momentua!

-Eta zuek sinistu, dana...

-Ez. Ez.

-Baiña...

-Ez, ez, baiño... Beti barrenen zeozter geratzen da, baiño... ezta izan hortan... Sekulako buelta eman zaiyo, eta oain jun gea beste muturrea. Ta hori're... ez det /ezete/ uste, nei tristia iruitzen zait ezer gabe ere, ezer sinitu gabe... egia esate(n) (d)izut. Mundu hontako bakarrik...

3.55. Ume gehienak etxean, medikuarekin

- **Hizlaria(k):** Otaegi Urrutia, Maria Jesus
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-072/051
- **Iraupena:** 0:02:59. **Hasi:** 01:07:52. **Bukatu:** 01:10:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- **Laburpena:** Amaetxeak bazeuden ordurako, baina berak haur gehienak etxean izan zituen, medikuarekin. Emaginaren lana. Umeak Paristik zetozeela esaten zieten haurrak zirela.

Transkripzioa

-Eta jaio... noiz hasi zan umiak-eta ospitalian eukitzen? Hemen, e, etxian...

-Nik ez ditut izan.

-Etxian...?

-Nik, bueno, nere...

-...jaiotzen ziran?

-Bai, gehiyenak bai, baiño gero ya... bueno, ni... lenengua izan nunerako, ya bazeon... "maternidades" deitzen ziren. Bazeon, bai. Baiño nere amak esan zun: "Ez, ez, etxian hobe". Ez dakit nun, gure amak sartuta zeukan aldatu zitezkeela haurrak, jaiotzekuan ez zituztela bereixiko. Gertatua seguraski garai batian, gertatuko zan behin baiño gehiagotan. Ta hori zun oso sartua. Eta bueno, medikua etxea etorri, eta etxian, bai. Eta laugarreneaiño. Eta gero laguna genun e... komadrona deitzen dana, kolegiokoa ere bai... eta esaten zidan: "Esto es mucho más incomodo, qué trabajo, y que...", eta ya bosgarrenakin ospitalea, oi, klinikara joan nitzan. Bi azkenak klinikan jaio ziren, beste lauak etxian.

-Eta etxian, etortzen zan medikua eta, e...

-Nere kasuan bai.

-Eta emagiña ere bai, medikua eta emagiña?

-Bai.

-Eta emagiñan lana zein, zein izaten da?

-Horrek lagun... nik uste det /ustet/ lan gehiyena beak iten zula. Azkeneko orduan medikuak... Bai, hori. Baiño lagundu benetan, e... biek, gero azkenian, baiño... Ez, nik suertia izan nun, oso normal jaiyo ziren danak eta ongi.

-Eta umiei esaten zitzairen... noiz esaten zitzaizen beste haur bat jaioko zala ta...?

-A, guk ez deu arazorik izan, segidan izan direnen. Bosgarrenak zortzi urte t´erdi zitula, esan nun: "Oi, ze pena... azkeneko bataioa, azkeneko jaunartzea, azkeneko"... eta dana eman, eta ya ezer ez. Eta handik lau ur... bai. Ez. Bueno, bea, hori zazpi urtekin, eta bi urte berandugo jaio zan beste bat, "o sea" seigarrena.

-Eta umetan zuei esplikatzen zizueten umiak nundik zetozen ta /da/...

-Paristik.

-Paristik?

-Hasieran Paristik, eta gero ez galdetzia ere hobe zan. Ez, argitasun batere ez.

-Batere ez.

-Ezta galdetu, ezta... "O sea" jakin-miña bai, baiño...

-Ausartu ere ez.

-Ez, hori da. Hor geratzen zan, guren artian hitz eiten genun zerbait ta kitto. Baiño bueno, ez pentsa, ezer gutxi e.
 -Holako kontuez ez zan hitz egiten eta...
 -Ez, ez, ez. Ezer gutxi, ez.
 -Eta sexuari buruz eta...
 -Buf!
 -Ezer ez, ez? Hori gero, gero ere ez?
 -Gero ere ez. Nik uste det /ustet/ ezta laguneren artian ere ez genula... nik behintzat... ez naiz gogoratzen. Pixkat, zeozer irakurri nonbaiten edo, baiño ezer gutxi.

3.56. Zigarro biltzen apaizarentzat

- **Hizlaria(k):** Illarreta Peñagarikano, Pedro Mari
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-074/014
- **Iraupena:** 0:03:30. **Hasi:** 00:19:21. **Bukatu:** 00:22:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
 Ohiturak eta bizimodua » Bizioak
- **Laburpena:** Monagilo lana. Goizeko zazpietako meza. Ezkilak jotzen zituzten, denak esnatzeko. Don Eustakio erretzailea zen, eta harentzat zigarro mutxikinak hartzen zituzten ezkontzetan. Arto hostoekin zigarroak egiten. Errazionamenduko tabakoa. Trikimailuak.

Transkripzioa

-Eta monagillo ibili ziñanian...
 -Monagillo ibilli gitzanian?
 -Ze lan iten zenituen? Monagillo lana zein izaten zan?
 -Lana, bueno, ordun mezak izaten zian goizeko zazpitan. Guk jun behar genun ordu erdi bat lenuo. Klao, jun ta /da/ izkilla jotzea. Jotze(n) genitun sei t´erditan lenbizikua. Ta bigarrena zazpik laurden gutxitan. Ta hirugarrena ya zazpitan, ta /da/ meza hasten zan. “O sea”, juten giñan sei t´erditan, jotzen giñun ezkillak, eta esnatzen genun apaiza eta danak, inguruko danak. Ta gue lana hoi, eta geo ba meza, monagillo bezela. Ta gero ordun bagenun beste gauza bat: apaizak, ordun zegon apaizak, Don Eustakio, harrek ba bazun biziya erretzeko era, eta jolin, klaro, tabakoik ez, ordun ez zan /etzan/, razionamentun ta /da/. Lenbiziko lana guria izaten zan... ezkontzak izaten zian /izatentzian/, ezkontza, bastante ezkontza, ta hor ba juten zian danak elizara, ta sartu baiño leno danak zigarro erretzen. Ta haiyek botatako kolillak, haik danak eliza sartzien zianean, gu atzetik jun ta kolillak biltzea. Danak biltze(n) genitun kaja batea, ta apaizak muturra ta atzetik, guaiza haundi batzuk bazitun, moztutzen ziyon, ta /da/ papera kendu ta danakin pilla bat, tabako pilla bat iten zun /itentzun/, eta geo harrek paperakin ba beak erretzeko.
 -Apaizak hori?
 -Apaizak. Eta gu, ni ordun hasi nitzan erretzen. Nere artian: “Apaizantzako ona baldin bada, gutzako ere bai!”. Eta guk paperik ez genun izaten, ta /da/ arto bizarrakin, arto hostuakin, barrengo hostua, biguñena, harrekin, harrekin zigarroak in, ta han ibiltze(n) giñan. Bai.
 -Orduan...

-Zigarro erretzen.

-Erre, arto bizarrak?

-Arto bizarrak erre izandu deu, bai, baiño han izaten zan ezkontza bat, ta kolilletatik. Eta gero razionamentuan zan, ta /da/ eoste(n) genun, sortze(n) genun mutil koxkorretan. Sortze(n) genun tranpak iñez ta /da/. Behin, goatzen naiz nere bizilagun batek ba razionamentuko tabakoa hartu iten zun beak, eta beak ez zun /etzun/ erretzen, geo saldu iten zun beak. Ta hoi, behin erreklamuan naola, tabakoik ez ta, joe! Han bagenden hiru edo lau, ta: "Hi, harrengana jungo nak! Ta esango zioat Antoniontzako dala". Ta jun nitzan ta /da/. Nere etxebizitzakua zan bat, ta harri: "Hi, tabakua emateko Antoniok esan ziaik /esantziak/. Kaja tabakua emateko". Ta eman zian /emantzian/, ta ni korrika erreklamoa. Ta ez zian /etzian/ kobratu. "E, konponduko nak beakin". "Ba, bale! Konponduko haiz beakin". Ta bueno, goizian geo ikusi zan bestiakin, ta bestiak... gu tontuak izan, ez ezer esan ez, "porque" Antonio horrek emate(n) zigun beak, zigarron bat ematen zigun ta /da/... harrekin bagenun konfiantza. Han jun zan /juntzan/ ne etxea. Ta: "Zer, tabakua zenentzako?". Ta ne ama ta nere aita han, ta joe. Bai, holako trastekeiyak.

3.57. Isilpeko ikastoletako liburuak

- **Hizlaria(k):** Lasa Apalategi, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-076/006
- **Iraupena:** 0:01:45. **Hasi:** 00:03:28. **Bukatu:** 00:05:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Agirre, Eli
- **Gaia(k):**
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
- **Laburpena:** Isilpeko ikastoletako materiala. Liburuak: Martin Txilibitu, Umearen laguna, Xabiertxo eta Txuri ta Gorri ta Kikiriki.

Transkripzioa

- Bueno, ba ikusten dezu, jaiotza irudikatzeko're, ze polita iten zuen. Era guztira umeak oso-oso ondo prestatuak ateratzen zian, era guztita, e. Bai, gero ya bakoitzak pues segitu du, bere bizimodua, ezta? Baiño oiñarri bezela, bai, ikastola hontan behintzat oso-oso ondo prestatuak ateratzen zian. Eta beno, hamen degu "Martin Txilibitu", hau're oso ezaguna zan, hemen "Umearen laguna", bueno, gero hau oso ezaguna da, "Xabiertxo". Eta gero, ba, hemen badaude, hau da, hau're asko erabiltzen zuen, eta oso polita zan, ipuiak kontatzen ditu, ipuiak kontatzen ditu, "Txuri ta Gorri ta Kikiriki", ba oso-oso liburu polita zan hau, umeak erabiltzen zutena, oso-oso polita. Oso polita.

- Koloretsua e?

- Bai, bai, oso liburu argiak eta politak zian, umeentzat. Eta gero ba hori...

- Eta hori hasieratik zeon ala azken urtetakua da?

- Ez det uste nik, oso azkeneko urtekuak dala, ez.

- Ez?

- Azkenean, azken-azkenean, erdera're iten zuen ezta, eta beste liburu batzuekin, baiño nik uste hau beti erabili zuela, e, bai. Hau nere mutil gazteena da, gaztenana. Bai, Sistiagatar Jokin jartzen du, beraz, gaztena.

3.58. "Etxe poxpola" abestia I

- **Hizlaria(k):** Lasa Apalategi, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-076/018
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 00:18:40. **Bukatu:** 00:20:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Ume kantak
- **Laburpena:** "Hain urrun etxe poxpola" abestia kantatzen zuten umetatik isilpeko ikastoletan. Jolaserako.

Transkripzioa

- Ba, zan, "Hain urrun etxe poxpola", hori kantatzen zuen txiki-txiki-txikitatik, lehenengoetatik. "Hain urrun etxe poxpola..."

Hain urrun etxe poxpola
hola, hola.
Tximinitik gora, kea dariola,
hola, hola.

Nola segitzen zun? A!

Gaintxoan arbola, zelai erdian.
Erreka poxpola etxe atarian.

Ta... ahaztu egiten zaizkit, baiña hori oso polita zan. Ez dakit hori nola dan, [...] bukatzen. Baiña gero beste estrofan esaten zun... Ahaztu egiten zaizkit ya! Danak ahaztuta dauzkat. "Erreka poxpola etxe atarian". Bukatzen zun "hola, hola". Eta ez dakit gehio. Ez, ez, ahaztu in zait. Ze pena!
- Eta hori noiz kantatzen zan?
- Jolasaldian eta.
- Jolasean?
- Bai, jolasaldian. Hauek ez zuten jolasaldirik egiten kalera aterata o patiora, zegatik nola habitazio batean ematen zen eskola, ba, han egiten zan jolasaldia, ba, egingo zuten deskantsutxo bat. Eta orduan gero kantatu. Eta gero garaiazen garaiekoa ere bai, zeatik ni jun izandu naiz umean bila eskola eta Pazko garaia bazan, ba, kantatzen zuten bukatzean ya Pazko garaiko abesti bat. Eta beste urte-aro bat bazan, beti egokitua. Beti egokituak izaten zian kantak.

3.59. "Etxe poxpola" abestia II

- **Hizlaria(k):** Lasa Apalategi, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-076/022
- **Iraupena:** 0:00:38. **Hasi:** 00:21:40. **Bukatu:** 00:22:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Ume kantak
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

- **Laburpena:** "Hain urrun etxe poxpola" kanta. Isilpeko ikastoletan kantatzen zen.

Transkripzioa

Hain urrun etxe poxpola

hola, hola.

Tximinitik gora, kea dariola,

hola, hola.

Gaintxoan arbola, zelai erdian.

Erreka poxpola etxe atarian.

Dana txiki-txikia, hola.

Bestea ez dakit, beste estrofa, nola zan, baiña [jartzen] zun: "eltzea sutondoan..."

3.60. Kukuaren abestia

- **Hizlaria(k):** Lasa Apalategi, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-076/029
- **Iraupena:** 0:01:26. **Hasi:** 00:26:14. **Bukatu:** 00:27:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Ume kantak
- **Laburpena:** Kukuak habia non egiten duen erakusten duen abestia. "Ixil-ixilik argitutzen da" kanta. Isilpeko ikastoletako ume koaderno.

Transkripzioa

- A! Hau beste bat zan oso polita, beida:

Aita nun egiten du kukuak kabia?

Txantxangorri kaban lapurtuz tokia.

Tralalala, lapurtuz tokia.

Hori zan erakusteko umeai ba benetazkoa nola dan, e, nun iten zun kabia.

Bai, hemen danak egongo dia, e. Hemen, hau´re... hau´re zan kanta bat:

Ixil-ixilik argitutzen da

ixili-ixilik mundua.

Ez da munduan ezer argitzen

ez bada hontzan ohiua.

Baiño ez zituzten bukatzen. Hasierak. Gero, ba, beraiek...

- Hor ikusten da txikiak zirala, ez? Kuaderno hori in zuna...

- Bai, bai, hau... oso txikiak. Hau izango zan Karmelena, "lehenengoa" jartzen du, asike... Bai, hemen [hesi] artean dauka jarrita "lehenengoa".

Ba, lehenengo bloka berea. "Zuk lagundu eta asko ikasi dugu, eta eskerrikasko, zeruko Aita. Karmele".

3.61. "Jaiki-jaiki" kantua

- **Hizlaria(k):** Lasa Apalategi, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-076/032
- **Iraupena:** 0:01:09. **Hasi:** 00:28:52. **Bukatu:** 00:30:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
 - Ohiturak eta bizimodua » Katak » Bestelako katak
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- **Laburpena:** "Jaiki-jaiki, euzkotarrak" kantua. Isilpeko ikastoletakoak. "Etxean badet ama" kantua.

Transkripzioa

- "Jaiki, jaiki, euzkotarrak, argia da zabala, argia da zabala". Badakizu hori, abesti hori?

Sortaldetik ageri da
argi goxo biguiña.
Bere aurrean bildurtuta
iges dijoa illuna.
Iges dijoa illuna.

- Polita, e?
- Oso polita da, bai. Badaude katak eta... Ikusten? Ba, batzuk badakizkit; beste batzuk ya...
- Hainbeste izango ziran, ezta, katak?
- Klaro.
- Egoera bakoitzerako bat.
- Hau oso polita zan:

Etxean badet ama
Jainkoak emana,
zeruan beste ama,
Andre Mari ona.
Bien eskutik noa
zeruko aitangana.
Beren eskutik noa
zeruko aitangana.

- Hori ere oso polita zan. Eta hori etxean abesten genuen gauean.
- Hori zer, ohera joan aurretik?
 - Bai.

3.62. Sabino Arana gogoan

- **Hizlaria(k):** Lasa Apalategi, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-076/034
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 00:30:44. **Bukatu:** 00:32:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
- **Laburpena:** Koadernoak erakusten jarraitzen du. Sabino Aranaren oroitzapenez egindako hilarria. EAJ. Isilpeko ikastolak. Jesusen bihotza.

Transkripzioa

- A! Hau da... Hau izango zan Sabino Aran, Sabino Aranaren oroitzapenez edo egiña, bai. Zeatik gure andereño Elvira nola hain... Bakizu, garai hartan danok giñan PNVko guztiak. Dana harea juten giñanak danak. Gero bakoitzak, o bakoitzak esan nahi nuke, beraiek e bai irakasleak, ikasleak, ba bere bidea hartu due, ezta? Baiño... Baiñan danak dute oiñarri ona e? Bai. Danak dute oiñarri on bat, bai. "Izan zaitez beti Yosu maitea gure bihotzaren jaun ta jabea". Hau seguraski izango zan pues Jesusen bihotzan egunean edo eginda.

- Bai, seguru baietz
- Eta gero hemen habek dia pottokak eta...
- Bai, ikusten da gero eta haundiyaguak diala ez?
- Bai, bai.

3.63. 'Donostiako hiru damatxo'

- **Hizlaria(k):** Andonegi Uranga, Manoli
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-077/071
- **Iraupena:** 0:00:23. **Hasi:** 01:08:32. **Bukatu:** 01:08:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak
- **Laburpena:** 'Donostiako hiru damatxo' kantaren bigarren betsoa kantatzen du.

Transkripzioa

Donostiako Gaztelupeko
Sagardoaren gozua,
hantxen edaten ari nitzala
hautsi zitzaidan basua.
Eta kriskitin, kraskitin,
arrosa krabelin,
basua kristalezkua.

3.64. 'Ume txikia negarrez dago'

- **Hizlaria(k):** Andonegi Uranga, Manoli
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-077/077
- **Iraupena:** 0:00:16. **Hasi:** 01:13:06. **Bukatu:** 01:13:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Ume kantak
- **Laburpena:** 'Ume txikia negarrez dago' kantaren zati bat abesten du.

Transkripzioa

Ume txikia negarrez dago
ama emaizu titia
aita gaiztua tabernan dago
pikaro jokalaria.

3.65. Haizea zegoenean, belarekin

- **Hizlaria(k):** Puerta Galdos, Jabier
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-082/010
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:13:40. **Bukatu:** 00:14:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra
Itsasoa » Arrantza motak » Kostaldeko arrantza
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- **Laburpena:** Haizea zegoenean bela altxatzen zuten; bestela, arraunean. Beti lo faltan. Aitona zazpietako arrosariora joaten zen.

Transkripzioa

Belan, haizia zegoenian altxatzen genun bela, ta ni desiatzen, tumba iten nintzan. Ta aillatzen giñanian torre gaiña, igual haizeik ez, ta "benga, altxa!", "aitona, oantxen tumbatu naiz" ta "altxa dagoeneko!". Nik lo nahi, gaztia, beti jolasten, ta beti esaten nun "kaguen! Egualdi txarra daonian, sartuko naiz oyea, ta ez naiz altxako hurrengo urtea arte". Bai, baiño gaztia ta jolastu nahi, ta gero zea, joten giñan itsasoa ta beti luen falta. Nere aitona, berriz, zazpitako errosaiyoa joten zan afalduta, zazpitako errosaiyoa, hura entzun eta oyea. Joe, gero, labetan o hola altxatzen giñan, hura aspertua zegoen lo inda. Ta ni igual hamarrak o hamaikak oyea, ta gero ezin, luen falta beti, luen falta.

3.66. Eskolan, adin askotako neska-mutilak batera

- **Hizlaria(k):** Añorga Salaberria, Pepi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-085/007
- **Iraupena:** 0:03:59. **Hasi:** 00:08:20. **Bukatu:** 00:12:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

- **Laburpena:** Hiru urterekin hasi zen eskolan. 14 urte arte. Maistra bat ume guztiekin, Ignacia Barrenetxea. Umetako jolasak: txorro-morro, kanikak. Enziklopedia zuten. Zigorrak; atximurka, makilarekin jotzea.

Transkripzioa

-Zu eskolara nora juten ziñan?

-Oñez. Hiru urtekin hasi nitzan; klaro, nere ahizpak pixkat haundixeok zian, bost eta sei, zazpi urte o bazituen, eta haikin, Axkarteneaiño; Axkartene zeon "Palacio de Franco" baiño pixkat lehentxio. Ta eunero-eunero, goizian jun, eguardin berriz etxea bazkaita, eta hamalau urte arte ibili giñan hor eskolan.

-Eta eskola hori zer zan: monjena, publikua...?

-Ez, profesora bat ume guzikin: hiru urtetikan hasi ta hamalau urteaiño eoten zan, ta krixton ume pilla. Ez dakit, hogeita hamar eo zenbat giñan.

-Eta nola zun izena profesorak?

-Ignacia Barrenetxea.

-Eta klasiak erderaz izango zian...

-Erderaz. Oooo, ez euskeraz hitz ein, buenooo! Zan... hola, holakua.

-Zorrotza?

-Pixkat piztu giñanak, danak hazi giñanian ya neska-mutillak, ez ziguten uzten alkarrekin ateatzen! Leihotikan ikusten zunian neskak ya kaletik... zea, kamiyun bagoazela, ordun mutilleidi uzten zien ateatzen. Ta gu intxoiten bitartian, etortzeko.

-A, bai, e?

-Klaro! Lehengusuak-eta zian ta. Mutillak-eta lehengusuak. Neska ta mutillak etxea alkarrekin juten giñan, ta geo atsaldian berriz'e buelta alkarrekin. Baiño holaxen, holaxe eukitzen ziguten. Eta geo ikastolan, o eskolan Txorro-Morro jolasten'e han ibiltzen giñan; iñorrek ez zigun ezer esaten! Kaniketan, etxetikan hasi ta eskolaiño kaniketan.

-A, bai?

-Bai, hola juten giñan, ta igual rekreua ez zigun utziko andereñok, eta bokadillua birian jaten giñun. Bai.

-Eta kastigatu-ta iten zuten?

-A, bai, bai. Klao, mezi're bai, e!

-Merezi ere bai?

-Mezi're bai. Bai, bai.

-Bihurriyak ziñaten zuek?

-Bihurriyak giñan. Geo asko gustatzen ez eskola, ta deskuidatzen bazea lanak'e in gabe. Ta horreatikan, ba bokadillua bazpare birian jaten giñun. Baiño oso... ondo, kontentu!

-Ze ikasten zenuten? Libururik-eta bazeon?

-Bai, perio... zea, periodikua berriz ni! Libru bat, enziklopedi bat; zakan danak: "historia, historia sagrada, matemáticas, gramáticas"... dena zakan libru batek.

-Dena baten, e?

-Dana baten. Oaindikan begi aurrian dakat gaiñez nolakua... ze liburua zan. Ya behin hasi ezkerro ya... ikasten genitunian letrak... aurrena kartillakin eta geo ya ematen ziguten zea bat, enziklopedia esaten zana. Ta geo han eskolan bertan ba libru askok letzeko, letura... han, ta danak iten genitun.

-Ta "cálculo"-ta?

-Ba haik denak, bai, bai. Denetikan erakusten ziguten, denetatikan. Baiño, hoixe, batzuk listuguak, bestiak zeaguak, "según".

-Eta edade desberdiñetakuak egoten ziñaten elkarrekin...

-Hiru, hiru urtetatikan hamalaua.

-Baiña denak gela baten?

-Danak gela batian.
 -Eta neskak, neska-mutillak?
 -Danak alkarrik, alkar...
 -Eta zenbat izango ziñeten?
 -Ba hogeita hamarren bat o!
 -Hogeita hamarren bat o.
 -Bai, bai, izango giñan.
 -Ba ez zan izango errexa erakustia, hola adin ezberdiñetako...
 -Zuk, zuk pentsa... geo, geo letxe txarra zakala señoiritak. Ez zun ba eukiko! Ta biri zeskan maniya. Baiña besuak holaxen eukitzen zituen, atximurtuka. Ta ze ta... ez motibuakin, e! Ez, nik ez dakit... maniya ziyen. Nei kanabelakin behin, jo zian burun. Ta parrez hasi nitzan, ta geo ezin nun ixildu. Eta kanpoa bialdu zian. Bai, bai.

3.67. Zikoina berriro noiz etorriko

- **Hizlaria(k)**: Añorga Salaberria, Pepi
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-085/036
- **Iraupena**: 0:01:55. **Hasi**: 01:02:46. **Bukatu**: 01:04:41
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
 Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
 Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Sexua
- **Laburpena**: Ez zen sexuari buruz hitz egiten, ezta lagun artean ere. Umeak nondik zetozen: zikoinak Añorga Txikiko tren geltokian uzten zituen (ikus mapan). Amona ibiltzen zen emagin lanetan.

Transkripzioa

-Ez zan hitz egingo sexuari buruz eta holakorik... esistitzen zanik ere...
 -Ezta pentsatu're! Jesus Maria! Nola nahizu /nahi dezu/ holako gauzak... ez, ez, ez. Ezta, ezta ahizpan artian'de!
 -Ez, e?
 -Ez, ez, ez, ez.
 -Lagunen artian ere ez?
 -Ezta're! Ezta're!
 -Eta umiak nundik zetoze esaten zuten?
 -Umiak? Nere anaya jayo zanian nik sei urte nazkan. Ba... zea, zea... "la cigüeña" Añorga Txikiko estaziyan utzi zula, eta nola ekarri zuen. Etxian euki zun, amonakin, gue, eta jayo zanian eaman ziguten umia ikustea. Hurrungo egunetikan leihoa atea ta noiz pasako zan, zea... txorin bat berriz'e umiakin, pentsa! Ze nahizu /nahi dezu/?
 -Orduan, umia jaio eta bautizatu iten zan hurrengo egunian, edo segituan, ez?
 -Ba ez dakit noiz jayo... noiz... ba hola ingo zuen, ni ez naiz goatzen. Ni gogoatzen naiz nola deitu ziguten, oyetikan jeikiarazi eta nola anai ttikiya giñun, eta ikustea jun giñan, amonak nola...
 -Amonak lagundu ziyon?
 - Bai, bere amak. Bere amak. Etxian eukitzen zitun, bere amakin.
 - Bai, baiña ez zan emaginik edo matronarik izaten?
 - Ez, ez, inor ez. Matrona zan amona, amona. Han inguruko... nik uste det amona ibiltzen zala.

-A bai, e?
 -Bai, bai, bai, bai.
 -Beste baserritara eta...
 -Bai, beste baserritara ere... bueno, bere, izeba Mikelan guztik ´e amonak, amonakin, bere amakin. Ta bestela ez dakit, zeatikan eske lengo amonak denetatik zekiten! Pantxika Paresokua ´re, "aquella"... hura ere... bai, bai, bai.

3.68. Maristetan eskolan II: zigorrak

- **Hizlaria(k)**: Durandegi Lazkano, Felix
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-086/012
- **Iraupena**: 0:02:05. **Hasi**: 00:20:46. **Bukatu**: 00:22:51
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k)**:
 Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorrak
 Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Fraideak
 Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
 Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak
- **Laburpena**: Maristetan ez du zigor asko gogoratzen. Makilarekin jotzen zuten noizean behin... 14 urte arte ibili zen han. Bere kontura jarraitu zuen ikasten, akademiata; batxilergoko gaiak.

Transkripzioa

- Eta zigorrik eta jartzen zuten?
 - Bueno, ez. Nere iritziako ez. Baten bati ikusi izandu niyon zeakin reglakin hola bihetz muturretan hola behetik gora jarriazi eta reglakin jotzen ziyon. Eta noizpaitte paetan kontra jarri re bai ta holako gauzak bai, baño ez zan /etzan/ izandu nik ikusita behintzat ez zan /etzan/ hain gogorra izan. Noski, normalmente ondo portatuta. Baten bat oker bazebillen edo ez baziñan beren gogokoa edo ba bai. Zalapartasua edo eztakit. Ez nun /enun/ ikusi nik hortañoiko zeaikan. Hemen zenbait telenobelatan ta ikusten dan bezela ta. Bueno, ba, gertatuko zian noizpaitt gertatuko zian, baño nere kasuan ez det /eztet/ eze asko ikusi.
 - Eta esan dezu hamalau urtera arte?
 - Bai.
 - Ibili ziñala han. Eta gero, ze...
 - Ba ez nun /enun/ jarraitu nahi izandu estudiantzen, eta gero ikasketak jarraitu nitun aparte libre bezela osea akademiata ta junez. Hor Antiguon bertan bazeon bat Juan de Garaiko kalia Joto deitzen zioten profesore bat aparte klase partikularrak ematen zittuna. Eta bueno, pues, illunarretan ta hasian bi-hiru aldiz junez horrela jarraitu in nun ikasten-ikasten hola jarraitu nun. Urte batzutan.
 - Ta harek ze erakusten zun? Ze...
 - Ba, nolabaitte bigarren gaurko bigarren hizkuntza, hezkuntzako gaiak esango genuke. Ordun zan batxiller deitzen ziotenak. Eta bueno, horko gaiak, ba, aurreneko hezkuntza ordungo aurreneko hezkuntzan ikasten ez zian /etzian/ gauzak ya beste nibel batekuak. Matematikak eta frantses pixkat eta holako zea batzuk.

3.69. Estraperloko ogia eta emakume nafarrak

- **Hizlaria(k):** Durandegi Lazkano, Felix
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-086/039
- **Iraupena:** 0:03:24. **Hasi:** 01:07:38. **Bukatu:** 01:11:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- **Laburpena:** Estraperloa: Plazaolako trenean emakumeak etortzen ziren ogiarekin. Añorga Txikin jaisten ziren batzuetan, guardia zibilek ez harrapatzeko. Behin emakume bat belar pila batean sartu zen. Nafarroan libre zen ogia egitea, Gipuzkoan errotak itxita zeuden.

Transkripzioa

-Eta estraperlorik ero... ezautu dezu?

-Bai, e, estraperlo hola izen horrekin, bi motatakua: bat, Naparro aldetik etortzen zian Plazaolako trenian emakume batzuk ogiyakin. Zeatik hemen ematen zuen ogiya ba... iriña eukiko zun, baiño beste gauza gehiyokin ere uste det osatzen zuela, eta halakua zan ogiya hua jateko. Gaurko egunian ez litzake jango, baiño ordun beste erremeiyoik etzeon [ez zegoen]. Eta Plazaolako tren hortan etortzen zian; Plazaolako tren hoi da Leizarandik barrena zetorren trena, e, ikatzakin ibiltzen zana, kea botatzen zun. Eta aurrena Donostiaino etortzen zian, beren zaku... bakoitzak zaku pare bat ogikin, ta saldu iten zuen, baiño gero guardia zibilak hasi zian ba... kentzen, detenittu, zea, fitxatu ta ogiya kendu ta... Gero hasi zian ba, e, Añorga Txikin jeisten eta geo hemen trenbidez oinez juten zian, eta hola. Eta batian ba, e... ez takit nun jetsi zian, Añorga Txikin jetsiko zian, baiño guardia zibilak`e geo ta geo gertugotik segitzen zioten, ta batian e... hoietako emakume... bakoitzak ahal zun tokitikan alde iten zun ta bat sartu zitzaigun, etxeko... [etxeordean] belarra gorde, gorde... pilla batian sartu zan azpian. Ta sarjentua etorri, ta emakumea hemen sartu zalako, ta gure amak ezetz. Harek baietz. Ta ezetz. Ta baietz. Ta ezetz. Eta bueno, ba miatu ingo zula etxea. Ba miazteko. Ta guk bageñekiun emakumea nun gorde zan, eta harek, gañea, entzun ingo zun segurasko diskusiyua. Ta bayoneta sartu fusillai ta belarretan zulatzen, eta ez takit emakumia noaiño sartua eongo zan, etzun [ez zuen] ikuittu nonbaitt. Eta azkenian kabreatuta alde intzun [egin zuen] guardia zibillak, eta emakume hari handik puska batea abixatu geniyon: "Aizu, alde in due ta atea zaitez". Eta bueno, ba hemengo ogiya, jode, zan ba nola esango (d)izut pa? Kapritxo bat bezela ogiya txuri-txuriya ta... iriñakin indako ogiya zan hua. Ta Naparroan ez takit nun ingo zuen, Lekunberrin o nun ingo zuen ogiyori. Han libre zan, Naparron libre zeon ogiya hori itia; hemen, berriz, erosi bihar zenun hemengo e...

-Errotak itxita zeuden?

-Bai, bai, bai. Dena, joe.

-Prezintatuta?

-Bai, bai, prezintatuta zeuden. Ezintzan [ezin zan]...

-Bestela hemen errotarik bazeon inguru hontan?

-E, errota? Martxan zeonikan nik ez nun hemen ezautu. Tolosalde hortan bai, nik aman etxetikan astuan gaiñian eaman izandu det eee iriña iteko gariya ta artoa ere bai. Baiña hemen... hemen ez. Hemen gariyaik etzan

[ez zan] iten, gaiñea. Ezintzan [ezin zan]. Eztet [ez det] uste aurea ateako zanikan, batez ere klimangatik. Tolosalde hortan bai, hor hor lortzen zan gariya, baiño hemen ez. Ta gero txoriya, erruz. Txoriya erruz zan gerra ondoren ba bueno, ehiztari gutxi ta bat eta beste, pues... ordun barra-barra zan txoriya. Klase guzitakua.

3.70. 'Bordazar'-ren "Alarguna!" bertso sorta

- **Hizlaria(k)**: Mendizabal Yarzabal, Jose Luis
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-090/089
- **Iraupena**: 0:04:04. **Hasi**: 02:16:56. **Bukatu**: 02:21:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak
- **Laburpena**: Juan Kruz Zapiain 'Bordazar' bertsolariaren "Alarguna!" bertso sorta kantatzen du.

Transkripzioa

"Kantak jarriko ditut hartzen badet betik
neri gertatu zaidan motibuagatik,
ez det esango egin ez zirala faltik,
biyotza konsolatu ezin penetatik
iya atera nitzan nere onetatik.

Nere sentimentuak bihar ditut esan,
suerte txarreko mundu hontan izan,
gripek harrapatuta emaztia hil zan;
errezatutzen diyot ahal dana elizan,
bederatzi semekin alargundu nitzan.

Semerikan zaharrenak ditu hamalau urte,
ta gaztienak berriz hiru hillabete,
hoiek gobernatutzen lana badaukate,
nik emaztia hilla ez det gutxi kalte,
prueba egin dutenak sinistuko dute.

Goguak ematen dit adieraztia
nola gelditu zaidan famili gaztia,
nik esan dituanak gezurrak ez dia,
gripe harrapatuta hil zan emaztia,
oraingo bersu hoiek pranko penaz dira.

Jendiari emango diyot aditzia,
orain probatuko det zer dan bizitzia,
kasikan hobe luke kristaubak hiltzia,
ez ume txikiyakin hola gelditzia,
ai gauza tristia da alargundutzia.

Zenbait gizon gazte ta andre familiko
hau buruan dutela ez dira ibilliko,
hola bakartutzia iñork ez du nahiko,
gu biyok bizitzia ez zan konbeniko,

bestela Jaungoikuak ez ziñuen hilko.

Jaungoikuak badauka guziyen kontua
bederatzi semekin nitzan sonatua,
deskalabru honekin nago penatua,
familiya badaukat pranko banatua,
emaztiaren faltan desordenatua.

Manifestatzen ditut daukazkidan penak
baiña ez ditut esaten pasadizu danak,
ezkerrak dauzkidala ayudante onak,
holako ume txikiyak badituzte lanak,
amarik gabetandik hazi biutenak.”

Aber, bi falta dia.

“Ez izan gezurra dan errezelorian,
begitik ezin kendu negar malkorikan,
ez daukat fiestik eta dibersiyorikan,
kasik gabian ez det egiten lorikan,
iñundikan ez daukat konsuelorikan.

Esango det jendiak nahi badiu aditu,
beratzi seme nola zaizkidan gelditu.
lehengo bizi moduan nahi nuke segitu,
esperantzarik ez det oraindikan galdu
Jaungoikuak haren falta ordainduko ahal du.”

3.71. Don Toribio Alzagarekin euskara ikasten

- **Hizlaria(k)**: Larrea Olasagasti, Patxi
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberría, Idoia
- **Erref**: DON-093/005
- **Iraupena**: 0:01:41. **Hasi**: 00:09:10. **Bukatu**: 00:10:51
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberría, Idoia
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- **Laburpena**: 15 urterekin Don Toribio Alzagaren hizkuntza akademiara joaten hasi zen, euskara ikasten.

Transkripzioa

-Gero pixkanaka-pixkanaka ba hamabost, hamabost eta hamalau ta hamabost urte... orduan etortze(n) nitzan ni osaba [...]kin ba, ikastokiya bazeukan, harrei laguntzea ta, eta ni geo, bukatze(n) genun eta “Academia de la Lengua”, ayuntamentuak jarritakua, Don Toribio Alzaga ta e... bestia nola zan? Memoriz... ez naiz goatzen oain. Ba harrekin, eta bi urtetan edo, tira ta tira ta oso gustora gaiñea. Baiño gu geunden etxia...

-Zer ikasten zenuten?

-Euskera. Euskera, euskera hutsa. Oso majua zan, eta ni, nei nola gustatu zitzaixkiten harrek jartzen zitun ber... aditzak. Beste modu batea.

“Características de presente, de subjuntivo” ta “radical, agentes” ta “tal”, jo, nei gauza hoiyek gustatzen! Gustatzen erderaz, frantsesez eta euskeraz. Gauza hoiyek. Bueno, ba holaxen, segi nun...
 -Eta nora juten ziñan? Akademia nun zeon?
 -E, bonberoak daude. Suhiltzailiak oain, oain dauden tokiyan, hantxe. Hantxe zeon. Ta eunero-eunero-eunero bi urte eta gehiyo, ez dakit zenbat denboran... gauza da, hamabost urte ta etorri zian, eta goizegi...

3.72. Eskolan Don Jose Lopez apaizarekin

- **Hizlaria(k):** Larrea Olasagasti, Patxi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-093/027
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 00:53:25. **Bukatu:** 00:54:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Agirre, Eli
- **Gaia(k):**
 Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
 Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- **Laburpena:** Eskolan Antiguan ibili zen, apaiz batekin. Frantsesa erakusten zion jolas orduetan. Don Jose Lopez. Don Tomas Arteaga apaizaren laguna zen.

Transkripzioa

-Eta eskolan, zu nun ibili ziñan?
 -Han bertan.
 -Monjekin?
 -Monjakin ez, maisua zan, maisua apaiz, apaiz bat, oso iaiua /yaiyua/, harrekin batera errekreua esaten zitzaiona bezela, harrekin ni rekreua jun baiño, harrekin frantsesez. Bueno, total, pixka bat, pixka bat e, gauza haundirik ez eta gure, zea nola da, zan metodo bat eta harrekin eta. Gauza da, jakin nahi, ikasi nahi eta gaiñekuan ez.
 -Eta nola zun izena maixuak?
 -Apaiza, Don Jose López [Ortas], eta zan oso lagun beste apaiz baten laguna, Don Tomas Arteaga, bertakua oso [...] hartutakua, jendia, horko jendia gero, ta honek defenditzen zun, hortan bai, oso ondo portatu zan, hori.

3.73. Beti mutil artean

- **Hizlaria(k):** Txintxurreta Ugalde, Juanita
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-095/017
- **Iraupena:** 0:03:17. **Hasi:** 00:28:01. **Bukatu:** 00:31:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
 Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorak

Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

- **Laburpena:** Pilotan jokatzeko zuten. Baserriko jolasak. Gordeketan. Mutilez inguratuta. Ama Portutxora joaten zen tranbia hartzera; aurretik, orraztu egiten zuten. Aitonak aitari esaten zion umeak eskolara bidaltzeko. Eskolan, tratatu gogorra. Makila.

Transkripzioa

-Geo pelotan jokatu bihar zuela /bihartzuela/, pelotan gu... anaiyakin, ordun dena, gaztiak dena. Geo anaiyan launak, eta etortze(n) zian denak basarria. Jai goizetan, eguartian eta batzutan kartetan, bestian kaniketan... bestian gordeketan... Gordeketan poto zar bat jartzen giñun, redondo bat, eta neska, aldamenian neska zan, ta besteik ez zan /etzan/ han´e. Eta dena ordun, ne denboan zan dena mutilla. Neska gutxi.

-Eta zu mutil...

-Ta ni, ni mutil tartian hazi naiz. Ni, esate (d)izut ba. Mutilla bihar nula neonek´e. Hala esate(n) zian amak: "Hi, neska, mutilla biha hunan". Bai, intentziyo hartan eingo zenduan, geo esaten nun nik... intenziyua, baiño neska atea! Eta hala behintzat ibiltze(n) giñen e... eskolatik etorrita ta [...]. Gaiñekuan aittak eta... Juteako ordun garai hartan [...] izaten zian, eta amak... amak ite(n) zun Donostia, goizeko sei t´erditako Portutxoa eamaten zun esnia, txanelian pasa ta bestaldea tranbia pasatze(n) zan. Ta Portutxo esate(n) giñun, ta hara. Zai egoten zan, aitta eta biyek jute(n) zien; aittak launtzen zion amai, ta tranbia hartzen zunian aitta etxea etortze(n) zan. Baiño ama Donostia jute(n) zan. Aittona, goizian jakita, baiño ama bost eta erditako... mototsak nitun, eta e... orraztu itte(n) zian mototsak. Eta geo jeisten nitzanian, klaro aizu, eukiko nun zimak bastante harruak eta hoik arpegiya garbitzen nunian hoik hola jartzen nittun hola tente, eta han jute(n) giñen korrika eskola, beatzik paiño lenuo jun biharko! Ta aittonak esate(n) zion aittari: "Hi, motell, eskola bial hitzak /baltzak/ umi hoik, e!". Nik alde iten nun, e! Nik ez nun... anaiyai esate(n) (di)yo, baiño nik... gu ordun ganauakin ta ez giñan hameste ibiltzen. Gero gelditu in giñenian, ni bakarrik, ordun bai, ganau... dena in, baatza eta ganau ta etxian ta /da/, iñor etortze zan ta otorduk eta dena. Eta azkenian behintzat aittonak esate(n) zion. "Bai, bai. Gaur ez takit pa hoikin... bate(n) (b)at geldituko balitzake...". Ta aittona, ne aitta hasi omen zan /omentzan/, ta aittonak esate(n) omen zun: "Ez, hik bialtzeko hoik eskola, e! Igual dik geo beste bi ordu pasatze badittugu´re". Eta bialdu ite(n) zigun aittonak. Bai, nik bestela alde ite(n) nun neonek, e. Nik baatzan ordun garai hartan gazte... behiyan aurrian ibili in behar izate(n) omen zan ordun; jiratzeko... -Itaurren?

-Itaurren, bai. Bai, eta hala ibili nitzen... geo anaiya ibili zen eskolan, baiño harri partikularrak ein ta /da/ al dun guziya in zion ne anaiyai, ze horri, anaiordeko horri, baiño kosta in zion /intziyon/ eskolan, e, zeatzia.

-Gustatu ez.

-Gustatu ez iten. Ez gustatzen. Eta geo tratatu´re ordun gogor ite(n) zuten maixuak eta, e!

-Bai, gogor?

-Bai, bai. Eta maixtrak ere bai, oso.

-Jo-ta iten zuten ala...?

-Nei ez ziaten hola jo ta ez takit ne anaiyai jotzen ziyotela batzutan, ta bakizu eskutan zun horrekin danba igual emate(n) baizuten.

-Ta makilla eukitzen zuten ala...?

-Bai, bai, makil bat holako motx bat eukitzen zuten eskutan. Ta harrekin eozein iminziyua o zeak iten zitun, mobimentuk, eta akordatzeako danba

igual jo o... Hola jarrita ´re jotze(n) omen zitun. Batzuk hola ere igual egote(n) omen zien /omentzien/ leziyua ez bazuten ikasten ta /da/.

-Eta zuek neska eta mutillak elkarrekin?

-Ez, alkarrekin ez. Ez.

-Eskola bat zan, baiña...

-Bat zan, baiño bi. Goiyen eta bihan. Gu goiyen ta /da/ mutillak bihan.

-Zuek maistrakin?

-Gu maistrakin, bai. Donostin, bai, maistrakin.

-Donostikua baiña dana erderaz.

-Dena erderaz! Dena erderaz!

3.74. Euskaraz egiteagatik isuna

- **Hizlaria(k):** Aiestaran Pikabea, Ebaristo; Alkain Sarasola, Maria Pilar; Argote Altuna, Kontxita; Mendiola Arteaga, Joxe Manuel
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-096/008
- **Iraupena:** 0:03:12. **Hasi:** 00:10:49. **Bukatu:** 00:14:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
Euskara » Euskararen egoera
- **Laburpena:** Eskolan 7 urte arte neskak eta mutilak batera egoten ziren Doñtilda; a Karmenekin. Dena erdaraz egiten zen. Irakasleak kanpotarrak izaten ziren. Lagunartean ere eragina zuen. Joxe Manuelen aitari isuna jarri zioten umetan Errezilen, euskaraz egiteagatik.

Transkripzioa

- Ebaristo: Beste gaiñontzian ez baitzan...

- Kontxita: Ez, eta kaniketan ikeragarri.

- E.: Buf! Kaniketan...

- Maria Pilar: Ta gero esan deu re bai aldaketa o... neskak eta mutilak aparte, baiño zazpi urte arte danak alkarrekin neskak eta mutillak, e.

- K.: Bai, Karmenekin.

- M.P.: Esaten gendun "párbulos".

- A... hori eskolan?

- K.: Bai.

- M.P.: Hasieran neska ta mutillak "con doña Carmen". E... don Jesusen emaztea.

- Eta erderaz erakusten zuten?

- Denak: Bai...

- M.P.: Ez gendun euskaldunik.

- E.: Guk ez deu ezautu ikastolaik. Nik behiñik behin ez, zuek ez dakit.

- K: Ez... gure semiak hasi zian lehenengoz Añorgan ikastolan. Oseake...

- M.P.: E... maisuk eta danak, batean Burgoskua, bestian Zamorakua, bestian... ta, ahal dala, hitzik ez euskeraz.

- K.: Ez.

- M.P.: Ez genekan [iteik].

- Orduan, gerra aurretik eta ondoren antzeko. Erderaz dana?

- K.: Dena erderaz.

- M.P.: Guk dana erderaz.

- E.: Aurretik behiñik behin bai.

- Zu ibili ziñanian erderaz eta gero ere...?

-E.: Bai, bai, bai...

- K.: Nik ez det...

- E.: Ikastolak oso-oso gero...

- Joxe Manuel: Ikastolan lana hasi arte erderaz hemen danak. Hemen bertan, patronaton, erderaz. Nik han Goiatzen sei urtekin erderaz eta han ez zeki... Zea, ni honea etorri nitzan zortzi urtekin eta parre iten ziaten, erderaz ez nakillako... ba pentsa! Gero eskola jun eta... zea, erderaz in bihar. Ta nola, ez baldin badakizu? Ta hoi nik, hoi nik ezaututakua. Pentsatzen det Ebaristok, ba... Beira, igual hogeitau urte lehenen...

- E.: Bai, bai, bai.

- M.P.: Gure gurasuak erderaz ez zekiten, ta guk dana erderaz. Dana erderaz.

- K.: Bai, guk euskera egiten genuen...

- M.P.: Eskolan dana erderaz. Eta kale... eskolaz kanpo´re bai.

- Eskolaz kanpo ere bai? Kalia jolastu-ta erderaz?

- M.P.: Dana erderaz. Dana erderaz. Geo, pixkat zeatu deu guk haurrak izan eta hari zeatuz. Bueno, ulertu dana, e! Baiño gurasuakin´e asko erderaz, e!

- K.: Guk ez, guk ez. Guk euskera egiten genuen.

- E.: Eta zuek Goiatzen euskeraz iten zenduen?

- J.M.: Guk, zea, kuadrillan bai.

- E.: Ez, baiño eskolan, eskolan.

- J.M.: Eskolan ez!

- E.: Eskolan ez...

-J.M.: Eskolan isilikan egon bihar, zeatikan nola ingo zenun? Erderaz jakin ez eta euskeraz ezin egin. Ordun, isilikan egon.

-E.: Ni, adibidez, zortzi urtekin, zortzi urtetik hamaika bitartian, Agiñan bizi izandu nintzan, amonaen baserriyan, amaren baserriyan. Eta harean, eskolara juten nintzan, ba, han zeara, Agiñara. Eta igual han doña “no se qué” ta ezta hitz bat´e euskeraz. Dana erderaz.

- J. M.: Aittai Errezilen, zea, beak hamar urte zittula, 10 xentimo multa bota zioten behintzat-eta, euskeraz itteatikan. Errezilen, e! Hamar xentimo multa. Eta esaten du /esateu/: “Joder, eta nola...? Zer... zer in bihar det isilikan eon o...?”. Ta hoi beak askotan esaten zun.

3.75. Eskolan, mutilak eta neskak aparte

- **Hizlaria(k)**: Ormazabal Izeta, Andres
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-097/008
- **Iraupena**: 0:01:08. **Hasi**: 00:07:45. **Bukatu**: 00:08:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorak
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- **Laburpena**: Salvador Polina zen maisua, eskola publikoetan. Gogorra zen. Aparte egoten ziren neska-mutilak. 20 bat mutil ziren.

Transkripzioa

-Bazeon eskola publikuak-edo...?

-Publikua bai, ayuntamientokua.

-Eta horra, horra juten ziñeten?

-Bai.

-Eta, zein zan maixua?
 -Maixua zan, Salvador, Polonia, Polina.
 -Paulina?
 -Salvador Polina.
 -Maixuan izena.
 -Maixuan izena, maixuan izena.
 -Eta, maixu ona zan, ala...?
 -Ba [...]
 -Gogorra? Eskua ariña?
 -Bai, jode. Harek ematen zun, zuk jarri eskua hola ta iten bazenun hola, ordun jotzen zun buruan.
 -A bai? Eta zuek, gelan ze egoten ziñeten, neskak eta mutillak batera? Ala mutillak bakarrik?
 -Aparte, aparte.
 -Aparte?
 -Aparte. Hor dauzkat oandik [...]
 -Baiña ez dao martxan oain, ez?
 -Hutsik do aspaldi.
 -Eta, zuek mutillak bakarrik orduan ta asko, asko ziñeten, mutil asko?
 -Bai, hogein bat o hogeita bost bai.

3.76. Eskolako kontuak

- **Hizlaria(k)**: Ormazabal Izeta, Andres
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-097/010
- **Iraupena**: 0:01:16. **Hasi**: 00:09:24. **Bukatu**: 00:10:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
 Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- **Laburpena**: Eskolan zer ikasten zuten. Pizarratxoa. Adin askotakoak zeuden. Baserritar asko zegoen gelan. Futbolean ibiltzen ziren.

Transkripzioa

-Eta, zuek ze ikasten zenuten, eskolan?
 -Pues sumar, restar ta multiplicar, ta dividir. Hoi in ezkeo, libre, geo problema batzuk.
 -Eta ze izaten zenuten, pizarriña, idazteko, ala?
 -Bai, tablerua.
 -Tablerua?
 -Pizarriña geo're bai, txiki bat baiño, tableruan'e bai. Geo maixuak iten zun ba [...] txandaka pues atea tablero hori ta, han, problemak atea o...
 -Eta, danak ez ziñaten edade batekuak izango?
 -Ez.
 -Nahastuta?
 -Nahastuta, asko, asko nahastuta.
 -Eta esan dezu, baserrietatik-eta, asko etortzen zirala ingurutik?
 -[...]
 -Eta zeintzuk izaten zian zuen jolasak? Eskolatik irtendakuan?
 -Hemen? Fubolian, ordun'e bai, fubolian.
 -Fubolian?
 -Eta pelotarik-eta bazenuten?
 -Bai frontoia'e bai txiki bat baiño, gehio fubolea.

-Eta ze, baloia ta?
-Baloia bai bai, baloia ona.
-Ona?

3.77. Dotrina ikasten bikarioarekin

- **Hizlaria(k)**: Arrieta Arrieta, Bixenta
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-098/006
- **Iraupena**: 0:02:35. **Hasi**: 00:10:32. **Bukatu**: 00:13:07
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- **Laburpena**: Bikarioak sokarekin jotzen zion dotrina ez zekienari. Ikasteko erraztasuna zuen berak. Bikarioa Don Felix Amiano zen. Sermoia ere erdaraz egiten zuen. Meza latinez.

Transkripzioa

-Dotriña bikariyuak erakusten zun?
-Bikaiyuak hartu iten zigun dotrina. Ikasi... klao, eskolan´e hartu iten zigun. Ikasi in bihar gendun ba etxian, geok geren era ikasi behar genun. Eta bikaiyuana juten giñan, komuniyua in baiño leno juten giñan, ta genun bikaiyo bat, bueno... Ateatzen zan hola, kordoiya hola jarriyakin. Gerrin ibiltzen duten kordoiya bi doblan hola, bixkarrea hola botiak in ateatzen zan. Etortzen zan ta... ordun giñan ez dakit hamahiru mutil ta hamaika neska... eo alrebes? Behintzat hola giñan. Eta harek galdera in dotrinana eta ez balzenekin, dda! Zeakin jotzen zizun, soka harekin jotzen zizun. Ta hola ta zean... mutilletan libratu zan bate jo be bat bakarrik. Behin´e jo gabe. Ta nesketan bat bakarrik jo zun.
-Bat bakarrik jo zun?
-Bai, bat bakarrik jo zun, nesketan bat bakarrik jo zun.
-Eta ez ziñan zu izan...
-Ez, ez, ez. Ez da nik esateatik, baiño ikasten zea izandu deu... erreztasuna izan izandu deu. Zea, bai. Gaiñea, senide danak izan izandu deu. Ta dotrina, berriz, joe gue amakin, ikasi beharko! Ez zigun jo, ta kastigatu ta ez zigun iten, e, baiño dotrina ikasi bai. Baiño errex ikasi izandu genun, erreztasuna bagendun senide danak´e bai. Erreztasuna bagendun hola... gauzak ikasteko.
-Eta bikariyuak nola zun izena?
-Don Felix. Don Felix Amiano zun izena.
-Eta karlista zan.
-Ez dakit nungotarra zan, baiño gogorra zala bai, eta euskaldunen oso faboritua´re ez. Egun batian hor basarriko aitton batek... klaro, meza nausira etorri eta sermoiya´e erderaz iten zun ordun, sermoiya´re erderaz iten zun harek. Eta hor basarriko aitton bat, ta harek esan... egun batian esan omen ziyon /omentziyon/ aber zeatik iten zun sermoiya erderaz. Eske ez zuela entenitzen ezer. A, eta leno´re nehiko sermoiya aitua izango zala behintat, eta ez zula inportik esan omen ziyon.
-Eta aurretik latinez ere ematen zan meza, ez?

-Bai. Ordun latinez ematen zan, baiña sermoiya erderaz.
-Orduan, entenditu, ezer ez!
-Ezer. Ez bat eta ez bestia aittonak. Guk erderaz bueno, sermoiya zetu bai, zeatik erderaz ikasi genun ta /da/.

3.78. Etxeko otoitzak eta bedeinkazioak

- **Hizlaria(k):** Arrieta Arrieta, Bixenta
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberría, Idoia
- **Erref:** DON-098/007
- **Iraupena:** 0:03:57. **Hasi:** 00:13:07. **Bukatu:** 00:17:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberría, Idoia
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- **Laburpena:** Etxean arrosarioa egunero. Gurutzea ogiari. Ur bedeinkatua. Erramua. Auzoko jendea geratzen zen hildakoa zaintzen. Bizkarrean eramaten zuten hilkutxa. Elizara beltzez joaten ziren. Hiru emakumek mantila eramaten zuten. Argizaiola hilberriarentzat, urte guztian. Etxe bakoitzak bere tokia elizan. Lutoaren iraupena. Apaiza gaixoei elizakoa ematera joaten zenenean, jendea belauniko.

Transkripzioa

-Eta zuek etxian errezatuko zenuten, errosariyoa eta...
-Bai, bai, gue amak hemen, gure [...] izaten zan egunero.
-Eta bazkaldu aurretik eta...
-Bai, errezua.
-Aita Guria ta hola?
-Aita Guria.
-Eta ogiya... gurutzia iten zeniyoten ogiari?
-Aurrena ebakitzen hasteako bai, eta lurrea eroitzen baldin bazan puska bat edo, hartu eta muxu eman'e bai. Bai.
-Eta ur bedeinkatua-ta eukitzen zenuten etxian?
-Bai, bai. Oain'e bakat, e!
-Eta zertarako erabiltzen zenuten?
-Bueno, ba... difuntun bat zetzen baldin bazan, o zeian, ba ordun zetzen zan, baso batian jarri ur bedeinkatua eta erramu axka batekin, eta etortzen zan jendia ikustera, gorputza ikustera, ta harekin zea botatzen zan ta. Geo Aita Guria errezatu. Ohitura hola zan.
-Eta hildako bat zegonian etxian, gero gauian ere norbait geratzen zan zaintzen, ezta?
-Bai, jendia izaten zan, auzuak-eta izaten zian. Bai, orduan bai, orduan auzoko jendia. Klaro, ez zan oain bezela, tanatoyota ta ez zan eamaten ta. Ordun nola etxian izaten zan dana...
-Eta gero nola eramaten zan...
-Bizkarrez.
-Bizkarrez?
-Bai.
-Eta familiko jendiak eramaten zun?
-Bai, jeneralian familikoak.
-Eta atzetik juten zan norbait?

-Jendia barra-barra, entierroa zihoan jendia dana.

-Eta familikoak jantzita ta, normal ala kapekin, beltzez?

-Beltzez, beltzez, beltzez. Ta geo elizara juteko; hoi bai, elizan sartzeko beltzez juten zan ta famili alderatuenakin... gu, gure gurasuak hil zianian, gu hiru ahizpak jun giñan. Hiru izaten zian jun biharrak, eta gu hiru ahizpak jun giñan. Elizak beak jartzen zitun, zeak, este, mantilla haundi batzuk. Eta hua e bizkarretik hartuta jun bihar izaten zan.

-Eta gero hemen elizan argizaiyolarik edo erabiltzen zenuten?

-Bai, zean, santu guztitan ta bai. Urte guztin, hilberriya baldin bazan urte guztin. Lurrian jartzen zan holako trapu beltz bat. Geo papel txuriya, eta geo bi kandelero bi kandelakin. Eta urte guztiyan hua eukitzen zan hala. Eta klaro, kandelak zetu ahala, erre ahala ba berriyak eaman, ta trapua garbittu ta... baiño elizan beti hola harri zea batzuk zian, eta bakoitzak bere harriya, bere tokiya zekan.

-Bere sepultura edo?

-Bere tokiya zun han.

-Eta aulkiya, belauniko jartzeko aulkiya ta...

-Lekua izaten zan. Zea hua han, harriya, ta harri hartan bertan izaten zan belauniko jartzeko batentzat tokiya.

-Eta ogirik edo eramaten zan urtian sasoin baten?

-Ez. Hola zeik ez, hemen ez. Lekuak esaten dute batzuk baziela, baiño hemen ez.

-Eta beltzez jantzita, zenbat denbora pasa behar izaten zan?

-Bueno, ba hola gurasoa baldin bazan ba urte ta erdi gutxiñian beltzez, eta gero beste urte erdi bat ba txuriyakin pixka bat nahastuta eo... eo grisa o hola, nahastuta, baiño bi urte biñipin bai.

-Eta norbait oso gaixo zeonian eta apaiza etxera juten zan, ez, komuniyua eramatera.

-Bai. Elizakuak esaten zan.

-Elizakuak? Eta kanpanilla edo txiliña edo jotzen zun?

-Bai, kanpanillakin zea, monagillua.

-Bidian?

-Kanpanilla zea, juez, hala juten zan, bai. Eta birian zertzen zan jendia, jende gutxi izaten zen zan, ez oaiñ aiña, baiña behintzat jendia dana hua pasa arte belauniko jartzen zan lurrian, e.

-Hantxe bertan, edozein lekutan?

-Bertan, haik pasa arte. Bai, bai, bai.

3.79. Jaiotza eta bataioa

- **Hizlaria(k):** Arrieta Arrieta, Bixenta
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-098/008
- **Iraupena:** 0:03:20. **Hasi:** 00:17:04. **Bukatu:** 00:20:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak
 - Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- **Laburpena:** Jaiotza. Ama emagin lanetan ibiltzen zen, eta norbait hiltzean ere laguntzen zuen. Jaiotzetan ere deitzen zioten. Bataioa, segituan. Elizan sartzea. Ategorrietako amaetxean dilistak eman zizkioten jateko, eta harrituta.

Transkripzioa

-Eta jaio, berriz, umiak etxian jaiotzen zian.

-Bai, etxian, bai.

-Eta komadronarik-ero bazeon? Nola...?

-Bai, jeneralian zea, o lenuotik gue ama asko ibiltzen zan hola. Ne ama asko ibiltzen zan hola, bai jaiotzetan ta bai heriotzetan. Han auzoko... hor auzoko jendia zeian, ba beti askok deitzen zion gue amai. Ta ordun o bate bat oso geizki zeonian o zeian errosaiyua errezatzea... ta hola. Ta jaiotzeko zeian´e bai, jaiotzeko zeian´e ba askok deitzen zion, gue amai.

-Ze juten zan, laguntzera?

-Bai. Gue ama asko juten zan hola, asko ibiltzen zan auzuan.

-Umia jaiotzeko nola laguntzen zan? Ura berotu eta...

-A, hoi ez dakit, zeatikan hoi ez dakit. Gue ama juten zala bai, baiña hoi ez dakit nik. Ez, zeatik ya guk nola... ya gue denboan ya zean izandu giñan.

-Ta umia jaio, ta bataiatu ze iten zan, handik oso denbora gutxira, ez?

-A, ahal bazan hurrungo egunian.

-Eta zergatik ba hain azkar?

-Ohitura.

-Ohitura?

-Ohitura.

-Ez zan egoten beldurra hil ezkeru linbora jungo zala edo holako...

-Bai ba, holako zeak izaten zian ta /da/. Baiño bai, ordun aguro bataiatzen zian.

-Orduan ama ez zan jungo bataiora.

-Eeeez, ez. Ez zun... ez zun juteik izaten. Geo, zeatu behar zunian, aurreneko jun bihar zunian eliza, bikaiyuai deitu bihar zitzaiyon. Eta harek zean, elizako atian zetuatzan zizun barrena sartzeko eliza, permisua ematen zizun.

-A, bai? Eta ze errezo...

-Aber ze pekatu izango zan haurra izatia! Baiña haurrakin jun eta bikaiyuai abisatu, eta harek errezo zea bat in, ta ordun eliza sartzeko permisua. Bestela ez zan permisoik!

-Eta aurretik, etxetik ezin irten ala bai?

-Bai, etxetik atea bai, baiño gutxi, e! Ez pentsatu, ez zuten...

-Eta haurra izan eta gero, ondo jartzeko-ta, ze... iten zan, jaten zan zerbait bereziya edo?

-Nik ez nun hola zetu izandu, nik neonek ez nun hola bereziya zetu izandu. Nei zea, maternalian zean izandu nun, bi zaharrenak, honen ama eta beste alaba... Maternal hor Ategorrietan zan, oain... Geo 18 de Julion zan, eta oain zaharren etxia uste det dola jarriya. Eta han ta... nik esan nun hola... esto... bai, lentejak eman xixkiatela jateko, lentejak eman xixkiatela ta: "Jesus, noski!". Horren ama behintzat: "Noski, haurra izan berriya eta lentejak noski, jateko!". Zeian ta oillua o ez dakit ze ekarri zun beak, eta grasa... harek zun grasa ta...

-Orduan oillo salda edo...

-Hoi ba, hoi ba. Oillo salda.

-Indarra emateko.

-Holako zeak, holako zeak esaten zittuzten, eta horreatik harrittu, lentejak eman xixkiatelako.

-Emakumiantzat oillo salda eta oillua gizonantzatzat, ez?

-Igual bai!

3.80. Umetan, pilotan jokatzen gustura

- **Hizlaria(k):** Arrieta Arrieta, Bixenta
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-098/009
- **Iraupena:** 0:02:29. **Hasi:** 00:20:24. **Bukatu:** 00:22:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
 - Politika » Euskara eta politika
 - Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- **Laburpena:** Umetako jolasak. Pilotan jokatzen zuen, palan. Sokasaltoan kantu denak erdaraz. Eskolan, bandera igotzen zuten, eta "Viva España" kantatuz. Tabak.

Transkripzioa

-Eta, e, eskola... lehen esan dezu eskolan bi tokitan ibili ziñatela, eta zuen jolasak-eta zeintzuk ziran?

-A, nei beti gustatu izandu zitzaiten, ta oaiñ´e bai gustatzen zait... Osabak zea... osaba soltero hoitakuak ia ekarri [...]. Ta pala, pelotako pala, ta pelota ta klaro, zea gendunian, rekreua esaten gendun, hamaiketatik hamaika ta erditara izaten genun, eguartian. Eta ordun ba pelota plaza bertan, zeatik oaingo tokin ez zan, hemen zan pelota plaza. Eta pelota plazara etorri, eta pelotan.

-Pelotan?

-Gehiyo ere bazian neskak gustatzen zizaitenak, eta pelotan.

-Orduan neskak batera...

-Ta geo zean... bestela, neguan saltosokan. Sokan.

-Eta ze abesti edo ze kantatzen zenuten sokasaltuan?

-Dana erderaz, e!

-Dana erderaz?

-Dana erderaz. Oain ez naiz goatzen sokasaltokua. Zean bai, eskola juten giñanian, bai neskak eta bai mutillak, biyak hor beatzitan, izaten genun bandera iyotzia, bandera espaiñola, klaro. Bandera iyotzia. Eta hua iyoez, hoi bai: "Viva España" kantatu bihar izaten genun, aber ba. Bai.

-“Cara al sol” eta holakuak?

-“Cara al sol” ez naiz goatzen, baiño “Viva España” bai.

-Hori egunero-egunero?

-Eunero.

-Ondo ikasiko zenuten, orduan.

-Bai, bai, bai. Biharko! Biharko ikasi!

-Eta kaniketan-eta jolasten zenuten?

-Ez, kaniketako...

-Hori mutillak gehiyo?

-Bai, mutillak gehiyo... ta hola anayakin etxian zeoze, baiño ez... kaniketan ez nun... pelotan ibiltzen giñan.

-Eta e... tabekin?

-Tabakin, bai. Tabakin ibiltzen giñan.

-Ta hori nola zan?

-Ba tabak zian zeenak, arkume, arkume hexurrak zian tabak, eta ba... Nones, ta pones ta... ez naiz goatuko oain. Eta pelota gora botiaz haik moitu in behar zenittun. Moitu, ta ez bazenun ondo moitzen, txanda bestientzat.

-Orduan txandaka jolasten zan...

-Bai, txandan, hua txandan jolasteko zan.
 -Eta e, zer zeukan, alde bakoitzak izen bat?
 -Bai, bai. Horreatik, [...] eta bestia pones ta... bestiakin ez naiz goatzen.
 Lau izen. Klaro, lau zeetan jartzen zan ta, lau formetan.

3.81. Arropaz aldatu, astean behin

- **Hizlaria(k):** Arrieta Arrieta, Bixenta
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-098/012
- **Iraupena:** 0:03:12. **Hasi:** 00:26:06. **Bukatu:** 00:29:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
 Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
 Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala
- **Laburpena:** Beti izan zuten ura eta argia. Arropa etxean garbitzen zuten. Xaboia. Tinan egiten zen lixiba. Astean behin aldatzen zen arropa, jai goizerako. Dutzarik ez zuten; fregaderan garbitzen ziren ala ura berotuta.

Transkripzioa

-Ta zuek ura ta argiya beti euki zenuten?
 -Bai, guk bai. Beti izan izandu genun, hemen basarriyan ura ta argiya guk.
 Hala ezautu genun beti.
 -Eta erropa garbitzeko-ta nola?
 -Etxian.
 -Etxian?
 -Bai. Bai. Bai, ur korrientia [...] bezela gendun, ta etxian. Erropa garbitzeko-ta etxian.
 -Eta ze jaboi erabiltzen zan edo...?
 -Ba jaboi hautsa zea bat... oso korrientia.
 -Hautsa?
 -Bai, jaboi hautsa, oso korrientia, eta geo lejia. Geo lejia. Ta geo pastillak´e bai, pastilla zea hoik... jaboi pastilla zea hoik: Lagarto zea hoitakuak. Hoitakuak´e bai.
 -Eta ura berotu iten zan ala ez?
 -Ba orduan ez zan oain bezela, labadoraik-eta ez baizan, ta ordun holako tini zea bat gendun, tiñi zea bat. Eta han jartzen zan bezperan arropa zuriya beratzen, lixibakin izaten zan, lixibakin. Jaboi kondarrak eta jaboi hauts harekin ta ur berua zetu, ta han jartzen zan, hurrungo eunian garbitzeko.
 -Beratzen, zikiña biguntzeko edo...
 -Bai, hurrungo egunian errexo izateko... garbitzeko. Zeatzen zan, eta hua bildu ta, esan dizut, hamaika laun, ta astian behin zeatzen zan, aldatzen zan. Ez da oain bezela, zea, eunian hiru bider ta hola aldatzen! Orduan erropaz aldatu iten zan jai goizeako. Jai goizian aldatu ta geo aste guztiyan... Hoi gue etxian, eta beste batzutan, berriz, oaindik gutxiyo. Bueno, gue etxian beti igande goizian dana arropa garbiya, bai barrengo erropa ta bai gaiñekua. Eta geo ba aste guztiyan harekin.
 -Eta komuna nolakua zan?
 -Guk komuna zea genun, ondo genun. Bonbaik-eta ez, e, baiño goiyen

zean genun ta... gue, nere aita igeltserua zan, ta harek beak jarriya, komuna gendun ondo. Ondo genun komuna. Geo, bere tubuakin, tuberiakin, kanpoa... bueno, kanpoa, ikuillua zetzen zala.

-Eta dutxarik ez zan eongo!

-Bai zea, dutxa!

-Hori iñun ez zan eongo, ezta?

-Ez, ez, dutxaik-eta orduan ez zan.

-Eta nola iten zenuten garbitzeko-ta?

-Bueno, ba zean, sukaldian fregaderan, musua ta zeak garbitzeko ta zean... ta geo gaiñekua kalderan. Kalderan ura hartuta.

-Kalderan ura hartu, ta zatika?

-Bai ba.

-Eta bañe...

-Ez zan oain bezela, gaiñea, zeatikan oain bati aitzen, hartzen badiozu izardi usaiya, uf! Iruitzen zaizu... bueno, horrek bihar du izan... izardi usaiya. Baiño ordun danak ibiltzen giñan. Ordun danak ibiltzen giñan izardi usaiyakin, eske eskuz garbitu bihar zan dana ta ez zan oain bezela, ta gutxiyori e. Ta ordun ez zan, ordun normala zan izardi usaiya zetzia, ibiltzia. Batzuk gehiyo ibiltzen zuten, klaro, bestiak baiño, segun...

-Eta zuek sekula jun ziñaten... juten ziñaten hondartzara ala...?

-Bai zea! Hondartza? Ujum. Bueno, tiratu re ez, e! Ez, tiratu re ez hondartza jutia behiñ e. Mendia bai, baiño hondartza... ez.

-Eta arroketara ala... ezta re?

-Ez, ez, gu ez.

3.82. Dantzara Txikierridira eta Oialumera

- **Hizlaria(k)**: Arrieta Arrieta, Bixenta
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-098/013
- **Iraupena**: 0:03:20. **Hasi**: 00:29:18. **Bukatu**: 00:32:38
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Kongregazioak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra
- **Laburpena**: Mendira joaten ziren bi ahizpa jai arratsaldean. Txikierridira eta Oialumera, Ergobira, joaten ziren. Kongregazioak. Zinta eta medaila. Dena bekatu.

Transkripzioa

-Gu mendira.

-Mendira.

-Jai atsaldetan-ta ateatzen giñan, klaro, neska gaztetan; bi ahizpak ateatzen giñan. Eta zean, este... soinua jotzen zuten, hor Oiartzunen, Txikierridin, o bestela Ergobira Oialuman; filarmonika jotzen zuten. Klao, batek jotzen zun filarmonika, ta hua gendun zea guziya, musika guziya.

-Eta dantza...

-Eta juten giñan bi ahizpak. Dantzan sueltuan baiño... "a todo meter". Eta ateatzen giñan beti bi ahizpak bakarrik etxetik, baiño juten bagiñan Oialuma genitun han launak; juntatzen giñan... kuadrilla juntatzen giñan. Eta Txikierridira juten giñanian e juten giñan bi ahizpak bakarrik, ta han

genun beste kuadrilla, hangoa, beste aldekoa, o zea, baiña ez besteak, e. Oialumako launak ez, beste batzuk. Baiña haik´e launak, han´e launak genitun, ta juntatzen giñan hola kuadrilla juntatzen giñan. Eta hola pasatzen genun jai atsaldia. Justu-justu lau o bost ordu izaten genitun dantzaako, aste guziya lanian pasata.

-Eta hor juntatzen ziñaten neska-mutillak.

-Bai, hoitan bai.

-Eta dantza lotua galaraziya zeon ala libre zan?

-Ez, galaraziya ez zeon; oain, Txikierdin Oiartzungo jendiak han eoten zian beira. Gu danea ibiltzen giñan, baiño sueltua gehiyena jotzen zuten.

-Ta orduan kontrolatzen ibiltzen zian.

-Bai, bai, kontrolatuak giñuzen.

-Eta hemen kongregaziyorik-eta bazeon?

-Bai, bai. Komuniyua indakon kongregaziyuan. Mutillak San Luisen kongregaziyua ta neskak Imakuladana.

-Imakuladana... Ta horrek, kongregaziyuan egotiak, ze esan nahi zun?

-Ba hillian behin izaten zan... zera, bezpereta etorri bihar. Bezperak izaten zian aatsaldian, ta hara etorri bihar. Bezperak aurrena, geo errosaiyua, geo prozesiyua... ta zean ta... Geo, handik ateatzian, korrika jun bihar Oialuma o Txikierdia. Handik ateatzian...

-Eta prozesiyua... hori noiz egoten zan?

-Ba hoi... eozein jaitan, erozein jaitan zeetan izaten zan, baiña plazan bertan, e, plazan bertan bueltaka.

-A, plazan bertan...

-Bai, plazan bertan.

-Eta jantzi-ta normal iten ziñaten, ala...?

-Ez, normal.

-Medaillan bat edo...

-Bai, zeakin, zintakin medailla. Guk Imakuladana ta San Luisena mutillek zuten; haik´e zintakin.

-Eta ze koloretakua zan zuena?

-Zinta, urdiña.

-Urdiña?

-Bai. Mutillena ez dakit, uste det txuri-urdiña zutela haik, baiño guk urdiña.

-Eta konfesatu´re in beharko ziñaten.

-Aber ba! Aber ba! Hain geiztuak giñan...

-Dena pekatu zan ta...

-Bai ba, dana pekatua ordun.

-Eta zer zan pekatua ordun? Ze...?

-Ba dana! Dantzan zean mutillakin dantzan zea, lotuan ibiltzia´re pekatua zan ta! Gu ibili iten giñan, e.

-Eta muxu ematia? Masaillian muxu ematia pekatu zan?

-Jolin, baiña zeñek ematen zun ordun masaillian muxu?

-Ez? Esaten dute batzuk, masaillian muxu ematia ez zala pekatu, baiña ezpanetan ematia baietz eta...

-Bai, bai, hoi... hoi esaten zuten, bai.

3.83. Elizaren indarra

- **Hizlaria(k):** Arrieta Arrieta, Bixenta
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberría, Idoia
- **Erref:** DON-098/014
- **Iraupena:** 0:02:01. **Hasi:** 00:32:38. **Bukatu:** 00:34:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera
- **Laburpena:** Elizaren indarra. Garizuman, kalbarioak. Lazaro Eguna. Soinurik ez zen egoten, eta Pazkoa Egunaren zain. Baraua. Pazkoazkoa: komulgatzeko txartela.

Transkripzioa

-Orduan e, elizak indar haundiya zeukan, ezta?
 -Dana, beak aintzen zuten. Beak aintzen zutena esaten dizut ba. Erderaz, dana erderaz hemen in bir zan dana erderaz.
 -Eta garizuman eta ze...
 -Garizuman jaiyero etorri bihar bezpereta, kalbaiyuak izaten zian ta. Kalbaiyuta, Garizuman, eta Lazaro Eguna lehen igandia zan, Lazaro Eguna esaten genduna lengo igandian zan. Eta ya soiñuik ez zan izaten. Ez zan iñon soiñuik izaten ta... jo, gue zea, Pazkua euna noiz alleatuko ete zan! Zeatik Lazaro Eguna eta Erramu Eunian nola ez zan soiñuik izaten, ba hurrengo egunai itxoin bihar, Pazkoa Egunai. Eta Pazkoa Eguneako preparatzen giñan, alpargatak jantzita.
 -Eta nun ikasi zenun dantzaz, zure kaxa?
 -Bai, geren, eren zean. Klaro, ondo o gaizki, ez giñan liatzen ta.
 -Eta esan dezu musikarik ez zala egoten, eta beste... bijilia ta ere in beharko zan...
 -Bijiliya, bai, iten zan. Eta Pazkoazkoa´re bai, in ber izaten zan. Pazkoazkoa izaten zan Garizuma denboan txartela eaman biher zenun komuniyua... komulgatu ziñala zetzeko txartela eaman bihar izaten zan.
 -Norberan izenakin ta?
 -Izena ta jarrita, bai ba.
 -Jakiteko nor jun dan ta nor ez...
 -Hoi da. Hoi da, bai.
 -Eta hori txartela, ze, aurretik etxera eramaten zuten, ala?
 -Aurretik txartela etxea eaman, ta geo txartelai izena jarri, eta geo txartela doblatu ta komulgatzea jutian han bota.
 -Norbaitek botako zitun igual bi!
 -Besten batena e bai, e? Hori ez dakit!

3.84. Frantzizkotarren misioak

- **Hizlaria(k):** Arrieta Arrieta, Bixenta
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-098/034
- **Iraupena:** 0:00:59. **Hasi:** 01:10:17. **Bukatu:** 01:11:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Kongregazioak
- **Laburpena:** Misioak izaten ziren Aste Santu aurretik. Sermoiak. Asko moja joaten ziren. Aita Lasa frantziskotarra.

Transkripzioa

-Eta Aste Santu aurretik-ero izaten ziran misiyuak...
 -Misiyuak, jolin.

-Hemen 'e bai?
 -Bai, bai, bai. Zortzi bat eunian, aste guziyan misiyuak. Ta jende guziya zea... prozesiyuan bezela, zea... danak eliza.
 -Eta esaten dute sermoi beldurgarriyak izaten zirala misiyotakuak.
 -Hoi bai, hoixe ba!
 -Inpernua gora eta behera...
 -Bai. Ta ordun nee ezaunak, ne edade moukuak ta zea... bai moja jun 'e.
 -Bai, e?
 -Klaro, hombre, hoixe! Gu ez giñan jun, baiño bazian moja junak. Ne edadekuak, e!
 -Etortzen zianak sermoiyak-eta ematea, ze zian, frailiak ala...?
 -Frailiak. Franziskanoak behintzat. Ez dakit zuk aitzea badezun, Padre Lasa ta... Padre Lasa zan oso famatua, oso... etorri haundiko sermoilaiya zan hua.
 -Eta harek euskeraz ala erderaz, e...?
 -Ez, euskeraz.
 -Euskeraz.
 -Haik euskeraz.

3.85. Orrazkera eta oinetakoak

- **Hizlaria(k)**: Arrieta Arrieta, Bixenta
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-098/038
- **Iraupena**: 0:01:30. **Hasi**: 01:17:18. **Bukatu**: 01:18:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
 Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
 Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Orrazkerak
- **Laburpena**: Ilea etxean moztzen zuten, batak besteari. Modako orrazkerak. Dantzarako dotore. Udan alpargatekin. Abarkak neguan.

Transkripzioa

-Ta zuek pelukerira-ta ez ziñaten jungo...
 -Eee... geren artian moztutzen genun guk, zea... bi ahizpok, batak bestiai moztutzen giñun. Oso ondo ez gendun ingo, baiño behintzat orduako... Baiño asko ibiltzen giñan hola ta!
 -Eta ruluak jarri... edo orduan ze...?
 -Ordun ruloik ba al genun? Ordun ba al zan? Ordun ez dakit, ez dakit... akaso pelukeritan izango zan, baiño gue eskutan ez.
 -Eta zer zeon modan orduan? Ile motza, luzea...?
 -Ba nik hola... melena zea bat ibiltzen genun guk, hola melena zea bat. Motxa.
 -Eta belarritakuak-eta?
 -Bai, belarritakuak bai, beti.
 -Beti dotore...
 -Belarritakuak bai.
 -... dantzara juteko behintza bai, ez?
 -A bai. Klaro.
 -Ta zapatak-eta? Aldatu...
 -Bai, zapatak zea... puskatzen bazian geok konponduta igual, geok ahal genun bezela konponduta! Jeneralian udara partian behiñik bin

alpargatakin.
 -Alpargatakin.
 -Alpargatakin.
 -Baiña alpargatak busti ezkeru, geizki...
 -Bai, baiño... ba! Ez genun ordun... sentitzen al da ba? Orduan ez genun sentitzen. Total, etxian lanian ari giñala´re bustitzen giñan. Ez zan oain bezelako erropik-eta laneako izaten, ta oiñetakoik eta... Oain bezela goantiekina-ta hola? Ezta pentsatu´re.
 -Eta abarkak erabiltzen ziran?
 -Abarkak? Bai, abarkak neguan ibiltzen genitun, eta udaran alpargata zaharrak. Zaharrak... puskatuak, baiño... bueno.

3.86. Bizikletan ibiltzen zen

- **Hizlaria(k):** Matxain Etxaniz, Pantxi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-100/015
- **Iraupena:** 0:01:45. **Hasi:** 00:16:03. **Bukatu:** 00:17:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
 Herria, azpiegitura » Garraioak » Bizikletak eta motorrak
 Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
- **Laburpena:** Umetako jolasak. Arboletara igo, bizikleta... mutilekin ibiltzen zen. Bizikleta 18 urterekin izan zuen, lehenago ez. Esneak partitzen eta pentsua ekartzen ere bizikletan. Behia izaten zuten. Etxean ikasi zuen irakurtzen eta idazten.

Transkripzioa

-Eta zuk umetan e... zure umetako jolasak-eta zeintzuk ziran?
 -Uuu, ni mutillak bezela nitzan, e. Arboleta iyo, bizikleta... bizikleta asko gustatu zait. Bizikletan asko ibili naiz, mutillak bezela, e. Bueno, anaiya´re karreratan-ta ibiltzen zan, ta haikin juten nitzan ni, e.
 -A, bai?
 -Bai, bai, bizikletan haikin juten nitzan. [...] asko gauza, baiño...
 -Orduan bazenun bizikleta´re.
 -Bai, bai, bai. Bai, baiño bizikleta banun, baiño igual e ba... hemezortzi urte o... Bai.
 -Hemezortzi urtekin?
 -Bai, lenao ez, e.
 -Klaro...
 -Lenao ez.
 -Garestiya izango zan bizikleta eukitzia...
 -Bai, bai. Bai, eozeiñek ez zun izaten, baiña... ez takit nolaz, baiño nik banun bizikleta. Bueno, ta gero bizikleta banun, baiño “carga y descarga” iteko ere bai, e. Esnia partitzen ibiltzen nitzan bizikletan, geo pentsua ekarri beharra baldin bazan, zeatikan basarri erdi o hola bizi giñan, eta pentsua ekarri behar... ere bai bizikletan ekartzen nun nik, e!
 -A, bai? Nondik?
 -E, Antiguatik. Benta Berritik. Bai.
 -Orduan animaliyak-eta...

-Bai, behiya eta txahala eukitzen giñun. Eta ni behiya jeztan-ta /da/ ikasiya naiz, e. Geo lanea jun bihar izandu nun, baiña bai.

-Orduan umetatik lanian.

-Ba ume-umetatik. Ume-umetatik lanian. Nik... letzen ta /da/ zein ikasi nun etxian, zeatikan esaten ziaten: "Es que tienes que hacer". Eta gabian hasten nitzan, eta gelditu baik eta ordun ikasi nun nik. Etxian, al nun bezela.

3.87. Maistrak zigortuta

- **Hizlaria(k):** Matxain Etxaniz, Pantxi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-100/017
- **Iraupena:** 0:00:52. **Hasi:** 00:18:45. **Bukatu:** 00:19:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorak
- **Laburpena:** Eskolako pasadizo bat. Maistrak zigortu zuenekoak. Eskolara joateari utzi zion.

Transkripzioa

-Ta behin batian nik ez takit tintakin o bata zuriya zikindu nion aldamenekuai. Ta esan zian: "Ponte ahí de rodillas mirando a la pared, y te voy a poner cuatro libros en cada...". Ume bati in bihar zaiyo, ama hil berriya! "Te voy a poner cuatro libros en cada brazo, y como se te caigan vas a recibir tantas tortas... como, como libros tienes en las manos". Noski, neri eroi! Liburua.

-Honbre, lau asko da...

-Ta bildurra nun, ta /da/ zakan mahaiya, ta mahaiyan bara bat euki zun, eta ematen zituen hankian. Eta nei, ekusi nunian liburuak bazijuaztela, jun nitzan bere mahaiyea, ta hartu niyon makilla ta hua aurretik, eta ni atzetik, makillakin. Alde in nun, ta akabo! Gehiyo ez nitzan jun eskola.

3.88. Euskara debekatuta eskolan

- **Hizlaria(k):** Matxain Etxaniz, Pantxi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-100/019
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:19:55. **Bukatu:** 00:21:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
Politika » Euskara eta politika
- **Laburpena:** Etxean matrailekoa ematen zieten erdaraz egiteagatik eta eskolan alderantziz, ezin euskaraz egin. Ez du eskolako orotzapen onik, eta ezta Rezolako nagusiarena ere. Langileen umeei bai, baina baserritarrenei ez ei zieten ezer ematen.

Transkripzioa

-Eta gero euskeraz hitz eiten ziñun, zea, etxian. Jun, ta euskera, o erderaz ez genekiun. Eta “o sea que” matraillekua etxian, erderaz hitz eiten giñunen. Hara jun, ta euskeraz... aitzen giñalako´re bai! Bandera jartzia, ze uste dezu /ustezu/? Basarritarraida dana esaten ziun. “Ala, poner la bandera en el mastil!”.

-Eta zuek jarri behar.

-Guk jarri bihar. Bai.

-Orduan zure eskolako oroitzapenak ez dia bate onak.

-Ez, ez, ez. Ezta, ezta pentsatu´re! Geo, Rezola. Rezola bere... bere jendiai bai, baiño gu juten giñan “o sea que” erregetan ta /da/ hola merienda ematen ziyuen ta /da/ erregalik umieiri, eta gu, zenbat ume izango giñan? Hamabi-hamalau, hemen basarrikuak, beste Etxeberriko bazuk... ez takit hamabi o hamalau... Eta txokolatia eta ogiya ematen ziyuen, eta gu han holaxe, gosiak amorratzen. Eta ezta, ezta meriendik´e ez ziguten / etziguten/ ematen, ez giñalako obreruen umiak.

-A bai, e?

-Bai, bai, bai. Rezola bere, bere jendientzako ona izango zan, baiño bestela...

-Orduan diferentziyak...

-Bai, bai, bai.

3.89. Zorriak eta sarna

- **Hizlaria(k):** Matxain Etxaniz, Pantxi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-100/066
- **Iraupena:** 0:04:09. **Hasi:** 01:32:41. **Bukatu:** 01:36:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 - Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Orrazkerak
 - Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala
- **Laburpena:** Umetan, zorritz beteta ibiltzen ziren. Petrolioia jartzen zieten buruan. Sarna ere pasatu zuen, osabak soldadutzatik ekarri, eta kutsatuta. Orrazketa kontuak.

Transkripzioa

-Eta, illia-eta... pelukerira-ta orduan ez zan jungo...

-Bai, juten zan.

-Bai? Bai? Bazeon ohitura juteko pelukerira ala etxian...?

-Bai, baiño gero, baiño gero! Aurrena, aurrena zorritz betia! Ibiltzen giñan zorritz betiak, bai.

-Eta zorriyak kentzeko, ozpiña?

-Ozpiña ez, “petroleo” jartzen ziuten. Gabian jarri “petroleo”, jartzen ziuten trapu bat hola...

-“Petroleo”?

-Bai, “petroleo” jartzen ziuten. Hua usaiya ohiyan. Hua usaiya!

-Eta juten zian zorriyak, ala...?

-Dan-danak ez, eske geo juten ziñan eskola o eozein... ostea zorritz betia etortzen ziñan. Partsak, zorrik... eta sarna ere bai pasa nun nik, sarna´re! Osaba etorri zan gerratik, ta nola... hemetik [...] esan dizut... ba ze miña! Etorri zan sarnakin, eta hoi gure amonak eukitzen zun hua etorri bihar

zunian /bihartzunian/... soldauskatik etortzen zanian o o... eun bat pasatzea... eta jartzen zun, nola galipoten pote hoik?

-Bai.

-Ta sua jarri kalian, "o sea que" baratzen baztarrian, eta hua irakiten potasakin jartzen zun, eta han erropa kenduazi, han sartzen zitun erropak, eta garbituta jartze... baiño zorrik bizi-bizik ateatzen zian ostea.

-A bai, e? Baiña sarna hori ze da...?

-A, baiño sarna zan, bueno... juten, jun bihar izandu gendun... "Es verdad", nik danak nahastutzen ditut /nahastutzeitut/. Ba beida: ateatzen zizaizkan hola anpoiyak, anpoiyak. Dana pusakin. Pusa. Zorniakin.

-Bai.

-Dana-dana-dana, beteta, eta...

-Miña, orduan.

-Miña? Miña?

-Hori kontajiatu iten zan, ala?

-Bai, bai, "contajioso" zan. Eta juten, jun behar ziñun eunero anbulatoioya.

-Kura itea?

-Kura itea. Eta iten ziguen danak, berrik ateatzen zianean danak moztu, danak moztu. Ta geo pentalo jartzen zizuen, dan hau zeatu, bendakin jarri ta denborak, e. Ta azkure bat ta min bat!

-Joe...

-Ta ordun´e soldauskatik ekarri zun osabak. Bai, bai.

-Osabak soldaduskatik?

-Bai.

-Eta illia moztu eta hori, etxian? Etxian, umetan eta? Illia moztu-ta goraizeekin etxian ingo zenuten...

-Bai, bai, bai. Hala ingo ziuten. Hala ingo ziuten, ni ez naiz goatzen.

-Eta gero ruluak eta holakuak-eta etxian jarriko zian baita ere... Edo plantxatu illia edo...

-Plantxatu? Bueno!

-Edo zerbait, alixatu...

-Bueno, ni, nik nun oso kiskurra, e. Eta illia luzia eamaten nun. Eta ez niyon kasoik iten. Burua garbitu, geo nola brillua ateatzen zun binagre pixkatekin ura jarri ta brillo earra ateatzen zizaiyon. Ez niyon kasoik iten.

-Eta zer zeon modan orduan? Moñua ala illiak gora edo nola?

-Moñuak... moñua ere bai. Moñua ere bai, baiña e... koleta, eta bestela "pues" boti... "este", illiak atzea botata.

-Eta ille sueltua ez?

-Bai, sueltua ere bai.

-Sueltua ere bai?

-Bai.

-Eta hola gora igota, hori gero?

-Bai, "el tupe" ere bai, tupe ere bai. Tupe ere bai.

-Hori´re bai?

-"El tupe" ere bai.

-Eta hori norberak iten zun etxian? Pixkat kardatuta, ala ?

-Nik sekula ez nun /enun/ eaman, zeatik hainbeste ille nun, ez zizaian bate faltaik iten. Hartzen nun hola, jartzen nun hola aurea, eta hor ze batzuk jarri eta "ya está".

-"Ya está", ya harrotuta?

-Bai.

3.90. Hilerokoa etorri, eta isilik

- **Hizlaria(k):** Matxain Etxaniz, Pantxi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-100/073
- **Iraupena:** 0:01:03. **Hasi:** 01:44:27. **Bukatu:** 01:45:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren jarrera
Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Sexua
- **Laburpena:** Hilerokoa etorri zitzaionean, zer zen ez zekien. Amonak esan zion. Animaliak bezala hasi ei ziren.

Transkripzioa

-Sexua eta holako kontuei buruz ez zan...
-Buenoooo, buenooo, buenooo. Nik, e, ze, etorri zizaianian... nola esaten da /esatea/?
-Ze, hilerokua?
-Bai. "Bueno, hau zer da?", nik pentsatzen nun, eta iñork ez zian ezer esaten. Iñork. Eta nik esaten nun: "Biarren euna, hirugarren euna... Baten bati esan biharko ziot pa. Baten bati". Ta holaxe. Holaxe, baiño animalik bezela!
-Eta ez zeni... aitari ez zeniyon...
-Iñork.
-...ez zeniyon esan zuk?
-Ez, ez, ez.
-Ez, e? Ta nola jakin zenun hori normala zala?
-Ba amonak.
-Amonak?
-Amonai zerbait esan niyon, ta amonak.
-Amonak.
-Baiño denbora, e! Debora!
-Denbora batera, ausartu ziñanian galdetzen...
-Bai.
-...galdetzen, orduan, e...
-Bai. Eta gauza guzik hola. Animalik bezela hasi giñan gu.

3.91. Eskolara La Sallera

- **Hizlaria(k):** Elizalde Elizalde, Anjel
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-101/019
- **Iraupena:** 0:04:12. **Hasi:** 00:19:15. **Bukatu:** 00:23:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Fraideak
- **Laburpena:** La Sallen ibili zen eskolan, Herreran. Etxean lana egin behar izaten zuenean, osabak eskutitza idazten zuen eskolarako, aitzakiekin. Ehizarako afizioa zuen, eta ez zuen ikasten jarraitu nahi. Fraideen hezkuntza.

Transkripzioa

- Bueno, eskolara ta nora jua ziñan?
- Ni, La Sallea.
- La Sallera?
- Bai.
- La Salle Herreran dago.
- Eta...
- Hasi nitzan zea "cuarta, segunda, cuarta, primera". Pasa nitun, ba, ematen zuten guziyak. Dana pasa nun. Gero, nere hurrengua zan batxilerra hasi bihar zan. Danak pasa nitun nik hoyek.
- Eta ze juten...
- Eta etxian... etxian lana in hemen ganauan, idiyan aurrian. Eta geo, osabak karta ein, letra jarri, "a faltado por estar enfermo de anginas". Nei frailiak "Jo, pero como... oye tanto anginas, ¿como tantas anginas? Tines que tomar aceite de hígado de bacalau". Nere artian...
- Eztakizu ondo, ez? Eta
- Beno, aprobatzen nun urtetik urtea aproba nun. Urtetik urtea pasa nun, eta kito! Geo etorri zan frailia, direktoria hemen zea este... nik basarriyan ta segitzeko perito ikasteko, eta nik osabai esaten "esan iozu /esayozu/ ezetz. Esan iozu /esayozu/ ezetz". Nik ehizeko afiliyua ikaragarriya ta nere osabakin ehizeko afiziyua ta.... Nik osabakin ta hemengo zea nakan, ta estudiatzea nahi zian perito iteko, baña nik osabai "esan iozu /esayozu/ ezetz. Esan iozu /esayozu/ ezetz".
- Ta ze esan zun osabak?
- Osabak... ni hartu niñutela, ba, hemen izateko zean. Beste illoba gehiyo re bazituela, bazitula baña...
- Eta zenbat urtera arte ibili ziñan La Sallen?
- Zenbat urte arte? Ba, aber ba... pasa nitun zortzi urte. Eta hasi nitzanian... hamabost urte arte. Hola.
- Eta hango frailiak eta gogorak?
- Bueno, neretzako asko eakusten zuten. Beste batzuk esaten duten ez zutela eakusten. Karo, eske nik baitut lagunak fraidiak zea esaten dutenak, baña bihar zuten hoyek, ba, erakusten espezial bat. Asimilatzen ez baldin badu eta aurea pasa harek ez du /eztu/ ezer egiten. Neretzako ondo eakusten zuten. Ondo eakusten zuten.
- Baña zorrotzak?
- A, bai. Hori bai. Hori bai. Reglakin jo re bai iten zuten, baño asko hola ez. Zenbait, zenbait gaxtuak... zenbat gaztiak tankera askotakuak gea, ta...
- Zu ikasle ona orduan?
- E?
- Ikasle ona ziñala...
- Bueno nik nahiko merito banakan zeatik asko faltatzen nun. Etxian lana in bihar... ganauan aurrian ibili bihar. Joe! Askotatuazun nun, ta... bai. Hor goiko basarriyan zeon beste bat nere edadekua. Hil zan. Eta goizian, zain eoten zan ni pasatzeko deberiak nei kopiatzeko. Harek ez zun /etzun/ ezerre in zeatikan hola ez da ikasten! Ez, baño daude, ba, ez dutela asimilatzen eta hoi bihar dute beste bat zeatzeko osatzeko. Hoi pasa zan ta...
- Eta han denetik ikasiko zenuten?
- Neretzako, nei asko gustazen zitan eskudiatzia. Zea 'historia España' ta 'historia sagrada' batez, baño...

3.92. Gerra aurretik, 'Xabiertxo' liburua

- **Hizlaria(k):** Elizalde Elizalde, Anjel
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-101/021
- **Iraupena:** 0:00:37. **Hasi:** 00:23:35. **Bukatu:** 00:24:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Fraideak
Politika » Gerra aurrea » 1931-1936: II. Errepublika
- **Laburpena:** Dena erdaraz ikasten zuten. Xabiertxo liburua ematen zieten erdaldunei fraideek, gerra aurretik. Pilotan eta futbolean ibiltzen ziren.

Transkripzioa

- Bai, bai dana erderaz. Gerra hasi zan. 'Xabiertxo' bazan libro bat atea zutena. Beno erdaldunentzat, nik ez nun biharrik, baña erdaldunei ematen zioten frailiak zea 'Xabiertxo'. Baño geo gerran kendu zuten hua.

- Karo.

- Holaxe.

- Eta zuen...

- Geo fubolian ta ibiltzen giñan ta

- Eta zuen jolasak?

- E?

- Zuen jolasak eta zeintzuk ziran?

- Neretzako pelotan e bai, baño jubolian parterua nintzan ta.

3.93. Mutilekin dantza egitea debekatuta

- **Hizlaria(k):** Garmendia Albizu, Kattalin; Garmendia Albizu, Miren
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-102/022
- **Iraupena:** 0:02:38. **Hasi:** 00:32:44. **Bukatu:** 00:35:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Kongregazioak
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Orrazkerak
- **Laburpena:** Dantza lotua debekatuta zuten Mariaren alabek. Baina ez zuten errespetatzen, eta zigortu egiten zituzten. Hernanira dantzara. Kattalin, etxeko jostuna eta ile apaintzailea.

Transkripzioa

-Miren: Ez dantzaik... ez ziguten uzten dantza iten mutillakin... eta holako gauzak bazian "por ser hija de Maria". Hortan... hortan´e bazian debekuak.

-Dantza lotua debekatuta zeon?

-Miren: Bai, bai.

-Eta errespetatzen zenuten zuek debekua?

-Miren: Ez. Ezta batere.

-Kattalin: Bueno, ez genun... ez genun izaten okasio haundik´e... ba festa...

Martuteneko festatan.

-Miren: Martuteneko festatan, eta Hernania juten giñenen?

-Kattalin: A bai, bai. Hernania ´e juten giñen, bai. Ez ziguten uzten, e? Baiño...

-Miren: Ateatzen giñan... Igande bat ateatzen giñan ta beste bat zigortuta, juten giñan plaza Konstituziora. Zeatik plaza Konstituzioan iten zan dantza... euskal, euskal dantza.

-Kattalin: Euskal dantzak eoten zien.

-Miren: Eta orduan ama enteatzan zan, eta: "Zigortuta, hurrengo iganden ez zoazte ateatzea. Ateatze ezkeoz jun behar zeate e, plaza Konstituzioa". Bueno, plaza Konstituzioa. Igande bat harea, bestean Hernania, igande bat harea, bestetan Hernania... Gurea zan dantza itea ta juerga ittea. Juerga... ondo pasatzea, "vaya". Txorona iñez, baiñan...

-Eta dantzan nun ikasi zenuten?

-Kattalin: Nun?

-Zuen gisara, etxian?

-Kattalin: Bai, bai. Etxian o hoi ba... plaza juten giñanian o...

-Miren: Bai.

-Eta Hernanira jende asko juten zan, dantzara?

-Kattalin: Asko, asko. Asko. Juten zian trenak, baiño zintzilika juten zian trenak. Ta tranbiak eta... dena, bai.

-Miren: Gero autobusak ´e jarri zituzten. Tranbia kendu zanen jarriko zittuzten autobusak...

-Kattalin: Bai ...

-Miren: Baiño trena juten zan dana zintzilika jendea, e!

-Eta han, plazan?

-Kattalin: Bai, Tilosetan.

-Tilosetan?

-Kattalin: Bai. Gure gehiyen-gehiyena gue gazte zean... han pasa deu, Tilosetako... bai.

-Eta dotore jantzita jungo ziñeten hara...

-Kattalin: Ahal genduna itten genun, e! Bai, bai, bai, ahal genduna itten genun.

-Miren: Nei Kattaliñek josten zizkin erropak. Kattaliñek josten zizkin soiñekoak-ta, gonak-eta... Alkandorak ´e bai ta... Nik bordatu itten nun, baiña Kattaliñek josten zun, bai.

-Eta illia-eta?

-Miren: A, hoi ´re Kattaliñek.

-Kattalin: Hoi ´e nik.

-Hori ´re zuk?

-Kattalin: Bai, eske nei asko-asko gustatu izandu zait beti ileko zea, [...]. Juten nitzan pelukeia, ikusten nun pelukerak nola lan iten zun, eta etxea etorri, eta denai e... itten nioten, eta ne amai ´e bai. Nere ama ´de bueno... gutxi-gutxitan jungo zan pelukeia. Dena beti-beti neonek iten niyon.

-Eta zer zeon orduan modan? Ze orrazkera-edo?

-Kattalin: Bueno, kardatuakin ta /da/... Ille kardatua asko behintzat...

-Miren: "A lo garçon".

- "A lo garçon"?

-Kattalin: Baiño kardatua ´de asko.

-Miren: Bai.

3.94. Etxean erditzen, medikuarekin

- **Hizlaria(k):** Goikoetxea Maiza, Ramoni

- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-103/020
- **Iraupena**: 0:03:35. **Hasi**: 00:38:13. **Bukatu**: 00:41:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak
Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- **Laburpena**: Etxeko jaiotzetan Almandoz medikua joaten zen Martutenetik. Aurretik zaldiz, Altzatic. Anekdotak. Etxean erditzeko prestaketarik ez dela behar dio. Indarra egin eta aurrera.

Transkripzioa

-Eta etxian, e... umia eukitzia zan normalena, orduan, hasieran, eta norbait etortzen zan? Komadronan bat o... laguntzera?

-Klaro, meikua!

-Medikua?

-Bai.

-Eta komadrona ere bai, ala... ?

-Ez, meikua. Bai.

-Alba: Almandoz.

-Almandoz medikua?

-Medikua, bai.

-Eta nola abixatzen zitzaion medikuari?

-Telefonotikan. Guk ez gendun /ezkendun/, baiño hor, etxe hortan zan, etxe, hortxen... ordun, telefonua.

-Alaba: Zaldi gaiñian etortzen zan.

-Geo, gero jarri gendun guk ere, baiño lenbiziko hortxe zan telefonua.

-Eta nola, nundik etortzen zan medikua, Almandoz?

-Martutenetik. Martutene.

-Nola?

-Kotxiakin.

-Eta zaldiyan...

-Ez, tasis, tasisian.

-Eta zaldiyan ez zan...? Zaldiyan?

-Ez, ez, zaldiyan lenokuak izango zian, horrengana, "donde mi marido", ne gizonangana ta arrebana-ta zaldiz, Altzatic.

-Altzatic?

-Bai. Eta zaldiya uzten zun /uztentzun/ tokiyan, bate lotu gabe eta hantxe eoten omen zan /omentzan/ zaldiya.

-A, bai?

-Bai. Ta bate bat arrimatu da /arrimaua/: "Zaldiya, hoi libre zeok". Jakin ez harek, zaldiya libre. "Ta alde ingo dik ba honek!". Eta lokarriya o soka o ba omen zekan, eta arbolan bati lotzen eo zerbait hasi omen zan /omentzan/, eta han hastea zijoala etorri omen zitzaion zakurra! Zakurra're berekin euki.

-Medikuak?

-Bai ba! Ta zaldiya haren kontu, zakurra! Ta bestiak jakin ez.

-Orduan zaldi azkarra, eta gaiñera, zakurra zaindari.

-Zakurra, bai. Holaxen.

-Eta lengo medikuak, eee... Hor, lengo... etxian haurra eukitzeko-ta, zertan, nola laguntzen zuten?

-Nola laundu?

-Bai, ze, ze in bihar da umia eukitzeko etxian? Ze jartzen zan? Ura...

-Geo, izan ta /da/ geo, uretan garbitu! Urakin.

-Eta aurretik, ezer ez?
 -Ez.
 -Indarra in ta /da/...
 -Indarra in ta /da/ “ya está”! Parto ona izan ezkerro, normala. Nik ondo, Jainkoai eskerrak, denak ondo izandu itut, bai.
 -Eta medikuak ze iten zun?
 -Haurra...
 -Zilbor-hestia...
 -Hestia lotu ta...
 -Lotu...
 -Bai ba, ta txukundu ta garbitu ta... dena.
 -Eta haurrai ze iten zitzaiyon ondo etorri...
 -Garbitu, eta geo jantzi.
 -Alaba: Bildu, beruan...
 -Beruan, toallan o lenbizi bildu, ta geo garbitu.
 -Eta garbitu, ur epelakin?
 -Ur epelakin geo poliki garbitu eta... jantzi. Nik neonek ez det in. Nei bestiak in diate.
 -Alaba: Komadronak.
 -Bueno, komadrona... Luisa zitten hemengo komadrona. Hor bizi zan emakume... oso salada. Gaixua hil zan /hiltzan/. Etxe hortan.
 -Alaba: bizilaguna.
 -Eta ze...
 -Hua etxeko bezela ibiltzen zan.
 -A, eta etortzen zan laguntzera...
 -Bai. Ta batzan launtzea etortzen zan ta geo holako laneta´re bai. Harek, harek in zizkian denak.
 -Eta orduan umia ikusteko ondo... itsua dan, ez dan... eta iten zan zerbait? Kandelarik jarri begi aurrian edo holako...?
 -Ez, ez. Ez.
 -Eta negar, negar itia umiak? Ipurdiyan jo eta holakorik?
 -Ez, ez, ez. Berez...
 -Medikuak ez zun... ez zitun iten proba batzuk ikusteko umia ondo zeon ala...?
 -Ez, geroa hori.
 -Geroa?
 -Hoi geroa, jungo giñen nik uste det /ustet/, anbulatoiyoa o ez takit noa juten giñan.

3.95. Itsasoan bainatzeko ohiturarik ez

- **Hizlaria(k):** Goikoetxea Maiza, Ramoni
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberría, Idoia
- **Erref:** DON-103/028
- **Iraupena:** 0:01:07. **Hasi:** 00:50:28. **Bukatu:** 00:51:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberría, Idoia
- **Gaia(k):**
 - Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
 - Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala
- **Laburpena:** Umetako bainuak. Inoiz ez da itsasoan bainatu. Errekarik ez zuten inguruan. Argia beti izan zuten. Arropa. Ura.

Transkripzioa

-Eta han e... umetan ta /da/ baiñatu-ta iten ziñaten? Hondartzara-eta juten ziñaten ala erreka ala...?
-Nere denboran ez naiz jun itsasoa. Bueno, Ondarreta jun naiz, baiño...
-Alaba: Hankak busti're bai.
-Hankak bustitzen ta bai ibili naiz, baiño ez naiz baiñatu.
-Ez, e?
-Ez.
-Eta zergatik ba hori?
-Ez detelako zeatzen. Ohiturik ez eo. Ez takit ba nik zer gendun.
-Eta errekan ere ez?
-Ez, errekaik ez gendun han. Goierrian ez naiz goatzen errekaik.
-Alabak: hemen, hemen.
-Eta gero, Antiguan?
-Antiguan ez gendun errekaik.
-Ez?
-Erreka, Ixtinga; zuluak-edo, erribera zuluak bai baiño... hola errekaik ez.
-Eta zuek han, e, Antiguan baserriyan beti euki zenuten argiya eta ura?
-Bai.
-Eta erropa garbitzeko-ta gobara...
-Eskuz.
-Eskuz?
-Alaba: Ura nun?
-Ura? Beno, ura iturriyan han, ur... etxian ez, baiño etxetikan hola distantzi pixkatea ura.

3.96. Jaunartzea egin bitarte, eskolara

- **Hizlaria(k)**: Sarriegi Asteasuinzarra, Asentxio
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-105/010
- **Iraupena**: 0:03:32. **Hasi**: 00:12:12. **Bukatu**: 00:15:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Fraideak
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak
 - Euskara » Euskararen egoera
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- **Laburpena**: Eskolara Altzan bertan joan zen lehenengo eta gero Herreran, fraideetara. Ez du maisuaren izena gogoratzen. Oinez joaten ziren. Altzan euskaraz ere ematen zuten eskola, Herreran dena erdaraz. Liburuak, pizarra. Jaunartze Handia egin orduko utzi zuen eskola.

Transkripzioa

- Eskolara nora juten ziñeten?
- Gu juten giñen aurrena Altza, honea, herria. Eta gero urterik gehienak behiñipin Herreran, frailietan.
- Eta Altzan nun zeon eskola?
- Eskola oain Jubilatua dagon tokiyan, elizan aurrian bertan.
- Eta hor ze ibiltzen zineten, neska-mutilak elkarrekin ala mutilak eta neskak aparte?
- Aparte. Baiña bitatikan zan eskola, neskena eta mutillena.
- Eta zuen maixua zein zan?

- Ño! Izena ezin zait oain gogoratu! Baiño bai, maixua genun. Ez naiz izena gogoratzen.

- Ze zan, oso gogorra? ala ez?

- Ez, ez, normala zan. Eta hor... hor ez zan. Baiña hoi... Hor hasiko giñan gu zazpi bat urtekin eo, ta urte paren baten ibili ta beste bi [...] frailietan zeatu giñan.

- Eta hemendik horra, oiñez?

- Oiñez. Onbreee! Ordun oiñez. Onbree! Bai. Ordun autobusik eta ezer´e ordun.

- Eta zuek erderaz ikasiko zenuten dana.

- Bueno, frailietan bai.

- Hemen eskolan ez?

- Ez, hemen ematen zuen euskeraz´e ordun. Bilingüe bezela edo, bai.

- Eta ze ikasten zenuten hemen? Eskribitzen ta?

- Bai, aitzen giñen. Aitzen giñen. Hemendik eskola haundiya ez gendun eaman frailieta jun bitartian, baiña... Han puxkat, baiña... Hantxe, sumar, dividir ta ...

- Eta idazteko-ta pizarriña?

- Pizarriñak. Bueno, libro batzuk bagiñuen. Baiño bai, eskolan pizarrian zeatzen zan ta... zuk zauden puestun´e pizarra izaten zenun, baiña...

- A bai? Izaten zan pizarriña bat, pizarra txiki bat?

- Bai.

- Eta, bestela, tinta?

- Tintaz´e bai. Bai, bai. Gero eskribitzen ta.

- Eta gero, Herrerara, La Salleko frailiena?

- Bai, La Sallekuak izango ziala pentsatzen det nik fraile hoiek /frailioyek/.

- Eta zenbat urtera arte ibili zinen han?

- Bueno, nik ya hamar urte in nitunian... Ordun komuniyua hamaika urtekin iten genun bigarren komuniyua eta etxian jendia falta zuen laneako ta eskolatik... Ta eskolaako baiño gogo gehio gaiñea laneako. Eskolan ez genuen... gogoik pe izaten giñen eskolan. [Geo hoi] damutu [in bihar deu], baiño...

- Nahio kanpuan ibili.

- Bai, bai, bai.

- Eta frailiak zer ziran oso gogorrak? Diziiplina egongo zan, ezta?

- Bueno, bai, diziiplina bazuen, baiña normala billatzen det /billatzet/ nik.

- Eta jo-ta iten zuten?

- Bueno, bai, bai, haik gaizki iten bazenun, jotzen zun, reglakin ta.

- Behatz puntetan?

- Baa!

- Eta esaten dute handik ondo preparatuta irteten zala jendea.

- Beno, baiña gu denboaik pe atea, garai haitan hamaika urtekin eskolatik geatu ta lanian hasi hemen. Aber... Pixkat ikasi bihar zenun garaian, esateko, urteik zeenak.

3.97. Dena sekretu: jaiotza, hilerokoa...

- **Hizlaria(k):** Sarriegi Asteasuinzarra, Asentxio
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-105/038
- **Iraupena:** 0:01:55. **Hasi:** 00:51:00. **Bukatu:** 00:52:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider

- **Gaia(k):**

Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Sexua

- **Laburpena:** Umeak zikoinak ekartzen zituela esaten zieten, Frantziatik. Ez zuten galdetzen, baina bizimoduak erakusten zien. Neskek hilekoari buruz ere ez zuten azalpenik jasotzen etxean.

Transkripzioa

- Eta zuei etxian edo esplikaziyorik ematen zizueten, umiak nundik zetozen eta holako gauzak?

- bai zea, ordun? Jesus!

- Ez zan hitz eiten?

- Bueno, bueno... Umiak ordun zikoiñak!

- Bai? Zikoiñak?

- Zikoiñak ordun ekartzen zun Frantzitikan, zea, zikoiñak ekartzen zula... Jolin.

- Ta zuek ez zenuten galdetzen?

- Ez, baiña ez dezu galdetzen, ikusten dezu aitag eta haren aurreko gauzek ez dila, sekretun dabilzala ta zean ta... Baiño bizimoduak, urtiak juten ai zean bezela, beti zeorri jazten juten zea.

- Klaro, bai, bai. Gaiñera baserritarrak errexago, ezta? Ikusita animaliyak eta...

- Bai, bai, bai, beti zea da.

- Kaletarrak igual zaillagua.

- Bai, geo zuk ordun zea batek, zenbat emakumek (nik ez dakit, ez dia danak berdin izango), baiño hamabi-hamahiru urtekin emakume batek hillekua izatia... Ordun hemezortzi urte arte ta ze. Hillekua... amak eta erakutsi hillekua ta zer zan ta, ta zean? Ezta ezar'e holakoik.

- Ezer'e?

- Ezer ez.

- Ta zer iten zuten? Galdetuko ziyoten, ba, etorritakuan amari "ama hau zer da?" edo...

- Nik ez dakit, galdetu... Hala esan laike, hala esan laike, zeatikan bere gauzak zea odolakin ta ikusi ta apuratu behar dula esan laike.

- Bai, ez?

- Bai.

- Eta orduan ezkutuan, zuek enteratu ere ez ziñaten egingo?

- Ez, guk hiru anai ta arreba bakarra giñan gaiña gu, ta baiño enteratu ez, seguru, seguru.

3.98. Amona eta umetako ipuinak

- **Hizlaria(k):** Sarriegi Asteasuinzarra, Asentxio
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-105/044
- **Iraupena:** 0:02:01. **Hasi:** 01:00:04. **Bukatu:** 01:02:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**

Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

- **Laburpena:** Amona beltzez jantzita ibiltzen zen, buruan zapia zuela eta mantalarekin. Ipuinik ez du gogoan. Baserri batean sorginak zirela esaten zuten. Sacamantecas ere aipatzen zuten, umeak etxera erretiratzeko.

Transkripzioa

- Eta amonak ze ohitura zeuzkan? Jantzi-ta nola iten zan, beltzez?
- Bai, maiormente ordun beltza asko zeatzen zan.
- Eta buruan zapirik?
- Zapiya ta mantala beltza ta, bai, bai. Burun zapiya, pañelua beltza ta.
- Eta ipuinik eta kontatzen zuen amonak?
- Kontatuko zitun, dudik ez dao. Harek ´e jakingo zitun ta zean ta, baiño guri ya ahaztu eo.
- Hemen ez daukazu entzunda, ez dakit, sorginen kontuak ala...?
- Entzun izan dia, baiña hoi ´re nunbait kontua da ta kontu horri ez dakit...
- Basajaunak, edo jentilak edo...
- Bai, bai, bai, izan zan hor basarri bat [behiñibin]zer horrekin, gabian ez dakit ze ateatzen zaiola ta lehen esan dezuna... izena nola esan dezu?
- Sorgina?
- Sorgiña. Sorgiñak ziala ta ez dakit zer ziala ta badakit... bua! kontua. Baiña...
- Eta umiei beldurra sartzeko, hola, ondo portatzeko, Sacamantecas eta holakorik bai?
- Bai, bai, horik denak aitatzen zian ordun. Oain baiño gehio! "Ibili hor kanpuan Sacamantecas laster dek hor!" ta zean ta. Beak etorrita igual bulla bat hemen atea ta "uii!", "Etxea aguro!".
- Eta izaten zan gauian, hola, espiritu txarrak edo gauian sorginak ibiltzen ziala edo, gauian ez ibiltzeko?
- Gauian ez ibiltzeko, zuri edade hortan /edadiortan/ hoi esango dizue, baiño geatzia izaten da /izatea/ txarra. Oseake, ahal danian atea.
- Zuek beldurrik ez zenuten orduan.
- Ez, ez, ez, ez. Bildurra? Ez zeon bildurrikan ordun.

3.99. Eskola garaiaz

- **Hizlaria(k):** Arrieta Arrieta, Maritxu
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-106/007
- **Iraupena:** 0:01:21. **Hasi:** 00:08:15. **Bukatu:** 00:09:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
Euskara » Euskararen egoera
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- **Laburpena:** Altzako plazan zegoen eskolara joaten zen Maritxu. Nesken maistrak Ermenegilda izena zuen, eta mutilen maisuak, berriz, Pedro. Erdaraz eta euskaraz ikasten omen zuten, baina Frankismo garaian hori aldatu egin zen. Etxean ez zien uzten erdaraz hitz egiten. Eskolan ez zuten otoitz egiten; etxean errezatu ohi zuten, amarekin.

Transkripzioa

- Eta eskolara nora jutun ziñan?

-Altza.
 -Plazara?
 -Bai.
 -Eta han e zein zan maistra edo?
 -Ahaztu're in zaizkit nei izenak. Maestra doña hermana Gilda genun, maestra. Eta mutillak zuten don Pedro.
 -Eta ze ikasten zenuten, ze hizkuntzatan?
 -Euskeraz, eo erderaz ta euskeraz.
 -Biyetara?
 -Bai. Baiño geo ya Franco jarri zanian, ya erderaz.
 -Erderaz. Orduan igarri zan hor aldaketa?
 -Bai.
 -Ta Franco jarri zanian ez dakit, kastigatu ero iten zuten euskeraz hitz egin ezkerro?
 -Ez. Ez genun hitz eiten-ta euskeraz. Nobedadia baitzan gutzat erderaz hitz eitia. Etxian ez genun hitz eiten e, aitag eta amak ez ziuten uzten erderaz hitz eiten etxian, euskeraz hitz eiten genun.
 -Eta ze, hor e, eskolan ze ikasi zenun edo gogoratzen zea ze iten zenuten?
 -Ba eze asko ez. Problema eta, sumar ta restar ta, gaiñekuan...
 -Eta, otoitzak eta?
 -Ez, ez. Etxian iten geñun otoitzak, amakin.

3.100. Medikuak eta "enplastera"

- **Hizlaria(k)**: Arrieta Arrieta, Maritxu
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-106/049
- **Iraupena**: 0:01:43. **Hasi**: 00:43:46. **Bukatu**: 00:45:29
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k)**:
 Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak
- **Laburpena**: Don Leandro Aizpurua zen Altzako medikua. Haren ondoren, Don Roman Irigoien izan zen medikua. Don Leandro zaldiaekin ibiltzen zen. Don Romanen garaian, gaixoaren etxekoek haren bila joan behar izaten zuten. Auzoan, "Lauxkiñenean", "enplastera" bat bazen.

Transkripzioa

-Ta esan dezu medikua lehenengo zala Aizpurua?
 -Don Leandro Aizpurua. Ta geo Don Roman Irigoien.
 -Eta nola ibiltzen ziran hoiek baserriz baserri? Oiñez ala zaldiyan?
 -Don Leandro zaldিয়েkin, zaldi gaiñian ibiltzen zan. Ta geo zea, esto don Roman ba, billa jun bihar izaten zan eo, segun.
 -Eta orduan abixatu iten zitzaion bere beharra eon ezkerro? Etxera, beran etxera juten zan billa?
 -Bai, bai.
 -Eta medikua asko etortzen zan etxera, ala oso larri eon beharra zeon medikuai deitzeko?
 -Ez, ez, ez zian, ez zian esijentzik e, ez zuten esijentzi asko.
 -Eta hemen kuranderorik edo "enplasterak" eta? Bazeuden?
 -Bai. "Lauxkiñenen" zan "enplastera" hemen, ta gue anaiya zea bat atea zitzaion, bi esto ordun zea esaten zan, berezkua o, zea, eta zeakin ibili zan,

"Lauxkiñenen" o, "enplasterakin". Eta oiñaziakin bihetz hau [...] zeatu in zitzaion. Oiñaziakin, desein.

-A bai e?

-Bai, bai.

-Jesus! Eta gero ondo jarri zitzaion?

-Ez, ez zun..

-Bihatza galdu in zun? Bihatza?

-Bai, bai.

3.101. Arto bizarrak erretzen

- **Hizlaria(k):** Larzabal Urdanpilleta, Antonio
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-107/026
- **Iraupena:** 0:00:40. **Hasi:** 00:51:42. **Bukatu:** 00:52:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Bizioak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
- **Laburpena:** Mutikotan arto bizarrak erretzen zituzten. Ezkondu ondoren hasi zen erretzen.

Transkripzioa

-Umetan-eta ez dakit, arta bizarrak erre-eta?

-Ah bai! Baita're, baita're. Bai, bai. Lehenbiziko zeak, paperian jarri, periodikuan igual, bildu ta, pumpa-pumpa, harri tiaka. Itxura in bihar izaten zan ta, bakizu.

-Ez zan izango ba oso ona hori...

-Ni, fumadore geotzikan ezkondu nitzanian ez nun erretzen, geotzik hasi nitzan, hacia los cuarenta, cuarenta y uno... Bai. Beandu hasi nitzan bai, fumatzen. Lehenotik ez nun erretzen. Ez, lehenotik ez nun erretzen. Amak ez zian utziko erretzen, amak ez zian utziko erretzen, Jesus!

3.102. Sendabelarrak eta antzinako erremedioak

- **Hizlaria(k):** Larzabal Urdanpilleta, Antonio
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-107/048
- **Iraupena:** 0:04:52. **Hasi:** 01:25:00. **Bukatu:** 01:29:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Agirre, Eli
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak
Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Ohiturak eta sinesmenak
Natura » Meteorologia
Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- **Laburpena:** Eskapularioak, umetan batez ere. Sendabelarrak: berbena, plantina belarra, pasmo belarra. Belar mina. Osina. Animaliei ere ematen zizkieten infusioak. Animaliek euria eta ekaitza antzematen dituzte. Karetxen gaineen zapoa jartzen zuten, bizirik. Auzoko enplasterak pleura sendatu zion arrebari, berbenarekin.

Transkripzioa

-Ez dakit, gaixotasunik ez edukitzeko ta erabiltzen zan zerbait, kutunik edo?

-Bai. Ez dakit, ez naiz goatzen zekin itten zuen, baiño bai.

-Eskapulariyoak edo?

-Baita're, eskapolayoak'e bai, bai. Eskapolayoak bai, bai. Guk, hor, etxian dakaun emakume horrek, bueno andre horrek, horrek eskapolayuak ibiltzen zitun, bai, bai. Zuk'e bai, bai, txikitan bai.

-Hori txikitan?

-Txikitan bai, geroa, geroa're bai bestiak baiño, ya hoi ahitzen jun zan pixkat eta, ahitzen. Pixkana-pixkana jun da normalizatzen, nik esango nuke, hoi jun da.

-Eta sendabelarrak lehen fede haundiya zeukaten, asko erabiltzen ziren ezta?

-Bai, berbena "por ejemplo", berbenak, petxutikan zeonantzako, berbenak, enplastua in, enplastua in ta berbena jarri ta ordun, hark iten zun tiratu pixkat, ta ateatzen zan odol koloria bezela, pixkat, ateatzen zan. Han barrengo zikiña, ateatzen zun, bai. Bai, bai, hoi normal ta, hankian zerbait, "un divieso" eo holakon bat'e atea bazan'e, hua jarri ta harek iten zion tiratu, ta hoi iten zan goxatu, bai. Bai, belarrak asko, plantina belarrak, plantina belarrak zertako zian Maria Luisa?

Maria Luisa - Infeziyotako...

-Infeziyuana, bai. Bai, bai, belarrak hoixe.

-Pasmobelarra zertako?

Maria Luisa -Infeziyua...

-Pasmuantzako, pasmuantzako. Gaur'e medizina asko dao e, belarrakin itten duena, medizina asko dao.

-Belarmiña're bai, belar miña, tentsiyuantzat esaten zuen [...] bai tentsiyuantzat.

-Eta osiña?

Maria Luisa -Baita're.

-Osiñan ura, nik ez det, ez det behin'e hartu baiño. Fuertia izango da e, osiñan ura, ez dakit.

-Eta animaliekin ere, erabiltzen zan, erabiltzen zian belarrak.

-Belarrak bai, bai, bai ,bai. Botillakin sartu, ahua iriki, ta botillakin sartu ta, kla-kla-kla-kla edan ta, bai.

-Infusiyua, behiantzat.

-Infusiyua, bai, bai.

-Eta, ez dakit, animalirik edo bazan, ikusiz gero, ez dakit ze txori edo eguraldi txarra etorriko zala eta holako sinismenik, animaliekin lotutakuak?

-Bueno, erasua, erasua baldin badator "por ejemplo", e, hasten da, haizia ta hasten da ta, trumoiya igual hasten da, ta ganaua baldin badao librian, hua "generalmente" juten da, o arbolan azpira, o, atian ondoa etortzen da o, euriya hasten dunian'e bai, atian ondoa etortzen da, ta hori iten du horrek, antzeman diye badatorrela, ganaua.

-Hori aurretik ezta?

-Ganaua, aurretikan, aurretikan bai baiño, lehenbiziko sintomak izaten dia, haizia eo, "hombre", "badator, badator, badator" ta haik badakiye, nola datorren, antzematen diye, bai.

-Eta, ez dakit entzun dezuen sekula, zapua karetxa kentzeko, zapua erabiltzia edo?

-Bai, zapua. Bai, baita're.

-Nola, nola da hori?

-Bueno, zapua jartzen zuan karetxan gaiñian, karetxak baldin bazian, karetxak, eta ordun, zapua, zapua bizik jarri, bizik baiño zeakin, trapubakin

ta lotuta, ta hua jarri gaiñian; ta hua akatzen zan bezela, zapua akatzen zan bezela karetxa jun. Hoi ikasi genun guk, nik ez nun behin'e...

-Hori behiyei, hankan edo?

-Bai, bai, ta personai're igual, esaten zuen.

-Personai igual?

-Igual. "Lo que pasa que", zapua ibiltzeko ba bueno, zapatik eta abarkik eta ez daka ezer jazteik eta, "según" nun zitun karetxak, "según" nun zitun. Hemen, ixtarrarian eo baldin bazitun eo, zankuan baldin bazitun, ba zankuan bai baiño, hoi esaten zuen ordun.

-Eta bizirik?

-Bizirik bai, eta hua akatzen zan bezela, klaro, janik be ta zapua akatu iten da, hua akatzen zan bezela. Ordun, zeak, e, nik ez det xinixten gauza hoitan baiño, bueno, ez det xinixten, "lo que pasa que", bueno "curanderos" izaten zian, beti izaten zian "un curandero que otro que" holakuak eta bueno.

-Hoi bai, eta enplasterak eta bazeuden?

-Bai, Añorgan bagendun bat, bai, hil zan hua. Bai, enplastera.

-Nola zun izena?

-"A ver", zuk aiseo esango dezu.

Maria Luisa -Angeles Lizarraga.

-Lizarraga bai, Lizarraga, Angeles.

-Eta, kuranderuak ere baziala?

-Ez, hoi kurandera zan, nik kuranderoik, kuranderoik... Nere arreba bati, oaindik bizi da, arreba bati, pleura harrapatu zun, pleura o, zea ta, horrek sendatu ziyon, baiño dana berbenakin.

-Berbenakin?

-Berbenakin, bai. Eztula itten zun ikaragarri ta zea ta, berbenakin, ta ordun berbenakin sendatu ziyon, berbena biltzea jun in biher ta berbenak ekarri ta, bueno, haik txikitu ta, enplastua in ta haik jarri ta. Ateatzen zun zikiña e, bai, nik ikusten nitun nola aitatzen zuenian hua amai ikusten niyon ta, zikiña ateatzen zun. Odola bezela, gorriya, pasmua, bai.

3.103. Kongregazioa eta eskola

- **Hizlaria(k)**: Arzallus Mitxelena, Maria Luisa
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-108/003
- **Iraupena**: 0:02:34. **Hasi**: 00:01:45. **Bukatu**: 00:04:19
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Kongregazioak
- **Laburpena**: Tolaretxe inguruko baserriak. Kongregaziora Igeldora joaten ziren hilean behin. Eskolara Igarara; non zegoen. Petra Begiristain nafarra zen maistra. Zer ikasi zuten. Enziklopedia. Dena erdaraz.

Transkripzioa

-Eta han, e, inguruan-eta... ze baserri zeon?

-Han baserrik ba... hiru o lau badaude oaindikan han. Bai, Ansotei-ta...

Arixtitita-ta... Zugastieder-da... Bai.

-Eta lehen... hori, inguru hori asko aldatu da, ezta?

-Bai, bai, bai. Oain hor zea, fabrika-ta asko in ditue. Asko.

-Zu umia ziñanian e... nola, zer zeon?

-Pues zer, ba... zer zeon? Pues hoixe: eskola bat eta basarri batzuk.

-Eta baratzak...

-Baratzak eta besteik ez. Ta hoi Igeldoko partikua, partekua zan, ta kongregaziyoa ta, honek esan dun bezela, Igeldoa juten giñen goizeko seietan. Hillian behin.

-Kongregaziyora Igeldora?

-Bai. Urtian behin o bitan juten giñan...

-Aldapa dao...

-Bai, aldapa, bai. Oiñez, e! Oiñez, bai. Bai. Oiñez, bai.

-Eta eskolara hor...

-Igaraa. Bertan, bertan.

-Orduan, gertu, ez?

-Bai, bueno, bai, bai, gertua.

-Eta zer zan, eskola publikoa ala...?

-Bai, eskola publikua. Goiye neskak eta behiyan mutillak.

-Eta nun zeon hori, Portuetxe inguruan?

-Ba han e... Gurelesan, Gurelesa baiño... don zea hartan, hantxe zan, han rotonda bat bado, ezautze... ez dakit ezautze... hantxe, rotonda hartan. Han txatarrei bat-ta badaude, hantxe, hantxe... zan eskola.

-Hantxe zan?

-Bai.

-Eta esan dezu aparte neskak eta mutillak, eta zuen maistra-edo nor zan?

-Nor zan? Petra Begiristain. Naparra. Soltera.

-Eta hori... gogorra?

-Ba... beno, hor nunbait. Behiyan maixua bizi zan, baiño hua gukin askoz gehiyo sartzen zan maestra baiño. Bai.

-Eta zer, zer ikasten zenuten edo...?

-Ba puf, oain bezela: resta... suma, resta, multiplicación ta dibisiyoa, ta gero batzugin kebraduak-eta, zerbait in nitun beste zea batzuk, ze izena zun harek? Aritme... Baiño kebraduak... beste bat´e bazan. Haik ahaztu zaixkit, e. Eta...

-Eta...

-E?

-Libururik-edo bazenuten?

-Bai, e, genun enziklopedi bat, eta han zauden “gramatica, historia sagrada, historia de España, geografia”... dena bat, dena batian zauden. Bai.

-Eta pizarrarik-edo, idazteko?

-Ez. Zea...

-Paperian?

-Paperian iten genun, bai.

-Tintakin?

-Tinta, bai, plumakin zan ordun, e! Pluma.

-Eta honek, e... Petrak, jo-edo iten zun ala ez?

-Ez, ez zun hola jotzen, ez; Petrak ez zun jotzen, ez. Ez...

3.104. Dena erdaraz, eskola eta dotrina

- **Hizlaria(k)**: Arzallus Mitxelena, Maria Luisa
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia

- **Erref:** DON-108/004
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 00:04:19. **Bukatu:** 00:06:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberría, Idoia
- **Gaia(k):**
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
 - Politika » Euskara eta politika
 - Euskara » Euskararen egoera
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak
- **Laburpena:** Dena erdaraz, eskolan. Laborea egiten zuten arratsaldetan. Dotrina, eskolan bertan. Jaunartzea egiteko, parrokiara. Don Dionisio Ruiz. Dotrina ere erdaraz. Etxean euskaraz.

Transkripzioa

-Eta euskeraz ezingo zenuten in...

-Batez! Batez. Ni eskolan hasi nitzanian, ez nun entenditzen... erderaz, baiño ezer ez! Baiño geo, nola-hala erdeaz ikasi genun. Nik ez dakit idazten ta letzen ta eskri... zea euskeraz, e! Gaixki iten det, e. Klao, dena erderaz, dena erdera, dena erdera in genun...

-Klaro, hori ikasi zenuten ta... nola jakingo dezu ba?

-Bai, ba. Bai.

-Eta hor, e, eskolan, asko zeundeten gelan?

-Bai, ba bastante, e. Nik ez dakit, baiño hogeita hamar eongo giñan, e. Bai.

-Eta adin beretsukuak?

-Ba, bueno... hiru-lau mailla o izaten zan. Bai, bai. Nei ez zitzaian gustatzen eskola, e.

-Ez?

-Ez. Asko faltatu nun, baiño ez zitzaian gustatzen.

-Eta kantatzen zenuten? «Cara al sol» ta...

-Bai, bai, hoik berdin-berdin, bai.

-Bai?

-Geo atsaldian iten genun, atsaldero ordubete o bi zea, eskulanak baiño trapuan. Laboria.

-A, laboria.

-Laboria euskeraz ez dakit nola esaten dan...

-Bai, laboria.

-Laboria esaten al da oain?

-Bai, ta hor e...

-Bainika ta festoiyak eta holako gauzak.

-Eta maistra horrekin ala...?

-Ez, ez, batekin.

-Dana batekin.

-Batekin, eta nik hasi ta buka horrekin in nun.

-Eta dotriña?

-Dotrina ´re bai.

-Hor ikasten zenuten?

-Hor ikasten genun, bai.

-Eskolan bertan.

-Eskolan bertan. Geo, komuniyua iteko azkeneko urtian juten giñan Antiguaiño, astian bitan uste det juten giñala.

-Han, e, eliza...

-Eliza haundi harta.

-Hara?

-Beno, ordun ez zan holako haundiya. Txikiyagoa zan, baiño bai.
 -Eta han ze apaiz edo... katekistak edo zer...?
 -Ez, apaizak zian, apaizak, bai.
 -Eta nola zun izena?
 -Nekin in zunak, Don Dionisio Ruiz.
 -Eta dotriña´re erderaz?
 -Erderaz, bai. Dena erderaz, dena erdera. Den-den-dena erderaz!
 -Etxian ez, etxian...
 -Ez. Etxian euskeraz, etxian ez.

3.105. Aita leihoan zain

- **Hizlaria(k):** Arzallus Mitxelena, Maria Luisa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-108/021
- **Iraupena:** 0:00:45. **Hasi:** 00:30:02. **Bukatu:** 00:30:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
 Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- **Laburpena:** Dantza. Aita leihoan egoten zen zain. 10:00etarako etxera. Bitan utzi zioten gauerdian bueltatzen. Handik gutxira aldatu ziren gauzak.

Transkripzioa

-Eta zuen dibertitzeko modua, orduan, dantza itea jutia.
 -Dantza itia zan, besteik ez. Ta nere aitta eoten zan han leihuan holaxe jarri, noiz... Hamarrak paiño lehen, etxea! Ni, ezkondu baiño lehen, bi bider o holaxe junda no hamabitan. Bi bider o hola utzi zian, Añorgako... hemen, Añorgako festetan behiñ eta Ibaetako festetan. Eske gabian atea ta behin ez gea in gu.
 -Illundu orduko etxian.
 -Bai, bai, bai. Beno, hala zan ordun, e!
 -Senarra: Bai ba! Hala zan ta.
 -Ez, kanpuan ta gabian ta ez [...]... handik bela hasi zan jendia ya... ya apaita jutun ta /da/... bat eta beste, baiño gue garaiyan ez zan hala artian.

3.106. Eskolako gaiztakeriak eta zigorrak

- **Hizlaria(k):** Aiestaran Pikabea, Ebaristo
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-111/010
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 00:13:59. **Bukatu:** 00:15:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
 Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorrak
 Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
 Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

- **Laburpena:** Ruiz maisuari egiten zizkioten gaiztakeriak, eskolan. Sugandilak sartzen zizkioten batzuek. Zigorra, makilarekin jotzea.

Transkripzioa

- Gu giñan trabieso... trabiesuak joe! Itten giñuan gauzak hori puf! Beti han nundik o burla o nundik txantxa bat o nundik zeoze ingo giñun ta joe! Han gazte batzuk sartzen zittuen zea este... animala txiki batzuk e bai lagartijak, eztakit ze diala... xaguk igual ta... Bua, itte zien... Eta bueno, baño bestia... Ni, egiya esan, ez da /ezta/ apaltasunagatik esaten dalako, baño ni mutil normala nitzan, eta ez nitzan /enitzan/ holako gauzetan... beti txintxo portatu nahiyian! Eta... baño beste batzuk bazian!

- Orduko maixuak e... beraiek ere gogorak izaten ziran ezta?

- Bai, bai, bai, bai.

- Ohitura zeon makillakin jotzeko ta...

- Bai, bai, bai. Harek hola batemat harrapatzen zunian halako gaxtakeri bat itten jartzen zun da edo "Belauniko jarri! Eta altsa! Ta aber sukumutur hoi, biatz muturrak!". Eta biatz muturrak hola jarri ta makillakin... Ba nik ezautu det. Ba hor, argazkiyan, hemen dao bat holako bat... Eztakit ze in zun, ta makillakin jo eta hori-hori jarri xixkian zeak. Bai, bai, bai, bai. Bai, bai. Ordun [...] ta zea joe! Oain gutxiyokin badaude holaku ixkanbillak e... gutxiyokin. Baña orduan hori egiya zan ez zeon /etzeon/... Batzuk bazauden merezi zuenak e... eskarmentua izatia, baño holako tipo zea makillakin... baño fin-fiña ta jo ematen zizunen izaten zun [...] itten zun txistu zea bat eta... Bai. bai.

3.107. 'Ama' kantua

- **Hizlaria(k):** Aiestaran Pikabea, Ebaristo
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-111/045
- **Iraupena:** 0:02:15. **Hasi:** 01:19:43. **Bukatu:** 01:21:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak
- **Laburpena:** Kantatu egiten du: 'Ama' abestia.

Transkripzioa

- "Ama zure samintasunak
itutzen dute nere bihotza
nere bihotza poztutzen du
amatxoren alaitasunak.
Ederra zera, ederra zera ama hori,
baina nahigabe zaude gaixorik, gaixorik.
Zugatik bada beti nahigabez
zugatik mindu nere bihotza.
Ai beti-betiko zutzaz oldozten
nik zaitudalako ai nik zaitudalako urruñean.
Ai beti-betiko zutzaz oldozten
nik zaitudalako hain urruñean.
Ama, ama, ama!".

- Joe!

- Ez dago /eztao/ ahotsa bere tokin, exerita e gaizki kantatzea ta...

- Oso ondo, oso...
- Doñua, ze doñu... hartu deten ez dakitela ta bueno. Hoi da.
- Nola du izena abesti horrek?
- 'Ama'.

3.108. Jaio eta segituan, bataioa; elizan sartzea

- **Hizlaria(k):** Larzabal Urdanpilleta, Anparo
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-112/030
- **Iraupena:** 0:02:42. **Hasi:** 00:43:35. **Bukatu:** 00:46:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak
Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- **Laburpena:** Umea jaio eta segituan bataiatzen zuten. Ospitaletik bueltan, elizan geratu eta umea bataiatu (ama kanpoan geratzen zen); ondoren, apaizak bedeinkazioa ematen zion amari. Purifikatu. Elizan sartzea. Umeen izenak nola pentsatu zituzten.

Transkripzioa

- Bataiyatu iten zan...
- Segitun!
- Segitun, ezta?
- Bai, nik handikan, klinikatik etxeakuan... biarrena, biarrena oso haundiya jaiyo zan, ta /da/ harrekin gehiyo pasa nun, denboa; "cinco cien" jaiyo ziten eta...
- Buf. Haundiya benetan.
- Bai. Eta harrekin gehixeo pasa nun, baiño gaiñontzian, e: gaur izan ta handik bi eunea etxea etortzen nitzan, ta etxeakuan, umia bataiyatu, neoni elizan sartu ta "ya está", bukatu giñun gue festa.
- Eta umia bataiyatzeakuan zu... zu ere sartzen ziñan elizan, ala ez?
- Ez, kanpuan.
- Ta nun geratzen ziñan?
- Kanpuan, han, portalian o nunbaiten.
- Eta zergatik ezin ziñan sartu?
- Ba "la purificación me faltaba".
- Hori zer da, "elizan sartzia" edo...?
- Ba...
- Nola esaten zitzaion horri?
- E?
- "Elizan sartzia" edo nola deitzen zitzaion?
- Klaro, ez nengolako garbituba, Jaungoikuan grazikin ez nengolako garbituba. Familiya izandu nun ta, ba "pues otro eso".
- Eta orduan apaizak bedeinkapena eman behar izaten zun...?
- Bai.
- ...elizara sartzeko?
- Bai.
- Eta bataiyatu eta gero...
- Nei eman zian, ematen zian.
- Orduan ematen zizun?

-Bai. Umia bataiatzen zan lenbizi, eta geo ni sartzen nitzan. Geo nei iten zian.

-Eta umia nork eramaten zun eliza barrura, bataiatzeko?

-Patrino-madrinuak eta.

-Eta nola aukeratzen ziran? Familiakuak izaten ziran normalian?

-Klaro, familikuak.

-Eta umian, umian izena pentsatzeko...

-Umian izena ba... guk geonek pentsatu giñun, gizona ta biyok. Ta lenbizikuai jarri giñun biyona: ni Maria Anparo naiz ta Juan: Juan Mari. Bestia, berriz, aittonana: Joxe. Bestia zan hemengo semia hil... zea, bueno, Manuel zan, Manuel. Eta esan giñun aittonai nola jarri bihar giñun izen hoi, eta esan zian /esantzian/: “Ez, horrek, suerte txarra du etxe hontan”, esan zian /esantzian/. Eta hala. Hoi esan zun /esantzun/ baiño guk jarri giñun. Zeatikan anaiya hilla zun, ne gizonak´e beste anaiya bai, izen hortakuak, eta hoi esan zigun /esantzigun/ eta geotzikan majiña bat bider goatzen zait harrek esan zuna /esantzuna/. Ta hola. Ta txikiya, berriz, Luis da; San Luis eunian jaiyo zan.

3.109. Esnea saltzera Antiguara

- **Hizlaria(k)**: Kalonje Lizarazu, Maria Dolores
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-115/012
- **Iraupena**: 0:00:54. **Hasi**: 00:25:16. **Bukatu**: 00:26:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Eider
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- **Laburpena**: Autobusean joaten ziren baserritarrak Donostiara. Ahizpa esnea saltzera joaten zen Antiguara. Neurria.

Transkripzioa

- Geo autobusa izaten zan, iya egunero autobusa izaten zan e?

Baserritarrak esniak eta danak behera eramaten zituen. Gure aita beak'e geo behi bat ekarri zun ta geo beste bat eta beste bat eta ya bastante jarri zitun. Ta geo esnia partitzera nere ahizpa, bestia zaharrena, Antigua jutun zan marmitakin esnia saltzera.

- Autobusian?

- Autobusian.

- Autobusian?

- Bai.

- Eta Antiguon etxez etxe, ala?

- Antiguon, etxez etxe, bai. Ta zabaltzen bazitzaiyon han bertan igual entregan batian ematen ziyon neurriya, zea, haikin ematen zittuen ta...

- Nola? Neurriya txantxilla?

- Txantxilla o zea bat izaten zan, ez dakit ze izaten zien. Holaxe, pixkanaka-pixkanaka.

3.110. Norbait hiltzen zenean I

- **Hizlaria(k):** Kalonje Lizarazu, Maria Dolores
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-115/019
- **Iraupena:** 0:02:34. **Hasi:** 00:40:18. **Bukatu:** 00:42:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Agirre, Eli
- **Gaia(k):**
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Hiletak
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eraikuntza erlijiosoak
 - Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- **Laburpena:** Hildakoa bizkarrez eramaten zuten. Mantu beltzak eramaten zituzten hiru emakumek hilera elizkizunerako. Aulkiak elizan, izenarekin. Familia bakoitzak bere tokia zuen kandela jartzeko.

Transkripzioa

-Eta hildakua etxian eoten zan ezta, lehen, beti? Bueno, orain dela oso gutxira arte.

-Bai, bai, etxian, hoixe.

-Etxian, eta...

-Eta etxetikan, ahal zan bezela, bizkarrian askok, geroa ya hasi zian, kotxiakin ta hasi zian baiño, aurreneko, bizkarrian.

-Bizkarrian?

-Bai.

-Eta, atzetik, familiakuak eta, emakumeek kapa...

-Hiru izaten zien, hiru kapakin: bat haundiya, erdin, bere zeaik haundiya, o emazia zala o, ez dakit ba nik zer.

-Alaba eo...

-Andria, o hoitakon bat. Ta harek, haundiya eamaten zun, ta geo beste bi, aldamenian txikik, hola, mantak.

-Mantak?

-Mantak, zea bezela, beltzak, e. Beltzak.

-Beltzak. Eta burua're tapatuta ala?

-Bai kaputxa, kaputxa bezela, tapatu ez, tapatu ez, e!

-Tapatu ez? Kaputxa.

-Tapatu ez, baiño, bai, kaputxa. Izaten zuen, eta beltza, zintakin. Eta hua jantzi ber izaten zuen entierrotan.

-Ta kapa hoiek ze egoten ziran, elizan gordeta ala?

-Bai, baten batek eukitzen zitun.

-Txandatu iten ziran, beti berdiñak.

-Bai, bai, hoi da.

-Eta gizonak...

-Gizonak ezer ez.

-Beltzez. Hori emakumiena zan?

-Emakumiena zan.

-Manta edo, kapa hori.

-Bai hiru emakume, [...] hil zanen, hil danen, zeana, ezta? Eo alaba, emazia eo, ez dakit ba nik.

-Ta gero elizan, etxe bakoitzak bazeukan bere tokiya?

-Ez, hori ez.

-Bere aulkiya eo?

-Sillak, sillak bai, batzuk, gutxi e. Sillak danak izaten, dana sillaz bete zan, eta nahi zunak zeatu, ba bere izena jartzen ziyoen, han koxkan. Beste batzuk berriz batez ta, ahal baldin baue tokiya harrapatu, harrapatzen

zuen ta.

-Eta norbait hiltzen zanian, kandelarik edo jartzen zan?

-Bai, bai.

-Hori toki jakin baten ala?

-Toki jakin batian.

-Denek toki berian, ala familiya bakoitzak beria zekan...?

-Ez, ez. Bakoitzak beria. Bai, uste det baietz. Bai, bea "según" ohitura izaten da, toki, gutxi gorabehera, ezta? Ez det esaten "exacto", baiñon izaten zuen beren zea.

3.111. Arropa eta oinetakoak

- **Hizlaria(k)**: Kalonje Lizarazu, Maria Dolores
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-115/030
- **Iraupena**: 0:01:19. **Hasi**: 01:03:23. **Bukatu**: 01:04:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Agirre, Eli
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- **Laburpena**: Emakumeek zapia jartzen zuten buruan, baserriko lanak egiteko. Aitak txapela zeraman. Brusa beltza adinekoek. Beraiek ez zuten abarkarik erabiltzen.

Transkripzioa

-Eta emakumiek zapirik eta jartzen zuten, buru gaiñean, buruan?

-Paiñeluak eta bai.

-Paiñeluak bai?

-Baserritarrak, e. Zelaia atea ber baldin badue lanea eo hola, bai. Paiñelua jarrita asko, bai. Oin ya ez dao, ez lanik ez dao zelaitan ta're.

-Ez, gero ta gutxio.

-Gero ta gutxiyo, dana etxiek eta etxiek eta ez dao besteik.

-Eta lehengo gizonak, zure aita ta nola jazten ziran, txapela eramango zuen?

-Txapelakin.

-Txapela beti, ezta?

-Beti.

-Eta, brusarik ala...?

-Ez, brusaik eta ez.

-Ez, baiña bazeuden batzuk brusa ta jazten zutenak, ala ez?

-Baserritarrak igual e, bai. Brusa beltzak.

-Brusa beltzak?

-Bai, hola behin pixkat edade ezkeoz, lehen asko, oain inork ez.

-Eta abarkak eta?

-Abarkak eta bai, baserritarrak bai. Bai, baserritarrak abarkak.

-Zuek ez?

-Ez.

-Zuek alpargatak eta zapatak?

-Alpargatak. Zapatak gaiñea Ama Berjin eguneako erosten zigun ta hantxe, bi urte o hiru o iten bazian. Kontu in eziñik, pare batekin zea. Jesus.

3.112. Apaizarekin zuten tratua

- **Hizlaria(k):** Kalonje Lizarazu, Maria Dolores
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-115/041
- **Iraupena:** 0:01:41. **Hasi:** 01:18:54. **Bukatu:** 01:20:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Ohitura eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
Ohitura eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- **Laburpena:** Txerria hiltzean odolkiak apaizari ere ematen zitzaizkion. Apaizarekin zuten tratua oso gertukoa zen. Etxeko ospakizunetara gonbidatzen zuten. Autoa bedeinkatzen zuen apaizak.

Transkripzioa

- Ohitura're txerriya akatzen zanian, odolkiak eta indakuan, apaizai ematen zen. Oain ya ez det uste e?
- Eta zuek egiten zenuten hori hemen?
- Ez, guk ez.
- Zuek ez zenuten txerririk, ezta?
- Ez.
- Txerri-munik edo...
- Txerri-munik, bai.
- Hori apaizari're bai orduan?
- Bai, aurrenengo gaiñez. Apaizai ematen zayo... Beno, oain-oain ya ez. Apaizakin zea haundiya gendun, asko etortzen zan edozer gauzan billa, ta familiarte bezela, familikua bezela jartzen giñen.
- Eta apaiza gonbidatzen zan bazkaltzera ta?
- Bai.
- Ba ez dakit, etxian ezkontzan bat edo familiko ospakizunetara?
- Bai, bai, bai, bai, bai, guk'e izandu degunetako komuniyuak, nere seme-alabak eta komuniyuan indakuan, aurreneko apaizai ta gonbidatutzen zaiye, bazkaitako etortzeko. Beti.
- Eta hemen indakon obrak eta, gero apaiza etortzen zan bedeinkapena ematera.
- Ez, ez du hua, ez.
- Ez, negoziyo berriyai suertia emateko eta halako...
- Bai, bai, izaten zan e? Izaten zan. Ta aurren-aurreneko zea hartan ez dakit. [...] bai. Ez naiz goatzen. Ingo zun zeozer zeatikan zea haundiya zun, fede haundiya apaizakin ta, eukiko zun segurasko.
- Eta batzuk automobilla eta?
- Haik'e bai. Automobilla erosten baldin bazan bedeinkatu.

3.113. Teila buruan jarrita, etxetik irteteko

- **Hizlaria(k):** Olasagasti Martikorena, Martina
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-118/016
- **Iraupena:** 0:02:24. **Hasi:** 00:34:21. **Bukatu:** 00:36:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia

- **Gaia(k):**

Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
 Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak
 Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak

- **Laburpena:** Bataioa, jaio eta segituan. Erditzean laguntzen zuenak eramaten zuen haurra elizara. Amak ezin etxetik irten. Teila buruan jarrita. Elizan sartzea. Ogia eta kandela.

Transkripzioa

-Eta bataiatu iten zan jaio eta gutxira, ezta?

-Bai, seitun!

-Seitun? Eta zergatik ba hain azkar?

-...

-Bildurra zeon umia...

-Umia hiltzeko bildurra zeon. Ta bataiatu ite(n) zan. Bataiyatu, egualdi txarra bazeon ona bazeon, bataiyatu in behar zan. Ordun apaizak ez zun / etzun/ uzten bataitu be.

-Eta nork eramaten zun umia elizara?

-Han zeon partuan laundu ziyonak eamaten zun.

-Harek?

-Bai, umia.

-Orduan ama ez zan, ez zan juten bataiora...

-Ez. Ez, artian ama ohiyian zeon!

-Klaro. Eta gero, denbora baten amak ezin zun /ezintzun/ etxetik irten...

-Bai, ez takit zenbat zian, hamabi e(g)unea o hamabost eo. Atea bihar baldin bazenun, teilla burun jarrita!

-Hori ezautu dezu zuk?

-Teilla.

-Bai, e? Hori zuk entzun in dezu ala ikusi ere bai?

-Bai, ikusi're bai.

-Ikusi're bai, teilla buruan jartzia etxetik irteteko?

-Bai. Baiño danek ez zuen /etzuen/ jartzen, e!

-Ez? Eta hori ze, hola teillatu, teillapian eoteko?

-Bire askuan ez zien /etzien/ jungo. Ura ekartzea ta hola juten zian. Bai.

-Eta gero, in behar izaten zan "elizan sartzia" edo...

-A, bai. Baita're, hori're bai handik... sendatzen zanian, ordun elizan sartzea.

-Eta nola izaten zan hori, elizan sartzia? Apaizak bedeinkaziyua ematen zun?

-Apaizak ematen zun. Ogiya ta kandela-ta eamaten genixkiyon. Ta ez takit dirua ematen zitzaizen, oain ez naiz goatzen. Hoi ez takit.

-Eta hori eliza kanpuan ematen zan bedenkaziyua? Sartu aurretik ala...?

-Sartu aurretik.

-Sartu aurretik...

-Bai.

-Eta belauniko-edo jarri behar izaten zan edo...?

-Ez, eliza sartutakuan bai.

-Eliza sartutakuan...

-Bai.

3.114. Gaubeilak eta mantuak

- **Hizlaria(k):** Olasagasti Martikorena, Martina

- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-118/017
- **Iraupena:** 0:04:09. **Hasi:** 00:36:45. **Bukatu:** 00:40:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Hiletak
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eraikuntza erlijiosoak
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- **Laburpena:** Elizako sepulturak, egoteko tokiak. Kandela hilberria gogoratzeko. Gaubeila. Arrosarioa. Erramu bedeinkatua etxean izaten zen. Hilkutxa bizkarrean. Elizbideak. Mantua jartzen zuten hiru emakumek. Mantila buruan beti.

Transkripzioa

-Eta norbait hiltzen zanian, e, elizan etxe bakoitzak bazeukan bere... tokiya edo?

-Bai. Sepultura.

-Sepultura? Baserri bakoitzak beria zeukan?

-Bai. Eoteko tokiya.

-Eoteko tokiya...

-Bai.

-Eta han jartzen zan argirik edo...?

-Bai, kandela.

-Kandela, eta trapu beltzen bat-edo bai?

-Ez, trapu beltzik ez. Batzuk bai, batzuk, baiño... ez.

-Eta norbait hiltzen zanian, etxian... e, jendia hara juten zan, ezta, gaua pasatzera edo?

-Bai, gaua pasatzea jentia, ta errosaiyua esan ta /da/ gaua pasa.

-Eta ze juten zian, ze jende? Ezagunak, inguruko baserriyetakuak izaten ziran?

-Bai.

-Gaztiak ala... danetik?

-Bai, gaztiak gehiyo, ta zarrak´e bai, e.

-Gaztiak. Orduan, errosaiyua esan eta hantxe...

-Hantxe eon!

-Ta jan eta edan ere ingo zan, hainbeste denboran.

-Bai. Gazta ta ogiyo ta ardua ta.

-Eta erramua... eta erramua edo zerbait eoten zan? Ur bedeinkatua edo...?

-Bai, hoik denak eiten zian.

-Ze iten zan erramuakin?

-Erramua bedeinkatu iten zan ta geo etxian euki, ta trumoiak eta jotzen zitunian ta /da/, piztu... suba in harekin ta... tximistakin ta /da/ ta...

-Eta norbait hiltzen zanian ere bai, ur bedeinkatuan sartzen zan erramua?

-Bai. Ur bedeinkatuba, ta aitaren in ta /da/... sartu eliza.

-Eta elizara nola eramaten zan, e... kutxa? Bizkarrian?

-Hildakua?

-Bai.

-Bai.

-Bizkarrian. Eta iten zan... bazeon bide berezirik? Eliz biderik edo hilkutxak eramateko? Handik jun beharra elizara?

-Ez. Hola bereziyak... bueno, esaten zuen, bai, holako biretik jun bihar da, ta halakotik eta... bai.

-Eta bidian geldiunerik iten zan? Nunbaiten, mahain baten gaiñian jarri kutxa, ta holakorik?

-Bai, basarri urrutikuetan bai. Bai. Nekatu iten zian ta /da/.

-Eta otoitzik iten zan bidian, holakotan?

-E?

-Holakotan, otoitzik-edo iten zan bidian? Errezorik?

-Ez zait /etzait/ goatzen oain. Ez zait...

-Klaro, zuek gertu... zuek gertu zeundeten, ezta?

-Bai. Hoi ez zait /etzait/ goatzen.

-Eta e... hildakuan atzetik jutun zian, beltzez jantzita eta...

-Bai.

-Bazeuden hor emakumiak kaparen bat edo...

-A, bai.

-Nola, nola zan hori?

-Hori, mantuba.

-Mantuba?

-Bai. Jartzen zien hoik, bai. Hori ezautu det nik, bueno... bai.

-Eta hori zeñek, zenbatek? Emakume guztiyak jutun zian mantuakin?

-Ez, hiru.

-Hiru...

-Bai.

-Eta ze izaten ziran, hildakuan gertuko...

-Paciente haundiyenak.

-Gertukuenak?

-Bai.

-Eta e... bestela, elizarako-ta jartzen zan zerbait buruan? Normalian, hola, beti?

-Mantilla.

-Mantilla?

-Bai.

-Elizara beti mantillakin?

-Beti.

-Beti?

-Ni ezkondu´re hala in nitzan. Hor dago. Mantillakin.

-Ta mantilla beltza?

-Bai.

-Hori, orduan, elizarako beti. Eta elizan ondo tapatuta egon beharko zan.

Ez, e...

-Hola ez!

-Hola ez? Beso...

-Honeaiño.

-Bai, e? Eskumuturreraiño? Eta paparra ere tapatuta?

-A, bai.

3.115. "Ume eder bat" abestia

- **Hizlaria(k)**: Iriarte Arostegi, Xerafina
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-119/003
- **Iraupena**: 0:01:15. **Hasi**: 00:02:03. **Bukatu**: 00:03:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Ume kantak
- **Laburpena**: "Ume eder bat" abestiaren zati bat kantatzen du.

Transkripzioa

Ume eder bat ikusi nuen
Donostiako kalia,
hitz erditxo bat hari esan gabe,
nola pasatu parian?
Hitz erditxo bat hari esan gabe,
nola pasatu parian?
Hitz erditxo bat hari esan gabe,
nola pasatu parian?

Galai gazteak galdetzen dute:

“aingeru hori nun dago?”

Nere maitia ez det esango

hori nun dagon.

- Gehio ez dakit. Hortako euki behar det, zera, liburua. Eta liburuakin itsusi ematen du, ezta? Grabatzeko. Eske badakizu ze pasatzen dan?

- Hori noiz ikasitakoa, hori aspaldikoa?

- Hori bai aspaldikoa, baiño kantatzen degu Donostin kantu jiran e! Eta ensaiotan ere bai. Baiño gere kulpaa da, beti liburuakin eta gero liburua itxi eta “se olvidó”.

3.116. "Haurtxo maite" abestia

- **Hizlaria(k):** Iriarte Arostegi, Xerafina
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-119/007
- **Iraupena:** 0:01:06. **Hasi:** 00:06:59. **Bukatu:** 00:08:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Ume kantak
- **Laburpena:** "Haurtxo maite" abestia kantatzen du.

Transkripzioa

Haurtxo maite,
lotan zaude,
sehaskan negarrez.
atoz, bai, nere bihotzean.
hator, bai, nere bihotzean.
Abesti maitale.
Abesti maitale.

Haurtxo maite,
nola zaude?
sehaskan negarrez.
hator, bai, nere bihotzean.
hator, bai, lo-lo egitera
Abesti maitale.
Abesti maitale.

3.117. "Hiru errege" abestia

- **Hizlaria(k):** Iriarte Arostegi, Xerafina
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-119/011
- **Iraupena:** 0:01:04. **Hasi:** 00:09:12. **Bukatu:** 00:10:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Gabon kantak
- **Laburpena:** "Hiru errege" gabon giroko abestia kantatzen du.

Transkripzioa

- Hori txikiak giñanekoa:

Hiru errege datoz
mendian barrena,
mozkor-mozkor egiñik
Bretxaren barrena.
Meltxorrek heltzen dio
Gaxparri besotik
ez muturrez aurrera
ez deitzen erori. (bis)

Joxepe, ekarri zazu
sortatxo bat egur,
haurra hoztutzen dago ta
berotu dezagun.
Ez da ez hotzak hilko
birjiña Maria,
aldamenian dauzka
astua ta idiya. (bis)

3.118. "Abenduko 24an" abestia

- **Hizlaria(k):** Iriarte Arostegi, Xerafina
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-119/012
- **Iraupena:** 0:00:55. **Hasi:** 00:10:16. **Bukatu:** 00:11:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Gabon kantak
- **Laburpena:** Gabonetako kanta: "Abenduko hilaren 24an" abestia.

Transkripzioa

- Eta "Abenduko hillaren 24ian"?

- A! Bai.

Abenduko hillaren hogeita lauian
Jesus gure jaio da estalpe batian
[hura] ipintzeagatik izarrez gaubian
bihotza zuzenduta
zerura bidian.
Gu ipintzeagatik izarrez gaubian

bihotza zuzenduta
zerura bidian.

Hogeita laugarrena degu abenduban
Jesus gure jaio da estalpe batian
[hura] ipintzeagatik izarrez gaubian
bihotza zuzenduta
zerura bidian.

3.119. "Arre-arre Mandako" abestia

- **Hizlaria(k)**: Iriarte Arostegi, Xerafina
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-119/014
- **Iraupena**: 0:00:22. **Hasi**: 00:11:54. **Bukatu**: 00:12:16
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Ume kantak
- **Laburpena**: "Arre-arre Mandako" abestia.

Transkripzioa

- "Arre-arre mandako"?
- Arre-arre mandako,
bihar Tolosarako
etzi Panplonarako,
handik zer ekarriko?
Zapatak ta gerriko.
Altza, altza, Periko!

Oain gogoatuazi diazu! Igual hoge... Ze! Dauzkaan urte guztitan igual ez det behin ere esan ta!

3.120. Hortza erortzean, saguari eman

- **Hizlaria(k)**: Iriarte Arostegi, Xerafina
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-119/020
- **Iraupena**: 0:00:46. **Hasi**: 00:19:42. **Bukatu**: 00:20:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- **Laburpena**: Hortza erortzean zer egiten zen. "Arratoi txikia. Tori zaharra eta ekarri berria".

Transkripzioa

-Erortzen zanian hortz bat-edo, esaten zan zerbait?
-Bai, sagua. "Amatxo hortza erori zait." "Ah, ba orain jarriko deu txanpon batekin, txanpon batekin burkuan azpin, almuhadan azpin." Euskeraz guk burkua esaten diogu. "Burkuan azpin jarriko deu eta hurrungo egunian arratoitxo txikiyak ekarriko dizu hortza berriya, baiño esan behar dezu:

'arratoi txikiya, tori zaharra ta ekarri berriya.'" Zuek hala esaten dezue?

-Ez, guk ez.

-Bai. Arratoi txikiya, o xagua. "Xagua, xagutxua, nere hortza hemen jartzen dizut eta txanpona ´re bai, ta tori zaharra ta ekarri berriya, arratoi txikia."

3.121. Zapata pare bat urte guztirako

- **Hizlaria(k):** Iriarte Arostegi, Xerafina
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-119/027
- **Iraupena:** 0:03:07. **Hasi:** 00:25:53. **Bukatu:** 00:29:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- **Laburpena:** "Suia" zer zen. Ur bila joaten ziren harekin. Hankak garbitzeko, pertza. Hanka hutsik ibiltzen ziren. Zapata pare bat urte guztirako. Iruran bizi zenean. Galtzerdiak koltxoi azpian gordeta. Amona nola janzen zen.

Transkripzioa

-Bai, hori, holakua zer zan?

-Holakua zan pertza, baiño deitzen zitzaion 'sulla'. Zeatikan zan hemendikan estuba, ta goien zabala, ta eukitzen zun tapa, ta izaten zan hojalatakua o de zink, izaten zan ordun, eta haiekin, halako bi ontzi o bazeuden baserrin, ta juten giñen uda billa. Ta hartzen giñuzen iturrin uda, eta etxea juteko udik gabe allatzen giñen. Ta: "hau ekarri al dezue? Ez dakau eltzia jartzeko udikan."

-Orduan hankak garbitu-ta danak ur berarekin?

-Ontzi batian, pertza batian. Bai bai bai. Jaboiyik gabe eh, udakin bakarrik. Bueno lokatzetan ta atarin ta ibiltzen giñan. Ez zeon grasaik eta holako zikinkerik ez zeon. Lokatza, basarrin lokatza. Lokatza ta: "ama arantza hemen arantza daukat", behatzian o, hankazpin o... Eta gero, ba...

-Zapata gabe ibiltzen ziñaten, ala?

-Zapata garbia?

-Zapata gabe?

-Ah bai bai, askotan hankutsik gehiago zapatakin baiño, jesus maria! Askotan gaiñea, eta gaiñea ordun zapata pare bat, hua urte guztiako, eta ez zeukan hausteko baimenikan, zeatikan hausten bazian ya hurrungo txekorra o behia o saldu arte, han ez zeon zapatikan, oseake...

-Hori, esaten ai zeana zer, Zizurkillen, ala?

-Ez, Iruran, Iruran bai. Behatza kanpuan, baiño hala zan bizimodua ta! Eta gero, geo galtzerdik, ordun galtzetiñak, udaran galtzetiñak, eta neguan ba belauneaiñoko galtzerdi luziak, eta pare bat, pare bat udaran ta pare bat neguan. Eta iten gendun garbitu, eta lehengusuak-eta ez hartzeko ba koltxoian azpin gordetzen giñuzen, igandeako. Gustatzen zitzaigun txukun ibiltzia, ezaura gendunian eh, neska koskorak giñenian, auskalo nola jungo giñen! Baiño ez, nik uste txukun ibiliko giñela, danai gustatzen zaien txukun ibiltzia, eta amona ´re bere mototsakin ta, gona bueluakin ta...

-Amonak zapirik ibiltzen zun, amonak?

-Bai bai. Buruko paiñoluakin.

-Ze kolore, beltza?

-Ez, beltza o grix antzea o ibiltzen zun bai. Txuria ez. Beti nabarra koloria o

izaten zan ordun. Holako estilokua baiño gris antzea. Bai. Ta bea alta zan, oso emakume guapa zan amona, bai, gukin pasatzen zittun kristonak. Iten giñuzen sekulako aberik. Asko giñen ta!

3.122. Lehengusua jaio zenekoa

- **Hizlaria(k):** Iriarte Arostegi, Xerafina
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-119/037
- **Iraupena:** 0:01:43. **Hasi:** 00:39:55. **Bukatu:** 00:41:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- **Laburpena:** Ana Mari lehengusua jaio zenekoa. Santa Ana eguna zen. Iruratik Villabonara joan ziren Gabriela emaginaren bila. Aitak mutila nahi zuen, baina laugarrena ere neska etorri!

Transkripzioa

Santa Ana eguna zan, Santa ana eguna, in zun berua, ez dizut batere gezurrik esaten e? Gutxiñez berrogeita bost gradu, izugarrizko berua. Eta jarri zan haurra izateko ama eta...Nere ama ez e?

- Izeba?

- Bai, eta jarri zan eta eguadiko ordu bik o hola zian, ta garai hartan jotzen zun eguzkiya. Baiño jun behar zan Iruratik Billabonara komadrona billa. Emakume guapa zan, ille zuriakin, ta este, Grabiela izena zun, oso guapa. Oaindikan beran illobakin ta hemen Donostin hitz eiten det. Eta haren billa jun behar zan, karretera guztiyan hiru kilometro Iruratikan Billabonara, zegon beruakin, Santa Ana egunian, eta hankak eta dana erretzen zian. Nik uste arrautza jarri prejitzeke eta danak "txi txi txi txi txi" prejituko zian. Bueno ba, jun giñen, bean izeba jun zan, eta etorri zan komadronakin, Grabiela; eta etorri zanian, ba handikan ordu erdi batera edo neska txikia jaio zan. Eta ziran hiru neska ta laugarrena ba aita zegon pentsatzen mutila etorriko zala; baiño neska etorri, eta neska etorri zan, eta aita esaten zuen, gu ez giñan igual konturatu're ingo, baiño hillabete osuan ta gehiyo andria ikusi gabe, kasketan, neska txikia etorri zalako berriz.

3.123. Bertso gisakoak: erdia erdaraz erdia euskaraz

- **Hizlaria(k):** Iriarte Arostegi, Xerafina
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-119/043
- **Iraupena:** 0:02:28. **Hasi:** 00:50:59. **Bukatu:** 00:53:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak
Aisia » Kultura » Bertsolaritza
- **Laburpena:** Arto hostoak biltzera joaten zirenean kantatzen zituzten bertso gisakoak, erdia gaztelaniaz eta erdia euskaraz.

Transkripzioa

-Artuan hostua biltzera juten giñenian, arto saillera, iñoiz behin ba igual amak o izebak o hitz eiten ta, esaten zuen, aber ondo esaten dizuen:

“Artua poco poco kalabaza jaki,
gu nola bizi geran Jangoikuak daki.”

Eta geo bestia, bestia esaten zuen:

“Neska-mutillak, neska-mutillak se reunieron,
mirando a Jainkuari,
errezatzen diote emateko
zoriona biori.”

Eta geo bestia:

“Una chica y un chico estaban entre maíces,
rezando oraciones gure Jainkuari.”

Eta gero, oain ez naiz goatzen baiño bai, gaztetan, ta gero bestia:

“Si supiera ella hablar, gure jarru motxa,
no creo que estaría esateko lotsa.
La mujer le decía senarragatikan:
'no le puedo sacarle ardotegitikan'”.

-Hoiek noiz kantatzen ziran?

-Neska koskorrak, garaiyetako're ikasitakuak. Eta bestia:

“Que te parece chica begiko pestaña?
Parece que no luces igandian haiña,
mira que eres tonta y [...],
todavía no te has dado cuenta que estas hecha una lotsagarriya.”

Disparatiak!

-Euskeraz ta erderaz?

-Bai, nahastuta, nahastuta bai:

“Donde has dejado Joxepa
pintura gorriya?
Mira que eres tonta,
[...].”

Eta geo bestia:

“Mutil zahar malioso
diabluz betia,
ez diat irikiko
gehiyago atia!
Que te parece que hoy tengo
mi hija zuri ematia?
Ni te hagas ilusiones
nere neskatilla.”

Disparatiak!

3.124. `Txoria txori´ abestia

- **Hizlaria(k):** Iriarte Arostegi, Xerafina
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-119/054
- **Iraupena:** 0:01:29. **Hasi:** 01:08:01. **Bukatu:** 01:09:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak
- **Laburpena:** `Txoria txori´ abestia kantatzen du.

Transkripzioa

Hegoak ebaki banizkion
neria izango zen,
ez zuen alde egingo.
Hegoak ebaki banizkion
neria izango zen,
ez zuen alde egingo.
Baiñan horrela
ez zen gehiago txoria izango,
baiñan horrela
ez zen gehiago txoria izango,
eta nik
txoria nuen maite,
eta nik
txoria nuen maite.

Larala laralala lala lala
laralara lala lala lala
larala laralala lala lala
laralara lala lala.

Baiñan horrela
ez zen gehiago txoria izango,
baiñan horrela
ez zen gehiago txoria izango,
eta nik
txoria nuen maite,
eta nik
txoria nuen maite.

3.125. Etxeko ile-apaintzailea

- **Hizlaria(k):** Sistiaga Artola, Karmele
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-122/038
- **Iraupena:** 0:01:03. **Hasi:** 01:03:34. **Bukatu:** 01:04:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Orrazkerak
- **Laburpena:** Pelukeriara ez da ia inoiz joan. Berak jartzen zituen ruloak. Etxeko beste batzuei ere berak moztan zien ilea.

Transkripzioa

- Pelukerira ta juten ziñaten?
- Ni joan naiz pelukerira oain nere ahizpak hasi dianian berak nahi zulako pelukeria, baiño bestela oain ere nik iten det. Eta azkenekua atzo esan nizun ez etortzeko zegatikan atzo ein behar nun. Iten nun bakarrik, baiño jarri zait hemen min bat eta hasten naiz jartzen ta ezin det. Ta hola jarri behar det, burua jetsi eta nere [...] esaten dit: "nik ingo dizut", ta atzo in zian. Baiño ni gutxina juten naiz.
- Eta nola ikasi zenun iten, zure kabuz?
- Nere... Klaro, juten giñan pelukerira ta begiratzan nola jartzen zun. Eta gaztiak giñanian eta Easo kalia bizi giñanian, nere ahizpa guztik, nere koiñata guztik danak etortzen zian jaietan: "ingo diazu illia?", ta neuk moztu ta...
- A bai e? Zuk zure kabuz ikasita e?
- Bai, baiño orduan "konformatzen bazeate..." nik esaten niyoten "nik badakizute ez dakitela, konformatzen bazeate..."
- Baiña ondo ingo zenun, bestela ez ziran jungo.
- Ruloak jarri ta... lasaigo.

3.126. 'Umeen Deia', euskara eskoletan sartzeko ekimena

- **Hizlaria(k):** Irigarai Imaz, Jose Angel
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-125/004
- **Iraupena:** 0:03:55. **Hasi:** 00:05:53. **Bukatu:** 00:09:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Agirre, Eli
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak
Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
Aisia » Kultura » Irakurtzea
Politika » Euskara eta politika
- **Laburpena:** Iruñean ikasi zuen Medikuntza. Han ere ezagutu zituen euskaltzaleak. Aita Felipe Murietakoa kaputxinoa eta Nafarroako eskoletan euskara sartzeko ekimena, ipuinekin; Umeen Deia aldizkaria. Berak hartu zuen haren lekukoa. Zabalkundea.

Transkripzioa

- Gero, gero hasi nintzen ikasketak eta medikuntza egiten, Nafarroan, hain zuzen. Berriz ere Iruñean, ez? Eta ya ordurako, ba nola harreman hoiek eta ya banituen, ba ordurako nahiko, ba ez dakit trabatua nintzen euskalgintzaren zenbait gauzetan, mailla apal batean, nere adiñean eta, baiña zenbait. Eta batez ere, beharbada Nafarroan, ze hemen, Gipuzkoan nik ezagutzen nituenak ziren, ba, haundi-maundi batzuk eta yakintzu batzuk eta, aita-ponteak, euskararen aita-ponteak, baiñan han, aldiz, ziren neretako errexagoak, xamurragoak, Diez de Ulzurrun, bai midikua eta bai

apeza, Satrustegi, Kortez Izal ta hoiek, eta hoiek ari ziren, ba, euskarazko esamiñak egiten herrietan, bertsolari-txapelketak antolatzen. Eta hoiere artean ere ezautu nuen kaputxino bat, oso xehebrea, ordurako ere nik ezagutzen nuen aitaren bitartez, baiña personalki ez, eta segituan, han, Iruñean hasi nintzen segituan, ba, ezagutu nuen Aita Felipe Murietakoa. Murieta da herrixka bat Lizarra ondoan dagona, hua erdalduna zen, berez, sortzez, baiña gero euskaraz ikasi zuen, eta izan zuen ideia bat garai haietan. Pensa, ari gara berrogeita hamarreko hamarkadan, berrogeita hamarreko hamarkadan. E, euskara erabat debekatua, eskoletan ez zen deus, eta ordun bera hasi zen, kaputxino zenez eta txistularia ere bazen, musikaria ere bazen, aski ezaguna. Ba hasi zen, eskoletan Nafarroko zenbait eskoletan eta irakasleekin eta harreman personalari esker, ba, ikasleak traba zitezen, treba zitzezen euskeraz idazten, ba igor zizatela ipuin bat, kontakizun bat, nahi zutena, eta ariketa hori oso mesedegarria izan zen, ze horren bitartez euskara eskolan ere sartzen zen, nolazbait ere. Eta gaiñera, haur haiek eta, bere hizkuntza inprimatu ta gero, publikatzen zen, orritxo bat deitzen zen "Umeen deia". Eta "Umeen deia" hori publikatu zen gero, liburu batean, ba, garai hartan bildutako ipuin guztiak dakartzana. Eta oso lan gogoangarria da, ze urtetan egoten zen ba, eskolaz eskola hori biltzen, haurrek ikusten zuten bere izena eta ipuin baten eta publikatua eta horrek autoestimarako sekulako mesedea egin zion. Nik ezautu nuen, bera [...] zabilen, kaputxinoa eta ordun, beste, Iruñeko beste Rafael Goñirekin, apeza ere bai, eta hoiekin ba laguntzen hasi giñen eta nik gero hartu nuen horren kudeaketa eta segitu nuen, ez? Bera bizi zela, eta bera hil zenean ere bai. Eta gero gazten esparrura ere zabaldu genuen, gaztetxo, hamalau-hamabost urtetara ta hoietara, ez bakarrik eskola, lehenbiziko eskola, eta ez bakarrik Nafarroan. Ni segituan, ba, hasi nintzen baita ere beste harreman batzui esker, ba Ifarraldean, Lapurdiko, eta hainbat badire Lapurdikoak, Bizkaikoak, Gipuzkoakoa ere bai, Donostiakoak. Eta hor agertzen dire liburu hortan, hor daukat, nahi baldin baduzu erakutsiko dizut, agertzen dire gero famatu izan diren persona batzuk. Famatu esan nahi dut, batzuk idazleak direlako, beste batzuk kazetari ezagunak, beste batzuk artistak etabar, garai haietan nonbait, ba, hori eskola hoietan, Gipuzkoan izan edo, Lapurdin, Uztaritzen edo Iruñean izan, edo Lizarran edo herrixka batean izan, ezta? Eta han Nafarroan hoiekin, ba, segida hartu nuen eta ordun joaten nintzen toki hoietara, eta, ba, orduan gehiago trabatu nintzen. Eta ondorioz, Donostiara etortzen nintzenean, ba, oporretan eta hoi dena, hemen ere gutxika-gutxika, ba, ba, trabatzen aitu giñen. Noski gure familia batetik gero ezagunak eta, euskal mundu oso apurra, oso ixilpekkoa baiña bazen.

3.127. Zipitriaren ikastolako heziketa sistema

- **Hizlaria(k):** Gurmendi Olabiaga, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-126/007
- **Iraupena:** 0:03:13. **Hasi:** 00:10:17. **Bukatu:** 00:13:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- **Laburpena:** Elbira Zipitriaren etxera joaten zen ikastolara (Fermin Calbeton 26). Isilpeko ikastolako heziketa, Zipitriaren metodologia. Lurrean eserita, gela batean, adin ezberdinetakoak. Irteerak Gaztelura.

Ezin zuten esan nora zihoazen; "señorita de compañía" modukoa. Gurasoen kemena.

Transkripzioa

- Zer ikasten zenuten?

- Ba, beira, heziketa, nik, egia esan, garai hartan, pues, ez nekin, gutxi asko jakingo nun, umea nitzan; baiñan geroztik jakin dudanez, Elbirak oso sistema modernoa erabiltzen zun, nunbait. Ba, Frantzian ere egon zenian, bertan seguruena hemen baiño hezkuntza aurreragokoa, sistema aurreragokoak izango zituzten, hobeak, eta berak ikasi zitun eta gero hemen praktikan jarri zitun. Ordun, guk eskola egiten genun denok batera, etxe txiki batean, hemen, Alde Zaharrean, hola, gela batean, lurrean eserita danak eta, bueno, adin ezberdinetakoak. Baiñon berak gero bazekin nori zer erakutsi behar zion adinen arabera eta, nahiz eta eskolan danak elkarrekin egon, oso bakoitzari zuzendutako hezkuntza egiten zun. Eta, bueno, gero genun mahai bat altxa ta jetsi iten zan mahai bat, ze tokirik ez zeon ia, lurrean eseritzen giñan eta dana betetzen genun. Mahai bat, eta han hasten giñenian idazten, ikasi behar zanian, han iten gendun. Eta guk, auzo maillan, ba, ez genun esaten nora juten giñen ikastolara. Nolabait bazeon hor diziplina bat, ezin zan aireztatu zer zan hura, ez? Gehio azaltzen zan, ba, señorita konpaiña bat bezela balitz edo, zeatikan asko eramaten gintun zeara... [...] gaztelura juten giñan jolastea, ta landariak aztertzea eta holako gauza asko iten genitun, ez? Irteerak. Baiñon beti zan paseatzera emango bagintu bezela. Ez? Klaro, euskeraz hitz egiten genun berekin, ta garai hartan ere, ba... ezin zan asko aireztatu euskera hitz egiten zenula. Ta umetan, pues, oso diziplinatuak geunden alde horretatik. Bai. Baiño, bueno, nik uste det polita izan zala, ba, hori, batez ere gerora, ba... bueno, eta batez ere gure gurasoak, ba, zeukatelako... konziente zirala euskera ikasi behar genula eta jarraitu behar zala euskera zabaltzen. Ez? Hori're, nik uste det merito handia izan zutela guraso hoiek. Arriskatu egiten ziren.

- Jakin gabe gero zer etorriko zen.

- Hori da. Ez da oain bezela. Oain da... ume guztiak ikastolara juten dia, baiña hori ofiziala da eta dana errexa da. Baiña, klaro, kondizio hoietan apostua egitea, umeak horrela eraman ikastola batera eta, gaiñera, erdi-ezkutuan, eta, gaiñera, konfiantza izan ume hoiek ez zutela salatuko edo bazekitela zer egin. Ez? Nik uste det merito handia izan zutela.

3.128. Hamar urterekin, ikastolatik mojetara

- **Hizlaria(k):** Gurmendi Olabiaga, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-126/008
- **Iraupena:** 0:04:36. **Hasi:** 00:13:30. **Bukatu:** 00:18:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
 - Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorak
- **Laburpena:** Zipitriaren metodologia. Txotxak, pottokak. Ondo prestatuta zeuden, gero beste ikastetxe batzuetara joateko 10 urterekin. Moja teresiarretara joan zen bera. Gaztelania ere ikasten

zuten. Mojetako heziketa hertsia: gimnasia, pololoekin; Eskola frantsesetan galtza motzak jartzen zituzten neskek. Zigortuta, begiratzeagatik. Frantzia pasealekuan zegoen ikastetxea.

Transkripzioa

- Metodologia horren barruan, Elbira Zipitriaren metodologia, txotxak erabiltzea eta pottokak eta...

- Bai, bai, baiño nik uste det hori dana... nik ez dakit, nik ez det sartu nahi ondo esaten [deten edo ez], baiño [Frenet] edo holako metodologia batzuk bazeuden Frantzian, modernoak zienak, beste eskolatan hemen erabiltzen ez zianak, eta berak praktikan jartzen zitun. Bai. Eta oso... eta resultado onakin, zeatikan gero hamar urtekin jun behar genun beste eskola ofizial batea, ze bestela ez genun iñolako agiririk ikastolan, eskolan ibili giñenik. Eta ni gogoratzen naiz, ba, ni, por ejemplo, teresianataa jun nitzan. Mojak zien. Moja... ez zian uniformeakin juten, seglarrez jantzita juten zien, baiño monjak zien. Eta ez genun iñolako arazorik izaten hamar urtekoen mailan sartzeko. Ez genun... heziketa aldetik ez genun diferentziarik. Beraz, saiatzen zan Elbira bai euskeraz ematen klaseak-eta euskera ikasi zezagun eta baita ere gaztelera nahiko ikasi zezagun, gero hurrengo mailletan ez poto iteko. Ez? Eta nik uste det alde horretatik oso interesgarria. Nik ordun pensatzen det ez nintzela konturatuko, baiña geroztik begiratuta, oso esperientzia interesantia zan. Bi hizkuntzetako umeak giñen, hezkuntza ireki batekin. Nik uste det badula bere... Bueno, oain ikastolak´e hala dia, ez? Baiño, karo, oain ya hori instituzioak jartzen duten zerbait da eta iñork ez du arriskurik hartzen. Baiño ordun bai.

- Zuek ondo preparatuta joaten zinaten, baina diferentzia hezkuntza aldetik igarriko zenuten, ezta? Ikasteko modua eta bakoitza bere mahaian jarri beharra, erderaz dana...

- Bai, bai. Eta, bueno, gero, ba, hori, monjak monjak dia. Nik ez dakit oain nola izango dian, baiño ordun nahiz eta modernanak izan, [ni jun nitzana aukeratutakoa], mojak zian. Zeatikan guk gimnasia egiteko erabiltzen genitun pololo batzuk honaiño, gero gona, eta, total, hola iteko; osea, lau salto besteik ez. Eta gure juxtu ikastola zeon, eskola zeon aldamenen zeon eskola frantsesa eta guretzako zan hua bua! Hoi bai diela... ze ondo, mutillak eta neskak! Eta, gaiñea gimnasia egiteko galtza motxakin. Eta jartzen zituzten... Bueno, gu begiratzen egoten giñen, ze gimnasioa ikusten genun kanpotik, kaletik. Eta begiratzen egoten giñen eta bua! "salto de potro"-ta iten zuten. Eta eskaillera batzutan gora ta gero zintzilikatu ta "jooo! ze gimnasia egiten duten!". Zigortu egiten gintuzten monjak.

- Zergatik, begira egotearren?

- Begira... harrapatzen [bazintuzten] begiratzen, hartu ta benga, zigortuta. Pekatu hutsa. Hura pekatua zan. Han begiratzea pekatua. Bai. Kuriosoa zan. Eta hori ikusten dezu, esaten dezu "jo!". Bai. Nere gurasoak aukeratu zuten, moja hoiek aukeratu zituzten modernanak zialako, kalez jantzita juten zialako. Baiño "puu!" mojak zien.

- Hori non zeon?

- Paseo de Francian. Paseo Frantzian. Oain, oain ere... eskola frantses [hare] ez dakit, ez dao ya. Hor zeon konsulado frantsesa eta eskola frantsesa. Villa hoietako... villak zian. Eta beste bat zan teresianak. Eta, bueno, teresianak [reto] guztiakin, ez? Beloa txuria honaiño, ez dakit urtian ez dakit zenbat aldiz prozesiyota jun eta prozesiyotan ensaiatu in behar zan aurretik prozesiyua ta buooo! rollo bat. Bai. Alde hortatik bai zan aldaketa. Beste eskola zan askoz irekiagoa, naturarekin lotuta, mendian, Urgullen, ez dakit, ibaia ikustea arrantzaliak mollara... Beste sistema bat, ez? Ta mojak, berriz dana benga, benga, benga.

3.129. Kilkerren orfeoia etxeko sukaldean

- **Hizlaria(k):** Irigoien Aranberri, Joan Mari
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-130/006
- **Iraupena:** 0:04:06. **Hasi:** 00:10:21. **Bukatu:** 00:14:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikiak eta sasimedikiak
Natura » Fauna
Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- **Laburpena:** Aita herriko medikua zen, eta etxean zuen kontsulta. Kilkerak etxeko sukaldean. Orduko entretenimenduak: frontoi zaharrea pilotan, mendira... Kilkerak harrapatzeko hiru modu aipatzen ditu.

Transkripzioa

- Gero beste kapitulo bat edo beste atal bat ziren kilkirrak. Gure etxea, barkatu, gure aita herriko medikua zen eta pasatzen zuen kontsulta etxian, ez zan oain bezela anbulatoiyuan, baizik eta etxian. Eta nik harrapatzen nituen ba kilkirrak, baiño... Eta etxera eramaten nituen, sukaldian jarri, eta hantxe askotan igual hoge poto e? Hoge poto bakoitza bere kilkirrarekin, ta "kri kri kri kri kri"; eta azkenian ba konsultara zetozenak eskandalizatuta "hau zer da?" eta hantxe orfeoia, kilker-orfeoia. Holako kontuak.

- Eta zure aitak...

- Garai hartan ez zegoen gaur eguneko gaztek badabiltza makinatxoekin eta "play station" eta holako zeak eta garai hartan ez zegoen hori. Bakarrik zegoen frontoia, ez hau, oain berritu dutena, o berriya, ez frontoi berri hau, baizik eta zaharra, askoz politagoa zan; hau praktikoa noski, baiño zan pixka bat oteizaren eskulturaren antzeko ba hoietako bat. Eta hortxe ibiltzen giñan pelotan frontoian, eta hor ez zanean ba mendira edo zelaietan barrena kilkirrak edo erreketan eskaluak eta holako kontuak.

- Eta kilkirrak nola harrapatzen ziran?

- Ba beira, hiru metodo ezautzen ditut. Bata ba ziriya sartu, lazoa, eta pixka bat kili-kili batzuk eragin eta halako batian, asmatzen badezu, ba aterako da. Gero askoz traketsagoa erabiltzen genuen beste metodo bat eta hori zan pixa egitea zulora eta hantxe aterako zan ba ittoko ez bazan. Eta gero hau bai metodo infaliblea zan, eta zan badakizu batzutan nola txingurriek egiten dituzten beren kabiya, lurrezko kabiya, eta badira beltzak eta gorriyak. Beltzak ez, gorriyak hartu, hoitako mokor bat lur hartu, tartian zea txingurri gorriyak, eta hartu eta eraman zulora eta ate aurean jarri. Eta halako batian ba txingurri hoitako bat jungo da zulora, topatuko da kilkerarekin, eingo diyo kosk eta ateratzen dia ziztuan. Metodo hori da...

- Eta zuri txingurri gorriyek ez zizuten kosk egiten?

- Ez, ez, ez, ez, ez. eskuan ez. Eta gero han sartzen ez bazian, ba lasto batekin gidatu eta halako batian sartzen zian, eta bai.

3.130. Aita "guardavinos" lanetan

- **Hizlaria(k):** Zamora Arrillaga, Bittori

- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-132/004
- **Iraupena**: 0:01:11. **Hasi**: 00:04:32. **Bukatu**: 00:05:43
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Eider
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
Lanbideak » Udal langileak
- **Laburpena**: Fielato hori udaleko kontua zen; txandatu egiten ziren langileak. "Guardavinos". Bretxan ere egon zen aita. Uniformea nolakoa zen.

Transkripzioa

- Aiuntamentuko gauza zan.
- Baiña ze egoten zan, pertsona bat ala...?
- Pertsona bat, bakarra. Eta beak txandatu iten zian: batzutan aitai tokatzen zitzaion, beste batian beste bati. "En fin", zeak, "los guardavinos" deitzen zitzaion, "guardavinos". Geo gure aita denbora askuan egondu zan bretxan. Han arrandegia zan Bretxan, eta han'e berdin: han bakizu, oain dana kanbiatu in da, baiño etortzen zan armadoriak asko, arraiya ta ekartzen zuten, eta hayen inpestuak eta hoik denak hayek kobratzen zuten. Eta han eondu zan denbora askuan nere aita.
- Eta uniformerik edo erabiltzen zuten?
- Bai, bai, bai, bai, bai.
- Nolakua?
- Ba, grixax, hemen holako botoi doratuk, "SS" jartzen zun, ez? Bai, "SS" uste det jartzen zun.
- Ta txapelik edo?
- Baita're, baita're, sonbreruk edo. Bueno, ez dakit oain zenek ematen dun holako moduko txapela. Dena kanbiatu da ta. Berezia zan.

3.131. Tabernako lanak eta janariak

- **Hizlaria(k)**: Zamora Arrillaga, Bittori
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-132/035
- **Iraupena**: 0:02:22. **Hasi**: 00:53:06. **Bukatu**: 00:55:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
- **Laburpena**: Sukaldeko lanak eta garbitasuna, tabernan. Igandetan ere lanean. Oraingo gazteei buruzko iritzia. Prestatzen zituzten platerak. Arroz frijitua. Asteburuetan ibiltzen zen jende asko. San Ferminetatik estropadak bitarte.

Transkripzioa

- Ta batez ere garbitasuna ta fregaderan atera gabe ta mostradorian ta... Gure aita esaten zigun hemen ez dakazuten igande bat e ateratzeiken e! Eta hor eoten giñan ixil-ixilik. Ez dakit hainbesteañoiko pena dakaten e! Ez

dakat penik ze oingo gaztiak denetatik dakate, ta zoriontsu daude? Ez dakit. Ez dakit holako zoriontsu dauden, baiño bueno hola ohi gea ta ya esta.

- Ze preparatzen zenuten? Hemen ze jan eta eman ziran orduan?

- Bueno, ba, ba... potaje gauza, zopa, potaje gauza ta kaxuelak.

- Kaxuelak?

- Bai. Txipiroyak e... tripakik... Txipiroyak asko.

- Zenbat ordu garbitzen?

- Zenbat txipiroi garbitzen gendun! Bueno... Ta tripakik eta haragiya saltsan ta gisauba ta... Holako gauzak.

- Ta bakallua ez?

- Bakallua ere bai. Bueno holako gauzak. Gero, arroz prejitu asko eman izandu hemen patata prejitukin. Eta geo, piper gorri batzukin hola. Kroketa e bastante. Eta ensaladak. Ensaladak e asko.

- Ensaladak ika... izugarri. Ensalada... batzako ensalada.

- Ensaladak izugarri. Ta geo, etxian iten gendun flana ta...

- Hona nor etortzen zan hona? Aste... aste barrua ere bai langillak eta hola?

- Ez, gehiyo asteburun e.

- Asteburuetan.

- Hille hau izaten zan. Nik esatet Igeldo Donostiko e... udara ez zala /etzala/ hainbesteñokua. Jendia hasten zitzaizun San Fermin aldetik eta e... regatak bukatu arte. Ya, gehiyo ya... bakoitzak bere lanetan eta hainbeste jende kanpotik ez zan /etzan/ etortzen.

- Ez.

- Ez, ez.

- Hemen bertako jendia etortzen zan gehiyo jatetxera?

- Bai.

- Ingurukua?

- Ingurukua, baiño... asteburun edo hola e. Larunbata, igandia... Hemen Antigua aldetik...

- Ze zan hau oso jatetxe dotoria?

- Ez, etxe... oso etxekua. Oso...

- Etxekua.

- Bai... Oain e askok esaten, galdetzen digue... Gaur e bi emakume hor [...] "pero si esto era la Casa Balentin".

3.132. Infernua eta bekatua

- **Hizlaria(k):** Zamora Arrillaga, Bittori
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-132/042
- **Iraupena:** 0:01:18. **Hasi:** 01:05:17. **Bukatu:** 01:06:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
 - Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizkizunak eta otoitzak
 - Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
 - Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra
 - Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- **Laburpena:** Misioak. Frantziskotarrak. Infernua eta bekatua. Jesuitetara joaten zen aita misioetara; seme apaizak esaten ziona.

Transkripzioa

- Eta misiyuak ere izaten ziran, ezta?
- Misiyuak ere bai, "ya lo creo", eta gaiñea oso, oso... Franziskanuak etortzen zian. "Menudos"... Txoratzen egoten giñan beakin, oso majuak zian'e denak e? Baiño denak zorrotz e?
- Sermoi bildurgarriya.
- Bai, dena inpernuba, dena pekatuba, dena inpernuba, dena holaxe zan. [...] hil zan aurreko urtietan, ez dakit ba ze urtetan izango zan, juten zian baita're mixiyuak o zianian, ba, o jesuiteta o kaputxinueta o... Eta askotan, ba, anaiyai esaten zion, semiai, seme zaharrenai, "baiño, baiño, baiño zer da hau? dena pekatua!", "aita, lasai eon zaitez, eon zaitez lasai, lasai eon zaitez...". Eta hola aitzen zitzaion semia. "Ez, ez, horrengatikan lasai eon, lasai, zu jatorra zea" ta ez dakit zer ta hola. Baiño azkeneako gure aitak ez dakit izugarritzko graziya iten zigun: "iñork ez du esaten oain inpernuben kontuik! Ze pasatzen da, inpernuba itzali in al da?"

3.133. Osaba Mateorekin otoitzean

- **Hizlaria(k)**: Zamora Arrillaga, Bittori
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-132/046
- **Iraupena**: 0:01:11. **Hasi**: 01:10:19. **Bukatu**: 01:11:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
Euskara » Beste hizkuntzak eta hizkerak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- **Laburpena**: Osaba Mateorekin errezatzen zuten umetan arrosarioa. Osabak latinez errezatzen zuen, eta erdaraz ere ez zekien.

Transkripzioa

- Zuek etxien errosariyua amakin errezatzen zenuten?
- Amakin ez zeatik denboak ez zun /etzun/ izaten, baña osa Matteokin bai. Osaba Matteokin juten giñan gora ez? Nik ustet... gure amak e... pakia ematen gendun ordun ta bialdu iten zigun gora. Eta han.
- Ganbaran?
- Hemen, bai kuartuetan o...
- Kuartuetan?
- Bai.
- [...]
- Osaba Matteo, berriz, gizajuak... eztakit, ba, hoi eztakit seguru... hoi ondo aterako zaiten, baño bakizu... ordun letaniya "Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Christe..." holaxe aitzen. "Sancta Maria. Sancta Dei Genitrix. Sancta Virgo Virginum. Sancta [...]" nola iten zan. "Virgo potes. Virgo clemens. Virgo fidelis... Speculum iustitiae. Sedes sapientiae, Causae nostrae laetitiae. Vas spirituale. Vas honorabile. Vas insigne devotionis".
- Eta iya erderaz ez zakin /etzakin/.
- Ez, erderaz ez zakin /etzakin/.
- Latiñez ondo, baña erderaz batez...
- Hara! Ikusten det /ikustet/ hasiko banitzake gauza guztik esaten... Holako liburu bat!

3.134. Alpargatak eskuan hartuta; monagilo lanetan

- **Hizlaria(k):** Alkiza Laskibar, Iñaki
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-140/013
- **Iraupena:** 0:03:03. **Hasi:** 00:20:17. **Bukatu:** 00:23:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
 - Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizarekin lotutako pertsonak
 - Euskara » Beste hizkuntzak eta hizkerak
 - Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu
 - Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizkizunak eta otoitzak
- **Laburpena:** Herreratik Altzarako bidean, alpargatak eskuan eramaten zituen euria ari zuenean. Egurrezko botak, iltzeekin; arinak ziren. Arropa. Bata erabiltzen zuten umetan. Igandetan diferente. Monagiloa (eliz-mutila) izan zen Altzan. 07:30erako joaten zen elizara, eta handik eskolara. Apaizaren otoitzak, latinez.

Transkripzioa

- Oiñetakoak ere ez ziran izango...
- Bueno, ni gogoratzen naiz oiñetakuak, hemendik, Herreratik jun Altzara euriya iten bazun, alpargatakin, alpargatak [hartu], kendu, hemen jarri ta taka-taka-taka. Zeatik alpargatak bustitzen bazian, agur. Gero alpargata frantsesak azaldu zian ta ya goma bazakaten. Baiño bestela, gure alpargatak! Onbre, ni botakin ibili izandu naiz. Gogoratzen naiz, beira. Egurrezkuakin. Planta guziya egurrezkua. Nola eamaten duten oan andriak, dana planta guziya egurrezkua.
- Eta iltzeekin josita?
- Zerekin ba? Barruko lur zea iltzeakin, bai, bai, txiki-txiki batzuk. Baiño ez zun pesatzen asko botak egurrezkuak. Ez, gogoratzen naiz. Baiño esan dizuten bezela, lehen alpargatakin majiña bat bider euriya hasi [...], hemen beti euriya iten du /iteu/, hartu hemen lepo [zaharrera] ta benga, hankutsik.
- Erropa ere...
- Buo! Erropa're asko kanbiatu da. Ordun erropak'e ordun're, ba, zeak, zeakin, gaiña, txikitan zeakin juten... bata, zea. Oaindikan'e ibiltzen dia /ibeltzeia/ txikiyak. Baiña orduko bata zian, bueno, benga, batakin dana tapatu ta benga, aurea.
- Eta elizara juateko, hori bai, dotore. Ala beste...
- Bueno, igandia. Bai, igandian beti diferencia. Igandea, bai. Zeatik ni monagillo izandu nitzan Altzan. Eta, bueno, jun bihar nun egunero-egunero, zeatik amona han bizi zan ta "Iñaki, zeara jun bihar dezu, elizara". Hasi giñan han eta egundu nitzan, nik ez dakit, 4 o 5 urte monagillo ta egunero-egunero zazpi terdietako mezetaa. Oseake... Eta neguan jun in bihar da, e! Zazpi terdietako. Ta geo eskolaa. Bueno, hua're pasa genun.
- Eta monagilloan lana zein izaten da?
- Oain ez dao monagilloik!
- Zure garaian zein zan zure lana?
- Elizaa. Meza bat eta apaizakin meza.
- Apaizari laguntzia?
- Horixe. Bat o bi meza.
- Ta kanpaiak jotzia ta...
- Kanpaia. Ordun kanpanak. Oain ez da jotzen; ordun bai. Ordun ikasi bihar

zen. Ta, gaiñera, latinez dena: “Ad Deum qui laetificat iuventute mea (iuventutem meam)” haste zan zeak, hua. Ta gu: “Quia tu es meus (Deus), fortitudo mea”. Bale.

3.135. Apaizarekin gerezi bila, Akular baserrira

- **Hizlaria(k)**: Alkiza Laskibar, Iñaki
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-140/015
- **Iraupena**: 0:02:34. **Hasi**: 00:24:31. **Bukatu**: 00:27:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak
 - Euskara » Euskararen egoera
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- **Laburpena**: Eliz mutila zenean Akular baserrira joaten zen apaizarekin (Felix Amianorekin) gerezi bila, baina ez zion alerik ematen. Dotrina eta Jaunartzeak. Dotrina ere erdaraz ikasi zuen. Batzuetan euskaraz zen meza nagusia, baina gutxitan. Etxean bai, beti euskaraz; bestela, kaskarrekoa zuten.

Transkripzioa

- Ta harekin juten nitzan, monagillo nitzala, basarri bat dago Altzan, Akular. Eta [...] Akular, Anjel, oso gizon ona. Eta harek: “Etorri al zeazte?”, “Bai”. Apaiza juten zan sotana haundiyakin. Zinturoiya hartzen zun, hola, hemen, behian. Kolkotaa hasi zeak, [gindak] o zeak. Uooo! Guk goitik tik-tak, ta berak behetik. Bera´re iyotzen zan batzutan. Ta ez zian ematen ezer. Nik, bueno, han jaten nunakin... Bueno, han jaten nun! Bueno.

- Eta dana apaizandako?

- Bai, dana beretzako. Dana beretzako. [...]

- Dotriña berak erakusten zun?

- Bai. Bai, bai. Nik dotriña [...]. Ordun komuniyua 7 urtekin iten zan. Ta geo bestia 9 o 10 urtekin, bigarrena. Zuk ez dezu aitu´re [ein]. 6 urtekin iten zan zean, bai, beakin, baiño ez... bi eo hiru klase besteik ez, o egunetan o. Eta bigarren komuniyua, pues, hillebete t´erdi holakon bat juten giñan. [...] gogoratzen naiz ordun, zenbat izango giñan Altzan ordun? Mutillak 10 o 11 o 12. Eta gero beste aldetikan neskak ere beste 8-10 o, komuniyua iteko. Eta iten genun komuniyua, bueno, danak batian.

- Euskeraz ikasi zenun dotriña?

- Ez.

- Dana erderaz?

- Dana erderaz. Ordun euskeraz... etxian.

- `Aita guria´ere bai?

- Etxian bai. Bueno. Meza, meza´re bai, meza nagusiya nik uste det euskeraz iten zula batzutan. Batzutan. Baiña ez gehiyenetan, e! Baiña etxian bai. Etxian, bestela, koskorroia.

- A bai?

- Bai. Hizketan hasten bagiñan erderaz iten, atzetik osaba etortzen zan —o baita, batzutan aita ta beste batzutan osaba— kaska! “Ze? Ze ai zeazte?”. Hala izaten zan. Horreatik dakiu. Bueno, “dakiu”... ahal dana. Bestela galdu ingo zan.

3.136. Kalean eta ikasgelan euskararik ez

- **Hizlaria(k):** Urretabizkaia Bejarano, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-142/015
- **Iraupena:** 0:01:46. **Hasi:** 00:26:54. **Bukatu:** 00:28:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
Euskara » Euskararen egoera
Politika » Euskara eta politika
- **Laburpena:** Sokasaltoan bi erritmo zeuden: "a bikos", bi buelta. Kalean euskararik ez zen entzuten. Eskolara bidean, behin baino gehiagotan gertatu zitzaien euskaraz hitz egiten joan eta norbaitek "eutsi, eutsi" esatea. Ez zuten jakiten ikaskideak euskaldunak ziren ala ez; Arantxa Gurmendiren ahizparekin gertatu zitzaien hori.

Transkripzioa

- Hitz batzuk... osea sokasoltuan ibiltzen giñanian... zeuden bi ritmo; bat matsua eta bestia zan "a bikos". Eta bikos zan bi soka, salto haundiyagoa. "Jugamos a bikos" esanten gendun.
- Eta bestela kalia euskeraz ez zan entzuten?
- Ez. Ez zan /etzan/ entzuten. Ahipari ta biyoi gertatu zaigu, ta biyok daukagu hau finkatua dexente... Noski, etxetikan beste eskolara, Sagrada Familiara, beti bide bera egiten genun. Eta goizetan, gu sartzen giñan beatzitan eta ama ere abenidan beatzitan sartzen zan. Ta orduan, iten genun alkarrekin Buen Pastorreraño. Buen Pastorrean amak bere lanera eta guk Buen Pastorreko atzealdetik Urdaneta kalera. Ta hor, gertatu zaigu behin baiño gehiagotan biyok euskeraz hitz eiten jun, eta jendeak gauzak esan baiñon alde.
- Alde?
- Alde. "Eutsi, eutsi!" ta hola. Ta gero, juten giñan etxera ta esaten genun "gizon baten esan digu eutsi...". Iruitzen zitzaien rarua. Ta bigarren eskola hontan, lehenengoan ere bai zer esanik ez, baiñon gertatu izan zait eskolakide bat auki aldamenean eta jakin ez hura euskalduna zenik gerora beste nunbaitetan topo egin arte. Eta harek ere ez jakin gu euskaldunak giñenik.
- Arantxa Gurmendik komentatu zidan... ez dakit...
- Arantxa Gurmendiren ahizpakin gertatu zitzaigun guri. Jakin ez... Arantxa Gurmendi ni baiñon urtebete zaharragoa da. Zegon nere lehengusu batekin klasean, Korokin. Eta gu geunde bere ahizparekin. Eta jakin ez euskaldunak giñenik.

3.137. Mojetan, abesti frankistak; diziiplina

- **Hizlaria(k):** Urretabizkaia Bejarano, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-142/016
- **Iraupena:** 0:02:51. **Hasi:** 00:28:40. **Bukatu:** 00:31:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider

- **Gaia(k):**

Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Kantei buruzko azalpenak
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorrak
Politika » Politika eta Franco

- **Laburpena:** Sagrada Familia ikastetxeko kontuak: mojekin formazioan abesti frankistak abesten zituzten. Cara al Sol. Ordurako bazekiten beraiek ez zirela haietakoak. Diziiplina ez zen oso zorrotza, baina ondo portatzen zenari "ohorezko banda" ematen zioten sari moduan. Zigor gogorrik ez.

Transkripzioa

- Orduan gaiñera eskola hartan aillatzen giñan goizean ta formatu egiten genun patiyuan, esaten zan, baiño ez zan patiyua, esan nahi det, estalia zan, zan beheko zera bat. Batzutan aillatzen giñanian, gure monjak ziran, zuk ez dituzu ezta ezautuko baiñon ikusten dira argazkitan, zeramakiten zera almidoantu txuri bat izugarriya. Eta goizez xamar aillatzen bagiñan, hantxe egoten ziran monjak almidoiakin plantxatzen bere... Gero formatzen genun eta kantatzen genitun abesti frankistak: superiora jartzen zan eskailleretan gora eta hantxen kantatzen genitun danak eskolan hasi baiño lehen. Ta hor hasi giñan nola-hala letrak formatzen ta... "En fin", baiñon bai: "montañas nevadas, banderas al viento, hasta las montañas que encienden mi ser". Dakizkit oraindikan buruz; "cara al sol" eta kantatzen genitun. Baiñon guk ordurako bagenekin gu ez giñala hoietakoak.

- Ta diziiplina oso haundiya zan eskola horretan?

- Ez, ez zan eskola nahiko dotorea diziiplina handiya izateko, jende xumea zebillen han eta klaseak... Bai, bazan diziiplina, ta adibidez nik beti izan det arazo hori: ni beti izan naiz azkarra baiñan pittin bat lotsagabea ere bai. Ta orduan gu eskola hortan ematen zian urtero bi sari: bat zan "la banda de honor" eta bestia zan "la banda de aplicación". Eta nik "la de aplicación" urtez urte lortzen nun, baiñon "la de honor" ez, zeatikan pittin bat bihurriya nitzan, ez nintzan ba beraiek nahi bezain otzana. Baiñon ez zan oso hola dikiplina exajeratua; jo ez naute sekula santan jo, ez eskola batian ez bestean.

- Hori beste eskola batzutan nahiko ohikoa...

- Bai, bai, guri ez, nik gogoan daukadanik ez. Zigortu bai, baiño zigorrak izaten zian, ba neri beti ba berriketan harrapatzen nindutelako edo, ta orduan esaten ziaten "no hablaré en clase, hay que escribir no hablaré en clase cien veces" eta geo "o quinientas veces, o mil veces". Eta orduan "no hablaré en clase, no hablaré en clase, no hablaré en clase...", "¡para mañana!", "no hablaré en clase...", bidean ere korrika egin eta paretian jarri "no hablaré en clase, no hablaré en clase...", "zenbat daramat? daramat berrogei", "no hablaré, no no no no hablaré hablaré hablaré...", era guztitakoan ba, ez dakit, nobedade pixkat sartzeko kontuari: hamarna, hamarna, hola kolumnatan... Baiñon jo ta horrelakoak ez. Ez, guk ez.

3.138. Historiako karrera egiten I

- **Hizlaria(k):** Urretabizkaia Bejarano, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-142/019
- **Iraupena:** 0:03:16. **Hasi:** 00:37:03. **Bukatu:** 00:40:19

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak
Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
- **Laburpena:** Bartzelonan ikasi zuen Historiako karrera, baina bertara joan gabe, lanean zebilelako. Lagun batek esaten zion zer egiten ari ziren. Gogorra zen biak bateratzea. Eskerrak plan esperimentalak tokatu zitzaion. Pastorei buruzko lana.

Transkripzioa

- Gero, karrera...

- Eta gero historia egin nun, bai. Bueno, bat: nik latīña ta griegoa ta atera nitun, baiñon momentu hartan latīña ta griegoa ez zeukaten fakultade bakarrak, letretako fakultade bakarra, zan Bartzelonan. Beste guztiyak zeukaten latīña ta griegoa lehenengo urtetan. Orduan Bartzelona latīña ta griegoakin ez jarraitzeko. Gero, nere inguruko lagunak ni baiñon gaztexeagoak, baiñan ikasketak garaiz eginda, zihoazten Bartzelonara; hain zuzen, hura izaten zan nere sasoi hartan etxetik alde egiteko modurik aproposena. Bat, hemen ez zegoen unibertsitatetik. Baiñon gero etxetik alde ein beharrean, jendea joten zan kanpora ikastera. Eta orduan haiek zihoazen Bartzelonara, tartean, Ibon Sarasola. Eta ba ez nekin ondo zer egin, egiya esan, ez det ulertzen nola ez nuen kazetaritza aukeratu, zeatikan nere izaera oso aproposa da kazetaritzarako, baiñon ez zegoen nere zerumugan. Ta historia egin nuen ta bukatu nuen. Baiñon oain ez det uste esfuertzo hori egiteko gauza izango nintzanik, zegatikan gogoan daukat primeran: latīña adibidez zutik ikasten nun, ze exeritzen banintzan lo hartzen nun, "rosa rosa rosa rosa rose...". Nere gelan ordurako juxtu ahizpa ezkondua zan, milla bederatzirehun ta hirurogeita beatzian ezkondu zan, ta gela neukan neretzat bakarrik. Eta ikasten nun batetikan bestera zutik, ze exerita lo hartzen nun! Egunian zortzi orduko lana iten nun ta jeikitzen nintzan oso goiz eta...

- Karrera in bitartian ere lanian eon ziñan?

- A bai, beti; ez zan aukera bat, ez zegoen beste modurik.

- Orduan Bartzelonara ez ziñen jun? Hemendik etxen?

- Ez, Bartzelonara, baiñon ofizial egin nun, ez nun egin por libre, espiak nitulako, lagun hauek. Ibon baiñon, zuzenian Ibon ez, zegatikan Ibon filologia itera jun zan; baiño bazegoen, oaindikan Donostiyan bizi da, Izaskun Egia izeneko lagun bat, anaia diputazioan dauka, Egia. Bueno, ta hura ai zan historia egiten, ta esaten zian, halako ta hartarako lan bat aurkeztu behar da ez dakit zer, eta joten nintzan. Behin aurkeztu nun lan bat, ez naiz gogoratzen ze asignatura, artearekin zerikusia zeukan. Oso tokatu zitzaidan oso plan esperimentalak eta oso libreka, asignatura aukera libreko asko zeuden momentu hartan, eta egin nuen lan bat pastorei buruz eta Izaskunek aurkeztu zuen; eta irakaslea, Salvat, irakasleak pasa zun ez dakit zenbat denbora negatik galdezka klasean aber zeñek egin zun lan hura pastorei buruz berari oso interesanteak iruitzen zitzaizkiola. Ta berak ezautzen zitun pastoralak Arestiren bidez, eta nik fusilatu nuen Arestiren lan bat pastorei buruz eta harei iruitu zitzaion oso interesantea. Baiñon esku zabala zuten.

3.139. Bulego lanetarako prestaketa; euskaraz alfabetatzen

- **Hizlaria(k):** Urretabizkaia Bejarano, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-142/023
- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 00:47:02. **Bukatu:** 00:48:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak
Euskara » Beste hizkuntzak eta hizkerak
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
- **Laburpena:** 13 urterekin lanbide heziketa egin zuten ahizpak eta biek, bulego lanetarako prestatu ziren. Mekanografiaraino, frantsesa eta ingelesa ere ikasi zuten. Euskaraz alfabetatzeko, Maria Dolores Agirrerengana joan ziren.

Transkripzioa

Lehen kontatu ez dudana da eskola bukatu, hamahiru urte, eta in genitun bai ahizpak eta bai biok hiru urte "formación profesional"... hezkuntza, lanbide-heziketa. Eta prestatu genuen hiru urtetan gure burua ba bulegoan lan egiteko. Orduan nik oraindik takigrafia badakit (eskua osoa neukanian nintzan oso mekanografa ona, gero oain ez hain ona), kontabilidadea... Baiño baita frantsesa eta inglesa ere bai. Eta ordurako lagun frantses hau ezautu nuenian, ba nik, ni dexente ondo moldatzen nintzan frantsesez. Eta horrek zabaldu zian mundu, kultur mundu oso bat. Orduan, gero, euskerari dagokionez, lanian ari nintzala hemezortzi urtetan edo erabaki nuen alfabetatu nahi nuela, zeatikan gure euskera ahozkoa zan, baiñon haurtzaro osoan liburu bakarra izan gendun euskeraz etxian, eta klaro, guk ez genekin irakurtzen euskeraz. Ta hasi giñan ahizpa ta biyok juten, Donostiko konserbatorioan Maria Dolores Agirrek ematen zitun eskola batzuk alfabetatzeko, gipuzkeraz noski, zeatikan orduan euskera ez zegon batua. Eta gero nola ni euskalduna nintzan, ta euskaldun konzsziente, ta euskaltzalea, hori aitak bizkarrian jarri zigun ta horrekin hilko naiz; beste gauza asko kendu ditut aitak eta amak jarritakoa, baiñon hori ez.

3.140. Lezoko ikastolan ere arazoak

- **Hizlaria(k):** Urretabizkaia Bejarano, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-142/028
- **Iraupena:** 0:02:41. **Hasi:** 01:00:44. **Bukatu:** 01:03:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
Politika » Euskara eta politika
- **Laburpena:** Lezoko ikastolan gertatu zitzaiona. Andereño lanetan hasi zen, eta baratze txiki bat jarri zuen umeekin. Handik ere bota egin zuten. Ikasle baten amak esan ziona. Amak kanpora joatea aholkatu zion, baina ez zen joan. Arestik esan ziona.

Transkripzioa

Hurrengo urtean, Patri Urkizuk lortu zian andereño postu bat Lezoko ikastolan, ta hasi zan kursoa eta ni hasi nintzan umiak. Ta egin nuen lehenengo gauzetako bat zan juxtu gure gela zegoen aurrean egin nun baratza txiki bat. Bueno, ikusten dezu. Eta umiak landatu nitun babarrun batzuk ta babarrunak ditut gogoan, ta beste gauza batzuk ere bai, gero ikusi ahal izateko, en fin, iruditu zitzaidan idea ona. Eta neraman bost o sei egun eta juntak nerekin hitz egin nahi zula. Jun nintzan eta juntan nere ikasle baten ama; ta ordun esan ziaten baillarako billera egin zutela eta han jakin zutela ni bota nindutela Egiako ikastolatik eta beraiek ezin zutela holako bat ikastolan izan eta kanpora. Eta esan nion: "baiñon, zure semea nerekin dago, zuk uste dezu gauza arraroren bat egin detela ba?", ezin nuen ulertu, eta esan zidan "ez, hori da okerrera, ze nola jarri dituzun babarrun zera hoiek? ba holakoxea zuk sartzen dezu hazia gure semeengan". Eta gero "a la calle", bigarren aldiz. Eta hor esan nionian amari, amak esan zian: "zoaz kanpora, ze aitari esan nion gauza bera"; kartzeletik ni jaio nintzanian aitari esan omen zion "guazen kanpora zeatikan hemen ezingo degu pakian bizi. Guazen Ameriketara, guazen" asko juten zian orduan. Ta aitak esan omen zion ezetz, "hemen norbaitek gelditu behar du". Eta orduan amak esan zian "zoaz kanpora, zeatikan aitari bezela gertatuko zaizu, ez dizute pakian bizitzen utziko". Eta esan nion "ez noa ba kanpora". Eta holako gauza pillak, oso... Arestik esan zian bigarren aldiz bota nindutenean kontatu nion... Ni jota, klaro, zeatikan lanik gabe negon, ezin nun alkilerria ordaindu, neretzat drama bat zan. Eta Arestik deitzen zian Urretagipuzkoa, txiste bat egiten zun, Urretagipuzkoa, harrek erderaz hitz eiten zun gehienez, idatzi esuskeraz, baiño nahigo zun: "el día que estos que te han echau manden, tú y yo exiliaus a madrid" esan zian. Bera hil zan lehenago eta ni ez naiz exiliatu, ez zun asmatu.

3.141. 'Txirrita'ren bertsoak I

- **Hizlaria(k)**: Aldasoro Gonzalez, Migel
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-148/010
- **Iraupena**: 0:01:13. **Hasi**: 00:16:47. **Bukatu**: 00:18:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak
Aisia » Kultura » Bertsolaritza
- **Laburpena**: Txirritak gurasoei eta txakur bati botatako bertsoak abesten ditu.

Transkripzioa

Beste batian Txirrita etxera emen zijuan ta aitta ta ama baratzan ari emen zian. Ta Txirritak bertsua aittai ta amai:

Etxeko maiorazko
nitzan tokamentuz,
baldin aita serbittu
banun pulamentuz;
lehengo toki xarrera
bildutzen naiz puntuz,
hau ere galduko det
ez banabil kontuz.

Beste batian ordun hoik Ereñozun bizi zian, hor, zulo hortan bizi zian, ta, zea, etxera emen zijuan ta txakur bat zaunkaka ta [...]. Geatu emen [zion] ta:

Txakurra, nora hator
holako ariyan?
bazekit haokela
atari-goardiyan.
Ez al ditek bazkariyik
eman eguardiyan?
Berriz´e haziko zaik
illia ipurdiyan.

3.142. 'Txirrita'-ren bertsoa 'Udarregi'-ri buruz

- **Hizlaria(k)**: Aldasoro Gonzalez, Migel
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-148/012
- **Iraupena**: 0:00:43. **Hasi**: 00:19:57. **Bukatu**: 00:20:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak
Aisia » Kultura » Bertsolaritza
- **Laburpena**: Txirritak Udarregiren inguruan botatako bertsoa kantatzen du.

Transkripzioa

Bueno, hoitakuak, `Txirrita´nak, [beste hoinbeste] kantatuko ditzut. Juan Joxe `Udarregi´ Usurbilgua izango da. Ta `Txirrita´k jarri emen zion bertso bat:

Juan Joxe Udarregi
Usurbilko zana,
hamaika egi eder
munduan esana;
kantatu egin arren
kolpeko dozena,
ez zan behiñ´e bukatzen
haren almazena,
gu ez gera iristen,
hura zan gizona!

3.143. 'Txirrita'-ren bertsoak Pedro Mari Otañoren despedidan

- **Hizlaria(k)**: Aldasoro Gonzalez, Migel
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-148/015
- **Iraupena**: 0:01:52. **Hasi**: 00:25:12. **Bukatu**: 00:27:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Katak » Bertsoak
Aisia » Kultura » Bertsolaritza
- **Laburpena:** Pedro Mari Otaño Ameriketara joan aurretik Txirritak bota zizkion bertsoak abesten ditu.

Transkripzioa

- Ta Pedro Mari Otaño Ameriketa azkeneko biak in zunian... Hoi [interesantia], hori igual ez zion sekula aittuko. Ta `Txirrita´k Pasaira, barkun ordun juten zian, ta `Txirrita´k hiru bertso, o bi bertso:

Ilbeltzaren hogeita seia
San Polikarpo eguna,
hamaika jendek Antxo aldera
pausua eman deguna,
Amerikara dijalako
gure Pedro Mari ona,
zeinek ez luke istimatuko
holako bizi-laguna?

Gero bestia:

Utzi dittuzu leku zabalak,
utzi dittuzu mendiyak,
utzi dittuzu Euskal Herriko
anai ta lagun haundiyak;
zuri begira umildu zaixkit
argi neuzkan begiyak;
eta bide motxian
korritzen duten zubiyak,
berriz´e gerta egin litteke
alkartutzia gu biyak.

Hoi esan emen zion, bai, despedidan. `Txirrita´hoi famosua [baizan].

- Bai. Eta despedida nun in zuten?

- Pasaian, barkun sartzeakuan. Ya abitzea... Barkun sartzen zian Ameriketa juteko ordun. Pasaia zan tokiya zea.

3.144. Ama euskaraz irakasteagatik salatu

- **Hizlaria(k):** Garaialde Maiztegi, Arantza
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-168/005
- **Iraupena:** 0:01:40. **Hasi:** 00:03:46. **Bukatu:** 00:05:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
Politika » Jarrera politikoak » Liskarrak politikan

- **Laburpena:** Ama irakaslea zen. Ikasleekin erakusketa bat egin zuen, eta gizon batek salatu egin zuen, abertzaleegia zelakoan. Ondorioz, zigortu egin zuten Areso herrian. Eszedentzia eskatuta, Donostiara itzuli zen bikotea.

Transkripzioa

-Oporretan uztaillan Donostira etorrira, ta orduan erakusketa bat utzi zuten eskolan ba umiekin ta egindakoa ta herri guztia pasa zan, berak zionez, bat ezik, Patxikusaltsa edo deitzen ziotena, oso tratantea zana. Eta berak ba salatu zitun, esanaz e, prozeditismoak iten zula umeekin, gaztelaniaz eman behar zanean noski. Baiña berak antzerkiak eta umeekin saiatzen zan kantuak eta antzerkiak, eta ahal zun guztia euskera sartzen, ta orduan santzionatu zuten Areson, gero santzioa egin zioten, bueno bialdu zuten Abaurrea Alta, Goi Abaurreara, zegoela elurretan neguan, noski. Eta aitag ezin zun trasladua eskatu haruntza, han bazegoelako medikua. Orduan derrigorrez bat Areson egon behar eta orduan eszedentzia eskatu zun amak, “asuntos propios” edo horrela. Gero bigarrena eta azkenengo santzioa dauka milla beatzirehun eta berrogeita batekoa. Esanaz Nafarro osoan, berez Iruña esaten du, ezin zula klaserik eman. Eta orduan ba beti esaten zun: “eskertu behar diot Francori, nere etxeko sukaldean utzi nindula”. Nere ama oso bokazionala zan, benetan, eta gaiñera balore asko eman diona beti, ba hori, irakaskuntza kontu guzti hoiei. Ta hori da pixka bat historia, ta beno Donostira etorri ziran, ta orduan, ba bueno, nik ezagutu dudan etxean, alokatu moduan hortxe sartu ziran ta konsulta ta han zeukan aitag, eta gure etxebizitza horrela zan, eta bueno, ama hil arte etxe hortan bizi izandu zan.

4. Baserria

4.1. Txurikinarekin egindako koltxoiak

- **Hizlaria(k):** Azurza Insausti, Roxita
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-001/009
- **Iraupena:** 0:02:04. **Hasi:** 00:16:53. **Bukatu:** 00:18:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- **Laburpena:** Gaur egungo bizimodua eta lehengoa konparatzen ditu. Burdinazko ohea eta txurikinarekin egindako koltxoia. Urtero berria sartzen zuten. Logela bakarra eta alkobak.

Transkripzioa

-Ez zeon, orduan, ume kotxetxorik eta holakorik.
Bueno, ta sihasak-eta oain bezela, eneee, eneee. Ene, ene, ene, oain... oiango jendiak... Ez al da hala, baldinbaitere halako bueltik etorriko! Bestela... Ez, ez, ez lueke pasako. Oain dazkenan aitzikikin, gauza guzi-guzik, danak badazkae /bazkae/. Jendeak danak badazka /bazka/ oain, e! Ez al da egiya?
-Bai, bai.
Danak dazka! Guk, e, guk ezer ez. Koltxoiya? Burnizko ohiya genun,

burnizko ohiyak, e. Ez dakit zu goatuko zean, edo...

-Burnizko ohiyak?

-Bai.

-Jergoiya burnizkua?

-Jergoiya txuikiñakin! Txuikiña bakizu zer dan?

-Artuan azala?

Azala!

-Eta horrekin, e...?

Sartu zakuan ta /da/ hua koltxoiya! Ta jiratzen giñan, bueltatzen giñan....

Soiñu bat ere ez... Bakizu, soiñuba ateatzen zun! Guk koltxoiya noiz...

-Krask-krask, aterako zun...

Bai, bai, bai. Guk noizko izandu gendun koltxoiya? Enee.

-Hori zan zuen koltxoia?

Bai, hori zan gue koltxoiya.

-Eta horrek nola...? Hori harrotu edo in beharko zan...

Bea harrotzen zan hua! Pixkat moitu ezkeo. Zuluba ta bai, bai, bai. Hoi ez zan /etzan/ peatuta gelditzen, hoi beti libre, e. Eta...

-Beti libre? Ez zan eskua sartu bihar...?

Eta urtero-urtero artua izaten genunian beti berriya sartzen gendun.

Berriya, berriya, zeatikan beti gastatzen juten zan hua. Hua´re gastatu iten da /itea/, txuikiña´re. Ta urtero-urtero jartzen genun zea.

-Eta ze zeukan, zulo bat, txurikiña sartzeko?

Bai, bai. Bai, bai! Ta...

-Ta lo, lo iteko danak... bueno, ez ziñaten asko: lau. Lau izanda, lekua egongo zan hemen sobran.

Lekuba? Lekuba bazeon. Cuartoik ez zeon /etzeon/.

-Cuartoik ez?

Cuarto bat. Bat bakarra zan danontzako. Alkoba bat, beste alkoba bat... cuarto haundi bat ta...

-Ta danak hantxe, orduan.

-Hantxe.

4.2. Sutarako hautsa, arropa zuritzeko

- **Hizlaria(k):** Azurza Insausti, Roxita
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-001/010
- **Iraupena:** 0:02:47. **Hasi:** 00:18:57. **Bukatu:** 00:21:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
 Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
 Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
 Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- **Laburpena:** Arropa garbitzeko modua, sutarako hautsa botata. Gobaragileak, arropa kanporako garbitzen zutenak. Baratzetan zer zuten. Esnea saltzen zuten kalean. Egungo bizimodua aipatzen du.

Transkripzioa

-Erropa garbitzera, zure ama juten zan?

-Iturria! Burun hartuta ta geo haikin... gu´re bai, txikitandik ahal gendun morun.

-Eta ze erabiltzen zan? E, zuk ezagutu dezu sutako hautsa?

Baai.

-Erropa garbitzeko?

Erropa... ura urakin... ur irakiñakin traaa bota zea batian, zean jarrita, kupelian jarrita, eta ura... jaboia botatzen bazenun bezelaxe bota ta... Ba erropa txuriya ateatzen zan, e!

-Bai, e?

Erropa txu...

-Eta zer zan, sutako hautsa hartu ta...?

Surtako hautsakin. Hemen erropa guk ez genun... etxekok bakarrik izaten giñan, guk ez genun hoi hola iten, baiño hemen erropa garbitzen jende asko Donostiko erropa garbitzen zuna zan. Ta holaxe iten zuen /itezuen/, e! Ta ur irakiña ta... ura zea bota ta, kupelea ta... Astindu ta geo airian... lar gaiñian ta /da/, ez zea, alanbrian! Alanbrian noizpaite! Lar gaiñian ta /da/ lehortuta, e, erropak.

-Eta ze iten zuten, hoteletarako-eta?

Baai.

-Aberatsen etxetarako ta?

Aberatsendako! Baaai.

-Eta zuek ez, zuek etxerako.

Guk etxeko, guk etxeako bakarrik, guk ez gendun kanpoako iten. Guk baserriyan pixkat, ahal genduna...

-Eta behiyan esnia...

Behiyan esnia...

-Saldu?

Saldu ta harekin zerbait ekarri...

-Zerbait gehiyo saltzen zenuten? Baratzeko zerbait, tomatiak ala...?

Guk ez genun tomate askoik-ta iten. Guk artua ta babarruna. Errexena eukitzeko hoi zan, ta geo patata pixka bat. Ta geo tomate batzuk eta baina pixkat-eta, etxeako. Etxeako. Guk batza gutxi in deu. Esnia geo ni... hazi giñanian han, dexentia eta, kalea ama hasi zanian astuakin ta /da/ pixkana-pixkana ba esnia... Behiyak hobetoxeo gobernatu ta... Baiño ordun belarra ere ez zan /etzan/ bate hazitzen, oain bezela. Oain belarra nunahi, izugarrizko belarra ikusten det /ikustet/. Orduan belarrak txiki-txiki-txikik. Noski, ez giñun simaurrik ematen ta /da/! Ez genun simaurra, ez genun gobernatzen terrenua ta... Ez bazan gobernatzen, harek ez zun ematen! Eta oain belarra nola hazitzen da /hazitzea/?

-Bai.

Nola hazitzen da /hazitzea/ belarra?

-Eta zuk...

-Nik, hara! Hau hiru o lau aldiz ebakita dakat, bihetz mutur hau, e!

Itaiyakin, e!

-A bai? Ibiltzen ziñan igitaiakin?

Itaiyakin! Ze, belarra motx-motxa ta... hau´re, azkazal hau´re ze, sekula osatu be, azkazala o... hau, hau... hiru aldiz o lau aldiz.

-Orduan, lan gogorrek indakua zea!

Lana? Bueno, bueno. Gero oain esaten due /esateue/, esaten hasten dianian, gaizki bizi geala. Nik... kontra iten diyuet /iteyuet/, baiño ez due /eztue/... hasarretu eiten dia /itedia/. Ta ixilik egoten naiz.

-Ez dutelako bizi izan, ezta?

-Ez dutelako bizi izan.

4.3. Odolkiak eta txorizoak

- **Hizlaria(k):** Azurza Insausti, Roxita
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-001/028
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 00:55:10. **Bukatu:** 00:56:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
Baserría » Baserriko lanak » Abere-hiltzea
Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- **Laburpena:** Odolkiak nola egiten diren. Txerri manteka. Hesteak iturrian garbitzen zituzten. Txorizoak, piper hautsarekin.

Transkripzioa

-Eta, odolkirik iten zenuten, txerriya hildakuan?
-Bai, bai.
-Ta, nola ikasi zenun zuk, amak iten zitun?
-Amak eakutsita ta, tipula-ta puskatu ta, porrubá puskatu ta, prejitu mantekakin ta...
-Mantekakin, prejitzen zan?
-Bai, txerri mantekakin. Manteka bakizu, ta geo barreño haundi baten jarri ta, masa ein ta, hestiak garbitu iturria junda ta, hanbesteko heste pilla, haik iturria jun bihar izaten gendun garbitzea.
-Eta, buelta emateko hestiei, nola iten zenuten?
-Bai, batek zer zekin nola moldatzen giñan baiño, moldatzen giñan.
-Makillan batekin?
-Ez dakit nola, ez naiz goatzen hoi baiño, buelta emanda jartzen giñun, bai, ta ze olki goxuak... Jesus!
-Ta nola jakiten da, odolkiyak puntuan dauden, ala?
-Bai, txulatu zeakin, txulatu...
-Txulatu?
-Orratz batekin, ta ez badu ateatzen zeaik, ala...
-Eta, txorizuak ere, iten zenuten?
-Txoixuak'e iten giñun, bai.
-Baita, antzeko?
-Txoixua iten genun [...] jarri ta geo zea, piper hautsa bota, gatzá ta, euki ontzen pixkat ontzen, hola koloria hartzen ta geo bete, hestian sartu, eta geo sekatzén jarri. Ta ya está.
-Lehortzen jarri eta...
-Ta jan.

4.4. Irratia, beheko sua eta ekonomika

- **Hizlaria(k):** Azurza Insausti, Roxita
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-001/032
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 01:03:14. **Bukatu:** 01:04:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak

- **Laburpena:** Lehen irratia ezkondu ondoren izan zuten. Komuneko paperaren ordeaz belarra. Egunkaririk ere ez zuten; etxea ezin berotu. Tximinia nolakoa zen. Ekonomia jarri zutenean, markesen pare sentitu ziren.

Transkripzioa

-Eta irratia?
 -Irratiya? Buf, irratiya noiz, Jesus! Irratiya noiz?!
 -Ez zan orduan, irratirik?
 -Irratiya ni ezkondu ta geo, geo, gerogo...
 -Eta lehen komuneko papelik ere ez zan eongo?
 -Ezta bat ere.
 -Ta ze, periodikuakin?
 -Periodiko bat, belarra eo...
 -Belarra? Aza hostuak-ta?
 -Belarra eo hola, ze uste dezu, periodiko zea, periodikua? Periodikua nola, oain, basura botatzeko eukitzen dute periodikok eh, basura botatzeko, eta ordun, leihyo zulok ixteko're ez gendukan periodikoik, ezer ez, bueno, ze gehiyo esango dizut, dana puskatuba, dana puskatua, dana puskatuba.
 -Hotza galanta orduan? Etxia ezin berotu?
 -Nola berotu, nola beotu...?
 -Egurrik ez zeon?
 -Libre libre ta...
 -Eta tximinia, orduan nolakua izaten zan?
 -Tximiniya hola, kanpanakin, ta libre, tximiniya libre-libre, haize earra sartzen zan handik...
 -Goraiño?
 -Goraiño, goraiño. Guk ekonomia jarri gendunian, noizpaite jarri gendunian, uste gendun markesak giñala. Egiya eh, guk ekonomia jarrita, geen burua ikusi gendunian, markesak!

4.5. Etxean dolarerik ez, auzoan bai

- **Hizlaria(k):** Azkue larza, Juan Joxe; Azkue larza, Seberiana
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-014/031
- **Iraupena:** 0:02:07. **Hasi:** 01:06:04. **Bukatu:** 01:08:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k):**
 Baserría » Baserriko lanak » Sagardogintza
 Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
 Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- **Laburpena:** Gabonetan karakolak eta konpota jateko ohitura zuten. Etxean ez zuten dolarerik, baina auzoan bai, eta askotan pitarra egiten zuten bertan etxerako.

Transkripzioa

- Ta zuek erlerik o erlauntzarik eta hemen inguruan e?
 - Juan Joxe: Erlia, erliak horren gizonak euki zitun. Gue etxian. Ta eztiya ez askotan, baiño behin o behin zeatu zun, eztiya e, in zuen. Ni eztizalia ez naiz izandu behiñ'e, ta. Horren gizona bai.
 - Eta gabonetan-eta hola jateko janari espeziala, ez? Jarriko zan bereziya,

ta? Zer, zer jaten zan? Ze ohitura zeon?

- Seberiana: Izaten zan...

- J.J: Garai hartan, kaakolak'e bai e.

- Gabonetan, bai e?

- J.J: Bai, hoi zea zan, gabon eunian kaakol, gue ama zanak kaakola joe, urte askotan jartzen zitun.

- Eta ze gehio? Intxaur saltsa ta? Bazeon ohitura iteko intxaur saltsa?

- S: Konpota, intxaur saltsa ez, konpota izaten zan. Ta geo turroiya ta, holako... Pikuk eta, bai.

- Pikuak?

- J.J: Piku lehor hoik.

- Eta urrak-eta? Intxaurrak-eta? Hori...

- J.J: Bai.

- Zuek bazenituzten arbolak eta?

- J.J: Bai, bazian.

- S: Pikua ta, sagarra ta, udariak eta, hoik bazien.

- Ta zuek sagardorik ein dezue, sekula? Etxian?

- J.J: Bai, bai. Bueno, sagardua, etxian tolaiek ez gendun guk baiño, auzuan bazan tolaria.

- S: Atzeko zean, bai.

- J.J: Ta han in ta, ordun pitarra gue etxeako jana pitarra izaten zan, saardo, sagarra ura bota ta geo, klaro.

- Mosto antzeko...?

- J.J: Bai, hori da. Ta geo hua ba barrikatikan txarroa atea, txarro batea atea ta, mahaiyan jartzen zan hua ta, baso batetikan ean ta, berriz'e hua eatian segi, berriz'e zea billa.

- S: Barrika.

4.6. Aitaren aldeko familiaren historia

- **Hizlaria(k)**: Altuna Etxeberria, Inaxi
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-015/003
- **Iraupena**: 0:03:35. **Hasi**: 00:04:30. **Bukatu**: 00:08:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- **Laburpena**: Amonaren historia kontatzen du, eta aitarena. Aitona Ameriketara hil zen. Antondegira zergatik joan ziren bizitzera. Osaba-eta Kontxara joaten ziren hondar bila. Gabarrariak. Ama Parada baserrikoa zen.

Transkripzioa

- Nere aita jaio zan, hemen, San Jeronimo kalean. Historia da pixkat... basarrin bizi zan nere amonaren anai zaharrena. Batzuk jun zian Ameriketara. Zian bederatzi senide eta bea bakarrik arreba, beste guztiyak mutillak. Eta jun zan Ameriketara... Jun zian batzuk Ameriketara. Bost. Eta nere amona ezkondu eta jarri zan bizitzen, ba, hemen, San Jeronimo kalean. Baiño anai zaharrena bizi zan basarrin, Martutenen, Antondegin. Baiño gertatu zan lehenbiziko semia jaiotzeakuan, ba, hil ziran ama eta semia. Partuan hil zian. Eta, kalro, nere amonaren senarra, ba, Ameriketara jun zan, ba, esaten zan bezela "a probar fortuna" edo hola. Ez?

Ameriketara jun zan. Eta gero, ba, hil in zan han. Eta amona zegon alargun. Gelditu zan alargun. Eta bere semetxoa, pues, lagun bat zeukan hemen, Alde Zaharrian, Fermin Calbetonen, ba, oso laguna zuna, ba, harek zaintzen ziyon. Eta bera jarri zan lanian, ba, hor bazan famili bat oso... ez dakit nola esan, oso ospetsua, injenieruak-eta zian, Madrideko metropolitanoa in zutenak, Txurruka ta Otamenditarrak. Eta udaretan-ta hola, ba, hemen bizitzen zian zean, Donostin, Boulevarrian, Elkano kalian, hor bizi zian. Eta ordun, beak in zun lana urte batzutan, dexente, ba, in zun etxe hortan /etxiortan/. Eta gero asteburutan eta, bueno, ba, bere semiakin moldatzen zala eta hola. Baiño geo, hil zanian, bere anaia basarrikuak esan ziyon, ba, juteko basarrira mesedez bizitzea. Eta nola nere aita, pues, pozik juten zan basarrira, ba, asteburutan. Eta geo nere osaba hoiek, bueno, aiton-osaba hoiek, ba, etortzen zian Kontxara idikin hondarra eamatea. Baratzetako-ta, hondarra lurrari nahastu ta hondarra oso ona zan lurra harrua egoteko baratzetako. Zeatik baratza beti egin izan da asko gure etxian, Donostia ekartzeko zeak, barazkiak. Eta ordun, ba, amona jun in zan semiakin. Semia, pues, pozik baita. Baiña hamalau urte arte jun zan hemen La Salleko Los Angeles ikastetxia badao, San Bizenteko aldamenian; bueno, oain dao Orfeon donostiarra, baiño urte askotan egondu zian La Sallekuak. Eta horrea juten zan ikastetxea. Eta gero, hamalau urtekin, amona jun zan basarrira. O... mutillak hamalau urte zitunian, ba, jun zian. Eta ya han gelditu zian. Eta nere aita, ba, pues, gero ezkondu zan nere amarekin, beste hurrengo basarri bateko neska batekin. Eta gu, ba, han jaio giñan eta han bizitu izandu giñan.

- Zure ama ze baserritakua zan?

- Parada. Bai. Parada basarrikua. Eta hola.

4.7. Baserrian bizitzen gustura

- **Hizlaria(k):** Altuna Etxeberria, Inaxi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-015/004
- **Iraupena:** 0:02:50. **Hasi:** 00:08:05. **Bukatu:** 00:10:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
 - Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
 - Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
 - Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
 - Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
 - Baserria » Baserriko lanak » Sagarra, sagastiak
- **Laburpena:** Beste amonaren historia: baserritik parte zaharrera joan zen bizitzera. Berak zaindu zuen. Baserrian gustura bizi zen. Behiak, idiak, behorra. Belar lanak. Itaurrean, eskolara joan aurretik. Sagarrak.

Transkripzioa

- Gero ni etorri nitzan... Gero hamen Donostin bizi genun beste amona. Hua etorri zan basarritik aiton-amonak eta hemen etxe bat erosi zuten eta bizitzen jarri ziran Fermin Calbetonen. Baiño gero aitona hil zan, alargundu zan amona. Amona alargundu zanian, ba, bakarrik gelditu zan, eta hasi zan baita burua galtzen, eta laguntza bihar zun. Eta hola. Eta orduan, ba, neri planteatu ziaten etxian, ba, ia etorriko nitzan amona zaintzera. Eta baietz. Ni basarrin oso gustora bizitu nitzan. Oso gustora. Beti, bueno, aitakin. Zaharrena nitzan; anaiyik ez zeon. Baiño animalik eta ikuillun ta... Bueno,

egiya esan, gure behiyak neska-koskor tartian ohitu ziran, zeatik etortzen giñan eskolatik eta batek azpiyak iten zitun, bestiak jana ematen zien, bestiak ez dakit ze... aitak behiyak jezten zitun bitartian. Izaten genitun deozenrdi bat behi o hola, bi idi eta zaldira. Bueno, bihorrta, Donostira etortzeko. Eta hola. Eta nei asko gustatzen [zidan] ikuillua txukun-txukun jartzia eta ondo eskobillatzia zeak, ganaduak, eta... ez dakit. Gustatzen zitzaidan, bai. Eta geo, ba, beti kanpuan zelaiyan aitakin. Zeatik, klaro, laguntza bihar zun eta beak, ba, belarra ebakitzen bazun etxian janariya emateko, ba, nik biltzen nun belarra, kargatzen nun gurdia... Eta hola. Eta gero eskolara, ba, goizian, udaberri aldian, artua iteko garaiyan ta hola, bai, ittaurrian, lurra prestatzeko. Eta, bueno, ba, goiz-goiz-goiz jeiki eta, bueno, igual ordu pare bat o ibili ittaurrian, ganauan aurrian, goldian o lo ke sea.

- Ganauak gidatzen, ez?

- Aurretik, bai. Aita goldiakin atzetik eta ni aurretik, zuzen ibili zitezen. Eta geo, etxea jun, garbitu, uniformia jantzi, liburuak hartu eta eskolara beatzitarako. Eta pozik. Eta udaran, ba, metak egin, belarrak bildu, sagar denboran sagarrak bildu eta... bueno, pues, bai, ondo.

4.8. Sagardoa eta dolarea

- **Hizlaria(k):** Altuna Etxeberria, Inaxi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-015/007
- **Iraupena:** 0:04:04. **Hasi:** 00:16:41. **Bukatu:** 00:20:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
 - Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
 - Baserria » Baserriko lanak » Baratzeta eta soroa
 - Baserria » Baserriko lanak » Sagarra, sagastiak
- **Laburpena:** Sagardoa. Sei zaku, karga bat. Barkaiztegira eramaten zuten sagarra. Etxean ere bazuten dolarea. Patsa, ganaduentzat. "Majerak". Kupelak nola garbitzen zituzten. Pitarra.

Transkripzioa

- Eta sagardoa eta...

- Etxian iten genun. Onbre, sagasti haundiyak genitun; bi biñipin haundik zian. Eta sagarduak, ni gogoratzen naiz, ba, sei zaku, sei sagar zakui deitzen zitzaion karga bat. Eta gogoratzen naiz urte batian bildu genitula larogei karga. Larogei karga uste det ziala, bai. Sagar pillia. Eta Barkiztegia, Barkiztegia eamaten genitun. Sagardotegia Barkiztegi badakizu nun daon Martutenen? Barkiztegi. Bueno, ba, hara eramaten zian. Etxeako uzten zan zeozer. Etxian tolaría bagendun eta, bai, iten zan, baiño, bueno, ez gehiegi; etxeako aiña juxtu eta ya esta. Geo beste basarriko lehengusuak eta, bueno, izeba-osabak eta etortzen zian gure tolaría, zeatik jende askok, basarri askotan ez zan tolaría. Gurian bazan. Eta hola. Sagarra, ordun, eamaten zan Barkiztegia eta geo zea bidez aitak ekartzen zun jornada bat patsa. Patsa deitzen zitzaion, ba, sagarra estutu, prentsatu, eta gelditzen zan azal hori. Eta azal hori, ba, ganaduk oso gustora jaten zuten, eta zan pentsu bat bezela. Eta gero, ba, etxian toki egokiyak, hola, majeran bat baldin bazegon hutsa... Majerak zian ganaduk jaten zuten...

- Aska?

- Aska. Bai, majera. Eta izaten zan beti bat edo beste hutsik. Txekorren

majerak. Eta, ordun, ba, han gu neska-koskorak gaiñian pun-pun-pun, zanpatzen, zanpatzen, zanpatzen, hua dana bete arte. Haiek. Eta hola. Eta besterik, ba, ez dakit. Eta geo, sagardua iteko izaten zian kupelak. Kupelak haundiyak baldin bazian, ba, barrura sartu eta kandela batekin eta zepillu zakarrakin hua garbitu. Gu sartzen giñan, ni biñipin askotan. Eske nola nitzan zea, umia. Bueno, umia´re ez, ume bat ezin da sartu ta ezin du. Baiño, adibidez, ba, hamabi-hamalau urtekin-ta, ba. Klaro, nere aita ez zan gizena, e, mia zan, baiño beti ere gizonezko batek hezurak eta... Eta holako, ez dakit, holako zirrixku bat zun. Eta han sartu...

- [...].

- Ni bai. Behin o behin mariatzen hasi izandu nitzan. Baiño ez, jeneralian normalki. Eta gero garbitzian...

- Eta zerekin garbitzen zan?

- Urakin.

- Urakin eta zepillo batekin?

- Urakin eta zepilluakin, bai. Ez dakit jaboik botatzen zitzaion. Ez dakit.

- Igual komeni ez, ezta?

- Igual ez, ez dakit. Urakin biñipin bai; eta zepillu zakarrakin.

- Eta zenbat kupel izaten zenituzten?

- Ba, asko ez. Asko ez. Bat haundiya... Geo nere aita ere ez zan oso edalia. Estomagotik ere pixkat delikadu ibiltzen zan. Ardo-ardoik ez zun edaten; mosto bakarrik. Eta ordun, ba, sagardua´re ateatzen zan, baiña norbait etortzen zanian ta hola. Guk pixkat edaten genun, baiña pitarra. Pitarra zan sagarduai, lehenbiziko sagarduai ura nahastuta. Ura nahastuta. Oain pitarrak ez da. Oain pentsatzen det nik askotan pitarra egiten zala, ba, sagardo purua lujo gehiegi zalako. Ez dakit. Ura nahastu eta ordun, ba, edaten zendun eta ya esta. Eta hola. Gero enbotellatu´re batzuk iten zian sagardo batzuk. Eta hola.

4.9. Lehengo bideak eta oinetakoak

- **Hizlaria(k):** Altuna Etxeberria, Inaxi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-015/010
- **Iraupena:** 0:04:27. **Hasi:** 00:23:18. **Bukatu:** 00:27:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 - Baserría » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
 - Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Bideak
 - Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
 - Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
 - Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- **Laburpena:** Zein barazki saltzen zituzten esaten du. Garaian garaikoa. Letxuga. Ordu erdiko bidea zaldi-karroan. Lehengo bideak nolakoak ziren. Oinetako garbiak eskuan hartuta. Abarkak.

Transkripzioa

-Ze berdura eramaten zenuten?

-A, berdura? Bai, ba beida: azanaiyuak, tipulak, e... azak, letxuba... eskarola kizkurra, eskarola lisua, borrajak... e, zer gehiyo? Bainak, babarrunak... Bueno, loriak´e bai. Loriak, sisofilak eta hola, baita. Gauza bakoitza bere garaiyan, eta ba adibidez, zeukazun letxu sail bat, eta euki

behar zenun pronto hua bukatzen zaneako beste sail bat atzetik zetorrena. Kalkulatuta beranduxeo... landatu eta... hola. Bai.

-Eta ze ordutan juten ziñeten, oso... oso goiz?

-Ez, ez, jendia hasteako. Jendia gutxi gorabehera ba oaingo morun, bai. Etortzen giñan ba... Bai, jaiki goiz in behar zan, jakiña, baiño bueno, ez dakit ordua. Tardatzen genun ordu erdi bat Martutenetik honea [Parte Zaharrera]. Bueno, kamiyotik, Martutene kamiyotik; geo jetsi´re in behar zan. Kamiyo jeneraletik gure etxea ba... birez bire juten baziñan ordu erdi bat, pasatxua. Geo... ta atajutik jeisten baziñan... ez naiz hitz egiten ari karroakin, e. Atajutik, birexidoretik ba... ba klaro, guk beti korrika eskola, atajotik korrika ibiltzen giñan; ordu laurden bat, hoge minutu, ez? A, eta gero beste gauza berexiya: ba, zea, e... oain ba bire guztitan dao hormigoia, ez? Zea, kamiyuan dao... zea, nola esaten da? Cemento... ez!

-Alfalto?

-Asfaltua, asfaltua. Baiño toki guztitan, adibidez uain gue etxera ere cementoko, zementuzko biria do, baiño ordun ez. Eta, eta oain izaten dianak ba "carreteras comarcales" eta hola... ba barriyoko karretera jenerala kenduta, bestiak bazeuden. Ba ez zeukaten. Eta egualdi ona iten zunian izaten zan izugarrizko hautsa, eta egualdi txarra iten zunian lohiya! Eta ordun ba danok, basarritakuak, e, ibiltzen giñan, emakumiak, eskun oiñetakuak, garbik hartu, oiñetakuen barrenen galtzerdik jaso, sartu... Beida, Idoia, zuk ikusi zazu, etxe... barriyoko lenbiziko etxian... Ba etxia zan portala ta... hiru bizitza zitula uste det, bai. Ba portaleko atian atzia eoten zan... baiño hola! Pilla bat, zapata zaharrez beteta! Zeatik mezetara adibidez... jun behar zenun mezetara, ez? Eta emakume guztik eskun zapatak hartu, eta ttpa-ttpa-ttpa-ttpa, zapata zaharrak jantzita, eta hara jun, eta han galtzerdik jazten, ligakin. Eta zapatak ba... zapata garbik. Zapata normalak, batzuk takoiakin, bestiak takoiyik gabe... Eta portal hartan jantzi, oiñetakuak aldatu eta mezetara... edo Donostira o eozein gauza, ez? "O sea", pentsa zazu. Eta klaro, ba holaxe zian biriak-ta, ez zian oain bezelakuak, ezta pentsatu´re.

-Abarkarik-eta erabiltzen zan?

-Hombre, nik etxian ibili izandu itut, baiño neretzako ez zian komoduak abarkak, ez, ez, ez. Zeatik askotan juten ziñan... ebiya iten zunian, ez? Eta... abarkak, galtzerdi gabe baldin bazian biñipin, txirrist, buelta ematen zuten, eta, klaro, ebiya sartzen zan barrura, ura... Eta buelta ematen zuten, eta gelditzen ziñan abarkak oiñan gaiñian. Eta bueno, behiñ baiño gehiyotan belarra hola biguña baldin bazeon, oiñutsik igual, ez? Belarretan. Baiño abarkak bai, ibiltzen zian, oain baiño gehiyo; bai, asko, askoz ere gehiyo.

4.10. Zaldi-karroa txukun-txukun beti

- **Hizlaria(k):** Altuna Etxeberria, Inaxi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-015/013
- **Iraupena:** 0:03:56. **Hasi:** 00:33:03. **Bukatu:** 00:36:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 - Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
 - Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- **Laburpena:** Bulebarrean edo Bretxa inguruan uzten zuten zaldi-karroa. Nolakoa zen beraien karroa. Toldoa. Igandero garbitzen zuen. Zaldiaren

aparejoak betunarekin iluntzen zituen. "Canela" zaldia. Animalien izenak.

Transkripzioa

-Karrua bulebarrian aparkatzen zenuten?

-Bai, karrua...

-Ze tokitan edo nola izaten zan hori?

-Bueno, aparkatu ziteken enbarazuik iten ez zun erozein tokitan. Hor, Bretxa inguruan, bai. Ta guria zan... zaldi-karrua zan, e, ordun zian karruak ba koloretakuak; bueno, guria adibidez zan: kaja... kaja zan, e, berdia. Esmalteakin, berdia. Geo, e, kurpillak zitun gorrik. Llantak burnizkuak, eta kurpillak zea gorrikin. Eta... geo, guriak zun toldua. Danak ez zuten toldua izaten, e. Guriak zun toldua, hola tela... toldo plastifikatua bezela... plastifikatua bezela, hola; beltza, hola arkuan. Ta ni goatzen naiz ba igandero jaboia ta urakin garbitzen nula. Kotxe bat, kotxiak oain bezela. Bueno, oain kotxia ez det garbitzen nik, e, baiño bueno. Eta bai, jaboia ta urakin zea, afarrakin-ta ondo-ondo gero aklatatu... Eta aberian gustatzen zitzaidan baita... Nere aitak esaten zun banidadiak zirela, baiño nei gustatzen zitzaidan asko betuna... zapaten betuna... zenbat kaja gastatu nitun! Aparejutan, zaldiyan aparejutan ba betunakin in, zeatik betunak... aparejuk zian ba... ba larruzkoak. Beltzak. Eta berriyak zeudenian zeuden ba zapata beltzak bezela. Baiña geo denboakin, ebiyak in ta /da/ ez bazenitun garbitzen, ba itsusitu iten zian, gelditzen zian ba... itsusi. Arratoi koloriakin. Ta brilloik gabe ta hola. Eta nik ematen zien zea, e... larunbatetan ba ematen nien... larunbatian ez, ostiralian, zeatik larunbata ta... Ez, ost... larunbatetan, bai. Igandian etortzen nitzan ni zaldi-karruakin, Donostira; esnia ekartzea bakarrik. Tratuba ez zan ekartzen. Eta ematen nien betuna, beltza. Eta... geo ba pixkat utzi legortzen, eta zepillua... zapaten zepilluakin brillua atea, o zapi leun batekin... Eta geo zuten baita ba... apaingarriak zitun. Zea, kabezalak zuen hemen hola... e, brontzezko tira bat. E... holako, hemen hola, eta geo kollaria eta hemen ere beste bi txapa, baita ere brontzezkoak. Brontze edo "latón"... "Latón", latoia, bai. Eta Sidolekin ematen zenien eta gelditzen zian "brillante-brillante", bakizu, latoia... ba bai, geo gelditzen da oso polita. Eta bueno.

-Karrorik dotoriena zuena izango zan...

-Ez, neria ez... Dotoriena ez, bazan... beste batzuk ere... Bazan Loiyolako neska batena, han kuartelan gaiñian bizi zanana... bueno, zoragarriya. Eta hola. Geo, zaldiyak, azkenekua biñipin oso... zea zan, majua zan, zan... Canela zun izena, eta kanela koloria zulako. Eta kopeta zun txuriya... ta zan, zan... abere... ederra, polita. Eta...

-Animaliyak... behiyek ere izena zuten ala zaldiyak bakarrik?

-Bueno, bueno... guk bagenitun behiyak... Klaro, neska koskorak giñan, eta... bat bakit izena zula Ceferino. Pentsa, behiya zan, ta Ceferino. Ba nere aitak erosi zulako Ceferi... zeai, Ceferino izena zun gizon bati. Han, hor, basarri batekuai. Eta hola. Eta gero bakoitzak genitun geren behiyak. Hiru ahizpak ba... hola, ez? Oain, bestela izena-izena... ba ez, lotuta eoten zian eta bueno.

4.11. Aztiekin sinesten zuen apopiloa

- **Hizlaria(k)**: Altuna Etxeberria, Inaxi
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-015/017

- **Iraupena:** 0:01:41. **Hasi:** 00:46:11. **Bukatu:** 00:47:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak,
mitoak eta istorioak
- **Laburpena:** Aztiekin sinesten zuen apopiloa. Baserria nolakoa zen.

Transkripzioa

-[...] bazenutela bat, hori zer da?

-Ah bai, zan... ez ez, soldatakin.

-Soldatakin?

-Bai bai, soldatakin, hua zan gizon bat oso jatorra, baiño zan, aii ez dakit nola esan, gaurko egunian, bildurgarriya're bai alde batea, zeatik gabian, bueno genitun, gu bizi giñan gelak, "o sea" solairua, goiko, etxiak zun tartian malda bat, eta malda harek, malda hartan ba bihan zegon ikuilluba, ta gero malda hartan iyotzen ziñan, eta goiyan zegon etxeko sarrera, baldosakin ta, etxeko sarrera. Eta gero gorago, barrendik zeuden eskaillerak, eta goyen zeuden ganbara, eta gero bi gela, beren ohiyakin ta, bi gela. Eta gela hoiyetako batian iten zun lo. Eta beak ba, zeukan buruan ba zeuzkan gauza raruak, oso gauza raruak. Aztiyak ez dakit zer ta bakit zer ta, eta miñak zeuzkan nunbait ba, klaro, edadeko persona zan, ez dakit nik zenbat urte, ezta errexa kalkulatzia.

-Sorgiñetan-ta siñisten zun?

-Aztiyak bai, eta esaten zun aztiyak ematen zizkiola min haiek, eta aztiyak bai, aztiyak. Igual nabaitzen zenun ganbaran zebillela gabian, baiño oso ona zan eh, oso gizon ona zan bestela. Baiño aztiyatan siñisten zun, eta berak zitun min guztik eta gaitz guztik aztiyak ematen zizkiyon, bai.

4.12. Baserriko abereak: behiak, txerriak, oiloak

- **Hizlaria(k):** Zamora Malkorra, Juan
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-016/009
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 00:09:04. **Bukatu:** 00:10:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- **Laburpena:** Bederatzi-hamar esne behi eta idi pareia izaten zituzten. Txerriak ere bai: erosi eta hazi egiten zituzten. Gose garaian hiltzen zituzten. Odolkiak. Txerri-jana tabernetan batzen zen: ogi puskak, platano azala... Oiloak, arrautzak.

Transkripzioa

- Beatzi-hamar behi ta iri-paria ta zaldiya.

- Esne-behiak zian?

- Esne-behiyak beatzi. Beatzi-hamar edo... beti ez zian /etzian/ berdin-berdin izaten, baña... Ta geo, hayen umiak txekorrak beste... beste hanbeste edo inguru.

- Eta txerririk bai?

- Txerriyak e bai. Etxian ez zian /etzian/ [...] izaten txerra amaik ez. Geo,

erosita ekarri umiak... hola koxkorrak, hazi ta saldu.

- Eta txerririk ez zan hiltzen etxian?

- E?

- Txerri...

- Txerriya? Bai. Hiltzen giñun, bai. Urte batzutan, orduan, gose urtia pasa, izandu zan ta ordun hiltzen genduen bai txerriya re. Urten...

- Eta gero, odolkiyak... in?

- E?

- Odolkiyak gero?

- Odolkiyak e bai. Iten zian... emakumiak iten da. Jan e bai gustoa ta.

- Eta nork iten zitun odolkiyak?

- Amak zakin odolkiyak iten. Han Orexan e bai. Beti. Ohitua zan hua gaztetan ta. Amak eta... geo arrebak eta hola.

- Eta txerriei ze ematen zitzaion jaten?

- Txerriyai? Guk ibiltzen giñun zea... txerri jana esaten ziyoena. Zean biltzen... tabernetan o hoteletan biltzen zan... geatzen zana zean...

- Naranja azalak eta?

- Naranja azalak e bai... Ez zuen /etzuen/ nahi izaten. Platano azala hobia, nahiyo. Ta ogi puska ta saltsa zeako saltsa ta... kazueletako saltsa ematen giñun guk, ta beste arto pixkat igual baldin bazan ta holaxe.

- Ta oilorik bazenuten.

- Bai, oilluak e bai. Beste pixkat... beste dozena bat edo hoge bat edo. Hantxe. Ta arrautz batzuk eta etxeako ta... Geo pixkat saldu ta... holaxe.

4.13. Esnea partitzen; San Martin azokara zaldi-karroan

- **Hizlaria(k)**: Zamora Malkorra, Juan
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-016/010
- **Iraupena**: 0:01:05. **Hasi**: 00:10:56. **Bukatu**: 00:12:01
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k)**:
 Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
 Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- **Laburpena**: Esnea saltzen zuten, gehiena Gurutze Gorriara. Etxetara partitu eta San Martin plazan saldu ere bai. Aita-amak joaten ziren zaldi-karroan, egunero; ama saltzen geratzen zen. Barazkiak.

Transkripzioa

- Eta esnia saldu iten zenuten?

- Bai, esnia saldu. Guk eamaten giñun gehiyena... 'Cruz Roja' o Gurutze Gorria. Ta handik [...] hara ematen giñun. Portziyoik handina hara ematen giñun. Ta geo, beste pixkat plazan saldu ta... pisueta partitu re bai beste pixkat ta holaxe.

- Eta plazara nor... nor jutun zan? Plazara...

- Ama.

- Ta San Martin...

- San Martiñea, bai.

- Eta hola jutun zan?

- Zaldiya ta karruakin.

- Zaldia ta karruakin.

- Bai. Aita ta biyak jutun zian. [...] Ama hua han geatu, ta aita etxea etorri.

- Ta egunero juten zan?
- Egunero-egunero. Egunero. Jai ta aste. Egunero.
- Ta ze eramaten zun... karruan?
- Esnia, behintzat parte bat eta geo berdura. Berdura iten zana. Letxuga zala, aza, porrua ta iten zana... baina ta tomatia ta... eiten zana batzan. Ta hantxe.
- Sasoian sasoikua orduan?
- Bai, sasoian sasoikua.

4.14. Esnea saltzeko debekua

- **Hizlaria(k):** Zamora Malkorra, Juan
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-016/011
- **Iraupena:** 0:00:48. **Hasi:** 00:12:01. **Bukatu:** 00:12:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
 Baserrria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
 Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- **Laburpena:** Gurelesa sortu zenean, esnea saltzea debekatu zuten. Hala ere, segitu zuten pixka bat eramaten.

Transkripzioa

- Eon zan esnia partitzeko debekun bat, ez? Ez zuten uzten.
- Geo etorri zan Gurelesa jarri zanian, Gurelesak debekatu zun, harrek bilduko zitula danak, eta baserritarrek [...] txarra ematen zutela, ta ez dakit zer, ta badakit zer. Eta holako kontukin galazi guri, ta hari eman poderia, ta harek beak nahi dun guztiya in, ta harrek libre. Ba al dakizu zer gertatu zan?
- Baiña egoten zian trikimailluak esnia eramateko manta azpiyan gordeta ta? Manta azpiyan gordeta eramaten zutela batzuk esnia.
- Bai, esaten zuen pixkat eramaten zuela. Guk eramaten genun zea, gurutze gorria ta pixka bat bai, lehen bezela ez, baiño eramaten gendun.

4.15. "Kizkia", sagar motak eta kupelak

- **Hizlaria(k):** Zamora Malkorra, Juan
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-016/026
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 00:34:15. **Bukatu:** 00:36:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Agirre, Eli
- **Gaia(k):**
 Baserrria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
 Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak
 Baserrria » Baserriko lanak » Sagarra, sagastiak
- **Laburpena:** Sagarra batzeko, "kizkia" eta saskia. Sagar motak: patzoloa, mozoloa, gezamina, merkelina... Kupelen neurriak; idiekin eramaten zituzten.

Transkripzioa

- Sagarra batzeko, kizkitza erabiltzen zan?
- Bai, hua bai, kizkiya. Batzuk eskuakin igual aitzen zian baiño guk, gu beti kizkiyakin, ta normalian kizkiyakin.
- Kizkiya, ta saskiya.
- Saskiya, bai, kirtenakin. Ta kizkiya hartu ta "tak" kirtenian jo ta "ttak" ateatzen da.
- Eta ze sagar klase zan, nola zun izena? Bat baiño gehio zeuden, nahastuta?
- Izenak, guk izenez [...]. Patzoluta ta, mozoluta ta, gezamiña ta, potrokillua ta, txoixarra ta, gezazuriya ta, sendisagarra ta, merkeliña ta [...].
- Eta, batzuk izango zian gozuauak beste batzuk baiño.
- Bai, bai. Merkeliña mikatzagua, ta zea zan gogorra ta, zea, mozoluta're mikatza zan baiño ona, sagardua iteko, ona e? Hola, baliyo haundiya izaten zan, ta patzuelua earra zan. Ta geo, Bixkaizaharra're bazan, beste era batekua, gogorra izaten zan, sekua. Ta...
- Zuek orduan sagasti haundiya zea...
- Ba ordun, garai hartan dana sagastiya zan e? Gure garairako pixkat ai zian galtzen ta, baiño orduan dana sagastiya zan, terreno guztik sagastiyak zian ordun. Bai.
- Eta zenbat kupel betetzen zian, horko sagarduakin?
- Guk zazpi kupela giñun. Zazpi kupela, hiru millakuak eta laukuak, lau t'erdikuak eta hola, zazpi. Hoge bat milla litro, hogeita bi, ez dakit, hola inguru hoi.
- Eta gero nola eramaten zan sagardotegiraiño?
- Bai, zea, beste barrika batian. Gurdin jarri barrika ta, zea, bostehun litro eo milla litro eo, holako bat eta idiyakin.

4.16. Sagar motak eta sagardoa

- **Hizlaria(k)**: Urkiola Loinaz, Jose Mari
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-029/019
- **Iraupena**: 0:02:18. **Hasi**: 00:16:15. **Bukatu**: 00:18:33
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
 - Baserría » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
 - Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak
 - Baserría » Baserriko lanak » Sagarra, sagastiak
- **Laburpena**: Sagarra, etxean bazuten nahikoa. Orain kanpotik ekartzen dute. Sagar motak: txalaka, Goikoetxe, Bixkaia, txori-sagarra... Orain askoz berdinagoa egiten da sagardoa. Baldearekin betetzen zuten upela, lan ederra!

Transkripzioa

- Eta hori prozesua, sagarrak, nundik ekartzen zian?
- Sagarrak, ordun? Sagarrak hemen nahikua izaten zan. Bai zeatikan ez zan oan bezela iten ta, oain sikiera oain juten zea ta, eozein saardoteitan ta, zenbat dazka ta harrek hoge upela dauzka ta bestiak berrogei baazka ta, betetzeko kanpotik ekartzen dute. Baiño hemen ordun, gue estiloako nahikua zeatzen zan, hiru-lau bat basarritan, nahiko saarra izaten zan. Ta etxian'e, etxian'e bastante saarra izaten zan.
- Eta ze sagar klase? Ze sagar klase?

-Sagarra? Bueno, ordun zan 'txalaka' asko, 'urdaniturriya', eta bestea, 'goiko etxe' sagarra, ta 'bixkaiya''re bai, eta beste, 'txorixaharra', 'errege saar' hori ez, 'errege saar' hori geoztikan hasi zan, zeatzen, 'reineta' hori, 'errege saar' hori bai. Geo hasi zan. Bai. Bastante bariatua, bai.

-Ta batzuk mikatzak, eta bestiak gozuak? Batzuk mikatzagoak izango dia, sagar batzuk?

-Ah mikatzaguak eta bestiak, bai, bai.

-Komeni nahastia, bi klase? Ondo irteteko?

-Klaro, klaro. Ordun, ordun pasatzen zan, zuk iten zenun, toki batetik ekartzen zenun ta igual, hua jota sartzen zenun ta, gozuaua ateatzen zitzaizun ta hurrungo tandakua igual gaziyoua, txalakana. Oain iten da igual, igualoua. Jendiak esaten du: "oan sagardua igualoua iten da". Klaro oain daude makinaiyak, tolarian oain sagarra gozua, mikatzana, ta denak in, eta gero bonbakin, partitzen dezu upeleta. Ta ya mezklatua dijua hua, baiño lehen iten badezu zea, txalaka saarra, hua hartu ta baldia, baldiakin betetzen genun, baldiakin upela betetzen. Oh, lana, bueno! Lana in deu... Oain ez da, saardua itia ez da lana, lana ez da.

4.17. Bazkaltzeko, denak batetik

- **Hizlaria(k)**: Urkiola Loinaz, Jose Mari
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-029/033
- **Iraupena**: 0:00:55. **Hasi**: 00:30:03. **Bukatu**: 00:30:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Eider
- **Gaia(k)**:
Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- **Laburpena**: Zer bazkaltzen zuten. Zopa, eta babarruna urte guztian. Denak batetik, koilararekin, txandaka.

Transkripzioa

- Bazkaldu?

- Bai.

- Bueno, jateko plato gutxi: sopa, ta geo pues babarruna urte guztin. Plato babarruna "y vale". Ta gaiñea zea iten genun e? Fuente batetik; bota fuente batea babarruna ta bost-sei lagun [...] ta kutxariakin. Eta zuk zuk beste kolpe bat eta hurrena bestiak eta zuk itxoin, txanda etortzian.

- Azkar ibili behar!

- Azkar, gosiak baldin bazauden...

4.18. Pilotak nola egiten zituzten

- **Hizlaria(k)**: Aierbe Iraola, Joxe
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Ansa, Ainhua - Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-040/004
- **Iraupena**: 0:03:19. **Hasi**: 00:08:04. **Bukatu**: 00:11:23
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia

- **Gaia(k):**

Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
Aisia » Kirola » Pilota

- **Laburpena:** Pilotak nola egiten zituzten, barruan kortxoa sartuta. Gaietarik, larrua. Santo Tomas egunean errenta ordaintzera joaten zen aita, eta beti zerbait ekartzen zien. "Kizkia".

Transkripzioa

-Eta zuek indako pilotak... nola iten ziran pelotak?

- Nola egiten zian? Ba barruan kortxo bat... eozin botilla, kortxo bat borobildu, labanakin ta borobildu, forma eman ta geo barrenen hariyakin... "Hau hariyau hobea dek bestea baiño", ta hariya bueltaka-bueltaka-bueltaka pelota bere neurrikua egin arte, bai. Eta... hariya nundik sortzen genun? Ba... askotan etxian galtzerdiyak puskatuak izaten zian, berriyak baiño gehio noski, puskatutakuak. Ta haiek errex askatzen genitun, e... muturretik hasi ta tira hariyai ta errez askatzen, earki ikasi genun askatzen hariyak. Ta ama erritan: "Nun dek hemengo galderdiyai, bestia nun dek?". "Ez dakit, ama, ez dakit nun izango dan". Ta zea, pelota inda! Ta harekin egiten, ematen geniyon be neurriya, estu-estu ta kortxo, barruko kortxuak halako toke bat ematen zion, halako hots berezi bat ateratzen zun zea, pareta jotakuan edo, e. Eta gero, klaro, ikasi in genun ta, anai zaharrena artista zan hortan, larrua ere jartzen genion gaiñetik; larrua ere, zapata zaharren bat... zapatan mingaiña esaten diogu guk, zapatan mingaiña, barruan... ez dakit nola deitzen zaion erderaz. Mingaiña, zapatan mingaiña. -"Lengüeta".

-"Lengüeta", o. Bai, hori, hori. Ba hoik, zapata zaharren bati hoiek kendu ta eman forma pelota... Hortarako aitag tarteka-tarteka, hola txekorra saltzen zunean edo, Santo Tomas egunean edo... errenta ordaintzea Donostira juten zan, ta eun berezi, seiñalatu hoietan beti zerbait ekartzen zigun etxea, ta askotan pelota bat. Ta pelota harekin bagenekin ze forma o egitura eman behar zitzayon ta geok josten aritzen giñan, larrua jartzen ta, guk indako pelotak, bai, bai. Klaro, bestela ez genun izaten ta. Baiño behin busti ezkeo akabo, ez zun baliyo.

-Ez?

-Su ondoan jarri lehortzen, su ondoan jarri ta hurrengo eguneako a, ba... boteka.

-Barkatu, e. Pelotan barrengo kortxo horri beste izenik...

-Kixkia.

-Kixkiya, ezta?

-Bai, bai. Kixkiyik ez genun. Bai, kizkiya, hoi izaten da, e...

-Gogorra da hoi...

-Hestiakin o... arkumeen hestiakin indako... oso gogorra izaten da bai, hori. Gutzako gogorregia seguraski. Baiño haiek, e, kizki hoiek, e... buf, oso berandu iritsi zian guregana. Ta kortxua, gauzik errexena kortxuakin. Kizkia, bai, arrazoi dezu. Kizki.

4.19. Aitak Goierriko ohiturak ekarri zituen Altzara

- **Hizlaria(k):** Aierbe Iraola, Joxe
- **Elkarrizketatzailea(k):** Ansa, Ainhoa - Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-040/008
- **Iraupena:** 0:02:42. **Hasi:** 00:13:58. **Bukatu:** 00:16:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

- **Gaia(k):**

Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua
 Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
 Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

- **Laburpena:** Aita berrizalea zen. Gaintzakoa zen, eta Goierriko ohitura asko ekarri zituen Altzara. Gazta egiten zuen, sokak, gurina... Txondorra ere egin zuen. Aparejuak konpontzen zituen. Gaztaina mentuak ekartzen zituen txertatzeko. Eztia ere ateratzen zuen.

Transkripzioa

Aita zana gauza —esan det— berritzaillea zan ta Goierriko gauz asko ekarri zitun honea; han ikasitakoak hemen egiten zitun. Bea artzantzan ibilia zan ta ordun gazta egiten, sokak egiten, guriña o mantekilla´re bai egiten zun etxeko behi-esneakin, ardirik ez zan ta. Gero txondarra, txondarra´re egin izandu du, egin izan zun gure aitak. Egurra bastante bazan garai hartan, baso dexente ta txondarra´re... Gero edozein aparejuak eo “apejuak”, “aperos”. Arrantzako “aperos”. Aparejuak eo. “Aparejo” ez dakit... Haik, behintzat, haiek konpontzen-ta´re. Eta gero gaztaiña´re dezente bazan gurian eta Goierritik ekarri, zeak, mentuak. Mentua da txertatzen danian sartzen zaion zea, enborrai, mentua, ez dakit erderaz nola dun izena. Txertatu, e, gaztain klase bat. Hemen gaztaiñak txertatu gabe ematen du, baiña ez du ona ematen. Ordun, gure aitona zana, Gaintzakoa —aita´re Gaintzakoa— hua etortzen zanian harek ekartzen zizkion mentuak txertatzeko zeak. Txertatuta. Gaztaiñak txertatzen ta danetatik iten zun prueba. Hori bai, hango gauzak. Gero erlezaintzan ere bai. Eztiya´re iten zun, ateatzen zun eztiya´re. Hemen nik ez nun ikusten iya iñor, hola, lan hoiek egiten. Eta hemengo gauzak ere hara badakit eramaten zitula, baratzako gauzak-eta nola egin behar zian ta, han baratzik ez baita ibiltzen Goierri alde hortan /aldiortan/. Oso gutxi. Etxeko pasadizua egiteko, ba, ez dakit aza batzuk edo... tomate ta holako gauzik... O porru batzuk o zerbait bai. Baiño baratzeko gauzak´e han erakusten-ta uste det aitzen zala. Bai, hortan ez zun diru asko irabaziko, baiña gauz asko probatu bai.

4.20. Sokak egiten, zaldi zurdekin

- **Hizlaria(k):** Aierbe Iraola, Joxe
- **Elkarrizketatzailea(k):** Ansa, Ainhoa - Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-040/009
- **Iraupena:** 0:02:59. **Hasi:** 00:16:40. **Bukatu:** 00:19:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
 Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
 Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- **Laburpena:** Sokak nola egiten zituen aitak, behien eta zaldien zurdekin. Haria egiten zuen, eta gero bihurritu. Sokak zertarako ziren. Uztarrian "burutakoa" lotzen. Auzokoei ere egiten zizkien sokak.

Transkripzioa

- Sokak behiaren zurdearekin; behien isetseko illea, “zurdea” deitzen zaio. Eta zaldi-illea ere bai. Gurean ez zan zaldirik, baiño auzoan bai. Ta zaldiyak isetsa luzea izaten du ta zurdea ere bai, luzea. Eta horregatik esaten zun sokak iteko zaldi-zurdea bezelakorik ez zala, luzea zalako. Hariya iteko asko laguntzen zion horrek. Eta behi eta zaldi zurdeakin [ez dakit] nahastuta

edo ez dakit nola egiten zun, baiño hariya beak egiten zun ta soka nola egiten zun, ba: lehendabizi hariyai metro asko. Hari mehe bat, tankera hontakoa edo hola. Eta gero bi palanka jarri; bat, segun ze luzerakoa nahi zun soka, ba, palanka bat jarri han, bestea hemen jarri ta bueltak emanez, bihurrituz, bihurrituz, bihurrituz. Zea, bihurrituz. Lehenbizi holako bi jarri, gero bikin beste bi jarri ta gero lau ta azkenean zortzi o ez dakit zenbat harikin egiten zun soka. Baiño soka ederrak, e! Zertarako? Ba, etxean belarra bizkarrean ematen zan; sortak iteko. Bizkarrean ibiltzen genun guk gehiena, malkarra o aldapa zan ta. Eta batipat behi... behi-pare o ... uztarriyan gaiñeko ardi... “burutakua” esaten geniyon, ardi larruakin. Uztarria ta eriak tapatu ta hua lotzeko. Uztarriyan zea hori, gaiñeko hori.

- Kopetekua?

- Kopetekua lotzeko zeak dia...

- A! Beste...

- Bai, uztarriyak ditun kurteriak. Baiño hau da burutakua. Ardi-larru hori uztarriyan gaiñian jarri ta pasa, hola, kruzatuta pasa ta hua lotzeko. Ta harek, soka horrek, soka illuna izaten zan normalian, ta burukua, berriz, ardi-larru ille txuri-txuriyakin, oso dotore geratzen zan. Oso dotore. Eta auzoko baserrietan ere, klaro, zurdiak... “Zuek behi-zurdeak jaso ta nik denbora detenian —negu partean edo, hola, lanik ez zanean—nik egingo dizuet soka”. Ta auzokoai’re dexente. Beti hola aitzen zan beti.

4.21. Arkumea tokatu zitzaionekoa

- **Hizlaria(k)**: Olabiaga Etxabe, Maritxu
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Ansa, Ainhoa - Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-046/005
- **Iraupena**: 0:02:36. **Hasi**: 00:08:24. **Bukatu**: 00:11:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- **Laburpena**: Arkumea tokatu zitzaion, ikastolako zozketa batean. Biberoiarekin hazi zuten. Txuri txakurra eta biak Gaztelura joaten ziren. Bizilekuz aldatu zirenean, baserri batera bidali zuten arkumea, eta ondoren zer gertatu zen kontatzen du. Perico zuen izena.

Transkripzioa

-Arkumia edo tokatu zitzaizun.

-Bai. Iten zuten urtian... ba Pazko Eguneako edo izango zan, ez naiz goatzen ze eguna, iten zuten arkumia rifatu, juten giñanai. Eta nei tokatu zitzaidan. Ta zea, biberoiakin hazi genun. Eta geneukan txakur bat, Txuri deitzen giñona. Eta biyok juten zian Gaztelua, bakarrik. Eta gero balkoitikan etxea deitzen giñun: Txuri, Txuri!, txakurrai, eta biyak etortzen zian /etortzentzian/ etxea. Eta han trantsito haundiya zan gure etxian eta han jarri genun lastuakin ta /da/ horrela, lo iteko arkumiak. Bestia eozein tokitan zakurrak lo iten zun ta kito. Ta baiño kosta zitzaigun arkumia, jesuus! Moldatzen giñun dana: eman biberoia ta dana, ta ni ohira jun baiño leno han zeon nere ohiyea gañean arkumia. Oi ama, ze abanta ematen zun harek! Bai, bai.

-Eta pena emango zizun gero arkumia kentziak...

-A, ez dakizu ze in ziguten /intziguten/, gaiñea! Honbre! Halako ederra in zan /intzan/, haundiya ta zea, eta biyak ibiltzen zian, txakurra ta bea. Baiñon hortikan jun giñan Calle Campanario beatzi hirugarren bizitzara. Eta aitag esan zun /esantzun/: “Ez, ezin deu eaman arkumia ta txakurra hara”; hirugarren bizitza, gaiñea. Eta bueno, ba beak ezautze(n) zula basarriya zeukan bat, eta uste det /ustet/ gaiñea zala... Kaperotxipinekua izan behar zun, nere aitan barkuen jabia. Hitz ein zun aitag, eta baietz, tokiya bazeola arkumiantzako, jakiña! Eaman, eta halako batian arkume erdi bat, buruik eta ezerre gabe, eta nola nere aitai opari asko iten ziyoten, bai pasteileiko gauzak, tartak eta hola, holako gauzak asko iten zioten, eta bueno, ba opari bat. Opari bat? Gure Perico! Hil, eta ala, guri ezer esan gabe. Jo, ze... ez genun jan, e! O, Jesus! Gure Perico nola jango genun! Ezta, ezta... ne amak labian jarri zun, baiñon guk ez genun jan. Baiño jan zun nere izeba Ramonita [...]; Estellatik etorri zian hoiyek gue etxea, beaiyek konejuak ekarri zuten, baiñon arkumia jan zuten!

-Truke ona da.

-Bai, bai. Guk ez konejoik eta ez arkumeik! Konejua ez zitzaigun sartzen ta /da/ arkumia ba... Perico zan ta ez, ez gendun jan.

4.22. Sagardoa egiteko prozesua

- **Hizlaria(k)**: Anabitarte Guruzeaga, Pakita
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-048/021
- **Iraupena**: 0:03:28. **Hasi**: 00:36:51. **Bukatu**: 00:40:19
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Baserria » Baserriko lanak » Sagardogintza
Euskara » Lexikoa
- **Laburpena**: Gerra izan zen bitartean, emakumeak bakarrik zeuden sagardoa egiteko. Kamioietan ekartzen zuten sagarra Oriotik. Zakuak bizkarrean hartuta igotzen zituzten ganbarara, eta han hustu. Behean zeuden txikitzeko makina eta dolarea. Zukua tina handi batera joaten zen. Ardatzak. Nola prentsatzzen zen, egunean bitan. Kupelak. Patsa oso gustura jaten zuen ganaduak, lastoarekin nahastuta. Hankekin ere zanpatzen zuten.

Transkripzioa

<p>- Gerrako urte hoitan ze iten zenun?</p>

<p>- Ba gerra izan zan bitartian, ba, klaro, geunden emakumiak bakarrik. Bakarrik.</p>

<p>- Sagardua nola iten zenuten?</p>

<p>- Ba, sagardua…</p>

<p>- Nola ekartzen zenuten sagardua Oriyotik?</p>

<p>- Bai, beida, Oriyotik etortzen zian kamioiyian, ya kamioi bat… Hor Mirakutzan bazeon gizon bat, kamioia denboa hoitako zaharrak, kajoikuak, eta zakuetan. Ta hor atzetikan, konparaziyo batea, zeon baserriya… ba nola esango dizut /esangoizut/? ba hola baserriya ta biria hemen ta hortikan maldatxo bat zeukan ta hor sartzen zan atzetikan balitzake aurreneko planua, iyotzeko, tolarian sartzeko. Eta gero tolarian sartu, zakua bizkarrian hartu ta eskailleratikan iyo ta ganbarara. Eta han ganbaran zakua han utzi. Eta gero ya bere garaian ya, ba, bueno, kupelak- eta ya preparatuak zeotzela, garbiyak eta denak, ba, ordun eiten zan

zakuak hustu ganbaran bertan eta han tranpilla bat bazeukan hau baiño haundiyo eta han eskobariakin zulotikan eta makina zeon traka-traka-traka-traka-traka behetikan atera zan eta han behiyan eoten zan bat pala batekin nahastutzeko tolarian barrenen. Nahastu zeo, ya sagarra txikitua, eta gero ya nahastuan ein bihar zan, ba, konparaziyo batea, ze esango dizut? ba hau hola [tolaria] haundiya, baiño ein bihar zizun sagarra ba jarri hola pillan, hemen pasilluak… e? Haren zeo, zumua, bazterretikan, baxtar hontan zeon xulo bat eta hemendikan juten zan tina haundi batea. Eta gero pixkanan-pixkanan, zeak, ardatzak zeozten, bat hemen eta bestia hemen, eta gero zeozten egurrak. Aurrena, zeo, kanalito batzuek jarri hola, kanalito batzuk. Gero egurrak, zabalak, hola, estilo hontan. Eta gero tronko batzuek [han] kontra-kontra batzuk eta gero beste batzuk hola. Eta gero ya hartzen zan zeo, makina ardatza, pixkanan-pixkanan motorrakin jeisten zian ta harekin bultzata, bultzata, bultzata zumoak atera arte bere kanal hoietatikan. Eta hortikan hortikan txulo hortatikan tina haundiya zeon hortikan eta gero hortikan zabaldu kupeleta.</p>
<p>- Prentsatu zenbat aldiz ein bihar zan?</p>
<p>- Ui... egunian bitan, egunian bitan iten zan hori. Eta gero ya pixkanan-pixkanan gelditzen zan , zeo, patza, osea, gogorra, ya zumoik ez zeola / etzeola/. Eta zeo hura han gelditzen zan arrastua ganaduantzako lastuakin nahastuta oso gustora jaten zuten eta alimento haundiya emen zeukan. Hala esaten ziguten, zeo, beteinayua. Eta “Bai, bai, bai, eman lasai”. Eta, zeo, lastuakin nahastu eta hura jaten zuten. Bai. Eta gero, klaro, [izaten zan] asko eta [genun] beste zulo bat eta hara botatzen zan sobratzen zana [pixkana-mixkana harti] eta gero hankakin aitzen giñan zanpatzen.</p>
<p>- A bai?</p>
<p>- Bai, ondo xehatzeko, klaro, bestela eingo zan zeatu, e? igual, zeo, lizundu o hola. Eta hankakin zanpatu-zanpatu-zanpatu eta gero egunian bihar zan zeakin, sardiakin, atera pixkana eta gero ganaduei eman. Eta hola iten [ziun]… hola iten giñun lana. Eta gero, ba, klaro, ya hori dena desagertu zan.</p>

4.23. Besteren etxeetan lanean

- **Hizlaria(k):** Arrillaga Mendiluze, Joxepa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-062/007
- **Iraupena:** 0:03:55. **Hasi:** 00:18:17. **Bukatu:** 00:22:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 - Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroztera
 - Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
 - Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
 - Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
 - Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak
 - Lanbideak » Neskameak
- **Laburpena:** Emakume batengana joaten zen, behiak gobernatzera eta garbiketarako egitera, egunero. Etxeko lurra eskobillarekin igurtzita garbitzen zen, belauniko, ohola zuritu arte. Alargundutako emakume batentzat lanean ere 15 urte egin zituen, Igeldon. Amak esnea partitzen

zuen, etxez etxe. Bi-hiru behi izaten zituzten. Tomatea ere eramaten zuen batzuetan, saltzeko.

Transkripzioa

-Eta hori, astian zenbat egunetan?
-Nik, e, nik aste guztiya pasa behar izaten nun han. Behi bat´e bazakan, ta harengatik ba eguneko pezta emango ziala, ta astian zazpi pezta. Duro zillarra ta bi peztako zillarra askotan ematen xixkian nei emakumi harek.
-Ta zure lana zein izaten zan, emakume harentzat behiyakin...?
-Behiya gobernatu ta...
-Jetzi ta...?
-Bai. Behiya gobernatu ta... etxea etortzen nitzen ni. Ordubete o igual pasatzen nun batian ta bestian bi ordu igual, ta bestian atsaldia igual ta... etxea etortzen nitzen.
-Eta orduan, gobara itiaz aparte, e, iten zenitun beste lan batzuk...
-Bai.
-Behiyak gobernatu ta...
-Bai, hoixe, batzuk, bai.
-Eta besterik? Ez dakit, garbiketarik ala...?
-Bai, bai. Gobara bestiakin batian garbiketa iten genun! Fregatu´re bai zea, etxia.
-A bai, e?
-Eskobillakin ta zatarrakin. Ez oain bezela.
-Eskobillakin?
-Eskobilla in, i-igurtzi in hola, ta holaxe...
-Belauniko jarrita?
-Bai hoxe, belauniko!
-Eta argizariya...
-Ez, ez, ez zitzaion argizarik garai hartan ematen!
-Ez zan ematen?
-Ez. Nik ez nun ezautu, garai hartan.
-Orduan brillua atea arte...
-Zui-zurixa eoten zan... brillua ez zun izaten. Zuriya. Ohola, ohola zui-zuriya.
-Zui-zuriya, lurra?
-Bai. Ohola. Zetan, ohola, kuartuetan ta ohola. Pasillun ta eskaillerak-ta oholezkuak izaten zian garai haiyetan.
-Orduan umetatik in dezu lana.
-Hoi bai! Hoi hala in det. Ta geo... han sartu nitzan ta geo hasi nitzan goiyen hor basarri batian... deitu zien. Alargundu zan, ta alargunak. Ta hamabost urte harekin pasa nitun. Baiño harekin pasa nitun: jatena in... behiyak zauzkan, behiyak gobernatu, azpik zeatu... holako lanak iten. Ta bea ondo ez zeonian, beai kaso in... holako zeak iten. Hamabost urtian ibili nitzan, baiño beti ez, eunero ez. Batzutan etxian eoten nitzen.
-Etxian´e egongo zan lana?
-Bai. Ez gutxi! Eoten zen.
-Eta etxequak gobara... zure amak-eta gobara iten zuten?
-Ez, ez, ez.
-Zure amak nahiko lan zun hainbeste umekin...
-Hainbeste umekin ta ganaukin, haik ta zeatzeko... Goizian kalea jun ta esniak partitu iten zian etxez etxe garai batian, e?
-Amak partitzen zun esnia?
-Bai, bai, etxez etxe.
-Eta nola juten zan? Astuakin...
-Astuakin.

-Eta ze: bi marmita ala...?
 -Ahal zan... zeona. Zeona.
 -Zenbat behi izaten zian?
 -Bi o, bi o hiru eukitzen giñun. Amak bakarrik ze eukiko zitun ba! Geok iteko gauza jarri giñan bitarte. Geo hobeto, gauza jarri giñanian.
 -Eta bera juten zan esnia partitzera...
 -Bai, ta etxez etxe, etxez etxe partitzen zun harek!
 -Antiguan?
 -A, bai, Antiguan. Donostira´e juten zan. Jun izandu naiz ni´re bea ezian. Bea haurra iteko-ta hola ta... jun izandu naiz.
 -Eta arrautzak eta berdura-ta... eramaten zitun ala ez?
 -Bai. Tomatia zan garayian-ta tomate pixkat, ta gero bai... gu laneako gauza jarri giñanian, bien bitartian harek gauza gutxi iten zun gajuak. Aita ez zitzaion... harrobin zabilhela bai, asko laguntzen zion harrobin zabilhena... baiño behin hasi zanian obretan... goizian jun ta gabian etorri! Bakizu ze izaten dan...
 -Ta zuek bakarrik.
 -Bai. Halaxe bizitu gea gu.

4.24. Atsolorrak: jaioberria bisitatzen

- **Hizlaria(k):** Arrillaga Mendiluze, Joxepa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-062/010
- **Iraupena:** 0:02:23. **Hasi:** 00:30:10. **Bukatu:** 00:32:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
 Aisia » Jai-giroa » Etxe barruko ospakizunak
 Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- **Laburpena:** "Atsolorra", haur jaioberria bisitzeko ohitura. Inguruko baserrietako emakumeak joaten ziren, meriendatzera, opariarekin: dirua, jana, arropak... Oso umetan hasi zen bera atsolorretara joaten. Atea zabalik egoten zen baserrietan.

Transkripzioa

-Eta gero, bazeon ohitura, haurra jaio eta gero, inguruko baserrietatik bisitan juteko?
 -A, bai. Bai, bai. Garai batian bai.
 -Nola zun izena horrek?
 -Atso-lorra.
 -Atso-lorra?
 -Bai. Auzoko andre, atso guztik etortzen zien, meriendatzea etxea. Bixita iten zuen, ahal zuena ematen zuen, beren gauzak iten zituen ta... atso-lorra.
 -Zer eramaten zan, janariya ta?
 -Bai. Jatennen bat... merienda ematen zitzaion. Txokolatia o eozin gauza.
 -Eta hori umia jaio ta zenbat denborara?
 -Zea, ez dakit ba... gurian bost egunekin o zazpikin ta hola izaten zian ta... ez dakit. Ahal zunak ahal zun bezela iten zun.
 -Eta orduan eguna jartzen zan, ta ingurukuak... eta emakumiak bakarrik.
 -Bai, emakumiak bakarrik.

-Eta nun elkartzen ziñeten?
 -Etxian.
 -Ganbaran ala...?
 -Gu hemen, ba tokiya bazan hemen! Hemen bazan tokiya!
 -Eta egun hortan zer, gizonak kanpora?
 -Bai, guria behintzat bai, ez zan arrimatuko! Guria behintzat bai.
 -Eta umiandako erregalorik-eta ekartzen zan?
 -Bai. Bai. Ekartzen zuen. Etortzen zianak danak ekartzen zuen zeoze.
 -Jatekua bakarrik ez, orduan. Igual erropatxon bat edo...
 - Erropatxua o diruba o, danak ekartzen zuen zeoze.
 -Eta asko elkartzen ziñeten? Inguruko baserri guztietakuak?
 -Bai, bai, bai ta parienterik baldin bazan, izebik baldin bazan, ta lehengusua bazan, ta emakumiak asko.
 -Emakumiak eta umiak ere bai, ala?
 -Ez, ez... umeik ez. Bueno, ni neroni egiya esan gaztetatik ibiliya naiz, e, atso-lorran! Ni bai! Hola bi edo tokatu... bata Arkaitzan tokatu zan ta bestia zean ta... amak esan zian: "Jun hai holako tokita!". Ta ni harea ta bea bestea.
 -Ta han meriendatu, berriketa...
 -Bai. Ta etxea.
 -Orduan, harreman haundiya zegon...
 -Hemen, jesus, bai! Oain bezela ez pentsatu atia itxia egon bihar zenunik garai hartan, e. Atia zabalik egoten zan ordun. Oain gaude jarrik hola.
 -Orduan atia zabalik lehen.
 -Bai, bai, bai. Garai hartan atia zabalik zan.

4.25. Zapia jartzeko moduak

- **Hizlaria(k)**: Arrillaga Mendiluze, Joxepa
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-062/030
- **Iraupena**: 0:02:38. **Hasi**: 01:08:34. **Bukatu**: 01:11:12
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
 Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
 Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
 Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
 Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
 Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Orrazkerak
- **Laburpena**: Zapia buruan duela ibili izan da beti. Garai bateko amonek zapia nola janzten zuten erakusten du. Zapia beltza izaten zen; amantala ere bai, esne partitzera joateko. Lanerako, abarkak.

Transkripzioa

-Eta ikusten zaitut buruan paiñe... buruan zapiyakin.
 -Ni beti hala ibiltzen naiz.
 -Beti? Eta lehen, lehen e...
 -Ni beti.
 -Eta lehen zapia erabiltzeko ohitura gehiyo zeon, ezta?
 -Bai.
 -Oin ez da ikusten asko...
 -A ni nola aitzen naizen...

-Umetatik jartzen zan zapiya ala gero?
-Gero, gero, bai.
-Hori, zenbat urtekin jartzen da zapiya edo...?
-Ez dakit. Ez dizut esango. Lehen, garai batian holaxe jartzen zian, hemendik behetik gora...
-Eta koloria?
-Beti hau, klasi hau.
-Beti hori, klase hori?
-Bai.
-Aaaaaaaa.
-Hola jartzen zan garai batian, nik beste aldea ibiltzen det baiño... hola.
-Hola jartzen zan, e?
-Bai. Amonak-eta hola...
-Amonak-eta beltza, ez?
-Bai.
-Ze honek badazka...
-Bai, pintxorrek dazka... Holaxe.
-Aaaa... ikusi.
-Gizonak txapela eta emakumiak zapiya, hola.
-Bai.
-Eta hori euzkiyandako eta...
-Bai, danatzat.
-Danantzat, ez? E... neguan berotu ere ingo du ta...
-Jesus! Bai.
-Eta amantalak-eta... amantal beltza erabiltzen zan?
-Bai, amantala beltza ibiltzen zan, hor badakat nik oaindik, lehengon batian ikusita nun maletan han zeola.
-Amantal beltza ta...
-Esne partitzea juteko ta...
-Bai, beti beltza?
-Bai.
-Ta poltsikuekin?
-Bi patrikakin.
-Bi poltsiko, hor e... dirua-ta sartzeko ta...
-Atzian lotu... hola ibiltzen giñen gu.
-Eta oiñetakuak?
-Oiñetakuak, "en general" hoik eosteko... hoik, hemen ibiltzeko, nik holakuak. Abarkak.
-Abarkak?
-Bai. "En general" bai, etxian ibiltzeko. Oin beste batzuk ibiltzen tut, etxian sukaldian nabillenan, baiño "en general" hola kanpuan-ta ibiltzeko hoik. Bueno...
-Abarkak.
-Bai.
-Eta abarkak bakarrik ez zian erabiliko... beste oiñetako batzuk ere bai, ez?
-Bai, ibiltzen zian. Zapatillak esaten giñun.
-Zapatillak.
-Bai.
-Eta nola zeuden inda? Telazkuak?
-Bai.
-Telazko zapatillak?
-Bai.

4.26. Oiloak libre ibiltzen ziren

- **Hizlaria(k):** Zendoia Garmendia, Antonio
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-063/004
- **Iraupena:** 0:02:01. **Hasi:** 00:05:57. **Bukatu:** 00:07:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- **Laburpena:** Oiloei artoa ematen zieten jateko. Orduan oiloek ez zituzten urte guztian jartzen arrautzak; udala aldean geldialdia egiten zuten. Libre egoten ziren zizareak edo belarra janez. Oilarrak goizean goiz hasten ziren kantari. Arrautzak egiteko toki jakinak zituzten etxean, baina noizean behin etxetik kanpo ere egiten zituzten. Txitak udaberrian ateratzen ziren.

Transkripzioa

- Eta arbia eta... animalientzat zer jartzen zan?
- Animalientzat?
- Bai, artua ta...?
- Ba, animalientzat bai. Txarrientzat bai ta oilluentzat. Oilluak artua. Urte guztin artua jaten zun oilluak. Ta arrautzak´e bai arrautza onak e, artua janda.
- Bai, e?
- Oain urte guztin... Arrautza oain urte guztin iten due oilluak, baiño ordun ez, e! Ordun primabera izaten zan oilluak arrautza iteko. Karnabaletan ta hola.
- Eta bestela ez, e?
- Geo behin uda ezkeo, oilluak ya detenida iten zun, geldituta egoten zan in be ta geo ostea hasten zan baiño... Bai.
- Eta libre ibiltzen zian?
- Libre, libre. Artua atarin botatzen ziñon artua, jaten zuen ta jun ta... Gero belarra o txitxariak o janda ibiltzen zian ta geo berriz etorri ta jan ta... Oillua goizo esnatzen da gaiñea, e! Illuntzean goiz erretiratu ta goizian goiz jeiki oilluak. Ta oillarra bai kantari goizian goiz asko! Behin o behin tabernatik o hola berandu xamar, nesketa junda eo, etortzeakuan eo, etxera sarreran igual oillarra kukurruka.
- Eta arrautzak nun jarri...
- Ba! Izaten zituen etxian, hola, toki jakiñak.
- Bai, beti toki...
- Bai, bai. Izaten zian kanpuan iten zituenak e!
- Eta orduan argi ibili bihar!
- Bai, ta, zea, "kolkatu" ez dakit nola... entenditzen dezun "kolka" ze izaten zan. Oillua zeatzen zanian. Arrautzak, konparazio bateako, etxetik kanpoa in. Hor badao... hau ordun... baso txiki hoi /txikiyoi/ "txara" esaten giñon horri, hor daon hoi. Eta hoi da beheko basarri hortakua. Beno, oan [Anozen villa] dao oan hor. Hoi [Maradita] basarri hoi /basarriyoi/ zan, Joxe Mari [...]. Ta horrena da hoi. Ta oilluak jun horrea ta kabia in bertan. Oillua falta, baiño ez jakin. Txitok atea ta etorri izango zan txituakin etxera oillua hortik, txara hortatik. Bai. Bere txituak ditula, oillua etxera.
- Orduan asko ikusiko zian txituak eta oilluak libre eta...
- Orduan ez zan kanpotik oilloik-eta ekartzen, etxian ateatzen zian txituak. Kolka jarri ta. Primabera izaten zan txituak ateatzeko´re e.

4.27. Dolarea eta sagardoa garraiatzeko gurdiak

- **Hizlaria(k):** Irizar Ansa, Joxe Mari
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-080/001
- **Iraupena:** 0:02:39. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:02:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 - Baserrria » Baserrriko lanak » Baratzea eta soroa
 - Baserrria » Baserrriko lanak » Lurra lantzea
 - Euskara » Lexikoa
 - Baserrria » Baserrriko lanak » Sagarra, sagastiak
- **Laburpena:** Erreplikak erakusten ari da. Dolarea. Bukoiak, barrikak. Galerak eta gurdiak. "Onila". Neurriak.

Transkripzioa

-Horkua da tolarria, e, sagarra egotzeko. Dago sagarra egotzekua, hor goiyeen eskubita dagon hoi, eta tolarria; hor sagarra egotu, eta e, hor estutu eta ateatzen da muztiyua. Hoi da kupeleta jute(n) dana, baiño antziña batian basarritatikan leku askota eamaten zan Donostia. Eta Donostia eamateko ibili zian tresnak dia galeran gaiñian eamaten zian "bukoiyak", hemen dauden hauek. Hauk zian "bukoiyak", erabat eoten zian iya galera gaiñian, eta segiran dauden hoiyek barrikak, hoik zian "karreto-barrikak", o bai galeran gaiñian o bai gurdi gaiñian ibiltze(n) zana. Ez zan /etzan/ oain bezela bonbeatzeko gauzik ez zan /etzan/, eta baldeketan itten zan. Eta klao, ontzi batetik bestea pasatzeko hor aurrian dakazun horri, horrek du izena "onilla" eta baldiak horrea hustu, eta ontziak batetik bestea pasatze(n) zian. Hoi zan...

-“Oniya”...

-“Onilla” hor aurrian daukazun hoi, enbutua bezelako hoi, e. Hoi da "onilla". Hoi zan ibiltze(n) zana ontzi batetik bestea aldatzeko. Hoik zian, e... eamaten zanian bai Donosti aldea eta baita ere basarritik, basarri batzutan tolarriak zian, bestietan ez, eta batetik bestea eamateko ibiltze(n) zian tresnak zian hoik. Ordun ez zan /etzan/ gaur bezela ez gomaik eta ez, ezta ere bonbaik. Ordun dena baldeka ibiltze(n) zan. Hoi ikusita, geo ya behiyan dauden hauk dia basarritako...

-Eta zenbat, zenbat kupel... bakoitzak, gurdi bakoitzak bere izena dauka ala...?

-Bai, hoik zuten, "bukoiyak" zien hoiyek, e. Hemen dauden barrika, zea hoik, lotuta dauden hoik dia "bukoiyak", eta besti hoik, berriz, izena... esate(n) zaiyote eta dute "karreta-barrika", e. Hoi zuten beren, beren izena.

-Eta zenbat metrokuak-edo ziran?

-Bueno, hoik, e... neurri askotakuak zian, baiño kao, pentsatu idikin eaman behar zuela; ordun izate(n) zan milla, milla eta bostehun litro... Milla litro, inguru hortakuak, e; "bukoiya" seirehunekua eta hoik zian milla lito ingurukuak. Bazian hirurehun-laurehunekuak ere, baiño e... bakoitzak bere, "según" ze iri pare zeukan, haren arabera ibiltze(n) zian hoik, eamateko.

4.28. Egurrezko dolarea

- **Hizlaria(k):** Irizar Ansa, Joxe Mari

- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-080/003
- **Iraupena**: 0:01:12. **Hasi**: 00:03:15. **Bukatu**: 00:04:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
 Baserrria » Baserriko lanak » Sagardogintza
 Euskara » Lexikoa
 Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- **Laburpena**: Erreplikak ikusten. Dolareari buruzko azalpen gehiago. Izan diren aldaketak.

Transkripzioa

-Eta esan dezu hau, goikoa, ehotzeko...
 -Goikoa, eskubiko hoi da...
 -Eskuz? Hasieran eskuz...
 -Eskuz, klaro. Eskuz.
 -...emango zitzaion, ez, maratillari?
 -Eman horri, bolanti horri bueltaka ematen zitzaiyon eskuz, sagarra egotzen zan. Eta geo etortze(n) zan tolarea, eta tolaría´re ikuste(n) (de)zu, palankaz eiten zan estutu. E... esku indarra. Hor ez dao /etzaio/, giza indarrak iten zun. Hoi da. Geo, oaindaiño ibili da hoi bea ba motorrez o indar [...] ibiltze(n) (d)ana, estutze(n) dala, baiño txistima hoi bea izan da oaindaiño; oain aldatu da. Oain beste tolare mota batzuk daude.
 -Eta gero sagar ura horra irteten zan?
 -Hoixe, ontziya hor dao, azpiko aldian.
 -Azpiko ontzia...
 -Hoixe. Horreaxe etortze(n) zan edariya. Muztiyua horra eroitze(n) zan. Eta hortikan geo partitze(n) zan, esan deuna, baldeka hasiyan, geo baita ere atea zian bonbak eskuz eragitten ziyotenak, eta geo beti argindarrez geo etorri zan. Hain benboa gutxin halako aldaketaik ezautu deu eta hoik, hoik behintzat ezautu (d)ittut.

4.29. Errota eta alperra

- **Hizlaria(k)**: Irizar Ansa, Joxe Mari
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-080/006
- **Iraupena**: 0:01:39. **Hasi**: 00:05:48. **Bukatu**: 00:07:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
 Baserrria » Baserriko lanak » Lurra lantzea
 Euskara » Lexikoa
- **Laburpena**: Erreplikak ikusten. Errota. Alperra.

Transkripzioa

-Hau, garia eta artoa...
 -Gariya eta artua, bai, dena. Hoik, alia dena egotzen du.
 -Zakuekin... zakuak gora igo...
 -Bai, e... tenaza hauekin zakua hartzen zenun eta gora altxatzen zan, bere pareta emateko. Klao, ta ordun bertan irikitzen zenun eta hustutzen zan, e, zorru horta. Egotzeko.

-Hortxe hustu eta azpian egongo zan harria, bueltaka.
 -Bai, hemen bihan bueltaka harria dago, eoten da.
 -Eta gero...
 -Eta urak manejatzen zun hua. Urak ibiltze(n) zunian bueltaka-bueltaka, errotako harriya ibiltze(n) zun... eta kao, harriyak egotze(n) zun bezela ya iriña kutxa honta eroitze(n) zan.
 -Kutxa hortara... eta zuk holakua ikusita dakazu...
 -Bai, oaindik' e martxan badaude holakuak, e.
 -Egurrezkua, e?
 -Bai, bai, oaindik' e badaude.
 -Eta bueno, hemen ikusten dana, hau, e... hori da lurra...
 -Harriya... Hoi zan, alperra deitze(n) zizaiyon. Alperra da. E, hoi zan garai batian ez zan /etzan/ oain bezela, e, tratoreik lurra txehetzeko. Ta ordun itte(n) zan lu... zokorra deitze(n) zizaiyon, lor-zokorra da, koskorra ite(n) zanian, e, koskorra hua puskatutzeko ezin zan, eta ordun itten zan horrekin pasa, eta horrekin pasa ondoren, gero pasatze(n) zan harria. E, harria hor dago, horruzkaldian, baiña horrekin pasatze(n) zan zokorrak puskatzeko.
 -Alperra, orduan.
 -Alperra du bere izena.

4.30. Esnetik sagardora

- **Hizlaria(k)**: Irizar Ansa, Joxe Mari
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-081/004
- **Iraupena**: 0:02:52. **Hasi**: 00:02:44. **Bukatu**: 00:05:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Agirre, Eli
- **Gaia(k)**:
 Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
 Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
 Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak
- **Laburpena**: Barkaiztegiko bizimodua. Tratuarekin joaten ziren Donostiara. Berdura, esnea eta sagardoa. Lasai bizi zen jendea, baina lan gogorra, eskuz. Ukuilua noiz berritu zuten. Gurelesa sortu zen. Sagardogintza nola indartu zen.

Transkripzioa

-Ordun egunero, Donostia berdurakin juten giñan, nere aurrekuak ere bai. Sagardua, gutxio-gehiyo eiten zan, ukuillua're bazan. "O sea", zan basarri, oso nahasketa asko zittuna: berdura, esnia... E, nola karrozeiya hemen lehen ikusi dittugun /ikusittun/ tresna hoik eitten zan lekun basarritarrak ere etortzen zian horrea. Horrea etortzen zanian, gutxienian ere, o tortilla bat jan o, botilla bat sagardo eanez, eta ordun, gaiñea oaingo aldian lasai bizi zan jendia ordun. Ordun, etorri ta eun bat lasai upel onduan eoteko ez ziyon inportik jendiai, oso lasai eoten zan.
 -Orduan ez zan ordutegirik egongo?
 -"Qué va, qué va". Ez zan...
 -Sagardotegiyan eoteko...
 -Beste, beste bizitzeko beste itxura bat zan. Lasaiyao, ez gaur bezelako korrikaik ez zeon.
 -Baiña lana erruz ingo zenuten.
 -Bai, izan zan, lan gogorra itten zan asko ordun. Pentsatu gaur

makineiyakin ta asko kentzen dezu baiño ordun dena zan esaten dan bezela asto-lana, dena, dena esku-lana. Ta horrek asko lotzen zun, asko lotzen zun. Ordun, beti izan da e, hemengo inguruko jendia're beti sortzen zan.

Eta geo, pues pixkaka-pixkaka ni soldadu jun nintzan garaiyan ere, oain taberna dakagun lekun ukuillua zan. Eta, ordun goguan dakat, Don Ignacio Markuleta eo, betenaiyua Donostikuak, eta harek ukuillua hola ez zeola eukitzeik eta hobia zala atetzia ta ukuillu berri bat eittia ta, gu gaiñian bizi ta. Pues, sanidade aldetikan eta, bueno, pues, ordun egin gendun ukuillu berriya, oain. Ukuillu berriya in zan, e, telebisiyoik ez zaiye jarri ez zeolako, gaiñontzian, bentilaziyuak eta, nik ez dakit, atzeneko maillako ukuillua in zan. Behiyak'e kanpotik ekarri ta, bueno, in zittezken ukuilluik onena in zan. Baiño azken batian eitten ziñun numeruak eta, Donostin saltzen zun garaiyan bazeon defenditzia, e, berdurakin ta esniakin juten ziñan eta bi merkau itten ziñun ta ondo. Baiño geo, Gurelesa sortu zan garaiyan hari entregatzeko, ez zun merezi, ez zun merezi. Ta nola sagardua ein eitten zan, pues ordun pixkat gehixeo heltzen hasi giñan sagardo itiai. Eta etorri zan sagardua, oso, oso galtzea eittetikan. Edari /erai/ merke bat, katalogatuta zeon edari /erai/ ona zala baiño, gauz merke bat, eta basarritarren edari /erai/ bat. Eta bueno, kosta in da, kosta in da baiño, nik uste pixkaka-pixkaka sagardua bere lekua eramaten saiyatu gea ta, hala, hala in da.

4.31. Itaurrean, umetan; segan, aitzurrean

- **Hizlaria(k):** Durandegi Lazkano, Felix
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-086/014
- **Iraupena:** 0:01:35. **Hasi:** 00:23:02. **Bukatu:** 00:24:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
 - Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
 - Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
 - Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- **Laburpena:** Umetako lanak baserrian: ganaduaren aurrean ibiltzea. 14 urterako segan ikasten zuten, baita aitzurrean ere. Ganadua ukuiluan egoten zen, eta jatekoa etxera ekartzen zuten.

Transkripzioa

- Bueno, oso korrietia izaten zan mutil koskorretan, oso gaztia zanian, behin hamar urte edo lehenor bai, goldea eta holako tresnakin lurra zeatzen ai zeanian, prestatzen ai zeanian, ganauan aurriak aitaurrean edo itaurrean edo akuillua hartu eta ganauak nolabaitte zuzen eamaten saiatu. Ez zan /etzan/ beti hala izaten zeatik beste aldea beira re askotan ibiltzen giñan, eta ganauak askotan utzi ezkeo bere [alderta] juten zian. Atzetik erritan ibiltzen zian, baño... Hori izaten zan gure eginkizuna txiki-txikitatikan. Ta bueno, behin dozena bat urte, hamahiru bat dituzunian, ba, bueno... sega zorroztu ta segan pixkat erakutsi osaban batek eta hartan ere hasi nitzan. Eta bueno, ba, geo atxurrakin ere hemen zerbait jorratu bihar bazan jorratu ere bai ta. Ez zan /etzan/ oso nere gustokua ta ahal nun gutxina iten nun, baña in bihar zanian iñ in bihar izaten zan.

- Eta animaliya, ganadua zaindu ta hori?

- Ez, ganadua ez zan /etzan/, ez zan/etzan/ zabalik eoten kanpuan. Osea beti ikuilluan eoten zan, eta ganajana ebaki ta gurpin kargatu eta etxea ekartzen zan. Ta handikan partitu. Ganadua oso [...] uda eateko kanpuan aska bat zeon, eta orduntxe libratu ta etxen inguruan askan batea bialdu ta han eaten zuen. Eta hola. Bestela ez zan /etzan/ ganadua libre ibiltzen.

4.32. Uholdeekin larri

- **Hizlaria(k):** Txintxurreta Ugalde, Juanita
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-095/010
- **Iraupena:** 0:02:54. **Hasi:** 00:14:47. **Bukatu:** 00:17:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 - Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
 - Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak
 - Baserría » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
 - Baserría » Baserriko lanak » Sagarra, sagastiak
- **Laburpena:** Aitonari asko gustatzen zitzaizkion arbolak. Udareak, sagarrak. Intxaurrak biltzen erriotan, ur azaletik. Ur handiekin izandako komeriak. Urez inguratuta geratzen ziren. Behiek nola igotzen dituzten eskailerak.

Transkripzioa

-Guk ikearrizko arbol pilla giñun. Haik udarezarrak; udarak, udariak, arbolak, ne aittona ikearriya zan arbolakin. Saar klase, haik klase pilla! Oain ez dao /eztao/ holako saar klaseik eta ez... ez udare haik. Udariak´e etortze(n) zian eskolatik umiak... mizpera ere bai, mizperak toki guzitan erriyo bazkarrian. Geo jute(n) giñan txanelakin, heldu askai eta biltzen bertan. Intxorra arbola haundiya eroitzen zan, aliak asko haizia o hegohaizia, udazkenian eta denak biltzea bi bizitzak jute(n) giñan, ontzi haundikin hartu ta zenek gehiyo bildu! Erriyuan neoni ibiltze(n) nitzen, baiño eaman iten zun, baiño marean geldik izaten zien mareak eta ordun asko biltzen zan, intxorra gaiñian. Han bueltan.

-Uretan?

-Klaro! Korrientia ez don /ezton/ tokin ez zun /etzun/ eamaten, baztatu ite(n) baizan, eta baztartzen zienak aprobetxatze(n) gendun. Ta bai, bueno, zenbat gauza, Jesus! Eta ganauakin ta /da/ zenbat ixtori dittut! Jesus! Zenbat peligro!

-Erriyuan esan dezu ura-eta igotzen zanian ta /da/ geixki ibiltzen ziñatela.

-Baai.

-Ta hola gogoratzen dezun hola umetako... hola geizki ibilitako lenengo aldiya edo...

-Ez takit, ni ttikitan esan zun /esantzun/ amak eoten nitzela irrintzika txekorrak-eta onduan igual, eta haik iten zuen mobimentun, irrintzi txikitan aitzen... Baiña nik peligrak nola esango (d)izut gauza asko dittut peligrun... Hor, e, etorri zian behin, urte batian, azkeneko oain dala urte... azken bastante urak haundik izan zian hor Bilbaun etorri zala. Hemen Donostin botako zala, gui atea, gu etxian gelditzen baigiñan. Dena uretan, buelta guztiya, eta basarrin bertan gelditzen giñan gure zean. Ez giñan ateatzen, ez gi...

-Gora igota?

-E, bai. Denak goiyen eoten giñen. Biha dena uretan, eta buelta guziya, baratzak eta dena uretan. Martutene guziya uretan. Guria harrapatzeako Martutene harrapatua do. Horrek emate... erriyo ondun do baiño gue basarriya zeon altuagua. Eta haste(n) zan beheko terrenotikan hasten zan ixten, biria itxi ite(n) ziun. Eta ordun iñoa ez zakazun ateatzeik. Eta ordun ganaua gue aittonak tokiya zakan jarriya. Geo hango (oh)olak zian beltz itxi hoik /itxiyoik/, ez takit ze izen esaten (di)yoten, pagua, ez takit, beltz-beltzak zian, fuertiak. Oaindikan ´e ez takit dana eroi dian haik. Baiño han eoten zan... ganauak eamaten ziñun... geo ganbara gendun haundiya...

-Eta hara eramaten...

-Gora. Dena. Eskailleratan ez takizu nola iyotzen dien, zeak, behiyak eta txekorrak eta nola iyotzen zien. Diki-daka gora. Baiño jesten gaixki, jesten. Ordun simorra, simorra botata. Pentsa zazu, eskailleratan simorra bota bihar. Haik jesteko... zeatik haik abaiyan jesten zianian zeorren gaiñea salta zeiken. Ta alde iñ ´e bai agudo!

-Ta pixua, ez? Hori gaiñera erori ezkerro...

-Aber! Min hartzeko arriskua.

-Bai, bai.

-Eskallerak zabalak zian, eta eskerrak, baiño hala ere miña hartzeko arriskua. Hain adarrak ta /da/.

4.33. Amak gobara egiten zuen errioan

- **Hizlaria(k)**: Txintxurreta Ugalde, Juanita
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-095/026
- **Iraupena**: 0:03:00. **Hasi**: 00:42:09. **Bukatu**: 00:45:09
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
 - Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
 - Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
 - Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
 - Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
- **Laburpena**: Gobara egiten zuen amak, errioan. Anila. Nola zabaltzen zituzten maindireak. Mahaia. Hankak uretan. Berdura: porruak errioan garbitzen zituzten. Ganadua. Ahateak.

Transkripzioa

-Geo goara ite(n) zun gue amak. Eta ekartze(n) zun tranbian, burun ekartze(n) zun sekulako maindire pillak eta paiñeluk eta. Beti erriyua jute(n) nitzan, ta ama beti bildurrez. Erriyua hartu zerbait ta txoakeiyekin beti. Ttikitan, e. Eta amak goara... "es que" ordun...

-Erriyuan iten zun?

-Erriyuan dena ite(n) genun garbitu. Ura erriyokua, eltzian jartzeko o geok garbitzeko, eta denetako erriyoko ura. Gaiñea, maindiriak eta eukitze(n) giñunian jaboï ure... jaboïtan eo as... geo mahai bat bazan, harrekin astindu, jaboïyakin eman, baiño erriyuan sarzte(n) zendun maindiria, hola ite(n) zenun... ta gelditze(n) zian... Geo, anilla aparte izate(n) zan, ta harrekin han sartu ta urdiñantzako kolore (b)at... Geo, aittonak iña zakaten illera, eurra kin ta /da/ alanbriekin jarri zabaltzeko, dena kanpuan zabaltzen zan ba illeran. Eta han jartzeko geo ateatzen zian maindiriak, bate

plantxatu be, geo zeorrek plegarun hola iten ziñozun ta gelditze(n) zien...
ta gero berriz´e lotu ta Donostia. Sehaska ta hoi denak emate(n) zigun gue
amai, ta amak zerbait ateatzeko, ezta?
-Eta hori, ura... urakin ta /da/ egosten eta...
-Ez, ez.
-Beratzen-eta eukitzen zenuten ala ez?
-Ez, ez, ez. Sartzen zitun erriyun barreño haundi (b)atian, jaboi-uretan igual
eukitzen zitun, baiño arraskatu. Gue amak arraskatu ite(n) zun eskukin.
Dena mantxak eta baldin bazian ta /da/, dena arraskatu egoki...
-Mahaia...
-Mahai bat zan.
-Erriyora eramaten zan?
-Bai, mahai ariña zan. O bestela harriyan gaiñian ai bihar zenun, baiño
harriya baiño nahiyo nun mahai bat. [...] txukunao gelditze(n) zalako.
-Orduan erriyora eramaten zan mahai hori.
-Bai, han eoten zan, zea, arbol baten atze batian eoten zan, o txabol batian
eukitze...
-Eta tiñarik edo erabiltzen zan barruan sartu ta hankak ez bustitzeko
edo...?
-Ez, ez, ez. Ura, uretan, uretan!
-Hankak uretan beti.
-Bai, eta berdura ite(n) giñula´re, txanelan sartze(n) genun, sartze(n)
nitzan eta karretilkara bat, eunero-eunero karretilkara bat atea behar
genun zea, porrua. Hara, gaizki ingo nun, nik “es que”...
-Lasai, lasai.
-Eta porrua ateatzen genunian negu partian e... han bertan zuritze(n)
genun, ta hartu karretillan ta ekartze(n) genun portua, ureta. Eta han
exeitze(n) nitzan txanelen, hemen txalupan, atzian hemen exeitzeko tokiya
zun, eta exeitzen giñan eta porruk garbitzen nittun. Karretilka bat eunero
Donostia anaiyak eamaten zun, ta /da/ amak. Eta eskarolak o eozein gauz,
berdura, jun ta /da/ dena han ite(n) genun. Ganaua, dena hara ura eatea.
Uretan ibiltze(n) zian, ura eaten zuen eta etxea, zintzo-zintzo, saillian
jute(n) zian etxea´re. Ahatiak´e izan genitun. Ahatiak´e, ahatak eo dien
hoik beak iñularrian... goizian artuak ta botatze(n) geniyon ta iñularrian
etortze(n) zien, illunbistan o hola, eta dena illeran-illera, arra aurretik
dala, emiak atzetik, oso oso politta zan, e, nola etortze(n) zien. Zu han ez
ziñan /etziñan/ goatu´re iten...

4.34. Baserrian beti morroia, neskamerik ez

- **Hizlaria(k):** Txintxurreta Ugalde, Juanita
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-095/083
- **Iraupena:** 0:01:35. **Hasi:** 02:09:25. **Bukatu:** 02:11:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 - Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
 - Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
 - Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
 - Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- **Laburpena:** Etxean zeintzuk bizi ziren. Amak emakumea ekarri nahi zuen baserrira, baina morroia ekarri zuten (gero senarra izango zena), aitonak hala nahi zuelako. Maiorazkoaren garrantzia.

Transkripzioa

-Naparra ta errezildar ta /da/ hoik denak etortze(n) zian morroi basarrita. Gue etxea ez, gue etxian banittun, gue bi anaiyak eta geo lehengusua... ta aitta, lau gizon. Amak esaten zun: "Gizonekin...". Ta geo beti bate(n) (b)at zan etortze(n) zana, nahi bazun laundu o... eta ez zun /etzun/ nahi... Amak nahiyo zun emakumia. Lehengusuk´e, o illobak bazian amaik eta aittik pe geldituk, eta haik e... Emakumia nahi, eta ne aittonak beti mutilla. Beti mutilla. Ta mutilla ekarri zuten honea. Bai, ta azkenian nekin bizitu bihar izandu zun... hara, ne aittona bizi balitzake esango niyon: "Oain ze? Oain zer?". Jooo. Makiña (b)bat bider esate(n) zian. Mutilla... "Es que" ordun auzuan´e hala kontatzen zan: "Bai, halako neska holako maiyoraizkuakin hasi den! Ta jolin, hoi den suertia!" ta... garai hartan esate(n) zuten, dena maiyoraizkua. Ta bestia, bestia sobrantek, neska eta ezta mutillak baldin bazian´e, sobrante. Aurrenekua... askotan jaleotako izaten zien aurrenekuak, e. Zeatik bestiak ezin zuten, inbiriya ta... basarritan izate(n) zian eskandaluk.

-Klaro, klaro, beti maiyoraizgua...

-Garai haitan, bai.

-Baiña mutilla. Neska izan ezkeru maiyoraizkua...

-Gue aitta´re bakarra zan. Bi arreba zitun. Bakarra zan, ta mimatu samarra zan, e. Bai.

-Eta neska izan ezkeru maiyoraizgua? Lenengua neska izan ezkeru?

-Ba orduan gutxi zan, e. Nik ez nun...

-Bigarrenantzat izaten zan?

-Bai, bai. Seuru.

-Neska izan ezkeru lenengua eta bigarrena mutilla...

-Bai, bai, bai, harrentzako. Bai, mutilla bihar! Ta askotan igual ez zian / etzian/ konpontzen, e! Erreña, erreñakin igual ez zien konpontzen ta...

4.35. Esnea biltzea, gizonen lana

- **Hizlaria(k)**: Txintxurreta Ugalde, Juanita
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-095/085
- **Iraupena**: 0:03:32. **Hasi**: 02:11:18. **Bukatu**: 02:14:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
- **Laburpena**: Aita ferietara joaten zen udareekin. Amak esaten zion esne biltzen ez ikasteko. Gizonen lana zen. Arropa eta otorduak beti prest izan behar gizonarentzat. Orain aldatu egin da hori. Emakumeek siestarik ez.

Transkripzioa

-Feria ta aitta jute(n) zan udariakin, ta zestuk hartu ta udaria saltzea feria Hernania. Oiñez, e, ta tranbian´e jungo zan. Eta ez... "ez dezu ikasi bihar", batzutan esate(n) zian: "Ez den /ezten/ ikasi bihar behi biltzen!". Esnia behiyari biltzen. "Gaiñekua dena! Jaten eman, azpik atea... nahi zuna, baiño behiyak biltzen ez". Zeatikan zuk ikasten bazenun behiyak biltzen, eo amak o nik, bazekiten arrebak eo andriak behiyak bilduko zutela, ta

orduan berandu o... beak nahi dutenian etorriko zi... liaken ta. Behiyak biltziatik etorri in bihar izate(n) zuen etxea. Konprenitzen? Gizonak.

-Orduan, hori ez zan ikasi bihar...

-Ez. Ne amak esate(n) zin: "Hoi ez!". Ta bazian zakitenak eta sukaldia ijitok bezela eukiko zuten, baiño behiyak, ta emakumiak bildu, ta emakume ona, joo. Behiyak biltzen zitun ta /da/! Gaiñeako lanak in ta /da/ gizona etortze(n) zan erdi kontentu o... Kontentu etorri ta dena iña... Apaldu ta ohiyea. Eta bestela, berriz... guk ez, guk alrebes ite(n) giñun, eta askok gizonak ohittu behiyak biltzen o arrebak ingo (d)ixkio eo andriak ingo ixkie, eta geo denak, ukuillu lanak inda, gizona dena etxea etorri, apaldu, ez zuen /etzuen/ ezta plater bat ere jasotzen gizonak, dena aurrian jarri bihar ziñozun... igual´de erropak. Dena bere garaitan bere... han. Ezta, ezta armaiyora ez zakazun bialtzeik, paiñeluan billa o galtzaren billa, ez zakazun, zeatik nahastutzen zituen denak. Hara jun biharrian horrea jun eo... horkuak... beti zuk ohiya gaiñian o beti pronto jarri.

-Erropa ta dana.

-Dena, dena. Otordua ere bai, e, otordua ezta plater (b)at, e. Oain dena gizonak jaso ta... oain zea, lababajillan jaso... bestela, geatzen dian pixkak neonek ite(n) (d) itut, baiño ni ondo ez panao ingo liake, e. Baiño jaso beak ite(n) nau. Kafesnia o kafia o belarrak hartu biha baittu, beak ateako nau dena, e. Nik... azkeneko momentuan exeriko baiño geo beak denak eingo nau. Jaso ere bai.

-Bueno, eskerrak hori aldatu in dala, ezta?

-Bai, bai, ta eozein gauzetan´e launtzeko pronto, e. Dendako, atea behar badeu o, dena biyok dena, dena. Bai, ohittu ta umieri eakutsi´re bai. Bai, oain ba gizonak dena, suhiak beak launtzen dute denea, baiño gue denboan ez, e. Ezta ezerre! Dena aurea, zapatak eta dena. Dena, dena, aurrian jarri biha xixkiazun. Baiño plater bat´e...

-Hola ohituta...

-Jute(n) zian siesta gizonak eta amak esate(n) zian: "Bai, bakizu ze in biha (d)iñaun? Mahaiyan jarri ta nik hola lo pixkat in biha (d)iñat, e! Geo ingo (d)izkiñau!". Ontzik. Zuzenian ite(n) genitun, e, "en general". Baiño behin beandu xamar uzten bagenittun, igual bate(n) (b)at bisita etorri dala, ta ontzik iteko. "Ikuste(n) al den?", esate(n) zian amak. "Ikuste(n) al den? Behin in bihar ta /da/ oain´e holako etorri ta esango ziñen. Oaindik ontzik-eta garbitzeko, garai hontan". Ta bitartian gu aprobetxatu ite(n) giñan, "es que" ordu erdi bat o hiru ordu laurden pasako zituen kuar... ohiya jute(n) zian haik. Orduan ez zan /etzan/ silloiyik. Geo bai, telebisiyua jarri ta ein danian...

-Eta gizonak siestara eta emakumiak ez?

-Emakumiak, gu ezin bukatuik lanak! Haik jute(n) zian, ta /da/ guk ontzik dala, marmitak dala, ta geo haik`e jeisten zianian, haikin kanpoa igual jun behar zenun. O belarrak baldin bazian belarrak eitea, o... berdura biltzea o aldatzea o... jun in behar, o haziya botatzea o... jun in behar zendun.

-Kanpokua eta barrukua.

-Dena! Dena, dena, dena. Guk, e, ez genun /ezkenun/, "es que, es que"...

4.36. Etxeko jira

- **Hizlaria(k)**: Goikoetxea Maiza, Ramoni
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-103/043
- **Iraupena**: 0:01:34. **Hasi**: 01:05:16. **Bukatu**: 01:06:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- **Laburpena:** Ilunduta ere lana izaten zen: arropak konpondu, galtzerdiak josi... Lo nola egiten zuten. Hiru ahizpa bi ohetan. Sei logela zituzten.

Transkripzioa

-Ez, illunduta 'e lana izaten zan.
 -A, bai? Ze lan?
 -Erropa plegatu o, erropa konpondu o... O botoin batzuk jaso ta... Geo oain bezela kaltzetañak ez zian /etzian/ gaiñea; puskatutzen errexaguak o ez takit zer zian /zertzian/ ordun. Ordun haik zurtzitzen, kaltzetin zurtzitzen aitzen giñan, jesuuuus. Hoi goatzen naiz oaindikan.
 -Klaro, asko ziñeten.
 -Bai ba, asko ta geo... Puskatu, berriz, e, aixa iten da /itea/! Zan, ordun. Bai.
 -Eta hori izaten... hori illunetan ere... ze, argiyakin? Kandlekin ala...?
 -Eeez.
 -Bazeon argiya, ona?
 -Argiya bagendun, bai. Bagendun, bai. Bai.
 -Orduan berandu arte lanian.
 -Bai.
 -Eta lo-ta nola iten zenuten? E... logela bakoitzian zenbat lagun?
 -Hiru ahizpa eoten giñan bi ohiyetan, kuarto batian. Geo matrimoniya, aita ta ama, bestian, osaba beste kuarto batian ta geo anai zarrena etxian izaten gendun, hura bestian... holaxe.
 -Alaba: Patxi.
 -Patxi're bai. Bestia... zenbat kuarto giñuzen han? Sei o ez takit zer giñuzen... Bat, bi, alkoba, lau, bost... sei kuarto...
 -Orduan haundiya zan.
 -Bai.

4.37. Egurrezko komuna

- **Hizlaria(k):** Sarriegi Asteasuinzarra, Asentxio
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-105/032
- **Iraupena:** 0:00:36. **Hasi:** 00:46:00. **Bukatu:** 00:46:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- **Laburpena:** Komuna egurrezkoa zen, ukuilu gainean. Komuneko papera egunkari zatiak.

Transkripzioa

- Ordun komuna zan ganauen atzian egiten zan ximorra bota eta ordun egurrezko komun bat zenun; eta ximor pillá haren gaiñea eiten zenun in biharra.
 - Ordun ikuillu gaiñian?

- Ikuillu gaiñian.
- Eta komuneko paperik eta egoten zan?
- Bai, bai.
- Bai?
- Bai, periodiko puskan batzuk edo jarrita e? Ordun komuneko papera...
- Aza hostuak bestela?
- Bai, igual hoik'e, igual hoik'e!
- Baiña orduan oingo bezela ez zeon komuneko paperik, ez zan erabiltzen.
- Ez, ez, ez zan ordun, nik ez nun ezautzen behiñik behin.

4.38. Baratzea

- **Hizlaria(k)**: Arrieta Arrieta, Maritxu
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-106/026
- **Iraupena**: 0:01:29. **Hasi**: 00:24:35. **Bukatu**: 00:26:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k)**:
 Baserría » Baserríko lanak » Lurra lantzea
 Baserría » Baserríko lanak » Baratzea eta soroa
- **Laburpena**: Baratzean zer lantzen zuten azaltzen du. Porrua eta letxuga urte guztian ereiten ziren. Artoa eta babarruna, berriz, maiatzean erein eta udazkenean biltzen zituzten. Artoa abereei emateko izaten zuten; babarruna, etxerako eta saltzeko.

Transkripzioa

- Eta ze orduan baratzian ze izaten zenuten?
- Danetik. Ordun danetik iten zan baatzan.
- Urte sasoian arabera? Desberdiña?
- Bai.
- Ta, ze?
- Konpaziyo batea porrua, pues porrua urte guzin izaten zan, ta letxua ta hoi're bai, urte guzin izaten zan.
- Eta bestiak, noiz ereiten zan gauza bakoitza?
- Ba porrua ereiten zan normalian primaberan, eta geo ba aldatu iten zan zean, udaran, ta geo ya urte guzikua izaten zan.
- Ta babarruna ta?
- Babarruna ta normalian ba maiyatza aldea o hola, ereiten zan, ta geo bildu ba udazkenian.
- Eta artua?
- Artua ta babarruna alkarrekin, normalian.
- Ze iten zenuten, tartekatuta artua ta babarruna?
- Bai, bai. Bai zeatik babarruna geo makillan e iten zan, baiño normalian artuakin hemen.
- Eta hori asko ingo zan ba? Babarruna ta artua asko jango zan, ez?
- Bai, artua ganauentzat izaten zan, ta babarruna berriz etxeako o utzi ta, saltzeko're bai.

4.39. Behien gaixotasunak: hanka-mina, errape-mina...

- **Hizlaria(k):** Larzabal Urdanpilleta, Antonio
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-107/021
- **Iraupena:** 0:01:44. **Hasi:** 00:40:15. **Bukatu:** 00:41:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
Natura » Meteorologia
Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- **Laburpena:** Behien gaixotasunak. Hanka-mina. Errape-minarentzat, pasmo belarra. Akainak; arra ateratzen zen barrutik.

Transkripzioa

- Eta ze gaixotasun eta izaten ziran?
- Behiyakin?
- Bai.
- Bueno, hola gaixotasun fuerteik ez zan izaten: hanka-miña. Hanka-miña zan hanketan harrapatzen zuen sarna bezela iten zuen, eta hanka-miña esaten zan. Eta ordun galaziya zeon etxetikan ganaua ateratzia hanka-miña zeon tokin, ta jartzen zituen ikuilluko atian seiñaliak "etxe hontan hanka-miña dao". Seiñaliak jartzen zituen atian, bai, jakiteko jendiak, bai.
- A bai e?
- Bai, bai. Gaiñuntzian beste hola ez naiz goatzen ni.
- Errape-miñik?
- Bai, errape-miñak bai, gaur'e bai eta ordun'e bai, orduan'e bai. Ta ordun ba beterinariyuai deitu ta botikak hartu; ta geo amak igual preparatzen zun hemen pasmo-belarrakin [...] bat eta harekin igortzi, ta zerbait igortzi ta in ta...
- Eta ez dakit, mamorrarik edo parasitorik edo eukitzen zun ganaduak?
- Bueno, sundarrak... Bai, akaiñak, akaiñak. Hola bitxo batzuk, "generalmente" buru bi izaten zittuen. Ta gero sundarrak, sundarrak dia, bueno, "un grano que sale y revienta". Bitxo bat ateratzen da, ta gaur ez due izaten e?

4.40. Arropa eta oinetakoak

- **Hizlaria(k):** Arzallus Mitxelena, Maria Luisa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-108/016
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 00:22:53. **Bukatu:** 00:25:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala
- **Laburpena:** Oparirik ez zen egiten Jaunartzea egitean. Lehengusuaren soinekoarekin. Arropa jostunak egiten zuen. Anaiak izan zuen istripua. Oinetakoak hankaz aldatzen zituzten. Garbitasuna. Xaboa.

Transkripzioa

-Eta orduan, e, erregalorik-ta iten zan komuniyua indakuan?
-Keba!
-Ez, ezta?
-Keba, ez zan ezer, ez erregaloik ta ez ezer.
-Eta soiñekua ta...
-Soiñekoa prestatutakua. Nik lehengusu batenakin in nun, lehengusuak bazulako. Ta erropa´de harek nahi ez zuna, Antiguoko lehengusu harek nahi ez zun erropa harek... nik ibiltzen nun. Harek nahi ez zuna netzat.
-Orduan, e, erropa ez zan dendetan erosten, ez? In...
-In, in, in, bai. Nei izeba horrek, Antiguoko izeba horrek asko iten zun.
-Eta tela-ta nun erosten zan?
-A, zean erosiko zan, Donostian erosiko zan, noski.
-Eta gero jostunak in...
-Bai, bai, bai. Jostunak, bai.
-Eta zuek, e, baserriyan hanka hutsik-ta ibili izan ziñaten garain batian?
-Ez, ez, ez. Nere anaya bat behin behiyak harrapatu zuen, ta holakoxe zea in ziyon. Zea, zea bat, jesus...
-Zauriya?
-Bai. Holako... ebaki bat moduan, bai. Borrokan hasi behiyak, eta ebakiya. (Maria Luisak galdera beste era batera ulertu duela dirudi: "hanka hautsirik" edo)
-Jesus.
-Ta besteik ez, gaiñontzian ez naiz goatzen hola.
-Zuek oiñetakuak-eta, ze erabiltzen zenuten?
-Abarkak, alpargatak... puskatzen giñunian txinguan-ta alpargatak ama erritan, ta segi aurea! Hontan, muturran puskatzen bazian, geo aldeantziz jarri!
-Alderantziz?
-Argi! Klaro, hemengua hemen jarri, hemen zuluaz zulako.
-Orduan ondo aprobetxatzen zenuten...
-Ba honbre! Aber, aber... Soiñekuak´e...
-Zulua in ezkerre josi ta...
-Hoixe! Ta astian behin gaiñea, erropak aldatu´de. Astian behin, bai, aldatuko giñun.
-Eta garbitu ere, gorputza-ta...
-Ba hoixe, zinka, noizian behin. Noizian behin, ta "ya está".
-Orduan ez zan... usaiyari ez zitzaion holako inportantziarik emango...
-Ke ba! Ez zeon holakoik! Ez zeon, eske... txanpuik, ba al zan orduan gaiñez txanpuik ne garayian? Ke ba, ez zan, jaboiyakin! "Jabón Chimbo y Lagarto era".
-Hori erropendako.
-Normala hoitxekin, hoikin garbituko giñan, noski. Txanpuik-ta ezer, lakaik-ta... ezer ez zeon. Koloniaik ez dakit bazen. Keba, ez naiz goatzen.

4.41. Baserriko lanen banaketa

- **Hizlaria(k)**: Arzallus Mitxelena, Maria Luisa
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-108/039
- **Iraupena**: 0:01:14. **Hasi**: 00:52:42. **Bukatu**: 00:53:56
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia

- **Gaia(k):**

Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

- **Laburpena:** Baserriko lanak. Egurra txikitu, marmitak garbitu, ura ekarri, umeak zaindu... Behiak jeztea. Gizonen eta emakumeen lanak.

Transkripzioa

-Eta lanik gogorrena zuretzat, baserriyan?

-Nik, bueno, nik... baserrin lana asko... bueno, bai, eskubarian-ta aitu naiz... hola, ta itulian ez. Beti izaten nun seniren bati o bestei kontu in beharra. Nik lana hoixe izaten nun. Egurra txikitu, hoi bai. Egurra txikitu, marmitak garbitu, marmitakin ura etxea ekarri... nere lana hoixe izaten zian. Umen bati kontu in beharra...

-Eta behiak jetzi ta?

-Ez, nik holakoikan ez.

-Hori nork iten zun?

-Hoi aittak iten zitun. Aittak o anaiyak iten zitun, bai.

-Hori gizonen lana zan, zuen baserriyan?

-Bai, ba bai. Bazeon anai bat ne aurretikan eta beste bat atzetik nun, eta haik ya lan haik... nik holakoik ez det in. Eskobarian ta hola bai.

-Eta baserriyetan egoten zan... lan batzuk izaten zian gizonenak...

-Bai.

-Eta beste batzuk emakumienak... edo bueno, etxeko lanak, behintzat, emakumienak.

-A bai, hoi bai, hoi bai.

-Hori beti, ezta?

-Betikua da hoi. Hoi bai, erropak eta zapatak-eta denak emakumian lanak. Eta gauzak jasotzia de emakumian lanak. Oain etxe hontan e holaxe do, emakumien dana da hoi.

-Eta etxia garbitzia eta...

-Hoi, bai. Hoi dena, hoi emakumiana zan.

-Janariya prestatzia ta...

-Hoi dena, dena. Dena, dena. Mahaiya jasotzia ta...

4.42. Baserriko otorduak

- **Hizlaria(k):** Larzabal Urdanpilleta, Anparo

- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia

- **Erref:** DON-112/048

- **Iraupena:** 0:02:43. **Hasi:** 01:04:34. **Bukatu:** 01:07:17

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia

- **Gaia(k):**

Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera

Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

Baserria » Baserriko lanak » Sagarra, sagastiak

- **Laburpena:** Otorduak. Kafesne-zopak, gosaltzeko. Hamaiketakorik ez zuten egiten. Bazkaldu, ama kaletik etortzen zenean, babarrunak. Txerrikiak. Bakoitzak bere plateretik. Merienda, txokolatea eta ogia.

Afaltzeko, tortilla edo. Goserik ez. Sagarrekin diru asko ateratzen zen plazan.

Transkripzioa

-Eta otorduak: gosariya ta... zer gosaltzen zenuten?
-Ba guk kafesne-zopak.
-Zopak? Esne zopak?
-Esnia ez, kafesnia.
-Kafesnia. Eta gero hamaiketakua ere in beharko zenuten, hainbeste lan inda gosetu...
-Hamaiketakoik ez zan /etzan/ iten, emakumia!
-Ez zan /etzan/ iten?
-Hamaiketakua ze in behar zendun, oain bezela hamaiketakua?
-Gazta pixkat o...
-Ez, ez, ez. Holakoik ez zan /etzan/ iten.
-Ez? Bazkalordura arte, orduan, ezer?
-Ezer ez.
-Kafesne-zopakin bazkalordura arte.
-Bai, bai.
-Eta bazkaldu ze ordu ingurutan iten zan?
-Ba ordu bata aldian-o, ama etortzen zanian kaletikan.
-Eta bazkariya, babarrunak askotan?
-Bai, gehiyenian babarruna. Geo, "pues" haragi puntta bat eo [...], zer zan / zertzan/. Txerriya hil bagenun, txerriyan gorabeherak eta. Geo amak ekartzen zun haragi pixkat falta zanian ta... Eta hola. Arraultzak ´e bagiñun ta /da/ "pues" listo.
-Eta danak batetik jaten zenuten ala bakoitzak bere platerian?
-Bai, platerian hartuta. Platea atera, ta geo platerian.
-Eta, e, igandetan-eta bazkari bereziya?
-Ez, apartekoik ez.
-Garbantzua-eta ez zan izaten igandetan?
-Zopa-ta bai, baiño... behintzat. Garbantzua ere bai...
-Eta gero merienda ingo zan.
-Merienda bai, txokolatia ta ogiya-ta, hoi bai. Merienda bai.
-Eta afaltzeko, zer?
-Zana! Tortilla eo, arrautza prejituba eo, gehiyenian hola, holako gauzak. Goseik ez genun pasa, goseik ez. Guk gerra ondorenian batzuk gosia pasatu zuela esaten due /esatedue/ baiño guk goseik ez. "Según" ze tokitan o gosia, baiña gue amak, kalea juten zan, eta beti... ez gendun / ezkendun/ ezerren faltaik izaten.
-Eta gaztainak eta intxaurrak eta? Halakorik?
-Gaztaiñak eta intxorrak eta ba bagiñun, baiño asko ez genun /ezkenun/ hoitakua ´re. Hor txanpona hartzeko eamaten zitun batzuk eta. Zerbait, zuna ta: fruta eo sagarra, eo udaria, udaria. Sagarra ´re bagendun guk hola ona jateko. Ta hua ere bildu iten gendun etxea, gaiñetik hartu ta bildu, eta etxian euki eta geo egubarritan saltzen zun plazan, ta /da/ ordun haikin diru asko hartzen zenun. Ta hola. Beti ba zakazunakin, ba... Beti o plazan ezaguna ta ba alde iten zan ta. "Pues" bueno.

4.43. Etxetxora igandetan, laguntzera

- **Hizlaria(k):** Aiarza Zubillaga, Jose Luis
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia

- **Erref:** DON-117/004
- **Iraupena:** 0:01:22. **Hasi:** 00:05:25. **Bukatu:** 00:06:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- **Laburpena:** Igandero aita, bera eta anaia Etxetxora joaten ziren, baserriko lanekin laguntzera. Etxetxon tolarrea zegoen. Ama zen hangoa. Aitona-amonak han bizi ziren.

Transkripzioa

- Gu, ba, jaiero, igandero, aita ta bi anai gea gu, ba, jaiero ta igandero iytzen giñan Etxetxoa. Etxetxoa. Aita laguntzea, amonak hala eskatzen ziolako, laguntzea. Normala dan bezela, hango semiak batez ere, ba, igandia zala-ta, ba, bueno, aldegin iten zuten. Oseake... Eta baserriyan, ba, lan asko zeon, dirudienez, eta, bueno, beti lagundu in bihar zan. Eta aita, bi seme-alabakin, baiño gu oso mutil koxkorak giñen, ba, iyo iten zan. Iyo iten zan. Eta, bueno, bazakan tolarria ta bere terrenuak bazitun, eta, bueno, nahiko, nahiko... ta ordun, ba, lan pilla.

- Eta hangua zan zure...?

- Ama. Ama, bai, bai, bai.

- Eta amona-ta han bizi ziran?

- Bai, aitona ata amona han bizi zian.

4.44. Etxetxokoak tratuarekin plazara

- **Hizlaria(k):** Aiarza Zubillaga, Jose Luis
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-117/006
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:07:14. **Bukatu:** 00:08:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- **Laburpena:** Amona bertakoa zen, donostiarra, baina aitona ez daki seguru. Amona sinpatika zen. Bera eta ahizpak egunero San Martingo azokara joaten ziren Etxetxotik. Oinez, 'txisterekin'.

Transkripzioa

- Amona hemengua zan, hemengua. Aitona ez dakit esaktamente nik nungua zan. Aitona ez dakit. Ez dakit usurbildarra zan o ez dakit, esaktamente ez naiz... ez dakit. Baiño amona hemengua zan, Donostitik ospitale aldera hor zeon, o daon, zeon baserri batekua. Eta ordun, bueno, oroimena oso... oso emakume atsegiña zan, oso sinpatika, oso atsegiña. Ta bai bera ta bai bere ahizpak eta beakin alaba batzuk eta, egunero etortzen zian San Martingo azoka, San Martingo plaza. Tratuakin jeisten zian Etxetxotik honuntza, honea. Eta ekartzen zituzten txisterak-eta buru gaiñean. Buru gaiñean ekartzen zituzten txisterak.

- Oiñez jeisten ziran?

- Bai, oiñez jeisten zian, bai. Oiñez, oiñez. Bai, bai. Ni... amak esaten zun txikiya gelditu zala horrengatik, txisterengatik, pisuengatik.

4.45. Etxetxokoak tratuarekin plazara II

- **Hizlaria(k):** Aiarza Zubillaga, Jose Luis
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-117/008
- **Iraupena:** 0:01:35. **Hasi:** 00:09:09. **Bukatu:** 00:10:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- **Laburpena:** Amonari amak laguntzen zion tratuarekin. Oso gogorra zen. Esnea ere partitzen zuten. Zaldi-karroa erosi zuten gero. Amonak postua zuen San Martin plazan.

Transkripzioa

- Alabak-eta, ba, jeitsi bihar zituzten, o marmidak ziala o txisterak ziala, o beti zeozer, ez? Beti zeozer. Eta hoi, dirudienez, dirudienez, ba, neska gazteentzat drama bat zan. Drama bat, ze, dirudienez, askotan marruez bukatzen zuten hainbeste pisukin eta hainbeste... ta, bueno, lan asko, lan asko.

- Esnia ere partitzen zuten?

- Baita, baita, baita. Gu... Nik geo ezautu ditut karruakin. Karruakin. Zaldiya ta karrua ta. Ta bai, ekartzen zuten esnia etxea ta... Bai, esnia partitzen zuten. Ez dakit zenbat eta nora ta. Ez dakit. Hainbeste ez dakit, baiño tratua jeisten ziala ta amonak tratua hor San Martingo sarreran erdi-erdin zekala bere... Bueno, ezin da esan haiek puestuak ez dakit zian, baiño zian bankuak o antzeko zeozer. Eta hor bi o hiru ahizpa hor ibiltzen zian, ta hor egoten zian hiru ahizpa o, tratuan egunero.

4.46. Umetatik baserrian lanean

- **Hizlaria(k):** Olasagasti Martikorena, Martina
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-118/006
- **Iraupena:** 0:03:13. **Hasi:** 00:07:39. **Bukatu:** 00:10:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Bideak
Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- **Laburpena:** Umetako lanak, baserrian. Itaurrian. Ogia eraman. Behiak. Esnea Antiguara eramaten zuten. Oinez, astoarekin. Zestoak. Bideak hondatu egiten ziren. Alpargatak. Soinekoa eta mantala.

Transkripzioa

-Eta umetan ze lan iten ziran? Itaurrian?

-Umetan? Bai, itaulian.

-Itaulian?

-Itaulian, bai. Ta Antigua ta herrita ogiya eaman ta /da/... joanda oiñez ta... holakuak.

-Holakuak? Eta zuek, e, zer zenuten baserriyan? Behirik-eta bazenuten?

-Behiyak bai, bai.
 -Asko?
 -Ez, asko ez, baiño lau o bost o. Bai.
 -Eta esnia saldu iten zenuten?
 -Esnia, bai.
 -Nora eramaten zenuten?
 -Antigua.
 -Antiguara...
 -Bai.
 -Eta zein juten zan esniakin? Ama?
 -Ama´re bai ta ni igual ta /da/...
 -Eta nola? Oiñez ala...?
 -Oiñez.
 -Oiñez?
 -Bai, bai.
 -Eta ze, marmita eskuan hartuta?
 -E, ez. Gu astuakin.
 -Astuakin?
 -Bai.
 -Eta nola preparatzen zan astua, marmitak-eta eramateko?
 -Xesto batzuk izaten zituen, bi aldetan, eta han sartu marmitak eta...
 -Eta etxez etxe, Antiguan?
 -Bai, han ta plazan´e bai.
 -Plazan´e bai?
 -Bai.
 -Plazan nun, han Antiguan bertan?
 -Bai, Antiguon, elizen onduan.
 -Elizan onduan...
 -Plaza bat.
 -Eta jende asko juten zan Igeldotik hara?
 -Bai, Donostia gehiyo etortzen zan, baiño bai, bai.
 -Eta danak astuakin ala zaldi karruan...
 -Astuakin, astuakin.
 -Astuakin gehiyenian.
 -Bai.
 -Bidia ze zeon, geizki ala...? Bidiak, lengo biriak ez zian izango oainguak bezelakuak...
 -Ez, baiño kamiyua zan, e. Txarragua, e, kamiyo txarra.
 -Txarra.
 -Bai.
 -Harritxintxarra zegon ala...?
 -Bai, gu... harriya ekartzen puskatzen zuen ta /da/. Harriya ekartzen puskatu.
 -Aaaa, harriya, harriyakin...
 -Harriya ekartzen, beti karruakin, beti karruakin, puskatu iten zuen. Baiño ez zian /etzian/ hain txarrak, Igeldotik Donostia.
 -Eta zuek nola juten ziñaten jantzita, esnia saltzera juteko? Ze oiñetakokin-ta?
 -Gehiyena alpargeta ibiltze(n) gendun.
 -Alpargeta?
 -Bai.
 -Eta soiñe... gona?
 -Soiñekua, bai.
 -Eta mantalakin ala ez, hori...?
 -Bai. Mantalakin, baiño txikiyaguak giñanian ez, batez. Baiño gero pixkat hazitakuan mantala.

-Eta buruan zapirik eramateko ohituarik edo bazeon?
 -Ez. Bueno, ohitura bazeon, baiño ebiya zanian ta /da/ hola. Bestela ez.
 -Edo euzkiya zeonian baratzian eta ibiltzeko...
 -Ordun bai.
 -Orduan bai?
 -Ez beztutzeatik.
 -Ez beztutzeatik? Orduan e... nahiyo, nahiyo azal txuriya?
 -Zuriya.
 -Bai, e?
 -Bai, oain bezela ez.
 -Oain bezela ez. Oain alderantziz.

4.47. Neskame Aginagako baserri batera

- **Hizlaria(k)**: Olasagasti Martikorena, Martina
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-118/022
- **Iraupena**: 0:02:55. **Hasi**: 00:45:07. **Bukatu**: 00:48:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
 Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera
 Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
 Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
 Lanbideak » Neskameak
- **Laburpena**: Aginagara joan zen neskame, 14 urterekin. Han egiten zituen lanak. Esnea partitzen zuen. Zumalakarregi kaleko etxe batera joaten zen. 16 litroko marmita, buru gainean. Igogailurik gabe. Lehen normala zen neskame joatea.

Transkripzioa

-Hori Agiñako partian.
 -Agiñako partian?
 -Bai. Ta joten nitzan, eta partitzen nun esnia. Ta ez takit badakizun Antiguan etxe haundi bat bado hor, zea, gasolina ta saltzen duena. Oain ez do /ezto/ gasolinaik, ezta?
 -Semea: Ez, Zumalakarregi ta taxisak dauden lekuban, etxi hoi.
 -Tunela pasata!
 -Semia: Zumalakarregi “número uno”.
 -Tunela pasata. Eta ordun, ordun bukatu zan etxi hori.
 -Orduan, ordun bukatu zan.
 -Eta hara eamaten nun nik esnia. Hamasei litroko marmita eamaten nun!
 -Buru gaiñian?
 -Bai. Ta /da/ ordun ez zun /etzun/ astzensoreik, eta baitu, ez takit, sei o zazpi pixu. Izango itu. Ahaztuba dakat, aspaldian ez det ikusi ta...
 -Jesus. Eta beti buru gaiñian? Eskillarak igotzen ´e buru gaiñian?
 -Bai ba! Eskun ezin eaman, ta /da/ buru gaiñian. Ta eun batin in zitzaidan eroi! Eskailletan. Ze komeriyak! Ta artian ttikiya nitzan ta /da/. Hamalau urte.
 -Hamalau urtekin orduan baserri hortara, eta han ze lan iten zenitun?
 Esnia, esnia partitu ta... gero?
 -Gero ez nun lan asko iten. Nekatuta-ta joten nitzan ta /da/.
 -Klaro...

-Bai.
 -Ta han, umiak zaindu ta hola ere bai, ala...?
 -E?
 -Umiak-eta bazituzten han?
 -Bai, bai.
 -Eta umezain ibiltzen ziñan?
 -Bai, umiak, e, basarrin beaiyen gisan ibiltzen dia, e! Oilluak pezela.
 -Ez oain bezela...
 -Oain bezela? Jesus. Oain bezela! Oain gehiyegi da, nei iruitzen zait neri.
 Oain ezer ez.
 -Ta lehen, neskame, asko juten ziran, ezta? Neska asko juten ziran...
 -Bai, oain juten dan bezela lanea, ordun, ordun juten zala ba... lo ein, jan, dana bertan. Iten zan, lau orduako ez zala /etzala/ juten. Ordutako...
 -Klaro, orduan jun ta /da/ bertan bizi... ez, denbora baterako...
 -Bai.
 -Eta oso umetatik. Hamaika urtekin-ta ere bai, askotan, ezta?
 -Bai. Oso umetatik.
 -Zuk zenbat denbora in zenun han, e, neskame?
 -Han, asko-asko ez nun in. Han asko-asko ez. Baiño beste tokin´e hola zeon. Beste tokia junda´re.
 -Klaro... Eta gero handik etxera bueltatu ziñan?
 -Bai, baiño berriz´e bela jun nitzan noabaitera.
 -Bai?
 -Bai.
 -Orduan, toki batian baiño gehiyotan ibili ziñan.
 -Bai, tokik toki.

4.48. Xesterak buru gainean

- **Hizlaria(k):** Olasagasti Martikorena, Martina
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-118/054
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 01:29:03. **Bukatu:** 01:29:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroñera
 Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- **Laburpena:** Xesteretan esneak eramaten zituzten, buru gainean; bueltan, enkarguak. Egurra ere bai.

Transkripzioa

-Xestera. Xestera hartan eamaten zian esniak, marmidak bi o hiru o, zunak, burun hartuta. Eta geo etxeakun ekartzen zian /ekartzentzian/ enkarguk. Ogiya dala, bihar dien gauzak, etxea berriz burun hartuta. Hortan zian... nola esan da "Tercer Mundo" o? Igual-igual-igual-igual ibiltze(n) zan jendia. Igual. Egurra burun hartuta ta 'de ibiltze(n) dia, tripa haundi batzuk ba?

-Bai.

-E? Egurra burun duela.

-Bai.

-Igual!

-Eta bizkarrian, egurra-eta bizkarrian ez zan hartzen?

-Burun nekatzian, bizkarrea bota! Ta bizkarrian. Igual-igual-igual ibiltze(n) zian.

4.49. Ezkontza-gurdiarekin

- **Hizlaria(k):** Olasagasti Martikorena, Martina
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-118/059
- **Iraupena:** 0:04:22. **Hasi:** 01:36:13. **Bukatu:** 01:40:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 - Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
 - Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
 - Baserría » Baserriko lanak » Baserriko tresnak
 - Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak
- **Laburpena:** Etume baserriko ezkontza-gurdia. Gurdian zer zeraman. Idiak dotore. Soinua ateratzen zuen. Baserrietan gazta eta ardoa edaten zuten. Ezkontza, goizeko zazpitan; gosaria eta bazkaria.

Transkripzioa

-Eta zuk ezautu dezu arreea. Gurdi... ezkontzako gurdiya eta...

-Bai.

-Bai?

-Ezautu (d)et. Eta gaiñea nere ezaun batek, ikusi (di)yot.

-Eta ze baserrikakua zan edo...?

-Ze baserrikakua zan... Zan Etume. Etume.

-Etume?

-Bai. Gaur "villak" dia han, gaur ez do /ezto/ basarriya. Gaur villak. Baiño e, gu eliza jute(n) giñan bezpereta. Bezperak. Eta bezperetatik atea, eta jende asko don garaiyan pasatzen zan zea, pasa zan. Eta han eaman zituzten gurdiyan ba danak, gauza guztik. Basarriko gauza guztik. Eta geo zea, ohiyak eta, zea, kuartuan bihar dian gauzak.

-Gurdiyan?

-Bai.

-Koltxoiak eta danak?

-Danak. Eta umientzako siheska 're bai. Dana.

-Eta maindiriak ere bai?

-Dana konpleto. Maindiriak guk ez giñun ikusi, baiño han jungo zian!

-Klaro.

-Bai.

-Eta gurdi baten... dana... ikusi iten zan, ez?

-Bai.

-Eta gurdiyan atzetik juten zian ala...?

-E?

-Gurdiyan atzetik juten ziran?

-Gurdiyen atzetikan juten zian /jutentzian/ ba ez takit, nobiyuak juten zian eo zeak juten zien. Eamaten zituen iriyak dotore-dotore. Eamaten zituen: kopetian eamaten dute ba, morlakin ta, dotore-dotore. Ta bizkarrian eamaten zuen manta, morlak jarrita. Oso dotore eamaten zituen.

-Semea: Beste gauz bat falta zaizu esatia, ama. Soiñuik ez zun /etzun/ ateatzen?

-Soiñuba ere bai. Soiñua ere ateatzen zun hola: txirrirriñ, hola. Ta bazekizun bazatorrela. Urrutitik, txirrin.

-Semea: Gurdiyai jartzen zioten zerbait soñuba ateatzeko, aurreko basarriyak jakin dezan nola datozten, ta /da/ ardua ta gazta haik pasaderaako...

-Prepatzen zuten.

-A, bai, e? Orduan...

-Orduan´de bazian gauzak! Beste erakuak.

-Klaro. Eta orduan baserriyetan ardua eta gazta preparatzen zan.

-Bai. Han pasatzeko. Han pasa bihar bazun.

-Pasadizuan, ardua eta gazta.

-Bai.

-Eta ze iten zan hori... karrua, gurdiya ze juten zan, baserri batetik bestera?

-Bai, bai. Etxe batetik bestea ezkontzen zian. Ezkontza igual izaten zan: mutilla hemengua eta neska horkua.

-Eta neska juten zan mutillan etxera normalian, ez?

-Bai, bai, gehiyenian.

-Gehiyenian.

-Bai.

-Eta orduan ohitura hori... lehen, ezkondu hola iten ziran lehen.

-Bai.

-Baina gero hori aldatu in zan...

-Aldatu. Ta leno boda´re nik ezautu (d)et goizian zazpitan.

-A, bai, e? Eta bazkariya?

-Ta gero bazkariya iten zuen.

-Etxian?

-Geo iten zuen gosariya. Ta geo iten zuen bazkariya! Bai.

-Orduan, gosariya... Eta egun bat baiño gehiyo irauten zuten bodak-eta ezautu dituzu?

-Bai, hoi ya galdu zan, baiño iten zuten. Txekorra-edo hil, ta /da/ hua jan arte, ala, e(g)unero.

-Egunero?

-Bai.

-Eta musika-eta: soiñu jolia-eta etxera eramaten zan?

-Bai, soiñu joliak beti izandu dia, beti, Igeldon.

-Bai?

-Bai. Soiñuakin ta...

-Holako, holako ezkontzetan, soiñu jolia jungo zan etxera, ezta?

-Bai.

-Eta jende asko juten zan, ez? Familikuak eta...

-Bai, bai.

4.50. Gosez ez, baina beti hotzez

- **Hizlaria(k):** Iriarte Arostegi, Xerafina
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-119/035
- **Iraupena:** 0:02:19. **Hasi:** 00:36:51. **Bukatu:** 00:39:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
Natura » Meteorologia
- **Laburpena:** Gorriak ikusi zituen, baina beti janda joaten zen ohera. Hotzarekin gaizki pasatzen zuen. Negu gogorak ziren. Mantala garbitu, eta izoztuta. Tolosara ogi bila. Umeei kontu egiten.

Transkripzioa

-Lehen esaten zuen bezela, ta oain e bai: "gorrik eta beltzak ikusitako umia." Baiño gauz bat ona bai, jan gabe behin ere ez ohiyea, beti afalduta.

O talo ta esnia, o batxuri zopa o, beti janda, baiño neguan hotzak... hotza... hanka guztik suminduta, baiño miñakin hotzangatikan eh, ezin gozatuikan, eta hurrungo goizian jaiki ta berriz'e hankutsik! Oseake... ta nik esaten det, ni gogorra, a la fuerza... beharrak inda nago hola, bestela ez da posible! Baiño jo, negu gogorak zian eh, aurten gogorak in dittu baiño, ordun gogorak zian! Teillatutikan beheraiño burrunziak, holako loriak eh, eta bezperan manttala garbitu, manttal bat gendukan, garbitu gauian, eta ganbaran zabaldu, hurrungo eunian billa jun ta, hau bezela, lehor-lehorra ta goor gogorra, izotzakin. Eta hua ez dakit nola jantziko gendun, jun bihar izaten gendun Tolosara ogi billa. Eta esaten ziun: "Ez jan eh! Ez hasi ogiya, osoik ekarri." Ogi koxkorra jan gabe.

-Zailla izango zan hori.

-Bueno ba, etorriko giñan, bestela auskalo, errosaiyua erreztatzeko igual hola jarriko giñun.

-Ah bai? Zigortuta?

-Ez, ez, jo hola ez. Ez daukat imajiñan holako tratu txarrik ez. Tratu txarrik ez daukat, ez.

-Baiña zigortuta jan gabe ero, bueno belauniko ero...

-Ez, igual atarin jolasea ateatzen giñen ta, benga, artua aletzea. O baburruna aletzea. Hori bai. O umia nearrez balin bazeon umiai kontu ittea, eta sihaska hola zan ibiltzen zana, holakua bakizu holakua zan, hola, ta lo iteko hola: 'din, dan, din dan, din, dan', ta harek ez zun umia lo itten. "Lo in!". Eta ni bakarrik ez eh, nere lehengusuak eta danak bai, kriston buelta eman ta, umia a hacer puñetas!

-Ah bai? Gaixua...

-Baiño, sihaska're bajua zan ta, geo umez beteta inguruan, oseake... Hori normala da, ez? Ume koxkorra daon tokian...

4.51. Gurelesari eman behar esnea

- **Hizlaria(k):** Landa Larburu, Miren
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Eider - Torregarai Gorostidi, Joxe
- **Erref:** DON-128/005
- **Iraupena:** 0:01:35. **Hasi:** 00:07:53. **Bukatu:** 00:09:28

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k):**
 Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
 Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
 Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroztera
- **Laburpena:** Gurelesa sortu zenean, baserritarreitarrei esnea banatzen uzten zien, baina Gurelesari parte bat ematera behartuta zeuden. Derrigortu egin zituztela dio.

Transkripzioa

-Geo jarri zuenian Gurelesa, Gurelesa jarri zuenian obligatu ziun basarri bakoitzai, basarritar bakoitzai uzten ziun esnia partitzen, baiño honbeste litro, Gurelesa entregatu bihar giñun.

-Ta hori?

-A, ba obligatu in ziguen, basarritar guziri. Bai.

-Eta zeinek obligatu?

-Gurelesak, Gurelesak, Gurelesako nausik izango zien, noski. Ta gure aitag esaten zun, zu ez dakit goatzen zean baiño hoik, presa haundiya in zuen Gurelesako onduan, uran presa. Bai in zuen ta: "A 'con que' guk ura botatzia txarra ta hoik aurreneko lana presa in diyek!". Ta batematek esan diyo: "Bai baiño presa hoi marmitak garbitzeko omen da". Toma! "Eran listos". Gu holaxe ibiltzen giñan klaro, han junda ta.

-Ta Gurelesana nola izan zan? Noiz iritsi zan?

-Nik ez dakit, hoi urte asko da e, "obligao, era obligao, obligao, sí, sí, sí, sí".

-Baiña hori, obligaziyo ze, zeinek?

-Ba zenen gaiñian zan ba, gui jarri ta bildurra sartu ziyon jendiai ta, danak han txintxo asko han juten giñan.

-Gizonezkoa: Zertako eaman bihar zuen hau, Gurelesa esnia? Baiño jarri zuen "por narices".

-"Sí, sí, sí".

-Baiño ze legen bat atea zan o?

-Nik ez dakit bai, legia bezela, lege bezela.

-Gizonezkoa: Bai ba. Honea ekar zazue o bestela ez dezue iñun zabalduko.

-Hoi ba, hoi esan nahi zuen, ez dizugu utziko iñun esnia partitzen, zabaltzen. Ta zuek obligaziyoa honea ekarri bihar dezue /biaezue/, bakoitzak. Eta hala ibiltzen giñan.

4.52. Arroketara lapa bila, saltzeko

- **Hizlaria(k):** Zamora Arrillaga, Bittori
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberría, Idoia
- **Erref:** DON-132/040
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 01:00:20. **Bukatu:** 01:01:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
 Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
 Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza
- **Laburpena:** Ez ziren arroketara lapa bila joaten, baina igeldotar asko bai. Lanpernak. Arriskutsua zen.

Transkripzioa

- Lapa billa ta...
- Ez, ez, ez...
- Ez gendun denboak izaten.
- Baña Igeldon jende asko juten zan...
- Bai.
- Lapak eta...
- Bai, bai, bai... Batez ere... esan dizut, ba, este... batez ere emakunioik, hainbeste seme-alaba ta zeoze jatena nahi eta haiek e juten zian arroketan edo bere anayak edo bere norbaitzuk behintzat, ba, o... zeozer harrapatzea edo lapak edo zer dia bestiak?
- Olarrua.
- Olarruba ta beste zer dia hoik?
- Lanpernak?
- Lanpernak e bai zeatik hoik asko pagatzen dia, zian ordun. Eta bueno, ba, horrekin diru pixkat ateratzen zuten, eta diru horrekin beste zeozer ekartzen zuten kaletik eta...
- [...] arriskutsua zan ezta? Lanperna...
- Oso, oso, oso, oso, oso. Oso arriskutsua e... baño...
- Jendia baita re... Jendia arroketan ez?
- Bai, bai...
- Hil.
- Igeldon bastante hil dia holaxe junda. Bai, bai.
- Baña beharra daonian, ba...
- A, klaro.

5. Politika

5.1. Umetako jolasak: gurdi gainean

- **Hizlaria(k):** Azurza Insausti, Roxita
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-001/012
- **Iraupena:** 0:03:22. **Hasi:** 00:22:18. **Bukatu:** 00:25:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 - Politika » Gerra aurea
 - Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- **Laburpena:** Umetako jolasak. Gurdi gainera igotzen ziren, gora eta behera: Txori-punta. Txingoan, errepidean; kotxerik ez. Gerra aurretik zeinek zuen kotxea Igeldon. Frantsesei loreak ematen zizkieten, eta haiek dirua. Sokasaltoak. Kantuak.

Transkripzioa

- Eta zuek jolastu-ta iten zenuten?
- Jolasten gendun.
- Zeintzuk zian zuen jolasak?
- Gue jolasak zian kamiyan gurdi asko eoten zan, eta hor eoten zian beti, kabiya muturrian dula zean ta, bakizu, luzian hola...
- Bai, ardatza?
- Ardatza, ta geo kabiya, ta atzian karrua. Atzian igual sei laun, ta puntta hartan bat, ta gora ta behera, gora ta behera. Gure jolasa!

-Eta horrek nola zun izena? Txori-puntan?

-Txori-punta!

-Aurrekuan esan zenuten ta...

-Bai, txori-punta! Eta geo zea... kamiyua bastante berritu zuen, eta kamiyua... kotxe bat bakarrik ez zan pasatzen, eta txinguan!

-Txinguan?

-Txinguan kamiyuan. Hara, hemen izandu due kotxia... gerra, gerra baiño leno, gerra ezkerok pixka bat hasi zan, baiño leno: maixubak, obserbatoiyo... obserbatoiya Igeldon bakizu, ez? Horko zeak eta poilleruak. Zeatik aurrena egondu zan granja bat oillo askokin, Oliden. Harek, maixubak eta...

-Obserbatorioko...

-Obserbatoiyoak. Obserbatoiyoak gehiyenak hemenguak zian, hemengo aita-seme batzuk, herrikuak. Maixuba zan, ta semia... obserbatoiya eakutsi ziyon, baiña semia bestela´re estudiyo... estudiatu zun aitakin ta bakizu... Hoik eta beste bat behetik etortzen zan. Ta geo bertan bizi zian batzuk. Ta gu txinguan, ta gue ez zan automobillik bate pasatzen, horretxek bakarrik. Gu hantxe, hainbeste ume kamiyo erdi-erdin txinguan. Eta...

-Ze iten zenuten, klarionakin?

-Bai. Juntatzen giñun nunbaitetik. Nik ez dakit nundik. Eta geo belarra... belardiya bertan. Kamiyua ta belardiya ta, loriak ateatzen zian ordun, jesus, oain baiño polittok ateatzen zian orduan loriak: margaritak eta, lore gorrik eta. Eta frantzesak oiñez ta tasisean etortzen zien frantzesak, e. Ez zan kotxeik eta. Ta gu korrika, frantzesak ikusten giñunian belardira juten giñen, lore biltzera. Ta haiei ematen giñun, ta beak dirua ematen ziguen.

-A, bai?

-Bai, beak dirua ematen ziguen. Gu... guk´e zeoze... Hola "prantzesak, prantzesak batok, prantzesak", ta korrika jun ta zea.

-Ta hitzen bat edo ikasiko zenuten frantzesez...

-Keba! Ez, guk e, guk... dirua pixkat eman ezkerok ez genun hitzei kasoik iten. Ez genun kasoik iten. Bai.

-Eta sokasaltuan-ta ibiltzen ziñaten?

-Baita´re, eneeee. Baita sokasaltuan´e. Jesuuus, bai. Izugarrik.

-Eta ze kantu ta...

-Kantuk? Ze kantatuko gendun? Kantatuko gendun... Gabon zea, Gabonetako kantuk eta, San Juanetakuak eta...

-Eta sokasaltuan ez zan ezer kantatzen?

-Sokasaltuan bai, bai. Bat, bi, hiru, lau, bost, sei... ta ez dakit zer ta segi, ta bat ta... hoik danak kantatzen giñun. Bai, bai, o kanta apartekoik ez, baiño: Bat, bi, hiru, lau...

-Ta "zenbat urtekin ezkonduko naiz" ta holakuak bai?

-E, bueno... ez. Ez det uste holakoik esaten gendunik.

5.2. Anaia gerran, eta beraiek soldaduekin dantzan

- **Hizlaria(k)**: Azurza Insausti, Roxita
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-001/013
- **Iraupena**: 0:02:45. **Hasi**: 00:25:40. **Bukatu**: 00:28:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

- **Laburpena:** 13-14 urte zituenean, gerra hasi zen. Luzatu egin zen, anaia gerrara eraman zuten, eta zauritu egin zuten. Gizona izango zuena tankearekin ibili zen. Soldaduekin dantzaz ibiltzen ziren, soltean eta helduta.

Transkripzioa

-Geo hamahiru urte, hamalau... ya hamalaukin gerra. Geo, anaya, gue [...] gazteik gendun ta nola ama alargunana zan, ez zuela ba eamango soldau, anaya. Ez zuela eamango soldau, baiño gerrak asko luzatu zun, hemezortzi urte aillegatu zizkan, ta hemezortzi urte [...] gerrara eraman zuen, ez dakit noa. Urrutia, e, urrutia.

-Urruti?

-Urrutia.

-Ta derrigortuta, orduan, gerrara jun bihar.

-Bai, bai, urtiak in zizkanian ba eaman in zuen.

-Ta... gero ondo bueltatu zan?

-Bai. Ez, eritu [...], fusillakin. Fusillakin zeatu zian, ibili zian. Eskopeta o fusillak o zer dia?

-Bai. Bai.

-Eta nere gizona, nere gizon difuntua, zeakin...

-Ametrailladora edo?

-“Carro de combate” o zer dia, zea...

-Tankiak?

-“Tanque”... kaiñonazok botatzen zituenakin, gue... nere gizona ta. Horrei anai bat hil zitzaion; nere gizona, anai bat hil zitzaion.

-Eta zure gizona ze ibili zan; hola, berdin, e...?

-Gerra guzin!

-Hola jun zan, gudari ibili zan, ala hola...?

-Gerra guzin! Eaman in zuen, zea... hartu ta bakizu, gerra etortzen zanian ta gudari o... gerran! Bere aldeko botaka igual, ez dakit nik nola, baiño ondo etorri zan. Hinbexte urte pasata! Zenbat urte pasa du gerrak? Gerrak urte asko pasa zun, e!

-Hiru bai...

-Hiru? Nik ustet /uste det/ gehiyo pasa zula!

-Baiña gero soldaduska igual in beharko zun, gerra eta gero...

-Geo soldaduk´e hemen asko gelditu zian... ez dakit ba nik, guardiya iten o.

-Bai, hemen, baserriyetan?

-Ez... izaten zituen hemen toki... toki apartekuak eoteko.

-Kontrolak eta...

-Bai, kontrolatzen eo ez dakit ba zer dan. Gu dantzana ta ibiltzen giñan haikin! Zeatik gu´re gaztik giñan ta. Geo soldaukin dantzan ta. Ta anayak-eta gerran. Ta gu dantzan soldaukin. Hazi, handitu in giñan ta!

-Eta dantza non iten zenuten, hor eliza onduan?

-Hemen, zea, etxe haundi bat bado: hor sindikatuba ta etxe haundi bat?

-Bai...

-Hor... aita bat soiñu jotzaillia zan horko aita, o aitona... aspaldi hil zan, baiño. Eta guk: “Celestino, jo soiñuba, jo soiñuba!”. Ta jende asko xamar ikusten zunian, behian jardiña haundiya zuen, ta balkoira ateatzen zan silla hartuta ta soiñuba, eta soiñu jotzen ta gu dantzan! Soldaukin ta!

-Eta sueltuan ala helduta ere bai?

-Daneta!

-Ez zeon orduan debekatuta helduta dantza itia?

-Ez, ez. Guk danetik iten gendun. Sueltuan ta daneta.

5.3. Gerra garaian kanoikadak

- **Hizlaria(k):** Azurza Insausti, Roxita

- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-001/020
- **Iraupena**: 0:01:10. **Hasi**: 00:41:25. **Bukatu**: 00:42:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- **Laburpena**: Gerra garaian ez zen jende asko joan Igeldotik; soldadu bai. Kanoikadak Mendizorrotzetik. Beldurrez.

Transkripzioa

-Gerra garaian zuek ez ziñaten hemendik jun.
 -Gu ez giñan hemendik jun!
 -Baiña egongo zan jendia igual jun... ez? Beste famili batzuk eta... jungo zianak ihesi Bilbo aldera-ta...
 -Baiña hemendik, gue inguru hontatik iñor gutxi jun zan, e!
 -Ez?
 Ez, ez, gu ez giñan... ez giñan... Gu...
 -Baiña batzuk, gudari-ta jungo zian batzuk...
 -Bai. Jun zian /juntzian/ asko. Bai, bai, bai. Asko jun zian /juntzian/. Ta gue anaiya jun zan /juntzan/ hemezortzi urte konplitu zitulako... Berra, gerra bukatu bia zeon, ta nik ez takit noaiño eaman zuten. Baiño miñik hartu be etorri zan.
 -Ba eskerrak, eskerrak.
 -Miñik hartu be etorri zan.
 -Eta hemen gerra hasi zanian... nola gogoratzen dezu? Hemen, e, tiruak-eta egon zian, ez?
 -Ui, kaiñonazuak hortxe atzeaiño ta botatzen zituen Mendizorroztik. Hor berta ta hor goiyen ta bota zituen, kaiñonazuak atea zian. Ez zituen /etzituen/ etxek harrapatu, e, baiño...
 -Bildurrez.
 -Beti bildurrez! Ta gabian ta /da/, gabian ta /da/ etorriko ote zian ba [...].

5.4. Batzokia

- **Hizlaria(k)**: Amunarriz Andonegi, Jabier
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia - Sarasua Aranberri, Asier
- **Erref**: DON-003/017
- **Iraupena**: 0:02:03. **Hasi**: 00:34:15. **Bukatu**: 00:36:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Politika » Euskara eta politika
Aisia » Kultura » Dantza
Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak
- **Laburpena**: Batzokia bulebarrean zegoen (gaur egun Kuskulo gozodenda): Euzko Gaztedi, Euzko etxea... Antzerkia Antzokian egiten zen. Dantza egiten ibili zen batzokian.

Transkripzioa

-Eta Batzokia nun zeon?
 -Hemen, bulebarrian.
 -Bakarra zeon Donostian?

-Bai, hasieran bai. Bueno, antiguotarrek ere bazuten bere biltokiya, e. Baiñon Donostiko Batzokiya bulebarrekua zan.

-Nun zeon, gutxi gorabehera? Oain, e...

-Hemen e... zea, gure gibleko aldian... este, zenbakiya ez dakit, ez dizut esango, baiñon orain nola dao...

-El Reloj kafeteri hortan...

-Goxodenda, hor arkupetan.

-Hori da, bai: Kuskulo, bai. Eta El Reloj kafetegiaren ondoan.

-Hor zan... bihan zeon e... "billares". Lehendabiziko bizitzan zeon Euzko Gaztedi. Bigarrenian, Euzko Etxea, Batzokiya. Eta Euzko Gaztedi're Batzokikua zan, baiñon zeon departamentutan. Ta gero jendia bizi zan, gaiñekuetan.

-A, bai?

-Bai.

-Etxia zan?

-Etxebizitzak.

-Eta ez zeukan e... antzokirik edo horrelako sala haundirik ero...?

-Ez, han ez, horregatik este... Teatrua iten zanian, iten zan e... batez ere santamasetan, Teatro Printzipalan. Eta beste... jai hoiyetatik aparte, zea, Kurtzalian.

-Eta zu aritu ziñan, antzerki ta horrelakoetan?

-Antzekia iten ez, baiñon dantzan ikasten-eta bai.

-Bertan, Batzokian?

-Bai, bai.

-Eta zure anai-arrebak eta?

-Danak. Nere familiya... danak zian abertzaliak eta...

5.5. Anaiak frontean

- **Hizlaria(k)**: Amunarriz Andonegi, Jabier
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia - Sarasua Aranberri, Asier
- **Erref**: DON-003/024
- **Iraupena**: 0:03:43. **Hasi**: 00:49:32. **Bukatu**: 00:53:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- **Laburpena**: Zazpi anaietatik bost joan ziren batailloira. Anaia zaharrena itsasoko ertzaina izan zen, eta besteak Saseta batailloian ibili ziren. Gazteena, 16 urtekoa, ez zen frontera joan; kuartelean egoten zen. Gernikako bonbardaketa gertatu zenean, han ziren anaiak. Bermeotik Algortara joan ziren; eta gero, Santurtzitik Habana itsasontzian, Frantziara.

Transkripzioa

- Eta zure familiko jendia, jende asko jun al zan... batailloira.

- Batalloi hartan... zazpi anaiatik... bost. Anai zaharrena izan zan, gerra denboran, itsasoko ertzaiña. E? Ezkondu ta hiru aiten semea... o... hiru seme-alaben aita zalako... ertzaiña. E? Hemen, zea, frentera jun gabe. Lau anai, edadekuak zialako, batallon Sasetan. Eta bosgarrena ere bai, baiñon harrek ez zuen, hamasei urtekin bere anaian atzetik juden zan, ta hura eoten zan kuartelian. Ez bea bakarrik, bea bezelako dozenerdi bat uste det baziala, han zeudenak. Baiña haiek ez zian frentea-ta juden, e?

- Hamasei urte.

- Hamasei urtekin, bai. Ni bakarrik geldittu nitzen etxian. Nere gurasoeikin eta nere illobekin. Nere anaien seme-alabekin.

- Bermion.

- Bermion.

- Eta aitag zergaitik ein zun alde, PNV-ko kargu inportatia zan edo...?

- Nere aita ez, nere aita ya edadekua zan. Eta ez zan, ez zan gehio sartu iñun´e, baiñon anaiak danak... danak. Eta... Gernika bonbardeatu zutenian... lehen esan dizut anai batek esan ziola alde in bihar zala. Hurrengo egunian etorri zan. Danak nere anai... bost anai... bai, bost anai Gernikan zeuden, menditik jetxi berriyak. Aldatu iten zituzten, deskantsua ta hola ta... harrapatu zitun bostak Gernikan. Ta hurrengo egunian etorri zan esatea, "aita, berriro hemendik ere alde in biharra dao". Eta jun giñan Algortara.

- Bermiotik.

- Bermiotik Algortara. Ta han, este... paperak prestatu bitartian.

- Iparraldera juteko.

- Iparraldera juteko. Eta handikan hamabost egunera eo hola, maiatzaren hamabiyen, este... atea giñan Santurtzetik "Transatlántico Habana" dalaku hartan, Cruz Roja-ko ikurriñakin, eta "protegidos por la no intervención", inglesak eta frantsesak, bee gerrako barkukin hayek. Eta ikusi genittun, aitag esan zian "beida, beida, beida! etorri! beida! hori da Cervera", Crucero de la Armada Española... faszistak. Eta beste bou bat, Galerna izena zuna, biyak. Baiño ez zian atrebittu guri seitzea, guk aurea in gendun ta Frantzira jun giñan.

5.6. Buelta Donostiara

- **Hizlaria(k)**: Amunarritz Andonegi, Jabier
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia - Sarasua Aranberri, Asier
- **Erref**: DON-003/026
- **Iraupena**: 0:03:03. **Hasi**: 00:56:50. **Bukatu**: 00:59:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- **Laburpena**: Bi urte egin zituzten Donibane Lohizunen. Anaia bat, Sasetako komandantea, Bilboko gerrikoan hil zen; besteak aitaren baporean joan ziren Iparraldera. Han ere gerra hasi zen. Itzuli egin ziren. Aitari Calderon komandanteak lagundu zion.

Transkripzioa

- Zenbat urte egon ziñaten aita, han Ziburun... zenbat urte?

- Emaztea: Gerra bukatu arte.

- E? Hamabi! Bertan bete nitun hamabi urte.

- Zenbat urte egon zineten.

- Nik han bete nituen hamahiru eta hamalau, bi urte.

- Bi urte.

- E...

- Eta bitartean zure anaiak gerran.

- Nere anaiak gerran, bai. Bat frentian hil zuten.

- Bai, osaba Roque.

- Bai. Eta...

- Hoi zer zan, Sasetako zer zan?

- Komandantia.
 - Komandantea... eta zenbat urtekin hil zan?
 - Hoitazazpi urtekin.
 - Hogeita zazpi urte.
 - Bilboko...
 - Zinturoiyan. Bai. Eta... bestiak, gero, Euskal Herriya galdu zutenian, gure baporía han zeon, ta baporian sartu ta itzuli in zuten.
 - Nora? Iparraldera?
 - Haiek e bai... eta ni baita.
 - Beaien baporian, zuen baporian.
 - Bai, nee aitená zan baporía. Eta... han eondu giñan... hango gauzak okertu artian.
 - Hemengo gerra utzi ta geo hangua hasi.
 - Bai. Ta ni goatze naiz, gerra bukatu ta, este... Frantziko gobernuak, Franco onartu zunian, ya rekonozitu edo in zuten... Francon gobernuá. Gerra bukatua zeon ta irabazi zuten. Ta, orduan, han zeuden, bai baporíak, kotxiak, ta eskapau inda jundakuak, danak bueltatu in zituzten. Ta nee aítak esan zun. "Nik ikusten baldin baet nere baporía... ematen... ezer gabe geldittuko naiz. Ta nik oain artian horrekin bizi izandu naiz ta hemendik aurea ´re horrekin bizi beharko izango det eta ni beakin nua". Eta bea... bere baporian etorri zan. Erremolkian ekarri zuten, e? Baiño nee aita gaiñian, barruan. Eta... orduan zeon hemen, komandante bezela: Calderón. Ez dakit, zuek ez dezue seguruasko horrenik ezautu, gaztiak zeate ta. Baion Calderón-ekin nere bi anai zaharrenak zerbitzuan suertatuak zian, ezautzen zitun.
 - A bai?
 - Bai. Eta harrek paper guztiyak konpondu zizkan ta... nere aítai ez zitzaion ezer gertatu.

5.7. Makiak

- **Hizlaria(k)**: Amunarriz Andonegi, Jabier
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia - Sarasua Aranberri, Asier
- **Erref**: DON-003/031
- **Iraupena**: 0:01:01. **Hasi**: 01:10:30. **Bukatu**: 01:11:31
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k)**:
 Politika » Politika eta Franco
 Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- **Laburpena**: Europako gerra bukatu ondoren, makiak ibili ziren. Nafarroako kontrabandistak eta Oiartzungoak.

Transkripzioa

- Este... makis deitzen zioten ixilkakuai. Hemen ere aitu zian Espaiña sartu nahirik gero! Gerra, hango gerra bukatu ondoren. Hango... ba [...]
 Gernikakuak zian!
 - Eta gero maki...
 - Gero honea... honea etorri nahi zuten gero!
 - Nafarruan eta izan zan [gehien edo]?
 - Bai, muga. Mendi haunditan.
 - Eta hemen Gipuzkuan eta?
 - Baita ere.

- Baita ere?
- Bai. Hemen gaiñea kontrabandua... Abiadoriak nondik usten dezu / ustezu/... Erortzen zian abioiyak eta Frantzesak lagundu eta Euskal Herrira ekartzen zituzten. Eta... Beratik eta hortik pasatzen zian danak. Oartzuarrak kontrabandista gehiyenak! Haiek pasatzen zituzten!

5.8. Euskaraz egiteagatik arazoak

- **Hizlaria(k)**: Azkue Erostarbe, Alazne
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-008/006
- **Iraupena**: 0:00:59. **Hasi**: 00:05:19. **Bukatu**: 00:06:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Politika » Politika eta Franco
- **Laburpena**: Zazpi urte zituela jaitsi ziren Agarre baserritik Loiolara; orduan, Martuteneko mojetara joaten ziren. Neba-arrebek ordura arte euskaraz egiten zuten, baina dena aldatu zen. Euskaraz egiteagatik arazoak zituzten: zigorrak, lagunik ez...

Transkripzioa

- Zuk orduan euskeraz bakarrik jakingo zendun hizketan.
- Bueno, nik... beste ahizpak sei urtekin bazakin, bestiak bostekin´e bai. Baiño han Loiolan jeitsi giñanean, ba, aldameneko beste etxe batian falangista bat bizi zan eta, buoo, bueno, euskeraz ezin genun in. Ez ziun... Eta...
- Zigorrik-eta egoten zan?
- Bai, bai, bai.
- Euskeraz hitz egin esker, bai?
- Bai, bai. Eta lagunak... lagun gabe. Etxian egon bihar euskeraz iten bagiñun, etxian egon bihar! Eta erderaz iten bagiñun, ba, lagun pilla bat, leku guzitatik irtetzen zian lagunak.

5.9. Baserrira kanoikadak

- **Hizlaria(k)**: Bereziartua Elustondo, Joxe Antonio; Bereziartua Elustondo, Juantxo
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-009/019
- **Iraupena**: 0:03:26. **Hasi**: 00:26:48. **Bukatu**: 00:30:14
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- **Laburpena**: Gerra hasi zenean, milizianoak baserri inguruan. Bi kanoikada eta 125 bala bota zizkioten etxeari, denak bertan zirela. Anaiaren gelan erori zen kanoikada bat, eta zaurituak izan ziren. Joxe Antonioren ohe gainera ere erori zen bala bat. Arreba zaharrena maindirearekin atera zen, bake eske.

Transkripzioa

-Juan txo: Beste istori bat kontatuko izut. Gerra hasi zanen... gerra hasi zan uztailan...

-Joxe Antonio: Hemezortzin.

-Juan txo: Hemezortzin. Uztailan hemezortzin hasi zan.

-Joxe Antonio: Julio. Julio al da uztaila?

-Juan txo: Bai.

-Bai.

-Juan txo: Bai, uztailan hemezortzin. Eta klaro, gu bizi giñan basarrin. Nik orduan nitun hamaika urte, eta hirugarren egunea... Donostiko aldetik zaren, orduan zian "los milicianos". "Los miliciano, los rojos" esaten ziyoten. Ta koarteleetik, Loiyolako koarteleetik atea ta etorri zian militarrek. Ta etorri zian Loiyolatik Amara sartzeko, ta gure etxea zeon pues hantxe, ttonttorrian. Eta zer gertatu zan? Gure etxek atzetik o beste aldetik hasi zian tiroka, eta usten zuten gure etxetik ateatzen ziala tirok. Eta ordun tropa Loiyolatik, soldau tropa, Amara aldea zatorrela, ze in zuten / intzuten/? Gue etxeai bi kañonazo bota! Eta ehun ta hogeita bost balazo, gue etxian. Eta ordun... etxen, denok geunden orduako etxen...

-Joxe Antonio: Bai.

-Juan txo: Bai, denok, [...] Ez, Patxi etxian, ordun.

-Joxe Antonio: Bea bai?

-Juan txo: Patxi bai.

-Joxe Antonio: Bai, bai...

-Juan txo: Klaro. Euxebio, ya Loiyolan ez konduta! Eta ze gertatu zan? Bi kaiñonazo bota zituzten, eta bat ganbaratik atea zan, baiño bestia gue anaiyan gela sartu zan. Eta han zeon gue anaiya Patxi, bere andreakin, emazteakin eta haur txikiya zakan. Neska txiki bat. Nexka jaiyo zan... otsailen. Bai. "Catorce de febrero", otsailen, jaiyo zan hua. Ta sei hillebeteko haurra... Gue koñeta ta anaiya herituta gelditu zien, eta haur txikiya, sei hillebetekua, xihaskan zeon, eta bere erropa tarten ezertxo're izan gabe, manta tarten nahastuta gelditu zan.

-Eta ondo?

-Juan txo: Bai, bai, haurra... txikiyak ez zun /etzun/ ezertxo're izan. Baiño anaiyak eta koiñatak herituta... Geo "Cuarto Socorro" a jun zian /juntzian/.

-Baiña larri ez?

-Juan txo: Ez, ez, larri ez. Ez, ez, larri ez.

-Sustua galanta!

-Juan txo: Bai, galanta!

-Joxe Antonio: Ni ohiyan neola nere ohiyan gaiñian bala bat... sartu ta teillatua... teillatua ez, beheko tetxuan jo ta raaa, nere ohiyan gaiñian eroi zan bala bat.

-Joe.

-Juan txo: Bai, goizeko seiterdiak zian. Goizeko seiterdietan zan, bai.

-Nola dakizue 125 ziala?

-Juan txo: "Porque" paetian markak gelditu zian.

-Ta gero kontatu in zenituzten?

-Juan txo: Klaro, klaro! Paretian, etxe paretan txulo guztik. Bai, bai.

[...]

-Ba neihua zorte euki zenuten...

-Juan txo: Bai, bai. Nehiko suerte, nehiko suertia! Denok etxian giñan ordun, e! Sekulako jende pilla zeon.

-Bai, ordu horretan, ezta?

-Juan txo: Denak etxean giñan ordun.

-Joxe Antonio: Arreba zarrena maindiriakin leihora ateata ta hola, zea eskatzen... maindiria...

-Bai, pake...
 -Joxe Antonio: Bai, pakia...
 -Juan txo: Bai, hoi guk ezautu genun!
 -Joxe Antonio: Hoi ezautu ta pasa!
 -Juan txo: Eta pasa! Ezautu ta pasa in genun guk.

5.10. Anaia preso

- **Hizlaria(k)**: Bereziartua Elustondo, Joxe Antonio; Bereziartua Elustondo, Juan txo
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-009/020
- **Iraupena**: 0:02:36. **Hasi**: 00:30:14. **Bukatu**: 00:32:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
 Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
 Politika » Gerra zibila (1936-1939) » lhes egin beharra
- **Laburpena**: Gerra garaian, anaia zaharrena kanpora joan zen: lehenengo, Azpeitira, osabaren etxera; eta, geroago, Bilbora. Emaztea eta bi haurrak Frantziara joan ziren itsasontzian, amonarekin. Anaia preso hartu zuten. Bila joan ziren Iruñera bi anaia. Loiolan zazpi fusilatu zituzten, anaiaren lagunak.

Transkripzioa

-Eta zuek, gerra garaiyan, hemen geratu ziñeten?
 -Juan txo: Bai, bai. Kanpoa jun zan /juntzan/ gue anai zarrena. Hoi bizi zan Loiyolan. Bere andriakin, eta bi haur zitun ordun: nexka ta mutilla.
 -Joxe Antonio: Eta amagiñarreba.
 -Juan txo: Bai. Eta orduan jun zian /juntzian/ Bilbao aldea. Bueno, lendabizi jun zian /juntzian/ Azpeitia. Osaban etxea, porque gue aita esan dizut Azpeitikua zala... Eta Donostitik jua zian hara, Azpeitia, ta han egon zian /egontzian/ astebete o ta gero nola hemengo indarrak sartzen ai zian, ordun jun zian /juntzian/ ya Bilbao aldea. Ta geo ya han, Bilbaun, han zarela /hantzarela/ e... gure anaiyak emaztea eta bi haurrak eta... Antonia ez. Amona... Amona're Prantziara jun huan? Bai.
 -Joxe Antonio: Joxepa zan amona...
 -Juan txo: Bai, Frantzia. Ordun denak Bilbautik barku batian jun zian /juntzian/ Prantzia. Ta gue anaiya gelditu zan han, Pran... Bilbaun. Denak bezela. Ta geo ya nazionalak sartu zianian, hartu zuten, eta beste asko bezela eukitu zuen lehendabiziko eunetan, e... Castrourdiales. Denak detenituta. Eta gero handik eman zuten /emantzuten/...
 -Joxe Antonio : Iruñaa, ez?
 -Juan txo: Iruñaa. Bai, "al fuerte San Cristobal". Ta han eon zan, ez takit ba, hillebete pare bat o eongo zan...
 Joxe Antonio: Gehiyo igual, e!
 Juan txo: O gehiyo igual. Igual gehiyo! San Cristobalen eon zan /eontzan/ gue anai zarrena. Eta ordun, han zeon /hantzeon/ ta beste anaiyak, e, herituta eon zana /eontzana/ gerra denboran, horrek lagun bat bazun, "porque" hoi ez zan /etzan/ jun kanpoa, hemen gelditu zan. Eta zauzkan hemen Donostin lagun batzuk, eta baten baten bitartez papel batekin jun zian /juntzian/ hau, txikiya zala, eta beste anaiya, eta hara, San Cristobalea jun, eta anai zarrena etxea ekarri zuen. Bai, hoi gertatu zan. Eta ez pada,

jun ezpaza... jun ezpazizan afusilatu ingo zuten gue anaiya! Ez geiztua zalako...

-Ez,ez...

-Juan txo: Baiño ordun bakizu...

-Bai, bai. Afusilatu asko...

-Juan txo: «Porque» bere... Loiyolan ordun zazpi hil zituzten, e! Afusilatu, zazpi. Eta gehiyenak gue anaiyan lagunak zian.

-Orduan gutxiatik librau zan...

-Juan txo: Bai, hara jun zalako /juntzalako/, e!

5.11. Gerrako hilketen lekuko

- **Hizlaria(k)**: Bereziartua Elustondo, Joxe Antonio; Bereziartua Elustondo, Juan txo
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-009/022
- **Iraupena**: 0:01:36. **Hasi**: 00:33:17. **Bukatu**: 00:34:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- **Laburpena**: Fusilamenduak baserri ondoan. Bi zanga egin zituzten; batean hiru eta bestean lau sartu zituzten. 11 urte zituen Juantxok eta zortzi Joxe Antoniok. Arranpan gizon bat hilda nola ikusi zuten, etxetik pijamarekin eramana.

Transkripzioa

- Juan txo: Hoik zian... Bi zulo in zituzten. Eta gabian hamar... hamaikak aldean, hamaika ta erdik aldian... Gu basarriyan bizi giñan, ta biria zeon gue etxetik beheraldea. Ta gabian brrrrr... kotxen bat.

- Joxe Antonio: Gerran, ordun, ez zeon besteik.

- Juan txo: Gerra denbora zan. Ta “oain´e bator ba, baten bat badator”. Ta handik pixkatea, ta-ta! Ta-ta, tiruak. Eta batzu bertan gelditzen zien / gelditzezien/ hilda, ez zituen /etzituen/ jasotzen. Ta beste atzuk... zangak in zituzten, bi zanga, ta baten sartu zituzten hiru, ta bestian lau, usten det. Eta según, sartzen... sartzen zituen bezela, lurra botatzen zuten. Ta gau baten, ebiya in zun /intzun/. Eta gu jun giñan ikustea, eta batek hanka bistan zakan.

- Eta zu orduan, mutiko... mutikua ziñan.

- Juan txo: Ni? Hama... hamaika urte! Hamabi itea.

- Joxe Antonio: Nik, nik zortzi urte o.

- Juan txo: Zortzi urte. Hoi dena guk ikusi gendun.

- Joxe Antonio: Eta beste batian, e, oain leno esan deun ranpa hortako peko hortan, erriyoko ranpa hortan, beste goiz batian azaldu zan gizon bat, ya heldua, berrogeita hamar urte o hola, gabardinakin, pijamakin eta zapatillakin. Hua etxetik atea zuten.

- Juan txo: Bai, etxetik atea, ta...

- Joxe Antonio: Eta hara eaman, ta di-da ta han utzi ta kitto. Hori guk ikusiya da, e.

- Juan txo: Hoi dena guk ikusiya da, ordun.

5.12. Antiguatarra, erdigunean jaio arren

- **Hizlaria(k):** Alvarez Enparantza, Jose Luis
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-010/003
- **Iraupena:** 0:01:12. **Hasi:** 00:01:47. **Bukatu:** 00:02:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren hasiera
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- **Laburpena:** Aita Kubara joan zen anaiarengana, eta San Martin kalean jaio zen bera, amonaren etxean. Han bizi izan zen. Gerra etorri zenerako, baina, Antiguan zegoen. Orduko oroitzapenak.

Transkripzioa

Aita, ba, izan zan krisi ekonomiko bat nere aitonaren enpresan. Eta orduan joan zan bere anaia, nere osaba Kuban zegon, eta joan zan Kubara. Eta orduan horregatik ni lehenengo urteetan nere ama, klaro, nere aita joan zan, joan zan bere amangana, bere amangana. "o sea", Inaxia Larramendi, hoi bizi zan San Martin kalean. Eta ordun ni horregatik egon nintzan urte batzutan hor, zean, San Martin kalen. Baiño gero ya bueltatu nintzan berriz Antiguora. Gerra hasi zanian Antiguan egon giñan. "O sea" gerra hasi zan egunean ni oso ondo goatzen naiz aurreko billan dana hartuta, militarrek hartuta, ni bizi nintzan "calle", orduan "carabineros" zian, gero "guardia civil". Eta bai, hori guztia ikusten ai naiz oaindik ere ba bai, terrazetan zegon armatuak eta "aiba dios! ze gertatu da!", "ba gerra hasi da". Joe. Hoi izan zan berez uztailaren hogeita hamaseiko uztailaren hemezortzian, beraz. Beraz, ni ordurako ya Antiguan neon, baiña iya bi urte egon nintzan nere... [...] ni antiguatarra naiz, ezta? Bai.

5.13. Ekin taldearen sorrera I

- **Hizlaria(k):** Alvarez Enparantza, Jose Luis
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-010/016
- **Iraupena:** 0:01:16. **Hasi:** 00:24:31. **Bukatu:** 00:25:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Politika » Politika eta Franco
- **Laburpena:** EAJrekin jarri ziren harremanetan, baina iruditu zitzaaien haiek ez zirela nahikoa mugitzen, eta Ekin sortu zuten, talde klandestinoak. Bilerak.

Transkripzioa

- PNVkin bueno harremanetan jarri ziñan eta...?
- Bueno, orduan gertatu zan ba, klaro, gu hasi giñanian mugitzen, pues orduan PNVko batzuk enteratu dia, noski; "aquí un grupo de jóvenes interesaus y tal". Eta orduan ba guri proposatu ziguten sartzea, eta guk pentsau genun PNVn ezer ez, PNVk ez zula ezer egiten, "que decía que había que esperar y" guk nahi genun zerbait egin, eta hola sortu zan Ekin taldea. Ekin taldea, "super seguro", joe, dana debekatua, "papera hau

irakurri eta erre zazu" ta, "en fin", hola, plan hortan, ezta? Bai.

- Klandestinitatean ez?

- Bai, bai, klandestinitate, bai, bai, klaro, ya danak kartzelan egonak giñan, danak gea; eta esan genun "joe, ez gea berriz eroriko zozoak bezela ezta?"

- Eta nun elkartzen ziñeten, etxe pribatuetan eta hola?

- Bai, bai, ta tabernetan'e bai, ta bueno ahal genun bezela. Konfiantzakoko lekuak billatzen genitun eta hola. Bai, baiño bueno, bai, tabernetan normalean.

- Eta elkarri papertxoak eta pasatzen, ta gero erre ta...

- Bai, bai, gero erre ta bai, bai. Joe. Bai, bai, oso estu, bai.

5.14. Ekin taldearen sorrera II

- **Hizlaria(k)**: Alvarez Enparantza, Jose Luis
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-010/026
- **Iraupena**: 0:00:49. **Hasi**: 00:34:22. **Bukatu**: 00:35:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Politika » Politika eta Franco
- **Laburpena**: ETA sortu zen garaia. Benito del Valle. Gerra garaiko Gudari aldizkariaren aurrean egin zuten zin. Ekin taldea, 1956.

Transkripzioa

-Guk nahi genun zerbait ein eta ordun ba, ba goatzen naiz ba ein genula ba billera bat Benito del Vallen etxean, Benito del Valle zan fundatzaillietako bat, [...] Larrinaga. Ta orduan ez dakit nundik atea genun gerra garaiko ez dakit ze rebista zan, 'Gudari' izango zan, eta azala zeukan ikurriña bat, eta orduan, danak han Benito del Vallen etxean goatzen naiz, jarri giñan danak zutik, bost eo sei giñan, eta esan genun bueno: "Zin eiten degu, hau ez dala iñoiz jakingo", ta ez dakit zer ta: "ixilik gaude hau super sekreto...". Ta hola hasi zan Ekin taldea, "super sekreto", 56an berez.

5.15. Eskolan erdaraz

- **Hizlaria(k)**: Muxika Lasa, Jokin
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-011/008
- **Iraupena**: 0:04:31. **Hasi**: 00:14:40. **Bukatu**: 00:19:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Politika » Euskara eta politika
Politika » Politika eta Franco
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- **Laburpena**: Erdaraz ikasten zuten eskolan, Konstituzio plazan. Besoa altxatuta abestu behar zuten; horrekin lotutako pasadizo bat. Frankismoak ezarritako liburuak zituzten. Pupitreak, tinteroak. Ikurrinak marrazten zituzten; don Eugeniok abisatzen zien inspektzioa

zeturrenean. Erabiltzen zituzten trikimailuak. Francoren erretratua nola estaltzen zuten.

Transkripzioa

-Eta, e... euskeraz ez zian izango...

-Keba! Dana erderaz.

-Eta aurretik, Muñoan ikastolan?

-Ba ez naiz goatzen, oso txikiya nitzan. Ez naiz goatzen. Uste det euskeraz izango zala, bai. Eta hor, Kostin giñala, bueno, orduko aginduak ba... "Cara al sol" ta danak abestu in behar zian, "el himno nacional" ta /da/... "Viva España,alzada la frente hijos del pueblo español" ta danak abesten giñuzten, ta gaiñea hola. Eta nere bizitzako lotsik haundienetako bat izan zan /izantzan/, sekulan ez zait /etzait/ ahaztutzen; han ama, emakume bat zegon, Kostin, eta dana txintxo eamaten genun. Eta oain Sociedad Euskal-Billera dan hortan gizionezkoak zeuden: don Eugenio, don Juan, don Nicolas ta. Baiño leiyok zituzten "contraventanas". Eta iten zuten abesteko garaiyan itxi, eta kanpotikan entzuten zan, baiño besua ez zuten altxatzen. Eta gu horrea, hortikan joan giñanian, hiru o lau giñan ta /da/ danak hola. Danak gui parrez!

-Eta hori zenbat urtekin?

-Ba hori izango zan ba zazpi, sei-zazpi urtekin eo hola.

-Ta ez dezu ahaztu, e?

-Ez. Sekulan ez zait /etzait/ ahaztutzen.

-Eta han eskolan libururik-eta erabiltzen zenuten?

-Bueno, ordun liburuk zian ba gehiyenak ba goitik agindutakok, baiño gure don Eugeniok zeukan ohitura haundiya e... idazteko. Adibidez, giñuzten kuaderno haundik. Eta geografia ta historia ta dana, beak hitz ein eta guk idatzi. Eta liburuk ez giñuzten horrenbeste ibiltzen. Idatzita.

-Eta idazteko, tinta?

-Tinta, hoixe! Giñuzten zea, lau... lauentzako pupitre, eta batek muitzen baldin bazun... baiño hola zulotan tinterok. Eta hola. Ordun boligrafoik eta ez zegon /etzegon/. Arkatza ta tinta. Eta bueno, gero dibujok´e asko iten giñuzten. Margotu ta, kuadernotan, e. Eta holaxe, eta... ikurriñak-eta iten giñuzten kuadernotan. Don Eugeniok, don Eugenioi asko zor diogu guk. Eta gero etortzen zan "este", ispektorea eta ordun abixatu ite(n) zigun don Eugeniok eta... garai hartan kola-ta ez zeren, eta "engrudo" esaten zan. Iriñakin-eta iten zan, kola bezela, eta iten genun ikurriña zeon orriya, bi orri...

-Pegatu.

-Peatu. Ta etortzen zan ispektoria eta: "Qué página más gruesa!". Ta gero, joaten zenean, berriz iriki.

-Eta hori, don Eugenio, nungua zan bera?

-Donostiarra.

-Donostiarra?

-Bai, bai, bai. Donostiar peto-pettoa. Eta hola. A, beste gauza bat. E, gela guztietan zeren eo Franco eo Jose Antonio Primo de Rivera eo. Eta kristalakin, eta paperakin hola bolatxoak ein ta zas! Ta askotan koadroak eoten zian dana estalita.

-A, bai, e? Goitik behera?

-Bai, eta don Eugeniok ez zun /etzun/ ezer esaten. Ta halako batian: "A limpiar los cuadros, que viene el inspector!".

5.16. Intza taberna eta beldurra

- **Hizlaria(k):** Muxika Lasa, Jokin
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-011/024
- **Iraupena:** 0:01:29. **Hasi:** 00:54:18. **Bukatu:** 00:55:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- **Laburpena:** Intza tabernaren historia: jabea fusilatu egin zuten, Hernanin, eta alargunak Bar España jarri behar izan zion izena tabernari, derrigortuta. Beldurra izugarria zen. Orain ere nabari da.

Transkripzioa

-Eta bueno, Intzako hori. Intza hori, urte askotan izena izan du España, Bar España. Eta makiña batei esplikatu diet nik, zeatikan askok: “¿Ahí vamos a entrar, Bar España?”. Lehenoz zan Intza, gerra aurretik, eta bertako nausiya afusilatu in zuten Hernanin, eta alargunari berriz taberna irikitzeke jarri zioten baldintza, “Bar España” jartzeko. Oain berriz Intza da, baiño kosta zaie. Lehendabizi in zuten España kendu, geo Bar bakarrik, ta azkenian jarri dute Intza, bildurra izugarriya zan, ta uaindik irauten du bildurra. Beitu, oaingo hauteskundetan nabari da hori, jende edadetua juten da bildurrez, botatzea, botatzen ez badue zerbait gertauko ote zaien eo, jende edadetua oaindik bildurra dauka. Bai bai.

-Hori ez da kentzen...

-Ez da kentzen. Eta hemen beste bat bazan, oain taberna obretan ai dia hemen beheian, este Bar Manolo, garai batean zan Insausti, karo gure pariente iten zan horko nausiya're afusilatu in zuten.

5.17. Errazionamendua

- **Hizlaria(k):** Azkue larza, Juan Joxe; Azkue larza, Seberiana
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-014/010
- **Iraupena:** 0:01:11. **Hasi:** 00:23:58. **Bukatu:** 00:25:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k):**
Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- **Laburpena:** Seberianak ezagutu zituen errazionamenduko kartilak. Goserik ez zuten pasa, baina lekaleak ez ziren beste zerbait jateko gogoz egoten ziren. Txokolate ontza bat izaten zuten, bi lagunentzat, "La taza" txokolatea.

Transkripzioa

-Ta zuek rasionamendua, rasionamenduko kartillak-eta ezautu dituzue?

-Seberiana: Bai, nik bai.

-Juan Joxe: Honek ezautuko zun, ni...

-Ta, gogoratzen dezu nolakua zan? Lehengo ogi beltza ta...

-S: Bai, bai, bai.

-J.J: Orduan, ni neoni're goatzen naiz ogi beltzak-eta.

-S: Bai, bai.

-Zuek goserik ez zenuten pasako? Hemen e...

-S: Gosia ez baiño nahi dezunik'e ez, potajeik-eta ez zenun falta baiño, potajia bakarrik ez da gustatzen, beste gauzak'e bai.
 -Eta zeren inbiriya eoten ziñaten?
 -S: Txokolatía're ze izaten genun, ontza bat bi launentzako,.
 -Ontza bat, bi lagunentzat?
 -S: Ontza bat, bi launentzako.
 -Eta txokolatía ze izaten zan horkua, Schuchardtekua? Ala normalian?
 -S: Ez ez, bestia zan, La taza.
 -La taza?
 -S: La taza.
 -Eta nungo txokolatía zan hori?
 -S: Hoi ez dakit nungua zan baiño, ez, zean.. Irunen bazan, Elgorriaga.
 -J.J: Hoi, bai, Elgorriaga zan bestia, Irunen beste fabrika bat bazan, txokolatiana.
 -S: Elgorriaga, bai. Ordun ez dakit ze izango zan baiño, gutzako... Elgorriaga.

5.18. Errazionamendu garaia: gutxi eta txarra

- **Hizlaria(k)**: Zamora Malkorra, Juan
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-016/022
- **Iraupena**: 0:01:41. **Hasi**: 00:29:10. **Bukatu**: 00:30:51
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Eider
- **Gaia(k)**:
 Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
 Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
 Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
 Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- **Laburpena**: Donostian erosten zuten jatekoa, olio eta.
 Errazionamendua, gutxi eta txarra. Ogirik ez, taloa egiten zuten artoarekin. Kontrabandua. Babarruna, baserrian beti bazen zerbait. Txerria hiltzean, koipea. Tranpak: bat deklaratu eta bi hil.

Transkripzioa

- Oliyua eta hoi danak Donostin erosi, bai, bai.
 - Hori erosi, ez?
 - Bai, bai, dendan.
 - Dendan?
 - Dendan.
 - Eta zu akordatzen zea razionamenduakin eta...?
 - Bai, [...] korrika aldiyak, razionamentuan ta. Jatekoik ez, ta razionamentun gauza gutxi ta txarra, ogiya're jateko modun ez dana ta... Guk badakigu artua iten giñun, iya talo pixkat eta handik gehiyo bai, baiño hoi larri ibiltzen zan jendia. Bai, gosiak eta.
 - Eta orduan kontrabandua eta egongo zan?
 - Bai, ibiltzen zian, hala esaten zuen behintzat, ez dakit ibiltzen zian, gu gutxi ibiltzen baiño...
 - Beti baserriyan gose gutxio ez?
 - Bai, gutxi beti izaten zan baiño...
 - Beti zer jana.
 - Bai, zerbait'e o talua edo babarruna edo baba edo... ibili izaten zan

baserrin ta. Berdura igual ta. Errexio pasatzen zan. Ogiyik ez ta koipe gutxi ta pixkat sufritu in behar baiño... Geo txerriya'de hil izan, hortako hiltzen zan txerriya'de, koipe pixkat izateagatik eta.

- Eta ezkutuan hiltzen zan txerriya ala...?

- Ez, deklaratu. Oain'e batzutan igual ixkutuan bat deklaratu ta bi hil edo... Orduan zeozer baiño tranpatxoak ez?

- Bai, pixkat, in biharra zeon. Ez dao...

5.19. Donostian euskara asko ez zen entzuten gerra aurrean ere

- **Hizlaria(k):** Arzelus Arrieta, Amale
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-017/004
- **Iraupena:** 0:01:40. **Hasi:** 00:01:30. **Bukatu:** 00:03:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
Politika » Euskara eta politika
Euskara » Euskararen egoera
- **Laburpena:** Ez zen euskara asko hitz egiten, bere ume garaian. Erdararako joera. Herri txikietatik zetozenek euskara baztertu hirian. Francoren garaian okerrago. Orain ere ez du berak euskara asko entzuten Donostian.

Transkripzioa

- Hitz egiten, asko hitz egiten zan euskeraz?

- Gehiyegi ez e! Orduan ere ez zan /etzan/ gehiyegi egiten. Egiten zan oain baiño gehiago... baiño gehiegi orduan ere... erderako joera haundiya zekan jendiak. Gero, Francon ondoren okerrau.

- Eta erderarako joera hori zergatik zan? Kanpotar asko zeolako?

- Nik eztakit. Eztakit. Egiya esan eztakit zergatik. Eztakit. Honea bizitzea etortzen zianak, herrietatik eta etortzen zianak, haiei ya erdera in behar zutela iruitzen zitzaien. Erdera apañagua zala. Jakintsuagua. Eta gero, ya Francon garayan orduan karo urte batzuetan debekatua ere egon zan. [Horrela] jendeari ere bildurra saltu zitzaion... Gauza bat eta beste... Bai, orain ez dago /eztago/ bildurrik! Baiño, baiño esatia "bai, asko entzuten da Donostin!". Ba, eztakit asko entzungo duten, baiño nik ez det /eztet/ entzuten. Nik ez det /eztet/ asko entzuten. Pentsa, oain ikasleak eta dena eiten ai dianak euskeraz eta... Hor esaten dutenez, hortik ateatzen dianian, eztakit, eiten omen dute. Hori eztakit. Baiño nik dakit ikastoletatik irten eta erderaz iten dala.

5.20. Ikastolan umetan; gerra garaian ihesi

- **Hizlaria(k):** Arzelus Arrieta, Amale
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-017/005
- **Iraupena:** 0:03:37. **Hasi:** 00:03:10. **Bukatu:** 00:06:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia

- **Gaia(k):**

Politika » Gerra zibila (1936-1939) » lhes egin beharra
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

- **Laburpena:** 12 urtera arte bizi izan zen Hondarribia kalean, gerra hasi zen arte. Alde egin zuten, aita oso abertzalea zelako. Hiru eta zortzi urte bitartean Txurruka kaleko ikastolan ikasi zuen (Arantzazuko Ama). Neska-mutilak. Andereñoak. Jolasak. Xabiertxo liburua. Gero, mojetara.

Transkripzioa

- Zu Hondarribi kalia jaio, eta zenbat urtera arte egon zifan han? Ba hamabi urte arte. Guda hasi zan arte. Hamabi urtekin guda etorri zitzaigun, gure aita oso sartua zeon... hori, euskera ta ez euskera bakarrik... gure aberriko gauzetan oso sartua, eta ... berihala alde egin genun hemendik.
- Hiru urtekin hasi zifan zu...
- Hiru urtekin hasi nitzan ikastolan.
- Ikastolan, eta nun zeon ikastola? Hori, hori zeon, e... Txurruka kalia.
- Txurruka kalia?
- Txurruka kalia. Arantzazuko Ama ikastola zan.
- Eta han, e, zenbat...?
- Han zortzi urte arte.
- Zortzi urte arte?
- Bai.
- Eta zenbat zifneten gelan, gutxi gorabehera?
- Zenbat izango gifan? Txarra, ni hortarako...
- Dena neskak, ala neska-mutillak?
- Neska-mutillak.
- Neska-mutillak.
- Bai, oso aurreratuak gifan. Bai, neska-mutillak, eta zenbat izango gifan? Buf, eske ez dakit esaten. Ez dakit.
- Eta zein zan maixua edo...?
- Ba anderefioak genitun, bi anderefio. Bat nere izeba zan: Bitorina Arzelus. Eta bestia, bestia... anderefio Marixepa. Ez dakit, ez naiz goatzen abizena. Bi, bi genitun orduan.
- Eta orduan euskal kantarik eta holakoak... ikasiko zenitun.
- Bai, bai.
- Gogoratzen dezu orduko zerbait?
- Orduko abestiak edo esaten dezu?
- Bai, edo orduan ikasitako zerbait. Edo zer egiten zenuten...
- Ze egiten genun, ba bai. Ba ikasketa berihala hasi gifan hizkiyakin... Eta geo jolastea... jesus, nola... Paseo de los Fueros, leno, hori...
- Foruen enparantza.
- Bai, horixe. Hor bertan genun, eta jolastea-ta hara irteten gifan. Ta zortzi urte arte ba gauza dexente ikas... egin genitun. Goatzen naiz genitula orduan, e... Euskal Edestia... gure aita euskeratua zan hori, erderatik. Eta gero ba irakurtzeko Xabiertxo-ta, geroztik ere erabili dianak. Xabi euskalduna hori genun, eta Euskal Edestia eta gehiyo, gehiyo ere bai. Klao, liburu asko ez genitun. Asko ez, baiio... Ta zortzi urte arte ondo. Oain, handik aurea ya erderazkoa jun bihar.
- Ez zeon euskerazkoik?
- Ez zeon. Oraindik zortzi urte arte bakarrik egin... zeon, nahikoa egin zuten... orduan.
- Eta nora jun zifan zortzi urtekin?

- E... Aldapetan, Villa Belen.
- Villa Belen?
- Villa Belen, bai. Hori zian monja frantsesak.
- Eta zorrotzak zian monjak?
- Bueno, bai, baiño ba...
- Ondo.
- Bai, ondo.
- Ikasle ona ziñan zu.
- Bai, ikasle ona izan naiz... Hori egiya da. Ez nun istillu asko sortzen. Ondo, ondo.

5.21. Gerra garaian, etxea konfiskatuta

- **Hizlaria(k):** Barriola Etxeberria, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-019/003
- **Iraupena:** 0:00:49. **Hasi:** 00:02:24. **Bukatu:** 00:03:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ondasunen galera
- **Laburpena:** Eraikin osoa zen familiarena, baina gerra garaian kendu egin zieten. Dendaren erdia ere beste batzuk eduki zuten, baimenik gabe.

Transkripzioa

Bueno aitak konsulta euki zun hor, etxea guria zan, eta zeuden familiya zeon. Gero gerra denboran kendu egin ziguten, eta bizitu zan gure gaiñean kendu zigutenak, ziala Iturrino. Eta orduan denda ere kendua eondu zan eta euki zuten denda batzuk baimenik gabe gure erdiya, denda erdiya, eta azkenian ya konsegitu genun hartzea. Baiño egondu zan urte pillo bat berak euki zutela, beste batzuk euki zutela. Baiña hori gerra denborako kontuak dira.

5.22. Ondarretako kartzela I

- **Hizlaria(k):** Bereziartua Lizarza, Antton; Bereziartua Lizarza, Joxe Mari
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia - Zabala, Edurne
- **Erref:** DON-020/027
- **Iraupena:** 0:01:59. **Hasi:** 00:44:20. **Bukatu:** 00:46:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
- **Laburpena:** Hondarretan jolasten ibiltzen ziren, kartzela ondoan. Soldadu batek preso bati tiro egin ziola ikusi zuen Joxe Marik. Toki askotako presoak zeuden; libre utzi zituztela esan eta hil egiten zituzten batzuk.

Transkripzioa

- Gu lehen esan dizudan bezela, hondarrian jolasten no? Koadrilla haundiya jolasten, ta beste batzuk begira ta zerian ta. Zian rejak, itsaso aldetik zian txikik leiyuak, ta gu han jolasten ta bat han goitik begira, rejatik begira, ta soldadua o ordun soldaduk eta asko zian reketiak eta zian boluntariyuak, bueno, gerra denbora o zea zan, ta jun da jende... Klaro, harrek ez zun ikusten bestia, ta gure ondotik nola tira zion tirua. Ta ez dakigu jo zun o ez zun, ez da ikusten [...]. Hor zeon Satrustegiko porterin, Sistiagatarrak zian, Sistiagatarrak eta...

- Porteri zer, ataka moduko bat zan?

- Bai, bai, oaindik, oain botia do, etxia're botia do, baiña hor zan, ta hor eiten zittun bazkaiyak eta asko eiten zittun, ta amak eta guk igual eskolatik atera ta eramaten genitun, laguntzen geniyon, kartzelako jendiantzako. Asko zian oñatikuak o... Representante bat fabrikakua hor kartzelan egondua zan. Jende asko zan, ta eramaten zan ba bazkariyak ba hemen Igeldoko bat mutua zan, Igeldoko bat, lehenguan eendu nintzan billobakin, ta hua're kartzelan eraman, ta janakin o jun dian, ta "ez, ez, libratua dao, ez dao ya hemen". Ta hilda. Holaxe izandu da mundu hau.

5.23. Ondarretako kartzela III

- **Hizlaria(k)**: Bereziartua Lizarza, Antton; Bereziartua Lizarza, Joxe Mari
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberría, Idoia - Zabala, Edurne
- **Erref**: DON-020/029
- **Iraupena**: 0:03:32. **Hasi**: 00:47:26. **Bukatu**: 00:50:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberría, Eider
- **Gaia(k)**:
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- **Laburpena**: Zarata gutxiago ateratzeko, presoak matxetearekin hilko zituztela esan omen zion neska bati erreketek batek. Uzkudun boxealariaren kontuak: falangista jantzita ibili zen Donostian. Salbatu ere egin ote zituen batzuek. Matxain toka jokalararen anaiak nola egin zuen ihes.

Transkripzioa

- Hor lehen ere esaten hasi naiz ta, hor eoten zan neska, emakume bat, ez dakit Tolosakua o nungua zan ta eoten zan laguntzen, neskame egoten zan hor zeian. Ta gaztiak eta lehen esan dizugun reketiak eta haik'e gaztiak eta neska horrekin, bakizu, gaztiak zer dian, hizketan ta zeian. "Bai, bart arratsian'e in dezue zeian" eta esan emen zion, "ba gaur gabian matxetez hilko ditugu hor! Soiñuik atera gabe". Halaxe zan. Ni eskolan hamaika urterekin geatu nintzan, esaten diyozun bezela, hauek soldadu eramanda. Ta orduan ein zazu Francoen jendia, Uzkudun aitua izango zenduen, boxeadoria izandua, Uzkudun, [...] ta hua falangista jantzia zeian, ta falangistakin, ta kartzela aurrian. Ta esaten zuen, esaten zuen, nik ez nun ikusi, ta ez dakit esateik, ta ukabilka're hil izandu ditula. Esaten zuen, nik ez det ikusi. Baiño falangistak han zien, bai.

- Bai, tanke baten giñian exerita sartu zan Donostira. [...] Baiño harrek ez dakit beak [...] ez zun, baiño salbatu asko. Zepai bertsolaiyan oso laguna zan, ta Zepain bitartez askoi biziya salbatu ziyen e?

- Zenek?

- Uzkudunek.

- Salbatuko zizkin bere aldekuak! Nik ez dit esaten, esaten zuena. dana txarra dunik ez dik. Baiño hua zeian sartu zienian, ta nere laguna hil zan: Lasarte, Pedro Lasarte. Ta hoik zian txirain, oain bado zea, "Txirain berri" sozidadia edo hor Antiguan, hor harren izenetik eta zeian. Haik goiko baltzara, Aiete goiko baltzara ta juten zian jolasea ta zeian, ta nola etorri zan Uzkudun hoi beste batzuketan ta "hi!"... Harek hizketa zun boxeadoriak dun.... Hola hitz eiten zun harrek, eta "hi! Tximino, tximino, apaiza nun zioke? Apaiza nun zioke?", ta apaiza elizan aurrian, han Aieten, ta apaiza nun dan. Apaizak alde iña. Baiña apaizan billa. Haik harrapatu bazuen apaiza, zea ingo ziyoten haik, hil.

(E)- Apaizan billa?

- Apaizan billa.

- Hiltzeko.

- Ez, zea, zea iteko! Zea hor bestia famatua zan bertsuak eta jartzen zitun zeak beste, kauen, zein zun bere izena,...yo! Nola zan, tokaiya... Matxain! Matxain. Ta anaiyan billa anaiyan billa ta jun, eta ate batetik eta goi etxian atzetik salta in ta artuak (udara, klaro, udara izango zan ta), arto tartetik eta nunbait alde in ta ez zuten harrapatu. Gero Frantzin hil zala uste det hua, anaiya. Frantzia edo alde egin zun.

5.24. Bandera espainola jarri beharra

- **Hizlaria(k)**: Bereziartua Lizarza, Antton; Bereziartua Lizarza, Joxe Mari
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia - Zabala, Edurne
- **Erref**: DON-020/030
- **Iraupena**: 0:01:28. **Hasi**: 00:50:58. **Bukatu**: 00:52:26
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Eider
- **Gaia(k)**:
 - Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
 - Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- **Laburpena**: Jesusen Bihotzari bandera espainola jarri ez ziolako, kartzelara eraman zuten emakume bat. Soldaduak Txokolatenera joaten ziren gosaltzera. Beldurra.

Transkripzioa

- Hemen segitu ziyon. Hemen ikusi ditugu hor oain ya etxia hor dao zutik, gure basarriya zagon ondo hortan, etxia badao hor, aldapa hasten dan hor, eskubitan. Ta Jesusen Bihotza egunian jartzen zan maindire zuri batekin o jartzen zan Jesusen Bihotza. Ta hala jarri, ta Espaiñiko zeakin jarri ez zulako, kartzelara eraman zuen. In zazu kontuk ze edade izango zun: semia soldadu zun, ta ama kartzelan horrengatik, eta semia guardiya iten, hemen Ondarretan. Esaten dezu ze ezautu ditugun hemen. Esaten dian guztik gutxi dia. Tranbiak buelta iten zun hor, ta gu hamaika urtekin geatu nintzan ta... lehen. Handik bizi dek Jexux, nere edadekua dek, eta odol-arrastuak. Ze ikusi dittugun hemen...

- [...] eondu zian falangistak, ta gure etxea etorri zian ta gosaldutik gure etxian iten zuen, kafesne-zopak edo ematen ziyen, ta gero hurrungo egunian, guardia in zuenak, beste batzuk. Danak txokolate jaten zuen. Danak.

- Ta bildurrak, bildurrak akabatzen.

5.25. Aitaren argazkia egunkarian

- **Hizlaria(k):** Berasategi Etxeberria, Pepi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-024/014
- **Iraupena:** 0:03:02. **Hasi:** 00:23:08. **Bukatu:** 00:26:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- **Laburpena:** Ez zekien egunkariko argazkiko lau gizonetako zein zen bere aita, eta auzoko emakume bati galdetu zion. Kamioietan eramaten zituzten. Argazkiko besteak zein ziren ez daki. Gorpua ez da agertu.

Transkripzioa

-Eta anaiyak esaten zun bat, baiño bea nola banekin nun zan bizituba, hango laun batei ne periodikuakin, boltsan eamaten nun, eta esan niyon. Nik bezala dauka izena: Pepi. Eta esan nion: "Pepi, aber, hau eakutsi bihar dizut /biaizut/". Hola, "hau da zue aita". Hua besarkada eman niyona andre horrei! Esaten du /esateu/ beak, e! "Horrek eman ziten /emantziten/ besarkada iñork ez daki".

-Klaro, zuk ez zenun ezautu eta...

-Ez.

-Eta zure aitakin batera beste zenbat eraman zituzten badakizue edo ez?

-Kamioitan. Ideak'e! Kamioitan eamaten zituen, eta ezta ikusi're. Baiño geo argazki hoi nunbaitetikan atea zan, eta ordun argazki hortatikan egunkariak jartzen zun egun hartan hoik nola lau Donostikuak zian, eskribituta atzetikan: «Somos cuatro de Donosti, por si algún día nos reconoceis». Eta han izena nere aitan bakarrikan jarri zuen. «El único reconocido en esta foto, Hipolito Berasategi». Ta hoi da nere aita.

-Eta hori... baiña hori handik urte askora, ezta?

-Bai, bai, bai.

-Orduan zuk zure aitan fotografiarik ikusi... ez, hori, fotografiarik ikusi gabe...

-Bai, e, bai, hemen... zea badet bat, bere bodakua. Bueno, bere bodakua, hoi ezta? Bodakua, eta beste bat nere anaiya txikiya zanian besotan. Osea, hoik ikusiyak ditut, bai.

-Eta bizimodua, orduan... Gero, bueno, gorputza-eta ez zan azaldu, ala...?

-Oaindik ez da azaldu.

-Ez da azaldu?

-Hirurogeita hamahiru urte itea dijua, zeatik sartzen dan hille hontan ingoitu hirurogeita hamahiru... Bai, ni hamabost urte itea nijoa... E, esto, harrapatu zuela, eta ya amak ez zion /etzion/ gehiyo ikusi. Kartzela eamaten zion bazkarik eta gauzak, ta ya amak ez zion /etziyon/ gehiyo ikusi. Eta klaro, esaten zun, nik hogeita bat hillabetekin, ba hoi... beak, beak, e... Eta esaten zuena: Hara jun giñan ta hola ta hola esan ziguen /esantziguen/ ta etxea. Ta ezetz, ta ezetz. Eta ez paldin bagendun paliza haundi bat hartu nahi, alde iteko handikan. Ta berriz'e etxea etorri behar. Istoriya hoi da aitana dakitena.

-Orduan lorak nun jarri ere ez daukazue, ez?

-Batzuk, klaro... suposatzen gea Hernanin eongo dala, baiño eske batzuk, e, eaman zituen "al valle de los caidos", baiño nik hoi aitu nunian... ez dakit, telebisiyuan aitu nun eo aituko nun radiyuan, hoik ziala hemengo jendia... e, igual Asturiasen ta /da/ hildakuak, haik "al valle de los caidos". Baiño guria Hernanin da.

-Bai, bai.

-Ta ordun ez dakiu /eztakiu/. Suposatzen gea Hernanin eongo dala, baiño... ez dakiu /eztakiu/.

5.26. Gerrako oroitzapenak I

- **Hizlaria(k)**: Lasarte Dorronsoro, Maria Lourdes
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-027/037
- **Iraupena**: 0:02:56. **Hasi**: 01:01:00. **Bukatu**: 01:03:56
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Agirre, Eli
- **Gaia(k)**:
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- **Laburpena**: Hamar urte zituen gerra etorri zenean. Orduko oroitzapenak. Sirenak jotzean, bodegara jaisten ziren. Etxean ez zuten zoritxarrik izan, baina gauza txar asko entzun zituen. Osaba bat izan zuten Hendaian, zinegotzi nazionalista zelako.

Transkripzioa

- Eta, gerra etorri zanian, zu txikiya ziñan...

- Bai, hamar urte, hamar urte.

- Baiña, gogoratzen dezu zerbait, badezu...

- Bai, "por ejemplo", gogoratzen naiz, sirena jotzen zuenian, ba jeixten giñala denak bodega. "Abioiak badatoztela, abioiak badatoztela!" ta, geo Kanarias sartu dala bonbardeatzea, hor Paseo Berrin atzean, edo barkua, Kanarias, deitzen zan ta. Denak bodega, ta han eoten giñan, pues, gu ez giñan asko kontuatzen baiño, bueno, hantxe bodegan. Ta berriz'e sirena jotzen zuenian, ba ya "pasa da, pasa da" ta hola. Ta gauza oain, entzunak bai gauza asko, era batekuak eta bestekuak, entzunak bai. Gauzak asko entzuten zian, baiño ez diozu ematen, umetan, benetan zuen garrantziya. Gero, ez da berdiña, etxean zerbait pasa bazaizu, edo entzuten badezu, ez da berdiña. Ta guk suertea hortan izan genun, etxean ez genun izan, zea, gurasoak eta hori ez genun izan. Etxe askotan gurasoak falta izan zian, eaman zittuelako, edo gerrara jun ta han geldittu zialako. Guk hortan izan genun...

- Ihesi jende asko jun zan, Donostiatik kanpora, ezta?

- Bai, guk osaba bat euki genun Hendaian, baiño, bakarrik esaten zuenez, gerra hasi zanean, aiuntamentuko kontzejala zala, ta nazionalista nola zan ba, jun baiño, hola persekuzioa esateko... Ta geroztik ikusi dittugun gauzak eta garai hartan ikusi zian, nik baditut lagunak eta, aita, etxea etorri billa "¿Fulano de tal?", hartu ta eaman ta kitto. Ta klaro hori gertatzen bazaizu etxean, pues "a ver", nahiz umea izan, ta umea baldin bazea oaindi gehio. Guk etxean, hori, suerte hori izan genun, ez zitzaigun tokatu. Baiño inseguridade sensazio hori bai, korrika "de repente" kalean jendea. Eta "Zer da?", bai, pistoleruak etorri ziala ta, batek tiroa ta bestek eskiñan ta, inseguridade haundiya, o akaso umea ziñala ta ikaratu egiten ziñala. Baiño, ez, ez, etxean entzuten zenittun gauzakin ez zan ume kontua bakarrik.

5.27. Gerrako oroitzapenak II

- **Hizlaria(k):** Lasarte Dorronsoro, Maria Lourdes
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-027/038
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 01:03:56. **Bukatu:** 01:06:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- **Laburpena:** Loiolako kuartelekoek zer egingo ote zuten, kezka zegoen etxean. Nazionalak noiz sartu ziren. Etxean ez, baina inguruan sufrimendua ikusi zuen; hainbat ezagun Santoñan preso hartu zituzten.

Transkripzioa

- Eta gero, pues ya, hemen berehala sartu zian, ni akordatzeko naiz entzuten nula etxean, gerra hasi zanean, ta umea, ta kuriosidadea daukazu, beti belarria jarrita, ez? Ta, ez zakiela Loiolako kuarteletakoak ze alderditara joko zuen. Hori zan hemen joku haundiya, nik entzuten nun kontuk e, ta gero ya, idatzi ya, eo geo irakurri dedan gauzak hori beste gauza bat da. Baiño garai hartako sensazio hori nik etxian hori sentitzen nun, "Ze ingo ote du?", Carrasco uste det zala ordun, uste det izen hori entzuten nula, "Aber ze itten dun horrek, zeatikan, alde batea jotzen badu edo bestea, segun ta, jun beharko ote deu ta ez ta". Ta behintzat uztaillian hasi zan gerra, ta iraillian ya etorri zian nazionalak. Ordun hemen Franco garaia bizitu izandu deu, hemen, hemen e? Zenbait etxetan ondorio gogorak izan zian, eta... Adibidez, nere lehengusun senarra, ta nere lagunak beste senarra ta hoiek denak Santoñan eendu zian preso, "pena de muerte"kin, Elosegitarraikin ta hoiek kuadrillakua zian. Eta nere suhiñan, "o sea", nik alaba bat daukat ezkontuta, ta nere suhiñan aita ere hor egondu zan, Santoñan, "pena de muerte"kin. Eta hoiyek pasa zuen pasa zuena. Oain nik esaten dizutenian, etxian-etxian garai hartan, pues, aita, ama hoiek dituzu referente direktoak, ez? Ta bi ahizpa bakarrik ta lehengusuak ere ez zuten izan... Baiño inguruan bai, inguruan bai.

5.28. Gerra garaiko giroa

- **Hizlaria(k):** Urkiola Loinaz, Jose Mari
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-029/063
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 01:02:28. **Bukatu:** 01:03:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- **Laburpena:** Gerra garaian, auzotarren erdia joan zen ihesi. Jendeak ez zuen uste gerrak hain luze joko zuenik. Orduko giro nahasia.

Transkripzioa

- Askok, barriyo hontatikan bertatikan, barriyo txiki hontatikan, erdi-erdiya

jun zan iya, erdi-erdiya joan zan. Zea, pixuak hainbat hutsak gelditu zian oain.

- Ta ze gogoratzen dezu zuk? Zu mutikua ziñan.

- Ni?

- Bai, zu gaztetxua, ez? Mutiko...

- Ni hamabost-hamasei urte.

- Ta ze gogoratzen dezu garai hortakua?

- Garai hortakuak, gauza asko hor, garai hartan. Ia jendiak jendiak ez zun uste hau honbesteaiñoko jungo zanikan, hau jendia lehenbizi hasi zanian, uste zun goizian pixkat hasi ta atsaldeako ya bukatuko zuela, ta honek in zuen luzetu, luzetu in zian gauzak. Eta geo oponiyuak'e era hortan libre, bakizu batzuk klase batea bestiak bestea, eta hemen batzuk presuak zaudenak hil zituelako eta bestiak etxetik hartu ta hil zituelako, ta hasi zian ta, ya gauzak...

(E) - "... lo que fue... crearse unos odios".

- Gauzak okertu.

- Bai, gerrak gauza onik ez dakar.

(E) - Ez, gerra tristia da.

5.29. Villa Xantiene

- **Hizlaria(k)**: Mugerza, Patxi
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-031/002
- **Iraupena**: 0:02:25. **Hasi**: 00:03:14. **Bukatu**: 00:05:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ondasunen galera
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- **Laburpena**: Donostiara itzuli zirenean, etxea hutsik topatu zuten, gerra garaian hamaika etxe hustu zituzten Donostian. Ulia inguruan zuten etxea, Villa Xantiene.

Transkripzioa

- Eta gero handikan Donostiara etorri giñan. Bueno, etorri giñan... ez dakit. [Gure amak] hartu ta, ba, ez dakit, Zarautzera jungo giñan ta gero Zarautzetik ya... nazionalak pasa zian, Donostiara bueltatu zian. Etxera alleatu zieneko ya etxea hustuta zeon, dana, gauza guztiak lapurtuta. Badakizu, garai hartan... Nik ez dakit iñork ote dakien, ez dut uste, baiño Donostiako hainbat pisu lapurtuta, hartu ta altzairuak eta danak kamioietan sartu ta Nafarroa aldera eraman. Hori oso arrunta izan zen. Askotan gertatu zen.

- Eta zuen etxia nun zegoen?

- Hemen, Ulia alden. Hemen, Ulian. Nola da hori...? Oain Zemoriya kalea da. Hemen, villa Xantiene. Han bizi giñan gu. Nere gurasoak han bizi [...].

- Xantiene da?

- Xantiene. Ta gaur egun'e halaxe da. Villa Xantiene. Eta ni Ulia mendikoa naiz, horkoa naiz. Neretzako ya, gu txikitan, ezta, Gros ta hau beste mundu bat zan guretzako. Ez... ezaguna bai, baiño gurea zen Ulia.

- Eta hori, etxe hori, berdiña zan? oin berdin jarraitzen du?

- Oin ari dira pintatzen, beste kolore baten; txukuntzen ari dira. Hori zen garai bateko... bueno, nik ez dakit, baiño nik entzunda dakat, baiño ez dut uste hori egia denik, horrek baserri antza badu. Hori, ikusten denez, garai

bateko baserria da, baserria zen. Baiñon baserria, ikusten danez, sendoa; sekulako hormak dauzka. Eta historia ze izan dan? Jainkoak daki. Baiño etxeko paretan badaude... badaude... aspillerak nola izaten dian? tiroak botatzeko zulo hoiek? zea, hoietako... badaude. Eta oaindik hor ikusten dia. Eta hor bizi giñan. Baiño gero hori, bai, garai baten... ez dakit Okendo etxekoa edo ez dakit zeñena izango zen, Okendona esaten zuten. Eta, bueno, nere gurasok hartu zuten pisu bat eta hor bizi izan gea beti.

5.30. Aberri Egunak

- **Hizlaria(k):** Ezeiza Areitioaurtena, Jon
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-036/006
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 00:10:40. **Bukatu:** 00:12:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak
Politika » Politika eta Franco
- **Laburpena:** Manifestazioak eta istiluak. Aberri Egunean kuadrilla guztia Arantzazura joaten zen, eta ikurrina jartzen zuten. Grisak atzetik zituztela.

Transkripzioa

-Eta manifestaziotan-ta ibiltzen ziñeten zuek?

-Bai, bai. Eta beste gauza txiki batzutan ere bai, baiño badaude gauz batzuk kontatu littekeenak, baiño ez dittut esan nahi, politikari buruz ta nola sartuta ibili giñan eta... gauz txiki batzuk iten giñuzen, beti bildurrak, beti aidian... Aberri Egunetan ba beti sortzen zan istillua. Guk beti Aberri Eguna... koadrilla guztia juten giñan Arantzazua egun batzuk pasatzea. Eta han ikurriña batzuk jarri eta ba, ordun garaiko lan txikiak. Eta gero Aberri Egunean, beti izaten zan /izantentzan/ herri batean o hiri batean, eta handik juten giñan nola-hala. Oñatira jeitsi, trena hartu eta Gasteiza o Iruñara edo Donostira... gertatzen... Bergarara. Gertatzen... Aberri Euna ikaragarri ta haundi haiek sortzen zianian, han ibiltzen giñan Polizia gora eta [...] gora, korrika batea eta korrika bestea.

-Grisak?

-Grisak, bueno, ikaragarri, ikaragarri. Eta bueno, holako gauza eta ixtorik asko sortzen dia garai... sortzen zian garai hartan. Oaiñ ya paketsuago gaude, eta oain ya zartu, zahartzen ai gea eta... bueno ba, hor.

5.31. Hiru gizon kupel batean gordeta

- **Hizlaria(k):** Elozegi Kortadi, Mariasun
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-038/013
- **Iraupena:** 0:02:19. **Hasi:** 00:10:47. **Bukatu:** 00:13:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Gallastegi, Maddi

- **Gaia(k):**

Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

- **Laburpena:** Gerra garaiko oroitzapenak. 11 urte zituen orduan Mariasunek. Santio menditik eta Ametsa gainetik tiroka aritzen zirela gogoratzen du. Tiroketak izaten zirenean, atzeko baserriko ukuilluan gordetzen ziren. Mariasunen aita eta beste bi gizon kupel handi baten barnea egon ziren ezkutatuta. "Gorriekin" zer harreman zuten kontatzen du. Auzoko gizon bat makila batean zapi zuri bat jarrita joaten omen zen etxera, tiroek jo ez zezaten. Erreketeak Astigarraga aldetik sartu zirela dio. Jendeak ihes egin zuen Astigarragara, Bilbora...

Transkripzioa

-Eta gerra etorri zanian zu oso ondiokan txikiya o?

-Hamaika urte.

-Hamaika urte neskatilla bat. Ta ze gogoratzen dezu, gogoratzen dezu zerbait?

-Bai, Santiomenditikan tiroka. Gero Ametzen gaiñetikan'e tiroka.

-Eta zuek izkutuan?

-Gu ba gordetzen giñan ba ukuilluan. Gu etxeko ukuilluan ez atzeko etxian ukuilluan gordetzen giñan, eta han eman... Oso ondo portatu zian guekin "gorriyak". Ekartzen ziun txoixua ta ogiya. Esnia nola dakanai, baiño aitag, ta beste bi gizon kupelan barrenen sartuta eendu zian.

-A bai e? Bakoitza kupel baten ala?

-Ez ez, hirurak kupel batian.

-Hirurak, orduan kupela haundiya izango zan?

-Bai. Kupela haundiya. Eta ya pasatzen zienian ordun abixatzea juten giñan zergatikan bestela sagarduen... eztakit nola esan.

-Bitza edo?

-Ez, "el gas que tiene eso". "Por eso íbamos y entonces salían ellos". Y Ramon Exquerra, hoi makil luze batekin eta puntan trapu txuri batekin, hua, han tiruak ez jotzeko bestela Ametza gaiñetikan tirua botatze ziyon harri.

-Eta hori etxera juteko, banderakin juten zan orduan?

-[...] Ramon Exquerra.

-Ta hemen asko iraun zun tiroteo horrek ala?

-Ez, ez, gutxi.

-Gutxi, baina beldurra ikaragarriya ez?

-Bildurra aber, gero etorri zian "reketiak" o dana dalako hoyek etorri zian.

-Eta nundik sartu zian, ze aldetatik etorri zian edo?

-Astiarraa aldetik etorri zian.

-Eta asko zian?

-Ez dakit, ez dizut esango zenbat baiño bastante bai, bazian.

-Ta jende asko jun zan, karo hemen ez zan jende asko bizi baiña jende asko jun zan kanpora ihes eginda eo?

-Atiarraa aldea hemendikan Astiarraa aldea jun zian, ta geo bestiak

Donosti aldea're bai, jun zian osea, Bilbao aldea, baiño gero etorri zian.

5.32. Donostian gerra hasi zenean

- **Hizlaria(k):** Aristi Kalonje, Jose Mari
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-042/022

- **Iraupena:** 0:03:09. **Hasi:** 00:37:59. **Bukatu:** 00:41:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberría, Eider
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra zibila (1936-1939)
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
- **Laburpena:** Gerra hasi zenean, zortzi urte zituen. Oroitzapenak. Acorazado España itsasontziaren bonbak. Morlanseko trenbide tunela hautsi nahi zuten. Iturrian, aska. Lixiba. Lurrera erori zen. Frankistak Donostiara sartu zirenean.

Transkripzioa

- Gerra hasi zanian zortzi urte nituan.
- Ta gogoratzen dezu?
- Zerbait gogoratzen naiz, bai. Nola, zea, frankisten barku bat "España, acorazado España" zan uste det, etorri zan Kontxaraiño, Kontxako pareraiño, eta nola bota zituan bonba batzuk, bonba batzuk; eta bat erori zan juxtu-juxtu, oain badakizute Monpaseko... Monpas ez, Monpas da tunel berriya, zea, iriki dituen?
- A bai. Morlans?
- Morlans, Morlans. Hor zan trenbidia, hor zeon trenbidea. Eta nunbait nahi zuten tunel hori apurtu, puskatu. Eta bota zuten bonba bat, bota zituzten batzuk, gehiyo, baiño bat han erori zan juxtu-juxtu eta gure baserritikan harea egongo ziran zuzenian, "en línea recta" esaten dan bezela, berrehun metro o hola. Eta goatzen naiz nola ordun neon ama erropa garbitzen iturrin, kanpoko iturrin. Ez, etxian ez zegon hola erropa garbitzeko ta tokirik, zeon aska bat harri batekin eta erropa... Lixiba deitzen ziyoten, lixiba. Da hitz bat ya ez dala erabiltzen.
- Ez da erabiltzen, ez. Lixiba egiten egoten zan ama hor...?
- Bai, bai, eta nola bonba hori bota zutenian hango esplosiyuakin ni lurrea erori nintzan. Hoi goatzen naiz. Beste batian goatzen naiz ere ai giñala... ordun ai zian frankistarrak donostira sartzen eta Oaldameneko menditara Oriamendi eta hoiyek ba pelean, batzuk besten kontra nola ai zian tiroka. Eta guk han zea bat, kaxko batetikan kaxko batetikan ai giñan ikusten, ez gendun ezer ikusten, baiño ikusten. Eta halako batian etorri zan abioi bat, bazabillen abioi bat abioi bat eta ordun egongo giñan talde bat ba hamar o hamabi o igual gehiyo persona hura ikusten. Eta abioi hori hasi zan jeisten, jeisten, jeisten, jeisten, eta halako batian hasten da "tattatatata! mekauen!", danak korrika: "lurrea lurrea lurrea!". Ez zan ezer gertau, ez dakit, ez zuten asmatu.
- Eskerrak.
- Baiño hortaz ere goatzen naiz.

5.33. Anaia soldadu eraman zuten

- **Hizlaria(k):** Aristi Kalonje, Jose Mari
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberría, Idoia
- **Erref:** DON-042/023
- **Iraupena:** 0:01:56. **Hasi:** 00:41:08. **Bukatu:** 00:43:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberría, Eider
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

- **Laburpena:** Anaia zaharrena frontera joan zen, eta handik sei urtera oso aldatuta bueltatu zen. Ebroko eta Kataluniako kanpainak egin zituen. Eraman egin zuten.

Transkripzioa

- Ta zure familian norbait jun zan ihesi edo bestela frentera?
- Frentera bai, frentera anai zaharrena. Anai zaharrena hemezortzi urtekin jun zan frentera, bizarrrik gabe iya, biziyoik gabe, eta etorri zan handik sei urtera, bueno... Sei urte, pentsa zazu sei urte etxetik kanpo, ahal zuenian bialtzen zuenian etxera ba gustora, baiño sei urte etxetik kanpo. Etorri zan, bueno, ba erretzen zuan, edan...
- Ez ezagutzeko moduan orduan.
- Bai, oso aldatuta, oso aldatuta. Hori bakarrik jun zan e?
- Ta nun ibili zan hori?
- Bueno, ni goatzen naiz, ya bea hil zan oain dala sei urte o hil zan, baiño nola da herri bat...? Bueno, la "campaña del ebro" egin zuan. Gero sartu ziran "en Seo de Urgell", "Seo de" Urgeletikan Bartzelona're jun zan. "La campaña del Ebro y la campaña de Cataluña" egin zituan. Eta gero ez dakit nun ibilli zan. Egiya esan, ya ez naiz goatzen.
- Ze in zioten, deitu juteko, ala bere borondatez?
- Hartu, etxea etorri, hartu ta eramane.
- Eta eramane? Hola izaten zan, ez?
- Bai, hola izan zan: hemezortzi urte kunplitu zitunian, etorri ziran eta eramane zuten.

5.34. Gizonak elkartean, emazteak etxean

- **Hizlaria(k):** Tolaretxipi Lizarralde, Miren Josune
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-044/036
- **Iraupena:** 0:00:51. **Hasi:** 00:56:43. **Bukatu:** 00:57:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak
Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
- **Laburpena:** Groseko batzokia, Carquizano kalean. Oilagorra elkarte gastronomikoa. Gizonen eta emakumeen arteko ezberdintasunak.

Transkripzioa

- Hemen nunbait eta noizbait gogoratzen naiz bialtzen ziatela aitari zerbait ematea eta hola, enkarguren batekin eta... Ta goatzen naiz hori, Kartizano kalia edo zegola batzoki bat.
- Ta zure aita han egoten zan, batzokian?
- Bai.
- Eta sozidadera juten zan, elkarte gastronomikon batera, zure aita?
- Bai, Oilagorrara edo.
- Orduan gizonek askatasun gehiago zuten...
- Hombre!
- ...nahi zutenean jun tabernara ta emakumia...
- Bai, beti beti, lanetik bueltan bakizu.
- Ta emakumea, berriz, etxian.
- Klaro, nola ez zuten lanik iten.

- Umien kargu ta bazkariya ein ta...
- Klaro, hala zan e? Aldatu da, bueno!

5.35. Hautsekin egindako tortilla

- **Hizlaria(k)**: Tolaretxipi Lizarralde, Miren Josune
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-044/056
- **Iraupena**: 0:01:20. **Hasi**: 01:19:00. **Bukatu**: 01:20:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Eider
- **Gaia(k)**:
Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- **Laburpena**: Babarrunak eta berdura jaten zen asko. Arroza. Arrautzak.
Tortilla bejetala, hautsekin egindakoa, gerra ostean. Olioaren ordezkia.

Transkripzioa

- Eta etxian gehien ze jaten zan, babarrunak?
- Bai, babarruna.
- Hori etxe denetan izango zan ez? Ze... ez zegon...
- Berdura're bai: azak eta babarruna eta lentejak. Baiño makarroiak eta ez zan jaten asko. Arroza.
- Arroza bai? Eta arrautza eta..
- Arrautzak, arrautza prejitak. Tortilla! "Tortilla vegetal" ere jan genun gerra denboran e? O gose denboran.
- Ta nola zan hori?
- "Tortilla vegetal", hautsa batzuekin itten zun.
- A bai? Arrautza gabe?
- Bai.
- Ta hola saltzen zuten? Hautsak...
- Ba bai, salduko zuen hola, bai.
- Eta asmatzen zenituzten gauzak oliuan partez beste zerbait bota eta janariya falta zana...?
- Ba esaten dizut gerra zabal zala ez dakit zen sebo antzekoa o nik hola ideia bat badaukat granja batek ez zidala batere gaiñera onik egiten eta ez zala oliua.
- Hori banatzen zuten razionamenduan?

5.36. Gose garaia

- **Hizlaria(k)**: Iparragirre Alkorta, Miren; Iparragirre Izagirre, Joxepa
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-045/031
- **Iraupena**: 0:04:50. **Hasi**: 01:09:20. **Bukatu**: 01:14:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

- **Laburpena:** Joxepak-eta gose ikaragarria pasatu zuten, Mirenek-eta ez hainbestekoa. Pikuekin ogia egiten zuten, turroi antzekoa. Sardina zaharrak, erdibana, meriendatzeko. Txokolatea ere, ontzaren erdia. Esnegainak jaso, eta ogian jarri. Gabon egunean, arrautza patata frijituekin. Ez zegoen gaurko aukerarik. Bederatzi-hamar ziren mahaian, Joxeparen etxean, eta ogi xerrak pixkanaka jaten zituzten, pastela bezala. Bakoitzak bere platera zuen.

Transkripzioa

- Miren: Hamaika ixtori!
- Gose garaiya-eta izan zan...
- Joxepa: Uuuu. Gosia? Guk... Hok ez dakit o akaso oaindikan´e basarrin o zea... Baiño guk behintzat gosia ikararriya pasa genun.
- M: Gosia, gosia...
- J: Nik bai.
- M: Ez takit nundik sortzen zuen... Ogiya etxian itten genun, gue izebak´e bai... Eta ekartzen zuen kanpotik, nunbaittetik, ta geo artuakin itten gendun iriña, taluak eta...
- J: Zuen, zuen izebak “pan de higo”-ta... goatzen zea?
- M: Bai, Valdealgorfatik ekartzen giñun.
- J: Mojak emandako hoitako izeba Anttoniri... Ematen zion honen izebak, klaro, hemen hainbeste ume ikusten-ta /da/ zea ta... Harek´e beriak bi ta geo gaiñontzekuak eta...
- M: Gue izebak-eta ziñenan monja bat, e...
- J: Bai, harek emandakoa.
- M: “En Valdealgorfa”. Eta han itten zittuen pikuak...
- J: Bai, “pan de higo” esaten giñun...
- M: Ondu pikuak, eta geo zeakin...
- J: Hola, turroia bezela, tablak hola.
- M: Moldiak. Bai, piku ondukin. Eta geo handik ekartzen zituen. Hola zian, turroiyan tabletak bezela.
- J: Bai, bai.
- M: Eta geo, aatsaldian meriendatzeko xerratu...
- J: Xerrak in, bai...
- M: ...eta ogiya!
- J: Jesus, guk sardin zarrak, negun. Pentsa, e, sardin zarrak, ze gosia pasako gendun o ez gendun. Bueno, erdibana! Sardin zarrak erdibana meindatzeko. “Gaur isats aldia jaten dunak /jateunak/”...
- M: ...”biyar buruba!”
- J: Bai. Kanbiyatu. Danak nahi izaten gendun buru aldia gehiyo. Isats aldia iñork ez gendun nahi izaten.
- M: Eeez?
- J: Ez.
- M: Aizan, ba...
- J: Ba hola.
- M: Ez takit pa ze esan...
- J: Txandan, gaur e... Eta txokolatia ere.... Elgorriaga.
- M: A, bai.
- J: Batian umia eta bestian letrak.
- M: A, bai.
- J: Ontzak.
- M: Ontzak, bai.
- J: Ba ontz haitakuen erdiya.
- Ontza erdi, e?
- J: Ontzaren erdiya, ta hantxe beiya atea biharrian haundina zein izango

zan... txokolate hua hartzeko.

-M: Eta gaur e... gue... /...

- J: Esnegaiña!

- M: Gue mutil koskorrai esaniezaiyon /esaiyon/! "Amona, biha det /biet/ txoko. Baiño bi, e! Bi". Harek eskatzen ittu /eskatzeittu/, bi eskutan bana.

- J: Bai. Esnegaiñak jaso...

- M: Bai, hoi bai, eta geo ogiyan gaiñian jarri...

- J: Geo azukriakin zeatu... ta ogiyan gaiñian...

- M: "Manjar", e, hua izaten zan, e.

- J: ...igurtzi, ta klaro, nahi dan guztiya ez!

- M: Gaur aiña... gaur baiño nata earragua esniak'e.

- J: Bai.

- M: Ooo, lori-loriya!

- J: Gabon, Gabon euna. Bueno, gabon euna bat da. Gue izenak, klao mixeriya haik pasa zuen, e! Beak esaten zun: "Ta umieri zeoze emango, ta ze emanik ez". Tristia, e? Guk sikiera hoi ez deu... Baiño bueno. Gabon euna, ta bueno, afaiya ta bueno, ze ba: "Ta bueno, gaur"... gizonak kenduta... Klaro, harek'e bi... bueno, gue aitta ta... haren gizona ta... Geo, bea haundiyaua... zea, enfin. Baiño gutzako zea, patata prijitukin arrautza, ta: "Izeba, baiño arrautza osoana, e! Osoana!". "Bai, bai, arrautza osoana". Ez zitaiun iruitzen Zubieta guztin iñork'e guk baiño afai hobia in behar zunik. Patata prijitukin arrautza bana.

- Arrautza bana.

- J: "Osoana, e! Izeba, osoana, e!". "Bai!". Pentsa, zenbat arrautza jango gendun!

- M: Bai, ordun...

- J: Ez zait /etzait/ ahaztutzen hoi.

- Orduan gero, ikasi zenunian, kozinan ikasi zenunian-ta...

- M: Eta kozinan ikasi bakarrik ez, jenerua...

- J: Bai, bai, bai.

- M: Gaur don aukera, ezta? Bat nahi ez bazu bestia dakazu, ba... bai.

- J: Eta... bazkaltzeko ta hola potajea... Acerosen ematen zixkiun, ordun, aginaldo earrak. Babarrunak-ta ez takit ze klasek izango zian ta /da/ baiño... asko ematen zuen, ta /da/ biharra. Baiña gizon... aitta ta danok jarri mahaiyan, beatzi-hamar o sartzen giñan mahaiyan. Ogiya xerran holaxe guri, eta gizonei-ta gehixeo. Ogiya eukitzen gendun eskun gordeta. Jan kutxarillakin...

- M: Guk hoi ez deu /ezteu/ ezautu.

- J: Guk pai, guk pai! Guuuk... bueno! Kutxarillakin jan ogiya. Mingaiñakin garbittu platera, geo tomatia, zeon tomatia... Hua're kutxarillakin-ta jan, ta geo ogiya pastela bezela: pixkana-pixkana jaten. Pena bukatzeko, ogiya!

- Eta denok batetik, babarrunak edo...?

- J: Eez.

- Bakoitzak bere platera...

-J: Bakoitzak... hori bai!

-M: Bai. Ez, guk ez deu /ezteu/ ezautu...

- J: Hoi beti... Ba "en cambio" Zuaztin bai, ta gero... Joxe Luixek-eta ez, baiña aldamenekuan bai, fuente borobil batea, eta danak handik.

- M: Handik.

- J: Guk ez, hoi ez deu /ezteu/... ta basuak'e bakoitzak gerena.

- M: Beria, bai. Gurian'e... A! Guk ez deu jarri're iten ta /da, mahaiyan... Nik ez nun jartzen basoik mahaiyan.

- J: Nik, nik ezta're.

- M: Nola ez deten ezer eaten.

- J: Gu biyok igual gea.

- M: Ura bakarrik eaten deu...

- J: Bai ta ura mahaiyian... ezta urik´e!
 - M: Ezta urik´e. Bihar bazendun, eta noizian behin hartu, eta jun... kanillatik hartu ta...
 - J: Eta hori iguala da ta ni´re bai. Sekula ez deu... mahaiya... jartzen det / jartzet/ basua, hola baten bat kanpoko a, itxurako e... bakizu, ba denak berdin jarri, baiña etxian bakarrik sekulan ez det netzako basoik jartzen.

5.37. Gerra etorri zenean

- **Hizlaria(k):** Olabiaga Etxabe, Maritxu
- **Elkarrizketatzailea(k):** Ansa, Ainhoa - Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-046/035
- **Iraupena:** 0:02:59. **Hasi:** 01:13:10. **Bukatu:** 01:16:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ekonomia gerra garaian
 Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- **Laburpena:** Gerra etorri zenean, beldurtuta egon ziren. Kooperatibara joaten zen ahizpari laguntzera. Miliziano batek esne kondentsatua-eta eman zizkion, itxura txarra zuelako. Vizconde del Cerroren etxaldera joaten zen, Ategorrietara, janaria eramatera, bere burua arriskuan jarrita. Gerora, gerra ondoren joan ziren batean esan ziotena. Mirakruz kalean asko hil ziren, tirokatuta.

Transkripzioa

-Eta zuk 21 urte zenitula, gerra etorri zan.

-Bai.

-Eta zuek zer, zer in zenuten gerra etorri zanian?

-Ba esango (d)izut. Ni ez dakit, izututa, bildurtuta... butaka bat gendukan transituan, oiya iten zana. Han azpiyan jarrita, baiño gaixotu, e! Gaixotu. Juten nitzan... nere ahizpa zegon zean lanian, "este"... koperatiban. Eta hara juten nitzan launtzea. Lan... ni... lan iten beti ondo pasatu det, e. Bestela izutu iten nitzan asko. Beida nola negon: miliziano batek eman zizkian... esne kondensadak eta ez dakit zenbat gauza, neukan itxurakin. Ez, ezin nun jan, ezin nun ezer´e ein, ezer. Bildur izugarriya! Baiño gero, ba hori, juten nitzan laguntzea Ana Mari ta hoiyei. Hoiyekin ibiltzen nitzan gehiyena, e, lursagarra eta bakaiyua, hori zan, beste gauzak beaiyek ibiltzen zian; bi neska zian. Eta gero zegon "Vizconde del Cerro", bizi zala Ategorrietan. Ta ze gaiztuak zian, e. Ba harek egunero junarazi iten zian eamatea lentejak, azukria, gauzak, oliyuak eta dana; juten nitzan, eta orduan deitzen zioten "los pacos", etxetatik botatzen zuten tiruak kalea. Arrisku horrekin Alde Zarretikan juten nitzan haraiño. Eta bueno, nik lagatzen nun, patzen ziaten eta kito. Ez nun gehiyo... Han zeon Onieva, apaiz bat eskubitakua, han gordeta zeon; leiho batetik ikusten nun, besteik ez. Bueno, hori dana pasa, eta gero gerran ondoren etorri giñanian, nola jaiotza oso ederra ta jartzen zuten, jun giñan egun batian... asko ibiltzen giñan hara, villa hortan. Eta jun nitzan ta /da/ hangiak: "Ai, gaixua! Zenbat aldiz etortzen ziñan gauzak... ez gendun bihar guk". Zeukaten beren jangela, neskatxena, zeatik zian asko, neskatxa asko... horrela kuadro bat eta zeon aulki bat. Tapakin zeukaten dana. "Horrea botatzen deu, zeaitikan ez gendun bihar. Baiño zan jendiai kentzeko". Koperatiba nola oaindikan zeon, e. Baiño ni arriskuan jartzen nitzan! Aber Calle Miracruzen zenbat

jende hil dan! Horrea, hil zuten, “vaya”! Horrea, tiruakin.

-Bai, asko?

-Bai. Etxietatik botata. Eta beste bat etxian bazkaltzen zegola, lenbiziko bizitza batian, hara sartu kaletikan bala bat.

5.38. Donostiatik ihesi

- **Hizlaria(k)**: Olabiaga Etxabe, Maritxu
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Ansa, Ainhua - Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-046/036
- **Iraupena**: 0:03:00. **Hasi**: 01:16:09. **Bukatu**: 01:19:09
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Politika » Gerra zibila (1936-1939)
- **Laburpena**: Donostiatik ihesi. Amarekin, izebarekin eta txakurrarekin joan zen Mutrikura, taxian. Han ikusitakoak. Ikurrina nola puskatu zuten, mendian, inork ez ikusteko. Mutrikun nazionalak nola sartu ziren. Salbokonduktua eskatu zuten, Donostiara bueltatzeko.

Transkripzioa

-Eta orduan, e... denbora luzez.... luzian izan zan hori, ala?

-Bueno, ez zan /etzan/ izan hain luzia, baiñon baiñon bai, pasatu dunantzat. Gu jun giñan, e aber, jun giñan... ama, txakurra eta ni. Ta izeba Manuela. Izeba Manuela Zumaiyan utzi genun, beste izebakin, eta gu jun giñan Mutrikura. Eta gero jun zian nere ahizpak, jun zian Mutrikura. Eta eondu giñan Mutrikun. Eta bueno, ba han zaurituak jeisten menditikan. Uaj. Batek, nola dia? “No me dejes, nome dejes”. Oi, da izugarriya hori, hori... Gerrak iten ditunak /iteitunak/ ez dakit zer in behar luke... Zergaitikan ikusikan hua... Eta gero guk gendukan ikurrin bat, kojín batian, eta gendukan han, gordeta o ez dakit, Ana Marik eamango zun... etxian eskuz indakua, eta geo amak esan zun /esantzun/: “Ba hori puskatu in behar da. Hori puskatu in behar da, zeatikan gu, beste batzugin jun behar deu ta arrixkuan jarriko gea denok”. Ta jun giñan han mendi batea, ta eskerrak han ez zeudela /etzeudela/. Beste aldetikan sartu zian ta /da/. Mendi bat horrela eta horrela sartu zian zeak; bost reketek sartu zian, danak makur-makur iña eta guk etxia han geneukan, eta leihotik beida, eta: “¡Arriba España!”, altxa zan bat. Ta geo ezautu det nik hori. Beai ez niyon esan nola aitu genun etxetikan ta ikusi gendun. Baiñon bai. Ta gu jun giñan mendira, eta goaiziakin, ta /da/ ebaki eta dana pusketetan zabaldu gendun denetikan mendiyan hori. Eta gero sartu zian soldau pillá, eta orduan jun giñan salbokonduktoa ateatzea, zergaitikan ezin zan /ezintzan/ pauso bat eman salbokonduktoik gabe. Juteakuan ez, juteakuan jun giñan tasis batian eta ez ziguten kobratu ta ezer´e. Jarri ziguten bulebarrekuak jarri ziguten. Eta etortzeako bai. Jun zian bi tasis Vitoritikan, Ondarroa harrapatu zutela, ta ez, Mutriku hartu zuten. Eta hoiyek ez zeukaten /etzeukaten/ nun sartuikan, zeatikan etorri zian hiru barku gerrakuak, eta jarri zian, e... aber, bi kanpuan eta bat sartzen zan gehiyo, Deba aldea, e. Eta han [...] barkua buelta-buelta ematen, kaiñonazuak botatzen. Mutrikutik gu ikusten hoi dana. Eta esaten zuten /esatentzuten/: “Beira, ze etxe ederra hau!”. Etxe ederra? Pareta bai lori-loriya, zekin iña ez dakit baiño teillatua.... goikua? Teillatuak ikusten zian. Aber, botatzen diute goitikan ta danak haizea hartzea goaz!.

5.39. Gerra Donostian

- **Hizlaria(k):** Olabiaga Etxabe, Maritxu
- **Elkarrizketatzailea(k):** Ansa, Ainhoa - Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-046/037
- **Iraupena:** 0:02:01. **Hasi:** 01:19:09. **Bukatu:** 01:21:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- **Laburpena:** Donostian, Santa Maria elizan sartzen ziren, salbu egoteko. Koltxoiak eraman zituzten kapera batera; jana ere han egiten zuten. Etxeak uzteko esan zieten; militarrek Casinoan zeuden eta besteak gazteluan. Gerrako bi itsasontzi ere ibili ziren, kanoikadak botatzen (hori geroxeago gertatu zen).

Transkripzioa

-Alaba: Donostin zeundetenian ere Santamarira juten ziñaten.

-Manta Marira. Txakurra lenbizi, gaiñea, sartzen zan. Bai. Ta gero, kapillan. Geo Calle Campanarioko kapilla hortan sartu giñan, koltxoiakin ta dana, e, han. Eta zea, bakizu, calle Campanarios zea dauka, aldapa, eta han jarrita koltxoiak eendu giñan... hor lenbiziko bizitzan zeon sukaldia, zeon jangela, zeon... gauza asko, eta han eiten genun jana eta han, han geunden denea.

-Alaba: Etxetik kanpo.

-Bai, zeatikan esan ziguten, esan ziguten hustutzeko etxe hoiyek danak, zeatikan hartu nahi zuten gaztelutik zea, apaiz paseotikan nahi zuten hartu militarrek. Hor zeuden, militarrian zeuden, eta Casinuan zeuden militarrek sartuta. Eta hortako. Baiñon nik ikusi nun bat zijoala, e, paperezko... nola, "papelera" deitzen yoten xestu hoik. Hor zean batzukin e... tiro, bueno, zea batzukin.

-Balak?

-Zea batzukin. Ze in behar zuten gaztelutikan horrea? Ez zian iristen! Zian bi kaiñoiekin ta holako.... ez zeon /etzeon/ armamentuikan, ez zeukaten. Ez zeukaten.

-Alaba: Barkua zekaten hor kaiñonazoka...

-Bai, bai. Bai, ez zan /etzan/ ikusten barkua, baizikan sua iten zunian, eta batek botatzen zun... ematen zun katia pasatzen zala, ru-ru-ru soiñua, eta bestia, berriz, birian zijoazen lertzen eta metraillak eroitzen zian erozein tokitan. Pusketa bat sama izugarria ta kiakin ta...

-Hori Cervera barkua ala...?

-Cervera ta bestia... eta bestia España zegon.

5.40. Mutrikutik Donostiara

- **Hizlaria(k):** Olabiaga Etxabe, Maritxu
- **Elkarrizketatzailea(k):** Ansa, Ainhoa - Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-046/040
- **Iraupena:** 0:02:43. **Hasi:** 01:21:50. **Bukatu:** 01:24:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

- **Laburpena:** Mutrikutik nola bueltatu ziren. Debara joan ziren; erabat txikituta zegoen Deba. Han lortu zuten pasea. Morellako aita-semeak beraiekin joan ziren. Txakurra mareatu egin zen taxian. Alde Zaharra dena ilunpetan zegoen. Etxea itxita zegoen, eta balkoietan bandera espainolak. Inor ez zegoen, eta sartu egin ziren. Salaketa zegoen beraien kontra.

Transkripzioa

-Eta Mutrikutik bueltatu ziñaten Donostiara...

-Bai, eta etorri giñan gabian. Bueno, “es que” bialdu zituzten Vitoritik bi tasis, zea, Ondarru hartu zutela, ta ez zuten /etzuten/ hartu; zan Mutriku. Eta geatu zan tasista hoi, bat zan nagusiya ta bestia enpliatua, bi tasista hoiyek Mutrikun ez zeon /etzeon/ nun sartuikan, eta Deban... Deba dana puskatua zeon hiru barko hoiyekin, gerrakuak jun zianak, dana puskatua. Deba zeon... zulua toki guzitan! Eta orduan ba nere amak esan zion, aber beaiyek ezin zuten geatu Mutrikun. Guk atera nahi gendun. E, zea in gendun, ze hori, ematen zuten txartel hori pasatzeko.

-Salbokonduktua?

-Bai, salbokonduktua. Eta orduan jun giñan Debara. Deban zeuden militar zea, ya haundigok sartu zianak baiño Mutrikun. Eta haiyengana jun ta /da/ haiyek eman ziyoten pasia jun... etortzeko Donostira. Eta gu han sartuta. Ta orduan etorri zan beste bat, e, gurekin etorri zan, aita-semiak etorri zian. [Morellakuak?]. Nola daukate taberna Juanjok eta? Moillan? Ba hor leno zeon, saltzen zituztela itsasoako, barkutako herramientak; e, zea, calle Mayorren zeon bezela. Eta hango nagusiya eta semia etorri zian, “o sea que”... etorri giñan, txakurra ´re ekarri genun tasisian. Mariatu in zitzaigun, ta gonbitoka txakurra gero. Bai. Ba sartu giñan Donostin, argi danak... Alde zarra dana illunpetan. Dana illunpetan eta gu sartu giñan ta /da/, jo, ez gendun ikusi behin ´e horrela! Eta gue etxea jun giñan, atea, eta itxiya. Lenbiziko aldiz ikusten nula atia nolakua zan, behin ´e ez zan /etzan/ ixten. “Eta oain ze iten deu? Eta aber kanpoko norbait daon etxian...”. Zeatikan balkoi danak piper potuakin zeuden jarriyak, eta etxe [...] osua ez zan. Orduan, e, Petrai bururatu zitzaion gauza bat. “Beira, ni iyoko naiz. Ta tinbrea joko (d)et, eta norbait ateratzen bada ba galdetuko (d)et edozergatikan...”. Aber. Iyo zan, eta jetsi zan esanez: “Ez dago iñor”. Ta orduan iyo giñan etxea, eta beaiyek laga zituzten e... izparrigi zeak, orduan saltzen zituztenak. Maindiriak eta gauzak beste alde batian eta horrela, beaiyek utzi zuten bezela zegola.

5.41. Salaketa, beraien kontra

- **Hizlaria(k):** Olabiaga Etxabe, Maritxu
- **Elkarrizketatzailea(k):** Ansa, Ainhua - Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-046/041
- **Iraupena:** 0:02:17. **Hasi:** 01:24:33. **Bukatu:** 01:26:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra zibila (1936-1939)
Politika » Jarrera politikoak » Liskarrak politikan
- **Laburpena:** Salaketa zegoen beraien kontra. Zerrenda beltzak nola egiten zituzten. Gerbaxik zerrenda nola apurtu zuen. Mandatuak berak egiten zizkion salatzaile hari. Aita hilda zegoen ordurako.

Transkripzioa

-Eta hurrengo goizian nekazarikuak bizi zian aurrian, bigarren bizitzan, eta haiyek: "Uiii, ez atea kalea! Ez atea kalea, zeatikan denuntziatuak zaudete, ama eta alaba guztik". Eta bueno, "eta ze in behar deu etxian sartuta?". Txakurra geneukan, gaiñea. Eta bueno, ba lehenbiziko orduan gaztelua, gaztelutikan etxea. Horrela eendu giñan eta esan zigun Gerbaxik: "Lasai, e, lasai". Markexeneko señorita... egunero mezeta, bea ´re bai juten zan, eta behin esan omen zion. Lista bat eman, eta: "A ver, mira a ver si esta esto completo o falta alguna!". Denuntziatzeko. Barriyo dana omen zeon, barriyo dana. Eta bestiak: "Esto, faltar?". Ri-rau, bere aurrian. Eta esan omen zion: "Y a eso va usted a misa todos los días, a eso? Después pa denunciar a toda esta gente?". Horrek, horrek in omen zion. Eta nik egunero mandatuak harei iten niyon!

-A bai, e?

-Zergaitikan neskatzak zeuzkan eta esan zion nere amai: "Pantxa, a ver si mandas tu hija, porque los que, los caseros y así... que vengan, que vengan las señoras!". E, eta nik iten nioten egunero mandatuak, egunero. Medikua Mozos ´e bai, han zan etxe barrunpe hortan eta egoten zian: "Añoche, cuando han dicho que había ofensiva, he puesto el san (santo ez dakit zer) mirando aquello, y han abanzau". Ta... nei danak aitzen nitun, zeatikan han jotzen zutenean sirenak han baneon, eskailleta. Ez, ez geneukan noa sartu. Beste etxian bai, juten giñan Santa Maira, eta korun azpiyan eoten giñan han. Baiñon izandu zan izugarriya, jendia holako jendia, holako jendia.

-Eta zure aitak eta anaiak-eta ze...

-Nere aita hil zan ordurako.

-Hilda zeon?

-Eta esaten ziguten: "Y menos mal que ha muerto. Lo demás el primero hubiera sido que lo hubieramos matau". Eta nere aita ez zan sartzen behin ´e ezer ´e.

-Alaba: Oso gazteak, oso gazteak ziñatela hil zan aita...

-Bai, bai.

5.42. Anaiaren ibilerak, gerra garaian

- **Hizlaria(k)**: Olabiaga Etxabe, Maritxu
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Ansa, Ainhoa - Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-046/043
- **Iraupena**: 0:04:05. **Hasi**: 01:26:59. **Bukatu**: 01:31:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- **Laburpena**: Anaia kapitain izateko ikasten zebilen gerra hasi zenean, eta boluntario hasi zen lubakiak egiten. Aurretik, Santandertik ekarritako esnea partitzen zuen, debalde banatzen zuen. Atxilotu egin zuten anaia; zaurituta zegoen. Itsasontzi batean egon zen preso. Itsasoko bataila inportante batean hartu zuen parte, Canarias itsasontziaren kontra: 49 gizonetik 20 bakarrik atera ziren bizirik. Nola salbatu zen.

Transkripzioa

-Eta anaiyak eta, ibili ziran...?

-Nere anaiya?

-Gudari edo?

-Alaba: Anai bat zeukan.

-Bueno, "es que" hori estudiatzen zegon kapitan iteko, eta eoten zan hondartzan. Baiñon hasi zian hondartzatikan hartzen zeak iteko, e... nola da iten dutena soldauak-eta egoteko?

-Guardiak?

-Ez, ze hoiyek... zulo hoiyek eta. Trintxerak, trintxerak iteko eamaten zuten. Eta orduan bea sartu zan boluntaiyo, aber zerbait ona ateatzen zun. Eta atera zun kamioiyakin... bueno, itxoiten zun bulebarren. Bulebarreaño ekartzen zuten Santandertikan esnia, honea. Han esne asko eta oso ona eoten zan, eta bueno, gero zatitu kamioiyakin. Eta guk hartzen genun... patu iñork ez, e! Han esnia dana gratis ematen zan. Baiña bea, señorita Teresa [...] ba nunbait leihotik beida egoten zan. Nik ez nekin anaiya zea, ezautzen zula ere, eta hartu zutenean nere anaiya ta, ba bakizu, billatzea aber zeñek laundu o in laiken, eta nola guk hainbeste in genun etxe hartan, eta jun ta /da/: "A, Pantxa, es que tu hijo también... e?". "Y qué? Mi hijo, qué?". "Ha estau repartiendo leche!". "Y usted bebiendo!", esan ziyon. Jakiña!

-Alaba: Bai, detenitua egon zan osaba eta "pena de muertekin".

-Bai. Bai.

-Eta nun, nun egon zan, e, Ondarretako kartzelan?

-Ondarretako... bueno, lenbizi eondu zan Ferrolen. Zeatikan hartu zitun... barko Canariasek. Zaurituak zeuden bi, bi Donostikoak, biyak zaurituak zeuden, eta hoiyek geatu zian Canariasetan. Eta geo Ferrolea jun zanian, Canariasek eaman zitun hara. Eta eondu zan kontramaestre, e, nola zan? Ez, barku batian prisionero. "Barco-prisión" in zuten. Eta han zeon, eta handikan ospitalea eaman bihar zuten kura-ta itea kamillan, eta oaindikan ´e eskopetakin ta /da/ aldamenian jendia. Ezin zun /ezintzun/ ibili, ezin zun /ezintzun/ ibili, eta oaindikan ´e horrela.

-Arantxa, alaba: Parte hartu zun batailla oso famatua izan zena...

-Nabarra.

-Alaba: Bou Nabarra zan.

-Bou Nabarra.

-Alaba: Arrantzako barku bat bihurtu zuten...

-Bai, bakaillutako barkua.

-Alaba: Bihurtu zuten gerra barkua.

-Bi, bi kaiñoi. Bat aurrian ta bestia atzian. Baiñon aurrekua bakarrik, ze atzekua ya danak garbitze(n) omen zitun aurrian zeukanak; geizki iña! Ez, ez zegon hortako, ta ordun kaiñoi batekin zebiltzan.

-Alaba: Eta, eta aurre in zioten Canarias barku haundi.... gerrako barku batei. [...] in zituzten. Oso gutxi geatu zian. "O sea", geatu zian... detenitu zituzten...

-Aber, e, zian berrogeita hamar gizon, baiño bat geatu zan Bilbon gaixo, eta orduan zian berrogeita bederatzi. Barkuakin batian ito zian hogeita bederatzi. Eta hogeita atea zian. Eta nere anaiya atea zun, zea, Armintzak. Jun omen zan ateatzeko asmuakin, baiñon bueltatu zan barkuan dirua hartzeko, dirua zeukan patrikan, eta ikusi zun nere anaiya lurrian, e, bizirik zegon baiñon ezin zun muiitu´re in, odol asko galdu zun ta /da/ dana, eta bizkarrian hartu, eta eaman zun. Eta lotu zuten sokakin barkura, beste barku batea iyo zuten, eta gora atzaparrakin heldu behar zutenian, askatu eta pounba, eta jo omen zun zeakin, batela petxuakin, ta /da/ esaten zutela: "Hau ya hori hil da". Eta ez. Orduan herentzi... kendu zioten erropa dana zeukana, zeatikan bestiak erropik gabe zeuden ta /da/. Baiñon atera

zan. Bi bihatz ebakiyak eta metrailla iya gorputz denian ta /da/. Baiñon atera zan.

5.43. Anaia heriotza-zigorrera kondenatuta

- **Hizlaria(k)**: Olabiaga Etxabe, Maritxu
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Ansa, Ainhua - Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-046/045
- **Iraupena**: 0:04:34. **Hasi**: 01:31:07. **Bukatu**: 01:35:41
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
Politika » Politika eta Franco
- **Laburpena**: Heriotza-zigorrera kondenatu zuten anaia. Epaiketa egin zieten 20 mutili. Francori eskutitza bidali zioten. Epailleak esan zienaz, eta orduan zuten ezinegonaz hitz egiten du. Bakoitzak berea defendatzeko egiten zituen eginahalak; eta horrek ika-mikak zekartzan.

Transkripzioa

-Eta eman zioten "pena de muerte". Bueno, lenbizi in zioten... hoiyek geatu zian zean, Galizian, eta hemen geatu zian orduan... izandu zian hemezortzi. Bai, bi hoiyek. Eta in zioten juizioa hemenguai. Eta hemengo hemezortziei eman zioten sei "pena de muerte"; "o sea", eta bestiei ez. Sei, ez dakit zeintzun zian sei hoiyek. Eta gero ekarri zituzten haiyek honea, Donostira, eta in zioten orduan danei juiziyua. Hoge mutli, hogei "pena de muerte". Eta eendu zian hogeita ez dakit zenbat hillabete pena de muertekin. Batea, bestea... bialdu giñun e zea... "clemencia" eskatzen Francoi de. Abogadu batengana jun giñan, zeatikan jueza oso ondo portatu zitzaigun, jende asko. E, ba esan zigun eiteko zerbait, eskatzeko zea, eta bueno, ba bakizu zer, zer gertatu zan? Ba behin jun zan jueza, bea kalea zijoa ta /da/ zea, launtzailleak esan zian: "Mira, si pasas te doy pases para que vayas a ver al hermano". Bueno, eta bea: "No hay nadie, qué quieren ustedes?". Ya ezautzen zigun, hainbeste juten giñala, beti eskatzea gauzak. Eta esan nion: "No, no, no se moleste usted, porque su ayudante ya nos ha...". "No, no, no está el ayudante, yo subo con vosotras". Eta iyo zan ta /da/ esan zigun: "Qué habeis hecho?". Ta: "Pues no hemos hecho nada de momento, porque...". Abogadu bat, ez naiz goatzen abizena oain, ba esan zioten ne amai oso ona zala ta jun zan, eta esan zion: esplikatu ziyon nola zan, ta /da/ esan ziyon: "Pues me parece a mí que no hace falta de mandar ahora una petición de indulto, porque entonces uno se culpabiliza más de que tiene un pecau, que tiene una cosa. Yo no, no mandaría nada de momento". Eta esan giñun hori jueza eta esan zun: "No, no, no. Una madre tiene derecho a pedir en cualquier momento clemencia y todo lo que sea pa su hijo, porque si viene confirmau no hay tiempo de nada, lo matan. Viene confirmau a la noche y a la madrugada le matan". Jo, eta emango zigula pasia denok despeditzeko. Ez giñan jun iñor, e. Anaiyengana. Hasi giñan nearrez han, juezen aurrian ta... oi ama, ze kuadro! Baiño "es que, es que"...

-Alaba: Ziñaten zuen ama eta alaba guztiak, gaztetxoak...

-Bai. Baiñon "es que"... geatzen zea ez dakizula ze, zer ein behar dezun! Ez dakizu zer ein beha dezun, eta gauza gogorra da, e. Pentsatuikan hil eingo dutela, bizik daon bat, hoi... da izugarriya. Ta geo jendia hemengua,

hombre, barkukuak, e, barkukuak behin... "Manteronekuak sartu al dia?". Ta "bai". "Es que mandatua gendukan". Ta: "Oi, ba guk esango you, gu gero goaz barrua". Ta: "Ez". Ta berriro, ba ta... "Aizu, ba ze dakazu hainbeste exkutan ibiltzeko?", esan niyon nik. Eta: "Ez, esateko da lasai eoteko, e, zeatikan bat bakarrik hilko (d)utela". "Eta zein da bat hori, pekatu gehiyo daukana bestiak baiñon?". "Es que" hori da, aizu, nik esan niyon: "Beida, nere anaiya "oficial" da karrerengatik, ikasi dulako, zuenak ez dute ikasi, baiño afiliatuak zian". "O sea", bata bestiai arpegira botatzen gauzak gero, e. Ze, ze... defenditziatik guria! Eta nei esan zian batek: "Yo he habalu con un falangista que ha hecho por todos". Esan nion: "No es verdad, porque precisamente mi hermana y yo hemos estau ahí con el defensor nuestro, y ha venido un señor vestido de falange, con una cantidad de medallas tremendas". Ta nola "tabique" guztiak bota zituzten, obretan zeudelako, ba agiriyen, han ikusi genun zein etorri zan ta dana. Eta abogadua, nola hori hoinbeste medailla ta hainbeste gauzakin, gui laga zigun eta horrengana jun zan hitz eitea. Eta horrek hitz ein ziyon Getaikuengatikan. Gu han geunden, ateik ez zegon /etzegon/, paretik ere ez. Danak botata zian. Eta esan niyon: "No es verdad". Falanjista hoi jun zan beren zea bakarrikan, eta nahi zuten guk ahal gendun dana berentzako. Esan giñun: "Ez. Bai, in zuek zuena". Horrela ibili beharra gero, e! Horrela!

5.44. Inbidiak eragindako salaketak

- **Hizlaria(k)**: Olabiaga Etxabe, Maritxu
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Ansa, Ainhoa - Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-046/047
- **Iraupena**: 0:01:00. **Hasi**: 01:36:28. **Bukatu**: 01:37:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Politika » Jarrera politikoak » Liskarrak politikan
- **Laburpena**: Inbidiak eragindakoak ziren salaketa asko. Senarrari gertatu zitzaiona: dirua zor zion batek salatu zuen.

Transkripzioa

-Alaba: Salaketak zian...

-Bai, bai, bai.

-Alaba: ...inbidia kontuak.

-Eta zan inbidiyagatikan, e! Hombre, nere senarrai eman bihar ziyoten "Montaña número 11"; omen zian kaiñoi txikiyakin juten zianak, azkenak juten ziala frentea, eta hemen dao trintxera, eta trintxeren gaiñian jartzen ziala, kaiñoi txikiyak. Eta beaiyek iñungo defensaik gabe. Danak hiltzen ziala. Horrea denunziatu zunak nere senarrai zor zion, zeatikan radioak eta konpontzen zitun nere senarrak, eta beste... militarren semia zan; plaza Gipuzkuan denda txiki bat jarri zun, beak ez zekin /etzekin/ ezer'e eta konpontzeko ta gauzak. Nere senarrak konpondu, ta beak ez ziyon patzen. Eta bera, bea zorretan ta denuntziya. "Montaña número 11" emateko. "Es que, es que" holako gauzak ikusi dia asko, asko gaiñea. Asko.

5.45. Goserik ez zuten pasatu

- **Hizlaria(k):** Olabiaga Etxabe, Maritxu
- **Elkarrizketatzailea(k):** Ansa, Ainhoa - Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-046/049
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 01:38:30. **Bukatu:** 01:40:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
Politika » Politika eta Franco
- **Laburpena:** Gerraostean goserik ez zuten pasatu, amak dirua bazuelako. Beheko andreak itxurak egiten omen zituen, goseak zeudela, eta udaletxeak ematen zien jana egunero. Hasieran ez zegoen errazionamendurik. Gero bai, eta lentejek zomorroak zituzten.

Transkripzioa

-Zuek goserik-eta pasa zenuten gerra ondoren?

-Ez. Ez, ez.

-Baiña egongo zan miseriya... inguruetan.

-Bai, eongo zan; nik ez det ikusi, e. Neri "por ejemplo" guk... bueno, ez dizut esango, zeatik pentsatuko zute harrokeiya... Ez. Dirua zeukan nere amak, eta orduan ematen zuten ez naiz goatzen zian bostehun pezta "caja de ahorros" batetik eta bostehun bestetik o zian dana iten zutela bostehun, hori... bostehun badakit; zer zan ez dakit, baiñon nere amak zeukan dirua, eta guk goseik ez deu pasa, ezta pentsatu ere. Baiño nere lehengusua eta, ez dakit, zea... Petra, behiyan bizi zana... senarra falanjista zan, eta iten zuten itxura ba geizki zebiltzatela ta ez: zeukaten alkilatua Guardia Zibillei. Hotelian de guardia zibillak zeuden. Hotel Continentalian zegon nere lehengusua lanian. "O sea que"... baiño beaiyek itxura iten zuten gosiak zeudela, eta orduan nere amak esan zion: "Ba beida, udaletxiak emate(n) (d)u jana, eta jun zaite, donostiarra zea zu're". Eta eo udaletxiak ematen zioten jana egunero, e. Xesto bate... juten zian, eiteko, ez eiña jana, eiteko. Esnia ta... Eta gero dirua ere bai ogiya ta gauzak erosteko; "o sea que" juten zanai bai.

-Razionamendutik aparte, hori?

-Ez, orduan ez zegon /etzegon/ hasieran razionamentuikan. Gero izandu zan razionamendua.

-Alaba: Baiño urtetan.

-Bai, bai, gero. Eta jo, ematen zituzten lenteja batzuk eta garbantzu batzuk eta... bua, zomorro gehiyokin ez dakit zer baiño.

5.46. Gerra eta gosea

- **Hizlaria(k):** Lasarte Beraza, Agustin
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-047/014
- **Iraupena:** 0:02:02. **Hasi:** 00:37:35. **Bukatu:** 00:39:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

- **Laburpena:** Gerra hasi zen urtean, 1936an hasi zen eskolan Agustin, Igarako eskolan. Eskolatik entzuten zuten nola erortzen ziren bonbak. Familian goserik ez zuten pasa, baserrian beti bazen zer jana, baina errazionamendua zela-eta inguruan gosea pasa zuen jendeak.

Transkripzioa

-Ba, eta, gu hola hazi giñan, ya txikitan Igarako eskola lehenbizi, hoi zan pentsatu, ni treinta y seisian sei urte nitun ta ordun hasi nitzan eskola, gerra hasi zan urtian. Sentitzen genitun zea, gerra, gerrako barkuba Cervera, hemen Donosti ingurun, zea xamar, eta botatzen zitun bee obusak eta aldi horta, eta gertu gaiñea, eroitzen zian e! Gertu. Eta guk sentitzen genun: "xxxiiii buum!", zian denboa batzuk, jo! Eta eskasiya ordun, ez zan rasionamentuba, eta, joe, ogiya're bueno, baserrin bakizu beti txerriya o hiltzen zala ta taluak eta, baiño jendiak pasatzen zitun gorrik e, jo! Ogiya ematen ziyuen este, artuakin indako ogiya, dana zartatuta eoten zan zeatikan, lokotxak eta guztikin iten zuen, ogiya. Dana irikiya, ezin zan jan hua, ekartzen zan e, gue amak danak ematen zuen boniatuak, zaldiyeen jatena, boniatos! Hua're jaten genun.

-Patatan partez?

-E?

-Patatan partez hori.

-Baiño, pasa zian hemen, oan jendia keجاتu iten da /itea/, krisisa ta, bai krisisa baiño, hua pasa zunak, berriz'e pasako dik, oangua're, pasa biharko! Esaten da arratoiyak eta este, gizasemiak aguantatzen duela dana, gaiñontzekuak galduko dia /galdukoia/, baiño arratoiyak eta pertsonak, hoik aguantatzen due /aguantatzeue/, dana!

5.47. Euskaraz aritzea debekatuta

- **Hizlaria(k):** Lasarte Beraza, Agustin
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberría, Idoia
- **Erref:** DON-047/031
- **Iraupena:** 0:01:36. **Hasi:** 01:17:12. **Bukatu:** 01:18:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k):**
 - Politika » Politika eta Franco
 - Politika » Euskara eta politika
- **Laburpena:** Etxean euskaraz aritzen ziren arren, kalean euskara gutxi entzuten zela dio Agustinek, debekatua baitzegoen, jendea beldur zen.

Transkripzioa

-Euskeraz iten zenuten zuek beti?

-Bai, beti, beti.

-Baiña galarazita edo bueno, kalia ez zan iten, ez?

-Bai, bai, ordun horren buruz asko galdu genun e, guk behintzat mutil koskorrak-eta, galaziya eon baitzan, eta jo gaiñea bildurra sartuba, bueno medulaiño, eta nik neonek oain gaxki hitzeiten det, oso gaizki baiño, defenditzen naiz. Ordun ze, iya ahaztu dana, aizu! Hoi izan zan e, iya ahaztuta. Zeatikan gerratiak hoi du e, jendiak, bildurra sartu zan, eta ez zun hitzeik in nahi, asunto hoitatik, beti: "Utzi utzi, utzi, nahikua deu,

nahikua pasa ditugu ta". Ez zun berri nahi jendiak, pasatu zianak.
 -Baiña etxian, amakin ta aitakin ta euskeraz ingo zendun?
 -Bai, etxian beti, bai. Baiño pentsatu, zerta iritsi zan jo gue ama, karruakin ta, igual pasatzen zan eozin zea, ejerzitokua ta, obligaziyua besua altxata, pasaran, karruan ta besua altxata aizu, zalduyak kopetian españolako piperpotua bandera, jarrita. Hortaiño e, hortaiño, baiño baiño baiño, lotsagarri e! Hemen pasa dianak. Geo berriketan aitzen dia, maketo zikiñ habek, jo, hemen pasa dianak! Jesus! Ze umillaziyuak, bua! Bueno, bueno, bueno!

5.48. Gerra hasi zenean

- **Hizlaria(k)**: Anabitarte Guruzeaga, Pakita
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-048/013
- **Iraupena**: 0:02:07. **Hasi**: 00:21:46. **Bukatu**: 00:23:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
 Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
 Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak
- **Laburpena**: Gerra hasi zenean, emakumeak bakarrik geratu ziren lanak egiteko. Sagardotegia zen Pellizar; Oriotik ekartzen zuten sagarra. Dolare ederra zuten, aita egina. Saldu egiten zuten sagardoa, eta ganadua ere gobernatu behar zuten. Morroia hartu zuten. Mutilak frontera eraman zituzten, derrigortuta. Senarra ere bai, 18 urte egin gabe artean.

Transkripzioa

Gero gerra nazkanti hau hasi zan eta hor ba gelditu giñan emakumiak bakarri. Eta genden, ba pentsa zazu, iten zian sagarduak, zertako zan sagardoteiya, baserri hau zan sagardoteiya. Iten zian beti, urtero, sagarduak. Eta ekartzen zan sagarra, hemen klaro inguruan ez zeon, Oriyotik; baserri bat ya hartuta... hartuta zeukaten eta Oriyotikan ba setiembre aldian etortzen zan ya garaiya, eta klaro. Tolaria zeon oso... gure aita iña izan bihar zun, eta tolaría oso ederra. Bi [...] hoitakua. Eta guk in bihar izandu giñun, bai sagardua eta gero ya zeatzen daniel, bere tamaiñan jartzen zaniel... ze esango dizut, nola... helduta, ba saldu. Eta gero hortik aparte ba giñuzen ba ikuilluan ganaduak. Haik gobernatu. Mutil koskor bat etortzen zan gure launtzea ba zeoze emanda ta hori... eta hola, eon giñan hor emakumiak bakarrik, zertako anaya hemen bat giñuna, hua soldaduko garaiya etorri zaniel eaman in zuten, eta harekin ya... lana iten zun hemen supermerkatua daon hortan zeon likore fabrika bat, eta ibiltzen zan bea partiketa eta hor. Eta eaman zuten zeara, eee... kamioneta eta txoferra ta dena, ba frentea. Eta bestia zaharrena´re bai. Eta hala, emakumiak bakarrik eon giñan, ba hola.

-Ze joan ziran, derrigortuta gerrara?

-Klaro, klaro, klaro, hombre zea, soldadu garaiya! Bai, nere gizona, ba pentsa zazu ordun ba... nere edadekua zan: hoge euneko diferentzian giñan. Eta hemezortzi urte kunplitu gabe eaman zuten. Esaten ziyoten "la quinta del biberón" hayei, klaro, hemezortzi urte in gabe. Eta ba hor [...] gero ba ba... Hala´re nolabaite libratu zian, esan nahi det arrixkatu, baiño beste asko ba hor gelditu zian bidian. Eta ba hola.

5.49. Osaba fusilatu egin zuten

- **Hizlaria(k):** Anabitarte Guruzeaga, Pakita
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-048/014
- **Iraupena:** 0:02:13. **Hasi:** 00:23:53. **Bukatu:** 00:26:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak
- **Laburpena:** Amaren anaia gazteenak sagardotegia zeukan San Franzisko kalean, eta falangista kuadrilla batek ordaindu gabe alde egin nahi zuen handik. Ordaintzeko esan, kolpeka hasi eta Ondarretako kartzelara eraman zuten. Andreak janaria eramaten zion. 12-13. egunean han ez zegoela esan zioten, libre utzi zutela. Ez zuten ezer jakin hari buruz denbora askoan. Hernanin hil zutela zabaldu zen. Duela urte gutxi jakin zuten gertatutakoa.

Transkripzioa

Eta gero ba hortikan aurea ya ba bueno, ba klaro, e noizpaite zerea, Franco... aurea jun zianian “cuando menos” hau ez zan beste... gerran aitu, baiño eman zuten zea gogorra, zertako gu gelditu giñan familiyan... Nere aman anai gaztiena... zeukan sagardoteiya San Francisco kalia. Eta arratsalde batian, o ez dakit, goiz aldian, eguardiyan... o kuestiyoa da falanjista kuadrilla bat sartu zian, ya tropak sartu ziranian honea, eta ba bueno, ba emateko, emateko hau ta hua, emateko... ta jan zuten, in zuten ean, zeako bat eta gero ba bueno... alde iteko zea, ba pagatu gabe. Eta esan ziyoten ba bea hortatik bizi zala eta mesedez pagatzeko, ta hola. Eta ez zutela pagatzen, golpetan hasi ziaten, hartu zuten, eaman zuten Ondarreta, han zeon kartzela ordun, eta gaur arte. Hamabi egun o hola ustez eon zan han, eamaten ziyon andriak ba xesto... minbrezko orduan xestuak ibiltzen zian, zeozer jateko, eta gero´re bai esan ziyotela, eskatu ziyotela manta bat eta ez dakit hamabi o hamahiru egungarrenian ba bueno, ez eamateko geyo, han ez zeola. Eta aber nun zeon. Ba ez, ez, ez, han liburuan zea firmau... e, libre, libratuta zeoztela. Eta geyo ez. Eta manta hori entregatu ziyotela ba hori, manta baztarrian, hemen zeukala hola korapillo bat eiña, gogor-gogor-gogorra. Harekin ze esan nahi zun? Ba hori, eta zerea, gero esaten zuten: bai, mendin ze itea ez dakit noa eaman zituztela, geo beste aldea, eta ibili zan andria, alargu... bueno, bai, alarguna, klaro, eta nere ahizpa batekin, ba launtzen batea eta bestea... dana gezurra! Gero ya etorri zan susmurra: Hernaniko tarti hortan zeola beste askokin. Eta hor beti kezka horrekin, baiño ezin ziñun pausoik eman iñoa, eta oain... Oain dala hiru o lau urte ez dia izango, jakindu deu seguru nun daon.

5.50. Nola jakin zuten osabarena

- **Hizlaria(k):** Anabitarte Guruzeaga, Pakita
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-048/016
- **Iraupena:** 0:01:56. **Hasi:** 00:26:52. **Bukatu:** 00:28:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak
- **Laburpena:** Nola jakin zuen osabaren hilketarena. Hernaniko kanposantura joan zen semearekin, han jarritako plaka ikustera. Izena bazetorren: Joan Guruzeaga Illarregi.

Transkripzioa

Orduan, oain dala ba, ez dakit ba nik, lau urte o hola telebistan etorri zan ba Hernanin nola izugarrizko omenaldia in zutela eta ba hau ta hau, eta kezka horrekin. Ta klaro, ni gelditu nitzan batekin; ahizpak-eta hil zian, eta bakarrik nere aurrekua... Hil da oain dala bi urte hil da ta. Eta hari esan niyon: "Jontxo, eon naiz tentatuta e ayuntamentoko... Hernaniko ayuntamentuan numerua billatu det telefonuan, eta deitzeko, jakiteko haren izena aber daon hor", baiño ez nitzan atrebitzen. Zertako klaro, beren familirik iñor ez zeon ta... azkenian ba ez giñun ein. Baiño ni nere... neon beti kezka horrekin, Hernaniko hor zeozer argitu nahi dula. Eta klaro, nere semia lanian dao Iruñan, eta etortzen zen eta hola, behin esan zian: "Nahi dezu egun batian juteko zerea, Hernanira aber han, eee, kanposantura jungo gea, zertako han emen dao zea; bai, nik ikusi nun telebistan ba plaka haundi bat, danen izenakin". "Ba bueno, ba guazen". Hala jun giñan goiz batian, eta bueno, billatu nun, giñun kanposantua, ta klaro, sarreran, berritua dao, oso ondo jarriya, eta gero plaka bat, dana hordoiltua, bakizu, burniya danian dana hordoitua ta... izenak ba... ba danenak. Eta hola billatu giñun...

-Eta han zeon.

-Eta hantxe zeon. Hantxe zeon. Eta hor ikusiko dezu Juan Illarregi, Guruzeaga Illarregi.

-Bai, Guruzeaga Illarregi.

-Hori da, hoixe. Eta hori ya argitu nunian ba ematen zitzaidan, ez dakit ba nik e... "cuando menos" badakizu, hor daola.

-Bai, zer... behintzat zer gertatu zan jakitea, ez?

-Klaro, hoixe, jakitia. Ezer ez dezu konsegitzen, baiño "cuando menos" bai, ba hori.

5.51. Milizianoak esne bila

- **Hizlaria(k):** Anabitarte Guruzeaga, Pakita
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-048/019
- **Iraupena:** 0:04:10. **Hasi:** 00:30:49. **Bukatu:** 00:34:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ekonomia gerra garaian
- **Laburpena:** Gerra hasi zenean, ahizpa zaharrenarekin Txofreko zezen-plazara joatekoa zen, lehen aldiz, baina ezin. Milizianoak esne bila etortzen ziren baserrira, eta txartelak ematen zizkieten, gero kobratzeko. Papertxoekin joan zen diruaren bila, Intxaurren zehar zaharrera. Irailean sartu ziren. Bidea lehen nolakoa zen. Bandera espainolarekin sartu ziren; eta beraiek beldurrez. Tiro markak.

Transkripzioa

-Gerra etorri zanian, e... nola gogoratzen dezu...? Nola hasi zan?

-Nola hasi zan? Ba beida: eee, klaro, ni neska gaztia nitzan, eta zerian, baserriyan, giñun sagardoteiya, baiño ya udara aldea, bukatzen zan ya kanpaiña, eta nere ahizpa zaharrenak ba... beai gustatzen zitzaion ba udara denboan Donosti... bakizu, Aste Nagusiya, eta zezenak-eta eoten zian, hor, e, Txofreku hortan. Eta ni sekulan ez nintzan jun, ta ordun in nitun ba hoixe, hamabost urte, hamasei itekuak. Eta “ba bueno, aurten eamango zaitut”. Eta entradak, sarrerak eta denak bazitun... hori, igandiakin; eta klao, larunbatan hasi zan, krixton zeakin, eta akabo gue ze... gue korrida akabo! Eta hortan, holaxe hasi zan. Tiruak hemendik eta hor, klaro, kuartelak zeozten hor. Eta hor dena zien basarriyak. Oain dena etxia dao, baiño zeozten basarriyak, eta hemen ba bildurrak. Bildurrak danak, eta hemen ba... Halare, hemen bertan ba ez zian /etzian/ francotarrak zeatu. Eta hemen republikano batzuk bazeozten, eta ordun hartu zuten... goiko hor konbentua, Mirakrutzen badao, hor dao oain parrokiya, baiño... hor eta... hor hartu zuten, eta pixkat antolatu zuten beren jendiakin, eta gure baserrira etortzen zian ba hor... ba gizon batzuk hor lanian o... haintzako ai ziala, ta klaro hor, konzentratuak zeozten milizianok, “miliciano” jendia, batzuek. Eta ordun etortzen zian gure etxea eta beste baserrita esnian billa. Eta marmidak ba... eamaten zituzten, esnia, eta ematen ziguten hainbeste litro, ba bale bat. Eta esaten ziguten: “Bueno, hau esango dizute noiz jun behar dezuten kobratzea”. Eta hola [...] bai, akabo, izango da ba... Eta hola ba ni akordatzen naiz ba behin, ba ya [...]... zertako hasi zan hau, zerian, julio, setienbre arte. Setienbrian sartu zian. Eta tarti hortan balebak... eta klaro, etxetikan ni gaztiena, umiena, ba bialdu ziaten nei, papertxo hoiekin. Ta jun nitzan, eta kasualidadez hor, zean... buru zeozten bezela ba ya gizon bi... bi gizon ya ba karrera [...], dotoriak, baiño hor Intxaurrondo Zaharrian bizi zian, zea, etxe desberdiñian baiño hor. Eta juten giñan gu esnia eamatea bostero, eta klaro, han birian eta ikusiya, ezaunak giñan, baiño. Ta ni jun nitzanian, klaro, komentua izugarriya... Ba miliziano hoitako batek eaman zian ez dakit ze biretan... galdu ingo nitzan, baiño: “Ale, pasa aquí”. Eta sartu giñan, eta hoitako batek ikusi zianian: “¿Qué andas por aquí?”. “Pues he venido con los vales”. Ai, ai, ai, ai... [...] “bueno, vete a esa otra sala”. Eta [...] ta bestia, ez dakit haren... familikuak zian biyak beren artian, eta harea. Eta harek [...]. Eta bueno, hartu zitun paperak, [...] zitun eta bueno, ordun zan diruakin, ez dakit zenbatian patuko ziguten, ordun ez zait gogoratzen´re libra esniak zenbat baliyo zun, baiño patu ziaten, eta ya atzenian ya, tropak sartu zianian, ba gelditu zian dozena erdi bat o kobratu gabe, baiño bueno. Eta holaxe, ya sartu zian, goatzen naiz gaiñea, nere ahizpa hoitako bat... ba jun giñan ba... berdura jasotzea plazara juteko, e, hurrengo eunian, eta hor gaiñan ba azak eta gauzak jasotzen... eta halako batian ba nabaitu giñun hor [...], zertako hoi leno bajuo zeon, leno kamiyu hori [...] altu do, ta gero jetsi in zan, hasi zanian ba zea, autobusak... eta zea, holako... Ttranbia ezin zun hortikan pasatu; pasatzen zan hemendik, horko tunelakin... hemendikan pasa zan, pasatzen zan horko tranbia, biretikan. Eta ba bueno, ba... hor ikusi giñun ba, zean musikan ta kantari ta... Mekatxis, hor goitik, ta bandera españolakin ta... Etorri zitzaigun bildurra... sartu zitzaigun [...]. Jetsi giñan gue berdurakin, hortik behera, eta etxetikan ateatzeko bildurrak eon giñan! Bildur-bildur-bildurrak. Eta klaro, tiruak. Hor batozte ayuntamentuan, Donostiyan, markak tiruanak, badozte. Gero bestian zera ere bai, Hotel Maria Cristinan´re bai. Segun ze tokitan ba tiroteua izan zan /izantzana/. Eta ba hola.

5.52. Euskara debekatuta

- **Hizlaria(k):** Anabitarte Guruzeaga, Pakita
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-048/020
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 00:34:59. **Bukatu:** 00:36:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
Politika » Euskara eta politika
- **Laburpena:** Euskaraz hitz egitea debekatuta zegoen. Fitxatu samar zeuden. "Langileen Batailoietan" ibili ziren haien bikotekide asko. Diktadura.

Transkripzioa

-Eta gero in zan ba hori... ezin ziñun euskeraz hitz ein. "Hable usted cristiano" esaten zizuten telefonotik hitz eiten baziñun euskeraz.... Eta holaxe, holaxe. Giñan fitxatu xamarak, baiño klaro...

-Eta zu... urte haietan ze iten zenun? Plazara jun?

-Ez, ez, ez. Ni ya... plazakok ya, kontu [...] ya ba, re bai gaiñea izan zituzten e, hemendikan milizianoak, zea, ezkerraldeakuak zianak hemendikuak ba Bilbora jun zian /juntzian/. Eta ordun nere ahizpan e... ni gaztena, konpaziyo batea esango izut [...]. Ne aurrekia ez; harek bai, nobiyua zeukan hara juna, eta gero zerian, harrapatu zituzten ya prisionero, ba "batallón de trabajadores" o hortan nazionalakin ba ibili zian asko. Eta geo beste aurreko hua kosta zan lokalizatzia. Azkenian ba eman zuten... ba nolabaite lokalizatu zuten. Eta besti honena: ba gelditu zan soldadu hemen, zertako zeukan aita alarguna, eta klaro, zeon aita, nere koiñadu hori, bere aita e... lau semekin, baiño emakumeik iñor ez etxian, eta ordun hau, zarrena, jardineru bezela ibiltzen zan beste talde batekin, eta aitai launtzea. Eta gero ba bueno, ba orduan ba ya hauek ezkondu zian, eta gelditu zian han, eta hori. Pixkana-pixkana-pixkana holaxe jun zan denbora; gero soldadu´re eaman zuten, Estellara eta... bukatu zan arte eta diktadura dexente hor. Zan soldadu... zarrenetakuak. Nere gizona izan zan "del biberón", gaztienetakuak, eta hoi zarrenetakuak. Eta gero ba ya tira. Ba, ba, ba... ya nunbait... azaldu ya zan ta... diktadura hainbeste denboran, eta hori. Beti hola fitxatu xamarakin, baiño...

5.53. Gose garaia

- **Hizlaria(k):** Anabitarte Guruzeaga, Pakita
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-048/050
- **Iraupena:** 0:04:29. **Hasi:** 01:46:09. **Bukatu:** 01:50:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

- **Laburpena:** Erreteriarra joan ziren errentan, eta han arrazionamendua asteen behin izan beharrean hamabostean behin zen. Intxaurrondora joaten jarraitu zuten, horregatik. Ogia oso txarra zen. Arraina nola lortzen zuten. Trikimailuak: ereiteko patata erosten zuten, baina jateko. Tranbian joaten ziren. Boniatoak eta zomorrodun garbantzuak.

Transkripzioa

-Ta komentatu zenidan gose garaiya-ta... zuek bizi izan zenuten?

-Oooi. Bazeon, bazeon bai, orduan razionamientuakin. Eta klaro, ni hemen... bizitu nitzan... ezkondu-ta in nitzan ahizpan etxian, baiña gero ya, aurreneko nexka izan nunian, ba jun giñan zerea... Errenteian ai zian hemengo ezauna batzuk etxe berriyak eiten, hor eeee... Ondartxo aldetik. Eta ba bueno, tia, errentan. Eta hortarako begiratu giñun hemen, baiño ya zeozten e, zea... etxe, etxiak galesti eta hori... eta han, ta bueno, errentan. Eta ba hola, ba bueno, ba jun giñan, eta... Baiño ze, zer neon ni... nundikan etorri da hori?

-Gose... gosia...

-A, gose denboa! Hemen giñun razionamentua, astian hainbesteko. Holako oliyo, holako zea, nola esaten zun... botilla batetikan “un octavo”, astebetetako bakoitzentzat, eta hola. Eta gero ba según zer alimento astian behin, baiño Errenteira jun giñanian han esan ziguten zala hamabost aldeko behin, eta nik esan nun: “Jolin, hamabost aldiko behin eman... ba astebete, astebeten gastatzen baitut, ba gero beste... hurrengo asteako ez dakat!”. Eta ordun ez nun aldatu, eta segitzen nun honea etortzen. Eta honea etortzen nitzan tranbian, Errenteitik, eta hartzen nun hemengo razionamentua, zertako liburutxuakin, kartillakin... kupoiak kentzeko-ta hemendik hartzen nun, eta holaxe moldatzen giñan. Eta gero, gizona nola harrek bai... ba zebillen ba kam... zean, kamioiyakin, ba zeozer igual ekartzen zun kanpoaldetikan...

-Ezkutuan...

-Ezkutuan eta modua baldin bazan, ba hori, nolabaite moldatzen giñan.

-Orduan goserik ez zenun pasatu...

-Gosea, nik uste bai, zeakin... ogia oso txarra, eta bai, soltera neola nik uste det pasa giñula, oaindikan ezkondu baiño leno. Bai, zertako ni ahizpa batekin bizi nitzan, eta... eta klaro, ba... Eta gero, beste ahizpa zarragua... Bere gizona zan e, zea, Donostiko moillako semia, eta ordun, lanetik atera, Tabakaleran aitzen zan, eta etortzen zan horrea; eta bere arreba bat ibiltzen zan ba... barkuak alleitzen zianian ba bakizu, han e ajetreuak... ba zeinek eosten zun ta hola.

-Bai, pixonera.

-Bai, hori da. Ta ordun fardelian beti eamaten xizkan o antxuak dila, o bat eta beste, ta beti ematen ziuten zeozer. Eta bai, e, hortan´de... hortatikan bai. Eta hola, nolabaite... eta “según”, klaro. Bueno, gero patata garayian... hortikan´e iten giñun gure... gure zeak. Hemen Herreran zeon almazena bat, eta saltzen zuten zea, patata, eraintzeko. Baserriko jendiantzako eraintzeko. Eta behin hola berriketan ai geala ahizpan artian, esan giñun: “Eta kontxo, gu baserrikuak gea -ez giñan bizi baserriyan baiño- baserrikuak gea, zertako iten deu...”. In bihar giñun “declaración jurada”; Buenavistan zeon hor... ofizina batzuek, eta ba bueno. Eta bueno, ba kuestiyua da, “behin prueba ingo deu, gero ze eamango gaitue, zea, kartzela?”. Ba baldinbaite ez. Eta ba bueno, hola, ba jun nitzan... ni, ni jun nitzan, nik uste det jun nitzala... “Eta nunguak zeate ba?”. “Ba Pellizarkuak”, eta “bueno, zenbat bihar dezute?”, “ba ez dakit, gutxi gorabehera berrogeita hamar kilo”. Eta ba bueno, iten ziguten han papera, eta geo jun bihar giñun eee... Herrera ailletu baiño lehen, tartian hor

Contadores o nola zian hor, pari hortan hor zeon almaneza, almazena. Eta juten giñan, eta ba bueno, zaku batian ematen ziguten bali harekin paatu... Eske klaro, ez zan... lapurreta ez zan /etzan/! "Según" zer kostatzen zan paatu, eta... Gero, Herreran oin nola [...] hor tranbia etortzen zanian, ordu erdi bateko behin zeukan bagoia, eta gero hortikan Intxaurrondoa etorri, eta gero hiru ahizpakin partitzen giñun, eta holaxe. -Orduan merkio ateatzen zenuten patata... -Honbre, klaro, zea... zea baldin bazeon, eraiteko baldin bazan ba bai. Eta holako... klaro, eske... pentsatu bihar ziñun gauzak, e! Eta batzuetan patata gauza... eske boniatuak ematen zituzten, eta nik aiii, boniatuak, ze gaixki hartzen nitun! Eta batzuetan barbantzuak o zeak, xomorruakin. Eta holakotan ´e bai... puuuf.

5.54. Aita Donostian izkutaturik

- **Hizlaria(k)**: Alberdi Arrillaga, Angela; Alberdi Arrillaga, Antonina
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-050/042
- **Iraupena**: 0:01:56. **Hasi**: 01:19:38. **Bukatu**: 01:21:34
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k)**:
Politika
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- **Laburpena**: Tropak Donostian sartu zirenean, etxea soldaduz bete zitzaien. Antoninak gogoan du dena. Militarrek, "gorriak"... zebiltzan alde guztietan. Aita militar baten etxean izkutaturik omen zegoen, etxea miatu zutenean.

Transkripzioa

-Eta oin hori esan dezula, hemen gerra etorri zanian bueno, zu jaio ziñan urtian, zure familiyan eta ze, ze, egon zan gorabeherarik?

-Angela: Ombre! Aitta, atta iya hil zuen.

-Antonina: Bai. Sartu zialako.

-Angela: Tropak sartu zianian...

-Antonina: Tropak sartu, eta gu umiak giñan, dana etxe guztiya dana soldauz betia, dana goitik hasi ta behera.

-Angela: Eta aitak alde in zulako e, gorde.

-Zuk gogoratzen dezu zerbait, garai hartakua?

-Antonina: Ombre! Hoixe.

-Angela: Hoi, soldauk, hoik esaten due beti soldauk, dana eskailletan ta, eskailletan...

-Antonina: Eskailletan ta danian, eskailletan. Ta hemen etortzen zan esto militar baten andria gue etxea lota, biyhotzetik zeon, eta zea parroquen zea zan, illoba, baiño oseake "gorrik", republikanuak'e, pistolakin ta eliza ta, mezetan gendela, e? Goatzen al zea, mezetan gendela atzetik sartu been pistolakin ta, zea geldituazi, meza ta, danak ikeatuta, ombre! Hoi're ikusi gendun.

-Angela: Eta geo aitak uste zuen bi lagun ziala, maixua ta organista. Eta nik hoi goatzen naiz aitak nola esaten zun esan ziyela: "Mire, usted diga la verdad eh, ¿usted es separatista?". "Yo no". Eta: "Porque ya le hemos detenido al maestro". Ta klaro, zan beai ai ziala esaten, bea zan, uste zuen

bi laun ziala. Berak bazakin beretzat zala. Ta ordun libre utzi ziyen momentun, ba apaiza eta gure aita eaman zitun militar horrek, apaizen illobak, Donostira. Ta han gorde zitun bere etxian, militarren etxian, klaro hua ez zuen miatuko.

5.55. Elizan lotan

- **Hizlaria(k):** Iraola Idiakez, Karmen
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-054/016
- **Iraupena:** 0:01:35. **Hasi:** 00:34:37. **Bukatu:** 00:36:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- **Laburpena:** Aquariumetik etxera joan ziren, eta gero Santa Mariara, bonba bat bota zutelako moilan. Gasolindegia zegoen moilan. Elizan bi gau egin zituzten, bankuetan. Gasolindegia non zegoen.

Transkripzioa

- Eta gero Donostiya hartu zuten.
- Gero, gero este bueltatu giñan etxera eta berriz Santa Marira jun giñen'de bai, momentu batian Santa Marira, zergatik, este, bonba bota zuten moillan, bonba bat abioiyak bota zun moillan.
- A bai e?
- Bai, bai, bai, eta gasolinera bat zegon. Zu goatzen zea? Ordun gasolinerak izaten zian zera batzuek bezela, armariyo batzuek bezela, hola aparatua zekaten barruan eta gorritz pintatuak. Eta abioi hoiak ikusi zuten gorritz pintatua eta bonba bota zuten. Eta ez zun ikutu baiñan aurreko eskaillera bai, ureta erori zan bonba. Eta ordun Santa Marira jun giñan. Eta handik bi gau o hola'de bai, nik Santa Mariko elizan lo in det, bankuetan.
- Bankuetan?
- Hombre. Eta ordun ba...
- Ta gasolinera nun zeon ba, ze tokitan?
- Ba beira, ni jaiyo nintzan aldamenian. Arkupian, ba, lehenbiziko [...] da hamar, ni jaiyo nintzana. Eta, este, aldameneko zerian, hola, este, hola, "o sea", hamar eta hamaikan tartian.

5.56. Getariara ihesi

- **Hizlaria(k):** Iraola Idiakez, Karmen
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-054/018
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:36:50. **Bukatu:** 00:38:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- **Laburpena:** Bonba arriskuarengatik, Santa Mariara. Eta gero osabarekin Getariara joan ziren ontzian; familia zuten han. Donostiara sartu zirenean etorri ziren bueltan. 14 urte zituen.

Transkripzioa

- Eta hor zeon, horra nahi zuten bota eta uretara erori zan.
- Erori zan, bai, bai, eta ordun ba ya zea arriskua zan. Eta hola.
- Eta Santa Marian lo ein zenuten?
- Bai, beste egun pare bat, eta gero bi osabak barkua zuten, eta etorri zan nere amen anaiya eta esan zion, "Getaira guaz, este, nahi badezute etorri". Eta hartu eta... familiya genun Getaiyan e? Eta hartu, danak sartu giñan barkuan, eta Donostitik Getaira. Eta han, ya Donostira sartu zienian, etorri giñan berriz.
- Ta zenbat denbora in zenuten?
- Han ez dakit, gutxi e? Zenbat? Gutxi, nik uste det hillebete ez genula ingo.
- Eta ze gogoratzen dezu han Getariyan?
- Ba Getariyan dakat nik zea bat, umia nintzan, hamalau urte nitun, eta han ez nun nahi gelditu nahi, ta jun giñan ezagun baten etxea. Eta nere osaba ta izeba jun zien beste bat familikuak genitun'de bai. ze nere aitona getaiarra zan, Getaian jaiyua zan.

5.57. Euskara ikasten eta antzerkia egiten

- **Hizlaria(k):** Egaña Santamaria, Axen
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberría, Idoia
- **Erref:** DON-057/009
- **Iraupena:** 0:02:41. **Hasi:** 00:13:20. **Bukatu:** 00:16:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
 - Politika » Euskara eta politika
 - Aisia » Kultura » Antzerkia
- **Laburpena:** Euskara nolatan ikasi zuen, senargaiarekin. Antzerkia egiten ere hasi zen. Jarrai antzerki taldea. 24 urterekin ezkondu zen. Bi talde zeuden: Escuela de Declamación eta Jarrai, modernoagoa. Itzulpenak egiten zituzten. Haurdun geratu zenean, antzerkia utzi zuen. Sei seme-alaba izan zituen.

Transkripzioa

- Eta zuk euskera ikasi zenun gero...?
- Gero esan dezaket nik ya nere senargaiakin hasi nintzen eta, orduan, klaro, bea euskeraz dana eta ni're bai hasi nintzen berekin. Gero hasi giñan antzerkia egiten. Horregatik esaten zun... Orduan esaten zan "Teatro leído", ez? Irakurketa... bueno, antzerki... irakurrita. Eta hor egiten genun diputazioan badago zea bat, "Biblioteca Julio Urquijo" ta hor egitten genun, ba, mostradore haundi bat bezela ta irakurri itten genun antzerki danak eta jendea ikusten egoten zan. Eta oso ondo. Bai, bai. Eta gero poliki-poliki gero juan nitzan klasetara ere bai euskera ikasteko, horrela. Eta gero hortikan hasi giñan gero ya antzerkia egiten. Zeon txapelketa bat, ba, antzerkia aber nor... nor aurkeztan zan antzerkia itteko ta hola, ta, bueno, "aizu, egingo deu beste pauso bat". Eta orduan hasi giñan berriz antzerkia egiten. Ez ya irakurriz, baizik antzeztan.
- Orduan sortu zan "Jarrai"?
- Bai, orduan sortu zan "Jarrai" antzerki taldea. Bai. Badakizu, e? Bai, bai. Eta oso ondo. Gero ya, klaro, ya gero ni ezkondu nintzen ya 24 urtekin ta, klaro, [...] denbora gutxi dago, ez? Eta antzerkia egiten genun. Egin genittun antzerki... bueno! Gaiñera, hemen zeuden bi talde, ez? Maria

Dolores Agirren... [izaten da] `Escuela de Declamación´ deitzen zan orduan eta gu `Jarrai gazteak´, pixkat bultzatzen eta pixkat borrokilloak, ez? Baiña nahi genun pixkat antzerkia ez betiko antzerkiak, baizikan itzulpenak; pues, `El zoo de cristal´ de Tennessee Williams, `El comprador de horas´... Gogoratzen naiz, Txaro Arteaga in zun, gaiña, hor paper zoragarria antzerki hortan. Gero Gabriel Arestin obrak ere bai egin genittun. Osea, horregatikan beste [...] bat. Gero Piarres Larzabalen obrak ere bai egin... Oseake, esan nahi det nahiko... Baiña ze gertatu zan? `El zoo de cristal´ ikasten ari giñanean ni haurdun geldittu nitzen eta hor utzi nun nere antzerki lana esan dezakegu. Ya ezin nun jarraitu, klaro. Ta gero etorri zian sei, sei seme-alaba, hiru nexka ta hiru mutil. Lehenengo hiru nexka eta gero hiru mutil.

- Eta ze urtetan izan zenun lehenengua?

- 62an.

5.58. Gerra aurreko euskarazko eskolak

- **Hizlaria(k)**: Arzelus Arrieta, Itziar
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-060/003
- **Iraupena**: 0:03:02. **Hasi**: 00:01:43. **Bukatu**: 00:04:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k)**:
Politika » Euskara eta politika
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
- **Laburpena**: Etxaide kaleko ikastolara joan zen, hiru urterekin. Arantzazuko Amaren ikastola. Irakasle bere izeba bat zegoen, eta andereño Maxepa. Dena euskaraz ikasten zuten. Gerra hasi arte. Neska eta mutil elkarrekin gelan. Alde Zaharrean Muñoaren eskola zegoen.

Transkripzioa

- Bai, Etxaide kalia zeon ikastola. Eta hara juten nitzan txikiyenetakua izango nitzan hiru urtekin edo.
- Eta Etxaide kaleko ikastola horren izena edo nola zan?
- Arantzazuko Amaren ikastola. Eta han zeon irakasle nere izeba bat, Bitorene. Eta ni ikastola hortakua, ikusten, argazkiya badakat. Bueno, arki... gero arkituko det, eta ikusiko det. E?
- Bai, bai, bai.
- Oso argazki politak daude. Hola denak talde osoakin.
- Eta hor euskerez erakusten zuten?
- Dena.
- Dena euskeraz?
- Dena euskeraz.
- Eta zenbat urtekin hasi ziñan zu eskolara juten?
- Ba, hiru urtekin.
- Hiru urtekin?
- Hiru urtekin hasi.
- Ta gerra etorri arte hor ibili ziñan?
- Nola?
- Gerra etorri arte? Hor ibili ziñan?

- Bai, bai. Eta gero, igesi giñan ya. Akabo, karo!

- Eta hor eskola, ikastola hortako andereñoak eta...

- Ni goatzen naiz nere izeba klaro, noski. Ta gero, goatzen naiz andereño Maxepa. Izena goatzen naiz. Andereño Maxepa eta beste bat bazan, baño ez naiz goatzen izena. Eta baditut oandikan lagunak eta hara juten zianak nerekin. Juten geanak... Ni naiz Euskadiko Orkestak harpideduna, eta nere onduan eotena exerita nerekin ibili zan ikastola hortan.

- Eta hor denak neskak ziñeten ikastola horretan?

- Ez, neska ta mutillak.

- Neska ta mutillak elkarrekin gelan?

- Bai, bai. Oso progres giñan. Bai, neska eta mutillak alkarrekin. Bai. Eta gero, ni ya ez naiz goatzen asko. Hain txikiya nitzan!

- Eta maistrak eta maixuak bazeuden ala?

- Andereñuak zian hor.

- Andereñuak. Bai. Gero, gero zeon beste ikastola bat Alde Zaharrean.

- Muñoarena.

- Muñoarena. Ta hara juten zan nere senarra zana. Eta hor bai zeuden irakasleak, gizonak. Hori zeon? Juan de Bilbo kalean. Eta ze kale da oain daona Orixe... ikastola? Kanpanario, Kanpanario.

- Bai.

- Kanpanario kalean ere bai zegon. Eta hara juten zian neskak eta mutillak ere bai, baño karo nere senarra orduan nik ez nun ezautzen. Bera, txiki-txikiya zan bea ere! Eta...

- Gogoratzen dezu hango ikastolan zer ikasten zenuten edo abesten zenuten? Zer...

- Ez naiz goatzen.

5.59. Jaunartzeko gosaria, batzokian

- **Hizlaria(k):** Arzelus Arrieta, Itziar
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-060/007
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:12:06. **Bukatu:** 00:13:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
Politika » Jarrera politikoak » Alderdien egoitzak
Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Sakramentuak
- **Laburpena:** Batzokira joaten ziren, Bulebarriera. Lehen Jaunartzea egin zutenean Mujika gotzainak eman zien Jauna, Santa Marian, eta batzokian gosalduta zuten.

Transkripzioa

- Eta gero, eztakit zuen juten ziñeten bueno batzokira edo?

- Batzokira, bai.

- Hor Bulebarrian ezta?

- Bulebarrian zegon batzokiya. Goatzen naiz ni lehenengo jaunartzia in gendunian, eman zigun lehenengo jaunartzia Mujika obispuak, gotzayak eman zigun. Lehenok ikusi det argazkiya. Ekarri zazu.

- Zuk nun in zenuten?

- Santa Marin.

- A, Santa Marian?

- Bai, eske orduan ya bizituko... Ba ez gu Hondarrabi kalia bizi giñan.

Santa Marin. Kamariña, badakizu nola daon Koruko Ama Birjiñen kamariña?

- Ez.

- Ba, hori... hor in genun jaunartzia. Eta gero, gu goatzen naiz... goatu iten naiz e! Gosaya in genula batzokiyan, Bulebarrian. Gosaya, jaunartzekua.

5.60. Ikastolan, euskaraz

- **Hizlaria(k)**: Labaien Sansinenea, Ramon
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-061/003
- **Iraupena**: 0:02:22. **Hasi**: 00:04:28. **Bukatu**: 00:06:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- **Laburpena**: Laskorain ikastolan ikasi zuen, euskaraz. Hogeitabat haur ziren. Arantxa Munita andereñoa. Lizardi ere irakasle ibili zen, alfabetatzen. Tolosaldeko kultur mugimendua. Bere euskara nahaste-borrastea dela dio. Ikastolako oroitzapenak. Lehen Jaunartzea.

Transkripzioa

-Lehen aipatu dezu ikastolan zu ibili zifala euskeraz ikasten...

-Bai, bai. Euskera, ikastolan, bai, bai.

-Nola da ikastolaren izena? Nola zan?

-Laskorain.

-Laskorain?

-Bai, gaur egun e ikastola hori hor dao. Klaro, gaur egun da haundiya. Guk, gue ikastola hua, egongo gihan, zenbat? Hogeitabat haur? Bai.

-Eta andereño ta nor, nor... zeintzuk zebiltzan?

-Bai, bai. Andereñua ni akordatzen naiz zan, "este"... Arantxa Munita.

Arantxa Munita gero monja sartu zan, eta Txinara bialdu zuten. Bai.

-Eta 'Lizardi' ibili zan erakusten...

-Erakusten ibili zan, bai. Besteak beste nere izeba bat, ta bea ere andereñoa zan beste ikastola batean, Pilartxo Sansinenea. Eta Elizatik lortu zun Tolosaldean [...] lelengo talde hori. Alfabetatu zitun, prestatu zitun; beak maestrak zian, titulu hoi bazeukaten, baiño erderaz egiten zekitena euskeraz egiteko.

-Eta orduan bazeon, gerra aurretik, kultur mugimendu bat, hor Tolosaldean...

-Bai, bai, bai. Tolosaldean.

-... benetan indarra zeukana...

-Indarra zeukana, aizuz. Nik uste (d)et Euskal Herri osoan izugarrizko pixua izan duna, e. Bakizu, tolosarrek esaten duen bezela: "Zer da ba Gipuzkoa? Tolosa eta bere auzoak".

-Gaiñera, Tolosak badauka euskera...

-Bai, pixu haundiya izan...

-...euskera politan fama, ta...

-Bueno, hori... nik uste (d)et euskera guztiyak diala politak, e. Euskera guztiak. Aizuz, nere euskera da nahaste borrarste bat... Nik ikasi nun Tolosan euskera, baiño geo Sarakoa. Laburditarra, eta hura... ez da berdiña, e.

Fraseak eta ez dia egiten modu berean. Han berboak pasibo asko [...] ditu.
 -Eta han, ikastolan, zer ikasten zenuten? Gogoratzen dezu zerbait?
 -Ez dakit, ze gogoatzen naiz ibiltze(n) giñala pelota jokatzeko. Bazeuden pertxa batzuk, abriguak eta txintxilikuak zeuzkatela, eta guk... raya, gure barra zan pertxa, pertxa haren fila hua, aldetik aldean ibiltze(n) giñala pelotan. Oain, zerbait ikasten gendun ba ez dakit, ez naiz oroitzen. Oroitzen naizena da, lelengo Jaunartzea, lelengo ikastola batek hor montatzen zun Jaunartzea izan gendula. Bai, gui, ni han neon, besteak beste, San Franziskoko elizan. Eta juniyuak zitula zortzi, juniyuak zortzian. Gerra zibilla hasi baiño lehen, hamar, hamar eun. Ta denak illargiyan, iñork ez zun /etzun/ deusik ikusi, zetorrenik.

5.61. HABE eta AEK

- **Hizlaria(k)**: Labaien Sansinenea, Ramon
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-061/024
- **Iraupena**: 0:02:05. **Hasi**: 00:51:12. **Bukatu**: 00:53:17
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
 Politika » 60ko hamarkada eta trantsizioa (1970-1980)
 Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
- **Laburpena**: Helduen alfabetatzea, 50 urtetik beherakoentzat. HABEk metodologiak aztertu ditu. AEKren balioa azpimarratzen du.

Transkripzioa

-Ta, helduen alfabetatzea eta, hori ere beste?

-Bai, hori ere kulturaren sortu gendun, bai.

-Inportantzia da hori, ez?

-Bai. Bueno noski zeukala bere inportantzia baiño, nik jarri nun [...] baiño berrogeita hamar urte arte eh, guk pentsatzen gendun berrogeita hamar, berrogeita hamar urtetik gora euskal, euskeraz ez dakinak ez du behin ere ikasiko! Ez du behin ere erabiliko! Ez du [...] horrekin, diruba gastatzea. Hartu ditzagun hogeita hamar urtekuak, ez dakitenak euskaraz, hoik ikasiko dute baiño, berrogeita hamar urtetik gora, ez du [...] diruba gastatzea. Total, jubilatuko da hemendikan hamar-hamabost urtea, ez due ikasiko.

-Egongo da norbait, ez? Ikasten duna.

-Baiño, minoria bat, minoria bat, minoria bat. Eta bueno gaiña, HABEk egin duna, izan dia lortu, aztertu, metodologiak, euskeraz ikasteko metodologiak. Baiño benetan hor, merito haundiya, gehiyena izan dutenak izan dia AEKkuak eh, AEKkoak horko irakasleak, diru gutxikin'e konformatuak, entusiasmo haundi batekin... Eta nik beti lagundu egin ditut AEKkuak.

-HABE sortu zenerako AEK martxan zegon?

-Martxan zegon, bai, martxan zegon. Eta ordun bueno, azkenean egin gendun bueno ba, AEK finantzatu. Heak'e beren tranpak egiten zituzten, [...] apaiza zan hoietako AEKko buruzagi bat eta, harrek esaten zun: "guk dauzkagu berrogeita hamar milla ikasle", bai baiño aber, pagatu al dute matrikula? Ta "gu gea, erakunde publiko bat", ez, "zuek ez zeate erakunde publiko bat, zeate interes publikoa daukan erakunde pribatu bat", hori beste kontu bat da. Interes publikoa dezula, dudarik ez, erakunde pribatua zerala ere, dudarik ez. Baiño garai hartan, gauza hoiek gaur egun bueno

onartzen dia ta argi baiño garai hartan, eztabaida bat izaten zan beti. "Gu gea publikoak herriyak aukeratu gaitulako", baiño ze herriyak? Hor zeon pixkat mistifikaziyo bat.

5.62. 80ko hamarkadako giro nahasia

- **Hizlaria(k)**: Labaien Sansinenea, Ramon
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-061/028
- **Iraupena**: 0:01:55. **Hasi**: 00:57:29. **Bukatu**: 00:59:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Politika » 60ko hamarkada eta trantsizioa (1970-1980)
Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak
- **Laburpena**: 1980-83 urteetan, Kultura kontseilari eta ondoren Donostiako alkate izan zen. Orduko giroa. ETAre eta Guardia Zibilaren atentatuak. Gehiengo zuen EAJk Donostian.

Transkripzioa

-Bueno zu izan ziñan, 80tik 83ra, ez?
-83ra bai, bai, bai.
-Eusko Jaurlaritzako kultura kontseillaria?
-Bai, bai.
-Eta, ondoren, Donostiako alkate?
-Donostiako alkatea, bai.
-Eta Donostian, zeintzuk ziran erronkak garai hartan? 83an?
-Bueno, izate(n) zian problemak kalia, aizu pixkat iraultza giroa zeon, eta bueno ETAre atentatuak problema bat zian baiño baita ere Guardia Zibillaren atentatuak. Nik ez dakit hemen zenbat, zenbat erail zan, o erailketa izan genituen garai hartan, lau urte haietan baiño izango zian hoge baiño gehiyago, hoge-hogeita bost erailketa, ta joe alkatearentzat aizu ba, hillea guztitara jutea ez zan broma eh, bazirudien kupa alkatearena zela, juten baziñen Guardia Zibil baten funeraletara, jo! Goardia Zibillak baldin bazian montatzen zizkieten kristonak. Juten baziñaren bueno ezker abertzaleko kide baten funeraletara besteak montatzen ziaten beste kristo bat, oseake bueno! Nik ez nitun problema haundiyak izan zeatikan lortu nun gehiengo. Oseake PNVk atera zitun hauteskunde haietan hemen Donostian, dia 21, 21, 27 zinegotzi. Hoitatik bat alkatea, ta beste hogeita sei. Gu giñan, PNVkoak giñan hamar, ta nik egin nun pastela, Euskadiko Ezkerrakoa, biyakin bi zian, eta PPko beste biyakin. Eta hamar gehi lau, hamalau, mayoría absoluta. Hartze(n) genitun gure erabakiyak eta ez zeon problemarik. Hoiek izan zian kalekoak eta abar eta bueno, festibalekoak eta, aizu dena gelditu zan oso hankaz gora, festibalak bere kategoriya galduta zeukan, ta hamabostak... ya kategoriya galduta zeukan, Donostiak oso fama txarra zeukan. Aizu, abenidan sartze(n) zian etxebizitzak, aizu berrehun metroko etxebizitzak hiru milloi, hiru milloi terdi, erregalatu, jendeak alde ite(n) zun, beldurra zeukalako.

5.63. Gerra etorri zenean

- **Hizlaria(k)**: Arrillaga Mendiluze, Joxepa

- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-062/033
- **Iraupena**: 0:02:38. **Hasi**: 01:13:46. **Bukatu**: 01:16:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Politika » Gerra zibila (1936-1939)
- **Laburpena**: Gerra etortzearen errua emakumeek eta apaizek dutela dio, konfesalekutik etorri zela gerra. Jende dezente hil zuten Igeldon, ezagunak eta lagunak. Ondarretako kartzelara eraman, eta gero hil egiten zituzten. Cervera itsasontziak bonbak botatzen zituen. Jende askok harkaitz azpian egiten zuen lo.

Transkripzioa

-Gerra garaiyan... zuk gogoratzen dezu gerra nola etorri zan?

-Hoixe, goatuko ez naiz ba! Goatuko ez naiz ba nola etorri zan gerra.

-Ta nola, nola etorri zan?

-Gerra ba al dakizu nola etorri zan? Netzako, apaizak eta emakumiak deu kulpa, gerra etortzeko. Konpesionaiyotik etorri zan gerra hemen.

-Bai, pekatuak esan ta gero...

-Pekatuak bakarrik ez, pekatuik ez zun... beak iten ez zuenik ez zuen galdetzen haik, beak iten zituenak galdetzen zituen ta... tontok, kontatu! Guk ez deu eskolik, baiño ni ez naiz horren tontua, ta tonta´re ez hoik ze iten zuen jakiteko.

-Orduan hemen, e... Igeldon zer gertatu zan gerra etorri zanian?

-Gerra etorri zanian, zer gertatuko zan? Jendia franko garbitu!

-Jende asko hil zuten hemen?

-Bai. Jendia dezente hil zuen hemen.

-Eta ezagunak ziran?

-Bai. Hoixe ezagunak, eta lagunak.

-Eta nola... zeinek...? Atxilotuta eraman ala...?

-Bai, bai, atxilotuta eaman ta... ta bota, putzua bota ta fuera!

-Ta hementxe bertan hil zituzten, Igeldon?

-Igeldo, "o sea", kartzela bakizu nun zan...

-Ondarretako kartzelara eraman eta gero...

-Bai, bai. Eman ta zera bota!

-Eta zuek beldurrik euki zenuten? Ez dakit, hemen bonbardeorik edo...

-Hoi ezautu deu, bai. Hoi guk... Hemen egondu zan han... zea, barkua.

-Cervera barku hori?

-Bai, bai, hementxe, hementxe atze hortantxe. Eta beti tiratzen zitun harea.

-Eta zuek erdiyan.

-Gu erdin. Han bihan, guk ibiltzen genun terrenun botata... bota zun han. Kriston zulua in zun, gaiñea, bonbak.

-Eta zuek ezkutatu-ta nun iten ziñaten?

-Gu ezkutatu iñun ez...

-Iñun ez?

-Ez.

-Etxian ez dakit koltxoirik... batzuk koltxoia jartzen zituzten leihuetan.

-Guk ezerrez ez genun jartzen.

-Ezer ez?

-Ez deu jarri guk sekula.

-Batzuk harkaitzen...

-Azpin-ta lo iteko... Hor harkaitzak bazian eta hor jende askok iten zun, uste det, lo. Baiño guk ez...

-Lo?
 -Bai.
 -Zuek ez, zuek etxian egon ziñeten?
 -Gu beti etxian.
 -Zuk zenbat... orduan zenbat urte? Ez, oso gaztia ziñan...
 -Ez. Sasoi earra ordun nik. Sasoi earra ordun nekan nik.
 -Bai?
 -Gerra denboan.

5.64. Gerraosteko gosea

- **Hizlaria(k)**: Arrillaga Mendiluze, Joxepa
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-062/034
- **Iraupena**: 0:02:03. **Hasi**: 01:16:24. **Bukatu**: 01:18:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
 Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- **Laburpena**: Bizimodu aldaketa gerra ondoren: gosea. Ogi gutxi zuten. Artua esnearekin egosten zuten, baina artua ere entregatu behar izaten zuten. Patata eta babarruna ere bai. Errotak itxita egon ziren; mailuarekin jotzen zuten artoa. Garirik ez da izan sekula inguruetan.

Transkripzioa

-Eta asko aldatu zan bizimodua... gerra etorri aurretik eta ondoren?
 -Bai.
 -Ze aldaketa...?
 -Gosia.
 -Gosia?
 -Gosia. Holaxe ogi ttiki bat. Gui hoi eman o bat´e ez eman... berdin zan.
 -Txarra. Ogi txarra, ez?
 -Txarra? Ez zan ogiya txarra. Ez...
 -Gutxi.
 -Gutxi. Txarra hua zan. Guk in izandu deu behiyak bildu, artua zelaitik ekarri, mailubakin jo ta esniakin egosi. Hoi, hoi ona da... haekin nekez gosetzen zea... gosetu. Hoi makiña bat bider, artua genun bitarte. Baiña hua´re entregatu in biha izaten genun ta /da/. Ze iten zenun?
 -Entregatu in behar izaten zan?
 -Bai. Artua ta babarruna, dana, patata ta dana. Dana. Ta beak, beak erraziyua eman.
 -Garai zaila, ezta? Gogorra...
 -Buuuf. Nik makiña bat bider... ez dakit aitu izandu dezun zuk... txerrintzat antalaporrak. Harek... haik patatak ditue... hain patatak erre sutan, kendu azala ta jan ta ibilli gea gu...
 -Bai, e?
 -Bai, ibilli beharko!
 -Gosia kentzeko...
 -Bai, hoixe. Bai.
 -Eta talua-eta iten zenuten?
 -Bai, e, genunian bai.
 -Eta errotak itxita ere egon zian...
 -Bai ba.

-Prezintatuta.
 -Bai. Ez zakan... ez genekan eamateik hua´re, klaro. Beak bihar izaten zuen eta.
 -Orduan ezin zan artua...
 -Ez, esan dizut pa, mailuakin jota esniakin egosita eaten genun azkeneako guk.
 -Eta zuek ogirik in dezue sekula etxian?
 -Ez.
 -Ez? Hemen ez zeon garirik? Inguru honetan?
 -Ez, ez, hemen ez. Hemen sekula ez da izandu garirik.

5.65. Euskara galarazita, eskolan

- **Hizlaria(k)**: Arrillaga Mendiluze, Joxepa
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-062/035
- **Iraupena**: 0:02:13. **Hasi**: 01:18:27. **Bukatu**: 01:20:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
 Politika » Gerra zibila (1936-1939)
 Politika » Euskara eta politika
- **Laburpena**: Gerra ondoan, euskaraz hitz egitea galarazi zuten eskolan. Anaiari behatz puntetan ematen zioten makilarekin, euskaraz aritzeagatik. Anaia zaharrena gerrara eraman zuten, 18 urte betetzean, derrigortuta; txofer egon zen.

Transkripzioa

-Eta, e, euskera hitz egiteko... ba ez dakit, hitz eitia galarazi...
 -A, bai. Maixuk. Ta maistra ordun etorri zanak.
 -Hori gerra eta gero?
 -Bai. Gerra ondorian.
 -Eta zuei esaten zizueten...?
 -Euske... Bai, "habla en castellano". Bueno... bai. Esaiyozu... ne anaiya difuntuari esan bihar! Hua eskolan ordun zan ta /da/... Jarri hola eskuk, ta zeakin jotzen omen zitun, makillakin.
 -Bihatz puntetan, rast?
 -Bai. Euskeraz iten bazuen.
 -Bai, e?
 -Eta erderaz ezer ez, ez zekiyen.
 -Jakín ez, erderaz.
 -Erderaz jakín ez. Ta klaro, ba kuadrilla juntatzen zan ta euskeraz iten. Ta zea, nearrez etxea.
 -Eta hemen, gerran, zure familian ibili zan...
 -Anaiya zaharra.
 -Anai zaharra, gerran?
 -Bai.
 -Eta nun ibili zan?
 -Hemezortzi urtekin eaman zuen. Konpritu zain eondu zian eamateko. Ez dakit ze [...] Bueno, txofer eondu zan, e.
 -Eta nun, nun ibili zan? Nundik? Nora eraman zuten?
 -Oaingo hoik, oian don zea honek. Honek eaman zuen.
 -Bai, baiña nora? Nun ibili zan? Teruel aldian ala...?

-Bai. Teruelen-ta, hemen, nunahi... zeatikan ez, nola txoferra zan... txoferra hola ibiltzen zan.

-Orduan derrigortuta, gerrara?

-Bai, bai. Hemezortzi urte konpritu zain eondu ziela ba!

-Bestiak libratu zian gaztiak ziralako, ezta?

-Bai. Anaya bai.

-Beste anaiyak.

-Bai, beste anaiya, beste [...] Bestia bai, baiña zaharrena eaman zuen. Santo Tomas egunian hemezortzi urte, ta konpritu zai eondu zian. Hemezortzi urte konpritutakoak, bere kinta, danak eaman zituen, ta hua euki zuen. Hemezortzi urte konpritu zai. Hemezortzi urte konpritu zunian emana zuen. Ta txofer jun zan. Ez zan, frentian ez zan ibili.

-Eskerrak!

-Bai. Esaten zuenez bai.

5.66. Euskaraz bataiatzeko istiluak

- **Hizlaria(k)**: Agote Martiarena, Begoña; Agote Martiarena, Miren Arantzazu
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-070/002
- **Iraupena**: 0:01:49. **Hasi**: 00:00:08. **Bukatu**: 00:01:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Politika » Euskara eta politika
- **Laburpena**: Euskarazko izenak jartzeko istiluak izan zituzten bataiatzerakoan. Miren Arantzazuren bataio egunean, apaizak jarritako traben ondorioz, beraien aitak etxera itzultzea erabaki zuen eta beste apaiz batekin bataiatu zen geroago. Pasai San Pedron jaio zen Miren Arantzazu, bere neba-arrebak, aldiz, Donostian.

Transkripzioa

- Miren: Ni naiz Miren Arantzazu Agote Martiarena.

- Begoña: Begoña. Begoña. Bueno, bigarrena ez det behin´e erabiltzen, baiño... Ezin zan jarri euskerazko izenik, eta Begoña nola zan... Oseake, Agote Martiarena.

-M: Nere denboran, bai, nahiko istilluakin ni... neri bataiatu nindutenean. Apaiza batek ez zun nahi euskeraz esan bataioa. Eta, ordun, gure aita badakizu zer in zun? Danak etxera bueltatu. Ta ez genun egin bataioa. Ta gero...

- B: Barkatu, esan egin behar da: tarta ta guzti...

- M: A! Bueno, hori...

- B: Eske da “una anécdota”, aizu.

- M: Anekdotak da dana.

- B: Eske oain ez gea joten tartakin eta. Baina ordun joten zan bat, zea, kandelakin mutil bat eta neskak tarta bat ematen zun. Eta tarta eta guzti etxea. Eske da... inportantea da.

- M: Bueno, eske “aparte de la tarta” jende dana joatea, nahikoa da!

- B: Baita´re. Baita´re.

- Oseake, tartakin elizara?

- M: Elizara Joan zan famili dana eta nola ez zun nahi euskeraz jarri, pues, esan zun nere aita: “Bueno, guazen etxera”. Eta etxera bueltatu giñan. Eta gero beste apaiz bat, pues, euskalduna...

- B: Oiartzuarra zan apaiza.
- M: Euskalduna zan, e!
- B: Oiartzuarra.
- M: Baiño karlista. Eta, ordun, euskeraren kontrakoa. Karlista gehienak kontrarioak izan dia euskerana.
- Eta hori nun gertatu zan?
- M: Ni jaio nitzan Pasai San Pedron.
- Pasai San Pedron jaio ziñan?
- M: Bai. Nere ahizpa erta nere anaia hemen, donostiarrak, baiño ni pasaitarra naiz.
- Eta noiz jaio ziñan zu?
- M: Hogeita zazpian.

5.67. Abertzaleen bilgune zen euren etxea

- **Hizlaria(k):** Agote Martiarena, Begoña; Agote Martiarena, Miren Arantzazu
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-070/005
- **Iraupena:** 0:03:12. **Hasi:** 00:05:08. **Bukatu:** 00:08:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak
Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
- **Laburpena:** Donostiako Portu kalean bizi izan ziren. Euren etxe azpian jatetxea eta taberna zituzten. Abertzale askoren bilgunea izan zen gerra denboran zein gerraostean, eta itxi ere egin zieten inoiz. Parisen zeuden Eusko Jaurlaritzako kideak bertan batzen ziren isilean. Oso ezaguna zen euren etxea. Agote jatetxe-tabernak langile asko zituen.

Transkripzioa

- Eta, han, Parte Zaharrean, nun bizi ziñeten?
- Miren: Puerto kalean.
- Puerto kalean?
- M: Bai, kale Puerto, 3. San Jeronimo eta Kale Nagusien erdian.
- Begoña: Plazatik hartuta berehala.
- M: Konstituzio plaza. Zuk ondo ezagutzen dezu Donostia?
- Bai, hori... Parte Zaharra bai.
- M: Pues han. Puerto , 3.
- Eta hor ez zegoen zuen taberna-jatetxe hori?
- M: Jatetxea, bai.
- Etxebizitzan azpiyan?
- M: Bi etxe goien, bi etxebizitza.
- Bi etxebizitza eta azpiyan taberna.
- M: Taberna.
- Eta jatetxea.
- M: Bueno, bai, klaro. Oso haundiya zan.
- B: Bi jangelak genitun. Oso haundiya zan.
- M: Oso haundia.
- B: Pelotari asko gelditzen zan han, toreruak ere bai...
- M: Bueno, danetik. Eta abertzale jende asko ere bai. Abertzale danak Bizkaitik eta Naparrotik gure etxera etortzen zian elkartzera beste batzukin. Gure etxera.

- B: Itxita´re eukitu genun.
 - M: Poliziak gure etxea itxi zun.
 - B: Ezin jan, ez genun jateko tokirik. Osea, bueno, esan nahi det, hori, itxita dana. Ezin genun ezta lo ere egin. Bueno, lo bai, lo bai.
 - M: Oseake, etortzen zan Euskal Herriko abertzale danak gure etxean elkartzen ziran.
 - Hori gerra aurretik?
 - B: Gerra denboran.
 - M: Ez, gerra denboran ta gero´re.
 - Gero ere bai?
 - B: Bai.
 - Baiña gero ixilpean, ez?
 - M: A, bai. Etortzen zian, gure etxean elkartzen ziran Parisen zeon Gobierno euskaldun Gobierno baskokoak, Ajuriagerra ta hoiek? Hori gure etxean ezagutu genuen. Gure etxera etortzen zian eta iten zuten ixilka, e, bazkariak. Ta, bueno, politika aldeti asko bizitu degu guk, gauza asko.
 - B: Eta hori agerian jartzia komeniko da?
 - M: Baiño jesuuuss! Zer? Zer da ba hoi? Ezin degu esan? Hori, aber... Euskal Herriko abertzale danak gure etxera etortzen zian. Bilboko pill bat. Naparrotik eta...
 - B: Eta dantzariak ze esanik ez.
 - Orduan pilotariak, dantzariak, toreruak, abertzaliak... oseake, danetik.
 - M: Bai, oso ezaguna zan ordun gure etxea.
 - Eta esan dezu bi jangela zitula. Hor lanian jende dexente ibiliko zan, ez?
 - M: Onbre! Kozinera ta... Kozinera bi sukaldean ta tabernan, pues, kamarera zenbat izaten zian? Bost o sei.
 - B: Segun...
 - M: Udar gehiao; neguan... baiño bost o sei urte guztian.
 - B: Genun anai bat jatorra!
 - M: Bai, zintzoa. Berezia izan zan.
 - B: Eta harek iten zun tabernan. Harek ematen zun taberna. Eta zan, ba, hori, ez dao ondo esanda baiño zan markatik fuerakua. Hola esaten zan lehen e? Markatik fuera. Bai, bai.

5.68. Gerrako kontuak, fusilamenduak eta atxiloketak

- **Hizlaria(k)**: Otaegi Urrutia, Maria Jesus
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-072/024
- **Iraupena**: 0:03:53. **Hasi**: 00:26:48. **Bukatu**: 00:30:41
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- **Laburpena**: Urte gogorrak. Lehengusu bat hil zen frontean. Inguruan ezagun asko fusilatu zituzten. Eliza ez erretzeko, sagardotegiko Juanito zaintzen egon zen; Ondarretan preso sartu eta desagerrarazi egin zuten. Salaketak eta atxiloketak. Ezkutalekuak.

Transkripzioa

-Ni entzunez, entzunez... guri ez zaigu /etzaigu/ tokatu familian. Gure ama zanak esaten zun: "Geizki pasa, baiño suertia izan degu". Bakarrik nere lehengusu bat hil zala, baiño frentian ya, gerran, beste gauza da, baiño

fusilatuta hola ez. Baiño inguruan ezaunak bai.

-Jende asko jun zan...

-Beira, gau hartan nola kontatu deun hemendik jendia iheska zijoala eta kale hau zan: koltxoia sorbalda gaiñian, maleta zaharrak ahal zuten / altzuten/ bezela, hurrez beteta ta korrika danak. Ni: "Ama, goazen, goazen". Noa ez nekien, baiño "ama, goazen, goazen". "Bai, oaintxen jungo gea, oaintxen jungo gea". Eta gero eliza erre in behar zutela, "porque claro" hemen ba PNVkoak eta baziren ta jende.... Baiño beste batzuk ere baziren, hola pentsatzen ez zutenak, eta esan zuten / esantzuten/ alde itekuan erre ingo zutela eliza. Ordun, PNVko... hemen bizi zan, sagardotegi bat zun, Juanito, eta gizon haundi bat, pasa... bea eta beste batzuk pasa zuten gau guztiya eliza gordetzen, e. Salbatzeagatik, ez? Bestiak...

-Ez erretzeko.

-Hori da. Eta handik egun batzutara reketeak sartu, eraman zuten, atxilotu zuten, eraman zuten espetxea, ordun zeon Ondarretan kartzela, eta bere alaba, ni bezela deitzen zan gaiñea, bere alaba juten zitzaion egunero bazkaria eramatea. Egun batian iritsi, eta esan zion /esantzion/: "Ez, ez dao /eztao/ hemen". "Oi, ez dao /eztao/?". "Ez, eraman dute, eraman due Errioxa aldea mahatsa biltzea". Nola esaten zan erderaz? "Vendimiar. Le han llevau a vendimiar". Eta beste batzuei gauza berdiña, ta beste batzuei, eta beraiei... eta esaten zutenian "a vendimiar", kitto, garbiak. Garbitu zituzten ordurako. Ta holako asko. Hemen zeon beste emakume bat... bere senarra ere gizon [...] zan, nik uste det, hor bizi zan. Eta zitun hiru seme-alaba eta bat, gaiñera, zan ez oso... betiko haurra, ez dakit ze, txikia geratu zan, ez zan /etzan/ oso-oso... osatua ez zeon /etzeon/. Eta egun batian, e... dendan beste batek zirikatu in zun, ez dakit intentzioakin edo ez ta... A, ez, bai: harek ba jakiteagatik. Oi, beltzez ikusita: "Ai, Maria, ya le veo, que le pasa, quien se le ha muerto?". Eta bestiak kontatu. Eta esaten dio: "Pues que le han matau a mi marido, estos sinvergüenzas, que son tanto como los otros", o holako zerbait. Eta beste hirugarren batek entzun, ta denuntzia jarri zion emakume horri. Denuntzia jarri zion. Ta eraman egin zuten, eta hiru haurrak geratu zian hor. Ez dakit zenbat denbora euki zuten, baiño... holako gauzak...

-Holako gauzak asko, ezta?

-Askok. Naparran ere bai, e. Naparran ere bai. Eta hemen bizitu zan beste bat ere, laugarrenian bizi zan, ordun: Artola. Hura ere garbitu in zuten. Igesi zijoan Bilbotik Burdeosea, eta bidian Francon itsasontzi haundi bat, "el Cervera, que nos tenia asustaus", sirena jotzen zuten, zerbait ta pan-pan, eta gu bodegara danak. Etxeko guztiak, e. Hemengo biztanle guztiak bodegara. Uiii. Gu haurrak giñan ta oso ongi pasatzen genun. Gordeketara jostatzen giñan, iriñan zaku tartian ta hola. Baiño bai, bai. Eta harrapatu zuten beste txalupa, o beste itsasontzia, eta garbitu zituzten hor, Hernaniko kanposantuan. Bai, bai, hemen garbitasuna in zuten izugarria.

5.69. Gerrako haurrak

- **Hizlaria(k)**: Otaegi Urrutia, Maria Jesus
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-072/025
- **Iraupena**: 0:01:07. **Hasi**: 00:30:41. **Bukatu**: 00:31:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia

- **Gaia(k):**

Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

- **Laburpena:** Aita Bilbora joan zen, baina beraiek etxean gelditu ziren. Ezagun batzuk Errusiara bidali zituzten lau seme-alabak, eta ez zituzten gehiago ikusi.

Transkripzioa

-Eta lehen esan dezu amari esan zeniyola: "Goazen, ama, goazen". Ta /da/ nora, nora jun ziñaten?

-Ez giñan jun.

-Ez ziñaten jun.

-Nere aita jun zan /juntzan/ aurretik Bilbaoraiño. Eta etorri zan egun batian. Ni hortaz goatzen naiz, etorri zan eta esan zun /esantzun/. Amari esan zion /esantzion/: "Maria, arkitu det etxe bat haurrentzat. Villa bat da, eta han egongo die oso ongi". "Nola?", esan zion /esantzion/ amak. "Haurrak, eta gu hemen? Ezta pentsatu're, zerbait gertatzen bazaigu, lauak eon... lauak gertatuko zaigu, baiño banatu...". Eta nere ahizpai esaten nion askotan. Hemen geratu giñan, ez zitzaigun ezer gerta... Ahizpai esaten nion: "Ia-ia Rusian bukatuko genun". "Porque" hango haurrak jun ziren batzuk Inglaterrara, bestiak Belgikara... baiño hara jun zirenak ez ziren /etziren/ bueltatu gehiyo. Guk ezautu genun senar-emazte bat, lau seme-alaba zituzten, bialdu zituzten Errusira, hil ziren eta ez zituzten gehiyo ikusi. Lau, e. Errex esaten da. Lau. Ta holako asko.

-Ta zuek bi senide ziñeten? Bi ahizpa?

-Bi ahizpa giñan, baiño gero, nik hamabi urte nitula jaiyo zan beste... mutil, mutil bat.

-Orduan hiru...

-Hiru giñan.

5.70. Kupoak, errazionamendua

- **Hizlaria(k):** Otaegi Urrutia, Maria Jesus

- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia

- **Erref:** DON-072/027

- **Iraupena:** 0:01:18. **Hasi:** 00:31:55. **Bukatu:** 00:33:13

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia

- **Gaia(k):**

Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

- **Laburpena:** Kupoak zeuden, baina irina oso txarra zen.

Errazionamendu kartila eta kategoriak. Gerraostean hasi zen gosea.

Transkripzioa

-Gerra ostian, hemen, klaro, ogirik nola ez zeon... eta zuek nola moldatzen ziñeten negoziyuan?

-Ba kupuak baziren.

-Kupuak.

-Bai, klaro. Bai, bai, bai. Egunero bazeon, baiño ze iriña. Gariyankook ez ziren, harri koxkorrak bezain gogorra.

-Eta zuek iten zenuten iriña, iriñ horrekin ogiya?

-Bai, bai.

-Eta ezin ona atera, ez?

-Ta batzuek holako puxka eguna pasatzeko. "Porque" ordun kartillak

zeuden, razionamientokoa. Bai.

-Eta hona etortzen ziren kartillakin ogiya erostera?

-Bai. Eta bakoitzai eman behar zizaion... kategoriak zeuden gaiñea.

Langilliak zuten pixkat puxka haundiagoa. Baiña holakoa egongo zen, e, lanian aitzeko, eta beste batzuk hola.

-Bollo txiki-txiki...

-Bai, bai, bai. Jendiak geizki pasa du. Gose, gerra bukatu ta gero izan zan okerrago, e. Gosete urtia izan zen 39an. Uste det, ez... 39an...

-Bai, berrogei ta...

-Ez, hogeita hemezortzi... 1942an, uste det. 39an bukatu zan gerra. Bai, bueno, hau liburutan eongo da, eta askoz hobeto jakingo (de)zue!

5.71. Francoren garaiko filmak eta debekuak

- **Hizlaria(k)**: Otaegi Urrutia, Maria Jesus
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-072/031
- **Iraupena**: 0:03:38. **Hasi**: 00:40:03. **Bukatu**: 00:43:41
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
 - Politika » Euskara eta politika
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera
 - Aisia » Kultura » Zinema
- **Laburpena**: Zinemara igandero. Francoren garaiko filmak. Pelikula amerikarrak. Zinema aretoak. Antzerkia, udan. Euskaraz hitzik ere ez zen entzuten. Ikurrina San Inazioko dorrean (ikus mapan) eta Artzain onean.

Transkripzioa

-Esan dezu zinera, zinera asko juten ziñetela.

-Igandero.

-Ta ze pelikula zeuden orduan, edo ze gustatzen zitzaizuen zuei?

-A, oso pelikula onak baziren, e. Oi, baziren, bai, bai, baziren. Gerran

garaiyan "pues" bueno, lenbizi francotar guztia: "¡A mí la legión!",

"Jarca"... holako pelikulak. Eta gero amerikanak ere bai. Bere gerra haundi

hori... "La señora Mimiver", nola juten ziren gazteak eta etortzen ziren

besoik gabe ta... oi, tristia benetan. Baiño... "Los mejores años de nuestra

vida", ordun artista... neri asko gustatzen zizaidan "este" Katherine

Hepburn. Katherine Hepburn eta bere maitalea, nola zan? "Es que" izena

jun... izenak ahaztutzen zaizkit. Bueno, bai, pelikula onak baziren. Txarrak

ere bai, baiño bueno.

-Eta zine aretuak asko egon ziran, ez?

-Bai, bai, baziren ordun asko, e. Askot ziren. Victoria Eugenia, Principal, e...

Miramar, Trueba... Trueba orain ere badago... Baziren, baziren asko.

-Eta antzerkira juten ziñaten?

-Antzerkira bai, etortzen zanian juten giñan. Bai, bai, [...] antzerkia

etortzen zan udaran, konpañia onak etortzen ziren, bai.

-Nundik etortzen ziran, Madrilletik?

-Madrilletik, bai. Bere "turné" eginez.

-Ta erderaz, ez?

-Dana, dana! Ez genun hitz bat entzuten. Bueno, nere lagun miñena ere...

euskeraz ez zekien, e.

-Ez?

-Nere... ez. Hauek beste kuadrillakin ibili aurretik... ez zekien /etzekien/. Eta gero, gero Batxillerra bukatu genunian, gero jakin genun... guren artian dana... Eta gero: "Oi, zu... (Edurne, oi, Mari Nieves ordun) Mari Nieves, zu euskalduna zea!". Ta "bai. Ta zu ere bai". "Oi, ni ere bai!". Ta ordun, zazpi urte alkarrekin pasa ta ordun konturatu giñan euskaldunak zirala. Ez gendun hitz bat esaten.

-Eta hemen girua orduan, auzuan, kalia-eta dana erderaz.

-Erderaz dana-dana.

-Eta aurretik...

-Bira. Eta ikurriña? Bueno, jendia, jendia espetxea, eta norbait ere hil, bat baiño gehiyo ere bai. Egun batian, bueno gure haurrak ya... ez dakit ze urtian izan zan, e... "Xabier, Xabier, Lurdes, beira, jeiki danak!". Ni hemen etxian: "Jeiki, jeiki zatezte! Tozte, tozte korrika!". Ta San Inazioko torrian ikurrin bat. Zuk bakizu ze izan zan hori? Emozionantia baiño benetan. Eta belaxe, hau dana libre, parkia zan, e, ordun. Txukuna ta ongi. Eta bat [...], eta hasi zan jendia biltzen, hasi zan jendia biltzen, eta hoi. Haiyetako bat nere... zan mutil gazte bat, eta detektibe ta fotografoak-edo argazkia ateratzen, ta bere arpegiakin geratu ziren. Atxilotu zuten.

-A, bai?

-Honea etortzeagatik hori ikustea.

-Hori ikustera? Ikusteagatik bakarrik?

-Ikusteagatik bakarrik. Eta ni goatzen naiz behin ere Buen Pastorren gertatu zan, nola oso zaila izan zitzaizen, baiño nola lortu zuten ta bakizu, Buen Pastorren puntan e... ikurriña ikustia, ze izango zan hura!

-Bai.

-“Pues” pentsa, oain iruditzen zaigu ezer ez, ezta? Baiño... bai, urte gogorak izan ziren /izantziren/.

5.72. Aita, Ondarretako kartzelan

- **Hizlaria(k)**: Etxeberría Iraola, Inus
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberría, Idoia
- **Erref**: DON-084/012
- **Iraupena**: 0:01:12. **Hasi**: 00:11:40. **Bukatu**: 00:12:52
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberría, Eider
- **Gaia(k)**:
Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
- **Laburpena**: Aitaren lagun bat falangista zen, eta jakin zuenean kartzelan zegoela ateratzera joan zen. Gimnasiako irakaslea zen.

Transkripzioa

- Orduan in zuen ba, han maixua, gimnasiya iten zun maixu bat e? Lehortar bat e? Bere laguna, baiñon arrantzalia ez zan. Ta falangista zan berez. Oain, gizona jatorra e? Gure aitak esateko jatorra zala... Ta guk [...] beai, gure aiten lehengusu batek esan zionian: "oye, Luis, si está tu amigo el... le han llevau a esto... a Ondarreta", "¿qué?", jun zan bea hara, jun atia iriki ta kanpora.

- A bai e?

- Ordu erdi batian kanpoa, berekin. Ta gero ya ez zuten gehiyo molestatu.

- Horrek bazeukan orduan indarra.

- Bai, bai, fabrikak, "profesor de gimnasia" zan, Mixerikordiko "profesor de

gimnasia". Baiñon nik ezautu det, asko ezautu det gizon hura, baiñon gure aitak esateko gizon ona zala... Orduan ez zian danak txarrak izango.

- Ez, ez, ordun'e bazegon ona ezta?
- Bai ba.

5.73. Militarrez inguratuta

- **Hizlaria(k)**: Etxeberria Iraola, Inus
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-084/013
- **Iraupena**: 0:01:34. **Hasi**: 00:12:52. **Bukatu**: 00:14:26
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Eider
- **Gaia(k)**:
Politika » Jarrera politikoak » Falangistak
- **Laburpena**: Castron zeudenean, Carrero Blanco han zegoen. Aitari bizkarretik heltzen zion. Faxista gehien zegoen herrian egon ziren. Hasieran ziegara sartu zuten. Baina gero askatu, eta ez zuen arazo gehiago izan, arrantzara joan eta herri guztiari jaten ematen ziolako.

Transkripzioa

- Eta lehen esan didazu Castron egon ziñatenian han Carrero Blanco zebillela.

- Bai, han ezautu nun nik, teniente zan orduan. Ta urte gutxitan ya almirante. Ta han ezautu giñun, bai. Ta gure aitai ta moillan [...] ta bizkarretikan heldu ta gure aita "kauen dios" aber motibo gehio ez al daon. Noa etorriko da, eta faxista gehiyo zun herrira. Zeatikan handikan Santander aldea... Asturias harrapatu arte Kantabri guztiya ba al dakizu zer-nolakuak zian? Ta harrek. Ta jun ta seituan sartu zun perrerara, hango perrera batea. Ta geo atera in zuten ta itsaso ona zan ta herri guztiai jaten ematen zion gure aitak eta. Herri guztiyai e?

- Horregatik atera zuten? Arraia...

- Ta geroztikan'e bai, "este hombre, si no está más que en la mar y...". Orduan harrek ez zun izer baliyo. Oliyoik ez zun iteko, ez iteko partitu dana. Ta geo hoyek nik esaten dituten hoiek, ba koño, ba gizon hau ta hola hor ez zuten gehio molestatu.

- Bai, ikusi zuten arrantzale ona zala ta...

- Eta borondate onekua! Ta libre laga zuten. Egun bat o bi in zitun perreran, besteik ez.

5.74. Maristetan eskolan I: euskara baztertuta

- **Hizlaria(k)**: Durandegi Lazkano, Felix
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-086/011
- **Iraupena**: 0:03:01. **Hasi**: 00:17:45. **Bukatu**: 00:20:46
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k)**:
Politika » Politika eta Franco
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Fraideak

Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
Lanbideak » Polizia

- **Laburpena:** Antiguak ibili zen eskolan, maristen ikastetxean. Oinez joaten ziren toki guztietara. Kuartela zegoen ikastetxe ondoan. Cara al Sol kantatzen zuten, eta ondoren arrosarioa. Dena erdaraz egiten zuten. Igeldoko bati dotrina euskaraz hartzen zion fraide batek, isilka. Ez zuten jakiten ondokoak euskaraz zekien.

Transkripzioa

- Eta eskolara nora jun ziñan zu?
- Ni Antiguoko 'Paseo de Eriz', gaurko egunian 'Paseo de Eriz' deitzen zayon 'Colegio de maristas, de hermanos maristas'. Frailiak zian.
- Ba hemendik hara badao oiñez tiradatxo bat...
- Baiño orduan normala zan. Hemendik Antiguoa ta hemendik Donostia jutia normala zan. Ta hemendik Lasarte jutia ta... Gu adibidez, ni gaztetan Hernania ta Usurbillea ta batea ta bestea bizikletaik ez zeon /etzeon/, ez bazeon /ezpazeon/, ba, oiñez juten giñan. Ta bi aldiz pentsatu gabe gaiñea! Ordun, ba, hamalau urte arte edo egunero-egunero kolegio horta.
- Ta ze oroitzapen dakazu? Hor ibilitako batzuk esan diate nahiko zorrotzak edo zirala edo?
- Aber, gu geuden lekuan ta geuden egoeran, aldamenian guardia zibillan kuartela gendun, gure gaiñian bezela ta handik ikusten ziguten. Guk nola atsalden adibidez... atsaldekua izaten zan danak patiyuan formatu, eta guardia zibillak beida eoten zian formatzen giñitun, formatzen giñan eta firme jarri ta 'Cara al Sol' kantatu. Hoi atsaldeko... atsaldeko sesiyua hola hasten zan. Geo, barrura sartu eta errosariyua errezatu. Eta bueno, hoi biyak... bi gauzak artian eta beste pixkat zeoze bostetan ya aldeiten genun. Atsaldian, azkenian, ez bagiñan juten'e berdin izango zan. Hola izaten zan.
- Dene erderaz, klaro?
- Derrigorrez. Kaso bat bakarrik ezagutu nun Igeldoko mutil bati dotriña euskeraz hartzen diyoña. Zeatikan gizajoak erderaz traba asko zauzkan nonbaitt, eta aitzayi hori jarri zun ezin zula asmatu erderaz esaten eta dotriña bea apaizakin euskeraz ikasi zuan nunbaitt eta fraile batek euskeraz aparte beai hartzen ziyon. Ixilka bezela, baiño jakiña euskerako asunto hori nik orain azkenengo hamar urteotan ezagutu edo hitz ein det personak ordun alkarrekin eskolan ibiltzen giñanak oain jakin det euskeraz bazekiyela. Orain. Jubilatu eta gero, alkarrekin hizketan hasi ta euskeraz hitz egin diatelako edo hitz bat o beste ta "hik ba al dakik euskera?" ta "bai". Ba, hainbeste urtian ikastolan alkarrekin ibili ta ez genekiun alkarrekin euskeraz bagenekiunikan. Ta bueno, hain izkutuan eoten zan asunto hori ez genekiula batatz beste...
- Eta dotriña zuk euskeraz ikasi zenun ala...?
- Ez, erderaz. Bertan.
- Dotriña han bertan?
- Bertan. Fraile eskola zanez, ba, bertan. Erderaz.

5.75. Mugaz bestaldeko estraperloa

- **Hizlaria(k):** Durandegi Lazkano, Felix
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-086/040
- **Iraupena:** 0:01:26. **Hasi:** 01:11:02. **Bukatu:** 01:12:28

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberría, Idoia
- **Gaia(k):**
Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- **Laburpena:** Beste estraperlo mota bat. Mugaz bestaldetik ezkutuan ekartzen zutena: piezak, puntillak, kristalezko galtzerdiak... Mendiz ekartzen zituzten gauzak. Elizondo inguruko jendea zen. Muga itxita zegoen.

Transkripzioa

-Esan dezu bi estraperlo mota ezautu zenitula...

-A, bai. Bestia zan e, bueno, zeatik zetorrena: frontera-tikan honuntza zetorrena. E, pieza... zenbait pieza makinariantzako falta zian piezak eta beste gauza asko hemen etzeudenak [ez zeudenak]. E, eztakit ba, puntillak edo gauza... eztakit, eztakit, e... agian galtzerdik, ordun kristalezko galtzerdi deitzen zizaiyotena, nailonezkuak, eta zenbait gauza ba merkego edo hemen etzeudenak [ez zeudenak]. Ta bueno, hori... zenbait persona ezautu nun nik hortan ibiltzen zana, eta bueno, pues...

-Nola ekartzen zuten...?

-Mendiz. Hor, betiko zea, e... mugalari o deitzen ziotenak, zeak, Elizondo ta alderdi hortako jendia hortatik bizi zan. E, mendiz, azkenian. Hombre, zenbait... aber, e, frontera itxita zeon. Kamioietan ta kotxetan ezintzan [ezin zan], ezintzenun [ezin zenun], zeatik etzan [ez zan]... o sea oso... bisadu berezin bat o pasaporte berezin bat bihar zenun, inork guk bezelakok lortu ezin zezakena, frontera pasatzeko. Frontera pasatzen zan, pero batzuk bakarrik, e. Eta itsasontzitan akaso? Itsasontzitik itsasontzia eginda itxasuan? Bestela, dena menditikan.

5.76. Gerra etorri zenean

- **Hizlaria(k):** Bakeriza Larrinaga, Migel
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberría, Idoia
- **Erref:** DON-088/009
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 00:09:58. **Bukatu:** 00:10:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberría, Eider
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- **Laburpena:** Gerra etorri zenean, aita eta Joxe anaia Lekeitiora joan ziren ihesi. Donostiara joan zen amarekin. Amak arraina saltzen zuen han.

Transkripzioa

- Eta gero gerra etorri zanian?

- Gerra etorri zanian, aita ta... aita ta Jose, anaiya, joan zian Lekeitioa, itzul, bestela nazionalek Ondarru hartu zutenian gu amakin geatu giñan han, Ondarrun bertan; ta zubiya bota zutenian, gu... autobusa pasatu zuten gabarran erriyua pasatzeko. Deba, Deba aillatzeko tren hartzeko, honea etortzeko amakin. Denak etorri giñan hona, neskak eta beste anai gaztia ta ni. Ta beste hiru arrebak danak honea etorri giñan. Han ezin zan bizi. Hamen "aunque sea" arraia saltzera joaten zan ama, ta Errenteira ta hola.

5.77. Derioko aireportua eraikitzen, gerra garaian

- **Hizlaria(k):** Larrea Olasagasti, Patxi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-093/007
- **Iraupena:** 0:03:08. **Hasi:** 00:13:53. **Bukatu:** 00:17:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- **Laburpena:** Aireportua egiten ibili ziren Derion, Jerardo Bujandarekin eta. Urtebetez Bilbon. Bonbardaketak. Deustuko zubi azpian ezkututzen ziren.

Transkripzioa

-Gaiñea, ordun Jerardo Bujandakin-eta ibilli giñan bolada batian Derioko aireportua egiten. Guk han sartuta gauzak eta zerbait, eta hau ta... eguardiyan bueltatzen giñan etxea, ta han ibilli giñan, ez dakit zenbat denboan. Denboa... ba akaso urtebete baiño gehiyo bai. Bai, zeatik gero, karo, gauzak okerro joan zian, gero ta okerro, ta okerro. Orduan, bueno... -Eta bonbardeorik eta? Zuk... bonbardeorik-eta izan zenuten? -Bonbardeuak-eta... sartzen giñan Deustoko zubi azpiyan, beti raaa, azpiyan. Eta beti zan han emakume bat, neska gazte bat, desmayatu bezela ite(n) zan. Desmayatu ite(n) zan. Aitzen zuenerako dinbi-danba kaiñonazuak eta bonbak eta... sartzen zitzaion eta launtzen; e, hango medikuak-eta erne eoten zian, eta bazekiten ze gertatuko zitzaion. Bi o hiru aldiz gutxinez gertatu zitzaion hori. -Bai, zuek leku fijo bat zenuten, ezta? Leku fijo zenuten, bonbardeoa hasten zanian nora joan, ez? -Nola? -Nora, ze lekutara joan. -Ba bire, karretera zan. Karretera, ta zubiya, karreteratik zubira, eta gu azpitikan. Azpitikan hantxe, hantxe, eta "aguanta marea"! Tira, tira, tira... joan arte. -Ta asko... gero oso apurtuta zeon? Etxiak eta... bonbekin-ta asko puskatu zuten? -Ez, han ez. Han ez zian herittu. Deuston eta ezta inguruan ez zian.... Oain, beste toki batzutan eta bai. Han gertatu zian... Ba orduan hemezortzi urte oandikan bete... ba orduntxe, eta abiatu giñan... Hamazazpi, hamazazpi urtekin, atea in behar genula ta osaba Modesto zeon batailloira, zeatik nik hiru anai batailloietan nitun. Osaba Juanito zaharrenak, eta zaharrena zana hogeita hamar, hogeita hamabi urtekua, eta hua, Gudarostea eo ez dakit ze deitzen zioten, eta osaba Manuel genuen, berriz, jeneral baten txoferra. Hartu zuten geo, italianuek beak. Ta harekin riii, bueltaka ta. Bueno, gauza da gu're atea giñala, eta ni han geatzen nitzan. Izeba Carmen geatu zan nei bakarrik ez uztatikan bea're bai. Gero, ez dakit nola ibiliko zan... Hementxen alkartu giñan Ondarretan, etxian, lengo etxe zarrian.

5.78. Loiola batailoikoekin elkartu zen

- **Hizlaria(k):** Larrea Olasagasti, Patxi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-093/009

- **Iraupena:** 0:04:04. **Hasi:** 00:17:12. **Bukatu:** 00:21:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberría, Idoia
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- **Laburpena:** Hiru anaia zituen batailoietan. Loiola batailoikoekin elkartu zen. Balmasedatik Laredorantz erretiratu ziren. Italiarrak sartu zirenean, armak entregatu behar. Gudarién aldizkariak erre zituen. Castrora eramán zituzten. Osaba gaixorik. "Txiribitas" antiguarrak ematen zuen abisua bisitaren bat zegoenean. 18 urte bete gabe zituenez, libre utzi zuten.

Transkripzioa

-Esan dezu batailloi batekin elkartu zifala. Ze batailloi zan?

-Batallon Loiola.

-Loiola?

-Loiola, bai.

-Nun zeuden ?

-Eta han nik ez nun ezertxo're iten...

-Aber, nun zeuden Loiolakuak, Batallon Loiola?

-Orduan mendiyan, "batallón"... fusileruak esan ditezkenak mendiyan, baiño sukaldia orduan zegon Balmasedan. Ze ta haiyek ere erretiratzen-erretiratzen... ta biltzen Balmasedan. Ta /da/ Balmasedan ere gaixki genbiltzala ta, italianuak eta sartuko ote ziren ta... ba handik alde in Truciosera. Truciosetikan, berriz, Castroa. Castro ta Laredo, hoiyen bitarti... Laredon hantxen zeuden, e, Konportakuak: osaba Modestoren emaztia ta ama ta han zeuden. Eta bueno, guk sukaldia hantxen; ta han geundela sartu zian italianuak. Hua penagarriya. Jende gaztiak fusileruak ba entre... armak, armak uzten, entregatzen, batzuk nearrez ta alde in, eta bua ta... Neonek hainbeste rebista nitun, "Gudari", eta ez harrapatziatikan danak suta botatzen. Bota ta dena erretzen, eta dana, bueno... hartu ginduzten, eta sartu gintuzten... Laredotik Castrora. Castron etxe haundi bat, konbentu haundi batian sartu ginduzten, ez dakit zenbat, zenbat jende! Ehunka. Ni goatzen naiz, gaiñea, nik hamazazpi urte, hemezortzi... Osaba Fructuoso erdi gaixoik zegoala, [...] ere bai, ta ura behar genua, ura tantoka, tak-tak-tak-tak... eroitzen zitzaigun kanpuan. Nik eozein ordutan, gauez, ontzin batekin joaten nitzan, han jaso ura eta eaman. Eta holaxen ibilli giñan. Orduan gauza txistosua sortu zan: korreo bat. Txiribitas. Txiribitas izena, antiguotarra zan. Eta familiya joaten zan... enteatzén zian han geundela batzuek, eta "oi, yo quisiera ver a este". Eta hua bai: "A ver, quien se llama...", abots haundik... eta danak erne. Horrek esaten zunai. "A ver quien se llama... Uí, nere familikuak". Ra-ra-ra, ta holaxen. Hoi zan altaboza. Gauza txistosua. Klaro, orduan ez giñan prekupatzen. Baiñon italianuak etorri ta gero, orduan danak atea ginduzén, sartu zian bestiak, eta gu... Bueno, ni eta Felipe Alkorta, edade berdiñekuak, oaindik hemezortzi urte bete gabe, "menor de edad", eta nei galdetu ziaten: "Y qué hacía usted ahí?". "Pues como no tenía ningún sitio a donde ir, pues fui allí. No sabía ni qué hacer". Holako tontokei bat esan niyen. Eta "años?", ta hamazazpi urte. Eta bueno, libre utzi ginduzten eta etorri giñan, baiñon orduan zan tranbia, Añorgatik-eta etortze(n) zana ta raa... topoa bezela, eta guk baezpare esan genun: "Bueno-bueno-bueno, hemen ez gea jolasten ibiliko"... Eta Donostiyan jetsi biharrian jetsi giñan han, Añorgan eo. Eta handik tipi-tapa oiñez etxea.

5.79. Gerra etorri zeneko kontuak

- **Hizlaria(k):** Txintxurreta Ugalde, Juanita
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-095/055
- **Iraupena:** 0:01:24. **Hasi:** 01:36:03. **Bukatu:** 01:37:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra zibila (1936-1939)
- **Laburpena:** Gerra garaia. Aitonaren arreba mojak baserrira joan ziren. Aita Ferrolen egon zen. Jendea lurrean lotan. Bonbak.

Transkripzioa

-Eta ez dakit... gerra... bueno, zu gerra aurretik jaiyo ziñan, baiña...
-Bai, gerra denboa... guk, egiya esan, bildurra bai, e! Oooo. Etortze(n) zian, e, aittonak´e zitun bi monja Santanderren eta haik´e basarria etorri zian. Eee... gue aittak eta amak, bi aitta, ne aittonak eta aittak´e espadara in omen zun, gizonak etortze(n) omen zien billa, eamateko, eta eskapadak in zituen baiño ez zituen /etzituen/ eaman. Ne aittak Ferrolen in zun /intzun/ ordun... Soldaduskak´e ne garaiko mutillak dena, dena Afrika ta dena bildurrez eoten zian. Ordun garai haitan dena hoik, toki hoita tokatze(n) zian ta... jun bihar izate(n) zuen. Eta gañekuan aitta Ferrolen eon zan /eontzan/, ta aittona ez zait goatzen aittonanik ezer, baiño... etortze(n) zian, e, basarritan, e... izeba ta osaba ta nei goatzen zait... lurrian ta /da/ ahal dan tokin lo in bihar. Jendia etxian! Basarrin, hemen, basarri hontan. Erriyotik bestaldea. Nik ez takit, geo Santiyomendin hasi ziala bonbak botatzen, baatzaraiño igual etortze(n) zian, xist. Eta flist, soiñua. Hola, soiñua, ta ateatzeik ez etxetik bildurrez. Baatza, janaïyak-ta itea jun bihar, ganaua-ta... bildurrez ibiltze(n) emen zian aittona ta denak. Eta holako kontuak.

5.80. Gerra aurrean ere erdaraz

- **Hizlaria(k):** Ormazabal Izeta, Andres
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-097/013
- **Iraupena:** 0:01:59. **Hasi:** 00:15:55. **Bukatu:** 00:17:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra aurrea » 1923-1931: Primo de Rivera
Euskara » Euskararen egoera
- **Laburpena:** Elizan kantatzen ere ibili zen. Kredoa latinez daki oraindik. Elizan ikasten zuten dotrina, Don Agustinekin, erdaraz. Maisua errepublikanoa zen. Dena erdaraz egiten zuten eskolan eta kalean.

Transkripzioa

-Ibilli nitzan, han, (...) gero hamasei urtekin hasi nitzan lanian ta utzi in nun. Ni akordatze(n) naiz uaindik kredua, eh, burutik, kredua, elizakua, hoi zer da, latinez? Uaindikan akordatze(n) naiz.
-Latiñez? Ikasi zenun?
-Bai. Kredua.
-Dotriña ze ikaste(n) zenuten, elizan ala eskolan?

-Elizan, elizan.
 -Elizan? Eta zein zan orduko apaiza?
 -Don Agustin, baiño apellidua ez (...) akordatzen.
 -Eta euskalduna zan?
 -Bai euskalduna zan.
 -Euskeraz ikaste(n) zenuten dotriña?
 -Erderaz, erderaz.
 -Erderaz hori're?
 -Dana erderaz.
 -Dana erderaz?
 -Ordun zan dana erderaz.
 -Eta hor eh, zu gogoratuko zea, republika etorri zanian, hor aldaketa batzuk-eta egon ziran, ezta? Gogoratzen dezu? Republika etorri zanian?
 -Ni bai, akordatze(n) naiz, hemen bertan maixua hala zan, republikanua, zeon erretatua (...) paretan, ta (...) haste(n) giñan: "¡Hijos míos, venid conmigo, viva la república! ¡Que viva la república!" Hartu zun kuadrúa ta tira, bota zun lurrea ta... Hoi akordatze(n) naiz.
 -Hori maixuak?
 -Maixuak, bai.
 -Ta nungua zan maixua?
 -Hemengua.
 -Hemengua? Bertakua zan?
 -Hemengua zan.
 -Baiña euskalduna?
 -Ez, gutxi bueno zeoze itte(n) zun baiño gutxi, gutxi ite(n) zun, ni bezela igual, gutxiyo.
 -Eta jolas-etxian-eta euskeraz ez zan eiten, garai hartan?
 -Jolastu?
 -Jolas-etxian? Euskeraz eta, dantza-ta ite(n) zenutenian hor euskeraz...?
 -Ez, ez. Erderaz.
 -Hori're erderaz?
 -Gu geuk erderaz, dana erderaz.

5.81. Estraperlo garaia

- **Hizlaria(k)**: Arrieta Arrieta, Bixenta
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-098/025
- **Iraupena**: 0:02:15. **Hasi**: 00:56:10. **Bukatu**: 00:58:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- **Laburpena**: Estraperlo garaia. Konfiantzak diruak baino gehiago balio zuen. Ogi zuririk ez. Errotara artoarekin, Martutenera.

Transkripzioa

-Eta hor egon zan estraperlo garai bat, oliyua eta falta zana...
 -Bai, estraperlua. Ordun esaten zan diruak baiño gehiyo balio zula konfiantzak, zeatik dendetan, klaro, razionamentuak izaten zian, baiño razionamentua baiño gehiyo zeatzen zutena, hua kontrabanduan saltzen zuten. Eta amistadia baldin bazenun, konfiantza baldin bazenun eman iten zizuten, baiña dirua izanatik ez bazenun konfiantzaik ez zizuten ematen.

Eta orduan esaten zan konfiantza hobia zala dirua baiño.

-Eta zuek ogi txuriya-ta lortzen zenuten?

-Bueno, ogi zuriya, Jesus, noiz hasi giñan gu ogi txuriya jaten? Buenooo, oso oso nekez. Nik izango nittun hogeitertetik gora, ogiya, hola ogi normala jaten genun asetzeko. Hogeitertetik gora.

-Aurretik, beltza?

-Holako redondo batzuk ematen zittuzten! Baiño algarroba haziak-ta izaten zittun tartian. Hori-horiya. Ta gue osaba soltero hoitako batek biñipin gaitz iten ziyola harek, ta lanea're taluakin juten zan hua. Gaitz iten ziyola ta.

-Ta hemen artua ta...

-Iriña.

-Iriña iteko, errotarik bazeon?

-Bai, errota, gue terrenoetatik Martutene aldea, muga iten zun errotako terrenuak; gure basarriko zeakin muga iten du /iteu/. Eta hua zan errota. Han presa ere bazan, uren presa, eta...

-Eta ez zuten itxi?

-Itxi?

-Gose garaian prezintatu edo...

-Zean, gose garayian zean bertan ez dakit, baiño geora behintzat ba ematen ziguten zea, artua eaman ta iriña ematen ziguten. Ta bizkarrez juten giñan, bai. Ni hola neska gaztia askotan jun izandu nintzan.

-Astorik-eta bazenuten?

-Ez, nik etxian ez nun behiñ'e astoik ezautu. Bihorra bai, e, bihorra bai, karuakin ibiltzeko.

5.82. Gerra hasi zenean, Manttalingo neska hil zuten

- **Hizlaria(k)**: Matxain Etxaniz, Pantxi
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-100/009
- **Iraupena**: 0:03:06. **Hasi**: 00:08:05. **Bukatu**: 00:11:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- **Laburpena**: Taberna zegoen Maizter-enean, eta hango gizona fusilatu egin zuten. Gerra nola hasi zen kontatzen du. Manttalingo neska nola hil zuten, eliza aurrean. Oriamendira joaten ziren maiatzaren lehenean, gerra hasi aurretik. Alemanek hiru urteko lehengusua harrapatu zuten autoarekin, eta hil.

Transkripzioa

-Hor taberna zan oan daon etxi hortan. Taberna zan, ta horko gizona afusilatu in zuen /intzuen/, eta Mendizorrotzen billatu zuen. Hilda, handikan sei o zortzi hillebetea o, horko gizona're. Nik hoi ezautu nun.

-Bai, zuk, gerra hasi zanian... neska... neskatilla.

-Bai, baiño ni goatzen naiz nola hasi zan gerra. Guk hor saastiya giñun, etxea baiño beraxego saastiya giñun. Eta gu amakin ta /da/, umiak. Ama ta izeba ta, zea, jai arratsalde batian, gauen, eta... ikusi giñun kotxe txiki, baiño beltzak, danak beltzak eta pistolakin ta /da/. "Zer dek hau? Zer

dek?”, gure gurasuak, “baiño hau zer da?”. Eta ahal gendun bezela pasa giñan gue etxea. Eta geo jakindu gendun gerra hasi zala, ta Añorgako elizan, hurrungo egunian jakindu gendun... Lidaberri ez da /ezta/... Manttalingo neska hil zuela /hiltzuela/. Geldituazi kotxia, ta atzetik, “o sea que”... ez zuela gelditu, ez zian kontuatuko! Eske gerra hola hasi zan! Haik, jendi harrekin bildurrak... baiño zer ze... Ta elizako aurrian hil zuen / hiltzuen/.

-Ez zalako gelditu?

-Ez zalako gelditu. Atzetik tirua botata...

-A, bai?

-Eta “aizu, zea... Manttalingo neska hil duela! Manttalingo neska”.

Hurrungo eunian esaten zuen. Gu umiak, baiño goatzen gea. Geo, goatzen naiz´e bai, e... maietzian aurrenien o hola juten giñan danak gure... nik ez dakit ikurriña o zer izango giñun, baiño Oriamendia. Ezautzen dezu / ezautzezu/ Oriamendi?

-Bai.

-Hor mendia, eta juten giñan “arrozconleche”-kin. “Arroz con leche” jarri, ta famili guzik juten giñan horrea. Festen bat izango zan. “Uno de mayo” edo ez takit ze ze esaten zuen.

-Hori, gerra hasi aurretik?

-Gerra hasi aurretik, bai. Bai. Eta gero goatzen naiz´e nola sartu zian e... honea “los españoles” o esaten ziyuena. Gu biri hontan, eta guri hola iten eakutsi ziuten, eta gero haik sartu zian, hemen tropak bazijuazten, ta /da/ eskua hola jartzen, eta guri bestia altxatzen zitzaion, eta bueno. Haik`e ikusi giñun pasatzen. Nola sartu zian alemanak goatzen naiz. Ta alemanak kotxian sartu zian, eta nere lehengusuak, hiru urtekin... hil in zuen. Krixton abaillak eamatzen zituen ta /da/ hiru urteko umia, bai.

-Kotxiakin harrapatuta?

-Harrapatuta, bai. Ta birea atea zan umia, birea o... ba ez, espaloiyian zeon.

-Eta hori hemen, hemen gertatu zan?

-Hamentxe bertan.

-Hamentxe bertan?

-Bai, bai, Txokoederren aurrian.

-Joe...

-Danak Txokoeder aurrian hala genden beira, eta ze gertatu zan, ta /da/ umia hilla!

5.83. Gerra hastean, baserrira

- **Hizlaria(k)**: Matxain Etxaniz, Pantxi
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-100/011
- **Iraupena**: 0:00:53. **Hasi**: 00:11:38. **Bukatu**: 00:12:31
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- **Laburpena**: Gerra hasi zenean, baserrira joan ziren denak. Negarrez bueltatu zen eskolatik. Aita eraman zuten gau batean, baina gero libre utzi zuten.

Transkripzioa

-Ez, hemendikan gu basarria danok. Gure etxeak. Gu familikuak eta familikuak ez giñanak´e bai. Eta gure aittak esan zun /esantzun/: “Bueno, hil, hiltzen bagea, danok alkarrekin hilko gea, eta hemen gelditu behar deu”. Zeatikan ni nearrez etorri emen nitzan etxea, eskolatik: “Danak hiltzen dituela /hiltzeituela/! Ama, danak hiltzen dituela /hiltzeituela/ ta jun behar deula, jun behar deula hemendik!”. Eta bueno, hala gelditu giñan, ta gaur arte. Gu ez giñan maitu. Aitta eaman zuen gau batian, eta ahal zun /altzun/ bezela esaten zion, e aber, bi ume txiki zitula, ta ama hil berriya ta nola eamaten zuen, ta /da/: ba haik obligatu in zuela /intzuela/, ta... bueno, goizaldea ekarri zuen ostea, e. Aitta. Gue aitta ezerta sekula sartu, ezertan, ezertan. Ta ekarri zuen.

5.84. Lesakara gauez, artoarekin

- **Hizlaria(k)**: Elizalde Elizalde, Anjel
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-101/006
- **Iraupena**: 0:02:25. **Hasi**: 00:04:45. **Bukatu**: 00:07:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
 - Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
 - Baserria » Baserriko lanak » Garia
 - Baserria » Baserriko lanak » Artoa
 - Baserria » Baserriko lanak » Errota
- **Laburpena**: Gerraostea baserrian: Lesakara nola joan zen gauez, irinaren bila errotara. Kupoa. Artoa entregatu beharra. Errazionamendua. Ogia eta taloa.

Transkripzioa

-Ni hemendikan Lesaka joana nao, gerra denboan, zea, artua... Kupua genun, eta kupua kunplitu, bete eta oandikan artua etxian. Eta hemendikan Lesakara mendiz, gabez. Hartu bihorrak, zaku artua, ta iriñan billa.

-Iriñan billa?

-Bai.

-Hemen errotak itxita zeuden, ala?

-Errota bakarra zeon hor, baiña kartilla bihar zan /bihartzan/ errota joateko ta...

-Eta Lesakaraño.

-Kartilla betia! Betia, ta etxian oaindik artua... Hemen iten genitun ba hiru sail, onak. Ta geo kupua, kupua... e, Servicio Nacional de Trigo. Eaman in bihar izaten zan “tanto por cientua”. Eta ez... gelditzen bazitzaizun, ematen zizuten kupua, ta kupua bete eta oandikan artua, eta aber... ta etxian zea, taloik ez. Geo nola genun “este”... Ni bizitu nitzan ba bi osabakin, izebak, aiton-amonak hil zian /hiltzian/ eta e, klasifikaziya “de primera”. Ta holako ogi tako bat, ttiki bat ematen ziuten bakoitzai. Joe, bueno!

-Ta horrekin?

-Nik, e, ze esango (d)izut? Gosia... guk bestiena, kaleko jendiakin konparatzeko gutxiyo pasa genun, baiña nahikua pasa genun, e! Gerra denboan esate(n) (d)izut.

-Bai, bai. Eta ez zenuten ogi txuriya ekartzen, estraperlokua?
-Ezta... ekartzen genun iriña! Iriña, talua iteko. Ba jode, hori ya soluziyua zan! Talua izan ezkeo ez zeon /etzeon/ kuidadoik. Ogiya pusketa bat ematen ziuten, razionamentua primerakua zuten, eta pusketa bat, eta nik pentsatzen det ogiya beltza ta ez takit zerekin eiña zeon, eta gutxi ematen zutela, bestela asko ematen bazuten akabatuko ziuten ta. Nik pentsatzen det hala izango zala, bai. Zerekin iten zuten.

5.85. Gerrako itsasontziak eta hegazkinak

- **Hizlaria(k)**: Elizalde Elizalde, Anjel
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-101/008
- **Iraupena**: 0:01:59. **Hasi**: 00:07:28. **Bukatu**: 00:09:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- **Laburpena**: Gerra garaian, España itsasontziak eraso egiten zuen San Markos gotorlekura, eta beraiek erdian. Babeslekua. Sirena. Hegazkinen bonbek gizon bat hil zuten Pasaian.

Transkripzioa

-Barkuak astintzen ziun baztar hau, barkotikan. Kañonazuk.
-“Cervera”?
-“España” esaten zuten ai zala ta ez takit. Cervera ez al zeon /altzeon/ ba zeakin, gobiernuakin? Baiño ez zun /etzun/, ez zun /etzun/ karaik ematen. Españak... esaten zuten España zeola hor, itsasua hor dago...
-Bai.
-Eta joe...
-Eta honaiño iristen zian kañonazuak?
-Buuu. Joe, hor fuertia, San Marcos dago hor. Horri sartzen xizkiaten... ta batzuk birian sartzen zian /sartzentzian/. Eta baiña bildurgarriya zan barkua, e! Joeee...
-Ta zuek hemen erdiyan, orduan.
-Bai ba. Hemen pasatzen zian soiñu earrakin: ttuttuttu... bla! Jode!
-Eta ze...
-Guk in genun parapetua hor.
-Nola?
-Ignorantiak! Ba aurrian iten genitun metak hor, ilera bat, metak, eta atzeneko meten kontra hua apuntalatu ta lurrakin ta. Sirena jotzen zuten, barkua azaltzen zanian sirena jotzen zun. Ta hara jartzen giñan. Ze inorantziya! Ze... ze pildorazuak. Buf. Barkua gogorra zan, hara, bildurgarriyak zan hua! Abioiyak´e bai. Lenbiziko abioiyak... “Oi, ze bota dik horrek?”. Eta Pasaian eroi zian hiru, hiru bonba. Eta ikusi genitun. Gu ganau jetena iten ai giñan, eta “oi, ze, abioi horrek zerbait bota du!”. Beltx-beltxak eta... banba, banba! Pasaian eroi zian, eta gizon bat hil zuten /hiltzuten/. Bai.

5.86. Osaba zinegotzia, nazionalista

- **Hizlaria(k):** Elizalde Elizalde, Anjel
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-101/010
- **Iraupena:** 0:01:58. **Hasi:** 00:09:46. **Bukatu:** 00:11:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra zibila (1936-1939)
Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak
- **Laburpena:** Nazionalistak ziren familian. Osaba arotza zinegotzi ibili zen. Karlistak hiru baserritakoak ziren, eta bat lehengusua. Tropak sartu zirenean, zerrenda eskatu zioten hari. Semeak ere EAJkoak zituen, eta ez zuen izenik eman. Altzan atxilotetarik ez zen egon.

Transkripzioa

-Salbatu giñan... hemengo osaba bat, e... nazionalistak zian hemen. Eta, e, ibilli zan kontzejal osaba bat, arotza zana; bestia basarrikua zan, bestiak ez zakin /etzakin/ ezerre, baiño arotza honek bazun eskola ta zea. Ibilli zan kontzejal. PNVkua. Eta alkatia... Francon tropak hemen sartu zianian, sartu zian 13... 18 de julio a 13 de setiembre, treze de setiembre sartu zian honea. Ba ordun alkatia jarri zuten... karlistak zian hemen hiru basarri hoitakuak o, hoi esaten zuten. Eta bat lehengusua zan, karlista hoitakua. Eta etortzen zan gabian honea, ta hemen afaltze(n) zun. "Hi, ez diyetet ba... Lista eskatzen ziatek. Ta ez ziyotet emango. Jo, hau dek komeriya, hau! Lista eskatzen ziatek eta". Osabak bildur batekin... bueno. "Nola, nola emango ziotet ba, etxetik hasi bihar diat eta!". Horrek zitun PNVkuak semiak. Eta: "Etxetik hasi bihar diat, eta nola, nola emango zioet pa?". Eta etorri eta hemen afaltzen zun. Joeee. Ni erne asko bai ze... bueno!

-Emaztea: Hamalau urte.

-Bitoriano Roteta.

-Eta ez zun /etzun/ eman.

-Ez, ez, ez. Ez (zi)tziayon ezerre pasa.

-Orduan...

-Joe, ordun hartu eta nehikoa zun zea batian ra, pareta kontrara emango zizun, e! Jode. Hortan suertia izandu genun. Altzan ez zan /etzan/, ez zuten /etzuten/ iñor detenitu.

5.87. Gudarien erreleboa, Altzan

- **Hizlaria(k):** Elizalde Elizalde, Anjel
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-101/012
- **Iraupena:** 0:02:02. **Hasi:** 00:11:50. **Bukatu:** 00:13:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- **Laburpena:** Gudari ibili ziren gazteak Bizkaia aldera joan ziren. Asturiastik Bartzelonara joan ziren. Propagandak zabaldutako gezurrak. Bi hilabetean, frontea Oiartzunen; Altzan egiten zuten erreleboa. Erreketeak.

Transkripzioa

- Batzuk gaztiak, ba, zia... eztaikit gudaritan ibilli zian, ta haik alde in zuten Bizkaira, Astuariasa edo Frantzia. Kontua zikiña geo asko ibilli da jo! Geo, Asturiastik eta jun zian gudariyak zeara... Bartzelona jua zian. Eta kontu batzuk atea zituen. Politika oso zikiña da, ta atea zituen "los gudarías habían sido...". Nola da?... "desarnaus y custodíaus".

5.88. Gudariak arma egokirik gabe

- **Hizlaria(k)**: Elizalde Elizalde, Anjel
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-101/015
- **Iraupena**: 0:01:16. **Hasi**: 00:15:16. **Bukatu**: 00:16:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k)**:
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- **Laburpena**: Gudariak ziotena: hiru menditan hiru ametralladora jarrita, erreketek ez zirela pasatuko. Eskopetekin zebiltzan. Francok bazuen motiboa EAJ gorrotatzeko, bere ustez. Umea zela, asko entzun zuen politikaz hitz egiten.

Transkripzioa

- Hiru ametralladora. Hiru menditan. Esaten zuten jarri eta reketiak ez ziala /etziala/ pasako aurrea.
- Baña ez zuten /etzuten/ lortu.
- Ez zuten /etzuten/ lortu! Eskopetan, ehizeko eskopetakin ibiltzen zian ta! Zea.. berde hoyek kentu ta balak jarrita! Ez zeon /etzeon/ ezen armamentuik!
- Defentsa gutxi orduan?
- Geo, Francok PNV-i gorroto ikearriya zun, PNV-ntzako. Baño bazun motibua Francok e! Zeatikan hemen frentia bi hilabetian... Harek arrasatuko zun gudariyak ez baziyoten frente in! Bueno! Jode! PNV-i gorroto gogorra ziyen e! Jode!
- Eta...
- Bueno neretzako...

5.89. Bikarioa, nazionalisten kontrakoa

- **Hizlaria(k)**: Elizalde Elizalde, Anjel
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-101/017
- **Iraupena**: 0:01:20. **Hasi**: 00:17:45. **Bukatu**: 00:19:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k)**:
Politika » Gerra aurrea » 1931-1936: II. Errepublika
Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak
Politika » Jarrera politikoak » Karlismoa, liberalismoa
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

- **Laburpena:** Errepublikara garaian nazionalistek zuten indarra. Karlista gutxi zeuden. Bikarioa karlista zen; hark nazionalisten kontra esaten zituenak. Don Felix Amiano.

Transkripzioa

- Ta gerra aurretik, Errepublikara garaian eta...
- Errepublikara garayan ta...
- Ze, ze giro?
- Hoyek PNV-kuak zian. Hemen hiru basarri zian; Arriya, zea... Antselmo... hiru basarri zian! Erreketiak. Karlitak.
- Eta bestela hemen...
- Bikayua re bai. Bikayua re.
- Bai?
- Sermoyian hala esan zun "nazionalistak!". Juan zianian, hemendikan zea tropak sartu zianian. "Nazionalistak puñala sartu!". Hoi bikayuak nik aitua. Ta geo, kura in! Iten zutela. Ta bitartian, nazionalistak euki zuten gordeta.

5.90. Mendiko zuloa gordeleku eta hozkailu

- **Hizlaria(k):** Goikoetxea Maiza, Ramoni
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-103/033
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 00:53:51. **Bukatu:** 00:55:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra zibila (1936-1939)
Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak
- **Laburpena:** Hozkailurik ez zuten, baina zulo batean sartzen zuten janaria. Gerra denboran, Cervera ontziaren bonbak. Zuloa egin zuten mendian, ezkutatzeke.

Transkripzioa

- Periodikoik´e ez gendun.
- Alaba: Baiña iturri onduan...
- Iturri onduan in zuten, gue gerra denboran, bakizu... Gerra denboran ze... ze zea zan. Zuk, ez zea /etzea/ zeatuko, baiño... Cervera esaten zitzaiyon barku haundi bat, ikaragarritzko kaiñonazuak botatzen zitun. Urrutitik, e. Hemen isla baiño han, e, urrutiotikan, e! Ta gue etxea bakizu nun zan lgara zea... nun esaten dizuten?
- Bai, eta haraiño?
- Haraiño? Añorgaiño´re bai!
- A bai, e?
- Bai. Eta han botatzen zituen, ta ba: "Hauxe dek, hauxe!". Halakon batian hemen sartuko zaigu eta... gue anaiyak eta osabak eta, sasoikuak eta... ba al dakizu ze in zuten /intzuten/? "En un montibulo" o nola esaten da /esatea/? Zea, mendi... mendi ze batian zulua in zuten. Tunela bezela in zuten /intzuten/. Lurra kendu, ta zulua.
- Bai. Hor ezkutatzeke?
- Han, hara juten giñan. "Oaintxe... hasi dek ba oiañ´e, eta guazemak!". Juten giñan ta hua zan oso toki freskua. Ta udara partian "pues" esniak hara eamaten giñuzen.
- Aaaa... Orduan hori zan zuen frigorifikua, gero?

-Hua zan gue frigorifikua.
 -Freskera?
 -Bai. Ta zea... Cervera etortzen zanian ´e hua zan gue gordelekua.
 -Gordelekua?
 -Bai.

5.91. Anaia hil zitzaion gerran

- **Hizlaria(k):** Goikoetxea Maiza, Ramoni
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-103/035
- **Iraupena:** 0:02:31. **Hasi:** 00:55:41. **Bukatu:** 00:58:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
 Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak
- **Laburpena:** Gerra hasi zenean, zazpi senide ziren, eta soldadu joatea tokatu zitzaien bi anaiari. Senarra ere gerran ibili zen. Anaia gerran hil zitzaion, 23 urterekin, Castellón. Igarako baserri ia denetan hil zen mutilen bat. Kintak. Beste anaia txofer ibili zen.

Transkripzioa

-Gerra hasi zanian, "pues"... tristura galanta!
 -Nola akordatzen zea gerra hasi zala ta... nola, nola jakin zenuten?
 -Ez takit pa nik nola. Nola, nola, nola... nola esan ´e ez dakit. "Lo único"... hoixen, giñan zortzi senide. Zazpi senide izango giñan etxian, eta soldadu tokatu zitzaiyoten bi anaiyei. Soldadu jun zian /juntzian/.
 -Gerra garaiyan?
 -Gerran, gerraa, bai. Ta gizona, bestia.
 -Orduan, nazionalekin.
 -Bai. Bestia, gizona, oain... gizona difuntua nuna. Baiño bi anaiyak. Ta bat hil zitzaigun han, gerran. Hogeita hiru urtekin mutill bikaiñ askua. Geo, ezta baserrik bat bakarrik Igara barriyua da, e. Igara... Monte Igeldotik han haruntzaldeko barranka, Usurbil aldeko barranka hoi... hor baserri granoik ez da /ezta/ ia mutil bat hil ez zen /etzen/ baserririk. Askotan kontatzen aitzen giñan: ta hau ta hua ta... Hura, hau ta...
 -Orduan, kintak... Kintak harrapatuta, orduan?
 -Bai, kintak o kintaik gabe o... Kinta asko zien, e. "Del treinta y... seis al veintinueve!" zan. Zarrena "veintinueve"-kua zan, ta aber. Sei urteko kintuak harrapatu zituzten.
 -Eta nun, nun hil zan anai hori?
 -"Castellón".
 -"Castellón"?
 -"Con veintitres años".
 -Eta bestia? Nundik ibili zan?
 -Bestia...
 -Elkarrekin ibili ziran ala...?
 -Ez. Txofer ibili zan.
 -Txofer?
 -Bai. Arrixku haundiyak ibili omen zitun, baiño... Txofer ibilli zan. Ta oandikan goatzen naiz difuntuak etxea etorri, bakaziyuakin ta /da/, gripekin o neon ni, ohiyian ta /da/: «Ai, Ramona, banian! Nahiko niñan nik ere... -

Agustiñ zan bestia, txofer ibili zana- Austiñek bezela txofertza ikasi izan banu nik ere. Nahiko niñen! Ni ere ibilliko nitzenan...». Oaiñ, retaguardia esaten zitzaion... «Ibilliko nitzenan»...

-Klaro...

- ...esan zin, bere penakin, eta oaindikan oaintxe esan balia bezelaxe goguan dakat, e. Oaintxe esan balia be... esan bazian bezelaxe goguan dakat.

5.92. Fusilamenduak eta sirenak

- **Hizlaria(k)**: Goikoetxea Maiza, Ramoni
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-103/036
- **Iraupena**: 0:02:11. **Hasi**: 00:58:12. **Bukatu**: 01:00:23
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
 - Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
 - Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- **Laburpena**: Jende asko joan zen Frantziara. Fusilamenduak. Sirena jotzen zuten, eta sotoetan ezkutatu behar.

Transkripzioa

-Eta jende asko jun zan ihesi-eta, gerra hasi zanian?

-Bai. Frantzia asko jun zian. Gue aldetik ni ez naiz goatzen iñor jun zenik baiño... Barkukak uste det /ustet/ jun ziela /juntziela/ Pasaiatik-eta, kargatuta. Itzuli.

-Eta gerra... ze giro zeon ta /da/... gerra garai hortan? Zuk... Cervera barkuan kaiñonazuak-eta bai, baiña bestela, ez dakit e... atxiloketarik egon zan?

-Ez, e.

-Fusilamendurik?

-A, fusilamentuak bai. Asko esaten dute fusilamentuk. Guk ez gendun /ezkendun/... nik ez naiz goatzen iñor hola... baiño bai, hor, zean...

-Entzuten ziran, orduan.

-Bai. Hor...

-Kartzela ere bazeon Ondarretan.

-Bai. Ondarretan kartzela, eta hor... etxoin, nola da? Añorga. Añorgan nola da? Txillida! Txillidan tokiya oain!

-Bai.

-Hor nunbaite egon bihar zun /bihartzun/, horrea eamaten omen zituzten ta /da/ hor afusilatu, jendia.

-Orduan, bildurra, bildurra eongo zan...

-Bai, betire. Baiño afusilatu nik ez dakit zergatikan, zea bat alde batekua ta bestia bestekua o... Zerk. Hor biñik pin esaten zuten zeola "como un cementerio que había ahí".

-Eta zuek jarraitu zenuten lanian, normal.

-Guk bai. "Lo único"...

-Tratuakin juten saltzera-ta?

-Bai.

-Ez zan eon aldaketarik hor gerra garaiyan ala bai, egon ziñaten etxian sartuta eta...?

-Ahal, ahal gendun bezela! Goizian korrika jun ta lanak ein ta /da/ etxea

etorri korrika! Geo, beste batzutan goatzen naiz Donostiyan e sirena jotzen zuten. Jendia gordetzeko. Ta bodegata-ta jendia, korrika, jundakoa goatzen naiz.

-Han, kalia...

-Kalia tokatuta, bai. Bai. Tristia zen gerra denbora.

5.93. Babarruna eta artoa entregatu beharra

- **Hizlaria(k):** Larzabal Urdanpilleta, Antonio
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-107/024
- **Iraupena:** 0:01:43. **Hasi:** 00:49:40. **Bukatu:** 00:51:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak
- **Laburpena:** Hozkailurik ez zegoenean, "freskera". Arrautzak karetan jartzen zituzten, ondo mantentzeko. Francoren garaian babarruna entregatu behar zen, eta babarruna garrafoian sartzen zuten, lur azpian. Garirik ez zegoen inguruetan. Ogiya erosi egiten zuten. Tabakoa.

Transkripzioa

-Eta lehen, frigorifikorik ez zeon, ta nola iten zenuten janariya ta ondo konserbatzeko?

-Emaztea: Horko hortan zeon freskera bat, ate gain hortan, freskera.

-Freskerakin orduan, eta udan ez zan izango oso freskua?

-Ez, ez. Baiño janik ez zan asko sobratuko ta ordun, ta bueno...

-Eta arrautzak karetan jartzia edo?

-Ah, baita're, baita're. Karetan izateko, geo izateko. Karetan jarri, ta mantenitu iten zun. Ta nik ezautu nun baita're baarruna, Franco garaiyan, baarruna entreatu in bihar izaten zan, artua ta baarruna ta, entreatu bihar izaten zan al gobierno, ezta? Ta ordun etortzen zian a revisar lo que había, ta haik ez ikusteatikan, baarruna garrafoiyan sartu, lurrian zulua in, ta garrafoiyan baarruna konserbatzeko, lurrian zulua inda.

-Lur azpiyan?

-Lur azpiyan, bai. Meta azpin ta, bai.

-Meta azpiyan ere bai?

-Baita're, baita're, ez ikusteatikan.

-Eta hemen entregatu in beharko zenuten?

-Bai ba, entreatu in bihar zan. Artua ta gariya zunak gariya, hemen ez gendun gariik baiño, gariya zunak.

-Hemen inguruan garirik ez zan? Ez zeon ohiturarik, ez?

-Ez, ez zan garirik. Nik ez nun ezautu hemen ingurun gariya.

-Zuk ogiya orduan erosi ingo zenuten?

-Bai bai. Ogiya zana erosi iten zan, bai.

-Baiña gerra ondorengo urte hoietan ogi gutxi.

-Bai, ogiya ta, tabakua're hala izaten zan ordun. Gu aitta fumadore haundiya gendun, herentziya utzi diu baiño, behintzat... Herentziya utzi diu, baiño...

5.94. Harrobia, gerrako ezkutalekua

- **Hizlaria(k):** Aiestaran Pikabea, Ebaristo
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-111/008
- **Iraupena:** 0:02:14. **Hasi:** 00:11:25. **Bukatu:** 00:13:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak
- **Laburpena:** Ezkutalekua. Amasorrain harrobia eta baserria. Gerra garaian ezkutatzera harrobira joan ziren. San Estebango baserrira joan ziren bi familia. Nazionalistak ziren, gehienak bezala.

Transkripzioa

- Eta izkutalekurik eta hemen eon zan e... eztakit refugiorik?

- Ba, gu hortikan behera. Gure refugiyua hor goyan este... baso... este... harrobi bat zeon. Amasorrain izena zun. Ta Amasorrain hortikan in giñun sorrera gero ikastolan sorrera... hortikan dator. Amasorrain basarriya ta Amasorrain harrobiya. Ta harrobiko... hoi, hoi re... Gure auzoko gizonak eta gure aita eta erabaki zuen han eongo giñala seguru, ba... seguru.. seguru bai. Han egon giñan, baño han bonba bat eroitzen baldin bada hantxe! Kueba bezela. Harrobi hortan kueba zeon. Kueba. Koba edo nola esaten da?

- Bai, koba. Kobazuloa.

- Koba. Kobazuloa. Eta han sartu giñan. Eon giñan bolara batian. Geo, gu han geundela, ba, aita eta bere laguna hitz egin zuen zea... este gure... Gu maizterrak giñan, ta gure etxejabiakin, ba, bere anayakin Usurbillen hitz ein zun, eta San Estebango baserri batea jun giñan bi familiya. Bai Juan Zapirainen familiya ta Pedro Aiestaranen familiya fanak hara jun giñan. Ta han bizi giñan pixkat gauzak pixkat baretu arte. Asike...

- Orduan e... bildurra pasatuko zenuten?

- Bildurra? Bueno, gaztia... umea zeala ez da arduratzen hainbeste, baño bai, bai. Ta gure gurasoak ze esanik ez. Bai, bai.

- Eta zure gurasuak e... eztakit abertzaliak ziran ala?

- Bai.

- Horregatik zeuden beldurtuta?

- Ez, alde hortatik ez. Alde hortatikan...

- Bestela.

- Ez, holako muimentuik hemen ez zeon /etzeon/. Bueno, bai, daneako ordun. Badakizu. Orokorrian, ez zan halako partido ta... danak nazionalistak. Nazionalistak edo espagnolistak. Eta, eta ordun ba nazionalistak, baño arruntak. Ez, ez zea... sartuta han ta hemen beste batzuk bazeuden hemen Añorgan baziaken e?! Este, ordun, beste muimentu batzuk zauen [...]. Hor pixkat sartuta zaudenak, baño gure gurasok ez. Hortan ez zian /etzian/ sartu.

5.95. Anaiaren heriotza, gerran

- **Hizlaria(k):** Sistiaga Artola, Karmele
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-122/006

- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 00:06:51. **Bukatu:** 00:08:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak

Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

- **Laburpena:** Gerra. Anaiaren heriotzari buruzkoak. Gorpua Gernikara eramán zuten. Beste bi anaiak Langileen Batailoietan eduki zituzten. Ama bost txikienekin geratu zen Donostian. Hamar senide ziren.

Transkripzioa

-Jasotzeko? Bai. Bai zergatikan nola nere ahizpa zaharrena han zeon, eta zeon bere mutil, bere senargaiakin zeon, eta haiek eta beste lehengusu bat, Plazaola, hura zan Comandante del Gobierno Vasco, eta harrekin ekarri zuten gorputza Gernikara. Gero Gernikan izan genitun istillu batzuk, zergatikan nahi genun honea ekarri, eta ez ziguten uzten orduan esan ziguten seguru-seguru jasoko genula baiño abixatuko zutela. Urtero juten zian, eta urte batian ba mutilla zaharrena jun zan, eta atera zituzten, eta zeudela lurrian, eta orduan jun giñan, lurrian jarri gendun gurutze bat, eta bakizu, Gernikan bai izan genitun, oain danak batian daude.

-Eta bazenekiten nun zeon lurperatuta? Otxandion?

-Bai, bai. Otxandion jaso, eta Gernika ekarri zuten, bai.

-Orduan hil zan burrukatzen zebillela?

-Bai, bai, hogeita bat urtekin, bai. En el frente, en el frente de Otxandiano.

-Eta beste, beste anaiyak han ibili zian?

-Bai han ibili zian baiño haiyek gero bueltan, campo de concentración, bat Badajozera ta bestia Madrida.

-Eta nun harrapatu zituzten, hor Santander inguru hortan? Preso nun erori zian ez dakizu?

-Ba ez dizut esango, ez. Baiño hor inguru hortan, bai.

-Eta gero, denbora asko in zuten, hor?

-Bueno, bai, zaharrena lehentxio atera zan, baiño ez dakit zenbat denbora, urtia bai eh, urtiak.

-Eta zuek geratu ziñeten, ama eta...

-Bost, txikinak, bost txikinak.

-Orduan, hamar senide ziñeten?

-Hamar, bai.

5.96. Parrokiako eskola; batzokia; pospolinak

- **Hizlaria(k):** Sistiaga Artola, Karmele
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberría, Idoia
- **Erref:** DON-122/009
- **Iraupena:** 0:02:04. **Hasi:** 00:09:40. **Bukatu:** 00:11:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Politika » Gerra aurrea » 1931-1936: II. Errepublikak
Aisia » Kultura » Dantza
Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak
- **Laburpena:** Umetako kontuak. Parrokiako eskolara joaten zen. Mari Paz ahizpa zen maistra, eta gerra aurretik mitinak ematen zituen; jeltzalea zen. Bera pospolina izan zen. Matia kalean zegoen batzokia. Loren Arrillagak erakusten zien dantzan. Mutilek antzerkia ere egiten zuten.

Transkripzioa

-Aita ta amakin bizi giñan ta ondo, ikastola joten giñan... Juten giñan escuela parroquial, eta hantxe bertan genun, nere ahizpa gaiñea zan, andereñua zan nere ahizpa, zaharrena.

-Bai, eh? Nola zun izena zure ahizpak?

-Bai. Mari Paz o Pacita, ez dakit nola... [...] Gaiñea, oso zea da eh, hura zan mitinera, la mitinera, etxeko bai, joten zan bai, mitiñak ematea, bai.

-Ah bai? Eta, ze mitin klase edo zeri buruz?

-Ba gerra aurretik, asike, bai gerra aurretik ba alderdi batekuak, o... bueno, abertzalia zan, asike...

-Orduan nazionalista zan?

-Bai, bai. Oso gaiñea eh, gehiyegi! Esaten niyon nik, bai danen aurrian zerbait esan bihar zun ta, bai bai.

-Eta ze zan, emakume batzakoa, edo? Emakumetakoa zan?

-Bai. Bai, bazan.

-Bai? Hor, batzokiko ta... Eta Poxpoliñetan eta?

-Gu ibilli giñan Poxpoliñetan.

-Eta nun? Nora joten ziñeten?

-Antiguon bertan, Calle Matían. Matia zortzi uste det zala, ez dakit ze, zortzi bai. Han, lehenbiziko bizitzan zan batzokiya eta, han.

-Eta, nork erakusten zizuen dantzatan ta?

-Loren Arrillaga, uaintxe urtebete hil dala. Antiguon bizi zan hori ere, Loren.

-Eta, neska-mutillak ibiltzen ziñeten dantzatan, ala neskak bakarrik?

-Neskak, neskak. Bai, mutillak zuten bere, Los Luises edo, eliza azpin zeukaten bere tokiya. Guk ez gendun txokorik, gu txikiyak giñan baiño, ikasteko ta hola ba, batzokira joten giñan.

-Eta dantza iten zenuten, ta kantatu ta're bai, ala?

-Kantatu ez naiz goatzen, baiño dantza bai. Poxpoliñak eta gero, jaia zanian ba plazan dantzatan baiño holako dantzak eh, zinta dantza ta, sagar dantza ta, gauza hoiek.

-Eta antzerkiya-ta iten zan, han batzokiyan?

-Bihan bai, mutillak bai iten zuten, neskak ez, mutillak.

5.97. Taldean ez zegoen kontsignarik

- **Hizlaria(k):** Irigarai Imaz, Jose Angel
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-125/035
- **Iraupena:** 0:01:07. **Hasi:** 01:21:53. **Bukatu:** 01:23:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
 - Politika » Politika eta Franco
 - Politika » 60ko hamarkada eta trantsizioa (1970-1980)
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
 - Aisia » Kultura » Musika
- **Laburpena:** Ez Dok Amairu. Ez zuten kontsignarik taldean, baina politikaz hitz egiten zuten.

Transkripzioa

Bai, hori, guk ez genuen sekulan talde-konsignarik eta holakorik; alegia, guk hori, noski, ideologia bertsukoak giñen eta noski hori, eta gu tartean asko mintzatzen giñen, eta politikaz asko gaiñera diskutitzen eta abar.

Baiñan guk ez genuen ez konsignarik ez ezer'e, ez?. "O sea", hori, ez dakit, norbera aski heldua zen eta batzuk joaten ziren manifik ziren ba presoak edo hau edo beste... Bueno, presoak orduan hasten ziren gaiñera, ez? Baldin bazen zer bait, hori norbera. Gero beharbada, horren inguruko solasaldia baldin bagenuen, diskutitzen genuen eta zer nolako ahuleziak eta zergatik egiten ari gara hau, zergatik gertatu den... Gu tartean, baiña pixkat gure pentsamodldea eta gure jarrera ere, ba, indartzeko eta sendotzeko, sendotu nahian behintzat. Ez, ez, gu [...] hori ez genuen, oso talde giñen, baiñan ez genuen taldekerian ere erori nahi, ez? Eta ez giñen gaiñera, ez zitzaigun okurritu ere egiten, ezta otu ere.

5.98. Mojetan, dena erdaraz; beldurra eta ausardia

- **Hizlaria(k)**: Gurmendi Olabiaga, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-126/009
- **Iraupena**: 0:03:40. **Hasi**: 00:18:06. **Bukatu**: 00:21:46
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
 - Politika » Euskara eta politika
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
- **Laburpena**: Teresiarretan uniforme berdea zuten: "vespak" deitzen zieten. Ezin euskaraz egin. Gerora jakin zuen ikaskide batzuek euskaldunak zirela (Arantxa Urretabizkaia). Ikastolako lagunek talde itxia osatzen zuten. Beldurra eta ausardia.

Transkripzioa

- Uniformea. Uniformeakin eta, gaiñera, deitzen ziguten "las vespas". Zeatik garai... urte haietan modan jarri zian motorrak, vespak. Berdeak zian. Eta gure uniforme berdea zan. Osea, gona eskozesa eta alkandora berdea. Eta ordun modan jarri zan esatia "las vespas". Hala deitzen ziguten. Jendeak hala deitzen zigun.

- Eta euskeraz ezingo zenuten egin.

- Ez. Ez. Nik lagun asko ezagutu nitunak umetan geroztik jakin det euskeraz zekitela. Bakarrik han hitz egiten genuen euskeraz konfiantzazko jendearekin edo aurretik ezagutzen [genunekin]. Horregatik pixkat ghettoa ere bazan, zeatikan guk Alde Zaharrean talde bat genun, bai guraso eta bai ume, eta beti elkarrekin. Bai ikastolan eta gero, juergan ere bai eta jolasten ere bai. Auzoko lagunak giñen. Ba, hori, bilatzen zan nolabait zirkulo bat nun euskeraz hitz egiteko zirkuloa. Ez? Eta gero hemendik kanpoa ateratzen ziñanian, ba, ez zenun jendia ezautzen ta, orduan, ezautzen ez zenunakin konfiantzarik ez zeon. Eta nik jende bat, pues, Arantxa Urretabizkaia ta holako jendea, jakin det euskeraz zekitela ya helduak giñenian. Osea, helduak, bueno, pues, adoleszenteak edo behintzat... igual hoge urtekin. Edo hamabost urtekin.

- Berak ere berdin.

- Eta berak ere berdin! Bai, bai. Eta nerekin eskolan ibiltako batzuk —ez ikastolan, baizik gero mojetan—, ba, ezta ideiek ere euskaldunak zirenik edo ez. Eske hori ez zan aipatzen ere. Ezkutatu egiten zan eta kito. Oaindik jendeak, batez ere gurasoak-eta, oso gogoan zuten gerra denbora ta gerran gertatutako gauzak eta gutxi o asko, ba, bata edo besteak sufritutako gauzak. Beldurra zeon. Eta gu beldur horrekin hezi gintuzten.

Beldurra alde batetik, baiño beste aldetik ausardia, ez? Nik askotan, pentsatzen badezu, esaten dezu: “Bai, baiñan gaintitu egiten zuten beldurra”. Zeatikan, azken fiñian, transmititu digute balore batzuk eta gauza batzuk, ba, normalean, horrelako egoera batean tapatuta geratuko zianak edo anulatuta.

- Ez dala egon etenik, ezta?

- Ez, ez da egon.

- Ixilpean baina...

- Ixilpean eta bueno... eta bueno... Gaiñera, nolabait ere kurioa da, haurrak izanda, sartzea zirkulo hortan eta kapazak bihurtzea umeak hori aurrera eramateko kapazidade horrekin. Ez dakit, hori, nik uste det, gurasoen eta irakasleen, ba, andereñoen-eta lana izan dala. Ez? Baiña... Bai. Nik uste det hori... Bueno, norbaitek aztertuko du ni baiño jantziagoa danak, baiño bai, neri iruditzen zait, esperientzia pertsonala bezela, ona izan dala.

5.99. Antzezlanak itzultzeko, apaizen laguntza; 35 talde Gipuzkoan

- **Hizlaria(k):** Gurmendi Olabiaga, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-126/014
- **Iraupena:** 0:03:31. **Hasi:** 00:30:29. **Bukatu:** 00:34:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
 - Politika » Euskara eta politika
 - Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizarekin lotutako pertsonak
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
 - Aisia » Kultura » Zinema
- **Laburpena:** 1969an desegin zen Jarrai antzerki taldea. Obra asko antzeztu zituzten, aurretik apaizen laguntzarekin itzulita. Apaizak kultur eragile. Sotanarik ez zuten erabiltzen. Beste antzerki-talde batzuk bultzatu zituzten: 35 talde zeuden Gipuzkoan.

Transkripzioa

- Taldeak iraun zun 69 arte edo horrela. Gero desegin egin zan. Baiño tarte horretan obra pillo bat jarri genituen martxan. Gaiñera, ez bakarrikan obrak antzeztu, aurretik lan haundia egiten zan obrak itzultzea, itzultzeko lanetan. Ta hori apaizek. Apaiz asko zeuden euskeraz... gehien menderatzen zuten apaizak. Apaiz asko zeon garai hartan. Mutillen artian apaiz izatera jutun zian asko. Modu bat zan herrietatik eta basarrietatik atera eta ikasteko. Eta, bueno, ba, gero apaiz hoiek bihurtzen zian kultura eragilleak. Zeatikan euskera Arantzazun eta ez dakit nun eta ikasten zuten eta itzultzeko ere, ba, erreztasun gehiago zeukaten. Eta inplikatura zeuden. Dexente. Gaiñera, garai hartan kendu zieten sotana. Eta ya ez genekigun, neskak ez genekigun zein zian mutillak libre zeudenak o ez zeudenak, zeatikan kalez jantzita jutun zian. Ta gero, derrepente esaten [zuten]: “baiño ni apaiza naiz”, “apaiza?”. Ez zekaten, txaparik ez zuten eamaten ta, jo, [esateko moduan] “hemen danak apaizak die edo ze?”. Bai. Eta itzultzen zien obrak, geo representatzen genitun eta baita ere Jarrai taldearen ekintzetako bat izan zan bultzatzea antzerki-talde desberdinak herri askotan, herri ezberdinetan; sortzea bertako taldeak. Baiño, klaro, hoiei ere lagundu behar zitzairen eta materiala pasa. Ta, ordun, itzultzen zian obrak eta guk Donostin aurkezten genitunak, ba,

Camusenak, e... aukeratzen zian garai hartan modan edo ezagunak zien autoreak, mundo maillan, eta itzuli euskerara. Eta gero hori, fotokopiatzen zian itzulpen hoiek eta pasatzen zian beste herrietara. Guri gertatu izan zaigu, gaixo jarri aktore bat eta Azpeitiko taldeko mutilla, hori egiten zuna, ekarri, sustutuzio bezela. Zeatikan, ba, karo, kostatu iten zan obra bat euskeratzea eta gero hori, nolabait, eman behar zitzaion lan pixkat hola... horrekin joku pixkat eman. Eta nik uste dot alde hortatik Jarraik, antzerkiaz aparte, lan haundiya in zula.

- Eta zenbat antzerki-talde zeuden garai hartan?

- Hogeita hamabost edo hola, e? Gipuzkuan. Asko. Herri gehienetan zeon antzerki-talde bat. Eta hori...

- Eta denak elkarlanian edo behintzat...?

- Kontakto haundiyakin. Bai. Eta baita ere, alde batetik testuakin lagunduz, baiño baita ere ekartzen zian irakasle batzuk Bartzelonatik igual, hango Kataluniako... antzerki-eskola bat zeon han eta handikan guri kursoak ematea, ikastaroak... Eta igual egiten zan Donostin edo herri baten, ta juntatzen giñan antzezle ezberdiñak, toki ezberdiñetakoak. Asko landu zan hori.

5.100. Euskara kalean galarazia

- **Hizlaria(k):** Alkiza Laskibar, Iñaki
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-140/016
- **Iraupena:** 0:01:59. **Hasi:** 00:27:05. **Bukatu:** 00:29:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
 - Politika » Politika eta Franco
 - Euskara » Euskararen egoera
- **Laburpena:** Kalean euskara gutxi erabiltzen zen Herreran, Altzan asko. Soldaduskara joan zirenean, hogeit bat baziren erdaraz ez zekitenak. Euskara galarazia ere egon zen: izebari ilea moztu zioten, euskaraz egiten zuelako.

Transkripzioa

-Kalian baiña, euskeraz...

-Kalian Altzan iten zan, kalia iten zan, baiño [...] oso gutxi, bueno oso gutxi ez, iten zan baiño, gutxiyo. Altzakuak danak baserritarrak zian, baserritarrak danak euskeraz iten zuten. Ni goatzen naiz, soldauska jun, eta hemendik jun giñan, Getafea Madrida, ba ehun o holakon bat, eta igual izango ziran, ordun [...] hogeit o holakon bat, ez zakitenak erderaz, ez zakitenak eh, ta ala Madrida gurekin: "Ze esaten du honek?" eta, benga, bai bai. Ni goatzen naiz. Nik denbo gutxi in nun Madriden baiño, hemengo jendia asko jun giñan.

-Ta galarazi egin zuten, euskeraz hitz eitia?

-Bai bai bai bai. Lehen aitu gea hortan, eta ni goatzen naiz, izeba bat: "Ze pasa da?". Ta: "Beira ze in nauten". A rape, illia moztu, euskeraz iten zulako, o aitu in zion, norbaitek aitu zion o holakon bat eta, benga! Guri ez guri, txikiyak giñan, umiak giñan ta...

-Eta hori izeba hori, zer zan, donostiarra?

-Bai bai, Donostikua.

-Donostikua, hori ze pasa zitzaion, Donostian zentruan, ala nun bizi zan?

-Donostin, ez ez hua ez zan bizi, Altzan bizi zan, Altzan, Altzan bizi zan, bai.

Baiña bueno. Eta, [...] ona ez gogoratzia iya. Hoi gelditzen zaizu barrenen eta, ze pasa da ta: "Beira nola utzi diyoten, euskeraz iteagatik". Bueno.

5.101. Euskara batuaren sorrera eta h-a

- **Hizlaria(k)**: Urretabizkaia Bejarano, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-142/030
- **Iraupena**: 0:04:41. **Hasi**: 01:03:45. **Bukatu**: 01:08:26
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
 - Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak
 - Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua
 - Euskara » Euskararen egoera
 - Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
 - Politika » Euskara eta politika
- **Laburpena**: EAJko gehienak h-aren kontra zeuden, eta ezkerrekoak alde. Bere taldean Ibon Sarasolak eta Arestik markatzen zuten bidea. Batasunaren bultzatzaile nagusia Koldo Mitxelena zen, EAJkoa; gutxiengoa zen. Euskara batuak aurrera egiteko, hiru baldintza elkartu ziren. Francoren garaiko mitoak: euskaldunen arteko anaitasuna.

Transkripzioa

- PNVkoak zer ziren, h-aren kontrakoak edo ez zen hola?
- Gehienez bai, gehienez zan ezkerre eta progresistak h-aren alde, eta besteak h-aren kontra, bainon ez zan h-a bakarrik, klaro, h-a zan ikurra. Batzuk batasunaren alde, eta batasunak zeukan h-a Iparraldeko bat eredu gisa hartu genulako, lapurtera, lapurterak zeukalako... hartu genun... Ez, gaizki esaten ari naiz, zeatikan nik ez nuen... nik... Hor markatzen zuten bidea nere taldean Ibon Sarasolak eta Arestik, eta nik ez neukan iritzi propiorik. Neri iruditzen zitzaidan ondo beraiek esaten zutena eta ulertzen nuen euskarak ez zeukala irtenbiderik, batasun bat lortzen ez bazan. Bainon irizpide filologikorik edo linguistikorik nik ez neukan, eta orain ere apenas daukadan. Baina badakit hori lortu izan ez bagenu, ba, euskara galdua zala. Bainan zure erantzuna: hori hala zan. Bainan batasunaren bultzagile nagusia Koldo Mitxelena zan, eta Koldo Mitxelena PNVkoa zan. Orduan, horrek esan nahi du PNVn bazegola gutxiengo luzido bat ulertu zuena batasunik gabe akabo, bainon gero masa kontra zegon. Kontra zegon, hain zuzen, ezkerre alde zegoelako. Ez h-a bai edo h-a ez, zan ezker-eskubi burruka bat. Eta batasunak ein zun aurrera hiru baliabide suertatu zianian. Oaintxe ein det hitzaldi bat, oain dala hilabete eskas, Cervantes-en, Madrilen, eta honi buruz hitz egin det, horregatik daukat hain antolatua diskursoa. Oaintxe lan... prestatu dudalako, bestela ez, e. Bueltak eman behar izan dizkiot. Elkartu ziranean hiru baldintza: bat, batasunaren aldeko bultzatzaileen bultzada kulturala, ze literatura hor zegon, antzerkia hor zegon, bultzada kulturala hor zegon, ez beste inon; bi, Euskaltzaindiak, eta Villasante zan buru momentu hortan, Mitxelenaren eragiñez, ulertu zun batasunik gabe ez zegola zer egiñik; eta hiru, Franco hil ta gero, lehenengo erakunde demokratikoak, Garaikoetxearen gobernuak, PNV, bere egin zunian ere irizpide hori. Batasunik gabe ezin zuten funtzionatu. Ezin ziran euskalkiak... ez zegon irakaskuntzarik, ez zegon literaturarik, ez zegon ezer. Eta horregatikan, bai, PNV kontra zegon, ezkerre zentzu guztian alde zegon, bainon ez guztiz, zeatikan Mitxelena

PNVkoa zan, eta Garaikoetxea PNVkoa zan, bat, hautua egin zuenean batasunaren alde. Baina funtsean zan progresista eta atzerakoien arteko burruka bat. Mitoak dio, eta hori ez da kontatu, mitoak dio, Franco garaian: bat, guztiok giñala antifrankistak –Gezurra, zeatikan minoria bat giñan. Ni kontu hauetan hasi nintzanean, ez zegoen ondo ikusitta euskera eta istilutan sartzea, istilutan sartzea zalako, eta hobe zalako istilutan ez sartu, badaezpadan. Jendea oso eskamatua zegoen.–; eta bi, esparru horretan geunden guztiyon artean anaitasuna zala nagusi, danok bat Francoren kontra. Hori gezurra da. Bai gauza bat eta bai bestea. Gutxi giñan eta gure artean sekulako iskanbilak zeuden. Hori da nik bizi izan dudana realitatea.

- Gutxi eta banatuta.
- Gutxi eta banatuta. Eta ez banatua bakarrik, elkarren kontra; eta azken batean, uste det ez dala oso desberdina orain, momentu hontan, XXI. mendean gertatzen dena ere. Banaketarako eta elkarren kontrako liskarrerako joera hori ez naiz ni gai esateko nondik datorren, zer dan lehenengo, oillora ala arrautza, baiñon hori... hortan gera txapeldunak euskaldunak.

6. Herria, azpiegitura

6.1. Dantzara nora joaten ziren; Amaran, zirkoa

- **Hizlaria(k)**: Azurza Insausti, Roxita
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-001/024
- **Iraupena**: 0:03:15. **Hasi**: 00:48:53. **Bukatu**: 00:52:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Aldaketak eta arazoak
Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- **Laburpena**: Mutilak sagardotegietara, neskak ez. Paseatzen Igeldoko jolas parkera; gerra ondorengo dantzaldiak, igandetan. Ez zegoen dotore jantzi beharrik. Loiolara, Txomi eta eneara ere joaten ziren. Amaratik joaten ziren; etxerik ez zegoen orduan. Zirkua egoten zen Amaran.

Transkripzioa

-Eta, orduan e... mutillak sagardotegitara ere juten zian, ez?
 -Baiño gu ez giñan juten.
 -Zuek ez.
 -Ez, ez, gu ez giñan juten. Oain bezela? Ez, gu ez gea jun. Gu ez giñan sagardoteira juten.
 -Eta pasiatu-eta nun iten zenuten?
 -Paseatu? Monte Igeldoa ta.
 -Monte Igeldoa?
 -Monte Igeldoa. Hor, lentxio, [...] kaxkuan o, baten batek ezpaitetako pintura ematen bazun, han pintatu ezpaitak eta... Guk ez gendun izaten pinturaik baiño gu baiño aberastxeagoak zianak pintura hori izan iten zuen, ta /da/ hola ibiltze(n) giñan. Gaztiak. Gaztien kontuk. Geo dantzaa. Musika eoten zan Monte Igeldoa, e, gerra bukatu ta geo, e, kanpua, e.
 -Kanpua?

-Bai, oain, oain zeak ibiltze(n) dia... Asto, zaldi txikik o ze ibiltze(n) dia?

-Bai, hor e... pottokak edo.

-Potxokak o. Ba hor, hoi dana dantzako zeon. Musikakin.

-Hor, hor kanpuan iten zan dantza, e?

-Bai, kanpuan ite(n) zan dantza!

-Eta zuek juten ziñeten.

-Gu juten giñan.

-Hori, igandetan?

-Igandetan. Bai ba, astian ez gendun, ez genduken iñolako permisoik. Gue amak ez zigun uzten astian iñoa ere juten. Baiño jaiyen... baiño illuntzeako etxea, e! Illuntzeako etxea.

-Eta hor... dotore jantzita jun behar zan horra ala...?

-Uuum, "que va"! Normal, Jesus. Hua... zuk nahi (de)zuna, batzuk dotorexeo, bestek...

-Eta hemen inguruko jentia juten zan horra?

-Bai. Hemengo ingurukua, noski, bertan zeon ta. Txomin... bakizu Txomiñene nun don?

-Txomiñene? Bai, entzunda bai...

-Ba harea ´re jute(n) giñen gu dantza! Txomiñenea, Loiyola, baiño aurreago junda. Oiñez, e, oiñez.

-Oiñez hara ere?

-Amara? Amara oain do dana etxez beteta, e! Ordun ez zan /etzan/ bate etxeik! Gu Amarako biretxotik barrena jute(n) giñan Loiyola ta.

-Eta zer zeon han?

-Ez zeon /etzeon/ ezertxo ere!

-Ura? Padurak eta?

-Hemen, hemen [...] hola... bazen ura zeon tokik, baiño gu ez giñan bustitzen. Gu earki pasatze(n) giñan. Eta geo etortze(n) zian zeak, zirkuak. Ta zirkuak eoten zian Amara guzin. Oaingo Amaran zirkuik ez do /ezto/. Nun, nun jarri biha dezu /bihazu/? Amara ez dao /eztao/ ezautzeko ere morun! Amara ez do /ezto/... gu joaten giñenetik...

-Eta zirkua etortzen zanian han ipintzen zan.

-Han ipintzen zuen, Amaran.

-Amaran.

-Dana... aber zenbat gauza ekartzen zuen, ta dana betetzen zan! Amarako...

-Zirkora-eta jun ziñeten zuek? Juten ziñaten?

-Jo, bai, jun izandu gea. Jun izandu gea, bai.

-Eta ze, ze animalia edo zirkuan zer...

-Ba zirkuan elefantiak eta bueno, millaka. Milla klasetako gauzak, baiño gu ez gitz..., izugarritzko grazirik ez ziun iten.

-Ez?

-Baiño, baiño... Jesus, bueno. Zeak eta...

-Tximiñuak?

-Aidian ez dakit nundik barrena...

-Trapezistak.

-...ibiltzen zia eta. Guk dantza in ezker, kito, guk nehiko bagenun. Ta illuntzeako etxea justu-justu. Itotzen, korrika hor aldapan behetik gora leher inda!

-Garaiz iristeko etxera?

-A, bai, bai, bai. Garaiz etorri behar gendun etxea.

6.2. Beti auzoan

- **Hizlaria(k):** Amunarritz Andonegi, Jabier
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia - Sarasua Aranberri, Asier
- **Erref:** DON-003/004
- **Iraupena:** 0:01:18. **Hasi:** 00:03:33. **Bukatu:** 00:04:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
Herria, azpiegitura » Garraioak » Autoak
- **Laburpena:** Gutxi irteten zen Parte Zaharretik, izebaren etxera eta San Juanetako feriara. Haurrak bakarrik ibiltzen ziren kalean. Auto gutxi zeuden.

Transkripzioa

- Zure rekuerto ta oroitzapen guztiyak eta Parte Zaharrekuak dia?
- Bai, danak. Danak, Parte Zaharrekuak. Ni juxtu-juxtu ikasi nuen nere arreba bat ezkondu ta San Bartolome kalea bizitzea jun zan. Ta haren etxeako biria ikasi nuen Kontxan barrena ta pixkat zuzen... zuzen juten giñan, eta...
- Baiña bestela...
- Eta gero, gaiñea, hemen San Juanetan eta hemen feriyak eta jartzen zituzten. Eta orain, 'Plaza Centenario' ta Arabako Plaza o enparantza nahi dezun bezela [esan dizuten hortan] feriya jartzen zituzten. Ta haraiño juten'e bagenekigun.
- Baiña gutxitan ez?
- Bai. Ez giñan galtzen! Gaiñea, orduan trafiko gutxi zeon, eta usten ginduten... lasai xamar usten ginduten. Oain, berriz, haurrak ez dia /eztia/ bakarrik uzten. Ez dao /eztao/ uzteik.
- Hori da. Ta lehenoa bai?
- Lehenoa bai.
- Behin lau-bost urtekin...
- Bai, bai, bai. Gure gixa ibiltzen gian.

6.3. Antigua, auzo industrial

- **Hizlaria(k):** Alvarez Enparantza, Jose Luis
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-010/005
- **Iraupena:** 0:02:55. **Hasi:** 00:04:37. **Bukatu:** 00:07:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Donostialdeko lantegiak
Herria, azpiegitura » Garraioak » Beste garraio batzuk
- **Laburpena:** Antigua nolakoa zen, umea zenean. Lantegiak: Lizarriturri, Suchard, Ayala altzariak, El Leon. Bentaberri. Matia kalea, Erregezainen kalea eta Heriz pasealekua. Hondartza basatia eta Ondarretako kartzela. Igeldoko tranbia. Funikularra.

Transkripzioa

- Nolakoa zen Antigua zu umia ziñala?
- Ni umia nintzanian? Jo, ba, Antigua zan industri auzo bat. Osea, hori da lehenengo gauza. Han zeon: alde batetik zeon Lizarriturri, Lizarriturri-Rezola, jaboia-eta egiten zituna. Gero han zeon Suchard ere bai, han zeon Ayala muebleak... en fin, fabrikak. Kutz zan inportanteena, zerbezak, garagardoak egiten zituna.
- `El Leon´, ezta?
- `El Leon´, bai. Ta hori zeon, ba, Bentaberri onduan. Bentaberri onduan. Bentaberri... izena behintzat salbatu da. Eta hori zan. Orduan Antigua zer zan? Ba, guztiz auzo langille bat. Eta, hain zuzen ere, gero... Baiña hori zan Matia kalea eta Escolta Real. Hoiek zian benetako Antigua. Eta baita aldapa ere... eliza jeistean ateratzen zera "rraa" justu Txillardegira ateratzen ziñan, ezta? Txillardegi itxita zeon ta zeon [murru bat] bueltan. Eta, orduan, ba, ez dakit ze esan. Ba, hori da.
- Eta hondartza nolakua zan?
- Hondartza garai hartan oso hondartza basatia zan, ezta? Eta orduan, hor zeon kartzela, ez da ahaztu behar, e. Kartzela zeon justu Satrustegi daon lekuan, horren azpian [...] eta hor zeon kartzela. Bueno, gartzela. Eta, orduan, gartzela inguru hortan bazeon halako baimen... eztatik ofiziala ala ez ofiziala, baiño halako libertade haundiagoko leku bat. Eta, orduan, han ibiltzen zian diplomatikoak eta holako jendiak eta, bueno, beren kasa ibiltzen zian nolabait esateko, ezta? Eta bestia, berriz, bestia, ba, plaia zan, pues, bueno, gaur dana gutxi gorabehera: baratzetan, jardinetatik itsasora, parte hortan. Hor bakarrik, esaten dizut, gauza bakarra zan gartzela. Ta orduan gartzela [tranbia...]. Tranbia horrea allegatzian gelditzen zan gartzela aurrian, hor jeisten zian egunero emakumeak-eta presoei janariak ekartzera ta hola, ta hantxe gelditzen zan. Eta gero hor segitzen zun eta hortik pasatzen zan itsaso aldera eta segitzen zun funikularrera. Ez dakit, hori planoetan eta oso ondo ikusten da. Eta hor zeon pareta. Eta pareta hoietan, gaiñera, itsasoak batzutan jotzen zun, itsaso txarra zanian, eta badaude foto batzuk hor pareta puskatuak. Osea, kartzelako pareta puskatu zun itsasuak. Puska bat, e! Esan nahi dizut, jo iten zun. Klaro, hori tenisan onduan da, ezta? En fin, hori da.

6.4. Antiguako hondartza, tabernak eta dendak

- **Hizlaria(k):** Alvarez Enparantza, Jose Luis
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-010/006
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:07:32. **Bukatu:** 00:09:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
 - Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)
 - Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Aldaketak eta arazoak
 - Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
- **Laburpena:** Hondartza aerodromo moduan erabili zen, eta hipodromo gisa ere bai, baina berak ez zuen hori ezagutu. Tabernak: Bar El Avion eta Charola. Ezenarroarren alpargata denda.

Transkripzioa

- Eta hondartza aerodromo bezela ere erabili izan zan, ez?

- Hori lehenago, bai. Lehenago bai. Bai, lehenago. Hori jardiñetan. Hori zan "campo de maniobras" eta, ordun, e... bai, orduan, ba, abioiak jeisten zian. Baiño abioneta txikiak, e! Baiño bai, bai, egia da, izan zan. Eta izan zan hipodromo ere bai eta iten zian hor karrerak eta gauzak. Bai. Baiño nik ez det ezagutu hori, e! Hori lehenago da.

- Eta zuk ze taberna ezagutu zenitun han, Antiguan?

- Antiguan?

- Zu bizi ziñan lekuan inguruan.

- Bueno, ni bizi nitzan [gunean], hor gure inguruan, hola, bertakoena zalako, pues hor zeon Bar El Avión. Ubiriatarrak ziran. Eta hori zeon, ba, Matia... ez dakit zenbat, Matia 16 o 18 izango da. Pareak dia. Hori zeon. Ta gero zeon Bar Charola. Escolta Real eta Heriz izkiña hortan, hor zeon. Eta egon da nahiko berandu arte egon da Bar Charola. Zinea izan zan ere bai; zinea ematen zun. Eta hori ya, hortik aurrera zeuden ya Bentaberri aldeko tabernak eta gauzak. Baiño, bueno, ez zian... ez zian oso famatuak. Ez dakit. Ez naiz gogoratzen behintzat.

- Eta dendak? Gogoratzen zea nun zeuden?

- Dendak? Dendak ni gogoratzen naiz, ba, nere aitonaren laguna hango jabea zalako, Ezenarrotarrak. Osea, Rafa da Rafa Albisu Ezenarro, ezta? Rafa Albisu Ezenarro Mikel Albisuren aita, ezta? Ba, hor bazeon "alpargatería" deitzen zitzaion: Alpargatería Ecenarro, ezta? Ta hori zeon plaza... plaza-plazakoa, Antiguako plaza [...] ondoan, izkiña iten zun. Eta bai, hor zeon alpargateria hori. Eta, bueno, ni hortaz gogoratzen naiz, bai. Hola, dendak... gero dendak... ez naiz gogoratzen.

6.5. Gerra aurretik, festak Antiguan

- **Hizlaria(k)**: Alvarez Enparantza, Jose Luis
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-010/011
- **Iraupena**: 0:00:58. **Hasi**: 00:15:49. **Bukatu**: 00:16:47
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Eider
- **Gaia(k)**:
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- **Laburpena**: Gerra aurretik festak izaten ziren Antiguan. Ondoren, ez.

Transkripzioa

- Nolakuak izaten ziran?

- Jaiyak? Ni goatzen naiz gerra aurrian ba hoi oroitzapenak badet nik, ba, festa euskaldunak egon ziala, "o sea" gerra baiño lehenago e? Klaro, "o sea" hogeita hamasei baiño lehenago. Ta ni oso ondo goatzen naiz, festak nik ikusi ditut elizaren aurrian dantzariak, eta holako gauzak bai, hortaz goatzen naiz ni. Bai, festak euskerazkoak. Garai hartan, estatuto kanpaiña ta "en fin" PNV zan eta "en fin", bai, bai, hori bai. Oso ondo goatzen naiz ni bai hortaz.

- Erromeria egoten zan?

- Erromeria... Nik hemen ez zeon erromeriaik, ez naiz goatzen, ez.

- Eta gero hurrengo urtetan dantzarako tokirik edo bazan?

- Dantza iteko ya ofizialki nolabait?

- Ez dakit, edo bestela igandetan eta ez zan egoten musikarik?

- Ez naiz goatzen, ez, hori ez.

6.6. Portu kalea oso kale animatua da

- **Hizlaria(k):** Aizpurua Lete, Margari
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-013/002
- **Iraupena:** 0:02:33. **Hasi:** 00:02:32. **Bukatu:** 00:05:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- **Laburpena:** Portu kalean hazi eta bizi izan da beti. Beti egon dira taberna asko, horietako batzuk aipatzen ditu: 'Trabuko', 'Euskal bilera', Komunisten zentroa... Oso kale animatua da, jai guztien erdigunean dago. Dendak ere beti egon dira kalean. Baserritarrak Bretxan egon izan dira beti beraien jeneroa saltzen.

Transkripzioa

- Tabernak beti. Eta oain asko, [zaharrian].
- Eta zeintzuk ziran taberna ezagunenak lehen?
- Hemen tabernaik ezagunenak, hemen etxe honen /etxionen/ aurrian bat zan `Trabuko´ izena zuna, Manuel Agirre. Eta gero, gero, oain `Bernardo´ daon etxe hortan /etxiortan/ hor zan `Euskal bilera´. Eta `Euskal bilera´n gaiñian komunisten zentrua.
- Eta jende asko ibiltzen zan hor?
- Kale animatuba da oso. Ez dakit zeengatik, eo kaieako irteera dulako eo kaiek etortzen dan jendiak hemendik pasa bihar dulako. Erakutsiko dizut geo balkoitik. Hori gertatzen da, e! Ta Plaza Konstituziyua´re oso famosua izandu da /izandua/ beti, ta garai hartan´e bai. Ta biyen erdin nola baitaon. Oso da animatuba. Beira: tanborrerruak baldin badia, hemendik pasa gabe ez da gelditzen; txarangak baldin badia, hemendik pasa gabe ez da gelditzen; iñauteritako karrozak baldin badia, hemendik pasa gabe ez zaizu geldittuko. Eta guardiyak? nik ez dakit zuk nola pentsatuko dezun, baiño, badakizu, tipo haiek etortzen zianian, pelotazuak´e hemen izaten zian gehienak. Eta ertzaina bea´re bai. Ez naiz harritzen deitzen diyotena deitzia mutil gaztiak. Ez naiz batere harritzen.
- Orduan, dana ikusten da hamendik balkoitik?
- Bai, bai.
- Eta lehen dendarik-eta bazeon?
- Bai, komestibliak bazian. Aurrian bat eta hemen bihan beste bat, mutil zaharra. Bi komestible. Gero plaza bertaa itten da /ittea/ hemendik. Lidl ta Bretxako... baserritarrak etortzen dienak, berta-bertan itten da /ittea/ ba, plaza pasa ezkeo segittun.
- Eta jenderik egoten zan kaliau gauzak saltzen? Berdura-ta saltzen, edo arraiña...
- Han, Bretxan. Bretxan bai.
- Bretxan bai. Baiña hemen kale hontan ez?
- Ez, ez, ez. Gero beste bi komestible´re bai, hauntzixio, eskubikaldea, kai alde. Oaindak´e segitzen dute /segitzeute/.
- Eta alpargata sailtzaillerik edo...?
- Bai, kale hontan badao. Bai. Apreta saltzaillia kale hontan /kaliontan/ bertan badao. Honen gurasuak jarri zuen ta beak´e segitzen du oandik.

6.7. Trolebusen aurretik, tranbia

- **Hizlaria(k):** Azkue Iarza, Juan Joxe; Azkue Iarza, Seberiana
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-014/024
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 00:57:16. **Bukatu:** 00:58:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k):**
Herria, azpiegitura » Garraioak » Autobusak
- **Laburpena:** Tranbiak ezagutu zituzten, baina ez zuten erabiltzeko ohiturarik, Aieten geltokirik ez zuelako. Gerora trolebusak jarri zituzten martxan.

Transkripzioa

-Eta lehen tranbiak-eta, eote(n) zian?
-Seberiana: Tranbiak bai.
-Juan Joxe: Bai, hor... bai.
-Ta, zuek erabiltzen zenuten tranbia?
-S: Bai, bai, bai, bai. Donostira jun bihar gendunian, tranbian.
-Tranbian?
-J.J: Geo tranbiak kendu zian ta trolebusak jarri zian.
-S: Trena're pasatze(n) zan han e.
-E?
-S: Trena're pasatze(n) zan e
-J.J: Bai, trena bai, oandikan'e bai. Oandikan'e trena pasatze(n) da.
-S: Oandikan'e pasatze(n) da e, topu hoi.
-A, klaro! Eta hori, ez zenuten ohituraik trenian juteko?
-S: Eske ez zon paradik-eta!
-J.J: Ez, Añorga Txikin izate(n) zun parada.
-S: Ez zun paradik.
-Ya, ta esan dezu gero, tranbia ta gero, trolebusa?
-J.J: Geo, trolebusak jarri zituzten.
-Eta hori ze izate(n) zan, doble, bi solairukua, ala?
-J.J: E, bi solairukoik ez zian izan, Donostin bai ibili zian, bi solairukuak, Donostin bertan, baiño zerian, Tolosa ta hoik, bakarrekua. Ta birian pertxak o (...), klaro, argiyen indarrakin ibiltze(n) zian haik'e. Ta pertxak (...) ta haik subak!

6.8. Tranbia eta gero, autobusa

- **Hizlaria(k):** Altuna Etxeberria, Inaxi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-015/011
- **Iraupena:** 0:01:22. **Hasi:** 00:27:45. **Bukatu:** 00:29:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Herria, azpiegitura » Garraioak » Beste garraio batzuk
Herria, azpiegitura » Garraioak » Autobusak
Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
Baserrria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera

- **Laburpena:** Donostiara hasieran tranbian, gero autobusez. Martuteneko etxe gehienetan, zaldi-karroa. Autobus berezia zesterentzat.

Transkripzioa

-Nola etortzen zifiaten?

-Autobusian. Oaingo autobusa, zea Hernaniko gorri hoiyek? Ya bazebiltzan, nere garaiyan bueno, lehenbizi zeon, ez, lehenbizi-lehenbizi zeon tranbia, ateatzen zan Peñafiorida kaletik, hor zeukan basea o, zea tokiya irtetzeko, eta Peñafiorida kaletik atea, eta Hernaniaiño oain topua juten dan biri hortatik? Amara inguratuz, hortikan... Eta aurrenien ba, hori, ta gero ya laister ba jarri zan, autobus hoi, bai. Eta etortzen zan autobus bat, Martuteneen adibidez ba, etxe gehienetan zeon, zaldi-karrua, baiño ez dandandetan, eta Astigarraga ta, Hernani aldetik-eta etortzen zianak, bazeon kamioi bat, ba xesterentzako zana, zan hola kaiyola bat bezela, eta zitun apalak, bi aldietan, eta zan autobusa, baiño, jendian orde z ba xestuak jartzeko tokiyak zituna. Zea bai, autobus gorri hoitakua. Eta, bueno ba hori.

6.9. Semaforoak eta esnea

- **Hizlaria(k):** Altuna Etxeberria, Inaxi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-015/012
- **Iraupena:** 0:03:56. **Hasi:** 00:29:07. **Bukatu:** 00:33:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak
Baserrria » Baserrriko lanak » Herrira saltzera, erostera
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- **Laburpena:** Esnea ezkutatuta zaldi-karroan. Semaforoak jarri zituztenean gertatu zitzaiona.

Transkripzioa

-Zuk ezagutu dezu debekatutako garairik, ezin zana esnerik saldu edo...

-A, bai! Bai, bai.

-Ta ezkutuan...

-Bai, bai, ezkutuan. Ez dakizu behin ze gertatu zitzaidan! Ba... ni gogoratzen naiz ba zaldi karruan eta lehenbiziko eunak eta... bueno, lehenbiziko egunak, debekatutako lehenbiziko egunak eta manifestaldiak eta izaten ziran, ezta? Eta guk ba... han zaldi karruan juten giñan exerita. Zea, ohola bat zeon, asiento bat, aldetik aldera eta exerita juten giñan eta... geo gaiñian eramaten genun, bueno, azpin'e bai, eta gaiñian manta bat; negu partian, e, pixkat abrigatzeko ta hola. Eta gero ba honea etortzen giñanian ba aberiai gaiñian jartzeko're bai, zeatik pixkat igual izardituta o egoten zan eta hola. Eta azpiko manta hua ba baita ibiltzen zan ba zenbait gauza tapatzeko, exerita aulkiyan gaiñian zeukazuna. Eta behin, ba... egun haitan jarri zituzten semaforuak, bai. Eta nik... bueno, ni nitzan injenua xamarra, bai, malizi gabia. Beti esaten zidaten, e. Eta egun batian ba hor Legazpi ta bulebarreko kruze hortan ba zeon... ordun esaten zitzayon zeladoriak. Bueno, munizipala. Eta ya hasita zeuden zeak, egun haitan zea, martxan jarri zituzten semaforuak, eta nik baneukan zalantza: "Jendia pasatzeko, eta hoi... nola ote dia? Gorriya, berdia...". Neukan

honuntxaxio, oain Todo-Todo ta nola daude, zean, bulebarrian? Bueno, pixkat zeago... e, Victoria Eugeniako jardín aldero, ba hor neukan karrua. Ta jun nitzan semaforo... zea, kruzea, ta guardiyai galdetu nion: "Oiga, por favor me podría decir cómo es esto de los semáforos. ¿Cuándo tengo que pasar? Yo estoy con aquel carro, y no sé, no estoy segura... ¿Me podría decir, por favor?". Eta ez dakit nik esan zidan eo ez zidan, baiño hor dator zeladoriori nerekin tapa-tapa-tapa-tapa, karroa. Altxatzen dit manta, eta nik han bi edo hiru marmita, esnez beteta! Bueno, nere ama... Eta danak ez dakit, Miserikordia o Zorroagara o ez dakit noa eramaten zituzten esne haiek. Nere ama zeon puestuan, eta... Puestua genun, e, hiru nabe zian, buleba... zea, Bretxak zitun hiru nabe, hiru ate. Oain ere hor daude, ez? Eta ba erdiko nabian ba bertan, bertan. Jun nitzan, eta bueno, egun hartan ere zeee bronka! Oooo... "Zeiñi okurritzen zayo guardiyana jutia zuzenian, jakiñik hainbeste esne daukagula karruan, eta ez dakit zer eta badakit zer". Bueno, hori ez zait ahaztuko sekula!

-Ze in zizuten, kendu?

-Kendu! Jakiña, bai, bai. Eta kendu. Eaman zituzten, eta bueno.

-Isunik edo bai? Edo ez?

-Nehikoa bazan kentzia! Nehikoa bazan, bai... Uste det. Ez naiz gogoratzen biñipin isunik jarri zutenik. Eta holako... holako gertakizunak, bai.

6.10. Igandero mezara, Antiguara

- **Hizlaria(k)**: Zamora Malkorra, Juan
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-016/007
- **Iraupena**: 0:01:02. **Hasi**: 00:07:34. **Bukatu**: 00:08:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k)**:
Herria, azpiegitura » Garraioak » Autoak
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
- **Laburpena**: Igandero mezara, Antiguara, goizeko seietan, oinez. Autorik ez zegoen orduan, baina bide ona zuten.

Transkripzioa

- Lehen esan dezu mezetara ta jutén ziñetela.
- Bai.
- Igandero?
- Aitta... hoi ez zan /etzan/ falta. Hoi ez zaon /etzaon/ faltatzeik.
- Ta ze ordutan izaten zan meza?
- Meza, ba, gu Antigua jutén giñan ordun garai hartan. Ta asten zihar seyetan, eta....
- Goizeko seiretan?
- Ta ordubata arte. Ordu erditik edo hiru ordu laur... ordutan edo hola...
- Eta nola jutén ziñeten? Oñez elizara ala...
- Oñez, ordun ez zeon /etzeon/ bestik ezerre. Dana oñez. Automobillek etzeon ordun eta... bizikleta batematek baldin bazun eta... guk ez giñun eta oñez. Ordu laurden bateko biria edo hola hogei minutu.
- Eta eramaten zenuten oñetakoik gero aldatzeko?
- Ez.
- Ez?
- Etxian jantzita harekin.

- Batzuk esaten dute bestela...
- Bai, batzuk mendin bixi zianak eta toki txarretan ibili, bide txarretan...
Guk hortan suertia bagenu. Bire ona giñun.

6.11. Lehengo Anjel kalea eta Kai ingurua

- **Hizlaria(k):** Agote Aramendi, Mirentxu
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-021/002
- **Iraupena:** 0:02:42. **Hasi:** 00:00:53. **Bukatu:** 00:03:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura
- **Laburpena:** Parte Zaharreko Anjel kalean jaio zen Mirentxu. Lehen oso ezberdina zen, hasieran hiru etxebizitza egin zituzten bertan. Oso toki onean dago, akats bakarra igogailurik ez duela da. Kai ingurua ez da askorik aldatu, lehen jende gehiago aritzen zen lanean. Moila leihotik bertatik ikusten du. Lehen 'el barrero de la jarana' deitzen zioten, zarata, eta haserre asko izaten zelako. Arrantzaleak lehen oinutsik ibiltzen ziren.

Transkripzioa

- Hau nolakoa zan zu umia ziñala?
- Ba oso ezberdiña. Eske etxe hau /etxiau/ erosi zuten 3 bizitzakua nere aiton-amonak eta laugarrena zan ganbara. Hau. Eta, orduan, erosi zuten hiru eta laugarrenakin, ganbarakin, in zuten laugarrena. Baiño oso ezberdiña uste det. Eta ya gero, milla ta... el cincuenta, goiko bizitza in zuten, oseake, bosgarrena. Eta, orduan, seigarrena ere jarri leike, baiño oain ez [dute iten]. Baiño ez dakau patiyoi, ez dakau ezer, eta aszensorik ez, eta lekuik ez.
- Hori pena, ez? Aszensoriandako lekuri ez egotia?
- Uiii! Hori falta zaio etxe honei /etxionei/.
- Bai, bestela...
- Lekua oso ona da.
- Bai, portura... Bueno, kaia ikusten da.
- Dana.
- Argitsua...
- Bai, hoixe.
- Eta lehen hau, kai ingurua, nolakoa zan?
- Ba berdiña. Hemen aurrian ez zeon ezertxo're. Bueno, itsusiyaua zeon, zaharraua, eta ya aldatu zuten ta... hoixe.
- Baiña hor jende gehio ibiliko zan lanian oain baiño?
- Bueno, bai, jende gehio ibiltzen zan, eske arraia izaten zan hemen, eta oain askoz gutxiyo. Oseake...
- Oin ez da arraiñik iristen?
- Gutxi. Gutxi.
- Eta zuek hemendik dana ikusiko zenuten...
- Bai. Eta goizian ni jeiki naiz, ba, zortziyak ingurun jaikitzen naiz, eta zeozten txalupa batzuk hor moillan —bueno, ez, kanpon, [Kontxan]— eta txipiroitan, geldi-geldik.
- Eta hori, lehen'e bazeon ohitura hortako?
- Bai, gehio.

- Gehio?

- Gehio. Lehen deitzen ziyoten “el barrio de la jarana”, beti jaleok izaten zialako. “El barrio de la jarana”. Han, e? Baiño gu oso aparte bizi gea hortikan.

- Eta hor ze egoten zan, ba, jende asko beti kalia eta...?

- Bai, eta bronkak eta hasarretu bata bestiaquin ta... hola ibiltzen zian! Baiño oain ya ez dao; edukaziyo gehio. Oseake... Hori´re asko iten du / iteu/.

- Eta lehen jendia, bueno, esaten dute arrantzaliak-eta oiñutsik...

- Ibiltzen ziala. Bai. Eta oain zein ibiltzen da oiñutsik? Iñor ez.

- Baiña eroso ibiltzen ziala hola.

- Bai, pozik gaiña haiek! Ni behintzat ez [nintzake] asmatuko, e! Eske nahikua jarri [...] hanka bat, ya [behian] zerbait baldin badao sartzeko nere hanketan. Oseake...

6.12. Konstituzio plazako negozioak

- **Hizlaria(k)**: Arregi Altuna, Tere
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-023/003
- **Iraupena**: 0:02:28. **Hasi**: 00:02:59. **Bukatu**: 00:05:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)
Baserrria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- **Laburpena**: Konstituzio plazan farolak zeuden. Baserritarrek saltzera joaten ziren. Arkupeetan egoten ziren egunero; bakar batzuek zaldi-karroarekin joaten ziren bertaraino. Esne saltzaileak. Plazako dendak. Baroja inprenta.

Transkripzioa

- Eta hemen, Konstituzio plazan, zer zeon arkupetan-eta? Nolakua zan orduan?

- Arkupetak-eta berdin. Farolak zeuden argia emateko. Oain daude inguratua, ezta? Ba, lehen plaza erdiyan zeuden ez dakit zenbat. Ves? Gauza hoiak guziyak nere ahizpak argituko litzuke hobeto.

-Ez, baiña zuk esan gogoratzen dezuna ta lasai.

- Bai. Ta hori. Hori. Eta gero, zeak, baserritarrek etortzen zian saltzea. Nere garaiyan ya arkupetetan egoten zian, e? Aiuntamientuai zea bat emanaz. Ez dakit nola deitzen zaion.

- Baimen batekin edo?

- Baimena ez, dirua ere bai. Bai, bai. Eta hor egoten zian saltzen. Oain ez dakit zenbat urte.

- Baiña egunero?

- Egunero-egunero. Bai, bai. Ez zan feriya bezela, ez. Etortzen zian bere baserritatik honea saltzea.

- Eta nola etortzen zian, zaldi-karruan eta?

- Ba, zaldi-karruan bateonbat bai, baiñon bestiak ez dakit autobusian eo nola etorriko zian. Bai. Bateonbat bai honeaiño azaltzen zan bere zaldi ta guzi.

- Eta hemen ze denda edo ze taberna zeuden?

- Ba, tabernak... Zea, komestibles denda, bai. Hiru nik ezagutu ditut.

- Hiru? Hementxe bertan?

- Hemen. Hemen, e? Arkupeta hauetan. Zeatikan aurrian ez det behiñ'e... bakarrik fruteri bat, txokuan. Baiñon hori ya nahiko berri da, e, kendu zutela ta hori.

- Eta tabernarik-eta ez zeon orduan hemen?

- Bai, bai, tabernak... Ez... Zea ere bai, este... nola da hori? Esnea. Esnea saltzen zutenak ere bazian. Arkupetetan, e? Vamos...

- Arkupetan. Esnedunak?

- Esnedunak? Esnedunak denak seguruasko baserritarrak, baiñon denda ere bai zegon, este... esnia saltzen zutena.

- Eta inprenta bat ez zeon hemen?

- Aurrian. Aurrian, bai. Baroja. Baroja deitzen zana. Egondur dia bi Baroja-k. Eta batian jartzen zun "Esta es si no otra la primitiva casa Baroja", zeatikan biak, ez dakit, Baroja... ez dakit nola zian, baiñon bi Baroja zian.

- Bi Baroja. Orduan, kopetentzia zeon hor?

- Bai.

6.13. Antiguako sagardotegiak eta negozio batzuk

- **Hizlaria(k)**: Berasategi Etxeberria, Pepi
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-024/006
- **Iraupena**: 0:01:45. **Hasi**: 00:11:35. **Bukatu**: 00:13:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Aldaketak eta arazoak
Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)
- **Laburpena**: Sagardotegiak, Illarraberri aldean. Sagardo garaian Casimiro, Matia kalean. BBV dagoen tokian, mertzeria handi bat zegoen eta tarteka sagardoa ere izaten zen han. Ventura okindegiaren tokian Aldaba erretegia dago gaur.

Transkripzioa

-Eta, sagardotegirik bazeon, hemen?

-Sagardotegik? Hemen? Illarraberri aldean izaten zan hoi gehiyo, o sea hoi ya, pixkat apartatubaua. Bai han, han hola izaten zian, 'únicamente' hemen izaten zian txandaka bat hemen Matia kalean Casimiro, baiña izena sagardoteiyana ez naiz goatzen, baiño hola epoka ateatzen zanian, bee txandetako ta zeo hoi're ba, izaten zian. Eta goatzen naizena da gaurko eunian Banco Bilbao y Vizcaya, uste det hor'e izaten zala, eta ume bastante koxkorra nitzanian, [...] haundi-haundi bat eoten zan hor, ta justu goatzen naiz harrena [...] haundi-haundi bat. Eta geo jarri zuen, esto materialak eta, 'central de materiales' e jarri zuen, ta hua're ba kendu in zuen, ta tarteka tarteka ba sagardua're, hor'e eoten zan. Urtian behin o bi aldiz o, izaten zan. Eta besteik ba momento hontan ba, 'únicamente' gaurko eunian ba... Geo Panadería Ventura, hua're goatzen naiz, ta gaurko eunian ba ez du existitzen, existitzen du Asador Aldaba, gaurko eunian.

-Lehen [...] zegon tokian?

-Bai, bai. Hor, beak iten zuen dana. Hor beak ogiya in ta ogiya saldu ta, danak hor iten zuen, ta geo klaro, banatu're iten zituen. Hoi ta, besteik, momentu hontan...

6.14. Lehen bidaia handia, Bartzelonara

- **Hizlaria(k):** Lasarte Dorronsoro, Maria Lourdes
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-027/040
- **Iraupena:** 0:01:59. **Hasi:** 01:07:56. **Bukatu:** 01:09:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Agirre, Eli
- **Gaia(k):**
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak
- **Laburpena:** Donostiatik ez ziren oso urruti joaten: Lasartera, Andoainera... Behin Bartzelonara joan zen izebarekin, dendarako telak erostera, trenean. Gurasoak Bilbora joan ziren ezkon-bidaian.

Transkripzioa

- Zuek, Donostiatik irteten ziñaten?
- Ni, ordun atera nintzan, orduntxe, atera nintzan, bai.
- Orduntxe, eta inguruko herrietara ere zer, ezertara?
- Bueno, Lasarteaiño ta Hernaniraiño, ta hemen inguruan bai, baiño hemen etxen. Bartzelonara izebakin, jun nintzan, bai, eta zan gaiñea, esan dizut bi ahizpak zutela, denda, tela-denda. Bueno, uniformeak eta zittuztela. Eta ordun, ez zeon erosteik hemen telarik, eta hola Bartzelonan egiten zittuzten. Eta izeba jun zan, erosketak, bea, oso garbosa eta fuertea zan gure izeba, eta beakin biaje bat ein nun, bea Bartzelona jun zan telak eta erostea ta beakin in nun biaje hori. Beai lagundu, jun-etorria.
- Gauza haundiya izango zan, ez, biaje hori?
- "Hombre", bai, pues bai, bai. Neretzako izan zan oso...
- Trenian jun ziñaten?
- Bai, trenen. Trenen jun, ta han bere erosketak egin, fabriketa ta juten zan, hua oso "decidida" ta zan izeba. Ta fabriketa ta juten zan bea, ta gizonetzkuakin ta hola, zeatzen zun, "de tú a tú" esaten dan bezela. Hori da lehenbiziko biajea, lehenbiziko biaje, irteera hori izan zan. Baiño beida, hor ere ze aldaketa izan zan. Gu ordutik honea ai gea esaten, e? Baiño "por ejemplo" nere gurasoak ezkondu ta biajea in emen zuten Bilbora. Pues beida, ta zeuden hoiek "pues eso" ezkon biajea Bilbora.

6.15. Zubieta kalea nolakoa zen II

- **Hizlaria(k):** Alava Zumalakarregi, Martina
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-037/005
- **Iraupena:** 0:02:42. **Hasi:** 00:04:30. **Bukatu:** 00:07:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
Aisia » Taberna giroa » Hotelak eta pentsioak
- **Laburpena:** Kaitik arrainarekin Zubieta kaletik pasatzen ziren. Tranbia handik pasatzen zen. Orly hotela dagoen tokian alhondiga zegoen

lehen. Biarritz hotela ere gertu zegoen. Londres, Continental eta Niza hotelak ere bazeuden. Kotxe gutxi zebilen, eta lasaia zen.

Transkripzioa

- Kaitik?
- Bai, kaiatik pasatzen zien kamionak gabez arraia ematea. Eske kalea zan oso diferentea oindik.
- Eta tranbia hortik pasatzen zan?
- Tranbia pasatzen zan... tranbia ez dakit nundikan ertetzen zan, Boulevardetik ertengo zan. Bai, Boulevardetik. Eta pasatzen zan tranbia Antiguora juteko. Zeren bi tranbia: Monte Igeldo ta Bentaberri.
- Eta zuek jaio zineten villak bazun izenik?
- Ez, gu jaio giñen villetan ez, atzeko etxeetan. Kalle Zubieta da kalle bat... hau da Kontxa ta hau da kalle Zubieta. Ta Kontxaa ematen duen etxek beste aldetik zien etxe txikik, etxe... familiko etxek.
- Bai, villak, ez?
- Bai.
- Eta gero ya zuenak.
- Eta gero gure kalea bi espaloi besteik ez zien han goien. Kalle Zubieta hasten zan Hotel Londresen paren, baiño han zeon etxe bat bakarrik. Eta gero zeon oain Hotel Orly daon tokien zeon alhondiga. Alhondiga badakizu zer dan?
- Baiña hori arraiantzat eta?
- Ez, ez, zan ardok.
- Ardok?
- Bai, edarie uste det bakarrik ibiltzen zala. Zan edifizio haundi bat, nola esango nizuke? Estilo... [lehen] Bretxa zan bezela, harrizko etxe bat haundie, ate haundikin, eta han zeon alhondiga. Pixkat beheraxeo zeon Hotel Biarritz, baiño hure ez zan ya tokatzen kalle Zubieta, zeaittio hor kalea okertu itten zan.
- Orduan, hor hotel asko zeuden.
- Bai, zeon... zeren Hotel Londres eta Continental, ni jaio nitzenen nik han betittik ezautu dittut. Hotel Niza´re bai. Hotel Niza zan Biarritz-kon jabe berena. Eta Hotel Biarritz zeon pixkat beheraxeo, ya kalea ez zan eitten, eske hor zeon plaza txiki bat zeon erdin. Oaiñik ala dao. Eske zan kale bat bastante ze gutxikin, bizi gutxikin. Kotxek oain daren bezela ez zien izaten, oso alek zien. Eta kale hartan, gaiñea, negun jende gutxi bizi zan, bizi giñen.

6.16. Groseko lanbideak

- **Hizlaria(k)**: Tolaretxipi Lizarralde, Miren Josune
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-044/052
- **Iraupena**: 0:01:36. **Hasi**: 01:15:35. **Bukatu**: 01:17:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Eider
- **Gaia(k)**:
 - Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
 - Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak »
 - Debabarreneko lantegiak
 - Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)

- **Laburpena:** Aroztegiak. Ikazkinak, San Frantzisko kalean. Portaletan, zapata konpontzaileak. General Artetxen, alpargata lantegia. Fideo lantegian, emakumeak. Tabakalerako lana; ondo irabazten zuten.

Transkripzioa

- Esan dezu arotzak zeudela asko, aroztegiak?
- Aroztegiyak, gero eraman zituzten denak kanpora, ba hor Hernani, Astigarraga...
- Eta ikazkiñak eta, bueno...
- Ikazkiñak ere baita bazeuden, hemen'e. Beste kale hontan, San Francisco kale hontan ere, klaro, etxe habek berriyaguak dira, hemendik gora, ta hoiyetan zegon ikazkiña'e baita. Ta hori dena bota zuten ba etxiak iteko, ta lantegiyak bialdu zituzten kanpora.
- Eta zapata-konpontzaileak eta ere egon zian?
- Bai, portaletan'e bai, egoten zian.
- Portaletan, lanian? Eta kalia? Ez.
- Kalia ez, baiño portaletan hemen San Franciscon nik ezagutu nun. Eta beste kale hontan ere bai.
- Eta orduan erabiltzen zian, ze erabiltzen zian, alpargatak eta?
- A, zegon hemen'e baita, General Artetxeko orain esan dizuten numero hontan, lehen ez zian numeroak, hor zegon alpargateri bat, fabrika.
- A! Fabrika e? Eta zer zeuden hor lanian, emakumeak ala gizonak?
- Ba ez dakit emakumeak lana egiten zuten. "Fábrica de fideos" 'e baita zegon hemen nunbait, ta hara joaten zian emakumeak. Ta gero ba Tabakalerara. Joera asko zegon, ba, Tabakalerako lana zan...
- Zigarrerak?
- Zigarrerak zian bitxiak, ondo irabazten zutenak eta...

6.17. Gaztelubide kalea

- **Hizlaria(k):** Andonegi Uranga, Manoli
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-077/002
- **Iraupena:** 0:00:48. **Hasi:** 00:02:25. **Bukatu:** 00:03:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- **Laburpena:** Manoli Gaztelubide kalean jaio zen. Inguru hori lehen eta orain berdintsu dagoela dio.

Transkripzioa

- Hor, Gaztelubide kale hontan, inguru hontan zer zeon? Zu umia ziñala, nolakua zan?
- Ez, ez, hori oain bezela dao.
- Berdin-berdin?
- Berdiña dao. Zu juten zea Santa Marina ta ezkerrian ikusiko dezu / ikusikozu/ eskaillerak. Eta gero soziedadia, etxetxo bat oso polita. Bai. Oso txoko polita da. Ta gero bidia Gaztelura juteko.
- Eta hor lehen ze tailler eta zer zeon inguru hontan?
- Ez, ez, hor taillerrik ez da egon hor. Hor soziedade bat eta gehio ez. Hor taillerrik ez. Gero hortikan sartzen zea goian Gazteluan. Bai. Pasadizo bat dao polita. "La subida al castillo" deitzen da hori erderaz.

6.18. Zalgurdiarekin barazkiak eta loreak saltzen

- **Hizlaria(k):** Anza Uranga, Juan Kruz
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-078/004
- **Iraupena:** 0:02:21. **Hasi:** 00:05:33. **Bukatu:** 00:07:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Herria, azpiegitura » Garraioak » Autobusak
Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
Herria, azpiegitura » Garraioak » Beste garraio batzuk
- **Laburpena:** Autobusa ere izaten zen lehen. Zalgurdiarekin ibiltzen ziren barazkiak, loreak eta esnea saltzen arreba eta ama. Loreen artean larrosak, krabelinak eta beste hainbat saltzen zituzten.

Transkripzioa

- Ari ziñen esaten autobusak lehen ez zirala oingo bezela...

- Bazian autobusak, baiño goizian bat, eta geo eguardin bestia ta arratsaldian bestia. Hoi hobeto esango dizu Manuelek. Hoi memori onekua hoi; nik ez dakat memori ona, baiño... Oain bai, oain autobusak... bueno!, pasatzen da /pasatzea/ hemen nahi deun ordutan autobusa.

- Baserritar asko juten zian autobusian?

- Bai, berdurakin ta, hola, urruti [zeatara]. Ta beste batzuk, berriz, gu zaldi-karruakin juten giñan lehenbizitik, ta geo automobilla. Aitak erosi zun automobil zea bat ta automobillakin. Baiño...

- Zein juten zan zaldi-karruan?

- Zaldi-karruan? Arreba ta ama. Ta geo, gu ezkondu giñanian, ya orduan ya kotxia... Karmen! Zu jun al zea zaldi-karruan behiñ'e plazaa?

- Karmen: Gutxi.

- A! gutxi. Zerbait bai. Urte asko [dira]. Bai, baiño ez. Ama juten zan ta aita're beakin. Ta geo arreba ibiltzen zan. Hua oso ona zan zaldi-karruakin. Esnia eman kalea ta berdura pixkat zana're bai ta loria're bai, loria asko iten genun.

- Ze lora?

- Loria danetatik: klabeiñak eta arrosak eta reina margaritak eta... Gero Santu Guztietakuan koronak iten genitun. Ez genun ezer zea, e? [Zan] kontuik ez zun ematen. Baakizu, danak juntatzen giñan, gero kanpoko anaien lagunak-eta etortzen zian, ta egunak aurretik igual zortzi egun lehenuo preparatzen, baakizu, armazoiak eta geo ta... Baa! Atzenian "cuentas de numeros redondos"... Baa! oso...

- Lan asko ta diru gutxi.

- Bai, bai, diru gutxi. Oso zea. Gero ya atzeneko urtietan utzi in genun. Baiño oain dala... bai, klaro, urtiak; 14 ya basarritik atera giñala in zitun Eguarri egunian. Aurten Eguarritan 15 urte atera giñala baserritik eta oain ya loreik-eta ez. Nik oan balkoiyian jartzen ditut /jartzeitut/ zea, pipar txikik eta tomatiek eta marrubik eta... hola. Andriak geraniyuak kendu in bihar ditula /inbiittula/ ta oain jarri dittula ta hola ibiltzen gea.

6.19. Feriara Hernanira, autobusez edo zaldi-karroan

- **Hizlaria(k):** Durandegi Lazkano, Felix
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia

- **Erref:** DON-086/007
- **Iraupena:** 0:01:21. **Hasi:** 00:10:32. **Bukatu:** 00:11:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
Herria, azpiegitura » Garraioak » Autobusak
Herria, azpiegitura » Garraioak » Beste garraio batzuk
Baserrria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- **Laburpena:** Feriara autobusez joaten ziren Igaratik Hernanira, ostegunetan. Baserritarrek joaten ziren. Zesterak autobus gainean. Zaldi-karroan ere joaten ziren, landareak erosi behar zirenean.

Transkripzioa

- Ba, autobus bat ateatzen zan hemen Igarako inguru... auzoko Igaratikan ateatzen zan autobus bat. Autobus berezi xamarra. Baserritarrek bakarrik ibiltzen zittun autobus bat zan. Eta ostegunetan, feria Hernania juten zan. Eta hemen etxetikan gertu Inpernu edo deitzen genion etxe ondo hortan gelditzen zan, eta jun-etorriya, ba, autobus horretan iten zan.

- Eta baiña han zerbait erosi ezkerro autobusian ekartzeko geizki ez?

- Ez. Esan dizut /esateizut/ baserritarra... xexterak edo deitzen zioten zea... ontzi handi batzuk ibiltzen zitun gaiñian, eta eskaillera bat zeukan atzian o saihtzian. ta handik iyo gora ta handik jaitzi. Azkenian, ba, bueno zekor bat edo txerri bat erosten ez bazenun behintzat, ba, autobusakin moldatzen ziñan edo bestela, bueno ba, zaldi-karrua. Horrekin jun-etorriya ta ez dakit ba landare... aldatzeko landaria behar zanian edo ez dakit ba... tomate edo porru edo holako gauzak bihar zianian, ba, bueno... zaldi-karruan bertan ere bai. Segun ze epoka, ze giro itten zun, ze egokitzen zan.

6.20. Arjel Etxeberri bota egin zuten

- **Hizlaria(k):** Anabitarte Ezeiza, Bernardo
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-089/033
- **Iraupena:** 0:00:57. **Hasi:** 00:43:48. **Bukatu:** 00:44:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Aldaketak eta arazoak
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- **Laburpena:** Arjel Etxeberri baserrria nola galdu zen. Bidagor plana. Intxaurrondon baserri mordoia bota zituzten. Metro koadroa 40 pezetara.

Transkripzioa

- E baserriya Arjel...

- Arjel Etxeberri...

- Arjel Etxeberri hori noiz e... noiz desagertu zan? Edo nola galdu zan?

- Nola kendu zuten?

- Bai.

- "El Plan Bidagor". Eztakit zenbat basarri bota zuten hor. Denak! Guardia zibillak etorri... atetikan ganaua ateatzen eta bestetikan basarriya botatzen. "El Plan Bidagor" Francon denbuan ordun... bota zuten... eztakit

zenbat basarri bota zuten. Mordoxka bai.

- Hogeita piku. Hogeita...
- Ba, dena. Erriyua, erritxulo bat zen [...] ta handikan Intxaurreondo bitarteko basarri guztiyak fuera!
- Nahi ala nahi ez kanpora.
- Ordun, zan "El Plan Bidagor". Ordun terrenuak "cuarenta, cuarenta pesetas el metro cuadrau y a la calle. El que quiere piso a Bidebieta 1 allá en los... en la paz. La paz". Hara.
- A bai e?
- Ta ordun osabak Intxaurreondo billatuazi zun [...] ta basarritikan billa juan giñan.

6.21. Intxaurreondon desagertutako baserriak

- **Hizlaria(k)**: Anabitarte Ezeiza, Bernardo
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-089/035
- **Iraupena**: 0:01:27. **Hasi**: 00:45:07. **Bukatu**: 00:46:34
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k)**:
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Aldaketak eta arazoak
Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- **Laburpena**: Intxaurreondon desagertu ziren baserrien izenak esaten ditu. Arjel Etxeberri nola bota zuten.

Transkripzioa

- Arjel Etxeberri ta zer baserri gehiyo zeuden lehen orain ez daudenak / eztaudenak/?

- Hemendikan, kanposantutik jun ta gora zauden Tuniz, Tuniz-berri, Baratzategi, Otsoki, Arrues, Arjel, Arjel Haundi, Arjel Txiki, Basotxiki, Sagastieder... Lizardi, Fabrika basarriya baten izen du... Fabrika... zenbat basarri. Dena bota zituen.

- Ta ze fabrika zeon ba?

- Basarriya bat izena zuna Fabrika.

- A...

- Hue Herrerako birian zulu... Casa Fabrika esaten zioten.

- Eta zuen hori re Arjel horrek e...

- Fuera. Dena bota zituen. Geo, aurreneko... terreno hoitan in zutena gure osaben ta terrenon, basarriyan "la barraca de la guardia civil". Hantxe in zuen. Ta geo handik gora... denbora askuan in gabe, in gabe, in gabe... Etxian unian platano haundi bat zeon basarriyan aurrian... hua azkenenkua bota zuten "que si que no hacer...". Gau batian juan zian, zuhaitza moztu zuten hala "pa' hacer otra casa". Ta goiko aldian, alkaziak eta dena, dena... fuera! Dena fuera bota zuten!

- Ez baserri, ez txori ez ezer.

- Ez, ez, ezer ez ya...

6.22. Bizikletan enkarguak partitzen

- **Hizlaria(k)**: Anabitarte Ezeiza, Bernardo

- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-089/046
- **Iraupena**: 0:00:38. **Hasi**: 00:59:20. **Bukatu**: 00:59:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k)**:
Herria, azpiegitura » Garraioak » Bizikletak eta motorrak
- **Laburpena**: Lehen, auto gutxi. Tranbia. Bizikletan enkarguak partitzen.

Transkripzioa

- Eta lehengo... lehen e berebillak eta gutxi egoten ziran.
- Jolin.
- Eta...
- Lehen...
- Hemen tranbia ta... ez? Zeuden...
- Hemendik pasatzen zan tranbia.
- Hemendik pasatzen zan?
- Bai, hemendikan tranbia. Ta hemen enparguak hemen partitzen txirrindekin ibiltzen giñan, eta orduan ibili bihar izaten zan kontuz zeatikan e... pasatzen zan trena, tranbiak ta aurreneko baten perrille pasatzeko eta ez paezun trabeska pasatzen... hola kostau hartu ezkeo perrilla sartzen zan barrenen ta apapa! Lurrea! Jolin, ni ta... hemen barrena. Ta gañea, pasatzen zanian mobilla, botillak klin-klin-klin moitu izaten zian. Moitu harrenkin ta...
- Bai?

6.23. Udatiarrak ikustera zezen plazara

- **Hizlaria(k)**: Goenaga Barrena, Xabier
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-094/041
- **Iraupena**: 0:01:34. **Hasi**: 01:30:25. **Bukatu**: 01:31:59
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Herria, azpiegitura » Garraioak » Beste garraio batzuk
Aisia » Oporrak
- **Laburpena**: Udatiarrak etortzen zirenean, giroa aldatu egiten zen. Kotxe gehiago egoten zen. Zezen plazara oso dotore joaten ziren udatiarrak eta jendea haiek ikustera joaten zen. Zalgurdiak ezagutu ditu baina gutxi.

Transkripzioa

- Turista asko etortzen zan udan, ez? Madrildarrak eta zaragozarrak eta...
- Bai, bai.
- Eta giroa aldatu egiten zun horrek? Dotorego ikusten zan jendia?
- Baiña beste mundu bat zan, ez? Haiek bere erara ibiltzen zian ta, bueno, bazeuden donostiar batzuk beti, ba, haien inguruan ibiltzen zianak. Baiña... Bueno, asko aldatzen zan Aste Nagusiyan-ta, zezenetaa juateko jende guzti hori ibiltzen zan... Kotxe pillla ekartzen zuten. Ordun oso gutxi zeuden ta hoiek been kotxiekin-ta etortzen zian. Ordun zezen-plaza, lehengo zezen-plaza... Bueno, oaingo...
- Txofrekon?
- Txofreko zezen-plazara, ba, bueno, hori zan espektakulo hutsa. Jendia

juaten zan ikustea nola zezenetaa zijuaztenak nola zijuazten.

- Eta zuek ere juten zineten?

- Ni orduan gaztia nitzan, baiñan gogoratzen det, bai, bai, bai. Eta Parte Zaharrera. Jakin toreruak-edo zeudela ez dakit ze fondan edo ez dakit nun ta ia handik nola ateatzen zian ta.

- Ta zaldi-karrotan juten zian ala ya automobilletan?

- Automobilletan. Bai, bai, bai.

- Lehengo automobil...

- Bai, bai, bai. Nik zaldi-kotxiak ezagutu ditut Donostin, baiñon gutxi. Baiño oaindik bazeuden. Ni Amaran bizi izandu naiz ta han inguruan bazeuden zaldi-kotxe... jendian kotxe hoiek zituztenak, eta han, etxien bajuan, zalduak gordetzen zituzten.

6.24. Rezola lantegiko etxeetan jaioa

- **Hizlaria(k):** Ormazabal Izeta, Andres
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-097/005
- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 00:04:49. **Bukatu:** 00:06:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak »
Debabarreneko lantegiak
- **Laburpena:** Ama neskame egon zen Lasarten. Aita Argentinara eramane nahi zuten familiakoek, baina ordurako nobioak ziren, eta ez zen joan. Añtilda;orga Txikira joan ziren bizitzera, Rezolak langileentzat egindako etxeetara. Giroa erdalduna zen.

Transkripzioa

-Neskame zeola, urte askotan, Lasarten, ta hori in zun, ta geo gureana, gure aita zan gaztena, [...] a la Argentina, ta etorri zian handik, hara eramatea, ta ez zun nahi jun, nobiyo zan ta, ta ama ez zun nahi jun, ta hemen geatu zan. Ta geo zeon, neskame eondu zan, meikukin Lasarten.

-Neskame.

-Eta, nolatan etorri zian ba hona, Añorga Txikira, lanera?

-Karo, honea fabrika, ta hemen jaiyo in giñan, hemen zeatu giñan ta, danak.

-Eta hemen hauek etxe, zuk esan dezun bi etxiak ze ziRan, fabrikaren etxiak zian?

-Langilliak!

-Langillienak?

-Langillienak, etxiak zian fabrikanak.

-Eta nolakuak ziran etxe hoiek, oso haundiyak ziran ala...?

-Bai, hemenguak bai haundiya zan baiña... hemengua, hamabi famili. Ta han sei, bestian, etxe hoitan.

-Eta familiyak nunguak ziñaten, zuek...?

-[...] hemen jende kastillanua asko zan, fabrikan etortzen zian lanea ta, kanpotik-eta,

-Eta, kalia-eta, ze giro zeon, euskeraz hitz egiten zan, ala...?

-Erderaz dana!

-Keba, erderaz dana, dana erderaz.

-Dana erderaz?

-Eskolan ta dana, dana erderaz.
-Dana erderaz, betidanik.

6.25. Kanilako ura eta komuna

- **Hizlaria(k)**: Goikoetxea Maiza, Ramoni
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-103/030
- **Iraupena**: 0:01:12. **Hasi**: 00:51:48. **Bukatu**: 00:53:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- **Laburpena**: Kanilako ura noiz jarri zuen anaiak, bera ezkondu ondoren. Iturrira kalderarekin, ur bila. Komuna nolakoa zen.

Transkripzioa

-Orduan, kanilleko, kanillako urik ez zenuten.
-Kanilleko urik ez, ez, ez. Ez, geroa, gero bai.
-Nora...?
-Geroa, oain dala urte batzuk, ni ezkondu ta handik geroa anaiyak...
Igeldon barrena o ekarri zun ura etxea. Bai.
-Aaaaa. Eta orduan zu umia ziñala-ta, iturrira. Eta nora jutun ziñaten ur
billa?
-Kalderakin. Bai ba. Kalderakin.
-Eta ur billa, janariya prestatzeko, garbitzeko...
-Daneako.
-Daneako?
-Deneako. Komuneako... Deneako.
-Eta komuna Nolakua zan?
-Behiyakin ta /da/ denakin.
-Komuna nolakua zan?
-Komuna? Eseri-alkiya bagendun ta, bere atiakin. Ate txikiyakin ta /da/ iña
zan, ta zea zun: goitikan behiyan...
-Alaba: simaur pilla.
-Simaur pilla ez, pixa zulua. Ta txuxen hara jutun zan.
-Ikuilura jutun zan.
-Ikuillua, ikuillua, bai.
-Eta ze zekan, tapa edo...?
-E?
-Ze zan, egurrezkua, kumuna?
-Egurrezkua.
-Eta bazekan...
-Egurrezkua ez. Atia bai, baiña bea ez. Holakua zan.
-Holakua ?
-Bai, Roca, be tapakin.

6.26. Familia; aita Ameriketan ibilia

- **Hizlaria(k)**: Sarriegi Asteasuinzarra, Asentxio
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia

- **Erref:** DON-105/004
- **Iraupena:** 0:02:27. **Hasi:** 00:04:00. **Bukatu:** 00:06:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Aldaketak eta arazoak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- **Laburpena:** Neskamea eta morroia zituzten. Lau anai-arreba ziren. Ama Mateo baserrikoa zen, eta aita bertakoa. Altza herria zen, eta Gartziategiraino iristen zen. Amona etxean bizi zen. Aita Ameriketan egon zen hamabi urtean. Izeba ere bai.

Transkripzioa

- Gu izaten giñan ordun, guk beti neskamia eta morroia izateko zea deu, kanpoko jendiak, eta, gaiñea, etxian lau-anai-arreba.
- Eta gurasuak nunguak ziran?
- Gurasua, aita, hemengua.
- Eta ama?
- Ama Mateo basarrikua.
- Orduan, ingurukua?
- Bai, bai, poligonuan dao etxe hoi, Mateo hoi, [mataderako] hortan.
- Eta orduan hau, Altza, herriya zan, ez, zu jaio ziñanian?
- Bai, ta hau, gaiñea, gaur baiño haundiyo. Oain zea asko dauka kendua Astigarragak hor, baiño lehen, jolin, hor Gartziategi sagardotegiraiño, Astigarragan toki askon sartzen zan.
- Eta hemen aiton-amonak eta zuekin bizi ziran?
- Bai, nik... aitona ez naiz gogoratzen baiño amona bai.
- Amona bai. Zer zan, aitan ama?
- Aitan ama, bai. Eta orduako beste aitaren arreba batekin basarriyan ezkondata jarriya zeon, ta aita in zan Ameriketaa jun. Eta Ameriketatik etorri zan hamabi urte pasa ta geo eta geo ama izan gendunakin, hasi zian, eta gure aita hoi geratu zan basarrin eta lehen zeona kanpoa jun zan.
- A bai? Orduan, aldaketa...?
- Bai, aldaketa izan zuen, bai.
- Eta bestia nora jun zan?
- Bestia jun zan Pasaiko goiko alde hortaa, Iparragirre edo.
- Eta zure aita Ameriketara nolatan jun zan, ba?
- Bueno, garai haitan, badakizu, hemen lan gehiyegiik ez zuen izango eo, bizimodu zea izango zan, zeatik beste izeba bat´e —amen ahizpa bat— bazan han Ameriketan ta han ganauakin ta esniakin jarri ta. Jendiak esaten zun gero harritzekua zala harek eginda zaukan klientelakin handikan nola bueltatu zan honea, baiño gauzak hola tokatutzen dia nunbait.
- Eta ez zitzaion damutu ez bueltatzea ala...?
- Ez, ez.
- Berak nahi zulako etorri zan?
- Bai, bai, bai. Etorri zan ta ezkondu zan nunbait. Joateako igual zaukan aixkidia zeatua edo, ez dakit. Ez dakit hori, baiña.

6.27. Komuneko paperik ez

- **Hizlaria(k):** Larzabal Urdanpilleta, Antonio
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-107/030

- **Iraupena:** 0:00:40. **Hasi:** 00:54:55. **Bukatu:** 00:55:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Beste aurrerapen batzuk
- **Laburpena:** Komuneko paperik ez zegoen. Egunkari zatiak eta trapuak erabiltzen zituzten. Sutan erretzen zuten gero trapua.

Transkripzioa

- Eta kumuneko papelik bazeon?
- Periodikua, baldin bazan, o rebista o...
- Tirak in ta...?
- (E)- "Qué va", trapu bat!
- Trapu bat, baita're, baita're, trapu bat izaten zan ta trapu harek, ba, hemen zikiña ta hor pixkat garbixeo baldin bazan harekin, ta hurruna garbiya; ta dana dana zeatzen zanian, su eman ta erre. Geo erre, su eman ta erre.
- Orduan [...]
- Bai, ba, baiño dana hola bueltaka-bueltaka-bueltaka trapuba ta... Bai, hoi izaten zan.
- Eta aza hostuak eta holakorik...?
- Ez gendun guk holako, ez gendun holakoikan, trapuba. Bai.

6.28. Umetako jolasak eta Donostiako gizartea

- **Hizlaria(k):** Saizarbitoria Zabaleta, Ramon
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-110/003
- **Iraupena:** 0:03:05. **Hasi:** 00:04:49. **Bukatu:** 00:07:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- **Laburpena:** Polizia eta lapurretara, txorro-morro-piko-tallo-ke! eta beste hainbatera jolasten zuten, beti erdaraz. Easo kalea eta Amara Zaharra langile girokoak ziren, gaztelatik etorritakoak gehien bat. Urbietak ingurukoak burgesiako familiak ziren. Ramonek eta arrebak ez zuten gehiegi kalean jolasten, ez baitzuten beraien girotzat sentitzen. Eskola giroan, kirola izaten zen jolas nagusia.

Transkripzioa

Esango nuke Amara auzoan... Gu, zea, muga baten bizi giñenez, Larramendi kalea orduan, Easo kalea eta Amara Zaharreko... langile giroko kaleak ziren. Esango nuke, immigrante... aspaldidanikoak, baiña immigrante Gaztelatik etorritakoak gehienbat esango nuke zirela. Eta gero, aurreraxeago Urbietak-eta burgesiarekin muga egiten duen puntua esango litzateke zala. Eta gu ez giñan asko ibiltzen kalean jolasean, nere arreba eta ni, esan nahi det. Baziran bai umeak kalean egoten zirenak edo, baiña gu esango nuke beste kultura batekoak giñela-edo, eta ez giñela hainbeste kalean ibiltzen. Ni akordatzen naiz, akordatzen naiz... ez dakit esan dezakedan akordatzen naizela edo esan egin didaten, uste dut akordatzen naizela, kalera atera nitzenean jolastera lehendabiziko egunetan, eskolatik etorri ostean, meriendatu ostean-edo hola izango zan, nik ez nekiela

erderaz. Beraz, eskolara jun aurretik zan, oso txikia nitzela. Baiñan, alegia, ez giñen kalean asko ibiltzen. Baziran umeak ibiltzen zirenak. Baiña Urdaneta, Urbietta, Buen Pastor plaza eta hori burgesia txiki giroko jendez osatua zegoen eta jende horrek ez du kalean jolasten, badakizu. Asko babestutako umeak eta abar, ezta? Beraz, jolasak, eskolako jolasak dira, eskolako patioan. Beno, eskolako patioan ez, ematen gintuzten Centenario plaza ingurutara; azkeneko etxea, `Arranoaren etxea´ esaten zitzaion. Etxe hori da... uste dut etxe hortan Aitzol bizi zala. Eta hori dana zera zan, etxerik gabe zan, eta futbol -zelairen bat ere uste det bazala han. Eta han jolasten genuen futbolera eta jolas araututakoetara. Esan nahi det, deportea egiten gendula esan genezake, baiña jolasik horrela ez.

6.29. Antzinako Ibaeta

- **Hizlaria(k):** Bidaurre Iraola, Juanita; Bidaurre Iraola, Veronica
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-116/002
- **Iraupena:** 0:01:41. **Hasi:** 00:03:08. **Bukatu:** 00:04:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- **Laburpena:** Ibaetako Ixaberri etxean jaio ziren. Beraien auzoa eta etxe ingurua nolakoa zen azaltzen dute. Bertan zeuden etxe eta baserrian aipatzen dituzte izen eta guzti. Igarako eskola ere bertan zegoen.

Transkripzioa

- Juanita: Barriyua. Barriyua. Ez dezu izautzen... ez dezu izautzen barriyo hoi /barriyui/?
- Veronica: Bueno, oain oso desberdiña dago.
- J: Desberdiña da, baiño...
- V: Zan karretera bat, osea, bide bat eta gure etxea zeon bide ondoan eta gero aurrero beste etxe bat eta atzero´re bai beste etxe bat. Osea, zan... aber, pues...
- J: Bai, barriyo bat, nola... Zan karretera...
- V: Bat, bi, hiru, lau, bost etxe ta Elbietxekin sei etxe. Sei etxe ordun.
- J: Bai, sei etxe hola, filan.
- V: Gero gehio. Gero in zituen gehio, Zubialde ta Etxe-eder ta atzeko hoiek. Baiño lehenengo zan Illarraberri, Zubiondo, gue etxia...
- J.: Ez, ez, Zubiondo guk gero izautu gendun, e?
- V.: Bueno, nik beti ezautu det /ezautuet/.
- J: Nik ez, nik iten ikusi nun.
- V: Baiño esan nahi nuke behintzat... hori.
- J: Zan Ixaberri, Munoberri, Perreneberri y Elbietxe.
- V: Bai.
- J: Hoik zian illaran.
- V: Ta gero aurreaxio ya ordun zan baserriya Portuetxe. Oain jatetxia dan tokiya. Baserri hoi /baserriyoi/ Portuetxe. Ta gero hauntzaxio Urrezi.
- J: Aurrero beste basarri bat. Baiño denak kamiyo ixkiñan.
- V: Kamiyo ixkiñan ta erriyo ixkiñan. Ta gero aurreroroxio gure eskola zeon. Gure unibersidadia. Eskola Igara. "Escuelas de Igara" deitzen zitzaion.
- J: Bai, "Escuelas de Igara".
- Eskola publikoa zan, ezta?
- J: Publikoa, bai, bai, bai.

- V: Ijituak egondu zian oain hurruna, azkeneko. Oain ya ez do /ezto/
edifiziyoik´e; bota in [...].
- J: Ke pena, e?
- V: Bai, holako edificiziyo polita.

6.30. Pitxerra buru gainean

- **Hizlaria(k):** Olasagasti Martikorena, Martina
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-118/010
- **Iraupena:** 0:04:07. **Hasi:** 00:19:03. **Bukatu:** 00:23:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
Euskara » Lexikoa
- **Laburpena:** Dutxarik ez. Iturrian garbitzen ziren, arroketan. Igeldon errekarik ez. Kanilako urik ez zuten lehen, iturrira bila. Buru gainean. Gobara nola egiten zen. Kuela, ur beroarekin. Sutako hautsa. Pardela. Burutea.

Transkripzioa

-Eta lehen ez zan egoten dutxarik komunetan.
-E?
-Etxetan lehen dutxarik-eta ez zala egoten.
-Ez, ez zeon /etzeon/ dutxarik.
-Nola, nola iten zenuten garbitzeko?
-Nola? Erropak garbitzeko iturria jun ta /da/... buf, hala. Arroka juten giñenian arrokan ta /da/...
-Eta erreka, errekarik?
-Ez, Igeldon ez da /ezta/ errekaik. Ez. Iturriyak pai.
-Iturriyak.
-Bai.
-Eta zuk beti ezautu dezu etxian ura ala...? Kanillako ura?
-Ez, ez. Guk beti ur... preskua ura.
-Zuek beti iturrira juten ziñaten ur billa?
-Bai.
-Eta nola ekartzen zenuten ura bueltan?
-Ontzin hartu, burun jarri ta ala. Oain hor ibiltzen diran "tercer mundo" o zer dia hoik? Hola.
-Buru gaiñian jarrita, orduan? Pitxerra ala...?
-Hola jarri ta burun zea bat, bueltako zea bat in, eta hari jarri, eta bate eutsi gabe. Ta batzutan birian bota, ta etxea.
-Eta urruti zeon iturriya ala gertu?
-Ez dakit pa nik, hamar bat miñutu o.
-Bueno, ba...
-Ordulaurden bat eo.
-...bazeon bidia. Eta erropa garbitzera ere iturrira?
-Bai.
-Eta... Lehen, e, emakume batzuk gobara iten ibiltzen ziran.

-Bai, asko. Asko.

-Abera... bueno, Antiguako etxetarako eta...

-Han, Donostikua, Donostiko aberatsak, erropa hoiyek ematen zuen.

-Eta hori, gobara nola, nola iten zan?

-Nola ein? Aurrena busti, jaboia eman, ta geo e(g)osi, kuela, hola barrikak sagardua eukitzeko bezelako batzuk, eta han e(g)osi, eta geo iturria berriz ´e eaman, eta aklatu.

-Eta hori, kuelan hor egosi, nola, ur berua botatzen zitzaion?

-Ura, bai. Ura berua bota.

-Eta tapatuta euki behar zan ala...?

-Bai, tapatuta pixkat euki, ta...

-Eta zuek etxian hori iten zenuten, ala...?

-Bai.

-Bai?

-Bai, etxeko erropa´re hala ite(n) zan ordun. Asko. Bai.

-Eta ze jaboia edo ze erabiltzen zan?

-A, jaboia beti Chimbo ta holakuak, bai.

-Eta sutako hautsa erabiltzia... hori ezautu dezu?

-Hua´re botatzen ziyuen.

-Bai?

-Sutako hautsa´re, bai.

-Eta zertako zan hori?

-Nik ez dakit hua zeatik botatzen ziyen.

-Txuritu-o ingo zun?

-Bai. Sutako hautsana, bai.

-Eta gero zenbat denbora euki behar zan hori egosten ala beratzen?

-Eosten eukitzen zuen bastante denboan, ur berua botaez. Ura berua jaboia-kin ta botaez. Eukitzen zuen, bestiak hautsak botata, ta hola.

-Baiña hurrengo egunerarte eta bai, hainbeste denbora ala...?

-Bai igual, hurrungo egunerarte igual.

-Bai?

-Bai.

-Eta gero hori, aklatu-eta iturriyan.

-Bai, aklatu eta geo euzkitan jarri.

-Ta nola eramaten zan iturriraiño?

-Burun!

-Burun? Ta ze, hola ontzi haundi baten sartuta ala...?

-Hola ez, maindire batian eo hola, zea, fardela inda.

-Pardela inda?

-Bai.

-Orduan pardela in ta...

-Burun hartu ta...

-Eta lehen esan dezun hori, buruan jartzen zana bueltaka, horrek izenik bazun?

-Burutia.

-Burutia?

-Bai.

-Burutia. Eta hori, hori emakumien lana izango zan, ezta? Erropa garbitzia.

-Hoixe! Gizonak ez zuen /etzuen/ iten.

6.31. Antiguak beti ondo konpondu izan dira

- **Hizlaria(k)**: Furundarena Martiarena, Mari Carmen
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Duarte, Joserra

- **Erref:** DON-136/002
- **Iraupena:** 0:00:34. **Hasi:** 00:00:16. **Bukatu:** 00:00:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- **Laburpena:** Antigua beretzat auzorik politena da. Bertako bizilagunak beti konpondu izan dira ondo, ez zen gauza txarrik entzuten.

Transkripzioa

Ba Antigua neretzako da nere auzo politena. Hemen bizi geran jende guztiya izan gea beti... Oain, klaro, berriya dago asko, baiño lehengo jendea, ezagunak denak, eta ondo eraman gera beti denok. Behin ez da hemen pasa ezer, ez lapurrik -ez zan entzuten behintzat-, ez... Zea, hemen oain dauden bezela, beti burruketan ta gauza hoietan. Beti lasaiak ta beti ondo bizi izandu gea.

6.32. Antigua auzoaren historia

- **Hizlaria(k):** Tellabide Azkolain, Josu
- **Elkarrizketatzailea(k):** Duarte, Joserra
- **Erref:** DON-138/002
- **Iraupena:** 0:02:38. **Hasi:** 00:01:00. **Bukatu:** 00:03:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
Bestelako kontuak » Historia orokorra
- **Laburpena:** Bere afizioa tarteko, auzoko historiaz arduratu izan da beti Josu. Antigua Ibaeta eta Lugaritz artean sortu zen. Igeldoko zaharrengandik jaso du Josuk Ibaetari deitzeko "Illeta" ahozko toponimoa. XIX. mendeko errege-bidea egin zenean batu ziren bi auzoak. Kale nagusiak zeintzuk ziren aipatzen ditu, horien historia azalduz.

Transkripzioa

Nere afizioangatik arduratu izan naiz nere auzoko historiaz. Eta, bueno, Antigua sortua zen, ba, Lugaritz eta, bueno, Ibaeta edo Illeta, hobeto esanda, Igeldoko zaharretatik hola jaso izan det, Illeta izena dala, ez Ibaeta, baizikan... ba dalako "Los Juncas" edo deitzen ziotena, "La regata de Los Juncas" deitzen zioten dokumentuetan. Baiña guk euskaldunak beti Illeta deitu izan degu. Beraz, ba, auzoak sortutako auzo hau, ba, pixkat lehengo mila zortziehun eta berrogeita hamarreen egindako, bueno, hemeretzigarren mende aldera egindako errege-bide zahar baten, Donostiatik Andoainera zijuana, berez ordezkatu zuena Donostiatik Hernanira zoana, hoi goiko galtzarakoa deitzen deguna edo Aietekoa. Ba, egin zenian, auzoa sortu zen bi auzo baserritar haundi hoien artean: bat Illeta eta bestea Lugaritz. Eta, beno, gutxi gorabehera Antiguako Matia kaleak edo egingo luke, beno, guk erregiñan palaziua edo Miramarko palaziua deitzen den... Mirakontxatik etortzen zen bide hori, eta hortik joaten zen Matia kalean gutxi gorabehera. Gero hortik Aizkorri kalea deitzen deguna. Bueno, guk ez degu Aizkorri kalea... eta hortikan... deitu... Eta hortikan gora, auzo hori berriz ere joaten zen, ba, pixkat Lizariturriko etxeen atzetatik joaten zen Zapatarira, eta handikan, Añorgan barrena, Andoainera. Ba, auzoa, Lugaritz, Donostiatik begiratuta, ezkerreko auzoa

litzateke, eta eskubikoa, eta Erribera aldiak, Ondarreta eta hori dena, Illeta edo Ibaeta, gaur deitzen degun bezela. Beraz, horrek erdian etxe multzoak sortu zituen, ba, komertzianta txikiak ziala, bentak zirala... Hortik datorkigu Bentaberri ere, Benta Gorriya,... beste batzuek ´e bazian, e? Eta palaziyua egin zutenian goian, ba, pixkat eliza ´re behera pasa zuten -goien zegoen ermitatxo zaharra, Donostiai izena eman ziona-, pasa zuten behera, eta parrokia egin zen orain dagoen lekuan. Eta hortik auzoa kohesionatzen joan zen eta auzoa sortu.

6.33. Antigua: herri txiki bat izatetik

- **Hizlaria(k)**: Altuna Berridi, Jose Mari
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Duarte, Joserra
- **Erref**: DON-139/002
- **Iraupena**: 0:00:44. **Hasi**: 00:00:14. **Bukatu**: 00:00:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- **Laburpena**: Bere ustez Antigua oraindik ere herri txiki bat da. Gaur egun asko handitu da eta auzotarren harremana asko aldatu da, gaur egungo bizitza modernoaren ondorio.

Transkripzioa

Antiguo, neretzat behintzat, oraindik herri txiki bat da. Egia da hori pixkana-pixkana galtzen ari dala. Lehen, ba, hori, esan [deun] bezala, auzo... herri txiki bat: danak ezautzen giñan, danak leku beretan ibiltzen giñan. Eta, gaur egun, bueno, haunditu in da. Ez dakit... Bai, dexente haunditu da; ez dago harremana... lehen zeon harreman personal hori nik uste det nahiko galdu dala. Hori bizitzak, gaurko bizitza modernoak, horrea bultzatzen du, baiño nik uste det hor asko galdu dala.

7. Ekonomia eta industria

7.1. Errepublika garaiko giro politikoa

- **Hizlaria(k)**: Amunarriz Andonegi, Jabier
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia - Sarasua Aranberri, Asier
- **Erref**: DON-003/015
- **Iraupena**: 0:02:22. **Hasi**: 00:29:34. **Bukatu**: 00:31:56
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
Politika » Gerra aurrea » 1931-1936: II. Errepublika
- **Laburpena**: Errepublika garaiko giro politikoa. Parte Zaharrean zeuden alderdiak. Errepublikazaleak ziren alkatea-eta, mutikoa zela. Euskaltzaleak ziren haiek ere.

Transkripzioa

-Eta garai hartako gerra aurreko ba hor... Republika denporako e... giro sozial eta politikua ta Donostiyan, zein zan?

-Zer zan? Ba parte zarrian zian bai partidu komunixta, bai UGT, bai este... hemen bertan, bulebarrian, este... PNV. Karlistak 'e bai: Solar Navarro bazuten hor, eta oraindik... oain ez dake, ez, orain ez dago, orain dago... "Biblioteca Infantil" edo hori da. Bai, bai. Hor zeon Solar Navarro dei... izendakua, eta zan er... reketien lekua. Ta karlista asko.

-Hori, karlistena?

-Karlista bastante xamar, ugari xamar zeon, e, Donostian.

-Donostian zer zan, e, gehiyen? Karlistak, ero abertzaliak, sozialistak...?

-Bueno, e, nik esango nuke eee... nik ezautu det gerra aurretik, nik hamaika, hamabi... hamar-hamaika urtekin, republikanuak zian. Este... alkatia ta, bai.

-Eta abertzaliak ere...

-Abertzaliak? Ezautu izandu det e... gure... "Calle" Puertoko Imaz bat, hura zan ANV: "Acción Nacionalista Vasca". Ta hori zan ba gaurkua... gaurko egunian bezela: zea, PNVtik apartatutako zea, ezkertiguak.

-Abertzalia, baiña...

-Abertzaliak denak, ta batez ere... republikanuak ere euskaltzaliak zian donostiarrak; hemengo jendia zana euskaltzaliak bazian.

-Giro euskalduna eta euskaltzalia zeon, ez?

-Baiño ez... ez hain fiñak, eee... hainbeste amorrugin guria defenditzeko, e?

7.2. Donostiako portua

- **Hizlaria(k)**: Oliden Kortajarena, Manuel
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-032/028
- **Iraupena**: 0:00:47. **Hasi**: 00:59:23. **Bukatu**: 01:00:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Ekonomia eta industria
Itsasoa » Lan-tresnak eta azpiegiturak » Ontzi-motak
- **Laburpena**: Donostiar merkataritza puntaren puntan omen zebilen garai hartan. Kontxa inguruan bajurako 30 bapore inguru izango ziren.

Transkripzioa

- Eta hemen ze untzi... Hemen untzi asko egongo zian, barku asko egongo zian sasoi baten. Ze klasetako...?

- Hemen denak zian klase bateko... Bueno, gure aurretikan hemen izan zan historiengatikan "comercio con San Sebastian" zekan, Donostiak zekan komerziua hemen Kantabrikoko onena, porke Kontxak zekan ur asko eta, orduan, komertzioa egiten zan Amerikakin ta denakin. Hoi, bueno, hori jakingo dezu historiengatikan. Baiñon ni gogoratzten naizena, hemen denak, bapore guztiak, hemen egongo zian orduan 30 bapore bajurakuak bai. Nik ezautu det ya 30 bapore. Txikiyok zian, baiña 30 bapore bai.

7.3. Goma lantegia

- **Hizlaria(k)**: Elosegi Kortadi, Mariasun
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-038/020
- **Iraupena**: 0:01:08. **Hasi**: 00:23:09. **Bukatu**: 00:24:17

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k):**
Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Donostialdeko lantegiak
- **Laburpena:** 19 urterekin Sarrueta pasealekuko goma lantegian hasi zen lanean Mariasun. Abarkak, belakiak ("esponjak") eta zigiluak bustitzeko belakiak egiten ziren lantegi horretan. 15-16 langilek egiten zuten lan bertan, eta lan guztia eskuz egin behar izaten zen. Astean, 40 pezeta irabazten zituen. Hiru urte egin zituen lantegi horretan lanean Mariasunek.

Transkripzioa

-Modista zeon aldameneko etxian bizi zan?
 -Bai ta gero fabrikan, hemeretzi urtekin fabrikan lanian.
 -Ze fabrika?
 -"Fabrica de gomas".
 -Eta hori nun zeon?
 -Hemen ixkiñan bertan. Paseo de Sarrueta uain "numero dos".
 -Eta hor gomak, zer zertako?
 -Iten zian albarkak, esponjak eta "mojasillos" o dalaku hoiyek. Ta hoi dena guaiziakin dena, oain makinak daude baiño hor dena guaiziakin iten genun.
 -Dana eskuz orduan.
 -Dena eskuz, bai.
 -Eta zenbat langille ziñeten han, asko?
 -Bai, hamabost hamasei izate genitun.
 -Dena emakumiak ala?
 -Gizonak eta emakumiak. Albarkakin ta bian, gizonak, eta esponjakin da haiyek, goiyen, emakumiak.
 -Eta orduan gutxi, jornala txikia izango zan?
 -Bai, kuarenta. Berrogei pezta.
 -Berrogei pezta?
 -Astian.
 -Astian? Eta zenbat denbora in zendun han lanian?
 -Hor lanian nik in nun, hiru bat urte? Hiru bat urte, bai.

7.4. 11 urterekin lanean

- **Hizlaria(k):** Olabiaga Etxabe, Maritxu
- **Elkarrizketatzailea(k):** Ansa, Ainhoa - Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-046/008
- **Iraupena:** 0:03:14. **Hasi:** 00:17:41. **Bukatu:** 00:20:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak
Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
Lanbideak » Negozioak, dendak

- **Laburpena:** 11 urterekin lanean hasi zen, punta egiten zuten denda-tailer batean: Anzizuneko denda. 12 urterako "destajora" egiten zuen lana, baina hasieran mandatuak egiten zituen; ez zenez legezkoa hain gazterik lana egitea, komunean edukitzen zuten ezkutatuta. Amak 10 zentimo ematen zizkion astean.

Transkripzioa

- Ta orduan ba ne lehengusu bat etorri zan, nahi banun lan in. Eta hamaika urtekin hasi nitzan lanian. Anzizu. Anzizunekoak zeukaten denda puntokua, Calle Mayor ta /da/ Pullueloko ixkin hortan. Eta gero jarri zuten Grosian, eta dana, ni beaiyekin jun nitzan lanian, ya destajoa ta dana iten nun lana. Oso gazte. Ya ez nitzan /enitzan/ gehiyo ikastola jun.

- Eta zure hasierako lanak han denda, ze, zeintzuk izaten zian?

- Zean? Mandatuak. Eta nola gaztia nitzan, ba ez... Aber, jakite(n) (d)ute, leno´re bai eta oaiñ´e bai, ispektora dijuanian, zergaitikan ispektora zeukatenian jungo nitzala o zeukaten hillian egun bat edo... ezin da euki ispektora bezela hola. Ez dakit. Nik gero pentsatu gauzak hoiyek, orduan ez. Ba eoten nitzan komunean sartuta, han, exerita komunean. Eta mandatu bat baldin bazeon handikan bialtzen ziaten mandatura. Eta ez... gaztia nitzalako, ez [...] hartzeko. Eta eguardiyan, etxeko andria zan oso langillia eta han jartzen zunakin pixkat jaten zun, gutxi gaiñea jaten zun, eta lanian eoten zan. Ta /da/orduan, nei lana gustatu zait beti. Ze gauza, e! Ikastola ez, baiño lana bai. Eta orduan geatzen nitzan amakin, han, eta ni hasi nitzan puntokua han nola, ikusten nun nola ibiltzen zian han, eta ikasi nun. Eta ya nik hamabi, hamabi urteako ya ba iten nun zeak, e, nola deitze(n) diote? Patzen, "según" ze lan iten nun patzen ziaten.

- "A destajo"?

- "A destajo".

- Eta ze iten zenun? "Puntocruz"-en lan, iten zenitun lanak?

- Ez, ez, punto. Makinakoa, bai. Orduan hasiera izandu zan. Listak, e, txaketak e, hau, borde hau txaketai iteko... o beste, beste... bueno, honek ez dauka baiñon... bestiak zeukaten e, zeakin, eskumuturrak eta bezela, zenefa hemengua, lepuak eta eskumuturrak eta hoiyek danak. E, bi eskumutur iteatikan bost xentimo pa(ga)tzen zuten. Metrua, bost xentimo tirak. "O sea que" horrela. Eta iten nun nahiko, ateratzen nun nahiko, e!

- Hamabi urtekin hori...

- Bai, ateratzen nun nahiko, zergaitikan nola ez ziaten /etziaten/ beidatzen zer egin, eta nik orduak pasatzen nitun han ta /da/ oso ondo. Gustatzen zitzaidan. Eta gero nola ikasi ez zitzaiz... lana in bai, eta dirua´re bai. Eta nola nere amak hamar xentimo astian ematen zian, bueno, ba nik lan iten nunean ni e... zea, "destajo", amak ez zekien ze irabazten genun, orduan zizatu iten nion!

7.5. Nerecan inprentan lanean

- **Hizlaria(k):** Arrondo Rivas, Anttoni
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-058/030
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:49:24. **Bukatu:** 00:51:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Donostialdeko lantegiak

- **Laburpena:** Anttoni gazterik hasi zen Nerecan lantegian lanean. Liburuak eta inprenta-lanak egiten zituzten bertan. Bere lana zein zen azaltzen du pasarte honetan. Langile asko ziren.

Transkripzioa

- Eta zein zan zure lana hor, Nerecan-en?
- Maritxu: Libru hoiek itten. Beira. Libru hoik denak.
- Liburuak?
- M: Bai, gerrako denborako... “de la guerra”, bai.
- Anttoni: Ni nitzan, bueno, libru hoiek ekartzen zuten makinatik, baiño nik in bihar nitun doblatu; bueno, [jarriyak] makina haundi batian. Jarri ziaten makina haundi batian. Eta nik in bihar nun jarri papera —bi eskaillera banitun— ta abanikua in ta jarri ta prepaatu. Esto...
- Gero ondo inprimatzeko?
- A: Bai, bai. Eta nik makina hortan doblatu. E? Makinak doblatzen zian, “una cuchilla, dos cuchillas, tres, cuatro, cinco cuchillas tenía”, e?
- Makina horrek?
- A: Bai, makina horrek. Eta han jartzen nun papera, eta nik beidatu ta nola zijuan. Eta gero, pues, beste gauza ekartzen bazuten, mapak o ekartzen bazituen, berriz kanbiatu ta beste klasia ta hola.
- Ya, neurriya aldatu beste era... ez? beste era batera mozteko makiña horrek?
- A: Bai. Nik jarri ta... Izaten nun neska bat, beste laguna, izaten nun dena makinan... ni makinan ta atenditzeko. Eta neska horrek, pues, dena ateratzen dana hartu ta —banketak jartzen zian ta— banketan jarri ta gero “a la gillotina” ematen zuten. Ebakitzeko.
- Ebakitzeko?
- Bai, bai.
- Eta hor jende... emakume asko zeon hor lanian?
- A: buuu! Jesus! Orduan bai, jende asko zeon. Baiño... ni juten nitzan seitik ordubik arte, atsalde bat, o... egun bat, goizian, eta beste astian “de dos a diez”.

7.6. Gobara egiteko modua

- **Hizlaria(k):** Arrillaga Mendiluze, Joxepa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-062/006
- **Iraupena:** 0:04:22. **Hasi:** 00:13:55. **Bukatu:** 00:18:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- **Laburpena:** Gobara egiten ibili zen, beste emakume batekin; Donostiatik ekartzen zuten oheko arropa: maindireak, kamisoiak. Ama astoarekin joaten zen, eta gero bera bila. Pardelekin igotzen ziren Igeldora. Egunean pezeta bat ematen zion emakume batek. Gobara garbitzeko modua: iturrian xaboia eman eta etxean barrika erdi batean jartzen zuten, eta ur beroa bota eta estali; hurrengo egunean

"gobarrian" jotzen zuten gobara, zikinak kentzeko. Eta zabaldu egiten zuten. Bizikleta zuena zoriotsua zen

Transkripzioa

- Eta, bestela, emakumiak ze lan iten zuten?
- Emakumiak. Nik egixa esango dizut. Nik askotan.. nik in izandu det gobara-eiñian aitu izandu naiz. Nik klase asko ezautu ditut.
- Zertan aritu izan zea?
- Gobarak eiten. Kalera jun, ta gobara, erropa bildu. Etxea ekarri, ta garbitu. Nik ez, e; ni ibili naiz, baiño ibili naiz etxeakoandre batekin, emakume batekin; horko emakume batekin.
- Eta nora juten ziñaten?
- Donostia!
- Hoteletara ta, ala etxe partikularretara?
- Etxe partikularretan biltzen zun.
- Villak eta hola?
- Bai. Holako [...] biltzen zitun, ibiltzen zun.
- Maidiriak?
- Maindire ta "en general" izaten zun... izaten genun maindiria, almuhera(?) eta kamisoiak.
- Kamisoiak?
- Bai. "En general" hua izate genun.
- Oheko hori... gauzak, ez?
- Bai.
- Eta zenbat ekartzen zan hona, garbitzeko, asko?
- Harek asko ekartzen zun. Goizian juten zan ama guria kalea, astua genekan ta astuakin. Eta geo ni juten nitzan haren billa. Harek eukitzen zun zea, ba oaintxe're hankakin billatuko nuke, egokitzen zuna, denda. Astuak ta egokitzen zituna zan, ta harea juten nintzan billa. Eta han hartu, hiru pardel igual izaten zitun, "en general" bi; bi baldin bazitun, bi saiheretan bana jarri astuai, lotu erdin ta ekartzen genun. Ta hiru baldin bazitun, gairian zagaldian botatzen gairun bestia. Eta hala ekartzen gairun.
- Eta tipi-tapa astuakin...
- Astuakin honea! Ta atsaldian iturriya jarriya zekan; bazekan [...] ta ni Hankamotxetik etorritako urtia zan, handik etorri nitzen urtia. Eta esan zian: "Eguneko pezta bat emango diñat". Askok zan garai hartan! Egunian pezta bat. Astian zazpi egunian, duro zillarra! Ta bi peztako zillarra askotan hartu izandu ditut nik, emakumi harek emana. Bai.
- Eta garbitu nun iten zenuten?
- Iturrin. Bai, aurrena iten genun... gobarriya han holakoxea izate zan, bere askakin, e, iturriyakin. Urakin, hor. Eta iten genun bustitan jarri erropa. Eta jaboya pasa. Jaboya pasa ta eamaten genun etxea. Ta etxian eukitzen genun barrika erdi bat, holaxe barrika... Bakizu barrikak zer dian?
- Bai...
- Holakuak, goiko gairia kenduba ta holaxen, azpin zuluakin. Eta han jarri pillatuta danak. Eta ura berua bota. Ura berua bota, tapatu, ta astiartian hua jotzea! Tiki-taka tiki-taka jo gobarian, osea gobarrin. Gobarriya esate gairun guk honi.
- Eta zerekin jotzen zenuten?
- Bea, hartuta!
- Hartu ta... astindu?
- Bea, bai. Zikiña, nola kendu zikiña!
- Eta ur berua, eltze baten berotuta?
- Bai, bai, eltzian, ahal zan tokin beotu, ta gairian holaxe botatzen gairun gabian. Cristol esaten gairun gauz bat, jaboyen zea zan. Eta hua botatzen

giñun raaa bueltan guztin, tapatzen genun, ta han eoten zan hurrengo goiz arte. Eta hori astelehen atsaldian iten genun. Astiartian gobara jotzea! Ta gobara jo, ta zabaldu! Baztar guztitan zabaltzen genun, ta...

-Zelaietan eta?

-E, bai. Zelaiean, e... lehen zan asko... estratak esaten zian. Faratak. Bidia baztarretan paratak asko izaten zian hemen. Eta parata haitan zabaltzen giñun.

-Zintzilik jarrita?

-Bai, hola bota, ta gañian. Larra gaiñian igual. Ta puskatu're hola iten giñun, e! Larrai tira edo... lehortzen zenian tira ta... Holaxe ibilli gea gu!

7.7. Ama "Gota de Leche"n lanean

- **Hizlaria(k):** Anza Uranga, Juan Kruz
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-078/007
- **Iraupena:** 0:02:37. **Hasi:** 00:10:18. **Bukatu:** 00:12:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
- **Laburpena:** Amak ezkondu aurretik "Gota de Leche"n egiten zuen lan. Nutrizio arazoak zituzten ume jaioberrientzat esnea ematen zuten bertan. Baserria ere bazuen "Gota de Leche"-k, ganaduekin. Fraisoreoren antzeko lekua omen zen.

Transkripzioa

- Aita eta ama biak baserritik bizi ziran?

- Bai.

- Norbaitek baserriyan iten zun lana, e... baserritik kanpo?

- Nere amak iten zun, gaztia zala, nobiyotan, "Gota de Leche"n lana iten zun eta nere aitak Lizarriturrin. Ta geo, ezkondu zianian, portero jarri zian hor. Ta geo hor'e afiziyua haundiya zun aitak ganauekin ta hor porteriyan eukitzen zitun bi behi o. Ta geo, esnia zerbait han [zean sartu], ta geo, honea etorri giñanian, hemen. Bost o sei behi eukitzen genitun.

- Ta ama nun ibili zan ezkondu aurretik?

- "Gota de Leche"n.

- Ta hori nun zeon?

- Hoi Donostin. "Gota de Leche" ez dakit nun [...].

- Zer zan?

- Umiei-ta esnia zeatzen, ume txikiyei-ta esnia zeatzen. "Gota de Leche"n lan iten zun. Karmen! Etoz pixkat! Oain zu geatuko zea. Egon, egon, poliki, altxa in bihar dezue /inbiezue/.

- Karmen: Aber, esan, esan hortik.

- "Gota de Leche" nun zan?

- K.: Ez dakit ze kaletan zan.

- Hoixe. Hau Hernanikua baita berez.

- K.: Umientzako esnia ematen zuten.

- Bai. Ta geo basarriya zean zan, hor, [Ixa], "Gota de Leche"ko basarriya.

Oain zea, zea nola do hor? Kauen sos! Ez det esango! Nola da zea hoi?

Beheko asilua, asilo Matia. Hor zan zea, basarriya. Ta ganau bikaiñak egoten zian. Ta, jo, hamendik, gaiñez, gure etxetik —lehen etxeik ez zan ta — primeran ikusten zan hango ganauak eta hango zeak; hango ganauak ez, hango langilliak eta danak. Ezautzen genitun.

- Eta ze umendako zan esne hori?
 - Ume txikiyentzako, jaioberrintzako. Bai.
 - Eta hara juaten ziran amak?
 - Amak, amak.
 - Amak umiekin?
 - Umiekin. Ta geo preparatuta ematen ziyoten. Bai. "Gota de Leche".
 Fraisoroko estiloa. Fraisoron ´e oain Fraisoro... Lehengo astian izandu nitzan
 Fraisoron. Semiak-eta laguna ´re badakate han, ta ni ´re han ´e... Ni ´re
 Fraisoron izandu nitzan hamahiru urte nitula.
 - A bai, e?
 - Bai, ikasten basarritarren zea. Ta diploma ´re eman ziaten, hoinbesteko
 diploma bat. Eta oain, andriak basarriyan han eukitzen zun aramariyo
 gaiñian, auskalo. Ta geo honea etorri giñanian hasi naiz "Nere diploma ´re
 [han...] izango da ba", ta horrek bota in emen zula. Huaxe pixkat
 erakusteko moduko gauza nakana ta! Ajjj, oaintxe ya ez zait geratzen.

7.8. Pixonerak

- **Hizlaria(k)**: Bakeriza Larrinaga, Migel
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-088/034
- **Iraupena**: 0:01:04. **Hasi**: 00:48:02. **Bukatu**: 00:49:06
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Eider
- **Gaia(k)**:
 Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
 Itsasoa » Lehorreko lanak » Lehorreko lanak
- **Laburpena**: Pixonerak. Ontzi bakoitzak berea zuen. Saldutakoa
 apuntatzen zuen emakumea. Antxoa kamioiak eramaten zituzten,
 arrain asko zegoen.

Transkripzioa

- Pixonerak.
 - Pixonerak zian, "particulares", partikularrak.
 - Ontzi bakoitzak zeukan beria?
 - Bai, bai, bai, etxeko emakumia o etxekua nagusiyen, baporeko nagusiyen
 emakumia pixonera zeran.
 - Eta ze iten zun pixonerak?
 - Pixonerak papera hartu ta saltzen zunian, "a ver", gizonai esaten zion,
 gizonai o mariñeruai esaten zion: "a ver, a tal sitio, a tal sitio". Bere
 erostailleek zekaten bere tokiya, ba, "¡Llévale a Francisco o a Manuel o..."
 esaten ziyoten, ta medida bat lagatzen zuten han, gero millotarrakin, bete
 ta kajetara. Kajetara bota, ta jela botatzen zioten emakumiak, palada bat o
 bi, ta mutillak jarri ta... Hamen arraia? Mundu guztiyan ez zan egoten
 hamen baiño arrai gehio! Antxua... Kamioiak eta kamioiak eta kamioiak e?
 Ikusi in behar zan hura!

7.9. Gerra hasi zenean, Bilbo aldera

- **Hizlaria(k)**: Larrea Olasagasti, Patxi
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia

- **Erref:** DON-093/006
- **Iraupena:** 0:03:02. **Hasi:** 00:10:51. **Bukatu:** 00:13:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak »
Debabarreneko lantegiak
Politika » Gerra zibila (1936-1939)
- **Laburpena:** 16 urte bete zituenean hasi zen gerra. Igeldoko bidera joan zen kanoikadak ikustera. Anaia zaharrenak Kutz garagardo lantegian egiten zuen lana. Amak eta senide batzuk Azkoitira joan ziren, eta handik Bilbora. Deustuko batek lagundu zien. Jatekoa.

Transkripzioa

-Eta gero, hamasei bete nitunian, holaxe justu-justu, ekainen biyan nik bete, eta hurrengo hillean hemezortzian zorionezko “alzamiento nacional”. Eta hori ni Igeldon negola ikusten, Igeldoko birian... jun nitzan atsalde batian, zeatik ikusten zan handikan kaiñonazuak nola botatzen zituzten “fuerte”... nola da hoi? Hernanitik gora. Bueno, handik. Eta ikusten zian suak, bam. Nola botatzen zituzten eta. Eta hara billa joan zitzaiten nere anai zarrena. Eta harrek lan iten zun Kutzeneko fabrikan. Kutz zerbeza fabrikan. Ta ikusi zun gaixki zegola gauza, orduako nere gurasoak, nere arreba, bi o hiru arreba, ez dakit zenbat, eta anai gaztiena alde iñak zian, eta Azkoitiyan. Ni orduan harrekin atea nitzan, eta Debara juan giñan. Deban pasa genun etxe... gau bat eta gero Azkoitira joan giñan. Eta handik, arriskutsua zala, e... trena hartu, tren zar bat eta ru-ru-ru-ru Bilbora. Eta hantxe geundela, ijituak bezala, danak aurrez etxeta... ba etxeak, ba amak eta anaiyak eta arrebak-eta ba euskeraz, eta handik pasa zan bat, bilbotar bat, Deustokua, eta itxuraz etxia hutsik zeukan. Eta bere familiya Gasteizen. Fernando... ez, e, Candido Urrutia. Oaindikan izena goatzen naiz. Hilko zan hua, gizajua. Baiño euskeraz-eta aitu ta hola tartian hitz ein, eta raas, hark sartu gindun bere etxea. Bere etxean gu jabe, hantxen. Orduan zan “Avenida de las Universidades” eo “Avenida del Ejercito”, unibersidadia zan, eta handikan kanpoa. Ba hori hamasei urtekin.

-Eta jateko ta nola moldatzen ziñeten? Han, jateko ta?

-Talo pilla bat, taluak asko jaten genitun, eta neonek ite(n) nituen gustora. Eta ni gizendu in nitzan. Seguru, bai, bai. Ta nere anaiya´e bai, jo. Gustora! Nere arrebak eta ez, haiek pasatzen zituzten bildurrak... guk, hamasei urtekin, “que va!”.

7.10. Txanela nola erabili

- **Hizlaria(k):** Txintxurreta Ugalde, Juanita
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-095/008
- **Iraupena:** 0:02:45. **Hasi:** 00:11:46. **Bukatu:** 00:14:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
Herria, azpiegitura » Garraioak » Beste garraio batzuk

- **Laburpena:** Txanela erabiltzearen zailtasunak. Errioa. Beti uretan. Hanka-hutsik. Eskailerak jarri zituzten. Jende bila joaten ziren, errioa pasatzeko.

Transkripzioa

-Eta esan dezu txanela erabiltzia ez dala errexa.

-Eeez. Hoi... korrientia gelditzen zan bajatze(n) zanian, eta in bihar zenun eskubita, jun bihar bazenun bestaldea, lenbizi eskubitik gora iyo, hola sartzen zenun makil... makil sendo bat, puntan burniya zun. Hua sartzen zun, indarra iten ziñozun. Han eroi´re bela in zeiken /intzeiken/, e! Hortikan, e! Baiña gu urian noizna pasatze(n) giñan oiñez, honeaiñoko gerria urian igual. Marea iyotzen ai zan bezela zu ez baziñan agudo etortzen, eo mareai bastante beiratu [...] geo ya o bustitzen zeala o beti uretan, hankutsik... Beti, ez genun ezerre izaten, ez abarkik, ezer ez. Oiñetakoik´re ez, hankutsik gu ibiltze(n) giñan. Eantzi, eskutan oiñetakuak dittuzula, eta anaiya o bate(n) /(b)at igual: “Bueno, hoi... nik bizkarrian pasako at!”. Ta bajatzen zanian bizkarrian igual pasa... Baiña hor iyotzen ziñan, ta pixkana gora iten zun. Gero eskaillerak-eta geo nere difuntuak´e jarri zun, timbria jarri zun. Zeatik uju in iten baigiñun bestaldea. Tankera ematen giñun, guk sukaldetik bela baigenun kanpua, sototikan kanpua bela gendun. Eta atentzion eoten giñen, “ba oain etorrikok”, baiño askotan beandu igual, ez zeola /etzeola/, ta atentzioan, baiña ez bazeunden atentzion, uju iten gendun: “Antoniooooo!”. Ta zuk bertan aittu biharrian igual Astigarran aittuko zun. Builla, urak eaman iten zun.

-Urak eraman, bai, e?

-Bai, bai, bai. Boza eaman iten du, e?

-Eta norbait etorritakuan, pasatzen...

-Pasa zean, billa, billa.

-Txanelian.

-Bai, billa. Zuk ez pazenun eaman ta bea bihar zalako, ez zeon /etzeon/. Zui pasa, zuk jun biha zenunian pasa in behar zizun bate(n) (b)atek. Aittak eo amak eo nik, o jun bihar danian ta /da/ geo billa, etortzen zanian eo etortzen giñenian ordun beak billa. Baiño zuk hortako deitu in behar dezu / behazu/, zertako haik zelaian igual, edo etxian igual, ukuillun eo... eta deitu in behar izate(n) zan eta askok hola... jendia etortze(n) zan ba batzuk saarduakin earki jarrita. “Bai, nik horra pasa behar dit”. O “mendira jun behar dit” o neskan billa o jun behar dula o... andregaiya igual beste basarrin, ta /da/ handik uretik pasa denak iten zian, denak.

-Denak, orduan.

-Bai. Eta jesuus! Nik batzui errespetua jartzen niyoten! “Nei ez txoakeitan hasi, bakizu hemen eroi ingo zeala”. “Bai, nik zuk baiño lenuo pasako (d)et”. Ta hasten zan, hasten zian, uste zuten, baiña ez baitzen indarra biher, indarra bakarrik ez. Han sartzen bazan, azpia txanelan kontra igual zeatzen zan, ta eroitzeko peligrua ta “zu atzian hor exei! Ta nik...”, “porque” (oh)ola baitzan: hemen zan txanelian, hemen bi (oh)ola´re. Erdin (oh)olak dia, ta hoi oiñez juteko. Bai. Ttikiya´e badet nik, nahi bazu hola ateatzeko. Ttikin ateria baita hau.

7.11. Añorgako dantza taldea

- **Hizlaria(k):** Aiestaran Pikabea, Ebaristo; Mendiola Arteaga, Joxe Manuel
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberría, Idoia

- **Erref:** DON-096/030
- **Iraupena:** 0:02:29. **Hasi:** 01:05:48. **Bukatu:** 01:08:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ekonomia eta industria » Langileentzat zerbitzuak
Aisia » Kultura » Dantza
Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak »
Donostialdeko lantegiak
- **Laburpena:** Añorgatarrek Rezolan lan egiten zuten, ia-ia denek, eta hortik mugimendu handia sortu zen, euskal dantza taldea, adibidez. Pujana irakasleak prestatu zuen taldea, 1926an.

Transkripzioa

- Ebaristo: Pues bueno... este... hemen, esan behar da -iruitzen zait, e-, zea, esan deu, ba, gazteak nola jolasean ta hola. Baiña gero baita esan behar da ya gazte-gaztetatikan, hemen, bueno, Rezola zan, larogei-larogeita hamar, ehuneko larogei-larogeita hamar Rezola zan Añorgan dana. Eta horren babesean beste gauza asko´re bai, e? Oseake ez bakarrik... Ordun, gehienbatian, gaiña, hemengo hemen beste añorgatarrek gehienbatian danak lana itten zuten Rezolan. Ordun pilla bat zan! Eta, ba, gero hortikan sortu zun Rezolak jolasetxea sortu zun eta hortikan gero, ba, dantza-taldeak, musika-taldeak... Bueno, hemen dantza talden txikitatikan hasi giñan. Zuek ibili zeate dantzaz?
- Maria Pilar: Ni hasi in nitzan, baiña haundigik in giñala ta fuera.
- Ebaristo: Nik dantzaz´e asko in det.
- M.P.: Perikokin hor, terrazan.
- Ta ze dantza iten zian?
- Joxe Manuel: Euskal dantzak.
- Euskal dantzak. Ezpata-dantza eta...
- J.M.: Ohitura batez ere zan, zea, Gipuzkoako, Gipuzkoako zikloa... brokel dantza zikloa. Gehiena. Eta geo Bizkaiko dantza batzuk ere bai iten zian, baiña, bueno, hortikan aurea ezer´e gehio ez. Baiña hemengoak bai. Zeatikan etorri zan bere momentun Rezolak ekarri zun Pujana eta badago...
- E.: Maisu haundi bat, e!
- J. M.: Bai. Detalle bat dago esanez nola bostehun pezta pagatu ziyon bere momentun, ba, talde hoi ateatzeko. Ez du jartzen bostehun pezta hoiak zertako zian; o dena prestatzeko o holako zeozter izango zan, zeatik diru asko zan ordun bostehun pezta. Ta eman zion eta talde oso politta preparatu zun.
- Eta hori ze urte ingurutan izango zan?
- J. M.: "Mil novecientos veintiseis".
- Hogeita seian?
- E. Bai.
- Orduan, dantza taldea orduan sortu zan eta...?
- J. M.: Ordun sortu zan.
- E: Eta geroztikan ya ez da eten, e!
- Kontxita: Ez da eten, e.
- E.: Ordutikan.
- J. M.: Bai, gero izan dittu e... bueno, hobeto gaizkio, gora, behera... igual urtebete eendu dala nahiko gaizki, baiña, bueno, hor jarraitzen du eta oain momentu hontan ere talde oso politta dao.
- E.: Taldia politta baiña gehiago.

7.12. Rezola: harrobiko lanak

- **Hizlaria(k):** Altuna Telleria, Bernardo
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-099/009
- **Iraupena:** 0:04:21. **Hasi:** 00:12:13. **Bukatu:** 00:16:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak
Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak
Lanbideak » Etxeginak
- **Laburpena:** Harrobiko lanak. 15 bat lagun zebiltzan Añorgan eta Andoainen gehiago. Eskuz bultzatzen zituzten bagoiak han. Bolketeak. Dinamitarekin erauzten zen harria. Airezko zulagailuak. Kartutxoak sartu zuloetan, eta takoetako metxak piztu. Takeatu egiten ziren harriak gero, txikitzeko. Irudian, Añorgako lantegia.

Transkripzioa

-Eta zuk orduan ondo jakingo dezu harrobiko lana zein dan.

-Bai, biharko. Ikasi gendun.

-Nola... zenbat jende zeon harrobiyan lanian?

-Hemen... hemen ibilliko giñan hamabost bat laun garai batian, hamabost o gehiyo igual. Eta Andoaiñen gehiyo, berriz, zeatik Andoaiñen eskuz kargatzen zan, bolara batian. Geo han jarri zizuzen aurrerapenak, baiño lehenbizi... bagoiyak´e han gaiñea eskuz ibiltzen zituzten, bultzaka, ta hemen ez, hemen idiyakin. Bai.

-Eta..

-Geo hara, honea baiño lehen hara automobil batzuk ekarri zituen, automobil koxkor batzuk, bolkete batzuk. Ta geo haiyek, han haundiguak nola bihar zian, produkziyua haundigua zalako, txiki haik honea ekarri eta hara haundik ekarri zituzten.

-Bolketiak?

-Bai.

-Eta aurretik, e... arroka bereixteko edo... nola? Ze erabiltzen zan? Dinamitakin ta?

-Bai, bai, dinamitakin ateatzen zan dena, bai. Oso... ordun zea zulatzen zan, maillu txiki batzuk zian perforadorak, eta eskuz iten zan. Geo, geo etorri zian automatiko zea hauk, perforadora haundi hoik. Kabinakin ta... hok, hok gauza txukunak dia, haiyen aldian!

-Ta zenbat, ze distantziara iten zian zuluak?

-Metro batea o hola izaten zian. Metro batea, hortxe nonbaitte.

-Eta esan dezu zulatzeko, perforadorak?

-Bai.

-Eta nola funtzionatzen...?

-Haiziakin!

-Haiziakin? Haizezko...

-Bai, bai, konpresore haundi bat zeon, ta harrobi guztiyan zeon instalaziya jarriya, ta tomak.

-Eta zuk beti ezautu dezu dinamitakin?

-Bai, beti, bai.

-Eta ze iten zan, gero zuluan polbora sartu?

-Bai, kartutxuak izaten zian. Kartutxua sartu, geo pistoi bat, metxakin, sutu

ta benga!

-Ta metxa erosi iten zan ala...?

-Bai, bai, hoi dana zeatik etortzen zan, Galdakanotik etortzen zan.

-Galdakanotik?

-Bai.

-Eta hori peligrasua izango zan ba, metxai sua emateko orduan, e, abixurik edo egoten zan?

-Bai, iten zan...

-Emaztea: Korneta.

-Eiten gendun e... metxa bat neurri batekua jartzen zan zuluan eta hua baiño motxagua iten zan listoi batekin sutu ta bota, bota, eta gu takua pixten aitzen giñan iya danok, ta hua, hua lertzen zanian, motx hua, denok erretiatzen giñan, zeatik bestiak beti luzegua izaten zuten metxa.

-Aaa, hori seiñalia, orduan, erretiratzeko.

-Bai, bai. Hor ardura haundiya bihar zan, bai.

-Eta zenbat e... zenbat su-edo piztu bihar zian? Zenbat metxa?

-Takuak ehun igual.

-Ehun?

-Bai, ehun, ehun ta berrogeita hamar, berrehun igual... bai. Asko, asko zeatzen zian.

-Orduan e harri haundiyak, bloke haundiyak irtengo zian hortik.

-Bai. Tiro haundiyakin bloke haundiya ateatzen zan, ta geo dana hua iten zan takeatu. Takeatzia esaten zitzaiyon, bakoitzai, harri bakoitzai zulo bana jarri, ein, ta [...] kartutxo erdi bat edo "según" ze harri zan! Haundiya baldin bazan kartutxo osua, o kartutxo ta erdi o bi kartutxo´re bai.

-Orduan blokia gero berriz txikitzeke, berdin?

-Bai, berdin iten zaiyon.

-Sistema berdiña, ta distantzia zuluen artekua?

-Ba harri bakoitzai bat iten zitzaiyon.

-Bat?

-Bai, behin libre zeon harriyai zulo bat bakarra.

-Eta zulo batekin ya bitan iten zan, bi zati?

-Bai, bai. Bi zati o hamar igual. Bai.

-Eta hola zenbat aldiz? Ze tamaiña lortu arte?

-Nik ez dakit ba ze tamaiña izango zuen, ehun bat kiloko harrik o gehixeo igual.

-Eta hoiekin ze iten zan?

-Hoikin? Porlana. Geo hoi kargatzen zan makinakin, ta...

-Ehun kiloko harriak?

-Bai.

-Bagoitan?

-Bai, bai, ehun ta... haundina ehun, hoixe izaten zan, haundigua ez.

7.13. Rezola: harria porlan bihurtzen

- **Hizlaria(k):** Altuna Telleria, Bernardo
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-099/010
- **Iraupena:** 0:03:55. **Hasi:** 00:16:34. **Bukatu:** 00:20:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak »
Debabarreneko lantegiak
Lanbideak » Etxeginak

- **Laburpena:** Matxakan sartzen ziren harriak, eta gero matxaka txikietan hauts bihurtzen ziren. Labean urtu egiten zen bi harri moten hautsa, porlana egiteko. "Klinkerra". Egosteko modua. Errotetan xehatu ondoren, porlana egina zegoen: zakuetara. Labea ikatzarekin batez ere, errotan xehatuta. Porlana nora eramaten zuten.

Transkripzioa

-Geo han bai, han matxaka haundiya zeon Andoañen, ta han, han beti zeagua izaten zan, harri larrigua.
-Eta matxaka zer da? Nolako makina?
-Hua zan tanbor bat bezela, koraza-ta batekin, ta mailluk izaten zitun. Eta korazan kontra... hua bueltaka ai dala korazan kontra hausten zun harriya.
-Eta holako harri haundiya bai, e, ehun kilokuak eta?
-Bai, bai, bai, bai.
-Orduan makina haundiya izango zan...
-Bai, bai, hoixe haundiya!
-Eta ze juten zan, txikitzen-txikitzen... eta harri koxkorak in arte ala...?
-Bai, bai. Koskor iña ateatzen zan.
-Ze tamaiñatakuak?
-Ez dakit ba ze neurri izango zun... hamar zentimetro o haundinak. Ta geo hemen zeon beste ma... fabrikan barrun zeon beste matxaka txikigo bat, eta haustu hor iten zan. Hautsa.
-Eta gero...
-Geo handik ya juten zan silota, ta silotatik labea. Ta labian iten zan urtu, porlana itteko.
-Eta ordurako ya nahastuta egoten zian bi harriyak?
-Bai, bai, bai. Biyak nahasten zian han.
-Biyak nahastu eta gero, esan dezu, urtu?
-Ur, urtu iten zan... hoi, labea sartzen zan hautsa, eta beotuz-beotuz urtzeaiño iten zan. Bai.
-Eta behin urtuta?
-Garai batian koxkorra sartzen zan, koxkorra, klinkerra esaten zaiyo harri. Eta iten zan kanpotikan barreneka eosten zan, ta oan, berriz, alderantziz: barrendik o, bai, barrendik kanpoa. Ta koxkorra bertan itten da, labian barrun. Lehen kanpuan iten zana...
-Eta gero behin urtuta-eta ze... nola iten zan porlana?
-Ba hua juten zan depositu batea, ta geo berriz'e zeera, erroteta. Ta errotan zeatzen zan hua berriz. Ta behin zetu ezkeo ya porlana zan hua.
-Ta geo zakutara.
-Bai.
-Eta labia-eta, e... horrek nola funtzionatzen zun? Ikatzakin?
-Iketzakin, bai, iketza. Oain'e iketzakin ibiltzen da. Iketza ta gauza askokin ibiltzen da oain. Oain zikinkeia asko sartzen da hor.
-Eta lehen, iketza?
-Lehen, iketza ta garai batian fluoilla ere bai. Fluoillakin'e ibili zan, baiña hua garestiya zan ta iketzakin hasi zian berriro. Ta iketza iten da xehe-xehe ein, ta errota txiki bat do, eta hua ere zea batekin, eee... inyektore bat daka, ta harek sartzen du indarrian haiziakin batea. Labea sartzen dan bezela sua hartzen du, ta juten da beotzen.
-Baiña lehen ez zan hola izango.
-Bai, tankera hortan, bai, bai.
-A, bai? Beti antzeko?

-Ta beste sistema bat´e bazan harriya ta iketza ta danak batea botatzen ziana. Oain ez, oain harriya etortzen da ixkin batetik eta sua bestetik do sartuba.

-Eta iketza nundik ekartzen zan?

-Ba Afrikatik lehen, geo Rusitik uste det ekartzen zuela. Ta toki askotatikan, bai.

-Eta ze... Donostiko kaira iristen zan?

-Bai, e, zeera: oain´e Pasaira ekartzen dute.

-Pasaira.

-Bai.

-Eta lehen Donostiara ere iristen zan, ez?

-Donostiatik ez nun ikusi nik zeik, iketza ekartzen. Porlana kargatzen bai. Bi barku txiki bazituen, ta zea, Galizi aldea ta eamaten zuten, ta zeera´re bai, uste det Kanariasera´e eamaten zuela porlana hemendikan.

7.14. Tabakaleran lanean: zigarroak eta puroak

- **Hizlaria(k):** Garmendia Albizu, Kattalin; Garmendia Albizu, Miren
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-102/026
- **Iraupena:** 0:03:37. **Hasi:** 00:38:44. **Bukatu:** 00:42:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak »
Debabarreneko lantegiak
- **Laburpena:** Kattalin 19rekin hasi zen lanean eta Miren 17rekin. Aitak zerbitzatzaera bidali nahi zituen, amak ez. Donostiako Tabakaleran hasi ziren. Zigarroak egiten, makinan, eta kaxetan jartzen. Hika hitz egiten dute. Puroak eskuz egiten ziren. Tabako markak.

Transkripzioa

-Eta zuek, e, lanian gazte hasi ziñeten?

-Kattalin: Ba nik... hemeretzi urte nittunian.

-Miren: Nik hamazazpi.

-Hamazazpi? Eta biyok Tabakaleran hasi ziñeten?

-Kattalin: Bai, bai. Aitak, aitak nahi zun serbitzea bialdu, "benga, bialdu itzazu serbitzea, bialdu itzazu, ikasi dezatela! Bialdu itzazu!", ta amak ez zun nahi izaten. Baiña klaro ya hemeretzi urte ta hamazazpi urte... ba zeozer itten hasi behar giñan. Nahiz ta ordu arte ba Kattalin josten, ni bordatzen eta etxeko lanak-eta itten ta hola, baiñan ya edade bat ailleautu zan, ta amak esan zun, ba zeozer... eta, bueno, hasi giñan Tabakaleran, biok alkarrekin hasi giñan, ta biok alkarrekin egondu giñan ere ia denboa guztian makina berdiñean. Han ere biok alkarrekin eondu giñan.

-Ta ze lan iten zenuten han?

-Miren: Lenbiziko eunetan nik behiñik behin zigarroak biltzen, zean, um... zigarro iten, "o sea" bota hautsa makinai, ta ateatzen zan ya zigarroa iña. Eta...

-Kattalin: Beti in deu hoi, ez?

-Miren: Gero, ez, gero zigarroa jarrita, ta zea, kajetan atera. Gero txukunxeo... pixkat garbiagua hunan.

-Kattalin: Bai, ba nik...

-Miren. Pixka bat garbiagua hunan, itten genunen ya paketea.

-Kattalin: Eta hi pasa hitzenan haruntza?

Miren: Lehenbizi ni zigarroa iten eon nitxonan, "con las hermanas Aranburu".

-Kattalin: A, bai?

-Miren: Bai, liadoran. Eta geo pasa giñan, pasa...

-Kattalin: Arenkoa... arenko harta. Ni han egon nitxonan ba beti, zeatik nik ez zaukanat ideaikan han egona...

-Miren: Ni pixkaten... eon nitxonan hor. Eta geo ya arenkoa. Arenkoa alkarrekin denboa guztin. Zala jarri ya batea... batea eoten zan zigarroa iña, eta jartzen gendun makinan, eta ateatzen zan ya paketea einda. Eta gero pakete horiek ee eamaten zittuzten beste leku batea, ta han ateatzen zuten ya papera, zelofana jarrita. Ta "ya, ya está".

-Hor, Tabakaleran, garai baten eskuz ere iten zian zigarruak, ez?

-Miren: Zigarroak...

-Kattalin: Zigarroak ez dakit, puruak.

-Puroak?

-Kattalin: Bai, zigarroak ez det uste, e. Ez dakit, igual lehen-lehen... baiño klaro, gu hasi giñanian... hor ya urte pilla bat zamazkiten han, eta ez dakit, baiña gu hasi giñanian... puruak bai. Baiño purutan ere ez giñan, ez giñan... Behin, hi egon hitzenan?

-Kattalin: Bai.

-Kattalin: Makina estropeatuta zeola o? Ni ez nitxonan behin'e eon.

-Miren: Bai, behin, behin bakarrik.

-Eta nola...

-Miren: Ez, hori zan... klaro, ya puroa etortzen zan eiña, forma ta dena eiña, baiño jarri behar zenion azkeneko kapa. Ordun eukitzen zenun, iten zenun kapa hori jarri, hola pixka bat einda, geo punttak e pixkat ebaki, goraiza batekin, pixkat peatu ta "ya está". Hori fariasak izaten zian.

-Fariasak?

-Miren: Fariasak.

-Eta tabakoa ze... ze marka iten zian hor?

-Kattalin: Lucky, e...

-Miren: Reno, Celtas.

-Kattalin. Celtas'e bai. Eta besten bat bahunan, e?

-Miren: Bisonte. Bisonte're bai.

-Kattalin: Bisonte're bai. Eta besten bat... beste beltzan bat ez hunan?

-Miren: Izaten zan ere bai geo iten zutena zigarroa biltzekoa, hori izaten zan ere bai beste mota bat, beste... paketetxo bat izaten zan ere bai. Ez naiz goatzen ze izena zun, Celtas... ez naiz goatzen ze izena zun.

-Kattalin: Ze Ducados ta hoik geokok dittun, nik uste diñat, ez?

-Miren: Bai.

7.15. Tabakalera: gehienak emakumeak

- **Hizlaria(k):** Garmendia Albizu, Kattalin; Garmendia Albizu, Miren
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-102/028
- **Iraupena:** 0:03:39. **Hasi:** 00:42:33. **Bukatu:** 00:46:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak »

Debabarreneko lantegiak

Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)

- **Laburpena:** Tabakaleran langile gehienak emakumeak ziren. Gizonen lanak. Sirena. Lan ordutegia. Igandea jai. Soldata. Oinez joaten ziren, aitarekin; Altuna marmol lantegian egiten zuen lana.

Transkripzioa

-Zuek...

-Kattalin: Gehiyenak emakumiak zian. Bai, ta gizonezkuak zian ba... mekanikuak, makinak-eta martxan jartzen zittuztenak eta arreglatzen zittuztenak... Eta gero bazauden´e bai “mozos” esaten ziotenak, ba e... karrotan ematen zittuztenak behera, zeak... geo ya...

-Miren: Hautsa. Hautsak ematen zittuztenak, geo indako gauzak eamaten zittuztenak... Baiño makina bakoitzean eoten zan mekaniko bat eta bi-hiru emakume. Hiru emakume. Normalki hiru izaten zian. Eta sala bakoitzean lau? Lau eta lau? Lau liadora eta lau... ?

-Kattalin: Lau [...].

-Miren: [...] izango zian sala bakoitzean.

-Eta zenbat sala ziran, asko? Oso haundiya da hori...

-Kattalin: Bai, oso. Oso haundia da, oso hauindiya da, oso oso. Hoi goran ta gero “es que” beran ere bodegatan... Hoi´de ikaragarriya da, ikaragarriya.

-Miren: Ez zea eon, tabakaleran?

-Ba, baiña ya hutsa zeon... Ez makina-eta...

-Miren: Baiñan beheko bodega hua... Ni ez nitzan izan; uain, geo, jarri dutenean ikusteko hor lehenbizitakoak joan giñan eta... Hua dena ez genun ikusi guk, ez genun ikusita hua.

-Eta horra, lanian hasteko, sirenan bat edo...?

-Miren: Bai.

-Kattalin: Bai.

-Ta nola, ze soiñu zun?

-Kattalin: A, bueno, sirena zea bat, goizeko seietan, sartzeko garaiyian. Eta gero ordu bitan ateatzeko, eta geo...

-Miren: Hamarretan geo.

-Kattalin: Hamarretan, gabian berriz. liliiiiili... eta ba sirena normal zea bat.

-Miren: Goizeko seietatikan ordu bita; ordu bitatikan hamarreta, bi turno eoten zian; gu eondu giñanean, e. Ez dakit lehenagotikan ez dakit relebotan iten zan...

-Kattalin: Bai, bai, uste det baietz. Hamarretan sartzen zianak´e uste det baziala, e?

-Miren: Ez dakit... ez deu guk ezautu.

-Eta zuek larunbatetan... lana itia tokatu zitzaizuen zuei?

-Miren: Bai, bai, bai. Astelehetikan larunbata arte.

-Kattalin: Nik uste det beti, ez?

-Miren: Igande... bai, bai, bai.

-Kattalin: Gu... ezkondu arte, ta han lana in genun arte... nik uste larunbatian´e bai.

-Miren: Bakarrik igandetan izaten genun guk jai, besterik ezerrez ez genun.

-Eta han, e, soldata ona izaten zan ala...?

-Kattalin: Ez, ez.

-Miren: Mixeri bat.

-Kattalin: Oso oso oso gutxi.

-Miren: Baiña bueno.

-Gogoratzen dezue zenbatekua, gutxi gorabehera?

-Miren: “Dieciocho cincuenta”, hillean. Hemezortzi pezta eta berroeita hamar xentimo.
 -Hillean?
 -Miren: Hillean.
 -Kattalin: Gue amak esaten zun bokadillotako´de ez, zeatikan klaro, bokadilloa eaman behar izaten gendun... ta bokadillotako´de ez, klaro.
 -Eta hemendik nola juten ziñaten?
 -Miren: Oiñez, mendiz.
 -Kattalin: Mendiz, oiñez.
 -Miren: Aitakin.
 -Kattalin: Aitakin, e. Aitak nola lana iten zun Egian, “o sea que”... Altunarian, ba ordun beakin juten giñan ba... goizeko bostetan etxetik ateata.
 -Miren: Bai.
 -Aitak lana iten zun tokiyan, e... ze iten zuten, kanposanturako-ta marmolezko...?
 -Kattalin: Bai, bai.
 -Hilerrietarako lapidak-eta...
 -Miren: Bai. Eta bestela´de bai, e. Obratako ta...
 -Obratako?
 -Miren: Bai, bai.
 -Fregaderak-eta?
 -Kattalin: Bai, bai.
 -Orduan elkarrekin juten ziñeten, goizeko seiretarako... Zuek beti txanda bera, goizekua?
 -Kattalin: Ez.
 -Miren: Goiz ta atsalde.
 -Kattalin: Goiz ta atsalde. Batzutan goizetan, beste batzutan ordu bitan.
 -Aste batian bat eta hurrenguan bestia?
 -Miren: Bai, bai.
 -Kattalin: Eta geo ordu bitan ya ordun bai, ordun ya gue gixa juten giñan, oiñez o autobusa hartzen gendun o... Bai, jeneralian autobusa hartzen gendun.

7.16. Xaboa koipearekin egiten zuten

- **Hizlaria(k)**: Aranzadi Urretabizkaia, Joxe Pablo
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-113/020
- **Iraupena**: 0:01:00. **Hasi**: 00:52:37. **Bukatu**: 00:53:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
 Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak »
 Donostialdeko lantegiak
 Ekonomia eta industria » Lan-prozesuak
- **Laburpena**: Lizarriturri xaboi-lantegian koipearekin egiten zuten xaboa, galdara handietan. Espainia guztitik ekartzen zuten koipea, upeletan.

Transkripzioa

Ba, iten zan, jaboia iten zan kalderatan, kaldera haundi batzutan, eta harea botatzen zan, ba, badakizu, grasa, koipia. Koipia. España guztiko [partetatikan] ekartzen genun koipia barriketan. A! Gero kontatuko dizut

gauz bat polita, oso polita da. Barriketan etortzen zan sebua. E? Koipia; baiño arkume sebua ta behian grasak eta danak. Ta mataderi... hiltegi guztitikan ta Españi guztitikan biltzen zan. Eta etortzen zian: batek bialtzen zitun zazpi, beste batzuk berrogei, beste... barrikak. Barrikak kamioietikan bota ta batzuk lehertu egiten zian eta, ordun, fabrikan genun tonelero bat. Tonelero bat.

7.17. Lantegian nagusia ez zegoenean alferkerian

- **Hizlaria(k):** Aranzadi Urretabizkaia, Joxe Pablo
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-113/021
- **Iraupena:** 0:03:01. **Hasi:** 00:53:37. **Bukatu:** 00:56:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak »
Donostialdeko lantegiak
Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- **Laburpena:** Lizarriturri xaboi-lantegian lanean hasi zenean, 473 langile ziren. Arduradun bakoitzak bere laguntzailea zuen. Nagusia falta zenean, askotan atseden hartzen egoten ziren (egunkaria irakurtzen, lo kuluxkan...). Don Manuel Rezola zen nagusia eta oso zorrotza zen. Langile gehienak baserritarrak ziren eta txapel eta guzti joaten ziren lanera, baina don Manuel azaltzerakoan txapela kendu behar izaten zuten berau agurtzeko. Behin, don Manuel ohikoa zuen ordua baino lehenago lantegira azaldu eta upelgilea eta haren laguntzailea alferkerian harrapatu zitueneko anekdota kontatzen du.

Transkripzioa

Ni Lizarriturri hasi nitzanean 473 persona giñan. Laurehun, e! Baiño, ordun, enkargatu bakoitzak bere aiudantia izaten zun. Enkargatuak bere aiudantia. Eta honek´e, tonelero honek´e, ba, halaxe zan, bea´re zan tonelero, baiño bere aiudantia zakan. Nausiyak, nausiyak beti kostunbria izaten zun fabrikatikan buelta ematia egunero-egunero-egunero eta beti ordubete baten pasatzen zan. Eta bazekiten ze ordutan pasako zan, eta bakoitzak, ba, bere gauzak, batzuk periodikua letu o beste batzuk lo-kuluxka egin o, tranpak. Nola aiudantia bazuten, ba, badakizu, hoi beti izandu dia ta izango dia. Eta halaxe. Eta halako baten, nausiya, don Manuel Rezola zan. Don Manuel Rezola. Baiño zan... Alemanin formatu zan eta zan hola. Baiño zuzena! Baiño hola, e! Danak ibiltzen zitun...! Eta ordun, langilliak-eta, askok, danak baserritarrak izaten zian, gehientsuenak, Igeldo aldetikan-eta etortzen zian, ta danak txapelakin. Txapela ibiltzen zuten gaiñen. Eta txapelakin lanian-ta egoten zian. Baiño don Manuel azaltzen... don Manuel azaldu ta txapela kentzia biyak gauz bat zan. Txapela kendu behar zan, ta “Egun on, don Manuel”, ta iya-ia kuartelian bezela jarri bihar izaten ziñan zutik, “Egun on, don Manuel”. Geo, ba, beak esaten zuna aitu behar. Halako baten, egun baten, ez dakit zeatik, don Manuel, ba, zortzitan pasatzeko kostunbria baldin bazun, goizeko zazpitan pasa zan. Etxetikan, ez dakit, ba, gaizki lo ingo zun o ez dakit ze arraiio, ta etorri zan ta zazpitan pasa zan. Eta pasatzen da ta aurreneko tallerra zan toneleriya. Alleatzen da ta han billatzen ditu tonelerua —momentu hontan bere izena ez naiz gogoratzen, baiño beti... katxis la... bueno—, tonelerua eta bere

aiudantia. Aiudantia zaku bat bota ta etzan eta lo. Aiudantia lasai. Eta bestia periodikua letzen. Eta han atian “dda!”, don Manuel. “¡Buenos días!”; zutik derrepente! Periodikua utzi ta zutik! “Buenos días, don Manuel” harek. Eta don Manuelek esan zion: “¿Qué haces?” ta “Nada, don Manuel”. Klaro, [...]. “¿Y tú?” esan zion bestiai, etzanda zeon ta, “Yo le estoy ayudando”. Ez al da polita?

7.18. Izarti dantza taldean; turismo bulegoan lanean

- **Hizlaria(k):** Gurmendi Olabiaga, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-126/012
- **Iraupena:** 0:03:05. **Hasi:** 00:24:15. **Bukatu:** 00:27:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
 - Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
 - Aisia » Kultura » Dantza
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak
- **Laburpena:** Sekretaritzak ikasi zuen, emakumeentzat zen akademia batean. Bertako euskal dantza taldea, Izarti, Maria Elena Arizmendirekin. Emanaldiak. 17-18 urterekin hasi zen lanean, turismo bulegoan, uniformearekin.

Transkripzioa

- Ni lehenbizi, osea, ikasten neon token, hasi nintzenean ikasten “secretariado”, sekretaria izateko hola, emakumeen akademia bat zan, neskantzako.

- Ategorrieta...?

- Ez, Donostin. Eta... nola deitzen da? E...

- [...]?

- Ez, ez, oin... ai, Jesus! Izenak ahazten zaizkit. Ez, kale... zentro aldian zeon. Zan emakumeentzako. Ta oin esisititzen da oraindik, e! Ez zait burura etorriko, ba! Bueno, berdin dio. Ba, bertan dantza talde bat osatu zan Maria Elena Arizmendirekin. Nik geroztik jakin det oso ilustrea zala. Ordun, ba, emakume oso dotorea, oso dantzari ona eta fama zeukan dantzan ibili zala Europan ta horrela. Eta harek talde bat sortu zun. Alde batetik, balleta dantzatzen genun eta balleta iten genun, ariketak eta puntetan ta holako gauzak, baiña baita ere sortu zun taldetxo bat euskal dantzak egiteko. Izardi dantza taldea. Izar-ti. Izarti dantza taldea. Eta horrekin, ba, hasi giñan emanaldiak egiten batea ta bestea. Eta nik hor eukiko nitun hamabost urte edo hasi nintzanian. Eta gero...

- Hori ez zan klandestino...?

- Ez.

- Emanaldiak-eta egoten bazian...

- Ez. Hori ya...

- Folklore ikuspuntutik hartzen zan?

- Bai. Bai. Eta, gaiñera, nik ya hamabost urte banitun, pentsa, ya zian... urteak aurrera zihoazten. Osea, gauzak aldatzen ere hasi zian pixkanaka, ez? Eta gero, hortikan aurea, ba, ni gazte hasi nintzen lanean, hemezortzi urtekin, hamazazpi-hemezortzi urtekin hasi nitzan lanean, zeon, “Información y Turismo” bulegoan, turistei mapak erakusten ta [nola] jun ta... informazioa. Victoria Eugenie zegoenian oaindik. Eta han egoten giñan. Nere lehenengo lana hori izan zan. Azafata bezela, uniforme eta

guzti. Uf! Oso ondo, oso gustora. Uniformeakin lana itia oso polita da. Batzuk esaten dute: "Buaa uniformatua, danak berdin ta...". Uuu... ez dakizu ze komodidadea dauken. Zu han zoaz zure bakeroekin eta zure ez dakit zer eta dana kendu, jarri txukun-txukun, "con sombrero y todo" ta... Ta gero, berriz, hondartzara ba...

7.19. Likore lantegien gainbehera

- **Hizlaria(k)**: Alkiza Laskibar, Iñaki
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-140/035
- **Iraupena**: 0:01:21. **Hasi**: 01:03:04. **Bukatu**: 01:04:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Eider
- **Gaia(k)**:
Ekonomia eta industria » Industria motak » Edari-ekoizleak
Aisia » Kirola » Futbola
- **Laburpena**: Likore lantegi asko zeuden lehen, baina baldintza asko jartzen hasi ziren. Intxaurrendoko destileriaiko semeak eta biek elkarrekin jokatu zuten Realean.

Transkripzioa

- Hasi zian, este, galderakin, "o sea" hasi zian ya, bueno, "hemen ezin leizke garrafoiyetan saltu, saldu bihar da boteilletan". Ta boteilletan hortako zea bat zeon, zea, etxe haundiyak. Gu boteillakin hasi giñan eta geo boteillakin saltzeko, hamar litro saltzeko, behar zan... Eta polliki-polliki nik uste det ez dala gelditzen. Hemen asko zian, eta ez dakit bat gelditzen dan. Bueno, gelditu oain iten da, gelditu ez, bazan... Ordun fabrika asko zeon e? Zea, likorienak. Hemen zeon Maribi Irisarre, adituko zenun, oain Billabonan dago. Ta gero Pasaiyan zegozen [...] Beltran, "licorera vasca", Benedictine... Likorek iten zutenak, "o sea que", Espaiña guztirako. Pasaian hemen bazeuden bost o sei, bai, bai.

- Eta hemen ez zeon Intxaurrendon beste bat?

- Bai, "[...] y Pedraglio", Intxaurrendon, bai. Harek izaten zun, bai. Oso lagunak giñen, bere semiak ta nik jolastu genun Errealen, zea, urte batzutanuntu biyok: Gorka Nos ta nik. Joakin.

8. Aisia

8.1. Errepublikara garaiko kultur giroa

- **Hizlaria(k)**: Amunarriz Andonegi, Jabier
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia - Sarasua Aranberri, Asier
- **Erref**: DON-003/016
- **Iraupena**: 0:02:19. **Hasi**: 00:31:56. **Bukatu**: 00:34:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Aisia » Kultura » Zinema
Aisia » Kultura » Dantza
Politika » Gerra aurrea » 1931-1936: II. Errepublika
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

- **Laburpena:** Euskal giroa zegoen Donostian. Antzerkia egiten zen Santo Tomasetan. Batzokian, poxpolinak... Emaztea Iruratik etortzen zen antzerkia egitera. Aita Laborda zen poxpolinen burua.

Transkripzioa

-Hor, Republika denboran-eta eee... Donostia nahiko euskaltzalia zan, ezta? Nahiko euskal giro...

-Bai, bai, bai. Euskal girua... beti ezautu izandu det nik hemen.

-Antzerkiak eta idazliak... eta dantzak...

-Jesus, batez ere antzerkiak-eta neguan, Santo Tomasetan.

-Uum. Euskal antzerkiak.

-Euskeraz, bai.

-Eta... ze izaten zian, beti hor eee... tokiren baten ero...?

-Zea, Printzipalial, Teatro Printzipalalian. Batzokiyan eta pospoliñean... zea, poxpolina zeon... Kursala, Kursalen azpiyan. Bai, bai.

-Kanpotikan etortzen zan jendia? Irura eta Tolosaldetik eta?

-Bueno, bai. Harren... hori iruratarra da, ez da donostiarra nere emaztia. Ta bere aita ere hangua zan, eta handik etortzen zian teatrua itea Donostira.

-Eta euskeraz izaten zan?

-Noski!

-Eta zer zian, konpañiak ero...?

-Eeez. Ez, ez, ez. Herriko jendia! Batzokiko jendia-ta... bai.

-Batzokian-eta giro kulturala...

-Bai, bai.

-Dantzak eta antzerkiak-eta izaten zian, ez?

-Bai. Hemen famatua izan zan gerra aurretik Padre Laborda. Ez dakit nungo... apaiza zan, baiño ez dizut esango ze parroikua. Eta hura zan poxpoliñen buru iten zuna. Horrek beti zaintzen zun eta aintzen zun dana. Padre Laborda.

-Dantzak.

-E?

-Dantzak-eta gehienbat?

-Dantzak. Txikitandik, e!

8.2. Umetatik erromeria batetik bestera

- **Hizlaria(k):** Azkue Erostarbe, Alazne
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-008/004
- **Iraupena:** 0:01:13. **Hasi:** 00:02:47. **Bukatu:** 00:04:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- **Laburpena:** Agerre baserrian oso ondo bizi ziren. Gurasoek lan asko egiten zuten eta pozik bizi ziren, ez zuten desberdintzen zein zen aberatsa eta zein ez. Gero hirira jaitsi ziren. Beti trikitia zegoen tartean, erromeria batetik bestera joaten ziren. Amak panderoa jo eta irrintzia botatzen zuen.

Transkripzioa

Ba oroitzapenak dia baserrian oso ondo bizi giñela. Lan asko iten zuten gurasoak, baiño, ez dakit, han ez giñen konturatzen pobreak eta aberatsak

zaudela jendea ta han ondo bizi giñen. Eta pozik. Eta gero hirira jeitsi giñen eta hemen, hirian, ba, ondo. Aitak´e lana iten zun, amak´e lana iten zun. Baiño beti trikitixa erdian. Hor erdian beti erromeri batetik bestera gurasoakin juten giñen. Amak pandereta jotzen zun. Beti jendiak eskatu iten zion irrintziak. Eta irrintzi zoragarriak iten zitun. Eta oso ondo bizi giñen. Oso ondo. Oso alaiak denok. Denok pozik, denok kontentu. Gurasoak oso onak oso onak zien.

8.3. Ama irrintzilari ezaguna

- **Hizlaria(k):** Azkue Erostarbe, Alazne
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-008/010
- **Iraupena:** 0:02:46. **Hasi:** 00:10:51. **Bukatu:** 00:13:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Aisia » Kultura
- **Laburpena:** Bere ama, Primi Erostarbe, panderojole ezaguna zen, Oñatiko Araotz auzoan jaioa. Astoarekin herri batetik bestera mendiz joaten zen eta bakardade horretan ikasi omen zuen irrintziak botatzen. Bazuen irrintzi berezi bat, "berde" xamarra. Eta horregatik "amona berde" deitzen omen zioten. Goizaldi Dantza Taldean Lurdes Iriondo ezagutu zuen eta harreman ona omen zuen Xabier Lete eta biekin.

Transkripzioa

- Baserrian bertan jotzen zun panderoa. Bere gauzak iten [zun] eta irrintziak´e bai ta. Baiño hori beak beti esaten zun Araotzen. Araotzen bea saiatu zan asko astuakin juten zanian mendi batetik... herri batetik bestera menditik juten omen zan astuakin. Eta han, bakar-bakarrik, mendian, irrintziak jo ta ke, irrintziak. Eta bere itzalakin dantza. Eta hola.

- Hola ikasi eben?

- Hola ikasi zun. Hola ikasi zun. Eta gero hemen Donostin, ba, jendeak entzuten [...]. Zea, Trinitadeko Enparantzan, urtero-urtero, estropada bukatu eta gero, jendia bazkaltzera, eta bazkaldu eta gero Trinitadeko Enparantzara, txapelketak ikustera. Eta beti... trikitixen txapelketak. Eta beti ama txapelduna gelditzen zan. Beti. Beti txapelduna. Amen irrintziak zoragarriak. Eta bat badaka iñork ez duna iten. Ez dakit entzun dezun zuk. Nik ez dakit nola esaten zun: "Heldu, heldu, heldu, heldu aurreko neska gazte horri gerri-gerri-gerritik eta gero pixkat beheroxiotik".

- Bai, hori irakurrita daukat.

- Bai? Bueno! Irrintzi horrekin txoratuta gelditzen zian jende guztia. Txoratuta, e!, jende guztia. Bai.

- Bai, gaiñera, bazeukan bere puntu berde... hola... txispa hori.

- Noski baietz! Jolin! "Amona berde" deitzen zioten askotan. Zu "amona berde" zea, e? Deitzen ziyoten askotan. Bai. Ordun nere amak... nola esaten da? Xabier Letekin... Xabier Lete, gogoatzen zea?

- Bai, bai.

- Bueno, Xabier Lete... Ama `Goizaldi´n sartu zen. `Goizaldi´tik deitu zioten eta Xabier Leten emaztea `Goizaldi´n dantza iten zun, Lurdes Iriondo. Lurdes Iriondo. Eta hoiek ezkondu zien ta, bueno, oso lagun onak izan zien amakin. Danak lagun onak. Bai.

8.4. 'Neskamearen marmarrak' antzezlan

- **Hizlaria(k):** Arzelus Arrieta, Amale
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-017/007
- **Iraupena:** 0:02:22. **Hasi:** 00:10:47. **Bukatu:** 00:13:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Aisia » Kultura » Zinema
Euskara » Euskararen egoera
- **Laburpena:** Aitak Neskamearen marmarrak bakarrik idatzi zuen berarentzat. Zortzi urterekin hasi zen. Dantza. Eibarrera, Azpeitira.

Transkripzioa

-Eta euskeraz. Antzerkiya euskeraz iten zenuten.

Bai, bai, bai.

-Eta gogoratzen dezu orduko antzerkin bat ala?

Bueno, ni gogoatzen naizena da, gure aitak idatzi zidana neretzat. Hori gogoatzen naiz. "Neskamearen marmarrak". Eta hori bakarriketa zan. Ta bakarriketa... bueno, polita. Etxeko andre batek eta... esaten ta...

-Eta zu zihan, orduan, protagonista?

Bai.

-Ta gazte-gaztetxo, gainera.

-Bai, bai, bai. Ba orduan... guda hasi zanian hamabi urte nitun... Orduan gauza hoiyek egiten nitunian ba hamar bat urte edo. Zortzikin hasi nitzan, hori gogoatzen naiz.

-Eta hori Batzokiyak antolatutako... hori, antzerkiya zan? Ala... bestela? Eliza... elizatik...

-Ba Batzokitik eiten genitun gauzak, bai. Bai, baiña ez naiz oroitzen ziur zer zan: Batzokioa...

-Eta dantzak-eta ere bai?

-Bai, dantzak-eta ere egiten genitun. Baiño nik dantza baiño gehiyo hitz ein eiten nun nik. Gehiyo hitz ein. Ba bai, eta [...] Don Ramon Labordakin, ni mahai gainera hitzaldia ematen. Jo! Esaten... arpegiya... Lasai, gainera! Bueno... Gogo izugarriya izaten zun, aitak esaten zianian: «Benga, etorri, igandean o holako tokira jungo gea». Ni pozik! Pozik.

-Eta ze tokitara juten zihaten? Gogoratzen dezu?

Asko ez naiz gogoratzen... Gogoatzen naiz Eibarren izan gihala... Eibarren, gero bestea... Azpeitin. Hori gogoratzen naiz. Ez dakit beste ihun...

-Ta jendia harrituta geratuko zan ba zu han ikusita!

-Bai, bai, bai. Bai, nahikoa. Nahiko harrituta. Jo, gero esaten ziaten: "Jo, hori da...". Ba nik... gustora egiten zun, pozik.

8.5. Abelino Barriola, aitona kulturazalea

- **Hizlaria(k):** Barriola Etxeberria, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-019/004
- **Iraupena:** 0:01:17. **Hasi:** 00:03:13. **Bukatu:** 00:04:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider

- **Gaia(k):**

Aisia » Kultura » Zinema

Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Euskara » Euskararen egoera

Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Udala

Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

- **Laburpena:** Aitona Abelino Barriola zen, Donostiako Udaleko zinegotzia zen. Artikutzako ura. Antzerki munduan ibiltzen zen, Toribio Alzagarekin. Osabak jarraitu zuen haren obrak egiten.

Transkripzioa

- Eta zure aitona nor zan?

- Nere aitona Abelino Barriola Aizpurua. Zan, bueno, izan zan bere anaiyakin Donostiko udaleko konzejala eta berak zeudenian erosi zan Donostirako ura, Artikutza. Beak zeudenian erosi zan, ta beak parte hartu zuten. Eta nere aitona asko sartua zeon teatro munduan, berak idatzi zitun obra batzuk eta jartzen zuten Toribio Alzagakin ta... Bai, mundu hortan asko sartzen zan. Gero ez dakit orfeoiakin ta baiña zan kultura nahiko. Zapatak iten zitun, baiña aparte bere kultura ta bere... Bai, bere anaiyakin, eta berak idatzi eta gero osabak jarraitu zun, bai, bere obrak eta egiten; baiña bestela gero, besteak ez degu iñork izan holako gauzarik.

8.6. Madrilen, aita bisitatzen kartzelan

- **Hizlaria(k):** Barriola Etxeberria, Arantxa

- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia

- **Erref:** DON-019/019

- **Iraupena:** 0:02:22. **Hasi:** 00:25:59. **Bukatu:** 00:28:21

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider

- **Gaia(k):**

Aisia » Kultura » Irakurtzea

Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

- **Laburpena:** Hiru urte egin zituzten Madrilen, aita kartzelan zegoelako. Ama telefonista egon zen. Kartzelara bisitan; ama ezin zen sartu, baina umeak bai, apaizarekin. Liburua idatzi zuen han aitak. Aitona eta aita, biak idazle.

Transkripzioa

- Ni oso txikiya nintzan, ni gogoratzen naiz, bai, egondu giñala hiru urte nere ama Madriden, aita kartzelan zeon, eta orduan ama eondu zan hotel batean, lagun batzun hotelean; baiña esan zun bera ezin zala hola egon, ta lanean eondu zan telefonoan, telefonoa hartzen eta. Eta gu bi zaharrenak jun giñan aita ikustera eta eondu giñan ba denbora bat amakin, ta jutun giñan kartzelara ikustea. Ta hartu behar zian liburu batzuk Franco ez dakit zer, edo Jose Antonio ikusteko, ba, pasea emateko, ba erosi behar zenitun liburu hoiyek eta ikusten zenun pixkat, baiña guri uzten ziguten apaizakin, fraile bat zala o, nik ez det oso... Baiño oso gutxi gogoratzen naiz, txikia nintzan baiña, sartzen giñan aitangana, baiña amak ezin zun, raja batzuk zeuden, eta horren atzetik...

- Nun zeon, Madriden aita?

- Madriden eondu zan, bai, Porlier eta bai... Dena hori desagertu da baiña.

- Eta ikusteko zer zegoen kristal baten atzian ala...?

- Ez, sare batzuk bezela, baiña guri uzten ziguten, txikiak, fraileak sartzen zigun; baiña ama ez, amak kanpotik behar zun. Eta bai, hola hiru urte eendu zan. Eta bai, bueno, idatzi du, bere liburua idatzia dago, ta dena handikan ateratzen zun, idazten jun zan liburua, ateratzen zun nere amari ematen zion papel txiki-txiki batzutan idatzia, eta nere ama jun zan gordetzen eta gero horrekin idatzi zun liburua. Zan liburu, bueno liburu batzuk ditu idatziak aita, eta bat zan gerra denborakoa, bueno, hango denborakoa ta, bai. Bai, horrenak.

- Idazle-sena familiyan?

- Aitona zan eta gero aita. Zeren aita euskera, aitonak dena teatroa eta dena euskeraz. Eta aita erderaz eta zerbait euskeraz. Eta gero artikuloak eta hori asko. Aita gehiyo hortan, aita gehiyo idatzi du.

8.7. Sagardotegiak, elkarteak eta tabernak

- **Hizlaria(k):** Isasti Etxeberria, Xabier
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-022/040
- **Iraupena:** 0:01:21. **Hasi:** 01:09:01. **Bukatu:** 01:10:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Agirre, Eli
- **Gaia(k):**
Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak
- **Laburpena:** Sagardotegira kaxuelarekin joaten ziren asko. Aita Aizepe elkartekoa zen, eta bera kaxuela eramatera joaten zitzaion. Tabernetan ardoa edaten zen batez ere.

Transkripzioa

- Eske, sagardoteiya asko, ba, juten zan bere zeakin, bere kazuelakin ta, juten zan sagardotegiya ta. Ni zenbat alditan juna nao /no/ aita difuntua, Haizepekua zan, "sociedad" Haizepe, Haizepe dao /do/ "calle Virgen de..." ez, nola da "El Coro, Virgen del Coro" han, han dao /do/ Haizepe. Eta ni zenbat alditan jun naiz, kaxuelakin, amak prepatzen zion kaxuela. Oaingo jendia, ez due iten oaingo emakumiak. Kaxuela prepatu, eta hareia, soziedadea, beak afaltzeko, serbillea batekin bilduta ta. Holako gauzak zian ordun.

- Kejatuko zan.

- E?

- Kejatuko zala.

- Zein?

- Aita.

- Bai, aita. Aitan bizimodua ez det eman nik.

- Eta tabernetan ze, ze edaten zan?

- Ze, ardua.

- Ze eateko ohitura zan, ardua?

- Ardua, oaingo hauek, gauzik ez. Oain nik ez dakit zer dian'de oain gauzak. Kubalibre, bestia dala, bestia. Eta zer dia hoik? Nik ez dakit zenekin iten dituen, ze nahasketak iten dituen.

- Ta sagardua sagardotegiyan bakarrik edaten zan. Tabernetan...

- Bueno, tabernetan'de bai.

8.8. Osteguna, neskameen eguna

- **Hizlaria(k):** Isasti Etxeberria, Xabier
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-022/046
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 01:18:49. **Bukatu:** 01:20:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Aisia » Kultura » Musika
Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- **Laburpena:** Nobiotan zer egiten zuten. Zinemara, paseatzera... Ostegunetan dantzaldia egiten zen Igeldon; neskameen eguna zen.

Transkripzioa

- Eta orduan ze iten zuen bikotiak eta, zinera jun eta hola?
- Bai, eta [...] noizian behin, ahal zanian, diruz exkax ibiltzen zan ta. Ez dao oaingo kontuik eta paseatu ta.
- Bai, gaztelura o paseatu ta...
- Gaztelura juten ziñaten?
- Bai, ta Igeldoa dantzan'e bai, bueno, gutxi, nei ez zitzaten gustatzen ta. Gaiñea denbora haitan osteguna zan "día de las crías" esaten ziyoten, osteguna; eta Igeldon bailia iten zan. Eta hola juten zan jendia ostegunetan.
- Ostegunetan?
- Bai, oain ez da iten Igeldon bailia, oain ez da... Baiño lehen igandetan ta larunbata ta... Baiño ostegunetan espeziala zan, ba, neskamiantzako.
- Eske orduan asko zian hola neskak eta neskame bezela lan egitea etorriyak honea Donostia, probintzikuak.
- Bai, asko, eta gustoa baldin bazuen ere lana. Jakiña, etxe batetik bestea diferentzi haundiya zeon e? Lan gutxiyo lan gehiyo; soldata gutxiyo, soldata gehiyo... Hola.

8.9. Estropadak

- **Hizlaria(k):** Isasti Etxeberria, Xabier
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-022/051
- **Iraupena:** 0:01:49. **Hasi:** 01:25:06. **Bukatu:** 01:26:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Aisia » Kirola » Uretako kirolak
- **Laburpena:** Estropadak nolakoak ziren lehen. San Pedro ondo ibili zen urte batzuetan. Orio.

Transkripzioa

- Eta estropadak nolakuak izaten zian, jende asko juten zan ikustera?
- Bai, beti izan da jendia. Jakiña, izan zan urtebete iya... Beno, ez zianak izan zian urte batzuk e? Gerra denboan, gerra hasi ta bukatu ta geo, bi o hiru urte pasa zian estropadaik be. Geo hasi zian baiño ordun'de ez zan oaingo indarra. Ordun estropadak hemen gipuzkoan bakarrik iten zian; ez

zian juten... Lehenbizikok etorri zianak Pedreña o izango zian, Santandertik eta hola. Eta ordun'de sesiyuk izan zian, baiña ordun Francon denboa zan oaindik

- Eta zeintzuk zian irabazten zutenak edo orduan ondo ibiltzen zianak?

- Ordun?

- Bai, estropadetan.

- San Pedro izan zan urte batzutan, San Pedro. Gaiña oso patroia oso zaharra zan... Nola zan hua? Ez naiz goatuko oain. Oso zaharra zan eta kanpoko balizak gaiña bista jetsiya izan behar zun, eta kanpoko baliza noa jun biher zun ikusteko, jartzen zuen ordun baporeko, barkuak zian asko, eta jartzen zuen haren parian kia botatzen zula. Ta harek karril, ez, karril ez... Nola zan? "Ita no sé cuántos". Ba ke aldea juten zan, ke aldea, ba zuzen juteko. Baiñon estropada bastante irabazi zun ordun. Geo Oriyo izan da hemen gehina irabazi duna, eta bai.

8.10. Ondarretako hondartza eta turistak

- **Hizlaria(k)**: Berasategi Etxeberria, Pepi

- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia

- **Erref**: DON-024/019

- **Iraupena**: 0:03:27. **Hasi**: 00:32:44. **Bukatu**: 00:36:11

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia

- **Gaia(k)**:

Aisia » Oporrak

Aisia » Mendia eta hondartza » Hondartza

Aisia » Taberna giroa » Hotelak eta pentsioak

- **Laburpena**: Ondarretako hondartza. Kasetak alokatzen zituzten.

Loretopen toldo handi bat jartzen zuten, pobreentzat. "Niños litris", ume aberatsak. Kanpotar asko etortzen zen udan; dendetan lehentasuna zuten haiek. Etxeak eta logelak alokatzen zituzten.

Transkripzioa

-Euzkiya hartzeko-ta ibiltzen zan, ta ordun txabolak jartzen zituen alkilatzeke. Bai. Hoi da, hoi goatzen naiz. Klao, ni orduako ya ba izango nitun hamar... hamar-hamaika urte izango nitun. Eta ditut launak esaten duenak, hoik hemen bertan nola bizitubak dian, e... nola Pico Loroko zea hortan, e, toldo haundi bat jartzen zuen...

-Loretopen, hori Loretope da, ezta?

-Bai, bai. Esto... toldo haundi bat nola jartzen zuen, eta: "El toldo de los pobres". Baiña ordun hor osatzen zian kuadrilla haundik eta ibiltzen zian jolasten... pasatzen zuen "formidable"! Eta klao, "lo niño...", epoka haiyetan "los niños litris" esaten zizaiyon txabolak-eta izaten zebenak. Eta haik: "A, pasais envidia? Aguantaros, que pa eso robais el dinero!".

-Joe... eta orduan txabolak izaten zian... e, bueno, kasetak, egurrezkuak?

-Bai.

-Eta idiyak tiratuta ta hola mugitzen zian ala ez?

-E, ez det /eztet/ uste, nik hoi ez det /eztet/ ikusi.

-Gurdirik bazuten?

-Bai, hoi bai, uzteko hor ta hoi ba bai, baiña nik hoi ez det hola ikusi... ez det ikusi behintzat, ez dakit. Ta ez due /eztue/ behin ere esan ibiltzen zianik... Geo erretiatzen zuen, ta geo ateatzeko ba kurpillak-ta bihar. Desmontatzen zituen danak, eta geo danak zeatu, ta geo... epoka

alleatzen zanian ba berriz´e. Ta geo hasi zanian beste ze hok, telako gauzok.
 -Toldo...
 -Bai, bai.
 -Toldo urdiñak.
 -Eta oain... oain hoi eozeiñek alkilatzen du /alkilatzeu/, baiño epoka haiyetan...
 -Garestiya izango zan. Ta hemen turis... etortzen zian uda partian-ta kanpotarrak...
 -Bai.
 -Madril aldetik-eta...
 -Bai. Asko.
 -Asko?
 -Asko.
 -Eta haiyek diferente jazten zian?
 -Jantzi, ta bronka earrak eta askotan dendeta jun ta /da/ predileziyua, ta amorraziyua ematen zizun! Esaten genduna: "Hemen gu urte guzin gaudez gastatzen, e, eta hoik etorri dia ta zer? Hoiyen... gue dirubak ez al diyo baliyo hoiyen bezelakuak?". Ta bronkak izaten gendun, e.
 -Haiek lelengo, orduan, beti?
 -Bai.
 -Preferentziya?
 -Bai, bai, bai. Oooo... hortan izugarrizkoa izandu da hemen, horta bai.
 -Eta hemen ze etortzen ziran, villetara eta holako etxe dotoretara?
 -Bai, villeta ta geo etxe normalak´e eoten zian alkilatzen zuenak, e. Udarako. Bai, zeatik igual jendiak esaten zuna: "Ba habitaziyua daukat libre eta, habitaziyua nola libre daukaten, ba udaran alkilatu, pezeta batzuk atea-ta iteko!". Ta jendeak´e... etxetan´e holaxe ba hartzen zituen, ta hola ba pillan gehixeoa jartzen zian ta igual habitaziyo paren bat, ta klao, pezeta batzuk ateatzen zituen udaran. Etxe asko´re eoten zian. Bai, hoi dana goatzen naiz, zeatik launak eskolan izaten gendun ta /da/... haik esaten zuen: "Sí, ha venido fulano y ha venido mengano, y dos habitaciones a ellos". Ta ordun haiyen amak esaten zuna, alde iten zuenian: "Ba pezeta batzuk utzi ditue!". Ta ordun ba gastu batzuk kubritzeko ondo etortzen dia /etortzeyu/. "Umien liburuk ta gauzantzako diña ba ematen gaitue".

8.11. Zinemara joaten ziren Igeldora

- **Hizlaria(k)**: Berasategi Etxeberria, Pepi
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-024/025
- **Iraupena**: 0:01:51. **Hasi**: 00:46:45. **Bukatu**: 00:48:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
 Aisia » Kultura » Zinema
 Herria, azpiegitura » Garraioak » Beste garraio batzuk
- **Laburpena**: Tranbiak: Monte Igeldo eta Bentaberri. Oinez joaten ziren Igeldora, zinemara. Funikularrean jaisten ziren, ilunduta. Eliza azpiko zinema aretoa, luistarrena.

Transkripzioa

-Eta tranbia´re bazeon, ez? Juten zana han eh...

-Bai epoka haiyetan ni...
 -Funikularraiaño, ala han ingurutara...
 -Hua zan Monte Igueldo, baiño hemen zan Benta Berri. Bai, eta haik'e buelta ematen zuen hor, zea, taberna zea hortan...
 -Azurmendi?
 -Bai. Bai, hor ematen zuen. Gaurko eunian oso desberdiña do, ta ezin da zeatu askotan baiño, hor errebueltana, hor ematen zuen.
 -Zuek juten ziñaten, Igeldora-eta? Ala ez? Funikularrian?
 -Oíñez.
 -Oíñez juten ziñaten? Dantzara?
 -Zinea, dantzara ezin zan, ez zuen permititzen.
 -Nork ez zun permititzen?
 -Urtiak.
 -Ze, gaztegiya dantzarako?
 -Eta zinera juten ziñaten?
 -Bai, eta geo jetxi funikularren. Hortako bagendun dirua baiño iyotzen bagiñan ba diru gutxiyo, oíñez, ta jetxi nola gaba zan hobeto etortzen zan funikularra.
 -Ta jende asko juten zan zinera?
 -Betia eoten zan beti!
 -Bai?
 -Bai, bai.
 -Hemen ez zeon zinerik?
 -Ez. Gaurko eunian bado zea hortan, Benta Berriko zea hortan baiño, zinea hola ez, eliza azpin zeon bat, El Pudri, ez dakit zergatikan deitzen ziyen, baiño eliza atzian zeon ta hua gehiyena ibiltzen zuen ba Los Luises. Ta geo hua kentzen beste zineik hemen, ez goatzen.
 -Ta, asko juten ziñeten zuek zinera? Dirua zeonian bakarrik?

8.12. San Sebastian eguna Antiguán

- **Hizlaria(k):** Berasategi Etxeberria, Pepi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-024/027
- **Iraupena:** 0:01:24. **Hasi:** 00:49:00. **Bukatu:** 00:50:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
 Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak
- **Laburpena:** Antiguako festak. San Sebastian egunean ez zen ezer egiten; gero luistarrek danborrada atera zuten. Aurretik bai, amaren garaian erromeriak izaten ziren. "Donosti Zaharra" tabernako giroa.

Transkripzioa

-Antiguán, jairik-eta eoten zan? Ze ospatzen zan?
 -San Sebastian euna, baiño goizian tanborrada iten zuen klao Francon denboan nik hoi da ezautu detena, ta ez zan ezer'e iten, ta tanborrada Los Luises, atea zuen azkenian, kosta zan baiño, hoi iten zan tanborrada, geo ya goizian ez zan ezer'e eoten. Baiño zaharrak lehenokuak, kontatzen zuen nere amak behintzat esaten zuen, hemen Matia kalean, izena're esaten zuen 'lo que pasa es que' ya, ahaztu're in zaizkit. Izaten zala ba San Sebastianetan ta berbenak eta epoka haiyetan, izaten zala, karo beak ere hamen nola bizi zian ba askoik ez zian izaten. Baiño geo hemen, Matia kalean, Casimiroko zea hortan, uste det bueno, hor traste samarrak uste

det ziala, eta amak kantziyuak'e esaten zitun horkuak: "si quieres pasarlo bien, vete a donde quien" o, "vete al Donosti Zaharra", Donosti Zaharra deitzen ziyen horrei! Uain, pixka bat zeatzen...

-Donosti Zaharra?

-Bai, Donosti Zaharra, ta uste det, hor bueno...

-Anbientia hor eoten zan orduan, girua? Baiña hori, gerra aurretik?

-Bai, hoi ya nik, ez det ezautu.

8.13. Estraperloa eta errazionamendua

- **Hizlaria(k)**: Lasarte Dorronsoro, Maria Lourdes
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-027/039
- **Iraupena**: 0:01:55. **Hasi**: 01:06:01. **Bukatu**: 01:07:56
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Agirre, Eli
- **Gaia(k)**:
Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak
Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- **Laburpena**: Gerraosteko estraperloa. Haragia eta ogia, jatetxerako, trenez. Arriskua zegoen harrapatzeko, baina beste erremediorik ez zuten. Ezkondu zenean, errazionamendua zegoen, eta kupoiakin ibili ziren hoteletan ere, kartilarekin. Andaluziara joan ziren.

Transkripzioa

- Gerra ta gero gose garaia izan zan, razionamendua eta, horrek ze eragin izan zuen zuen jatetxian?

- Pues, adibidez, gure jatetxean... Nola esango nuke?... Erdera ateatzen zait: "había que exponerse" zuk lanean egin behar bazenun, estraperluan sartu behar zenun. Ta estraperluai esker zeukazun haragia ta ogia, adibidez. Baiño estraperluan, zakutan disimulatuta ta, ez dakit, baserritik eo, kostako trenetik nunbait, makinista bat edo ekartzen zuna haragia ta estraperlopean.

- Isilpeko, orduan, eta beldurrez...

- Bai estraperloan, oin harrapatzen baziñuen ba, harrapatu zizuen, inspektoreak eta izaten zian ta. Ordun ba, harrapau in baziñuen ba pagatu in behar ta, aurea baiño lana in behar bazenun in beharra zeon, ezin dezu, ezin zenun bestela ein. Ta gaiñeakuan ba bizimodu normalean, ni ezkondu nintzanean, "por ejemplo", bidaia in genun ta kupoiakin hotelean ta, bazkaltzeko ta, kartillak genitun ta kupoia entregatu ta, kupoian orde z ematen ziguten bazkaria hotelean ta jantokitan ta jun behar genun tokitan.

- A bai e? Ezin zan diruakin ezin zan erosi, kupoi hori...?

- Ez, kupoia, kupoia.

- Kupoirik ez bazenun ezer, ezin zenun....

- Dendetan ta klaro eongo zan, dendetan ta kafeteritan ta hola eongo zan. Baiño gu jun giñan kartillakin ta kupoiakin, jun giñan.

- Ta nora jun ziñaten zuek?

- Andaluzira, ta guretzako zan, bueno, "Miami Beach"!

- Orduan ez zan asko bidaiatzen?

- Ez, ez...

8.14. Musean ikasi ez

- **Hizlaria(k):** Urkiola Loinaz, Jose Mari
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-029/048
- **Iraupena:** 0:00:46. **Hasi:** 00:48:34. **Bukatu:** 00:49:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Aisia » Taberna giroa » Jokoak
Aisia » Taberna giroa
- **Laburpena:** 16-17 urterekin hasi ziren tabernara joaten. Tutean jokatzeko zuten. Musean ez du ikasi, gezurak esaten ez daki eta.

Transkripzioa

- Zu juten zifan tabernara?
- Tabernara? Bai. Taberna, bueno bai, hamasei bat urte ezkeo, hamazpapi ezkeoz hasi gifan tabernara joaten; baxoerdi batzuk edan ta ibilli.
- Ta kartetan?
- Bai.
- Bai? Zertara jolasten zenuten? Musa?
- Ez, tutian, musian ez dakit nik.
- Ez? Tutian.
- Ez det ikasi. Horregatik esaten diyo Luisitori nik, "ez det ikasi zeatik gezurra esaten ez dakit eta", esaten diyo nik Luisitoi.
- Jakin in behar da gezurra esaten.

8.15. Antiguako sagardotegiak

- **Hizlaria(k):** Larrea Aranguren, Imanol
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-034/005
- **Iraupena:** 0:01:22. **Hasi:** 00:07:16. **Bukatu:** 00:08:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak
Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
- **Laburpena:** Sagardotegi asko zegoen Antigan: Xexenena, Lopexenekoa... Pitxarrean eta basotan edaten zen. Emakumeak izaten ziren edaria banatzen zutenak, baina bezeroak gizonezkoak.

Transkripzioa

- Eta ze denda eta ze taberna ta zer zegon?
- Sagardotegi asko. Garai hartan sagardotegiak batez ere. Joe, sagardotegiak, Jesus! Zenbat zauden gaira. Bai, ba, Xexenekua, Lopexenekua, ez dakit, ba geo ya hemen, hemen beste kalexka bat badao, don Juan de Garain, hor'e bazan taberna... Zea bat, sagardotegi bat. Eta hemen Matia, gure etxe azpiyan, hogeita hemezortziyan eta hogeita hamaxeiyan ere sagardotegi bana zegon. Gero beste bat Kasimironekua, kale hontan bertan e? Kasimironekua. Ta Xexenena esan detena Kasimiron paren, baiño ya Benta Berri aldeago. Ta Lopexena esan detena Benta Berri

bertan. Eta bueno, eta seguruna ahaztu iten zaizkitela ba pilla bat, ez?

- Orduan jendia sagardotegiz sagardotegi ibiltzen zan?
- Bai, bueno, lanetik erten ta sagardo ta pitxarrak edaten zian, pitxarra hartzen zan. Basuetan'e bai e? Basuan sagardua ateratzen zuten, zea, kupeletik, basuk eta basuk banatzen zituzten hortako. Hantxen exerita egoten zan andra batek ateratzen zun.
- Andra bat egoten zan e?
- Gehiyenetan andra bat izaten zan, baiño hortan...
- Edaten emakumerik ez zan eongo?
- Ez, ez, tabernatara ez zian juten.

8.16. Soldadu, eta bi lanekin

- **Hizlaria(k)**: Larrea Aranguren, Imanol
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-034/038
- **Iraupena**: 0:01:25. **Hasi**: 01:16:40. **Bukatu**: 01:18:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Eider
- **Gaia(k)**:
Aisia » Taberna giroa » Hotelak eta pentsioak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Ohiturak eta bizimodua » Soldadutza
- **Laburpena**: 19 urterekin ezagutu zuen emaztea izango zuena, baina ezkondu artekoa luze egin zitzaien. Soldadu zebilela, banketxean ere egiten zuen lana, eta Londres hotelean ere bai, kontuak egiten. Gauerdian amaitzen zuen lana.

Transkripzioa

- Esan didazu hogeita bat urtekin ezkondu ziñala eta nobiotan noiz ezautu zenun zure...?

- Bai, ba hemeretzi urtekin o hola e? Bai. Oso luzea egin zitzaigun hogeita bat urte arte itxoitia ta "hau ez da, ez da posible. Beinga, hau zerbait in behar diagu, ezkondu ta... Hau ez den martxa, neska".

- Eta ezkondu ziñeten hasieran etxera, eta gero?

- Bueno, eta gero hori, handik soldautza egin nauen eta ordun ni... Eske nik arratsaldien igual juten nintzen bankura. Ni ez nintzan konformatzen ehuneko hirurogeikin; nik ehuneko ehun konsegitzeko bankura juten nintzen. Eta gero etxia erosi nahi genun eta gaiña bankutiken ertetzen nintzen ya ordu batzuk sartuta eta juten nintzen arratsaldeko xeiretan Hotel Londresea lanea. Bai, Hotel Londresen han terrazako mahaiyek eta eramaten nitun, kontuak gure kamareruei eta haiyekin bronkan eta egoten nintzan hamabiyek arte. Asike geo hamabiyek jota juten nintzen etxea, bai, eta beatzitako berriz zean hurrengo eguna etortzen zan zeakin gobierno militarren eta oso zea; baiño dana, bankure ta dana e? Gobierno militar, bankure, ez dakit zer. Oso polita izen zan.

- Ez zendun eukiko astirik ezertarako?

- Ez, ez, ez zegon astirik ezertarako.

8.17. Antzerkian, euskararen alde

- **Hizlaria(k):** Ezeiza Areitioaurtena, Jon
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-036/004
- **Iraupena:** 0:02:25. **Hasi:** 00:06:10. **Bukatu:** 00:08:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Aisia » Kultura » Zinema
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
- **Laburpena:** Euskal Iztunde taldea bukatu zenean, Antzerti sortu zen. Euskal antzerki profesionala egin nahi zuten, eta orduan erretiratu zen Jon. Troiarrak antzezlanak: papera erdaraz ez zuen egin nahi izan, bera euskararen alde lan egiteagatik zegoelako antzerkian.

Transkripzioa

Gero, antzerkia, taldea... Euskal Iztunde taldea bukatu zanean, Maria Dolores jubilatu zan, ta /da/ prestatu zuen ya Antzerti taldea. Ta Antzerti taldea ba... hor zenbiltzenak profesional jokatzeko, euskal antzerki profesionala in nahi zuen. Eta nik esaten nun ez nula... nik ez nun profesionalki hontatik bizi nahi. Nik ein deten pittiña beti euskeraren alde izan da. Euskera ta euskera ta euskera. Eta hor hasi zian ba euskera ta erderaz ta in behar zala. Ordun prestatu zuen... "Troyarrak". "Troyarrak", eta Iñaki Beristainek euskeratu zun, eta Esteban Polls, katalan bat etorri zan antzerki hua zuzentzea. Ordun eee... han geundela, ba nei Menelaun papera eman zian, eta euskeraz, euskeraz antzerkia in behar, zertu behar gendun Vitoria Eugenian. Eta bueno, batzuk hasi zian esanaz, alegia, erderaz ere ikasi behar zela. Eta nik esan nieten itezkeotan nik euskeraz bakarrik ingo nula, ez nula erdeaz ein... erderaz eingo. Ta Esteban Polls horrek esan zian: "Eres peor que los catalanes". Ta nik esan nion: "Ba baleike, baiñan...". Ta hoi, ensaiyo batea jun giñan, eta gehiyenak, gehiyenak edo danak papera genekanak, erderaz hasi zian, eta nik, nere papera iritsi zanian, euskeraz ein nun. Ta taldeko bateonbatek esan zidan: "Eta zuk zergatik ez dezu erderaz ikasten papera?". Eta nik esan nion: "Ni honea euskeraren alde ta euskal antzerkiari pixkat launtzeko etorri naiz, eta ez dakat zergatik erderaz ikasi beharrik". Hasarretu zitzaidan pixkat, eta esan niyoten: "Bueno". Zuzendariari, Esteban Pollsei esan nion: "Ez bazaizu ondo iruitzen nik erderaz ez ikastea, papera beste norbaiti emaiyozu. Badao denbora, garaiya dao, eta billa zazu beste bat". Eta esan zian /esantzian/ ezetz. Eta ordun nik papera ez nun erderaz ikasi.

8.18. Antzezlanak, kontrolpean

- **Hizlaria(k):** Ezeiza Areitioaurtena, Jon
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-036/005
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 00:08:35. **Bukatu:** 00:10:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Aisia » Kultura » Zinema
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Lanbideak » Polizia

Politika » Euskara eta politika

- **Laburpena:** Santo Tomas egunean hiru funtzio egiten zituzten; zaletasun handia zegoen. Maria Doloresek Gobernu Zibilera joan behar izaten zuen, itzulpenak eginda, baimen bila. Trabak. Zentsura. Guardia zibilak eta sekretak ibiltzen ziren beti inguruan. Pasadizoa kontralari buruz. Jesuitetan, Aita Altunaren sermoiak ere kontrolatuta.

Transkripzioa

-Ta hala antzerki asko egiten giñuzten. Santo Tomas eunen beti, San... e... Antzoki Zaharrean. Ba hiru funtzio iten giñuzen, e! Bostetan, zazpitan ta hamar t´erditan. Zaletasun haundia zeon, teatroa leporaiño betetzen zan, sarrerik gabe... ta hori, euskal kutsu haundia zeukalako. Hor ibiltzen giñan, Maria Dolores gaixoa... Gobierno Zibillea jun behar izaten zun /izatentzun/ eee.... Itzulpenak, euskerazko antzerkiak erderatu eta hara eamanaz, ba baimena lortzeko. Bestela ez zuen /etzuen/ baimenik ematen. Ta hara juten zan bakoitzen Maria Dolores, sekulako trabak eta sekulako istilluak sortzen zizkioten.

-Zentsura haundiya zeon? Zentsura haundiya zeon?

-Itxura? Bueno, bai...

-Ez, zensura, zensura...

-Zensura haundia, bai, bai, bai. Zensura... Bueno, beste batian gertatu zitzaion Iruna jun giñan antzerki obra bat jartzea. Eta beti “vijilancia” beti guardia zibilak, hemen Teatro, Antzoki Zaharrian ere beti guardia zibillak eta “policia secreta” ta ibiltzen zian. Eta han eszenario atzian ni nengola, eszenaiyoan, eszenatokian ez dakit zeintzuk zeuden, baiño bakizu, euskeraz “eta” izena askotan erabiltzen da: “Eta hau eta hua eta...”. Eta orduan atzian zeuden bi sekretak deitu niñuen txoko batea, ta esan zian: “Oiga, por qué se dice tantas veces la palabra eta?”. Eta nik esan nion, nere esplikazio txikia eman nion, eta hortan gelditu giñen, baiña... noraiño kontrolatuta zeon Polizia bidez antzerkia. Antzerkia eta jesuitatan hamartarditako mezetan, euskerazko meza, ordun ere poliziaz beteta eoten zan /eotentzan/ atzeko aldia, zer esaten zun Aita Altunak; Azpeitiko jesuitak ze esaten zittun grabatzen ta hor... Eta hortan ba istillu asko ibili genun guk. Istillu asko. Gero manifestazioak ziala ta abar ta abar.

8.19. Udararen osabaren etxera Donostiara

- **Hizlaria(k):** Irizar Goikoetxea, Asenzio
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-039/005
- **Iraupena:** 0:01:55. **Hasi:** 00:08:24. **Bukatu:** 00:10:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k):**
 - Aisia » Mendia eta hondartza » Hondartza
 - Familia eta harremanak
- **Laburpena:** Udararen urtero osabaren etxera joaten zen Donostiara. Lehengusuak zituen bertan, Donostian, haiekin joaten zen hondartzara.

Transkripzioa

-Bai, han osaba [...] zan batian ta hara juten giñan urtero juten nitzan ta han ikasi nun igeri.

-Eta, noiz juten ziñen urtero udan?
 -Udaran, bakaziyuetan hara.
 -Hara, a orduan ondo!
 -Bai, bai.
 -Eta danok juten ziñeten etxeko guztiyak?
 -Ez ez, ni bakarrik.
 -Zu bakarrik?
 -[...] Ni askotan goatu naiz haikin ze ote ez ziyoten gustatzen o zer, baiño osabak osabak beti ni eamate, geo ne edadekuak, ne edadekuak nittun han eta, ni juten nitzan.
 -Orduan tranbian?
 -Bai, tranbian ordun klaro.
 -Kontxara han baiñatu ta?
 -Bai. E han eun batzuk pasatzen nittun han.
 -A han egun batzuk eta noren etxian geratzen ziñan?
 -Osaba.
 -A osaba?
 -Osaba, osabak geneuzkan bai. San Martin "cuarenta y nueve". Oandik han do ta oandik e etxia do ta azentzoreik'pe, eta oain e in det hamar, hamar, hirurogei urteko kontukin hoik azentzoria zuten orduako, bai, laugarren bizitza.
 -Eta zenbat urtekin hasi ziñan zu lanian aitakin?
 -Aitakin? Pues izango zian hamabost hamasei bat urte o...
 -Hamabost orduan gazte, orduan hola hasten zan ez? Lanian, gazte?
 -Bai, klaro, bai, klaro, gauza haundiik ez gendun ingo baiño behintzat han e zerbaite behintzat...
 -Eta, ze gehio iten zenun, bueno udaran esan dezu juten ziñala e hara osaban ta etxera eta han, hango lagunak eta ze zian zure lehengusuak ala?
 -Bai, bai, lehengusuak nittun han, klaro lau lehengusu neskakin, bost, zian lau anai eta neska bat. Zaharrena ne edadekua ta lau anaiyak hillak daude ta neska bakarra biziik. Suertia da hoi'de.
 -Eta ze iten zenuten han, hondartzara jun?
 -Han han beti hondartzara.
 -Ta han jolasian ibili?
 -Han jolasian ibilli, eta zikin-zikin etorri hondarrez beteta etxian erritan danak eta, halare segi hurrengo [...] ostea e! Baiño ondo pasatzen gendun.

8.20. Bertsozaletasuna etxetik

- **Hizlaria(k):** Aierbe Iraola, Joxe
- **Elkarrizketatzailea(k):** Ansa, Ainhoa - Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-040/020
- **Iraupena:** 0:03:04. **Hasi:** 00:43:58. **Bukatu:** 00:47:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Agirre, Eli
- **Gaia(k):**
 - Aisia » Kultura » Irakurtzea
 - Aisia » Kultura » Bertsolaritza
 - Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- **Laburpena:** Soldadutzan hasi zen bertsoak idazten, baina bertsozaletasuna txikitatzen zuen. Aitak bertsotan egiten zuen, eta lagun bertsolariak zituen. Aitona beti kantuan zebilen. Aitak bertso idatziak ematen zizkion buruz ikasteko.

Transkripzioa

-Garai hartan hasi ziñan zu bertsuak idazten eta, [...] bialtzen...

-Bai halaxe da.

-Baiña aurretik bertsozaletasuna....

-Bueno, bertsozaletasuna txiki-txikitatik, gure aita zana, ta aitona zana, ta ama zana, denak zian bertsozale amorratuak eta guk ere, "pues", beti. Hola familiarteko otorduetan ta, barrikote bat eo eiten zala o gaztain erriak jaten genitula edo beti aitzakin bat izaten zan ta. Bai, bertsozaletasuna txiki-txikitatik, ba, kantatuz, ba, aita, aita bastante aitzen zan bertsoan, eiten zun. Ta aitan launak'e, bazitun bertsolariak, aitzen zianak behintzat eta, mutiko koskorretan ni oso gustoa eoten nintzan haiyei entzuten.

-Ta zeintzuk zian?

-Ez, han auzoko, ez hola, izen haundikoik ez e? Auzoko Antonio ta, beste "Frantsesa" deitzen ziotena, bueno, frantsesa zan berez. Ta oso gustoa eoten nintzan ta, geo aitona zana're ia eun guziyan, oso kantariya zan. Bertso zaharrak, Biliintxen bertsoak ta, Xenpelarrenak eta ez dakit zeñenak, bertso, "Markesaren alabak", bertsoak eta. Aitak asko zekizkin, bertso asko buruz, ta nei eakusten asko saiatzen zan. Berak idazten, ondo idazten zun, oaindik'e badauzkat nik harek idatzitako, zeak, paperak. Ta idatzita ematen zizkidan, ta nik, lanea hasi nintzanean, tranbian, tranbian nijoan bitartean, ikasten. Ta nik, dexente ikasi nun buruz, aitai ta. Baiño bertsuak kantatzeko ez det sekula izan abildadeik, ez det esango kantatu ez dedanik, baiño ez, ez, ez det balio. Ta geo soldaduskan, idazten hasi nintzan, zerbait, ez nekin idazten ere, euskeraz idazten. Oraindik, paperak eta hor dauzkat nola idazten nun, baiño gogua, afiziyua izan ezkeo gauza asko egiten da, e. Harrigarriya da barruko gogo horrek ematen dizun indarra. Ta, hala, beno, soldaduskatik etxea bialtzen nitun bertso batzuk, ta engaiñatzeko pixkat, diru pixkat bialtzeko ta, ez dakit zer ta, holako kontuak. Ta hoi pasa zan, soldauskako denbora hori ta, ta gero, aizu, etxea etorri ta lanian, ta lana, ta lana.

8.21. Ezbehar baten ondoren, bertsoak idazten hasi zen berriro

- **Hizlaria(k)**: Aierbe Iraola, Joxe
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Ansa, Ainhoa - Etxeberría, Idoia
- **Erref**: DON-040/021
- **Iraupena**: 0:02:25. **Hasi**: 00:47:02. **Bukatu**: 00:49:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Agirre, Eli
- **Gaia(k)**:
Aisia » Kultura » Irakurtzea
- **Laburpena**: 33 urterekin, ezbeharra izan zuen: igogailua hautsi, eta 6. solairutik behera joan zen. Luzaroan geldi egon behar izan zuenez, berriz hasi zen bertsoak idazten. Basarriri bidaltzen zizkion, irratian kantatzeko eta egunkarian argitaratzeko. Lagun askori jarri zizkion bertsoak.

Transkripzioa

-Ta gero berriz, lanean nenbillela, hogeita hamahiru urtekin, izan nun ezbeharra. Hementxe, etxe hontatik behera, asentsorea, zeak, kontrapesua puskatu ta behera jun zan.

-Seigarren pisutik behera?

-Bai, ta ordun izan nun denboa askuan geldi eon beharra ta, ordun berriz

hasi nintzan nere gauzak kontatzen. Ezbehar, akzidente, akzidente horren buruzko zeak, gorabeherak eta, hala hasi nintzan berriz'e. Ta bueno, ta osatu bitartean, urte t'erdi eo pasa nitun hanka puskatu ta bizkarrezurra're ya bertebra bat puskatu, lehertu in zitzaian ta, kontu hoiek denak liburuan badatoz.

-Bai.

-Eta hala, pixkana-pixkana, gero Basarriri bialtzen nizkion, irratan kantatzeko ta, zean, egunkarian eo, egunkaria, periodikuan, "Diario Vasco", ez, "La Voz de España" zan. Ordun "La Voz de España", geo "Diario Vasco"n hasi zan ta, hara bialtzen nizkion ta harek argitaratzen zizkidan, zean, periodiku hortan, eta oso gustora. Ta geroztik, asko, asko idatzi det, bertso asko. Ta gustoa, gustoko lana det hoi're. Ta geo etortzen zizkidan, launak eo norbaiti omenaldiya in behar zitzaiola eo, norbait hiltzen zanian'e bai. Nik lagun dexentei jarriyak badazkat, liburuan azaltzen dia, bertsuak. Ta batzutan eskatuta, beste batzutan, berriz, nere borondatez, baiño hoi, gustatzen zait. Nik ez dakit iñork jarriko dizkidan, gaur eo bihar baiño, ni behintzat besteei jartzen saiatu naiz.

8.22. Irratia eta artikulugintza

- **Hizlaria(k)**: Aierbe Iraola, Joxe
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Ansa, Ainhua - Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-040/025
- **Iraupena**: 0:02:06. **Hasi**: 01:01:35. **Bukatu**: 01:03:41
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
 - Kultura » Aisia » Hedabideak » Irratia
 - Kultura » Aisia » Hedabideak » Prentsa
 - Politika » Euskara eta politika
- **Laburpena**: Zentsura egongo zela dio, baina uzten zuten irratia egiten. Basarri, Oñatibia, Maria Dolores. Aita Zabalen bidez hasi zen El Diario Vasco egunkarian idazten. Kirolari eta bertsolaritzari buruzko iritzi artikulak.

Transkripzioa

-Zentsurarik edo, [...] garai hortakuaz edo bai, bazeon...?

-Bai, ordun izango zan, ta baldin bazan gue, gure buruek iten zuna zea zan, Jon ez, ez Manu, Manu, Manu Oñatibia, hil zan hua're, eta haren bitartez, ta baserrita're, baserrita Maria Dolores ta, hor bazian beste bi o hiru're, haik'e irratsaio batzuk egiten zituzten euskerazkoak, uzten zuten eh, politikan ta sartu gabe noski, eh, kontuz kontuz, bai guk ez gendun izan honelako trabik, alde hortatik. Ordun euskeraz eakusten, irratia, eta geo idazten zean, Diario Vascon, hemen ere oan gutxi hil dan Aita Zabalak, Aita Zabalan bidez: "Aizu, zean Diario Vascon esan diate euskeraz hola idazteko jendea behar dala ta, zuk ingo zenduke hori?". Ta: "Ez dakit ingo deten baiño", ta hala hasi nitzan ta, zortzi urte o pasa genitun hartan'e, nik kirolak eta pelota ta, fubola're bai ta, geo bersolaritzari buruz'e bai ta, hola baiño ne, prestatutako... burutik ateatzen zitzaian gauzak, ibilaldi bat, ta holako artikulak asko, asko idatzi nun zortzi urte hortan. Horreatik esan det ezetz esaten ez dakitela ta geo: "Jo ni ze arraiotako sartu nak ni hemen". Geo pasatzen nitun nerbiyuak eta gauzak baiño, behintzat aurea beti, bai, ta dena beti euskeraz jakiña.

8.23. Altzako tabernak

- **Hizlaria(k):** Aierbe Iraola, Joxe
- **Elkarrizketatzailea(k):** Ansa, Ainhoa - Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-040/027
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 01:05:59. **Bukatu:** 01:08:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- **Laburpena:** Ubegi baserri inguruan zer zegoen. Intxaurrendoko Otxoki tabernan biltzen ziren aitona eta. Arjel Etxeberri taberna ere bazegoen, Altza kaskotik aparte. Altzan bertan, Martilun. Lauaizeta. Ganaduen kofradian hilean behin biltzen ziren baserritarrak.

Transkripzioa

-Hor Altzan, zuen baserri inguruan-eta, zer zeon lehen? Nolakua zan inguru hori? Baserriyak eta baratzak-eta bakarrik, ala bazeon tabernarik, dendarik-edo?

-Bai, hor Intxaurrendoko baserriya, hua're bota in zuen baiño, Otsoki, Otsoki taberna zan, taberna aspaldikua, han biltzen omen ziran gure aitona zana ta, aita ez zan hara askotan juten baiño aitona zanak-eta joera bai, Otsoki taberna. Ta geo, geoztik beste bat'e jarri zan, nik ezautu nun, Argel, Argel Etxeberri, bi taberna hoiek, zian hola Altza kaskotik, herritik, aparte. Altza bertan'e bai, Martilun ta, geoztik hor Cuatro Vientos o Lau Haizeta, hor'de taberna dao oain, baiño hor ez zan... Geo Martutenen, Lazunenen'e bai, ardua saltzen zuten, han'e ibiltzen zian baserritarrak-eta. Gue aita zana, Altza juten zan ganaduen kofradia edo, hermandadia o ez dakit nola deitzen zaiyon, ganauak eukitzen zituzten apuntatuta, ta hillian behin edo, biltzen zian baserritarrak, kontuak-eta gauzak eramateko ta egiteko ta. Gaiñekuan aste guziyan ez zan baserritarrik, taberna juten, normal behintzat.

-Hori asteburutan, juten ziran?

-Bai, asteburutan'e batzuk, ez denak.

-Nahikua lan izaten zan orduan baserriyan?

-Bai, gue aita zana ez zan tabernazalea, launartea bai asko gustatzen zitzaion baiño, taberna hola, juteatik jun ez zan, ez zan juten. Zerbaite, billeran bat eo zanian, gaiñeakuan ez zan...

8.24. Bizikletan joan, eta dantza egin

- **Hizlaria(k):** Aierbe Iraola, Joxe
- **Elkarrizketatzailea(k):** Ansa, Ainhoa - Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-040/035
- **Iraupena:** 0:02:26. **Hasi:** 01:22:57. **Bukatu:** 01:25:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
Ohiturak eta bizimodua » Erlujioa » Elizaren indarra
- **Laburpena:** Bizikletan ere joaten ziren erromerietara, mutilak. Neskak han izaten ziren. Dantzan bere kasa ikasi zuen. Hasieran, lotsatuta.

Oialumeko soinu-jotzailea. Helduta dantza egitea libre zen; Igeldon ez, zaintzaile bat egoten zen. Argazkian, Igeldoko irudi bat.

Transkripzioa

- Juten ziñatela tranbian edo autobusez.
- Oialumea. Oialumea autobusean edo. Geo bizikletak-eta erosi genitunean, ba, ordun juaten giñan urrutixeago ere.
- Kuadrillan joaten zinaten? Mutil kuadrillan?
- Bai, bai. Mutillak bakarrik juten giñan. Gero neskak han izaten zian.
- Eta dantzan nola ikasi zenuen dantzan?
- Ibilita, hasita. Lehendabizi hasteko sekulako zea izaten dezu bildurra o lotsa. Lotsatiak [giñen] gaiñea oso. Eta, jo. Sueltuhan lehendabizi hasten giñan. Oialume hortan soiñujolea zan, soiñujotzailea, eta sueltoko piezak gutxi jotzen zitun; gaiñekua heldukoak, heldutakoak edo helduta dantzatzeakoak. Eta beti desiatzen egoten giñan sueltokoa noiz joko, dantzan hasteko. Illundu arte´re ez giñan hasten aurrenetik. Igual baxoerdi batzuk hartu dantzan hasi baiño lehen ta... hasi iten giñan. Ta behin hasi ezkerro, berriz, jo, ezin gelditu!
- Eta ez zegon galerazita helduan dantza egitea?
- Ez, ez, gure garaian ez. Nik ez det ezagutu hori. Guri ez zigun iñok galarazi. Igeldon bai, Igeldon galarazten zizuten gehiegi arrimatzen baldin baziñan eo hola, bai. Han ibiltzen zan zea bat, tipo bat, [denen] tartian.
- Apaiza?
- Apaiza ez. Baiño orduko zensura, orduko zeak hala izango zian ta. Hola, parejan bat ikusten baldin bazun gehitxo zeatuta, bizkarrian jo ta. Bai, bai, bai, hoiak egiak dia.

8.25. Sagardotegiak, tabernak eta erosketak

- **Hizlaria(k):** Aristi Kalonje, Jose Mari
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-042/020
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:35:40. **Bukatu:** 00:37:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
 - Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak
 - Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
 - Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- **Laburpena:** Lehengo sagardotegiak. Upela non aldatu zuten jakiten zuten. Sagardotegiz sagardotegi. Tabernarik eta dendarik ez zegoen. Antiguan bai. Erosketak. Jatekoa. Ogia banatu egiten zuten.

Transkripzioa

- Netzako sagardoteya sagardoteya zan lehengua. Eta gaiñea, alkarri "aizu, halako tokitan barrika berriya ireki dute e! Ta oso ona da". Zeatikan barrika bat ez zan /etzan/ egun batian eta bitan bukatzen. Eta igual pasatzen zituan astebete. Ta karo, jendiak " ze aldatu al dute halako tokitan zea... barrika, upela? Halako tokitan eta oso ona da". Pasatzen zeten alkar jendiak nun berriya zegon, eta nun zaharra zegon.
- Ta sagardotegiz sagardotegi ibiltzen zan jentia?
- Bai. Bai, bai.
- Baxokada bat hemen ta baxokada bat han.

- Baita.
 - Bai?
 - Baita, baita.
 - Eta tabernarik bazeon inguru hortan?
 - Ez, ez zeon /etzeon/ tabernarik.
 - Eta denbarik?
 - Nola?
 - Dendarik? Janari dendarik?
 - Ez da ere. Ez. Hortarako jaitsi behar gendun Antiguara edo bestela nola nere ama egunero-egunero juten zan San Martingo azokara, ba, konprak han iten zituan.
 - Handik ze ekartzen zun oliyua ta hola?
 - Behar zana.
 - Azukrea ta... ?
 - Behar zana. Behar genduna. Bai. Etxen ez zegona /etzegona. Ez zituen arrautzak eta patatak eta holakuak ekarriko, baiño oliyua, azukria, haragiya... Ogiya bertara ekartzen ziguten.
 - Nundik? Nun iten zuten...
 - Furgonetakin han etortzen zian panaderuak.
 - Banatzailliak?
 - Bai, bai, bai. Ordun, gaiñea, esaten ziyoten ogi haundi batzuk izaten zian "pan de tres". Ez dakit zeatikan zan. "Pan de tres" ogi haundi batzuk zian. Ordun, aber gure etxian bost mutillekin eta nexka... nexka beanduago etorri zan, ya hua...

8.26. Kontxako kasetak

- **Hizlaria(k)**: Olabiaga Etxabe, Maritxu
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Ansa, Ainhua - Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-046/017
- **Iraupena**: 0:04:12. **Hasi**: 00:36:22. **Bukatu**: 00:40:34
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
 Aisia » Oporrak
 Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekak eta uretako jolasak
 Baserrria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
 Aisia » Mendia eta hondartza » Hondartza
- **Laburpena**: Kaian bainatzen ziren, kofradia parean. Soineko bat jantzita sartzen zen uretan. Mutilek nola hartzen zituzten txanponak, uretan. Hondartzan izeba-osabek kaseta zuten. Kabinak egiten zituzten gero. Batzuek goiz osorako alokatzen zituzten, Zaragoza aldeko dirudunek. Hasierako kasetak bikoitzak ziren, eta leihua ere bazuten; barruan, barreñtildet;oa urarekin, kortxozko alfonbra eta eserlekua. Osabak kasetak gora igotzen zituen, behiekin Kontxara itsasgoran. Behiekin ibiltzen ziren denak orduan, kargarekin. Gazteluan gordetzen zituen behiak osabak.

Transkripzioa

-Eta baiñatu-eta iten ziñaten han, kaian?
 -Kaian bai.
 -Bai?

-Zean, kofradiko aurrian. E, joten giñan... aber, ni joten nitzan soiñeko bat eta azpiko galtzak. Ta espartiñak. Eta nola dao kofradiya lengua, ta dao ez takit ze... museo bat... Eskaierak daude han...

-Alaba: Museo Navala. Oain daon...

-Bai, bai. Ba eskaillera hoiyetan lagatzen genun espartiñak eta zea, e... bata eamaten nuna, soiñekua. Eta beste soiñeko bat jantzi gaiñetikan ta harekin. Ta galtza bustiyak, denboa guztiyan, e, udaran. Denbora guztiyan. Itsasoko urakin bustiyak.

-Mutillak ez zian ibiliko hain tapatuta.

-E?

-Mutillak ez ziala ibiliko hainbeste...

-Ez, ez, ez. Mutillak e... galtzakin ibiltzen zian haiyek, egun guztiyan beren galtzakin. Nola dirua hartzen zuten ta /da/ dana... Dirua botatzen ziyoten hartzeko beraiyek abuakin, baiño eskuakin hartzen zuten ta gero abuan sartu.

-A, bai?

-Tripen azpiyan gordeta, bai.

-Ta nork, nork botatzen zun dirua?

-Kontatu?

-Ez, bota. Nork botatzen zun?

-Jendiak, jo.

-Kanpotarrak?

-Bai. Eta hemengoak ere bai. Hemenguak ere bai.

-Alaba: Oain ere egiten da hori.

-Bai, oain ibiltzen dia...

-Aita Mariko aurrian ibiliko dia seguruena, ez?

-Alaba: Bai.

-Bai. Zeatikan hor geatzen zaiyote, oain beste tokikan ez dao ta. Han.

-Eta hondartzara joten ziñaten?

-Baita´re, zergaitikan hondartzan geneukan izeba ta osaba, kasetakin. Egurrezko kasetak leno, ta gero kabinak in zituzten lenbizi era batea, e... arkupe denian in zuten kabinak, e, ate bakoitzian zian lau kabina ta ropero bat. Aldatu eta baiñuakin jasota erropa zuria eman kabinakuai eta harek jartzen zun roperuan. Eta joten... horrela hustu iten zendun. Batzuk zeukaten alkitatua ee.... egunero goiz guztiya berentzako. Baiñon ba izaten zan /izatentzan/ eukitzen zutela gehiyenez ordu bat, bi ordu gehiyenez. Baiño eta geo jendia baldin bazeon sartzen zuten hor ere bai. Hoiyek zian gehiyenak Zaragozako aldeko jendia, diruduna. Etortzen zian asko.

-Eta hasierako kasetak, egurrezkuak.

-Egurrezkoak zian. Eta zeuden, e... zian dobliak. Antiguan txikiyok zian.

Dobliak: zeukaten zea, erdibitua egurrakin ta /da/ dana. Zeukaten leiyo bat ere bai bakoitzak, baiño zeukaten gero barreño bat, urakin, eta zea bat, e... kortxozko alfonbra bezela, horrela, ta exerleku bat. Han hankak-eta garbitzeko, jazten ziñanian oiñetakuak eta jartzeko.

-Eta gurpillak zituzten?

-Kasetak? Baaai. Bai, nere osabak jasotzen zitun, itsaso haundiya iten zunian... zeuden argoiya batzuk, oain ez dakit dauden, zean, hor e... hondartzan, zea iten dunian itsas... hondartzarako... muralla hori bezela, han zeuden argoiyak eta han lotuta geatzen zian kaseta batzuk, azkenenguak, baiño beste danak behiyakin iyotzen zuten zeara, gora, Kontxara.

-Behiyekin?

-Kontxan, bai. Behiyakin ibiltzen zan osaba. Bueno, behiyakin ibiltzen zian danak orduan. Etortzen zianian beleruak eta deskargatu gauzak eta danak, zan zeak... kamioiyak-eta ez zian /etzian/ ibiltzen, zian zeakin, behiyak. Eta

behi hoiyek nere osabak gordetzen zitun Gazteluan. Santa Martatik dauden arkupe hoiyetan zeuzkan behiyak osabak.

8.27. Jaiak: inauteriak, San Sebastian

- **Hizlaria(k)**: Olabiaga Etxabe, Maritxu
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Ansa, Ainhoa - Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-046/053
- **Iraupena**: 0:02:46. **Hasi**: 01:43:18. **Bukatu**: 01:46:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
 - Aisia » Jai-giroa » Inauteriak
 - Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak
 - Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Aldaketak eta arazoak
- **Laburpena**: Inauterietan, inudeen konpartsan irteten zen. Garibai kalean erakusten zuten dantzan, hiru gizonak. Egin gabe egon zen hainbat urtean. Gerra aurretik kaldereroak ere izaten ziren. San Sebastian eguna eta Artesanakoak. Donostia asko hazi da, jende gehiago bizi da.

Transkripzioa

-Iñauteriak-eta, ospatzen zenituen?

-Etxian.

-Etxian?

-Goatzen zea? Ah jakiña, lehen? Lehenore bai, jakiña! Ni atera nitzan konparsa zea, iñodetan, ni gauza askotan sartu izandu naiz, zean erakusten ziguten, Calle Garibain, hiru gizonak erakusten ziguten iñuriena ta artzaiyena. Eta bueno, gero ez zuten atera ez dakit zergatikan, ni atera nitzanean eondu zian urte batzuk ez ziala atera. Euskal billeren zea zan, gehiyena iten zuna hemen, zeatikan orduan ere, zeak, beste hoiyek nola dia, kaldereruak ere kendu zituzten ta dana, ez dakit zergatikan eondu zan in gabe. Baiñon bai, festa guztita, beti.

-Hori iñudiana-ta, gerra aurretik? Ibili ziñan hortan?

-Bai, bai.

-Ta kaldereruana ere, gerra aurretik iten zan?

-Bai, bai, bai. Hoiek, Jesus, nik beti ezautu ditut, festa hoiyek beti, beti.

-Eta, donostiko hola festa inportantiena edo, San Sebastian eguna izango zan? Hori lehen nola ospatzen zan?

-San Sebastian eguna? Ba, gutxi gorabehera oain bezela, jende gutxiyo zeon, eta gutxiyo izan bihar baiñon bestela bai, ta Artesanak ateratzen zun izugarri ederra, zaldi pillakin ateatzen zan, baiño ordu txarra zeukaten ta nahiko mozkorrak ateatzen zian. Hor bai. Eta hasi zianian ateratzen, nola ateatzen dia oain? Hurrengo egunian o nola ateratzen dia Artesanakuak? Oain oso ondo ateratzen dia, oso ondo. Baiño lehen ederra, ederra zeukaten, oso ederra eh! Baiñon hori, ordu txarra zan. Bai, bai. Bai, bai, bai.

-Eta asko ertetzen zian, danborra jotzen? Ala orain baiño gutxio?

-Jakiña! Eske ezin dezu konparaziyoa ein, lehen bizi zan jendia, eta oain bizi dan jendia eske, eske ezin da, zeatikan esan leike, ombre, zenbat etxe in dia Grosen, zenbat etxe in dia Amaran, zenbat etxe in dian Antiguan, eske ezin da, ezin da, konparaziyoik ezin da eman lehengua ta oaingua. Lehenoko jende asko, eta oaingo jende asko, baiño da gehiyo daolako.

8.28. Kupela hustu arteko bakerik ez

- **Hizlaria(k):** Lasarte Beraza, Agustin
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-047/022
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 00:54:10. **Bukatu:** 00:56:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k):**
Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak
- **Laburpena:** Inguruko hainbat baserritan oso sagardo ona egiten zuten, baita Portuetxen ere. Kupelak zabaltzen zituzten garaian, langileak lantegitik atera eta ia egunero joaten ziren sagardotegira, eta kupela hustu arteko bakerik ez zuten izaten. Gainontzean, Agustinen arabera Astigarragan eta Hernanin egiten den sagardoa da sagardorik onena.

Transkripzioa

-Hoik danak ikusi ditugu /ikusitugu/.

-Eta hola jende asko juten zan zuen sagardotegira?

-Bai, baita baita. Hemen iten zan, hemen bueno, hasi Isaberritikan, Portuetxe, Urrezti ta Errotaberri, sagarduak "de categoría"! Hemen kupel bat irikitzen bazan Antiguako Jabón Lagarto, Lizarreturri Rezola ta Schuchardt hor zian, obrero guztik bosteterditan o bukatzen zuen lana o seiyyetan, danak, egunero zea, been meinda hartu, boltsakin ta, saardoteira! Eta ordun esaera zan: "Hau ez zeok uzteik!" Hanbesteko kalidadia, hustu arte, ez zuen ematen pakeik! Hustu arte. "Hau ez zeok uzteik, halako sagarduakin!". Hoi beste kontu bat da. Saardo onenak, hemen ez hoi ya, saardoteik ez do /ezto/, iñor ez, baiño, Astigarraan ta Hernanin, onenak, ta beti izango dia hola! Oñatin, ezin da sagardo on bat in, ezta Goiyerrin, iñon ez, badaude batzuk e, baiño nik ikusten det / ikusteet/ saardua, herri hoitakuak, eta seitun nabarmentzen da / nabarmentzea/, Goiyerriko sagardua, sagardo gorriya, ezta klarifikatzen, ezta garbitzen, ta esango dizut /esangoizut/ zergatikan: sagardo ona izateko, hoi jo, hoik danak eakutsi zizkiun, du bihar du, "presión atmosférica" haundina, horreatikan bihar du itsasko, itsasoko nibelian oandikan hau bezela, bost metroa, erreka zokua ta, bost metro, "del nivel del mar", "máxima presión atmosférica". Ta horrek iten du /iteu/ garbitu sagardua, "clarificar". Ta die sagardo garbik, Hernanin ta Astigarran, beti garbik. Gorrik ez, Goiyerrin bezela. Garbi-garbik. Kondiziyua horreatikan, behin'e ez dia bukatuko Hernani ta Astigarraga ta, horko sagarduak beti izango dia, zeatikan da lekuba bereziya, hortako.

8.29. San Juan sua

- **Hizlaria(k):** Alberdi Arrillaga, Angela; Alberdi Arrillaga, Antonina
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-050/036
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 01:11:14. **Bukatu:** 01:12:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k):**
Aisia » Jai-giroa » San Juan

- **Laburpena:** San Juan sua edozein baserritan egiten zuten, edozer botatzen zuten sutara.

Transkripzioa

-Eta mutillak ibiltzen zian ta neskak ere bai?
 -Angela: Ez, ordun mutillak bakarrik. Neskak entzutera juten giñan. Entzutera danak. Ta zaharrak'e bai e, ta uaindik'e jendia juten da entzutea e.
 -Antonina: Jendia etortzen da ikuste... zeatzea.
 -Angela: Hoi ohituraz lehengua segitzen du oaindikan.
 -Eta San Juan sua?
 -Antonina: Baita're, toki askotan.
 -Angela: San Juan sua're iten da beti-beti. Hemen'e toki askotan, hemen plazan'e iten due, Ekaitzen'e bai ta geo basarriyetan'e bai, eozein basarritan iten due.
 -Eta lehen ere bai?
 -Antonina: Beti.
 -Angela: Lehenore bai. Beti-beti.
 -Eta ze botatzen zenuten sutara edo, bazeon e?
 -Angela: Traste zaharrak eo, al dezuna, o egurra edo...
 -Antonina: Oain kajak e
 -Angela: Oain kajak ekartzen dittue, lehenore egurra.
 -Antonina: Bai.
 -Eta su gaiñian salto, ta?
 -Antonina: Baita're, ibiltzen dia baiño, aurten ez zian ibilli zeatik...
 -Angela: Izugarriya in zuen, ez zeon salto iteik!
 -Antonina: Bestela saltaka, hoixe!

8.30. `Jarrai´ antzerki taldea

- **Hizlaria(k):** Egaña Santamaria, Axen
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-057/011
- **Iraupena:** 0:01:31. **Hasi:** 00:19:01. **Bukatu:** 00:20:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
 Aisia » Kultura » Antzerkia
 Politika » Euskara eta politika
- **Laburpena:** Jarrai antzerki taldea. Iñaki Beobide, orduko bere senarra, zen zuzendaria. Liburuak zentsuratu egiten zizkieten.

Transkripzioa

- Eta zuek hasi ziñetenian `Jarrai´ antzerki taldiakin, orduan zure senarra zana zan zuzendaria.
 - Bai. Bai. Nola esaten zan, ba... pues hoi. Lehenguan galdetzen ziaten: "Eta nola zuzendaria?". Bueno, pues, aber, nor zan pixkat karakter gehiago... arduratzen zana, ta bea jarri zan. Ta gero espetxean egon zan ta jarri zan beste bat. Ta bitartean jarraitzen zan antzerkia egiten. Ta gero ya etorri zan [...] eta hori dana ta ya utzi genun ta gero ya puf! ya alperkeriz jartzen zea, berriz hasi ensaiotan ta horrela? Ta ya utzi in genun. Bai, baiña etapa polita. Bueno, beti izaten dia holako etapak, ez? [Osea, polita izaten diala].
 - Eta antzerkiyaz aparte bazeon frankismoan kontrako giro bat, ez?

- A, bai, bai, bai, bai, bai. Oseaske, gu, adibidez, nere senarra espetxean zeonian, bialtzen genun libruak itzultzeko ta horrela, ez? Eta, bueno, “no autorizado” jartzen zioten ta ez zioten uzten irakurtzen. Eta gero hamen ere baimena emateko eta “tampoco”. “Baiña hau erderaz egiten da!”, “Bai, baiña euskeraz beste sentido bat dauka”, t aez ziguten baimenik ematen askotan antzerkia egiteko. Ta Espaiñin barruan erderaz egiten zan, baiña euskeraz beste sentido bat ematen zioten ta orduan ya... Hori ere bai da, e? Eske hasten zea hola beidatzen... Bai, bai, bai.

8.31. Ategorrietako jaiak

- **Hizlaria(k)**: Arrondo Rivas, Anttoni; Arrondo Rivas, Maritxu
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-058/033
- **Iraupena**: 0:01:13. **Hasi**: 00:55:55. **Bukatu**: 00:57:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Aisia » Jai-giroa » Auzoko ospakizunak
- **Laburpena**: Inguruko jairik onenak Intxaurrondokoak ziren, Diegok jotzen zuen akordeoia. Ategorrietan urte gutxitan baino ez ziren ospatu jaiak; beraien nebak asto-lasterketak parte hartu zuen behin eta lortu zuen bai denek berari begiratzea. Musika bukatu eta ordu batean etxera joan behar izaten zuten.

Transkripzioa

- Hemen inguruan ze festa izaten zian?
- Anttoni: Intxaurrondo...
- Maritxu: Intxaurrondo azkena.
- A: Azkena Intxaurrondo. Hoben-hobena Intxaurrondo. Ategorrietan bazian...
- M: Hoben-hobena. Aiii! Diego horrek jotzen zun kordeoia, kordeon hori eta...
- A: Diego.
- Diego?
- A: Diego. Hura akordeona jotzen zuna. Ategorrietan ´e hasi zian.
- M: Hasi zian, baiño...
- A: Baiño zenbat urte ingo zuten, pare bat edo hiru bat?
- M: A! Gure anaia astuakin karreran ateratzen zan.
- Karrera iten zan? Asto-karrera?
- M: Bai, asto-karrera.
- Ategorrietan?
- M: Bai. Ta behin batian, saltzen nola aitzen dia karameluak-eta umientzako? Astua ta dena han sartu!
- A bai?
- M: Ta jende guziya parrez.
- Normala!
- M: Parrez.
- Eta ze gehio egoten zan hor? Ategorrietako jaiak ze... noiz...?
- M: Pelota izaten zan, pelota. Eta gero musika. Eta hori...
- A: [Eta] jaisten bagiñan, ordubitako etxea.
- Ordubitako etxea?
- A: Ordubata. Ordubata.
- M: Ordubata, bai. Gu [...] zanian musika, etxera.

8.32. Poxpolinak, Kursaalean

- **Hizlaria(k):** Arzelus Arrieta, Itziar
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-060/004
- **Iraupena:** 0:03:02. **Hasi:** 00:04:45. **Bukatu:** 00:07:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
 - Aisia » Kultura » Dantza
 - Politika » Euskara eta politika
- **Laburpena:** Poxpolinetara joaten ziren, Don Ramon Labordarekin. Dantzak egiten zituzten eta abestiak ikasi, neska-mutilak. Kursaalean. Jaialdiak izaten ziren gero.

Transkripzioa

- Juten giñan poxpoliñeta. Poxpoliña zan Don Ramon Laborda apaiz batek eramaten zuna. Eta horra juten giñan jai genunian. Eztakit, ostegunetan edo. Eta han iten genitun... Hori goatzen naiz beida! Dantzak.

- Dantzak.

- 'Haiñ urrin etxe poxpola' eta dantzak, polit-politak!

- Eta hori nun izaten zan?

- Hori, Kursaaalen.

- Kursaaalen? Orduan, Gran Kursaal.

- Kursaaalen.

- Azpiko aldian ala?

- Bai, azpiko aldian. Kursaaalen.

- Eta neska-mutillak elkartzen ziñeten han?

- Neska-mutillak. Jai genunian. Eta erakusten zizkiguten hori abestiyak, dantzak... Eta Don Ramon Labordak esaten zun, txiki-txikiyak giñan ta nahastu iten giñan, ta esaten zun hori zala denetan politena. Nahastutzia.

- A, bai?

- Txikiyak nahastutzia. Esaten zun beak, Don Ramon Labordak. Esaten omen zun. Ni ez naiz gogoratzen, baño...

- Ez zea gogoratzen. Eta orduko abestiñ batekin edo gogoratzen zea?

- 'Haiñ urrin etxe poxpola' abestuko genun. Ta beste bat... ez naiz goatzen.

- Eta gero, dantza nun iten zenuten? Hor ikasitako dantzak eta gero...

- Ba, ez... hantxe bertan.

- Hantxe bertan.

- Bai. Toki haundi bat zan. Oso toki ederra. Ta hantxe iten zitun jaialdiyak eta.

- Eta jaialdiak izaten ziran gero?

- Bai, bai, bai, bai.

- Eta zuk in zenun dantzan jendian aurrian eta?

- Bai, bai. Ai, ze politak giñan txiki-txikiyak!

- Eta poxpolin jantziyak.

- Bai, bai.

- Gona gorriya eta...

- Gona gorriya. Goatzen naiz abesti bat pixka bat. Itxoin pixkat. Nola da? Goatuko naiz.

"Begira zeñen polita
nagon alos obekin..." eztakit ze esan nahi dun horrek.

"Haizea jotzen duanean
ikurriña bai diruri

trinka-trinketa
 trinka-trinki
 Gorontz orlegia eta
 gona gorri".
 - Ze polit.
 - Ondikan goatu iten naiz.
 - Bai, bai. Ba oso polita da.
 - Ta horrekin dantza iten genuen. Goatzen naiz nola bueltak ematen eta
 bu... Oso polita.
 - Eta ume asko ibili ziñeten han?
 - Bai, bai. Askok, asko, asko.
 - Ta zuk Don Ramon Laborda aituta izango dezun?
 - Bai, bai. Bai, bai.
 - Ta gero, andereñuak izaten zitun laguntzalle, baño ez naiz... Eztakit.
 Izenak eta... ez naiz gogoratzen.

8.33. Gerra aurreko antzezlanak

- **Hizlaria(k)**: Arzelus Arrieta, Itziar
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-060/005
- **Iraupena**: 0:01:33. **Hasi**: 00:07:47. **Bukatu**: 00:09:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k)**:
 Aisia » Kultura » Zinema
 Politika » Euskara eta politika
 Euskara » Euskararekiko sentimendua
- **Laburpena**: Antzerkia egiteko txarra zela dio, baina bere ahizpa oso
 ona zela. Aitak prestatzen zituen antzezlanak. Neskamearen marmarrak
 antzezlanak. Ahizpak hitzaldiak ere ematen zituen, aitak prestatuta.

Transkripzioa

- Eta garai hartan antzerkia ere egiten zan. Zuek juten ziñeten antzerki
 ikuskizunetara eta?
 - Ni oso txarra naiz antzerkiya egiteko e! Antzerkiya egiteko oso txarra naiz
 ni. Nere ahizpa zan oso ona! Ta ni oso txarra. Ta nere aitak preparatzen
 zitun antzerkiyak, eta nerekin beti desesperatuta egoten zan. Esaten,
 "baño nola izan leike hain txarra?". Ta egiya da. Ta nere ahizpa hain ona.
 Eta, bai. Antzerkiyak egiten zituzten, bai, bai. Ta nik e bai. 'Neskamearen
 marmarrak' eta.
 - Hori zure aitak idatzitakua da ez da?
 - Uste det /ustet/ baietz. Baietz uste det /ustet/.
 - Eta hor... zuk ze papel edo... ze iten zenun?
 - Ni? Ixil-ixilik eon. Nere ahizpa zan hola etxeko andria bezela, ta ni ume
 txikiya eta hantxe exeri ta eon. Ixilik. Horixe, bestela! Esaten dizut /
 esateizut/ oso-oso txarra.
 - Ta antzerkiya nun iten zenuten? Nora juten ziñeten?
 - Ni ez naiz gogoratzen e. Hori gehiyo goatuko da nere ahizpa. Pixkat
 haundiyaua zan, eta ona zan eta beak antzerkiyak iten zitun.
 - Eta zure ahizpa hitzaldiya ere ematen zitun aitak prestatutakuak?
 - Bai, bai, bai.
 - Eta ze...

- Nere ahizpa e! Nik ez.
- Zuk ez.
- Nik ez.
- Eta badakizu ze hitzaldi klase zian edo ze?
- 'Neskamearen marmarrak' zan bat. Hori badakit. Ta gehiyo ez naiz goatzen.

8.34. Poxpolinetan euskara ikasten

- **Hizlaria(k):** Otaegi Urrutia, Maria Jesus
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-072/017
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 00:17:00. **Bukatu:** 00:18:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
 - Aisia » Kultura » Dantza
 - Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak
- **Laburpena:** Poxpolinetara joaten zen haurra zela, euskara ikastera, Kursaalera. Astean bitan joaten ziren. Dantza. 14-15 urterekin dantza ikastera joan zen.

Transkripzioa

-A, bai, goatzen naiz. Kartel batekin atera, eta hitz hura esan, eta bueno. Hola ikasi...

-Poxpolin... baiña hori antzerkiya ala dantza?

-Ez, ez, antzerkia ikas... euskera ikastea.

-Euskera ikastera pospolinetara, e?

-Bai, bai. Haurrak, e. Zein zan hau? Apaiza zan... Pasaiko bat. Don Nemesio ez... Ez naiz goatzen. Izenak, izenak ez naiz goatzen. Ez, ni goatzen naiz gauzetaz eta...

-Kursalen ala... ?

-Bai, Kursalian. Bai, bai, bai. Ikusten ai naiz terraza hura, eta nola zeon. Zinea zeon tokia... zuk zinea ere ez dezu ezautu, klaro... Zoragarria zan, neri kubo hoiyek ez zaizkit batere gustatzen.

-Eta hor e... orduan dantza...

-Juten giñan astian bitan edo, goatzen naiz, illunabarrian.

-Orduan ez zan bakarrik dantza erakusten, euskera ere bai...

-Baita´re, baita´re! Euskera ere bai, dantza ere bai, bai, bai. Dantza ere bai. Gero jun giñan, ni [...] nere lagunekin, hamalau-hamabost urtekin edo, bazeon bai dantza eskola bezela hor; Agedita Sarasua famatua, oso dantzari ona, hor ikasia da ere bai. Eta oso... eta hor juten giñan euskeraz... oi, dantza iten, dantza itera.

-Eta aurretik, euskera ikasteko ze esan dezu, kartelak eta?

-Beira, ni gogoratzen... oroigarri hori daukat. Hartzen... bai, kartolina batian izen bat hartzen zun, esate baterako "pues" ez dakit... itsasoa. Ta han jartzen zuna guk esan in bihar genun. Haurrak giñan, oso txikiyak, lau urte edo izango genitun, e. Hola esanez eta errepikatuz ta hola nunbait sistema izango zen... metodo hori, pixkat ikasteko.

-Eta abestu-eta iten zenuten?

-Bai.

8.35. Etxeko negozioa, okindegi-gozotegia; boladoak

- **Hizlaria(k)**: Otaegi Urrutia, Maria Jesus
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-072/022
- **Iraupena**: 0:04:13. **Hasi**: 00:22:26. **Bukatu**: 00:26:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Aisia » Taberna giroa » Kafetegiak eta gozotegiak
Ekonomia eta industria » Industria motak » Gozogintza
Lanbideak » Negozioak, dendak
- **Laburpena**: Dendan egoten zen. Orduko gozodendak nolakoak ziren. Egurrezko labeak, ikatzezekoak. Hostopil egin berria. Aita okina zen. Ogia, gozokiak, "boladoak"... egiten zituzten. Torta katalana.

Transkripzioa

-Zuk okindegian-eta, etxeko negoziuan in zenun lana?

-Bai, klaro. Ya batxillera bukatu nunian eta bai, dendan eoten nitzan, ez egun guzin baiño...

-Bai, orduan pasteleria ere bazan.

-Bai.

-Eta jentia juten zan... hor bazeon exertzeko tokirik ala zan erosi ta...?

-Ez, ez, ordun ez, ez zan /etzan/... Bai, bai. Bai, baiño ordun beste era batekoa, ez oain bezela. Ordun zian txokolatiak, eta txokolatiña. Oso... goatzen naiz, bai.

-Eta txokolatia txurruekin edo...?

-Txurruak ez, pastak eta bai, pastak eta bolleria ta. Bizkotxoak eta.

-Eta horra ze juten ziran, meriendatzera edo...?

-Bai, baiño ez gehiyegi. Batez ere zan saldu, bai, saltzia, hola.

-Ze jartzen zan, boltsatan edo paperian bilduta, eramateko etxera?

-Pastelak bandejan, oain bezela.

-Oain bezela.

-Bai. Bere papera, bere lokarria, berdin.

-Eta pastelak iteko modua-eta, aldatu da ala...? Labiak eta...

-Bai, labia... nik ezautu ditut labiak ba egurrezkoak. Ikatza ere bai. Eta gero elektrikoak ez, oaindik ez. Ez det uste, ez.

-Orduan usain oan egongo zan...

-Oi, bai. Nik jan izan det ojaldria egin berria, hori da... munduko gauza goxoena! Ein berria, e, gero ya galtzen du asko, baiño bai, bai.

-Eta zure gurasuek nun ikasi zuten ogiya iten?

-Nere aita okiña zan.

-Zure aita okiña zan, Beizaman?

-Beizaman ez, Donostira etorri zanean.

-Ikasi zun hori ofiziyua, okiñana. Eta jende aksok iten zun lana hemen?

-Bai. Bai, bai. Ordun bost o sei ogia iten eta beste bost edo goxokiak iten.

-Goxokiak...

-Bueno, baita ´re! Malbabiskako karameloak eta iten ziren garai hartan.

-A, bai? Eta hori ze, nola, nola iten zan?

-Eta boladoak ez takit ezautu dituzun. Ezautu ere ez!

-Ez.

-Oso goxoa zan. Txokolatia iña hartzeko, batzuk txurroakin, baiño bestetan ur kopa bat eta han jarri “azucarillo” deitzen da ere bai, “balaus”. Azukria ta ura, baiño jarri bihar da puntu berexian. Ta ordun zeon “guitarra” deitzen zuten holako tresna bat, alanbrez beteta. Alanbre batetik bestea horrela paperak eta brrr... jarri hola, momentuan izan behar du, oso... eta gero gogortzen zanian oso goxua izaten zan. Gure Joxeani asko gustatzen zitzaion hori.

-Hori momentuan iten zan, orduan?

-Bai. Bai. Hori iten zan azukria, deitzen da “punto de caramelo” bezela. Ez, gutxigo. Eta ordun, guri-guri daonian oaindik, ordun bota ta... eta hoztutzen zan bezain pronto geratzen zan hola, klaro, errexa da puskatzia, belaxe txikitu iten da. Bai, bai. Kopan, basoan urakin sartu, eta ur azukria. Ur azukria. Hori galdua dao. Nunbaiten ikusi nun lengoan. Bai, hemen Donostin ikusi nun nunbaiten. Barrenetxen edo... Bai, bai, baiño ez da ikusten, ez.

-Eta zeinz an zuen espezialitatia? Bazenuten hola, ez dakit, bizkotxo edo pasta berezirik?

-Ni goatzen naiz katalanak hemen zirela ba bere, beak asmatu, ez dakit nola izan zan hori... “Torta, torta catalana” deitzen zan. Bai, “torta catalana”, bai, haundia. Baiño urte haiek ziren eta zentzu gabeko gauzak. Bazeon iriña ogia iteko. Oi, ogiya iteko ez zeon /etzeon/ nahiko iriña, mugatuta dana, eta ogia ere bai. Eta gero kupo batzuk ematen zituzten ba hortarako. Bestela, klaro, danak [...] ezin da, oain bezela nunbait dena gelditzen bada akabo, nunbait horrekin jolasten zuten edo ez dakit.

8.36. Mutilak eta neskak aparte

- **Hizlaria(k):** Otaegi Urrutia, Maria Jesus
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-072/052
- **Iraupena:** 0:02:37. **Hasi:** 01:10:51. **Bukatu:** 01:13:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Aisia » Mendia eta hondartza » Mendizaletasuna
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
- **Laburpena:** Dena debekatuta. Acción Católica ere neskak batetik eta mutilak bestetik. Paseatzen ere aparte ibiltzen ziren. Paseo Berria, gaztelua, bizikleta... eta mendia. Aralarra trenez. Gasogenoa. Amezketatik Alegira oinez.

Transkripzioa

- Nik askotan esaten det: "Ez dakit nola ezkondu giñanik ere! Egiya da, holako giroakin eta, e? Hau ez, eta bestia ere ez, ta bestia ere ez"...
- Beldurtuta zeharo, orduan, beti.
- Acción Catolica ere bazeon, ta neskak alde batetik, mutillak bestetik, "pues" ordun noiz elkartu?
- Eta kongregazioak...
- Dantza, dantzatzea, dantzatzea ez. Ba nun? Pasiatzen!
- Bai, pasiatzen ta /da/...
- Abenidan pasiatzen giñan.
- A, bai?
- Baiño pentsa, e. Alde batetik neskak eta beste aldetik mutillak. Hori ezautu det nik. Neskak hola, besotik helduta hiru o lau [...] pasiatzen, eta beste aldetik mutillak. Gero ya etorri zan momentu bat ya nahasita, baiño bai, bai, "es que" ez zeon /etzeon/ gauza haundik.
- Eta orduan Paseo Berria-eta ez zan erabiltzen paseatzeko?
- A, bai. Paseo Berria bai, gure kontu... Paseo Berria... "Repaso total". Bai, Paseo Berria gu behintzat juten giñan lagunak, ta Gaztelura, eta bizikletan ibili, eta... mendira geo.
- Gero ya mendira...
- Baiño mendira hasi giñan hamasei, hamasei ez, hamazazpi urtekin edo hola. Pixkat inguruko mendietara. Gero ya Aralarrea jun behar genunian hartu behar zenun trena, eta gero trenetik jetsi, ta autobusa bat hartu Amezketaraiño joateko. Urte haiyetan batzutan elkartzen giñen asko, mendizale asko, baiño bestetan egualdi kaxkarra edo, igual... bueltan, Aralarra eskursioa egin, hango tontor bat egin eta gero jetsi ta nekatuak, iristen giñan Amezketara, eta aber, autobusa halako orduan zan, azkeneko trena hartzeko. Eta "zenbat zeate?". "Bost-sei". "Ez, ordun ez det autobusa ateako". Bueno, kotxe bat... kotxe zar bat. Ordun gasogenokin ibiltzen zan, gasolinik ez zeon /etzeon/, eta beai rentabilidadia ematen ez bazion, ez zun /etzun/ muitzen. Ordun, kantari hasi, eta zazpi kilometro edo uste det badaudela Amezketatik Alegira. Eta trena hartzea. Bestela, trena galtzen bagenun, akabo!
- Hantxe geratu bihar.
- Bai, ez zitzaigun iñoiz gertatu, baiño...
- Orduan oiñez asko ibiltzen zan, ezta?
- Bai, bai, asko-asko. Oain, bai, tranbiak baziren baiño ez genun hartzen.

8.37. Txoritan tiragomarekin eta erreklamoan

- **Hizlaria(k):** Illarreta Peñagarikano, Pedro Mari
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-074/013
- **Iraupena:** 0:02:14. **Hasi:** 00:17:07. **Bukatu:** 00:19:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza
Natura » Fauna
- **Laburpena:** Ehiza. Txori motak. Erreklamoan nola ehizatzen den.
Tarina, karnaba...

Transkripzioa

-Eta txoriak harrapatzen ta /da/...

-Beti korrika.

-Txoriak harrapatzen, zerekin, tiragomakin ala...?

-Tiragomakin´e bai, pikotan ta /da/. Bai, harrapatzen genitun.

-Ze txori klase harrapatzen zenituzten?

-Ba txinbuak eta burrugoiak eta gero erreklamuan jartzen giñanian, ba karnabak eta txokak eta... pintxanak eta... bai, harrapatzen genitun.

-Eta erreklamua zer... zer zan?

-Erreklamua zan ba... jartzen genitun bi arbol txiki, erramuenak. Soroan, toki garbin. Eta han jartzen genitun, han goiyen kanutuak bezela, txiki bat, eta geo bareta bat hola, bareta bat, bixkakin jarri bareta, han jarri, ta jartzen genitun han zortzi o hamar bareta bat, ta azpin jartzen genitun ba txoriyak, erreklamuan, txoriyak etxian genitunak. Kaiyolak jartzen genitun, ta haiyek deitzen ziyoten ta erramuan gelditzen zienen, pegatuk geatzen zien, eta ordun korrika jun ta /da/ harrapatu! Ta berriz jarri ta hola ibiltze(n) giñan.

-Eta ze iten zenituen gero txoriyekin?

-Jan.

-Jan?

-Hoixe!

-Baiña esan dezu batzuk etxian kaiyoletan...

-Bai.

-Erreklamo bezela...

-Erreklamo... reklamora joateko, bai. Bai, tariñak gehienez; eukitzen genitun, "o sea" nik behiñik biñ euki izandu (d)itut tariña, karnaba, pintxana, baiño pintxana zailla zan ona ateatzia, deitzeko hola ekarriazteko.

-Ez?

-Oain, baiño tariña zan denetan errexena etortzen zana. Ta geo karnaba ere bai. Eta gero bestia izaten zan berdeloia, ta txiniskla ere bai, hori´re... hoiek´e errex zien etortzen, hoiek harrapatzen genitun ondo. Ta hola ibiltze(n) giñen. Gero...

-Eta gehiyen apreziatzen zenutena edo? Txoririk onena edo?

-Ordun?

-Bai.

-Onena? Bueno, karnaba izaten zan /izatentzan/; gero batzutan, e, amak josten zitun plazara. Arrak bihar zian /bihartzian/ hortako, ta zea, plazan saltzen zitun.

-Bizirik ala...?

-Bizirik, bizirik. Hoiyek bizirik. Ta hola, hola ibiltze(n) giñan.

8.38. 'La Voz de España' egunkarian lanean I

- **Hizlaria(k):** Alberdi Jauregi, Boni
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-075/023
- **Iraupena:** 0:03:48. **Hasi:** 00:51:18. **Bukatu:** 00:55:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**

Kultura » Aisia » Hedabideak » Prentsa

Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak »
Donostialdeko lantegiak

- **Laburpena:** La Voz de España egunkarian egin zuen lan, esterotipian. Prentsan letra kartoira pasatu, eta gero plantxa egin, eta errotatibara. Moldeetan beruna nola sartzen zen. Orri bakoitzak bere plantxa. Erredaktoreak goian, eta behean kajistak, letrak jartzen, eta linotipistak.

Transkripzioa

-Ta geo ya, ayuntamentuan hasi nintzan, ta geo txapuzak in ta... Geo, geo atea zitzaten... La Voz de España hasi nitzan lanian. Laun batek sartu niñun ta...

-A bai, e?

-Bai.

-Eta ze...?

-Ta geo han esterotipia, esterotipian aitu nitzan. Bai, ta...

-Danetik in dezu zuk!

-Nik danetik.

-Ta hor nola zan lana, La Voz de España?

-La Voz de España zan ba... esterotipia-ta zan e... hoi izaten zan e... zea... [...] Izaten zan... plantxa batzuk, "o sea", Jesus, prensa batzuk, eta bueno, [...] esaten giñun guk. Dena letrak eta dana jartzen ditue inprentan, eta hartu haik, eta prensa hortan kartoi batian pasa. Eta geo kartoi hortatik... eske gauzak in... behar zaiyo, kaltzatu ta ti-tik... gauza batzuk in, ta...

-Ze gauza in behar zaizkio?

-Atzetik kartoi horri in behar zaiyo ba... danak e danak tintakin eman... ez zikintzeatik, ba iten zaiyo kaltzatu atzetik, kartoi txiki batzuk... kartoiyakin. Dana eskuz. Baiña presa-presaka, urtiak eakutsi iten dute! Eta geo hoi in ta geo plomoa pasa. Hua jarri makiña batian, ta plomo batekin plantxa bat in, eta hua geo rotatiba pasatzen zan, ta rotatiban ba...

-Gero ateatzen zian kopiak?

-Bai.

-Plantxa horrekin?

-Bai.

-Eta plomora nola pasatzen zan?

-Plomoa nola pasatzen zan? Hoi ba... iten zan ba molde bat, burnizko molde bat. Eta geo kartoiya jartzen zitzaiyon han, okertuta, e. Hua jarri han, eta itxi konpuerta ondo, ta bonba batekin, ttuuuuurt... Plomua ra sartzen zan han. Ta bete iten zan molde guztiya, ta geo hua itzaltzen denian atea, eta geo hua hartu ta rotatibara.

-Eta periodikuko orri bakoitzak plantxa bat zeukan?

-Pagina bakoitzak plantxa bat.

-Pagina bakoitzak plantxa bat?

-Bai.

-Ez zun balio plantxa batek bintzat, gero doblatu...

-Ez, ez, ez. Plantxa bat, pagina bat.

-Orduan lan haundiya zan...

-Puf, lana, lan asko.

-Ta nork iten zitun... hasierako... testuak eta letrak... Letrak-eta nork jartzen zitun?

-Hori linotipia, linotipistak.

-Linotipistak? Zu hortan ibiltzen ziñan?

-Ez, ni ez, ni ez. Hori beste... hoi beste seziyo bat zan.

-Eta ze zeuden, e... periodistak, eta gero aparte...

-Periodistak danak goiyen eta redaktoriak eta denak goiyen. Ta geo behian

ba... zea, e... letrak eta bueno... kajistak esaten zaiye. Kajistak, letrak jartzen. Buru, zea... notizien buru iteko, e. Hoi dana eskuz iten zan. Letrak hartu ta taka-taka-taka jarri, eta geo gaiñontzekua linotipian.

-Ze pasatzen ziyeten, testua papelian?

-Bai.

-Eta beraiyek gero letrak jarri?

-Hoi da, hoi da. Ba letra txikiya...

-Letrak metalezkuak izango zian; burdinezkuak edo...?

-E, zea, plomozkuak.

-Plomozkuak.

-Plomua e, zea, plomo gogorra. Eta geo ba linotipistak eta iten zuten linea bakoitza, periodiko linea bakoitza.

8.39. 'La Voz de España' egunkarian lanean II

- **Hizlaria(k):** Alberdi Jauregi, Boni
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-075/025
- **Iraupena:** 0:03:46. **Hasi:** 00:55:22. **Bukatu:** 00:59:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Kultura » Aisia » Hedabideak » Prentsa
Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak »
Donostialdeko lantegiak
- **Laburpena:** La Voz de España egunkarian lanean. Prozesua: kajerek eta linotipistak molde egin, eta gero kartoir pasatu. Lanera, gauerdian. Errotatiba zein lekutan egon zen. 280 langile; emakume gutxi, bulegoko lanetan bakarrik. Egunkaria hiru tokitan ezagutu du; azkenengo tokia Grosen dago (ikus mapan). 30 urte egin zituen han; Igeldoko lanarekin batera. Hiru seme-alaba.

Transkripzioa

Oain, oain ez dia hola iten, e, baiño habek iten zitun kajistak, buru habek. "Cabeza" esaten dia hoiek. Eta gero gaiñontzian habek danak linotipistak. Bakoitzak linea bat, linea bat... danak. Gero hoik danak enkajatzten zituen zea batian, molde batian, eta gero molde hoi betetzen zutenian, guk hartu ta eamaten gendun hua, ta prensara. Ta prensan sartu kartoi hortaa, ta gero kartoi hortatik...

-Kartoi horrek ze hartzen zun, forma? Letren forma?

-Bai, klaro. Kartoi hortan geatzen zian...

-Geratzen zian letrak?

-Letrak, letrak. Aldrebes. Beti alrebes.

-Alrebes, baiña letren forma geratzen zan markatuta...

-Hoi da, kartoi hortan. Eta gero plomoa. Handik plomoa pasa, [...] zala, eta gero ba handik rotatibara.

-Eta zenbat denbora behar zan hori dana iteko?

-Bueno, guk iten giñuzen ba igual... igual ba hiru ordu, hiru ordu ta erdi. Danak, e, pagina guztik iteko.

-Eta aurretik, linotipistak beste...

-A, bai, bai, hoi linotipiakuak. Gu... gu lanean sartzen giñan hamabietan gabian. Linotipistak sartzen zian hamararak, hamarretan, e, eta haik ya gu juten giñaneako preparatuba zauden, eta gu ordun ya lanian hasten giñan.

Eta geo, hoi bezela, guk bukatzen gendunian rotatibak hartu plantxa guzik ta jarri bere lekun, [...] ta geo ya periodikoa bota.

-Ta hantxe bertan zeon errotatiba?

-Bai, bai. Dana, bai.

-Eta nun zeon hori, La Voz de España?

-Bueno, ni hasi nitzanean zeon, e... Calle Eason zeon rotatiba. Geo handik kanbiatu giñan calle San Martziala. Ta geo San Martzialetik etorri giñan honea: oaiñ IMEN nola do hemen? IMEN, IMEN o esaten zayo noski... zea, um, geldituta daudenak...

-INEM? Bai, bai.

-INEM, INEM. Hemen bertan bakizu nun daon?

-Uste det baietz, bai.

-Bueno, ba hoi dana zan La Voz de España. Edifizioa hor zeon dana. Gu hor giñan, danak...

-Jende asko egongo zan hor lanian...

-Bai, berrehun ta... berrehun ta larogei uste det ziala, giñala. Bai.

-Eta danak gizonak, ala...? Emakumiak ere egongo ziran...

-Emakumiak ofizinan. Gaiñontzian ez. Oain ya Diario Vascon ta hoitan izaten dia, baiño orduan ez. Ordun matxistak gehiyo giñan.

-Eta zenbat urte in zenitun han lanian?

-Han lanian in nitun, e... han in nitun hogeita hamar.

-30, e?

-Bai. Gaiñea bitan, bitan iten nitun, e? Igeldoko hua ta hemengua. Biyak batea iten nitun, "o sea que" gaba ta eguna okupatua, esan bezela.

-Hori, eta ezkondata, eta zenbat seme-alaba? Hiru?

-Hiru, hiru bai. "Así que"...

-Orduan entretenituta egoten ziñan...

-Bai, bai, bai. Geo, gaiñea txapuza gauzen... txapuza asko iten nitun, e? Ateatzen [...] guztik.

8.40. Osaba musikaria

- **Hizlaria(k):** Andonegi Uranga, Manoli
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-077/006
- **Iraupena:** 0:00:30. **Hasi:** 00:06:01. **Bukatu:** 00:06:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Aisia » Kultura » Musika
- **Laburpena:** Manoliri etxetik datorkio kanturako zaletasuna. Osaba bat Orfeoiko (Eusko Gaztedi aipatzen du) bigarren zuzendaria zen.

Transkripzioa

- Gaiñera, etxean beti kantatzen genun.

- A bai? Danak kantuzaliak?

- Bai. Eske nere osaba´re izan zan bigarren zuzendaria, asike musika zekiten.

- Bigarren zuzendaria, nungua?

- Orfeoikua. Bai. Donostiko orfeoikua. Eusko, Gaztedi; Eusko Gaztedi. Orfeoi donostiarra zan aparte; gero Eusko Gaztedi beste bat.

8.41. Zutik jatea eta txotx garaia

- **Hizlaria(k):** Irizar Ansa, Joxe Mari
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-081/005
- **Iraupena:** 0:01:47. **Hasi:** 00:05:36. **Bukatu:** 00:07:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Agirre, Eli
- **Gaia(k):**
Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak
- **Laburpena:** Sagardoa nora saltzen zen lehen. Sagardoa probatzera joaten ziren erosleak. Zutik jatearen ohitura. Txotxeko gora-behera.

Transkripzioa

-Geo pues e, baita ere gertatu da, sagardua saltzen zan ordun oso leku berezitan, Donostin hiru-lau lekutan ta, alkarte eo soziedadetan beste batzuk eta, hortikan etortzen zian sagardua proatzea. Oain daon moda hau, oaingo golpe, "boom" hau, sortu zan hortik, gu ez giñan jun merkau horren billa, bea etorri zan gugana. Ordun, hoik etortzen zian eta, joño, "hi, hola ta hola izan gaitxik sagardua probatzen eta..." hortik dator zutik jatia ere. Zeatik txotxian basoka saltzen zan garaian, exeita zan ta txarruakin. Jartzen zan, upel bat hasi behar zala txotxian eta upel batetik eaten zan, jarri...

-Hua bukatu arte?

-Hua bukatu arte, eta jenealian ingurukuak baldin bazian jarri behar zuenak, erabakitzen zuen "bueno hi, nik holako fetxetan..." ta baita're itten zittuen elkartiei juntatu eta erabaki "aizak, hiria etorrixio zioke eta hik jar zak oain eta hik bukatzian nik jarriko dit /jarrikoit/, eta". Giro bat zeon, sagardogillien artian, eta bueno horrek ekarri zun sagardua enboteillatzea hasi zan garaian, sagardua enboteillatzen hasi zan garaian, alkarte hoikin lagunak etortzen. Eta, "joño, hauxe gauza politta" eta pixkaka-pixkaka-pixkaka ahoz aho eindako lan bat da, oaingo txotxeko gorabehera hau, hortik etorri da. Eta egiya esan bihar baldin ba, sagardogillia horrekin defenditu da e. Jendia etorri dan horrekin, zeatik botilla sagardua saltzen dan prezian...

-Ez du merezi?

8.42. Aieten sagardotegi asko zegoen

- **Hizlaria(k):** Añorga Salaberria, Pepi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-085/045
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 01:15:15. **Bukatu:** 01:16:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak
Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
- **Laburpena:** Aieteko sagardotegiak. Katxola, Lastuene, Erramunene, Munto... Floreseko semea albaitaria zen.

Transkripzioa

- Katxola...

- Katxola.
- Eta gero bi ziran ez?
- Laxtuene, bestia. Laxtuene sagardoteya. Laxtuene baserri bat zan, Laxtuene zala hoi zan gure etxetikan aurreo oaindikan. Oyamendiko (Oriamendiko) parian. Ta hor juten zian aittoñak danak bertsokan. Han eoten zian. Bai.
- Lastuene.
- Laxtuene, bai. Ta Erramunene're zan sagartoteya edo restaurante bezela. Janak eta ematen zuena... zean Erramunene're.
- Eta Munto?
- Ta Munto hoi're, hor'e jende asko juten zan Munton... Munton'e. Hor, geo... Munton ta Ixturin ta... Hor...
- Flores?
- Flores ya Muntotikan Matia aldea.
- A...
- Ze baserri bat.
- Ta hori ere sagardotegiya zan?
- Hoi're sagardoteya uste det /ustet/ zala.
- Orduan, asko zeuden?
- Bai, bai. Bazauden. Ni ez nitzan sekulan hor... ez nun ezautu ho e! Baiño hor ezagutu nun nik! Eta horko semia betenayua zan. Deneta, baserri guzita ibiltzen zan betenayua. Bai.
- Floresekua?
- Bai. Nola izena zun ez naiz gogo... oain gogoratzen. Gizona jator askua!

8.43. Lehen ere egiten zen gaupasa

- **Hizlaria(k)**: Bakeriza Larrinaga, Migel
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-088/018
- **Iraupena**: 0:01:02. **Hasi**: 00:21:52. **Bukatu**: 00:22:54
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Eider
- **Gaia(k)**:
Aisia » Taberna giroa
- **Laburpena**: Aita arrantzalea eta arraunlaria zen, baina lehorrean parranda ederrak ere egiten zituen; larunbatetan gaupasa, noizean behin.

Transkripzioa

- Zuen aita arrantzalia, eta arraunlaria?
- Dana hori, harek zekan dena, lehorrian'e bai e? Lehorrean'e fin ebiltzen zan hura!
- A bai? Ze iten zun lehorrian?
- Joe, ze ingo zun! Parranda ta...
- A bai e?
- Bai, iten zun, bai.
- Ta ze, sagardotegitara, ta tabernetara ta?
- Ez, sagardotegira ta... Ez zan basoerditan ibiltzen gu bezela oain. Hoiek parranda iten zuten. Larunbatian ateratzen bazan, gau guztiyan parranda.
- A bai e? Hori iten zan lehen e?
- Bai. Hamen? Denak! Ta hamen bezela, portu guztitan.
- A bai? Ta nun egoten ziran ba, tabernetan?

- Tabernetan, ebili juergan.
- Eta? Zabalik egoten zian?
- Hamabitan... Ordu batetan itxitzen zuten.
- Eta orduan gau dena nola iten zuten ba ordun?
- Bueno, etxetan ta, kantatzen ta, badakit honek zean gaztiak, igual-igual. Baiño ez zian hola kontinuo-kontinuo e? Hara joan behar zuten.
- Klaro.

8.44. 'Txirrita' bertsolaria beraien sagardotegian

- **Hizlaria(k):** Mendizabal Yarzabal, Patxi
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-090/019
- **Iraupena:** 0:01:07. **Hasi:** 00:27:51. **Bukatu:** 00:28:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Aisia » Kultura » Bertsolaritza
- **Laburpena:** 'Txirrita' bertsolaria beraien sagardotegian egondakoa zen. Han ondoan hargin lanetan ibilitakoa zen. Auzoan lau sagardotegi zeuden, baina Altzan 42.

Transkripzioa

- Zuen sagardotegian beste bertsolaririk ibiltzen zan?
- Bai, gu... nere aurretik Txirrita. Eta aitu zian... kontatzen zuten, Txirrita in zun atzeko paretak. Oan, klaro, in dute kamiya doble, ta pareta haik danak Txirrita aritu emen zan hargintzan. Nola sagardotegira juaten zan. Ta auzuan´e sagardotegiya zan. Auzuan. Eta ordun esaten zuten eta gue andrian osaba Agiñakua, hua´re mutil gaztia, nola aritu zan hargintzan Txirritakin kontatzen zun harrek´e, Agiñako horrek. Eta gero sagardotegira. Ta auzuan zen lau sagardotegi. Inguruan. Baiño Altza partian zian, Altzako terrenotan bakarrik, ez dakit, berrogeita bi sagardotegi.
- A bai? Hainbeste?

8.45. Hondartzako giroa

- **Hizlaria(k):** Goenaga Barrena, Xabier
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-094/009
- **Iraupena:** 0:04:13. **Hasi:** 00:15:10. **Bukatu:** 00:19:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Aisia » Mendia eta hondartza » Hondartza
- **Laburpena:** Hondartzara eta kaiara asko joaten ziren jolasera, baita bainatzera ere. Txikitan etxeakoekin eta nagusiagotan lagunekin joaten zen. Gizonezkoek kamiseta eraman beharra izaten zuten derrigorrez. Emakumeak oso estaliak ibiltzen ziren. Baineroak ezagutu ditu, laguntzaile aritzen zirenak. Toldoak oraingoan antzekoak ziren eta ordaindu egin behar ziren, eta arkupeetako toldo handiak doakoak ziren.

Transkripzioa

- Ta hondartzara-eta jungo ziñaten?
- Bai, noski!
- Umetan, ze jolas... ze egiten zenuten?
- Denetarik. Hondartzara ta kaiara´re... kaiara´re bai. Ta, bueno, igarian-ta egualdia txukun zeonian, bai, asko joten giñan. Ta futboleant jolastu ta palak,palak ta paletakin ta... Ta inguruko frontoietaa. Amara Zaharrian zeon... Bizikletan alde batetik bestera, ta horrelako gauzak!
- Hondartzan, norekin joaten zinaten hondartzara?
- Betiko lagunekin.
- Lagunekin? Eta amarekin-eta ez?
- A! Baita ere, baita ere. Gero, batez ere oporretan. Bueno, ya udaran... txikiyak... ez dakit zenbat urtera arte, oaindik kuadrillan lagunekin-ta antolatzen ez giñan bitartean bai, etxekoekin, amakin batez ere.
- Eta amak-eta hartzen zuen eguzkirik traje de bañuan ala jantzita egoten ziran?
- Ez, jartzen zuen, baiña ez zian oso eguzkizaliak, ez. Ta gu, bueno, eguzkia ez, guri gustatzen zitzaiguna da, ba, han ibili, jolastu, futbol... Ta gero, gero, bueno, ya pixkat koskorrak giñanian, lagunekin: futbol partidak eitera ta igari ta...
- Eta emakumiak-eta eguzkia hartzen egoten zian?
- Oso gutxi, ez oain bezela. Eta gogoratzen det, gure garaian, debekatuta zegon, bueno, baiñujantziyak izan behar zuten nahiko haundiyak. Eta ez emakumeentzat, gizonezkoek eraman bihar zuten kamiseta. Hola, manga gabeko kamiseta? Urte batzuetan. Gero hori, debeku hori, kendu zuten ta... Baiña... derrigorrezkoa.
- Eta norbait egoten zen hori kontrolatzen?
- Agindua hola zan ta bete iten zan. Ez dakit ba norbaitek ez bazun egiten...
- Multarik-eta jartzen zuten?
- Ez dakit. Pensatzen det baietz, baiña oso zorrotz ez zuten begiratuko. Baiña agindua hola zan ta... eske garai hartan agindu hoiek bete iten zian!
- Eta neskak gonakin?
- Bai! Baiñuako hola gonatxo batekin ta... bai, bai, oso estaliak.
- Eta zuk ezagutu duzu baiñistik edo baiñero...?
- Bai, bai, bai. Zeuden hondartzan, hola, makil batzuk, makillak soka luze batekin uretan sartzen zana, jendia han heltzeko, eta ya asko ez baiña nahi zutenak zeukaten baiñero bat laguntzeko, ba, persona helduei edo haurrai´e bai.
- Eta igerian erakusten zuten ala ez? Bakarrik lagundu?
- Nik uste det babes bat ematen zutela o seguridadia gurasoei edo... Ez, haiek ez zian igari maisuak-edo ez, ez.
- Eta errez igartzen zan baiñerua zein zan?
- Bai, bai, bai, jantzi berezi bat... Ez det ondo gogoratzen, baiñan bai, jantzi berezi bat zuten.
- Eta toldoak-eta, oingoak bezelakoak ziran ala...?
- Berdintsuk. Bai, bai. Oain kendu in bihar dituztela-ta esaten ai dila entzun nun o nunbait irakurri det, 80 urte daramatela toldo hoiekin / tolduoyekin/ ta. Klaro, nik 80 urtekorik ez det ezagutzen, baiña nere garaian ere berdintsuk zian, bai.
- Eta zuk ezagutu duzu toldo haundi bat...?
- E... oain badao arkupia Kontxan? Arkupia buelta guztin. Arkupe horren kontra jartzen zituzten toldo... bestiak ordaindu in bihar zian eta jartzen zituzten haundi batzuk —ez dakit, ba, 1, 2, 3, 4 edo— han edozein jartzeko. Hua gratis zan, ta bai.

- Eta aulkiekin edo zer?
- Nik uste det... aulkiyak ez dakit ordaindu bihar zian edo ez edo. Onbre, toldo guztietan aulkiyak zeuden. Oain, toldo haundi hoietan...
- Aulki asko itsasora begira, ala...?
- Bai, zeatik zan, arkupiak hemen baldin badaude, noski, itsasora begira.

8.46. Euskarazko antzerki taldeko kide

- **Hizlaria(k):** Goenaga Barrena, Xabier
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-094/020
- **Iraupena:** 0:03:11. **Hasi:** 00:41:12. **Bukatu:** 00:44:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Aisia » Kultura » Antzerkia
- **Laburpena:** Antzerkian hasi zen, euskaraz kulturalki egin zitekeen gauza bakarretakoa zen eta. Ez ziren bereziki antzerkizaleak, euskararen egarri zeuden. Talde bat eratu zen lñaki Behobide zuzendari zela.

Transkripzioa

- Denbora librian antzerkia ere...

- Bai.

- Nolatan hasi ziñan?

- Nola hasi giñan? Ba ordun denok egiten genun bezela. Oso antzerkizalek ez giñan izango, baiño euskeraz egiteko zegon aukera bakarrenetako bat, ba... zan. Gaiñea, ordun, euskeraren alde-edo zerbait egin nahi bazenun, ta euskeraz zan libre egin zenezakeen gauza bakarra kulturalki edo; politikoki ezer ez edo oso ezkutuan. Eta, bueno, ba, hoi zan. Hua zan... Eta ez gu bakarrik, antzerkiya egiten genunok. Ikustera zihoazt... ikusle guztik ere berdin. Haidi're antzerki... bueno, ordu pare bat ondo pasa edo... Baiñon ordun bazegon egarri bat euskaldun guztik gutxi gorabehera ni bezela: etxian-ta euskeraz iten zuten, kanpua ezer ez. Baldin bazuten lagun arte... ingurukoekin euskeraz egingo zun, baiño bestela ez zegoen aukerarik. Ta, ordun, bai guk, osea, antzezleek, eta bai ikusleek... ikusleak... ba, euskeraz zalako joaten giñan. Esan nahi det, hori berbera erderaz edo frantsesez-edo izango balitz, ez giñake joango. E? Hoi da...

- Bai, bai. Eta zu nolatan hasi ziñan? Norbaiten bitartez ala...?

- Baaai, ordun talde bat antolatu zen, Iñaki Beobide zuzendari zela. Ta inguru hortan, bueno, ba, euskaldun batzuk hasi giñan ta... lan asko in genun, e. Bueno, asko... Bai, lan asko, bai, bai, bai. Ordun Donostiyan egiten zan bakarra zan uste det San Sebastianetan edo Santo Tomasetan e.... aiuntamentuak bazun, udalak bazun "Escuela de arte y declamación" deitzen zioten... esaten ziotena. Bueno, euskerazko klasiak ematen zituzten leku bakarra uste det. Garai hartan leku bakarra. Eta hoiek antolatzen zuten... ordun Maria Dolores Agirre zan horko zuzendari ta antolatzen zun... hori. Ordun, gu hasi giñan, bueno, beste giro bat ematen, bueno, gaztiekin hua aldatu nahian ta berritu ta... Aldatu genun, ordun... nahiko aldatu genun... o aldatu ez genun aldatu, baiño hasi giñan antzeztu beharrian beti hemen zueden obra eskax, eskax haiek -eskax numeron ta kalitaten eta- itzulpenak egiten. Ta, ordun, ba, mundu guztiyan [aitzen dian] ba, orduan Ibsen ta Ionescu ta, bueno, horrelako... E? Tennessee Williams ta... Bua, hoi, euskeraz hoi egitia zan... puf! Eta borroka betiko... bueno... borroka politikoa-ta hor zeuden, ez?

8.47. Irratian, ezkutuko kateak entzuten

- **Hizlaria(k)**: Matxain Etxaniz, Pantxi
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-100/076
- **Iraupena**: 0:01:16. **Hasi**: 01:47:45. **Bukatu**: 01:49:01
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
Kultura » Aisia » Hedabideak » Irratia
Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak
- **Laburpena**: Irratirik ez zuten izan denbora askoan. Gauean Pasionaria entzuten egoten zen. Manolo Escobar entzuten zuten, Juanita Reina... Radio Pirenaica entzuten zuten, baxu jarrita.

Transkripzioa

-Eta zuek radiyua... euki zenuten?

-Uf, baiño noiz? Noiz? Goatzen naiz gue anaiyak eosi zula radiyo berrin bat

eta ekarri zian radiyo xar-xar bat eta urtetan eondu zan Txoko-ederren hua. Radiyua.

-Eta zer entzuten zenuten radiyuan?

-Bueno, nei, nik... gehiyena goatzen naizena radiyua... denboa askoik´e ez, e, aitzeko, baiño ni goatzen naiz gabian eoten nitzala "con la Pasionaria". Hua aitzen eoten nitzan gustoa. Gehiyena goatzen naizena radiyua, hoi. Eta geo bestela Manolo Escobar bezelako bazuk bazian, eta besteik ez zun, giñun aitzen. Juanita Reina ta...

-Orduan ezkutuko emisorak´e harrapatzen ibiltzen ziñaten?

-Bai, bai.

-Eta...

-Radio Pirinaica.

-Pirenaica?

-Bai. Bai.

-Eta hori oso baju ipini bihako zan, jendiak ez entzuteko, ala?

-Bai, baiño Txoko-ederren ez giñan asko bizi ta... Bai, baiño baju. Baju, hoixe bai.

-Badaezpada, ez?

-Bai, bai, bai.

8.48. Dantzara; apaizaren kontrola

- **Hizlaria(k)**: Sarriegi Asteasuinzarra, Asentxio
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-105/035
- **Iraupena**: 0:01:58. **Hasi**: 00:47:25. **Bukatu**: 00:49:23
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- **Laburpena**: 16 urterekin hasi zen irteten, baina aurretik ez. Dantzara joaten ziren Astigarragako Bentara, Oialumara... Soinu-jotzaileak. Dantzan bere kasa ikasi zuen. Apaiza zaintzen ibiltzen zen, eta kongregaziotik bota igual, neskekin dantza egiten ikusiz gero. Apaizari, "Ave Maria Purisima".

Transkripzioa

- Gaztetan, ehizaz aparte, ze gustatzen zitzaizun itia?

- Bueno, behin hamasei bat urtekin eo [...] ateatzen [hasten] giñan, baiña bitartian ez zizuen etxian uzten´e ta. Oainguk bezelaxe. Dantzara harea o honea o ikastea behiñipin.

- Ta nora juten zineten dantzara?

- Bueno, hemen orduan hor Astigarragako Benta, ez dakit aitzea badezun. Han soiñua jotzen zuen ta hara joaten giñan. Gero Oialuma eo, hor Astigarragan´e bai. Ta bueno.

- Eta nor egoten zan hor Astigarragako Bentan soinu-jotzen?

- Soiñu-jotzen bat, soiñujotzaile bat eoten zan, beste bat tanbor zea batekin ta hantxe. Akaso 6-8 neska [juntatuko] zian ta beste 6-8 mutil, baiña... dantzan dibertittu orduan.

- Eta dantza iten nun ikasi zenun zuk? zure kasa?

- Bueno, ibiltziakin beti ikasi iten dezu zeozer, ta... hor, holaxe, ba, Bentan

eo Oialume esaten dan hortan ta.

- Ta neskekin dantza itia orduan ondo ikusiya zeon?

- Bueno!

- Ala hobeto soltitan dantza itia?

- Bai, izan zan lehen esan dizudan... guk dotrinan-ta in genun zean Don Felix Amiano hori herriko festak zianian-ta neskakin lotuta ikusten baziñun, kongregaziotik igual botatzen zun harek. Kanpoa. [Ze] itekua, baiña garai haitan...

- Bai, hala zan, gaizki ikusiya zeon ta.

- Hoixe ba. Zea, oain... ordun eskolatik atea ta errekreoan bazabiltzan ta apaiza ikusten bazenun, jun ta "Ave Maria purísima" ta "Ave Maria purísima" ta... "Purísima"! Oain, zea, beak nesketan iñor baiño okerro!

8.49. 'Campanita' kantua

- **Hizlaria(k)**: Aiestaran Pikabea, Ebaristo
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-111/047
- **Iraupena**: 0:00:51. **Hasi**: 01:22:48. **Bukatu**: 01:23:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k)**:
Aisia » Kultura » Musika
Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak
- **Laburpena**: Campanita abestia.

Transkripzioa

- Taldiakin kantatzen dana da 'Campanita' esaten zayona. "Mendia bete da elurrez...", baño hoi taldeakin ez dala... ez da /ezta/ hain...

"...

begi tarte negarrez

lan egiñez urrikidin

baiñan atsegin bat ere ez".

Ba hoi hiru tonutan hasten naiz hola ta geo bajuxeuen ta azkenian iya aintzen ez dala /eztala/ eta jendiakin [bu-bu] itten da. Arrakasta haundiko kantua da.

8.50. Etxeko giro alaia: kantua, dantza, antzerkia...

- **Hizlaria(k)**: Gurmendi Olabiaga, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-126/010
- **Iraupena**: 0:02:14. **Hasi**: 00:21:46. **Bukatu**: 00:24:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Aisia » Kultura » Zinema
Aisia » Kultura » Dantza
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Aisia » Kultura » Musika
- **Laburpena**: Giro euskaltzalea etxean, antzerkirako eta kanturako zaletasuna. Zinema, dantza. Oso umoretsuak ziren gurasoak. Aitak

pailazoarena egiten zuen, gaixotzen zirenean. 15 urterekin hasi zen euskal dantzetan.

Transkripzioa

- Zuk etxean giro euskaltzalea eukitzeaz gainera, antzerkizalea ere bai.
- Bai.
- Kantuzalea...
- Baita ere. Bai, bai.
- Eta zuk... Bueno, ama ibili zen antzerkia egiten.
- Baita ere. Bai. Etxian, etxian izugarrizko zaletasuna zeon edozein... bueno, nere aita eta nere ama beti pasatzen zuten eguna kantari. Kantari. Opera guztiak zekizkiten; duoak egiten, batak andreana, besteak gizonana. Gero baita ere zinea ere oso barruan genun. Bizitzen zian gauza hoiek dantzan. Nere amak dantzan bazekin, nere aitak ez. Baiñan betidanik jolasak izan dia dibertigarriak, oso umoretsuak, nere etxian. Ez? Osea, kantatu, dantza in... oso ondo ikusia zeon gauza. Bultzatu egiten zuten hori. Beraiei gustatzen zitzairen eta guri ere bai. Eta gu ere, pues, bueno, beti oso... Bueno, gero mutillak ez dia hain zaleak izan, dantzazaleak eta hola, baiña nere ahizpa eta ni bai. Salserak izan gea. Bai. Eta jarraitu deu, ba, bai, bastante gertutik eta segitu deu afizio horrekin. Nere aitak, por ejemplo, oso serioa ematen zun, baiño geo gu gaixo geundenian pailazoa bera zan etxian ta izugarrizko parraguriak sartzen zizkigun. Eta, gaiñera, oso ondo egiten zun. Oain konturatzen naiz ni, baiño... Bera normalian eta gizarte... gizarte barruan serioa zan eta oso pertsona... hola, baiño etxean gurekin jostalaria. Izugarri jostatzen zan, izugarri, eta beti, ba, irrifar bat nola atera ibiltzen zan. Ez? Eta nik uste det komediante xamarra zala. Ez ofizialki, baiñon bai, bai, berez bai.
- Orduan, bi aldetatik.
- Bi aldetatik. Bai. Eta, bueno, ni ,normala dan bezela, pues, bai, ni oso... hamabost urtekin-o hasi nintzen dantzan, euskal dantzetan ta hola.

8.51. 'Jarrai' antzerki-taldean nola hasi zen

- **Hizlaria(k)**: Gurmendi Olabiaga, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-126/013
- **Iraupena**: 0:03:09. **Hasi**: 00:27:20. **Bukatu**: 00:30:29
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
 - Aisia » Kultura » Antzerkia
 - Politika » Euskara eta politika
- **Laburpena**: Turismo bulegoan zebilela ezagutu zituen Jarrai antzerki-taldekoak; laguntza eske joan ziren. Santo Tomasetan emanaldia. Iñaki Beobide. Nola hasi zen taldean, Ramon Saizarbitoriarekin batera. Taldekideak.

Transkripzioa

- Ta hor neola, etorri zian 'Jarrai' taldekoak, Beobide ta hauek. Ba, nik pentsa... ordun e...
- Martxan zeon zu hasi ziñanian?
- Bai, bai, beraiek ya taldea osatuta zeukaten, 'Jarrai' taldea, 'Jarrai' antzerki taldea, lehenagotik. Ni baiñon zaharragoak dira. Sortuta zeukaten... Hasieran sortu zuten teatro irakurria egiteko. Eta egiten zuten

talde txikietan, irakurri eta hola. Baiñon ya pausoa ematen hasi zian eszenatokira, eszenatokian representatzeko obrak euskeraz. Eta, bueno, Santo Tomasetan beti. Hasi zian Santo Tomasean egiten antzerkia Printzipal Antzoki Nagusian. Ez, Antzoki Zaharrean. Eta, ba, ni han lanian nengoela etorri zian bi ordezkari taldekoak, Beobide eta bestia Etxebeste. Etxebeste ez... jo, izenakin nabil...! Bueno, etorri zian, ba, diru eske. Karo, [zeatetikan] antolatzen zituzten jaiak eta horrela, bultzatzen zituzten, eta dirulaguntzak han ematen zituzten eta horta etorri zian. Zai zeuden bitartean, ba, berriketan “con la azafata”. Ta hola, hizketan ta hizketan ta ez dakit zer ta badakit zer ta “antzerkiya egitea guaz” ta “antzerkiya euskeraz” ta “zu euskalduna zea ta zeatik ez dezu iten antzerkiya euskeraz gurekin” ta ez dakit zer. Hori. Badakizu. Gaztiak batzuk eta beste ta... ala! Ta “Zergatik ez?” ta ordun horrela. Horrela. Esan nion: “Bueno, ba, ez dakit, igual. Nere amak ere in du ta zeatik ez? Animatuko naiz”. Ta, bueno, jun nitzan taldera ta oso ondo, oso ondo hartu ninduten. Ramon Saizarbitoria ere aldi berean sartu zan eta hola, ta ordun, ba, zenbait obratan izan giñan “la pareja...” betiko zea. Gu giñen gazteago, besteak ya zian helduagoak. Ordun, petrsonajiak-eta, pues, hori. Eta urte dexente egin genitun. Eta obra asko. Eta oso onak.

- Zeintzuk zineten taldean?

- Ba, Aristi, Joxe Mari Aristi, Karmele Esnal, e... nola da beste bat oartzuarra? Nekane, Miren... Bueno, ez dakit, hor bazeon talde bat lehendikan zeudenak, gurekin sartu zian gero ere bai beste gazte batzuk... Jun-etorriak izan zian ere, e! Jun-etorriak.

8.52. Ipuinak saltzen frontoietako jaialdietan

- **Hizlaria(k)**: Gurmendi Olabiaga, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-126/015
- **Iraupena**: 0:02:10. **Hasi**: 00:34:00. **Bukatu**: 00:36:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Aisia » Kultura » Zinema
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
Aisia » Kultura » Irakurtzea
Politika » Euskara eta politika
- **Laburpena**: Jarrai taldean ipuinak ere argitaratu zituzten, euskaraz. Ipuin ezagunak itzuli zituzten; katalanekin elkarlanean. Bertso jaialdietan eta pilota partidetan saltzen zituzten fotokopiak. Taldeko harakinak, Goñik, txuleta bakoitzarekin ipuin bat saltzen zuen. Militantzia.

Transkripzioa

-Eta gero baita're, aldi berean egiten... Jarrai taldean, egiten ziren ipuiñak euskeraz, Txanogorritxu ta holako, garai hortako ipuiñak.

-Itzuli? Ala sortu ere bai?

-Lehendabizi in zian itzuli ezagunak zirenak. Gazteleraz... gatzeleratik hasi zien katalanea pasatzen, eta ordun katalanak, harreman haundia genun katalanekin. Eta ordun katalanak bidali ta, bokadilloak kendu, itzuli, tinta txinakin jarri, fotokopiak egin eta, eta gero frontoietan juten giñen, frontoietan bertsolariak zeuden, Eta bertsolari-jaietan ipuiñak saltzea, edo pelota partiduta, ipuiñak saltzea. Ordun, gure lana zan bukaezina, o sea,

oso aberatsa zan alde hortatik. Ni oso gaztia nitzan ta, oso ondo tratatzen ninduten, ba umetxo, umetxoa ez, umetxoa baiño, ba ze eukiko nitun hemezortzi-hemeretzi ta, bueno, ta bestek ya bazeuzkaten hogeita hamar, batzuk, berrogei, o sea, ta ordun, asko mimatzen ninduten. Baiñan lana zan... bat genun, harakiña zan, gaztia zan, bere aitan harateiyan lana iten zun, ta parregurea sartzen zitzaigun baiñon egiya da mutill horrek saltzen zun txuleta bakoitzakin ipuin bat. O sea eukitzen zitun han, harateiyan, eta, nik uste det, Grosen zeukaten harateiya, eta nik uste det harek saltzen zula haragi puska bakoitzakin, taka! Norbaiti saltzen ziyon ipuiña. Parrezka eoten giñan. Goñi, oso jatorra. Eta ba hori baiñon, zan militantzia bat, o sea, arlo ezberdiñetan, ez?

8.53. `Jarrai´ antzerki taldekoen bilerak eta ibilerak

- **Hizlaria(k):** Gurmendi Olabiaga, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-126/016
- **Iraupena:** 0:03:07. **Hasi:** 00:36:10. **Bukatu:** 00:39:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
 - Aisia » Kultura » Zinema
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
 - Politika » Euskara eta politika
- **Laburpena:** Jarrai antzerki taldekoak non elkartzen ziren: Beobideren etxea, apaizek utzitako lokalak... Zentsurakoak joaten ziren emanaldietara. Mundua jateko ausardia zuten orduan, ikasketarik izan ez arren; denak ziren beharrezko.

Transkripzioa

- Bueno, Beobiden etxia izaten zan “cuartel general”. Hemen, Parte Zaharrean bizi zan. Eta gero, ba, juntatu? Ba, lokalak uzten zuten apaizak. Atotxan franziskanoak eta... Bai, bazeuden ordun ya mobimentua ya... pentsa, ya gerra geratu zan pixkat atzerago ta animatzen zan jendea. Oaindikan ere gauza asko... guk antzerki-obra ematen genun bakoitzean, emanaldi bakoitzean, zentsurakoak zeuden. Zentsurakoak lehenbiziko asientotan. Nik ez dakit zertaz enteratzen zian edo enteratzen zian bai edo ez, baiñan obra guztiak eraman behar zian zentsura pasatzea. Nik uste det gero trukutzen ziala ta gauzak, ba, han sartzeko ta. Baiña ni gauza hoietan ez nitzan gehiegi... gaztia nintzan eta pixkat alde batera uzten ninduten. Ez? Bueno, pentsatzen det ere responsabilidadea bazala hori egitearekin. Baiñan, ez dakit, nik uste det oso... urrutitik begiratuta, pentsatzen det suerte haundia izan dudala holako egoera bat eta denboraldi bat bizitu izana. Hori garai hartan zeon indarra gauzak egiteko, gogoia, mundua jateko. Osea, nik askotan oain entzuten detenian “ya pero eso igual...”, “eziñezkoa da” o “ba... ez dakit ahal deun” edo... Ordun ez genun pentsatzen! Ahal genun dena.

- Dena egiteko zegon, ezta?

- Prest. Eta [ez da] esan ere. Oain askoz gehio baloratzen da, nik uste det, “A! honek , karo, unibersidadean ikasi du ta horrek badaki”, “honek ez dakit ze in du ta honek badaki”. Ez, ordun danak genekigun! Ez genekiun iñok ezer, baiño danak siñisten genun beharrezkoak giñela. Eta alde horretatikan oso aberatsa zan. Gure taldean zeuden denetarik: batzuk ikasiak, beste batzuk ez hainbeste ta beste batzuk, ba, lanian aritu dianak

gaztetxotatik. Eta jauntatzen... elkartzen gintun gogoak, beharrak... Zeatikan antzerkia egiten bagenekigun? Hori ikasi iten da. Bestea, ikasi iten da. Eta ausarta izan behar da, ta hori bagiñen; kamikaze batzuk. [Nik ez dakit], askotan gerora hola begira ta esaten dezu: "neurtzen al genun ze arriskuak hartzen genitun?" Ke ba. Ke ba.

- Aurrera.

- "Felicianos", total. Bai, hala giñen. Baiño, bueno, ondo.

8.54. Elizaren jarrera euskararekin

- **Hizlaria(k)**: Alkiza Laskibar, Iñaki
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-140/028
- **Iraupena**: 0:01:39. **Hasi**: 00:49:59. **Bukatu**: 00:51:38
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Eider
- **Gaia(k)**:
 - Aisia » Kultura » Irakurtzea
 - Euskara » Euskararen egoera
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera
 - Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- **Laburpena**: Meza latinez zen, eta ez zuten ezer entenditzen. Elizaren indarra. Apaiz askok sermoia euskaraz egiten zuten, eta horri esker salbatu ei zen. Egunkarietan, Basarrik bakarrik idazten zuen euskaraz.

Transkripzioa

- Eta meza latinez?
- Meza latinez, bai, bai, bai.
- Ta zuek ez zenuten entendituko?
- Ezer ez! Aditu, aditu besteik ez. Ta ni lehen meza hasi zian erderaz eta euskeraz... baiño oso berandu e? Oso berandu, bueno berandu, ni monegillo nintzala ez. Ordun latinez dena, latinez
- Ta elizak indar haundiya zeukan?
- Hemen bai, Jesus! Nik uste det gehiyegi. Bai, bai, nik apaiza asko ezautu nuen, oso onak, lehen esan dizutena, bueno, hua andria bezela zan, baizan. Baiño bai. Baiño nik uste det euskera gelditu dala asko apaizengatik. Apaizek ematen zuten pulpitan ta euskeraz iten zuten, ordun euskeraz, gehiyenak euskeraz iten zuten, zea, sermoiya. Ta nik uste det horrek eukitzen zula ba gure euskera. Zea, harek eukitzen zuten, zeatik periodikotan ta ez zeon euskerik, bakarrik iten zun pixkat, bueno, iten zun bai, Baxarrik. Baxarri badakizu bertsolaiya, Zarauzko bertsolaiya? Ba harek iten zun, bestela ez zeon iñor periodikotan, ni goatzen naizela e? Hor euskeraz periodikotan ez, ez, ezer ez.

8.55. 'Txirrita' eta 'Pello Errota'-ren bertsoak

- **Hizlaria(k)**: Aldasoro Gonzalez, Migel
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-148/009
- **Iraupena**: 0:03:03. **Hasi**: 00:13:44. **Bukatu**: 00:16:47

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Aisia » Kultura » Bertsolaritza
Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak
- **Laburpena:** Txirrita eta Pello Errotak goiz batean Andoainen elkarri botatako bertsoak abesten ditu.

Transkripzioa

- Ba, nahi baezu hasiko gea bertsuak kantatzen Txirrita ta Pello Errotanak. Zuk esan noiz.

- Bai, ba, ointxe bertan.

- Bueno, egun batian Txirrita gosaltzen ari emen zan Anabitarten bodegan, Andoainen. Ta Pello Errota pasa emen zan. Ta mutil gaztiak han ta: “Pello! Txirrita hor ziok!” E? Jun emen zan atetik ta bertsuak:

Nik bezelaxen esango dute
begira dauden guziyak
horretarako lagun bihar du
jangoikuaren graziyak
ez gera alkar menderatzeko
asmuarekin hasiyak
mantentzeko hainbat ez dira aurtengo
hargiñen irabaziyak.

Hargiña baizan. Ta Txirritak bueltan:

Hitz egin zazu bihar dan bezela
mingain gaixtoko trastia
askoz gehiago egin dezu
hargin guziyak nahastia
bai al dakizu nola dauzkazun
haurrak eta emazia
zure errotako laka pizar hoik
ardotako hainbat ez dia.

Beste batian, herri koxkorren batea [...] emen zian Pello Errota ta Txirrita, biyak. Eta Txirrita, ordun balkoitik balokira aitzen abizian herri koxkorretan, ta Txirrita balkoiyian zai jarri emen zitzaion. Ta Pello ere emen zetorren, ta goitikan:

Bertso eder bat kanta bihar det
balkoi hontatik kalera
hor datorren gizona horrek
ematen ditene kolera
Astiasutik honera dator
gaur arronka jotzera
ni hemendik jaixten banaiz laister
jira bihar du atzera.

Eta Pellok behetikan. Eztarri txarra dakat, e! Eta Pellok behetikan:

Ez nuan uste mundu honetan
arrazoi hori bazanik
modu horretan ez da tratatzen
pasadizoko pertsonik

ez du esan inork arronka jotzera
gaur etorriya naizenik
balkoi hortatik jaitsiko ote da
ni jirako naun gizonik.

8.56. 'Txirrita'-ren bertsoak II

- **Hizlaria(k)**: Aldasoro Gonzalez, Migel
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-148/011
- **Iraupena**: 0:01:57. **Hasi**: 00:18:00. **Bukatu**: 00:19:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Aisia » Kultura » Bertsolaritza
Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak
- **Laburpena**: Txirritak botatako bertso batzuk abesten ditu, bere "testamentua" ere ba omen du etxean, baina ez omen du irakurtzen.

Transkripzioa

- Beste batian, ama esnia saltzera jutun emen zan, ta `Txirrita´ hau gau guzin parrandan ibilita, bere lagunakin. Ta ama. Ta amai bertsua:

Atso lepa luze bat
hua dek nee ama,
Errenterian zeukak
sorgiñaren fama;
soñian jazten dixkik
hiru edo lau gona,
ni gaixtua nauk baiñan
bera ez dek ona.

Amai. Aber.

- Bertso hauek nun ikasitakuak dia? Entzunda? Jendiai entzunda?
- Entzunda! Etxian badakat `Txirrita´n testamentuba´re, baiña ez det sekula letzen. Ijituan bertsuak-eta, horrek kristonak zittun. Aber. Oain beste bat segidakua, hoitakua. Emen zian zazpi senide ta aitta ta ama, beatzi. Ez, bost senide ta aitta ta ama, zazpi. Ta zazpi lagunentzako beatzi sardin-zar. Ta amantzako, badakizu, aitta ta amantzat bina ta bestiantzat bana. Ta `Txirrita´k:

Zazpi lagunentzako
beatzi sardiña,
hau ez da familirako
gauza berdiña;
guretzako bana eta
zuentzako biña,
aita jan egin dezagun
bat eta erdiña.

8.57. 1969, "Euskal Udalekuen" sorrera

- **Hizlaria(k):** Arrieta Sagasti, Jesus Mari
- **Elkarrizketatzailea(k):** Elexpuru, Juan Martin - Plazaola Otadui, Estepan
- **Erref:** DON-149/005
- **Iraupena:** 0:01:12. **Hasi:** 00:08:45. **Bukatu:** 00:09:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Aisia » Mendia eta hondartza » Udalekuak
- **Laburpena:** 1969an ipini zioten Euskal Udalekuak izena. Bulego txiki bat ere jarri zuten bere etxean, Donostian, Jon Harrieta anaia zen idazkaria. Jende asko biltzen zitzaien.

Transkripzioa

-Eta bueno momentu hartan goatzen naiz, hiruroeita beatzia o holakon bat izango zan, bueno ba... pixka bat gure nortasuna o zea o izena're jarri behar izan geniola, ta bueno ba orduan esaten gendun ba, "Euskal Udalekuak", holaxe sortu zan izena, Euskal Udalekuak jartzekoa. Geure bueno bulegotxoaren in gendun goatzen naiz, nere etxean ein nun Donostiako etxean, eta anaia ba jarri gendula idazkari, eta beak jasotzen zittuzula izenak-eta, gero zabalkundea berriz ba momentu hartan ba nundik noa eskeiñi ta goatzen naiz ba soziedadetara, herrietara're biali genuela, listiña hartuta ta bueno, ahal gendun bezela, baiño Saturraranen, bai hiruroeita zortzia izango zan aurrena, bai, hiruroeita zortzian ta beatzian, ni han eon nitzan urtetan ba, asko biltzen zan haurra eh, asko, ehundik gora igual! Eta klaro, hola sortzeko, ezaguna etabar ba, harritzekoa zan baiño, biltzen zitzaigun jendea!

8.58. 1973, Abagar eta Antzin

- **Hizlaria(k):** Arrieta Sagasti, Jesus Mari
- **Elkarrizketatzailea(k):** Elexpuru, Juan Martin - Plazaola Otadui, Estepan
- **Erref:** DON-149/007
- **Iraupena:** 0:01:43. **Hasi:** 00:12:33. **Bukatu:** 00:14:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Aisia » Mendia eta hondartza » Udalekuak
- **Laburpena:** Abagarren etxea erosi eta konpondu zuten. 1973a izan zen lehen urtea. Urte berean hasi ziren Antzinen, etxea alokatuta.

Transkripzioa

-Eta, ba Manuel Berasterrek esaten zian ba: "Hemen ez gaude ondo ta beste zerbait bilatu behar diagu ta...". Han-hemenka billa, oain ez dakit /eztakit/ esaten nola baiño garai hartan kilometro asko iten gendun billa, ba azaldu zan etxe bat Abagarren, ta azkenean ba han ta hemen eskean ibilli ta gero, erosi genuen Beireko, o Abagarko etxe hura, konpondu ere bai, eta Abagar ba, ez dakit /eztakit/ hola ziur esaten baiño, 72an o 73an hasiko zan lehenbiziko aldiz, hortxe izango zan 72-73. Ta aldi berean, besten batzuk aurkitu zuten, alokairuan hartzeko, Antziñen etxe bat, maistraren etxea o emen zan. Ba bueno izan gendun gure ezatabaida ba baietz, ezetz, izango ote genuen denei erantzuteko kabia, Antzin hartu

ezkeo ya hirugarren etxea zan, Abaigar ta Antzin, ta batzuk zalantzan giñan ba bueno, erantzuteko moduan izango giñan, beste batzuk baietz, azkenean Antzingoa're ba 72-73an ez bazan hurrengo urtean hasiko zan...
 -DVDan agertzen da...?
 -Urte berean hasi zen, ezta? Bai, Abaigar eta Antzin, bai, urte beretsuan izango zian. Urte berezia zan hura, ba "estado de excepción" haietako (...)
 zeon tartean eta, bai nahiko gorabeherak izate(n) genittun hortako, baiño hala're...
 -73 ingurua, ezta?
 -Holakon bat, 73a uste det zala, 73a.

8.59. Elizaren babesean sortutako Euskal Udalekuak

- **Hizlaria(k):** Arrieta Sagasti, Jesus Mari
- **Elkarrizketatzailea(k):** Elexpuru, Juan Martin - Plazaola Otadui, Estepan
- **Erref:** DON-149/008
- **Iraupena:** 0:01:42. **Hasi:** 00:14:16. **Bukatu:** 00:15:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
 Aisia » Mendia eta hondartza » Udalekuak
- **Laburpena:** Ikastolen Federazioak jakinarazi zien beren udalekuak ikastolako umeentzat zirela, eta talde berriaren planteamendua desberdina zenez, ez zituztela honen udalekuak babesten. Baziren errezelotxoak, ezkertiarrek zirela eta horrelakoak. Baina Euskal Udalekuak elizaren babesean sortu ziren; Manolo Beraza eta biak Beiretik joan ziren lehen meza ematera, eta leku berera itzuli ziren gero.

Transkripzioa

-Ta bueno orduako ya ba, Ikastolen Federazioa nik uste 70ean o 69an, esana zigula ba beak bazutela beren udalekua, bazutela beren planteamentua, beren ikasle (...) eta karo guk ikastola ya gaintitu zutenentzat ikastolan ibiltzen ziententzat baldin bagenun udalekua ba, ezin zutela babestu. Eta guk ikusiko zer egin eta ba bueno ba erabaki genuen jarraitzeko, jarraitzea, eta halaxe jarraitu genun, baiña momentu hartan hiru etxetan.
 -Baiña ikastolen babesetik aparte?
 -Aparte. Bai bai.
 -Sasoi hartan, Ikastolen Elkartea edo, zela(n) zegoen edo, ikusi eziñen batzuk zeuden?
 -Gurekiko?
 -Bai, bueno...
 -Ikusi eziña ez dakit baiño holako susmo batzuk edo bazian bai, gu ze ote giñan eta ezkerreko jendea giñala ta, batzuen ustetan ba igual oso fidagarriak ez giñala alderdi hortatik eta... Kao baiño gure sorrera azken batean parrokian babesean izan zan, behar zien baimenak, bai udalekuak antolatzeke ta bai zeatzeko, dana parrokiak babesten zittuzten. Baiño bueno, hala ere ba, eta pentsa ba, gu, ni momentu hartan, apaizgai izan, apaiz egitera, Beiretik etorri nintzan, eta Beirera itzuli hurrengo egunean, eta Manuel berdin, Manuel ere bai, baiño hala're ba bueno ez zuten konfiantza haundiegirik eta...

8.60. 1980, Beiretik Goñira

- **Hizlaria(k):** Arrieta Sagasti, Jesus Mari
- **Elkarrizketatzailea(k):** Elexpuru, Juan Martin - Plazaola Otadui, Estepan
- **Erref:** DON-149/010
- **Iraupena:** 0:03:27. **Hasi:** 00:18:25. **Bukatu:** 00:21:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Aisia » Mendia eta hondartza » Udalekuak
- **Laburpena:** Beiren 79ra arte egon ziren. Jabeek saldu egin behar zuten etxea eta eurek ez zuten dirurik erosteko. Han bertan izan zuten Goñi;iko etxearen berri. Ikusi eta asko gustatu zitzaaien. Auzolanean konpondu zuten etxea. 1980an hasi zuten udalekua eta hor jarraitzen du. Esperientzia ona Goñi;.

Transkripzioa

-Ta Beiren eon giñan ba 79 arte. 79an ba esan ziuten ba etxe hura salgai jartze(n) zutela, ezin zutela han jarraitu, ya hustua zuten ordurako, azkeneko bizpahiru urtetan, hustua zuten etxea, ez zeon komunidaderik. Eta orduan ba, ibili giñan, erosiko ote deu, ez ote deu, ze ingo ote deu honekin, baiño guk diru askoik ez genuen, doi-doi ba familik emate(n) zutena ta gero ba bueno borondate oneko jendea ba garai hartan asko launtze(n) ziguten ba adibidez Eibarren Juan San Martinek eta, holako batzuek ba, jo dezagun hara ta jo dezagun harengana ta beste harengana ta, (...) batek zeoze eman ta besteak zeoze eman ta euste(n) genion, nola hala baiño klaro, ba hogeita hamar millioiko zea itteko ez, erosketak eiteko ez, inbersioa ezin gendun egin, uste det holakon bat zeoze zala, hitz egin genduen baiño ez, ez gendun modurik ikusten eta orduan hain zuzen, azkeneko urtetan noa jo ez genduela hango fraile baten etxeko batzuk esan ziuten: "Ba guk badeu famili artean Goñin, ba hola baserri haundi bat, etxe haundi bat dute ta bueno salgai dao, ez da iñor bizi ta...". Bueno holaxen, goatze(n) naiz ni, nola joan nitzan, 79an izango zan udaberrian, ba etxe hori ikustera, ta benetan ba bueno ba, sekulako zea zan, baserri haundi bat, hutsa, eta bueno eakutsi nien ekipokoei, ba bueno beste erremedioik ez deu. Ekintza honekin jarraitzekotan eta ikuste(n) genuen interesgarria. "Ez deu beste erremediorik, etxe hori hartu ingo deu". Eta ba haren aldean Beireko haren aldean ba askoz ere gutxigo kosta zitzaigun, hala ere beti kosta zan, bai, batez ere etxea erostea ta konpontzea, karo, antolatu in behar zan, udaleku bihurtzeko. Eta bueno, langilleak ekarri behar izan genittun noski, teillatu ta, hormak botatze ta eraikitze ta, sukalde eta bueno, danak antolatzeko baiño, ekipo ona're bildu zan, auzolanean lan egiteko, astero-astero asteburutan joan eta, bueno danok ein deuna, ezta? Antolatu ta garbitu ta prestatu ta... Geo Beiretik gauzak eramane ta, bueno holaxe 80an, ba... erabat bukatu gabe baiño, hasi ahal izan genuen udalekua han, Goñin. Alde haudia zeon ba Beire oso toki, alde batetik ba zelaia da, Erribera, hau berriz ya menditsua, basoa... eta hura oso beroa, Goñi berriz, bai, badittu egun beroak baiña gehienetan frexkoak... baiño bueno, ingurua ezberdina da, orduan horrek beak behartu gintuen ba, nolabait gure egitarauak-eta, berriz ere ba, egokitza, han zen beharretarako ta, bueno. Nik uste beti izan dala, Beire're bai ezta baiño Goñi're esperientzia haundiko jendea, oso gustora, esperientzia ona atea duen, eramane duen lekua, eta bueno hor jarraitzen du, martxan da...

8.61. 1975, Bernedo

- **Hizlaria(k):** Arrieta Sagasti, Jesus Mari
- **Elkarrizketatzailea(k):** Elexpuru, Juan Martin - Plazaola Otadui, Estepan
- **Erref:** DON-149/014
- **Iraupena:** 0:00:58. **Hasi:** 00:26:10. **Bukatu:** 00:27:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Aisia » Mendia eta hondartza » Udalekuak
- **Laburpena:** 1975ean sortu zen Bernedo. Antzingo taldeak sortu zituen Bernedo eta Urdirutz. Bernedok jarraitzen du.

Transkripzioa

-Aurretik Bernedo, Antzindik bertatik-edo bultzatuko zan?
-Bai baiño, Bernedo're sortu zan bai, Bernedo're sortu zan.
-75ean?
-75ean, bai. Bai Bernedo, sortu zan ta izan giñan han.
-Antziñetik esan zebe, ezta?
-Nik uste Antziñetik...
-Antzingo taldiak bultzatu zebala...
-Bai nik uste Antzingo taldeak sortu zula Bernedo, ta Urdirutz ere bai.
-Biak? Bai, bai bai.
-Bai, nik uste baietz.
-Bai lehengo eunian eon giñan zea batekin, sukaldari batekin... Fermiñek, berak esan joskun, Antziñen zertu baiña lehenengo jun ziela ta...
-Bernedon egon ziela, bai, bai bai.
-Ta Bernedok jarraitzen du.
-Bai, Bernedok jarraitzen du, ez dakit gaiñera lau txanda ez dittuzten eiten.
-Lau txanda, eh?
-Bai, batenbat motza ero...
-Bai, oain normalean motxak iten dia, bai.

9. Lanbideak

9.1. Arrain saltzaileak

- **Hizlaria(k):** Bereziartua Elustondo, Joxe Antonio; Bereziartua Elustondo, Juantxo
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-009/026
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 00:38:31. **Bukatu:** 00:39:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- **Laburpena:** Kale saltzaileak ibiltzen ziren. Karro txiki batekin ibiltzen zen bat, sardinak eta txitxarroak saltzen. "A real el plato" saltzen zuen antxoa. Trukerik ez dute ezagutu.

Transkripzioa

-Eta kale saltzaillerik eoten zan? Arraiña saltzen edo beste...

-Juan txo: Bai, bai, ordun... bai, bai, ibiltzen zian. Ibiltzen zian, e... bat ibiltzen zan karro txiki batekin ta gero egurrezko ohol batekin, ta han arraiya han ibiltzen zuten.

-Joxe Antonio: Baiña sardiñak eta txitxarruak.

-Juan txo: Bai, beste gauzik ez.

-Joxe Antonio: Tabla bat izaten zan. Eta ohol bat hartu, ta emakumiak ibiltzen zian.

-Eta hori, kaitik ekarritako...

-Juan txo: Bai, bai. Donostiko kaiyetik ekarrita, Donostiko kaiyetik ekarrita, barriyoa. Goatzen naiz...

-Joxe Antonio: [...] "Desde Santurce a Bilbao, vengo por toda la orilla".

-Juan txo: Ta ordun merke zan, merke. Goatzen naiz... bueno, merke ez, ordun garestiya! Baiño, e...

-Joxe Antonio: [...] asko ekartzen zuten ta...

-Juan txo: "A real el plato" saltzen zun ordun eeee... antxoa. Oso ona, e! Plater haundi bat, "a real el plato". Reala zan hogeita bost xentimo lengo pezetanak.

-Joxe Antonio: Nehiko diru zan ordun.

-Juan txo: Ordun honbre! Honbre! "A real".

-Orduan bai antxoak!

-Juan txo: Orduan´e diruba zan! "A real el plato" zan ordun.

-Eta trukerik-eta iten zan?

-Juan txo: Ez. Guk ez deu ezautu hoi, ez.

-Berdura arraiñagatik aldatu...

-Juan txo: Ez, ez, ez. Hoi guk ez deu ezautu. Hoik dia lehengo gauzak, guk ez deu ezautu hoi. Guk hoi ez deu ezautu.

-Joxe Antonio: Ez.

9.2. Ahizpa, "pantalonera"

- **Hizlaria(k):** Elozegi Kortadi, Mariasun
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberría, Idoia
- **Erref:** DON-038/035
- **Iraupena:** 0:01:35. **Hasi:** 00:36:54. **Bukatu:** 00:38:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k):**
Lanbideak » Sastreak, jostunak
- **Laburpena:** Mariasunen ahizpa "pantalonera" (prakagina) zen, eta harekin hasi zen lanean etxean. Donostiako Flores sastrearentzat egiten zuten lana. Ahizpa jostun ona zen.

Transkripzioa

-Eta esan dezu "pantalonera" ibili ziñela?

-Nere ahizpa.

-Zure ahizpakin ikasi zenun ta gero ze iten zenuten enkarguz josi? Kanporako?

-Bai, kanporako, nere ahizpak.

-Eta zeñek erosten zun? Inguruko etxetakuak ala [...]?

-Ez, ez, Donostiako iten zun lana.

-Denda baterako?

-Ez, esto sastre batentzat.

-Sastre batentzat. Eta galtzak zer zian dotoriak ala maoizko langillien ta

zeak ero?
 -Ez, ez ez. Trajiak dena.
 -Trajiak. Orduan e?
 -Ondo, ondo. Oso, nere ahizpa dalako ez baiño, baakit ondo josten zula.
 -Eta zuk laguntzen zeniyon?
 -Bai.
 -Eta oihalak-eta Donostian erositakuak zian?
 -Karo, dena.
 -Orduan josi ta gero berriz bueltan? Ta nola bidaltzen, zuek eramaten zenuten?
 -Nik, nik eramaten nitun.
 -Zu juten ziñen eramatera, sastriana. Ta ze sastre zan?
 -Aber, ze izena zun harrek, Flores.
 -Flores?
 -Bai.
 -A hori ezaguna...
 -E zean, "en la plaza Easo".
 -Easo?
 -Urtiak e. Hua gizon hua...
 -Eta asko, sastre asko zeon? Garai hartan sastre asko?
 -Ez dakit.
 -Jostunak bai, asko?
 -Jostunak bai hemen [...] izaten zan baiño...
 -Emakume askok ikasten zun josten.
 -Ordun eske beste gauzik ez zan. Jostea ta pelukeia.

9.3. Baserriko lanak eta zabor bilketa

- **Hizlaria(k)**: Irizar Goikoetxea, Asenzio
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-039/024
- **Iraupena**: 0:01:35. **Hasi**: 00:46:23. **Bukatu**: 00:47:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k)**:
 Lanbideak
 Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
 Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- **Laburpena**: Baratzea bai, baina animaliarik ez zuten baserrian. Ondoko baserrikoekin harreman handia zuten, baina bakoitza bere etxeko lanez arduratzen zen, auzolanerako joera handirik ez zuten. Garai hartan zaborra eskuzko karroekin biltzen zuten, karroak tapa eta zulo bat izaten zuen, pala eta erratza gordetzeko, eta bi edo hiru lagun artean eramaten zuten. Donostia barrenean ibiltzen ziren zaborra batzen.

Transkripzioa

-Ez dakit, ta zuek baserria zenuten baratz txiki bat bai ta animaliak eta ez zenuten zuek animalirik eukiko, nahikua bazenuten?
 -Animalirik ez, aldamenian ikusten genun animalik.
 -Eta bazeon ohitura ondoko baserritan ta laguntzeko? Zuek juten ziñeten laguntzera beharra zegoian ba ez dakit ba?
 -Ez. Gu [...] etxeko lanak eta.

-Zuek e berandu arte ibiliko ziñeten?
 -Relaziyo haundiya aldamenekuakin ta baiño, hola launtzeko ta ez...
 -Eta lehen karruan artian aipatu dezu basura, basura biltzeko karrua ta, lehen nola, nola aldatzen zan basura ta? Zaldi-karruakin, ala?
 -Ez baiño zaldi-karruakin baiño, eitten zan lehenbizi eskuzko karrua zuten, ta eskuzko karruak zuten tapa, eta zulo bat pala ta zea, eskoba ateatzeko.
 -A, klaro.
 -Horrekin ibiltzen zien bi hiru laun, batek karrua ibiltzeko ta bestiak garbittu ta zikiñak botatzeko, ta hoitakuak, hoitakuak, hoitakua erailtzen zan gue etxian.
 -Eta hemen ibiltzen zian, ala?
 -Ez hemen ez, Donosti barrenian.
 -A, Donosti barrenian.
 -Ordun plastikorik eta ez zan erabiltzen, ez?
 -Karo, karo.
 -Ez, txerrijaana ta baserritarrek batzen zuten, ez? Esnia partitzen zuten tokiyan?
 -Bai, bai bildu itten zuen bai, baserritarrek.

9.4. Letrak kobratzeko modua

- **Hizlaria(k)**: Aristi Kalonje, Jose Mari
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-042/029
- **Iraupena**: 0:01:39. **Hasi**: 00:50:55. **Bukatu**: 00:52:34
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Eider
- **Gaia(k)**:
Lanbideak » Negozioak, dendak
- **Laburpena**: Letrak. Estankuan erosten zituzten enpresek. Banketxean utzi, eta dirua jasotzen zuten trukean. Gero, bankuak kobratzen zituen letrak.

Transkripzioa

- Ordun dana dana funtzionatzen zan letrak. Baiño ordun zian letra ofizialak. Ofiziala esan nahi dizut estankuan erosi behar zirenak. Gero etorri zan enpresa bakoitzak faktura egiterakoan letra ere egiteko aukera.
 - Eta nola zan, estankuan erosten zan letra hori?
 - Letra hoiek, bai, zuten segun ze kantidadeko letra egin behar zendun, letra zan preziyo desberdiñekua.
 - Ta nola funtzionatzen zun letrak?
 - Letrak? Enpresa juten zan estankura eta erosten zitun letrak, erosi. Eta letra hoiyekin gero juten zan "bueno, halakori kobratu behar diyot hainbeste diru"; letra bete eta letra horrekin ze iten zun enpresak? Juten zan bankura eta iten zuan letrak bankuan utzi eta letra hoiyen kontura bankuak ematen ziyon dirua. Bankuen negoziyua zan "negociar letras, cuantos más letras mejor". Gero bueno hori zea asko dazka, gero letrak bueltan etortzen diranian eta komisiyuak eta bueno hori... Hortan ez gea sartuko.

9.5. Etxean morroia eta neskamea

- **Hizlaria(k):** Lasarte Beraza, Agustin
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-047/013
- **Iraupena:** 0:01:41. **Hasi:** 00:35:54. **Bukatu:** 00:37:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k):**
Lanbideak » Neskameak
Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- **Laburpena:** Etxean morroia eta neskamea izan dituzte betidanik. Ama plazara joaten zen zaldi karroan, dotore jantzita.

Transkripzioa

-Bueno. ordun hoik dia antziñako kontuk, gero ba gure izaera? Aita be basarriyakin ta, bee zeakin, morroiya ta, neskamia, etxian. Esan detena, etxe itxurazkua zanak morroiya ta neskamia, ez zan sobratuko diruik eta ezer baiño, morroiya ta neskamia, hoi beti. Gu hala hazyak gea, beti neskamiakin ta hola. Ama karuakin juten zan plaza.

-Nora, Bretxara ala San martiñera?

-Bretxara, Bretxara. Be zaldiyakin, beti zaldi txukunakin ta dotoriakin, joe! Gue aitag azkazalak zaldiyai eunero ateatzeko, oliyo zeakin, beltzakin pintatuta, brillua dula.

-A bai e?

-Holako detailliak e, bai jo! Eta gue ama, ama zan, ez ne ama zalako baiño, emakume bikaiña, ederra, erregiña deitzen ziyon, erregiña. Baiño, mantala rasoko beltxa, mantalakin. Ta ni goatzen naiz txikitan amai beida eta tenazillakin orraztu ta ondak iten, tenazillakin. Tenazillak beotu ta, zuk badakizu zer dan hori?

-Ez.

-Tenazilla hola luziak zian, haik beotu, eta haik illian sartu ta, markatuta gelditzen zian ondak, baiño presumidas e, joe! Hala bihar du.

-Eta zapirik eta ibiltzen zun buruan?

-E?

-Paiñuelorik o zapirik o buruan, ez?

-Ez ez, hoi ez, ez. Moiño ederra bai, moiño alto-alto, ederra ta, jo!

9.6. Perratzailea etxeraino

- **Hizlaria(k):** Anabitarte Ezeiza, Bernardo
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-089/042
- **Iraupena:** 0:00:54. **Hasi:** 00:57:13. **Bukatu:** 00:58:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak
- **Laburpena:** Perratzailea, Intxaurrondon. Etxeraino joaten zen.

Transkripzioa

- Eta perratzailliana juten ziñaten? Bazeon perratzaillerik han inguru

hortan?

- Bai, bertan jaten zan hara e! Intxaurrondo bazeon bat ta deitu ta perratzea. Zaldua Donostiano etortzen zan. Hoi ya gaizto, maizo in bihar perratu. Eta gañeakuan hanko behiak eta perratu gutxi iten zian zeatik han etxitikan etxian zea... barku, sukalde zea... ikullutikan atia ireki eta bueltan zeon aska haundi bat urakin ta... Goizian ireki ta tapa-tapa beak behiak juaten zian eaten zuten, eta bere lekuta sartzen zian. Bazakiten beak... ez zeon nahastutzen e! Hamar zulo... bazakiten beria zuan zan. Zuzenian hara sartzen zian. Han katiakin lotu eta lixto.
- Orduan perratzailea e...
- Berta basarrira juten zan.
- Etxez etxe.

9.7. 16 urterekin ebanisterian lanean

- **Hizlaria(k):** Ormazabal Izeta, Andres
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-097/006
- **Iraupena:** 0:01:09. **Hasi:** 00:06:28. **Bukatu:** 00:07:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Lanbideak » Arotzak
- **Laburpena:** Zazpi bat urterekin hasi zen eskolan, 15 arte edo. 16 urterekin Antiguano hasi zen lanean, ebanisteria batean. Gerra ondoren, Antiguano ibili zen 37 urtean.

Transkripzioa

-Ta zu zenbat urtekin hasi ziran eskolan?
-Ni, zortzikin o, uste det, zazpi-zortzi. [...] hamabostak arte, hamabostekin ya, kanpoa. Geo 16kin, hasi nitzan lanian, ta bitartian juten nitzan lanea horrea, baserri horta. [...] ta hamahiru zea, hamahiru urtekin hasi nitzan lanian, Antiguano, ebanisteria baten, han pasa nitun hamabi urte, ebanisteria. Geo etorri zan gerra, hua pasata geo sartu nitzan hemen, Antiguano, ta hemen in det lanian hogeita hamazazpi, treinta y siete, urte. Danian, danian in det 49 urte, lanian, cuarenta y nueve.
-Ez da gutxi. Eta Rezolano in zendun lana hemen?
-Bai.

9.8. "Guardabinoa" eta kontrabandoa

- **Hizlaria(k):** Arrieta Arrieta, Maritxu
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-106/065
- **Iraupena:** 0:02:17. **Hasi:** 01:00:00. **Bukatu:** 01:02:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k):**
Lanbideak » Polizia
Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

- **Laburpena:** Ategorrietan "guardabinoa" egoten zen. Izebak olio eta ogi zuria ekartzen zituen kontrabandoan Donostiatik. Olio non ezkutatzen zuen kontatzen du.

Transkripzioa

-Eta ez dakit beste hola guardak eta egoten ziren? Hemen?

-Hemen guarda, guardia zibillak noizian behin.

-Guardia zibillak?

-Bai.

-Eta hemendik Donostiarako bidian eta "guardabinosik" edo aduanarik edo egoten zan?

-Hemen ez zeatik mendiz juten balin bazan ez, baiño behetik juten balin bazan bai. Ategorritan.

-Ategorritan?

-Bai.

-Ta zuek nundik juten ziñaten? Goitik?

-Gu batzutan goitik eta bestietan behetik. Lehenbizi goitik, astuakin juten giñanian ta, ta geo ya automoillakin ta hasi nitzanian ba behetik.

-Eta zaldi-karrokin ta juten ziñanian ta hor e "guardabinoei" ta ze, ordaindu ber izaten zitzaien? Nola, edo?

-Ez.

-Ez?

-Ez.

-Ez zitzaien ordaintzen orduan produktuko edo?

-Ez, ez.

-Ez? Ez zuten kobratzen? Eta zein zan beraien lana? Kontrolatzea ia estraperloko konturik ero zeon?

-Klaro, klaro!

-Eta izaten zan kontrabandua?

-Bai. Bai.

-Bai?

-In bihar izaten zan.

-Eta zer ekartzen zan kontrabandoko zer?

-Gue izeba difuntak oliyua majiña at oliyo ekarri zun kontrabanduan.

-Bai? Ta nundik ekartzen zun?

-Donostitik.

-Donostitik? Eta? Nola ezkutatzen zun edo? Zaldi-karruan gordetzen zun?

-Bai. Ta batian zeak "guardabinuak" o ez dakit zenek [...] oliyua ba al zakarren ta ezetz ta zean ta, zean omen zula, hankartian.

-Oliyua?

-Oliyo botella, esaten zun.

-Orduan ez zuten harrapatu?

-Ez. Ez zien atrebitu-ta!

-Eta ogiya, ogi txuriya ere ekartzen zan?

-Kontrabanduan hua're!

-Eta nun indakua izaten zan?

-Ez dakit, ez dakit, izebak ekartzen zun.

9.9. Urarekin nahasitako behi-esnea

- **Hizlaria(k):** Landa Larburu, Miren
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Eider - Torregarai Gorostidi, Joxe
- **Erref:** DON-128/004

- **Iraupena:** 0:05:08. **Hasi:** 00:02:45. **Bukatu:** 00:07:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Gallastegi, Maddi
- **Gaia(k):**
Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- **Laburpena:** Antigua auzoko Heriz pasealekuan etxez etxe banatu ohi zuen esnea Mirenek; garaian garaiko berdura ere eramaten zuen esnearekin batera. Aberearekin joaten zen kalera. Marmitak, "neurria" deituriko esnea neurtzeko ontziak... ditu hizpide. Heriz pasealekutik gora 24 villa zeuden, eta udatiarrak han egoten ziren; udatiarrei esne ona ematen zien, besteei urarekin nahastutako behi-esnea. "Kimikoek" esne azterketak egiten zituzten, eta, ura bilatuz gero, esnea bota edota itsuen eskolako moiei ematen zien. Esne-hartzaileentzat adina esne gabe geldituz gero, beste baserritar bati erosten zien esnea.

Transkripzioa

-Eta geo juten giñan ba goizian esniakin, aberia astua're eukitzen gendun baiña aberia're bai, eta esniakin juten giñan Antigua. Eta ba Antiguan paseo de Herizen ibiltzen giñan, esne partitzen.

-Etxez etxe?

-E? Etxez etxe. Etxez etxe ibiltzen giñan.

-Ta zer zeneuzkaten bezeruak [...] o?

-Bai, bai bai bai. Guk genezkan ba esne hartzaillak esaten dan bezela. Danai itxea eamaten giñun esnia, eta geo berdura ba beak esaten ziun bueno batek porrua, bestiak azelga, bestiak azenaiyuak, o tomatian garaiyian garaiyian garaiko gauza. Dana prepatzen gendun eta danai esniakin etxea eamaten giñun, berdura dana.

-Eta nola eramaten zenuten?

-Aberiak.

-Baiña marmitetan o?

-Marmitan eskun ta bestian berdura ta, hola. Dana eskuz lana iten zan.

-Ze materialetakuak zian marmitak?

-Marmitak? Ba ez dakit ba nik ze material izango zian e.

-Zer zian, buztia o metala o?

-Ez ez, metala izango zian hoixe, bai metala, metala izango zan, bai. Batzuk hobexuak bestiak txartxuak baiño, metala.

-Haiek zer zian, zuen marmitak haiei uzten zenizkienak o zuek eramanda?

-Ez, ez, guk etxeak giñun danak.

-Bai, eta haiei nola ematen zeniyen?

-Haiei ba neurriyakin. Bat zan litrokua eta bestia zan litro erdikua. Eta litro erdikua, gehiyenian guk litro erdikua ibiltzen gendun. Eta esne asko ibilli bihar zunak ba litrokua're ibiltzen zun. Eta bai ba. Segun. Geo beraneantiak etortzen zianian udaran, ba iten zuen ez dakit Joxebakin baiño, han villak zian, hoita lau villa. Hoita lau villa.

-Zer zian, villak?

-Villak hogeita lau.

-Nunguak zian?

-Paseo de Herizen goora junda. Han hogeita lau villa zian. Eta iten zuen askok ba udaran beraneantiak etortzen zian, ta beak jeisten zian behera, bodega, bueno bodegan prepatua zauken sukalde ta dana, ta goiyen ba kanpoko jendia sartzen zan, jartzen zan bizitzen, udaran. Hairi esne ona eamaten giñun, bestiai ura dana botatzen ziyen e.

-A bai?

-Bueno! Ez al da egiya hoi? Danai ura botatzen zuen dana! Eta geo batematek deitzen zun Antiguoa, deitzen zun: "Hara! Baijuala kimikua

Antigua! Hor dezue e!". Donostiko...

-Kimikua?

-Kimikua esnia analizatzea. Eta han ibiltzen giñan korrika batea gorde ta bestia gorde ta al zuna baiña harrapatzen zitun beti, harrapatzen giñun.

-Ze gorde baiña, ze gorde?

-Gorde marmitak! Ura botata eoten zian-ta! Harrapatzen giñun ta eamaten ziguen zeara, Antiguoko plazaa. Elizan onduan plaza? Ta harea eamaten giñun. Ta han txarra baldin bazeon ba beonen aurrian e, bota iten zituen, bota. O bestela zien hor ez dakit honek ezautuko zitun, paseo de Herizen itxun kolejiyua bazan, itxun kolejiyua zan zean, kuartelan parian, bestaldetikan. Bai itxun kolejiyo, kolejiyo haundiya zan hua gaiñea. Eaman, mojak jutun zian berrogei litroko marmitakin. Eta guk gure parrokiyan partitzeko esnia txarra eta mojenzako ona. Ta haik eamaten zituen marmita bete ta, haik jango zituen ordun arroz con leche o txokolatia ta nik ez zakiñat zer jaten zituen, haik eamaten zuen, esnia! Eta bueno, hola ibiltzen giñan.

-Baiña, esne harekin, ura zeukan esne harekin, bazeon itia arroz con lechiak-eta o ze?

-Ingo ez zendun ba! Zenbat ur izango zun ba? Botako giñun bai, botako giñun baiño ez esajeratun behintzat.

-Ta gustuan sumatzen al zan?

-Nik ez dakit, guk etxian esnia eaten gendun e, klaro, esnia ona eaten gendun etxian! Baiño ohittura danekua zan hoi e. Hoi jenerala zan, jenerala zan. Geo jutun zan lechero bat Agiñetikan, goiko etxekua, Martzelino, eta harek eamaten zitun berrogei litroko marmitak, hari ezautu nixkon nik aurreneko. Jutun zan zeara, aber esaten deten, zer da ba... Rich pasteleya, ba Rich pasteleyan bestaldetikan gelditzen zan, klaro, geo hartzen zixkan hari ez dakit zenbat esne, Muttein andria, ahizpa, arrebak, hua Antiguokua zan. Muttin, hua Antiguokua da. Eta haren arrebak hartzen zixkan, harek'e parrokiya klaro esnia partitzen ibiltzen zan hua're, ta geo basarritarrak falta balin bagenun ba harena jutun giñan. Ez [...] etxetik eamandakua.

-Gizonezkoa: Honen zean, zearako este, bee klientelai zeatu, eosi in bihar.

-Eosi in bihar gendun esnia.

-Ta halare irabazten ateatzen ziñaten?

-Bueno ez dakit irabazten zan o ez zan, "no sé". Ordun iten zan basarritarrak iten zun dana beria balu bezela, oain ez dona. Esan nahi nuke berdurakin, esniakin, oain ez daude holako gauzak.

10. Euskara

10.1. Fonologia irakasle, urte askoan

- **Hizlaria(k)**: Alvarez Enparantza, Jose Luis
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-010/031
- **Iraupena**: 0:01:07. **Hasi**: 00:37:25. **Bukatu**: 00:38:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Eider
- **Gaia(k)**:
 - Euskara » Euskararen egoera
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- **Laburpena**: Irakasle EHUn urte askoan. EUTGn hasi zen, Aita Altunak proposatuta. Fonologia eskolak, batez ere.

Transkripzioa

- Irakasle ibili zea Euskal Unibertsitatean?
- Bai, unibertsitatean bai, urte askotan, bai, bai, bai.
- Eta nola... bueltatu ziñanian... Bueno, ingenieritza noiz utzi zenun?
- Bueno, ni itzuli nintzanean Aita Altunak proposatu zian EUTGn klasiak ematea. Eta orduan hasi nintzan ba fonologia ematen, ematen ba zeran, EUTGn, eta gero Deuston'e bai, gero Deusto. "O sea" lehenbizi, beraz, lehenbizi Antiguan, Jesus, EUTGn, eta gero Deustun. Eta Deustun ere ba nik urte askotan eman det klasea'e bai, bai, urte askotan bai. Beti fonologia. Gehienbat fonologia, dialektologia beharbada ere bai, baiño bueno, batez ere fonologia, bai? Fonologia hain zuzen ere liburu bat badegu; begiratzan badezu, hor hori fonologia da.
- Euskal filologiako hortan ematen zenun? Euskal filologian ala ez? Karrera, euskal filologia karrera barruan?
- Bai, hori da, bai, bai.

10.2. Izebaren etxean gaztelaniarik ez

- **Hizlaria(k)**: Aldalur Arrieta, Kontxi
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-043/007
- **Iraupena**: 0:02:15. **Hasi**: 00:13:43. **Bukatu**: 00:15:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Euskara » Euskararen egoera
- **Laburpena**: Bere izeba euskaltzalea zen, eta haren senarra are gehiago. Izebaren etxean ezin zen gaztelaniaz hitz egin, ez zien uzten. Esaten zuen etorriko zela garai bat euskaraz ikasteagatik ordainduko zutena. Ez zioten sinesten.

Transkripzioa

- Eta, izeba hori, denda iriki zuna, oso euskaltzalea zan, ez?
- Oso euskaltzalea, bai. Batez ere ezkondu zan gizon batekin hura zan oso-oso-oso euskalduna ta, gaiñea, inplikatua. Nik uste det Sabino Aranakin ezauna zan. Ni ari naiz iten oso atzera, e? Zeatikan hoiek zian, nahiko adiñekuak zian hoiek guziak. Nere aitona edadekin ezkondu zan eta nere amona gazteagoa zan. Eta, orduan, haiek gelditu zian oso adiñekoak. Eta gizon hura zan oso-oso-oso... oso euskalduna, bihotzez, buruz, politikaz... dana, dana. Sartuta zegon, bai.
- Eta zuk ez zendun ezagutuko.
- Ez, hura ez nuen ezautu.
- Lehen esan dezu, hogeit urte zenitunean zuk...
- Nere izeba horrek... hil zan larogeita... larogeita hamarrekin hil zan. Eta bea alarguna zan gizonangatik. Harrengatik. Eta hura zan oso-oso-oso. Gehien... zegatikan nere... hamen familia, bestela, nere aitona-ta ez zan oso... pues nola esaten zan... "un poco prudencia", "todo con prudencia", baiño bestia ez.
- Bestia euskeraz ta euskeraz.
- Euskeraz ta, gaiñea, oso-oso-oso...
- Eta etxian, orduan, ze esaten zun?
- Ba, euskeraz egin bihar zala. Osea, izeba honek esan zuen: "Etxe hontan euskeraz". Eta gero, frantsesa ikasi genuenean, esaten zuen: "Erdera, mesedez, kanpoan. Hori [ordoi] besterik ez da. Ordoia besteik ez da. Eta,

etxe hontan , nahi badezute, frantsesez. Nik ez det ulertuko, baiño nahi badezute frantsesez. Bestela, euskeraz”. Ez ziguten uzten.

- Eta hori gogorra izango zan zuentzat.

- Oso gogorra. Oso gogorra. Gaiñez, “Esta vieja —esaten [nun],—esta vieja”. Gero konturatzen zea. Eta, gaiñea, esaten zigun gauz bat, gero nik askotan esan det hemen: “Pentsa zazute pixka bat, e? Baiñon etorriko da denbora bat ordaindu in biharko dezutela euskeraz ikasteko”. Hori esaten zun... baiñon egunero!

- Eta zuek siñistu ez.

- Nola siñistuko genun?

10.3. Euskararen erabilera dendan

- **Hizlaria(k)**: Aldalur Arrieta, Kontxi
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-043/009
- **Iraupena**: 0:01:39. **Hasi**: 00:16:25. **Bukatu**: 00:18:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Euskara » Euskararen egoera
- **Laburpena**: Dendan euskararen erabilera nolakoa zen azaltzen du. Euskaldunek ez zuten euskara erabiltzen normalean. Orain ere jakin arren askok ez dute erabiltzen.

Transkripzioa

- Eta hemen, dendan, etortzen zian bezeruak-eta euskeraz egiten zuten?

- Nik uste det... bai, nik uste det /ustet/ izango zitula bere adiñekuak.

Zegatikan nik uste det euskera galdu dala, nola esaten zuten beak, gerratik honutz. Zergatik izango balitzake gure generaziyua o pixkat zaharraguak ere bai. Hor galdu da. Zergatik nere aita... nere aitak ez zekiyen euskeraz. Aita euskalduna zuen, euskaldun... “parlante”; ama ez. Eta, orduan, ya hor galdu in zan. Eta nik uste det hor galdu dala. Baiñon bezeruak, [atzeko] bezero hoiek bazekiten, danak zekiten euskeraz.

- Gaiñera, bazeuden batzuk baserrietatik-eta etorritakoak...

- A bai, hoiek, hoiek ere...

- ... ez zutenak nahi.

- Hoiek ez. “Baiñon euskeraz hitz egin, hemen danak euskeraz dakigu” eta ezetz haiek, “Ikasi in bihar deu”. Ta, badakizu, erderaz. Gaixki... Oain´e gertatzen da batzutan, e?

- Kapitalian erderaz, ez?

- Bai, bai. Gaiñea, Donostia nik uste det da kapitala “la más erdaldun”. Hala iruditzen zait nei.

- Bai?

- Nik uste det baietz.

- Zuk sentsazio hori daukazu?

- Bai. Guk... Oain nere alabak daude dendan, eta esaten dute /esateute/, hasten bazea... jende asko dago dendan, e? Eta hasten bazea euskeraz, danak euskeraz iten dutela /iteutela/. Osea, konturatzen zea danak dakitela! Ta zegatik ez dute egiten?

- Eta hori lehen ere gertatzen zan?

- Lehen ez dakit. Lehen´e danetatik izan zan.

- Bildurra bazeon euskeraz hitz egiteko?

- Euskaldunak ez zuten iten. Eta hori da... Eta nola erdaldun asko zegon,

ba... orduan...

- Eta zuek ere ez zenuten iten dendan-eta?

- Bai, biharbada bai, baiñon gutxi. Dendan gutxi.

10.4. Ander Arzelus, 'Luzear'

- **Hizlaria(k)**: Arzelus Arrieta, Itziar
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-060/006
- **Iraupena**: 0:02:46. **Hasi**: 00:09:20. **Bukatu**: 00:12:06
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k)**:
Euskara » Euskararekiko sentimendua
Politika » Euskara eta politika
Kultura » Aisia » Hedabideak » Irratia
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Kultura » Aisia » Hedabideak » Prentsa
- **Laburpena**: Aita, Ander Arzelus Luzear idazlea eta kazetaria zen. Euskararen alde jardun zuen. El *Día* egunkarian idazten zuen, Argia astekarian ere bai. Irratiz euskarazko klaseak eman zituen. Luzear ezizena nondik datorren azaltzen du. Oso ezaguna zen.

Transkripzioa

- Eta bueno, zure aitari buruz, ba, ez... idazlia zan kazetaria...

- Bai.

- Pixkat, konta iguzu pixkat nor zan.

- Nere aita zan izugarriya! Lana iten zu euskeran alde. Bere bizi guziya hortako eman zun. Ta oso gutxi ezautu da aita e! Oso gutxi! Zan... Alde guztietan denak azaltzen dia, eta bera ez baleo bezela! Ta eztakit zergatik, baño hola da. Ta nere aitak iten zun, ba, 'El Día' periodikuan idazten zun. Ta hor beak lortu zun euskeraz idaztia. Eta ze gehiyo esango dizut / esangoizut! Eztakit.

- 'Argia' astekarian...

- Baita, baita. Bai hori dena jasota dakat e! (ez du galdetzia nahi). Ta hori, hortako eman zun bere bizi osoa. Euskaragatikan.

- [...] idazten. Kazetari lanetan. Irratia...

- Irratiz ere bai.

- Irratian ere bai.

- Irratiz ere eman zitun klaseak. Euskerazko klaseak.

- A, bai? Irratiz klaseak e?

- Bai, bai, bai.

- Ta ze irratitan?

- Nola zan orduko... Jo, izenetako naiz ni! Bat oso-oso-oso famosua zan hitz eiten zuna. 'Radio San Sebastian' izango zan. Eta lortu zuk nere aitak klaseak euskaraz jartzia irratiz.

- Irrati bidez.

- Bai. Hori ez zun /etzun/ esan nere ahizpak?

- Eztakit.

- Esango zizun, segur aski.

- Ez. Hori ez zidan esan.

- Ez e?

- Baña beste gauza dira iten zitunak!
 - Ya. Bai, bai, bai. Asko, asko.
 - Ez dezu /eztezu/ esan nola zun izena?
 - Ze... nere aitak?
 - Bai.
 - Izena zun Ander, baño 'Luzear'... 'Luzear' bezela ezagutzen zuten denak.
 - Eta hori nundik datorren badakizu?
 - Izena 'Luzear'?
 - Bai.
 - Arzelus alderantziz.
 - A.
 - Bueno, gutxi gorabehera. Ez da /ezta/ berdiñ-berdiña, baño... Bai. Ta jende, mundu guziyak 'Luzear'-rengatik ezagutzen zuten. Oso ezaguna zan. Antzerkietan ta hori... alde guzietan. Euskera zeon alde guzietan.

10.5. Pentsua banatzeko gurdia

- **Hizlaria(k)**: Irizar Ansa, Joxe Mari
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberría, Idoia
- **Erref**: DON-080/007
- **Iraupena**: 0:01:24. **Hasi**: 00:07:27. **Bukatu**: 00:08:51
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberría, Idoia
- **Gaia(k)**:
 Euskara » Lexikoa
 Lanbideak » Arotzak
 Baserría » Baserriko lanak » Lurra lantzea
- **Laburpena**: Erreplikak ikusten. Pentsua partitzeko gurdia. Osabak egiten zituen gurdiak, eta seme-alabek gero.

Transkripzioa

-Eta hau, gurdi hau?
 -Hau ibiltze(n) zuen, e, garai batian... nik holakua Donostin ezautu nun, bi zaldikin, Grosen e... pentsua ta... Kao, Donostin ordun zaldi asko zan, eta horrek ibiltze(n) zun hoi pentsua, lastua... partitzeko, e. Pentsuketaiyan karrua zan hoi.
 -Eta hor aurrian ze juten zan, pertsona bat?
 -Persona, aurrian. Ikuste(n) (de)zu, bere... nola dagon hor manibela, frenua emateko. E, horrekin frenua emate(n) zitzaion, eta bi zaldikin tiria, eta joaten zan ba, esan dezaun, e... gaurko txoferra izango balitz bezela.
 -Bi zaldikin.
 -Bai, hau bi zaldikin zan.
 -Eta hauek nork iten zitun? Holakuak, baiña benetakuak?
 -Holakuak benetakuak hemen aldemeneko lehengusuk itte(n) zittuen. E, beren aita Agustin eta bere semiekin. E... semiak eta alabak ere, nik ez nittun ezautu, baiña esate(n) zuen launtzen aitzen zitxaxkatela, baiña hor ibilli zianak, e, batez ere Tomas, Peio eta Asentxio, hoik hirurak zian. Tomas ta /da/ Peio hil zian, eta oain Asentxio oaindik bizi da.

10.6. Harrobiko gurdia

- **Hizlaria(k)**: Irizar Ansa, Joxe Mari
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-080/008
- **Iraupena**: 0:02:25. **Hasi**: 00:08:51. **Bukatu**: 00:11:16
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k)**:
 - Euskara » Lexikoa
 - Lanbideak » Arotzak
 - Lanbideak » Etxeginak
 - Baserrria » Baserriko lanak » Lurra lantzea
- **Laburpena**: Harriak eramateko gurdia. Gurpilei buruzko azalpenak. Tomas Irizarrek egindako maketak dira.

Transkripzioa

-Eta hau, e, gurdi hau?

-Gurdi hoi /gurdiyoi/ ibiltze(n) zan harrobitik harriya karriatzeko, idikin. Ikusten da paria ibiltzeko dala, e. Bi barra dittunak dia bakarka ibiltzeko, eta erdin pertika dutenak dia idi pariak o zaldi pariak ibiltzeko. Hau zan ibiltze(n) zana harrobitikan batetik bestea harri biltzen, partitzen ta, auzolanian ta holakuekin ibiltze(n) zan.

-Eta desmon... aurrekua eta atzekua kendu iten zitzaion? Hau, ohol...

-Bai, kostauko ohol hoik nahi zanian kendu itten zitzaion. Hartara bi... bi klasetako baliyo izate(n) zuen: nahi baldin bazun karga itxin ibiltzeko, eta nahi badezu zerbaitte irikin ibiltzeko ´re bai balio zuna. Baiño hoi gehiyenian ibiltze(n) zan harrobiko lana eitten.

-Eta hemen plakatxo bat daukate, zenbakiyakin. Hori bazeukaten ala...?

-Ez, guk dakazkigu markatuta denak beren zenbakiyakin, zeatik oain in nahi deu... Oain ni esplikatzen ai naizen hau, esaten ai naizen hau, jarri nahi diyote bakoitzai beria. Oain lan hortan ai gea, e. Ordun, libru bat egiña dago, e, beren izenakin ta beren zenbakiyakin, eta oain nahi deuna hua jarri bakoitzai etortze(n) danian "pues" letu dezala. Irakurri dezala zer, zertako zian. Hoi itten ai gea oain.

-Eta hauek danak... bueno, ikusten da egurra dala gehiena.

-Dena, dena.

-Gurpillak egurrezkuak dira?

-Kurpillak egurrezkuak. Bakar-bakarrik uhela eta txopiña eta erdiko ardatza, hoik dia ya... lehen-lehen egurrezkuak izaten zian hoik ere, baiña gure ezaueran gehiyena ya burnira pasa zan.

-Eta txopiña?

-Bai, txopiña da hau, hemen ateatzen dan hoi.

-Eta hauek ze, zeinek in zitun, maketa hauek?

-Hauek in zittun Tomas Irizarrek. E, lehengusua... aita zanan lehengusuak. Hoi soldaduska joan artian o beti aittu zian holako karruak eitten, eta geo kamioiyen karrozeiyak eitten arittu zian, eta gero jubilatatu zanian, "pues" tresna hauek danak in zittun.

10.7. Kalean eta eskolan erdaraz

- **Hizlaria(k)**: Larrea Olasagasti, Patxi
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia

- **Erref:** DON-093/026
- **Iraupena:** 0:02:07. **Hasi:** 00:51:18. **Bukatu:** 00:53:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Agirre, Eli
- **Gaia(k):**
Euskara » Euskararen egoera
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- **Laburpena:** Erdaraz hitz egiten zuten kalean, eta etxean ere bai batzuekin. Parrokiako eskoletan erdaraz. 12 bat urte zituenean piztu zitzaion kontzientzia. Etxean bi talde egin zituzten.

Transkripzioa

-Ez, erdera sartu zitzaigun, baita ere etxian ere.

-Umetatik?

-Etxian ere bai, zeatik, gertatu zitzaigun, gurasuak eta anai zaharrenak eta [...] gutxinez danak euskeraz, baiñon hortik aurea gu nola goiyen genun eskola bat, monjak, erdaldunak, gero "escuelas parroquiales"ian eta bete-bete-betian hango maixuak, ba dana erderaz. Eta klaro, guk, orduan, zeñek pentsatu. Baiña halako batian nik, kaskagorra batzutan, hamabi bat urte nitula eta ikusten nere amak ze zailtasunak pasatzen zitun, erderaz hitz eiteko hango jendiakin eta, "hombre", ta nik hoi amak holako, ta, ta nik nei erderaz, zergatik eta. Ba geroztik euskeraz, eta jo ta ke, hala, baiño konturatuta, hoixe.

Miren -Baiño zuek, anaiak eta bi talde in zenituzten.

-Bai ba, esan dezagun, izeba Carmen, osaba Juanito, izeba Maria, osaba Josetxo eo Jose, osaba Manuel, osaba Justo, bost, bost, Iñaxi sei, Anbrosi're bai, Anbrosi zazpi, zazpi-zortzi. Bestiak, osaba Josetxo, izeba Axun, gero ni eta osaba Ramon, hau osaba Martin'e bai, euskeraz. Ba guk lau-bost sartua, sartua, gaztienak eta orduan dudatzen ez, gero, gero bai.

10.8. Gerra garaiko aldaketak, eskolan

- **Hizlaria(k):** Arrieta Arrieta, Bixenta
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-098/005
- **Iraupena:** 0:02:43. **Hasi:** 00:07:49. **Bukatu:** 00:10:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Gaia(k):**
Euskara » Euskararen egoera
- **Laburpena:** Gerra etortzean, euskaraz egitea galarazi zieten. Jaunartze txikia euskaraz egin zuten, baina handia erdaraz. Etxean ez zieten erdaraz egiten uzten.

Transkripzioa

-Ta zu eskolan ibili ziñan garaian gerra orduan pasata edo orduantxe...

-Bai, zeatik e beno, ordun, zeatik ni hogeita beatzikoa naiz, eta gerra hasi zan hogeita hamaseiyian. "O sea que" nik zazpi urte, ba... bai, orduako behintzat Altzan.

-Eta zerbait gogoratzen dezu, gerrakin lotutakua? Eskolan aldaketarik izan zan, ala...?

-Eskolan aldaketa izan zan? Bai, zeatik erderaz hitz eitia, euskeraz hitz eitia galarazi in ziguten. Eta dana erderaz in bihar, ta... bueno, dana erderaz

iten gendun, klaro, eskolan. Geo bata bestian zean umiak danak esto... erderaz aitzen giñan. Ta hoi baiño gehiyo esango izut: ordun garai hartan iten zan komuniyua; iten zan zazpi urtekin komuniyo ttikiya esaten zana, ta geo hamarrekin solemnna. Hamar-hamaika. Iten zan komuniyo solemnna. Ta komuniyo ttikiya iteko, klaro, dotriña ikasi behar izaten zan, e, bai bateako ta bai besteako. Eta komuniyo ttikiya iteko nik euskeraz ikasi nun, gue etxian eakutsiya, ta euskeraz. Komuniyo ttikiya iteko. Eta, klaro, izaten zan dotrina´re izaten zan, klaro, txikiyauak, gutxiyo ikasi behar zan geo baiño, geo bezela baiño. Baiño behintzat hoi, eta komuniyo ttikiya iteko, dotrina euskalduna. Eta geo nola galarazi in zuten euskalduna, eta erdalduna sartu xixkiguten bai libru, dotrina... dana erdalduna nola gendun, ta geo ordun gendun bikayua hemen, berriz, bueno... harekin erdeaz in behar zan! Eta geo komuniyua, beste komuniyua in biharrik... ikasi bihar izandu nun beste dotrina, erdalduna.

-Erdalduna.

-Erdalduna ikasi bihar izandu nun. Ta eskolan genbiltzala hoi, ta gaiñea eskolan genbiltzala, klaro... ahizpa, ne hurrungo ahizpa ta... biyek etortzen giñan eskolaa ta zea. Ta geo etxea jundakuan´e klaro, egun guziya erderaz pasatzen gendun hizketan, ta etxea jun ta erderaz hasten giñan. Umien kontua, bakizu. Egun guziya erderaz... eta etxea jun ta erderaz hasten giñan hizketan. Joesus! Gue aitak bakizu ze esaten zigun? "Beira, hemendik kanpo ez zait inportik frantsesez aitzen bazeate´re, baiña hemen euskeraz!". Esaten zigun: "Hemen euskeraz". Ta joño... kontuatu gabe hasten giñan erderaz, ta nahikua izaten genun: "Bixenta!" o "Pepita!" deitz... uju itia hola nahikua izaten genun, baakigu, bagenekigun zertako zan. Baiña gu kontuatu gabe hasten giñan erderaz.

10.9. Bertako euskara eta ingurukoak

- **Hizlaria(k):** Larzabal Urdanpilleta, Antonio
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-107/045
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 01:18:00. **Bukatu:** 01:19:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Agirre, Eli
- **Gaia(k):**
Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua
- **Laburpena:** Euskara non hasten den aldatzen. Irun, Oiartzun, Nafarroa... Azpeitia. Bertako euskara garbia dela uste du.

Transkripzioa

-Eta euskera, hemengua eta hemen ingurutakua, berdin, berdintsua?

-Bai, bai, euskera bai. Ya Nafar aldea...

-Badaude, hitz batzuk diferente esaten diranak auzo batzutan ala?

-Bueno ez, nik uste det hemen berdin esaten dila, hemen, hemenguak.

Geo notatzen dia batzuk hor, "por ejemplo", Napar aldea eo pixkat hitzak diferentia esaten dituenak, ezta? Baiño...

-Eta? Nun hasten da euskara aldatzen? Hemendik, ba, ez dakit, Irun aldera junda edo?

-Baita're, Irunen ta ya bai, Oiyartzunen'e bai, Oiyartzunen'e, bai.

-Eta, bestaldera, Tolosa...

-Bai, Tolosan'e, ya ta Azpeiti, "sobre todo" Azpeiti, Azpeiti.

-Eta euskera garbiyena, zure ustez, nungua?

-Bueno nik uste det, hemen euskera ondo, ondo iten dala, uste det e, ez dakit. Oain kalkulatzeko nik ezin nezake hoi esan baiño, euskera garbiya iten dala uste det hemen, bai.
-Bai, bai, nik esango nuke baietz.

10.10. Etxean euskaraz egitera derrigortuta

- **Hizlaria(k):** Saizarbitoria Zabaleta, Ramon
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-110/007
- **Iraupena:** 0:03:05. **Hasi:** 00:16:06. **Bukatu:** 00:19:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Euskara » Euskararekiko sentimendua
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- **Laburpena:** Aitak kontzientzia linguistikoa zuen eta seme-alabak gogor hartzen zituen gaiaren inguruan. Euskaraz egitera derrigortu egiten zituen.

Transkripzioa

- Irakurzaletasuna, garai hortan hasi ziñan irakurtzen ala...?
- Bueno, ez dakit, etxean aitta ilustratua zan, bere mailan, oso politizatua, oso-oso abertzalea. Eta, bueno, besteak beste, horregatik hitz egitten genuen euskaraz, ezta? Derrigortu egiten gintuen euskaraz hitz egittera. Oso gogorra zan, gainera. Radiorik ez zan entzuten, beti erderara pasatzen giñenean errita egiten zigun, "euskaraz, euskaraz" beti. Nahiko... alderdi horretatik nahiko errepresiboa izan zan, alegia, kontzientzia linguistikoa zuela, ez zuela euskera bakarrik... Gainera, bueno, defenditzen zan; esaten zuen elebitasuna mesedetakoa zala, errezago ikasteko beste hizkuntza batzuk, eta abar. Bazuen diskurtso hori, nolabait ere. Zeren jende asko baitzegoen... Nik gogoan det eztabaida bat, nere aittaren lagun bat eta bera eztabaidatzen, ba, gizon hori esaten, ba, seme-alabei ez ziela euskera irakasten, ze aber zertarako balio zuen euskerak eta traba besterik ez zuela egitten eta, begira, ni hemen euskaraz hitz egitten ez detelako erdaraz ere ez dakit, eta hori ez dakit eta... Nere aitta defenditzen. Eta ni, bueno, umetan bezala, ba entzuten, ez? Eta gogoan det, ba, nere aittak erabiltzen zuela argudio hori, elebitasunaren, ba, balioa eta abar. Zeren eta nere arrebari monjetatik dei bat egin baitzioten, egin baitzieten esanaz eskolan aurrera egiteko hobe zuela euskera eta... euskera utzi eta abar, ez? Eta gogoan dut orduan ere, ba, nere aitta monjen... gaizkiesaka jarduten zuela, ze hain zuzen ere, bi neskei bialdu zien, zieten, zera, mezu hori, ohar hori, bi familiri, eta hain zuzen ere bi... nere arreba eta bestea klaseko lehenak ziren edo. Nere arreba oso azkarra zan. Eta, hala ere, monjek, ba, hori: hobe zala euskera utzi, nabritzen zala etxean euskeraz egitten zaaa... Ez dakit, hitz egitteko moduan nabarittuko zioten edo. Ez det gogoan guk sekula eragozpenik izan dugunik gazteleraz hitz egitteko. Alderantziz: euskaraz hitz egitteko bai. Ze, dudarik gabe, gaztelera mantentzea Donostian eta maila onean ez zan zaila.

10.11. Gerra ondoren, inmigrazioa

- **Hizlaria(k):** Alkiza Laskibar, Iñaki
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-140/006
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 00:07:32. **Bukatu:** 00:08:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Euskara » Euskararen egoera
Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak
- **Laburpena:** Euskara asko entzuten zen Altzan, baina gerra ondoren etorkin asko joan zen hara bizitzera, eta hizkuntza ere aldatu egin zen: galiziarak, Extremadurakoak...

Transkripzioa

- Ta garai hartan jendia euskeraz bizi zen?
- Altzan bai, Altzan... Herreran'de bai, baiño gerra denbora ya gerra'de bukatuta, ta jende asko etorri zan, polliki-polliki. Bueno, etorri zian lehenbizi etorri zian ba barkotan Trintxerpea, Trintxerpetik honea etorri zian: ba, hamar o hamabost urtetan etorri zian gailleguak, ta gero azaldu zian extremeñuak. Eta extremeñuak etorri zian nik ez dakit herri guztietatik handik, baiño hemen hemen Altzan etorri zianak zeakuak zian, aber goatzen naizen, Miajadas, han zen jendia Miajadaskua etorri zan erruz. Nerekin lanian jendia hangua, jende ona gaiña, eta baiño asko etorri zian. Bueno, etorri, etorri, etorri ta hemen gelditu zian, gehiyenak oaindik'e Erretereri ta Altzan ta jende asko dago hangua. Nik uste det in diala hemengo jendiai in dia, hayek in dia, zeatik jendia hemen ezkondu da eta oain hemenguak dia.

10.12. H-zalea izateagatik, Egiako ikastolan lana ukatu

- **Hizlaria(k):** Urretabizkaia Bejarano, Arantxa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-142/026
- **Iraupena:** 0:04:31. **Hasi:** 00:55:39. **Bukatu:** 01:00:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua
Euskara » Euskararen egoera
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
Politika » Euskara eta politika
- **Laburpena:** Euskara batuaz harro dago. H-aren kontua oso mingarria izan zen. Ospitalea utzi zuen, Egiako ikastolan lan egiteko andereño gisa. Ikasturtea hasi aurretik deitu, eta esan zioten ezin zuela han lan egin, h-zalea zelako. Epaiketara eraman zituen.

Transkripzioa

- Ta orain uste det nere belaunaldiak egin duen gauzarik haundina euskararen batasuna izan dala. Eta uste det gaiñera mendetan ez dula euskarak holako aurrerapausorik eman. Harro nago gerra hartaz, gerra bat

izan zan ta.

- Mingarria ere izan zan.

- Izugarri, izan zan izugarri mingarria. Izan zan neretzat gaiñera... Nik utzi nun ospitala ba hurbiltzeko gehiago kultur zeratara. Eta orduan erabaki nuen ba ikastola batian lan egingo nula andereño gisa. Ez neukan oaindikan lizenziatura, baiñon orduan gauza hoiek ez zuten garrantzi haundirik. Eta hasi behar nuen lanian gure auzoko ikastolan, Egiako ikastolan kontratatu ninduten; egon nintzan Bartzelonan ikastaro bat egiten haur txikiak eta ez dakit zer, lagunak nitun andereñoak barra-barra inguruan... "En fin", ni sentitzen nintzan prestatua. Eta kursoa hasi baiñon hamabost egun lehenago edo deitu ziaten juntakoak eta hantxe jun nintzan lasai asko; ezautzen nitun danak, auzokoak zialako, sagardotegikoa, nere txikitako lagun bat... Ta orduan esan ziaten nik ezin nuela han lan egin, zeatikan ni h-zalea nintzala eta h-zaleak espaiñolistak zirala ta ikastola hartan espaiñolistarik ez zala sartuko, ta bota ninduten, eta gelditu nintzan lanik gabe. Eta esan dizudan bezela, lana ez zan neretzat apainketa bat. Lana neretzat ezinbesteko gauza bat zan: juxtu momentu hortan jun nintzan bizitzera, bizi nintzan amarekin ta hor momentu hortan lagun batekin, Maite Berzosarekin, oaindikan lagun daukat. Jun giñan Errenderira biyok pixu bat hartuta bizitzera, eta nik amari pasatzen nion hainbeste laguntzeko, bere soldata ez zan nahiko etxean. Oseake, nik soldatakin mantendu behar nun nere burua eta lagundu behar nion amari anaiak ikasketak bukatu arte; ta etxeko izeba jostuna zan ta nahi dezun guztiya, baiñon ez zeukan jubilaziorikan, bakarrikan zeukan lehen ematen zituzten lau xox "no contributivas" edo... "O sea que" ni lanik gabe gelditzea desastre haundiya zan neretzat, baiñon hala gertatu zan ta leporatu ziaten liburu bat itzuli izana: "Euskal berdintasuna" deitzen da, Alfonso Otazuk idatzi zun liburu bat, historia liburu bat holako lodia demostratuz ez zala egiya euskaldunok beti berdiñak izan geala, klaserik ez zegola gure artean, eta demostratuz nola erdi arotik hona ba desberdintasun ekonomikoak egon diran. Ta liburu hura ba nik laburtu nun beste [...], ta orduan izenpetu nun egokitzaile bezela, banekin, nik ez nekin hori idazteko nahiko historia. Eta orduan esan nien "irakurri dezute?", ta esan ziaten "ez, baiñon ikusi bai, eta h-z josia dago". Eta fuera. Eta momentu hartan gertatu zan hori dozena erdi bat lekutan Gipuzkoa osoan. Eta orduan sortu zan mugimendu antzeko bat eta erabaki zan juiziora jun behar gendula, ta salatu behar gendula. Ta jun giñan juiziora, eta nere kasuan defenditu nindun Miguel Castelsek, oaindikan abokatu bezela lan egiten du. Ez nindun defenditu zergatikan ez zun hartu ezta lana irakurtzeko, molestiya, baiño zan lehenengo aldiya ni juizio batean negona. Eta hantxe aldamenian sagardotegikoa, ta Andresito, ta bestia... Ta haiek esan zuten, utzi ninduten K.O. Haiyek esan zuten ez nindutela bota, kursoa hasi zala ta ez nintzala azaldu, eta a ze faena egin nien, korrika ta presaka beste bat billatu behar izana. Eta gelditu nintzan... Castelsek ez zun jakin nola... Nik esaten nun "no es verdad, no es verdad", baiño ez neukan lekukorik bota nindutenean.

11. Itsasoa

11.1. Oinutsik ibiltzea normala zen

- **Hizlaria(k)**: Bereziartua Lizarza, Antton; Bereziartua Lizarza, Joxe Mari
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberría, Idoia - Zabala, Edurne
- **Erref**: DON-020/036

- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 01:00:10. **Bukatu:** 01:01:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Itsasoa » Arrantzontziko bizimodua eta lanak » Arrantza-orokorra
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- **Laburpena:** Arrantzale gutxi zegoen Antiguan; moilan zeuden arrantzaleak. Hanka-hutsik ibiltzen ziren; beraiek ere bai erriberetan. "Cariño" esaten ziotena ere beti oinetako gabe.

Transkripzioa

- Arrantzaliak?

(E)- Bai.

- Hemen ez da arrantzaleik, hola itsasuan ta ibili danik eta ez dao.

Kaiñabelakin ta hemen bazian batzuk zeian ta ibiltzen zianak, Ondarru ta, baiño hemen inguruan...

- Gure gazte denboran arrantzaliak danak kaiyian hankutsik ibiltzen zian, hankutsik.

(E)- Hankutsik?

- Ta ni're bai, beti, erriberan beti hankak bustitzen zian ta beti hankutsik.

- Hemen basarri txiki bat bazan hor, zea, "Barraka" deitzen geniyon, ta mutilla haziya zan, "kariño" geitzen giñon. Zan Pedro zun izena, ta hua beti hankutsik ibiltzen zan: kalia ta zeian, ta beti hankutzik ibiltzen zan. Ta honen edadekua e? Ez da... Honen adiñekua zan. Ta gu're bai, ta aita ta're bai, ta baratzan ta gu're bai oiñutsik asko ibiltzen giñan. Ez oiñetakoik ez gendulako, e? Baiño, ohitura... Hondar-lurrak zian hemen, hondarra bezelako lurrak eta zian. Ta aixa ibiltzen zan.

(E)- Hori baratzarako ona izaten da hondar pixka bat ez? Lurra...

- Bai, lur ariñak, lur ariñak dia, bai.

11.2. Ikatza moilara ekartzen zuten lehen

- **Hizlaria(k):** Agote Aramendi, Mirentxu
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-021/003
- **Iraupena:** 0:01:46. **Hasi:** 00:03:35. **Bukatu:** 00:05:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Itsasoa » Lehorreko lanak » Lehorreko lanak
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura
- **Laburpena:** Moila etxeko leihotik ikusten du eta lehen ikatza-eta ekartzen zuten bertara. Arraina kai aldean deskargatzen zuten. Lehen sukaldean ikatza erabiltzen zuten ekonomikarako. Ekonomia ura berotzeko erabiltzen zuten; gainerakorako beti izan dute gasa.

Transkripzioa

- Hemengo lanbideak zeintzuk ziran? Hemen ze lan iten zan?

- Gero hemen etortzen zian "los de la carga". Bueno, "descarga" o "carga" o... Ekartzen zuten batzutan ikatza, egurrak... Baiño ya hori dana kanpoa zan, oseake, Pasaira o ez dakit nora. Ta hemen ya "de recreo" ya.

- Eta etortzen zan arraiña kamioietan-eta eramaten zuten?

- Eramaten zuten, bai. Baiño arraia handikan, e! Hemendikan ya bestia, osea, o... "cemento" ere. Nola da "cemento"?

- Bai, zementua.
 - Zementua, ezta? Bueno. "Cemento" eta ikatza.
 - Porlana, ez?
 - Porlan. Hoiek, hoiek. Baiño beste aldea, e! Honea.
 - Eta hori ze iten zan ikatza gero? Erabiltzen zan ikatza etxetan?
 - Ba, bai. Lehen sukaldiak izaten gendun, "económicas". Ni gogoratzen naiz, brillante gustatzen zitzairen eta ze iten nun? Altxa sukalde gaiña, osea, "a la económica", gaiña, eta alanbriakin "ra-ra-ra" pasatzen nun. Errexo hankakin pasatzia ez eskuakin baiño, eta hola brillante-brillante! Baiño gasa beti izan degu, e? Osea, "la económica" ibiltzen zan berotzeko ura. Ura berotzeko, bai. Bestela ez.
 - Ta bestela butanoa? Butano bonbona?
 - Ez, orduan ez zan. Ez, ez, ez. Gas naturala, oseake, "gas ciudad", oain "natural" esaten dutena.
 - A! eta beti egon da hemen?
 - Bai, beti izan deu hori. Baiño butano nik sekulan ez.

11.3. Arraina saltzen

- **Hizlaria(k)**: Olabiaga Etxabe, Maritxu
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Ansa, Ainhoa - Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-046/009
- **Iraupena**: 0:02:21. **Hasi**: 00:20:55. **Bukatu**: 00:23:16
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
 Itsasoa » Lehorreko lanak » Lehorreko lanak
 Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
 Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak
 Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- **Laburpena**: Arraina saltzen ere ibili zen, Bretxan. Etxekoa. Itsasoko gizonen "partiya" saltzen zuen. Aita patroia zen. Osaba ere kapitaina egin zen, eta Manila aldean bizi zen. Amaren aldetik baserritarrak ziren; Zumaiakoa zen ama.

Transkripzioa

-Ni arraia saltzen' de oso gazte eendu naiz. Aber, hamar urtekin etorri nitzan Gaztelubidetik Calle Campanarioa, ta han Gaztelubiden ni aspertu nitzan arrandeira juten, beste arrandei hau bota zuten azkenengo, bota ta berriya in zutenian, bitartian Bretxan eendu giñan egur batzukin inda puestuak.

-Zu ibili ziñan, arraia saltzen?

-Bai, bai.

-Eta nola iten zenuten, arraia kaian hartu?

-Ez, nik arraiya neukan etxekua. Bai, etxekua, partilla iten dana, itxasoko gizonak partilla iten dute, ta partilla hori saldu iten nun, o bien medianak edo... zegona.

-Arrantzale bakoitzak...

-Bai, ematen diote, ez eman bihar diotelako eh, zegatikan daukate been, been soldata, baiñan aitag esaten zun nahiyo zula beak eman, ez bestiak ostutzia, oseake beak danai, danak barkuan zeuden, nere aita patroiya zan-ta. Zan 'patron de pesca y capotaje', bi soldata hoiyek zeuzkan zegatikan bat zan arrantzako, eta bestia zan oain kapitanak ibiltzen diana,

baiñan orduan kapitan gutxi ibiltzen zan, eta orduan zian ba hori gehiyenak galleguak. Hemen ez zeon eskola hori ta. Eta bueno, aita beak agintzen zun barkuan, kapitana izango balitz bezela, eta zeukan nombramentua ba hemendikan Inglaterran ez dakit zein tokita zeaitikan hara legorrez jun ta itxasoz etortzen dan barkuakin, oseake zeukan nombramentua han Inglaterran ez dakit nik noaiñon zeukan. Eta orduan jun leike bea, bestela ezin zun jun, bihar zun zea, kapitan batek. Zeaitikan nere osaba're kapitana in zan, baiñon jun zan zeara, Manilla aldea ta ez zan azaldu honea... Ya nik osaba ezautu nunian ya urtiak zeuzkan, oseake...

-Orduan aitan familiyan arrantzaliak.

-Bai, bai. Eta amen aldetik baserritarrak, bai.

-Nungua zan ama?

-Ama Zumaikua.

-Zumaikua?

-Bai.

11.4. Gerrako itsasontzia

- **Hizlaria(k)**: Olabiaga Etxabe, Maritxu
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Ansa, Ainhua - Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-046/012
- **Iraupena**: 0:01:34. **Hasi**: 00:27:28. **Bukatu**: 00:29:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
 - Itsasoa » Arrantzontziko bizimodua eta lanak » Arrantza-orokorra
 - Itsasoa » Arrantza-kanpainak » Berdela, txitxarroa, sardina
 - Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
 - Familia eta harremanak » Herriko giroa » Inguruko herriak eta auzoak
- **Laburpena**: Ikastolan zebilela, gerrako barku frantsesa ibiltzen zen, "Ale-ale", arrantzale frantsesei laguntzeko. Bertakoek, berriz, dena zailtasunak. Karmentxuren kontuak, haren aita arrantzalea falta zela eta. Sardina ederra zegoen abuztuan, baina hura ere bukatu zen.

Transkripzioa

-Eta hemen, orduan ere gu txikiyak giñanian ikastolan, ba deitzen giñon 'ale ale', ez dakit ze deituko ziyoten, gerrako barku bat, frantsesa. Eta bokarta ta ibiltzen, sardiña ta alde hontatikan, eta beti frantsesak ateatzen zianian barkura, arrantzara, haiyei ezer ez, kontu iten zioten, eta hemenguak hartu ta ematen zituzten Baiyonara, kentzen ziyoten arraiya, ematen zioten multa...

-Ah bai, eh?

-Eta han zeukaten beentzako, been barkuentzako 'ale ale', kontu iteko... Eta hemenguak ez zeukaten ezer'e orduan ere, beti España zikiñ hau, eske horrela gertatzen da aizu! Eh ba, bueno, ba ze esango dizut ba, orduan'e kontu iten zuten, beste aldian, eta hemen ez, eta beti istillutan, eta bat juten zan Karmentxo ta bere aita ta, bapoe txikiyan zebiltzan hoiyek, eta orduan [...]: "Ze gertatzen da?", ta "aita ez da etorri arratsian". Ez gendun jakiten gaiñea. Eta jo, [...]'re ya gurekin iten zan, beak ez zeukan ezer'e arrantzialiena, baiñan orduan jartzen zan ta esaten zun: "bueno, jun Karmentxo, jun etxea ta aber, etorri dan aita", ta, horrela bizi giñan, gu neska koskorrak ikastolan, aizu! Orduan ere, eta lehen agostuan sardiña zegon izugarri ederra, ya bukatu zan, eta akabo! Eta bokartakin berdin gertatuko da.

11.5. Sareak tindatu beharra

- **Hizlaria(k)**: Iraola Idiakez, Karmen
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-054/031
- **Iraupena**: 0:01:21. **Hasi**: 01:11:15. **Bukatu**: 01:12:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Eider
- **Gaia(k)**:
 - Itsasoa » Lan-tresnak eta azpiegiturak » Lan-tresnak
 - Itsasoa » Lehorreko lanak » Sare-konpontzaileak
 - Itsasoa » Lehorreko lanak » Lehorreko lanak
- **Laburpena**: Euskaraz bazekien jendeak, baina erdarara erraz jotzen zuten. Sareak Terexak tindatzen zituen. Nailonezkoak hasi zirenean, tindatuta etortzen ziren; aurretik, kotoizkoak. Tiñetan.

Transkripzioa

- Euskeraz bazekin jendiak? Esan dezu.

- Bai, bai, "lo que pasa que" erderara juten giñan oso errex, oso errex.

- Gizonen artian gehio iten zan emakumeen artean baiño ala antzeko, hor moillan?

- Hizkuntzan, ba, berdin, berdintsu.

- Berdintsu?

- Bai.

- Eta sariak garai baten tindatu iten zian, ez?

- Bai, tintatu bai.

- Ta nork iten zun lan hori?

- Andre bat, Terexa zun izena, ta harrek tintatzen zitun. Ta geo guk. Baiñan zea zan e? Oso lan txarra.

- Lan txarra. Ez, gero nailonezkuak hasi zianian tintatuak etortzen zian, ya ya bere koloriakin etortzen zian.

- Eta aurretik zuek?
- Aurretik algodoizkuak zianian, ba pieza tintatzen zenun.
- Eta nola tintatzen zan, nun edo...?
- Ba tiñan, tiña batzuetan tinta jarri. Nik ez dakit, hori ez naiz, ez det in.
- Eta gero lehortu in behar zan?
- Bai, legortu, legortzen jarri ta yasta.

11.6. Arraina lehorrera

- **Hizlaria(k):** Iraola Idiakez, Karmen
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-054/032
- **Iraupena:** 0:02:23. **Hasi:** 01:12:36. **Bukatu:** 01:14:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Agirre, Eli
- **Gaia(k):**
Itsasoa » Lehorreko lanak » Lehorreko lanak
- **Laburpena:** Arraina deskargatzeko "milotarrak" erabiltzen ziren. Neurria erabiltzen zen, 20 kilo. Neurritik tiñara, eta handik kaxetara. Egurrezko tiñak. Neurritik zuzenean kaxara ere bai; erosleak botatzen zuen jela. Jelatokia zegoen.

Transkripzioa

-Ta ze erabiltzen zan arraia eramateko toki batetik bestera?

-Zea, millotarrak.

-Millotarrak?

-Millotarrak, bai eta han geo jartzen zan zera bat, neurriya, eta hura bete eta hainbeste neurri botatzen zan eskatzen zun neurriyak.

-Ta zenbat, zenbat kilo zan neurri bakoitza?

-Hogei uste det.

-Hogei kilo?

-Hogei kilo, bai.

-Eta, millotarra nolakoa zan, otar bat, [minbrezkoa]?

-Millotarra zan, hau bezela baiñan haundiya bezela, hau, hauxe, baiño hola, zabalo klaro. Eta erdiyan zekan zera bat, heltzeko, eta gizonak ematen zuten hola.

-Bakoitzian, esku bakoitzian bat?

-Bai.

-Orduan karratuak zian?

-E?

-Karratuak zian orduan, kuadruak?

-Bai, bai, hola pixka, pixka forma gabe, bai.

-Eta gero kajak eta hortik, neurritik kajara?

-Neurritik, neurritik tiñara, ta gero andriak tiñatik kaja, kajara.

-Eta tiñak nolakuak zian?

-E?

-Nolakuak ziran tiñak?

-Tiñak? Hola haundiyak, egurrezkuak, bai.

-Eta hortik?

-Bai, kajeta, bai.

-Kajetara, ta izotza ta nork jartzen zun?

-Bueno, este, batzuetan, este, neurritik botatzen zan kajara direkto, eta kaja bakoitzea, zea, erosi zunak, erosten zunak botatzen zun, zea, izotza.

Osea, ya tiña gabe ta ezer gabe, ya geo azkeneko, azkeneko aldian zea, lehen-lehen iten zan tiñakoa, baiñan gero, ya kaja direkto, bota hola eta kapa bat zera bota, ta yasta.

-Eta izotza nundik ekartzen zan?

-Hor egoten zan, zera, hor zegon jela, jela-tokiya.

-Jela-tokiya hor bertan zeon, baiña ez zan ekartzen kanpotik, "Cervezas el Leon"etik edo?

-Bueno baiño hori ez dakit noiz, baiñan hemen aspaldi zegon, zea, jela-tokiya. Ta jutun ziñan ta direkto hartzen zenun jela.

-Eta gero kamioietara?

-Bai, bai, direkto, ["camion"] eta martxa.

11.7. Antxoak salmueran

- **Hizlaria(k)**: Iraola Idiakez, Karmen
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-054/033
- **Iraupena**: 0:00:43. **Hasi**: 01:14:59. **Bukatu**: 01:15:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Agirre, Eli
- **Gaia(k)**:
Itsasoa » Lehorreko lanak » Lehorreko lanak
Itsasoa » Arrantza-kanpainak » Antxoa
- **Laburpena**: Arkupetan andreek salmueran jartzen zuten arraina, baina gero desagertu egin zen. Jelaren orde, gatz eta ura. Handik kaxetara.

Transkripzioa

-Eta hor arkupetan eoten zian, tiña, gatz, gatz...

-Salmuera.

-Salmuera, hori nork iten zun?

-Ba andriak, ura [zea ta]... Baiño gero ya, tiñak kendu in zian e, ya jelakin konserbatzen zan. Lehen-lehen, nola ez zeon jela, hainbeste jela, ba ordun, zea, salmuerakin.

-Salmuera zer da gatzakin?

-Bai, ura ta gatz, konserbatzeko, arraiya konserbatzeko, gatzakin.

-Eta antxua jartzen zan salmueran?

-Bai, bai, bai.

-Tiñetan sartuta...

-Bai, bai.

-Eta gero hortik...

-Eta geo, hortik hartu eta kaja etea, eta bete kaja, eta tablak jarri ta yasta.

11.8. Arroketan, lapak eta arrain txikiak

- **Hizlaria(k)**: Arrillaga Mendiluze, Joxepa
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-062/022
- **Iraupena**: 0:03:09. **Hasi**: 00:56:55. **Bukatu**: 01:00:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Idoia

- **Gaia(k):**

Itsasoa » Lan-tresnak eta azpiegiturak » Lan-tresnak

Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Itsasoa » Arrantza motak » Harraldeko arrantza

Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza

- **Laburpena:** Anaiarekin joaten zen arroketera. Bikote bati pastelak nola lapurtu zizkioten, eta gero damutu. Lapa bila eta arrain txikiak, kanaberarekin. Amua, kakoa. Lapak prestatzeko moduak: tortillan... Lanpernetan gutxi ibili zen, arriskutsua zen eta.

Transkripzioa

-Zuek juten ziñaten arroketera-eta?

-Bai. Anaiya difuntuak eta biyok in izandu deu... Jun gea arrokata, pareja bat etorri da arroka, baakizu, denboapasa. Ta in zituen pastelak, ez dakit, goiko zean utzi... arkaitzetan, goiyen. Ta gu etxea, ta gose bat bagenekan ta: "Ostu ite yeu!". Jan genun birian, etxea bitarte jan, baiño geo ez giñan earriyak earki ibili, e?

-Ez? Gero damututa?

-Bai, geo damutu... Ze esango ote zituen haik, ta hoixe... hoi´e in izandu deu arroka junda...

-Baiña gosia daonian...

-A, bai.

-Momentuan, e?

-Ezta goatzen!

-Tentaziyo haundiya da hori...

-Ezta goatzen! Ezta goatzen! Ezer...

-Lapa billa-eta ibiltzen ziñaten han, ala?

-Bai. Lapak eta arrai txikiya "en general" behintzet. Karraspiyo ta holako gauza.

-Eta nola harrapatzen zenuten arrai txikiya?

-Kaiñabelakin.

-Kaiñaberakin?

-Bai.

-Orduan, etxian bazeon kaiñabera.

-Bai. Oaintxe´e eongo dia.

-Eta amu bezela ze jartzen zenuten?

-Amua bezela izaten zan holaxe gauza txiki bat, jostorratzen mouko batzuk izaten zien, doblatuta ta aproposak izaten zian, saltzen zian hoik. Eta haik jartzen giñun kordelian [...] lotuta, eta hua iten genun jaten eman, jatena jarri muturrian eta... itsasoa bota. Ta hua jatea juten zianian peatzen zien beak, kakua nola izaten zun, kakun, hasten zianian tiraka ta ezin atea beak. Peatu iten zitzaion ta... ateatzen giñun kanpoa ta fuera! Ekartzen giñun ta... lixto.

-Eta zizaria edo ze jartzen zenuten amuan?

-Ba batzutan txitxaria ta beste... eozar gauza! Lapak igual!

-A bai, e? Lapak´e bai?

-Bai. Jartzen giñun.

-Ta lapa asko zeon?

-Bai, ordun bai, garai hartan bai.

-Eta ze iten zenuten gero? Lapak nola prestatzen zian, jateko?

-Jateko? Batzutan ondo garbitu ta salda busti. Piparrakin puskatekin ta tipulakin ta kaxuela jarri ta benga, jatea! Azala alde batea ta bestea bestia... Ta beste batzutan, berriz, kendu zea, axala; mamiya bakarrik jarri, tortilla in... goxo askua!

-Bai, lapa tortilla ez da txarra izango!

-Hoik danak iten giñun, garai batian.
 -Eta lanpernetan-ta ere ibiltzen zan jendia...
 -Ba gu... gu gutxi. Gu gutxi. Tokatu ezkeo ekartzen giñun batzuk, baiño...
 peligrosua izaten zan lanperna; zuluetan sartu biha izaten zan ta guk ez
 gendun arrixku hua nahi izaten... Ez. Ibiltzen zan jendia, ibiltzen zan
 lanpernetan. Gaur ez dakazu ibiltzeik, e!
 -Ez, ez...
 -Gaur ez do ibiltzeik, lanpernetan. Noiznahi dakizu [...] kendu ixkiela ta iñez
 majiña bati aitzen diyuet, lanperna.

11.9. Buelta Getariatik Donostiara, trenez

- **Hizlaria(k)**: Puerta Galdos, Jabier
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-082/017
- **Iraupena**: 0:01:57. **Hasi**: 00:28:14. **Bukatu**: 00:30:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Etxeberria, Eider
- **Gaia(k)**:
 Itsasoa » Arrantzontziko bizimodua eta lanak » Arrantza-orokorra
 Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
- **Laburpena**: Getariatik bueltan trenean, domina jarri behar.
 Askatasunaren etorbidea militarrez beteta. Bueltan, osabarekin
 arrantzan. Antxoa, sardina, atuna. Lehen arrain asko zegoen.

Transkripzioa

- Bueltan...
 - Getaitik etorri giñanian... Etortzeko zea batzuek zian, txapel gorri bat, zea
 bat, insigniya bat bezela, txapel gorriya ta borla horiyakin. Ta hura jarri
 bihar genun solapan honea etortzeko trenian
 - Trenian?
 - Bai, trenian, Getaitik etorri giñan trenian. Ta Amaran gelditu giñan, ta
 handik etorri giñan hiru famili, danak "a ver" ze figura izango gendun.
 Danak bolsak eta ahal genun gauzekin karriatzen. Pasa giñaninan
 abenidatikan, joe, abenida dana militarrek zian, han kafe ta [...] hartzen
 beak, zerbeza edaten ta [...] "gizajuak", esango zun harek, "ijituak bezela
 datoz e?" Amaratikan etxea, traste guztiyak karrioka.
 - Eta zuen etxia ondo zeon?
 - Bai, bai, bai, etxia...
 - Ez zan iñor sartu?
 - Ez, ez.
 - Ez zuten prezintatu ta holakorik?
 - Ez, ez.
 - Beste etxe batzutan hartu zituzten gauzak eta, ez?
 - Bai, hartuko zuten orduan txarkeiyak izango zian, beti izaten da; gerra
 donian beti izaten da aprobetxatzaliak.
 - Eta gero arrantzan ze ibiltzen ziñan, osabakin?
 - Bai.
 - Ta ze harrapatzen zenuten?
 - Antxua, sardiña, atuna, danetatik.
 - Danetatik?
 - Bai, bai, orduan arraiya'de hala zeon. oain bezela ez dao, oain arraiyen
 billa jun behar dezu. Orduan arraiya etortzen zan honea, asko zeon ta.

11.10. Partila nola banatzen zen

- **Hizlaria(k):** Puerta Galdos, Jabier
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-082/039
- **Iraupena:** 0:01:32. **Hasi:** 01:04:17. **Bukatu:** 01:05:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Itsasoa » Lehorreko lanak » Diru kontuak
- **Laburpena:** Partila. Banaketa nola egiten zen. "Txakurrena", 30 arroatik gora harrapatuz gero. (arroa 1= 12.5 kg).

Transkripzioa

- Izaten zan partilla, ez?
- Partilla.
- Eta nola, hori...?
- Lehenoz izaten zan partilla, lehenoz, beti izandu da hemen plazan. Oain ya kanbiyatu gauz batzuek. Baiño lehenoz zan: partia, ehun duro in dezagun kontua, gutxi gorabehera esango dizut, ehun duro. Ehun duro? Berrogeita hamar patroiyentzako, nagusiyentzako, ta beste berrogeita hamar mariñelentzako izaten zan. Gero pasatzen zan hor gauz bat: patroiyak bi parte irabazten zun, ta klaro, diru hura atera behar zan muntoietikan'e bai. Orduan pagatzen zuen armadoriak erdiya, ta beste erdiya patroiyak, nagusiyak.
- Eta hor bazegon txakurrena edo?
- Bai, hura izaten zan, txakurrena izaten zn, behin o bitan bada arrua, hogeita hamar arrua e? Bueno, zea, neurri hoiek. Txakurrena egiteko behar zenun hogeita hamahiru. Hogeita hamar baldin bazian ez zenun txakurrenik. Hortikan gora baldin bazian, bai, hogeita hamahiru o berrogeita hamar o hirurogei. Hiru arrua ateratzen zian zakurrena egiteko, lagun danentzako hori.
- Eta hori ze ematen zan arraia?
- Bai, hiru arrua arrai.
- Banatu iten zan?
- Bai.

11.11. Egurrezko eskalaproiak

- **Hizlaria(k):** Etxeberria Iraola, Inus
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-084/029
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 00:38:43. **Bukatu:** 00:40:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
Itsasoa » Arrantza motak » Kostaldeko arrantza
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- **Laburpena:** Egurrezko eskalaproiak, larruarekin. Gomazkoa irten zen gero, eta hobe zen. Sardina, antxoa, berdela... sasoi bakoitzean berea. Txitxarroa urte osoan egoten da. Berdela ez.

Transkripzioa

- Nik neguan ezautu det eskalaproia eurrezkua hemen ta larruakin josiya gora arte.
- Eskalaproia?
- Egurrezkua e!
- Egurrezkua e?
- Bai. Hau egurra balitza bezela, ta geo hemendikan gora larrua txintxetakin josi ta honea arte. Bañon alperrik zan. Honea arte ura alleatzen bazan, txintxetatikan bota urez bete-bete itea.
- Orduan, ez zan hori sistema ona?
- Ez. Geo, gomakua ata zanian bai.
- Gero gomazkua hobeto.
- Bai.
- Eta beste arrantzarik hola iten zenutena? E... berdela eta...
- Bai. Sardiña, antxua... segun ze epoketan arrain diferentia eoten da. Oan, berdela. Geo, etortzen bada edo etotzen ez bada antxua. Geo, txitxarrua urte guziak eoten da itsasuan. Berdela ez. Berdela urtian behin etortzea. Oaingo sasoyan. Hemendikan hillabete o ional lehenuo ez dezu /eztezu/ aleik e gehiyo ikusiko! Horrek... hori sartzea hemen norteko aldetikan ta kostai buelta emateyo ta ihes iteu. Ez danak arrapatzeyalako e! "Ya no hay verde!". Ez arrapatzeko danak. Be denboan alde iteulako. Uxuak eta bezela igual-igual-igual.
- Bai. Migraziyuak.
- Bai.

11.12. Botearekin arrantzan

- **Hizlaria(k):** Saizarbitoria Zabaleta, Ramon
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-110/005
- **Iraupena:** 0:02:51. **Hasi:** 00:09:19. **Bukatu:** 00:12:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Itsasoa » Arrantza motak » Kostaldeko arrantza
- **Laburpena:** Donostiako portuan sarri ibiltzen zen, batelean, arraunean-eta. Pantxoak, txitxarroak, dontzeilak, "krabatxoak"... arrantzatzen zituzten. Kale Nagusian denda asko zeuden arrantza materiala saltzen zutenak. Txipiroitan beranduago hasi zen eta nahiko aspergarria egiten zitzaion.

Transkripzioa

- Eta geo Donostin ya, ba, asko itxasoan, botean, arrantzan eta abar. Hori bai, hori asko itten genun. Arraunean eta horrela, botean. Portuan asko ibiltzen nintzen beti.
- Eta arrantzan zer harrapatzen zenuten?
- Bueno, ba, badian pantxoa asko. Eta gero, ba, txitxarroa udazkenera, dontzeillak, krabatxoak... hori. Bai, pantxoa asko, asko zegoen ta.
- Eta nola? Aparejuak-eta erosi egiten ziren?
- Bueno, pita erosten zan eta amuak, bai. Hor, Kale Nagusian arrantza suministro denda asko dira —orain erropa-denda bihurtu dienak guztiak, ezta? Mariano Larrandia ta hoiek. Eta, bai, hor, ba, pita erosten genuen, berunak eta abar, eta geuk egin aparejua.
- Aitarekin ala...?

- Ez, aitarekin... juango nitzen, baiña... baiña ez. Esaten dizut, gazteik hil zan eta ez det horrela oroimenik. Botean-eta ibili izan giñela bai, islaa juan igeri eittera eta horrela botean; baiña ez, ez daukat oroimenik aittekin hola arrantzan. Bea juaten zala bai. Baiña hura ya txipiroitta ta horrela goizean goizo, eta hor ez nuen... Txipiroittan oso berandu hasi nitzen. Hortako, bueno, alde batetik desordutan. Illunabarrean ere egin litteke, baiña goizean. Eta gero, aspergarria da. Txipiroia nere gazte-denboran ya gauza oso estimatua zan eta ez zegoen soberan orduan ere txipiroia. Esango nuke gutxien gutxitu den espeziea-edo dala. Beste batzuk desagertu diran bezela —bixigua, pantxoa eta hoiek desagertu egin dira. Beste batzuk asko urritu, dontzeillak, krabatxoak eta abar. Ba, pantxoa batez ere. Ba [agian] portutik harrapatzen ziren. Eta hoiek desagertu egin dia. Ta txipiroia, berriz, orain ere harrapatzen da. Ez asko, baiña orduan ere ez zan horrela asko harrapatzen. Orduan nahiko aspergarria zan [...] egotea eta ez zitzaidan asko gustatzen.

11.13. 400 itsasontzi baino gehiago zeuden

- **Hizlaria(k):** Alkiza Laskibar, Iñaki
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberría, Idoia
- **Erref:** DON-140/007
- **Iraupena:** 0:01:21. **Hasi:** 00:08:51. **Bukatu:** 00:10:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberría, Eider
- **Gaia(k):**
 Itsasoa » Arrantzontziko bizimodua eta lanak » Arrantza-orokorra
 Itsasoa » Lan-tresnak eta azpiegiturak » Ontzi-motak
 Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak
- **Laburpena:** Lana sobran zegoen portuan, Herrera aldean. 370 ontzi joaten ziren Gran Solera eta bajurakoak ere asko zeuden, 40 bat. Orain, berriz, hamar izango dira. Txintrerperi "dolarraren auzoa" esaten zioten.

Transkripzioa

- Eta hemen lana bazegon orduan?
 - Bai, bai, bueno, nik esango dizut hemen portuan, Altza bizi zan portuengatik, Altza ta Herrera ta hoi portuengatik. O bien patroiya peskenak o bien barkotan sartuak. Eta nik esango dizut, bueno, nere familiyan denak norbaitek... "o sea" osaba bat zakan barkuak, baiño ordun izango zian hemen zeara juten ziana gora, este, Gran Sola ta hirurehun barko, hirurehun ta hirurogeita hamar barko zian. Hoiek hara juten zian. Gero bajurakuak izango zian beste hogeit o berrogei ez dakit izango zien. Eta gero aparte, aparte, zea, este bakaillaokuak, bakaillao pixuak izango zitun hamar o hamabi, ta gero beste berrogei o izango zian. "O sea" zenbat barko zian? Oain zenbat daude? Ez dakit hamar badauden, oain hamar e? Ze diferentziya!
 - Eta lana zer zegon...?
 - Hemen lana, hor frenten ikusten dezuna, hoi da Trintxerpe, "el barrio del dólar" esaten zitzaiyon "o sea que"...
 - Hor dirua errex irabazten zalako, ala?
 - Bai, bai, bai, oso. Bueno, errex ez dakit, lan in bihar da, irabazteko lan egin bihar da.

12. Bestelako kontuak

12.1. Ikastola, etxean

- **Hizlaria(k):** Larrea Aranguren, Imanol
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-034/049
- **Iraupena:** 0:02:08. **Hasi:** 01:39:45. **Bukatu:** 01:41:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Agirre, Eli
- **Gaia(k):**
Bestelako kontuak » Gaur egungo kontuak
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- **Laburpena:** Elbira Zipitriak Leitzako neska bat prestatu zuen andereñorako, eta bere etxea izan zen ikastola, Antiguan. Jakintza zebilen sortzen orduan. Bi bide zeuden, eta bi lan molde; nor bere aldetik. Gaur egungo ikastolei buruzko iritzia.

Transkripzioa

- Ni Parte Zaharrin sartuta neon, zuk esango dezu, "Antiguakoa izanda, zergatik Parte Zaharrian?". Ba, haure, andereño preparatzen ari zan eta preparatzen zun bat, Leitzako neska bat, Miren Terese, prepatuta zegon eta Elbirak, "zea, jo, Antiguan billatu behar zaio honi leku bat, leku bat Antiguan billatu", ta, geure etxia, seme-alaba asko genitun. Umik jaikitzen zian, jazten zian, [...] jartzen genun, pun, pun. Eta hure izan zan gure ikastola, gure etxian. Hori izan zan lehenbiziko ikastola, etxean. Baiño paraleluan, zabillen Jakintza sortzen, hor Patxi Sansinenea. Patxi Sansinenea eta ni elkarrekin zeatu giñan bide diferentetan. Gure ikastola ez zan integratzen Jakintzan, bere bidea zalako, Elbiran bidetikan zijuan, hauek zabiltzetan bestea, ta hori zabaldu ber zan. Eta gure mugak ziran, lana in ber zan euskaldunakin, "momentu hontan ez gaude, zea, euskeraz ez dakiten ta, erdaldunekin sartzeko". Elbiran zea hori zan. "Indarra hartzen dunen ingo da, baiño momentun behar degu aseguratu, umiak euskera ingo dutela", aitu. Ta hola izan zan, ba, estilo bat, nik ez nijua esaten zein dan hor, zea, zenek irabazi dun ta, zea. Irabazi duna ba, bestia bai, baiño, bestiai nik jode, nik illoba bat det Lizeo Santo Tomasen ibili dana eta, hori dana egin eta EGA ta danak izan, eta erdaraz hitz eiten dio bere gurasoei. Eta bere aitai ez dalako atrebitzen baiño, bere amai bai, eta bere ama azkenian, zea, hainbeste zea in eta Goierrikua, ta hau ta dana, eta, eta, eta erderaz erantzuten dio alabai. Jode ba nei hori ez zait kabitzen buruan, entenitzen? "Así que" hori, lehenbiziko ikastolan ibilita eta Lizeotik ateatzen diranak, gehiyenak bide hori ematen dute, bean artian erderaz hitz egiten dute.

12.2. Ibaetako erriberak

- **Hizlaria(k):** Tellabide Azkolain, Josu
- **Elkarrizketatzailea(k):** Duarte, Joserra
- **Erref:** DON-138/003
- **Iraupena:** 0:02:17. **Hasi:** 00:03:38. **Bukatu:** 00:05:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

- **Gaia(k):**
Bestelako kontuak » Historia orokorra
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- **Laburpena:** Auzoan zituzten erriberetan igel eta txori asko batzen ziren, baita angulak ere. Bentaberriko polikiroldegia dagoen lekuan bertan Josuk angulak ikusi izan ditu. Beraiek hor, erriberan, artasoroa zuten, beraien etxea kale-baserria baitzen. Igelen soinuarekin hazi eta bizi izan da.

Transkripzioa

Beraz, historiak dira, ba, guk auzo horretan bizitzen giñala. Gero, pixkat e... egin zuten Andoaingo bide hortan... ni sortzez naiz, ba, esaten det, esan det, Teresatxokoa, Zapatarikoa eta eskubi aldea erribera ederrak zeuden. Oroitzak oso... bueno, ez zan... oso pollita zen. Dena igelez beteta. Igelak, ba... esango dek, txoriaz ere bai. Txoriak ere zian milloika. Angulak ere bai neronek ikusiak ditut Lizarriturriko etxeen aurretan, e? Eta, bueno, oso... Bueno, gaur egunean ez genuke holako gauzarik hitz egingo, ez? Lizarriturriko etxeak oain... ya hain zuzen ere gaur polideportiboa dagoen leku hortan, Bentaberriko polideportiboa dagoen leku hortan nik neronek ikusi izan ditut angulak saldoan sartzen, ibaian barrena barrena. Eta, beraz, ba, hor guk genuen artasoro bat. Porke, azken finean, gure etxea zen kale-baserri bat. Kale-baserria badakizue zer dan, langileak, bueno, beren bizitzarako behar dutena. Beren bizitzan... fabrikako langileen semea naiz ni, eta, beraz, ba, ezin genuen bizitu, eta etxean genituen txerriak, behiak, oiluak, denetatik. Eta, klaro, hortako artasoroa genun. Eta artasoro hoik Erriberan zeuden. Hortxe ibiltzen ginen gu, erribera hoietan, artua eta babarruna egin eta gure gurasoak eta aiton-amonak-eta ekartzen zuten diruakin, fabrikatik, orduan, hola bizitzen giñan. Ez zan paradisu bat, e? baiño paradisu txiki bat bai, e? Guk... Ni jaio izan naiz eta bizitu izan naiz igelen... igelen zeakin, soinuakin. Gau guztia isildu gabe pasatu zituzten miloika igelak Ibaetako erriberetan. Gaur egunen holakorik ez degu; desitxuratua gelditu da osorik. Eta, gaur, gure gizartea bezela, ba, pixkat historia hola jua da. Horixe.

13. Iritziak

13.1. H-aren kontura, istiluak

- **Hizlaria(k):** Labaien Sansinenea, Ramon
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberría, Idoia
- **Erref:** DON-061/043
- **Iraupena:** 0:02:14. **Hasi:** 01:12:33. **Bukatu:** 01:14:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
Kultura » Aisia » Hedabideak » Telebista
Euskara » Euskararen egoera
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- **Laburpena:** Aita euskaltzain osoa izan zen. Orduko istiluak h-aren kontura. Bi belaunaldiren arteko talka. Telebistan erabiltzen den euskara gipuzkera osatua dela dio. Anekdotak.

Transkripzioa

-Eta Euskaltzain osua?

-Bai, bueno han izan zitun bere istilluk-eta, H-kin eta Euskara batuarekin eta, ez batuarekin eta, noski... Bakizu, hor gertatu zan bueno, gertatzen dana, gerra baten ondoriyo izan zan, bi belaunaldian arteko fraktura bat. Gerra aurreko belaunaldia hoik, eta gerra ondoreko, frankismoaren garaiko belaunaldiya. Belaunaldi zaharrokuak hartu zituzten belaunaldi berriyaren inizatibak agresio politiko bat bezela. Pixkat izan zan hortik ere eh, baiño aizu hoik hasi zian esaten Lizardi zala majadero bat, Orixek ez zuela ezer baliyo, bueno gero ekilibriyo bat lortu da, eta bueno aitortu dia baliyo dutenak. Asko edo gutxi, beste kontu bat izango da. Baiño, bai, H-rekin-eta nere aitak bota zitun izugarrik.

-Zure aita zeon... H-ren aurka, ez? Gipuzkeraz idaztian alde, eta?

-H-ren aurka. Bai, bai, bai, bai. Dударik gabe. Bai. Ta azkenian aizu telebistan, ez da euskera batua erabiltzen dana, nik uste det dala Azkuek rekomendatzen zuen gipuzkera osatua. Akordatzan naiz gu hasi giñan nolabaiteko ez zan batua, ez zan Tolosako euskera, gipuzkera osatu bat, eta lehenengo doblaia egin gendunean zea, "Oporrak itxasoan" bazeon serial bat telebistan garai hartan, "Vacaciones en el mar". Eta ez dakit zeinei okurritu zitzaion serial hortan ontzi bat, hoitako kruzeroak egiteko ontziya, eta 'barmana' zan beltza, eta denak iten zuten bueno ba euskera batuan edo, gipuzkera osatuan baiño, 'barmanak' egiten zun bizkaieraz: [...], eta orduan Joxe Mari [...] diputaduak, gipuzkera, Bizkaiko ahaldun nagusiak diputatu jeneralari jo, eskribitu zion karta bat lehendakariyari esaten aber erua, erotu nintzan ta, ni ez nintzan izan interesatua, uste det Beobideren 'karajada' bat izan zala. Baiño haserretu in zian bizkaitarrak: "zer da hau?!". Beltza bizkaieraz, ta beste guztiak gipuzkeraz, elegantiak gipuzkeraz, ta 'barmana', bai... Holako gauzak askotan gertatu zian.

13.2. Euskara ez da zaindu behar, erabili baizik

- **Hizlaria(k)**: Altuna Berridi, Jose Mari
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Duarte, Joserra
- **Erref**: DON-139/018
- **Iraupena**: 0:01:46. **Hasi**: 00:14:16. **Bukatu**: 00:16:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Iritziak
Euskara » Euskararekiko sentimendua
- **Laburpena**: Umeentzako mezua: euskara ez zaintzeko, erabiltzeko. Ezinbestekoa da erabiltzea. Pena ematen dio euskaraz dakien umea erdaraz entzutea.

Transkripzioa

Ikastolako umeei behintzat, ta besteei, danai, euskera ez zaindu, erabiltzeko. Erabiltzeko. Hori da pixkat lehen esan deten individualismo ta gauz hoiek galtzen ari diran hortan, horrek nolabait batuko gaitula. Eta, gaiñera, ezinbestekoa dala euskeraz erabiltzea, ezta? Ni... pena haundiya ematen dit kalean edozein ume etortzen da eta "¿Qué hora es?", eta badakizu euskeraz dakiela fijo. Eta euskeraz erantzuten diozu ta ulertzen du, ezta? Hori, euskera erabiltzea, hori igual haurran problema ez da, baiño beraiek behintzat hortan ahalegindu bihar dutela, jakinda gaiñea geo pena sentituko dutela, ba, galdu in dalako eo erreztasuna galdu dutelako eo

lotsa ematen dielako eo. Eta oso inportantea dala eta altxor haundi bat dakatela eta hori erabiltzeko, klaro. Bestela, ba, auzo begira ere bai. Auzo begira pixkat... o bere inguru begira, beren ideiak eta sorkuntza ta... beraiek egin behar dute hemen aldaketa. Ordun, ba, pixkat begiratzeko besteen... beste inguruari eta ez norberari bakarrik. Auzoari begira, pentsatzeko eta sortzeko gauza berrik; guk ya ezin ditugu, baiño beraiek seguru sortuko dutela gauza berrik. Eta sortzen duten hori ez bakarrik beraientzat, baizik denentzat izan dadila.

14. Natura

14.1. Txoriak harrapatzen; kilkerrak

- **Hizlaria(k):** Durandegi Lazkano, Felix
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-086/010
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 00:15:53. **Bukatu:** 00:17:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k):**
 - Fauna » Natura » Basoko animaliak » Zomorroak
 - Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza
 - Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
- **Laburpena:** Txoriei kalte egitea ez zitzaion gustatzen. Biskarekin harrapatutako txori kantariak saltzen zituzten batzuek, baina ordurako debekatuta zegoen. Kilker bila bai, zuloan pixa eginda.

Transkripzioa

- Eta txori billa ta ibiltzen ziñeten? Habia batzen ta?
- Bai, baiño nik nere ez dakit zergatikan ez zitzaidan /etzitzaidan/ behin'e gustatu txoriyari kalte itia. Osea habia ikusten baldin banun, ba, bale, ba, han zegoela, ta batzuk derrigorrez iyo ta bano pues habia muittu ta iten zituen. Ta bueno, zapuztu iten zian, eta han ez zan /etzan/ txoriyaikan ateatzen. Ta ez dakit zergatikan nik iñor esan gabe nei ez zitzaidan /etzitzaidan/ iruitzen ezer zeaik... ezer probetxukoik bazuenikan horri. Eta nik nere artian, ba, utzi iten niyon.
- Baiña batzuk harrapatu eta jan ez? Iten zituzten txoriyak?
- Bueno, lumatu gabe ta dauden txoriyak eta hola jaten nik ez det /eztet/ iñor ikusi. Nik ikusten nituna zan norbaittek bixka edo kola batekin prestatutako zuhaitz txikiyak prestatzen zittuen, eta han gelditzen zian txoriyak. Ba, bai, batzuk tarin eta holako kantatzen zuen txoriyak baldin bazian, ba, bai, haik kayolan sartu eta saltzeko azkenian. Baiño galezita zeon orduako.
- A bai?
- Bai, bai. Ta bueno, beste batzuk, noski, zartai batian prejittuta bukatuko zuen, pentsatzen det /pentsatzet/. Baiño, ez. Ni ez naiz hortan sekula ibilli.
- Eta kilker billa?
- Bueno, bai. Hori noizpait bai. Eta bueno, horko xixtema izaten zan zuloa aurkitzen zenunian, ba, parian jarri ta pixa in.
- Ta atea iten zan.
- Ta atetzen zanian, ba, pote batian edo jarri ta ogi koxkor bat ardo pixkatekin jarri ta mozkortutzen zanian arduan zeakin nunbaitt orduan izugarrizko kantak ateatzen zitun. Entzuten giñutun ta... Eta irauten zuna irauten zun.

14.2. Eguzkiari eta ilargiari begira

- **Hizlaria(k)**: Anabitarte Ezeiza, Bernardo
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-089/040
- **Iraupena**: 0:01:48. **Hasi**: 00:52:18. **Bukatu**: 00:54:06
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea**: Oruesagasti, Ainitze
- **Gaia(k)**:
 - Natura » Meteorologia
 - Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- **Laburpena**: Tenporak. Ilargiaren eta eguzkiaren garrantzia. Ordularirik ez. Ilea moztea. Baratzea.

Transkripzioa

- Ohiturak bazauden ordun. Oain dena aortu da. Goizian igual... gabian tenpora denbuan, osaba [juaten zan] igual tenporak argiya, illargi berriya, gabeko hamarretan-hamaike-hamabitan atea ta leihyoa atea ta "aber ze egualdiya daon?". Dana tenporakin giatzen zian ordun e... Ordun ez zekiten /etzekiten/ ze egualdiya ta ze... Igual zugaitzak moztutzeko re e... illargiya iyotzen ai dan o jaixten ai dananian desberdiñak dia. Batzan e eoten zianian lanian han ez zanon /etzaon/ errelojuikan e ordulaikan! Erreparatzen orduai... "ba, bazkaltzeko garaya dek! Martxa". Zea... iuzkiyak giatzen zian basarri zea... mendiyan!
- Eta illargiyak ere bazeukan hori baratzeko lanetarako...

- Bai, bai, bai. Haziya botatzeko ta bai. Illargiya o iyotzen dabillen. Gehiyena "cuarto menguante" bihan, jeixten... illargiya bete eta jeixten hasten danian ordun haziya botatzeko ta diferentziya da.

- Eta illia mozteko eta ere bai?

- Urdun eztakit. Uain esaten dute que indar gehiyo "cuarto menguate" indarra... illia moztutzeko indarra gehiyo... Nik, hara! Zain no moztutzeko! Datorren astian ya... Jayian zan "luna llena" beti moztutzen det jeisten ai danian. "Los cuatro pelos que hay pa' que aguanten".

- Eta hori, hori betidanik ezautu dezu?

- Lehen ez zuten /etzuten/ oain... lehen, lehen, lehen zuhaitzena... illiana ez, baño...

- Zuhaitzena bai?

- Haziya botatzeko ta igual o letxuga haziya bota ber da o bestela o tipula... illargiyakin dena e! Orduan fedia zekaten osabak e! Gabeko hamabitan "aber ze haize don, ze nola ateatzen don, nondik jotzen don haizia, euriya daon, oin euzkiya... Zeatikan tenporak eta horri giatzen zian asko gañeaz e!

14.3. Jolasak; ehizarako zaletasuna, umetatik

- **Hizlaria(k)**: Sarriegi Asteasuinzarra, Asentxio
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Erref**: DON-105/006
- **Iraupena**: 0:03:52. **Hasi**: 00:06:34. **Bukatu**: 00:10:26
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Natura » Fauna
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza
- **Laburpena**: Umetako jolasak. Tabak, kanikak. Uztaia. Gurdiaren pertikan igota ibiltzen ziren, baina arriskutsua zen. "Buleketan". Ehizarako zaletasuna ere umetatik du. 14 urterako bazekien tiratzen. Tiragomarekin ere ibiltzen zen eta erreklamoan. Txori motak aipatzen ditu.

Transkripzioa

- Hemen umetako jolasak zuenak zeintzuk ziran?

- Jo, ba, kanikak ordun. Ta tabak eta.

- Tabetara zuek ere jolasten zenuten?

- Bueno, mutillak´e igual sartzen giñan neskan tartian ta. Baiño gehiena zean, kanikakin mutikuak. Eta geo bazan, zea, "goitik behera" esaten zaion zea bat, beste... kaku batekin, errueda batekin ibiltzen zan...

- A, bai, uztaia?

- Hori da, bai.

- Eta zuek iten zenuten uztaia?

- Bueno, hoi lagunak batek ingo zitun, noski. Ez, guk ez genun egiten. Zeatikan hoi buelta ondo hartu ezkeo-ta soldiatuta jartzen zuen ta. Ez, baiña ez daukat nik goguan guk egiten genunik.

- Eta gurdi gainean pertikan igota ta holakorik bai?

- Bai.

- Eta nola izaten zan hori?

- Bueno, pertikan iyo... Nik ez dakit zuk nola galdetu nahiko diazun. Gurdiyan...

- Jolasik iten zenuten gurdiyan?

- Bai, baiño ikusten baziguen, peligrosua izaten zan, zeatikan karga puxkat baldin bazenun atzian —gu´re lau anai-arreba giñan eta—atzera igual altxatzen zenun, eta hurruna, pues, jexten bazan bat, aurea igual eroitzen zan ta azpin hartzeko beti bildurrakin aita ta ama ta. Hoi...

- Eta beste jolasik, hola, ezkutaketan ta harrapaketan ta...?

- Bueno, bai, garai batian “buleketan” esaten geniyan [...], bai.

- “Buleketan”?

- Bai.

- Eta ez dakit zure ehizarako afiziyua umetan hasi zan ala ez.

- Ehizeako? Bai, aitag haundiya zun afiziyua eta guk aitan zeakin, permisuaikin, nik hamalau urte baiño lehen atea nun permisua ehizian, aitan baimenakin. Eta aitag beak erakusten ziun. Bueno! Lana in [eztaatikan] ta “eskopeta txiki batekin jaiyian, zea, txoriyai tiratzeko bi tiro utziko dixkit” edo, “joeee”, engaiñatzen giñuzten ta. Orduan afiziyua sartu ta bueno!

- Eta tiragomakin ta hola?

- Baita´re, baita´re. Tiragomak´e bai.

- Tiragomakin txoriyak harrapatzen?

- Bai.

- Ze txori?

- Bueno, ordun, ze txori? Kanpoko txoriyak. Pintxanak eta burrioyak eta txantxangorriyak eta... harrapatzen zana!

- Harrapatzen zana?

- Harrapatzen zana.

- Eta ze iten zenuten gero harrapatutakoekin?

- Bueno, apiziyua zenun harrapatzekua behiñipin. Ta osatzen baziñun 4-5 bat edo, pues, jateko igual ta. Hori... goxua izaten zan txoriya!

- Eta erreklamuakin?

- Baita ere ibilitu gea. Bai.

- Eta hori nola izaten da?

- Bueno, zuk erramu bat edo moztutzen dezu eta mutturak ateatzen [zizkatzen] ta han kanuto batzuk sartu eta beste zea batzukin... ze esango dizut, ba, nik? holako mouko zarbazta leunak iten ziñun ta han bixka ematen zenun eta han jarri. Ta txoriya kaiolan jarri ta haik deitzen zuen ta etortzen zian ta...

- Eta pegatuta geratzen zian?

- Bai, pegatua geatzen.

- Hor bixka...

- Bixkakin.

- Bixkakin pegatuta ta...

- Bai, ordun harrapatu korrika junda ta.

- Eta hola bixkakin pegatuta geratzen zianak ze txori zian?

- Bueno, karnaba ta pintxana ta klase guzitik, gallupa ta tariña ta... oseake, izenak.

- Eta kanturako balio zuten txoriyak-eta saldu iten zian?

- Bueno, bai, bai, ordun´e saltzen zian. Ez zun diru haundiik ingo, baiño behiñibin.... Zuk hola harrapatzen ziñuna, batek esaten zun: “Karnaba bat jaso [dakiak]” edo “tariña jaso [dakiak]” eta. Bueno, pues, holaxe.

14.4. Usotara, kanpora ere bai

- **Hizlaria(k)**: Sarriegi Asteasuinzarra, Asentxio
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia

- **Erref:** DON-105/008
- **Iraupena:** 0:01:29. **Hasi:** 00:10:39. **Bukatu:** 00:12:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Natura » Fauna
Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza
- **Laburpena:** Eskopetarekin tortoiloak harrapatzen zituen. Usotara ere joaten ziren, kanpora: Avilara, Toledora... Ehizatzeke usoa gustatzen zaio, jateko txoria. Ehizatzeke zailenak aipatzen ditu. Basurdetan ez da asko ibili.

Transkripzioa

- Hemen, hemen ordun bazan, hemen hemen, oain galdu da asko, baiño tortoillua deitzen zayona, uso txikiya bezela. Eta gero, pues, behin hogeita hamar bat urterekin o hola, aítak sos batzuk ematen zituen, ta lanak iteagatikan ta lanian laguntzeagatik eta pues kanpoa joaten ziñen. Beti kanpuan pasada o zea gehiyo izaten zun usuak eta gauzak eta...
- Eta nora joaten ziñaten?
- Bueno, juten giñan Avila're bai, Toledoa're bai... Beno, baiño hoik ya bastante hazi ta geo, baiña, bai.
- Eta zure txori gustukuena edo hola zein gustatzen zitzaizun zuri?
- Bueno, jateko txoriya da goxuena, baiño gaiñearakun usua, usua gustatu zaigu ehizian.
- Ehizian usua? Eta zergatik? Harrapatzeke zailena zein da?
- Bueno, usua ta eperra... Eperra zailena, ta oillagorra ta...
- Oillagorra?
- Bai.
- Ta zuk txoritan ibili izan zea, ta ez dakit basurdetan eta beste...?
- Ez naiz ni basurdetan, ez naiz ibilli izandu. Bota izandu det e? Bai, hemen gaiñea, etxeko terrenuan gaiñea, baiño ez naiz basurde zalia izandu ni.
- Ez?
- Ez.
- Txoriya nahiago?
- Bai.

14.5. Txoriak harrapatzen, ekologista egin aurretik

- **Hizlaria(k):** Irigoien Aranberri, Joan Mari
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Erref:** DON-130/008
- **Iraupena:** 0:02:14. **Hasi:** 00:16:04. **Bukatu:** 00:18:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Transkribatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Gaia(k):**
Natura » Fauna
Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza
- **Laburpena:** Karabina batekin ibili zen txoriak harrapatzen, eta gero Oiartzunera joan zen batean tortoiloen pasea zenean. 14-15 urterekin konturatu zen nahiago zituela bizirik. Ekologista egin zen.

Transkripzioa

- Txoriak harrapatzen ibiltzen ziñan bestela? Tiragomakin edo holako...

- Bueno, halako batian, tiragomakin gutxi. Karabina batekin ibilliko nintzan, ba, guk ez genuen karabinarik etxian, baiño besten batek utzia, eta atera nintzen ba ez dakit zenbat aldiz, ba hoge-hogeita hamar. Eta bai, garbitzen genituen txoriak, akabatzen genituen. Baiño gero, eta ni gogoratzen naiz gure aita oiartzuarra zan, eta umetan uda partean joten nintzala hara, Oiartzunea ta. Eta iraillean tortoilluen pasia izaten da. Oiartzunen ttorttola esaten dute, baiño hemen altzan tortoilluan. Eta gogoratzen naiz ba nola joten nintzan nere lehengusu batekin, oain dala gutxi hil zan, eta berarekin joten nintzan eta tortoilloak harrapatzen... Baiño bera, gauzak zer dian, halako batian hamalau-hamabost urte nituela, ba konturatu nintzen bizirik nahiago nituela txoriak eta izadiya eta... Eta ekologista egin nintzen. Eta geroztik ba nahio det, oain ez litzaidake okurrituko, zea, txori bat garbitzia... Bueno, bueno, ezingo nuke. Ez txoririk, ez eulirik eta ez, ez, ez...

Transkripziorik gabeko pasarteak

Ondorengo pasarteak gaika landuta eta kodifikatuta daude, baina oraindik transkribatu gabe.

1. Hong Kongetik Donostiara bizitzera (101-004/002)

Hong Kongen jaio zen 1987an. Euskal Herrira 2001ean iritsi zen, gurasoekin batera. Gaztelania zaila iruditzen zitzaion hasiera batean, baina zortzi hilabetearen ondoren ikasi zuen. Etorri zenean artean txinatar gutxi zegoen Donostian.

2. Kantoneraren inguruan hitz eginez (101-004/004)

Kantonera txinatar estatuak inposatutako mandarina baino lehenagokoa dela dio. 31 milioi hiztun ditu, eta batez ere hegoaldean hitz egiten da. Antzinatek datozen hizkuntzen artean, ongien gordetzen denetako bat da. Mandarina baino askoz ere zailagoa da.

3. Donostiara etortzeko arazoak (101-004/006)

Donostiara etortzeko arazoak: amak (banandu egin zen, 52 urterekin) bere senarra izango zena ezagutu zuen. Gizon hura Donostian jatetxe txinatar bat ireki zuen lehenatarikoa izan zen ("Pekin" jatetxea).

4. Haurra zela iritsi, eta hizkuntza zailtasunak (101-004/008)

10-11 urterekin Donostiara iritsi zenean, zaila egin zitzaion oso gaztelania. Zailena "r" hizkia ahoskatzea egin zitzaion. Urtebete behar izan zuen hizkuntzaz jabetzeko; hori menperatzea polikiago doan prozesua dela dio.

5. Ohitura txinatarrek mantendu ditu (101-004/010)

Orokorrean kanpotik etorri direnak, hainbeste ordu lan egin beharagatik, disfrutatzeaz ahaztu egin direla iruditzen zaio. Integratu nahi horretan, bizitzea zer den ahaztu egiten zaiela... eta horrela kultura galtzen joaten dela dio.

6. Hemengo ohituren inguruan uste duena (101-004/012)

Hemengo kultura ikusterakoan, norbanakoa bi munduren artean dabilela nabari du. Globalizazioak eragina ere baduela uste du, jadanik zein zaren ere ez dakizula pentsatzera eraman arte.

7. Hemengo kultura era hotzagoan ikusten du (101-004/014)

Kultura adimenetik ikusten du, eta bertakoek pasioarekin ikusten dutela iruditzen zaio.

8. Euskalduna ala txinatarra? (101-004/016)

Jaio-lekuak ohitura batzuk ezartzen dituela uste du, eta bera euskalduna eta txinatarra sentitzen da.

9. Milaka hizkuntza hitz egiten dira Txinan (101-004/018)

Milaka hizkuntza hitz egiten dira Txinan, baina asko desagertzen ari dira.

10. Hemengook ez ditugu bereizten txinatarrak (101-004/020)

Batzuetan anaiarekin nahasten dutela dio. Txinatar gutxi ikusten direla, eta sinplifikatzeko joera dugula.

11. Aurreiritzien inguruan bere iritzia (101-004/022)

Denok ditugula aurreiritziak uste du. Berauei aurre egiteko garrantzitsuena, bakoitzak bere identitatea modu sendo batean eraikitzea dela dio.

12. Hitz egiten dituen hizkuntzak (101-004/024)

Gaztelania, ingelesa, mandarinera, kantonera, frantsesa eta euskara pixka bat ere hitz egiten ditu.

13. Euskara ikasten ari da (101-004/027)

Euskara ikasten saiatzen ari da, beharrezkoa ikusten du eta.

14. Donostian gero eta hizkuntza gehiago hitz egiten dira (101-004/029)

Hasieran, Donostian euskara, gaztelania eta ingelesa bakarrik hitz egiten zirela pentsatzen zuen. Baina gero eta hizkuntza gehiago hitz egiten direla uste du.

15. Zenbat hizkuntza hitz egiten diren Donostian (101-004/031)

Zhanpengen ustez, 80 hizkuntza edo gehiago hitz egiten dira Donostian.

16. Oinarrizko hitzak kantoneraz (101-004/034)

Oinarrizko hitz batzuk esaten ditu kantoneraz.

17. Kantoneraz gustukoen dituen bi hitz (101-004/036)

Kantoneraz bi hitz ditu oso gustuko: "disdiratsua eta loriatsua" adierazten duena alde batetik, eta "itsaso zabal zeru urdin" esan nahi duena bestetik.

18. Euskaraz jarduten ausartzen da (101-004/038)

"Zozoak beleari... ipurbeltz!".

19. Kanta bat kantonera (101-004/039)

Abesti bat kantonera eskaintzen digu Zhanpengek. Askatasunari gorazarre egiten dion kanta bat dela esaten du.

20. Txinako gizartearen beldurrez bizi da (101-004/042)

Milaka urtetan beldurra erabili dela aipatzen du, kultura desberdinak elkarrekin mantentzeko tresna gisa eta, tristea bada ere, Txina ez dela bakarra.

21. Emakume txinatarren bizitza soziala (101-004/044)

Gizarte txinatarra matxista dela azpimarratzen du. Iraupenean soilik indarra jartzearen ondorioa da bere ustez.

22. Finlandiatik Euskal Herrira (101-011/002)

Cilla Finlandiarra da, 22 urte daramatza Donostian bizitzen eta euskaraz hitz egiten du. Suediera eta suomiera (finlandiera) dira bere jatorrizko hizkuntzak.

23. Suomierari buruzko datu batzuk (101-011/004)

Hizkuntza txikia da suomiera. Ez da germanikoa eta ezta indoeuroparra ere. Suomierak eta suedierak ez daukate euren artean zerikusirik. Suomierak atzikiak erabiltzen ditu, euskarak bezala.

24. Gaztelaniak ekarri zuen Euskal Herrira (101-011/006)

Euskal Herrira gaztelania ikastera etorri zen lagun batzuekin, unibertsitatara. Beste hizkuntza bat ere badela konturatu zen, euskara. Unibertsitatean hasi zen lanean.

25. Etxe okupetan bizi izan da Donostian (101-011/008)

Donostian bizi izan da beti, auzo ezberdinetan. Etxe okupatu batean bizi izan da, Martutenen, urte askoan. Europa osoan zehar etxeak okupatzen ibili da. Orain, Egia auzoan bizi da.

26. Istilu garaian etorri zen Euskal Herrira (101-011/010)

Bera etorri zenean istilu handiak zeuden Euskal Herrian. Okupa eta punkia zen. Euskararen inguruko interes handia piztu zitzaion.

27. Harreman oso ona euskal herritarrekin (101-011/012)

Urte asko daramatzanez Euskal Herrian eta euskaraz hitz egiten duenez, harreman oso ona dauka bertakoekin.

28. Suomitar elkarteak: Euskal Herria eta Finlandiaren arteko zubi (101-011/013)

Suomitar izeneko kultur elkarte bat daukate, Euskal Herria eta Finlandia lotzen dituenak. Hiztegia egin dute Finlandiera-Euskara, Euskara-Finlandiera.

29. Gehienbat euskaldunekin ibiltzen da (101-011/015)

Ez du harreman handirik beste herrialde batzuetako jendearekin. Gehienbat euskaldunekin ibiltzen da.

30. Finlandieraz eta suedieraz hitz egiten da Finlandian (101-011/017)

Finlandian, finlandieraz eta suedieraz hitz egiten da, baina suedieraz oso gutxi.

31. Suomiera hitz egiten da Finlandian (101-011/019)

Suomiera Finlandiako biztanle guztiek hitz egiten dute.

32. Nola pasa zen euskara ikustetik ikastera (101-011/021)

Kaleetako hormetan hasi zen euskara ikusten. Gero, bera bizi zen etxe okupatuan euskara irakasleak bizi zirenez, han hasi zen ikasten. EGA atera zuen.

33. 40 hizkuntza? (101-011/023)

Gehienez 40 hizkuntza hitz egiten direla Donostian uste du Cillak.

34. Finlandiako janariak gogoan (101-011/024)

Finlandiako janari batzuen falta igartzen du hemen: ogi berezi batzuk, arrainak, gozokiak... Finlandiara joaten denean edo lagunen bat bisitan etortzen zaionean, beti ekartzen ditu janari horiek.

35. Orokorrean dena gustatzen zaio Euskal Herritik (101-011/026)

Kaleko bizitza, bizitza soziala, jendea, ohiturak, janaria... gustatzen zaizkio Euskal Herritik.

36. Euskarak lagundu dio Donostian integratzen (101-011/028)

Oso hiltuna denez, erraza izan da Euskal Herrian integratzea Cillarentzat, eta oso integratua sentitzen da. Bere esanetan, etorri berrian atzerritar bakarrenetakoa zen Donostian. Euskarak integratzen lagundu dio.

37. Zaila ikusten du Euskal Herriko aniztasuna ezagutaraztea (101-011/031)

Ekitaldi bat egitea bururatzen zaio Euskal Herriko aniztasuna ezagutarazteko. Horretarako, 11 Kolore bezalako elkarteak daudela dio, baina zaila ikusten du.

38. Finlandiako ikastetxeetan suomiera erabiltzen da (101-011/032)

Suomiera hizkuntza ofiziala da Finlandian eta, nahiz eta denek ingelesez jakin, hezkuntzan suomiera irakatsi eta erabiltzen da.

39. Oinarrizko hitzak finlandieraz (101-011/034)

Egunerokotasunean erabiltzen diren 20 hitz esaten ditu finlandieraz.

40. "Itzela" finlandieraz (101-011/036)

Finlandieraz gustukoen duen hitza zein den azaltzen du Cillak.

41. "Maitia" eta "ama", hitz politenen artean (101-011/037)

"Maitia" eta "ama" dira Cillaren euskarazko hitzik gustukoenak. Esateko errazak eta politak iruditzen zaizkio. Hitz horien esanahia ere gustatzen zaio.

42. Finlandiako abesti ezagun bat (101-011/038)

Suomierazko abesti bat. Antzinako abesti ezagun bat da. Azokara joaten den emakume bat eta haren mutil-lagunaren ingurukoa da.

43. Nor da Cilla? (101-011/040)

Bere buruaren aurkezpen txiki bat egiten du Cillak, suomieraz eta euskaraz.

44. Kongotik Euskal Herrira (101-016/002)

Elisabeth Wassa Kongokoa da eta 36 urte ditu. 13 urte daramatza Euskal Herrian bizitzen.

45. Kongoko hizkuntzak (101-016/004)

Kongon gehienbat frantsesa eta lingala erabiltzen badira ere, suajilia, kikongoa eta chiluba hizkuntzak ere ofizialak dira. Elisabethek lingala eta frantsesa erabiltzen ditu.

46. Kongotik Euskal Herrira, maitasunak ekarrita (101-016/006)

2003. urtean etorri zen Euskal Herrira, Kongon ezagututako euskaldun batekin ezkondu ostean.

47. 13 urte daramatza Donostian (101-016/007)

Duela 13 urte etorri zen, eta beti Donostiako Intxaurren auzoan bizi izan da.

48. Hasiera gogorra izan zen (101-016/008)

Lehenengo egunak eta hilabeteak gogorrak izan ziren. Ilusio handiarekin eta ametez beteta etorri zen Euskal Herrira, baina bere familiaren falta sumatzen zuen.

49. Etorkinak Donostian (101-016/010)

Etorri berritan, ez zuen bere herrialdeko ia inor ikusten Donostian. Etorkinak ikusten zituenean ilusioa egiten zion. Gaur egun egoera oso bestelakoa dela dio Elisabethek.

50. Afrika-Euskadi elkarte (101-016/012)

Afrika-Euskadi izeneko elkarte bat daukate. Jatorri askotako afrikarrak elkartzen dira, eta helburua euskal kultura ikastea da, denen artean euren seme-alabei erakusteko.

51. Gustura euskaldunen artean (101-016/013)

Urte asko daramatza Euskal Herrian eta jende asko ezagutzen du. Harreman ona dauka euskaldunekin, eta maitatua sentitzen da.

52. Gaztelania eta euskara ikasten (101-016/014)

Gaztelania telebistako saioen bitartez eta egunkari eta aldizkariak irakurriz ikasi zuen, bere kabuz. Euskara, berriz, asko interesatzen zaio, baina gehiago kostatzen zaio.

53. Euskara eta gaztelania Donostian (101-016/015)

Batez ere euskara eta gaztelania entzun izan ditu egunerokotasunean Donostian. Katalana ere entzun izan du, eta baita atzerriarren beste hizkuntza batzuk ere.

54. Donostian Kongon baino hobeto (101-016/016)

Kongo herrialdea ez du faltan ematen, baina bere familia bai. Kongon injustizia eta sufrimentu asko jasan izan zituen. Bizitza askoz hobea dauka Donostian.

55. Euskal Herria asko gustatzen zaio (101-016/017)

Euskal Herriak dena gustatzen zaio: hemen daukan bizitza, janaria, jendea nola bizi den... Askok ikasi du etorri zenetik, eta ikasten jarraitu nahi du.

56. Jan batzuk jatea kosta (101-016/018)

Hasieran kosta egiten zitzaion Euskal Herriko janari batzuk jatea: entsaladako letxuga, txipiroiak, mariskoa...

57. Hitz batzuk lingaleraz (101-016/022)

Gaztelaniaz esandako hitz batzuk bere jatorrizko hizkuntzan esaten ditu, lingaleraz hain zuzen ere.

58. "Maitia" lingaleraz: "bolingonalai" (101-016/023)

Lingaleraz bere hitzik gustukuena: "bolingonalai" da. "Maitia" esan nahi du.

59. Oinarrizko hitzak euskaraz (101-016/025)

Euskaraz oinarrizko hitzak ezagutzen ditu Elisabethek: kaixo, egun on, arratsalde on, on egin, eskerrik asko...

60. Lingaleraz abesten (101-016/027)

Bere gustuko abesti bat abesten du lingala hizkuntzan. Oroitzapen onak ekartzen dizkio abesti horrek, eta bere bizitzaren adibide dela aipatzen du.

61. Lidia errusiarra da (101-021/002)

Lidiak bere burua aurkeztu du.

62. Errusierari buruzko datu batzuk (101-021/004)

Errusierari buruzko datu batzuk. Gero eta jende gehiagok ikasten du, nahiz eta hizkuntza konplexua izan. Hizkuntza eslaviarra da, eta alfabetoa zirilikoa da.

63. Errusiatik Donostiara, 19 urterekin (101-021/006)

19 urterekin etorri zen, duela 14 urte. Bizitza hobetoaren bila etorri zen familia osoa. Madrilera joateko asmoa zuten, baina Donostiara iritsi ziren eta bertan geratu.

64. Hasiera gogorra, baina gero gustura (101-021/008)

Lehen urteak gogorrak izan ziren, oso gaztea zelako. Asko ikasi du hemen, eta bere garapenerako leku inportantea izan dela dio.

65. Denbora behar izan zuen hona egokitze (101-021/010)

Hizkuntzarekin ez zuen arazo handirik izan: erraz ikasi zuen gaztelania. Gizartea desberdina da hemen, eta denbora behar izan zuen egokitze.

66. Donostiako errusiarrak (101-021/011)

Donostian bizi diren errusiarrekin duen harremana: denak ezagutzen ditu eta batzuk lagunak dira.

67. Nasledie elkartearen sorrera (101-021/013)

Errusiar hiztunen Nasledie elkartea 2009an sortu zuten, Donostiako kultur ekintzetan parte hartu ahal izateko. (Errusieraz alderantziz itzultzen du; lehenengo elkartearen izenaren esanahia eta gero zergatik sortu zen)

68. Bi gizarte ezagutzeko zortea izan du (101-021/014)

Euskaldunekin duen harremanaz galdetuta, integratuta sentitzen dela dio, eta zorionekoa dela, bi esperientzia ezagutu dituelako: Errusiakoa eta hemengoakoa.

69. Euskaraz oinarritzkoa ikasi nahiko luke (101-021/016)

Euskara urrutikoa gertatu zaio urtetan. Orain bere umeen bitartez gertuago sentitzen du, haiek badakitelako. Oinarritzko hitzak ikasi nahiko lituzke euskaraz: betebeharrak hori duela iruditzen zaio.

70. Donostian, 30-40 hizkuntza (101-021/017)

Donostian 30-40 hizkuntza inguru hitz egingo direla uste du.

71. Errusiatik lagunak eta janaria faltan (101-021/018)

Errusiatik faltan ematen duena: lagunak eta gastronomia.

72. Umeak hezteko modua gustatzen zaio (101-021/020)

Orokorrean dena gustatzen zaio Euskal Herrian: bizimodua, jendearen izaera, umeen hezkuntza... Errusian oso desberdina zen, bere garaian: askatasun gutxiago zuten.

73. Hona etorri izana opari bat da (101-021/021)

Integratzea ez zen erraza izan, baina esperientzia polita izan da, opari bat. Ez du damurik.

74. Umeak, bere ilusio handiena (101-021/022)

Bere ilusio handiena bere umeak dira. Beraiek bizimodua hemen ateratzea aurrera, inora joan beharrik gabe.

75. Oinarritzko hitzak errusieraz (101-021/024)

Oinarritzko hitzak errusieraz.

76. Gustuko hitza: "zoriona" errusieraz (101-021/025)

Errusieraz "zoriona" da bere gustuko hitza.

77. Hitz batzuk euskaraz (101-021/027)

Hitz batzuk euskaraz.

78. Gabonetako abesti bat, errusieraz (101-021/029)

Gabonetako abesti bat kantatzen du, errusieraz.

79. Donostian bizi den senegaldarra (101-024/002)

André senegaldarra da, eta Donostian 13 edo 14 urte daramatza gutxi gorabehera.

80. Andrék hitz egiten dituen hizkuntzak (101-024/004)

Andrék hiru hizkuntza ikasi zituen Senegalen, bere jaioterrian.

81. Andrék hitz egiten dituen hizkuntzak (woloferaz) (101-024/006)

Andrék, woloferaz, menperatzen dituen hizkuntzak aipatzen ditu.

82. Andrék hitz egiten dituen hizkuntzak (frantsesez) (101-024/008)

Andrék, frantsesez, menperatzen dituen hizkuntzen berri ematen du.

83. Donostiara iritsi baino lehen bizi izan den lekuak (101-024/010)

2000. urtean iritsi zen Donostiara, Almerian, Bartzelonan eta Bilbon barrena ibili ondoren. Donostia bere bigarren etxetzat dauka, Senegalen ondoren.

84. Donostiara iritsi baino lehen bizi izan den lekuak (frantsesez) (101-024/012)

Donostiara iritsi baino lehen bizitu izan den lekuen berri ematen du Andrék, frantsesez.

85. Donostiako bizimodura egokitzea ez zitzaion zaila egin (101-024/014)

Almerian urtebete igaro zuen, sindikatuekin lanean. Bartzelonan ere bizi izan zen eta Donostiara lan kontratuakin etortzeak asko lagundu dio.

86. Donostiako bizimodura moldatzea ez zitzaion zaila egin (woloferaz) (101-024/016)

Andrék woloferaz azaltzen du Donostiako bizimodura egokitzea ez zitzaiola bereziki zaila egin.

87. Donostian bizi diren beste senegaldarrekin duen harremana (101-024/018)

André Donostian dagoen senegaldarren elkarte baten bitartez harremantzen da bere sorterrikoekin.

88. Euskaldunei buruzko iritzia (101-024/020)

Emakumeengandik asko ikasi duela dio, eta oro har ez direla ezezagunen beldur. Gizonezkoak, berriz, mesfidatiagoak direla iruditzen zaio.

89. Atzeritar askorekin eraiki ditu harremanak Donostian (101-024/022)

Afrikeuskadi elkartearen bidez herrialde desberdinetako jendea ezagutzeko aukera izan du. Jatorriaren gainetik errespetua dagoela pentsatzen du.

90. Euskal Herriari buruz, bertaratu baino lehen zekiena (101-024/024)

Euskaldunen berri lehen aldiz Almerian izan zuen, eta Europako iparraldeko jendeaz mintzatzen ari zitzaizkiola pentsatu zuen. Identitate desberdinen berri bere kabuz jakin behar izan zuen, Senegalen Espainiari buruzko orokortasunak bakarrik esan zizkiotelako.

91. Donostiara iritsi baino lehen ez zeukan euskararen berri (101-024/026)

Ez zekien hemen beste hizkuntza bat hitz egiten zenik, gaztelaniaz gain. Inork ez zion ezer esan bere jaioterrian.

92. Senideen hutsunea da gehien nabaritzen duena (101-024/028)

Andrék dionaren arabera, Senegaldik ama eta anai-arreben falta sumatzen du gehien. Senegalen gauzak asko aldatzen ari direla ere aipatzen du, teknologia berriak medio, nahiz eta hango bizimoduak askoz ere lasaiago izaten jarraitu.

93. Euskal Herritik gehien gustatzen zaiona (101-024/030)

Euskal Herrian, herriarekiko dugun harrotasuna gustatzen zaio batez ere.

94. Euskal Herrian gutxien gustatzen zaiona (101-024/032)

Gutxien gustatzen zaiona gizonezkoen zintzotasun falta dela dio; emakumeak zorrotzagoak, argiagoak, direla iruditzen zaio. Errazagoa da emakumeekin hitz egitea oro har, bere ustez.

95. Oinarrizko hitz batzuk woloferaz (101-024/034)

Andrék oinarrizko hitz batzuk esaten ditu woloferaz.

96. "Bai" hitza: aita woloferaz (101-024/037)

"Bai" hitzak woloferaz aita esan nahi du, eta amaren garratzia azpimarratzen duen beste bat ere du gustuko.

97. Kanta bat woloferaz (101-024/039)

Andrék kanta bat abesten du woloferaz, eta bere esanahia argitzen du.

98. Txiban jaio zen, Japonian (101-028/002)

Etsukok bere burua aurkezten du: Txibakoa da jaiotzez, Londresen ezagutu zuen orain bere senarra den gizon euskalduna, eta Donostian ezkondu ziren.

99. Japoniera, ingelesa eta gaztelaniaz daki (101-028/003)

Japoniera, ingelesa eta gaztelania hitz egiten ditu.

100. Japoniera non hitz egiten den (101-028/005)

Japoniera non hitz egiten den, zenbatek hitz egiten duten... Brasilen komunitate batzuek ere hitz egiten dute, Bigarren Mundu Gerraren ondorio bezala bertara joandako etorkin japoniarrengatik.

101. Japonierak ez du harremanik beste hizkuntzekin (101-028/006)

Japoniera hizkuntza isolatua da: ez du beste hizkuntzekin harremanik. (Aipatzen ez duen arren, esan behar da Japonian beste hizkuntza asko hitz egiten direla, horien artean Ainua, zeina baztertua dagoen eta oso hizlari gutxi dituen)

102. Dendak eguerdian ixtea arraro (101-028/008)

Hemengo lehen hilabeteak nolakoak izan ziren kontatzen digu: denden ordutegiak eta jateko ordutegiak oso arraroak egiten zitzaizkion.

103. Londresen bizi izan zen 21 urtez (101-028/009)

Donostiara iritsi baino lehen, Londresen bizi izan zen. Ingelesa ikastera joan zen hara, eta 21 urte eman zituen.

104. Donostian, pentsatu baino japoniar gehiago (101-028/011)

Londresen baino harreman gehiago dauka japoniarrekin hemen. Harritu egin zuen bertan japoniarrak aurkitzeak, eta 10 bat japoniarrekin badu erlazioa, batez ere euskaldunekin ezkondukoak edo lanarengatik etorritakoak, eta pozik dago beraiekin japonieraz egin dezakeelako.

105. Sukaldaritza fusioa: euskal-japoniarra (101-028/012)

Antiguako jatetxe batean Japoniako eta bertako platerren fusioa egiten dute, eta noizean behin jabeek (japoniarrak biak) bazkari edo afariren bat antolatzen dute.

106. Japoniarren eta euskaldunen arteko antzekotasunak (101-028/014)

Euskaldunekin duen harremana ona da. Antzekotasun asko ikusten ditu Japoniaren eta Euskal Herriaren artean. Donostian arrain asko jaten da, eta akaso, jateko moduarengatik edo, bertako emakumeak luze bizi direla dio; hasiera batean lotsatiak bagara ere, behin irekita oso jatorrak garela, eta japoniarrak ere horrela jokatzeko dutela.

107. Gaztelania ikasten: hastapenak (101-028/015)

Lehenengo hilabeteak gaztelania ikasten nolakoak izan ziren. Esaten du Lesakakoa den irakasle baten laguntzarik gabe ez lukeela gaztelaniaz hitz egiten ikasiko.

108. Ingelesa ere ikasi zuen (101-028/017)

Ingelesa ikasteko prozesua. Japonian eskolan ikasi zuen. Ingelesa eta gaztelania ikastearen arteko ezberdintasunak.

109. Euskararen inguruko ezagutzak (101-028/018)

Euskararen inguruan dakiena: gramatika oso zaila omen daukala, baina hala ere, japonieraren antzeko ordena erabiltzen dela; oraingoz ez dauka ikasteko asmorik, oso zaila omen delako.

110. "Kaixo", "eskerrik asko" eta "txintxo ibili" (101-028/019)

Euskaraz dakizkien hitz batzuk esaten ditu.

111. Zer beste kulturetako jendea ezagutzen duen (101-028/020)

Donostiako Hizkuntza Eskola Ofizialean toki askotako jendea ezagutu zuen. Nongoak ziren aipatzen du. Zenbat hizkuntza hitz egiten diren Donostian, bere ustez.

112. 'Onsen'-ak ditu faltan Japonetik (101-028/021)

Japonetik faltan gehien ematen duena 'onsen'-ak dira, putzu termalak, mendialdean daudenak; garbitzeko eta erlaxatzeko erabiltzen dituzte japoniarrek.

113. Abenduaren 31tik urtarrilaren 3ra, Japoniako ospakizuna (101-028/023)

Japoniak mantendu dituen ohiturak: abenduaren 31tik urtarrilaren 3ra dira bertako jai garrantzitsuenak, eta pasta japoniar batzuekin ospatzen dute.

114. Donostia osasuntsua da (101-028/024)

Donostiatik gustatzen zaiona bizitzeko erritmoa da, baita aire osasuntsua eta paisaia ere.

115. Janaria, onegia (101-028/025)

Hezetasun handiegia, janari on gehiegi... horiexek dira bertatik gustuko ez dituen gauzak. Janaria, asko jateak gizendu egiten duelako.

116. Arrazakeriarik ez du pairatu (101-028/027)

Londresen ez zuen arrazakeriarik sentitu; agian herri txikietara bidaiatzean bai begiratzen ziotela pixka bat gaizki. Donostian, 2006an iritsi zenean, agian ez zegoen orain beste asiar, eta horregatik jendeak jakin-minez begiratzen zion; baina ez da inoiz gaizki sentitu.

117. Lana bilatzeko, Londresen arazorik ez (101-028/029)

Lana bilatzeko momentuan, Londresen ez zuen arazorik eduki; hemen oraingoz ez dabil lanean.

118. Japonieraz hogeitaz hitz (101-028/031)

Japonieraz oinarritzko 20 hitz esaten ditu.

119. Mundu baketsua du gustoko (101-028/032)

"Mundu baketsu bat izan bagenezake" da bere esaldi gustukoa.

120. Gereziondo loreei buruzko abestia (101-028/033)

Gereziondoen loreekin eta udaberriarekin zer ikusia duen kantua kantatu du, japonieraz.

121. Barryren aurkezpena (101-029/002)

Aurkezpena. Irlandan jaioa, Corken, Donostian bizi da.

122. Ingeleseko irakasle gisa etorri (101-029/004)

Irlandan krisia zegoen, eta 22 urterekin Irunera etorri zen ingeles irakasle gisa lan egitera.

123. Euskara ikasteko irrika hasieratik (101-029/005)

Euskara ikasteko irrika izan du hasieratik. Bera ez da gaelikoz bizi izan Irlandan (eskolako hizkuntza bakarrik zen), baina euskaraz bizi nahi zuen hemen.

124. Euskara ikasteko prozesua (101-029/006)

Euskara ikasteko prozesua. Batez ere bere kabuz ikasi du. Irakasle batekin eta barnetegian ere ibili zen garai batean. Bertso eskolara ere joan zen. Bertsolaritza zer den azaltzen du ingelesez.

125. Aldaketa Irlandatik Euskal Herrira (101-029/007)

Irlandaren eta Euskal Herriaren arteko diferentziak esaten ditu, umorez. Ez zekien asko euskaldunei buruz, etorri zenean. Gatazka politikoaren berri bazuen. Euskara ikastea izan zen bere ekarpena.

126. Lehenengo hilabeteak (101-029/008)

Lehenengo hilabeteetako esperientzia: pentsio batean egon zen Irunen. Matilde zen etxeko jabea, Aiakoa, eta paella eman zion jateko. Ez zeukan luzaro geratzeko asmorik. Bigarren urtean euskaldun gehiago ezagutu zituen. AEBetara joan zen eta berriz bueltan etorri, 25 urterekin.

127. Dakizkien hizkuntzak (101-029/010)

Hitz egiten dituen hizkuntzak. Gaelikoa eskolan ikasi zuen (hemengo A eredu bezala), baina ingelesa du ama hizkuntza. Frantsesa, gaztelania eta euskara ere badakizki. Frantzia eta Belgika bizi izan zen. Alemanez ere badaki pixka bat.

128. Hemen bizi diren atzerritarrak (101-029/011)

Beste atzerritar batzuekin duen harremana. Baditu lagun irlandarrak eta ingelesak. Alemaniako emakume batekin egoten da tarteka, eta hark atzerritarrekin egiten du lana. Toki askotako jendea ezagutzen du.

129. Integrazioari buruz (101-029/012)

Integrazioa erraza gertatu zaio, baina Senegaldik etorrita ez da hain erraza izango beharbada. Integrazioa zer den: Irlandan ere arrotza senti daiteke.

'Koadrila' itxiegia iruditzen zaio, baina jende zintzoa ezagutu du hemen. Herrimina sentitzea ohikoa da.

130. Euskara, integratzeko baliagarria (101-029/013)

Euskara ikastea baliagarria da bertako sentitzeko. Nelson Mandelaren aipu bat esaten du: norberaren hizkuntzan hitz eginda, arimaraino irits zaitezke. Hizkuntzak nortasunari buruz asko esaten du, eta ez du ulertzen batzuen interes falta.

131. Txirula, herrimina uxatzeko (101-029/015)

Herriminarentzat bere erremedioa zein den erakusten du. Txirula jotzen du. Aitonaren soinua jotzen ikasten hasi zen duela hiru urte. Bakarriketak egiten ditu euskaraz, eta orain soinuari buruzko saio bat egiten hasi da gaztelaniaz. Irlandara joatea arnasaldia izaten da. Irlandarrak irekiagoak ei dira euskaldunak baino.

132. Bakarriketak, euskaraz (101-029/016)

Bakarriketak egiten nolatan hasi zen azaltzen du. Kanpotik ikusita, euskara oso zaila dela dio. 29 urterekin argitaratu zuen lehen nobela. Komedia beti gustatu izan zaio eta erronka ipini zion bere buruari: 5 minutuko bakarriketa egitea euskaraz (oso gutxik egiten dute). Gaztetxe batean egin zuen lehenengoa, 45 minutukoa.

133. Bost urtean herriz herri (101-029/017)

Bakarriketetan euskarari eta euskaldunei buruz hitz egiten du. Irlandarra izateak abantailak eta desabantailak ditu umorea egiteko. Bost urte daramatza herriz herri joaten. Komedia gauza serioa dela dio. Jendearekin harremana bilatzen du, publikoarengana iristea.

134. Barre eginaraztea (101-029/019)

Barre eginaraztea ez da hain erraza, erronka da. Bere eskaintza berezia da. Nola hobetu pentsatzen dabil beti.

135. Nolakoa da publiko euskalduna? (101-029/020)

Publikoari buruz hitz egiten du. Aukera bat ematea, hori bakarrik eskatzen du. 34 urterekin hasi zen euskara serio ikasten. Posible da euskaraz ikasi eta ondo pasatzea.

136. Euskararen erabilerari buruz (101-029/021)

Euskararen ezagutza eta erabilera ez datoz bat. Gazteengatik esaten dugu baina erantzukizuna gurea ere bada. Euskara erakargarriagoa egitea da erronka. Euskara azterketa batzuk desegokiak iruditzen zaizkio.

137. Ruper Ordorika zalea (101-029/022)

Musika asko gustatzen zaio, Ruper Ordorika eta Mikel Laboa adibidez, nahiz eta ez ondo ulertu. Kultura sustatu behar dela dio. DSS2016ri buruz hitz egiten du.

138. Hiztegia ingelesez (101-029/024)

Oinarrizko hitz batzuk ingelesez.

139. Gustuko hitza: "conforting" (101-029/025)

Bere gustuko hitz bat, ingelesez: "conforting", eroso.

140. Abesti bat ingelesez (101-029/027)

James Taylorren abesti bat jotzen du txirularekin eta kantatu egiten du ondoren.

141. Abestiaren esanahia (101-029/029)

Abestiaren esanahia azaltzen du.

142. Egiptokoa da Sara (101-038/002)

Aurkezpena, gaztelaniaz eta arabieraz. Egiptokoa da, Alejandrian bizi izan da eta lau urte daramatza Donostian bizitzen.

143. Arabiera, ama hizkuntza (101-038/004)

Arabiera da bere ama hizkuntza. Egiptoko arabierari buruz hitz egiten du. Arabiera klasikoa erabiltzen dute beste herrialde batzuetako jendearekin, elkarren artean ulertzeko.

144. Egiptoko hizkuntzak (101-038/005)

Egipton hitz egiten den beste hizkuntza bat aipatzen du, Nubiakoa, arabieraren oso desberdina dena.

145. Senarraren lanarengatik etorri zen (101-038/006)

Sararen senarra Euskal Herrira etorri zen lanera, Donostiara, eta ezkondu zirenean, bera ere bai. Alejandriakoak dira biak, eta familiakoak.

146. Lehen egunetan ondo, baina gero... (101-038/008)

Lehen egunak onak izan zirela dio, dena berria zelako, baina gero gogorra egin zitzaion.

147. Lehengo bizimodua faltan (101-038/009)

Familia ematen zuen faltan, eta lagunak. Lekuak ere bai, eta lana.

148. Eguerdian dendak ixteari buruz (101-038/011)

Egiptoko eta hemengo bizimoduak alderatzen ditu. Eguerdian dendak ixtea ez da ohikoa Egipton. Bazkaldu ere nahi duenean egiten dute han, ez dago bazkalordurik.

149. Euskaldunak egiptoarrak baino hotzagoak, hasieran (101-038/012)

Egipton kalean jendearekin hitz egitea gustatzen zaie, baita ezezagunekin ere. Hemen itxiagoak ei gara, hasieran.

150. Lagun egipziarrik ez hemen (101-038/013)

Ez du lagun egipziarrik hemen, une honetan.

151. Norekin arabieraz? (101-038/014)

Arabieraz hitz egiten du senarrarekin, eta beste bikote batekin ere bai (bietako bat egipziarra da).

152. Harremana euskaldunekin (101-038/015)

Euskaldunekin duen harreman gero eta hobe da. Ikastaroetan bertako jende asko ezagutu du, eta familia euskaldun batekin oso gertuko harremana dute.

153. Otoitz egiteko mezkita (101-038/016)

Musulmana da, eta Donostiako erdigunean mezkitarik ez dagoela dio. Gainera, marokoarrak izaten dira gehienak, eta ez du haiek otoitzerako darabilten arabiera oso ondo ulertzen.

154. Beloari edo buruko zapiari buruz (101-038/018)

Integratzeko arazorik izan duen galdetuta, beloa edo buruko zapia aipatu du. Batzuek gorrotoz begiratzen diote, uste dutelako zapia eramatera derrigortu dutela, eta ez da egia.

155. Pintxoak gustatzen zaizkio (101-038/019)

Zer gustatzen zaion Donostiatik: natura, jendea, pintxoak... Euria da gutxien gustatzen zaiona.

156. Tortilla patata, asteazkenero (101-038/020)

Egipton familiak gehiago elkartzen dira hemen baino, baina beraiek hemen ere familia euskaldun batekin asteazkenero elkartzen dira, patata tortilla jateko.

157. Hitz egiten dituen hizkuntzak (101-038/022)

Gaztelania, arabiera eta ingelesa hitz egiten ditu, eta euskara ere ikasi nahiko luke.

158. EPAn eta hizkuntza eskolan ikasi du gaztelania (101-038/023)

Gaztelania ikasteko prozesuaz hitz egiten du. EPAn hasi zen, eta ondoren Donostiako Hizkuntza Eskola Ofizialean eman zuen izena.

159. Gaztelania ikastea erraza (101-038/024)

Gaztelania ikastea ez zaio zaila gertatu, ingelesa bazekielako eta frantsesa ere bai pixka bat.

160. Zergatik nahi duen euskara ikastea (101-038/026)

Euskarari buruz dakiena: zaila dela esan diote, baina ez da ikasten sailtu. Umea negarrez dauka kanpoan. Zergatik ikasi nahi duen.

161. Erronka: lana aurkitzea (101-038/028)

Neska musulmanentzat lana aurkitzea erronka bat dela dio.

162. Egipton izan zituen lanak (101-038/029)

Egipton izan zituen lanak aipatzen ditu: exportazio-inportazio arloan eta banketxe batean.

163. Beloa eramatea, lana aurkitzeko oztopo (101-038/030)

Lana aurkitzeko, beloa edo buruko zapia eramatea oztopo bat da hemen: ez ei dituzte kontratatzen. Hala ere, publikoaren aurrean lana egitea ez da bere asmoa, oso zaila ikusten duelako, baina bai bulego batean.

164. Arrazakeria, beloa dela eta (101-038/031)

Arrazakeria. Birritan gertatu zaio emakumeak gerturatzea, esanez hemen ezin duela buruko zapia erabili.

165. Jatorriak baldintzatuta (101-038/032)

Jatorriaren arabera, etorkinak ezberdin hartzea mundu osoan gertatzen dela dio.

166. Alabetako bat, Lorea (101-038/033)

Alabetako bati Lorea jarri diote izena. Ez da erraza Egipton ahozkatzea, baina gustatu egiten zaie.

167. Oinarrizko hitz batzuk Egiptoko arabieraz (101-038/035)

Hiztegia. Oinarrizko hitz batzuk Egiptoko arabieraz.

168. Oinarrizko hitz batzuk Egiptoko arabieraz II (101-038/037)

Hiztegia. Oinarrizko hitzekin jarraitzen du.

169. Gustuko hitza: "Eskerrik asko" arabieraz (101-038/039)

'Shukran' hitza da arabieraz gehien gustatzen zaiona, eskerrik asko.

170. Hitz batzuk euskaraz (101-038/040)

Hitz batzuk esaten ditu euskaraz. Ume abestietako hitz batzuk ere badakizki, alabaren bitartez ikasiak.

171. Ume abestia bat arabieraz (101-038/042)

Ume abesti bat abesten du Egiptoko arabieraz.

172. Estoniakoa da (101-039/001)

Aurkezpena. Estoniakoa da, eta bi urte daramatza Euskal Herrian. Gustatzen zaio hemen bizitzea: hondartza, jendea, janaria...

173. Estonierari buruz (101-039/003)

Estoniera ez da ikasteko erraza, ez baitator latinetik. Berak sei hizkuntza hitz egiten ditu, eta estoniera da guztietan desberdinena. Finlandieraren familiakoa da.

174. Estoniera eta finlandiera (101-039/005)

Finlandieraz eta estonieraz "kaixo" hitza antzekoak dira, baina desberdintasun asko dituzte.

175. Alemanian ezagutu zuen mutil-lagun euskalduna (101-039/007)

Bere mutil-laguna eta biek Alemanian ezagutu zuten elkar, Municheko October Festen, eta mutila hemengoa da. Horregatik etorri da Donostiara bizitzera.

176. Hasiera ez zitzaion gogorra egin (101-039/009)

Lehen hilabeteetako esperientzia. Sorpresa izan zen bi hizkuntza izatea. Ez zen zaila izan, aurretik ere beste toki batzuetan bizi izan delako.

177. Ogi beltza faltan (101-039/010)

Estoniatik ogia igartzen du faltan: ogi beltza. Hemengo giroarekin gustura dago. Estoniera ez du faltan botatzen.

178. Nongo jendea ezagutzen duen (101-039/012)

Nongo jendea ezagutzen duen esaten du: Alemania, Kanada, Australia... Ingelesez eta alemanez hitz egiten du haiekin.

179. Ingelesa, gaztelania eta euskara (101-039/014)

Bere lagun atzerritarrei errazagoa egiten zaie ingelesez hitz egitea gaztelaniaz baino. Berak gaztelania eta euskara ikasi nahi ditu. Hitz batzuk euskaraz.

180. Estonian hitz egiten diren hizkuntzak (101-039/015)

Estonian, estonieraz aparte errusiera ere hitz egiten da. Ingelesa ere ikasten dute. Turismo asko dute. Eskolan hiru hizkuntza ikasten dituzte.

181. Gaztelania ikasteko prozesua (101-039/016)

Gaztelania ikasteko prozesua. Ez da erraza hitz egitea, baina ulertzea bai; errusiera baino errazagoa da ikasteko. Hizkuntza eskolan ibili da, eta orain irakasle partikularra dauka. Telebista eta liburuak ere badarabiltza, ikasteko.

182. Donostiatik gustatzen zaiona (101-039/018)

Donostiatik hondartza, jendea, natura, janaria... gustatzen zaizkio. Ez dago gustatzen ez zaion ezer... hemengo hizkuntzak ez ulertzea ez zaio gustatzen, baina horrek esan nahi du ikasi beharra daukala.

183. Integrazioa erraza izaten ari da (101-039/020)

Integrazioa oso erraza izan da berarentzat. Bikotearen familiak asko laguntzen dio, eta toki askotara joaten dira elkarrekin. Iaz euskara ikasten egon zen.

184. Euskara ikasteko modua (101-039/022)

Lasarteko AEK euskaltegian egon zen euskara ikasten. Alemana-euskara hiztegia ere badauka. Estoniera ere desberdina da, eta badauzka antzekotasunak euskararekin: deklinabidea dute biek. Gaztelania ondo ikasitakoan hasiko da euskararekin.

185. Donostian, hizkuntza asko (101-039/023)

Donostian hizkuntza asko hitz egiten direla uste du. Errusiera, ukrainera, portugesa... asko entzuten ditu. 50 bat? Afrikar asko dagoela kontuan iznada, beharbada gehiago.

186. Alemaneko irakaslea da (101-039/024)

Alemaneko irakaslea da, umeekin. Familia batean eta Zarauzko akademia batean egiten du lana. Eta Donostiako hizkuntza eskolara ere joaten da, astean lautan.

187. Arrazakeriarik ez du somatu (101-039/025)

Ez du arrazakeriarik ikusi hemen.

188. Oinarrizko hitz batzuk estonieraz (101-039/027)

Hiztegia. Oinarrizko hitz batzuk estonieraz.

189. Gustuko hitza: "Topa" estonieraz (101-039/029)

Hitz gustukoa, barregarria delako hemengoentzat: "topa" estonieraz.

190. Hitz batzuk euskaraz (101-039/031)

Hitz batzuk euskaraz.

191. Abesti bat estonieraz (101-039/033)

Abesti tradizional bat abesten du estonieraz, baserriko neskata bati buruzkoa.

192. Telebista gidoilari korearra (101-041/002)

Telebista gidoilaria da, korearra, eta ia sei urte daramatza Amaran bizitzen, Donostian.

193. Koreera, Koreako hizkuntza (101-041/004)

Koreera Hego eta Ipar Korean hitz egiten da, eta inmigrazioaren eraginez, baita Txinako probintzia batzuetan eta Hego Amerikan ere.

194. Koreera eta euskara, jatorri berekoak? (101-041/007)

Koreera ural hizkuntzetako bat da, eta euskarari buruz ere gauza bera entzun du. Antzekotasun batzuk aipatzen ditu.

195. Nolatan Koreatik Donostiara? (101-041/009)

Koreatik lanera, Santiago bidea egitera eta gaztelania ikastera joan zen Espainiara. Donostiara turismoa egitera etorria zen batean, bere senarra ezagutu zuen, eta orain hemen bizi da.

196. Hasiera gogorra (101-041/011)

Hasiera gogorra egin zitzaion, gaztelaniaz zertxobait bazekien arren. Euskarazko hitzak oso luzeak iruditzen zitzaizkion.

197. Seul eta Donostia konparatzen (101-041/013)

Seul eta Donostia alderatzen ditu. Seul hiria 24 orduz dago piztuta, eta posible da edozein ordutan jatea, erostea... Donostian ez. Hemen gurasoak seme-alabekin asko daude eta asko jolasten dute kalean; Seulen ez.

198. Donostia ez oso irekita mundura (101-041/015)

Donostia gustatzen zaio, ondarea zaintzen duelako, baina ez du oso irekia ikusten kanpoko kulturei begira.

199. Nazioarteko lankidetzak bideratu nahian (101-041/016)

Gidoilaria da, eta bertako telebista eta Koreakoa harremanetan jarri nahi zituen, nazioarteko lankidetzarako. Baina ez du interesik ikusi.

200. Asiarren jatorriak bereiztea kostatzen zaigu euskaldunoi (101-041/018)

Aurreiritziak baino, ikusten duena da zaila dela guretzat Asiako herrialdeetako pertsonen jatorria bereiztea. Hasieran ez zitzaion gustatzen, baina orain ulertzen du.

201. Lagunak egitea kosta (101-041/020)

Integrazioa. Senarrarengatik etorri da, eta hasieran haren familia eta lagunak bakarrik ezagutzen zuen. Jendea ezagutzea etalagun onak egitea kostatu zitzaion. "Koadrila" hesi bat dela iruditzen zaio.

202. Gidoigile lanetan jarraitzeko zaila (101-041/021)

Ezin izan du gidoigile lanetan jarraitu hemen. Korean ikasitakoak ez dio balio hemen. Hala ere, egiten du lan pixka bat Koreatik datozenekin.

203. Inguruan bizi diren korearrak (101-041/022)

Duela bost urte korear bakarar zela uste zuen, baina gero emakume korear bat ezagutu zuen, eta hark zazpi korear aurkeztu zizkion. Horietako hiru Donostian bizi dira. Urte berri korearra ospatzen dute elkarrekin.

204. Urte berri korearra (101-041/023)

Urte berria otsailean ospatzen dute normalean, egutegi txinatarrean bezala. Ospakizuna azaltzen du. Umeek ere jolas tradizionalak ikasten dituzte.

205. Fermentazioaren erabilera Koreako gastronomian (101-041/025)

Koreako gastronomiaz hitz egiten du: fermentazioa asko erabiltzen dute. Txinan bezala, arroza asko darabilte, baina haiek baino olio gutxiago.

206. Koreako bizimodua faltan (101-041/026)

Koreatik faltan ematen duena: telebistako lana. Hamabost urtean egin zuen lana horretan, eta estresatuta ibiltzen zen, baina gustura. Janaria baino gehiago hango bizimodua ematen du faltan.

207. Korean, ingelesa oso garrantzitsua (101-041/027)

Koreera da Koreako hizkuntza ofizial bakarra, baina ingeleseko eta beste hizkuntza batzuetako hitz asko erabiltzen dituzte. Ingelesak garrantzia handia dauka.

208. Hitz egiten dituen hizkuntzak (101-041/028)

Hitz egiten dituen hizkuntzak aipatzen ditu.

209. Gaztelania ikasteko prozesua (101-041/030)

Gaztelania ikastea asko kosta zitzaion, ingelesa ikasi zuelako aurretik. Hitzen ordena ere desberdina da.

210. Euskara, misterioitsua eta interesgarria (101-041/032)

Euskara oso interesgarria iruditzen zaio, misterioitsua. Koreerarekin dituen antzekotasunak direla eta, baliteke gaztelania baino errazagoa gertatzea berari. Japoniaren menpe egon zirenean, etxean ikasten zuten koreera (euskararekin gertatu zen bezala).

211. Donostian, 50 bat hizkuntza? (101-041/033)

Donostian 50 hizkuntza baino gehiago hitz egingo direla uste du.

212. Gaztelania ikasteko erraztasuna dute batzuek (101-041/035)

Beste herrialde batzuetako jendea gaztelaniako ikastaroetan ezagutu du. Batzuek, poloniarrek esaterako, erraztasun handia dute hizkuntzak ikasteko. Berak bost urtean ikasi duena bi hilabeteetan ikasten dute batzuek.

213. Korean lan eta lan, pentsatu gabe (101-041/036)

Euskal Herritik zer gustatzen zaion galdetuta, presarik gabe bizitzea erantzun du. Zer nahi dugun eta zer gustatzen zaigun pentsatzen ei dugu. Korean, berriz, beti lanean dabilta, pentsatu gabe eta aisialdi gabe.

214. Ikasteko eta lanerako baimenak (101-041/038)

Koreatik turista moduan etortzea erraza da, 90 egunerako. Baina bertan ikasteko edo lan egiteko bisatua behar da. Ikasteko paperak lortzea ez da hain zaila, baina lanerako baimena lortzea askoz zailagoa da.

215. Oinarrizko hitz batzuk koreeraz (101-041/040)

Hiztegia. Oinarrizko hitz batzuk koreeraz.

216. "Uri ama": gure ama (101-041/042)

"Uri" hitzak gu esan nahi du. Beti plurala erabiltzen dute: 'gure ama' "uri ama" da koreeraz.

217. Hitz batzuk euskaraz (101-041/044)

Euskaraz hitz batzuk esaten ditu.

218. Abesti bat koreeraz (101-041/046)

Kanta tradizional bat kantatzen du koreeraz, mendira doazenean kantatzen dutena.

219. Hamar urte zituela etorri zen Armeniatik (101-042/002)

Vahek bere burua aurkezten du: Armenian jaio zen, eta hamar urte zituela etorri zen Donostiara. Ingeniaritza informatikari ikasketak egiten ari da.

220. Armenierak eta euskarak hitz berdina ugari (101-042/004)

Armeniar hizkuntza euskararekin alderatzen da askotan, bi hizkuntzetan hitz asko berdinak dira gauza berdinetarako: 50 hitzetan adibidez, kointzidentziak daude.

221. Armeniera gehiago hitz egiten da diasporan (101-042/005)

Armeniera gutxi gorabehera hamar milioi hitz egiten dute; hala ere, Armeniak hiru milioi biztanle ditu; diasporan bizi dira armeniar gehienak eta hizkuntza gorde dute.

222. Errusiera ere hitz egiten da bertan (101-042/006)

Armenieraz gain, errusiera hitz egiten da Armenian, Sobietar Batasunaren parte izan baitzen. Ingelesa ere nahikotxo erabiltzen da bertan.

223. Gaur egun ez da hainbeste ikasten errusiera (101-042/007)

Gaur egun gazteek ez dute hainbeste ikasten errusiera, eta dakitena gaizki hitz egiten dute.

224. Etorkizun hobeago baten bila (101-042/008)

Bere familia Euskal Herrira aukera hobeagoen bila etorri zen; gainera, hizkuntza antzekoa zela iruditzen zitzaenez, tokiren bat aukeratzekotan, haxe iruditu zitzaion ona.

225. Erevango unibertsitatean, euskal kultura ikasten (101-042/009)

Bere gurasoek Euskal Herriaren ezagutza nola izan zuten bada? Euren helmuga Espainia zen, baina ondo begiratu zuten lehenik zer egoera zeuden bertan, eta antzekotasunak ikusirik Euskal Herria aukeratu zuten. Gaur egun informazio gehiago dago Armenian, eta Erevaneko unibertsitatean euskal kultura eta hizkuntzaren inguruko ikasketak badira.

226. Aita eraikuntzan hasi zen lanean (101-042/010)

Bisatua lortzea zaila izan zuten gurasoek hona etortzeko; behin Euskal Herrian, eraikuntzan lanean hasi zen aita, eta, langile ona zenez, horretan jarraitu zuen.

227. Gurasoak bi urte lehenago etorri ziren (101-042/011)

Etorri zirenean ea pentsatu bezala zen galdetzean, Vahek kontatu digu ez zitzaizela hori inporta. Gurasoak bera eta anaia baino bi urte lehenago etorri ziren eta haurrak aitona-amonekin geratu ziren Armenian; beraz, beraiek nahi zutena gurasoekin egotea zen, eta ez zitzaizela inporta non. Hemen lagunak egitea erraza egin zitzaizela, eta urteak pasa ahala, sustraiak bota dituztela sentitzen du. Gurasoei egoera zailagoa egingo zitzaizela pentsatzen du.

228. Donostia hiri handia iruditu zitzaion (101-042/012)

Lehen hilabeteetan ikusi zituen ezberdintasunak ez zitzaizkion oso handiak iruditu; eskolan gaztelania azkar ikasi zuen laguntza klaseekin. Hori bai, bera herri batetik zetorrenez, Donostia oso hiri handia iruditu zitzaion.

229. Euskara ikasteko prozesua, eskolan (101-042/013)

San Jose ikastetxean urtebete egin zuen, eta han gaztelania baka ikasi zuen. Gero, La Asunción ikastetxean Mari Paz irakasleak ahalegin handia egin zuen euskara irakasteko.

230. Dezente erabiltzen du euskara gaur egun (101-042/014)

Euskara dezente erabiltzen du euskara. Bere amak gozoki denda dauka Antigua, eta bezero askok euskaraz egiten diote. Unibertsitatean ere badu euskaraz norekin hitz egin.

231. Euskara, integrazio hizkuntza (101-042/015)

Euskara hobeto jakitea nahiko luke, gaztelaniaz bezain ongi. Integratzeko balio duela garbi dauka, eta saiatzen da praktikatzeko.

232. Armeniarren elkarte (101-042/017)

Elkarte bat daukate, ehundik gora armeniar biltzen dituen Gipuzkoan. Harreman du askorekin, eta batekin euskaraz ere hitz egiten du batzuetan, praktikatzeko.

233. Armeniera ikasteari buruz (101-042/018)

Ez du ezagutzen armeniera ikasten dabilen euskaldunik.

234. Lagun atzerritarrak, Ukraina eta Errusiakoak (101-042/019)

Lagun euskaldunez eta armeniarrez gainera, Ukrainako eta Errusiako lagunak ere baditu hemen. Errusieraz hitz egiten du haiekin.

235. Sei hizkuntza hitz egiten ditu (101-042/020)

Armeniera, errusiera, gaztelaniaz, euskara, ingelesa eta ukrainera hitz egiten ditu; ukrainera okerrago besteak baino.

236. 10-15 hizkuntza Donostian? (101-042/022)

Donostian zenbat hizkuntza hitz egingo dira? 10-15 izango zirela ustez zuen, baina jadanik 20 elkarriketa egin direla entzunda, ez daki zer esan.

237. Abrikota faltan Armeniatik (101-042/023)

Armeniatik fruta ematen du faltan: abrikota. Armeniako banderako koloreetako bat laranja hori da, abrikotarena.

238. Armeniako lagunak ematen ditu faltan (101-042/024)

Armeniatik lagunak ematen ditu faltan. Familia osoa hemen dauka.

239. Gustura bizi da hemen (101-042/025)

Politika da hemen gustatzen ez zaiona. Bestela, oso gustura dago.

240. Integratzeko arazorik ez (101-042/026)

Ez du integratzeko arazorik izan, oso umetan etorri zelako.

241. Lan on izatea helburu (101-042/028)

Bere ametsa umetatik: lan on bat aurkitzea, bere aitak lanik egin behar ez egiteko.

242. Oinarrizko hitz batzuk armenieraz (101-042/030)

Hiztegia. Oinarrizko hitz batzuk armenieraz.

243. Gustuko hitza armenieraz (101-042/031)

Bere gustuko hitza armenieraz.

244. Abesti bat armenieraz (101-042/033)

Armenieraz dakizkien abestiak ia guztiak aberriarekin lotuta daude. Turkiarren inbasioari buruzkoa da.

245. Hungariarra Donostian (101-044/002)

Edina Hungariarra da eta Donostian bizi da.

246. Hungaiera: alfabetoan 44 letra (101-044/004)

Ez dago hizkuntzarik hungarieraren antzekoa denik; ez dago generorik, eta askok diote ikasteko zaila dela. Alfabetoan 44 letra daude; letra asko bi dira elkarrekin, hementgo tx bezala.

247. Ahizparekin eta gurasoekin hungarieraz I (101-044/005)

Gaur egun hungariera gurasoekin eta ahizparekin hitz egiten du; haiek Hungarian bizi dira.

248. Ahizparekin ta gurasoekin hungarieraz II (101-044/007)

Hungariera zeinekin hitz egiten duen, hungarieraz azaldua.

249. Hamar urte Donostian, bikotearekin (101-044/008)

Mutila hemengo duela etorri zen Donostiara bizitzera, duela hamar urte (elkarriketa garaian); bertara iritsi eta Hizkuntza Eskola Ofizialean gaztelania ikasten hasi zen, ez baitzekien tutik ere. Bikotearen familiak ingelesez egiten duenez, lehen hiru urteetan hala komunikatzen ziren.

250. Bazkari familiarretan deus ulertu ez (101-044/010)

Lehen hilabeteak ondo, baina familia bazkariak zituztenean eta, agian bakarrik bik hitz egiten zuten ingelesez, eta taldean hitz egiten zutenean ez zuen deus ere ulertzen.

251. Hizkuntza eskolan jende asko ezagutu (101-044/012)

Bikotearen familiarekin eta hizkuntza eskolako mundu guztiko jendearekin du kontaktua.

252. Hizkuntza eskolako gelakideen jatorria (101-044/013)

Hizkuntza Eskolako gelakideen nazionalitateak aipatzen ditu.

253. Beste hungariar batzuk, Donostian (101-044/015)

Liburu denda batean egiten du lan eta, behin, bezero batek esan zion bere koinatua hungariarra zela. Beste behin dendara gizon bat sartu zen, hungarieraz hitz egiten. Beste neska hungariar bat ere ezagutzen du hemen.

254. Helduek badakite errusiera Hungarian (101-044/016)

Hungariako hizkuntza ofiziala hungariera da; ingelesa ikasten da gaur egun, zaharrek ordea, errusiera badakite, izan ere, herrialde komunista izan zenez, beharrezkoa zuten ikastea.

255. Hiru hizkuntza dakizki (101-044/017)

Hungariera, ingelesa eta gaztelania hitz egiten ditu.

256. Euskararen inguruan gutxi du esateko (101-044/018)

Euskaraz hitz batzuk dakizki.

257. Gutxienez 50 hizkuntza Donostian (101-044/019)

Ezin du zenbaki zehatz bat esan Donostian dauden hizkuntza kopuruari buruz, asko daudelako, bere gelakideetatik hasita, zeintzuk mundu guztitik etorritakoak diren. Gutxienez 50.

258. Ketutako janaria faltan (101-044/020)

Hungariatik familia du faltan, baita zopak eta ketutako janaria ere.

259. Kalean bizitza soziala egitea atsegin du (101-044/021)

Hondartza eta itsasoa ditu Donostiatik gustuko. Eta kaleko bizitza, jendea kalean bizi dela.

260. Elurra du faltan (101-044/022)

Bere hizkuntzan bezain ondo ezin komunikatu ahal izatea eta euria ez ditu gustuko, Hungaria herrialde oso lehorra baita. Elurra ere faltan ematen du.

261. Hungariatik Donostiara (101-044/024)

Hungaria eta Donostiatik aparte ez da beste inon bizi izan.

262. Bertakoekin erlazio gehiegi ez (101-044/026)

Bertako jendearekin ez du harreman handirik. Batez ere bera bezalako etorkinekin du harremana; ezagutzen dituen euskaldunak, adibidez bere irakasleak dira, baina ez dute gertuko erlazorik.

263. Familiaren laguntzarekin errazagoa da integrazioa (101-044/027)

Integrazio arazorik ez du izan, bikotekidearen familia oso jatorra delako.

264. Ez du uste euskaldunok hotzak garenik (101-044/028)

Ez du uste euskaldunok hotzak garenik, hungariarrek alderatuta adibidez; han ez da kaleko bizitza egiten.

265. Kaldereroak Errumaniakoak, ez Hungariakoak (101-044/029)

Kaldereroen kantua Hungarian ez da ezagutzen: lehen aldiz hemen entzun zuen. Hungariatik datozen kaldereroak, hartzarekin... hura ez dela horrela. Pentsatzen du, Transilbaniako (Errumania) jendea izango zela, lehen Hungaria baitzen.

266. Oinarrizko hitzak hungarieraz I (zuka) (101-044/031)

Hiztegia: oinarrizko 20 hitz hungarieraz. "Arratsalde on" ez dagohungarieraz.

267. Oinarrizko hitzak hungarieraz II (zuka) (101-044/033)

Hiztegiaren jarraipena. Oinarrizko hitz batzuk hungarieraz.

268. "Osteguna" hungarieraz, bere gustuko hitza (101-044/034)

Gustuko hitza "osteguna" du hungarieraz. Oso gustuko du, hemen ezagunak ez diren letrak dituelako.

269. Berorika hitz egiten dute normalean hungarieraz (101-044/036)

Itzulitako hitzak zuka izan dira, eta normalean hungarieraz berorika egiten dute, eta nahiko errespetu falta da ez bada hala egiten.

270. Oinarrizko hitzak hungarieraz III (zuka eta berorika) (101-044/038)

Hiztegia: oinarrizko hitzak zuka eta berorika esaten ditu, ezberdintasunak ikus daitezen.

271. Maitasun olerkia, hungarieraz (101-044/040)

Maitasunaren eta denboraren inguruko olerki bat. Egilea lan egiten zuen editorialean ezagutu zuen: nahiko famatua da Hungarian.

272. Bikoteari dendan laguntzen dio (101-044/042)

Ofizialki langabetua da, baina bikoteari dendan laguntzen dio.

273. Duela 8 urtetik Donostian bizitzen (101-045/002)

Marlijn Herbeheretako Amersfoort herrikoa da. Duela 8 urte etorri zen New Yorketik Donostiara bizitzera, bere senarraren lana zela eta.

274. Nederlanderari buruzko datu batzuk (101-045/003)

Nederlandera ingelesaren eta alemanaren antza duen hizkuntza germanikoa da. Herbeheretan lurralde gehienez erabiltzen da, nahiz eta iparraldean frisia ere erabiltzen duten.

275. Seme-alabekin nederlanderaz (101-045/005)

Bere seme-alabekin erabiltzen du nederlandera, senarrarekin ingelesa. Donostian ez du ia batere holandarrik ezagutzen.

276. Estatu Batuetatik Donostiara (101-045/006)

Ameriketako Estatu Batuetatik Europara bueltatu nahi zuen Marlijnek. Bere senarrak Donostian lana bilatu zuen, eta Donostiara etorri ziren.

277. Hasiera zaila Euskal Herrian (101-045/007)

Hasiera zaila izan zen Euskal Herrian. Gaztelania ikasten hasi zen, euskara zaila iruditu zitzaiolako. Haurdun zegoen Marlijn. Bakarrik sentitzen zen, gogorra egin zitzaion.

278. Donostia hiri txikia, New Yorkekin alderatuta (101-045/008)

8 urte daramatza Donostian bizitzen. New Yorkekin alderatuz, hiri txikiagoa izanik, eskaintza gutxiago daudela azaltzen du Marlijnek. Identitate propioa duen hiria dela dio Donostia.

279. Harremana bertakoekin I (101-045/009)

Ez du harreman handirik bertako jendearekin.

280. Harremana bertakoekin II (nederlanderaz) (101-045/011)

Ez du harreman handirik bertako jendearekin (nederlanderaz kontatzen du).

281. Klaseak ematen dizkie hurrei (101-045/013)

Hurrei klaseak ematen dizkie, era horretan harremantzen da bertakoekin.

282. Herbeheretan eta Donostian desberdinak (101-045/014)

Herbeheretan jendea Euskal Herrian baino direktoagoa dela dio. Atzerritar izateagatik Donostian zailagoa da adiskideak egitea, Marlijnen ustez.

283. Hizkuntza eta ordutegia desberdinak Herbeheretan eta Euskal Herrian (101-045/016)

Nederlandera hitz egitearen falta igartzen du. Herbeheretako ordutegia eta Euskal Herrikoa ez dira berdinak, ohiturak aldatzen dira. Jatorrizko lurraldean, jendearekin kontaktu gehiago duela nabaritzen du.

284. Donostian oso ondo jaten da (101-045/018)

Etiket kanpo jatorduak egitea gustatzen zaio Euskal Herrian, eroso dela dio. Pintxoak asko gustatzen zaizkio.

285. Euskal Herria polita da (101-045/019)

Herbeheretako herriak bai, baina paisaia ez du faltan ematen. Donostiako paisaia polita dela dio.

286. "Coffee shop"-ak baino gehiago Amsterdamen (101-045/020)

"Coffee shop" asko daude Amsterdamen, turistak erakartzen dituzte. Marlijn ez da "Coffee shop" zalea, hori baino gauza interesgarriagoak daudela dio Amsterdamen.

287. Kafetegi gutxiegi lehen, Donostian (101-045/021)

Euskal Herrira etorri zenean, ez zeuden kafetegi asko. Orain, gehiago daude. Asko gustatzen zaio Marlijni.

288. Jatordu desberdinak Herbeheretan eta Euskal Herrian (101-045/022)

Euskal Herrian Herbeheretan baino garrantzia gehiago ematen zaie jatorduei.

289. Gaztelania ikasten (101-045/024)

Zaila izan zen gaztelania ikastea. Bere senarrarekin ingelesez hitz egiten zuen eta lana ere ingelesez egiten du.

290. Gaztelania ikasi zuen (101-045/025)

Lakuntza akademiara joan zen gaztelania ikastera. Euskara ikasten ez da saiatu ere egin, hitz batzuk soilik ikasi ditu. Bertako hizkuntza ikastea baino, berak dakiena ematea aberasgarriagoa dela dio Marlijnek. Seme-alabak euskara ikasten ari dira.

291. Ingelesez egiten du lan Donostian (101-045/027)

Bere lana hurrekin sormenezko tailerrak egitea da, ingelesez. Etxean, berriz, ingelesez hitz egiten du bere senarrarekin eta nederlandera bere seme-alabekin.

292. Oinarrizko hitzak nederlandera (101-045/029)

Nederlandera oinarrizko hitz batzuk esaten ditu Marlijnek.

293. Gustuko hitza nederlandera (101-045/031)

Bere gustuko hitza esaten du nederlandera.

294. Euskarazko hitz batzuk (101-045/032)

Euskaraz dakizkien hitzak esaten ditu: agur, kaixo, kalea...

295. Poema bat nederlanderaz (101-045/034)

Nederlanderaz poema bat errezipiatzen du Marlijnek.

296. Yakartakoa da Alia (101-046/002)

Aliak lau urte daramatza Donostian, bere senarra bertakoa baita; Yakartakoa da bera. bi alaba txiki dituzte. Ia hogeitamalau urte ditu (elkarriketa garaian).

297. Indonesiera, denen artean ulertzeko (101-046/003)

Bere herrialdean indonesiera hitz egiten da; badaude beste dialekto eta hizkuntza dezente ere, baina elkarren artean ulertzeko hizkuntza indonesiera da.

298. Indonesiar gehienek dakite indonesiera I (101-046/005)

Ia irlatar guziek hitz egiten dute indonesiera, baina agian egongo da herri apartaturen batean ez dakienik, beste hizkuntzaren bat egiten duenik, baina jeneralean denek hitz egiten dute.

299. Indonesiar gehienek dakite indonesiera II (101-046/007)

Aurretik gaztelaniaz esan duen bera esaten du, indonesieraz.

300. Alabei indonesieraz (101-046/008)

Indonesieraz bere alabei egiten die, baina, nola hizkuntza asko duten inguruan, batzuetan arraro begiratzen diote. Bere amarekin egiten du indonesieraz baita ere, eta amonak ilobei hitz egiten dienean ere arraro egiten zaie; horregatik, amonarekin hitz egin ahal izateko, indonesieraz egiten die.

301. Abu-dabitik Donostiara (101-046/010)

Senarra eta biak Abu-dabin bizitzen saiatu ziren lehenago, bertan baitzegoen lanean, baina familia edukitzeko eta lanerako hobia zelako, senarraren sorterrira itzuli ziren, hau da, Donostiara.

302. Hiri eroso da Donostia (101-046/012)

Donostia oso eroso eta polita iruditzen zaio, hiri guztian zehar ibili daitekeelako: umeei bizitzeko da batez ere ona.

303. Senarrarekin ingelesez (101-046/014)

Hasieran, etorri zenean, ez zuen ezer ulertzen, gaztelaniaz ez baitzekien hitz egiten. Ingelesez moldatzen zen, eta senarrarekin ingelesez egiten zuen.

304. Lagunekin gaztelania praktikatzen I (101-046/016)

Hizkuntza akademia batean ikasteaz gain, senarraren familiarekin eta lagunekin ere praktikatzen du gaztelania.

305. Lagunekin gaztelania praktikatzen II (101-046/018)

Gaztelaniaren ikasketa prozesua, indonesieraz. Lacunza eta Hizkuntza Eskola Ofizialean egin zituen ikasketak.

306. Hizkuntza eskolako klaseak dibertigarriak dira (101-046/020)

Herrialde ezberdinetako jende asko ezagutu du Hizkuntza Eskola Ofizialean, eta oso dibertigarriak egiten zaizkio klaseak; kalera ere ateratzen dira elkarrekin praktikatzeko, baina askotan ingelesez hitz egiten bukatzen dute.

307. Beste indonesiar batzuk, Euskal Herrian (101-046/022)

Indonesiako lau neska ezagutzen ditu Euskal Herrian: Tolosa eta Irunen.

308. Lagunak egitea pixka bat zaila (101-046/024)

Egin dituen harremanak batez ere ikaskideekin izan dira, baina zaila da baita ere, denak kanpotarrak izanik askok gero alde egiten baitute; beraz, harreman gehien senarraren lagunekin eta familiarekin eta Indonesiako beste neskekin dauka.

309. Alabengatik daki "Sorgina Pirulina" kantua (101-046/026)

Euskarari buruz dakiena alabei esker da: hitz batzuk eta "Sorgina Pirulina" kantua.

310. Hiru hizkuntza hitz egiten ditu (101-046/027)

Hiru hizkuntza hitz egiten ditu: indonesiera, ingelesa eta gaztelania.

311. Gero eta asiar gehiago Donostian (101-046/028)

Hizkuntza asko daude Donostian: Europa, Amerika, Asiako jendea...Hasieran ez zitzaion iruditzen hainbeste kanpotar zegoenik, baina denbora pasa ahala, ikusi du baietz. Iruditzen zaio gero eta asiar gehiago etortzen dela bertara, gainera, nola bera asiarra den, gehiago fijatzen da horretan.

312. Janaria eta familia ditu faltan (101-046/029)

Janaria eta familia igartzen ditu faltan bere herrialdetik. Yakarta oso zaratatsua eta kutsadura handikoa da; hori, beraz, ez du faltan ematen.

313. Kontxako ilunabarrak gustuko (101-046/030)

Donostiatik gustatzen zaiona: pintxoak, mostoa, "Mejillonera" taberna, patata minak, txipiroiak, mendia, hondartza, Kontxako pasealekutik ikusten diren ilunabarrak...

314. Ipar haizea oso hotza da berarentzat (101-046/032)

Hemengo euria eta haize bortitza ez ditu atsegin: aterkiekin ezinezkoa da.

315. Jatorrak dira Donostian (101-046/033)

Donostiako jendea jatorra da, eta ez du integrazio edo arrazakeria kasurik pairatu. Bertakoa balitz bezala tratatu dute.

316. Baliteke euskara ikastea kanten bidez (101-046/035)

Etorkizun batean euskaraz hitz egingo duen ez du oso garbi ikusten. Oraingo nahikoa dauka gaztelaniarekin eta agian nahi gabe ikasiko du kanturen bat, esanahia jakin gabe... baina nork daki!

317. Alabak ikastolara doaz (101-046/037)

Alabak Aitor ikastolara bidali dituzte, aita euskalduna izanda garrantzitsua iruditzen baitzaio haurrak bertara joatea; gainera, zentroa gustatzen zaie.

318. Hizkuntza asko Indonesian (101-046/038)

Indonesian hizkuntza asko hitz egiten dira; adibidez, bere aitak beste hizkuntza bat hitz egiten du, berak ulertu bai baina hitz egiten ez dakiena. Bere irlan, eta baita besteetan ere, hizkuntza asko daude.

319. Hemen lana aurkitzea gustatuko litzaioke (101-046/039)

Yakartan hiru urtez eta Abu-dabin bost urtez azafata moduan egon zen lanean; orain, gaztelania ikastearen arrazoietako bat bertan lana aurkitzearena da, ekitaldietako laguntzaile edo izateko adibidez. Lana egin nahi du, bertan bizitza egin, ez du beti etxean egon nahi.

320. Negurik ez Indonesian (101-046/041)

Bidaian joateko oso ongi dago Indonesia; merkeagoa da, itsasoa eta hondartza dauzka, uharte asko daude, negurik ez dago...

321. Hizkuntza "bahasa" esaten da (101-046/043)

Oinarrizko hitzak, indonesieraz.

322. Indonesiako abesti nazionala (101-046/045)

Abesti nazionala kantatzen du; ez du ondo gogoratzen.

323. Nikos, Atenasko ingeniaria (101-047/002)

Atenaskoa da, ingeniaria. 2010ean etorri zen EHUr, ikastera. Biomagunen dabil lanean. Gustatzen zaiona ere aipatzen du.

324. Grezierari buruz (101-047/004)

Grezierari buruz hitz egiten du: zaila dela ikasteko, desberdina delako. Alfabeto greziarra erabiltzen dute.

325. Grezierari buruz II (101-047/005)

Grezierako hitz asko erabiltzen dira beste hizkuntza batzuetan. Aldi berean, grezierak beste hizkuntza batzuen eragina izan du; hainbat hitz hartu ditu.

326. Grezian ikasten dituzten hizkuntzak (101-047/006)

Grezieraz gainera, gutxienez beste hizkuntza bat ikastea ohikoa da Grezian; ingelesa bereziki. Pelikulak ere jatorrizko bertsioan ikusten dituzte, azpтитuluekin.

327. Grezieraz norekin? (101-047/007)

Neskalaguna ere Greziakoa da, eta grezieraz hitz egiten dute elkarrekin. Lankide batzuekin ere erabili izan du, baina jada ez daude hemen. Iruñean bizi den lagun batekin hitz egiten du.

328. Donostiara, postdoc-a egitera (101-047/008)

Nolatan etorri zen Donostiara, EHUr postdoc-a egitera. Gustatu egin zitzaion, eta ia sei urte daramatza hemen.

329. Gaztelania ikasteko prozesua (101-047/009)

Lehenengo hilabeteak nolakoak izan ziren. Ez zekiten gaztelaniaz, ez berak ez bere neskalagunak. Jendea ez zen oso irekia, hasieran. EHUn bertan gaztelania ikasten hasi zen eta ondoren hizkuntza eskola ofizialean.

330. Ezagutu dituen atzerritarrak (101-047/010)

Biomagunen jatorri askotako jendea dabil lanean, eta toki askotako jendea ezagutzen du. Gaztelaniako ikastaroetan ere atzerritar dezente ezagutu zituen. EHUn ikasle gehienak bertakoak ziren.

331. Euskaldunak itxiak, hasieran (101-047/012)

Hasieran euskaldunak hotzak iruditu zitzaizkion, baina orain bertako lagunak baditu. Elkarte gastronomikoetara ere joaten da. Izaeraz itxiak dira euskaldunak, eta nahiko bakarrik sentitzen zen.

332. Bizi daiteke ingelesez Donostian? (101-047/014)

Donostian ingelesez bakarrik lana egitea posible da, baina ingelesez bizitzea ez da erraza, jendeak ez dakielako. Oinarrizko hitzak behintzat ikasi behar dira gaztelaniaz edo euskaraz.

333. Biomagunen, ingelesa asko erabiltzen du (101-047/016)

EHUn ingelesa jakin bai, baina langileek gaztelania gehiago erabiltzen zuten. Ikasi beharra izan zuen. Biomagunen atzerriko jende gehiago dago, eta ingelesa askoz gehiago erabiltzen da.

334. Euskarari buruz dakiena; hitz batzuk euskaraz (101-047/018)

Euskarari buruz dakiena: antzinakoa dela eta desberdina. Harrigarria gertatu zitzaiona: alfabeto latindarra erabiltzea. EHUn, euskaraz hitz batzuk ikasi zituen. Hitz batzuk esaten ditu euskaraz. Euskara ikasteko liburu bat ere badu. Bere lagun greziar batek ondo hitz egiten du euskaraz.

335. Ehun hizkuntza Donostian (101-047/020)

Bere ustez ehun bat hizkuntza hitz egingo dira Donostian. Ondo komunikatuta dago, eta Europako toki askotako jendea dago. Bideo batean ikusi du 6.500 hizkuntza daudela.

336. Greziatik zer faltan? (101-047/022)

Greziatik faltan duena: familia eta lagunak. Bestela, denetik du hemen. Hemengo janaria gustatzen zaio, baina Greziako jaki batzuen falta igartzen du. Eguraldia ere ez zaio gustatzen, urtaro denak izatea egun bakar batean.

337. Greziako postreak eta yogurta (101-047/023)

Greziako postreak. Yogurta aipatzen du. Inguruko herrialdeetan ere antzekoa da gastronomia, eta Greziakoa nahasketa bat dela dio.

338. Pintxoak eta natura gustuko (101-047/025)

Euskal Herriko gastronomia eta natura gustatzen zaizkio. Hasieran kostu egin zitzaion janarira ohitzea, baina orain pintxoak gustatzen zaizkio. Hondarribia gustuko du. Bidaiaetzea erraza da: Frantziara, Espainiara, Portugalera...

339. Eguraldia da gutxien gustatzen zaiona (101-047/026)

Eguraldiaz aparte, ez dago gustatzen ez zaion ezer. Jendearen izaerara ere ohitu da. Lagun batek esaten dio euskaldunak betirako lagunak direla. Iraila da garai ona Donostiara etortzeko. Etorri zenean, uztaillean euro asko egin zuen.

340. Hitz batzuk grezieraz (101-047/028)

Hiztegia. Oinarrizko hitz batzuk grezieraz.

341. "Oximoros" hitza (101-047/030)

"Oximoros" hitza aukeratu du.

342. Ume abesti bat grezieraz (101-047/032)

Untxi txiki bati buruzko ume abesti bat, grezieraz.

343. Lituania iparraldekoa (101-048/002)

Ruta Lituania iparraldeko hiri batekoa da.

344. Lituania, hizkuntza zaila I (101-048/003)

Oso hizkuntza zaila omen da lituaniera: bertaratzen diren atzerritarrak ere oso zaila dela diote. Euskara bezain zaila dela dio. Ahozkatzeko ere zaila da. Lituania eta letoiera errai baltiko beretik omen datoz.

345. Lituania, hizkuntza zaila II (101-048/005)

Lituanierari buruzko azalpenak, lituanieraz.

346. Skypetik lituanieraz (101-048/006)

Hemen, lituaniera soilik bere familiarekin skypez eta bisitan etorri den lagunen batekin hitz egiten du.

347. Unibertsitateko ikasketak bukatuta etorri zen (101-048/007)

Sei urte daramatza Donostian bizitzen (elkarrizketa garaian). Unibertsitateko ikasketak bukatzean, irakasle batek esan zion hemen bazegoela lan aukera bat; eskaria bidali zuen eta onartu egin zuten.

348. Beroagoa espero zuen Donostia (101-048/009)

Bere lantokia espresa internazionala izanda, denek ingelesez egiten zuten, beraz, lehen hilabetetan komunikatzeko hizkuntza ingelesa zuen. Bankura, erosketak egitera etab. joan behar zuenean arazoak zituen, baina jendeak asko laguntzen zion; gaztelaniaren falta ez zuen somatzen, moldatzen zen. Behin bertako gizartearekin gehiago integratu nahi izan duenean hasi da gaztelania ikasten. Gainera, uste zuen Espainara zetorrela eta beroa egingo zuela, baina iritsi zenean elurra egiten hasi zen.

349. Kultur aniztasuna lantokian (101-048/011)

Lan egiten duen enpresan kultur aniztasun handia dago, mundu guztiko jendea dago bertan; horregatik da ingelesa komunikazio hizkuntza.

350. Bertakoekin hitz egiteko ikasi zuen gaztelania (101-048/013)

Gaztelania ikasten hasi zen, bertakoekin harremandu nahi zuelako, eta baita independenteago izateko gauzak egiteko momentuan.

351. Asko kostatu gaztelania ikastea (101-048/014)

Asko kostatu zitzaion ikasketa prozesua, hizkuntza akademian, baina, gehiago ikasteko praktikatu egiten zuen.

352. Bertako hizkuntza jakiteak etxean bezala egoten lagundu (101-048/016)

Hizkuntza ikasten lehenago hasi behar zuela pentsatzen du; orain damu da. Dibertigarriagoa da, eta hobeto sentitzen zara bertako hizkuntza dakizunean, etxean bezala. Horregatik, orain euskara ikasten hasi da.

353. Laneko euskaldunek ez dute hitz egiten (101-048/017)

Euskaldun gutxi dago berarekin euskaraz egiten duena, baina, hitz batzuk esanez gero, jendea oso pozik jartzen da. Lanean baditu Euskal Herrikoak diren lankideak, baina ez dute hitz egiten.

354. Bere sorterriko jenderik ez Donostian (101-048/018)

Ez du bere herrialdeko beste inor ezagutu Donostian daramatzan sei urteetan.

355. Lituania, errusiera, ingelesa eta gaztelania (101-048/020)

Lau hizkuntza hitz egiten ditu: lituaniera, errusiera, ingelesa eta gaztelania.

356. Lituania da ofiziala Lituanian (101-048/021)

Lituania da ofiziala Lituanian: beste hizkuntzak ikasi nahi badituzu ongi, baina ez da beharrezkoa. Gaur egun, ingelesa ikasten da bestela.

357. Bospasei hizkuntza, Donostian? (101-048/023)

Donostian bospasei hizkuntza hitz egiten direla esango luke.

358. Euskaldunak, itxiak baina beti laguntzeko prest (101-048/025)

Rutaren ustez, egia da hotzak garelak euskaldunak; hala ere, berarentzat ez da zaila izan harremanak egitea. Gainera, laneko lagunekin nahikoa du, gazte asko baitira. Kuadrila batean zaila da sartzea, eurek jada denbora asko baitaramate elkarrekin, eta pertsona berri bati zaila egiten zaio dinamika horretan sartzea. Beti laguntzeko prest daude euskaldunak.

359. Lituaniarrak ere hotzak (101-048/026)

Hoztasunean Lituaniako jendea euskaldunen oso antzekoa dela dio; beraz, etxean bezala sentitzen da.

360. Hasieran janaria ere botatzen zuen faltan (101-048/028)

Familia eta, hasiera batean janaria, ematen zituen faltan; orain ohitu egin da janarira.

361. Neguan Lituanian gutxi ateratzen dira etxetik (101-048/029)

Bizitza gehiago egiten da hemen kalean, Lituanian baino. Han jendeak oso gaztetatik osatzen du familia. Umeak ere oso berandu arte ibiltzen dira kalean hemen. Iruditzen zaio jendeak gehiago gozatzen duela bizitzaz hemen Lituanian baino; gainera, han hotz handiagoa egiten du.

362. Jendea oso kirolaria da hemen (101-048/030)

Hondartza, mendia... natura izugarria iruditzen zaio hemen. Jendea oso kirolaria da.

363. Ozenegi hitz egiten du jendeak (101-048/032)

Jendeak oso ozen hitz egiten duela iruditzen zaio, eta hori ez du atsegin. Goizetan erdi lo autobusean, eta jendea jada ozenki dabil berriketan. Baina ohitu da horretara ere. Euria eta hotza ere ez ditu gustuko.

364. Ilehoria izateak arreta deitzen du neguan (101-048/034)

Hasieran bai nabaritu zuen jendeak ezberdin begiratzen ziola kanpotarra izateagatik: neguan, adibidez, ez daude hainbeste ilehori; udan, ordea, ez da inor fijatzen. Hala ere, ez du inoiz sentitu gaizki tratatu dutenik.

365. Gelditzea gustatuko litzaioke (101-048/036)

Donostian gelditzea gustatuko litzaioke, baina kontratua urtebetean bukatzen zaio; beraz, ez daki zer gertatuko den bere bizitzarekin.

366. Zentroan bizi da (101-048/038)

Zentro aldean bizi da Donostian.

367. Zientzilaria da (101-048/040)

Zientzilaria da eta orain doktorego tesia egiten ari da; ikertzaile bezala dabil, gaixotasunak aztertzen.

368. Euskarazko hitzak buruz ikastea zaila (101-048/042)

Euskara ikastea oso zaila egiten ari zaio. Hitzak oso zailak dira buruz ikasteko, kalean oso gutxi entzuten baita.

369. Gaztelania enpresan ikasi zuen (101-048/043)

Hizkuntza Eskola Ofizialean ikasten du euskara; gaztelania, berriz, enpresan ikasi zuen.

370. Lituanieraz hogeit hitz (101-048/046)

Hiztegia: oinarrizko 20 hitz lituanieraz.

371. Gustuko hitza lituanieraz (101-048/048)

Bere gustuko hitza lituanieraz belar jangarri baten izena da.

372. Zuhaitz bati buruzko abestia, lituanieraz (101-048/050)

Lituanieraz abesten du; abestia mendian dagoen zuhaitz baten ingurukoa da, haizearekin mugitzen dena.

373. Taiwandarra da (101-049/002)

Taiwangoa da. Taiweraz gainera, mandarinera, gaztelania eta alemana hitz egiten ditu, eta ingeles pixka bat ere bai.

374. Taiwerari buruzko datuak (101-049/004)

Taiwera non hitz egiten den. Uhartean ehuneko 80k hitz egiten du, nahiz eta ez den hizkuntza ofiziala. Amonarekin hitz egiten zuen lehen, eta orain gurasoekin, baina gutxitan.

375. Alemanian mutil donostiarra ezagutu zuen (101-049/006)

Alemaniarra joan zen musika klasikoa ikastera, eta han nere senarra dena ezagutu zuen, donostiarra. Horregatik etorri zen, 2010ean.

376. Lehen urtea gogorra egin zitzaion (101-049/007)

Lehen hilabeteak. Ezagutzen zuen Donostia aurretik, baina bertan bizitzea ezberdina da. Lehen urtea gogorra izan zen.

377. Gaztelania ikasteko prozesua (101-049/008)

Gaztelania ikasteko hizkuntza eskola ofizialean ibili da, baina aurretik jendearekin hizketan hasi zen ikasten.

378. Taiwango lagunak Euskal Herrian (101-049/009)

Ez du Taiwaneko inor ezagutzen Donostian, baina bai Euskal Herrian. Txinera mandarineraz hitz egiten du haiekin.

379. Bertako lagunak (101-049/011)

Euskara ikasten ibili zenean lagun batzuk egin zituen, eta musika irakaslea denez, ikasleekin ere badu harremana.

380. Mutil lagunaren koadrilakoa da orain (101-049/012)

Euskaldunak ez zaizkio hotzak iruditzen. Mutil-lagunaren koadrilan oso ondo hartu dute.

381. Taiwango hizkuntzak (101-049/014)

Taiwanen jatorrizko hizkuntzak bederatzi dira, etniak bezalaxe. Jaka hizkuntza da horietako bat. Hizkuntza batzuek hiltun gutxi dituzte.

382. Euskara ikastea dibertigarria (101-049/016)

Euskara ikasteko gramatika zaila iruditzen zaio. Esaldien egitura txineraren antzekoa da, eta dibertigarria egiten zaio ikastea.

383. Donostiako hizkuntzak (101-049/017)

Donostian 50 hizkuntza baino hitz egingo direla dio.

384. Taiwango janaria faltan (101-049/019)

Janria igartzen du faltan Taiwandik. Hango edari tipikoa. Familia ere bai, baina Internet bidez egoten da haiekin.

385. Donostiatik gustatzen zaiona (101-049/020)

Donostia oso eroso iruditzen zaio bizitzeko, eta gastronomia ere atsegin du. Eta oso jende jatorra ezagutu du.

386. Donostiatik dena gustatzen zaio (101-049/021)

Dena gustatzen zaio Donostiatik. Lehen dendak ixtea eta siesta ordua harrigarria egiten zitzaizkion, baina ondo iruditzen zaio jendeak atsedean hartzea.

387. Onartua sentitu da oro har (101-049/023)

Atzerritarra delako arraro begitzea erlatiboa dela dio: norbera seguru egonda, ez dago arazorik. Alemanian jendea hemen baino gogorragoa dela uste du. Kanpoko gero eta jende gehiago dago Donostian eta onartuak dira.

388. Orkestra Sinfonikoan jotzen zuen; irakaslea da orain (101-049/024)

Lana aurkitzeko orduan zortea izan du. Euskadiko Orkestra Sinfonikoan jotzen zuen lehen, senarrarekin batera. Orain musika irakaslea da: txeloa eta pianoa; eta txinera ere erakusten du.

389. Oinarrizko hitz batzuk taiwaneraz (101-049/026)

Hiztegia. Oinarrizko hitz batzuk taiwaneraz.

390. Oinarrizko hitz batzuk taiweraz (101-049/028)

Hiztegia. Oinarrizko hitz batzuk taiweraz.

391. Gustuko hitza: "maitasuna" taiweraz (101-049/030)

'Maitasuna' taiweraz, bere gustuko hitza.

392. Hitz batzuk euskaraz (101-049/032)

Hitz batzuk esaten ditu euskaraz. Euskara ikasten ari da pixkanaka.

393. Umetako abestia taiweraz (101-049/036)

Ume abesti bat abesten du taiweraz.

394. Turkian jaio zen baina kurdua da (101-051/002)

Salman Turkian jaio zen, baina kurdua da. 35 urte ditu (elkarriketa garaian).

395. Turkiera hizkuntza berria da (101-051/003)

Turkiera nahiko hizkuntza berria da: duela 85 bat urte aldatu zuten; lehen, arabiera hitz egiten zen. Alfabeto latindarra ere orduan sartu zuten.

396. Arabieraren eta turkieraren arteko ezberdintasunak (101-051/005)

Turkieraren eta arabieraren arteko ezberdintasunak azaltzen ditu. Kemal Atatürk jeneralak janzkera, ohiturak etab. aldatu nahi izan zituen, Turkia europartzeko prozesu batean.

397. Non eta nork hitz egiten du turkiera? (101-051/006)

Turkian hitz egiten da turkiera, baita inguruko herrialdeetan ere bai pixka bat. Batzuetan hizkuntza batzuk nahastu egiten dira elkarren artean: bulgariar turkiera etab.

398. Turkiera gurasoekin hitz egiten du (101-051/007)

Turkiera gurasoekin hitz egiten du, batez ere amarekin; amak ez baitaki kurduera.

399. Londresen neska euskalduna ezagutu (101-051/008)

Londresen bizi zela Euskal Herriko neska bat ezagutu zuen, eta bi urte han elkarrekin egon ondoren, bertara etorri ziren.

400. Errefuxiatu bezala Alemaniara (101-051/009)

7-8urte zituela, Turkiatik alde egin behar izan zuten eta Alemanian sei hilabetez errefuxiatu egon ondoren, Londresera joan ziren bizitzera. Bertan ia 25 urte pasa dituzte harrezkerotik.

401. Iritsi bezain laster, ikastera eta lanera (101-051/010)

Elkarriketa egin genion garaian sei urte zeramatzan Donostian. Iritsi zenean ez zuen gaztelania zantzurik, eta, iritsi eta hiru egunera akademia batean apuntatu zen; eta lanean hasi zen baita ere.

402. Ez zuen beste turkiarrik ezagutzen (101-051/011)

Iritsi eta handik lau urtera arte ez zuen beste turkiarrik ezagutu.

403. Sozializazio prozesua (101-051/012)

Ez zuen denbora gehiegi hasieran jendearekin erlazionatzeko, laneakoekin etab... Hasieran ingelesez laguntzen zion jendeak, baina segituan hasi zen gauzak ulertzen.

404. Ikasgelan aniztasuna (101-051/014)

Hizkuntza Eskola Ofizialean munduko toki askotako jende anitz ezagutu duela dio.

405. Turkiako hizkuntzak; kurduera (101-051/016)

Bere aitak kurduera hitz egiten du; 1992 arte debekatua egon zen kurdueraz hitz egitea.

406. Kurdueraz badakizki hitz batzuk (101-051/017)

Turkiera, alemaniera, ingelesa eta gaztelania dakiziki; euskaraz eta kurdueraz hitz batzuk.

407. Euskaldunei euskaraz hitz egitea laket (101-051/018)

Euskara hizkuntza oso zaharra dela daki, eta bertakoek oso gustuko dutela hitz egitea.

408. 'Kuadrila' batean sartzea, zaila omen (101-051/020)

Euskaldunekin ez du arazorik; badaki 'kuadrila' batean sartzea oso zaila dela, baina jatorrak direladio.

409. Sudur eta belarri euskaldunak (101-051/022)

Kanpotarra izateagatik ez da baztertua sentitu; gainera, dituen sudur eta belarriekin pixka bat euskalduna ematen duela dio. Askotan jendeak euskaraz egiten zion, nahastuta.

410. Hirurogei hizkuntza, Donostian? (101-051/024)

Donostian 60 edo 20 hizkuntza ezberdin hitz egiten direla pentsatzen du.

411. Umetan aske sentitzen zen Turkian (101-051/026)

Turkiatik faltan ematen duena umetako askatasuna da: oroitzapen hori du, basora joan eta aske sentitzea, ez zegoen arriskurik. Londonetik, berriz, bere amaren janaria falta du, turkiar estilokoa.

412. Txuleta zalea (101-051/027)

Donostiatik hondartza, gastronomia, sagardotegiak eta txuleta gustatzen zaizkio.

413. Eguzki gehiagorekin hobe (101-051/028)

Ez zaio eguraldia gustatzen, Londonekin konparatuz gero apurtxo bat hobe bada ere.

414. Haurrak eduki nahi lituzke (101-051/030)

Haurrak eduki, etxe bat erosi, lasai bizi... hauek dira bere ametsak.

415. Turkieraz hogeit hamar hitz (101-051/032)

Hiztegia: 20 hitz turkieraz.

416. "Laguna" du gustuko hitza turkieraz (101-051/034)

Gustoko hitza: "laguna", turkieraz.

417. Hitz batzuk, euskaraz (101-051/035)

Euskaraz hitz solte dezente badakizki.

418. Kurduen sufrimenduaren inguruko kanta, turkieraz (101-051/037)

Ez du kantatu, baina bere kanta gustukoenaren zatitxo bat aipatu du; egilea, kurdua dena, kurdu herriaren sufrimenduaz ari da, kantua turkieraz da, kantua garaian kurdueraz hitz egitea debekatua baitzegoen.

419. Albaniera da hizkuntza ofiziala Albanian (101-052/002)

Albanian jaio zen. Bere herrialdeko hizkuntza ofiziala albaniera da; grekera ere hitz egiten da bertan.

420. Inguruko hizkuntzekin zer ikusirik ez (101-052/003)

Albanierak ez du inguruko hizkuntzekin zer ikusirik. Aurelek dio preindoeuroparra dela (baina indoeuroparra da); oso ezberdina da, hala ere.

421. Donostiara 2003an etorri zen (101-052/004)

Donostiara etorri baino lehen Londonen bizi zen; bertan bere emaztea dena ezagutu, euskalduna, eta 2003an Donostiara etorri ziren.

422. Gaztelania lehenago Londonen ikasi zuen (101-052/005)

Donostia lehenagotik ezagutzen zuen, bertan bi aldiz egona zen oporretan; gaztelania ere ezagutzen zuen lehenagotik, Londonen ikasi zuelako.

423. Arazorik ez jendearekin komunikatzeko, gaztelaniaz (101-052/006)

Bertara etorri zenean, ez zuen arazorik eduki komunikatzeko, ordurako gaztelaniaz bazekien eta. Emaztearekin ingelesez egiten du.

424. Beste albaniarrik ez du ezagutzen hemen (101-052/008)

Ez du beste albaniarrik ezagutzen hemen.

425. Euskararen berri bazuen lehenago ere (101-052/009)

Bikotea ezagutu baino lehen jada ezagutzen zituen euskaldunak. Bazuen euskararen berri, eta hitz solte batzuk ikasi zituen.

426. Euskara nahi zuelako, euskaltegira (101-052/010)

Euskaltegi batean ikasi zuen euskara; bertan ikasleen gehiengoak lanagarentik behartuta zegoen. Hori ez zen, ordea, bere kasua: ikasi nahi zuelako zegoen bertan.

427. Bost hizkuntza dakizki (101-052/011)

Albanieraz, grezieraz, ingelesaz, gaztelaniaz eta euskaraz hitz egiten ditu.

428. Bizpahiru urte euskaltegian (101-052/012)

Euskaltegian bi-hiru ikasturte egin zituen, baina semea handitzen zihoan heinean, utzi egin zuen; lana, haurra etab.-ekin ez baitzuen denborarik, baina presarik ere ez tituloak ateratzeko. Elkarriketa garaian, EGA ateratzeko asmotan zebilen.

429. Euskara, hizkuntza zaharra (101-052/013)

Euskara oso hizkuntza zaharra dela eta, albanierak bezala, ingurukoekin zer ikusirik ez duela dio.

430. Euskaldunak itxiak garela prototipoa da (101-052/014)

Euskaldunak itxiak diren edo ez galdetzean, hori prototipoez hitz egitea dela dio, eta pertsonen araberakoa dela.

431. Bertako lagunak ditu eta nahiko pozik dago (101-052/015)

Ez du inoiz sentitu baztertua izan denik kanpotarra izateagatik; bertako lagunak ditu eta ondo sentitzen da.

432. Hirurogei, Donostiako hizkuntzak? (101-052/016)

Ez du inoiz pentsatu zenbat hizkuntza hitz egin daitezken Donostian... agian hirurogei?

433. Albaniatik ez du ezer faltan (101-052/018)

Albaniatik ez du ezer ematen faltan.

434. Donostia txikia, polita, lasaia eta garbia (101-052/020)

Donostia txikia, polita, lasaia eta garbia delako du gustukoa.

435. Donostiak ez du alde txarrik (101-052/021)

Donostiatik zer ez zaion gustatzen galdetuta, ez dakiela dio, ez duela inoiz horretan pentsatu, baina gustatzen ez zaion ezer ez dagoela.

436. Albanieraz hogeitaz hitz (101-052/023)

Hiztegia: albanieraz oinarrizko hogeitaz hitz.

437. Maribor herrikoa, Esloveniako (101-054/002)

Aurkezpena. Mariborrekoa da, Esloveniako. Gaztelania eta frantsesa ere hitz egiten ditu.

438. Eslovenierari buruz (101-054/003)

Esloveniera gurasoekin bakarrik hitz egiten du orain, telefonoz. Eslovenierari buruz hitz egiten du. Ikasteko hizkuntza zaila dela dio, baina ez ezinezkoa.

439. Maitasunak ekarria (101-054/005)

Maitasunagatik etorri zen, hemengo mutil bat ezagutu zuelako. Lau urte daramatza Donostian.

440. Hasiera oso zaila izan zen (101-054/006)

Hasierako hilabeteak gogorra izan ziren, ez zuelako ezer ulertzen. Keinuen bidez komunikatzen zen.

441. Esloveniarrik ez du ezagutzen hemen (101-054/007)

Ez du Esloveniako inor ezagutzen hemen. Badaki bat Tolosan bizi dela, baina ez daki nor den.

442. Gaztelania ikasteko prozesua (101-054/008)

Gaztelania ikasteko prozesua. Ume liburuak irakurtzen zituen, irratia entzun, jendeari entzuten... eta hizkuntza eskolara ere joan zen. Ingelesezt hitz egiten zuen mutil-lagunarekin hasieran; pixkanaka gaztelaniaz hasi ziren.

443. Toki askotakjo lagunak ditu (101-054/009)

Munduko toki askotako jendea ezagutu du gaztelaniako ikastaroetan. Eta bikotearen lagunak ere bai, gimnasiokoak, lanekoak...

444. Euskal koadrilak oso itxiak (101-054/010)

Euskaldunak itxiak iruditu zitzaizkion. Koadrilak batez ere. Hori bai, konfidantza lortuz gero, betirako lagunak direla dio.

445. Euskarari buruz eta euskaraz dakiena (101-054/011)

Etorri aurretik ez zekien ia ezer euskarari buruz. Kanean entzun du. Hitz batzuk esaten ditu euskaraz.

446. Donostian 30-40 hizkuntza? (101-054/012)

30-40 hizkuntza hitz egingo dira Donostian, bere ustez.

447. Esloveniatik faltan (101-054/014)

Esloveniatik faltan duena: familia, laguna, txakurra... Pentstau gabe hitz egitea, janaria, musika...

448. Esloveniatik faltan II (eslovenieraz) (101-054/016)

Faltan botatzen duena. Eslovenieraz esaten du aurretik gaztelaniaz esandakoa.

449. Donostiatik zer gustatzen zaion (101-054/018)

Donostiatik zer gustatzen zaion: hondartza, eguzkia, natura, animaliak, janria, jendea, ohiturak, pintxoak...

450. Gustatzen ez zaiona (101-054/019)

Gustatzen ez zaiona: amatasun baja lau hilabete bakarrik izatea, eskola pribatuak egotea... Esloveniarekin alderatzen du. Jendeak ez du norbanakoen espazioa errespetatzen kanean.

451. Jakinmina pizten du besteengan (101-054/020)

Integrazio arazorik ez du izan. Jakinminez gerturatu zaio jendea orain arte, desberdina delako, baina ez da baztertua sentitu.

452. Oinarrizko hitz batzuk eslovenieraz (101-054/022)

Hiztegia. Oinarrizko hitz batzuk gaztelaniaz eta eslovenieraz.

453. "Gora" eta "ura" hitzen esanahia eslovenieraz (101-054/024)

Eslovenieraz gustuko hitzak. "Gora" eslovenieraz mendia da. "Ura" eslovenieraz erlojua da. 'Laguna' hitza eslovenieraz esateko zaila da.

454. Abesti bat eslovenieraz (101-054/026)

Abesti bat abesten du eslovenieraz, erleei buruzkoa.

455. 13 urte Euskal Herrian (101-058/002)

Andreeak 13 urte daramatza Euskal Herrian. 26 urte ditu, eta Errumaniakoa da. Zubiri-Manteon ikasi dute ahizpak eta berak.

456. Aitaren lanak ekarri zituen hona (101-058/003)

Familian aitona arrantzalea zen, eta baita aita ere. Aita hona etorri zen lanera, eta ondoren familia guztia, batera egoteko.

457. Hasiera zaila (101-058/004)

Hasiera zaila izan zen, baina orain pozik dago.

458. Euskara ikastearen garrantzia (101-058/006)

Euskara ikastea garrantzitsua da lanerako. Horregatik amak eskola euskaldun batera bidali zituen.

459. Euskara ikasteko prozesua (101-058/007)

Euskara ikasteko prozesua. Integratzeko balio du. zaila da ikastea, baina ez ezinezkoa.

460. Enpresaritza ikasi du (101-058/008)

Enpresaritza ikasi du, eta lanean dago.

461. Errumaniatik lagunak faltan (101-058/009)

Errumaniatik falta duena: hango jendea eta ohiturak. Gastronomia, lagunak...

462. Dena gustatzen zaio hemendik (101-058/010)

Dena gustatzen zaio hemen. Pertsona batzuk badira oso gustuko ez dituenak, baina hori edozien lekutan gerta daiteke.

463. Oinarrizko hitz batzuk errumanieraz (101-058/012)

Oinarrizko hogeit hamar hitz errumanieraz.

464. Gustuko hitza: "sanatate" (101-058/013)

"Sanatate" hitza gustatzen zaio errumanieraz: osasuna esan nahi du.

465. Abesti bat euskaraz (101-058/015)

Kjen Zazpi taldearen "Zuretzat ilargia lapurtuko nuke gauero" abestia kantatzen du.

466. Clararen aurkezpena (101-075/002)

Clararen aurkezpena. Lyongoa da. Frantsesa, gaztelania eta ingelesa hitz egiten ditu, eta euskara pixka bat.

467. Frantsesari buruzko datuak (101-075/004)

Frantsesari buruzko datuak. Non hitz egiten den. Frantziako biztanle gehienak elebakarrak direla dio.

468. Frantsesari buruzko datuak (frantsesez) (101-075/006)

Frantsesari buruzko datuak, frantsesez.

469. Frantsesaren dialektoak (101-075/007)

Frantzian hitz egiten frantsesaren dialektoak ulergarriak dira; azentua da aldatzen dena. Canadakoa, berriz, desberdinagoa da; hiztegia ere aldatu egiten da.

470. Euskara-gaztelania elebitasuna ikertzerat etorria (101-075/008)

Neurozientzien ikertzailea da: elebitasuna ikertzen du, eta horrek ekarri zuen Euskal Herrira. Galesen eta Katalunian egon da aurretik. Orain euskara-gaztelania elebitasunari buruzko ikerketa egiten ari da, Donostian.

471. Bartzelonan ikasi zuen gaztelania (101-075/009)

Bartzelonara joan zenean, ez zekien gaztelania, ezta katalana ere, eta gaztelania ikasten hasi zen. Katalana frantsesaren oso antzekoa da irakurtzeko. Gaztelania ikasteko prozesua. Bere kabuz ikasi zuen, hitz eginez. Urtebete behar izan zuen.

472. Donostiara iristean, gaztelania eta euskara (101-075/010)

Donostiara etorri zenean, ez zuen ulermen arazorik izan. Hemengo gaztelania Bartzelonakoa baino ulergarriagoa iruditzen zaio. Ez zekien ezer euskarari buruz, eta oso desberdian iruditzen zaio; orain ari da ikasten.

473. Donostiara iristean, gaztelania eta euskara (frantsesez) (101-075/012)

Donostiara etorri zenean, ez zuen ulermen arazorik izan. Hemengo gaztelania Bartzelonakoa baino ulergarriagoa iruditzen zaio. Ez zekien ezer euskarari buruz, eta oso desberdina iruditzen zaio; orain ari da ikasten.

474. Frantzian hitz egiten diren hizkuntzak (101-075/013)

Frantzian frantsesa da hizkuntza ofizial bakarra. Euskara, bretainiera, korsikera eta okzitaniera aipatzen ditu.

475. Frantziako gobernuaren jarrera hizkuntza gutxituen aurrean (101-075/014)

Frantziako gobernuak ez du ahaleginik egiten estatuan hitz egiten hizkuntza gutxituak salbatzeko. Hizkuntzen aberastasunaz hitz egiten du, eta esaten du oso ona da dela garunerako: gero eta hizkuntza gehiago jakin, hobeto.

476. Hizkuntzak jakitea, oso ona garunerako (101-075/016)

Hizkuntzak mantentzearen garrantziaz dihardu. Garunerako ere oso onda dela dio, entrenamendu bikaina. (frantsesez)

477. Elebitasunaren eragina garunean (101-075/017)

Elebitasunaren abantailak: komunikatzeko gaitasunaz gainera, garunean duen eragin positiboa; entrenamendu ona da garunarentzat.

478. Elebitasun jatorrizkoa eta berankorra (101-075/019)

Elebitasuna jatorrizkoa (umetan ikasia) ala berankorra (beranduago ikasia) izatea ez da gauza bera. Elebidunek erraztasun handiagoa dute hizkuntza berriak ikasteko.

479. Frantsesez norekin? (101-075/021)

Frantsesez bikotearekin eta umearekin hitz egiten du, eta bi lagun frantses ere baditu.

480. Frantsesez norekin? (frantsesez) (101-075/023)

Frantsesez bikotearekin eta umearekin hitz egiten du, eta bi lagun frantses ere baditu. (frantsesez)

481. Donostian 50 hizkuntza? (101-075/024)

Donostian 50 bat hizkuntza hitz egiten direla esango luke.

482. Bere ikerketari buruzko azalpenak (101-075/025)

Bere ikerketari buruzko azalpenak. Euskara-gaztelania, Euskara-gaztelania-ingelesa eta gaztelania-Ingelesa.

483. Integrazioari buruz (101-075/027)

Integrazioa oso erraza gertatu zaio: ez da baztertuta sentitu. Bertako lagunak egitea, baina, ez da hain erraza gertatzen; harreman gehiago du hemen bizi diren atzerritarrekin.

484. Lyondik faltan: janaria (101-075/028)

Janaria faltan ematen du, eta lagunak eta familia ere bai.

485. Kaleko giroa atsegin du (101-075/029)

Hemengo janaria ere gustatzen zaio... Baina kaleko giroa atsegin du gehien, kaleetako bizitasuna.

486. Euria ez zaio gustatzen (101-075/030)

Euria ez zaio gustatzen, eta Donostia txikiegia iruditzen zaio, hiri handizalea delako bera.

487. Hiztegia frantsesez (101-075/032)

Oinarrizko 20 hitz frantsesez.

488. Gustuko hitza frantsesez (101-075/033)

Frantsesez grazia egiten dion hitz batz esaten du.

489. Hitz batzuk euskaraz (101-075/035)

Hitz batzuk euskaraz. Aurkezpena. Astean bi orduko klasea dauka euskaraz, baina ez du praktikatzen.

490. Ume abesti bat frantsesez (101-075/037)

Bere semearen abesti gustukuena kantatzen du. Krokodilo batzuei buruzkoa da.

491. Alejandro asturiarra da I (101-077/002)

Aurkezpen pertsonala.

492. Alejandro asturiarra da II (asturieraz) (101-077/004)

Aurkezpena asturieraz.

493. Asturierari buruz: Extremaduraino iristen zen I (101-077/005)

Asturiera hizkuntza oso zaharra da. Gaur egun adinekoek hitz egiten dute batez ere. Gaztelania bezain zaharra edo zaharragoa. Esaten denez, asturiera herri xehearen hizkuntza zen eta gaztelania jauntxoena. Gaztelaniak idazkera estandarra zuenez, gailendu egin zen. Hala ere, badaude idatziak eta literatura asturiarra ere. Extremaduraino erabiltzen zen.

494. Asturierari buruz: Extremaduraino iristen zen II (asturieraz) (101-077/007)

Asturieraren inguruko azalpena, asturieraz.

495. Asturiera, gutxietsitako hizkuntza I (101-077/009)

Haurra zela, asturiera ez zen eskoletan erabiltzen. Eskola batzuetan aukera libreko ikasgaia zen, baina ez zen gauza serioa. Oso gaizki ikusia zegoen asturieraz hitz egitea, "kateto"-en kontua. Gaur egun aldatzen ari da egoera, baina gobernuak erraztasunik ez du ematen.

496. Asturiera, gutxietsitako hizkuntza II (asturieraz) (101-077/011)

Gaur egungo asturieraren egoera, asturieraz kontatua.

497. Alabari asturiera irakasten, Donostian (101-077/012)

Familiarekin, lagun batekin eta alabarekin egiten du asturieraz. Donostian bizi arren, alabak aitona-amonekin hitz egin dezan, ez daitezen galdu kultura eta hizkuntza.

498. Master bategatik eta maitasunagatik etorri zen Donostiara (101-077/013)

Donostiara bizitzera etorri zen, bertan BCBLn master bat ikasteko; Euskal Herrian ikerkuntza alorra oso ondo dagoelako. Bere orduko neska, orain emaztea dena, bertan bizi zenez, elkarbizitzarako apustua egin zuten.

499. Euskara, asturiera baino egoera hobean l (101-077/015)

Ez zuen uste hona iristean hainbeste euskara hitz egiten zenik; bazekien hitz egiten zela, bere ikerkuntza alor horren inguruan baita, elebitasuna, baina biziki harritu zen egunerokotasunean zenbatek hitz egiten duten ikustean. Asturierarekin konparatuz, hemen zortea dugula dio.

500. Bertakoekin harremana badu (101-077/018)

Bertako jendearekin badu harremana lanetik kanpo ere; bere hitzeta,n irekiak gara hemen.

501. 50 ele Donostian? (101-077/019)

Donostian 50 hizkuntza inguru hitz egingo direla pentsatzen du.

502. Bost hizkuntza badakizki; euskaraz, hitz batzuk (101-077/021)

Asturiera, gaztelania, ingelesa eta frantsesa dakizki, eta euskara ikasten saiatzen da. Hitz batzuk euskaraz.

503. Familia ematen du faltan (101-077/023)

Familia ematen du faltan, baita lagunak ere. Festez ere gogoratzen da.

504. Iparraldeko estiloa hemen eta Asturian (101-077/024)

Donostiako jendea gustuko du, borrokalaria eta prestua dela dio; bizitza estiloa asturiarraren oso antzekoa da, eta hori ere gustatzen zaio.

505. Ez dakigu sagardoa zerbitzatzen (101-077/026)

Nahiago du Asturiasko sagardoa bertakoa baino; gainera, oso gaizki zerbitzatzen ei dugu hemen sagardoa.

506. Bertan ikasten jarraitu nahi du (101-077/028)

Bere ikerketa ikasketak bertan jarraitzea espero du, eta Donostian geratu ahal izatea.

507. Hizkuntza asko jakitea onuragarri (101-077/029)

Hizkuntzak jakiteak onura asko dakar, eta Donostian kultur aniztasuna sustatzeko hizkuntza gehiagoren erabilera bururatzen zaio. Kulturalki eta osasunarentzat onura ekartzen dio pertsonari.

508. Asturieraz hogeit hitz (101-077/031)

Hogei hitz asturieraz.

509. "Hontza" du hitz gustokoa asturieraz (101-077/033)

Gustuko hitza hontza da, ez baitzaio inoiz gaztelaniaz ateratzen; beraz, berarentzat, ama hizkuntzaren irudikapena da.

510. Lamiei buruzko abestia, asturieraz (101-077/035)

Erreketako lamien inguruko abestia kantatzen du. Kontuz ibili behar da lamien kantekin eta euren maitasunarekin.

511. Nor da Miki? (101-079/002)

Miki Italiakoa da. Italieraz (bere ama hizkuntza), euskaraz, gaztelaniaz eta portugesez hitz egiten du.

512. Italierari buruz zertxobait (101-079/003)

Bere ama hizkuntzari buruzko, italierari buruzko, datu batzuk ematen ditu Mikik. Italia hizkuntza oso zaharra ez izanik, nola hedatu den kontatzen du.

513. Hizkuntza gutxituak Italian (101-079/004)

Gobernutik ez da ezer egiten Italiako hizkuntza gutxituak babesteko. Ikastetxeetan ez dira hizkuntza horiek lantzen, baina jendea ari da sentsibilizatzen. Hizkuntza literarioak izatera heldu direnak babestuago daude, adibidez: siziliera eta napoliera.

514. Italianoa galtzen ari da Miki (101-079/006)

Italianoz oso gutxi hitz egiten du orain. Euskal Herrian italiar gutxi daudela dio. Italianoa galtzen ari da pixkat gaztelaniaren eraginez.

515. Italiatik Euskal Herrira (101-079/007)

Erasmus egin zuen Portugalen eta han ezagutu zuen orain bere bikotea dena, euskalduna. Karrera bukatu ondoren, Euskal Herrira etorri zen bizitzera.

516. Euskara ikasten hasi zenekoa (101-079/008)

Euskal Herrira etorri zenean hasieran gaztelaniaz komunikatzen zen. Etorri eta urtebetera barnetegi batean egon zen euskara ikasten, eta esperientzia gogorra bezain polita egin zitzaion.

517. Euskara funtsezko tresna Euskal Herrian (101-079/010)

Hasieran Euskal Herriko jendea harritu egiten zen Mikik euskaraz hitz egiten zuelako. Berarentzako, normalena da tokian tokiko hizkuntza ikastea. Gainera, euskaraz izaten ziren eta dira bere intereseko antzerki, kontzertu eta ekitaldi gehienak

518. 30 hizkuntza Donostian? (101-079/012)

Mikiren ustez Donostian 30 hizkuntza hitz egiten dira.

519. Ondo hartu zuten Euskal Herrian (101-079/014)

Atzerritarra izan arren, ez du berarekiko inoiz jarrera txarrik sumatu jendearen artean: oso ondo hartu dute Euskal Herrian. Hala ere, hasiera guztiak zailak izaten direla dio. Jatorriaren arabera integratzea zailagoa izan daitekeela dio Mikik: europarra izateak abantailak ditu bere ustez.

520. Italiatik faltan ematen duena (101-079/015)

Orokorrean faltan ematen du Italiako jendea, kultura eta janaria.

521. Donostia: garestia eta turistentzat pentsatutako hiria (101-079/016)

Mikiren ustez, Donostia oso hiri polita den arren, ez dago herritarrentzat pentsatua, tusitentzat egokituak daudela dio gauza asko. Gainera, bizitzeko oso garestia dela aipatzen du. Donostiako giroa eta jendea asko gustatzen zaio.

522. Italierazko hitz batzuk (101-079/018)

Oinarrizko hitz batzuk esaten ditu Mikik italieraz. Italieraz bere hitzik gustukoena "greppo" da. "Greppok" "malda" esan nahi du euskaraz.

523. Italieraz kantari (101-079/020)

Abesti tradizional baten zati bat abesten du Mikik italieraz. Abestiaren esanahia ere azaltzen du bideoan.

524. Alemaniakoa da (101-080/002)

Aurkezpena. Alemaniakoa, Donostian bizi da.

525. Alemanari buruzko datuak (101-080/004)

Alemanari buruzko datu batzuk: non hitz egiten den. Prestigioa duen hizkuntza da, nahiko hedatua dagoena. Hala ere, ingelesezko hitzak erabiltzeko joera nabarmena dute.

526. Alemaniako hizkuntzak (101-080/005)

Alemanian serbiarren hiztun komunitate bat ere badago, serbieraz funtzionatzen duena. Gero eta hizkuntza gehiago hitz egiten dira, inmigrazioa handia baita.

527. Alemanaren dialektoak eta batua (101-080/006)

Alemanaren dialektoak eta batua. Estandarrak baditu 200 bat urte. Dialekto batzuk ulertzea ez da hain erraza; hitz batzuk oso ezberdinak dira.

528. Alemanaren dialektoak eta batua (alemanez) (101-080/008)

Alemanaren dialektoei eta batuari buruz hitz egiten du. Euskaraz esan duena orain alemanez.

529. Alemanez gutxi, egunerokoan (101-080/009)

Alemana gutxi erabiltzen du Donostian, egunerokotasunean. Hemen bizi diren alemaniarrekin bakarrik. Seme-alabekin ere bai, noizean behin. Euskaraz bizi da.

530. Nolatan Euskal Herrira? (101-080/011)

Bi urte daramatza Donostian. Aurretik hamar urte igaro zituen Urnietan. 80ko hamarkadan etorri zen lehen aldiz, eta bizitzera geroago, bertako bikotekidea zuelako.

531. Hona etorri zenerako euskara bazekien (101-080/013)

Euskara eta gaztelania, biak ezagutzen zituen hona etorri zenerako. Euskara kartzelan ikasi zuen, denbora libre asko zuelako.

532. Hona etorri zenerako euskara bazekien (alemanez) (101-080/015)

Euskara eta gaztelania, biak zekizkien hona etorri zenean. Alemanez esaten du, berriro.

533. Integrazioa ez da erraza hemen (101-080/017)

Integrazioa. Hizkuntza jakin arren, konturatu zen zaila zela hemen integratzea. Bikotea kartzelan zegoen, eta bakarrik bizi zen hemen, semearekin. 'Koadrilarik' ez zuen. Ez da erraza hor sartzea.

534. Badu Bada elkartearen lana (101-080/018)

Badu Bada elkartearen lana zein den azaltzen du. Integratzeko zailtasunei aurre egiteko sortu zen, duela sei urte. Euskal gizartera eta euskarara hurbiltzeko. Lan mundurako ere ematen dituzte ikastaroak. Gaur egun ez da atzerritarrentzat bakarrik.

535. Euskara, integrazio hizkuntza? (101-080/019)

Atzerritar askok ez dute euskara integratzeko hizkuntza gisa ikusten. Harreman asko gaztelaniaz sortzen dira, eta ondoren ez dute euskara ikasteko beharrik ikusten. Lanean balio erantsia da euskara, bere ustez; horregatik hasi ziren lanarekin lotuta ikastaroak ematen.

536. Donostian 110 hizkuntza? (101-080/020)

Donostian 110 hizkuntza hitz egiten direla dio.

537. Zer gustatu hemendik eta zer Alemaniatik? (101-080/022)

Gustura dago hemen. Jendea aktiboa da, kultur eskaintza handia dago... Politikoki gatazka handia izan da, eta elkarbizitza berreraiki egin behar da. Alemaniara doanean ere gustura egoten da han; alemanen hausnarketarako zaletasuna gustatzen zaio.

538. Zer ez zaion gustatzen (101-080/023)

Gustatzen ez zaiona: asko jaten dela. Dena janariaren bueltan antolatzen da, eta batzuetan beste jarduera batzuk egitea ere nahiko luke.

539. Oinarrizko hitzak alemanez (101-080/025)

Hiztegia. Oinarrizko hitz batzuk alemanez.

540. Oinarrizko hitzak alemanez II (101-080/027)

Hiztegia. Oinarrizko hitz batzuk alemanez. Jarraipena.

541. Bere gustuko hitz bat alemanez (101-080/029)

Alemanez "udazkeneko ekaitza" hitz bakarra da, eta gustatzen zaio.

542. Alemanez kantari (101-080/031)

Alemanez kantatzen du, umetako lo kanta.

543. Nor da Laura Lizuma? (101-081/002)

Lauza Lizumak 28 urte ditu eta letoaniarra da. Donostiako Antigua auzoan bizi da.

544. Letonierari buruzko datu batzuk (101-081/003)

Letoniera Letonian soilik hitz egiten da.

545. Letoniera Letoniako hizkuntza ofizial bakarra (101-081/004)

Letonian hizkuntza ofizial bakarra dago: letoniera. Baina, errusiera eta beste hizkuntza batzuk ere erabiltzen dira.

546. Birtualki erabiltzen du letoniera (101-081/005)

Era birtualean erabiltzen du letoniera Laurak bere familiarekin, lagunekin eta arlo profesionalean.

547. Bi urte Donostian bizitzen (101-081/007)

Master bat amaitu ondoren etorri zen Donostiara bizitzera, jada bi urte daramatza bertan bizitzen. Lehendik etorria zen Donostiako zinemaldira.

548. Gaztelania menperatu, euskara ulertu (101-081/008)

Gaztelania lehendik ikasia zuen Letonian. Euskara ez zekien, orain, ulertzeko gai da.

549. Gaztelania euskara baino errazagoa (101-081/009)

Gaztelania nahiko erraza egin zitzaion ikasteko, euskararen eta letonieraren aldean.

550. Jatorri askotakoak Donostian (101-081/010)

Kanpotik Donostiara bizitzera etorritako jende dexente ezagutzen du: alemanak, britainiarrak, peruarak, hispanoamerikakoak, argentinoak....

551. Euskal Herriko jendearekin harramentzen da (101-081/011)

Euskaldun batekin bizi da eta harreman gehiena bertako jendearekin dauka.

552. 500 hizkuntza Donostian? (101-081/012)

Lauraren ustez, 500 hizkuntza inguru hitz egingo dira Donostian. Afrikako jende asko bizi da Donostian eta horiek hizkuntza dezente dituztela dio.

553. Letoniako ingurumena faltan ematen du (101-081/013)

Faltan ematen du Letoniako ingurumena: lurra eta basoak.

554. Hiri irekia da Donostia (101-081/014)

Donostiatik gehien gustatzen zaiona, hiri irekia izatearena da. Proiektu asko egin daitezke bertan eta oso ondo funtzionatzen duen hiria da. Mendia eta itsasoa ere gustatzen zaizkio Donostiatik.

555. Kanpora joateko beharrik ez euskaldunek (101-081/016)

Orokorrean Euskal Herriko jendea oso gutxi arrieskatzen dela dio. Ez dutela kanpora joateko beharrik sentitzen, Euskal Herrian errotuta daudelako. Hori da gutxien gustatzen zaiona Laurari Euskal Herritik.

556. Udar atzeritar, neguan bertako (101-081/018)

Udar atzeritar sentitu izan dela dio Laurak, ile horia denez jendeak ingeles hitz egiten diolako. Baina, gainontzean integratzeko ez du arazorik izan.

557. Jatorria baino jarrera inportanteagoa (101-081/019)

Lauraren ustez jatorrizko herrialdeak ez du zerikusirik jendeak zurekiko duen tratuaekin, norbere jarrerak baizik.

558. Film labur bat Donostian (101-081/020)

Gustatuko litzaioke film labur bat grabatzea Donostian, bere arrastoa uzteko.

559. Oinarrizko hitzak letonieraz (101-081/022)

Letonieraz oinarrizko hitzak esaten ditu.

560. Letonierazko hitzik gustukoena (101-081/023)

Letonierazko Lauraren hitzik gustukoena.

561. "Itsasargi" euskarazko hitz polita (101-081/024)

"Itsasargi" euskarazko hitza gustatzen zaio Laurari.

562. Aho-korapiloa letonieraz (101-081/026)

Aho-korapiloa letonieraz. Bere esanahia: erratz hau ez da nirea, baina zurea da.

563. Harrigarria Donostian hain frantsez gutxi jakitea (101-081/028)

Frantsesa ikasi beharko genukela dio Laurak. Ondo-ondoan ditugunak ulertu ahal izateko.

564. Durken aurkezpena (101-082/002)

Durken aurkezpena, ingelesez eta frasieraz. Frisiakoa da.

565. Frasierari buruz (101-082/003)

Frasierari buruzko datu batzuk, ingelesez eta frasieraz.

566. Frasieraren erabilera (101-082/006)

Frisiera Herbeheretako bigarren hizkuntza ofiziala da; komunikazio hizkuntza da hainbat lekutan (modu informalean bereziki), baina beste hizkuntza gutxitu batzuek baino gutxiago sustatzen dute erakundeek.

567. Euskararen eta frasieraren egoerak (101-082/007)

Euskararen eta frasieraren egoerak alderatzen ditu: hizkuntza hegemonikoen aurrean dugun jarrera.

568. Norekin frasieraz? (101-082/008)

Frasiako lagunekin (batez ere telefonoz), bere umeeekin eta Internetez (emailak) erabiltzen du frasiera.

569. Ikerbasque programak ekarri zuen Donostiara (101-082/010)

Donostiara Ikerbasque programaren bidez etorri zen, duela 9 urte. Hezkuntza eleanitzari buruzko ikerketa egiten dihardu eta hizkuntza gutxituen gaineko ikerketak ere bai.

570. Hemen darabiltzan hizkuntzak (101-082/012)

Etorri zenean, oso gaztelania gutxi zekien eta euskara ezer ez. Orain gaztelaniaz ondo moldatzen da eta euskaraz ia dena ulertzen du. Lau hizkuntza darabiltza eguneroko bizitzan.

571. Euskal Herrian bizi diren frisiarrak (101-082/013)

Euskal Herrian ez du frisia hiztunik ezagutzen.

572. Euskaldunekin duen harremana (101-082/014)

Euskaldunekin duen harremanaz dihardu. Bere ustez, ez gara itxiak.

573. Atzerritarrak eta burokrazia (101-082/016)

Atzerritarra da, eta burokrazia sufritu du horregatik.

574. Euskara, integrazio hizkuntza (101-082/017)

Euskara jakiteak integratzeko balio duela dio.

575. Donostiako hizkuntzak (101-082/018)

Donostian hitz egiten diren hizkuntzak, ikasleak eta turistak kontuan izanda, asko izango direla dio.

576. Donostia, hiri irekia atzeritarrekin (101-082/020)

Atzeritarren mugimendu handia dago Donostian, turista zein langile. Nazioarteko hiria da Donostia, irekia. Errefuxiatuei ere harrera ona egiten zaie hemen, baina kopuru handia baletor ez daki zer gertatuko litzatekeen.

577. Atzeritarrak arriskua euskararentzat? (101-082/021)

Atzeritarrak arrisku bihur daitezke euskararentzat? Bere ustez integrazioa oso ondo ari gara egiten (atzeritar askok ikasten dute euskara), eta beharbada arrakastuagoak dira hemen bizitza dena daramatenak euskara ikasi gabe.

578. Urruti baina gertu (101-082/022)

Jatorrizko herrialdetik ez du gauza asko faltan ematen. Sarritan joaten da hara, eta harremanetan dago Internet bidez, eta gertu sentitzen ditu hango lagun eta senideak.

579. Donostiatik gustatzen zaiona (101-082/023)

Donostiatik gustatzen zaiona: itsasoa, gastronomia... Lanera oinez joatea ere atsegin du.

580. Burokrazia ez du atsegin (101-082/025)

Burokrazia da ez zaiona gustatzen.

581. Oinarrizko hitz batzuk frisieraz (101-082/027)

Oinarrizko 20 hitz frisieraz.

582. Oinarrizko hitz batzuk saxoieraz (101-082/029)

Oinarrizko 20 hitz saxoieraz.

583. Frisierazko gustuko hitza (101-082/031)

Frisieraz gustuko dituen hitzak.

584. Hitz batzuk euskaraz (101-082/032)

Hitz batzuk euskaraz. Aurkezpen modukoa egiten du.

585. Abesti bat frisieraz (101-082/034)

Abesti bat abesteko esaten diotenean, frisiarrek ez dutela kantatzen erantzuten du. Baina abestitxo bat kantatzen du.

586. Thomas danimarkarra (101-083/002)

Thomas Danimarkakoa da. Bere burua gaztelaniaz eta danieraz aurkezten du.

587. Danierari buruzko datu batzuk (101-083/004)

Daniera hizkuntza germaniarra da, eta suedierarekin eta norvegierarekin harremanetan dago. Danimarkan hitz egiten da batez ere. Dialektoak ere baditu.

**588. Daniera, Danimarkako hizkuntza ofiziala
(101-083/006)**

Danimarkan daniera hitz egiten da batez ere. Hala ere, jende asko dago ingelesa oso ongi menderatzen duena.

**589. Danieraz norekin hitz egiten duen Donostian
(101-083/008)**

Etxean alemaniera eta daniera hitz egiten dute. Lagunekin eta skype bidez, berriz, danieraz dihardu.

**590. Danieraz norekin hitz egiten duen Donostian
(danieraz) (101-083/010)**

Thomasek danieraz azaltzen du bere hizkuntzan zeinekin hitz egiteko aukera duen Donostian.

591. Daniar bakarra ezagutzen du Donostian (101-083/012)

Danimarkar bakarra ezagutzen du Donostian, eta berarekin danieraz jarduten du.

592. Donostiara etortzearen arrazoiak (101-083/014)

2007an iritsi zen Donostiara, ikasketekin loturiko ikerketa proiektu bat burutzera.

**593. Iritsi, eta hizkuntzarekin lehen zailtasunak
(101-083/016)**

Thomasi lankideekin ingelesez hitz egin ahal izateak leundu zion etorrera. Izan ere, Donostiara iristean, Danimarkan ikasitako gaztelania eskasa zela konturatu zen.

**594. Hizkuntza baten ikasketa prozesua amaigabea da
(101-083/018)**

Hizkuntza baten ezagutza beti hobetu daitekeela dio, baina ez du oztopo bezala ikusten. Bera beti oso gustura sentitu izan da Donostian.

**595. Etorri baino lehen bazuen euskararen berri
(101-083/020)**

Euskara ezagutzen zuen Donostiara iritsi baino lehen, eta bere "zailtasunaren" berri zuen.

596. Egia ote da euskaldunak itxiak direla? (101-083/022)

Thomasen ustez, ez da egia euskaldunak itxiak direla. Zurrumurruak badirela dio baina, bere esperientziari dagokionez, ez zaio batere zaila egin jendearekin konektatzea.

597. Ez da inoiz baztertua sentitu (101-083/024)

Ongi hartua sentitu da eta ezin du baztertua izan denik esan, erabat kontrakoa baizik. Horregatik aukeratu du Donostian bizitzen gelditzea.

598. Hitz egiten dituen hizkuntzak (101-083/026)

Daniera, alemaniera, ingelesa eta gaztelania hitz egiten ditu. Suediera ulertu egiten duela dio.

599. Donostian hizkuntza asko hitz egiten dira (101-083/028)

Kalean egunero mundu osoko hizkuntzak entzuten ditu. Donostian 50 hizkuntza hitz egitea posible dela uste du.

600. Sorterrira maiz itzultzen da (101-083/030)

Familiaren hutsunea igartzen badu ere, Danimarkara bidaiatzeko zailtasunik ez dagoela esaten du.

601. Sorterrira maiz itzultzen da (danieraz) (101-083/032)

Thomasek, danieraz hitz eginez, familiaren hutsunea nabaritzen duela baina beraingana joatea ez dela zaila kontatzen du.

602. Donostiatik hiru gauza ditu aukeratzen ditu (101-083/034)

Hiru gauza ditu gustukuen Donostiatik: janariarekin eta ongi bizitzearekin daukagun lilura, kirola eta natura.

603. Donostiatik gustatzen ez zaiona (101-083/036)

Zerbait aipatzekotan, gutxien gustatzen zaiona burokrazia dela aitortzen du. Sarritan paper asko, ordena jakin batean eta ez bestean egin beharra ez du gustuko.

604. Oinarrizko hitz batzuk danieraz I (101-083/038)

Thomasek oinarrizko hitz batzuk esaten ditu danieraz.

605. Oinarrizko hitz batzuk danieraz II (101-083/040)

Thomasek oinarrizko hainbat hitz esaten ditu danieraz.

606. Danieraz aukeratzen duen hitza (101-083/042)

Danieraz hitz bat aukeratzerakoan, ahozkatzeko zailenatariko bat aukeratu du. Postre bat dela dio.

607. Kanta bat danieraz (101-083/046)

Thomasek kanta bat abesten du danieraz.

608. Donostian kulturazintasuna dago (101-083/048)

Thomasek Donostian kultura asko gurutzatzen direla uste du, eta giro hori asko gustatzen zaio.

609. Georgiako da (101-091/002)

Georgiakoa da, Tibilisin bizi da, hiriburuan, eta georgiera hitz egiten du. Aurkezpena ingelesez eta georgieraz.

610. Georgierari buruz (101-091/004)

Georgierari buruzko datu batzuk. Alfabeto propioa dauka, 33 letrakoa. Antzinako hizkuntza da.

611. Georgiako hizkuntzak (101-091/006)

Georgian hitz egiten diren hizkuntzak zeintzuk diren.

612. Erasmus programarekin etorri zen (101-091/008)

Erasmusekin etorri zen Euskal Herrira, 2014an. Doktoregoa egiten ari da orain, EHUUn.

613. Hasiera zaila, hizkuntzarengatik (101-091/010)

Hasierako hilabeteak zailak izan ziren, ez baitzekien ez gaztelania eta ez euskara. Gaztelania ikasten hasi eta bertako jendea ezagutu ahala errazagoa izan zen.

614. Harreman ona du bertako jendearekin (101-091/012)

Ezagutu du bertako jendea, eta jatorra iruditzen zaio. EHUko gelakideekin ere harreman ona du.

615. Euskarari buruz dakiena (101-091/014)

Euskarari buruz dakiena esaten du: Europako zaharrena dela, ez dela indoeuroparra... eta badituela antzekotasun batzuk georgierarekin.

616. Harremana beste atzerriar batzuekin (101-091/016)

Erasmusekin etorri zen arren, ez du atzerriko jende asko ezagutu, doktoretzarekin lanpetuta ibili delako. Herrialde hauetako jendea ezagutu du: Erresuma Batua, Armenia, Iran, Ukraina, ...

617. Georgian airea puruagoa (101-091/018)

Georgiatik airea ematen du faltan. Gustatzen zaio hemengo mendia eta itsasoa, baina Georgian airea puruagoa da.

618. Gaztelania jakin gabe, ezin integratu (101-091/020)

Integrazioa ez zaio erraza gertatu: gaztelania jakin aurretik, ez zegoen integratuta.

619. EHUUn ikasi zuen gaztelania (101-091/022)

Gaztelania EHUUn bertan ikasi zuen, ikastaroetan. Mintzapraktikak ere egin zituen gaztelania hitz egiten dutenekin.

620. EHUko Filosofia fakultatean (101-091/024)

EHUUn Filosofia fakultatean zertan ari den azaltzen du.

621. Oinarrizko hitzak georgieraz (101-091/026)

Hiztegia. Oinarrizko hitz batzuk georgieraz.

622. Hitz batzuk euskaraz (101-091/028)

Hitz batzuk esaten ditu euskaraz: kaixo, zer moduz?, ondo pasa...

623. Abesti bat georgieraz (101-091/030)

Georgian ezaguna den abesti bat abesten du, euskal bertsioa ere baduena. Maitasuna bilatzeari buruz da.

624. Nor da Yuriy? (101-095/002)

Yuriy Donostian bizi da, gaztelania, portugesa, italiara, errumaniera, moldaviera, ukraniera, errusiera, frantsesa, ingelesa... dakizki.

625. Ukranierari buruzko datu batzuk (101-095/003)

Yuriyren ama hizkuntza ukraniera da.

626. Donostian bizi da Yuriy (101-095/004)

2005. urteaz geroztik bizi da Donostian.

627. Donostiak eta Ukraniak antzekotasunak dituzte (101-095/005)

Klima, arkitektura eta natura aldetik oso antzekoak dira Ukraniako bere sorterrria eta Donostia.

628. Oinarrizko hitzak ukranieraz (101-095/007)

Oinarrizko hitzak esaten ditu ukranieraz.

629. Gaztelania kalean ikasi du (101-095/009)

Espainian bizi izan da 1999. urteaz geroztik, eta gero etorri zen Euskal Herrira. Kalean ikasi du gaztelania.

630. Unibertsitatean ikasi zuen Euskal Herriari buruz (101-095/010)

Bazekien Euskal Herrira etorri baino lehen bertako historia eta euskararen historia; unibertsitatean ikasi zituen.

631. Gustura bizi da Donostian (101-095/012)

Gustura bizi da Euskal Herrian bere familiarekin Yuriy. 22 urte zituenetik bizi da Donostian. Bere semea Donostian jaio zen.

632. Integratzeko arazorik ez Donostian (101-095/013)

Ez du inoiz izan integratzeko arazorik Euskal Herrian. Askok gustatzen zaio bertako jendea.

633. Euskal Herritik gustatzen ez zaiona (101-095/014)

Euskal Herritik ez zaio gustatzen burokrazia eta klima.

634. Gustuko hitzak ukranieraz (101-095/016)

Ukranieraz Yuriyren gustuko hitzak.

635. Abesti bat ukanieraz (101-095/018)

Ukanierazko abesti bat.

636. Blanca, ekuatoriarra (101-100/002)

Bere burua aurkezten du.

637. Inken ondorengoak (101-100/003)

Ketxuerari buruzko datuak.

638. Ketxueraz gain, beste hizkuntzaren bat Ekuatorren? (101-100/004)

Natiboa den bakarra ketxuera da, eta honen dialektoak Ekuatore osoan hitz egiten dira.

639. Zergatik etorri zinen Euskal Herrira? (101-100/006)

18 urterekin iritsi zen Madrilera. Bertatik Euskal Herrira etorri zen lan kontuengatik, lehenengo Iruñera eta ondoren Donostiara.

640. Norekin hitz egiten duzu ketxuera? (101-100/008)

Amarekin hitz egiten du, bere etxeko hizkuntza baita. Guaraniera ere hitz egiten daki, gaztelania, ingelesa, eta euskara pixka bat.

641. Ekuatoriar dexente dago Donostian (101-100/009)

Ahizparekin hitz egiten du ketxuera, baina gaztelaniarekin nahastuta.

642. "Ez nekien hemen euskaraz hitz egiten zenik" (101-100/011)

Kalean entzunda hitz batzuk ikasi ditu, oinarritzko hitzak batez ere.

643. Bazterturik sentitu zara? (101-100/013)

Janzkera aldetik desberdinak sentitzen ziren, baina denborarekin irekiagoak egin ziren eta bertako arropa erabiltzen hasi ziren.

644. Zenbat hizkuntza hitz egiten dira Donostian? (101-100/014)

Euskara eta gaztelania hitz egiten direla dio, baina zenbait kanpotar daudela: portugesa, guarania, indioa....hizkuntza aniztasuna dago.

645. Zer duzu faltan jatorritik? (101-100/015)

Familia botatzen du faltan.

646. Donostiako zer duzu gustuko ? (101-100/017)

Giroa, jendea gustuko ditu. Adi dagoen jendea dela dio, jatorra. Horretaz gain, arrazakerik ez dagoela dio.

647. Donostiako zer ez duzu gustuko? (101-100/018)

Polizia ez du gustuko, haiengandik ihesi ibili behar izatea.

648. Zein da zure ametsa? (101-100/019)

Donostian etxea eduki eta familia bertara ekartzea da bere ametsa.

649. Ketxueraz hitz batzuk (101-100/021)

Ketxueraz hitz batzuk eta hitz gogokoena.

650. Euskaraz hitz batzuk (101-100/023)

Euskaraz hitz batzuk.

651. Nepalgoa, bi urte Donostian (101-108/002)

Surendra Nepalgoa da eta Donostian bizitzen bi urte daramatza, Egian.

652. Nepalerari buruz (101-108/004)

Nepalgo hizkuntza ofiziala da nepalera, baina hizkuntza gehiago ere badaude Nepalen, jendeak etxean erabiltzen dituenak baina ez jendaurrean.

653. Hitz egiten dituen hizkuntzak (101-108/005)

Hitz egiten dituen hizkuntzak aipatzen ditu. Japoniera ikasten egon zen urte eta erdiz, hara joateko asmoa zuelako.

654. Leku merkeagoaren bila, Danimarkatik Europa hegoaldera (101-108/006)

Danimarkatik etorri da Euskal Herrira. Ikastera joan zen hara, nazioarteko kultura, baina bizimodua garestia zen han, eta horregatik etorri zen.

655. Ohitura eta hizkuntza aldaketak (101-108/008)

Danimarkara joan zenean, hango gastronomia eta ordutegiak harrigarriak egin zitzaizkion. Baina azkar ohitu zen. Donostiako janariak antzekotasun gehiago ditu Nepalgoarekin. Hizkuntza Eskola Ofizialean ikasi du gaztelania.

656. Paperei buruz (101-108/009)

Paperak ez ditu lortu oraindik, baina gustatzen zaio hau, eta uste du erraza egingo zaiola.

657. Hemengo jendea eta bizimodua gustuko (101-108/011)

Gustatzen zaio hemengo jendea. Astero bi-hiru festa daudela dio, eta Nepalen ere hala dela. Familian bizitzeko ohitura ere badago, han bezala. Oztopo bakarra hizkuntza ikastea izan dela dio.

658. Arrazakeriarik ez (101-108/012)

Arrazakeriarik ez du ikusi hemen. Bertako jendearekin irteten da, eta gustura dago.

659. Lagun gehienak bertakoak; bere ikasleak, toki askotakoak (101-108/013)

Dituen lagun gehienak hemengoak dira. Ingeleseko irakaslea da, boluntario bezala, GKEetan. Ikasleak Ameriketako eta Afrikakoak ditu asko.

660. Tabernetan dantza gutxi egiten da (101-108/015)

Nepalen edan eta dantza egiten dute, eta hemen futbola ikusten egoten da jendea tabernetan. Dantza egitea faltan ematen du.

661. Nepalgo mendiei buruz (101-108/016)

Nepalen bezala, hemen ere mendi asko dago, eta gustatzen zaio joatea.

662. Pintxopotea gustatzen zaio (101-108/017)

Pintxopotea gustatzen zaio, eta Tabakalera bezalako lekuak ere bai.

663. Kultura maite du (101-108/019)

Kulturarekin lotutako gauzak egin nahiko lituzke, baina lana aurkitzea nahiko luke lehenengo.

664. Nepalera hitz egiteko aukera (101-108/020)

Nepalera hitz egiteko aukera gutxi du. Nepalدار gutxi daude Donostian.

665. Oinarrizko hitz batzuk nepaleraz (101-108/022)

Hiztegia. Oinarrizko hogei hitz nepaleraz.

666. Euskara ikasteko asmotan (101-108/024)

Euskarazko hitz batzuk. Euskara ikasteko asmoa dauka.

667. Abesti bat nepaleraz (101-108/026)

Abesti tradizional bat nepaleraz. Mahaia jotzen du eskuekin, danborra balitz bezala.

668. Dianak sei hizkuntza hitz egiten ditu (101-115/002)

Dianak bere burua aurkezten du. Lituania, errusiera, poloniera, ingelesa, gaztelania eta euskara hitz egiten ditu.

669. Lituania eta lituanierari buruzko datuak (101-115/003)

Lituania eta lituanierari buruzko datuak.

670. Maitasunak ekarri duen Donostiara (101-115/004)

Maitasuna zela eta etorri zen Euskal Herrira.

671. Lehen hilabeteak Donostian (101-115/005)

Lehen hilabeteetan egunero gaztelania ikastera joaten zen. Alaba eduki ondoren euskara ikasteari heldu zion euskaltegian.

672. "Ni ez naiz lotsatia, beti euskaraz ari naiz" (101-115/007)

Euskara ikastearen bere esperientzia kontatzen du.

673. "Hemen bizi nahi dut, eta euskara oso garrantzitsua da" (101-115/008)

Euskara ikasteak integratzeko balio du. Beretzat euskara hizkuntza polita da, abestiak oso gustuko ditu.

674. Nolakoak dira euskaldunak? (101-115/009)

Euskaldunak oso jatorrak direla dio, laguntza ematen diotela beti.

675. Atzerritarrekin harreman gutxi (101-115/010)

Ez du atzerritar askorik ezagutzen, errusiarrak eta armeniar batzuk.

676. Zer botatzen duzu faltan? (101-115/012)

Janaria da Lituaniatik faltan gehien botatzen duena.

677. "Hemen poz-pozik bizi naiz" (101-115/013)

Euskal Herriko jendea, mendiak, itsasoak... gustatzen zaizkio.

678. "Hemen poz-pozik bizi naiz" (lituanieraz) (101-115/015)

Euskal Herriko jendea, mendiak, itsasoak... gustatzen zaizkio (lituanieraz).

679. Telebistan egiten zuen lan (101-115/016)

Telebista munduan egiten zuen lan Lituanian. Bertan telebistan aritzeko, ordea, euskara hobeto ikasi nahi du.

680. Hitz batzuk lituanieraz (101-115/018)

Hitz batzuk lituanieraz.

681. Lituanieraz abesti bat (101-115/020)

Lituanieraz abesti bat.

682. Euskaraz abesti bat (101-115/022)

Euskaraz abesti bat.

683. Zeinu hizkuntza dakien bilbotarra (101-139/002)

Carolina Bilbokoa da. Une honetan Donostian bizi da. Zeinu hizkuntza daki.

684. Zeinu hizkuntza (101-139/004)

Zeinu hizkuntzari buruzko datu batzuk ematen ditu.

685. Euskarazko zeinu hizkuntzarik ez dago (101-139/006)

Herrialde bakoitzean zeinu hizkuntza bat edo gehiago dago, ez dago unibertsalik. Zeinu hizkuntza ez dator ahozko hizkuntzatik. Ez dago euskarazko zeinu hizkuntzarik.

686. Zeinu hizkuntzaren ikasketa (101-139/008)

Unibertsitateko ikasketak egin behar dira zeinu hizkuntzako interprete izateko. Ikastetxe batzuetan hasi dira zeinu hizkuntza hautazko hizkuntza bezala ezartzen.

687. Hezkuntza sistema eta gorreria (101-139/010)

Euskal Herrian hezkuntza sistema hobeia ei daukagu beste lurralde batzuetan baino gorreria duten pertsonentzako.

688. Euskal Herrian zeinu hizkuntzarentzat aukerak (101-139/011)

Euren herrialdeetan baliabide gutxi dituztelako etortzen dira gorreria duten pertsona batzuk Euskal Herrira. Ikastetxeetan zeinu hizkuntza erakusten diete eta gurasoentzako ere badaude ikastaroak.

689. Gorreriak identitatean eragiten du (101-139/012)

Zeinu hizkuntza gorreria duten pertsonak eta beraien ingurukoek erabiltzen dute. 2007. urtetik da hizkuntza ofiziala. Gorreria duten pertsonentzat gogorra da beren hizkuntza komunitatearekin ez dutela komunikatzeko aukerarik: nortasunean eragiten du horrek.

690. Gorreria duten pertsonen komunitatea (101-139/013)

Gor komunitatea daukate gorreria duten pertsonak, eta identitatea ematen die horrek.

691. 250 hizkuntza Donostian? (101-139/014)

Donostian, 100 hizkuntza baino gehiago hitz egiten direla uste du. 250 inguru izan daitezke dio.

692. Zenbatek dakite zeinu hizkuntza? (101-139/015)

Donostian ez daki zenbat pertsonak jakingo duten zeinu hizkuntza, estatuan 100.000 pertsonak dakitela dio. Horietatik %20-30ek dute euren bigarren hizkuntza bezala zeinu hizkuntza.

693. Hizkuntzek batu, ez banandu (101-139/017)

Hizkuntza desberdinek batu egiten gaituzte, ez banandu. Munduko txoko guztietara joan gaitezke hizkuntza desberdinak jakinda.

694. Oinarrizko hitzak zeinu hizkuntzan (101-139/019)

Oinarrizko hitzak zeinu hizkuntzan.

695. Gustuko hitzak zeinu hizkuntzan (101-139/021)

Zeinu hizkuntzan gustuko hitzak.

696. Abestiak zeinu hizkuntzan interpretatu daitezke (101-139/023)

Zeinu hizkuntzan ez dago musikarik, beharrik ez daukatelako. Baina kantuak interpretatu daitezke, esate baterako, "zorionak zuri" zeinu hizkuntzan egiten dute.

697. Nor da Sara Agnetti? (101-185/002)

Elkarrizketatuak bere burua aurkezten du.

698. Parmeserari buruz hitz batzuk (101-185/004)

Italian dauden milaka "dialektoetako" bat da berea: parmesera ez dago hizkuntza ofizial bezala onartua. Hezkuntzaren erronka parmeserarekiko. Dialektoen berreskurapena bermatzeko ekintza asko ari dira sortzen.

699. Parmeseraren dialektoak hiru dira (101-185/006)

Parmeseraren hiru dialektoen deskribapen laburra egiten du.

700. Parmeseraren dialektoen arteko antzekotasunak (101-185/008)

Parmeserak dituen dialektoen arteko harremana estua da. Hitz asko italieraz dira, eta frantsesaren eragina dute. Badira desberdintasunak ere, noski.

701. Italian hitz egiten diren beste hizkuntzak (101-185/010)

Italian hitz egiten diren hizkuntzei buruz dihardu (dialektotzat hartuak direnak). Badira Italian zonaldeak non elebitasuna oso nabaria den. Iparraldean eta Hegoaldean desberdintasunak oso nabariak dira, besteak beste.

702. Donostiara iristearen arrazoiak (101-185/012)

Maitasunari esker etorri da Donostiara. Elkarrizketa egin zitzaion unean zortzi hilabete zeramatzan Donostian.

703. Lehenengo hilabeteak ez ziren zailak izan (101-185/013)

Oso ongi dago hemen, antzekotasun asko aurkitu ditu bere jatorrizko herriarekin alderatuz. Ez du zailtasunik izan jendearekin ez eta administrazioarekin oro har.

704. Euskaldunak eta italiarrak, oso antzekoak (101-185/015)

Italiarrak eta euskaldunak oso antzekoak direla dio, kultura berdina dugula eta munduaren alde berdinekoak garela. Desberdintasunik ere bada, hala ere. Italian ez bezala, jendearen arteko gertutasuna handiagoa iruditzen zaio hemen.

705. Bere sorterrikoekin eta beste herrialdeetakoekin harremanak (101-185/017)

Lankide italiarra dauka eta errumaniar bat ere ezagutu du, belgiar bat ere bai... baina batez ere hemengo jendearekin harremantzen da.

706. Euskarari buruz dakiena (101-185/019)

Euskara beste hizkuntzen artean erabat desberdina dela dio, aintzinakoa dela... eta ikasteko oso zaila dela.

707. Euskara ikasten, euskaltegian (101-185/020)

Euskaltegian dabil eta oso gustura. Hitzzen ordena aldatu behar da euskaraz aritzeko baina, gauza guztietan bezala, ikasi egin behar da.

708. Parmeseraz gain, dakizkien beste hizkuntzak (101-185/022)

Ingelesez eta frantsesez ongi moldatzen da. Italiara eta gaztelania ere ongi menperatzen ditu. Donostian hizkuntza asko hitz egiten direla uste du.

709. Italiatik faltan sumatzen dituenak (101-185/023)

Lagunak, senideak eta jakiak sumatzen ditu faltan. Pasta beteak, gaztak...

710. Euskal Herritik gehien eta gutxien gustatzen zaizkionak (101-185/024)

Euskal Herritik gustukuen dituenak: paisaia, mendiak, bizimodu xehea...
Gutxien: zaila egiten zaio topatzea.

711. Kultura hurbiltasunak integrazioan laguntzen du (101-185/026)

Ez zaio batere zaila egin Donostiara egokitzea, eta jendearen jarrera txalotzen du: oso adeitsua iruditzen zaio.

712. Norekin hitz egiten du parmeseraz orain? (101-185/027)

Donostian dagoenetik parmeseraz aitona-amonekin hitz egiten du eta baita aitarekin ere.

713. Gaztelania ikasteko modua (101-185/029)

Eskolan bi urtez jardun zuen gaztelania ikasten eta ondoren bidaiatzen, mutil lagunarekin... ikasi du.

714. Oinarrizko hitzak parmeseraz eta gustuko duen hitza (101-185/030)

Oinarrizko 20 hitz. Gustukuen dituen hitzak parmeseraz: fruitu eta barazkiak izendatzeko erabiltzen direnak.

715. Bere burua euskaraz aurkezten (101-185/032)

Sarak bere burua euskaraz aurkezteko ausardia bildu du. Bere hiztegia aberasten ari dela dio.

716. Abesti bat parmeseraz (101-185/034)

Sarak kanta bat abesten du parmeseraz.

717. Italiar estatuaren sorreraz (101-185/036)

1861ean Italiako herrialde desberdinak bateratu zituzten, beraien arteko desberdintasunak handiak baziren ere. Sararen ustez, erabaki politikoa lehenetsi zen, identitateak bigarren maila batera alboratuz.

718. Toskanera izendatu zuten Italiako hizkuntza ofiziala (101-185/037)

Dante Alighierik "Divina Comedia" idazteko erabili zuelako aukeratu zen toskanera (Toscanako hizkera) Italiako hizkuntza ofizial bezala.

719. Ez da dena hizkuntza ofizialaren bitartez jasotzen (101-185/039)

Lurrari eta nekazaritzari buruz transmititzen dena batez ere parmeseraz jaso du. Esaera zaharrak, ipuinak...

720. Booktegi proiektuan egiten du lan (101-191/002)

Bere burua aurkezten du, euskaraz eta ingelesez. Donostian bizi da, eta Booktegi proiektuan lan egiten du.

721. "Ingelesa euskara baino askoz kaotikoagoa da" (101-191/004)

Brantonen arabera, euskara hizkuntza digitala da, oso garatua, eta ingelesa, aldiz, analogikoa. Euskarak bere logika eta sistemak ditu; ingelesez ez dira hitz guztiak konfiguratzen, eta askoz kaotikoagoa da. Hala ere, bi hizkuntzak oso onak direla dio.

722. "Ingelesa ondo ikastea infernu bat izan behar da" (101-191/006)

Edozein gauza ondo egiteko denbora eta grina behar direla dio, eta hizkuntza bat ikasteko: irakasle eta ikaskide onak, grina eta denbora. Ingelesa ondo ikastea infernu bat izan behar dela uste du, oso anarkikoa baita.

723. Erresuma Batuan gaelera ere hitz egiten da (101-191/008)

Erresuma Batuan gaelera ere hitz egiten da: Eskozian, eta oso hitzun gutxi ditu. Galesen eta Ipar Irlandan beste mota bateko gaelerak hitz egiten dira. Gaur egun ehunka hizkuntza hitz egiten dira Erresuma Batuan.

724. Bere jatorrizko izena At da (101-191/010)

Ingelesa da eta bere jatorrizko izena At da. "At" hitzak "kanpo" esan nahi du; horregatik, lagun batek Aritz izena proposatu zion.

725. Orain dela hamabi urte etorria (101-191/012)

Kasualitatez hemengo neska bat ezagutu zuen, eta euskal gramatikaz hitz egin zion. Maitemindu egin zen bietaz, orain dela hamabi urte.

726. Lagunak egitea ez da oso erraza (101-191/014)

Lagunak egitea ez da oso erraza, eta 40 urterekin gutxiago. Etorri zenean gaztelania bazekien, eta euskara ikasteari berehala ekin zion.

727. Hizkuntzalaria da (101-191/015)

Urte batzuk pasa zituen Espainian, horregatik ikasi zuen gaztelania. Eskolan frantsesa, eta gero portugesa ikasi zuen.

728. "Euskal Herria erakargarria da" (101-191/017)

Euskal Herria erakargarria dela dio: paisaia, janaria, ohiturak eta hezkuntza. Hezkuntza bera erakargarria da, egiturengatik.

729. Bagera euskara elkarteko lehendakariorde (101-191/019)

Euskara ikastea prozesu ederra izan da eta izaten jarraitzen du. Donostiako euskaltegi batean ikasi du eta, gainera, Bagera Elkarateak asko lagundu dio. Orain elkarteko lehendakariordea da.

730. Barnetegietan euskara ikasten (101-191/021)

Barnetegietara joan zen euskara ikasteko. Lehenengoan ez zuen ezer ulertzen, gogorra izan zen. Baina denbora, grina eta gogoia zuenez, ikasten jarraitu zuen.

731. "Euskarak bluetootha dauka" (101-191/023)

Euskara ikastea bere denbora behar du. Hitz guztiak konfiguratu behar dira, eta ondoren nahi diren bezala ordenatu. Euskararen ñabardurak aipatzen ditu, indarra ematen dion faktore bat.

732. Euskaldunekin komunikatzeko aukera (101-191/025)

Euskarak euskaldunekin komunikatzeko aukera eman dio, euskal literatura eta baita hausnartzeko aukera ere.

733. "Gu-tasuna", euskararen ezaugarria (101-191/027)

Euskararen ikuspuntu garrantzitsu bat "gu-tasuna" da. Taldeak garrantzia handia dauka Euskal Herrian.

734. "Donostian bizi naiz eta euskaraz bizi naiz" (101-191/029)

Euskara lagun guztiarekin erabiltzen du; laguna zentzu zabalean harturik. Euskaraz bizi da, eta hori lortu daitekeela argi ikusten du.

735. Bere burua ezin du euskararik gabe ikusi (101-191/030)

Ezin du bere burua euskararik gabe imajinatu.

736. Itzultzailea eta Booktegi proiektuko sortzaile (101-191/032)

Itzultzaile moduan lanean aritzen da. Euskararen eta ingelesaren arteko desberdintasunetako bat sintaxia dela dio. Horrez gain, Booktegi proiektuko sortzaileetako bat da.

737. Gaztelania, gutxi erabiltzen duen tresna (101-191/034)

Iraganean gaztelaniarekin harreman handia izan du Espainian, baina Euskal Herrian euskararekin. Gaztelania gutxi darabil.

738. "Euskaltzalea naiz" (101-191/036)

Euskaltzalea dela dio, euskara maite baitu. Euskal kulturaren oinarria euskara dela uste du, azken finean kultura guztien oinarria hizkuntzak direlako.

739. Aniztasunaren definizioa (101-191/038)

Aniztasuna pertsona edo kultura askoren iritziak eta eraginak onartzea izan daiteke. Euskaran aniztasuna zer den argi ikusten da, euskalkietan hain zuzen. Hizkuntza aniztasunak hizkuntza guztiak baliogarriak direla ulertzeko balio du.

740. Donostiako hizkuntzak (101-191/040)

Donostian ehun bat hizkuntza daudela dio, nahiz eta seguru ez jakin.

741. Euskal Herria eta Erresuma Batua alderatzen (101-191/042)

Erresuma Batuko garagardoa faltan botatzen du. Euskal Herrian bazkalosteko hizketaldiak oso onak eta luzeak direla dio, nahiz eta hau nahiko unibertsala izan. Horrez gain, mendira joateko dagoen zaletasuna gustuko du.

742. Integrazioa eta arrazakeria (101-191/043)

Nahiz eta berak integratzeko arazorik ez izan, arrazakeria dagoela uste du, ez bakarrik hemen, baizik eta mundu osoan. Gainera, desberdintasunak egiten direla dio etorkinen jatorriaren arabera.

743. Oinarrizko 20 hitz ingelesez (101-191/045)

Oinarrizko hitz batzuen itzulpena egiten du, eta gero bere ingelesezko hitz gustukoena zein den azaltzen du.

744. Erauntzetan jaio, baina Bordaberrin bizi (DON-001/003)

Bordaberrin bizi da zazpi hilabete zituenetik. Gurasoen izen-abizenak; aita Igeldokoa zen, ama Matxinbentakoa, baina umetan Erauntzetara etorria bizitzera. Igeldoko eskolara joaten ziren. Lau senide ziren.

745. Taloa eta esnea (DON-001/007)

Taloea eta babarruna jaten zuten. Ibaetako errota oinez joaten zen ama, artoarekin, irina egiteko. Hiru behi izatera heldu ziren, bera ezkondu zenerako. Etxera ezkondu zen. Anaiari "Pintxe" deitzen zioten.

746. Umetatik lanean: umezain, ondoko baserrian (DON-001/008)

Umetatik lanean. Umezain joaten zen Kamiora, ondoko baserrira; etxekoa bezalaxe zen han. Hango bizilagunen kontuak.

747. Guardia zibilen alabekin ikasi zuten erdaraz, eskolan (DON-001/014)

Guardia Zibilaren etxea non zegoen; hango umeekin ikasi zuten erdaraz, eskolan. Sei urterekin hasi zen joaten. Neskak eta mutilak aparte. Guardia eskola gainean bizi zen. Orain hutsik dago etxe osoa.

748. Maisu-maistrak eta apaiza (DON-001/015)

Doñtilda; a Luisa maistra. Maisu gabe egon ziren mutilak; hurrengo maisuak jo egiten zituen, ez zuten joan nahi. Eskolan, erdaraz gehienbat. Dotrina euskaraz, Don Basilioarekin; gerra sasoiaren bidali zuten.

749. Igeldoko apaizak eta dotrina; otoitzak (DON-001/017)

Igeldoko apaizak: Don Fabian Loidi, Don Marcelino. Lourdes Txikira joaten zen meza ematera. Aurretik Antiguatik joaten ziren dotrina erakustera, elizara. Arrosarioa etxean, amonarekin. Hark erakutsitako otoitzak.

750. Etxea erre zitzaientzeko komeriak (DON-001/021)

Etxea erre zitzaientzen, ondoko bizitzak sua hartuta. Ordurako beraiek bazuten argindarra, baina bizilagunek ez. Ur bila joan ziren, eta bueltarako berandu zen. Auzoak lagunduta konpondu zuten etxea.

751. Bederatziaurreneetatik bueltan, dantzari (DON-001/023)

Denbora librearik ez zuten izaten. Jaian bakarrik. Bederatziaurreneak. Elizatik etxerako bidean egin zuten dantza. Tuntuna izaten zen plazan. Loiola, Irubideta... oinez joaten ziren, mendiz. San Estebanera, Usurbilera.

752. Txerria hiltzen zuten, etxerako (DON-001/026)

Txerria hiltzen hasi ziren. Hernanira joaten ziren Ibaetatik: txerri txikia erosi eta hazi egiten zuten. Etxerako hiltzen zuten. "Txerri-muinak ordaintan".

753. Gudamendiko tiro zelaian lanean (DON-001/029)

Gudamendi egin zuten, tiro zelaira, eta han ibili ziren lanean; usoak. Anaiak El Leon garagardo lantegiko lana utzi zuen. Ontziak garbitzen zituen berak. Etumen ere egoten zen, bazkariak zerbitzatzen.

754. Komunik ez, argirik ere ez (DON-001/030)

Komunik ez zuten. Argindarra ere ez zuten izan urte askoan. Kandelak nola lortzen zituen amak. Erlojurik ez zuten, eta eguzkiari begira.

755. Beheko sua; gerra ostean, boniatua (DON-001/034)

Beheko sua nolakoa zen: neskamea, lurrezko eltzeak, laratza. Bakoitzak bere plateretik jaten zuen. Gerra ondoren boniatua erosten zuten Antiguak. Errazionamendua.

756. Errazionamendu kartila (DON-001/036)

Errazionamendua, ezer baino hobeto. Kartila bakarra, familiako. Kupoia.

757. Behi lanak; Bretxara saltzera (DON-001/038)

Behiekin lanean: umea egiten nola laguntzen zaion. Feriara ez ziren asko joaten. Bretxara joaten ziren, saltzera.

758. Bretxako azokara; senarra Lizarriturri (DON-001/040)

Bretxan erosi eta saldu egiten zuten; eguneko tokia ordaindu egiten zen. Senarrak Lizarriturri xaboi lantegian egiten zuen lana, labeetan. Oinez, gero motoan; Seat 600. Lagarto, usain gozoko xaboiak.

759. Kantu-eskean; saltzaileak etxez etxe (DON-001/042)

San Juan eskea eta Gabonetakoa, baserriz baserri. Mutilak bakarrik. Orain, neska-mutilak. Kamioko aitona bertsolaria zen; berezkoak ziren lehengoak, orain ikasiak. Traperontzat tomate potoak gordetzen. Eltzeak konpontzen zituztenak eta zorroztaileak. Arrain saltzaileak.

760. Igeldoko festak, San Pedroak; kongregazioa (DON-001/048)

Igeldoko festak, San Pedroetan. Dantza eta dantza. Erroskilak. Herri-kirolak: idi-dema. Bertsolariak. Soinua goiko plazan eta behekoan. Dantzarako debekurik ez. Kongregazioa. Goiz etxera.

761. Otoitzak, bedeinkazioak; hiletak (DON-001/052)

Oherakoan, otoitza beti. Umeen otoitzak ere izaten ziren. Gure Aita eta Gurutze Santuaren. Ogi eta kandela bedeinkazioak. Norbait hiltzen zenean, ogia bedeinkatzeko meza. Mantua. Hilkutxa bizkarrean. Gaubeila.

762. Garraioak: sagardoa, ikatza, egurra (DON-003/005)

Gurdiekin eramaten zuten sagardoa, jada egina. 20 bat sagardotegi zeuden auzoan. Baserritarrak astoarekin joaten ziren, eta Asto Kanean lotzen zituzten. Ikatza eta egurra kaira iristen zen, eta kamioietan eramaten zituzten. Tranbia ere bazegoen Rezolaraino. Tranbien ibilbidea.

763. Hondartzako eta kaiko bainuak (DON-003/007)

Hondartzara joaten ziren, baina arranpan ere bainatzen ziren, kaian bertan. Bainujantziaren gainean soinekoak janzten zituzten neskek. Kasetak. Soka egoten zen itsasoan, heltzeko. Enfermeria txiki bat zegoen, Erlojuen azpian. Bainulariak uniformeekin egoten ziren. Bertakoak txapelarekin eta kanpotarrak kapelarekin ibiltzen ziren.

764. Kaiko lanak (DON-003/010)

Ura ez zen oso garbia egoten orduan ere. Kaiko lanak. Arrai subasta nola izaten zen kontatzen du. Mandazaiak.

765. Lehengo Donostia eta Santo Tomas (DON-003/012)

Donostia lehen nolakoa zen. Baserritarrak Ulia, Igeldo eta Martutenetik etortzen ziren Bretxako plazara. Gipuzkoako merkatu nagusia zen Donostia. Santo Tomaseko feria nolakoa zen azaltzen du (ganadua...). Txorizoa. Sagardoa eta ardoa, prezioak.

766. Donostiako festak (DON-003/013)

Bandak eta danborrada. Festak: San Pascual Bailon, sokamuturrak Euskal jaietan, Santa Rita...

767. Karmenak eta euskal jaiak (DON-003/014)

Karmen jaietan arrantzaleek bi eguneko jaia egiten zuten. Inauterietan karrozak izaten ziren. Euskal jaietan dantzak izaten ziren Konstituzio plazan eta sokamuturra.

768. Familia abertzalea (DON-003/018)

Bederatzigarrena da. Zazpi mutil eta bi arreba ziren. Familia abertzalea zen. Aita beti euskaraz aritzen zen. Patroia zen, eta tituluak bazituen, baina denak interpretearekin ateratakoak. Amara erdaldunagoa zen Parte Zaharra baino.

769. Don Migel Muñoa (DON-003/020)

Don Migel Muñoa nor zen esplikatzeko du. Mutilzaharra zen, aberatsa, eta euskarazko ikastola jarri zuen, Donostiako lehenengoa. Kapera eta frontoia ere bazituen.

770. Gerra iritsi zen (DON-003/023)

Gerra hasi zenean, 11 urte zituen; eta erbestean bete zituen 12, Bermeon. Nola hasi zen gerra. Itsasontzian joan ziren. Anaiak elizak zaintzen ibili ziren, inork ez erretzeko, eta gero gerran ibili ziren.

771. Frantziatik Iparraldera (DON-003/025)

Frantzian, bakunatu egin zituzten. Dirua aldatu, afari ederra eman eta libre utzi zituzten. Geltokira joan ziren, eta handik Iparraldera trenez. Ziburun familia zuten. Donibane Lohizunera joan ziren, eta handik oinez Ziburura.

772. Anaiak Langileen Batailoietan (DON-003/027)

Europako gerra hasi zenean, anaiak ere itzuli ziren, eta atxilotu egin zituzten. Langileen Batailoietan, bi urtean egon ziren. Anaia gazteena ere bai, eta gero Afrikara bidali zuten soldadu. Anaietako bat gaixo bueltatu zen. Langileen Batailoietan zubiak egiten ibili ziren anaiak.

773. Erbesteratutako haurrak (DON-003/028)

5.000 haur joan ziren itsasontzian kolonietara, guraso gabe. Arreba baten seme-alabak Belgikara joan ziren. Baina miseria gerraostean etorri zen, errazionamendua. Gosea. Eskerrak aita iaioa zela arrantzan.

774. Iparraldeko giroa (DON-003/029)

Iparraldean pasatutako urteak. Berehala ikasi zuen frantsesez, baina Iparraldeko akatsekin. Euskara ere erabiltzen zuten ingurukoekin. Bertako abertzale gutxi zegoen han. Erresistentzia nola sortu zen: Gernika batailoia.

775. Isilkako lanak (DON-003/033)

Isilkako lanean ibili zeneko kontuak. Erresistentzian ibili zen. Donostiako irratian mezuak zabaltzen zituzten, propaganda egiten zuten... EGIkoa zen. Atxilotu egin zuten. Burua nor zen ez zuten normalean jakiten. Frantziako Tourrean propaganda egiten zuten: ikurrinak jarri, paperak zabaldu...

776. Iparraldera ihesi (DON-003/034)

Atxilotu zutenekoa, norbaitek salatuta. Nola egin zuen ihes. Iparraldera joan zen, Donostian ezkutatuta egon ondoren: hiru etxetan egon zen gordeta. Egun batean, emaztegaiarekin irten zen kalera, baina jendeak begiratu egiten zion. Iparraldera joatea erabaki zuen.

777. Emaztegaia atxilotze-arriskuan (DON-003/035)

Iparraldean zegoela, emaztegaia Hondarribitik batelean joaten zitzaion bisitan; erdibidean elkartzen ziren. Beraiekin joan zen neska baten erruz, harrapatu egin zituzten. Emaztegaia nola libratu zen. Iparraldera joan zen hura ere.

778. Ezkondu eta irratian lanean (DON-003/036)

Emaztegaia muñoatarren etxean egon zen sukaldari, ezkondu arte. Hiru alaba izan zituzten Iparraldean. Radio Euzkadin egiten zuen lana, baina galarazi egin zieten. Parisen lana eskaini zioten, baina ez zuen onartu.

779. Irratiaren funtzionamendua (DON-003/039)

Radio Euzkadi irratiko kontuak. Leloa. Dirua Venezuelatik iristen zen batez ere, baina ez zen denerako ailegatzen. Ziburun egon zen azken irratia.

780. Euzkadi Irratia itxi ondoren (DON-003/041)

Euzkadi Irratia itxi ondoren, irratiko tresnak Parisera bidali zituzten. Gerora, Venezuelan jarri zuten bat.

781. Irratiko langileak (DON-003/043)

Irratiko langileak lau ziren. Joxeba Rezola zen burua. Egunean hiru emisio ziren, eta berriak ematen zituzten. Radio San Sebastián hartzen zen lekuetan entzun zitekeen.

782. Donostiara bueltatzeko paperak (DON-003/044)

Irratia itxi ondoren, Donostiara bueltatzeko paperak egiten hasi zen. Gurasoak hilero joaten ziren bisitan Iparraldera, baina biak hilak ziren bueltatzea lortu zuen orduko. Nola joaten ziren Iparraldera.

783. Lana: Realeko bulegoak eta arrantza (DON-003/045)

Arrantzan aritu zen bueltan. Anaiak arrantzaleak ziren, baina Jabier ez zen horretan ibili ordura arte. Iparraldean hasi zen. Aurretik, Realeko bulegoetan ibili zen lanean. 17 urterekin hasi zen, Real mailaz igo zenean. Lan hura nola lortu zuen.

784. Sasoi hartako Realak (DON-003/046)

Realaren ibilbidea. Lehen mailara igotzen zen eta jaitsi, eta berriz igo. Presidenteak, entrenatzaileak, jokalaria... Portugalgo jokalaria bategatik 500.000 pezeta ordaindu zituen Realak.

785. Realak: sarrerak eta jokalaria (DON-003/048)

Bulegoko lanak. Futbol partidak ikustera nola joaten zen. Inspektoreei ere sarrerak ematen zizkieten Atotxarako. Orduko jokalaria.

786. Faustino izeneko taberna eta denda (DON-006/002)

Egian jaioa da, Manuelenean. Bi anai eta gurasoak bizi ziren etxean. Faustino izeneko taberna eta denda zuten. Orduan gizonak bakarrik joaten ziren tabernara.

787. Sagardotegian gurasoei laguntzen (DON-006/003)

Sagardotegia ipini zuten eta gurasoei laguntzen aritzen zen eskolatik irtendakoan. Sagrado Corazonen ikasi zuen, dena erdaraz. Etxean euskaraz bakarrik aritzen ziren.

788. Umetako jolasak (DON-006/004)

Umetan aroa eramanez aritzen ziren jolasean; pilotan eta baloiarekin ere bai, eta kaniketan, dirua zuenak egiten zuen.

789. Hildakoak zaldiz hilerrira (DON-006/005)

Kotxerik ez zen izaten. Hildakoak zaldiz eramaten zituzten hilerrira. Apaindura askotako zaldiak izaten ziren, ordaindutakoaren neurriko adornuekin.

790. Sagardoa bertan egiten zuten (DON-006/006)

Sagardotegirako sagardoa etxean egiten zuten. Sagarra leku askotatik ekartzen zuten: Hernani, Aia, Goierri, Santander, Galizia... Kamoietan ekartzen zuten.

791. Tolare elektrikoa (DON-006/007)

Sagarra txikitzeko makina bat zuten. Ondoren tolarean sartzen ziren. 30-40 tona sagar erabiltzen zuten. Tolarea elektrikoa zen. Hiru-lau aldiz egiten zuten egunean. Ura kendu osteko sagar-hondarrak baserritarrei ematen zizkieten ganaduarentzat. Sagardoa depositoetara joaten zen. Argindarrak ez zegoenean, eskuz egin behar izaten zuten.

792. Sagardoa txanpain botiletan (DON-006/008)

Botilatan sartzen zuten sagardoa horretarako tresna egokia erabiliz. Mila botilari ordubetea sartzen zieten kortxoak. Txanpain botilak erabiltzen ziren, batean eta bestean batuak, baita erosiak ere. Etiketak ez zuten erabiltzen.

793. Sagardo gozoa nahiago (DON-006/009)

Sagardoa edalontzika ere saltzen zen. Sagardo gozoa 400-500 litro egunean saltzen zuten auzoan. Lehorra baino gozoa nahiago izaten zuten bezeroek.

794. Sagardoa egurrezko kupeletan (DON-006/010)

Berrogei kupel inguru izaten zituzten, neurri desberdinetakoak eta egurrezkoak, haritz eta gaztainondoarekin eginak. 2.000-6.000 litro ingurukoak. 60.000 litrokoak izaten ziren depositoak. Hamalau sagar mota ekartzen zituzten.

795. Sagar mota asko nahastean sagardotarako (DON-006/011)

Sagardoa kontserbatzeko ez zen ezer botatzen. Oraingo kontuak direla dio. Sagar gozoak, gaziak eta mikatzak, denak nahasten dira sagardoa egiteko. Txalakak, mozoluak, errege-sagarrak... mota asko erabiltzen ziren baina jateko sagarrak ez du balio izaten.

796. Gizonak txikiteoan sagardotegietan (DON-006/012)

Inguruan baziren sagardotegi gehiago ere. Gizonak txikiteoan ibiltzen ziren batetik bestera, sagardoa eta ardoa edaten. Emakumeak ez ziren ausartzen sartzera eta tarteka kanpoan edaten zuten.

797. Sagardoa zipotzetik (DON-006/013)

Sagardotegian jaten ematen zuten. Hamalau mahai inguru izaten zituzten, jarleku luzeekin. Meriendarekin ere etortzen ziren batzuk. Zipotzetik edaten zen sagardoa.

798. Bakailaoa pobreentzat (DON-006/014)

Menua denetarikoa izaten zen; pobreentzat bakailaoa. Angulak askok ez zituzten nahi izaten.

799. Egia baserriz betea (DON-006/015)

Baserri asko zeuden inguruan. Orain dena etxez beteta dago.

800. Auzoko lantegiak (DON-006/016)

Tabakaleran auzoko emakume askok egiten zuten lan. Adreiluak eta teilak egiten zituen fabrika ere bazen auzoan. Gomarekin eta marmolarekin jarduten zuten lantegiak ere baziren, baita gehiago ere.

801. Aita zizurkildarra, ama egiatarra (DON-006/017)

Inguruan baziren soroak eta, baina beraiek ez zituzten lantzen, ezta ganadurik izan ere. Aita ibilia zen Frantzian basoan lanean eta ondoren teila fabrian. Zizurkilen jaioa zen, Legarralde baserrian; ama Latxaga baserrian, Egian.

802. Igandeetan mezetara fraideetara (DON-006/018)

Fraideengana joaten ziren mezetara. Futbol zelaia ere bazen auzoan eta partiduak ikustera joaten ziren. Mezetara igandeetan joaten ziren, ahal zutenean. Dotrinara ere bertara joaten zen.

803. Oporrik ez (DON-006/019)

Lagunartean auzoan ibiltzen ziren eta parranda ere egiten zuten inguruan. Zinemara joaten ziren tarteka. Oporrik ez zuen izaten, soldadutzara joandakoan eta ezkondukoan besterik ez.

804. Argindarra eta ura Donostian beti (DON-006/020)

Argia eta ura etxe guztietan ezagutu izan du Donostian.

805. Arropa garbiketak etxean bertan (DON-006/021)

Mantelak eta serbilletak etxean bertan garbitzen zituzten. Labadero ona zegoen auzoan.

806. Nudistak Tximistarrin (DON-006/022)

Bainatzera hondartzara joaten ziren. Geroago bainuak ireki zituzten inguruetan. Bainujantzia luzea izaten zen eta gizonezkoak barruko kamisetarekin sartzten ziren. Dirudun emakumeak albornozarekin ibiltzen ziren. Igeldo azpikaldeko Tximistarri nudista zen orduan.

807. Baserritarrek gurdiarekin barazkiak saltzen (DON-006/023)

Astoan eta zalgurdian ibiltzen zen jendea. Baserritarrek gurdiarekin saltzen zituzten barazkiak eta diru mordoxka atera ere bai batzuek.

808. Arrain-saltzaileak kalez kale (DON-006/024)

Arrain-saltzaileak ibiltzen ziren kalean. Arrandegiak ere baziren auzoan. Ondo jantzita ibiltzen ziren.

809. Bonbatxoak eta alkandora lanerako (DON-006/025)

Bonbatxoak eta alkandora erabiltzen zituzten lanerako. Banaketak egiteko txukunago joaten ziren. Furgonetarekin aritzen ziren. Berak tarteka bakarrik baina aitzak txapela erabiltzen zuen beti.

810. Udatiar emakumeak Kontxan, gizonak tabernan (DON-006/026)

Udatiarrak Madrildik eta Zaragozatik etortzen ziren trenez. Emakumeak Kontxako hondartzara eta gizonak Alde Zaharreko tabernetara joaten ziren.

811. Burdindegia ireki (DON-006/027)

Burdindegia 40 urte ingururekin jarri zuten. Ezkondu arte ez zuen jornalik izan sagardotegian.

812. Anaia eta biak burdindegian (DON-006/028)

Burdindegirako materiala Martuteneko kooperatiba batetik ekartzen zuten. Legazpiko "Patricio Etxeberria" enpresatik ere ekartzen zituzten. Anaia eta biak aritzen ziren lanean.

813. Etxebizitza berriak (DON-006/029)

60. hamarkadan egin zuten etxe berria, zazpi solairukoa. Barreneko solairuan burdindegia jarri zuten. Etxebizitzen prezioak esaten ditu.

814. Agerre baserria nolakoa den (DON-008/002)

1936. urtean jaio zen Agerre baserrian. Baserrian nolako zen azaltzen digu.

815. Ama Txomin Eneako eta Martuteneko erromerietan panderojole (DON-008/013)

Txomin Eneako eta Martuteneko erromerietara joaten zen beraien ama, panderojole ezaguna baitzen. Ezin zen helduta dantzatu eta dena zen erromeria.

816. Panderojole autodidakta (DON-008/017)

Bere ama panderojole ezaguna zen, seguru aski bere gurasoei begira ikasi zuen. Taberna zuten eta tabernan jo eta ke aritzen ziren trikitia eta panderoa eskutan zutela.

817. "Goikoetxekoak" (DON-009/002)

Mundaizen jaio zen, Beroizenea baserrian. "Goikoetxekoak" ziren auzokoentzat. Baserria nolakoa zen. Abereak. Arreba zaldi-karroarekin joaten zen Bretxara, berdurarekin eta esnearekin. Arrautzak, etxerako.

818. Baserria nola galdu zen (DON-009/003)

Olazabalena zen baserria, maizterrak ziren. 1946an bota zuten. Koipe lantegia egiteko saldu zuten. Errekatik bestaldean Mundaiz baserria zegoen; haiek ere zaldi-karroarekin joaten ziren. Baserrian, umetatik lanean.

819. Aita alargun, 10 umerekin (DON-009/004)

11 senide ziren; 10 irten ziren aurrera, bost mutil eta bost neska. Txikienak (Joxe Antoniok) sei egun zituenean, ama hil zitzaien. Zaharrenak 25 urte zituen, baina denak baserrian bizi ziren. Arreba zaharrena ama lanetan hasi zen, eta ez zen ezkondu. Aita Azpeitiko baserri batekoa zen, eta ama Aieteko Indianoenea baserrikoa.

820. Umetako jolasak eta bainuak (DON-009/008)

Lehengo jolasak eta oraingoak oso diferenteak dira, telebistarik eta irratarik ez zegoen. Aspertu ez ziren egiten. Aldameneko baserrietako lagunekin korrika, buleka, ezkututzen... Errekan bainatzen ziren auzokoak. Denak ezagunak ziren, auzoa txikia zen orduan. Arroparik ez zen garbitzen errekan, ura gazia da eta. Martutenetik gora bai, ahal da.

821. Arrantza (DON-009/009)

Arrantza, errekan: izkirak, korkoiak... arrain asko zegoen. Fabrikek ura zikindu zuten, eta desagertu egin ziren. Orain berritzen ari da.

822. Hondarra ateratzen, gabarrekin (DON-009/010)

Hiru-lau familia gabarrarekin jaisten ziren errekan behera, eta Maria Cristina parean hondarra hartzen zuten. Marea igotzean, Loiolara buelta. Obretarako zen hondarra, morteroa egiteko.

823. Sagardotegiak (DON-009/011)

Errotatxiki sagardotegia: bi baserri ziren, bata errota zen. Marea igotzean, atea ireki eta itsasoko ura sartzen zen. Errota nola jartzen zuten martxan. 200 urteko baserria izango zen. Trenbidearen beste aldean zegoen. Mundaizko zubia dagoen tokian zeuden. Sagardoa egiten zuten. Beraiek ez zuten ezagutu, baina Amaratik txanelean joaten ziren sagardoa edatera. Txanela nolakoa zen. Auzoan lau sagardotegi zeuden: Mujika, Etxabe, Faustino eta Latxaga.

824. Teila lantegia (DON-009/012)

Egiako industria. Teila fabrika zegoen tabakalera parean, bere tximinia handiarekin. Jende askok egiten zuen lana han. 1945 inguruan kendu zuten. Teilak eta ladriloak egiten zituzten, etxeak egiteko. Hasieran idi-parearekin banatzen zituzten, baina hori ez zuten ezagutu; zaldi-karroa eta furgoneta bai.

825. Tabakalera (DON-009/013)

Tabakalera eginda ezagutu zuten. Noiz itxi zen. Emakumeak ziren langile gehienak, ehundik gora. Pila bat etortzen ziren, toki askotatik. Ordutegia. Erreleboak hasi ziren gero.

826. Emakumea, etxerako (DON-009/015)

Emakumea etxerako zen orduan, eta ez kanpoan lana egiteko. Arreba zaharrena, Joakina, amatzat zuten; etxean geratu zen. Gero, Koipen egon zen lanean, enkargatu bezala. Juantxo linternero eta Joxe Antonio arotz hasi ziren gaztetatik.

827. Krabelinak, saltzeko (DON-009/016)

Baserriko lanak: baratzean lagundu, belarra moztu, metak egin, simaurra atera... Garirik ez zen. Lorea zeukaten asko, eta saltzera joaten ziren. Krabelinak, hoteletarako. Biarriz, Niza... Partikularrek ere asko erosten zuten. Orduan ez zegoen lore dendarik. Kanposanturako asko saltzen zen. Koronak egiten ziren asko, orain ez hainbeste.

828. Eskolan, erdaraz (DON-009/018)

Egian erdaraz eta euskaraz antzera egiten zen, erdi eta erdi. Eskolan erdaraz ikasi zuten. Lau eskola zeuden gerra denboran Donostian. San Antonion hasi zen Joxe Antonio, sei urterekin. Groseko Biteriko eskolan ere ibili zen, eta gero don Pedoren eskolan, Egian. Eskola publikoa zen. Maisu erdaldunak. Maisuek ez zituzten denak berdin tratatzen. San Antonion bazen maisu bat makila erabiltzen zuena.

829. Hobe isiltzea (DON-009/024)

2009ko ekainean atera zituzten gerra zibilean burdinezko zubiaren ondoan fusilatutakoen gorpuak. Beraiek bazekiten non zeuden, baina ez dute orain arte esan. Mapan, hildakoak agertu ziren tokia.

830. 13-14 urterekin lanean (DON-009/027)

Linternero ogibidea Egian ikasi zuen; Amarara joan ziren Joxe anaia eta biak gero. Orduan lanean ikasten zen ofizioa. Artes y Oficios. 13-14 urterekin lanean hasten ziren denak. Soldadutzatik bueltan anaiarekin hasi zen berriro. Joxe Antonio 13rekin hasi zen.

831. Eraikuntzako lanak (DON-009/029)

Eraikuntzako lanak. Sukaldeak, teilatuak, komunak... Erreminta gutxi zeuden: terraja, mailua, zintzela eta punteroa. Terraja tuboei erroska egiteko zen. Burnia erabiltzen zuten, eta beruna. Zinka ere bai. Plastikoa gero hasi zen. Beti Donostian ibiltzen ziren. Lana bazegoen. Astean 60 ordu tailerrean, eta gero baserrian. Igandean ere lana, metak egiten. Igande arratsaldea bakarrik jai.

832. Igandetean Txomiñeneara (DON-009/030)

Txominenean jaiero egiten zen bilera, soinu-jotzailearekin. Campos Eliseos. Igeldoko jolaslekua. Ez dira dantzazaleak izan.

833. Egunean hiru pezeta (DON-009/032)

Soldata:eguneko hiru pezeta irabazten zituen Joxe Antoniok, lanean hasi zenean; astean 21. Hurrengo urtean bost eta 20, eta hirugarren urtean zazpi eta erdi. 13 urterekin hasi zen lanean.

834. Dena bekatu (DON-009/034)

Dena zen bekatu. Egunero arrosarioa errezatzen zen baserrian, afaldu aurretik. Aitak gurutzea egiten zion ogiari. Pazkoazkoa egiteko txartela behar zen: jauna hartu eta txartela sartu behar zen.

835. Apaizak latinez eta erdaraz (DON-009/036)

Apaiz2k latinez eta erdaraz ematen zuten meza. Atotxako fraideek bakarrik egiten zuten euskaraz, Arantzazuko fraideek. Ez zuten hartu-eman handirik apaizekin.

836. Egiako jaiak (DON-009/038)

Lehengo jaiak. Uztailaren 22an Madalena eguna ospatzen zuten. Atotxako eliza, Frantziskotarrena Santa Madalena delako. Tabakalera aurrean egiten zen jaia lau egunez eta gero egun batean goian. Karrerak. Urzaleak ellkartek antolatzen zituen. Gero hasi ziren Porrontxoak.

837. Txoriak ehizatzen (DON-009/042)

Umetatik hasi zen txoriak harrapatzen. Nola hartzen zituzten. Kaiolatan sartzen zituzten. Bixka. Zepoa. Kantuko txoriak hartzen zituzten, kardabak eta. Eskopetarekin, birigarroak eta. Zingiran txori asko izaten zen. Soldadutza egin zuenean, eperretara joaten ere hasi zen. Baserriko eskopeta lurpean sartuta egon zen gerra garaian. Bordaxarreko gizon alargunari gertatu zitzaiona: bi seme nola hil zizkioten.

838. Arotz lanak (DON-009/043)

Arotz lanetan koinatuarekin hasi zen; soldadutzatik bueltan bere kontu hasi zen. Teilatuak, leihoak, habeak... Azken urteetan gauza finagoak ere bai. Altzariak ere bai, aulkiak eta. Gerra aurretik, egur ona: haritz amerikanoa, pinotea... Tarima egiteko. Gero eukalipto hasi zen erabiltzen lurrerako. Haritza, Gineako egurra... Mahaiak egiteko mazizoa erabiltzen zen dena: pagoa, haritza, pinua...

839. Arotzaren tresnak (DON-009/044)

Arotzek erabiltzen zituzten tresnak zein ziren azaltzen du. Zepiloak, trintxak... 50 urte ez dira taladroak hasi zirela. Birbikinak zeuden lehen.

840. Egur erabilienak (DON-009/046)

Pagoa Nafarroatik ekartzen zuten, Irati aldetik; haritza amerikarra asko. Intxaurra gutxi zegoen. Egur garestienak kaoba eta intxaur beltza dira. Donostian egin zuen lana batez ere. Txillidaren eskulturentzat enkofratuak ere egin izan ditu. Matxinbratuak.

841. Hargintza (DON-009/048)

Taila asko galdu da. Hargina ere bai. Eskuz egiten ziren etxeak. Toldoa jartzen zuten, kalean. Hondar harriarekin daude eginda Donostiako etxe asko. Igeldoko eta Uliako harria. Gailego asko ibiltzen ziren hargintzan.

842. Serenoak I (DON-009/050)

Sereno bakoitzak hiru-lau kale zituen. Giltzak zituen. Bastoiarekin lurrean joaz etortzen zen. 1965 aldera kendu zituzten.

843. Serenoak II (DON-009/052)

Serenoaren lana. Uniformearekin ibiltzen ziren, eta bastoia, muturrean burnia zuela, batetik bestera ateak zabaltzen. Aldaba zegoen etxeetan, tinbrerik ez.

844. Etxeetan ateak zabalik (DON-009/057)

Aterdikoa zabalik egoten zen baserrian. Gaez ikuilua ere bai, udan. Lapurretarik ez zen egoten. Kaleko etxeetan sarraila nolakoa zen: sokarekin tira eginda irekitzekoa.

845. Ikastolen sorrera (DON-009/059)

Alaba izan zutenean hasi zen Joxe Antonio ikastolako kontuekin, Herreran. Herri Ametsa, Ulian dago orain. Egian Aitor ikastola sortu zen. Carquizano kalean hasi zen Miren andereñoa, bere etxean. Mojei gela bat alkilatuta hasi zen gero Aitor. Miren eta Ana andereñoak hasi ziren. Lokala erosi zuten gero. Santo Tomas lizeora joaten ziren.

846. Umetako pasadizoak (DON-009/066)

Putzua zegoen etxe ondoan, eta handik ura hartzen zuten kalderarekin. Joxe Antonio "txalburuak" (zapaburuak) harrapatzen hasi eta erori egin zen. Juantxok atera zuen. Trenbidean ibiltzen ziren, eta Juantxo sasi artera nola erori zen. Ume jolasak.

847. Trena (DON-009/068)

Trena zuten etxe ondoan. Diskoa gorrian zegoenean, geratu egiten zen trena, baina batzuetan ez zebilen ondo.

848. Ur bila iturrira (DON-009/069)

Urik ez zegoen. Kanilako ura kilometro batera zuten. Fielatoa zegoen tokian iturria zegoen. Astoarekin eta karroarekin joaten ziren ur bila, zortzi urterekin. Ura berotzeko deposituak. Ganaduarentzat ere behar zuten. Udan egunean bitan ere joaten ziren Norteko geltokira.

849. Desagertutako baserriak (DON-009/071)

Gerra ondoren jarri zuten ura etxean. Argia beti ezagutu dute, baina baziren argi gabeko baserriak ere inguruan. Desagertutako baserriak: Tolare, Tolagoi, Aldapa, Erreka, Uatene, Konkorrone, Kapitanene, Latxaga, Mantsuene, Etxetxo... Egiatik Altzaraino dena baserriak ziren.

850. Euskaraz jakin ez, eta baserritarra ezin ulertu (DON-010/007)

Umetako jolasak: hondartzan, kanikekin. Igara aldera joaten ziren; bertako baserritar batekin ezin ulertu, umetan ez baitzekien euskaraz. Erdaraz bizi zen. Aita 12 urterekin joan zen Antiguara bizitzera, Tolosatik.

851. Konporta eta lantegietako sirenak (DON-010/009)

Auzoa oso aldatuta dago. Lehen nolakoa zen. Kondearen etxera txalupaz joan behar zen batzuetan, urak hartzen zuelako. Konporta eta usain txarra. Lantegietako sirenak.

852. Euskara ikasten nolatan hasi zen (DON-010/012)

Euskara ikasten nolatan hasi zen, amari galdezka. Gramatika txiki bat egin zuen. Osaba Isaac Lopez Mendizabalen apoderatua zen, eta haren liburutegia zeukan. Liburuak utzi zizkion. Orduko gramatikak. Iñaki Zumeta izan zuen irakasle. Emazteak ikastola zeukan.

853. Eskola garaia: lehenengo Antiguan, gero Aldapetan (DON-010/013)

Mintegi ahizpekin ibili zen lehenengo, eta gero Marianistetan, Aldapetan. 1946 arte egon zen; mutilentzat bakarrik zen. Valladoliden errebalida egitera joatea abentura izan zen.

854. Bilbora ikastera; politikarako harra piztu zitzaion (DON-010/015)

Pianoa ikasteko gogoa zuen, baina aitzak ez zion utzi. Ingeniaritza ikasi zuen, Bilbon. Errazionamendu kartila zuten. Emakume batzuek estraperloko ogia saltzen zuten. Politikarako kezka 17 urterekin piztu zitzaion. Ekin taldea. Kartzelako egonaldiak. Martutene.

855. 'Leturiaren egunkari ezkutua' liburua (DON-010/017)

1956an idatzi zuen Leturiaren egunkari ezkutua liburua, Ferrolen alferez gisa zegoela soldadutzan. Asko irakurtzen zuen. 1. pertsonako nobela, existentzialista.

856. Erbestea: Paris, Landak (DON-010/019)

Bigarrenez, 1960an atxilotu zuten, eta gero bestaldera joan zen. Xarriton. Hazparnen egon zen, eta gero lana aurkitu zuen Parisen. Gero, Euskal Herrira. Landetara joan zen bizitzera.

857. 'Peru Leartzako', bigarren nobela (DON-010/021)

Erbesteko urteetan beti izan zuen lana. Peru Leartzako liburuaren kritika txarreatatik idatzi gabe egon zen denbora batez. Elsa Scheelen nobela Bruselan idatzi zuen.

858. Euskaltzain "urgazle iraunkorra" (DON-010/023)

Euskaltzain urgazle hautatu zuten 1957an, baina gero euskaltzain oso inoiz ez. "Urgazle iraunkorra".

859. Antiguako bizimodua, umetan (DON-010/034)

Arrain-saltzaileen garrasiekin akordatzen da. Konporta errekan ezin zen ez bainatu eta ez arrantza egin. Benta Berrin, errota zahar bat zegoen. Igeldora sarri joaten ziren, masustak hartzera.

860. Dantzara Hernanira, bizikletan (DON-010/036)

Principe de Saboya hoteleko dantzaldiak. Hernanira ere joaten ziren, bizikletan.

861. Antiguako zenbait etxe (DON-010/038)

Boltsagilene etxea. Txalupagillene. Posoren etxea, orain AEk dagoena.

862. Hondartzako zomorroak; bainujantziak (DON-010/040)

Ondarretako hondartza. Zomorroak zeuden hondarretan; zulutxo mordoa zeuden. Mutilak tirantedun kamisetarekin bainatu behar eta neskak gonarekin. Albornoa. Kasetak. Bainulariak. Ramon Baron.

863. Arrain saltzaileak (DON-011/004)

Bretxan erosten zuten arraina, kalean ere bai. Itsasontziak iristean, emakumeak kalez kale ibiltzen ziren arraina saltzen.

864. Kaleko saltzaileen deiadarrak (DON-011/006)

Arrain saltzaileak deiadarka aritzen ziren, eta egunkari saltzaileak ere bai. La Unidad egunkaria eta razionamendua.

865. Animaliak eta umetako jolasak (DON-011/010)

Umetan, autorik ez zen ibiltzen. Astoarekin baserritar asko etortzen ziren. Animalia asko zegoen. Martina, Igeldoko baserritarra. Etxeetan katuak egoten ziren, saguengatik, baina txakurrik ez. Umetako jolasak: kanikak, futbola, barrene... San Telmoko plazan aritzen ziren, eskola garaian. Olatuak izugarriak ziren, eta ikustera joanez gero, zigortuta.

866. Eskolako zigorrak (DON-011/011)

Eskolan kaskarrekoak ere jasotzen zituzten noizean behin. Don Juan maisuak belauniko jartzen zituen ikasleak. Bihurriak ere baziren. Tolaretxipiren kontuak: ama nola hil zitzaion, aita kartzelan zegoela; izebak zigortu zuen batean nola egin zuen ihes etxetik.

867. Lehen gehiago abesten zen (DON-011/014)

Etxean ez zuten abesteko ohiturarik, baina tabernan asko kantatzen zen. Erdaraz batez ere, beldur zirelako. Hizkuntza nola aldatu den erakusten duen anekdota, behin Andoni izeneko bezeroak esandakoa. Biraoka askoz gutxiago egiten zen.

868. San Jeronimo kalean, denak belauniko (DON-011/017)

Aste Nagusian gertatutako pasadizoa: Don Migel Urteaga apaiza gaixo bat bisitatzera joan zen San Jeronimo kalera (ikus mapan); kalea beteta zegoen, baina denak belauniko jarri ziren, tabernakoak barne. Amak gurutzea egiten zion ogiari, jan aurretik.

869. Gurasoen jatorria (DON-011/018)

Aita beasaindarra zuen eta ama Ormaiztegikoa. Donostian asko ziren kanpotik etorritako familia euskaldunak. Aita igeltseroa zen, eta gero tabernari bihurtu zen.

870. Etxea, dirua baino garrantzitsuagoa (DON-011/021)

Diruak ez zeukan orain daukan garrantzia: osaba Kubako gerrara bidali zuten, eta berririk ez zenez, hil egin zela pentsatu zuten. Azaldu zenerako, bigarrena zegoen maiorazgo jarrita, gurasoen kargu. Aitak morroi moduan irabazten zuena anaiari eman behar zion. Baserria erre zenean, lan denak utzi, eta denen artean altxatu zuten. Arrieta baserria, Beasainen.

871. Arrantzaleak, serenoak eta munizipalak (DON-011/022)

Arrantzale asko bizi zen Parte Zaharrean. Lokarriak egoten ziren zintzilik eraikinetan, goizaldean txilina joaz arrantzarako abisua emateko. Serenoaren lana nolakoa zen; dendetakoek ordaintzen zuten. Pensioak. Munizipalek bizikletan egiten zuten erronda. Motoa ere erosi zuten, sidecar-arekin; Don Pablo ibiltzen zen harekin, munizipalen burua.

872. Gose garaia, gerraostean (DON-011/023)

"Rurales" izeneko munizipalak Urgullen zebiltzan. Zapata garbitzaileak tabernaz taberna ibiltzen ziren. Kaleko saltzaileak. Gose urteak ziren, eta edozein gauza erosten zen. Diruarekin ere ez ziren gauzak lortzen askotan. Senitarteko batzuen bidez olioak nola lortzen zuten. Estraperloko kontuak. Razionamendua eta ilarak.

873. Gerran, anaiak borrokara (DON-011/025)

Gerra iristean, txakur txikia kendu zioten erreketeei. Donostia erdiak alde egin zuen, erbestera ere bai. Anaia zaharrenak gerran ibili ziren: bata gudari eta bestea Francoren aldekoekin. Plazaolako trenean joan zen anaia bisitatzerako, kartzelara.

874. Tabernako lanak, txakolina eta sagardoa (DON-011/027)

Tabernako lanak. Sagardoa bezalatsu, txakolina ere nonbaitetik ekartzen zen, urtean behin. Getariatik. Txakolinzalearengana joaten ziren aurretik, probatzera. Botilak eramaten zituzten. Astigarra-Martutenetik ekartzen zuten sagardoa. Aitak sagardotegia izan zuen Moraza kalean. Zizarra, sagardo eginberria. Pitarra, urarekin nahastuta.

875. Puroa erretzeko erritua eta tabakalera (DON-011/028)

Patxaranik ez zen saltzen tabernetan, koñak eta anixa bai. Puroa erretzeko erritua nolakoa zen. Farias eta Porras. Tabakalera jende askok lana egiten zuen, arrantzaleen emazteek eta. Taldean bueltatzen ziren bazkaltzera. Lan ordutegia.

876. Taberna ez zen ixten (DON-011/029)

Taberna egunero zabalik zegoen. Ordurik gabe ibiltzen ziren lanean neskameak ere. Arratsaldeetan bi ordu jai izatea asko zen orduan. Lo ere taberna gainean. Asegururik ez. Garbitasuna: egurrezko eskailerak belauniko garbitzen ziren.

877. Hondartza eta turismoa (DON-011/030)

Donostiako jendea goizean goiz bainatzen zen hondartzan. Udatiarren kontuak. Turismoa: lehenengo kanpotar aberatsak eta gero arrunta ere bai. Haiek pensioetan egiten zuten lo. Garai bateko hotelak. Orain hotel gutxiago daude; tabernak, berriz, gehiago.

878. San Geronimo kaleko tabernak (DON-011/031)

San Geronimo kalean zeuden tabernak: asko zeuden, baina ixten joan ziren. Francoren garaiko istiluak. Grixak, ke poteak. Taberna uztea erabaki zuten. Diputazioan plaza atera zuen, eta 20 urtean ibili zen han.

879. San Sebastian, Aste Nagusia, estropadak (DON-011/032)

Festak. San Sebastian eguna eta danborradak: bandera kontzerjeak jaisten zuen, eta Fermintxok armonika jotzen zuen; gero hasi ziren txistulariak. Oso gutxi ziren danborradak lehen. Zezenak eta su festa, gauza gutxi Aste Nagusian. Estropadetako arrantzaleak-eta izaten ziren. Diruak hondatu egin ditu kirolak.

880. Francoren eragina ospakizunetan (DON-011/033)

Estropadetako bandera Francok berak ematen zuen. Franco Donostian zegoenean, jaiak desberdinak izaten ziren: bandera espainolak edonon, tabernak itxi behar, balkoietara irten ezin... Salbean, desfilea egiten zuen Francok, eta Santa Marian gonbidapenarekin sartu behar zen, ate txikitik.

881. Dantza egiteko tokiak (DON-011/035)

Igandetan, dantza izaten zen Igeldoko jolas-parkean, Gros frontoiaren azpian eta Principe Saboya hotelean (ikus mapan). Loiolan ere bai, Txomiñenean, Erreterian eta Hernanin ere bai... Abestia atera zuten.

882. Dena bekatu zen (DON-011/036)

Dena bekatu zen lehen. Gauerditik aurrera baraua egin behar zen, eta Jauna hartu aurretik ezin zen urik edan ordubetea. Santa Mariako aitorlekuak. Astero konfesatu behar zen. Kongregazioak. Lokalak behar ziren elizako gazteentzat. Mutilek laugarren igandean meza zuten. Aste Santuan ezin zen abestu, eta prozesioak zeuden.

883. Zinema aretoak (DON-011/037)

Ezagun batzuen anekdota, ezkon-bidaian Parisko Moulin Rougera joateko baimena eskatu ziela Santa Mariako Don Eusebio apaizari. Kanean musuka ibiltzea eskandalua zen. Zinema aretoetan egoten ziren bikoteak. Orduko zinema aretoak zeintzuk ziren kontatzen du. Antzerkia ere asko egoten zen. Astean hirutan joaten zen zinemara. Miramarren hasieran 9 pezeta balio zuen sarrerak. "Sesion continua" egitea ere modan zegoen.

884. Tabernan, Francoren argazkia eta partea (DON-011/038)

Tabernan Francoren argazkia jarri behar izaten zuten. La Ser irratan ematen zuten partea, eta zutik jarri behar zen. Derrigortu zuten tabernetan irratia izatea. Anaiak 600 pezetan erosi zuen irratia.

885. Gobernuak tabernariei jarritako zergak (DON-011/040)

Auxilio Socialera joaten zen jendea, bazkaltzera, Mirakruz kalera. Tabernei kartoizko txartelak ematen zizkieten, dirua eskatzeko harako. Pilarreko basilikako lurra ere Euskal Herriko tabernariek ordaindutakoa ei da. Eskubitar zintzoak ere bazirela dio; koronel mozkorraren pasadizoa.

886. Txistea, giro politikoaz (DON-011/041)

Politikarekin lotutako txistea: bere buruaz beste egin nahi zuen gizonarena.

887. Franco Donostian zenean, atxilotetak (DON-011/043)

Alderdi politikoak: EAJ, CNT... Etxerik etxe egiten zituzten bilerak, isilpean. Franco zetorrenean, batzuk atxilotu egiten zituzten beti. Nola igartzen zen Franco etorri zela: Gipuzkoa plazako bi zisne Aieteko jauregira eramaten zituzten. Inork ez zuen uste errejimena aldatuko zenik. Abertzaleak baziren propaganda egiten, baina indarrak ez.

888. Isilpeko ikastolak eta Elbira Zipitria (DON-011/044)

Euskara ahaztu egin zuen ia. Elbira Zipitria izan zen bere umeen andereñoa, isilpeko ikastoletara bidali zituzten. Hala hasi ziren euskaltzaletasuna berreskuratzen. Zipitria erretiratu zenean, guraso talde batek dirua batu zuen harentzat. Legezko lehenengo ikastola Santa Maria parrokiako ganbaran jarri zen (ikus mapan); gotzainak bedeinkatu zuen. Ondorengo ikastolak.

889. Egiako teila lantegia (DON-012/002)

Egia kalean jaioa (elkarrizketaren unean ere hortxe bizi zen, baina kalearen bestaldean). Teila lantegia zegoen hor, eta etxe bakarra. Bi familia bizi ziren han. Aita lantegiko langilea zen, garraiolaria; idiekin ibiltzen zen.

890. Egia kalea nolakoa zen (DON-012/005)

Egia kalean etxe gutxi zeuden; adreilu lantegiko etxetik bestaldera joan ziren bizitzera, kale berean. Lizarribaren lantegiak. Zendoia egur tailerra. Sute bat izan zen, eta horrela desagertu ziren.

891. Mutikotan euskara besterik ez zekien (DON-012/007)

Bost urte artean euskaraz bakarrik zekien; eskolan ikasi zuen erdaraz, derrigorrez. Maisua zein zen, mutrikuarra. Kaleko giroa nahiko euskalduna zen. Iraiene tabernan egoten zen aita, eta euskaraz hitz egiten zuten lagunartean. Kanpotarrak joan zirenean, Espainiatik, aita-eta ezin zuten euskaraz egin eta amorrua ematen zion. Non bizi ziren azaltzen du berriz ere, teila lantegiko sarreran zegoen etxetxoan; bulegoak ere han zeuden.

892. Egia auzoan zer zegoen (DON-012/008)

Taberna bakarra du gogoan, etxe parekoa. Etxe azpitan sagardotegiak izaten ziren: Ibañez eta Etxabe; kanpoan mahaia zituzten, sagardoa edateko. Kafetegirik ez zen orduan. Egian etxe gutxi zeuden, autorik ez, eta kale erdian diabolarekin jolasten zuten neskatilek.

893. Umetako jolasak eta eskola (DON-012/009)

Umetako jolasak. Txibak. Gerra egiten zuten adreiluen listoiekin. Eskolako maisua ona zen, ondo irakasten zuen; irakasleak orfeoia izan zuen Mutrikun bertan.

894. Tabakalera (DON-012/010)

Tabakalera beti ezagutu du. Jende asko zebilen lanean han, emakumeak gehienak. Korrika joaten ziren denak lanera, ateak itxi aurretik.

895. Ikasketak eta lehenengo lanak, apaiztu aurretik (DON-012/011)

Eskolan ibiltzeaz aparte, klase partikularrak ere ematen zizkien maisuak. Garibai kaleko konserbatorioan ere ibili zen, musika ikastera. 29 urterekin hasi zen apaizgoa ikasten. 60 laguneko abesbatza izan zuen gero. Marin argazkilariarekin hasi zen lanean, Garibai kalean, eta gero Guipuzcoano bankuan jarri zuten lanean, baina ez zitzaion gustatzen. Argazkiekin ibiltzea nahiago zuen.

896. Amaren sufrimendua jaso zuen (DON-012/013)

Osasunez larri ibili zen txikitatik, nerbioetatik gaizki. Bera jaiotzeko zegoela, arreba zaharrena hil zen. San Inazio klinikan hil zen, eta amari ez zioten ikusten utzi. Amaren sufrimendua berak ere jaso zuen. Marinen hasi zenean, toki umela zen, eta ez zitzaion komeni.

897. Marin argazkilariarekin lanean (DON-012/014)

Marin argazkilariarekin lanean egon zeneko kontuak aipatzen ditu. Argazkiak erretokatzen zituen berak. Dendaren sarreran jartzen zituzten onenak. Jende asko joaten zen erretratuak ateratzera, dotore jantzita. Argia emateko modua zein zen. Lehenengo negatiboak kristalezkoak ziren.

898. Gerra aurretik egin zuen soldaduska, Donostian bertan (DON-012/015)

Osasun arazoengatik Tolosara joan zen. Han zegoela hasi zen gerra. Ordurako soldaduska eginda zeukan, Donostian bertan, Atotxan (Loiolan kuartelik ez zen artean); "de cuota" zen orduko soldaduska, ordaindu egin behar zen. Gerrara joateaz libratu zen, bihotzeko arazo bat zeukalako.

899. Gerra garaian Bizkaira joan ziren ihesi (DON-012/016)

Gerra etorri zenean, teila lantegiko kamioiak errexisatu zizkieten. Denak galdu zituzten. Nazionalak sartu zirenean, Zarautzera joan ziren eta handik Somorrostrora; Ibarrangelun egon ziren zazpi hilabetez. Nola libratu zen gerran soldadu egotetik. Bizi ziren etxea bonbek suntsitu zuten, Somorrostron.

900. Gernikako bonbardaketa (DON-012/017)

Ibarrangelun zeuden Gernika bonbardatu zutenean. Astehenetan azokar joateko ohitura zuten, baina egun hartan ez ziren joan. Hegazkinak eta sua ikusi zituzten.

901. Somorrostrotik Donostiara (DON-012/018)

Somorrostron italiarrak agertu ziren. Familia baten etxean zeuden, eta han bi seme ezkutatuta omen zeuden (beraiek artean ez zekiten); amarekin arrosarioa errezatzen zuten egunero, eta haiek nonbait, entzun. Meatzeetan egoten ziren, ezkutatuta, eta hara mutil gazte bat joan zitzaion (etxean ezkutatuta egon zenetako bat?), ihes egiteko abixua ematera. Bilbora joan ziren eta gero handik Donostiara.

902. Bueltan, etxea hutsik; arreba jostuna (DON-012/019)

Donostiara bueltatu zirenean, etxea ia hutsik topatu zuten. Josteko makina utzi zuten; arrebak galtzak josten zituen, eta sastreria batean topatu zuen lana; aurretik sastreria famatua batean zebilen lanean, baina bueltan ez zuten hartu. Hari eskerrak egin zuen aurrera familiak.

903. Gerraosteko gosea (DON-012/020)

Gerraosteko errazionamendua. Ogi txarra eta boniatoak.

904. Bokazio erlijiosoa eta apaizgoa (DON-012/021)

Frantziskotarrak Egiara joan ziren, eta bera abestera joaten zen mutikotan. Gero, gerra hasi zenean, fraide batengana joaten hasi zen; juventud antoniana sortu zuen. Accion Catolicako lehenengo promozioan ere egon zen. Seminaria joan zen gero, 28 urterekin, Gasteizera. 9 urte egin zituen apaizgo ikasketak egiten.

905. Abesbatza zuten Gasteizko seminarioan (DON-012/023)

Gasteizera joan zen, seminaria. 600 lagun zeuden, hiru probintziatakoak. Abesbatza sortu zuten. Ahotsa ederra zuen berak. Apaiz egon zen toki guztietan izan zuen abesbatza: Lizartzan, Tolosan...

906. Seminarioko bizimodua (DON-012/025)

Seminarioan seietarako jaiki, otoitz egin eta norbere gela garbitzen zuten. Debeekatuta zuten gelatan binaka egotea. Erdaraz eta latinez ikasten zuten.

907. San Ignazio eliza eta Polloe kanposantua (DON-012/026)

Mutikoa zela, Groseko San Inazio elizara joaten ziren; beste elizarik ez zen inguruetan, ez Egian eta ezta Loiolan ere. Kanposantua orain dagoen tokian zegoen; etxerik ez zen han, baserriak bakarrik. Donostia guztikoak lurperatzen zituzten Polloen. Nola eramaten zituzten: oinez Santa Katalina zubiraino eta gero zaldizko kotxearekin gora.

908. Lizartzan eta Tolosan apaiz (DON-012/027)

Lizartzan egon zen apaiztu zenean, lau urtez. Gaixotu egin zen. Maisuek greba egin zuten eta hango mutilei erakusten ere ibili zen; ez zuten erdara ulertzen.

Meza euskaraz ematen zuen. Kalean ere dena euskaraz egiten zen. Tolosan erdara ere asko egiten zen; han meza bietara ematen zuen.

909. Mezetara joateko ohitura (DON-012/029)

Prozesio asko egiten ziren lehen; orain ez. Garai hartan mezetara joan gabe ez zen inor gelditzen. Fedearengatik batzuk eta ohituraz besteak.

910. Bi urteko lutoa (DON-012/031)

Norbait hiltzen zenean, bi urteko isilaldia izaten zen eta lutoa. Norbait hil-urren zegoenean, apaiza etxera joaten zen. Arrosarioa, eskaileretan.

911. Mezak latinez (DON-012/032)

Meza denak latinez ziren hasieran, ez erdaraz. Liburuak izaten ziren meza jarraitzeko. Hitzaldia erdaraz edo euskaraz, baina meza latinez. Konfesatu, gehiena erdaraz.

912. Mediku kontuak (DON-012/037)

Groseko Manteo ospitalea zen bakarra, eta gero klinika partikularrak zeuden. Medikuek, berriz, etxean zuten kontsulta. Ordaindu egin behar zen. Don Fermin zen beraien medikua, eta aurretik Don Angel. Biziriketako gaitzak (tuberkulosiak) ez zuen sendabiderik.

913. Don Migel Muñoak sortutako ikastola (DON-013/004)

Umetan gutxi ibiltzen ziren kalean. Lehenengo euskarazko eskoletan eta gero Elizarango mojen ikastetxean ibili zen. Euskarazko ikastola hura don Migel Muñoak ireki zuen, gizon aberatsa zen eta etxe eder bat zuen, frontoi eta guzti.

914. Mojekin tapatuta jantzi behar (DON-013/005)

Mojen ikastetxean ezin zuten edonolako arropak jantzi, tapatuta joan behar izaten zuten. Lehen bainujantzia ezkondu ondorenean erosi zuen. Mojak gerora ez omen dira hain tapatuta joan jantzita.

915. Elbira Zipitria andereño eta Kursaaaleko apaiza (DON-013/008)

Don Migel Muñoak sortutako ikastolan euskaraz ziren eskolak, mojetan erdaraz. Elbira Zipitria zen ikastolako andereñoa, oso zorrotza baina behar bezalako emakumea, Margariren esanetan. Elbiraren aurretik Consuelo ere izan zuen andereño. Kursaalera joaten ziren jolasten eta don Ramon Laborda zen Kursaaaleko apaiza. Hark prestatzen zituen nesken eta mutilen taldeak dantzak erakusteko. Abestiak ere ikasten zituzten.

916. Medikuarenera joateko ohiturarik ez (DON-013/010)

Aita gazterik hil zen. Orduan ez zuten medikuarenera joateko ohiturarik. Atotxa ondoan zegoen ospitale militarra, ez du beste ospitalerik ezagutu.

917. Migel Muñoaren eskuzabaltasuna (DON-013/014)

Bere anaia ere Migel Muñoaren ikastolara joan zen. Muñoa oso ondo portatzen zen mutilekin. Esate baterako, arotza izan nahi zuenak erremintekin ateratzen zen haren ikastolatik. Migel Muñoa ezkongabea zen eta ordurako aberatsa izango zela uste du Margarik. Ostegun arratsaldetan, jai egin ordez, ikastolako

andereñoarekin Migel Muñoak Amaran zuen etxe batera joaten ziren haurrak merienda egitera, dena Muñoaren kontura izaten zen.

918. Mojen ikastetxeko oroitzen onak (DON-013/016)

Mojen ikastetxean ikasturteko emaitzak koloreka ematen zizkien: zuria, orlegia, urdina... Berak ia beti denak izaten zituen urdin kolorezkoan. Berak ez zuen zigorrik jaso, baina mojen zigorren zeintzuk ziren aipatzen ditu: zerbait askotan idatzi beharra, ikasgelako bazter batean jartzea... Sekula ez zituzten jotzen. Txiki-txikia zen moja bat zegoen, denek zioten beldurra, gaiztoa baitzen. Elizondokoa zen sor Aureliarekin oso ondo konpontzen zen, euskalduna zen eta harekin euskaraz egitea posible zen. Gerra hasi zen urtean, frantsesa ikasten hasteko ziren, baina gerraren ondorioz ez zuten ikasi.

919. Gerran aita etxean eta beraien Hernanira (DON-013/017)

Gerran alde egin zuten, baina aita etxean gelditu zen lanari eutsi baitzion. Jendeak beldurra zuen, etxea utzi eta dena galduko zuelakoan. Baina beraiek Hernanira joan ziren eta ez zuten beldurrik pasa. Hernaniko gazteria beti izan da borrokalaria Margariren ustez.

920. Hernaniko sua ikus zezaketen (DON-013/019)

Gerran, bere jaiotetxera, Hernaniko Martindegi auzoko Oilalumera joan ze amarekin batera. Osabak leihotetan lasto-fardoak jarri zituen defentsarako. Handik ikusita zuten handiak ikusten zituzten Hernanin. Astigarragan, aldiz, ez zen horrelakorik egon. Dena baretu zenean, bueltatu ziren aitarengana etxera. Gerran etxea utzi zuten asko ezer gabe gelditu ziren, etxea okupatuta aurkitu baitzuten.

921. Elizaren indar izugarria (DON-013/022)

Elizara asko joaten ziren, edonoiz. Tuntun amorratua zela dio. Bainujantzia erosteko ere beldur zen.

922. Kaiko emakumeak espabilatua (DON-013/023)

Hondartzara joan arren ez ziren bainatzen. Edadeko emakumeak soinekoarekin, jantzita, sartzen ziren urtera. Kabina barruan aldatzen zituzten arropak. Ume txikiak soineko gabe bainatzen ziren. Kaiko emakumeak oso salerosak eta ausartak ziren eta han bai bainatzen ziren. Kaiko emakumeak ohituta omen zeuden itsasorako eta gizon artean lan egitera.

923. Aberatsen umeak inudeekin (DON-013/025)

Umeak oso ondo janzten ziren. Aberatsen umeak inudeak lagunduta ateratzen ziren kalera. Inudeak zuriz janzten ziren eta asko bizkaitarrak ziren. Umeak paseatzeko aulkitxo oso dotorea izaten zuten, gaur egungoak baino dotoreagoak.

924. Etxeko logela alokatzen zutenekoa (DON-013/027)

Etxeko logela bat alokagai izaten zuen diru-sarrera batzuk izateko. Inguruko tabernariak eta bidaltzen zizkieten haien bezeroak. Uda sasoian asko errepikatzen zuten eta aurrez idazten zieten erreserbatzeko.

925. Umeen arropen jostuna (DON-013/029)

Umeen arropak josten zituen Margarik. Jostunaren lana nekagarria da, hitzartutakoa sasoiz egin behar baita. Bere amari haren amak erosi zion Singer markako josteko makina, zortzi ogerleko ordaindutakoa. Askotan brodatzaile batekin, Miren Zumalaberekin, egiten zuen lan elkarlanean.

926. Errezionamenduko ogi gogorra (DON-013/036)

Bere amak diruari asko begiratzen zion, guztiz beharrezkoa zen hori egitea. Errazionamendua miseria zela dio. Eskerrak taloarekin konpontzen ziren; izan ere, ogi gogor eta beltz hura norbait jo eta begia ateratzeko modukoa zela dio. Francok ederki izorratu gintuela gaineratzen du.

927. Komunisten, abertzaleen eta karlistene goitzak (DON-013/041)

Alderdi komunistakoak bere etxe ondoan batzen ziren, abertzaleak Bulebarreko Euzko etxean eta karlistak Fermin Kalbetonen, anbulatorioa dagoen tokian.

928. Baserritarrak Donostiara (DON-013/044)

Lehen automobil gutxi ikusten zen. San Lorentzo kaleari "Astokale" deitu izan diote beti, han uzten baitzituzten lotuta baserritarrek astoa. Zalgurdiarekin ere etortzen ziren. Bere jaiotetxetik ere, Oilalumetik, zalgurdian etortzen ziren. Margariren amak txerri-jana prest izaten zuen haientzat. Txerrikia asko gustatu izan zaio beti Margariri.

929. "Grisek" Alde Zaharra asko zigortu zuten (DON-013/047)

Poliziaren jantzia grisa zen eta horrela deitzen zitzairen: "grisak". Lehenago uniforme marroia zuten. Alde zaharra oso inguru zigortua zela dio, "grisek" asko zigortu zutela.

930. Eskolara elkarrekin neska-mutilak (DON-014/002)

Neskak eta mutilak, elkarrekin joaten ziren auzoko eskolara. Irakasle bakarra zuten, donostiarra, abila zen ikasleak zigortzen. Gaztelaniaz egin behar izaten zuten eskolan, baita Cara al Sol abestu ere.

931. Umetako jolasak (DON-014/003)

Erositako jostailurik ez zuten garai hartan, jostailuak egin egin behar izaten zituzten; txapazko latak moztu, alanbreak jarri... Juan Joxe ehizean ere ibilia da, balinekin eta eskopeta handiarekin gero. Seberianak dio batez ere sokasaltoan, kromoekin eta tabekin aritzen zirela

932. Koadernoekin eskolara (DON-014/004)

Eskolan koadernoak erabiltzen zituzten, motxilan eramaten zituzten, baita trapuzko zakuetan ere, etxean eginak. Etxetik hamar minutura zuten auzoko eskola.

933. Baserriko lanak (DON-014/005)

Baserrian lana ugari izaten zen denentzat. Txikitatik aritu izan omen ziren itaurrean, ganaduei azpiak ateratzen, eta abar. Zazpi behi inguru zituzten,

esne behiak, behor bat ere bazuten, baita idiak, untxiak, astoa eta oiloak ere. Baratzean, berriz, denetik; eskarolak, azenarioak, azelgak, letxugak... Lanik txarra, azenarioei belarrak kentzea zela diote.

934. Aita ikatza banatzen, ama San Martingo azokara (DON-014/006)

Aita ikatz banatzailea zen, barkutan ekartzen zuten Amarako biltegi batera, eta handik kamioiekin banatzen zuten ikatza. Seberiana amarekin joaten zen autobusez San Martingo azokara, esnea, berdurak eta arrautzak eramaten zituzten xesteretan. Udaletxeko "guardavinoei" ordaindu egin behar izaten zitzairen, zerga moduko bat, azokan postua jartzea ere ez zen debaldeko kontua.

935. Emakumeak plazara, gizonezkoak lantegietara (DON-014/007)

Xesterak zumitzezkoak izan ohi ziren, hernanitik ekartzen zituzten. Plazan herri eta auzo askotako jendea egon ohi zen produktuak saltzen, gehienak emakumeak. Mutilak lantegietan ibiltzen ziren lanean, anaia "Schuchardt" enpresan hasi zen lanean, Antiguan. Juan Joxe igeltsero peoi gisa aritu zen, 16 urterekin. Ondoren, "El León" fabrika hasi zen lanean, garagardo botilak kajetan sartzen.

936. "El León" garagardo fabrika (DON-014/008)

Garagarra tostatu, egosi eta bodegako tankeetara pasatzen zuten. Lupuloa ekartzen zuten, hura mikazteko. 50 lagun inguruko lantegia zen "El León", eta langile bakoitzak 60 duro irabazten zituen asteko, gutxi gorabehera. Larunbatetan ere lan egin behar izaten zuten egun osoz, eta igandeetan ere bai batzuetan. Udaran berriz, gauez ere bai. Garagardoa kamioietan edo trenez bidaltzen zuten Espainian barrena. 18 urterekin hasi eta 21ekin amaitu zituen bertako lanak.

937. Soldadutza Loiolan, Nafarroan eta Zaragozan (DON-014/009)

Juan Joxek Loiolan egin zuen soldadutza, Nafarroan eta Zaragoza aldean ere ibili zen ordea, maniobrak egiten. Uniformearekin ibiltzen ziren, baita etxera joateko ere. Loiolan zegoenean, ia egunero etxera joaten zen bazkaltzera.

938. Soldadutzatik baserriko lanetara (DON-014/011)

Soldadutzatik itzuli zenean, baserriko lanetan aritu zen Juan Joxe. Hernaniko azokatik ekartzen zituzten haziak. Otsailean letxuak landatzen zituzten, martxoan ilarrak eta bainak, babarruna maiatzan landatzen zuten, patata berriz San Jose bueltan. Aurreko urtetik soberan zituzten patatekin landatzen zuten patata berria, edota Hernaniko azokatik haziak ekarrita bestela. Behin landatuta, simaurra bota eta "gorria" harrapatzen ez bazuten, uztaileko ateratzeko moduan egon ohi ziren.

939. Garirik ez, artoa ugari (DON-014/012)

Aieten gari ereiterik ez zuten ezagutu, bai ordea arto ereitea. Artoa eta babarruna elkarrekin ereiten zuten, babarruna eurek jateko eta artoa animalientzat. Taloak egiteko ere erabiltzen zuten artoa, gerra garaian ogi gutxi izaten baitzen. Astegunetan babarrunak jan ohi zituzten, igandetan, berriz, garbantzuak haragi egosiarekin.

940. Baserriko lanabesak (DON-014/013)

Goldea, harria, sega, "napar harria", lera... lanerako tresna asko zituzten baserrian. Zokormazoa erabiltzen zuten lurra berdintzeko, eta bi hortzeko aitzurra, lurrari buelta emateko. Uztarriak Hernani edo Asteasuko uztarrigileek egiten zizkieten, ardi larruz estaltzen zituzten uztarriak, eguzkiak edo euriak egurra ez hondatzeko.

941. Txerri hiltzea (DON-014/014)

Plazara eramaten zituzten berdurak, eta trukean olio edo azukrea ekartzen zuten etxera. Txerriak ere hil izan zituzten etxean, bertan hazitakoak. Juan Joxek txerria nola hil behar izaten zen kontatzen du. Odolkiak egunean bertan prestatu behar izaten omen ziren, txorizoa txerria hil eta handik lau egunetara.

942. "Txerrimunik", auzoan txerria banatzen (DON-014/015)

Guardiek baserrira jotzen zutenean paperak betetzeko, haiei ere zerbait eman behar izaten zitzaaien jateko. Txerria hil orduko, zati batzuek aztertzeraz eramaten zituzten, inolako gaitzik ez zuela egiaztatzeko. Behin dena prest zutenean, auzokoei banatzen zizkieten odolkiak, urdai zatiak, solomoa... "txerrimunik" deitzen zieten horri.

943. Behiak eta txahalak etxean (DON-014/016)

Tratulariak Hernanin edo Tolosan egoten ziren behiak saltzen. Tratua egin ostean, albaitariak ikusi behar izaten zuen behia, aurrezki kutxara ordaintzera joan aurretik. Etxean txahalak ere izaten zituzten, auzoko zezenek ernaltzen zituzten behiak, edo albaitariak bestela.

944. Gurelesaren irekierarekin, esnerik ezin saldu (DON-014/018)

Esnea ere eraman ohi zuten plazara, saltzeko. Hala ere, ez zen lan erraza izaten, "guardavinoak" egoten baitziren, kontrolatzen. Gerora, Igaran Gurelesa fabrika zabaltze zutenean, egunero pasatzen zen Gurelesako kamioia esnea jasotzera, baserriz baserri.

945. Franco Aieten (DON-014/020)

Gerrak sufrimendu asko dakarrela uste dute. Gogoan dute nola Franco Aietera joaten zen udan, eta auzoa guardia zibilez bete ohi zela.

946. Aieten baserri ugari eta festa onak (DON-014/021)

Garai hartan baserri ugari zeuden auzoan, asko. Santakutzetan izaten ziren jaiak, festa polita egoten omen zen: lokots bilketa, txirrindulariak, musika... denetarik izaten zen Aieten.

947. Bizikletak eta kotxeak (DON-014/023)

Bizikleta ez zuen jende askok orduan, anaiak bazuen bat ona, lanera joateko erabili ohi zuena. Soldadutzatik itzuli zenerako etxean kotxea ekarria zuten, baina Juan Joxeri inoiz ez zaio gustatu izan gidatzea.

948. Emakumeak josten, gramofonoa piztuta (DON-014/025)

Afizio handirik ez zuten. Seberianak kontatzen du larunbatetan emakumeak josteko elkartzen zirenean, gramofonoa pizten zutela musika, bertsoak, trikitilariak... entzuteko. Ipuin gutxi kontatzen zizkieten txikitan, "sakamantekasa"ren ipuina dute gogoan, beldur handia pasatzen zuten ipuin hori kontatzen zietenean.

949. Konfesatzera hilero (DON-014/026)

Otoitzak euskaraz eta gaztelaniaz ikasi zituzten, apaizak euskaraz irakatsi zizkien eta eskolan, berriz, gaztelaniaz irakasten zizkieten. Hilero joan behar izaten zuten konfesatzera, baina Juan Joxek behintzat, gezur gehiago esaten zizkion egiak baino.

950. Tabernak, jatetxeak eta sagardotegiak (DON-014/028)

Taberna, jatetxe eta sagardotegi ugari zeuden Aieten. Sagardotegietara gizonezkoak bakarrik joaten ziren.

951. Donostiara arrain bila (DON-014/030)

Arraina Donostiatik eramaten zuten etxera. Otarrak buruan hartuta Añorgaraino joaten zen jendea, arraina eramanez. Ogia, azukrea eta abar estraperloan erosten zuten, gatza ez, nahikoa bazelako.

952. Urik ez etxean, argindarra bai (DON-014/032)

Goizean goiz jaikitzen ziren, eta goiz oheratu. Ur bila iturrira jo behar izaten zuten, etxean urik ez zutelako, argindarra bazuten baina askotan hondatzen zen linea, eta linea pribatua zenez beraiek konpondu behar izaten zuten beti. Beheko sua ez zuten ezagutu, ekonomika zuten sukaldean.

953. Garaiko janzkera (DON-014/034)

Gizonezkoek abarkak, maoizko galtzak eta txapela janzten zituzten, emakumezkoak aldiz goitik behera estalita joan ohi ziren.

954. Amona zaintzera, Donostiara (DON-015/016)

Donostiako amona zaintzera joan zen, 19 urterekin. Aitak abestu egiten zuen behiak jezten. Ahizpa gazteenaren kontuak. Burua galduta zuen amonak. Aita gazte hil zen. Galtzerdiei puntadak hartzen ikasi zuen. Baserriko morroiak.

955. Etxez etxeko saltzaileak eta eskekoak (DON-015/020)

Etxez etxe ibiltzen ziren kinkileroak. Zinkezko ontziak eta guardasolak konpontzen. "Burutea". Ezti saltzailea. Eskekoak. Arantzazuko fraideak.

956. Eskola garaia (DON-015/022)

Moja ikastetxeko uniformeak, 11 urtetatik aurrera. Eskola publikoan ibili zen aurretik. Erdaraz ez zekien, eta hantxe ikasi zuen. Mojak. Zigor arinak.

957. Oiloak eta txakurrak (DON-015/024)

Oiloak. Oilotokia. Kota. Artoa. Arrautzak. Txita denak ezagutzen zituzten. Arratoi txakurra.

958. Hernanira zinera eta dantzara (DON-015/026)

Hernanira joaten ziren zinemara eta dantzara. Bederatzietako autobusean bueltatzen ziren. Aita zain.

959. Txoriak tindatzen (DON-015/027)

Baserriko bizimodua. Txolarreak nola hazi zituen, arto irinarekin. Platano kaxetako lastoa eta tintadun papera. Barizeentzat botika. Txoriak tindatu zituen. Txakurrei ere ilea mozten zien.

960. Idiak uztarrian lotzen (DON-015/029)

Idiak uztarrian lotzen zituen, amonak lagunduta. Nola lotu. Kopetakoa.

961. Ferratzailearengana idiarekin oinez (DON-015/030)

Ferratzailearengana, aitarekin idiari eragiten. Gero, bakarrik ere bai. Argoia. Martutenera. Zaldi gainean, mantarekin tapatuta. Galtzarik ez zuten erabiltzen. Behin bota egin zuen, eta ukalondoa atera zuen.

962. Etxean, beti zuka (DON-015/031)

Beti zuka, etxean. Gurasoek senideekin hika. Apaizari berorika. Lagunen artean erdaraz egiten zuten asko.

963. Senarra harakina (DON-015/033)

Senarra trenean ezagutu zuen, Tolosara bidean. Harakina, Bretxan zeukan postua. Lehenengo zita. Baserriko amona ere etxera ekarri zuen bizitzera, beste amonarekin batera. Senarra, Altzokoa.

964. Baratzeko lanak, urte sasoiaren arabera (DON-016/020)

Baratzeko lanak zeintzuk ziren, urte sasoi bakoitzean: uhaza, ia urte osoan; udaberrian, gehienak. "Ilbeltza". Tomatea, piperrak. Babarrunak, artoarekin batera, maiatzean. "Garagarrila". Ilargiari baino kasu gehiago egiten zioten eguraldiari.

965. Sagardotegia zuten Antiguan: sagardoa egiteko modua (DON-016/023)

Sagarra. Sagardoa egiten zuten: 20.000 litro urtean. Sagardotegia zuten Antiguan, beste batekin erdibana. "Xexeneria" esaten zioten, Matia kalean zegoen. Dolarea. Egurrezko pixoiak. Ardatza, prentsa, eskuz estutu. Pitzatu, patsa... Kupelak.

966. Gerra aurreko sagardotegietako giroa (DON-016/027)

Sagardotegira gizonezkoak joaten ziren. Bertsolariak. Basoka saltzen zen sagardoa. Bost zentimora. Jatekoa emateko ohiturarik ez zegoen, norberak eramaten zuen. Antiguan bost bat sagardotegi zeuden inguruan; batetik bestera. Boletara jokatzeko zuten. Oraingoak ez dira sagardotegiak. Ehun baso sagardo, ehun tokitan. Gerrarekin bukatu ziren sagardotegiak.

967. Baserriari ez zaio lagundu: desagertu egin dira (DON-016/028)

Berioazpi ingurua nolakoa zen. Orduko baserrien izenak esaten ditu. Orain ez dago baserririk han. Herriak ez dio lagundu baserriari, bere ustez. Lehen, kalean baino hobeto bizi ziren baserrian.

968. Antiguako lantegiak; anaia tonelero (DON-016/029)

El Leon garagardoa, Lizarriturri xaboia eta Suchard txokolatea, Antiguako lantegiak. Disko lantegia. Luzuriaga, Lasarte aldean. Anaia tonelero ibiltzen zen, barrikak konpontzen; gaztaina eta haritza.

969. Igeldora ote bila eta festetara (DON-016/033)

Azpiak egiteko, azpigaia: ote belarra. Igeldotik ekartzen zuten. Donostia aldean ez zegoen karobirik, ez ikazkinik. Igeldora festetara ere joaten ziren, sanpedrotan. Danborrada egiten zuten auzoan, San Sebastian egunean.

970. Gerra, gerra ostea eta Francoren garaia (DON-016/034)

Hamabi urte zituen gerra hasi zenean. Ez ziren mugitu. Nola hasi zen. Erreketeak Donostiara sartu zirenean, askok alde egin zuten. Gerra ostein, gosea. Soldadu eramandakoek bizimodu gogorra. Euskara debekatuta. "Hable en cristiano".

971. Baserritarren kofradiak (DON-016/035)

Baserritarren kofradia ganorazkorik ez. Diputazioak bazuen berea.

972. Ezkontzak eta ezkon-bidaia (DON-016/038)

Lehengo ezkontzak nolakoak izaten ziren: gurdiarekin joateko ohiturarik ez zegoen. Goizean ezkondu, eta bazkaria, normalean tabernan. Ezkon-bidaia Iruñe edo Bizkaia aldera, astebeterako. Madrilera joan ziren, lehengusuengana. Gaur egungoa gehiegi iruditzen zaio.

973. Hondartzara, hondar bila; ura, iturritik (DON-016/040)

Ez ziren hondartzara joaten; idien azpiak egiteko hondar bila bakarrik. Ondarretako kartzela. Bainatu, ez itsasoan ez errekan. Kanilako urik ez, iturrira ur bila baldearekin. Baserritik gertu. Ur-depositua zuten teilatuan. Ganadua ere iturrira. Askan ura jarri zieten gero.

974. Behiak jezten, zinkezko baldera (DON-016/041)

Behiak jezten bera ere ibiltzen zen. Zinkezko baldeak; zulatzen zenean, berria erosten zuten. Gero marmitara pasatzen zuten esnea.

975. Auzolana bai, baina gutxi (DON-016/043)

Auzolana izaten zen, baina gutxi. Goierri aldeko ohitura da hori; han laia erabiltzen zen, baina Donostian goldea.

976. Antxoa sororako, simaur moduan (DON-016/045)

Kaiko giroa. Antxoa asko zegoen, eta saltzen ez zena baserritarrei ematen zieten sororako. Gurdiarekin joaten ziren. Oso ona zen simaur moduan lurrerako. Jan ere egiten zuten antxoa. Txitxarroa. Arrain saltzaileak.

977. Egunero babarruna; Gabonetan otordu berezia (DON-016/047)

Artoa, erremolatxa, arbia. Porrua, aza, tomatea. Gabonetako otorduak, pixka bat diferenteak, baina asko ez: baratxuri zopa, bakailaoarekin, oilaskoa... Egunero, babarrunak. Jaietan, babarrun zuria eta garbantzua. Postrea, etxekoa: sagarra, udareak. Gaztainak.

978. Baserriko bizimodua eta abereak (DON-016/048)

Goizean 05:30 alderako jaiki eta gauean 22:00 arte, eta siestarik ez askotan. Igeldora joaten zirenean, idiekin, ilunabarrean etxera. Segar, sardea... Astorik ez zuten. Txakurrak beti bat edo bi, guardiarako. Untxirik ez zuten. Ardirik ez zen inguruetan. Feriatik ekartzen zituzten, hiltzeko, jateko. Ahuntzik ez.

979. Belarra ontzea, lanik okerreana (DON-016/049)

Baserriko lanik okerreana: belarra ontzea eta artoa jorratzea. Azenarioari eta porruari belarra kentzea ere ez da ederra!

980. Baina gerra etorri zen (DON-017/008)

Gerra hasi zenean 12 urte zituen. Batzokiko lagunei deitu zien aitak, familiari abisua emateko, Donostiatik joateko. Zarautz, Deba, Lekeitio... Bilbon egon ziren aitarekin; Madrilan egona zen, Jaurilaritzarekin.

981. Bilbotik Iparraldera, La Habana ontzian (DON-017/009)

Bilbon zazpi hilabete egin ostean, Iparraldera joan ziren ama eta lau anai-arrebak, La Habana itsasontzian. Azkainen bizi izan ziren. Bilboko Gran Via, sirenak eta ezkutalekuak. Janaria.

982. Azkainen eta Donibane Lohizunen (DON-017/010)

Iparraldera joan ziren. Kanbon, Azkainen eta Donibane Lohizunen. Goserik ez. Beste familia batekin bizi ziren, Eibarko Alberditararak; haiek ere espetxean zuten aita.

983. Bueltan, San Jeronimo kalera; irakasle (DON-017/011)

Bueltan, etxerik ez; alokairuan zeuden aurretik. San Jeronimo kalera joan ziren bizitzera, osaba-izebekin. Gose garaia, errazionamendua. Ama maistra zen; bera ere frantsesa irakasten hasi zen, etxean.

984. Andereño Elbira Zipitriarekin (DON-017/012)

Elbira Zipitriarekin hasi zen andereño moduan, isilpeko ikastoletan. Gerra aurretik ere ezagutzen zuen. Grosen ere izan zuen ikastola. Inspektore batek esan ziona.

985. Egunean lau haur talde (DON-017/013)

Bost hurreko taldeekin hasi zen, egunean lau talde. Bederatzi urte bitarteko haurrak. Xabiertxo liburua. Libururik gabe ere bai. Zipitriaren metodologia.

986. Hasieran bederatzi urte arteko umeak, gero sei urte arte (DON-017/014)

Gurasoak donostiarrak ziren gehienak, euskaltzaleak. Hasieran hiru eta bederatzi urte bitartekoak izan zituen, gero sei urte arte bakarrik.

987. Aita bestaldera joan zen ihesi; ezin bisitan joan (DON-017/016)

Espetxetik irten zenean, aita Santa Maria elizako gazteekin hasi zen lanean. Erbestera joan behar izan zuen. Zaila zen bisitan joatea. Gazte hil zen aita, handik bi urtera. Amale 1948an ezkondu zen, senarrak amnistia baliatuta. "Visado de salida". Bisitan ezin joan. Mendiz.

988. Aitaren hileta elizkizuneko arazoak (DON-017/017)

Muñoatarrei esker ekarri zuten aitaren gorpua. Poliziak jarritako oztopoak. Hileta elizkizuna, Santa Marian; ordua aldatu behar. Hitzordu berria azkar zabaldu zen, eta jendetza joan zen.

989. Bederatzi seme-alaba izan zituzten (DON-017/018)

Senarra Erreterriakoa zen jaiotzez, baina Zarautzen bizitua. Azkainen ezagutu zuen. Ezkon-bidaia Iruñidean, trenez. Bueltan, Bilbora. Bederatzi seme-alaba izan zituzten. Laguntzaile bat hartzen zuen eskolak emateko.

990. Euskerazaintzako kide helduena (DON-017/019)

Euskerazaintza noiz sortu zen, euskara batuaren aurka zegoen elkarte. Bera da elkarteko helduena. Euskalkien alde. Orain euskara batua lehen baino hobeto dagoela dio. Latxaga apaiza.

991. Abesteko zaletasuna zuen gaztetan (DON-017/021)

Gaztetan bazuen afizioa kantarako. Eskola Cantorumen ibili zen. Irakurtzea. Idazleak. Latxaga. Euskerazaintzako kideek hedabideetan oihartzunik ez. Aitzol. Don Ramon Laborda.

992. Etxean euskaraz, baina amak ez zekien (DON-017/023)

Andereño ahizpa eta biak. Itziar ahizpa Orixe ikastolan ere egon zen. Ama donostiarra zen, baina ez zekien euskaraz; guraso nafarrak zituen. Ama txarra zen hizkuntzak ikasten, baina etxean euskaraz egiten zuten.

993. Umetako jolasak; poxpolinetan ikasitako kantua (DON-017/028)

Umetako jolasak: sokasaltoak. Poxpolinetan ikasitako abestia kantatzen du. Diaboloa. Ezkutatzen. Txingotan nola jolasten zen.

994. Eskolako uniformea; Jaunartzea (DON-017/030)

Mutilek eta neskek aparte jolasten zuten. Mutilak txarrak sokasaltoan. Uniformea nolakoa zen, moja ikastetxean ibili zenean. Pajarita. Igandero mezetara. Lehenengo ostiralak. Koruko amaren kaperan egin zuen jaunartzea, ezkondu ere bai. Euzko Etxean bazkaldu zuten, bulebarrean.

995. Seme-alabak andereño Elbirarengana (DON-017/031)

Seme-alabak andereño Elbira Zipitriarengana bidali zituen denak. Ikastolak zabaldu zirenean, helduei ere irakatsi zien euskara, etxean. Izenik ez zuten galdetzen, badaezpada.

996. Automobil gutxi, bizikletan gustura (DON-017/037)

Automobil gutxi zegoen. Hondarribia kalean bizi zirenean, bakarrik joaten zen eskolara. Ez zuten kalean jolasteko ohiturarik. Bizikletan ibiltzen ziren. Tranbian Igeldora, jolas parkera. Dantza, Igeldoko herrian.

997. Dantzara hara eta hona (DON-017/038)

Erromerietara joaten zen lagun batekin, Eugenirekin, dantzara. Soltea, helduta ez. Oiartzunera.

998. Aitarekin antzezlanak prestatzen, isilpean (DON-017/040)

Aita lagun baten etxean egon zen gordeta, eta isilpean antzezlanak prestatzen zituzten berarekin. Poliziaren bisita izan zuten, eta bera larri. Bibotea utzi zuen, inork ez ezagutzeko. Argia aldizkariko zuzendaria izan zen aita gerra aurretik, Garitanonaindia apaiza hil zenean.

999. Aitak kartzelan idatzitako antzezlanak (DON-017/042)

Aitak antzezlanak idazten eta zuzentzen zituen. Espetxean sortu zuen bat, "Kilker abestia" lan musikatua. Taularatu gabe dago artean, baina zaila ei da egiteko.

1.000. Solfeoa ikastera Euzko Etxera (DON-017/045)

Batzokia. Euzko Etxera joan zen bera umetan solfeoa ikastera, Donostiako bulebarrean.

1.001. Mamistegin jaioa (DON-018/002)

Mamistegi baserrian jaioa. Bi bizitza ziren. Jatetxea dago izen horrekin, baina etxea desagertuta dago. Behean sukaldea zuten eta goian gelak. Zazpi senide ziren, bi ezkontzakoak: hiru urte zituela ama hil zitzaion (nola azaltzen du), eta bi arreba txikiak osaba-izebek hartu zituzten; gero beste lau senide jaio ziren.

1.002. Aiete nolakoa zem (DON-018/004)

Aieten dena baserria zen, zaldia eta karroa. 60 baserri zeuden. Bederatzi urterako lanean, baserrian. Eskolara gutxi bidaltzen zituzten. Don Cecilio apaizarekin ibili zen; andoaingarra, gerra garaian Bizkaira bidali zuten.

1.003. Eskola eta umetako jolasak (DON-018/006)

Sei urterekin hasi zen eskolan, eta bederatzirekin bukatu. Ikasi zuena. Umetako jolasak: pilota, txibak, ostikoka, kaniketan...

1.004. Mamistegiko lurrak (DON-018/007)

Mamistegiren zein lursailak zituen azaltzen du. Maizterrak ziren. Sagar arbolak zituzten, eta sagardoa egiten zuten. Tolarea zuten, eta auzokoak ere hara eramaten zuten sagarra. Auzolanik ez zen egiten, baina eguraldi txarra zetorrenean behar zuenari laguntzera joaten ziren, belarretako garaian.

1.005. Belar metak egiten (DON-018/008)

Belar metak nola egiten zituzten. Altzarekin egiten zuten egitura. Ganadua zuten etxean.

1.006. Baratza eta ganadua (DON-018/009)

Baratzean barazki asko zuten, denetik. Nahiago zuen ganadua baratzeke lanak baino. Esne behiak zituzten, bederatzi. El Leon garagardo lantegitik garagarra ekartzen zuten ganaduarentzat. Aitak 4.000 pezetatan erosi zuen behi bat, Hernanin. Idi bat zuten, eta behi handienarekin jartzen zuten uztarrian. Bi gurdi zituzten, bata simaurretarako eta bestea zaldi karroa.

1.007. San Martin azokara saltzera (DON-018/010)

San Martin plazar joaten ziren zaldi-karroarekin. Bretxan ere asko izaten ziren. Emaztea joaten zen. Lehen egunero joaten ziren, baita igandetan ere. Esnea partitzea. Emazteari autoa lapurtu zioten behin.

1.008. Gerra eta gerraostea (DON-018/011)

Gerra hasi zenean, etxetik ikusi zuen Irun nola txikitu zuten. Irundarrak ziren etxeko jabeak, eta laguntzera joan ziren. Don Salvador Olazabal. Gose garaia zen, eta zapiarekin joaten zen antxoa bila portura. Beraiek baratzean botatzen zuten antxoa, eta baziren hura batzen ibiltzen zirenak ere.

1.009. Errazionamenduko tabakoa (DON-018/012)

Errazionamenduko tabakoa. Aita erretzailea zen eta Aieteko apaiza ere bai.

1.010. Txerri-janarekin hazitako txerriak (DON-018/013)

Baserritik bizi ziren. Lau-bost txerri izaten zituzten, txerri-janarekin haziak. Aldamar kaletik ekartzen zuten (Casa Nicolasa jatetxetik).

1.011. Aieten, gehienak baserrietatik bizi ziren (DON-018/014)

Inguruko lantegiak, Antiguan. Lizarriturri txokolate lantegian zebilen auzoko bat, baina gainerako denak baserriko lanetan. Denetik zuten baserrian. Oiloak eta untxiak ere bazituzten. Zer ematen zieten jaten. Orduko arrautzak eta esnea.

1.012. Ganadu lanak (DON-018/018)

Ganadu lanak. Azpiak egiteko hondarra eta lastoa; Hernaniko papeleratik ekartzen zuten lastoa. Egunero garbitzen zuten.

1.013. Hernanira feriara landare bila (DON-018/020)

Hernanira joaten ostegunetako landareak erostera. Ibarako landarezaleak. Denetik ekartzen zuten. Porrúa eta azenarioa. Fermin Calbeton kaletik ekartzen zuten azenario hazia, Jose Mari Elozegi.

1.014. Donostiatik olio, arropa... (DON-018/021)

Donostitik beharrezkoa ekartzen zuten: olio, azukrea... Ogia ere ekartzen zuten, gerraostean marmitan sartuta. Ogia txarra zen orduan. Arropa ere Paret Zaharrean erosten zuten, Gorriti taberna ondoko dendan. Nola janzen ziren. Oinetakoak.

1.015. Irubidera dantzara; neska laguntzea (DON-018/023)

Irubidera joaten ziren dantzara, Usurbil sarrerara. Benantzio Azkarate zen soinu jotzailea, Añorgakoa. Neska laguntzea. Bi ahizpari etxera lagundu, eta bueltan galdu egin ziren laguna eta bera.

1.016. Estropadetako apustuak (DON-018/024)

Estropadetan Donostiara joaten ziren. Aita oso zalea zen, eta dirua jokatzeko zuen sanjuandarren alde.

1.017. San Sebastian egunean, lanean (DON-018/025)

San Sebastian egunean lehen ez zuten danborrik jotzen Aieten. Casa Micolasara joaten zen lanera egun horretan, lan asko izaten zutelako.

1.018. Soldaduskara Oiartzunera, bizikletan (DON-018/027)

Aieten jende gutxi bizi zen, eta dena euskaraz egiten zuten. Soldadu joan zenean erdararik ez zekien. Oiartzunen egin zuen soldaduska. Bizikletan joaten zen. Auto gutxi zeuden, Gipuzkoa osoan 13.000. Antiguara ere bizikletan joaten zen pentsua ordaintzera.

1.019. Aieteko lehengo tabernak (DON-018/028)

Azkenportura joaten zen, eta musean aritzen zen lagunekin. Ardoa edaten zuten, garagardoa eta puroa. Jatekoa ere jartzen zuten. Mamistegi geroztik eginda da.

1.020. Munto sagardotegia (DON-018/029)

Munto zen sagardotegi ezagunena Aieten. Sagardo asko eta ona egiten zuten. Eguerdian eta iluntzean joaten ziren, ogitartekoa etxetik eramanda. Txarrotik edaten zuten. Behin nola mozkortu zen kontatzen du.

1.021. Munto sagardotegia II (DON-018/030)

Munton bertsolariak ere izaten ziren. Manuel Matxain tokalaria bertakoa zen. Sebastian Salaberriarekin egiten zuen bertsotan. Tokalaria ona zen Matxain. Bolatokia ere bazen.

1.022. Bolatokia egin zuten aita eta biek (DON-018/031)

Bolatokia egin zuten aita eta biek, Erramunen. Sagar egurrarekin egina zen bola eta "brilak". Libre zen bolatokian jokatzeko. Pezeta apostua. Txapelketetan ere aritu ziren, taldeka, beste herri batzuetan.

1.023. Matxain tokalaria (DON-018/032)

Tokan banaka jokatzeko zen. Manuel Matxain zen horretan onena. Usategieta oiartzuarrarekin batera Japoniara eramane zuten, hemengo ohiturak erakustera, eta telebistan agertu zen.

1.024. Ezkonbidaian Bilbora (DON-018/033)

Orduan ez zen ohikoa bidaiatzeko. Bera Bilbora joan da urrutien, ezkontza-bidaian. Trenean joan ziren. Apaizak esan zien nora joan zitezkeen. Elizara asko joaten ziren. Aieteko elizara kanpaiak jotzera joaten ziren anaia eta biak. Zazpietako mezetara, ikuiluko lanak eginda.

1.025. Nagusiei errespetu handia, gehiegizkoa (DON-018/036)

Adinekoei "berorika" hitz egiten zieten; etxekoei ez, baina kanpokoei bai. Umeei jotzea ohikoa zen lehen; orain, berriz, ikutuz gero kartzelara igual. Gurasoek lehen ez zuten umeekin jolasteko denborarik.

1.026. Etxean kanilako urik ez hasieran (DON-018/037)

Etxian kanilako ura noiz jarri zuten. Udaleko asketara joaten ziren aurretik, ur bila. Barrikan hartzen zuten. Putzua zuten animalientzat; igelak izaten ziren putzuan. Kilkerrak harrapatzen ibiltzen ziren, baina igelak ez.

1.027. Perratokira joaten zen (DON-018/039)

Migel Soroa. Antiguako bidean, trenbidea pasatuta. Aldiko behi bat eramaten zuen. Uztarrikoak eramaten zituzten batez ere.

1.028. Herri kirolak eta ehiza gustuko (DON-018/040)

Baserrirako afizioa izan du. Herri kirolak ikustera joaten zen Astigarragara, Tolosara, Usurbilera... Urrutien Palentziara joan da, ehizara. Bere lagun bat barrika baten sartzen zen, eta handik tiroka jardun. Txorien izenak aipatzen ditu. Eskopetarekin ibiltzen zen.

1.029. Sagardoa egiteko prozesua (DON-018/041)

Sagardoa egiten zuten etxean. "Kiskilla" eta sarea erabiltzen zuten sagarrak batzeko, eta sagar zakuak gurdian eramaten zituzten. Sagarra eskuzko makinan txikitzen zuten. Etxeko sagar motak aipatzen ditu. Patsa ganaduarentzat. Hiru bat hilabete behar zuen kupelean, irakiteko. Auzoko baten anekdota, sagardoari ur asko bota ziona.

1.030. Inguruko baserriak; Gurepakeara ezkondu zen (DON-018/043)

Inguruko baserrietakoak ziren bere lagunak. Baserrien izenak aipatzen ditu. Gurepakean bizi izan zen bera, Mamistegi parean; haraxe ezkondu zen. Jostuna zen emaztea. Grosen ibili zen josten urte askoan.

1.031. Arrantzaleak kainabera bila (DON-018/045)

Arrantzaleak udazkenean joaten ziren beraien baserrira, arrantzarako kainabera bila; trukean bisigua ematen zieten. Beraiek baserritik atera zuten bizimodua, baina gaur egun ezinezkoa dela dio.

1.032. Behiak jezteko lanak (DON-018/047)

Behiak beti ikuiluan izaten zituzten, kanpoan ez. Behiak jezten ibiltzen zen, eskuz; azkenaldian makinarekin. Zinkezko baldeetan batzen zuen esnea, eta gero sarean iragazi, eta marmitara. Azkenaldian tankera.

1.033. Sorginen kontuak (DON-018/049)

Sorginen kontuak. Tolosara azokan idia erosi zuen auzoko batek; berak oinez eramane zion Aieteraino, sei orduko bidea eginda. Bidean sorgina atera zitzaiola esane zion, eta hark sinestu. Auzoko gazte bat tunika batekin ibiltzen zen, sorginarena egiten, eta harrapatu egin zuten.

1.034. Bertso paperak (DON-018/051)

Bertso paperak saltzen zituen gizon batek, baserriz baserri. Bertsolaria zen, baina pobrea. Baserrietan jatekoa bai, baina diru gutxi. Aieten gutxi ziren dirua zutenak (izenak esaten ditu).

1.035. Aieteko jauregian guardia egiten (DON-018/052)

Pakea baserriaren historia: 30.000 duron saldu zuten, lursail eta guzti. 60.000 durotan Aieteko jauregia. Soldaduska garaian Aieteko jauregian guardia egitea ere egokitu zitzaion, Franco hara joaten zenean. Behin lo hartu zuen.

1.036. Aiete izugarri aldatu da (DON-018/054)

Aiete Goiko galtzada zen, eta dena baserriak ziren. Polita zen oso. Tratua egiten zen asko. Orain ez dakite ondoan zein bizi den ere. Lehengo zaharrak bakarrik ezagutzen ditu.

1.037. Garibai kalea nolakoa zen; aitonaren zapata denda (DON-019/002)

Garibai kalean jaioa. Aitak kontsulta zuen han. Kalea nolakoa zen: tranbia, banketxea, Correos, autobus geltokia. Zapata-denda zuten etxe azpian, aitonarena izandakoa. Errege etxeok hornitzen zituen aitonak, Maria Cristina erregina eta.

1.038. Familiaren gorabeherak, gerra dela eta (DON-019/006)

Gerra garaian ihes egin behar izan zuen aitonak, bi alabarekin. Bi seme elkarren kontra borrokan, derrigortuta. Umetan aitonarengana joaten ziren bisitan, baina ez zen erraza. Bederatzi anai-arreba ziren. Garibai kaletik Aietera joan ziren bizitzera, "sorginaren etxera".

1.039. Eskolara mojetara, jaunartzea Arantzazun (DON-019/009)

Eskolara San Bartolome kalera: Compañía de Maria, mojetara, oinez. Beldurra pasatzen zuten malda igotzen etxerakoan. Faroleroa. Aurretik anderearekin ikasi zuten, etxean, euskaraz. Jaunartzea Arantzazun egin zuen. Don Diego Lasa apaiza. Arantzazura joateko ohitura: aitak kartzelan egindako promesa. Anaia marianistetara. Uniformea, kaparekin.

1.040. Umetako andereñoak; etxean euskaltzaleak (DON-019/010)

Umetan izan zituen andereñoak: Andone eta Koro Mujika, etxera joaten ziren. Jaunartzea. Amak, ezkontzeko, hiru hilabete egin zituen baserri batean euskara ikasten. Kanean, berriz, erdaraz. Seme-alabak Santo Tomas lizeora eramane zituzten.

1.041. Umetako jolasak eta gaztetakoak (DON-019/014)

Umetako jolasak: panpinak, kamioia, baloiak. Aieten frontoian ibiltzen ziren. Txorro-morro, lagunekin. Gorde-gordeka. Aieteko etxera lagun asko joaten ziren. Txalupan ibiltzen ziren, mutilak eta neskak txandaka; hondartzan.

1.042. Gotzainaren arauak: gonadun bainujantziak hondartzan (DON-019/015)

Gotzainak (Jaime Font) atera zituen arauak: mutilekin ezin ibili, nola jantzi... Eskolan eman zioten papera, eta ez zuen sinatu. Bainujantzia gonarekin; Fieltros Moro dendan egiten zituzten, etxean bestela.

1.043. Hondartzako kontuak: albornoa, aldagelak (DON-019/016)

Albornoa, gurasoen garaian. Kabinak, hondartzan aldatzea ez zegoelako ondo ikusia. Gabarroiak. Oinez bueltatzen ziren edo aitarekin autoan. Aitari puntualtasuna gustatzen zitzaion bazkalorduan.

1.044. Aiete, baserriz betea; festak (DON-019/017)

Aiete nolakoa zen lehen. Dena baserriak ziren, mendia. Boxeoa egiten zuten, festetan; ring-a jartzen zuten. Geroago, krosa. Jaietan zer zegoen. Loreak eroatera joaten zen, eskolara eramateko. Baratzea bazuten, etxerako. Neskamea.

1.045. Zinema, mendia, dantzaldiak (DON-019/021)

Batxilerra egin ondoren, Frantzian egon zen moja ikastetxe batean, eta ondoren aitari laguntzen hasi zen, kontsultan. Astelehenetan zinemara joaten ziren. Miramar, Kursala. Baina gazteagoa zela zinemara ez, mendira. 18 urterekin festa egiteko ohitura, soineko luzez jantzita: dantzaldia etxean. Teniseko festak.

1.046. Etxeko musikazaleatasuna (DON-019/022)

Bere afizioak zeintzuk ziren: irakurtzea eta musika kontzertuak entzutea. Lau kontzertu hilean, Victoria Eugenia; bazkideak ziren. Aita oso musikazalea zen. Musika klasikoa.

1.047. Andoaingo su artifizialak eta Donostiako ospakizunak (DON-019/023)

Andoaingo osabarengana joaten zirenean, idi apustuak eta suzko erruberak. Bertsoak. Su bereziak ziren Andoaingoak, San Juan. Danborrada, kaldereroak. Estropadak Aldapetatik ikusten zituzten; kiniela egiten zuten.

1.048. Dendarik ez, tabernak ere gutxi (DON-019/025)

Aieten dendarik ez zegoen, autobusik ere ez. Baserritarrentzat autobus zerbitzua, saltzera joateko, Hernanitik: egunean bi. Zaldi-karroak. Etxera esnea eramaten ziena astoan joaten zen. "Villanavarra" janari denda. Tabernak ere gutxi. Erregaliz saltzaileak. Pagarik ez zuten.

1.049. Mendira eta bizikletan lagunekin (DON-019/026)

Mendira Oriora joaten ziren, oinez, hondartzara joateko. Oriamendira ere bai, zartaginarekin. Astigarragara bizikletan, gereziak batzera. Etxetik merienda eramaten zuten. Anaia zaharrenarekin. Adin-tarte handia du batzuekin, aita kartzelan egon zelako.

1.050. Hondartzara bainatzera eta jolastera (DON-019/027)

Eguzkia hartzeko ohiturarik ez zegoen. Eguraldi txarrarekin ere joaten ziren hondartzara. Beti uretan eta jolasean, bestela txalupan. Aulkietan eserita, etzanda ez. Toldo azpian.

1.051. Lehenengo garbigailuak; irratia (DON-019/029)

Ezkendu zenean oparitu zioten garbigailua nolakoa zen, Otsein markakoa: ura kendu behar zitzaion arropari. Aurretik, eskuz. Burdinazko lapikoak. Irratia eta diskoak. Telebista. Galena sistema, irratia entzuteko.

1.052. Francoren bisitak; gerran konfiskatutako ondasunak (DON-019/030)

Telefonia kendu egiten zieten, Franco Aietera etortzen zenean; urarekin ere murrizketak. Gerra denboran, Aldapetako etxea kendu egin zieten; Garibai kaleko eraikinean ere bizitza bat eta denda. San Bartolomeko mojak aitonaren etxean ezkutatu ziren. Komentua zaintzen.

1.053. Meza eta arrosarioa, beti (DON-019/033)

Aita egunero joaten zen mezetara, hil artean. Beraiek igandero. Arrosarioa erreztatzen zuten etxean, afaldu aurretik. Horretan tradizionalak ziren.

1.054. Jostunak eta modako orrazkerak (DON-019/034)

Jostuna etxera joaten zen, eta amak bi orduan izaten zuen han, begiratu eta ikas zezan. Ile-apaindegira ez ziren joaten. Plantxak: ile lisoa zegoen modan, eta ahizpei plantxatzen zien berak. "Mesa-camilla"-n sartzen zuten burua, ilea lehortzeko.

1.055. Sagastizar edo "Txokolatene" (DON-020/002)

Sagastizar baserrian jaio ziren, "Txokolatene" bezala ere ezaguna. "Txokolate" deitzen zioten Anttoni. Aitona oriotarra zuten, eta "Txokolate" hango arraunlari famatu bat zen. Baserria non zegoen, Ondarretako kartzelaren ondoan. Errentan zeuden; lurak norenak ziren.

1.056. Konporta erreka; Portuetxe (DON-020/005)

Konporta erreka itsasora joaten zen. "Konporta" izena nondik datorren. Aspaldiko garaietako kontuak: Portuetxeko ume bat txalupan eraman zutela bataiatzera, itsasoa haraino iristen zelako.

1.057. Lehengo Antigua: etxe gutxi eta lantegi asko (DON-020/006)

Zortzi apaiz zeuden Antiguan, eta biztanle gutxi. Erriberak. Lantegi asko zeuden, eta etxe gutxi. El Leon garagardoak, disko lantegia, Suchard, Lagarto xaboia... Txalupallene baserria.

1.058. Eguraldi iragarpena (DON-020/008)

Eguraldiaren iragarpena egiten du Anttonek. Hitz-jokoa.

1.059. Baserritik gertu, kortse-denda (DON-020/010)

Kortse-denda 1927an egin zuten; Corso anaiena. Kortseak egiten zituzten, 50-60 bat emakumek. Gero, gerra etortzean, soldaduentzat traje militarrek egin zituzten.

1.060. Joxe Mari, perratzaile lanetan (DON-020/011)

Joxe Mari 18 urte arte baserrian ibili zen lanean. Anttonek bost urte egin zituen soldadutzan. Martin Arizetan ibili zen lanean, perratzen eta baserriko tresnak konpontzen. Gero, El Leon garagardo lantegian txofer. Ferratokia, ferra motak. Haize-orratzak ere egiten zituzten. Hauspo elektrikoa. Codinako etxeetako barandak.

1.061. El Leon garagardo lantegian txofer (DON-020/012)

El Leon lantegian, txofertzan. Hasieran ez, baina gero Zaragozara, Madrilera... toki askotara. Galiziara trenez ere eramaten zuten garagardoa, udaberrian. Kamioi gutxi zegoen hasieran. Fiat. Mantsoak ziren. Bideko bazkariak nolakoak ziren.

1.062. El Leon lantegian ehundik gora langile (DON-020/013)

El Leon lantegian ehundik gora langile zeuden. Izotza ere egiten zen. Fruta kamarak zeuden. Limoi-ura ere egiten zen. Casera. Garagar motak. Don Teodoro Kutz, nagusia. Lupulua Alemaniatik ekartzen zen, zaku handietan prentsatuta. Artikutzako ura erabiltzen zen garagardoa egiteko. Lourdes Txikitik etortzen zen ura botilak garbitzeko erabiltzen zuten.

1.063. Kutz familiaren kontuak (DON-020/016)

Teodoro eta Juan Kutz anaiak alemaniarrek ziren. Bibotea zuen Teodorok. Kanalak zeuden, eta marea igotzean itxi egiten zen. Aitarekin berriketan egoten zen Teodoro. Non bizi ziren. Bizkar gainean eramandako azken gorpua. Don Fernando eta Juanito semeak. Juanito elefante ehizan ibiltzen zen eta moto lasterketetan.

1.064. Antiguako tabernak eta sagardotegiak (DON-020/019)

Tabernak eta sagardotegiak beti izan dira Antiguan. Sagardotegien izenak, sei-zazpi baziren. Basoerdia 10 zentimora. Sagardotegira joateko ohitura zuten. Eskolan adin askotakoak elkarrekin ibiltzen ziren. Paco Maturanak erakutsi zion argazkiari buruzko komentarioak egiten ditu Joxe Marik, Antton anaiari hika hitz eginez.

1.065. Ondarretako eskolan; dotrina (DON-020/020)

Ondarretan bertan ibili ziren eskolan, Don Jose Lopez maisuarekin. Nesken maistra Pacita Sistiaga zen. Dotrina euskaraz ikasi zuen Joxe Marik, Anttonek erdaraz. Anttonek apaizak esaten ziena errepikatu du.

1.066. Dotrina eta fedea (DON-020/022)

Dotrinara joaten ziren. Nork erakusten zuen. Don Jose Lopez gizon jatorra zela dio Joxe Marik. Don Tomas. Fededunak izaten jarraitzen dute.

1.067. Umetako jolasak: uztia, pilota... (DON-020/024)

Umetako jolasak: uztia, pilota... Lourdes Txikin frontoia zegoen eta Satrustegin ere bai... Hondartzan, baloiarekin. Gerra denboran baloirik ere ez zuten. Anaia "Principe de Gales" zela dio Anttunek; ondo bizi zela, alegia.

1.068. Baserria kartzelaren ondoan (DON-020/026)

Joxe Mari ez zen soldadu joan, aitak 60 urte zituelako eta Antton ezkondu egin zelako. Etkez etxe esnea partitzen zuten. Ondarretako kartzelako kontuak: ama seietako mezetara joaten zenean, fusilamenduak entzuten zituen.

1.069. Ondarretako kartzela II (DON-020/028)

Ondarretako kartzelan fusilatu zituzten batzuen kasua kontatzen du Anttunek.

1.070. Funikularrerraino zihoan tranbia; Igeldo (DON-020/031)

Kartzela inguruan bidea zegoen. Tranbia pasatzen zen handik. Igeldora asko joaten ziren, sanpedroetan eta. Garai batean karabineroen etxea zegoen Igeldon, eta euskaraz ikasten zuten. Oso euskalduna zen Igeldo.

1.071. Antiguako bertso giroa; 'Lexo'ren bertsoak (DON-020/033)

Uztapide eta Zepai bertsolariak garagardo lantegian ibili ziren lanean; Konportan zeuden apopilo. Tabernara joan, eta kantuan hasten ziren. Juan Jose Sarasola Lexo bertsolariaren hiru bertso errezitatzen ditu Joxe Marik.

1.072. 'Txirrita'ren bertsoak (DON-020/034)

Uztapide eta Zepai bertsolarien kontuak. Lexo bertsolaria. Txirrita ere ibiltzen zen Antiguan. Txirritaren bertsoa kantatzen du Joxe Marik, eta Anttunek pasadizo horren gaineko azalpenak ematen ditu. Bertso gehiago.

1.073. Ramon bainulariaren kontuak (DON-020/037)

"Cariño"ren anaia Ramoni buruzko kontuak. Behia umea egiteko zegoenean, Antton joaten zen laguntzera. Bañero eta txofer ibiltzen zen hura. Anttunek pena zuen ez ziolako igerian erakusteko esan.

1.074. Bereziartua gotzaina, familiakoa (DON-020/039)

Don Lorentzo Bereziartua gotzaina familiakoa zuten. Anttoni jauna eman zion behin.

1.075. Etxe inguruko iturriak eta askak (DON-020/041)

Kanilako urik ez zuten etxean. Iturrira joaten ziren ur bila, baldearekin. Donostia Igeldoko harriarekin eginda dago; aita harria jaisten ibiltzen zen idiarekin. Aska zegoen etxe ondoan. Konportako iturria. Erreketen nafarrak etorri zirenean, gerra garaian, mesfidati gerturatu ziren iturrira ura edatera. Igeldoko dorretik ikurrina kenarazi zuten.

1.076. "Txerri-munik" ordainetan (DON-020/042)

Baserrian behiak zituzten, idiak, zaldiak eta txerri mordoa, gizendu eta saltzeko. Urtean hiru-lau ere hiltzen zituzten. Gatzarekin jartzen zituzten txerrikiak. Solomoa eta gibela freskotan jaten ziren. Odolkiak. "Txerri-munik ordainetan". Mokadurik goxoenak apaizari.

1.077. Antiguako apaizak (DON-020/044)

Denetariko apaizak zeuden. Don Jose Sukia, Don Enrike... Don Balentinek hogei minutuan ematen zuen meza.

1.078. Antton itzain trebea, ordekan zein aldapan (DON-020/046)

Baserri erosoan zuten, lur onak, lauak. Karroa. Anttonek itzain lanei buruz dihardu: ordekan itzain ibiltzea erraza zela esan zion batek, baina gero hari aldapan lagundu zion. Idi pareak saldu, 4.000 pezetan; erosleak mandiora ezin sartu, eta berak sartu zituen.

1.079. Praixku aitonaren kontuak (DON-020/048)

Praixku aitona bruxarekin ibiltzen zen, baina hileta elizkizunetarako trajea jantzen zuen. Goizean hiletara joan eta gauean itzuli zen. Epelduta, antza.

1.080. Aita saregilea zen (DON-021/005)

Aitak Pasaian egiten zuen lan, saregilea zen. Beraiek izan ziren lehen gizonezko saregileak. Ez daki nola egiten zuten lan, ez zen sekula joan aita ikustera. Tranbian joaten zen Pasaiairaino.

1.081. Mojen ikastetxeetan ikasia (DON-021/007)

Elizaranen eta San Bartolomen ikasi zuen. Dena zen erdaraz. Ikastetxe bietan mojak zeuden, baina San Bartolomen uniformeak zuten. Mirentxu beti konpondu izan ondo mojekin. Etxean ohituak zeuden zuzen ibiltzera, ondo haziak zeuden.

1.082. Antzerkiko aktore (DON-021/008)

Bere ama antzerkian ibili zen eta baita Mirentxu bera ere. Hala ere, berak behin baino ez zuen ikusi bere ama taula gainean. Urtero egiten zuten antzerkia Santo Tomas egunean Printzipal aretoan eta San Sebastian egunez Victoria Eugeniean; dena betetzen zen. Maria Dolores Agirre zen beraien zuzendaria; hura eta beste kide batzuk hiltzerakoan indarra galtzen hasi zen. Elkarriketa garaian ere oraindik antzerki-taldea martxan zen.

1.083. Gurasoen antzerkian txikitatik (DON-021/009)

Bere gurasoak txikitan hasi ziren antzerkia egiten. Hasiera horiek azaltzen ditu. Neska-mutikoak zirela elkarrekin aritzen ziren antzerkian. Toribio Alzaga zen beraien zuzendaria eta Maria Dolores Agirre haren laguntzailea. Bere amarekin beste lau-bost emakume aritu ziren hasiera haietan. Non entseatzen zuten.

1.084. Tela erosi eta arropa jostunak egin (DON-021/013)

Bere neskatala gaztea zela, bere ama Errenteriara joaten zen telak erostera. Bere nebak jaurnartzea egin behar izan zuenean, tela lortzea ez zen erraza izan. Jostunak egiten zizkien horrelako arropak enkarguz.

1.085. Gauzainak (DON-021/015)

Gauzain edo serenoen lanbidea desagertu da jada. Haien eginbeharra zein zen. Beraien etxeko atea beti ezagutu du itxita Mirentxuk.

1.086. Donostia erre zutelakoan, Oriora ihesi (DON-021/016)

Gerra hasi zenean oso txikia zen eta ez ditu ondo gogoratzen ordukoak. Bere aita abertzalea zen, alderdian ibilitakoa; hori dela-eta, Orioko senitarteko batzuenera joan ziren. Donostiari su emango ziela uste zuten eta bere gurasoek badaezpada ere etxeko eskriturak hartu zituztela egin zuten alde etxetik. 'Garage Moderno'ri baino ez zioten eman su. Lehenago zaintzak egiten ibili zen bere aita, ez zezaten Donostia erre. Egoera normaltasunera bueltatu zenean, Donostiara etorri ziren.

1.087. Polizia aitaren bila sarri (DON-021/017)

Bere aita abertzalea zen eta askotan joan izan zen Francoren polizia aitaren bila. Franco Donostiara etortzen zen bakoitzean, beraien aita kartzelara eramaten zuten. Beraien etxea miatu eta nahi zuten guztia ere eramaten zuten.

1.088. Mirentxutik Maritxura (DON-021/018)

Euskaraz egitea debekatuta zuten. Mirentxu kalean 'Maritxu' zen.

1.089. Gerraostean jatekoa nola ezkutatzen zuten (DON-021/019)

Gerraostean ez zuen goserik izan Mirentxuk. Azukrea, olioia, kontserba-latak... nola ezkutatzen zituzten azaltzen du.

1.090. Errazionamendua eta tabernak (DON-021/021)

Errazionamendu txartelarekin dendara joan eta bertan jasotzen zuten zegokien jeneroa. Etxe inguruan beti izan dituzte taberna eta dendak. Emakumeak ez ziren tabernetara sartzen.

1.091. Su artifizialak eta izozkia Donostiako Aste Nagusian (DON-021/022)

Aste Nagusian, Ama Birjinaren egunean, Guria tabernara joaten ziren eta su artifizialak ikusten zituztela izozkia jaten zuten.

1.092. Bretxara erostera (DON-021/024)

Haragia zein barazkiak Bretxan erosten zituzten. Konstituzio plazan ere egoten ziren baserritarrak. Lehen Bretxa nolakoa zen azaltzen du. Zalgurdiak ikustea oso normala zen, automobilik ez. Gaztetan bazuten bizikleta; neskak bizikletan joatea itsusia omen zen, baina Mirentxu ibiltzen zen.

1.093. Etxeko jatorduak (DON-021/030)

Beraien etxeko jatorduak nolakoak izaten ziren. Arrain asko jaten zuten.

1.094. Tabernetara sartzeko lotsa (DON-021/040)

Mutilek neskek baino askatasun gehiago zuten. Bera osabaren tabernara joaten zen, beste taberna batera sartzeko lotsa ematen zion.

1.095. Ogiari gurutzea egin eta muin eman (DON-021/042)

Askotan joaten ziren mezara, nahi eta nahi ez. Elkarrizketa garaian ere oraindik mahaia bedeinkatzen zuen jaterako orduan. Ogiari ere gurutzea egiten zieten eta lurrera eroriz gero muin eman.

1.096. 'Andre Joxepa tronpeta' antzezlanak (DON-021/046)

'Andre Joxepa tronpeta' antzezlanaren berri ematen digu pasarte honetan. Mirentxu izar gainean zihoan sorgina zen antzezlan horretan, 'Kaxiana'. Hura dekoratzea ez zen erraza, bere amaren garaian egindako dekorazioa zen.

1.097. Toribio Altzagaren euskarazko antzezlanak (DON-021/047)

Toribio Altzagak sortutako antzezlanak ziren beraiek antzezten zituztenak. Mirentxuk ez zuen ezagutu, baina bere amak asko hitz egin zion berari buruz. Dena egiten zuten euskaraz. Ez zuten arazorik izaten, baina baimena eskatzeko antzezlanaren gaztelaniazko bertsioa bidali behar izaten zuten.

1.098. Etxaide kale inguruko hotelak eta tabernak (DON-022/002)

Etxaide kalea nolakoa zen. Bi hotel zeuden: La Paz eta Argentino. Bergara kalean Arana eta Idiakez kalean Olasagasti hotelak zeuden. Kanpotarrak ibiltzen ziren, udan batez ere. San Martzial kalean Hirunesketa esaten zioten taberna zegoen, eta Cardona janari denda. Sagardotegi asko zeuden; Bergara eta Arrasate kaleetan ere bazeuden.

1.099. Muñoaren eskola (DON-022/004)

Muñoaren eskola kategoriakoa zen. Kapera zuen behean. Jolasteko tokia zuen, eta terraza zuen goian, frontoiarekin. Pilotan ibiltzen ziren han; ordua baino lehen sartzen zen, zortzietan, atezaina esne bila jaisten zenean. Pilotak nola egiten zituen. Mutilak bakarrik ziren gelan. Xabiertxo liburua erabiltzen zuten. Tinta, lapitza eta arbela.

1.100. Maisu berriaren zigorrak (DON-022/006)

Don Eugenio, gerra osteko maisuaren kontuak. Astigarragako mutil bati eskatu zion makila ekartzeko, gero harekin astintzeko. Liburuak eskuetan hartuta zigortuta. Hainbat leku ezagutu zituen, batetik bestera ibili zirelako: Mari kalean, Aldamar kalean... Erdaraz ikasten zuten, eta besoa altxatuta kantatu behar.

1.101. Futboleak, Portaletas gainean (DON-022/008)

Kalean futboleak jolasteagatik isuna jartzen zuten guardiek. Kaian ibiltzen zen jolasean lehengusuekin, eta behin, Portaletas gainean (ikus mapan) pilotan zebiltzala, udaltzainak agertu ziren; nola egin zuen ihes. Rezolako porlana

itsasontzietan etortzen zen, eta kargatzeko bagoiak idiekin mugitzen zituzten. Hantxe egiten zuten futbolearen, paper puskekin egindako baloiarekin.

1.102. Kaia nolakoa zen lehen (DON-022/010)

Kaia nolakoa zen lehen; moila txiki bat zegoen, eta handik sartzen zituzten batelak. Gabarra jartzen zuten estropadetan, epaileentzat. Gabarrako katetik jaisten ziren. Bainatu ere egiten ziren. Moila puntatik egiten zuten salto.

1.103. Arrain salmenta kaian (DON-022/011)

Arrain asko zegoen. Txitxarroa, antxoa eta berdela. Kamioietan eramaten zuten. Izotza botatzen zieten egurrezko kaxe. Benta zintzarriarekin egiten zen. Arroa ontzi bat zen, neurria. Arrain erosle bati "bocarica" esaten zioten, ahoa dena urrezkoa jarri zuelako; bitartekaria zen arrain salmentan. Mapan, hura bizi zen etxea.

1.104. Kaiko tiñak, taberna eta labaderoa (DON-022/014)

Saregileak ere han izaten ziren, kaian. Etheen arkupeetan tinak zeuden lehen eta karroak sareekin. Antxoak gatzetan jartzen ziren, eta jateko orduan olio botatzen zitzairen. Kaian taberna bakarra zegoen, Biyona, eta aurretik batere ez. Eskailera batzuk zeuden han, baina kendu egin zituzten. Labaderoa ere bazegoen, eta emakumeak kantari egoten ziren. Ura edatera joaten ziren hara.

1.105. Udan Hernanira eta 17 urterekin okin (DON-022/017)

Aita donostiarra zen, eta ama Hernaniko Lastaola baserrikoa. Hara joaten zen udan. Ganadua uztarrian lotzen, segan... denetik ikasi zuen. Gero okin lanetan hasi zen, 17 urterekin; gose denbora zen. Etxerako egunero kilo bat ogi har zezaketen okinek. Zabaleta kalean zegoen okindegia, Grosen; orain Casa Galizia da. Ormazabal zen nagusia. Errazionamenduko ogia nolakoa zen. Errotak prezintatu egin zituzten; Nafarroara joaten ziren, gauez, Lastolatik.

1.106. Gose garaia (DON-022/019)

Gose garaia. Ama negarrez, ez zuelako umeei zer eman. Seboa hartzeko ilaran. Oliorik ez zegoen. Babarrunari esnegaina botatzen zioten. Esnea partitzen ere ibili zen izebarekin, etxez etxe, txantxilarekin.

1.107. Azaleko gaixotasun larria izan zuen (DON-022/023)

Okin zebilela, oso gaizki egon zen soriasis gaixotasunarekin. Radioterapia eman zioten, 72 sesiotan; Antin medikuarekin. Sesio bakoitzak 2.000 pezeta baino gehiago balio zuen. Taxian joaten zen. Munstro bat ematen zuen, begiak ere ezin ireki. Almandoz zen okinen medikua. Tratamendua. Dieta gogorra jarri zioten.

1.108. Sendabelarrekin ere probatu zuen (DON-022/024)

Erretereriako sasimediku batekin ere ibili zen, azaleko gaitza sendatzeko. Huntza jarri behar zuen gorputzean, eta gero ukendu bat eman. Almandoz medikuak hala harrapatu zuen behin, eta tratamendua utzi zuen. Almandozek jarritako dietarekin argaldu egin zen, eta azala erortzen hasi zitzaion: erratza pasatu, eta palarekin jasotzen zuten. Nola sendatu zen. Urtebete egin zuen gaixo.

1.109. Melillara trenez, soldadutza egitera (DON-022/027)

Soldadutza Melillan: trenean joan ziren hara, bagoietan. Malagara joan ziren barkua hartzera, 2.000 bat lagun; lau egun pasatu zituzten bidean. Atzetik beste konboi bat zihoan, eta deskarrilatu egin zen.

1.110. Bi pezeta egunean, Melillako itsas konpainian (DON-022/029)

Hanka-hutsik ibiltzen ziren normalean Melillan, itsas konpainian; botak, instrukzioa egiteko bakarrik. Bota txarrak ziren. Bi pezeta irabazten zituzten egunean. Nola gastatzen zituzten. Zapatariari gertatu zitzaiona. Berari ez zioten ilea moztzen, prozesioetan santuak eramaten zituelako.

1.111. Botak eskatzeagatik zigortuta (DON-022/030)

Soldadutzan ez zuen zorterik izan, baimenik ez zitzaion tokatu. 19 hilabete egin zituen, 18ren orde. Botak eskatu zituelako Alhucemas uhartera bidali zuten. Hiru egon ziren han, armarik gabe.

1.112. Soldadutzatik bueltan, Iberdueron (DON-022/034)

Argalduta bueltatu zen Donostiara. Baserrira joan zen, eta hilabeteen zortzi kilo irabazi zituen. Iberdueron hasi zen lanean gero.

1.113. Sagardotegietako lehengo giroa (DON-022/038)

Sagardotegietako giroa. Botean jokatzeko zuten erronda nork ordaindu erabakitze. Prezioak. Joaldi bakoitzarekin kupel bat betetzen zuten, eta oso sagardo ezberdinak irtetzen ziren.

1.114. Irrintzi dantza taldekoa (DON-022/043)

Ezpata dantza egiten zuen. Irrintzi taldekoa zen. Herrietara joaten ziren. Zein dantza egiten zituzten. Santa Marian ikasten zuten.

1.115. Bizikletan lanean (DON-022/053)

Bizikletan ibiltzen zen Iberdueron, igandetan guardia tokatzen zitzaionean. Herrerara joan zen behin, eta propinarik ez zioten eman.

1.116. Egia auzoa nolakoa zen (DON-022/054)

Egiara ezkondu zen. Auzoa nolakoa zen. Hormigoizko lehenengo etxea zen beraiena. Eizmendi sagardotegia. Teilalantegiko tximinia (ikus argazkian) bota zuten urtean, zikoina ipini zen puntan. Tabakaleran zebilen lanean bizilaguna. Eskuz egiten zituen zigarroak, baita etxean ere.

1.117. Parte Zaharreko sagardotegiak (DON-023/005)

Bi Baroja zeuden: inprenta eta liburudenda. Lehen ez zegoen tabernarik Konstituzio plazan. Sagardotegiak zeuden Parte Zaharrean, eskailerak jaitsita; Anjel kalean zegoen bat. Sagardo bila joaten ziren umeak, eta zizarra ematen zuten han.

1.118. Ikastolatik mojetara (DON-023/006)

Zazpi urterekin hasi zen eskolarara joaten, mojetara. Elvira Zipitriaren ikastolara joaten zen gerra aurretik; Kanpandegi kaleko kapilan egin zuen Jaunartzea. Gero dena erdaraz.

1.119. Euskararen transmisioaren etena (DON-023/010)

Amak etxean euskaraz egiteko esaten zien amak beti. Lagunek ez dakite euskaraz, nahiz eta guraso euskaldunak izan.

1.120. Gerra hasi zenean ez ziren inora joan (DON-023/014)

Gerra hasi zenean Terek 7 urte zituen. Ez ziren inora joan. Dendak miatzen zituztela du gogoan.

1.121. Gerraostean, ogia txarra (DON-023/015)

Gerraosteko gosea. Errazionamenduko ogiarekin gogoratzen da. Amak ez zuen kontrabandoko jakirik nahi izaten. Bi anaiak gudara joan ziren eta ahizpa zaharrena moja. Aitak funeraria batean egiten zuen lana; gauez ere joaten zen, deitzen bazioten.

1.122. Sehaska dendan lanean (DON-023/017)

Sehaska dendan egon zen lanean, Boulevardean; jaioberrientzat arropa saltzen zuten. Oraingo ume arropa oso desberdina da.

1.123. Ama jostuna zen (DON-023/018)

Ama jostuna zen. Etxerako josten zuen batik bat. Tela denda asko zeuden. Gerraostean tela falta izan zen, gero ez.

1.124. Anaiak, bakoitza bando batean borrokan (DON-023/019)

Anaiak bakoitza bando batean ibili zen borrokan, eta amak kezka zuen toki berean ez egokitzeko.

1.125. Erreteriarra lanera (DON-023/021)

14 urterekin hasi zen lanean. Gero Erreteriarako Danona fundizioan hasi zen lanean, bulegoan. Tranbian eta topoan joaten zen. Etxera joaten zen bazkaltzera. Larunbatetan lana zuten hasieran. Gero, "sabado ingles" jarri zuten.

1.126. Igandero mezetara (DON-023/022)

Igandetan mezetara joaten ziren. San Bizente zen beraien parrokia, baina Santa Mariara ere asko joaten ziren, Elizarango moja ikastetxetik.

1.127. Kaiko mugimendua (DON-023/026)

Kaian mugimendu handia zegoen. Arrain saltzaileak kalez kale ibiltzen ziren saltzen. Kaiko lanak. Asto kalea.

1.128. Zapata garbitzaileak eta turistak (DON-023/027)

Boulevarda nolakoa zen lehen. Osabak denda zuen, bainurako gauzekin. Boulevardreko ordulariaren ondoan egoten ziren zapata garbitzaileak, Cafe Orientalen ondoan. Turistak denbora askorako etortzen ziren lehen, familiak.

1.129. Tere gutxitan joaten zen erromerietara (DON-023/028)

Ez zuten bidaiatzen. Hernanira joaten ziren erromeriara, baina Tere gutxitan joan da. Konstituzio plazan txistua izaten zen eta han egiten zuten dantza. Zinemara ere gutxi joaten zen. Akademia batean administrazio kontuak ikasi zituen, Idiakez kalean.

1.130. Umetan ikasitako abesti batzuk (DON-023/030)

Abesti batzuk kantatzen ditu. Etxean asko abesten zuen amak, eta "berriz, berriz" esaten zioten. Amak denetik abesten zuen, baita zarzuelak ere. Ipuinik ez zieten kontatzen.

1.131. Babarrunak eta antxoak (DON-023/031)

Zer jaten zuten. Babarrunak, lentejak, garbazntzuak, zopa... haragia tomatearekin. Antxoa asko zegoen. Konstituzio plazan bertan (lau janari denda zeuden) eta Bretxan egiten zituzten erosketak. Bretxako arrandegia. Kaian oparitu ere egiten zuten arraina; zapia betetzen zuten.

1.132. Parisera ezkonbidaian, trenez (DON-023/034)

Parisera joan ziren ezkonbidaian. Aita sukaldaria zen, Parisen ikasia, eta gurasoak ere hara joan ziren ezkonbidaian. Trenez joan ziren Irundik. Auto gutxi zeuden. Bizikletarik ez zuten; alokatu egiten zituzten, orduka.

1.133. Orduko orrazkera eta janzkera (DON-023/036)

Ile apaindegira ez ziren joaten. Etxean apaintzen zuten ilea; Terek egunero jartzen zituen ruloak. Perkalezko soinekoak erabiltzen zituzten udan.

1.134. Medikuak eta emaginak (DON-023/038)

Ettxeko medikua zuten, lehenengo Don Nicolas eta gero Don Luis. Bertakoak ziren. Ez ziren haginlariarengan joaten. Etxean jaio ziren. Terek ere etxean izan zituen gehienak. Emagina joaten zen laguntzera, San Ignazio klinikakoa. Berehala bataiatzen zuten umea. 28 urterekin ezkondu zen. Lana utzi zuen ezkontzeko, derrigortuta. Sei seme-alaba izan zituen.

1.135. Seme-alabak ere Zipitriarekin ikastolan (DON-023/039)

Gerraosteko isilpeko ikastolak abian ziren seme-alabak izan zituenerako. Elvira Zipitriarekin ibili ziren bere seme-alabak. Harremanetarako zaila zen Zipitria. Frantsesa ikastera ere joaten ziren umeak. Bederatzi urte arte ikasten zuten ikastolan.

1.136. Euskal jaiak eta bertsolariak (DON-023/041)

Herriko ospakizunak. Euskal jaietan herri kirolak izaten ziren. Lehengo bertsolariak: Lizaso, Basarri, Lazkao Txiki... Bertso-paperik ez zuten ezagutu, baina amak bai, Bretxan.

1.137. Anaien umetako bihurrikeria (DON-023/044)

Bi anaiak umetan egindako bihurrikeria. Bat balkoiko baranda gainean jarri zen, 3. solairuan. Amak zigortu egin zuen: hilabete merienda gabe. Ama ez zen zigor zalea, nahiago izaten zuen hitz egitea.

1.138. Osaba, Moderno frontoiko langilea (DON-023/045)

Postre garaiko anekdota bat kontatzen du, gingekin gertatutakoa. Osaba ezkongabea beraiekin bizi zen. Gazte hil zen. "Korredorea" zen Groseko Moderno frontoian. Beraiek ez ziren joaten; gizonezkoen kontua zen batik bat.

1.139. Bekaturako bidea (DON-023/046)

Lehen dena zen bekaturako bidea. Arrazoi zutela dio: utziz gero, neurria galtzen duzu.

1.140. Antiguako lantegiak eta labaderoa (DON-024/003)

Bentaberri inguruan zer zegoen azaltzen du. Tolosako tranbia konpainia. Azurmendi eta Zubia tabernak. Lizarriturriko lantegia. Suchard. Zapatari. El Leon garagardo lantegia. Amilibia eskola. Setien-Rekondo. Erregezainen kaleko lantegiak; labaderoa; baserriak. Ayala lantegia.

1.141. Lizarriturri xaboi lantegia eta Antiguako hainbat negozio (DON-024/004)

Lizarriturri lantegian xaboiak egiten zituzten. "Guris" krema. El Leon lantegian eta hor zebilen jende gehiena. Dendetara saltzen zuten. Zatarain drogeria; gero Carmelo jarri zuten. Villa Aurora bota zutenean, bizitzak egin zituzten. Heriz pasealekuan zein negozio zeuden: Laureano arrandegia. Villa Arcadia, Arnedo taberna, Setien bordatuak... San Rafaelgo neska itsuak. Marianistak eta kuartelak.

1.142. Columbia disko lantegia eta El Leon lantegia (DON-024/005)

Columbia disko lantegia. Jela ere egiten zuten hor. El Leon garagardo lantegian ere bai. Sifoiak, Casera, gaseosa, orangina... La Pitusa Erregezainen kalean zegoen.

1.143. Eskolara eliza ondora (DON-024/007)

Eskolara eliza ondora joan zen: Nuestra Señora de Lourdes. Bi ahizpa ziren maistrak, zorrotzak. Erdaraz. Esklabetan hasi zen lehenengo. Maisu-maistren zigorrak. Makila.

1.144. Matia kaleko negozioak (DON-024/008)

Matia kalean Rich beti ezagutu du. Antiguotarra okindegia. Paris tintoreria. Ferreteria. Estanko bat ere bazegoen. Gizonen ile-apaindegia, Aldasoro; emakumeena Egaña zen. Emili ile-apaindegia.

1.145. Umetako jolasak: sokasaltoan (DON-024/010)

Gutxi jolastu zuen umetan. Eskolan bikoetara eta Avilara jolasten zuten, sokasaltoan. Txingoak. Gordeketan. Cuatro esquinas.

1.146. Gerraostean goserik ez; arraina (DON-024/020)

Gerraostean goserik ez. Baratzea, oiloak, arrautzak, esnea bazituzten. Arraina eta haragia faltako ziren. Antiguako arrandegiak, lau. Antxoa, akula (aguja), txitxarroa.

1.147. 17 urterekin hasi zen lanean, josten (DON-024/022)

Confecciones El Baraton hasi zen lanean 17 urterekin, Perla parean. Aurretik, amonari laguntzen zion. Propinarene ordez latak ematen zizkieten. Babarrunak egunero, igandetan garbantzua.

1.148. Txerria hiltzen zuten; odolkiak (DON-024/023)

Txerria izaten zuten. Odolkiak nola egiten diren. Hesteak betetzeko tresna eta haragia txikitzekoa. Amona Luisa arduratzen zen etxeko kontuez.

1.149. El Barato tailerrean lanean (DON-024/024)

25 bat lagunek egiten zuten El Barato tailerrean lanean. Alkondarak, pijamak, kamisoiak... El Barato almatzenak bulebar ondoan zeuden. Soldata ez zen altua, baina seguruarekin. 25 urte arte. Oinez joaten zen. Ez zegoen trafiko handirik. Bentaberrin ematen zuten buelta autobusek; hiru geltoki zituen Antiguan.

1.150. Antiguako tabernak (DON-024/028)

Tabernara gizonak joaten ziren, emakumeak ez. Antiguan zeuden tabernak aipatzen ditu: Xexena, Bar Navarro... Bertsolaririk ez zuen ezagutu berak; herri txikietan izaten ziren.

1.151. Hernanira dantzara, oinez; janzkera (DON-024/029)

Hernanira joaten ziren dantzara, oinez. Taldean, barrez. Oinetakoak: alpargatak eta zapatak. Jailetako arropa eta aste barrukoa ezberdinak. Hernanin tela erosi, eta amak josten zizkion soinekoak. Erreterian ere izaten zen tela merkatua; tranbian.

1.152. Perratzailea eta ikatz saltzailea (DON-024/030)

Behia perratzeri Benta Berri azpira eramaten zuten, Martin Arizetarengana. Ikatz saltzailea. Ekonomia ikatzarekin zebilen. Kanilako ura. Ur murrizketak izan ziren garaian, ur bila joaten ziren.

1.153. Kontrabandoko ogia; desagertutako baserriak (DON-024/031)

Kontrabandoko ogia, gose garaian. Baina kontrol handia zegoen. Errotak. Andrestegi inguruan zeuden baserriak aipatzen ditu: Berioazpi, Beriogain... auzokoak elkarrekin ibiltzen ziren. Mendira joaten zirenean, bakoitzak zerbait eramaten zuen: sagardoa, tortilla, intxaurrak...

1.154. Gaztainak eta gereziak batzen (DON-024/032)

Etxean dolarea zuten, eta sagardoa egiten zuten. Nonbaitera joaten zirenean, berak sagardoa eramaten zuen. Ez zuten intxaurrik, ezta gaztainarik ere. Gaztainak eta gereziak batzen beste baserri batzuetan ibili izan da. Berio-Azpiko arbolak eta abereak.

1.155. Desagertutako baserriak II (DON-024/035)

Desagertutako baserriak: Almorza, Arritetxe, Borda, Amezketa... Andrestegi zegoen tokian ere bidea dago orain; Ibaetako campusa.

1.156. Hondartzara gutxitan, lehengusuekin (DON-024/040)

Mezetara joaten ziren, ez joatea bekatua zelako. Dena zen bekatua. Hondartzara ez ziren joaten, urruti geratzen zelako; lehengusuekin joaten zen gero. Bainujantziak non egiten zituzten, gonadunak.

1.157. Eskolan erdaraz, lagunekin euskaraz (DON-024/042)

Beti euskaraz egiten zuten, debekatuta zegoen arren; eskolan erdaraz ikasten zuten, eta erdaraz erantzun. "Hable en cristiano" guardia zibilek esaten zuten. Lau kuartel zeuden, eta kartzela.

1.158. Antiguako errekek; lixiba (DON-024/043)

Antiguako errekek: Lizarriturrikoa, Konportakoa, Andrestegi ingurukoa... amak errekan garbitzen zuen arropa. Anila, arropa zuritzeko. Han ez zen arrantzarik egiten. Angilak izaten ziren errioan. Igelak ere baziren, Konporta eta Andrestegi artean.

1.159. Kilkerak eta barraskiloak (DON-024/044)

Kilker bila ere ibiltzen ziren; ura botatzen zuten ateratzeko. Ez zioten uzten etxera eramaten. Barraskiloak ez zituen ezkondu arte jan; lan handia zelako prestatzea. Errekan garbitzen zituzten, jatetxea jarri zutenean. 19 bat urte zituen orduan.

1.160. Langileak bezero, etxeko jatetxean (DON-024/045)

Jatetxean etxeko janaria egiten zuten, paella ere bai. Langileak joaten ziren hara: igeltseroak... Lantegietako langileek ez zuten denbora asko izaten bazkaltzeko. Bera ere etxera joaten zen bazkaltzera, oinez. Larunbatetan lana. "Sabado ingles".

1.161. Amonak esaten zituenak (DON-024/047)

Amonak kontatzen zituenak: gazte denboran, txoriei begira egoten zirela. Gazte ezkondu eta seme-alaba asko izaten zituzten. Amonak hamar izan zituen, baina zazpi atera ziren aurrera.

1.162. Lorezalea da; umetan, eskolara eramaten zituen (DON-024/052)

Mendirako afizioa zuen berak, baina orduan ez zegoen ohiturarik. Loreak gustatzen zaizkio asko. Arrosak, margaritak. Lore denboran loreak eramaten zituen eskolara; aldarean Ama Birjina jartzen zuten, loreekin.

1.163. Bide ilunak eta faroleroak (DON-024/055)

Bide ilunetan, sustoak. Martintxoneko bidea. Norbait ateratzen bazen bidean... Konportan palanka bati ematen zitzaion bideko argiak pizteko. Faroleroak. Serenoak. Atea itxita izaten zuten beraiek. Baserrietan ez, baina lapurretak hasi zirenean ixten hasi ziren.

1.164. Orixe bere amonarengana joaten zen (DON-025/002)

Aita donostiarra zuen eta ama Uitzikoa. Amonak euskara aberatsa ei zuen, eta Orixe hitzak galdetzera joaten omen zitzaion.

1.165. Parte Zaharra nolakoa zen (DON-025/005)

San Juan kalean, denda zuten etxe azpian. Ardo biltegia ere bazen, eta gero taberna jarri zuten. Tranbia zegoen bulebarrean. Astotokia San Lorentzo kalean zegoen, eta Sarriegin aduana moduko bat.

1.166. Bost ahizpek izan zuten ikasteko aukera (DON-025/007)

Anaiek La Sallen ikasi zuten, fraideetan. Neskek ez zuten ikasten garai hartan. Bost ahizpek izan zuten ikasteko aukera, amaren erabakiz.

1.167. Elbira Zipitriaren ikastola (DON-025/013)

Aita euskaraz ikasten saiatu zen berarekin. Anaia eta ahizpa zaharrena, berriz, Elbira Zipitriarengana joan ziren. Ikastola zuen hark Parte Zaharrean.

1.168. Itsasondon maistra I (DON-025/015)

Itsasondoko Urkia auzoan egokitu zitzaion maistra lana. Oinez edo astoz igotzen zen. Umeek ez zuten erdara ulertzen. Eta bera euskara ikasten hasi zen.

1.169. Lau urtetik gorako haurrekin (DON-025/017)

Hasieran 6 urtetik aurrerako umeak zituen, baina gero lauok ere joaten hasi ziren.

1.170. Euskara ikasten (DON-025/024)

Donostian gutxi hitz egiten zuen euskaraz. Maistra hasi zenean ikastaroak egiten hasi zen. Aitonak esaten ziona.

1.171. Euskara ikasteko gogoa (DON-025/027)

Euskaraz irakurtzen zuen. Ahizpa Amale Arzelus andereñoarengana joan zen euskara ikastera.

1.172. Itsasondon maistra II (DON-025/030)

Lau urte egin zituen Itsasondon maistra. Ur gabe, berogailu gabe eta argi gutxiarekin. Etxekoandreak asko laguntzen zion. Irratia eraman zuen hara, eta denak harrituta.

1.173. Murumendin, artzainarekin berriketan (DON-025/032)

Murumendira joaten zen paseatzen, aspertu egiten zelako bestela. Behin artzain batekin egin zuen topo han. Harekin zertaz hitz egin zuen kontatzen du.

1.174. Itsasondon maistra III (DON-025/034)

Iturrira joaten ziren ur bila. Ekonomia zegoen. Donostiara joaten zenean, denbora mordoa pasatzen zuen baineran sartuta. Asteburuetan inguruko herrietara joaten ziren dantzara; Zarautzera ere bai.

1.175. Plazara 'boniato' bila (DON-026/003)

Gerra garaian, San Markosetik botatzen zituzten tiroak kuartelera, Loiolara. Familia osoa plazara joan ohi zen ilaran amaren atzetik, errazionamentuko ogi bila, 'boniato' bila. Artoa eta babarruna izkutuan gorde behar izaten zuten, ez errekiatzeko.

1.176. Artoa errotara, babarrunak izkutuan (DON-026/004)

Artoa auzoko errotara eramane ohi zuten, beti arratsaldean eramane zuten, ilundu ondorenean. Handik etxera ekarritako irinarekin taloak egiten zituzten, etxean ez zuten ogia egiteko ohiturarik.

1.177. Herreratik Bretxara, tratura (DON-026/005)

Herrerara joane ohi zirene tratura, asto karroarekin. Familia haztene joane ahala, zaldi karroarekin Bretxara jaisten hasi zirene. Ama gaixotu zenean, Pilar bizilagunekin jaistene zen tratura, Bretxara. Porruak, azenarioak... eramane zituztene azokara, zaldi karroan.

1.178. Aitarene espetxealdia I (DON-026/006)

Aita zinegotzia zuene, eta gerra garaiane espetxean eduki zuten, Azpeitian eta Saturrarane, besteak beste.

1.179. Aitarene espetxealdia II (DON-026/007)

Gogoane du aitarene bila noiz etorri zirene, igande bat zene, familiako gehienak soroane laneane ari zirene, Pilar etxean jolaseane ari zene bitartean. Aita espetxean egone zene garaiko etxeko gorabeherak kontatzen ditu.

1.180. Pentsuarene prezioak gora, esnearene behera (DON-026/008)

Esne behiak zituztene. Pentsuarene prezioak gora eta esnearene behera egin zueneane, behiak baserritik kentzea erabaki zuten, eta baratzeak eta soroak emane zutenarekin egin zuten aurrera.

1.181. Azak garesti, letxugak merke (DON-026/009)

Esne banatzera ere joatene zirene azokara. Barazkien tasak, ordea, ez omen zituztene behar bezala jarri, azak garesti eta letxugak merke. Herrerara ere joane ohi zirene zaldi karroa beteta, itsasora irteteko prest zeudene barkuak hornitzeko barazkiak eramatera.

1.182. Azokako liskarra (DON-026/012)

Azokako gorabeherak kontatzen ditu Pilarrek, kabo batekin izandako liskarra tarteko.

1.183. Bretxako azoka (DON-026/013)

Hasieran hamar baserritar inguru egone ohi zirene Bretxako azokane. Udazkeneane, gaztainak-eta heltzearekin batera, baserritar gehiago heltzene zirene azokara saltzera.

1.184. Astoak asto kalean, zaldi karroak azokan bertan (DON-026/015)

Asto kalean lotzen zituzten astoak, plazara asto gainean joaten zirenek. Zaldi karroak, berriz, Aietetik, Igeldotik, Altzatik... iristen ziren azokara, eta hasiera batean azokan bertan gordetzen zituzten, baserritar gutxi egoten zirelako eta leku nahikoa bazegoelako. Esnea ere Bretxan banatzen zuten, azokan bertan.

1.185. Martuteneko eskolatik Altzako eskolara (DON-026/016)

Martuteneko eskolara joan zen lehendabizikoz, eta ondoren Altzako eskolara joan zen. Zorrotzak bezain gogorrak izan zirela dio, garai hartako eskola garaiak.

1.186. Gazterik parrandan (DON-026/018)

Oso gazterik hasi ziren gauetz kalera irteten, Oialumera-eta. 14-15 urterekin, goizaldean mutilekin itzultzen ziren etxera. Aitari ez zitzaion gustatzen hori.

1.187. Mutilekin dantzan (DON-026/019)

Herriko jaietan mutilen batekin dantzan aritu eta harrapatuz gero, 'Hijas de María' kongregaziotik kanpo uzten zituzten neskak. Lagun artean ikasi zuen Pilarrek dantzan.

1.188. Igande goizetan, Erreenteriara eta Oiartzunera (DON-026/020)

Aste osoa Donostiako azokan pasa ostean, igande goizetan Erreenteriara joaten zen Pilar. Anaia, berriz, Oiartzunera, landareak saltzera. Denetik egin behar izan zuten garai hartan.

1.189. "Baratzategi" baserriaren galera (DON-026/022)

Ezkondutuek zenean, senarraren baserrira joan ziren bizitzera, "Baratzategira", Intxaurrendora. Gauetik goizera, baserria kendu zieten xox batzuen truke.

1.190. Intxaurrendotik Zabaletara (DON-026/023)

Baserria kendu zietenean, Zabaleta kalera mugitu ziren, eta Okendo kalera ondoren, errentan, bertan hil zen osaba. Azkenik, senarra eta biek Egian hartu zuten etxea.

1.191. Kasua irabazi, baserria galdu, beti menpean (DON-026/025)

Baserria kendu zietenetik, Udalak hainbat baserritarrei kendu zizkien lurrak, etxea... bestelako proiektuak egiteko, euren interesekoak. Pilarren familiak, ongi ordaindutako abokatu baten laguntzaz kasua irabazi zuten arren, inork ez die baserririk itzuli.

1.192. 'Carbones Tenerife' (DON-026/028)

Ezkondutuek zirenean, senarra Antxon hasi zen lanean, 'Carbones Tenerife' fabrian. Gero hasi zen Loiolako ardo biltegian lanean.

1.193. Ganadutegia, dolarearen ordeaz (DON-026/029)

Dolarea zuten "Marrus"-en, baina Pilarrek ez zuen ezagutu "sagardogintza" bere baserrian. Gerora, ganadutegia jarri zuten dolarea zegoen tokian, baina pentsuak garestitu eta esnearen prezioak hondoa jotzean, hura ere kendu egin zuten.

1.194. Behiak jeizten (DON-026/031)

Anaia zaharrenak jeizten zituen behiak. 'Kaldera' bat jartzen zuten bi hanken artean, eta eskuz, hara botatzen zuten behiei ateratako esnea. Handik ontzi handiagoetara botatzen zuten esnea, eta ontzi haietatik marmitetara. Gero, zaldi karroa prestatu behar izaten zen marmitekin eta abarrekin, azokara jeisteko.

1.195. Zaldi karroan Bretxara (DON-026/032)

Altzatik Bretxako azokara, ordubete inguruko bidaia izaten zuten zaldi karroan. Neguan gorriak ikusten zituzten, zaldi karroei toloak jartzen hasi ziren arte. Ildiak eta zekorrak ere eraman izan zituzten, karroari tiraka.

1.196. Apustuak Altzako jaietan (DON-026/033)

Altzako plazan apustuak egiten ziren jaietan. Behi bat bazuten planta onekoa, zabala, indar handikoa, eta anaia zaharrenak hura eraman izan zuen plazara.

1.197. 'Txerrimunik' (DON-026/035)

Baserrian urtero izaten zuten txerria, negua izaten zen hura hiltzeko garaia. Inguruko baserrietatik ere etortzen ziren txerrikiak prestatzen laguntzera, gero txerriki haiek, auzokoen artean ere banatzen zirelarik, 'txerrimunik' esaten zitzaien.

1.198. Baserriko lanak (DON-026/036)

Oiloak eta untxiak ere bazituzten baserrian. Gogoan du baba, garoa... nola biltzen zuten, eta nola pilatzen zuten atarian, ondoren aletzeko.

1.199. Taberna eta sagardotegietara, gizonezkoak (DON-026/038)

Inguruko taberna eta sagardotegietan ez zen emakumerik ibiltzen, gizonezkoak bakarrik.

1.200. Altza, ordutik hona (DON-026/039)

Altzako goiko aldea ez da askorik aldatu garai hartatik hona, bai ordea, poligonoa eta beheko partea.

1.201. Laia, goldea eta itaurrea (DON-026/040)

Lurra lantzeko laiaren ordeaz goldea erabiltzen hasi ziren gerora. Itaurrean ere aritzen ziren, Pilarri ez zitzaion gustatzen zezenen aurrean joatea, beldurtu egiten zen.

1.202. Gazterik etxeko lanetan (DON-026/041)

Ondoko baserrian bai, baina "Marrus"-en ez zuten beheko sua ezagutu, ekonomika bai. Oso gazterik hasi zen sukalde eta etxeko lanetan. Lapiko zaharrak eta halakoak ere, ondoko baserrian ezagutu zituzten.

1.203. Kantuan atez ate (DON-026/042)

Etxean ez zuten askorik kantatzen, baina egun seinalatueta jendea atez ate aritzen zen kantuan, euskaraz. Inauterietan-eta ere bai, goitik behera mozorrotuta. Dirua, janaria... ematen zieten, ate joka etortzen zirenei.

1.204. Txerri eta oiloei artoa, ganaduari arbia (DON-026/044)

Txerriei patatak, artoa, noizean behin pentsua... ematen zieten jateko. Ganaduari, berriz, arbia ere bai. Oiloei ere arto ugari ematen zieten.

1.205. Belar metak (DON-026/045)

Behiei azpiak egiteko, Uliatik ekartzen zuten belarra. Pilarrek belar metak eta 'txorrokak' nola egiten ziren azaltzen du, urratsez urrats. Anaiak aritzen ziren belar mozten, segarekin.

1.206. Txurikinarekin eginiko koltxoia (DON-026/046)

Artilezko koltxoirik ez zuten ezagutu, bai ordea txurikinarekin eginiko bat, artaburuen hostoekin egina.

1.207. Artalderik ez baserrian (DON-026/047)

Inguruan baziren arren, etxean ez zuten artalderik. Ahuntz bat bazuten baserrian.

1.208. Eguraldiari eta ilargiari begira (DON-026/048)

Haziak ereiteko eta baita sagardogintzan aritzen ziren lekuetan ere, eguraldiari eta ilargiari asko erreparatzen zieten. Ilbehera edo ilberri, garai bakoitzean zerbait landatzeak ondorio desberdinak zekartzan.

1.209. Enplastuak hanka azpian (DON-026/049)

Ferratzaileak eta albaitariak etxera joaten zitzaizkien. Albaitariarengandik ikasi zuten enplastuak egiten, pasmo belar, berbena eta plantiña belarrekin. Trapuan bildu eta hanka azpian jarri behar izaten zen. Pilarren aitak, bere garaian, ez zuen berdin egiten, brontzezko tramankulu bat erabiltzen omen zuen belarrak zanpatzeko.

1.210. Ur korronterik ez etxean (DON-026/050)

Ur korronterik ez zuten etxean, edateko ura erreketatik ekartzen zuten, marmitetan. Gerora, hodiak sartu zituzten.

1.211. Gaztetako gorabeherak (DON-026/051)

Gaztetan ez zuten errekan bainatzeko ohiturarik, ez zekiten igeri egiten. Zenbaitetan, udare txikiak lapurtzera joaten ziren ondoko baserriren batera, mutilek udareak arbolatik hartu eta neskei botatzen zizkieten, hauek magalean jaso zitzaizen.

1.212. Tabernan baino, dantzari nahiago (DON-026/053)

Neskak ez ziren tabernetara sartzen, bertsolariak-eta entzutera joateko ohiturarik ere ez zuten. Halere, oso festazaleak ziren, asko gustatzen zitzaizkien festetan dantza egitea, bai neskekin, eta baita mutilekin ere.

1.213. Jostunarengana arropak jostera (DON-026/054)

Jostunak josten zizkien arropak, eta arropak jostez gain, josten ere irakasten zion hainbati. Pilar ez zen joaten josten ikastera, nahiko lan bazuelako azokara joatearekin. Ahizpa, orde, aritu zen horretan.

1.214. Igandero mezara (DON-026/057)

Igandero bost terdietako eta seietako mezara joaten ziren Altzara. Familiako denak elkarrekin joan ohi ziren elizara.

1.215. Igandeetan Erreterian dantzan (DON-026/059)

Igandeetan inguruko herrietara, Erreteriarra-eta joateko ohitura zuten, dantza egitera. Gurasoek ikusi ez zitzaizten, edozein bide edo erreka bazterretatik joan, edo itzuli ohi ziren etxera.

1.216. Igogailu gabe ere konforme, lehen (DON-027/002)

Kanpandegi kalean jaio zen, baina urte eta erdira Aingeru kalera joan ziren bizitzera. Eguzkiak jotzen zuen etxe hartan, eta aurrekoan ez. Igogailurik ez. Eskailera estuak. Ama 90 urterekin hil zen, eta inoiz ez zen eskailerengatik kexatu.

1.217. Kalderan bainatzen ziren, txandaka (DON-027/003)

Taberna jatetxe bihurtu zenean, neskak hartu zituzten zerbitzatzeko; etxean egiten zuten lo denek. Berak izebarekin egiten zuen lo. Ez zegoen bainurik; astero kalderan bainatzen ziren, txandaka. Maindireak Igeldoko baserri batera eramaten hasi ziren gero.

1.218. Moilako labaderoa (DON-027/004)

Moilan labaderoa non zegoen. Emakumeak kaldera buru gainean zutela joaten ziren hara. Beraiek bodegan zuten aska handi bat. Sagardo denboran hortxe garbitzen ziren botilak.

1.219. Flores baserriaren historia (DON-027/005)

Bi ahizpa ziren. Baina lehengusuak ere beraiekin bizi ziren, bi mutil; Flores baserrikoak. Flores zaharraren jabeak Loiolako kuartelekoak ziren; hantxe bizi ziren aitona-amonak. Sei seme-alaba izan zituzten; zaharrena Ameriketara hil zen. Besteak Flores-berrira joan ziren bizitzera, seminario gainera. Osaba geratu zen han.

1.220. Izebak denda zuen Urbieta kalean (DON-027/006)

Izeba bat baserrian geratu zen eta beste izebak dendatxo bat jarri zuen Urbieta kalean: La Bella Donosti; uniformeak saltzen zituen. Lehengusuak geratu ziren dendan.

1.221. Lehengusuak, Muñoaren eskolan (DON-027/007)

Lehengusuak beraiekin bizi ziren, baserria urruti zegoelako. Muñoak jarritako eskolan zebiltzan. Kanpandegi kaleko eskolarekin zer gertatu zen; falangeak hartu zuen eta gerora Orixe ikastola jarri zuten.

1.222. Eskolan erdaraz; etxean euskaraz (DON-027/011)

San Bartolomera joan zen eskolara, beraiekin bizi zen izebarengatik. Erdaraz ikasten zuten. Moja batek bere kasa ematen zuen euskara, programaz kanpo. Moja arduradunak kanpotarrak ziren. Etxean aita oso abertzalea zen; euskaraz ez bazioten egiten, ez zuen erantzuten.

1.223. Ahizpa, lehenengo andereñotakoa (DON-027/012)

Ahizpa jaio zenerako giroa ez zen hain itxia. Ahizpa lehenengo andereñotakoa izan zen; ikastola jarri zuen etxean, Elvira Zipitriarekin ikasita. Santo Tomas lizeoan egin zuen lana gero.

1.224. Tabernako giroa, bera umea zela (DON-027/016)

Bera jaio orduko aitaren eta osabaren tabernak martxan zeuden. Arrantzaleak egunero joaten ziren, eta bakoitzari bere litro laurdeneko botila ateratzen zioten. Basoerdiak hartzera ere joaten ziren. Zahagietatik betetzen zituzten botilak.

1.225. Taberna jatetxe bihurtu zen (DON-027/017)

Taberna jatetxe bihurtu zen pixkanaka. Ama sukaldari ona zen, Casa Nicolasan ikasia. Aita mostradorean egoten zen, baina Parisen egona zen sukaldaritzaz ikasten.

1.226. Ama, Lazkaokoa; nolatan joan zen Donostiara (DON-027/018)

Lazkaon jaioa zen ama, baserritarra; hiru anaia Donostiara joan ziren igeltsero, eta etxeko lanak egiteko eraman zuten, bederatzi urterekin.

1.227. Bulebarrean jolasean (DON-027/021)

Umetako jolasak: Kromoak, txingoak, buleka, kaniketan. Bulebarrean lehengusuekin elkartzen zen, eta pilotarekin ibiltzen ziren jolasean. Toki ona zuten horretarako.

1.228. Bulebarra nolakoa zen; kafetegi handiak (DON-027/022)

Zebrabideak jarri zituztenekoa. Bulebarra nolakoa zen; kioskoa ez zegoen oraingo tokian (ikus mapan). Tranbiak. Kafetegiak: La Marina, Cafe Oriental. Abenidan ere bazeuden kafetegiak. Animatzailea zuten Orientalean. Igandetan lehengusuak izebarekin joaten ziren kafetegira. Kanpotarrak zein bertakoak joaten ziren, gizonezkoak emakumeak baino gehiago.

1.229. Jatetxeko langile gehienak emakumeak (DON-027/023)

Jatetxean karta izaten zuten. Udan lan asko egiten zuten, kanpotarrekin; neska bat gehiago hartzen zuten. Bestela, ni neska izaten ziren zerbitzatzen, eta sukaldean beste bi, amari laguntzeko. Iruritako bi ahizpa izan ziren urte askoan beraien jatetxean lanean.

1.230. Zinemara eta futbolera; Realeko jokalaria (DON-027/026)

Denbora librean, zinemara. Konstituzio plazan txistua izaten zen, baina ez ziren dantzazaleak. Futbolera joaten ziren; Realeko sozioak ziren. Realeko jokalaria ezagunak zeintzuk ziren orduan: Epi, Perez, Patri, Izagirre atezaina... Entrenatzaileak. Elizondotarrak.

1.231. Zinemara, eta ondoren kafetegira (DON-027/028)

Zinemara western-ak ikustera joaten ziren batez ere. Novedades aretoa, 15:30eko emanaldia. Pareko kafetegian futboleko emaitzak jartzen zituzten, eta irtendakoan hara joaten ziren. Edozer gauzarekin disfrutatzen zuten, eta orain ere bai.

1.232. Umetan, Gaztelura; Lekeitiora ezkondu zen (DON-027/029)

Gaztelura ere joaten ziren. Apaizen pasealekuan askotan egoten ziren. Merienda eramaten zuten. Kuadrillan joaten ziren, neskak, normalean neskame batekin. Mutilekin askoz geroago hasi ziren. 22 urterekin ezkondu zen, Lekeitiora. Senarraren familiak ontziola zuen han, eta arrantzan ere ibiltzen zen anaiarekin. Tabernako bezeroak ziren, eta hala ezagutu zuen.

1.233. Hondartzako arauak (DON-027/030)

Hondartzara ere joaten ziren. Goizean nahiko goiz bainatzen ziren, eta etxera, laguntzera. Neska-mutilek ezin zuten elkarrekin paseatu hondartzan; mutilek kamiseta eraman behar zuten eta emakumeek gonadun bainujantzia.

1.234. Erlijioaren pisua; senargaien arteko harremana (DON-027/032)

Dena bekatua zen, eta batzuek oso gaizki pasatu zuten. Beldurra pasarazten zieten. Infernua. Senargaiari musu ematea normala zen, baina harreman sakonagoak ez. Lagunek irratia oparitu zioten ezkondu zenean.

1.235. Erosketak, janari dendak eta garraioa (DON-027/035)

Ama joaten zen jatetxerako erosketak egitera, Bretxara. Etxera eramaten zizkieten. Janari dendak. Olio bidoietan ekartzen zuten. Moilan Rezolaren karga-ontziak ezagutu zituen; trena moilaraino sartzen zen.

1.236. Kaiko giroa; emakumeen lana (DON-027/036)

Kaiko giroa. Arraina gizonek ateratzen zituzten ontzitik, eta emakumeek jartzen zituzten kaxetan. Emakumeen lanak: arraina gatzarekin jarri, sareak konpondu... Mugimendu handia zegoen. Arrantzaleek aldaba jotzen zuten batzuetan, haragi eske, presaka zebiltzanean.

1.237. Jantzera eta orrazkera (DON-027/042)

Jantziak jostunak egiten zituen; Urbietan kalera joaten ziren beraiek, bi ahizparengana. Modari begiratzen zioten. Soinekoa mahukekin, galtzerdiak. Orrazkerak: etxean ruloak, eta noizean behin ile-apaindegira.

1.238. Baserritarren joan-etorria Parte Zaharrean (DON-027/043)

Baserritar asko joaten zen Parte Zaharrera, zaldi-karroekin eta astoekin. Asto kalea. Igeldotik karroarekin. Lehengusuak (Ameriketan hil zen osabaren alaba) esnea eramaten zien Flores jatetxera. Marmita utzi eta txerri-jana jasotzen zuen.

1.239. Ospakizun handietan, jatetxean lanean (DON-027/045)

Ospakizunak: San Sebastian eguna, Ama Birjina bezpera eguna... Izeba bere bila joaten zen, baina aitak ez zion uzten. Lana egitea tokatzen zen. Angulak prestatzen zituzten, San Sebastian egunean. Aste Nagusian karta zegoen, baina San Sebastian bezperan menu jakina zegoen: angulak eta haragi errea.

1.240. Jatetxeko zerbitzua eta hizkuntzak (DON-027/046)

Lehengo jatetxeetan zerbitzu hobea zegoela uste du, arreta handiagoa jendearekin. Turista asko izaten zen; haiekin, erdaraz. Behin militar bat sartu zitzaion sukaldara, "hable en cristiano" esanez. Lagun artean euskaraz, lagun abertzaleak zituelako.

1.241. Trafiko urria; hiria ere txikiagoa zen (DON-027/048)

Lagunak bizikletan ibiltzen ziren, baina berak ez du ikasi. Alokatu egiten zituzten. Normala zen neskak bizikletan ibiltzea. Automobila gutxi zuten. Tranbian ibiltzen zen jendea. Trafiko gutxi. Jende gutxiago ere bizi zen: Amara Berri auzoa ez zegoen. Grosen etxe gutxi zeuden, eta tailer asko.

1.242. Txofreko zezen plaza eta zaldi lasterketak (DON-027/049)

Txofreko zezen plaza non zegoen. Tarteka joaten zen, baina gutxi. Zezenetara zihoazenei begira egoten ziren: "manolak", peinetekin... Erdiko zubira joaten ziren. Kapelak zaldi lasterketetan erabiltzen ziren gehiago. Hara ere joan izan da.

1.243. Herri-kirolak eta arrauna (DON-027/050)

Herri-kirolak: aizkolariak, sega, pilota... baina ez zuten afizio handirik. Arraunerako bai, amorratuak ziren horretan. Estropadetan apustu gogorrak izaten ziren. Oraingo giroa ezberdina da.

1.244. Donostia, Bilbo eta Zegama arteko umezaroa (DON-028/002)

Parte zaharrean jaio zen, baina urte bat zuela, gerra garaian, amarekin batera Bilbora joan zen. Handik lau urtetara Grosera bueltatu ziren, baina aurretik zutena erre kisatu zenez amaren herrira, Zegamara, joan behar izan zuten. Hamar urtera arte egon zen bertan, Tolosako eskolapioetara joan baitzen interno hiru urtetarako.

1.245. Euskaraz egiten zuenarentzako kanika (DON-028/003)

Gerra ostean amaren jaioterrira, Zegamara, joan zen eta bertako eskolan ibili zen. Maisua euskalduna izan arren, ezin zuten euskaraz egin. Kanika bat erabiltzen zuten euskaraz egiten zuena markatzeko. Egunaren bukaeran hatz

puntetan erregela batekin jotzen zituzten euskaraz berba egin zutenak. Patxik bazekien gaztelaniaz Bilbon ikasi baitzuen, baina Zegamako gehienek ez zekiten.

1.246. Gerraostean etxea okupatuta eta aita hiltzeaz (DON-028/005)

Groseko Birmingham kalean bizi ziren, baina gerraostean ezin izan zuten etxera sartu. Errejimenekoak omen ziren etxea okupatu zienak, eta beraiek ez zuten ezertarako eskubiderik ezta kexatzeko ere. Aita gerratik gaixo etorri zen eta laster hil zen. Orduan, Zegamara joan zen amarekin batera, hangoa baitzen ama. Paper-lantegian gutun-azalak egiteko lantegia ere bazuten, eta ama bertako arduradun jarri zuten. Kontu kurioa da; izan ere, bere ama abertzalea zen eta lantegikoak ez.

1.247. Mojetan egindako gaizkakeria (DON-028/008)

Zegamako frontoi atzeko sagastira askotan joaten ziren, beraiek jaten zituzten hango sagar eta udare gehienak. Zazpi bat urte zituela mojen ikastetxean ikasten zuen Zegaman bertan eta orduan lagunaren artean egindako gaiztakeria bat kontatzen du. Zigorra ere jaso zuten. Moja jatorrak ziren hangoak.

1.248. Zegaman neska-mutilak beti elkarrekin (DON-028/009)

Jolasean neska-mutilak elkarrekin aritzen ziren, ondo konpontzen ziren. Hamar urterekin ere dantzan aritzen ziren, betiere sueltoan. Herri txikia izan arren, gauza asko zeuden herrian, igandetako plazako musika, esate baterako.

1.249. Eskolapioetako esperientzia ona (DON-028/010)

Hamar urterekin Tolosako eskolapioetara joan zen, etxetik ateratzen zen lehen aldia zen eta larritasuna pasatu zuen, baina bertan asko ikasi zuen. Ez zuten diziplina zorrotza. Matematikan ez zuten memoriaz ikasten dena, dena logikaz ikasi behar zuten, zergatia jakin behar zuten beti. Fraideak ziren maisu gehienak.

1.250. Kaletarrentzan "Patxi" eta baserritarrentzat eta fraideentzak "Patxi" (DON-028/011)

Zegamako kalean, "Pako" edo "Pakito" deitzen zioten Patxiri, baserritarrek, aldiz, Patxi. Eskolapioen ikastetxean ere Patxi esaten zioten, nahiz eta denak erdaldunak izan, nafarrak gehienak. Fraide bakarra zen euskalduna, baina Patxik ez zuen harekin hartu-emanik.

1.251. Erraz integratu zen Antiguan (DON-028/013)

Hamahiru urte zituela Donostiara bueltatu ziren Patxi eta bere ama. Gerra zela-eta, bertatik alde egin baitzuten. Antiguara bueltatu ziren, amak denda bat zabaldu baitzuen bertan. Laster egin zituen lagun berriak. Bera heldu zenean, Antigua Matia kalea baino ez zen eta lantegi asko zituen auzoa zenez, langile auzoa zen. Amari ere laguntzen zion dendan: goizez ikasi eta arratsaldean dendan.

1.252. Errazionamenduko jeneroa zuten dendan (DON-028/015)

Bere amak Antiguán janari-denda zuen. Patxik bertan ezagutu zuen errazionamendua. Kupoia "abastos"en entregatu behar izaten zuten, Okendo kalean zituen gobernu zibilak bere bulegoak eta baita "abastos" ere.

1.253. Estraperlokoa jeneroa salgai (DON-028/016)

Estraperloko ogi zuria saltzen zuten amaren dendan, gerraosteko errazionamenduko ogia beltza eta gogorra baitzen. Leku desberdinetatik ekartzen zuten ogi hori eta Bretxan ere saltzen zuten. Estraperloko olioak ere bazuten, ohikoa zen hori. Patxik ez zuen gosea ezagutu, ezta Zegaman ezta Antiguán ere.

1.254. Soldata kobratutakoan ordaindu dendetako zorrak (DON-028/017)

Langile jendeak ere orokorrean ez du uste gosea pasa zuenik, nahiz eta denek ez izan jateko dirurik. Jendeak soldata kobratzerakoan ordaintzen zituen zorrak, dendetan zorrak izatea ere normala baitzen eta bakoitzak bere kartilla zuen dendan. Antiguako emakumeak etxeko batarekin eta zapatilekin irteten ziren erosketak egitera.

1.255. "Antigua: Donostia barruko herri bat" (DON-028/018)

Antigua Donostia barruan zegoen herri koskor bat dela esaten omendu du beti Patxik. Matia kalean "a San Sebastian 2 km." jartzen zuen kartel bat omen zegoen. Lizarriturri lantegiaren ondoan zeuden etxeak bertako langileek ziren. Bi baserri zeuden auzoan.

1.256. Konporta auzoa eta erreka (DON-028/019)

Konporta auzo txiki bat zen, lau-bost baserri zituena. Konporta erreka izena zen eta hortik datorkio izena zonaldeari ere. 'Haizearen orrazia' eskultura dagoen tokian itsasoratzen zen eta arrain asko zegoen inguru hartan. Korrokoi eta erla asko arrantzatzen zituzten bertakoek eta gero tabernan zotz egin. Urumean, Kursaleko zubian, jende asko aritzen zen arrantzan eta frantziarrek erosten zieten arraina.

1.257. Gerraosteko gosea arrantzaleek arindu zuten (DON-028/020)

Gose garaian arrantzaleek asko lagundu zuten. Jendea kaira joaten baitzen arrain bila eta arrantzaleek sobran zutena ematen zien.

1.258. Irrati nobelak eta 'Radio Pirenaica' (DON-028/022)

Etxean irratia zuten, garrantzitsua zen orduan. Eguerdian nobela bat botatzen zuten eta emakume guztiak etxean gelditzen omen ziren. 'Radio Pirenaica' kateko berriak ere entzuten zituzten isil-isilean, era klandestinoan.

1.259. Kutxan lehen konfiantzazko harremana zuten bezeroekin (DON-028/025)

Patxi Kutxan lanean hasi zenean gauzak oso ezberdinak ziren. Lanean hasi zenean dena egin behar zuten eskuz. Bera hasi eta pixka batera sartu zen lehen ordenagailua. Bezeroekin hartu-eman ere desberdina zen, denetarik kontatzen zieten, konfiantza guztiz.

1.260. Antiguako pilota-torneoa (DON-028/027)

Patxi pilotazalea da ume-umetatik. Antiguako bederatzi elkartek martxan jarri zuten pilota-txapelketa Patxik berak bultzatuta. Elkarriketa 2009. urtean egin zitzaion Patxiri eta ordukoa 49. edizioa zen. Auzoan ez dute promesa handirik izan. Pilota-eskola ere osasuntsu dago.

1.261. Antiguako sagardotegiak (DON-028/029)

Antiguan sagardotegi dezente zituzten, hamabitik gora. Horietako batzuk aipatzen ditu Patxik. Ibaetan ere beste hainbat zeuden.

1.262. Lanetik atera eta tabernara edo sagardotegira (DON-028/030)

Sagardotegiz sagardotegi ibiltzeko ohitura zuten. Bakoitzak bere jatekoa etxetik eramaten zuen eta lanetik irten eta gero tabernara edo sagardotegira joaten ziren. Askori andreak eramaten zien jatekoa tabernara. Ez du gogoan emakumerik ikusi izana tabernetan.

1.263. Sagardoa txotx bakoitzeko ordaintzen zen (DON-028/031)

Sagardoa txotxean ateratzen zuten basoan edo pitxerrean. Basoko ordaintzen zuten. Gogoan duen preziorik merkeena basoko 10 zentimokoa da. Sagardotegi bakoitzak bere dolarea zuen eta inguruko sagarra erabiltzen zuten horretarako.

1.264. Txikiteoko giroa eta Guardia Zibila (DON-028/032)

Tabernetako txikiteoan ardoa edaten zen. Arratsaldean karta-jokoan aritzen ziren eta gauean berriro ere txikiteoa. Kuadrilla batzuk pixka bat berotu eta gero kantuan aritzen ziren. Askori ez zitzaien gustatzen, erdaldunak ziren eta. Guardia Zibilen kuartela ere ondoan zuten, baina horrekin ez zuten inoiz arazorik izan. Melitón Manzanas hiltzerakoan gogortu omen zen egoera. Guardia zibilak ezagunak ziren auzoan, baserritarrek ere beraienean ateratzen zuten eskopetarako baimena.

1.265. Gaztetako erromeria eta dantzaldiak (DON-028/035)

Gaztetan Pasaia joaten ziren dantza egiten ikastera bertako neskekin. Handik Errenteriara edo Hernanira joaten ziren, azken hauetakoa beste maila bat zen-eta. Zahartxoagoak zirela, Igeldora eta Groseko sala batera joaten ziren. Ez ziren hain dotore jantzen, baina bai igandeko arrokekin. Mutilek eskatzen zien neskei dantza egiteko, beraiek erabakitzen baitzuten. Betiere "faborez" eskatuz, noski.

1.266. Jakintza ikastolaren hastapenak (DON-028/036)

Patxi Antiguara bizitzera etorri zenean, euskara galtzen hasia zegoen, kanpoko jende asko etorri baitzen lanera. 1964. urtean jarri zuten ikastola martxan,

baina 1962. urtean jada bi ikasle hasi ziren Aintzane andereño zizurkildarrarekin. Elbira Zipitriak zabaldu zuen lehen ikastola Alde Zaharrean eta haren bitartez trebatu ziren beste hainbat ere. Handik sortu ziren gerora Santo Tomas Lizeoa edo Orixe ikastola.

1.267. Antiguarra, baina Goierriko hizkera (DON-028/038)

Kanpotarren seme-alabek euskara ikasi dute eta asko aldatu da euskararen egoera Antiguan. Patxik Goierriko ukitua du, bertan ikasi baitzuen euskara, ama bertakoa baitzuen.

1.268. San Sebastianetan angulak jaten zituzten (DON-028/040)

San Sebastian Eguna Antiguan nola ospatzen zuten azaltzen du. Bezperan danborrada egiten zuten eta igandean erromeria eta pilota-partidua. Angulak jaten zituzten, Aginagako (Usurbil) eta Irun aldeko angulak batez ere, orduan merkeak ziren. Hendaikoak merkeagoak ziren, kilo 50 bat pezeta, haragia baino merkeagoa.

1.269. Zinemara pelikula mamitsuak ikustera (DON-028/045)

Gaztetan Igeldora asko joaten zen, hara joatea zen bertakoentzat mendira joatea. Ez zuten funikularra erabiltzen, ez zuten horretarako txanponik. Neska-lagunarekin serio hasi zenean, asko joaten ziren zinemara. Donostiako zinema-aretoetara joaten ziren, Antiguan ez zegoen-eta. Katekesikoek jarri zuten areto txiki bat, baina ez zuen askorik iraun. Zinematik irteterakoan garrantzitsua zen kafetegi batetara joatea eta ikusitakori buruz hausnartzea, zer pentsa ematen zuena ikustea du gustuko.

1.270. Etxea eta denda lotuta (DON-028/047)

Etxean zer jaten zuten. Denda zutenez edozer gauza jaten zuten. Etxea denda atzean zuten, dendari lotuta. Horrelako egitura zuten denda askok. Janari-denda asko zeuden.

1.271. Baserritarrek dendara saltzera (DON-028/048)

Baserritarrek beraien dendara ere eramaten zituzten produktuak. Kaletarrak pitxarrarekin joaten ziren baserritarrengana esnea eroatera.

1.272. 1959ko krisian katu guztiak jan zituzten Antiguan (DON-028/050)

1959an krisi handia zegoen. Etxeetako patioak arrain hondarrekin beteta zeudenez, katu asko zebilen. Baina 1959ko urte hartan, katu guztiak desagertu ziren, sagardotegietan jaten zituzten-eta. Antiguako askok ezin dute esan ez duenik katu jan. Jendeak bere bizimodua larri, baina ondo pasatu duela dio.

1.273. Baserritarrek txerri jana batzen (DON-028/051)

Baserritarrek kaleko etxeetan txerri jana batzen zuten, etxeetan sobratzen ziren janari hondarrak.

1.274. Alokairuzko bizikletak (DON-028/052)

Patxik bazuen bizikleta, baina ez zuten denek ere. Antiguako eta Igeldoko askok bazuten. Patxik bigarren bizikleta frantses bati erosi zion. Alokairuzko bizikletak ere bazeuden, orduka alokatzen ziren. Neskak goiko koadroaren azpian hankak jarrita joaten ziren.

1.275. Antiguako askok ez dakite igerian (DON-028/053)

Antiguan denak joaten ziren hondartzara; hala ere, auzotar askok ez dakite igerian. Patxik Zegaman ikasi zuen, errekan. Bere ustez errekan errazago ikasten da.

1.276. Bainujantziak, kabinak eta hondartzako ohiturak (DON-028/054)

Hondartzarako bainujantzi normala zutela dio. Berak ez du sekula kamisetarik erabili. Emakumeak gonatxoarekin joaten ziren. Beraiek Ondarretara joaten ziren. 14-15 urterekin Konporta erreko uretan ere bainatzen zen. Beraiek ez zituzten hondartzako kabinak erabiltzen. Neskak ez ziren askorik bainatzen eta burutik sartzen zen zaku antzeko baten azpian aldatzen ziren arropaz.

1.277. Baserriko eta auzoko bizimodua lehen (DON-029/002)

Baserriko bizimodua nolakoa zen, behi batzuk eta baratzea. 1930ean hiru etxe bakarrik zeuden auzoan.

1.278. Baserri ingurua kale bihurtu da (DON-029/004)

Illarraberri, Ixaberri eta Ferrene-berri etxeak bakarrik zeuden. Portuetxe, Errotaberri... Dena baserriak. Duela 40 urte hasi ziren ganadua kentzen eta etxeak egiten. Kale bihurtu da.

1.279. Baserritarrak lantegietara lanera (DON-029/006)

Hamar urte zituenean zein lantegi zeuden Antiguán: Lizarriturri, El Leon, Suchard. Añorgan, Rezola. Baserritar asko joan zen lantegietara lanera. Baserrian bizimodu gogorra.

1.280. Baserritarrak plazara tratuarekin (DON-029/007)

Baserritarrak plazara joaten ziren saltzera. Zaldi-karroarekin, astoarekin. Esnea saltzen. Konstituzio plazan, Bretxan.

1.281. Eskolara gutxi, etxean lana zegoelako (DON-029/010)

Eskolara ez zen asko joan. Igarako eskola publikoak, neska-mutilak elkarrekin. Maistra erdalduna. 10 urterekin Antiguán beste pare bat urtean.

1.282. Eskolatik bueltan, aitari laguntzen (DON-029/012)

Eskola. Maistra. Fundamentu gutxi, etxeko lanak ez zituen egiten, baserriko lanak zeuden eta. Aitari laguntzen, mutikotan. Soldadu joan arte egon zen baserrian.

1.283. Ama Konstituzio plazara, zaldi-karroan (DON-029/014)

Baratzerako afizioa izan du beti. Barazkiak errazago saltzen ziren lehen orain baino. Merke. Ama joaten zen plazara, zaldi-karroan, Konstituzio plazara. Aitak ez zuen baserritik kanpo lan egiten: baratzea eta abereak. Artoa eta babarruna batera. Artoa ganaduarentzat, errotan irinduta. Talorik ez zuten egiten, eta ogia erosi.

1.284. Hamar urterako bazuen bizikleta (DON-029/016)

Umetako jolasa: pilota. Orduan ez zegoen futbolerako afiziorik. Bizikleta. Hamar urterako bazuen bizikleta. Orbea berria ekarri zion aitak gero. Eibarren egindakoa.

1.285. Ehundik gora urteko sagardotegia (DON-029/018)

Sagardoa egiten eta saltzen beti ezagutu du: ehun urtetik gora ditu Urkiola sagardotegiak. Hiruzpalau upela betetzen zituzten, 15.000 edo 20.000 litro, 1932. urtean. Ez zuen norberak hartzen sagardoa. Basoa bost zentimoan; 25 zentimo botilak.

1.286. Sagarra txikitu eta dolarera (DON-029/020)

Dolarea orain egongela bihurtua dago. Behiak kendu, eta etxea goitik behera berritu zuten. Eskuz txikitzen zuten sagarra; 1932an jarri zuten motorra. Eraikin berria egin zuten, sagardoa egiteko. Sagarra goitik bota, makinan txikitu eta dolarera. Han prentsatu, eskuz estutu eta sagar ura behera joaten zen.

1.287. Nola jakiten den sagardoa prest dagoen (DON-029/022)

Zortzi egunean uzten zuten sagar ura irakiten. Gozoa joatean itxi behar da upela. Probatu egiten du berak, baina batzuek pospoloarekin jakiten dute. Hamabost egunean zegoen saltzeko moduan, baina botilaratzeko bi hilabete pasatu behar ziren.

1.288. Sagardotegiko lehengo giroa (DON-029/024)

Gizonak joaten ziren sagardotegira, emakumerik ez. Egun osoa egiten zuten batzuek, edaten. Sardina-zaharra jaten zen asko, txuletarik ez. Etxetik ere eramaten zuten jana batzuek.

1.289. Batzuetan sagardotegia goizaldera arte irekita (DON-029/026)

Tokara jokutzen zuten, kartetara ere bai, sagardotegira joandakoek. Bertsolariak joaten zirenean, goizaldera arte. Txirrita eta. Sagardotegiak hamarretan zuen ixteko ordua, baina askotan ez zen betetzen: guardak ere sagardoa edaten geratzen ziren.

1.290. Txerria hiltzen zuten, etxerako (DON-029/035)

Txerria ez zuten beti izaten. Etxerako hiltzen zuten. Txorizoa, odolkiak, manteka. Amak egiten zuen hori. Hil, berriz, aitak, lagunekin. Utzi egin zioten hiltzeari, txerrikiak ez zitzaizkielako asko ere gustatzen.

1.291. Zein arrain jaten zuten etxean (DON-029/036)

Jaten zuten arraina: txitxarroa, igande berezietan. Bi erreal angula kiloak, Aginagakoak. Antxoa baino gehiago sardina zaharra. Lehen ez zuten legatzaren kokotea jaten. Bisigua, Gabonetan.

1.292. Soldadutza Afrikan (DON-029/040)

Soldadutza Afrikan egin zituen: lau urte. Tetuan, Ceuta, Melilla. Bizimodu gogorra, hasieran. Txerri-jana ematen zieten. Dirua zuena hobeto ibili zen, merke zegoelako jana tabernetan. Kamioiarekin hasi zenean, hobeto. Etxera ere joan zen sei aldiz. 1942.

1.293. Igandetan dantzara ala bizikletan ibiltzera (DON-029/045)

Afizioak: bizikleta eta pilota. Igandetan erromerietara joaten ziren edo bizikletan ibiltzera. Erromeriara oinez. San Pedro egunean, Igeldora. Hernanira tranbian. Dantza soltea eta helduta ere bai. Neska batzuek ez zuten nahi, bekatua zela eta.

1.294. Auzoan zazpi-zortzi sagardotegi (DON-029/047)

Txikitatik hasi zen sagardoarekin, eta ez zuen kanpoan lanik egin. Aitari laguntzeko gelditu zen, eta gero bere kargu geratu zen sagardotegia. Auzoan 1938an zazpi-zortzi sagardotegi zeuden: Errotaberri, Urresti, Portuetxe, Urkiola, Aiestaran, Mendizabal, Zubizarreta, Garmendia. Bi taberna zeuden.

1.295. Herri-kirolek ez zuten oraingo indarririk (DON-029/050)

Herri-kirolak 50eko hamarkadan hasi ziren indartzen. Idi-probak eta ahari jokoa bakarrik izaten ziren aurretik. Aizkora, harri jasotzea... gero hasi ziren; urtean behin izaten zen, orain igandero dago zerbait.

1.296. Hondartzan bainua hartzea gustatu (DON-029/055)

Hondartzara joateko afizioa zuen. Aste barruan aita ez zion uzten, eta igandetan. Bizikletan bertaraino. Bainatu, eta buelta. Lagunei ez zitzaien gustatzen. Itsasoan ikasi zuen igerian, bere kasa. Erreka zikina egoten zela dio. Ceutan soldadu zegoela ere joaten zen hondartzara.

1.297. Hondartzara askoz gutxiago joaten zen jendea lehen (DON-029/057)

Lehen jendea ez zen orain beste joaten hondartzara. Azal zuria zegoen modan. Eguzkiaren ihesi ibiltzen ziren emakumeak.

1.298. Ondarretako kartzelako kontuak (DON-029/059)

Ondarretako kartzelako gorabeherak, bera eskola mutikoa zela. Loiolatik joaten ziren erreleboa egitera, eta handik eramaten zuten janaria ere. Kafe ontzi handi bat ere bai, tranbian.

1.299. Parte Zaharrera basoerdiak hartzera (DON-029/068)

Emaztea auzoan bertan ezagutu zuen, ataundarra bada ere. Aita mikeletea zuen, eta Antiguara joan ziren bizitzera. Hiru ahizpak ile-apaindegia jarri zuten. Parte Zaharrera joaten zen asko, bizikletan. Zapata-garbitzailea. Txikitoak.

1.300. Basoerdia 25 zentimora; zigarroak (DON-029/070)

Basoerdiak zenbat balio zuen. 25 zentimo, gerra ondoan. Ardoa, tabernan. Txikitoak, tabernaz taberna. Zigarroa erretzen zuten: Ideales. Lucky eta Camel.

1.301. Ulia ingurua (DON-031/003)

Ordutik baserri asko desagertu dira Ulia inguruan, eta aldiz larreak eta baratzeak zeuden tokian eraikin berri ugari eraiki dituzte.

1.302. Emakumeak alarguntzean (DON-031/004)

San Antonio Abad ospitalean gertaturikoak kontatzen ditu Patxik. Frankismo garaian, emakume asko alargun geratu ziren, ezertxo ere jakin gabe. Askok Ondarretako espetxean bertan fusilatu zituztelako eta beste batzuek, berriz, egoera larrian ospitalera eraman eta bertan hil zirelako. Liburuak eta abarrak aztertuz, gerora jakin ziren halako kontuak.

1.303. Jaiotzak San Antonio Abad ospitalean (DON-031/005)

Heriotzekin ez ezik, jaiotzekin ere desoreka nabariak izaten ziren ospitalean. Jendea kontu eske joan ohi zen, bere gurasoak ez zirelako bere benetako gurasoak, eta abar.

1.304. Zerbitzuak Gros inguruan (DON-031/006)

Donostia zabaltzen hasi zenean, zerbitzuak eta halakoak Gros inguruan kokatu zituzten; hiltegia, 'labaderoa'... Emakume askoren lana, dirudunen arropak hartu, eta Txofreko garbategian haiek garbitzea izan ohi zen.

1.305. Groseko fabrikak (DON-031/007)

Garaje Garnier, Garaje Moderno, Garaje Universal, Fundiciones Múgica, Ascensores Muguerza... Gros langile auzoa zen, fabrikaz ta langileen etxebizitzaz josia zegoen. Denda batzuek ere baziren, baita zezen plaza ere.

1.306. Ogia estraperloan (DON-031/008)

Sei senide ziren, bost mutiko eta neska bakarra. Jatekoa lortzeko estraperloan eta ibili ohi ziren. Ogia lortzeko ere lanak izaten zituzten, Grosen baziren hainbat emakume erdi izkutuan ogia saltzeaz arduratzen zirenak, eta haiei erosten zieten.

1.307. Ekonomato militarra (DON-031/010)

Groseko azokan saldu ohi zuten, besteak beste, estraperloko ogia. Polizia etortzean, korrika alde egin behar izaten zuten. Donostian ekonomato militar bat ere bazen ordea, eta dirua eta kontaktuak izanez gero, olio eta beste hainbat elikagai eskuratzeko aukera izaten zen.

1.308. Ama donostiarra, aita Usurbilgoa (DON-031/012)

Ama donostiarra zuen Patxik, Okendo kalean jaioa, eta amaren gurasoak Astigarraga eta Villabonakoak. Aita Usurbilgoa zuen, eta bere gurasoak, Zumaia eta Meagas ingurukoak. Ezkondu zirenean, Donostiara joan ziren bizitzera, Zabaleta kalera lehenengo, eta Ulia aldera gero.

1.309. Igogailu fabrikan (DON-031/013)

Aitak igogailuen fabrikan egiten zuen lan. Francoren fabrika militarizatzeko eskariari uko egin izana gogotik ordaindu zuten. Piezak lortzeko, benetako estraperlistengana jo behar izaten zuten.

1.310. Beldurrez (DON-031/014)

Zaila izaten zen kalean norbaiti hitz bat euskaraz entzutea. Beldur handia zegoen, espetxeratze eta fusilamendu ugari izan baitziren garai hartan.

1.311. Aitaren espetxeratzea, El Duesotik Ondarretara (DON-031/015)

Eusko Gudarostea Laredon errenditu zenean, El Duesoko espetxera eraman zuten aita. Askatu eta Donostiara joatean, auzokide baten salaketa zela eta Ondarretan espetxeratu zuten, mareak gora egiten zuenean ura ziegaraino sartzen zitzaizolarik.

1.312. Udara Asteasun (DON-031/016)

Franco Donostiara joaten zenean, aita Ondarretako espetxera eramaten zuten, eta hori ekiditeko Asteasun igarotzen zuten udara.

1.313. Karlistadetako kontuak (DON-031/017)

Euskaraz aritzeak zigor zorrotzak zekartzan, gerraostean. Amonak -haiek ere gorriak ikusiak karlistadetan- ba omen zekizkien gerrako hainbat abesti euskaraz. Santa Cruz apaizari eta Karlistadei buruzko kontuak.

1.314. Amonaren abestia (DON-031/018)

Amonari ikasitako abesti bakarra du gogoan Patxik. Karlistadei buruzkoa da.

1.315. Amona Joxepa espetxera (DON-031/019)

Amona Joxepak ez zekien gaztelaniaz, eta espetxera eraman zuten bilobei euskaraz hitz egiteagatik. Familian sufrimendu handia izan zuten, eta amona penaz hil zela dio Patxik, gerra garaian.

1.316. Argi izpiak, ilunetan (DON-031/020)

40ko hamarkadan giro iluna zen nagusi Donostian. Iluntasun hartan, gogoan du argi pixka bat ikusi zuten unea, abertzaleak 'Radio San Sebastián'-en sartu zirenekoa, hunkigarria izan zela dio.

1.317. Corazón de María ikastetxean (DON-031/021)

Corazón de María ikastetxera joan zen Patxi. Gela guztietan zegoen Francoren argazkia, goizero: '¡Arriba España, viva Franco!' oihukatu behar izaten zuten.

1.318. Bertako monja eta fraideak Ameriketara (DON-031/022)

Bertako monja eta fraideak Ameriketara bidali zituzten, misioetara, eta Francoren aldeko espainiarrak ekarri zituzten hona.

1.319. Ikastolak (DON-031/023)

Elvira Zipitria, ikastetxe desberdinak, Ikastolen mugimendua... aipatzen ditu. Ikastolak bisitatzea gustuko zuen Patxik, eta bera eta beste fraide bat Andoaingo ikastolara bisitan joan zirenekoa kontatzen du.

1.320. Parrokiako ikastola txikia (DON-031/024)

Parrokian ikastola txiki bat zuten, legalitatearen mugen barruan sartzen zen eta ixtear zegoen ikastetxea, pixkanaka ikastola bilakatu zuten, euskaraz funtzionatuko zuena gero. Itilu ugari izan zituzten, batez ere gurasoen aldetik.

1.321. Ama etxearen agintean (DON-031/025)

Garai hartan oinarritzko hezkuntza soilik jasotzeko aukera zuten Donostian. Seminaria joateko asmoa azaldu zuen etxean, azken hitza amarena izan zelarik. Etxe barruko erabakiak amaren esku egon ohi ziren, etxetik kanpokoak, berriz, aitaren esku.

1.322. Ama Balentziagarekin jostun lanetan (DON-031/026)

Ama Ategorrietan bizi izan zen, Okendo kalean jaioa izan arren. Balentziagarenean hasi zen josten ikasten eta lanean gero, bi ahizparekin batera. Emakumeen jantziak jostea gustatzen zitzaion gehien.

1.323. Seminarioko bizimodua I (DON-031/027)

Beiretik Balmasedara, Aguraindik Ozkabarera, eta Salamankatik Madrilera, luzea zen orduko apaiz karrera.

1.324. Seminarioko bizimodua II (DON-031/028)

Eguna ikasten igaro behar izaten zuten, eta otoitzean bestela. Aisialdirako tarte gutxi izaten zuten.

1.325. Seminarioan ere gaztelaniaz (DON-031/029)

Seminarioan euskaldunak baziren arren, elkarrekin gaztelaniaz aritzen ziren, euskarazko liburu bakar bat ere ez zuten. Euskararen aurkako jazarpena normaltzat hartzen zuten orduan.

1.326. Dantzari taldearen sorrera (DON-031/030)

Fraide bizkaitar bati dantzari taldea osatzea otu zitzaion, Patxiren aitarekin harremanetan jarri eta Inozentzio Urkia dantzari ohiarekin jarri ziren kontaktuan, eurei dantzan irakasteko.

1.327. 'Bioztun' dantza taldea (DON-031/032)

Dantza taldea mutilez bakarrik zegoen osatua. Hainbat fraidek ez zuten begi onez ikusten neskak horretan aritzea. Patxik txistua jotzen zuen taldean, seminaria alde egitean, larri ibili omen ziren txistulariren bat aurkitzeko.

1.328. Dantzarako jantziak (DON-031/033)

Gerriko gorriak eta txapel beltzak. Dantzarako jantziak norberak prestatu behar izaten zituen etxean. Lehenengo saioa Ategorrietako jaietan egin omen zuten. Jendeak pozik eta txaloka hartu zituen.

1.329. Auzoetako jaiak (DON-031/035)

Auzoetako jaietan egitarau zabala izaten zen; dantzaldiak, jolasak, txokolatadak... Ulian, Manteon, hainbat lekutan ospatzen ziren jaiak. Ba omen zegoen auzoan galiziar bat, Santiago egunaren bueltan jaiak antolatzen zituena Sagüesen.

1.330. Donostiako hondartzak (DON-031/036)

Kontxako hondartzara joaten ziren bainatzera, edo Ulia mendiaren beste aldera. Zurriolako hondartza bezala ezagutzen duguna gerora sortu zuten, hesiak moldatu eta kanpotik hondarra ekarrita.

1.331. 'Gran Kursaal' (DON-031/037)

Aste Nagusian Kurssaaleko muturretik botatzen zituzten su-artifizialak, 'Gran Kursaal' jokurako, antzerki eta zinema aretoz beteriko eraikin dotorea bertan zegoen garaian.

1.332. Zezenketak; Xixonen eta Txofren (DON-031/038)

Patxi Xixonen zezenzaletu zen. Xixonen zezen plaza parrokiaren barruan omen zegoen, eta apaizek zezenketetara joan behar izaten omen zuten laguntzera. Txofreko zezen plazara aberatsak gerturatzen ziren gehien, kotxe dotoreetan.

1.333. Gerra aurreko automobilak (DON-031/039)

Garai hartan kotxe askorik ez zen ibiltzen, eta gehienak zaharrak ziren, gerra aurrekoak: Citroën, Fiat... Kontrabandista baten istorioa ere kontatzen du Patxik.

1.334. Umetako jolasak (DON-031/041)

Indioak eta bakeroak, kanikak, ezpatak... halako jolasekin aritzen ziren jolasean. Neskak txingotan ere bai. Asmatu egin behar izaten zituzten jolas asko, edo egin: pilotak, ezpatak, geziak, eta abar. Orduko haurrek irudimen handia zuten.

1.335. Fruta lapurreta (DON-031/042)

Bazekiten Ulian non zeuden melokotoiak, udareak, sagarrondoak... lapurtutakoa beti izaten omen zen etxekoa baino hobea.

1.336. Elkarte gastronomikoak (DON-031/044)

'Ulia', 'Umore ona', 'Gure Txokoa'... elkarte gastronomikoena aspalditik datorren kontua omen da. Egitura eta funtzionamendu berezia dute, gainera. Aita 'Itxas-gain' elkartearen sortzaileetako bat izan zen.

1.337. Tanborrada (DON-031/045)

Donostia betidanik izan omen da berezia, egun hamaika txokotara iritsi den tanborrada bera ere, Donostian asmatua omen da. Patxik gogoan du Agurainen lehenengo aldiz tanborrada egin zutenekoa.

1.338. Donostiaren garapena (DON-031/047)

XIX. mendean hasi omen zen Donostia pixka bat garatzen. Turismoari begira eta abar, gauza on asko egin izan direla dio Patxik.

1.339. Aitaren baporean (DON-032/002)

Aitak baporea zuen, eta hiru anaiak ere itsasoan ibiliak dira. Aita gazte samar erretiratu zen ordea, bihotzekoak emanda.

1.340. 12 urterekin itsasora lanera (DON-032/003)

Donostiar arrantzale ia denen antzera, portuko eskola batean hasi zen 'orientación marítima' ikasten. Bere nahia beti izan zen itsasora joatea, eta 12 urterekin hasi zen itsasoko lanetan. 14 urterekin beste bapore batean hasi behar izan zuen lanean, eta gau eskoletan ikasten jarraitzen zuelarik, 17rekin atera zituen itsasoarekin lotutako lehenengo titulu ofizialak.

1.341. 'San Cayetano' ontzia (DON-032/004)

19rekin joan eta bi urte eman zituen Madrilén, soldadutzan. Hara joaterako patroil lanetan hasia zen. 1965ean, 'San Cayetano' baporea ekarri zuen oriotar batekin batera. Hasiera ez zen samurra izan, sare bakarra zuten, ontzia txapazkoa izanagatik atunak ez ziren gerturatzen zarata handia ateratzen zuelako, eta abar. Bi urteren buruan, eman zioten buelta egoerari.

1.342. Ezkondu eta Egiara bizitzera (DON-032/005)

Baporea ekarri eta handik urte batera ezkondu zen Juan Manuel. Egiara joan ziren bizitzera, eta bi seme izan zituzten. Arreba hil zenean, ordea, portuko euren betiko etxea hutsik geratu zen, eta bertara joan ziren bizitzera.

1.343. Baporeko lanak eta arauak (DON-032/007)

Mutikotan baporean egin beharreko lanak sukaldean lagundu, lapikoak garbitu, lehorreratzean dendaz denda joan enkargutara... izaten ziren, eta marinelen aldean, soldata erdia jasotzen zuten. Jaterako garaian ere baziren arauak, platerik ez zegoenez, lapikotik jaten zuten denek, goilaraz, eta zaharrenak 'mojon' oihukatzen zuenean, zahatoa pasatzen zioten elkarri, ardoa edateko. Ardo gutxi edaten zuen Juan Manuelek, nahiago zituen freskagarriak.

1.344. Hondartzetan lapikoak garbitzen (DON-032/008)

Baporeko sukaldean ikatza eta gasoila erabiltzen zutenez, aluminiozko lapikoek zeharo belztuta amaitzen zuten, eta lehorreratzean hondartzara joan ohi ziren haiek garbitzera. Santanderren-edo lehorreratuz gero, bapore asko elkartzen ziren lekuetan, lapiko garbiak ipurdiz gora jartzen zituzten hondarretan, garbienak norberarenak zirela demostratu nahian.

1.345. Lantxo guztiak egitetik patroil lanetara (DON-032/009)

14 urterekin bapore handiago batera joan behar izan zuen, "Txomin"-en baporera, alegia. Ordurako nautika eskolan hasia zen, eta 16-17 urtera arte edozein lan egiten jarraitzen zuen bapore hartan: arraunean aritu, lapikoak garbitu, arraina sartu... Sardinak eta antxoak nola harrapatzen zituzten azaltzen du Juan Manuelek. Handik denbora batera, baporeko lantxo guztiak egitetik patroil laguntzaile izatera igaro zen.

1.346. Marrajutara (DON-032/010)

12-13 urterekin marrajuak arrantzatzeraz joan ohi ziren. Eguraldiaren arabera urrunago edo hurbilago baina, askotan bertan egoten ziren, portutik ordubetera-edo. Hotz egiten zuen garaietan, urez betetako ontzi bat izaten zuten, eskuak bertan sartu eta berotzeko, itsasoko ura epelxeago egoten baitzen kanpoko tenperatura baino.

1.347. Marrajutara II (DON-032/011)

Marrajuak nola harrapatu kontatzen du Juan Manuelek. Karnata gisa antxoak, txitxarroa... jartzen omen zuten amuan. Lauzpabost motor txiki omen ziren portutik marrajutara joan ohi zirenak, eta denak elkarrekin joaten ziren.

1.348. Ontzien arteko lehia (DON-032/012)

Lehia izaten zen ontzien artean. Gaur egun kirol moduan ezagutzen ditugun estropadak ere horrela hasi ziren, arraunean ia azkarrago zein iristen zen portura. Patroiaren artean ere bazen lehia, hobeak eta kaxkarragoak omen zeudelako.

1.349. Antxoak uretara berriz (DON-032/013)

Arraina ezin saldurik ibiltzen ziren askotan. Antxoak portura eramane, eta ezin salduagatik uretara bota behar izaten zituzten.

1.350. 'Partila' eta 'txakurrena' (DON-032/014)

Jornalen eta eskupekoen banaketa nola egiten zen azaltzen du Juan Manuelek, baita marinelen eta armadoreen arteko desberdintasunak azaldu ere. 'Partila' eta 'txakurrena', gaur egun ere erabiltzen omen dira.

1.351. Tostartekoak, patroiak eta armadoreak (DON-032/016)

Marinelei "tostarteko" ere esaten zitzaie. Ontzia edo baporea patroiak edo armadoreak gobernatzen zuen, askotan patroia eta armada, pertsona bera izan ohi ziren.

1.352. Aparejuak arto azalekin (DON-032/017)

Donostiarrak abilak omen ziren 'kaza'-n. Arto azalekin eginiko apareju batzuekin ibiltzen ziren 'kaza'-n. Bixiguak, 'treza' izeneko aparejuekin harrapatzen zituzten. San Sebastian eguna arte gutxi gorabehera, marrajutan aritzen ziren, baita bixigutan edo papardotan ere.

1.353. Bixigua bixi-bixi (DON-032/018)

Bixigutara joateko goiz ibili behar izaten zuten arrantzaleek, "Plaiaxu" edo "Exkote"-ra iritsi nahi bazuten behintzat. Eguerdirako bueltan izaten ziren askotan. Orduan bixigua legatza baino merkeagoa zen, asko zegoelako, baina pelajika frantsesek eramane egin zituzten denak.

1.354. Donostiako portua, guztiz aberastua (DON-032/019)

Antxoarekin bixiguarekin gertatu denaren antzekoa gertatu omen da. Pelajika frantsesek euskal kostaldea hustutzeaz gain, garai batean antxoak txikiak harrapatzea ohikoa zen, debekurik ez zenean, eta gazituta sartzen zituzten sotoetan, negua heldu arte. Donostia zen inguruetakoko kofradiarik

aberastuena, arrain asko saltzen zen bertan, bapore ugari gerturatzen ziren Donostiako portura. Kofradiak ezin zuenez irabaziekin amaitu urtea, gabonetan dirua banatzen ei zuten denen artean.

1.355. Erreenteriara eta Hernanira dantzara (DON-032/021)

Neguan Erreenteriara joaten ziren dantzara, eta udan, berriz, Hernanira. Baita Igeldora ere. 1950.etik aurrera, urte onak izan ziren bajurako arrantzaleentzat.

1.356. Donostiako kofradia, gose urteak asetuz (DON-032/022)

40. hamarkadako urteak gose urteak izan ziren. Arrain asko zegoen garai hartan eta jendea arrantzaleei esker bizi zen. Kofradiak gosea kendu omen zion donostiar herriari. Jendea zapiekin gerturatzen zen portura, eta pare bat kilo arrain eramaten zituen etxera. Plastikozko poltsak sortu zituztenean, ordea, 4-5 kilo sartzen zirenez bertan, debekatu egin behar izan zuten kofradian arraina dohan banatzea.

1.357. Kofradiako presidente (DON-032/023)

Donostiako kofradiako presidente izan zen Juan Manuel, 28 urtez. Kofradiako estatutuak betearaztea zen, besteak beste, bere funtzio nagusietako bat. Hainbat arazo egon zirenez aurretik, hilero bilera bat egitea proposatu zuen berak, guztiak ongi funtziona zezan.

1.358. Bandera eta bandereroa (DON-032/025)

Kofradian bandera jartzen zenean, arraina saldu ezinik zebiltzala esan nahi zuen. Bandereroak, berriz, eguraldiaren berri ematen zuen, eta horren arabera erabakitzen zuten itsasora joan ala ez. Jai egunetan ere, bandera jarrita egoten zen kofradian, Karmenetan, Gabonetan, eta Aste Santuan.

1.359. Arrantzale fededunak (DON-032/026)

Euskal arrantzaleak oso fededunak ziren. Sare berriak jostean, edo bapore berria ekartzean, bedeinkatu egin behar izaten zen. Ontzien izenak ere halakoxeak ziren: 'San Cayetano'...

1.360. Goitzenak (DON-032/027)

Orio eta inguruetan jendeari goitizenez deitzeko ohitura handia zuten, Donostian ez horrenbeste. Ontziei bai ordea, euren familiako ontziari berezko izenez esan beharrean 'Kaitana' esaten zieten, amonaren izenez.

1.361. Bapore denak bixigutan, antxoatan, marrajutan... (DON-032/030)

Lehen bapore denak antzekoak izan ohi ziren, eta denak aritzen ziren bixigu kosteran, antxoa kosteran, atun kosteran, marrajutan nahiz legatzetan. Ontzi txikiago batzuk baziren aingiretan-eta ibiltzen zirenak, baina gutxi.

1.362. Kaldera-makinak (DON-032/031)

Asturiasen ikusiak ditu sarea bota eta ontziak arraunean porturatzen, berak ez zuen hori ezagutu. Kaldera-makinak bai, ordea, ikatza erreta ibiltzen ziren baporeak.

1.363. Ikatza Asturiastik (DON-032/032)

Ikatza Asturiastik ekartzen zuten trenez, porturaino. Duela 50 urte inguru estaliko zuten bertaraino heltzen zen trenbidea. 'Cementos Rezola'-k ere bi bapore porlanez goraino kargatu eta Asturiasa bidali ohi zituen, eta papera egin ahal izateko eukalipto egurrekin etorri ohi ziren ziren bueltan.

1.364. 'Brujula' eta 'sestantea' (DON-032/033)

Garai hartan 'brujula' eta 'sestantea' erabiltzen ziren baporearen kokapena neurtzeko, norabidea zehazteko. Kalkulo asko egin behar izaten zituzten, komandantzian irakatsi zieten halakoak egiten.

1.365. Antxoa arrantzak (DON-032/034)

Atun kostera amaitzean hasten ziren antxoatan, neguan antxoa txikiak harrapatzen zituzten, eta apiriletik udara arte, antxoa handiak. Sarea nola botatzen zen eta nola biltzen zuten azaltzen du.

1.366. Antxoa arrantzak II (DON-032/035)

Antxoa metak egon ohi ziren portuan. Baserritarrek ongarri gisa sorora botatzeko eraman ohi zituzten askotan, eta Pasaiaiko 'Alfa' fabrikatik ere etortzen ziren antxoa bila, pentsua egiteko.

1.367. Enkantea (DON-032/036)

Enkanteak gaztelaniaz funtzionatzen zuen orduan. Baporeak kaian sartu ahala hasten zen salmenta.

1.368. Kaiko dendak eta tabernak (DON-032/037)

Kaian baziren dendak eta tabernak. Bertara joaten ziren otarteko bila, edo bertan aritzen ziren karta jokoan.

1.369. Arrain saltzaileak (DON-032/038)

Emakume asko, kalderak antxoaz bete eta alde zaharreko iskinetan jarri ohi ziren, antxoak saltzen. Baita beste auzoetan ere. Gerraostean ez zegoen dirurik, eta merke saldu ohi zituzten.

1.370. Saregileak eta 'pixonerak' (DON-032/039)

Saregileek 'pixonera' lanak ere egiten zituzten, baporeak sartzean arraine beteriko otarrak neurtu, datuak jaso, kofradiara eraman... Sareak alkitranez tindatu behar izaten ziren, kotoizkoak izanik bestela usteldu egiten zirelako.

1.371. Arraina gatzetan (DON-032/040)

Getarian-eta fabriketan jartzen zuten arraina gatzetan. Euren etxerako jarri ohi zuten, antxoak, batez ere. Baporeak porturatzean, arrantzaleek arraina eraman ohi zuten etxera, jan, gatzetan jarri, edo esne banatzaileari barazki truke ematen zieten arraina.

1.372. Arraina izotzetan (DON-032/041)

Arraina izotzetan emakumeek jarri ohi zuten. Izotza 'El Leño' fabrikatik ekartzen zuten, besteak beste. Hogei arroa sartzen ziren tina edo upeletan ere gordetzen zuten arraina, gatzetan. Mutrikun ere porturatzen ziren zenbaitetan, antxoa eta atuna saltzeko. (Arroa 1= 12.5 kg)

1.373. Sare motak (DON-032/042)

Emakumeak baporera sareak jostera igotzen ziren. Sare mota desberdinak nolakoak ziren azaltzen du. Sareak lehortzen jarri behar izaten zituzten, gero berriz itsasoratzeke. Mutrikun, Bartzelonan... egiten zituzten sareak.

1.374. Atun arrantza (DON-032/043)

Atun arrantza nola izaten zen azaltzen du. 'Kaza'-n, kañabelarekin... harrapatu ohi zen atuna.

1.375. Langostatan (DON-032/044)

Donostian ez zegoen olagarro arrantzarako ohituratik. Langostak harrapatzen aritzen ziren ordea, baziren pare bat bapore langostatan aritzen zirenak.

1.376. Otar bereziak (DON-032/045)

Otar bereziak zituzten arraina biltzeko. Sarritan apurtu egiten ziren uretatik tiraka ateratzean.

1.377. Egin beharrak, kareletik behera (DON-032/047)

Komunik ez zegoen baporeetan, egin beharrak kareletik behera egin behar izaten zituzten. Ardo barrika ugari eramaten zituzten itsasora, baina arrantzale askok nahiago izaten zuten ura edan.

1.378. Arrantzaleak sagardotegietan (DON-032/048)

Sagardotegi asko zeuden Donostian. Arrantzaleek arraina eramaten zuten sagardotegira bertan erretzeko, eta hala askotan ez zuten sagardoagatik ordaindu beharrik izaten.

1.379. Oinutsik (DON-032/049)

Oinutsik ibiltzeko ohitura zuten arrantzale askok. Ohituraz gain, ez zegoen oinetako egokiak erosteko adinako dirurik.

1.380. Lekaleak, atuna eta izurdea (DON-032/051)

Lekale asko jaten zuten itsasoan: garbantzuak, lentejak, babarrunak... baita arroza ere. Atuna ere jaten zuten, marmitakoan edo erreta, eta zenbaitetan izurdea ere bai.

1.381. Baporeen artean, euskaraz (DON-032/052)

Inguruko herrietako baporetako arrantzale edo langileekin euskaraz komunikatzen ziren. Donostiako portuan eta, hirian orokorrean, jende asko gaztelaniaz bizi zen. Frankismo garaia garai gogorrak izan ziren.

1.382. Aita Ondarretan preso (DON-032/053)

Aita Ondarretan egon zen espetxean. Baporearekin jendea mugaz bestalde eramatea eta ihes egin behar izan zuen jendeari laguntzearen espetxeratu omen zuten.

1.383. "Perrita al agua" (DON-032/055)

Arranplan ikasi zuten igeri egiten. Mutilak bainujantzia bainatzen ziren, eta neskak berriz, goitik behera jantzita. "Perrita al agua" esan, eta aberatsek-eta

txanponak botatzen zituzten uretara. Jaunartzea egin arte, neskak eta mutilak elkarrekin ibili ohi ziren jolasean.

1.384. Aita Mari (DON-032/057)

Aita Mari zumaiarraren kontuak kontatzen ditu, bere balentriak, eta nola hil zen ere bai.

1.385. Kaian jaioa (DON-033/002)

Kaian jaioa da. Bi logelatan hamabi seme-alabek lo egiten zuten.

1.386. Aita eta semeak itsasoan beti (DON-033/003)

Gurasoak hondarrabitarrak ziren. Itsasoan lan egiten zuen aita. Seme guztiek ere bide bera jarraitu zuten. 'Maritxu' baporea zen aitarena. Ikatzetara Pasaiara joaten ziren.

1.387. Gerra garaian, Donibane Lohizunera ihes (DON-033/004)

Kofradian ibili zen eskolan. Gerra garaian, Iparraldera alde egin zuten. Donibane Lohizunen gurasoak saregile aritu ziren eta seme-alabak lantegian. Baporean alde egin zuten Donostiatik Baionara.

1.388. Donibane Lohizunen eskabetxe fabrikan (DON-033/005)

Eskabetxe fabrikan aritu zen lanean Donibane Lohizunen hiru urtez. Handik Donostiara arraunean etorri ziren bi txalupatan. Etxerik gabe geratu ziren eta batek bestera ibili ziren.

1.389. Gerra ostean goserik ez (DON-033/006)

Emaztea Kaikoa zen, baita haren gurasoak ere. Amak estraperloan erosten zituen jan-edanak. Ez zuten goserik izan arrain asko harrapatzen zuten eta. Gurasoek euskaraz egiten zuten beti, baina beraiek anai-arreben artean erdaraz asko egiten zuten. Abertzaleak ziren.

1.390. Hamabi urtera arte eskolan (DON-033/007)

Eskolan don Santiago izan zuten apaiz irakaslea. Hamabi-hamahiru urtera arte ibili zen eskolan. Ikasle guztiak mutilak ziren.

1.391. Donibane Lohizunen biltegi batean bizitzen (DON-033/008)

Erbestetik etorri, Donibane Lohizunetik, eta berehala hasi zen itsasoan. Han ez zuen baimenik itsasoan aritzeko. Biltegi batean bizi izan ziren han hasieran eta gero etxea aurkitu zuten.

1.392. Arrantzan kostaldean bertan (DON-033/009)

Inguruan aritzen zen arrantzan. Bakailaoa edo legatzaren tripak botatzen zituzten uretara eta hara arraina etorritakoan sarea botatzen zuten. Kaxoietan sartzen zuten arraina eta kaian otarretan. Antxoetan, sardinatan ere aritzen ziren.

1.393. Antxoa arrantzatzen (DON-033/010)

Izurdeei segika, arraina topatzen zuten, antxoa. Garai batean asko harrapatzen zen. 12-14 lagunek eskuz ateratzen zuten sarea. Nola arrantzatu eta ateratzen zuten azaltzen du.

1.394. Emaztea pixonera (DON-033/011)

Bere emazteak saltzen zuen arraina. Pixonera zen. Sareak konpontzen zituen. Antxoa asko zegoenean, oparitu egiten zuten edo bota.

1.395. Marrazoak harrapatzen (DON-033/012)

Ama eta arreba ziren etxeko baporeko saregileak. Marrazoaren arrantzan aritua da. Prozesua azaltzen du. Arrandegira gurdi bereziarekin eramaten zuten. 12-20 kilo ingurukoak izaten ziren marrazoak.

1.396. Bisiguak eta palomitak arrantzatzen (DON-033/013)

Bisiguak nola arrantzatzen zituzten kontatzen du. Hamalau lagun aritzen ziren, goizeko bostak aldean irtenda. Eguna argitu baino lehen heldu behar zen arraina zegoen lekura. Palomita bisigua baino gehiago izaten zen eta biak berdin batzen ziren.

1.397. Sardinak arrantzatzen (DON-033/014)

Sardinak Frantzia aldera joaten ziren. Nola arrantzatzen zuten azaltzen du. Arrainak neurrira sailkatzen zituzten.

1.398. Arraina saltzen enkantean (DON-033/015)

Arraina saltzeko, emakume batek txilina jotzen zuen eta hortxe hasten zen ekantea. Beti erdaraz ezagutu du. Prezioak goitik behera esaten zituen.

1.399. Atunetan (DON-033/016)

12-15 egun pasatzen zituzten gehiena itsasoan, atunetan. Atuna nola harrapatzen zuten azaltzen du. Zimarroia asko zegoen garai batean.

1.400. Iparrorratza orientazio tresna (DON-033/017)

Ez zuten kartarik erabiltzen, dena buruz egiten zuten. Iparrorratza zen erabiltzen zuten orientazio tresna. Gerora tresna berriak erabiltzen hasi ziren. Irratia hasi arte, inorekin ez ziren komunikatzen.

1.401. Eguraldi txarrarekin lehorrean (DON-033/018)

Eguraldi txarrarekin ez ziren itsasoratzen.

1.402. Izurdea arrantzatzea debekatua (DON-033/019)

Antxoa inguruan harrapatzen zen. Lehenago dena eskuz egiten zuten. Izurdea arrantzatzea debekatuta egon izan da beti. Ontzian jatea zegoen baimendua.

1.403. Armadore eta patroï (DON-033/020)

Armadore eta patroï izan da Joxe Jabier baporean.

1.404. Soldadutza Ferrolen, Madrilen eta Donostian (DON-033/021)

Soldadutza Ferrolen egin zuen hasieran, Madrilen gero eta Donostian azkenik. Bi urte egin zituen.

1.405. Gozozalea (DON-033/022)

Jateko mizkina izan da eta gozozalea. Pasta, platanoa eta txokolatearekin hazitakoa dela dio.

1.406. Kotoizko sareak tindatzen (DON-033/023)

Sareak kotoizkoak izaten ziren; lehortu eta tindatu egin behar izaten ziren. Nola tindatzen zuten azaltzen du. Hilero tindatu behar izaten zituzten eta ondo zaindu, bestela usteldu egiten ziren. Bajurako sarea lodiagoa izaten zen eta sardinatarako finagoa, oraingoen aldean txikiak.

1.407. Arraina kanpora ere banatzen zen (DON-033/024)

Saltzeko leku ona zen Donostiako kaia eta kanpotik barku asko etortzen ziren. Bezero asko izaten zen. Espainia guztira banatzen zuten arraina esportatzaileek,

1.408. Txalupa-mutilak baporea garbitu behar (DON-033/025)

Txalupa-mutil, motorista eta patroizandakoa da. Txalupa-mutilak bapore guztia garbitu behar izaten zuen, sokak lehortzen jarri eta abar.

1.409. Sukaldaririk ez lehen barkuan (DON-033/026)

Sukaldaririk lehen ez zen izaten, ez bazen atunetara joateko. Lekaleak, haragia... jaten zuten, denek lapiko bakarretik. Zahatetik edaten zuten ardoa. Ontziak garbitzeaz mutil gazteena edo zaharrena arduratu behar izaten zen.

1.410. Arraina non, denak hara (DON-033/027)

Tostartekoa eta marinela hitzak sinonimoak dira. Herri guztietako arrantzaleak arraina zegoen lekuraino joaten ziren, denak leku antzekora. Kontserba lantegietara eramaten zen arraina asko zegoenean.

1.411. Jornala eta arraina ordainetan (DON-033/028)

Jornala banatzeko denen artean egiten zuten. Neurriak azaltzen ditu eta nola banatzen zuten arraina marinelen artean.

1.412. Jornala jan-edanean (DON-033/029)

Jan-edanean gastatzen zuten jornal gehiena. Sagardotegira ere joaten ziren Hernani aldera. Arraina eramaten zuten bertan prestatzeko.

1.413. Futbola zaletasun (DON-033/030)

Elkarte gastronomikoko bazkide gerora egin zen. Afalostean zinera joaten ziren andrekin. Futbolzalea da eta Erreala ikustera joaten zen lagunekin.

1.414. Barkuan argi egiteko kandelak (DON-033/031)

Gauetz argi egiteko kandelak erabiltzen ziren barkuan. Deskargatzeko lehorreko argia, farolen argia, erabiltzen zen.

1.415. Arraina deskargatzeko otarrak eta neurriak (DON-033/032)

Arraina deskargatzeko otarrak erabiltzen ziren. Herri bakoitzean izen desberdina du. Neurriak esaten ditu. Otarretatik neurtzeko ontzietara eta handik kaxatan eramaten zituzten bezeroek.

1.416. Emakume saltzailea txilinarekin (DON-033/033)

Saltzen emakumea egoten zen beti txilinarekin. Erosleak emakume eta gizonezkoak izaten ziren. Arrain-saltzaileak kalez kale aritzen ziren. Arrantzaleak oinutsik aritzen ziren gehienetan.

1.417. Mariskoa, txipiroiak eta arrain txikien arrantza (DON-033/034)

Langosta harrapatzen aritzen ziren bere emaztearen senide batzuek. Bera ez zen horretan ibiltzen. Txipiroia eta arrain txikiak ezin salduta ibiltzen ziren Iparraldean ibili zirenean, ez ziren estimatzen. Langostak nola harrapatzen ziren kontatzen du.

1.418. Arrantza-aparailu motak (DON-033/035)

Arrantza-aparailu motak azaltzen ditu.

1.419. Baserritarrak zalgurdian etxez etxe (DON-033/036)

Baserritarrak zalgurdiarekin ibiltzen ziren etxez etxe barazkiak saltzen.

1.420. Txipiroitarako arrantza-aparailua (DON-033/037)

Txipiroitarako arrantza-aparailua erakusten du eta arrantzatzeko teknika azaltzen.

1.421. Arrantzaleak arraunean (DON-033/038)

Motorrik gabe, arraunean aritzen ziren arrantzaleak ezagutu ditu. Batel baten argazki zaharra erakusten du.

1.422. Arraina berehala plazara saltzera (DON-033/039)

Arraina harrapatutakoan segituan plazara eramaten zen saltzera. Arraina ez zen saldu aurretik garbitzen, tapatuta ekartzen zuten.

1.423. Arrantzaleen artean lehia (DON-033/040)

Barkuan bakoitzak bere lana izaten zuen, beti funtzio bera gehienetan. Lehia handia izaten zen arrantzaleen artean.

1.424. Baporea arrainarekin etorritz gero, txistu hotsa (DON-033/041)

Baporea arrainarekin etorritz gero, txistu hotsa entzuten zen. Arrainik gabe etorritz gero, ixilik. Itsasontziek eta bezeroek ilaran egon behar izaten zuten sarri.

1.425. Itsasontzi denak batera arrantzara (DON-033/042)

Barkuak denak batera joaten ziren, elkar ikusten zuten gehienetan. Argia ikusiz gero, denak hara.

1.426. Sareak eta barkuak bedeinkatuta (DON-033/043)

Elizak bazuen indarra arrantzaleengan ere. Itsasoratu aurretik errezatu egiten zuten. Sarean santuren baten irudiren bat lotuta ipintzen zuen andreak. Barkua eta sarea berriak zirenean bedeinkatu egiten ziren.

1.427. Itsasontziak egurrezkoak (DON-033/044)

Barkuak egurrezkoak izaten ziren eta ikatzarekin erabiltzen zen. Batelean gizon bakarra edo bi ibiltzen dira etxeakoak. Bolintxak sareak dira. Bere aita eta ibiltzen ziren traineruan.

1.428. Estropadetaren jendetza (DON-033/045)

Estropadetara jende asko etorri izan da. Anaiak ibili izan dira arraunean. Taldeak eta irabazleak aipatzen ditu.

1.429. Futbolearen hondartza (DON-033/046)

Arranplan bainatzen zen jendea. Berak ez zeukan ohiturarik. Umetan futbolearen aritzen zen hondartza, baita Atotxan ere lehiaketa batean.

1.430. Umetan, Azpeitian (DON-034/002)

Etxean jaio zen, Matia kalean. Aita frontera joan zen, Euzko Gudarostea sortzera. Ama eta biak Azpeitira joan ziren; arreba gerra garaian jaio zen. Euskara ere hangoa du. Gero ere asko joaten zen Azpeitira. Donostian ez zen euskaraz hitz egiten kalean.

1.431. Antiguoa eta Matia kalea (DON-034/003)

Gerratik bueltan, etxea galduta zuten (maizterrak ziren). Pareko etxera joan ziren bizitzera, Matia kalean bertan. 21 urterekin ezkondu zen; seme zaharrenak 52 urte ditu. Antiguon kale ia bakarra zen Matia. Nolakoa zen. Tranbiaren ibilbidea. Zaldi-karroak bai, kargarako, autoak gutxi. Jendea oinez ibiltzen zen, bestela tranbian. Donostia tuneletik bestaldera da: bi herrixka balira bezala.

1.432. Antiguako lantegiak (DON-034/006)

Antiguako industria: Lizarriturri xaboi fabrika, Suchard eta El Leon ziren lantegi nagusiak. Kandela lantegia, ispiluena, alvareztarren inprenta...

1.433. Antiguako dendak (DON-034/007)

Dendetan denetarik saltzen zen. Geroago hasi zen espezializazioa. Arropa eroztera Donostiara joan behar izaten zen. Sastrearengana eta jostunengana joaten zen jendea. Emakume askok josten zekiten, eta beraien arropak egiten zituzten. Ez zegoen dirua arropetan gastatzerik.

1.434. Ondarretako "barraka" (DON-034/009)

Aita donostiarra zen, Ondarretako "barraka"-n jaioa. "Barraka" baserri antzeko etxea zen, baina kaskarragoa. Aitonak etxe batzuk egin zituen han; Satrustegiren lurretan. Amonaren izena jarri zion etxeetako bati: Carmen.

Ezeizak ere egin zituen etxeak. Izeba-osabak eta lehengusuak han bizi ziren, mordoak. 13 anai-arreba ziren aita-eta. Plantxatu egiten zuten izebek, aberatsentzat.

1.435. Bainulariak eta hondartza (DON-034/010)

Bainulariak bizi ziren "barrakan". Ramon bainularia. Cariño izeneko bat ere ba ote zen... Toldoak. Hondartzara ez zen joaten jende asko: igerian ere ez zuten ikasten. Amarekin joaten ziren beraiek. Kasetak, lehenengo gurpilekin eta gero finkoak. Uretara helduta sartzeko, soka bat zegoen.

1.436. Umetako jolasak eta eskola (DON-034/011)

Umetako jolasak: kanikak, pilota... Eskola txikian elizako plazan ibili zen: Lourdeseko eskola. Mintegi ahizpak ziren maistrak. Nahiko zorrotzak ziren. Rosaritok ez zuen asko jotzen. Reglarekin buruan bai, baina ez asko. Marianistetara bidali zuten gero.

1.437. Marianistetako giroa arrotz (DON-034/012)

Marianisten ikastetxea dirudunena zen. Ez zuen oso ondo pasatu. Ogi zuria jaten zuten gainerako ikasleek, eta bera inbidiaz. Aita txoferra zuela esaten lotsatu. Klase desberdintasunak. Giro berria oso erlijiosoa zen. Egunero, meza. Valladoliden egiten zen bukaerako azterketa.

1.438. Marianistetan erdaraz (DON-034/015)

Marianistetan dena erdaraz, eta ikasle euskaldunen artean ere erdaraz aritzen ziren. Maisu euskaldunik ez, jatorri frantsesekoa zen eskola. Uniformerik ez, baina gorbatarekin. Ez zen Cara al Sol kantatzen; eskola txikian halakoak gehiago, baina asko ere ez.

1.439. Baserritarrak lantegietan (DON-034/017)

Baserri asko zegoen gerra ondoren. Nola desagertu ziren. Lursailak diru gutxiren truke saldu zituzten baserritarrek. Lantegietan egiten zuten lana gehienek, baserritik bizitzea zaila zelako. Kanpotarrak baino gehiago zebiltzan bertakoak lantegietan, El Leonen adibidez.

1.440. Aita, El Leon lantegiko txofer (DON-034/018)

Aita El Leon garagardo lantegiko txoferra zen, kamioilaria. 47 bat urterekin begia galdu zuen, istripuz, eta ez zioten gidabaimena berritu. Aldatu egin da hori, orain posible da begibakarrek gidatzea.

1.441. Izotza egiten, El Leon lantegian (DON-034/020)

Aitaren lana garagardo fabrian: izotz barra handiak egiten zituzten. Amoniakoa erabiltzen zuten ura izozteko. Ur gazia zen, baina ur geza sartzen zen moldeetan. gauzez ere lan egiten zuten, 24 orduz egon behar zuelako martxan. Jela saldu egiten zen. kaiara ere bai. Jela xehetzeko makina zegoen. Garagardoa egiteko ere hotza behar da.

1.442. Garagardoa egiteko prozesua (DON-034/021)

Garagardoa nola egiten zuten, El Leon lantegian. Lupulua, malta. Garagarra egosi egiten zen, eta lupulua nahasten zitzaion. Beste kaldera batzuetan fermentatzen zen, eta gero prentsatu. Lehenengo bero asko behar da. Kalderei ikatza botatzen, langile batzuk. Eta gero hotza. Alemaniarrak ziren,

Kutztarrak. Uraren kalitatea: Igeldotik zetorren ura erabiltzen zuten, ez Artikutzakoa.

1.443. Konporta erreka (DON-034/023)

Konporta erreka. Ibaeta aldetik zetorren, eta Suchard ondotik pasatzen zen, Lizarriturri atzetik Konportara, garagardotegiraino. Konporta etxe batzuk ziren. Bi errekek bat egiten zuten. Eskola batzuk ere baziren han. Ondarretako etxe zaharren ondotik itsasoraino. Ur zikinak ziren.

1.444. Kanaberarekin arrantzan (DON-034/024)

Ur zikinak ziren, baina arrantza egiten zuen jendeak errekan. Karraspioak eta donzeilak harrapatzen zituen berak ere, kanaberarekin, mutikotan. Etxepeko mutikoekin ibiltzen zen.

1.445. Neskatan egiteko garaia (DON-034/025)

Neskatan hasi zirenean, Antiguako lagun kuadrilla ibiltzen zen. Erromeria girorik ez zegoen auzoan, baina Azpeitia aldean bai; Azkoitiko Martitten, neska-laguntzea egiten zen. Baserri giroan asko ibili zen. Emaztea, Aietekoa; hari ere baserrira laguntzen zion, oinez. Munto sagardotegian geldialdia. Amak errieta egiten zion.

1.446. 18 urterekin, lanean (DON-034/026)

Marianistetan ibili ondoren, merkataritza ikasten hasi zen akademia batean. Ikasgai asko konbalidatu zizkioten. 17-18 urterekin oposaketak atera zituen bi banketxetan, eta Banco Bilbaon hasi zen lanean. Gaur egun biak bat dira.

1.447. Banketxeko lana I (DON-034/027)

Banketxeko lana nola aldatu den. Auxiliari bezala hasi zen, baloreetan, Burtsan. Akzioak eta obligazioak. Kupoiak moztu egiten ziren, interesak kobratzeko eta abonatzeko. Dibidendoak. Kaja laguntzaileak. Hilaren batean izugarritzko lana egoten zen. Akzioak kajetan. 1952an hasi zen, eta orduan ari ziren aldaketak egiten; aurretik, denak eskuz.

1.448. Banketxeko lana II (DON-034/029)

Banketxeetan errejistroak nola egiten ziren, liburuetan. Pertsona bakoitzari zenbat balore eta obligazio zituen jartzen zen, sarrera eta irteerekin. Dena eskuz. Eta koadratu egin behar zuen gero. Denbora asko behar zen. Iberduerok akzionista asko zituen. Kupoi gabeko akzioak ere bazeuden. Kobraketak nola egiten ziren.

1.449. Banketxeko lana III (DON-034/031)

25 urte egin zituen Burtsan lanean. Kategoria guztiak pasatu zituen, departamenduko buru egin arte. Kartera, Kontu korronteak... beste sail batzuk ezagutu nahi zituen. Karteran papera deskontatzen zen; letrak erabiltzen ziren. Dirua aurreratzen zitzaion bezeroari, eta gero letrak kobratu.

1.450. Kobratzaileak (DON-034/032)

Kobratzaileak ere baziren. Lantegiek kontua izaten zuten.

1.451. Soldadutza, ezkondu ondoren (DON-034/036)

Soldadutzara joan aurretik ezkondu zen, ohituren kontra. Neska haurdun utzi zuela uste zuten inguruko denek, baina ez. Gurasoen etxera ezkondu ziren. Donostian tokatu zitzaion soldadutza; Carrascalen ere egin zituen hilabete batzuk, Nafarroan. Gobernu militarrean, makinaz idazten egon zen hilabete batzuetan, oso giro onean.

1.452. Gobernu militarrean, idazkari (DON-034/037)

Ordutegi ona zuen, Gobernu Militarrean zebilenean, soldadutzan. Jeneralentzat egiten zuten lana, idazkiak. Hamaiketako egiten zuten: sardinak eta antxoak jaten zituzten. Paisanoz ateratzen ziren, atzeko atetik.

1.453. Londres hotelean lanean (DON-034/039)

Londres hoteleko lana nolakoa zen. Terrazan, barmana zen arduraduna. Kamareroak zailak dira engainatzen. Terrazetan hoteleko bezeroak egoten ziren, kaleko jendea ez normalean.

1.454. Etxea erosi, eta txiki geratu (DON-034/040)

Etxea nola erosi zuten, Aizkorri kalean. Familiako askok utzi zioten dirua, 135.000 pezeta osatu arte. Asko zen ordurako. Seme-alabak jaio eta etxea txiki geratu zitzaienean, Jauregi kalera joan ziren bizitzera.

1.455. Umeak, ospitalean (DON-034/041)

Lehen umea etxean izan nahi zuen emazteak, baserriko ohiturari eusteko, baina arazoak izan zituen, eta ospitalean erditu zen. Bera soldadu zegoen Gobernu Militarrean.

1.456. Euskaltzaletasuna, familiatik (DON-034/043)

Euskaltzaletasuna familiatik jaso zuen, batez ere gerraren ondorioz. Aita ELAkoa zen; osaba tenientea izan zen Euzko Gudarostean, eta borrokan hil zen. Beste osaba bat ere preso egon zen.

1.457. Lan asko batera (DON-034/044)

Lan asko egin behar izan zuen, etxean dirurik ez zuten eta. Toki askotan eramaten zituen kontuak. Seme-alaba asko izan zituzten. Fedea nola "galdu" zuen. Agnostikoa da orain.

1.458. Euskara zabaltzen (DON-034/046)

26 bat urterekin 'Acción Católica'ko kontuak eramaten hasi zen. Jende euskaltzalea ezagutu zuen han, eta euskaraz idazten ikasten hasi zen, Elbira Zipitriarekin. Gau-eskola. Ikasitako metodologia zabaltzeko, irakasten hasi zen, lehenengo etxean bertan eta gero Parte Zaharrean. Zipitriaren Nor-Nori-Nork sistema.

1.459. Euskararen sena (DON-034/047)

"Balentxi" apaizak utzi zien gela bat, Parte Zaharrean. Aditza, joskera eta euskararen sena. Galdegaia. Ikasleak helduak ziren. Jendeak Zipitriaren pedagogia ezagutaraztea nahi zuen.

1.460. Jakintzan irakasle (DON-034/051)

Bi bideak nola elkartu ziren. Jakintzan hasi zen eskolak ematen, Loiola kalean ere bai, Ansolarekin. Nola erretiratu zen, irakasle profesionalak agertu zirenean.

1.461. Mendizale umetatik (DON-034/053)

Zumitzezko saskiak egiten zituzten Azpeitian. Mendizaletasuna Azpeitian sortu zitzaion, osabaren baserrira joaten zenean. Donostiatik oinez joan zen behin, mapa batekin. Orduko ekipamendua mendirako. Eskiak nola saldu zituen.

1.462. Oporrak Aralarren (DON-034/054)

Bankuan ari zela, mendira gutxi joaten zen. Gero hasi zen berriro. Larunbatak libratzen hasi zirenean, taldean mendira joaten hasi zen. Baztan, Aizkorri, Aralar... Mendi aterpe bateko kide egitea lortu zuen, Aralarren. Udako oporrak han pasatzen zituzten, umeekin.

1.463. Mendiko arroparik ez (DON-034/056)

Etxeko arrokekin joaten ziren mendira, zirarik ere ez zegoen. Plastikoa berandu hasi ziren saltzen. Arrantzaleek ule bezalako zerbitzu erabiltzen zuten. Kapak erabiltzen ziren euritarako.

1.464. Elenategi baserrikoa (DON-035/002)

Elenategi baserrian jaioa da. Jabea Hondarribikoa zen. Baserritar gehienak errentan zeuden lehen.

1.465. Aiton-amonekin bizi ziren (DON-035/003)

Zazpi senide ziren, baina bi umetan hil ziren. Aitona-amonak beraiekin bizi ziren; ondoko bi baserritakoak ziren, eta halaxe ezagutu zuten elkar. Orain Internet bidez ezagutzen dute elkar gazteek.

1.466. Ama neskame, Astigarragan (DON-035/004)

Guraso biak ziren donostiarrak. Ama neskame zegoen Astigarragan; ezkondu zenean, utzi egin zuen, baina ordezeko bat aurkituta. Andoaingo neska bat zen, eta Astigarragara ezkondu zen hura gero.

1.467. Baserriko bizimodua: etxez etxe saltzera (DON-035/005)

Baserriko bizimodua. Etxez etxe saltzen zuten. Tranbian joaten zen ama, esnearekin. Bueltan txerri-jana ekartzen zuen. Txerriaren bertuteak aipatzen ditu. Txerri bat ala bi hazten zituzten.

1.468. Txerri hiltzea eta "txerrimunik" (DON-035/006)

Txerri hiltzea festa handia zen. Harakina joaten zen txerria hiltzera. "Txerrimunik", txerri muinak partitzea. Guardarentzat izaten zen puska onena, isats aldea.

1.469. Igeltsero lanetan, 13 urterekin (DON-035/008)

Baserri batzuetan idiak ere bazituzten. Baserri batzuk zatitu egin ziren. Martutene 1947an hasi ziren eraldatzen; igeltsero ibili zen bera han, 13 urterekin. Tximinia garbitzea inportantea zen, etxeak surik ez hartzeko.

Igeltseroak egiten zuen hori ere. Sebastian lagunak beste lan baten berri eman zion.

1.470. Tornero moduan lanean (DON-035/010)

Tornero moduan hasi zen lanean, eraikuntza utzita. Martutenen bertan zen hura. Zuloak egin eta egin egun dena. Goma fabrika ere bazegoen. Sebastian laguna hantxe hasi zen, eta besoa galdu zuen istripuz.

1.471. Lan batetik bestera (DON-035/011)

Loiolan topatu zuen hurrengo lana. "Kabrestanteak" egiten. Aspertu egin zen han ere, oso lan mekanikoa zelako. Tornuak egiten zituen tailer batera joan zen gero: Otaegi y Ruiz. Talleres Mateora, ondoren. Bi lagun zeuden han; bera txirrinduan ibiltzen zen eta bestea dantzan.

1.472. Ameriketara joan zen, Txilera (DON-035/015)

Transformadoreak egiten ere ibili zen. Garai hartan jende asko joaten zen kanpora lanera, Frantziara eta. Lan txarrenak ematen zizkieten han. Ez zuenez halakorik nahi, Ameriketara joan zen. Zazpi urte egin zituen han. Nolatan joan zen, debalde. Itsasontzi italiar batean joan zen, Bartzelonatik Valparaisora (Txile), literan.

1.473. Ameriketan lehen lana: mahatsa biltzea (DON-035/018)

Valparaisora iristean (Txile) gertatu zitzaiona. Komentu batean egon zen egun eta erdiz. Santiagoko euskal etxera joan zen gero. Mahatsa biltzen hasi zen lanean. Eta greba egin zuten langileek. Azkenean konpondu ziren nagusiarekin.

1.474. Okindegia alokatu zuen (DON-035/020)

Egunkari batean okindegia alokatzen zutela irakurri zuen, eta horixe egin zuen.

1.475. Okindegia alokatu zuen II (DON-035/022)

Okindegiko lana. Caritasentzat ere egiten zuten ogia. Irin ona zuten mojek. Harakin alemaniar batekin ere tratua egin zuen, "chicharrones" erosteko. Zaldi-karroak zituen hasieran. Zergatik bueltatu zen Euskal Herrira.

1.476. Gasolindegia jarri zuen Martutenen (DON-035/025)

Gastatzen ez zuelako aurreztu zuen dirua Txilen. Duela 45 urte gasolindegia jarri zuten Martutenen. Hango diruak ez zuen berdina balio hemen. Zaila zegoen. Urrezko txanponekin moldatu zen.

1.477. Gasolindegiko kontuak (DON-035/030)

30 urte bete aurretik bueltatu zen Ameriketatik. Gasolindegian egin zuen lana. Auto gutxiago zegoen. Txilen 24 orduz egiten zuen lana batzuetan. Antonio anaia eraman zuen hara, 1962an, baina ez zitzaion gustatu. Gasolarekin hasi ziren. Campa zen lehenengo. Suitzara joan ziren, eta Aviarekin jarri ziren harremanetan.

1.478. Gasolindegiko kontuak II (DON-035/035)

Hasieran, Pasaiatik ekartzen zuten gasolina (Campsa). 1992ean liberalizatu egin zen merkatua, eta Frantziatik hasi ziren ekartzen (gero Avia). Surtidoreak manibelari eraginda zebiltzan.

1.479. Motoan Urkiolara (DON-035/037)

Gasolindegia jarri zutenean, auto gutxi zeuden. Motoak gehiago. Goizueta bidean ermita bat dago, eta bikote bila joaten dira gazteak. Beste batzuek motoan joaten ziren, Urkiolara.

1.480. Lehengo putetxeak (DON-035/039)

Lehengo putetxeak. Etxemaite, Donostian. Garestiak ziren hangoak.

1.481. Erromeriak (DON-035/041)

Erromeriak eta dantzalekuak. Oialume, Hirubide, Txikierdi... Principe Saboya...

1.482. Martutene nola joan zen aldatzen (DON-035/043)

Martutene lau baserri ziren. Nola aldatu zen. Etxeak egiten hasi ziren. Etorkinak. Matxetearekin joaten ziren sagar arboletara, egur bila; haietako batekin izan zuen arazoa.

1.483. Martutene nola joan zen aldatzen II (DON-035/044)

Baserriak eta villa frantsesak zeuden lehen Martutenen. Baserrien izenak. Artolategi. Etorkinak. Etxe merkeak egin zituzten, Aita Abarzuzak bultzatuta, langileentzat.

1.484. Euskaraz kantatzeagatik atxilotuta (DON-035/046)

Igande arratsalde batean tranbia hartu zuten Donostiarako, eta bidean euskaraz kantatu zutelako atxilotu egin zituzten. Zorrti igandetan erdara ikastera joan behar izan zuen. Beste behin, Martuteneko jaietan, berriz atxilotu zuten.

1.485. Martuteneko eskolak (DON-035/047)

Martuteneko eskolak. Sarroeta eta Amara Behea, errekaen bi aldeak. Okondotegi, agustinoak, apostolado... zeuden ibaiaren beste aldean. Aingelu, Etxegia... Denak itxi zituzten 1970ean. Eskola nazionalak jarri zituzten. Bera gutxi joan zen eskolara.

1.486. Astigarraga eta Martutene (DON-035/049)

Astigarragaren historia. Herri izaera galdu eta berriz nola berreskuratu zuen. Martuteneren historia. Izena nondik datorren; baserri baten izena zen. Herri izatetik distrito izatera pasatu zen.

1.487. Martutenen parrokia egin beharra (DON-035/051)

Argazkiak erakusten. Don Ramon Trueba apaiza izan zen Martuteneko lehen erretorea. Parrokiarik ez zen lehenago. Martutene Altzako Sarroeta auzoa zen. Altzan zuten parrokia.

1.488. Loiolara bizitzera (DON-036/002)

Gerra hasi zen urtean jaio zen, Donostian. Gurasoak ez ziren inora joan. Amak janari-denda zeukan, eta ahal bezala konpondu ziren. Gero, Loiolara joan ziren bizitzera. Ama feminista zen, Emakumeetakoa. 35 urterekin ezkondu zen. Bi senide ditu, anaia eta arreba.

1.489. Musikazaletasuna eta bidaiak (DON-036/007)

Oso musikazalea da. Talde askorekin ibili izan da, hara eta hona. Gazte samarrik Italiara joan zen. Bartzelonako etxe baterako egiten zuen lana; bidaiak ematen zizkioten opari. Komertzial bezala ibili zen.

1.490. Loiolan, militarrez inguratuta (DON-036/010)

Oraingo Arrasate kalean jaio zen. Iberduero zegoen, Kutxa... Bi urterekin joan zen Loiolara. Militarrez inguratuta bizi ziren Loiolan. Amarentzat Jaungoikoa, abertzaletasuna eta familia ziren gauzarik inportanteenak. Etxean, beti euskaraz. Kalean debekatua zegoen. Pasadizoa.

1.491. Eskola eta lehenengo lana (DON-036/011)

Loiolako eskola publikoetara joaten zen, eta gero San Antonio ikastetxean, Urdaneta lanean. 14 urterekin hasi zen lanean, Gantxegi dendan. Oihalak, alfonbrak... Hango lanak.

1.492. Soldadutza, Loiolan (DON-036/012)

Soldadutza Loiolan egin zuen. Orduan ohitura zegoen boluntario joateko, baina bera ez. Carrascalen hilabete batzuk egin zituen, eta han gaizki. Bueltan, Gantxegi dendan egin zituen pare bat urtez. "Biajante" hasteko aukera izan zuen arte.

1.493. "Biajante", batetik bestera (DON-036/013)

"Biajante" hasi zen, mailetekin aurrera eta atzera. Dos Caballos autoarekin. Gutxi zeuden orduan. 45-46 urte arte ibili zen han, eta gero Bartzelonako etxe batekin. Euskarak asko lagundu zion, saltzen; euskalduna izateak. Emakumeen barruko arropa saltzen zuen, kamisoiak eta. Dendaz denda.

1.494. Eskolan, erdaraz (DON-036/015)

Eskola publikoetan besoa altxatu behar izaten zuten, "Viva España" esanez. Abestiak. Donostian Elbira Zipitria-eta hasi ziren euskaraz erakusten, baina Loiolan ez. Mutilak bakarrik zeuden gelan. Dena bekatu zen lehen eta orain dena libre.

1.495. Antzerkia, euskara lantzeko bidea (DON-036/016)

Irakasleak kanpotarrak ziren. San Antonio ikastetxean bazegoen maisu bat oso gaiztoa. Zigorrik ez, euskaraz egiteagatik. Euskara lantzen antzerkiak lagundu zion. Kursaalean noizen behin jaia antolatzen zuten emakumeek, guraso abertzaleen haurrentzat.

1.496. Abesteko zaletasuna (DON-036/017)

Etxean, abesteko zaletasuna izan dute beti. Bigarrenean bizi ziren, eta hirugarrenean militar bat seme-alabekin. Boga-boga... Aberri Eguna beti ospatu izan dute etxean. Urrezko eskumuturrekoak, amak aitari oparitutakoak.

Bere kasa ikasi zuen dantzaz. Lehengusua Goizaldin zebilen, eta hark erakutsi zizkion lehen pausoak. Beizaman, San Pedro egunean, hiru pare alpargata hautsi zituen. Lehiatzen nola hasi zen, Mirentxurekin, eta Hernanin bigarren saria nola irabazi zuten. Ez zegoen orain beste teknika.

1.504. Herrian sortua (DON-036/029)

Bertsolaritza nola aldatu den. Basarri, Uztapide, Lazkao Txiki... bertsolariak. Herrian sortua izatearen garrantzia. Zipitriari semearen izena, Manex izena, gustatu egin zitzaiola kontatzen du. Elbira Zipitria nolakoa zen, zorrotza. Ikastolak.

1.505. Bertsolariak (DON-036/031)

San Inazio egunean plazan izaten ziren bertsolariak, eta herri askotan ere bai. Beizaman, Zaldibian. Leihotik leihora. Sagardotegietan ere ibiltzen ziren. Antzerkia egiten zutenean, Manuel Olaizola Uztapide eta Iñaki Eizmendi Basarri izaten ziren bertsotan. Lopategi bertsolaria ere aipatzen du.

1.506. Sagardotegiak (DON-036/032)

Sagardotegira Astigarragara joaten zen aitarekin; etxetik eramaten zen janaria, eta sagardoa hartzen zen. Pitxarrarekin. Txotxa geroxeago hasi zen.

1.507. Garai bateko Loiola (DON-036/035)

Loiola zeharo aldatuta dago. Baratzeak zeuden, etxe txikiak, kuartelak, baserriak... Berdura eta esnea Donostiara eramaten zituzten baserritarrek. Eguneko esnea erosten zuten.

1.508. Maria Guerrero euskalduna (DON-036/037)

Gurasoek bere bizitzan izan zuten eragina. Amaren aita Zaldibarkoa zen. Han jaio zen ama, baina umetan Donostiara joan zen bizitzera. Amaren euskara. Maria Guerrero deitzen zioten barriolarrek amari, antzerkian ona zelako. Ama nolakoa zen.

1.509. Aita bankuko langilea eta ama dendaria (DON-037/006)

Lau anai-arreba ziren. Aita Zumarragakoa zen eta ama Gabiriakoa. Aitak banku batean egiten zuen lana. Gazterik hil zen, 43 urterekin. Amak denda zeukan etxe behean, janari denda. Pisura saltzen zuten azukrea eta kafea. Karroarekin joaten ziren dendara, fruta eskaintzen. Platanoak. Ogia.

1.510. Emakume baserritarrak astoekin (DON-037/008)

Zubieta kalera baserritar asko joaten ziren astoarekin, Igeldotik oinez. Bodegetan uzten zituzten astoak, eta zestoak buruan jarrita joaten ziren. Beraien etxera Usurbilgo esnezalea joaten zen. Amaran orain bizi den etxera ere eramaten zuten esnea hasieran.

1.511. Eskolara mojetara (DON-037/010)

Eskolara mojetara joaten zen: Presentacion de Maria. Atotxan zuten komentua. Merkatariza Eskola. Foruen pasealekuan beste eskola txiki bat zuten mojek, eta hara joaten ziren ahizpa eta bera. Anaia zaharrena lizeo frantsesera joan zen, eta bestea fraideetara.

1.512. Eskolara mojetara II (DON-037/011)

Uniformearekin joaten zen eskolara, urdin ilunez eta kapelarekin. Mojak frantsesak ziren. Frantsesez ikasten zuen gehiena. Euskaraz, etxean bakarrik.

1.513. Jaunartzea, eskolako kapilan (DON-037/012)

Igandero meza nagusira, Buen Pastorrera. Hantxe bataiatu zuten. Jaunartzea eskolako kapilan egin zuen, Atotxan; Santa Teresaren jantziarekin, mojav jantzita.

1.514. Umetako jolasak (DON-037/013)

Umetako jolasak. Eskolan Foruen pasealekuan ibiltzen ziren, lasai asko. Auzoan ere jolasten zuten, tokia bazuten eta. Hondartzara ere joaten ziren. Bere garaian neskak neskekin ibiltzen ziren. Kanikekin ibiltzen ziren hondarretan zirkuitoak egiten; Lasarteko auto lasterketak imitatzen. Ez zen askotan bainatzen.

1.515. Hondartzan, bañeruak (DON-037/014)

Hondartzan aldaleku partikularrak zeuden. Bañeruak zituzten. Amak beraiek igeri egiten ikastea nahi zuen, baina berari ez zitzaion gustatzen. Bainularien jantzia nolakoa zen; ez zen batere eroso. Paco Yoldi igeriketa irakasleak kaian ematen zituen eskolak; bere anaia harekin ibili zen ikasten. Martina mendizalea zen.

1.516. Gabarrak Urumean (DON-037/015)

Urumea orain baino txukunago zegoen. Gabarrak joaten ziren urtero, zikina ateratzera. Hondarra ere ateratzen zuten.

1.517. Labaderoak eta gobaragileak (DON-037/016)

Ez da labaderoan ibili arropa garbitzen, baina bazeuden. Emakumeak joaten ziren. Baserritarrek ere joaten ziren gobara bila; Igeldoko emakume batek garbitzen zizkien maindireak beraiei.

1.518. Gerra: Bonbardaketak, Donostian (DON-037/018)

Garaje batean ezkutatzen ziren sirenak jotzen zuenean. Hegazkinak joaten ziren bonbardatzera eta Cervera itsasontziak kanoikadak botatzen zituen. Zubietan kalean bi kanoikada erori ziren, villetan. Londres hotelean gerrako ospitala jarri zuten, eta hegazkinek jaurtitako bonba bat barrura erori zen. Gudarien kuartela non zegoen. Umetan beldurrik ez zuten.

1.519. Gerra: Zumaiara ihesi, izebarekin (DON-037/020)

Nazionalak Donostiara sartu aurretik Zumaiara joan ziren izeba batekin. Etxe bat alokatu zieten. Zumaian sartu zirenean, han zeuden. Beldurra pasatu zuten, mairuak zetoze eta. Gero etxera bueltatu ziren. Karlistak Nafarroatik etorri ziren.

1.520. Gerra: anaia Bizkaia aldean (DON-037/021)

Anaia ez zen frontean ibili, baina Bizkaia aldean ibili zen. FUE ikasle elkartekoa zen, ezkertiarra. Gaixotu egin zen, tifusarekin, eta gero interprete lanetan ibili zen Bilbon.

1.521. Gerra: ama, Donostian (DON-037/022)

Ama Donostian geratu zen, denda zaintzeko; izeba ere geratu zen. Gehienak joan egin ziren. Beldur handia pasatu zuen amak. Gizon bat nola hil zuten ikusi zuen amak. Amaren anaia sindikalista zen, eta hari zer gertatuko ote zitzaion, beldurrez beti. Gaixo bueltatu zen, eta hil egin zen.

1.522. Gerra: anaiaren ibilerak (DON-037/023)

Anaiaren ibilerak. Galizian eta Santoñan egon zen preso. Ama semearen bila ibili zen batean eta bestean.

1.523. Gerraostea: beldurra nagusi (DON-037/025)

Zumaian hilabete egin zuten. Trenik ez zegoen. Gerraostean beldurrez bizi ziren. Beraien eraikinean maistra errepublikar bat bizi zen; etxea hustu egin zuten, eta prezintatu. Euskaltzalea izatea aski zen etxea ixteko. Jende asko joan zen Donostiatik ihesi, kaitik baporetan, Bilbo aldera...

1.524. Gerraostean, janari urritasuna (DON-037/026)

Gerraosteko gosea eta errazionamendua. Berak ez zuen goserik pasatu. Denda utzi egin zuen amak. Estraperloarekin dirua egin zuten batzuek, baina ama ez zen zalea. Olio falta zen: olio litroa hogei duro ordaindu zuen amak. Maskorrak eta arroz esnea jaten hasi zen jendea. Errazionamenduko ogia oso txarra zen, horia eta gogorra.

1.525. Gerraosteko errazionamendua (DON-037/027)

Beraien esnezaleak anaiak zeuzkan Rezola lantegian lanean. Haiei errazionamendua ematen zieten, eta esnezaleak prezio berean saltzen zion arroza amari, beraiek soberan zutelako.

1.526. Pospolinak, Kursaalean (DON-037/031)

Aita 1933an hil zen. Aurretik, Gran Kursaalean pospolinen dantzena jarri zuten. Igandetan txistulariak izaten ziren, eta joaten ziren.

1.527. Gerraosteko isiltasuna (DON-037/033)

Gerraostean jendea isilik bizi zen, baina beste toki batzuetan baino gehiago hitz egiten zela uste du. Franco hil zenean hasi zen jendea hizketan. Galiziako batek esan ziena.

1.528. Aitak harrobian lana (DON-038/005)

Mariasunen aitak etxe ondoko harrobian egiten zuen lana. Nola egiten zuten lana kontatzen du. Bost-sei lagunek egiten zuten lan harrobian.

1.529. Arropa garbiketa, ura eta argia (DON-038/006)

Mariasun zortzi senidetan nagusiena izanik, etxeko lanetan lagundu behar izaten zuen. Errioan garbitzen zituen arropak. Etxean bazuten ura; inguruko beste etxeetakoak euren etxera joaten ziren ur bila. Argia gauez edukitzen zuten soilik.

1.530. Angulatara aitarekin (DON-038/007)

Errioan angulak biltzen ibiltzen aitarekin. Gauez joaten ziren sare luze bat eta bi farolarekin.

1.531. Inguruko baserriak eta paisaia (DON-038/009)

Auzoko hainbat baserri aipatzen ditu: Tolazar, Artolategi, Katalintxo, Lazunene, Elenategi... Jende gutxi bizi zen Altzako inguru horretan. Pasaia egungoarekin alderatuta oso ezberdina zen: sagastiak, baratzeak... Baserritik bizi zen bertako jendea.

1.532. Bretxara, tranbian (DON-038/010)

Mariasunen ama Bretxako azokara joaten zen baserriko jeneroa saltzera. Tranbian joaten zen kalera. Etxe ondotik igarotzen zen tranbia.

1.533. Auzo-eskolan eta mojetan ikasia (DON-038/011)

Eskola garaiko kontuak. Aingeru Goikok auzo-eskolan ibili zen aurrena; neska-mutilek elkarrekin ikasten zuten han, eta gaztelaniaz ikasten zuten. Gero, hiru urte egin zituen mojetan. 11 urterekin utzi zituen ikasketak.

1.534. Aitak erdara jakin ez (DON-038/012)

Mariasunen aitak ez zekien erdararik; behinola bizitako gertaera bat kontatzen du.

1.535. Martutene-Loiolako guardia (DON-038/015)

Mariasunen aita Martutene-Loiola eremuan guardia egitera derrigortu zuten. Egunez harrobian egiten zuen lan, eta gauez, guardia egitera joan behar izaten zuen. Behin, ondoezik zegoelako ez zen zaintza egitera joan, eta 25 pezetako isuna jarri zioten.

1.536. Osabak ekarritako irina (DON-038/016)

Gerraostean nola elikatzen ziren. Osaba bat morroi zegoen errota batean, eta taloa egiteko irina ekartzen zien. Taloa, esnea, aza... jan ohi zituzten. Ama zaku patata batekin etxeratu zenekoa kontatzen du. Jendea ogiarekin estraperloan ibiltzen zen: "trenean etorri eta ogia botatzen zuten, eta jendea zain egoten zen zakuak hartzeko". Ama Donostiara joaten zenean arraina erosten zuen: txitxarroa eta bakailaoa ohikoak izaten ziren.

1.537. Bretxara, amonarekin (DON-038/017)

Donostiako Bretxako azokara joaten zen amonari plazako salmentan laguntzera. Baserritar asko biltzen zen Bretxan: Astigarraga aldetik tranbia baserritarrez beteta joaten omen zen.

1.538. Taberna bakarra eta sagardotegiak (DON-038/018)

Erosketak Donostian egiten behar izaten zituzten; izan ere, auzoan ez zegoen dendarik. Taberna bakarra zegoen; Odriozola jatetxea. Sagartegiak baziren auzoan: sagardotegiko giroa, jatekoa... aipatzen ditu. Umeek zizarra edan ohi zuten: sagardo egin berria, gozo-gozoa.

1.539. Moja izateko bokazioa (DON-038/021)

Goma lantegian hiru urtez lanean aritu eta gero, moja izateko bokazioari kasu egin eta auzoko komentu batean sartu zen Mariasun. Hiru hilabete egin zituen komentuan (zailtasunak, diziplina... aipatzen ditu), eta etxera bueltatu zen. Komentutik atera, eta beste bi urtez aritu zen goma lantegian lanean.

1.540. Ahizpa Ameriketara (DON-038/022)

Mariasunen ahizpa "pantalonera" (prakagina) zen, eta harekin hasi zen lanean etxean. Gero, ahizpa Ameriketara joan zen lanera. Donostiako apaiz baten bidez 10 lagun joan ziren Ameriketara; aukera izanagatik, Mariasunek ez zuen joan nahi. Etxean laguntzen garatu zen.

1.541. Mesedetako jaiak (DON-038/026)

Irailaren 24an Mesedetako Ama Birjinaren jaia ospatzen zuten. Altxatik txistulariak joaten ziren; txistularien atzetik Ubara joaten ziren, han meza entzuten zuten... Mariasunek ez du dantzarako zaletasunik izan.

1.542. "Madrid pequeño" (DON-038/027)

Lehen, Madrilgo jende (militarrak...) asko egoten zen Martutenen, eta "Madrid pequeño" esaten omen zioten.

1.543. Karrozerian egurrezko karroak egiten zituzten (DON-039/002)

Karrozeria zuten etxe azpian, etxeko hiru semeak bertan aritzen ziren lanean, aitarekin. Egurrezko karroak egiten zituzten. Egur haitza eta alkazia erabiltzen zuten gehien, mendira joaten ziren egur bila. Egurra mozteko esku zerrak erabiltzen zituzten, mota guztietakoak, denborarekin makinaria jarri zen eta asko erraztu zen lana. Bera bulego lanetan aritzen zen gehiago. Aitak jarri zuen tailerra, eta egun bere semeetako batek jarraitzen du bertan lanean, karroen ordeztasunak egiten dituelarik.

1.544. Okendotegira eskolara (DON-039/003)

Okendotegira joan zen eskolara, neskak eta mutilak elkarrekin egon ziren eskolan. Elkarrekin euskaraz aritu arren, eskolan dena gaztelaniaz egin behar izaten zen. Lau edo bost urterekin hasi eta 12 urte bete zituen arte ibili zen eskolan. Gero partikular batekin hasi zen ikasten, harekin euskaraz gehiago egiten zuen gaztearekin baino, denetik ikasten zuten Juanitarekin.

1.545. Aingira bila errekan (DON-039/004)

Asko jolasten zuten lagun artean: kanikekin, pilotan... Sokasalto nesken kontua izaten zen. Halere, zenbaitetan aritzen ziren neskak eta mutilak elkarrekin jolasean. Erreka inguruan ere ibiltzen ziren, aingirei segika-eta, batzuetan harrapatu ere harrapatzen zuten baten bat!

1.546. Martuteneko erresidentziara pilotan eta futbolekin aritzera (DON-039/006)

Martutene txikiagoa zen garai hartan orain baino. Erresidentzia 1932an hasi ziren egiten, 1936rako asko eginda zegoen, baina lekua geratzen zen pilotan eta futbolekin aritzeko, eta hara joaten ziren jolastera. Lagun artean euskaraz aritzen ziren, lehengusuekin ordea, gaztelaniaz.

1.547. Sagardotegira astean behin (DON-039/008)

Astean behin joaten ziren sagardotegira, astearte edo asteazkenetan. Zortziak aldera joaten ziren, eta hamarrak aldera arte egoten ziren bertan. Tortilla, bakailaoa eta txuleta jaten zuten ia beti, eta afalostean token aritzen ziren. Otordua ordainduz gero, nahi adina sagardo edan zitekeen, orain bezala. Handik tabernaren batera joan, kafea eta kopa hartu eta etxera erretiratzeko ziren.

1.548. Karrozeriako kontuak bere kargu (DON-039/009)

Karrozeriako kontuak berak eramaten zituen. Lan asko baldin bazen egiteko, afalostean ere karrozeriara jaisten ziren lanera, eta hamarrak aldera arte aritzen ziren lanean. Arrebak arropak garbitzen aritzen ziren. Baratzera ere bazuten, txikia ordea.

1.549. Hernani, Erreterria eta Oialumera dantzan aritzera (DON-039/010)

Hernanira, Erreterriara eta Oialumera ere joaten ziren dantzan aritzera. Hernanira tranbian joaten ziren, Erreterriara trenez. Luistarren kongregaziokoa izan arren, neskekin dantzan ere aritzen ziren erromerian. Angeluserako itzuli behar izaten zuten etxera, neskak lehenago mutilak baino.

1.550. Bertso-saioak eta bertsolariak (DON-039/012)

Lehengo bertsolariak gehiago gustatzen zaizkio oraingoak baino. Bertsolariak sagardotegietan-eta aritzen ziren bertsotan. Txirrita, Basarri, Uztapide, Xalbador... horiek denak bertsotan entzuna da.

1.551. Soldadutza Tetuanen (DON-039/014)

Afrikan egin zuen soldadutza, Tetuanen. Lagun bat bertako ospitaleko moja baten lagun egin zen, eta ospitalean ingresatu zuten denbora batez, soldadutzako lanetatik libratzearen. Bertan ezagutu zuen emakume batek esandakoak gogoan ditu oraindik.

1.552. Astigarragan ezkondu ziren (DON-039/017)

Astigarragakoa da bere emaztea, eta Astigarragan bertan ezkondu ziren. Ezkon bidaia ere egin zuten, Iruñera joan ziren lehenengo, eta handik Bartzelonara gero. Hiru seme-alaba dituzte.

1.553. Gidabaimena eta karrozeriako lanak (DON-039/019)

Eukor automobila erosi zuen, Bartzelonan egiten zituzten. 22 urterekin atera zuen gidabaimena. Soldadutzatik itzuli zenerako kamioientzat kaxak egiten zituzten karrozerian, eta, geroago, kotxeak konpontzeari ekin zieten. Anaia arotz fina zen, berak kontuak eta garraio lanak egiten zituen.

1.554. Muinoetatik ikusten zuten bonbak nola erortzen ziren Irun aldean (DON-039/020)

Hamar urte inguru izango zituen bonbardaketa hasi zenean. Lagunak muinoetara igotzen ziren eta handik ikusten zuten nola erortzen ziren bonbak Irun aldean. Bi anaia frontera joan ziren eta etxean ere izan zuten familia bat ezkutatuta.

1.555. Gaztetako denbora-pasak (DON-039/025)

Baserri bakarrak mantentzen du ganadua, lehen ia baserri guztietan egoten zen, ganadu askoko baserririk ez zen, ordea. Astigarragan idi apustuak izaten ziren, eta ikustera joan ohi ziren. Frontoira ere joaten ziren denbora-pasa, txorien habiak eta igelak harrapatzen ere aritzen ziren.

1.556. Mediku eta bizarginak (DON-039/026)

Bataioa eta jaunartzea Buen Pastorren egin zituen, artean parrokia egin gabe zegoelako. Etxean jaio zen Asenzio, zaldiz etortzen zen medikua Altzatik. Garai hartan bizarginak ere baziren bertan, Antselmorenean lehendabizikoa, askotan joaten ziren ilea moztera bertara.

1.557. Txondorra eta garia (DON-040/010)

Txondorra behin ikusi zuen etxean, eta ez zen ondo irten. Egurra ez zen aproposa. Pagorik ez zen inguruetan. Ogi eskasia zen garaian, garia ereiten zuten. Txoriak ezin uxatu. Txorimaloa. Aitonak-eta baserriaren nagusiari ematen zioten gariaren erdia.

1.558. Errenta ordaintzera Donostiako Parte Zaharrera (DON-040/011)

Errenta nola ordaintzen zuten, Donostiako Parte Zaharrean. Oilaskoak, arrautzak, dirua... nagusiarentzat. Bakailao lehorra eta bazkaria ematen zieten trukean. Maizterrak han elkartzen ziren.

1.559. San Martin azokara plazara (DON-040/012)

Berdura eta esnea saltzen zituzten, San Martin azokan. Txekorrak hazten zituzten. Zestera eramaten zuten buruan. Txomiñenean Hernaniko tranbia hartzen zuten. Gutxik zuten zaldi-karroa. Esne gehiena Ubako komentu-erreformatoria eramaten zuten. Behi gazta.

1.560. Gerra eta gerraostea: uzta entregatu behar (DON-040/014)

Gerrako oroitzapenak. Sanatoriora eraman zituzten, eta eskaileretan pasatu zuten gaua. Etxean ere sartu ziren balak. Ukuilutik txekorra eraman zieten. Egunero babarrunak, igandetan garbantzua. Patata, babarruna entregatu beharra gobernuari.

1.561. Errazionamendua eta errotara joan behar (DON-040/015)

Errazionamenduko kartilarekin joaten zen, San Martingo plazan. Olio gutxi. Urte gogorrak. Egunero taloa, eskolara joan aurretik. Errotara hirin bila, artoarekin. Astorik ez zuten.

1.562. Arotzeria ikasten (DON-040/017)

Arotz ofizioa ikasten hasi zen 18 urterekin, etxean apopilo zegoen gizon baten bidez. Arotzeria txiki batean, dena eskuz. Tresnak. Altzariak egin, jergoiak konpondu... Excelsior hotela.

1.563. Etxean ere arotz lanak egiten (DON-040/018)

Arotz lanak etxean ere egiten zituen: area egin zuen, aulkiren bat ere bai. Tranbian joaten zen lanera hasieran eta gero bizikletan. Soldaduskatik bueltan, motoa.

1.564. Soldadutza Afrikan (DON-040/019)

Soldadutza Afrikan egin zuen. 19 euskaldun zeuden, eta horrek asko lagundu zion. Kuartelean garbitasunik ez zuten, guardiak egin beharra eta lo falta. Urte eta erdi. Hernia ebakuntza egiteko hilabeteko baimena eman zioten.

1.565. Bertso giroa, batez ere festetan (DON-040/022)

Bertsolariak eta sagardotegi giroa. Aitarekin sagardoa edatera joaten ziren, baina bertsolariak Martuteneko festetan entzuten zituzten. Lehenengo entzun zituenak: Zailburu eta Telleritxiki errenteriarra. Geroago, Uztapide, Mitxelena... Zepai, Arozamena, Garmendia, Etxeberria.

1.566. Gai-jartzaile nola hasi zen (DON-040/023)

Gai-jartzaile nola hasi zen, apaizaren bitartez, Loiolako jaietan. Hark eman zizkion aholkuak. Duela gutxi arte ibili da horretan.

1.567. Mezetan irakurtzen, euskara irakasten eta irratian (DON-040/024)

Irratian ere ibili zen. Ama hil zenean, bertsoak jarri zizkion eta irakurri. Bikarioak irakurgaiak egiteko eskatu zion aurrerantzean. Alfabetatu non egin zen: hasieran Agustin Minerrekin, Antiguan, eta gero Oñatibiaren akademian. Euskarazko eskolak ematen hasi zen, Morlansen. Gero, irratian ere bai, berriak ematen.

1.568. Euskara eta Altzako baserriak (DON-040/026)

Etxean euskaraz egiten zuten beti. Gurasoek bazekiten gaztelaniaz ere. Eskolan erdaraz egiten zuten, baina lagun artean kalean euskaraz. Altza baserriz osatuta zegoen. Desagertutako baserriak. 19 baserri bota zituzten Intxaurrondon, 1968an edo.

1.569. Ura eta Urumea ibaia (DON-040/028)

Beti ezagutu du ura baserrian. Aurretik, Urumeatik eramaten zuten ura. Lehen, angulak zeuden ibaian, eta aingirak. Aitonak bazekien igerian. Kristobaldegi komentuarien parean, gobara egiten zuten emakumeak. Pardela.

1.570. Urumean gabarrak, hondarra ekartzen (DON-040/029)

Urumeako txalupak. Gabarretan ekartzen zuten hondarra. Azpiak egiteko ona da, garoaren orde, eta baratzerako ere bai, lurra gozatzeko. Eraikuntzarako; Egiako depositua.

1.571. Txekorra saltzea eta feriara joatea (DON-040/031)

Txekorra etxetik saltzen zuten, hazitakoan. Harakinari esan, eta hara joaten zen. Tratua egiten zuten. Erraldea, bost kilo. Hiltegia. Aurretik feriara joaten ziren haragiaren prezioak jakiteko, Hernanira. Landareak eta tresnak.

1.572. Ferratzailea, Egian (DON-040/032)

Ferratzailea: Egian zegoen gertukoena. Aitarekin joaten zen, bi behirekin. Pasadizo bat kontatzen du: zaldi-karroa pasatzean, behia ikaratu eta soka eten zuen; ihesi joan zen Atotxaraino.

1.573. Pasai Antxon jaioa (DON-041/002)

Pasaiarra sentitzen da, administratiboki Donostian jaio arren. Gurasoak goierritarrak zituen.

1.574. Gerra garaian, familia ihesi (DON-041/003)

Gerraren ondorioz, Goierritik alde egin behar izan zuten gurasoek, abertzaleak baitziren, eta batetik bestera ibili ziren. Bergaran anaia galdu zuen bonbardaketa batean metrailak jota. Aitak CAFen zuen lanpostua galdu zuen Ordiziara itzultzean. Pasaian Luzuriaga lantegian laborategia martxan jartzeko lanpostua hartu zuen aitak, kimikaria baitzen.

1.575. Pasai Antxo, gerrak astindua (DON-041/005)

Pasaia herri apala zen, gerrak astindua. Herritar asko galtzaileak zirela nabari zen eta ez zuten hortaz hitz egiten. Bere etxean beti hitz egin izan da politikaz. Etxe apala zen.

1.576. Gerra ostean mugimendu industrialak (DON-041/006)

Luzuriaga lantegiak bizitasun handia ematen zion herriari. Langile asko ziren eta giroa sortzen zen herrian. Gerra ostean mugimendu industrial handia sortu zen. Aurretik, miseria zegoen herrian.

1.577. Luzuriaga galdategi garrantzitsua (DON-041/007)

Luzuriaga lantegia galdategi garrantzitsua zen. Bere aitak laborategian materiala aztertzen zuen, baita Bilbo inguruko meategietara joan ere. Kamioiekin ekartzen zuten lehengaia.

1.578. Emakumeak Luzuriagako laborategian (DON-041/008)

Emakumeak pixkanaka hasi ziren lanean Luzuriagan. Laborategian ere aritzen ziren. Anekdotak bat kontatzen du. Batzuek ezkondukoan lana utzi behar izaten zuten.

1.579. Emakumeak Luzuriagan lanean (DON-041/009)

Emakumeak bulegoetan eta lan gogoragoetan ere hasi ziren Luzuriagan.

1.580. Eskolan mojetan (DON-041/010)

Mojen eskolan ikasi zuen, etxe ondoan. Lau urterekin hasi zen eta erdaraz ikasten zuten, baina ez zuen euskararekiko jazarpenik izan.

1.581. Donostian eskolan hasita, euskara galdu (DON-041/011)

Hamar urterekin Donostiara joan zen teresatarren ikastetxera. Urte latzak izan ziren beretzat Donostiako haiek. "Correo" izeneko tren motel batean joan behar izaten zuen goizean goiz. Familiarekin denbora gutxi igarotzen zuen garai hartan eta euskara erabat galdu zuen.

1.582. Euskararekiko gorrotoa Donostiako ikastetxean (DON-041/012)

Donostiako ikastetxean euskararekiko gorrotoa nabaritzen zuen. Ez zuten sekula zigortu euskaraz egiteagatik baina esaten zutenak, irakasleek eta ikaskideek, eragin handia izan zuen beregan.

1.583. Euskara baztertu eta berreskuratu (DON-041/013)

Euskara baztertuz joan zen giroak baldintzatuta. Ikaskide gehiagok ere bizipen bera izan zutela jakin izan du gerora.

1.584. Magisteritza Ategorrietan (DON-041/014)

Garai hartan neskek zerbait ikasteko aukera bakarra magisteritza zen. Berezkoa ere bazuen berak. Ategorrietan ikasi zuen, dena erdaraz. Ia denak neskak izaten ziren.

1.585. Magisteritza eskolan erlijioaren eragina (DON-041/015)

Magisteritza eskolan erlijioa oso sartuta zegoen, publikoa izan arren. Egunero goizean goiz Arantzazuko Ama Birjinaren ereserkia abesten zuten eta otoitz egin. Eskolako zuzendaria dohai handiko emakumea zen.

1.586. Magisteritza bukatu eta oposaketak (DON-041/016)

Magisteritza hiru urtekoa zen eta gero errebalida izaten zuten. Hamazazpi urterekin irakasle ziren. Jesusa Agirrebengoa izeneko irakaslearekin prestatu zituen oposaketak, inguruko jende askorekin batera.

1.587. Elbira Zipitriarekin (DON-041/017)

Jesusa Agirrebengoarekin prestatu zituen oposaketak. Euskara berreskuratu behar zuela esan zion eta haren lankide baten bitartez, Elbira Zipitriarengana joan zen amarekin. Hark animatu zuen Pasaian ikastola jartzera. Berarekin euskara berreskuratu eta metodologian sakontzeko aukera izan zuen.

1.588. Elbira Zipitriarekin euskara ikasten eta praktiketan (DON-041/018)

Gauetz gramatika ikastera joaten zen Zipitriarengana eta zeharo abertzaletu zuen. Euskararen aberastasun gramatikalak liluratu zuen, mundu bat ireki zitzaion. Hurrengo urte bietan praktikak egin zituen berarekin.

1.589. Zipitriaren metodologia berria (DON-041/019)

Hizkuntza irakasteko metodologia eta orokorrean hezkuntza metodologia bereziak sortu zituen. Kultura handia eta lagun esanguratsuak zituen: Orixe, Barandiaran... Frantziako pedagogiatik edan zuela uste du Kontxitak.

1.590. Zipitria beti isilpean lanean (DON-041/020)

Elbiraren pedagogia erabat parte hartzailea zen, aktiboa. Ez da gainditu oraindik pedagogia hura, Kontxitaren ustez. Elbirak ez zuen irudikatzen gaur egungo ikastolen egoera, isilpean aritzearen beldurrak eraginda uste du Kontxitak.

1.591. Zipitria eta euskara batua (DON-041/021)

Elbirari izugarrizko mina sortu zitzaion euskara batuaren aferak. Galbidean ikusten zuen euskara eta ez zuen etorkizuna ikusten. Kontxitaren ustez, orain ikusi da bateragarriak direla euskalkia eta batua.

1.592. Bost ikaslerekin ikastola martxan (DON-041/022)

Bost ikaslerekin hasi zen. Bi orduko ikastaldia egiten zuten eta etxerako lan asko izaten zituzten. Oso talde txikiak ziren, jolaslekurik ez... Gizartea euskararen oso kontra zegoen. Apustu handia egin zuten gurasoek zein irakasleek.

1.593. Ama eta irakasleen arteko harreman sakona (DON-041/023)

Lehenengo bost ikasleen izenak aipatzen ditu. 4-5 urterekin hasi eta 9 urte arte jarraitzen zuten. Hor amek izan zuten papera nabarmentzen du. Harreman sakona zuten andereñoek ama haiekin.

1.594. Txotxekin ikasteko metodoa (DON-041/024)

Txotxekin ikasteko metodoa azaltzen du. Hizkiak eta zenbakiak idazten ikasteko erabiltzen zuten. Arbela, txotxak, pottokak (kanikak), Xabiertxo liburua eta blok zuri bat ziren erabiltzen zuten materiala.

1.595. Manipulazioa eta arrazonamendua pedagogiaren oinarri (DON-041/025)

Matematiketarako txotxak eta pottokak (kanikak) erabiltzen zituzten. Manipulazioa eta arrazonamendua ziren oinarriak. Kantuak, elkartrukeak egiten zituzten eta horrelaxe ikasiz joaten ziren.

1.596. Xabiertxo liburua (DON-041/026)

Xabiertxo liburua oinarri. Pixkaka sakonduz eta gehiago erabiliz joaten ziren. Talde eta leku aldaketa izaten ziren zailena ikasleentzat. Astean behin mendira joaten ziren. Jaialdiak beti etxe barruan egiten zituzten.

1.597. Ikastolenganako jazarpen poliziala (DON-041/027)

Isilpean ibili behar izaten zuten eta kontrolak izaten ziren. Berarengana ez ziren joan, ezta Gipuzkoako gehienengana ere, baina Bizkaian asko sufritu zuten poliziaren jazarpena.

1.598. Euskal Elizaren laguntza (DON-041/028)

Ikastolak hasi ziren herrietako eskola publikoetako irakasleak alde izan zituzten gehienetan. Euskal Elizaren laguntza handia izan zuten ikastolek.

1.599. Grosen ere ikastola etxean (DON-041/029)

Pasai Antxon eta Donostiako Gros auzoan ipini zuen ikastola bere etxean. 1964an hasi ziren 3 urtekoak sartzen eta urte hartan bere lagun batek hartu zuen lekukoa. Donostiako Gros auzora etorri zen bizitzera ezkondu zenean eta han ere ikastola jarri zuen etxean. Bi urteren ostean, ikastetxea sortzeko bidean jarri zuten eta 1968an lokal batean martxan jarri zuten Zurriola ikastola.

1.600. Ama euskaldunen bila ikastolarako (DON-041/030)

Kalean topatzen zituzten ama euskaldunei proiektuaren berri ematen zieten eta horrela hasi ziren. Ilusioa eta gogoia zegoen garai hartan zerbait berria egiteko. Grosen hamar ikaslerekin hasi zen, klase partikularrak ziren itxurapean.

1.601. Kantua euskara aberasteko (DON-041/031)

Elbirarekin Urgulera joaten zirenean, jolasen bitartez irakaspenak ematen zizkieten ikasleei. Asko abesten zuen Zipitriak, horrela euskara asko landu zitekeela uste zuelako. Don Nemesio Etxanizek ere parte hartzen zuen kantuak erakusten.

1.602. Kantua euskararekiko atxikimenduarentzat garrantzitsu (DON-041/032)

Euskararen zaletasuna handitzeko kantua tresna egokia izan da berarentzat ikasleekin lantzeko, gozamina euskararekin lotzea lortzen duelako. Euskara irakasgai arrunt bilakatu da askotan eta pena hartzen du horregatik.

1.603. Idiazabalen euskara hobetzen (DON-041/033)

Euskara berreskuratzeko prozesuan, Idiazabalera joan zen hango familiarekin ikastera hilabetez. Garoa liburua irakurtzeko gomendatu zion Elbirak eta bi aldiz irakurri zuen, lehenengoan hiztegiarekin.

1.604. Ikastolen mugimenduaren onarpen zabala (DON-041/034)

Frankismoaren aurka zeudenek sinisten zuten ikastolak sortzea beharrezkoa zela eta inguruan onarpena zabalduz joan zen. Estatuak esku hartu nahi izan zuenerako, ikastolen mugimendua eratua, zabaldua eta onartua zegoen.

1.605. Ikastolen mugimenduaren zabaltzea (DON-041/035)

1960 arte, sei bat andereño ziren; 1965erako dexente zabaldu zen eta 1965etik 1972ra sarea zabaldua zegoen herri askotara. Hortik aurrera, ikastolen historia modernoa hasten da.

1.606. Publikazioak, garai gogorra (DON-041/036)

1993an publiko-pribatu eztabaida sortu zen ikastolen baitan. Garai gogorra izan zen.

1.607. Euskararekiko mespretxua oroitzapen gogorrena (DON-041/037)

Hasierako urteetako oroitzapenik gogorrena euskararekiko zegoen mespretxua da. Ikastolako ikasleen aita batzuen atxilotetak ere gogorrak izan ziren. Ikastolen mugimenduak ez dauka atzera bueltarik Kontxitarren ustez.

1.608. Dantzazalea eta kantuzalea (DON-041/038)

Dantza eta kantua zaletasun izan ditu. Irakasle izanik, ahotsa urratuta izan du ia beti. Hondartzazalea da, bainatzea gustuko du. Mendia ere bai.

1.609. Gene Yurre dantza irakasle ikastolan (DON-041/039)

Zurriola ikastolan gurasoentzat antolatzen zituzten ikastaroetan ikasi zuen dantzan. Gene Yurre izaten zuten irakasle, Kresala dantza taldearen sortzailea eta mundu zabalean dantzan aritua. Plaza dantzak jende askori erakutsi dizkio.

1.610. Psikologia ikasketak (DON-041/040)

Seme-alabak jaio zirenean, ikastola utzi zuen hamar urtez eta psikologia ikasketak egin zituen berrogei urterekin. Segituan haurdun gelditu zen berriz, laugarrenarekin.

1.611. Hasierako garaien onarpenaren borroka (DON-041/041)

Erretiroa hartu zuenean, kotizatu gabeko urte haiek kontuan izateko borroka egin behar izan zuen, beste batzuekin batera.

1.612. Lugaritz auzoko Mercader baserrikoa (DON-042/002)

Mercader baserrian jaio zen, "Merker" esaten ziotena. Non zegoen. Munto eta Flores sagardotegiak. Aiete ez zen parrokia. Bi bizitzako baserria. Lugaritz auzoa.

1.613. Gurasoak, elkarren lehengusu (DON-042/004)

Oiloak, behiak, txahalak, txerriak. Zazpi senide ziren, baina bat umetan hil zen. Gurasoak lehengusuak ziren, igeldotarrak. Morroi eta neskame egon ziren toki berean. 19 eta 20 urterekin ezkondu ziren.

1.614. San Martin azokara berdurarekin (DON-042/006)

Baserritik bizi ziren. Esnea eta berdura salduz. Ama San Martin azokara joaten zen, autobusez. Marmitak. Etxez etxe esnea partitzen, anai-arrebak, Antiguan.

1.615. Baserriko lanak mutikotan (DON-042/008)

Baserriko lanak, mutikotan. Belar lanak, itaurrean, behizain, egurra txikitu... Bost mutil ziren, eta etxea ere garbitzen zuten larunbatetan. Argizaria. Igandetan, nork bere arropa plantxatu behar zuen eta zapatak garbitu. Plantxak.

1.616. Heriz pasealekuko eskola (DON-042/009)

Sei urterekin hasi zen eskolan. Heriz pasealekuko eskola publikoak. Erdaraz kalean ikasi zuen. Maistra: Kerejeta. Behin zaplatekoa eman zion, eta sudurretik odola geratu ezinik.

1.617. Udan Igeldora, aitona-amonekin (DON-042/011)

10 urtera arte egon zen eskolan. Udan, Igeldoko Joandegi Txiki baserrira joaten zen, euskara ez galtzeko. Aitona-amonengana. Hango gaiztakeriak: ezkutuan arrautza frijitu. Arto bizarrak erretzea gero etorri zen.

1.618. Hamar urterekin, seminaria (DON-042/012)

Hamar urte zituela, parrokoak seminariarako proposa zela esan zien gurasoei. Lehenengo Mirakontxara eraman zuten eta gero Bergarara, plazara.

1.619. Seminarioko bizimodua (DON-042/014)

Seminarioa aldaketa izan zen, baina ez zitzaion gogorra egin. Zer ikasten zuten. Hango bizimodua. Diziiplina handia, Bergaran. Jolasak. Lotarako, literak. Kalerako, sotana eta beka.

1.620. 13 urterekin etxera buelta (DON-042/015)

13 urterekin etxera bueltatu zen, bokaziorik ez zuelako. Merkataritza ikasten hasi zen. Perito Mercantil. Non zegoen. Baserrira gutxien dedikatu zena da.

1.621. Belar metak egiten, udan (DON-042/016)

Udan, belar lanak. Metak. "Metatxorroak".

1.622. Arto-bizarrak eta sagardotegiak (DON-042/018)

Artoa, babarrunak... Arto bizarrak erretzen zituen, lagunekin. Inguruko baserriak eta jauregiak. Flores sagardotegia. Lehengo sagardotegiak nolakoak ziren: basoka, upel bakarretik. Prezioa. Jana etxetik. Toka eta errondak.

1.623. Listero bezala lanean, eta gero banketxean (DON-042/025)

Merkataritza egiten ziharduela, 16 urterekin, Oiarbide eta Urteaga eraikuntza enpresan hasi zen lanean, listero bezala. Legazpin eta Brinkolan. Nominak egin eta ordainketak langileei, eskura. Banco San Sebastian-en oposaketak atera zituen.

1.624. Banketxeko lana (DON-042/027)

Banketxeko lana. Kontabilitatea eramaten zuen. Liburuetan bezeroen kontu korrante guztiak zeuden. Eskuz apuntatu mugimenduak. Makina elektrikoak. "Punteatu". Taloiak.

1.625. 'Jarrai' antzerki-taldea (DON-042/032)

Jarrai antzerki-taldean zeintzuk ibiltzen ziren. Maria Dolores Agirren antzerki-taldea. Erdarazko lanak euskarara itzuli zituzten. Gizon zuzenak eta Ordu eroslea antzezlanak.

1.626. Musika zaletasuna umetatik (DON-042/036)

Behizain zebilela kantatzen zituen kantuak. Irratian entzuten zituenak. Bere gisa ikasi zuen. Seminarioan hasi zen solfeoa ikasten, baina ez zuen jarraitu. Armonika. Kantatzeko ohitura.

1.627. Etxetik kanpora, dena erdaraz (DON-042/038)

Lehen, kantatzea debekatua zegoen taberna askotan. Euskaraz hitz egitea galarazita zegoen. Cara al Sol, eskolan. Etxetik kanpo, dena erdaraz.

1.628. Arrain saltzaileak (DON-042/046)

Arrain saltzaileak etxez etxe ibiltzen ziren. Antxoa. Angulak.

1.629. Etxeko ospakizunak (DON-042/048)

Etxean ospatzen zituzten festak. San Jose eguna. Gerraostean ez zuten goserik pasatu. Gabonak. Bazkariak. Karta jokoa.

1.630. Bigarren emaztea nola ezagutu zuen (DON-042/049)

Illunbe elkarteko bazkidea zen. Emaztea Aita Mari jatetxean zegoen lanean eta hala ezagutu zuen. Zinera joan ziren.

1.631. Korrikalari ere ibili zen (DON-042/053)

Kirolzalea da. Korrika egiten zuen Realean. Soldadutzan ere entrenatu egiten zen. Burgosera bidali zuten, lasterketa militar batera. Epaileak zaldian. Neguko krosak. Herrerako taldea.

1.632. Pleuresia nola sendatu zitzaion (DON-042/055)

Igande batean gurasoekin joan zen Igeldora, film bat ikustera. Gaixo zegoen, pleuresia zeukan. Kurandera. Berbena belarra, enplastoan. Urtebete bajaran. Estrektomizina.

1.633. Saltsa guztietako perrexila (DON-042/059)

Saltsa denetan sartu da beti. Aieten auzoko festetan komisioan zegoen. Joxe Salaberria auzo alkatea. Intxaurrondoko Ikastola noiz eta nola sortu zuten. Iñaki Begiristain. "El pipas"-ek utzi zien lokala. Andereñoa, Etxeberria.

1.634. Gure Nahia ikastola (DON-042/061)

Arantxa Etxeberria izan zen Intxaurrondoko ikastolako lehen andereñoa. Gure Nahia. Nola hazi zen ikastola. Salesianoetara joan ziren, gela eske. Herrerako Herri Ametsarekin batu ziren.

1.635. Pasai San Pedrotik Donostiara bizitzera, umetan (DON-043/002)

Pasai San Pedron jaioa, bost urterekin Donostiara joan zen bizitzera. Aita gazte hil zen, eta amaren izeba baten etxera joan ziren bizitzera. Elkano kalera lehenengo eta Grosera gero. Labore denda zuen izebak, 1903an irekia, eta negozioarekin jarraitu dute.

1.636. Eskulanen Etxea denda nolakoa zen (DON-043/003)

Bi izebak tailerra jarri zuten, eskulanak erakusteko, eta labore denda jarri zuten gero. Kanporako lanak egiten zituzten (10 bat emakume zituzten josten), eta atzeko aldean ikastaroak antolatzen zituzten, bordatua erakusteko. Denda txikia zen (bi saltzaile). Bezero denak emakumeak. Dendaren ardura amak hartu zuen, gero.

1.637. Ikasketak, teresiarren ikastetxean (DON-043/004)

General Etxague kaleko eskolara joan zen, eta gero teresiarren kolegiara, dena erdaraz. Uniformea zuten; hasieran beltza, eta gero berdea. "Las vespas" deitzen zieten. Diziplina zorrotza zen, eta dena bekatu. Astero konfesatzen ziren.

1.638. Frantziara frantsesa ikastera (DON-043/005)

Frantziara joan ziren frantsesa ikastera, moja ikastetxe batera. Aldaketa oso handia zen. Jantzeko, sexuaz hitz egiteko... askatasuna. Amak eta bere ahizpek frantses mojekin ikasi zuen, Pasai Antxon; etxean euskaraz eta frantsesez otoitz egiten zuten.

1.639. Dendari eta neskame euskaldun bila (DON-043/010)

18 bat urterekin hasi zen dendan lanean. Adineko bi saltzaile zituzten, euskaldunak. Etxean ere neskame euskaldunak izaten zituzten; azkena Cazereskua izan zen, eta izeba ez zegoen konforme.

1.640. Denbora libre gutxi, beti dendan (DON-043/012)

Ez ziren Hernanira, Erreteriarra... joaten erromerietara. Konstituzio plazan txistua izaten zen. Santo Tomas eguneko antzezlanak. Denda zabalik izaten zuten Santo Tomas egunean, kanpoko jende asko joaten zitzaielako. Larunbatetan ere denda egun osoz zabaltzen zuten. Umea izandakoan ere, 15 egunera dendan lanean ziren berriz.

1.641. Zinemara eta amonaren etxera (DON-043/013)

Zinemara joaten ziren. Aretok asko zeuden: Kursaal, Novedades, Trueba, Victoria Eugenia... Urbanitak ziren; orduan ez zitzaizkien herri kutsuko gauzak gustatzen, orain bai. Igandetan Pasaia joaten ziren, amonaren etxera.

1.642. Elkano kaleko dendak, jada desagertuak (DON-043/016)

Elkano kaleko dendak aipatzen ditu. New England sastreria, Picadilly arropa denda, Jorret opari denda... Bitxidenda ere bazegoen, eta bi jostailu denda handi, zoragarriak. Mertzaria frantses bat ere bazegoen, ezkontzatarako kapelak-eta saltzen zituena.

1.643. Dendako produktuen bilakaera eta gaur egungo egoera (DON-043/017)

Dendako produktuak aldatzen joan dira. Modak bueltatu egiten dira; baikinak eta ehoziri-lanak, adibidez. Horri eskerrak irautu du hainbeste dendak. Gipuzkoako toki askotatik joaten zaizkie bezeroak. Orain euskara asko erabiltzen dute dendan, eta jendeak lasai hitz egiten du.

1.644. Zazpi senidetan bigarrena (DON-044/002)

Zazpi senide ziren, bera bigarrena. Aita donostiarra eta ama Urretxukoa; neskame etorria. Moderno garajeko bulegoan egiten zuen lana aitak, eta gerra garaian erre egin zuten. Gero, Electricas Urumean ibili zen.

1.645. Umetako jolasak eta lehengo Gros (DON-044/004)

Umetako jolasak. Sokasaltoak, txapak... Kartoizko panpinak. Txingotan, tabetan. Hondartzara Kontxara; Grosekoa basatia zen lehen. Lehen, itsasoa ikusten zen etxetik. Zuloak zeuden. Hiltegia.

1.646. Gerra aurretik ikastolara (DON-044/005)

Gerra aurretik ikastolara joaten zen, Etxaide kalera. Subijana zen maistretako bat, eta Arzelus bestea. Moja joan ziren biak. Iñaki Deunaren ikastetxea. Gerrarekin bukatu zen.

1.647. Aita hiru aldiz preso (DON-044/007)

Gerra urteak. Aitona gaixo zegoen, eta ez zuten alde egin. Aita hiru aldiz egon zen kartzelan. Ondarretako kartzelan zegoela hil zen aitona. Espioitzan ibili zelako hartu zuten preso bigarrennez. Urtebete heriotza-zigorrrera kondenatuta. Amnistiarekin irten zen. Ama nola hil zen.

1.648. Elizarango mojen oroitzapen onik ez (DON-044/009)

Biteriko eskola publikoan ibili zen eta gero Elizarango mojekin. Ez du oroitzapen onik. Cara al Sol. Don Agustin Brunet. Pozik irten zen handik. Izeba jostuna zen, eta josten ikasi zuen.

1.649. Josten ibili zen, etxeko kargu egitea egokitu zitzaion arte (DON-044/010)

Izeba jostuna beraiekin bizi zen. Paulina Urrutiaren tailerrean ibili zen lanean, eta gero beste tailer batzuetan, ama hil zen arte. Etxeko kargu egin zen. Groseko azokak nolakoak ziren.

1.650. Arrain saltzaileak kalez kale (DON-044/012)

Arrain saltzaileak, kalez kale; "a real el plato". Bokartak eta sardinak.

1.651. Andereño nola hasi zen (DON-044/017)

Andereño lana proposatu zioten, Zarautzen. Kantatzeko zaletasuna zuen. Elbira Zipitria eta gerra aurreko ikastolak. Karmele Esnalek bideratu zuen; Amaran zebilen hura. 1965ean hasi zen.

1.652. Hasiera gogorra, Zarauzko ikastolan (DON-044/018)

Zarautzen hasi zenean, ehun haur zituzten bi andereñoentzat. Frantziskotarrek utzi zieten lekua. Hiru urteko haurrak. Miren Eizagirre. Lau urte egin zituen han. Magisteritza ikasi zuen, bere kontura, poliki-poliki.

1.653. Martuteneko ikastolan 23 urte (DON-044/019)

Martutenen hasi zen ikastolan, elizako sakristian. Alfonbra lurrean. Giro zaila. Zarautz euskalduna, baina Martutene ez. 23 urte egin zituen han. Zarautzen zenbat lekutan egon ziren.

1.654. Kursaalean, poxpolinak (DON-044/021)

Kursaalean poxpolinak. Bera ere joaten zen. Abestiak ere han ikasi zituen; "Etxe dospola" kanta. Kantu abertzaleak. Don Ramon Laborda.

1.655. Elizan ia dena erdaraz (DON-044/023)

Kristau ikasbidea sortu zen, gerra ostean. San Ignazio elizan egiten zen zerbait euskaraz. Don Jose Maria Mujika. Apaizak, beti beldurrez euskaraz egiteko; orain ere bai. Familian, kristau giroa; mezak. Latina.

1.656. Martuteneko ikastola (DON-044/026)

Martutenen beharra zegoen, eta gustura geratu zen. Hiru eta sei urte bitarteko haurrak. Lege aldaketarekin, Ergobiko eskola batekin elkartu ziren taldeak osatzeko. Grosetik joaten zen egunero. Zarauzko ikastolan ibili zenekoa.

1.657. Martuteneko ikastolan, giro ona (DON-044/031)

Martutenen giro ona zuten. Antzerkia, danborrada... euskal giroa.

1.658. Groseko labaderoa (DON-044/037)

Labaderoa non zegoen, azokaren tokian. knatatu egiten zuten emakumeek. Zurriolan arrantzan eta lapa bila. Lagun baten aita ito egin zen.

1.659. Donostiako tranbia (DON-044/041)

Tranbia San Frantzisko kaletik pasatzen zen. "Donostiara" joateko hartzen zuten.

1.660. Errazionamendu garaia (DON-044/043)

Gerra ostea. Olio falta. Irinen fabrika egiten zuen lana aitak, eta okindegira eramaten zuten. Urnietako esnezalea. Errazionamenduko ogia eta txokolatea. Groseko txokolate lantegia.

1.661. Lutoa eta ezkontzak (DON-044/045)

Lutoa, urtebetekoa. Zuri-beltza. Beltzez ezkontzea normala zen.

1.662. Nerecan eta zezen-plaza (DON-044/046)

Groseko lantegiak. Nerecan lantegia. Txofreko zezen-plaza. Aroztegiak eta karrozeriak. Euskal jai bat egin zuten Txofren behin, gerra ondoren. Turismoa.

1.663. Urterik onenak, ikastolan (DON-044/058)

Bizitzako urterik ederrenak ikastolan eman zituen. Giro polita. Martuteneko ikastola. Elizak babestu zituen ikastolak. Inspektorea joan zitzaion behin.

1.664. Kale baserrikoa (DON-045/002)

Kale baserrian jaio zen, plazaren ondoan. Ingurua asko aldatu da; lehen dena baserriak ziren. Etxe gutxi zegoen. Errebote plaza beti ezagutu du. Familiako asko ibili dira errebotean, lehen eta orain.

1.665. Tabernako lana (DON-045/004)

Prostu etxean jaioa da. Taberna zegoen lehen. Aita ezkondu zenean, lekuz aldatu zuen taberna. Gaupasa egitera Lasartetik joaten ziren, tabernak ixtean. Tabernan egoten zen, zerbitzatzen eta sukaldean. Arkume-buruak labean erreta. Ogitartekoak: tortillak. Ardo barrikak ekartzen zituzten. Limonada, ardoa eta sagardoa. Lokaten egiten zuten sagardoa. Sagardotegi asko zeuden. Sagarra eramaten zuten. Maizterrak dira. Etxearen lurrak.

1.666. Taberna ondoan, bolatokia (DON-045/005)

Bolatokia zegoen ondoan. Txandaka jokatzeko zuten. Goizean goiz hasten ziren. Bola lehiaketak izaten ziren. Senarrak atera izan ditu sariak. Kopa eta dirua.

1.667. Miserikordiko mojak (DON-045/006)

Baserriko lanetan, umetatik. Eskolan Zubietan ibili zen hasieran, eta gero Usurbilen: Miserikordiko mojetara, oinez. 08:30ean joaten ziren, eta lehenengo meza zuten. Han bertan bazkaltzen zuten. Dotrina. Mojak ez ziren oso

zorrotzak. Bazkaria etxetik eramaten zuten, eta eskailera-azpi batean jan. Mojak bidali egin zituzten, eta Lasarten ibili zen eskolan 14 urte arte. Mojen janzkera. Batzuk euskaldunak ziren.

1.668. Eskola, erdaraz (DON-045/007)

Moja batzuk euskaldunak ziren, baina eskola beti erdaraz zen, baita Zubietan ere. Miren Alamandegin hasi zen eskolan, eta Azpeitiko maistra zuten. Cara al Sol kantatu behar zuten... Joxepak dio maistraren gizona zela frankista.

1.669. Eskolara joaterik ez (DON-045/009)

Joxepa ez zen eskolara joan. Sei urte zituenean ama hil zitzaion. 11 urterekin izebaren etxera bidali zuten, Zarautzera, baina han ere eskolarik ez zuen ikasi; umezain bai. Bueltan, tabernan. Kontuak egiten etxean ikasi zuen.

1.670. Tabernatik Irubidera (DON-045/010)

Umetatik dira lagunak. 13 urterekin Zarautzik bueltan, hiru anaia eta Joxepa zeuden tabernan. Igandetean txandaka irteten ziren, Irubidera eta. Lagunek laguntzen zioten. Lehen, laguntasun handiagoa zegoen.

1.671. Tabernako giroa (DON-045/011)

Taberna 18 urte arte eduki zuten. Egunero zegoen zabalik, lehen oporrik ez zegoen. Beti irekita. Tabernako giroa: "frantsesak" beti kantari, eta bertakoak ere bai. Euskal kanta. Etxeko lanak ere kantari egiten zituzten. Irratirik ez zeukaten.

1.672. Arropa garbitzen (DON-045/012)

Etxeko lanak: oheak egin, argizaria ematen zen urtean bitan. Arropak eskuz garbitzen ziren: beratzten utzi, eta hurrengo egunean lixibatan jarri. Errekara joaten ziren arropa astintzera. Eta udan, urik ez zegoen eta erriora. Iturraldetik ere ekartzen zuten ura. Sutarako hautsik ez dute ezagutu. Lagarto xaboia erabiltzen zuten. Ihintzak ere zuri-zuri uzten zuen arropa; orbanak kentzeko ona da. Lehen gaur adina lapur ez zegoen; orain belardirik ere ez dago.

1.673. Kongregaziora Usurbilera (DON-045/013)

Usurbilera joaten ziren kongregaziora, hilean behin. Goizeko seiatarako mezara. Mutilekin dantza egiteagatik kongregaziotik bota egiten zituzten. Zinta urdina, medailarekin. Luistarrak ziren mutilak, Mariaren alabak neskak.

1.674. Jaunartzerako, dotrina ikasi behar (DON-045/014)

Joxepak Donostian egin zuen Jaunartzea, dotrina ikasi beharrik gabe. Bestela, dotrina ondo ikasi beharra zegoen, Jaunartzea egin ahal izateko; Miren-eta ilaran jartzen zituzten. Kredoa, mandamenduak... Don Julian Azpiroz zen Usurbilgo erretorea, goierritarra. Zubietakoa, Don Francisco oiartzuarra. Lagunak ziren.

1.675. Eroketak Donostian eta Lasarten (DON-045/015)

Eroketak egitera Donostiara joaten ziren, eta esne partitzera ere bai Miren. Enkargutara Lasarte-Oriara eta elizara Usurbilera. Enkarguak: haragia, ogia... Alamandegin bazegoen denda, estankoa ere bai, baina frutarik ez; taberna izan da beti. Santio egunean Donostiako eta Usurbilgo agintariak Alamandegin egiten zuen bazkaria.

1.676. Zubieta, bitan banatuta (DON-045/016)

Zubieta, bitan banatuta. Joxepa Donostiako partean bizi da; Miren, Usurbilgoan. Joxepak nahiago luke Usurbilgoa izatea, errazagoa delako paper kontuak egitea. Bestela denak zubietarrak dira, ez dago ika-mikarik. Muga garbirik ere ez dago. Eliza bitan zatituta: ez ziren denak elkarrekin esertzen. Txakurtxulo Usurbil da eta Alamandegi Donostia. Garai batean herria ei zen Zubieta.

1.677. Amaran esnea partitzen (DON-045/017)

Bizimodua Kale baserrian: Donostiara joaten ziren esnea partitzera, lehenengo ama eta gero Miren. 06:30eko autobusean joaten zen, eta jaiki ezinik ibiltzen zen. Marmitak zesteran sartuta. Berdura ere bai. Amarako dendetara eramaten zituen berdurak, eta esnea etxez etxe partitzen zuen. Txerrijana biltzen zuen. San Martindik Amarara karreteroak eramaten zizkien gauzak. Esnea 1,50... 3 pezeta ere bai. 10:00etan buelta autobusean; Urbieta kalean hartzen zuten. Zesterak autobus gainean; kobradoreak jartzen zituen han. Erori ere egiten ziren batzuetan. 10 litroko lau-bost marmita eramaten zituen.

1.678. Esnea, oilaskoak eta arrautzak (DON-045/018)

Zubietatik jende asko joaten zen esnea saltzera Donostiara. Astoarekin hurreratzen ziren autobuseraino batzuk. "Rekarderak" egoten ziren plazan, lehen. Pepita "pollera" oilasko bila joaten zen autobusera; San Martin plazan saltzen zituen gero. Oilaskoak, bizirik. Esnea hartzen zuenak askotan arrautzak ere bai. Bezero bati hiru litroko marmita eramaten zion, behi batena. Hartzailak erdaldunak ziren denak.

1.679. "Demetrio Txerri" (DON-045/019)

Kale baserrian txerria hiltzen zutenean, Miren gelan ezkutatzen zen. "Demetrio Txerri"-k egiten zituen odolkiak. Tripak errekan garbitzen ziren. Usurbilen bizi zen Demetrio Torregarai. Baserriz baserri ibiltzen zen.

1.680. Traperoak eta eskaleak (DON-045/020)

Eltzeei petatxoak jartzen ere ibiltzen zen bat, etxez etxe. Trapu zaharrak ere biltzen zituzten. Eskean ere asko zebiltzan, "hungrianoak". Eskale zaharrak ere bai, "Sakero" eta. Ijituak ikusiz gero, argi! Ateak zabalik egoten ziren, hala ere.

1.681. Sukaldean eta josten ikastera (DON-045/022)

Eguerdian etorri esne partitzetik, eta arratsaldean josten ikastera joaten zen Miren Usurbilera, Bizikletan. Igandetan sukaldean ikastera geratzen zen Donostian, Bar Españan. Kroketak bildu, txipiroiak... denetik. Langile bat bezala. Bertan bazkaltzen zuen. Handik etorrita, Irubidera, Txikiertitik barrena. Iluntzeko ezkilekin batera etxera.

1.682. Sukaldean (DON-045/023)

Joxeparen lanak: goizean jaiki eta taberna garbitu, gero bazkaria jarri... Sukaldean ikasten ibili zen Urbieta tabernan, Donostian, hilabetez. Kafesnea ematen zioten, bazkaririk ez. Beste hilabete egin zuen Nazaret zentroan, sukaldean; apunteak hartu ezinik ibiltzen zen.

1.683. Telefono bakarra herrian (DON-045/024)

Ojaldrea nola egiten zuen. Hozkailurik ez zegoen etxean. Izeba sukaldariari aholkua eskatzen zion, taberna zutenean, Errekalderraino joanda. Telefono bakarra zegoen Zubietan, Mirenen izebarena; egurrarekin egiten zutelako lana. Apaizaren etxeko lokutorioaren kontuak. Hika hitz egiten dute elkarrekin.

1.684. Umetako jolasak (DON-045/025)

Lagun taldea: Arantxa, Joanita eta laurak. Umetako jolasak: txibak, "harritxabalaleta", arkume hezurak, sokasalto... "Al cocherito Lere". Mendira gutxi joaten ziren. Urkiolara, ezkongaitan.

1.685. Sagardoa egiten (DON-045/026)

Kale baserrian sagardoa egiten zuten, kanporako ere bai. Sagarrarekin etortzen ziren. Dolarea, prentsa... Buelta nola ematen zioten dolareari, aita mendian zebilela. "Kiskilla"-rekin hartzen zuten sagarra, eta sarearekin. Eskusarea. Gaurko aldean lan gogorrak lehen.

1.686. Sagar motak eta kupelak (DON-045/027)

Sagardoa egiteko erabiltzen ziren sagarrak: txalakak, patzoloak, sagar beltzak... Hiru bat kupel eta lau bat barrika betetzen zituzten. Lasartetik ere etortzen ziren baserritarrak, sagardoa egitera; gurdiekin eramaten zuten sagardoa. Sagarrak zakutan, eta sagardoa barrikan. Joxepak-eta botilak ekartzen zituzten.

1.687. Baserri gutxi orain (DON-045/028)

Baserri izateari utzi ziotenak: Kale, Etxenagusi, Haundi, Aliri, Etxeberri... Desagertutako baserriak: Goikoetxe. Zeintzuk jarraitzen duten orain baserri moduan. Artutxa baserria ere desagertu zen. Artutxa eta Prostu jabe berarenak ziren.

1.688. Errenta, urte bukaeran (DON-045/029)

Errenta urte bukaeran ordaintzen zuten. Aita hil zenean urtebete ordaindu zuten, baina gero ez. Bidali egin nahi dituztelako. Bertan bizi izan da beti familia.

1.689. Gerra garaiko kontuak (DON-045/030)

Artutxa baserria zegoen tokian, armadak aerodromoa jarri zuen. Gerrako oroitzapenak: hegazkinak nola pasatzen ziren, ukuiluan nola ezkutatzen ziren... Joxeparen izeba etxera etorri zen, senarra gerran zuelako, eta bertan geratu zen.

1.690. Errebotea (DON-045/034)

Errebotea. Terrazan jarrita partidak ikusten zituzten hiru ahizpek. Baiona, Senpere... Iparraldetik etortzen ziren. Arriskutsua da errebotea, pilotak oso gogorrak direlako. Aitak, osabak... denak ibiltzen ziren errebotean. Hiru neska eta hiru mutil ziren Miren-eta. Joxeparen anaia "kontalari" ibiltzen zen. Ez ei da erraza kontatzea. Pikiak. Zubietakoei txalo jotzen egoten ziren.

1.691. Zinemara Donostiara (DON-045/039)

Nobiotan, zinemara gutxi. Joxepak gogoratu du ezkondu eta gero "Los diez mandamientos" filma ikusi zuela. Donostiara joaten ziren. Ezkon-bidaia Madrilera egin zuen Joxepak; trenarekin izan zituzten komeriak, Altsasuraino joan behar.

1.692. Madrilera ezkon-bidaian (DON-045/040)

Madrilera joan zen ezkon-bidaian Miren ere, baina autoa alokatuta. Azpeitian egin zuten ezkontza, San Inazion, koinatarekin batera. Joxepak Madrilgo ostatuko kontuak aipatu ditu, nola joan zitzaien gizon zahar bat bila.

1.693. Ezkondu, zuriz ez (DON-045/042)

Ez ziren zuriz jantzita ezkondu. Mirenek zetazko soineko beixa eraman zuen, kaskotearekin. Joxepa beltzez, soineko motzarekin; dotoreegia iruditzen zitzaion zuria. Barrenetxeko jostunak egin zion soinekoa Joxepari. Orrazkerarekin ez dira akordatzen. Bata Usurbilera eta bestea Lasartera joaten ziren pelukeriara; permanentea egiten zuten. Plantxak jartzen zizkieten buruan, kea dariola.

1.694. Oinetakoak (DON-045/043)

Oinetakoak: apretak eta zapatak. Mutilek abarkak ere bai, baserriko lanetarako. Lonazko zapatillak bazeuden.

1.695. Errioa eta zerrategia (DON-045/044)

Errioan arropa garbitzen zebiltzala, arrainak agertzen ziren, papelerako zikinak ere bai. Zerrategiko turbina martxan jartzen zutenean, arropa ihesi joaten zen. Ezpal bila joaten ziren zerrategira, sutarako. "Txirrilla"-n jaisten zituzten enborrak menditik behera. Lehengo bizimodua ez da inori desiatzeko modukoa.

1.696. Inguruko lantegiak (DON-045/045)

Inguruko lantegiak: Michelin, Lasarteko botoi fabrika... Emakumeak ere joaten ziren. Joxeparen senarra lehenengo kobratzaile ibili zen autobusetan; gero, Michelinen. Billeteak nola kobratzen zituen. Autobusak 1,30 balio zuen; marmita bakoitzeko 30 zentimo...

1.697. Kobratzailea (DON-045/047)

Joxeparen senarrari, Joxe Luisi, kobratzaile zebileneko prezioak galdetu dizkiote. 1,30 autobusak Zubietatik, 50 zentimo zesterako. Marmita gutxitan kobratzen zuten.

1.698. Estraperloa eta arrazionamendua (DON-045/048)

Gerraosteko estraperloa. Oriora joaten ziren olio bila. Joxe Luisek kontatu du olio nola eramaten zuten autobusean, eta behin hautsi egin zitzailela. Oartzunen azukrea ere bai. Arrazionamenduko kartila. Taloa. "Morokilloa". Artoa nola txikitzen zuten. Bi erreal litro esnea.

1.699. Errotak eta garia (DON-045/050)

Zerrategiari errota esaten zitzaion, errota zegoelako lehen han. Usurbilgo Sindikatetik ekartzen zuten arto-irina. Garia ere ezagutu zuten, plazan jotzen,

harriak jarrita. Makinarekin etortzen zen bat, gari-jotzeko makinarekin, eta dena batera egiten zen. Txoriei kontu egiten egon beharra zegoen, sorotan; potoak astintzen zituzten.

1.700. Gaztelubide ingurua (DON-046/002)

Umetan Gaztelubide gainean bizi ziren. Ebanistak zeuden Zubigain elkartean. Behean Mendizabal pinturak zeuden, eta gero elkartea jarri zuten. Don Migel Muñoaren ikastola eta eliza ere inguruan zeuden.

1.701. Muñoaren ikastola, debalde (DON-046/003)

Don Migel Muñoaren ikastola debaldekoa zen, eta opariak ematen zizkieten; baita jakiak ere, Gabonetan. Meza ondoren, pastelak. Ikatz kalean zegoen ume txikien eskola, eta Konstituzio plazara joaten ziren gero neskak; bestela, San Bartolomera; mutilek jarraitu egiten zuten, eta lanbideak ere ikasten zituzten. Solfeoa ere ikasten zuten. Mutilentzat jolaslekua eta elkartea ere bazeuden. Arrantzaleek ere laguntza eskatzen zioten Muñoari.

1.702. Muñoaren familiaren kontuak (DON-046/004)

Migel Muñoaren anaia alarguna zen, eta erdaraz egiten zuen dena; Los Angeles ikastetxean zegoen hura. Don Migelen bizilekua. Familiari buruzko esamesak.

1.703. Aita, patroia ona (DON-046/010)

Kaperotxipi zen familiako azken itsasontzia. Legatza arrantzatzen zuen. Lehengo arraina askoz freskoagoa zen. Kanpoko bokarta ez da hemengo bezalakoa. Aitak asko harrapatzen zuen, eta asko irabazten zuen. "Iñaxio okerra" deitzen zioten. Pasadizo bat kontatzen du, legatza nola ekarri zuen beste ontzi batzuk hutsik kairatu arren.

1.704. Itsasontziko argiak itzalita (DON-046/011)

Aldaba jotzen zuten goizaldean, etxean; gero tinbrea jarri zuten. Argiak itzalita irteten zen arrantzara aita, beste ontziak despistatzeko. Atzetik ibiltzen ziren eta. Bakailaoa nola desagerrarazi zuten.

1.705. Arraina buru gainean eramatea (DON-046/014)

Arraina lehengo arrandegian eta gero Bretxan egon zen saltzen. Sekula ez du ikasi gauzak buru gainean eramaten; amak bai, oso ondo egiten zuen.

1.706. Umetako jolasak (DON-046/015)

Tabak, kromoak, kanikak, diabolua, saltaka, lau ezkinetara, faroletara... Korri eta salto egiten zuen asko, mutilek ere ez zioten irabazten. Bihurrikeriak egon ondoren, etxeetako ateak zabalik egoten ziren, eta ohe azpian ezkutatzen zen. Sokasaltoan ere bai. Martinaren kanikak nola galdu zituen. Señorita Consuelok takatekoa eman zion buruan. Makilarekin jotzen zuten.

1.707. Gazteluan, gaztainak batzen (DON-046/016)

Gaztelura asko joaten ziren. Pikuak, gaztainak, intxaurrak... zeuden. "Felix gaizto" zen hango guarda. Behin, gaztaina batzen zebilen neska bat sudurra odolatan aurkitu zuten, erorita. Botikara lagundu zion, eta handik Cuarto Socorrora, Amarara, tranbian. Zapia ere eman zion.

1.708. Arratetarrak, futbolari ezagunak (DON-046/018)

Moilara tren txiki bat iristen zen, kargakoa, ikatzarentzat; arratetarrak zebiltzan han lanean. Futbolari ezagunak ziren. Marianori diru asko eskaini zioten kanpora joateko, baina ez zuen onartu. Aldatu egin da hori. Horien amak, Gerbasiak, kontatzen zuena.

1.709. Bainulariak, hondartzan (DON-046/019)

"Baineroak" eta "bainerak" zeuden hondartzan, aberatsentzat. Toldo handiak bakarrik zeuden, eta eserlekuak ilaran jarrita. Hondartzara ez ziren eguzkia hartzera joaten. Bainularien uniformeak, erremate zuriekin. Egurrezko egitura bat jartzen zuten ur ertzean, albornozak-eta uzteko. Goizean goiz bainatzen ziren. Izebak bi bainulari zituen, nafarrak.

1.710. Umetatik antzerkia egiten (DON-046/022)

Hernandoren tailerrean hasi zen gero, eta hantxe ibili zen ezkondu arte. Arraina saltzen eta amarekin arropa garbitzen neska koskorra zela aritu zen. Eskola ez zitzaion gustatzen, baina antzerkia bai. Trapu zaharrak egin zuen, Elbira Zipitriak moldatutako antzezlanak. Orfeoian sartu zen, eta han Bihozberak egin zuen, irratan eman zuten lehena. Don Toribio Alzagarekin ere ibili zen, deklamazioan: Andre Joxepa Tronpeta, Zozo-harro, Loreti... Gero, batzokiko antzerki-taldean ere ibili zen.

1.711. Don Toribio Alzagarekin (DON-046/023)

Don Toribio Alzaga deklamazioko burua zen, oso jatorra. Asko ikasi zuen berarekin. Hasi zenean gertatu zitzaiona, beste neska batekin izan zuen arazoa. Antzezlan hura taularatu zuteneko pasadizo bat. Euskaraz ziren antzezlanak, baina beraien artean erdaraz ere aritzen ziren, Sinforekin eta.

1.712. Etxean, beti euskaraz (DON-046/024)

Euskaraz egiten zuten etxean. Aitak ez zien uzten erdaraz egiten. Mandatuak ere euskaraz.

1.713. Antzerki entseguak eta dantza (DON-046/025)

Toki askotan egin zituen entseguak. Poxpolinetara joateko esan zioten, eta ezetz esan zuen, astirik ez zuelako. Dantza ere egin zuen, Las golondrinas baletean, eta zarzuela askotan ere bai. Dantza irakasleak.

1.714. Antzezlanak ikustera (DON-046/026)

Antzerkirako ez zegoen talde zehatzik; aldatu egiten ziren, antzezlanaren arabera. Neskak eta mutilak. Sinfo ezagutzen zuen gehiena, baina neska asko ere ez zeuden. Antzerki denak lehenagotik ezagutzen zituen, ikusiak zituelako. Victoria Eugenia (ikus mapan) eta Principalen. Aita antzerkizalea zen. Señorita Consueloren ustez, infernua zeuden, hara joateagatik.

1.715. Dotore jantzita, antzerkira (DON-046/027)

Dotore jantzita joaten ziren antzerkira. Japoniarrak hasi ei ziren toki dotoreetan edonola janzteko modarekin.

1.716. Sonbrero dendan lanean (DON-046/029)

Ahizpak sonbreroak bazituen, eta kendu egiten zizkion. Laneko kontuak, sonbrero dendan. Lan baldintzak: igandetan ere lana, batzuetan. Beti berandu ibiltzen zen lanerako bidean. Batzuetan ilundu arte lanean ere bai. San Martzial kalean zegoen.

1.717. Kantuzaletasuna (DON-046/030)

Kantua Señorita Hernandezekin ikasi zuen. Etxean ere ez zen isiltzen. Senarra ere orfeoikoa zen. Sopranoa zen, eta senarra tenore dramatikoa.

1.718. Parte Zaharreko labaderoa (DON-046/032)

Parte Zaharreko labaderoa. Chimbo eta Lagarto xaboiak erabiltzen ziren. Baldeak, lejiarekin.

1.719. Amildegitik bizirik irten zen nafarra (DON-046/051)

Gizon bat joan zitzaien etxera. Nafarroan amildegia batetik bota zuten, baina bizirik atera zen nolabait. Goseak zegoen, gaizki jantzia... Jaten eman zioten denek. Laguntzeko prest zeuden toki batzuetan, Ondarroan, adibidez, etxeak zabalik.

1.720. Angulak eta kokotxak (DON-046/055)

Angulak jateko ez zegoen egun jakinik, harrokeriak dira horiek bere ustez. Aitaren kokotxak Nicolasa jatetxekoak erosten zizkien.

1.721. Ibaeta, Benta Berritik Usurbileraino (DON-047/002)

Ibaeta auzoan baserri asko zeuden orduan. Auzo luzea da, Benta Berritik hasi eta Usurbilgo mugaraino hedatzen baita. Portuetxe auzoaren erdi-erdian kokatzen da, gutxi gorabehera. Aintzina, Ondarretatik Portuetxeraino dena padura zen, eta garai hartan itsasontziak Portuetxeraino iristen ziren. Handik hurbil zegoen Urrezti baserria, bertan ez zen ur gazirik, ur ezia baizik.

1.722. Padurako urak saneatuz (DON-047/003)

Padurako urak udarako lehorteeekin estankatu eta hamaika gaitz hedatzen ziren bertatik. Irlandako markes batek erosi zituen padurako lurak, eta saneatu egin zituen. Ondoren, Miramar jauregia egin zutenean Olasagastitarrek, gauza bera egitea bururatu zitzaienten, eta berriz saneatu zituzten inguruak.

1.723. "Plaza de Ibaeta" (DON-047/004)

Poligono industrialak egin zutenean, "Polígono industrial de Igarra" izena jarri zioten, baina ez omen dago industriarik, eta ez omen dago Igaran, Ibaetan baizik. "Glorieta de Igarra" ere bazen inguruan, eta udaletxera zenbait gutun aurkeztu ondoren, pleno batera eraman zuten gaia eta bertan erabaki zen izena aldatzea, egun "Plaza de Ibaeta" izenez ezagutzen da.

1.724. Portuetxe, portuko etxe izatetik baserri izatera (DON-047/006)

Portuetxek portuko etxea izateari utzi zionean, baserri moduan jarri zuten, baratze eta guzti. Aita bertakoa zen, bost senide ziren, eta Berakoa zuten ama, ondorioz Agustinen aita Lekarozen ikasia zen. Ama, berriz, Aritzeta inguruko Loiztegi baserrian jaio zen, hamar senideko familia zen.

1.725. Lasarte apaiza, Carlos VII.aren kapillaua (DON-047/007)

Familian denetarik izan zuten, aitonaren anaia zenbaitek gozotegia jarri zuten Donostian bertan eta beste anaia bat, berriz, apaiz egin zen, Carlos VII.aren kapillaua izan zen. II. karlistada galdu zutenean, Parisera alde egin zuen bizitzera, "exilio dorado".

1.726. Lasarte apaiza Pariseko erbestean hil zen (DON-047/009)

Aitonaren anaia, Carlos VII.aren kapillaua izan zena, Pariseko erbestean hil zen eta Portuetxeko panteoira ekarri zuten gorpua. Santa Kruz apaizaren istorio denetan agertzen omen da "el cura de Portuetxe" edo "el cura Lasarte", Santa Kruz borrokalaria baitzen eta Lasarte, ordea, ofiziala, ortodoxoa, amorru handia zion Lasarteri.

1.727. Panteoia, Portuetxetik Polloera (DON-047/010)

Portuetxe Polloeko hilerria baino lehenagokoa zenez, gerora Polloera eraman zuten Portuetxeko panteoia. 1885. urte inguruan hil zen Lasarte apaiza, eta bere ondasun guztiak Parisetik Portuetxeraino iritsi ziren, guzti guztiak.

1.728. Lasarte apaizaren koadroarekin Madrilera (DON-047/012)

Lasarte apaizaren ondasunen artean, Priseko erretratugile onenetariko baten koadroa topatu zuten, Grekoren kopia bat. Madrilgo Prado museora eraman zuten koadroa, eta ondoren Duran museora jo zuten, bietan gauza bera esan zieten, XVIII. mendeko koadro bat zela, kopia bat, eta milioi bat edo bi milioiko balioa zuela.

1.729. Eskolatik klase partikularrak jasotzera (DON-047/017)

Igarako eskolan, neskak goiko pisuan egoten ziren eta mutilak behean. Besoak altxata Cara al Sol abesten aritzen ziren. 10-11 urterekin klase partikularrak jasotzen hasi zen, Jose Antonio Cotorekin. Oso gizon azkarra omen zen, artista.

1.730. Gurelesara lanera (DON-047/018)

Gurelesa enpresa 1958an jarri zen martxan, bertan hasi zen lanean Agustin. Behin gerra pasata, Erromako tratatuak Espainiari bi baldintza ezarri zizkion European homologatua izan nahi bazuen; prostituzioarekin amaitzea eta esnearen higienizazioa. Beraz, espainiar estatu osoan esnearekin lan egiteko zentralak ireki ziren, tartean Donostiako Gurelesa. Baserritarrei debekatu egiten zitzaien kalean higienizatu gabeko esnea saltzea, eta horren harira hamaika manifestazio egin ziren Donostian. 12 urte inguru igaro zituen Gurelesan lanean.

1.731. Esnea kristalezko botiletatik briketara (DON-047/019)

Gurelesa enpresan 120 langile aritzen ziren lanean. Hasieran kristalezko botiletan sartzen zuten esnea, brikak gerora etorri ziren. Esnekiekin ere egiten zuten lan.

1.732. Portuetxeko sagardotegia (DON-047/020)

Aita berak 21 urte zituela hil zen, eta Agustinek heldu zion baserriko ardurari. Denetik zuten baserrian: idi-parea, oiloak, baratzea... Sagar ugari ere bai, dolarea zuten Portuetxen, sagardotegia. Aitak oso sagardo ona egiten zuen, sagar mota desberdinekin: gaziak, gezak, eta abar. Kanpotik ekarritako sagarrekin egindako sagardoa ere bazen, baina ez zen hain kalitate onekoa.

1.733. Portuetxen sagardoa botiletan (DON-047/023)

Portuetxen sagardoa batez ere botiletan saltzen zuten, inguruko baserri batzuetan berriz, txotxetik saltzen zuten.

1.734. Portuetxe jatetxea (DON-047/027)

Anaia zaharrena mekanikoa zen, mekaniko lanetan aritzen zen ez baitzuen baserriko lanetarako bokazio handirik. 1965. urte inguruan ikuilua eta upeldegia moldatu, eta bertan jatetxe bat jarri nahi zutenei alokatu zieten etxearen zati hori.

1.735. Jendetza hiletan (DON-047/030)

Norbait hiltzen zenean, jende asko gerturatzen zen familiagana. Gogoan du aitaren hileta astegun batean izan zela, eta jendetza bildu zela, mota guztietako jendea; baserritarrak, kaletarrak...

1.736. Bost senideko familia (DON-047/032)

Aita ez zen feria zalea. Agustin bizikletaz joaten zen eskolara, anaia berriz, mekaniko lanetan aritzen zen eta motorrean ibiltzen zen aurrera eta atzera. Amak ematen zion gasolinarako dirua, pezeta bat balio zuen litroak, estraperloan. Bost senide ziren guztira, horietarik bi gazterik hil ziren.

1.737. Etxe ingurua (DON-048/002)

Intxaurrondon jaio zen. Palazio asko zeuden orduan, eta likore fabrika ere bai; esnea eramaten zuten baserritik hara. "Mons" izena nondik datorren.

1.738. 1918ko gripearen kalteak (DON-048/004)

Aita Pellizar baserrikoa zen. Senideetatik gazteena zen Pakita, eta aita gabe jaio zen. 1918ko gripearekin hil ziren familiako asko: aita, bi anai-arreba eta amona. Sei ahizpa eta hiru mutil ziren. Altzako kontzejala izan zen aita 1914tik 1920an hil zen arte.

1.739. Altza eta Donostiako muga (DON-048/006)

Altza herria zen garai hartan, handia gainera. Donostiako muga bere etxetik gertu zegoen. Muga non zegoen esplikatzeko du. Pasaiarekin ere mugakidea zen. Senarraren aita udaletxeko ur kontadoreak begiratzeko ibiltzen zen; hark kontatzen zizkion halako kontuak.

1.740. Mojetara Grosera (DON-048/007)

Eskolan Donostian hasi zen, sei urterekin; Grosera joaten zen ahizpekin, oinez. Gran Via bukaeran zegoen eskola; villa bat bezalakoa zen, moja jesuitinena. Intxaurrondo zaharreko eskola publikoetan ibili zen gero. 14-15 urterekin komertzio eskolan hasi zen, baina gero gerra hasi zen, eta akabo ikasketak.

1.741. Uniformearekin eskolara (DON-048/008)

Zurriola ingurua nolakoa zen: hipikako militarrek ikusten zituzten ikastetxeko leihotik. Erdaraz ikasten zuten mojekin. Uniformea erabiltzen zuten: gona urdina, blusa txuria, oinetako beltzak, eta sonbrerotxo bat ere bai.

1.742. Merkataritza-eskola (DON-048/011)

Intxaurrondoko eskola publikoak non zeuden. Merkataritza-eskola itxi zutenean, gerra garaian, ospitale militarra jarri zuten. Ez zuten denek nahastuan ikasten. Ikasgai batzuetan, neska-mutilak elkarrekin egoten ziren.

1.743. Sei kupel (DON-048/022)

Sei kupel zituzten, bat 7.000 litrokoa, besteak 3.000koak edo. kanpainan gehienak betetzen ziren. Sagar geza eta gazia nahasten zuten. Onenak erreta jateko hartzen zituzten.

1.744. Ume kotxeen lantegian (DON-048/026)

Ezkundu aurretik Ategorrietako fabrika batean ibili zen, umeen kotxeak tapizatzen. Ahizpa zaharrenarekin bizi izan zen aurretik, eta josten laguntzen zion. Iturritxo tabernaren ondoan zegoen fabrika. Panpinentzako ere egiten ziren, erregetarako. Goian emakumeak egoten ziren, eta gizonak-eta armazoiak egiten zituzten. Hamabi bat ziren denera. Pildain y Urizarbarrena zen tailerra.

1.745. Zakurrak koska (DON-048/027)

Inguruko fabrikak: likore-fabrika, autoena... Esnea partitzera joan zen batean, zakurrak nola egin zion koska. Sustoa pasatzeko, patinak oparitu zizkion etxeko nagusiak. Igandetan familiak joaten ziren meriendarekin sagardotegiko belardietara. Beti lanean, ez zuten jolasik egiterik ia.

1.746. Esnea eta sagardoa partitzen (DON-048/028)

Baserriko lanak: eskolara joan aurretik, esnea partitu, eguerdian sagardoa partitu txotxetik, eta gauean berriro esnea. Jai Alairaino joaten ziren. Bretxara ere bai batzuetan. Marmitak eta "txantxillak", neurriarekin. Behiekin egiten zen kanpoko lana, goldearekin eta arearekin.

1.747. Baratzea eta jatekoa (DON-048/029)

Baratzeko lanak. Berdurak. Lurra nola prestatzen zen, goldea pasatzeko. Dena eskuz. Babarruna, urte guztirako. Igandetan garbantzua. Eltzeko haragiaren zopa egiten zen, berdura pixka batekin. Postrerik ez, sagar errea tarteka. San Martzialetan gingak ekartzen zituen amak, Bretxatik. Angulak ere bai, eta langostino txikiak. Antxoa jaten ez ziren aspertzen. Etxeraino etortzen ziren arrain saltzaileak.

1.748. Sagardotegiko kaxuelak (DON-048/030)

Kaxuelak egiten zituzten, sagardotegian saltzeko. Bakailaoa, txuletak... Txuleta ogian, 1,25 pezeta. Sagardoa txarroan. Kuadrilla batekoek bi pezetakoa uzten zuten beti, afarirako; Hernanin dantzan ibili ondoren bueltatzen ziren.

1.749. Dantzarako aukera gutxi (DON-048/031)

Dantza asko gustatzen zitzaion, baina berandu hasi zen. Erreteriarra joaten zen, baina gutxi. Txotxekoa ekainean bukatzen zen, eta bestela ere lana zegoen. Santakutzetan, Intxaurrondon, sueltoan dantzan. Hiru musika banda egoten ziren. Bikondoa soinu-jotzailea.

1.750. Zezenaren beldur, festetan (DON-048/033)

Intxaurrondoko festak. Sokamuturrarekin izan zuen sustoa kontatzen du. Taulara igo zela zezena. Txurroak jatea ohitura zen. Barkilleroa. Zinta jokoa, bizikletarekin; neskek jartzen zituzten zintak, bordatuta. Bertsolariak: Uztapide, Basarri...

1.751. Intxaurrondo nola aldatu zen (DON-048/034)

Intxaurrondo nolakoa zen. Etxe gutxiago zegoen. Kanpotik etorri zen jende asko gero. Eskolan erdaraz egiten zuten. Baserri asko desagertu dira: Basotxiki, Zarategi, Sagastieder, Lizardi, Etxeberri, Argel, Tuniz, Otxoki, Txingurri, Londres, Paris... Altza aldera ere asko zeuden: Kataliñene...

1.752. Familia bati gertatu zitzaiona gerran (DON-048/035)

Baserri batean bizi zen familiari gertatu zitzaiona gerra garaian: aita alarguna, bost seme-alaba zituen... soldaduek bi anaia hil zituzten. Pakitaren anaiek bazuten tratua inguru hartako baserritarrekin; inauterietan eta Eguberrietan elkarrekin ibiltzen ziren kantari.

1.753. Etxez etxe kantari (DON-048/036)

Etxez etxe kantatzen zuten baserrietako mutilek. Aginaldoarekin merienda egiten zuten. Eguberrietan ohitura zegoen kantatzeko. Aritzen dira orain ere. Lehen, mutilak bakarrik ibiltzen ziren. Dirua, gailetaren bat... ematen zuten lehen.

1.754. Sagardoa botilaratzea (DON-048/037)

Zizarra hilabeteetan saltzen zen. Botilaratu aurretik, tabernetatik joaten ziren probatzera. Irailean egiten zen sagardoa, eta Eguberri alderako egoten zen puntuan.

1.755. Baserria nola galdu zen (DON-048/038)

Baserria nola galdu zen. Anaia zaharrena Ameriketara joan zen gazterik, eta gerratik etorri zenean bigarrena etxera ezkondu zen. Jatetxea jarri zuten. Neskek partida gutxi atera zuten; hiru anaiek hartu zituzten erabakiak. Etxera ezkonduakoa anaia baserria bota zuen.

1.756. Senarraren kontuak (DON-048/042)

Senarra ere Intxaurrondokoa zen. Basotxikiko alaba zen haren ama, Dolores. Aita Zarategi baserrikoa zuen; anaia Ameriketara joan ziren, Argentinara,

baina bera ez. Tarteka damutu ere egiten zen geratu izanaz. Haren emazteari, gerra garaian, bala bat etxean sartu eta buruan jo zion. Klinikara eraman zuten.

1.757. Aita sagardoa saltzen (DON-048/043)

Aita Altzan zinegotzi, eta sagardogilea. Negoziantea zen oso. Donostian eta Pasaian bodegak zituen, sagardoa saltzeko.

1.758. Trena eta tranbia (DON-048/044)

Trena beti ezagutu izan du, baporezkoa ere bai. Enkarguak zubia pasatuta egiten zituzten, eta umetan bidean entretenitzen zen. Tranbiari "montadillak" egiten zizkion, Herrerara eskolara joaten zirenean. Hiru tokitan egon zen eskolan.

1.759. Arroketara umeekin (DON-048/045)

Hondartzara oso gutxi joaten ziren, aukerarik ere ez zuten. Arroketara bai, familia izan zuenean. Ur jolasak.

1.760. Arroketan II (DON-048/047)

Arroketan ikasi zuten igerian seme-alabek. Kapazoan haur txikia eramaten zuen. Ahizparekin-eta egunpasa joaten ziren. Arzakenetik gora igotzen ziren. Ordubete inguruko bidea. Bertan zer edo zer jaten zuten. Behin izan zuten despistea kontatzen du. Bost-sei familia izaten ziren Mendiolako azpian.

1.761. Ura eta labaderoak (DON-048/048)

Beti ezagutu du kanileko ura baserrian. Iturrian garbitzen zuten arropa, askan. Ganaduarentzat ere bazegoen aska. Labaderoak zegoen Intxaurrondon. Ur freskoaren bila Uliako gibelera joaten ziren, marmitarekin. Sagardoa edaten zen gehiago, baina bera ez da zalea.

1.762. Sagardoa probatu ez (DON-048/049)

Sagardoa edaten zen ura baino gehiago, baina bera ez da zalea. Ez du inoiz sagardoa probatu. Anekdotak kontatzen du horrekin lotuta: gizon batek egin zion eskaintza, sagardoa edatearen truke.

1.763. Dirua ateratzeko esnea eta lapak saldu eta morroi lanetan (DON-049/002)

Jaiotetxeko baratzean denetarik zuten. Saltzeko gutxi izaten zuten. Behi bi zituzten, esne-behi bakarra. Guardia Zibilaren kuartelera saltzen zuten esnea, egunero-egunero 10 litro. Arroketan bildutako lapak saltzen zituen amak Donostian. Neba-arrebak gazterik irten ziren etxetik morroi edo neskame. Dirua irabazi beharra zuten.

1.764. Ama lapak saltzera Donostiara (DON-049/003)

Arroketan bildutako lapak saltzen zituen amak Donostian. 10-12 kilotako otzara buru gainean hartuta oinez jaisten zen Parte Zaharrera.

1.765. Lanpernetan (DON-049/004)

Itsaso txarra izanez gero, lapa batzeari uzten zioten. Lanpernak ere harrapatzen zituzten, kiloak 1,5 edo 2 pezeta balio zuen eta asko batu behar zen. Gogorra izaten zen igerian jakin gabe han ibiltzea.

1.766. Eskola gutxi, umetatik etxetik kanpo lanera (DON-049/005)

Eskolara gutxi joan zen. Euskara galarazi eta dena zen erdaraz. Maisuak egurra ematen zien, bizkarrean jotzen zituen ikasleak, animaliak bezala; infernua baino gaiztoagoa omen zen. Bederatzi urte zituela, morroi joan zen Aginagara. Neba-arrebak ere horrela ibili ziren etxetik kanpo lanean.

1.767. Gosea eta errotara gauez (DON-049/006)

Aita arrantzan ere aritzen zen arroketan. Gose asko pasatu zuten. Artoa esnetan egosita jaten zuten: morokila. Aiaraino joaten ziren irin bila errotara. Astoz eta gauez joan behar izaten zuten.

1.768. Bederatzi urterekin morroi: Aginagan eta Añorgan seina urtez (DON-049/007)

Bederatzi urterekin Aginagara (Usurbil) joan zen morroi; sei urtez ibili zen han. Baserriko lanak burutu zituen han. Handik etxera bueltatu zen, baina gosearen eraginez berriro egin behar izan zuen alde. Añorgako Belartzagoikoa baserrira joan zen, han ere beste sei urtez egon zen. Espainiako erregea zen Juan Carlos Borboikoa eta haren anaia zena han egoten ziren Donostian ikasten zutenean.

1.769. Morroi zegoen etxekeekin behien irabaziak erdibana (DON-049/009)

Añorgako Belartzagoikoa baserrira joan zen morroi. Lau behi zituzten eta esne-behien irabaziak erdibana egiten zituen nagusiarekin. Bere etxekeak ere hara joan ziren beregana. Sei urtez bertan egon ostean, hura saltzerakoan Igeldora bueltatu ziren.

1.770. Nagusiak etxetik bota zituenean (DON-049/011)

Baserriko errenta 10 bat pezetakoa zen. Baina Igeldon linea elektrikoa jarri behar izan zutenean, beraien etxekeo gaztainondo batzuk bota zituztenez, etxekeo nagusiak etxetik bota zituzten. Pedro Mari garai hartan soldadutzan zegoen eta gutun bidez jakin zuen.

1.771. Soldadutzan estraperloan (DON-049/012)

Pedro Mari gustura egon zen soldadutzan. Nafarroako Auritzen eta Zugarramurdin egon zen. Zugarramurdin zegoela ez zutenez dirurik estraperloan ibili zen olioarekin. Mugaz bestaldean olio-litroak sei ogerleko balio zituen eta Donostian 16 ogerleko. Fraidea zen olio saltzen zuena. Zugarramurditik Sarara joaten zen eta harantz pattarra eta ardoa eramaten zituen; handik bueltan, sakarina eta olio. Gauez aritzen zenez estraperloan, sarritan egunez egin behar izaten zuen lo, kapitainak bazekien zertan zebilen-eta.

1.772. Soldadutzan estraperloan, zerbitzutik libre (DON-049/013)

Soldadutzan Zugarramurdin zegoela, estraperloan aritzen zen. Gauez aritzen zenez estraperloan, sarritan egunez egin behar izaten zuen lo. Bertako baserri batean ere aritzen zen baserriko lanetan eta egunez zerbitzutik libre egoten zen, kapitainak bazekien zertan zebilen eta. Zerbitzutik libre eta nahi beste haragi janez, han etxean baino hobeto zegoela dio. Hiru hilabetez egon zen han.

1.773. Soldadutzan eraikuntza lanetan (DON-049/014)

Soldadutzan Zugarramurdin egon eta gero Iruñeara joan ziren. Han eraikuntza lanetan hasi ziren. 13 hilabetez egon ziren han. Soldadutza bukatu eta gero beste hiru hilabetez egon zen, han ondo bizi baitzen: soldata, jana...

1.774. Etxeak egiteko materiala eta tresnak (DON-049/015)

Soldadutzan Iruñeara joan zirenean, eraikuntza lanetan ibili zen. Zein material eta makina erabiltzen zituzten eta lana nola egiten zuten azaltzen du.

1.775. Aizkora apustua apropos galdu zuenekoa (DON-049/019)

Aizkora apustuan ibilitakoa da Pedro Mari. Donostiako Trinitate plazan nafar baten kontra apropos galdu zueneko apustua kontatzen du; hala ere, kostata galdu zuen. Aurkaria ezkontzekoa zen eta dirua behar zuen.

1.776. Aizkoran beste bati laguntzearen zigortua (DON-049/020)

Aizkora apustuan ibilitakoa da Pedro Mari. Nafar bat zen normalean jokaturako dirua irabazten zuena. Behin hari irabazi behar ziola eta auzoko bati lagundu zion prestatzen. Apustuan besteari lagundu ziolako, bi urtez aizkoran jokatu gabe zigortu zuten.

1.777. Alkateari aurre eginez aizkora apustua irabazi (DON-049/021)

Bi urtez aizkoran jokatu gabe zigortuta egon eta gero, alkateak esan zion bera alkate zen bitartean ez zuela saririk jasoko. Baina txapela eta 10.000 erreal irabazi zituen Olasagastirekin batera.

1.778. Lapak gordinik jaten zituzten (DON-049/022)

Lapak gordinik jaten zituzten. Behin lapa gordina jateagatik tifusa harrapatuko zuela esan zion apaizak, arriskutsua zela. Baina Pedro Mari tifusa pasata zuen eta ez zion ardura.

1.779. Sagardoa nola egin (DON-049/024)

14 urtez Kalonje sagardotegian egin zuen lan. Sagardoa nola egiten zuten azaltzen digu. Jende asko joaten zen sagardotegira.

1.780. Sagardotegitik arkume erre lapurtu zuten batzuek (DON-049/025)

Askotan sagardotegira etxetik eramaten zen jatekoa. Kalonje sagardotegian behin arkumea erretzen jarri zuten kanpoaldean eta baten batek jan zuen.

1.781. Sagardoa txotxean eta botilan (DON-049/026)

Sagardoa kupeletatik zuzenean edaten zuten, txotxean. Alperrik ez galtzeko, ez sikatzeko, botilaratzen zuten eta horrela saldu.

1.782. Belar metak egiten (DON-049/028)

Belar metak egiten abila zen Pedro Mari. Metak egiten bizi izandako istorio bat kontatzen digu, istripu bat tarteko.

1.783. Gerran harkaitz azpian ezkutatu (DON-049/030)

Gerra garaian harkaitz azpian ezkututzen ziren arratoiak bezala. Aireplanoek soinu ikaragarria ateratzen zuten eta harkaitzaren azpitik egoten ziren begira.

1.784. Dinamitarekin arrantzan Guardia Zibila azaldu zenekoa (DON-049/032)

Bere aitak dinamita erabilia arrantzatzen zuen, baita Pedro Marik berak ere. Behin, salaketa bat tarteko Guardia Zibila azaldu zitzaien.

1.785. Igeldo asko aldatu da (DON-049/043)

Igeldo asko aldatu da eta baita bertako bizimodua ere: baserri asko hutsik daude eta beste asko desagertu egin dira. Lehen lurrak ondo zainduta zeuden. Gari-irinarekin taloa egiten zuten, ez ogirik. Gari-jotzeak lan ikaragarria du, Aiatik ekartzen zuten makina.

1.786. Antzinako oheak eta koltxoiak (DON-049/048)

Nolako oheak eta koltxoiak zituzten, lastoarekin egindakoak. Anai-arrebek binaka egiten zuten lo.

1.787. Ama baserritarra, aita irakaslea (DON-050/002)

Lehen ganbara, bi gela eta sarrera handia zituzten etxean, bizitza bakarreko etxea izan da beti. Oilo batzuek bazituzten, baina besterik ez. Ama baserrikoa zen, aita berriz irakaslea, Hernanin eta Donostian aritu zen irakasle lanetan.

1.788. Balentziaga jostuna Igeldon (DON-050/003)

Garai hartan Igeldon eliza, sagardotegia, Centro Republicano, plaza, eta zelaia eta baratzeak ziren nagusi. Balentziaga jostuna bere lanak amaitzean Igeldora joaten omen zen lasaitasun bila, bertako behartsuei arropa nahikoa jositakoa omen da. Oso gizon dotorea zen Angelaren esanetan. Igeldok fama handia zuen, erregina bera ere hara joaten omen zen, orduan egin omen zuten Igeldorainoko errepidea.

1.789. Eskolan izan ezik, gainerakoan euskaraz (DON-050/004)

Bost senide ziren, lau neska eta mutil bat. Neskak Igeldoko eskolara joaten ziren, dotrinan, elizan eta etxean euskaraz aritu behar izaten bazuten ere, eskolan debekatua zuten euskaraz hitz egitea. Euskaraz zerbait esanez gero, zigortu egiten zituzten, kasu batzuetan baita jo ere.

1.790. Kantuak eta otoitzak (DON-050/006)

Don Fabian Loidi Igeldoko parrokoak euskal kanta ugari irakatsi zizkien Angela eta Antoninari. Elizako kantuak ere bai, euskaraz eta latinez, baita otoitzak ere. Prozesioan mutilek izaten zuten santua eramateko ardura, neskak atzetik joaten ziren, kantuan.

1.791. "Neskak eta okerrenak!" (DON-050/008)

Angelari betidanik gustatu izan zaio dantzari aritzea, igandero joaten zen ia, Villabonara, Hernanira... Antonina urtean behin joaten zen dantzara, behin Usurbila joan eta itzuleran galdu egin ziren, etxera sartu orduko amak horrela esan omen zien: "neskak eta okerrenak!".

1.792. Igeldoko festak (DON-050/009)

Igeldoko festetan pilota partiduak, lehiaketak, banda... denetik izaten zen. Erromeria ere izaten zen, baina apaiza begira egoten zen balkoi batetik eta berak agintzen zion soinujoleari zer jo eta zer ez. Dena zen pekatua garai hartan.

1.793. Josten eta plantxatzen (DON-050/010)

Igandero goizeko zazpi terdietan joaten ziren mezatara. Angela josten ikastera joaten zen Donostiara, beste ahizpa batzuk berriz arropa plantxatzen ikastera. Lanetik irtetean, Antiguano elkartzen ziren neskak eta mutilak, iluntzeko zazpiak aldera, Igeldora igotzeko elkarrekin.

1.794. Haitzetan lagunekin (DON-050/011)

Hondartzara joateko ohiturarik ez zuten, Angela haitzetara joaten zen lagunekin, etxeko lanak egin ostean. Bainujantzirik ere ez zuten, gonarekin bainatzen ziren. Itsaso txarra zegoenean ez ziren sartzen uretan, badaezpada.

1.795. Etxeko lanak emakumeentzat (DON-050/012)

Argizari puska handi bat berotu eta eskuila batekin zabaltzen zuten lurrean, igurtzika lurra garbitzeko. Arropak ere eskuz garbitzen zituzten, etxean urik ez zenez iturrira ur bila joan behar izaten zuten horretarako. Etxeko lanak emakumeen gain gelditzen ziren, eta gainera etxeko gizonei obeditu egin behar.

1.796. Amaren baserrira lanera (DON-050/014)

Amaren baserrira joaten zen Antonina laguntzera, artoa eta babarruna biltzen. Aitzurrean ere aritzen zen soroan.

1.797. Labaderoan kola, arropa garbitzeko (DON-050/015)

Donostiara jaisten ziren esnea saltzera Igeldotik, autobusez edota astoarekin. Esnea saltzera bakarrik ez, baita arropa zikinak jasotzera ere, Igeldora eraman eta bertan garbitzeko. Labaderoan kolak egoten ziren, askotan ez zen denentzat lekurik izaten.

1.798. Oso gaztetatik lanean (DON-050/017)

Umetatik hasten ziren lanean, neskame edo morroi joaten ziren Donostiara, edo inguruko herriren batera. Gerora, fabrikak zabaldu zituztenean jende asko bertan hasi zen lanean. Angela 16 urterekin hasi zen lanean, Antonina 20 urterekin, aurretik baserriko lanetan aritu baitzen. Josten ikastera joaten ziren inguruko jostunengana.

1.799. Sagardotegietara, gizonak bakarrik (DON-050/019)

Tabernetan eta sagardotegian gizonezkoak bakarrik ibiltzen ziren, emakumeek etxera joan behar izaten zuten lanera. Donostiatik ere joaten ziren batzuek Igeldora, sagardotegira, autorik zuenak autoz.

1.800. Apaizarekin alde batetik bestera (DON-050/020)

Apaizari esker hamaika inguru ikusi zituzten: Hondarribia, Hendaia, Orio... oinez edo trenaz ibiltzen ziren, alde batetik bestera. Abarketak apurtu arte ibiltzen ziren korrika eta dantzaz, gora eta behera.

1.801. "Alpargatas Uzcudun" (DON-050/021)

Zapatak bazituzten arren, uda nahiz negu abarketekin ibili ohi ziren, "alpargatas Uzcudun", aita ekartzen zizkien Donostiatik. Aginagatik Igeldora zihoazenek, galtzen gainetik maoizko 'bonbatxoak' jantzi ohi zituzten.

1.802. Afaria neska-laguntzearen truke (DON-050/022)

Mutilek ilundu arte itxoiten zuten neskei dantza egiteko eskatzeko. Neska-laguntzeak ere izaten ziren, zenbait baserritan mutilak afaltzera gonbidatzen zituzten, etxeko alabari etxeraino laguntzearren.

1.803. Umeak Parisetik Igeldoraino (DON-050/024)

Umeak Parisetik zetoze la kontatzen zieten euren, eta sinetsi egiten zuten gainera.

1.804. Donostiako jostunak (DON-050/027)

Udaran perkalak edo batistak erabiltzen ziren josteko, neguan bielak... denetik. Donostian oihala denda asko zeuden orduan, asko josten zen, baina aberatsentzat batez ere.

1.805. Elizako betebeharrak (DON-050/029)

Igeldon bataiatu ziren, jauna hartu eta konfirmatu ere Igeldon egin zuten. Denek nahi izaten zuten txuriz jantzi jauna hartzeko edo konfirmazioa egiteko. Angelak kontatzen du nola orraztu zioten ilea berari, dotore-dotore.

1.806. Norbait hiltzean, lutoa (DON-050/031)

Angelak 12 urterekin jarri zuen amonaren lutoa. Antoninak kontatzen du manto beltza jarri behar izaten zutela, gerrian lotuta, eta Antiguako mutilek barre egiten zieten.

1.807. Igeldoko oilasko biltzea (DON-050/032)

Oilasko biltzea egiten zen Igeldon. Baserriz baserri joan ohi ziren oilaskoak biltzen, eta ondoren plazan lepoa moztzen zieten, begiak estalita zeramatzen mutilek. Ohitura hori oraindik ez da galdu, eta neskek ere hartzen dute parte.

1.808. San Juan bezperan baserriz baserri kantuan (DON-050/034)

Igeldon dema ugari izaten ziren, ahari demak eta oilar demak, esaterako. Bertsolari onak zituzten inguruan, San Juan bezperan baserriz baserri joaten ziren bertsolarien bertsoak entzutera eta abestera. San Juan eguneko koplak bat abesten dute Angelak eta Antoninak, elkarrekin.

1.809. Kapritxoak mutilentzat, neskak etxearen kargu (DON-050/038)

Irratia Angela gaztea zela ekarri zuten etxera. Anaiak bazuen bizikleta bat, baina beraiek ez, berrikuntza eta onura guztiak mutilentzat izaten ziren etxean. Nesken betebeharra etxea eta etxeak zaintzea izaten zen.

1.810. Arraina soberan (DON-050/039)

Etxean ikusi izan dute jendea lapiko beretik jaten, baina beraiek ez dute hori bizi izan. Arrainik ez zitzaien falta, anaia arrantzalea zelako eta beti ekartzen

zuelako arraina portutik. Lehen soberan zegoen arraina, bokartak sorora botatzen zituzten ongarri gisa.

1.811. "Separatistak" eta "gorriak" (DON-050/044)

Aita izkutaturik zegoen miliitar baten etxean Donostian, etxea miatu zietenean. Garai hartan jende asko espetxeratu eta erail zuten, "separatistak" edo "gorriak" izanagatik soilik.

1.812. Errazionamendua gerraostean (DON-050/045)

Angelak gustura jaten zuen boniatoa, Antoninak ez. Gerraosteko garaiak gogoan dituzte biek, errazionamenduko kontuak, eta abar. Nahi zutena jaterik ez zuten arren, goserik ez omen zuten pasa.

1.813. Erosketak egitera, Donostiara (DON-050/047)

Igeldon ez zegoen dendarik, Donostian erosten zuten erosi beharreko dena; kafea ontzaka, azukrea libraka... Txokolatea ere jaten zuten meriendatzeko, ogi pixka batekin.

1.814. Aita ingeniaria (DON-051/014)

Aita ingeniaria zen. Telefonoaren automatizazioaz arduratu zen Gipuzkoan, Aldundirako langilea zen.

1.815. Etxean euskaraz egiteko erabakia (DON-051/015)

Etxeko giroa. Aitak bere gogoz ikasi zuen euskaraz eta erabaki zuten etxean euskaraz egitea. Amari kostatu egiten zitzaion gehixeago.

1.816. Aitak zaletu zuen Jon (Etxaide) idaztera (DON-051/016)

Erabiltzen zuten euskara ez zen oso aberatsa. Gerora anai-arreba batzuek gehiago landu dute. Anai zaharrenaren arabera, aita erregionalista zen, euskaltzalea ere bai. Bere anaia Jon (Etxaide) zaletu eta bultzatu zuen idaztera.

1.817. Gramatika ikasten Jonekin (DON-051/017)

Bere anaia Jonek euskararen gramatika erakusten zien, aitak hala proposatuta.

1.818. Jon Etxaide anaiaren hastapenak (DON-051/019)

Euskaraz gutxi baina bazegoen argitaratzerik gerra ostean. Liburuak argitaratzeko baimenak oso zorrotzak ziren. Aitak aldizkari batzuetan idazten zuen eta bere anaia Jonen idazlanak ere argitaratzen zituzten. Alostorrea izeneko liburua izan zen lehenengo argitaratu zuena, 1950ean. Euskarazko testua eta itzulpena bidali behar izaten zen zentsurara. Beti eragozpenak izaten ziren.

1.819. Jon Etxaide eta Juan San Martin lagunak (DON-051/020)

Bere anaia Jonek bazuen euskal giroa: Juan San Martinekin asko ibiltzen zen. Mendigoizaleak ziren biak. Norteko geltokian bertan meza entzun eta goizean goiz abiatzen ziren.

1.820. Jon anaiarekin euskal kantak ikasten (DON-051/021)

Euskal giroan murgildua, bere anaia Jonek euskal kanten liburuxka bat ekarri zion; Anak pianoarekin jotzen zuen eta Jonek kantuak hobeto ikasten zituen.

1.821. Miaketa eta beldurra (DON-051/022)

Bere anaia Jon kartzelan izan zen aldizkari batzuk zabaltzeagatik. Miaketa egitera etorri ziren etxera behin. Beldurrez izaten ziren etxean miaketa gehiago izango ote zituzten, baita etxean zuten elikagai biltegitxoagatik ere, ezkutuan ekarritakoak izaten baitziren.

1.822. Hernanira txokolate bila (DON-051/024)

Aitak baserria erosi zuenerako bazuen kotxea baina gerran kendu egin zioten. Gerora kotxerik gabe, tranbian joaten zen amarekin Hernanira txokolate bila. Txokolate blokeak izaten ziren, matxetearekin mozten zuten eta giltzapean gorde.

1.823. Errazionamenduarekin ogi gutxi (DON-051/025)

Ogia etxean egiten zuten. Irina zahiarekin nahasten zuten astebarruan eta igandetan ogi zuri-zuria jaten zuten. Errazionamenduan hiru kartilla mota zeuden eta beraiek lehen mailakoa zuten eta ogi gutxiago jasotzen zuten.

1.824. Aita "La Cruz" aldizkariko zuzendari (DON-051/027)

"La Cruz" izeneko aldizkariko zuzendaria izan zen. "Juventudes Integristas" izeneko taldeei klaseak ematen zizkien. Kristaua zen eta ardura izaten zuen gazteak hezteko. "Círculo Integrista"koa zen.

1.825. Zaragozako unibertsitatean kale (DON-051/028)

Bere ahizpek merkataritzako perito ikasketak egin zituzten. Bere ikastetxean unibertsitaterako sarrera gainditzeko prestatzen hasi ziren eta bertan aritu zen. Zaragozara joan zen unibertsitatera baina ez zegoen nahikoa prestatuta.

1.826. Bartzelonan filologia erromanikoa (DON-051/029)

Zaragozara joan eta hilabetera, aita gaixotu eta hanka moztu behar izan zioten. Ez zen gehiago Zaragozara joan. Bartzelonara joan zen hiru urtez unibertsitatera filologia erromanikoa egitera, han bi anai zituelako lanean.

1.827. Euskal Hizkuntza eta Kulturaren katedra (DON-051/031)

Antonio Fontan aurkeztu zioten Iruñeara joan zenean. Hark jarri zuen martxan Nafarroako Unibertsitatean Euskal Hizkuntza eta Kulturaren katedra 1963an eta Joxe Migel Barandiaran tarteko zen. Anak euskaraz bazekienez, euskal hizkuntzaren klaseak emateko eta gaztelaniako laguntzaile izateko hartu zuten.

1.828. Euskal Hizkuntza eta Kulturaren katedran irakasle (DON-051/032)

Euskal Hizkuntza eta Kulturaren katedra doakoa zen ikasleentzat, Aldundiak laguntzen zuelako. Lehenbizi hiru ikasle zituen: Euskaltzaindiakoa bata, okulista ezagun bat bestea eta Ebroko Konfederazioan lan egiten zuen beste bat.

1.829. Katedra euskara eta euskal gaian lantzeko (DON-051/033)

Oposaketak eta tesia egin ostean, Santiago de Compostelara joan zen. Katedra hasi berritan, ez zegoen Nafarroan euskaltegirik; beraz, jende asko hasi zen matrikulatzen. Etniker bertan sortu zen.

1.830. Nafarroako Atlas Linguistikoa (DON-051/039)

Nafarroako Atlas linguistikoa egiteko lehenbiziko inkestak egitera Fontanek bultzatu zuen. Koldo Mitxelenarekin egin zuen tesia. Plan bat egin zuten, euskalkien arabera sailkapen bat oinarri hartuta.

1.831. Nafarroako Atlas Linguistikorako inkestak (DON-051/040)

Magnetofono eta mikrofono batekin egiten zituzten inkestak herriz herri. "Proyecto Atlas Lingüístico Vasco" izenarekin argitaratu zuten. Euskaltzaindia Atlas Linguistikoa egitekotan zebilela, berak ere parte hartu zuen.

1.832. Aita Euskaltzainburu, Ana urgazle (DON-051/041)

Euskaltzaindiako Atlas Linguistikoa egiten parte hartu du. Anaren aita Euskaltzainburu izan zen hamaika urtez. Ezagutzen zituen Euskaltzaindiakoak. Urgazle izendatu zuten, ohorezko izendapena eta laguntzaile izateko ere bai. Dialektologia sailean sartu zuten Ana.

1.833. Azkueren lanak ikertzen (DON-051/042)

Resurreccion Maria Azkuek gerra aurretik egindako inkesta batzuk eginak zituen eta kuadernotxo horiek Euskaltzaindiak zituen, "Erizkizundi hirukoitza" izenekoak. Mitxelenak proposatuta, Anak aztertu egin zituen dialektologiarako baliagarri izango zirelako. Euskaltzaindiak argitaratu zuen gero.

1.834. Azkueren inkestak berrargitaratzen (DON-051/043)

R.M. Azkuek hasitako inkestak aztertu zituen Anak eta ondoren Euskaltzaindiak argitaratu egin zituen, mapak alde batetik eta testua bestetik. Ordenagailua bazegoen arren, eskuz egin zuen dena.

1.835. Elebitasuna aztertzen (DON-051/044)

Elebitasunari buruzko lanak eginak ditu Anak; tesia egiterakoan hasi zen Koldo Mitxelenak bultzatuta. "Languages in contact" liburua izan zen oinarria, euskara eta gaztelaniaren eragina bata bestearen gainean aztertzeke. Orioko herriko egoera aztertu zuen.

1.836. Koldo Mitxelena buruargia eta gaitasun handikoa (DON-051/046)

Koldo Mitxelena buruargia, lanerako gaitasun handikoa eta gauza berriak ikusteko gai zen. Oso zaila zen bere azalpenak ulertzea.

1.837. Bulebarra nolakoa zen; garraioak (DON-052/002)

Bretxa parean bizi ziren, eta baserritarrek ikusten zituzten goizetan, azokara joaten. Zaldikarrokekin joaten ziren batzuek, besteak autobusez. Igandero kontzertua zegoen kioskoan. Tranbia; Peñafloia kalean zegoen geltokia. Autobus elektrikoak.

1.838. Legazpi kaleko dendak (DON-052/003)

Legazpi kalearen inguruan zeuden negozioak. Ciprian dendaren gainean bizi ziren. Agirre arropa denda. Drogeria. Farmazia. Mokorua janari dendan festetako gauzka saltzen zituzten. Gomez zapata denda. Erro poltsa denda. Tamayo ere bazegoen ordurako. "El barato" almatzenak.

1.839. Legazpi kale inguruko taberna eta gozotegiak (DON-052/004)

Legazpi kalean ez zegoen tabernarik, baina gertu bai, Oliden kafea eta El Txoko; toreatzaileak han biltzen ziren. Arrieta y Garagorri gozotegia.

1.840. Txerri-jana eta esnea (DON-052/005)

Bretxan erosten zituzten barazkiak. Baserritar bat joaten zitzairen etxera txerri-janaren bila, Aieteko Prexen (Indianoenea baserrikoa). Esnea beste batek ekartzen zien, Bixenta izenekoak; autobusez joaten zen Astigarragatik. Indianoenea baserrian pasatu zituen egun batzuk, umetan.

1.841. Baroja inprentaren historia I (DON-052/007)

Aitak etxeko inprentan egiten zuen lana. 1812an ireki zuten inprenta, Donostian, baina hurrengo urtean Donostiako sutean dena erre zen. Oartzunera joan ziren orduan, berreraiki bitartean (aurretik ere han izan zen inprenta).

1.842. Etxeko inprenta, Konstituzio plazan (DON-052/009)

Inprenta Konstituzio plazan egon da beti, itxi arte. 18 de Julio izena zuen lehen plazak; Plaza Berria ere izan zen, baina berak ez du hala ezagutu.

1.843. Baroja inprentaren historia II (DON-052/010)

Errioxatik etorrita inprenta jarri zuen Baroja aitona aitona izango zen, edo birraitona. Alabak, birramonak, Josefa Baroja, Canuto Muñozekin ezkondu zen. Oso gizon abertzalea zen. Manterolarekin batera, Euskal Herria aldizkaria egin zuen. Euskal festa ere beraiek asmatu ei zuten: Ikatz kalean bertso saioa antolatu zuten, balkoitik balkoira.

1.844. Aitona, Donostian zinegotzi (DON-052/011)

Ignacio Ramon Baroja aitona Donostiako zinegotzia izan zen. Udaletxea Konstituzio plazan zegoen lehen, eta hantxe zeukan inprenta (plazako 2. zenbakian, ikus mapan). Napoleon bisitan joan zen batean, inprentara joan ziren bere bila, eta bata ere kendu gabe egin zion harrera.

1.845. Inprentako lanen bilakaera, ikaragarria (DON-052/012)

Inprentako lana asko joan da aldatzen. Moldeak letraz letra prestatzen zituzten, banan-banan antolatzen zuten orria. Linotipia asmatu zutenean,

aurrerakuntza handia izan zen. Lerroka antolatzen zene orria, ez hizkika. 90eko hamarkadan argitaletxe bat jarri zuten, eta lehengo erara egiten zituzten liburuak.

1.846. Umetatik inprentan laguntzen (DON-052/014)

Umetatik ibiltzen zen inprentan laguntzen. Eskuz muntatzen eta tolestatzen zituzten liburuxkak.

1.847. Inprentako tresnak (DON-052/015)

Franquismo garaia zen, eta liburu denak erdaraz argitaratzen zituzten. Inprentako makinak: zulagailua pedalarekin zebilen; enkoaderatzeko tresnak. Tarjetak egiten zituzten.

1.848. Inprentako tresnak II (DON-052/017)

Ezagutu zuen makina zaharrena mende hasierakoa zen. Kartelak egiten ziren han. Makina automatikoak aurrerapen handia izan ziren; Alemaniatik ekarri zituen aitak. Langile gehienak gizonezkoak ziren. Paper denda ere bazuten, eta han emakume bat egoten zen.

1.849. Anaia eta ahizpa inprentan lanean (DON-052/018)

Zortzi senide ziren. Ahizpa zaharrenak aitarekin egin zuen lana eta anaietako batek ere bai; Bilbon ikasi zuen.

1.850. Eskolan mojekin (DON-052/019)

Eskolan Sagrado Corazon ikastetxeko mojekin ibili zen, Mirakontxa gainean. Peña Gantxegiren etxea dago orain han. Ez du mojen oroitzapen onik. Gaueko zortziak arte egoten zen eskolan; meza entzun, gosalduta... dena egiten zuten han.

1.851. Eskolan mojekin II (DON-052/020)

Euskal kontuak tabua ziren. Ez zekien ikaskide batzuk euskaldunak zirenik. Mojetan diziplina zorrotza zen. Norbait begitan hartuz gero, akabo. Bere ahizpari ezkerreko eskua lotu zioten, ezkertiarra zelako, eta eskuinarekin idatzi zezan. Denbora librerik ez zuten. Larunbatetan ere eskolara.

1.852. Umetako jolasak (DON-052/021)

Umetako jolasak: sokasalto, txingotan... Eskolan briletera jolasten zuten. Patinatze pistak zituzten eskolan. Udan Alderdi Ederren kromoekin ibiltzen ziren. Okendo parkera ere joaten ziren; hantxe ikasi zuen bizikletan ibiltzen, txandaka.

1.853. Hondartzako giroa eta isunak (DON-052/022)

Hondartzara ere joaten ziren. Aita oso zalea zen: Eguzki klubekoa zen, eta egunero bainatzen zen. Emakumezkoek gonatxoa eraman behar zuten. Toldoa zuten beraiek. Hondartzan ezin zen arropaz aldatu: isuna jartzen zuten. Kabinak erabili behar ziren; duxtak ere bazeuden. Guardiak ibiltzen ziren, kontrolatzen.

1.854. Kaiko giroa eta arrain saltzaileak (DON-052/024)

Kaiko giroa. Sare konpontzaileak. Merkantziak iristen ziren kaira; Rezola zementua han kargatzen zuten. Arrantza ontziak eta txalupak zeuden, yaterik

ez. Arrain saltzaileak ibiltzen ziren kalez kale, antxoak saltzen eta Bretxa inguruan. "Antxoa freskue!".

1.855. Jostunak egiten zizkien arropak; moda (DON-052/026)

Ez zuten josten ikasi. Amak bazekien, baina alabek ez dute ikasi. Jostunak egiten zizkien soinekoak. Ez zen egindako arroparik erosten. Gantxegi oiha dandan erosten zituen amak telak. Aste barruan uniformeak erabiltzen zuten, eta soineko bakarra zuten igandetarako. Gona plisatuak jarri ziren modan. Denak berdin joaten ziren jantzita. Minigonaren modak Londresen harrapatu zuen. Eskandalosoa zen minigona erabiltzea.

1.856. Permanentea, Jaunartzerako (DON-052/027)

Ile apaindegira ez ziren asko joaten. Lehenengo Jaunartzerako kiskurtu egin zioten: permanentea. Burniak buruan. Carmenen ile apaindegira joan ziren, birritan.

1.857. Inguruko herrietako jaietara (DON-052/028)

Txikitan ez ziren inora joaten: beti Donostian. Koskortutakoan inguruko herrietako festetara joaten hasi ziren, igandetan. Larunbata lan eguna zen; "sabado ingles" etorri zen gero.

1.858. Emakumeak tabernetan sartzea, gaizki ikusia (DON-052/029)

Ama aitarekin sartzen zen tabernara, baina bakarrik ez. 18 urterekin hasi ziren Parte Zaharrean tabernetan sartzen, baina ez zegoen ondo ikusita. Kafetegira ondo, txokolatea hartzera, baina tabernara ez.

1.859. Kanpora joateko eta ikasteko aukera (DON-052/030)

Bera baino 10-15 zaharragoekin alderatuta, bizimodu ezberdina izan du. Kanpora joan zen ikastera. Bere garairako neska askok izan zuten unibertsitatera joateko aukera. Aurretik ez. Gurasoak zorrotzak ziren gaueko ordutegiekin.

1.860. Parisen eta Londresen ibilia (DON-052/031)

Parisen ibili zen, Londresen... 19 urterekin frantsesa ikastera joan zen eta Londresera ingelesa ikastera. 23 urterekin Parisera bueltatu zen, gorabehera politikoengatik. Frantzia bizi izan ziren Franco hil arte.

1.861. Euskara ikasteko prozesua (DON-052/033)

Euskara ikasi egin zuen, etxean ez zutelako hitz egiten. Aitonak bazekien, eta lagun batzuekin erabiltzen zuen. Parisera joan zenean, euskaldunekin egin zuen topo, eta euskara ikastea erabaki zuen. 60ko hamarkadan Maria Dolores Agirrerekin egin zuen lehen ikastaroa, Easo kalean, Circulo de Declamacion Vascan. Senarrarekin ikasi zuen gero, erabiliz, Parisen.

1.862. Euskara ikasteko prozesua II (DON-052/034)

Euskara ikastea zaila dela mitoa da, neurri batean. Berari frantsesa edo ingelesa ikastea beste kostatu zitzaion.

1.863. Euskara zer zen berarentzat umetan (DON-052/037)

Umetan berarentzat euskarak ez zuen presentzia handirik. Lagun batzuen etxean debekatuta zegoen erdaraz hitz egitea; beraiek joaten zirenean, haien aitari ez zion graziairik egiten.

1.864. Euskara nola galdu zen bere familian (DON-052/038)

Familian euskara nola galdu zuten azaltzen du. Aitona Burgoskoa zen, eta amona (mutrikuarra) gazte hil zen; hortaz, amak ez zuen ikasi. Aitak euskara ikasi zuen pixka bat; umeei hitz batzuk esateko beste.

1.865. Altza herri izatetik auzo izatera pasa zenekoa (DON-053/002)

Herreran jaio zen, anai-arreba guztiak etxe berean jaio ziren, baina batzuk Altzan eta beste batzuk Donostian. Izan ere, 1940. urtean Altza herri izatetik Donostiako auzo izatera pasa zen. Altza oso handia zen, zein auzo sartzen ziren lehengo herrian azaltzen du. N-1, topoa, tranbia... zuten eta ondo komunikatutako auzoa zenez, kanpoko jende asko etorri zen auzora. Perueneberri izena zuen beraien etxeak, Herrerako plazan zegoen.

1.866. Perueneberri etxea eta Herrerako auzotarrak (DON-053/003)

Beraien jaiotetxea, Perueneberri, Herrera erdialdean zegoen. Etxea nolakoa zen azaltzen du. Komun luze-luzea izan arren ez zuten dutxarik. Sukalde handi-handia zuen eta bertan egiten zuten bizimodua. Zortzi bizilagun ziren eta denak ziren etxeko-etxekoak. Gainerako auzotarrekin ere harreman estua zuten. Herrerari "el barrio de la capilla" deitzen zioten. Klean dena egiten zuten erdaraz, nahiz eta etxean euskaraz egin.

1.867. Herrerako giro erdaldunean bazegoen mundu euskalduna (DON-053/005)

Klean dena egiten zuten erdaraz, nahiz eta etxean euskaraz egin. Berak dotrina euskaraz egin zuen eta auzoan bazen taldetxo bat euskaraz egin zuena. 1970. urtean ikastolen mugimendua hasi zenean, lehen irakasleak auzokoak bertakoak izan ziren. Giro eta demografia erdaldunaren barruan mundu euskalduna ere bazegoela dio.

1.868. Gurasoei berorika (DON-053/006)

Gurasoei eta edadekoei berorika egiten zieten. Kaletarrek ez zuten hika ikasi, baserritarrek bai. Bere arreba nagusienak gurasoei beti egin zien berorika.

1.869. Familia euskaltzalea (DON-053/008)

Bere gurasoak oso abertzaleak ziren eta beti izan dira euskaltzaleak. Jose Antonio seminariara joaterakoan asko zaletu zen Gipuzkoako beste hainbat lagunekin batera. Gero, erromara joan eta bertan hasi zen alfabetatzen. Ordenatzerakoan, herrira bueltatu eta irakasle lanetan hasi zen. Konturatu gabe euskararen munduan sartu zela dio.

1.870. Aita abertzalea izateagatik zigortua (DON-053/010)

Lehen 50 bat urte lanean zeramatzan jendeari domina bat ematen zioten eta baita dirua ere. Bere aitaren enpresan bere aitari ematea proposatu arren, Madriletik ukatu egin zioten abertzalea izateagatik. Kartzelan ere egon zen eta

behin propaganda kontuengatik atxilotu eta Melitón Manzanasen eskuetatik pasatu zen. Hala ere, aitak ez zuen bizitakoari buruz askorik kontatzen.

1.871. Umetan bizitza librea zuten (DON-053/011)

Umetan oso bizitza librea egiten zutela gogoratzen du, ez gaur egun bezala. Eskolatik aparte, beti kalean egoten ziren. Bazkalondoan ezkutuan ateratzen ziren etxetik. Kalean biltzen ziren mutikoak, neskak aparte batzen baitziren, denak ziren talde berekoak, inongo bazterketarik gabe. Giro hartan dena egiten zuten erdaraz. Pixka bat koskortzerakoan inguruko mendietara ere joaten ziren, baina beti etxe inguruan.

1.872. Etxe azpikoa maistraren eskolara (DON-053/013)

Bera umea zela herri eskola, La Salletarrak (fraideak), moja mexikarrak, Mirakruzeko 'La Asunción', eta abar zeuden. Beste maistra batzuk aparteko eskola bat zuten eta Jose Antonio horrelako eskola batera joan zen, beraien etxe azpian zegoen. Edade guztikoak batzen ziren batera eta oso ondo prestatu zituen Dolores Kareaga maistrak.

1.873. Gerraostean dantza-taldea sortu zuen parrokoa (DON-053/014)

Etxetik kanpo dena zen erdaraz. Bi parroko zeuden: bata Francoren aldekoa eta bestea asko inplikatzeko zena. Don Marcos Olaberrieta oriotarra zen apaiz hori eta berak sortu zuen Herrerako dantza-taldea, gerraostean Euskal Herrian sortutako lehendabizikoa.

1.874. Don Roman Irigoien mediku euskalduna (DON-053/015)

Altzako medikua, don Roman Irigoien zen, Joan Mari Irigoien idazlearen aita. Euskalduna zen eta beraientzat hori gauza handia zen, prestigio gehiago ematen zion horrek. Motoa gidatzeko baimena ateratzeko bere baimena behar izan zuen.

1.875. Edadekoekin euskaraz, lagunekin erdaraz (DON-053/016)

Herrerako edadeko jendearekin beti egiten zuten euskaraz, baina beraien artean eta eskolan ez. Maistrak dena egiten zien erdaraz. Etxean asko abesten zuten, aita bertsozalea zen.

1.876. Herrera eta inguruko auzoak (DON-053/019)

Herrera errepide izkinatako eraikinetako etxeak ziren. Auzoan zeuden zerbitzuak aipatzen ditu. Inguruko auzoak. Inguru hori asko aldatu da eta aldaketa horien berri ematen digu pasarte honetan Jose Antoniok.

1.877. Gazteek Erreenteriara joateko joera (DON-053/020)

Gazteek Erreenteriara joateko joera zuten. Alamedan musika egoten zen igandetan. Ondorioz, Herrera eta Erreenteriako bikote asko sortu ziren garai hartan. Mendizaletasuna ere bazegoen gazteen artean.

1.878. Seminarioan giro ona eta zabala (DON-053/022)

16 urte egiteko zituela joan zen seminariara, bertan beste mundu bat ezagutu zuen: Gipuzkoa guztiko jendea zegoen eta euskara gehiago zegoen mundu

hartan. Giro ona eta zabala zegoen diziplina izan arren. Ikasketak erdaraz ziren, baina euskararako tarteak ere bazuten han.

1.879. Euskarazko lehen irakurgaiak eta gramatika (DON-053/023)

Seminarioko ikasketak erdaraz ziren, baina euskararako tarteak ere bazuten han. Txomin Agirreren 'Garoa' izan zen euskaraz irakurri zuen lehen liburuetako bat. Andoni Basterretxea izeneko Ondarroako apaiz baten kantu-liburu bat ere bazuten. Alfabetatzen hasi zenean, Umandiren gramatika landu zuen.

1.880. Seminarioko ikasgaiak eta logelak (DON-053/024)

Seminarioko ikasgaiak zeintzuk ziren aipatzen du. Filosofiako ikasgaiak ziren, gero Erromara joan baitzen Teologia ikastera. Seminarioko logelak nolakoak ziren azaltzen du. Hasierako urtean gela berean egoten ziren apaizgai asko. Gerora, filosofia ikasterakoan, bakoitzak bere gela zuen. Ikasi eta jolastu ere egiten zuten. Komuna logela kanpoan zuten. Donostian sotana janzen zuten. Hondartzara lehen orduan joan behar izaten zuten.

1.881. Kontzilioaren ostean sotana gabe kalean (DON-053/025)

Erromara joan zenean kontzilioa izan zen. Hainbat aldaketa batzuk ekarri zituen Elizara; esate baterako, apaizgaiak sonata gabe ibil zitezkeen kalean.

1.882. Abituak utzi eta irakasle hasi zen (DON-053/027)

Donostiako seminarioan egon ostean, zazpi urte egin zituen Erroman. Apaiz ordenatu eta gero hura utzi eta irakasle lanetan hasi zen. Eskola partikularrak eman eta gero Barandiaran lizeoan izan zen zuzendari eta irakasle. Handik gerora irakasle-eskolatik deitu zioten euskara-irakasle gisa.

1.883. Magisteritza eskolan euskara-irakasle (DON-053/030)

Irakasle-eskolan oso giro ona egon zen, Franco hil ostean jendea gogotsu zegoen. 50 ikasleko taldeak izan zituzten, horietako asko orduan hasi ziren euskalduntzen.

1.884. Euskaltzaindiako gramatika batzordeko kide (DON-053/031)

Ipuin-bildumatxo bat eta hainbat itzulpen lan egin izan ditu, batez ere momentuko beharrak bultzatuta. Ikasleek behar hori zutelako egin zituen, zeuden hutsuneak betetzen. Euskaltzaindiako gramatika batzordekoa zen elkarriketa garaian. Euskaltzaindiarekin harremanetan nola hasi zen kontatzen du.

1.885. Seminarioak ikasteko aukerak ematen zituen (DON-053/033)

Gerraostean ikasteko modu bat seminariora joatea zen. Askok uzten zuten erdibidean, baina dezentek bukatzen zuten. Kontzilio ondotik beste bide bat etorri zen. Donostiako seminarioak krisi bat ere jasan zuen eta sasoi batean itxi egin zuten. Gizarte aldaketa baten ondorioa da. Berak apaiztu ostean beste bide bat hartu zuen, batez ere irakaskuntza munduan murgilduta ikusten zuelako bere burua.

1.886. Donostiara gutxitan joaten ziren (DON-053/035)

Ume eta gazte garaian, Donostiara gauza zehatzetarako joaten ziren: arropak-eta eroatera, oso noizean behin hondartzara, jai konkretu batzuetara... Erreterria aldera batez ere gazteak joaten ziren. Zinemara Trintxerpera joaten ziren.

1.887. Herrerako azoka eta "esneketaria" (DON-053/036)

Herrerako azokan inguruko baserritarrak batzen ziren: Altza eta Herrerako auzoetatik. Elkarriketa garaian, Bordazarkoa baserriko jeneroa saltzen aritzen zen oraindik. Etxeberrria baserriko "esneketaria" etxez etxe aritzen zen esnea partitzen.

1.888. Zakar asko ikatzarekin erretzen zen (DON-053/037)

Etxeberrria baserriko "esneketaria" etxez etxe aritzen zen esnea partitzen. Txerrientzako jana eramaten zuen batzuetan, baina kaletar askok ere bazituzten beraien txaboletan txerriak zakarrak jateko. Hala ere, orduko zakar asko erre egiten zela dio. Sua egiteko ikatza erabiltzen zuten. Bere osaba batek aroztegia zuen eta haren bitartez lortzen zuten sua.

1.889. Sagardotegira txikitatik (DON-053/039)

Herreran hainbat sagardotegi zeuden eta horiek desagertu dira dagoeneko. Gurasoekin joaten ziren denboraldi bukaeran meriendatzera, kupelak hustu behar izaten zirenean. Umeek ez zuten sagardo askorik edaten, baina bai pixka bat. Jatekoa kanpotik eramaten zen.

1.890. Altzako eta bailarakoekin harreman asko (DON-053/040)

Haurrak zirela, igandero-igandero, Altzara joaten ziren aitik han baitzituen lagunak. Errepide izkinatik joaten ziren futboleko jolasten. Altzakoekin hartu-eman asko zuten, bertako ume asko ere Herrerako fraideetara joaten ziren ikastera, urrutiagokoak ere joaten ziren: Intxaurrendotik, Pasaiaitik...

1.891. Herrerako San Luisak udako lehen festak (DON-053/041)

San Luis festak inguruko lehenak ziren. Buenavistan San Antonioak ospatzen ziren, baina ez ziren hain onak. Batez ere dantza izaten zen jaietan egiten zen nabarmenena, danborrada ere izaten zen. Inguruko herrietakoak ere joaten ziren bertara; izan ere, udako jaiak hasiera ematen zitzairen. Gerora San Juanak, Antxoko San Ferminak... izaten ziren. Herreran bertsolariak gutxitan izaten ziren; Altzan, aldiz uztailaren bian, Santa Teresa egunez, bai izaten ziren.

1.892. Gabon eskea (DON-053/043)

Bertako ohitura zen Gabonetako abesbatzak abesten ateratzea. Umeak beraiek kontura etxez etxe joaten ziren. Euskaraz abesten zuten. Dirua jasotzen zuten batez ere.

1.893. Erregenetan beharrezko gauzak opari (DON-053/044)

Gabonetan Erregenetan behar ziren gauzak jasotzen zituzten, arropak batez ere. Noizean behin jostailuren bat edo pilotaren bat ere izaten zuten. Kapritxo gutxi izaten zituzten, baina berak goserik ez du pasa.

1.894. Herrera nola aldatu den: etxe ingurua, eliza eta ikastetxea bota... (DON-053/046)

Beraien etxe ingurua nolakoa zen kontatzen du. dena jabe batena zen. Etxea dagoen tokian frontoi bat zegoen. Eliza eta ikastetxea saihesbidea egiterakoan bota zituzten. Franco hil aurreko urteak ziren eta auzoa apurtu zutela uste du Jose Antoniok. Bota zuten eliza hori Ategorrietako familia batek eraiki zuen beraien semeak auto-istripua izan eta gero.

1.895. "Bizikleta zuena zoriontsua zen" (DON-053/049)

"Bizikleta zuena zoriontsua zen garai hartan" dio Jose Antoniok. Donostiatik Erreteriarra tranbia izaten zuten eta beraiek bizikleta alokatu egiten zuten. Autorik ez zuten etxean.

1.896. "Radio Paris" eta eguerdiko partea (DON-053/050)

Irratia beti ezagutu du etxean. Ordu batean Espainia osoan ematen zuten "partea" entzuten zuten. Gauean "Radio Paris" ere entzuten zuten.

1.897. San Pedron ikasi zuen igerian (DON-053/052)

Pasai San Pedron ikasi zuen igerian. Bere aitaren lankide batek esan zion irakatsi ziola eta harekin ikasi zuen. Ura gaur egun baino garbiagoa zen. Jende asko egoten zen eta ez zen oso arriskutsua.

1.898. Ama ez zen etxetik irtetzen, beti lanean (DON-053/055)

Ama beti egoten zen etxean lan eta lan, igandetan baino ez zen ateratzen mezara. Enkargutara arrebak joaten ziren. Aitak ere sekula ez zuen oporrik izan eta ez ziren inora joaten oporretan. Herreran garbitoki bat zegoen, baina beraiek etxean harraska handia zuten eta bertan garbitzen zuten.

1.899. Mutikotako jolasak (DON-053/057)

Futbolean, pilotan, gordeketara, "tren navios en el mar"ean... aritzen ziren, beti zerbaitetan. Herrerako auzoen arteko txapelketa batzuk ere egiten zituzten noizean behin.

1.900. Kaian jaioa (DON-054/002)

Kaian jaio zen, arkupetako lehen etxean. Tiñak egoten ziren han, kaxak, sareak... Jatetxerik ez zegoen lehen. Denda bat zegoen, Peperena. Beste ezer ez zegoen. Sotoak zeuden. Etxeak arroka gainean daude eginda. Hiru bizitza izaten ziren; lehenengoan jaio zen. Kaiko hiru etxetan bizi izan da.

1.901. Aitona-amonekin (DON-054/003)

Hiru ahizpatan nagusiena da. Aita-amak gurasoen etxera ezkondu ziren, eta han jaio zen. Ama bigarrenez haurdun geratzean beste etxe batera joan ziren bizitzera gurasoak; aitona-amonekin geratu izan bera, aldi baterako. Zenbat bizi ziren han.

1.902. Umetako oroitzapenak (DON-054/004)

Umetako oroitzapenak. Aitonarekin gogoratzen da, intxaurrak txikitu eta nola ematen zizkion. Izebak egunero gurasoen etxera bidaltzen zuen, ahizpekin jolastera. Sokasalto. Ama beti gainean zegoen.

1.903. Moilan igerian eta toldogintza (DON-054/005)

Txikitatik zekiten igerian, moilan goitik salto egiten zuten. Gerrian kortxoak jarrita ikasten zuten. "Perrita al agua" ere egiten zuen: txanponak hartu. Neska-mutilak ibiltzen ziren horretan. Bainujantzia amak egiten zien. Aitak toldoak egiten zituen, eta tela lortzen zuen amak. Makinak etxean zeuden. Etxean egiten zituen toldoak aitak. Hondartzako toldoak ere konpontzen zituen, neguan: jaso, garbitu, konpondu... 2-3 familia zebiltzan toldogintzan. Brunet lantegitik ekartzen zuten oihala.

1.904. Amaren familian, arrantzaleak (DON-054/007)

Amak aitari laguntzen zion toldogintzan. Ez zen moilako lanetan ibiltzen. Aitonak motora txiki bat zuen, eta osabak arrantzara joaten ziren. Arraina egunero zuten. Ahizpak amari esan ziona.

1.905. Aita, Mutikun jaioa (DON-054/008)

Ama Donostiakoa zen, moilakoa, eta aita mutrikuarra. 19 anai-arreba ziren, bera txikiena. Zaharrenak Donostia aldera etorri ziren, eta beraiekin ekarri zuten, hiru hilabeterekin.

1.906. Eskolan erdaraz, etxean euskaraz (DON-054/009)

Eskolara Elizaranera joan zen, mojetara. Dena neskak ziren. Mutilak fraidetara joaten ziren, San Juan kalera: Los Angeles. Moja denak erdaldunak. Sor Aurelia. Euskara ez du galdu aitaren agindua hori zelako: etxean euskaraz. Ahizpak Ensancheke eskolan ibili ziren.

1.907. Ikastolak (DON-054/010)

Muñoaren ikastolara ere joan zen, baina oso gutxi. Elbira Zipitria ezagutu zuen. Zorrotza zen, ez zuelako nahi euskara galtzea. Ikastola txiki bat ere egon zen etxe gainean, Ixiar Arzelus andereñoarena. Hori, gerra ondoren.

1.908. Egunero mezara (DON-054/011)

Ez da gogoratzen larunbatetan eskolara joaten ziren, baina mezara bai, egunero. 10:00etan izaten zen igandeetan. Abestu egiten zen, Santa Marian. Jaunartzea Errepublika aldarrikatu zen egunean egin zuen. Don Agustin Enbil zen parrokoa.

1.909. Jaunartzea, erdi ezkutuan (DON-054/013)

Jaunartzea ez zuten Santa Maria elizan egin, Santa Martan baizik. Ezkutuan. Bulebarrean, La Valencianeta izozki denda inguruan zeudela, ikusi zuten jendea banderekin, Errepublikaren alde oihuka. Laguna abesten hasi zen.

1.910. Gerra nola hasi zen (DON-054/014)

Beti izan da errepublikanoa, errebelde samarra, baina gurasoak ez ziren ezertan sartzen. Gerra nola hasi zen. Aita Gaztelupeko kidea zen, eta etxerakoan komentatu zuen CNTn mugimendua zegoela. Hurrengo egunean, tiro-hotsak.

1.911. Aquariumean lotan (DON-054/015)

Telefonia beti izan dute etxean, aitaren lanarengatik. Bigarren bizitzan bizi ziren, eta behera jaitsi ziren, tiroen beldur. Han egon ziren denak, gazteak pasilloan eserita. Gobernu Militarretik Gaztelura botatzen zituzten tiroak. Aquariumean egunak egin zituzten familia batzuek, lurrean lotan.

1.912. Getariako pasadizoa (DON-054/019)

Txipiroitara joan ziren osaba-eta, Getarian zeudela. Ontzi batek metraila jaurti zuen, eta gudariak erantzun egin zieten, lehorretik. Uretara salto egin zuten. Getarian gizon bakarra sartu zen, Adarraga. Donostiara bueltatu zirenean, Getarian izandako ontzia ezagutu egin zuen aitak.

1.913. Errekadista moduan lanean (DON-054/021)

Getariatik bueltan, lanean hasi zen, sonbreru dendan errekadista. Narrika kalean dago oraindik ere (ikus mapan): Leclercq. Pezeta bat irabazten zuen egunean. Kapelak entregatzen. Nerecan inprentan ibili zen gero, ezkondu arte. Tebeoak, egutegiak... Grosen zegoen.

1.914. Nerecan inprenta (DON-054/022)

Txofreko zezen-plaza egin gabe zegoen artean. Oblaten komentua zegoen han; neska gaiztoak sartzen ei zituzten. Ospitalea ere bazegoen. Nerecan enpresa handia zen, goizeko bostetan joaten ziren, emakume eta gizonak. Tebeoak josi makinetan, paketeak egin... Doblatu makinek egiten zuten. Makina handiak ziren. Flechas y Pelayos aldizkaria. Egutegiak nolakoak ziren, takoak. Marrazkilari alemaniarrek zeuden goian.

1.915. Sareak josten I (DON-054/024)

Plantxak goitik ekartzen zituzten, prestatuta. 16 urterekin hasi zen Nerecanen. 24 urterekin utzi zuen, ezkontzeko. Neska-mutilak jaio zirenean, sareak josten hasi zen. Amak bazekien zerbait, baina koinatarekin batez ere. Egurrezko orratza.

1.916. Sareak josten II (DON-054/026)

Hari berezia erabiltzen zen sareak josteko. Efectos Navales dendan erosten zen. Senarrak Kanpandegi kalean egiten zuen lana, arrantzarako gauzak saltzen. Antxoen eta sardinen sareak josten zituzten, txikiak. Handiagoak Pasaian josten zituzten gizonek. Sareak konpontzeak dituen zailtasunak.

1.917. Sareak josten III (DON-054/027)

Mantala, goraizeak eta orratza eramateko. Harien lodiera. Saregile batekin itsasontziko nahikoa da. 09:00etatik 13:00etara egoten ziren, eta gero 15:00etatik 19:00etara. Batzuetan etxera bazkaltzera ere ez, bukatu arte lanean. Non egoten ziren. Etxe bakoitzetik bi-hiru.

1.918. Hamabost bat ontzi arrantzan (DON-054/028)

Arrantzan askoz ontzi gehiago ibiltzen ziren. Mari Carmen, Joxe Benito, Torrekua, San Roke... 15 bat izango ziren. San Roke zen etxekoa, aitaginarrebaren ontzia zen, amunarritzarrena. Senarraren lau anaia ibili ziren arrantzan. Gerra garaian, alemaniarrek libre utzi zuten Frantziako uretan arrantza egitea. Negu hartan irabazi handiak izan zituzten ontziek. Izugarrizko hotza ere pasatu zuten.

1.919. "Pixonera" lanetan (DON-054/029)

Antxoa freskoan bidaltzen zen Madrilera, jelarekin. Pasadizo bat kontatzen du. Bidean ez zen hondatzen. "Pixonera" ibili zen, arraina saltzen eta saldutakoaren berri Kofradiari ematen. Bentera. Benta hastean, txilina jotzen zen. Kaxaka saltzen zen.

1.920. "Partila" (DON-054/037)

"Partila". Irabazten zenaren erdia ontziarentzat zen, eta beste erdia gizonentzat. "Txakurrena". 20 arrobatik gora arrain hartuz gero, partitu egiten zen. Pixonerari ere bai.

1.921. "Ipurdinekoak" (DON-054/039)

Aitonari "Antxelmo ipurdi" deitzen zioten. "Ipurdinekoak" ziren beraiek. Izengoitiak. "Derrepentenekoak".

1.922. Zestoan jaio, Donostiako bodega batean bizi (DON-055/002)

Zestoako Olazar baserrian jaioa. Ama Azpeitikoa zen, eta aitari gerratik bueltan ez zioten herrian sarzten utzi. Orduan, Donostiara joan ziren bizitzera. Bodega batean bizi izan zen 20 urte bete arte.

1.923. Bodega batean bizitzea I (DON-055/003)

Boulevardeko bodega batean bizi ziren. Eraikinean zer zegoen azaltzen du. Ikatza gordetzeko tokiaren ondoan, bi gela eta sukaldea zeuden. Behin sua piztu zen, eta, horren ondorioz, patiora ateratzeko eskailerak egin zizkieten.

1.924. Bodega batean bizitzea II (DON-055/004)

Bodega batean bizitzea zer zen. Lagunak etxea ikustera joaten ziren. Etxe normal batera joan zenean, argitasuna zer den konturatu zen.

1.925. Ama etxeak garbitzen; gerraosteko miseria (DON-055/005)

Diru gutxi zuten. Umetan, platanoak erosteko ilaran egoten ziren. Ama portera zen, eta eraikineko garbiketak egiten zituen, baita etxeetakoak ere, bodegan bizitzearen truke. Elizaran moja eskolan ibili zen, eta eskolara joan aurretik errazionamendu bila joaten ziren. Biteri kalean pobreei jaten ematen zieten, eta hara ere joaten ziren.

1.926. Baserritik ekartzen zuten jatekoa (DON-055/006)

Guraso biak baserritarrak ziren, eta jatekoa ekartzen zuten handik, Azpeitiatik eta Zestoatik. Kontrabandoa zen, eta Urolako trenean ekartzen zuten. Amak trenbidera botatzen zuen paketea, eta bila joaten ziren. Goserik ez zuen pasatu. Inbidia bai, ikaskide batek eramaten zuen ogitartekoari begira.

1.927. Olio botila puskatu zitzaienekoa (DON-055/007)

Errazionamendua. San Jeronimo kaleko denda batera joaten ziren eroatera. Olio botila puskatu zitzaien, eta asko ordaindutakoa zenez, beldurrez joan ziren etxera.

1.928. Aita, gudari moduan ibilia (DON-055/008)

Aita gerrara joan zen, gudari moduan, eta gero ez zioten Zestoara itzultzen utzi. Zapata txiki batzuk ekarri zizkion gerratik. Ez zen kartzelan egon; amaren aldeko aitona karlista zen, eta nolabait libratu zen.

1.929. Zestoara joaten ziren baserrira, umetan (DON-055/009)

Zestoara umetatik joaten ziren, amonarenera. Umetan pleura izan zuen, eta baserrian egin zituen hilabete batzuk. Baserrian zer zuten eta nolakoa zen. Janariaren gela.

1.930. Mojetako oroitzapenak (DON-055/010)

Eskola garaiko oroitzapenak. Elizaranen ibili zen 14 urte arte. Bihurri samarra zen, eta ez zuten begi onez ikusten. Nota txarrak ateratzen zituen. Bretxara bidaltzen zuten, oiloentzat letxuga batzera, eta nota altxatzen zuen hala.

1.931. Aberatsentzat lanean, ume-umetatik (DON-055/012)

Eskolatik etxera joaten zen, lana izaten zuelako han. Igogailua garbitzen zuen, 10-12 urterekin. Behin baino gehiagotan jarri zen martxan, bera gainean zegoela. Eskailerak ere garbitzen zituen. Anaietako bat seminaria joan zen ikastera; bestea aitari laguntzera joaten zen, igeltsero. Laugarren ahizpa Donostian jaio zen; artean txikia zenez, berak lagundu behar zion amari. Aberatsen kontrako gorrotoa piztu zitzaion, eta horregatik komunista egin zen gerora.

1.932. Umetan gaztelura eta hondartzara (DON-055/013)

Boulevarrera joaten ziren jolastera, eta udan hondartzara. Amak egin zion bainujantzia. Gaztelura ere joaten ziren. Anaiaren lagunekin ibiltzen zen jolasten, bai gazteluan bai hondartzan. Belaunak markatuta izaten zituzten beti.

1.933. Hondartzan, toldo publikoa (DON-055/014)

Orduko bainujantziak. Beraiek etxean egindako zaku modukoak zituzten. Toldo publikoa zegoen, eta gurasoak han egoten ziren. Aberatsek beraien toldoak zituzten, inude dotoreak... aberatsen umeak ere dotore beti. Aberatsek ez zuten beraiekin jolasten.

1.934. Umetako jolasak eta aisialdi garaia (DON-055/015)

Neska-mutilek elkarrekin jolasten zuten, anaia baten lagunekin. Kromotan eta kaniketan jolasten zuen. Etxean ere jolasten zuen kanikekin. Tabekin ere ibiltzen zen. Partxisean eta kartetan ere bai, etxean. Zinemara nora joaten ziren, debalde zelako. Elizaran ikastetxea ordaindu egiten zuten. Mendira joaten ziren. Merenderoetara joateko ohitura ere bazuten, etxetik janaria eramanda.

1.935. Erregeei egindako eskaerak (DON-055/016)

Erregeei zer eskatzen zieten Gabonetan. Behin Loidi ardoa eskatu zieten anaiek eta biek. Beste behin akordeoia eskatu zuen, baina ez zioten ekarri; nota bat utzi zioten.

1.936. Josten ikasten, Bergara kalean (DON-055/017)

14 urte arte ibili zen mojetan, eta gero Bergara kalean ibili zen josten ikasten. Kaja handi batekin bidaltzen zuten arropa banatzera.

1.937. Tuberkulosia harrapatu zuen (DON-055/018)

Tuberkulosia harrapatu zuen, eta urtebete baino gehiagoan gaixo egon zen. Sendagaia.

1.938. Haurrentzat arropak josten (DON-055/019)

Tuberkulositik sendatzean, "nido de aveja" ikastera joan zen Ategorrietako mojengana. Haurrentzat arropak egiten ibili da bere kontura, urte askoan. Amaren josteko makinarekin josten zuen. Ama beti lanean ezagutu zuen. Haria non erosten zuen.

1.939. Frankismoa eta euskara (DON-055/020)

Euskararen egoera Donostian. Franco joaten zenean, l jentea kalera joaten ziren ikustera. Elizaranen zebilela, falangeko emakume bat joaten zitzaien eta "Cara al sol" kantatu behar. Kalean erdaraz egiten zien amak.

1.940. Oargi mendi taldean (DON-055/021)

Oargi mendi taldean hasi zenean, euskaraz hitz egin asko ez, baina euskaraz abesten zuten asko. Kantu "arrazistak" ere bai. Umetatik entzun du euskara etxean.

1.941. Senideekin beti euskaraz (DON-055/022)

Anai-arrebekin euskaraz egin du beti. Bere senarrak ez daki. ETAn ibilia da, eta ez da nazionalista, baina bai ezkerrekoa. Ama beraiekin bizi zen, eta harekin beti euskaraz, eta baita hurrekin ere. Hitanoa erabiltzen dute senideen artean; ilobekin zailagoa gertatzen zaio.

1.942. Euskararen eta elizaren aldeko lanetan (DON-055/023)

Euskararen alde lan egindakoa da, eta garai batean oso elizkoia izan zen; gero komunismora bildu zen (semea bai, baina alaba ez zuen bataiatu).

1.943. JOCetik ETARA (DON-055/024)

JOCen ibili zen: Juventudes Obreras Catolicas. Langile mugimenduan eta mugimendu feministan. Elizatik bidali egin zituzten, grebak antolatzen zituztelako. JOCeiko asko ETAn sartu ziren. Bilera klandestinoak egiten zituzten, eta tiro praktikak egiteko puntuak egon zen.

1.944. ETatik ETA Sextara (DON-055/025)

Ez zegoen ados ETako alderdi batzuekin, eta ETA Sextara pasatu zen gero. Donostiako emakumeen asanbladetan ibili zen, eta abortoarenekin alde egin zuen lana.

1.945. ETAn ibili zeneko garaia (DON-055/026)

ETA barruan zegoenean, gauzak pasatzen zituzten bestaldera (paperak). Irunen Aberri Egunean manifestazioa antolatu zuten, kartelak egin... Grisen aurrean korrika ibiltzen zen, eta askotan kolpatu zuten. Deban gertatutako anekdota: ez zekiten nondik heldu, eta ihes egin zuen. Saltsa guztietan ibili da. Euskara irakasten ere ibili da.

1.946. Noiz arte jarraitu zuen josten (DON-055/027)

Josten jarraitu zuen, baita umeak jaiotakoan ere. Ama gaixotu zenean, lana utzi zuen.

1.947. Emakumeen aldeko mugimenduko bilerak (DON-055/028)

Emakumeen aldeko mugimenduan ibili zenean non biltzen ziren azaltzen du. Etxetan ere biltzen ziren.

1.948. Antzerkian ibili zen (DON-055/029)

Antzerkia ere egin zuen, Oargi mendi taldean zebilean. Jarrai antzerki taldean hasi zen, eta aurretik Maria Dolores Agirrerekin ere ibili zen.

1.949. Errifak saltzen baterako eta besterako (DON-055/030)

Abestu ere egiten zuen, Gabonetan. Mojetan zebilela, etxez etxe ibiltzen zen itsulapiko batekin. Eta errifak ere saldu ditu. Parte Zaharreko auzo elkarteetan ere ibili zen. Trinitateko festa (abuztuaren 31koa) beraiek antolatu zuten lehenengoz. Presoentzat dirua batzen zuten, eta kartzelara joateko puntuak egon zen: Franco hil zelako libratu zen, amnistiari esker.

1.950. Antzerkian ibili zen II (DON-055/031)

Maria Dolores Agirreren antzezlanak euskal gaiekin lotutakoak ziren. Jarrai antzerki taldekoa, berriz, modako obren itzulpenak ziren. Jarrai taldean jende asko zebilen. Iñaki Beobide zen zuzendaria. Umeak izan eta ama gaixotu zenean utzi zuen antzerkia eta gainerako dena.

1.951. Abortoaren aldeko lanetan (DON-055/032)

Umeak hazitakoan berriz hasi zen mugitzen. Emakumeen lehenengo asanbladan egon zen. Abortuaren aldeko lanak. Emakumeak Erbeheretara bidaltzen zituzten abortatzera. Medikuek osasun azterketa egiten zieten bueltan.

1.952. Abortoaren aldeko lanetan II (DON-055/033)

Abortatzea dirua kostatzen zen, urruti joan behar zelako. Neska askok ez zuten dirurik, eta zein egoera bizi zituzten kontatzen du. Batek bere buruaz beste egin zuen.

1.953. Gizartea oso matxista zen (DON-055/034)

Gizartea askoz matxistagoa zen lehen. Etxeko lanak emakumeen kontu; anaiek ez zuten ezer egiten etxean. Arropa nola garbitzen zuten. Irratia bazuten. Ondo konpontzen ziren, baina lan asko egitea tokatu zitzaion.

1.954. Boulebarra nolakoa zen (DON-055/035)

Boulebarra nolakoa zen azaltzen du. Tranbiak. Hildakoak zaldi-karrozetan eramaten zituzten Santa Maria parrokiara. Kategoriaren arabera, zaldiak gehiago ala gutxiago ziren. Hildakoak etxean izaten ziren; aita hil zenean, bodegan izan zuten.

1.955. Gerra garaian jaioa, Bilbon (DON-057/002)

1937ko maiatzean jaioa, Deustuan. Gerra garaia zen. Bartzelonara joan ziren gero, itsasontzian, eta handik Donibane Lohizunera. Aita itsasgizona zen. Ama donostiarra zen eta aita mutrikuarra.

1.956. Donibaneko giroa, erabat frantsesa (DON-057/003)

14 urte arte egon zen Donibane Lohizunen bizitzen. Frantses heziketa izan zuen. Aitona itsasoan zebilen, eta ez zuen frantsesik ikasi; amonak bai. Lekeitiokoak ziren aitona-amonak; 1931n joan ziren hara bizitzera. Kalean ez zuen euskararik entzuten. Arrantzaleek bai, bazekiten.

1.957. Ama mugan hil zuten (DON-057/005)

Alaba bakarra da. Ama mugaz bestaldera joaten saiatu zen, aitarengana, eta tiroz hil zuten. Aiton-amonekin bizi izan zen bera, aita bestaldetik erreklamatu zuen arte. Hondarribira eraman zuten lehenengo. Pasai Donibanera joan zen bizitzera.

1.958. Umetako jolasak (DON-057/007)

Sokasaltoan ibiltzen zen Donibanen, eta harrapaketan. Ez zen asko ibiltzen kalean. Dena frantsesez zen, eta bera haientzat espainola zen, bera hortaz ohartzen ez bazen ere.

1.959. Pasai Donibanetik Donostiara (DON-057/008)

Pasai Donibanera joan zenean, euskara ikasten hasi zen. Partikularrera ere joan zen. Aita ezkondu zenean, Donostiara joan ziren bizitzera. Erratzukoa zen amaordea, sukaldari ibilia etxe dotore batean. Parte Zaharrera joan ziren bizitzera; Elizaranera joaten zen eskolara, mojekin, eta Parron akademian Idazkaritza ikasten hasi zen. Elizaranen Ansorenak erakusten zuen musika.

1.960. Euskal kulturen murgilduta (DON-057/012)

Joxe Migel Zumalaberekin ikasi zuen euskara. Jarrai antzerki taldekoek irratirako programak ere egiten zituzten. Karmele Esnal. Etxean egiten zituzten grabazioak. Euskara egarri zegoen jendea. Entseguak non egiten zituzten. Dekoratuak alokatu egiten zituzten. Principal antzokian antzezlanak egiten zituzten igande goizetan.

1.961. Dantzarien Federazioan lanean (DON-057/013)

Dantzarien Federazioan hasi zen lanean, eta 31 urte egin zituen han, idazkari moduan. Dantzazalea izan da beti. Eskolarteko txapelketak antolatzen ibili da. Dantzari onak irten dira. Senarraren ama beraiekin bizi zen. Borondatezko lan asko egiten zen.

1.962. Gerraosteko giro mugitua (DON-057/016)

Euskal jaietara joaten ziren: Aralar, Hernio, Deba... ez ziren guztiz legezkoak, baina inoiz ez zen ezer gertatu; umeekin joaten ziren. Manifestazioetan ez zen ibiltzen, baina beldur pixka bat bai pasatu zuela. Ez Dok Amairuren kantaldiak. Grisak. Biarritzeko dantza talde bati ez zioten utzi ikurrina ateratzen dantzan. 'Euskadi' eta 'Euskal Herria' izenen zentzua, lehen eta orain.

1.963. Umeak kalean jolasten (DON-057/018)

Parte Zaharreko giroa asko aldatu da; lehen umeek kalean gehiago jolasten zuten, euren kasa.

1.964. Elizaren indarra (DON-057/019)

Maiatzeko loreak eta larunbat goizetako mezak. Mantelinarekin joaten ziren mezetara; galtzarik ezin zuten jantzi. Latinez ziren mezak. Dotrina buruz ikasten zuten, ulertu gabe. Mojekin egunero errezatzen zuten. Mojen zigorrak: belauniko, eskuetan liburuak jarrita. Beti norbait jartzen zuten erratza pasatzen.

1.965. Elizaren indarra II (DON-057/021)

Lutoa. Ama hil zitzaionean, ez zen beltzez jantzi; Iparraldean umeak ez, nagusiak bai jantzen ziren beltzez. Mojak antzekoak ziren alde guztietan. Jaurnartzea Donibane Lohizunen egin zuen lehenengoa, eta bigarrena Pasaian. Kandelarekin istripua izan zuten.

1.966. Muga pasatzen, umetan (DON-057/023)

Gerra garaiko oroitzapena: golkoan eskutitza zuela pasatzen zuen muga. Adinekoek ezin zuten pasatu.

1.967. Euskara galarazita eskolan (DON-057/025)

Senarraren ama Zumaiakoa zen. Mojetan ibilia, euskaraz hitz eginez gero txanpon bat ematen zieten, elkarri pasatzeko. Piarres Larzabalek idatzitako antzezlanean dator hori. Gerra aurrean ere euskara debekatua zegoen eskola batzuetan.

1.968. Parte Zaharretik Trintxerpe aldera bizitzera (DON-057/027)

Aitak itsasoan jarraitu zuen lanean. Parte Zaharra oso hezea zen, eta sarri gaixotzen zenez, Herrerara joan ziren bizitzera. Tranbian joaten zen eskolara. Ezkondu zenean bueltatu zen Parte Zaharrera. Abesbatzean zebilen Trintxerpen. Dantza ere egiten zuen. Don Serafin Esnaola apaiza. Galiziarrek integratu egiten ziren; askok ikasi zuten dantza suelta.

1.969. Dantzarien biltzarra Iparraldean eta Hegoaldean (DON-057/028)

Dantza Federazioa 1968an jarri zuten martxan, eta ez zieten baimenik eman nahi. Iparraldean ere bazegoen; handik ekartzen zituzten aldizkariak. Guardia Zibilaren kontrola, lehenengo dantzari egunean. Beldurrez ibiltzen ziren. Iparraldean ikurrina folklorea zen; Hegoaldean, debekatua zegoen. Isunak jartzen zizkieten ikurrina ondoan izateagatik. Burgosko prozesua gertatu zenean, dantzaldia bertan behera utzi zuten, eta isun handia jarri zieten horregatik.

1.970. Ez Dok Amairuren garaia (DON-057/029)

Benito Lertxundiri ere isuna jarri nahi izan zioten, kontzertu batean estrofa bat gehiago kantatu zuela eta. Ez Dok Amairu taldeak lan handia egin zuen. Aurretik zebiltzan musikariak aipatzen ditu. Arantxa Gurmendiren taldea.

1.971. Erreteriarra dantzara (DON-057/031)

Trintxerpen egiten zuten bizimodua, Herreran bizi arren. Zinemara joaten ziren, Serafin Esnaola apaizarengana. Erreteriarra joaten hasi ziren gero, dantzara, tranbian edo topoan. Diru gutxi zuten; bonba bat erosi eta zinemara joaten ziren.

1.972. Ezkontzean lana utzi beharra, 1961ean (DON-057/032)

Industrias Españolas-en egin zuen lana, ezkondu aurretik. Mirakruz gainean. Ur kontagailuak egiten zituzten han eta espoletak, bonbak egiteko (Mexiko eta Venezuelarako). 2.000 langile ziren. Herreran 4-5 lantegi handi zeuden. 1961ean lana utzi behar izan zuen, derrigortuta, ezkondu egin zelako. 1962an aldatu zuten legea, baina ez zen lan hartara bueltatu.

1.973. Ez Dok Amairuren gainbehera (DON-057/033)

Ez Dok Amairuren diskoak banatzen ibili zen. Arrakasta zuten. Ez Dok Amairuren beherakada nola hasi zen, politika kontuengatik. Mitinetara kantaldietera baino gehiago joaten zen jendea. Taldekide batzuk aipatzen ditu: Antton Balberde, Oskarbi...

1.974. "Contadores"-en lanean; Pasaia inguruko lantegiak (DON-057/034)

Industrias Españolas lantegiari "Contadores" esaten zioten (ikus mapan; gaur egun kultur zentroa da). Emakume asko zebilen han lanean, pieza txikiak egiten. Idazkari ibili zen bera, sei urtean. Michelin lantegian ere emakume asko zebilen lanean. Ramon Vizcaino lantegian hozkailu industrialak egiten zituzten. Luzuriaga lantegia ere bazegoen, metalurgiakoa.

1.975. Herrera nolakoa zen lehen (DON-057/036)

Orain baino etxe gutxiago zegoen Bidebietan. Gaiztarro egin gabe zegoen; villa bat zen, bi porteriarekin. Ezkerrean hiru etxe zeuden, eta han bizi ziren. Baserriak ere bazeuden, hiru. Tiraketa lekua ere bazen. "Guardaplata" zuen izena bere etxeak; Ameriketatik bueltan zilarra han gordetzen ei zuten.

1.976. Altza nola aldatu den; mendira joaten ziren handik barrena (DON-057/037)

Altza eta Intxaurren ere izugarri aldatu dira. Pena ematen dio. Altxatik joaten ziren mendira, ogitartekoarekin. Herrera Altza herriko parte zen sasoi batean. Herrerratik Altzarako bidean etxe gutxi zeuden; aita kontatzen zion jende asko hil zutela han gerra sasoiaren, eta belarra gorria egoten zela. Astigarragako bentaraino joaten ziren oinez Altxatik; han ogitartekoa jan, gereziak hartu arbolatik, eta buelta. "Txirukak" erabiltzen zituzten mendirako, botak, eta gonarekin beti. 22 urte ingururekin galtzak egin zituen. Jostea gustatzen zitzaion.

1.977. Jostea eta euskal jantziak afizio (DON-057/039)

Herrera josten ikastera joaten zen egunero, Amparito jostunarengana. Afizioz jarraitu du josten, etxerako. Euskal jaietara txaleko "lekeitiarra" eramaten zuten lehen, eta halako bat egiten ari da biloba batentzat. Gipuzkoako jantziekin erakusketak jartzen ere ibili da.

1.978. Baserritar jantzi tradizionalak nolakoak ziren (DON-057/041)

Jantzien txapelketetan epaimahaian egon izan da. Zapi eta mantal beltzak adinekoek eramaten zituzten, gazteek argiakoak. Azken urteetan ikusten diren jantziak.

1.979. Baserritar jantzi tradizionalak nolakoak ziren II (DON-057/042)

Lur koloreak eramaten ziren hemen, eta ez biziak. Gona gorrien jatorria; Arabara lanera joaten ziren neskei artilezko oihal gorria ematen zieten. Botoien garrantzia. Tela gutxi izaten zen lehen, eta herri erdi berdin jantzita ibiltzen zen.

1.980. Mirail baserria (DON-058/002)

Beraien jaiotetxeak Mirail izena du. Izen horren jatorria, begiratoki baten modukoa delako da. Antzinatasun handiko etxea da, inork ez daki noizkoa den, 700 urtetik gora dituela bai. Aitaren aldeko familia zen bertakoa.

1.981. "Asto pardelak": arropak garbitu eta lisatu (DON-058/004)

Aiton-amona beraien etxean bizi ziren, baina aitona ez zuten ezagutu. Amona astoarekin, Barrakara, itsaso aldera, joaten zen "asto pardelak" egitera. Hoteletako arropak garbitzen zituen, baserriak ez baitzuen bizitzeko nahikoa ematea. Gero beraien aita asto-gurdian filarmonika jotzen joaten zen garbitutakoa banatzera. Amonaren ahizpa bat arduratzen zen amonak garbitutakoa lisatzeaz. Lisaburdina elektrikoa zuen.

1.982. Ulia asko aldatu da (DON-058/008)

Ulia ingurua izugarri aldatu da. Lursail handiak dituzte eta fruta-arbola asko zegoen.

1.983. Uliako tranbia eta transbordadorea (DON-058/010)

Ulia gaina oso ikusgarria zen. Tranbia Ategorrietatik ateratzen zen begiratokiraino. Han merenderoa, hotela eta abar zeudenez, jendea transbordadorean sartzen zen. Beraiek ez zuten transbordadorea martxan ezagutu. Uliako hotela, errota, "Balleneros"... dena desagertu da. Han zegoen ia dena bota zuten eta ez dago lehenagokorik.

1.984. Ulian desagertutako etxeak (DON-058/011)

Uliara joateko errepide desberdinak daude: San Pedrora, Trintxerpera, Mirakruzeko gainera, Uliako pasealekura... Uliako baserri gehienak desagertu dira. Beraiena eta Mendiola baino ez daude zutik. Desagertutako baserriak zeintzuk diren aipatzen dute. Horietako baserri batean txondorra, ikatza, egiten zuten. Iradi tabernara jende asko joaten zen, gainera bertatik pasatzen zen tranbia. Martin izeneko taberna bat ere bazegoen.

1.985. Uliako sorgina (DON-058/012)

Uliako etxe bati "La bruja de Ulia" deitzen zioten bertan bizi zen emakumeak ezizen hori zuelako. Emakume ezagun horrek gertatuko ziren gauzak aurreikusten omen zituen, bertako gizon bati minbizia zuela asmatu zion. Oso ezaguna zen, telebistan ere agertzen zen.

1.986. Ategorrietako dendak (DON-058/015)

Erosketak egitera Ategorrietara joan behar izaten zuten. Orain ez dago lehenagoko dendarik. Arrain-saltzaileak ez ziren Uliara igotzen, baina bai Ategorrietara.

1.987. Baserritik ateratzen zuten jana (DON-058/016)

Baserriko baratzea sasoian sasoiko landatzen eta ereiten zuten, betiere etxerako. Behiak ere bazituzten eta esne pixka bat ere saltzen zuten.

1.988. Eskolakideek ere gogor egiten zien (DON-058/020)

Ategorrietako eskola publikora joan ziren biak. Francoren alde kantari jartzen zituztela dio Maritxuk, Euskaraz eginez gero haserre egiten zien eta dena egin behar zuten erdaraz. Beraiek baino neska koskorragoak beraiek baino espabilatuagoak ziren. Panotxak (artoa) eraman behar izaten zieten haiei, gose garaiak ziren.

1.989. Eskolan ezin euskaraz eta etxean ezin erdaraz (DON-058/021)

Ategorrietako eskolan dena egin behar zuten erdaraz. Etxean dena egiten zuten euskaraz, amak ez zekien erdararik. Aitak ea belarri motzak ziren galdetzen zien erdaraz entzunez gero.

1.990. Jolasterakoan euskaraz arituz gero, gainerakoak haserre (DON-058/023)

Eskola garaian askotan ez ziren jostatzen gainerako umeeekin; izan ere, beraiek euskaraz egiten zuten eta haserretu egiten zien. Inguruko etxeetako umeei ere erdaraz egiten zuten hitza. Anttonik dio ez zutela jostatzeko asti askorik, beti zegoen lana-eta.

1.991. Errekara ur bila eta arropak garbitzera (DON-058/024)

Umetan lan desberdinak egiten zituzten baserrian. Esate baterako, ura buru gainean eramaten zuten balde batean: edateko, garbitzeko... Arropari etxean xaboia eman eta gero errekara joaten ziren garbitzera. Elkarriketa garaian, erreka hura tapatuta zegoen. Bainatu ere bertan egiten ziren.

1.992. Umetan mendira lanera (DON-058/026)

Ahuntzarekin mendira joaten ziren sarri umetan. Egur bila ere joaten ziren. Nebak moztu zuen eta beraiek ekarri. Jende asko joaten zen egur bila mendira.

1.993. San Juan suak (DON-058/034)

San Juanetan su handia egiten zuten etxean eta oso ezaguna zen. Behin jendeak pentsatu zuen etxea erretzen ari zela eta beste behin gizon bat zegoela erretzen, baina txorimaloa zen.

1.994. Hil ondorengo arrosarioa eta lutoa (DON-058/038)

Beraien amona hil zenean, gau osoan arrosarioa errezatzen egon ziren eta hurrengo egunean eraman zuten gorpua. Hildakoa ohean zegoela, bere inguruan batzen zirenak denak. Lutoa eramatea zen ohikoa.

1.995. Igandetan oinetako hobeak (DON-058/046)

Alpargatak eta zapatak erabiltzen zituzten. Igandetan pixka bat hobeago zeudenak jantzen zituzten. Pasaiara, Erreterriara eta Igeldora ere joaten ziren gaztetan.

1.996. Arroketara lapatara (DON-058/049)

Gurasoak lapa bila joaten ziren arroketara. Arrozarekin, zopa egiteko edo saltsa berdean jaten zituzten.

1.997. Alemaniarrak astoari argazkia ateratzen (DON-058/051)

Gerra garaian, behin Maritxu bere lehengusuarekin joan zen astoz ur bila. Soldadu alemaniarrak topatu zituzten kanoiak dauden inguruan eta astoa lotu eta beraiek ezkutatu egin ziren. Alemaniarrak gerturatzerakoan, kamioitik jaitsi eta astoa ostuko zutela uste zuten, baina ez: jaitsi eta astoari argazkiak atera zizkieten.

1.998. Gerrako tiroak etxeraino (DON-058/052)

Gerra garaian etxean egon ziren. Koltxoak jartzen zituzten leihoetan tiroak San Markos aldetik heltzen baitziren. Lo egitera goragoko beste etxe batera joaten ziren.

1.999. Goserik ez (DON-058/054)

Gerra garaian eta gerraostean etxean zutenarekin posible zuten bizitzea eta hortik jatea. Fruta ere ugari zuten.

2.000. Errenta sagarrekin ordaindu (DON-058/057)

Errenta sagarrekin ordaintzen zuten, zaku batean eramaten zizkien etxeko jabeari. Erren

2.001. Altzatik Amarara bizitzera (DON-059/003)

Alto Miracruz Altzako parte zen orduan, "Vinagres" deitzen zitzaion zonaldeari. Garai hartan euren etxea zena taberna ere bazen, "Txiskuene" zuen izena tabernak. Etxeak "Benta Berri" izena zuen. Hiru ahizpa ziren, 1955ean Amarara joan ziren bizitzera errepidea zabaltzeko lanak zirela-eta etxea bota zietelako, eta 56an jatetxea jarri zuten bertan.

2.002. Mojen ikastetxeetara ikastera (DON-059/005)

Kupel mota bati "txiskua" deitzen omen zitzaion, eta etxe ondoan sagardotegi bat zutenez, agian hortik etor dakioke tabernari "Txiskuene" izena, baina ez dago ziur. Tabernako bizimodua ez du gogoan, etxekoa bai. Aitona, gurasoak eta hiru ahizpak bizi ziren etxean, Miracruzera joaten ziren eskolara, pobreenera, mojekin. Ondoren Miserikordiara eta Leitzaranera ere joan zen ikastera, mojenak ziren denak. Bizikletaz ibiltzen hasi aurretik zaldi karroan joaten ziren Leitzaranera, alde zaharrera.

2.003. Miracruz gaina (DON-059/006)

Miracruz gain ingurua ez da asko aldatu garai hartatik hona. "Bautisten baratzak" deitzen zioten zelaian ibiltzen ziren jolasean, geltokia ere bazen, ez du askorik gogoratzen. Ingurua asko aldatu dela dio, baina kaskoa bera ez horrenbeste.

2.004. Sokasaltoan eta txingotan (DON-059/007)

Etxean ez zuen laguntzen askorik txikitan. Kalera irteten ziren jolastera; sokasaltoan, txingotan... neskak neskekin, eta mutilak mutilekin.

2.005. Tabernako kontuak (DON-059/008)

Tabernara jende asko gerturatzen zen, bertako jendea, Intxaurrendoko jendea... Tripakiak eta karakolak oso onak prestatzen zituzten tabernan, sartzen zen guztientzat menu bera egoten zen.

2.006. "Txiskuene" martxan, 1902az geroztik (DON-059/009)

Gurasoak Altzakoak ziren, biak. 1902tik "Txiskuene" taberna martxan zegoen, amonak jarri zuen martxan, ondoren amak, eta gero beraiek. Auzoz aldatu arren, izena mantendu egin zuten.

2.007. Mezak Donostian, erosketak Erreterian (DON-059/010)

Donostiara joateko tranbia hartzen zuten, trolebusak ezagutu aurretik. Altzatik erosketak egitera Erreteria edo Pasaiara joateko ohitura handiagoa zuten, Donostiara joateko baino. Haragia erostera joaten ziren batez ere, olioak,

azukrea eta abar kooperatiban izaten zutelako. Mezatara Miracruz gainera joan ohi ziren, baina bataiatu Herreran bataiatu zuten, hura zen parrokia. Mezak eta jaunartzea, Miracruz gainean.

2.008. Amaran baserri giro euskalduna zen nagusi (DON-059/011)

Amarako ospitale ingurua asko aldatu da ordutik. Garai hartan baserri giro euskalduna zen nagusi, asko bota egin zituzten gerora. Militar granja bat ere bazen. Oinez ibiltzen ziren askotan auzorik auzo.

2.009. Telefonoa etxean (DON-059/012)

Etxean telefonoa zutenez, bertara deitzen zuten enkarguak eta abar emateko, eta ondoren inguruko baserrietakoekin harremanetan jartzen ziren, berriak emateko. Oilategia zuten, baita txerria ere, baina ez zuten aprobetxatzen, harakinen bati saltzen zioten.

2.010. Itsasoa Amararaino iristen zen (DON-059/013)

Amaran etxeak egiten hasi aurretik, ura zen dena, baratzeak eta ura, itsasoa iristen zen haraino.

2.011. Frantzian eta Ingalaterran lanean eta ikasten (DON-059/014)

Arrautzak saltzera etxeetara joan ohi ziren. Akademiara joaten ziren ikastera, eta gero Amarako institutuan egiten zituzten azterketak, Peñafiorida institutuan. Frantzian eta Ingalaterran ikasteko pribilejioa ere izan zuen Korok. "Au pair" moduan joan zen Ingalaterrara, umeak zaindu eta etxeko garbiketa lanak egiten zituen.

2.012. "Txiskuene" tabernako gorabeherak (DON-059/015)

26 urterekin ezkondu zen, eta 30 urte ingururekin hasi zen tabernako negozioa eramaten, baina aurretik tabernan nahikoa lan egin zuen, baita tabernatik kanpo ere. Neskatile zela, zopa, potajea, haragi gisatua... ematen zuten tabernan. Langile jendea ibiltzen zen batez ere, eta bazkalosteko kafea, kopa eta purua ez zuten saltzeko.

2.013. Ardoa eta sagardoa etxean (DON-059/016)

Alkohola etxeetan guztiz sartuta zegoen gauza bat zen. Ardoa eta sagardoa gaztetxotatik edaten zuten, barriketan edo botiletan ekartzen zuten etxera, Usurbildik.

2.014. Oialumera dantzan egitera (DON-059/017)

Dantzara Hernaniko Oialumera joan ohi ziren, "El autobús rojo" deitzen zioten hartan. Martuteneraino oinez jaisten ziren, errepidetik, errepede asfaltatuak ezagutu zituzten, baina errebueta askokoak. Erreteriarra ere joan izan ohi ziren topoan, gutxitan ordea.

2.015. Soineko bat aste barruan, bestea asteburuan (DON-059/018)

Soinekoak jostunek josten zituzten, eurek Amarara, alde zaharrera edo aldameneko baserriko jostun batengana jo ohi zuten. Soineko bat aste barrurako, eta beste bat astebururako, ez zen izaten besterik. Tabernan txukun jantzita egon behar izaten zuten.

2.016. Etxean beti euskaraz (DON-059/021)

Baserrian euskaraz aritzen ziren beti, Donostiara kalera jaisten zirenean, ordea, askotan gaztelaniaz aritu behar izaten zuten. Tabernan euskaraz eta gaztelaniaz, bietara aritzen ziren, bezeroaren arabera.

2.017. Etxean kantuan, bertsopaper eta guzti (DON-059/022)

Kantatzeko joera bazuten etxean, amak bertso asko zekizkien. Gogoan du amak bertsopaperak ekartzen zituela etxera, astean behin-edo.

2.018. Irailaren 24an festa (DON-059/023)

"Txiskuene" zaharrean telefonoa, irratia, ura eta komuna zuten, baita bainugela ere. Bertsolaririk ez zen joaten bertsotara, baina soinujoleak bai, Pikondoa, Miracruz gainekoa bera. Irailaren 24an festa egin ohi zuten urtero, tuberkulosiarekin gaixo zeudenei egun horretan irteteko baimena ematen zieten monjek, eta euren tabernan eta ondokoan musika jartzen zuten, soinujoleak etortzen ziren.

2.019. San Sebastian egunez, arraina eta angulak (DON-059/025)

San Sebastian egunean angulak jaten zituzten, garai hartan angulak jatea horren berezia izan ez arren. Arraina eta angulak Donostian bertan erosten zituen denda batean, edo iparraldean bestela. Kotxea hartuta joaten zen iparraldera, bera izan zen gidabaimena atera zuen inguruko lehen emakumea. Zalgurdian ibiltzen ohitu ostean kotxean ibiltzera ohitu ziren, bitartean hiru ahizpak bizikletaz ibiltzen zirelarik.

2.020. Hilotza etxean, lurperatzeko ordua iritsi arte (DON-059/028)

Bera etxean jaiotako den arren, ez du gogoan gerora ondoko baserrietan jaiotzarik egon zenik eta bisitan joan zirenik, klinikan jaioko ziren orduz gero. Norbait hiltzen zenean ordea, hilotza etxean izaten zen lurperatzeko ordua heldu arte. Bere aita Altzakoa zen, bera gaztea zela hil zen, bizkarrean jaitsi zuten Anoetaraino, eta zaldi karroan mugitu zuten gero, Altzaraino.

2.021. Elizara, Miserikordiara edo ospitalekora (DON-059/029)

Jende askok euren ingurua Amaran kokatzen dela uste duen arren, Martuteneri dagokio. Elizara Miserikordiara joaten ziren, edo ospitaleko elizara bestela. Aita hil zenean gogoan du urtebeteko lutoa egin zutela, ama hil zenean ordea, ez zuten lutorik egin.

2.022. Amara asko hazi da 70. hamarkadaz geroztik (DON-059/030)

Amaran aldaketarik handienak 70. hamarkadan gertatu ziren. Ospitaleko langileak, gaixoen senitartekoak... etortzen hasi zirenean, auzoa asko handitu zen, bete egin zen Amara.

2.023. Kantu eta bertsoez gain, zezenketak zituen gustuko (DON-059/032)

Amak etxean kantatzen zituen bertsoez oroitzen da, baita trikiti doinuekin ere, amari ere asko gustatzen zitzaion dantzatzea. Ez Dok Amairuren garaia gogoan du, baina inoiz ez ziren joan ikustera. Zezenak ikustera joan ohi zen Txofrera, gogoan du nola betetzen zen Miracruz kalea jendez. Jendea dotore jantzita joan ohi zen zezenketetara. Oinez, tranbiaz, autobusez edo kotxez joaten ziren, hiru ahizpak eta ama. Aitona zuten azpeitiarra, eta uste du hortik zetorkiela zezenketetarako afizioa.

2.024. Baserriko jendea baserritik bizi zen (DON-059/033)

Baserriko jendea baserritik bizi zen, plazetan baserriko produktuak saltzetik, San Martinen, etab. Harakinak baziren, igeltseroak ere bai, baita tabernariak ere, baina gehienak baserriko lanetatik bizi ziren.

2.025. Gerra garaian, Bilboraino ihesi eta gero Iparraldera (DON-060/010)

Gerra hasi zenean Zarautzera joan ziren, eta handik Lekeitiora, gaztelu handi batera. Gero Bilbon denbora pila bat egin zuten, Gran Via kalean. Bonbardaketak. Bodegan ezkutatzen ziren. Ez zuten goserik pasatu. Aita euskal gobernukoa zen. Bestaldera pasatu ziren; Habana ontzian joan ziren, eta iritsi ziren geltokian lurrean egin zuten lo. Azkaingo etxe batean egon ziren luzaroan, eta handik Donibanera joan ziren, eskolara joateko. Ez zekien ezer frantsesez, baina hamabost egunean ikasi zuen.

2.026. Aita kartzelan eta familia Azkainen (DON-060/011)

Lau anai-arrebak eta amak egin zuten ihes, eta Eibarko alberditarrek ere bai. Elkarrekin bizi izan ziren bai Azkainen, Iturburua etxean, bai Donibanen. Gero Donibanetik Azkainera joan ziren bizitzera berriro, eta eskola publikora joan zen. Dena frantsesez egiten zuten. Bitartean, aita kartzelan zegoen. Madrilera joan behar zuenean gobernutik, bera joaten zen.

2.027. Aita, heriotza-zigorrera kondenatuta (DON-060/013)

Aita-eta harrapatu zituzten, eta italiarrek abandonatuta utzi zituzten Santoñan. Heriotza-zigorrera kondenatuta egon zen Burgosen, urte eta erdian. Zortea izan zuen, eta libratu egin zen. Hala ere, sei urte egin zituen kartzelan.

2.028. Bueltan, Parte Zaharrean bizitzera (DON-060/015)

Parte Zaharrera joan ziren bizitzera, San Jeronimo kalera, alemaniarrek Frantziara sartu zirenean. Elizaran moja ikastetxera joan zen han. Ahizpa eta anaiak beste eskola batzuetan zebiltzan. Dena erdaraz, egunero Cara al Sol abesten. Meza erdian Espainiako ereserkia jotzen zuten. Etxean euskaraz egiten zuten, eta hori amak ez zekiela euskaraz.

2.029. Magisteritza ikasi zuen Madrilen eta Donostian (DON-060/017)

Elizaran ikastetxean ez zuen euskaraz egiten inorekin. Gero, magisteritza egitera joan zen, Grosera. Lagun batzuk eta lehengusua. Orduan etorri zen aita kartzelatik, eta desterratu egin zuten, Madrilera. Hara joan ziren bizitzera. Hantxe egin zuen Magisteritza urte bat eta gero Donostian amaitu zuen karrera.

2.030. Aita Baionara ihesi (DON-060/019)

Madrildik bueltan, lehengo lanera bueltatu zen aita, Aurrezki Kutxara. Arazoak izan zituen berriz: antzezlanak prestatzen zituen, euskaraz, eta berehala atxilotu zuten. Mugaz bestaldera egin zuen ihes, Baionara. Han egon zen hil arte. Gaixotu egin zen. 18 urte zituenean ikusi zuen azken aldiz, mendiz joanda; Poliziaren beldurrez, korrika.

2.031. Aitaren elizkizuna (DON-060/021)

Aitaren lagun falanjista batek, irrati esataria bera, irratian esan zuen elizkizuna noiz izango zen. Poliziak debekatu egin zieten egitea, eta ordua aldatu zuten. Irratitik esan zuen ordu aldaketa, eta jende mordoa joan zen elizkizunera. Poliziak lurperatu zuen, familia ondoan izan gabe.

2.032. Dana perfumerian lanean eta gero etxean ikastola (DON-060/022)

Magisteritza bukatu zuenean, osaba Manuel bila joan zitzaion, Groseko Dana perfumerian lan egiteko. Gustura zegoen han, baina bere izeba andereñoa moja joan zen, eta Elbira Zipitriak berari eskatu zion joateko. San Jeronimo kalean jarri zuen ikastola.

2.033. Zipitriaren metodologia (DON-060/023)

Elbira Zipitriarekin prestatu zen andereño izateko. Zipitriak ahizpa moja zuen Frantzian, eta harekin ikasi zuen. Nolakoa zen metodologia, bizi-bizia. Kanikak. Gaztelura joaten ziren. Kantuak eta antzezlanak.

2.034. Lau urteko umeekin (DON-060/026)

Multzoak egiten zituzten txotxekin. Lau urteko umeekin ibili zen. Lurrean eserita egiten zuten dena. Mahaiak jaistekoak ziren. Hamar ikasle zituen hasieran, eta azken urtean 30. Etxean hasi zen, gero Santa Mariara pasatu ziren, Orixe ikastolara.

2.035. Umeak bederatzi urte arte ikastolan (DON-060/028)

Gurasoen meritua: egunean bi ordu eraman klasera, eta gainerakoa umeek etxean egin behar zuten. Zaila izan zen. Ondo prestatuta irteten ziren. Bederatzi urte arte egoten ziren ikastolan. Kartilak lortzen zituzten. Erdaraz egiten zuten dena gero.

2.036. Ikastolak legeztatu zituztenean (DON-060/032)

Poliziak utzi egiten zien egiten, ez daki zergatik. Bukaeran, esan zieten ezin zutela segitu etxeetan, eta ikastolak sortu behar zituztela. Ikasbidera joan zen orduan. Seme-alabek berarekin ikasi zuten. 41 urte egin zituen irakaskuntzan.

2.037. Gidabaimena ateratzen (DON-060/034)

Gidabaimena nola atera zuen. Senarrak eta amak ez zioten utzi nahi. Haiei ezer esan gabe ikasi zuen, 40 urterekin.

2.038. Hernaniko dantzaldiak eta kongregazioak (DON-060/040)

Hernanira joaten ziren igandetan, autobusean eta trenean. Txartel gabe askotan. Helduta ere egiten zuten dantza. Ez zen kongregaziokoa izan: Mariaren alabetara joan zenean, esan zioten galtzerdiak erabili beharko zituela eta berak ezetz. Tabernara ere sartzen ziren, mutilekin.

2.039. Gosea eta hotza, gerraostean (DON-060/043)

Gerraosteko gosea. Errazionamendua. Ogia txarra eta babarrunak olio gabe. Zabalo medikuak jateko esan zion. Amak ogi truke ematen zituen eskolak. Hotza egiten zuen etxean, eta salamandra berogailua jarri zion amak gelan. Txokolaterik ez zuen inork.

2.040. Aita euskara erakusten, kartzelan (DON-060/048)

Aita kartzelan zegoela, euskarazko klaseak ematen egon zen, Burgosen. Koldo Mitxelena zen ikasleetako bat. Gramatika bat egin zuen, erakusteko. Nor-Nori-Nork sistema ez zen artean ezaguna.

2.041. Sarako etxean, bisitari ugari (DON-061/006)

Azkoitiko gudari bat izan zuten etxean, Saran, Prefet-enean. Errefuxiatuak Landetara joaten ziren, arbolak moztera. Orixe eta Elbira Zipitria, beti eztabaidan. Madrilgo familia bat ondoko etxean. Sarako eskolara joan zen, eta beti "punituak" egoten ziren euskaraz egiteagatik. Donibanen ikasi zuen frantsesa gero.

2.042. Eresoinka eta Leaburuko parrokoa (DON-061/008)

Eresoinka elkarte sortu zen Saran; gero Parisen ibili zen. Leaburuko parrokoaren kontuak, Donibane Lohizuneraino nola joan zen. Joxe Migel Barandiaranek latinezko eskolak eman zizkion; oso zorrotza zen. Zigor fisikoak normalak ziren garai hartan.

2.043. Alemaniarrekin ondo konpondu ziren bai euskaldunak eta bai bretoiak (DON-061/009)

Kimika ikasi zuen. Alemaniarrek Donibanen sartu zirenekoa. "Arraza garbia" zen euskaldunena haien zatik, eta ez zuten arazorik izan. Barandiaranen indusketa batzuk ere finantzatu zituzten; Municheko unibertsitateak euskarazko katedra zeukan. Alemaniarrek Bretoiak askatu zituztenekoa.

2.044. Bueltan, isilpeko biltzarrak Madrilen eta Donostian (DON-061/010)

Bueltan, Kimika ikasi zuen Madrilen; jesuiten ikastetxean egin zuen batxilerra, aurretik. Frantzia hezkuntza hobeto zegoen. Madrilen euskaldunek biltzar abertzaleak izaten zituzten; Donostian ere bai, Txillardegiarekin-eta. Orixeren 'Euskaldunak' argitaratu zuen aitak, eta irakurri egiten zuten. Aktibismoa: ikurrina jartzea, propaganda. Euskara debekatua.

2.045. Donostian giro berezia, gerra aurretik zein ondoren (DON-061/011)

Beldurra, euskara debekatua. Kaleko giroa tristea, faltsua. Frankista asko zegoen Donostian. Probintziako jendeak abertzaletu du hiria. Donostiako giro berezia, probintziako herrietan ez bezalakoa. Burgesia.

2.046. Erresuma Batuan lanean eta Londres hoteleko zuzendari (DON-061/012)

Kimika ikasten bost urte egin zituen Madrilen, eta Erresuma Batura joan zen lanera. Izoztuen kontserba lantegi batean ibili zen. Londresen gustura zegoen, baina lanetik Espainiara bidali zuten, San Adrianera. Londres hoteleko zuzendaria izan zen. Turistak freskura bila zetozen, aire giroturik ez baitzegoen artean.

2.047. Cristina erregina, Alcala Zamora eta Franco, Donostian (DON-061/013)

Donostia modan Espainiako Cristina erreginak jarri zuen; Aieteko jauregian egon zen lehenengo eta gero Miramar jauregian (ikus mapan). Europako aristokrazia ekarri zuen. Casinoa. 1914ko gerran paradisua zen. Baina gero 1931n errepublikaren alde agertu ziren donostiarrak. Alcala Zamora. Francok militarrek ekarri zituen. Batzuk kartzelara sartzen zituzten beti.

2.048. Bueltan, Tolosako etxean falanjistak; amaren familia (DON-061/014)

Aita 1945ean bueltatu zen bestaldetik. Falangea zegoen Tolosako etxean. Donostiara. Ama abenidan jaioa zen. Birraitonak sagardotegia zeukan Portu kalean, eta Aiako baserritar batekin ezkondu zen. Ostaturia jarri zuten. Burgesia nola sortu zen, Ensanchearen kontura. Sansineneatarren sagardotegia.

2.049. Gure herriko historia interesatu zaio beti (DON-061/015)

Historia beti interesatu izan zaio. Historiaren interpretazioak. Ibai batekin konparatzen du historia. Herri bakoitzak bere historia izan behar du.

2.050. Euskalduntasun sentimendua, XVII. mendean ere bai (DON-061/017)

Frantziako Iraultzaren garaiko mugimendua aipatzen du, Gobernu frantsesa konturatu zela euskaldunek herri bat osatzen zutela. Azkoitiko jauntxoak. Larramendiren idatziak. Gaur egungo hezkuntzaren mugak, teknikoegia dela. Lizardi, Lopez Mendizabal.

2.051. Lehen nazioan sinesten zuten, ez alderdietan (DON-061/019)

Politikan nola hasi zen. Beste aldean zeudenentzat, Eusko Jaurilaritza zen ikurra, Jose Antonio Agirre lehendakaria. Armada, itsasontziak, gudariak... Nazioan sinesten zuten, ez alderdi batean. Hori aldatu egin dela dio. Indar galera aipatzen du.

2.052. Itsas armadako itsasontziak eta Galernaren traizioa; 'Aitzol'en heriotza (DON-061/020)

Nabarra boua Baionako portuan ikusi zuen. Galerna bouak traizioa egin zuen, eta Pasaian porturatu zen; Aitzol zihoan bertan, eta hurrengo egunean fusilatu zuten.

2.053. Politikagintzan emandako urratsak: Kultura sailburu (DON-061/021)

Hamabost urtean izan zen Londres hoteleko zuzendari. Udal frankista kentzeko gestoran egon zen. Donostiako alkateorde izan zen hasieran eta gero Kultura sailburua, Jaurlaritzan. Eitb sortu zuten, itzulpena indartu, bikoizketa eskola... Alfabetatzea, HABE. Antzerti eskola. Orduko ilusioa. Garaikoetxea.

2.054. 'Euskal Telebista'ko lehen emisioa (DON-061/022)

Oztopo asko izan zituzten euskarazko irrati-telebista sortzeko, Madrilen ez zutelako nahi. Materiala ekarri zuten AEBetatik, isilpean. Kamioi batetik egin zuten lehen emisioa.

2.055. 'Eitb'ren sorrerako zailtasunak (DON-061/026)

Hasieran zailtasun handiak izan zituzten, profesionalak falta ziren. Euskadi Irratian pertsona bakarra zegoen futbol partidak emateko gai zena. Telebista eta irratia euskara salbatzeko egin zituzten. Hezkuntzaren eta komunikabideen garrantzia.

2.056. Alkate zegoela, turismoa bultzatzeko ekimenak (DON-061/030)

Alkate zegoela, hainbat ekimen egin zituzten, turismoa bultzatzeko. Maria Kristina hotela berritu zuten, Kursaal, lau kultur etxe egin zituzten... Zinemaldiak prestigioa galduta zeukala dio, eta zein arazo zeuden.

2.057. Lehenengo kultur etxea (DON-061/032)

Lehenengo kultur etxea nola egin zuten azaltzen du, Basaurin. Orduko entusiasmoa. Eskultura eskola zegoen Aian. Lehenengo ikurrinak.

2.058. Francoren garaiko gorabeherak (DON-061/034)

Joseba Elosegik Artzain Onaren gainean ikurrina jarri zuen. Garai bateko manifestazioak; grisak. Gaur egungo egoerari buruzko iritzia.

2.059. Intelektuala eta artisaua (DON-061/038)

Berunezko soldadutxoak. Donibane Lohizunen hasi zen kartoizko soldaduak egiten. Historia militarra asko gustatu izan zaio. Baratzea. Beste afizio batzuk: urpeko arrantza, bela, irakurtzea...

2.060. Urpeko arrantza (DON-061/040)

Urpeko arrantza; lehenengo fusilak, Frantzian. Donibanen ibiltzen ziren, eskolakoak. Lubina, dorada...

2.061. Goserik ez, gerraostean (DON-061/041)

Goserik ez zuten pasatu Saran eta Donibanen; bueltan ere ez, izeba-osaben etxean. Estraperloa. Patata landatzen zuten Saran. Txerria ezin hazi. Zugarramurdiko eta Sarako bentak. Ardoa, olio.

2.062. Arma lantegia eta Ertzaintzaren uniformea (DON-061/048)

Alkatetza utzi zuenean, arma lantegi batean egon zen lanean Andoainen. Berunezko soldadutxoak egiten ditu. Ertzaintzaren uniformea ere berak diseinatu zuen.

2.063. Haurtzaroko oroitzapenak; juduen deportazioa (DON-061/050)

Bere belaunaldiak zortea izan zuela dio, dena egiteko zegoela. Haurtzaro ona izan zuen, errefuxiatu zela. Orduko jolasak: uztia, ardo botila lapurtu eta saldu... Juduak, izar horiarekin, eta deportazioa.

2.064. Mugalariak eta kontrabandistak (DON-061/052)

Pilotu aliatuak bestaldera pasatzeko sarea. Gestapokoek nola garbitu zituzten andre-gizon batzuek, desertore almeniarrek gordetzeagatik. Aduanero austriarrak. Berara dantzara. Kontrabandisten meza, 04:00etan.

2.065. Kontrabandoa I. Mundu Gerran eta ondoren (DON-061/053)

Kontrabandistak, hegoalde zein iparraldekoak. I. Mundu Gerran mandoak pasatu zituzten armadarentzat. Gero, pieza mekanikoak, enkajeak... pisu gutxiko eta balio handiko gauzak.

2.066. Gerra garaiko lapurretak etxeetan (DON-061/056)

Aieteko jauregia Udalarena da. Lapurtutako gauza mordoa zegoen han. Telesforo Monzonena, besteak beste. Etxean ere dena lapurtu zieten. Marokoko soldaduek josteko makinak osten zituzten.

2.067. Oñatiko oroitzapenak, gerra hasieran (DON-061/059)

Mutikotan, Oñatin zegoela, erreketek balak ematen zizkieten. Osaba medikua agertu zen. Etxaluzeko medikuaren kontuak; lehenengo zesarea. Familiak zatitu egin ziren.

2.068. Familiaren jatorria (DON-062/002)

Ez daki seguru non jaio zen, Benta Alegren ala "palazioan". Bizi palazioan egin zen sasoi batean, eta gero Amezti Behekoan. Zazpi senide irten ziren aurrera; lau gaztetan hil ziren. Gurasoak igeldotarrak ziren biak. Aitona-amonak.

2.069. Amonarekin bizi zenean (DON-062/003)

Bederatzi urterekin amonaren etxera joan zen bizitzera, Ganbara etxera. Bikarioaren etxera joaten zen gauzez, dotrina erakusten zion Leonik, bikarioaren arrebak; meza liburua irakurtzen ere erakutsi zion. Korua ere garbitzen zuen, organoa eta. Sukaldeko lanetan ibiltzen zen, eta baserrian ere bai: artajorran, simaurra zabaltzen, itaurren... 11 urterekin bueltatu zen etxera.

2.070. Su baxua eta istripua (DON-062/004)

Sukaldea: beheko sua zegoen. Eskuak nola erre zituen kontatzen du, bederatziz hilabetekin, eta medikuek eskuak lotu zizkiotela; ondorengo ebakuntzak eta konponbide falta.

2.071. Baserrian eta Buenavistan lanean (DON-062/015)

Artajorran taldean egiten zuten. Behiak ere zaintzen zituen, belarra ebaki... Buenavista hoteleko sukaldean egin zituen azken urteak, ontziak garbitzen. 60 bat urterekin hasi zen han.

2.072. Hildakoak zaintzen (DON-062/017)

Etxean ez zuten otoitzik egiten, baina norbait hiltzen zenean, ama arrosarioa errezatzen joaten zen. Misterioak. Gazteak, berriz, gaubeilan egoten ziren, hildakoarekin. Bizkarrean eramaten zen hilkutxa, elizaraino. Abitua janzen zuen iloba zaharrenak, emakumeak, lurrerainokoa. "Mantuba" esaten zitzaion. Argizaiolak. Erresponitsuak ateratzen ziren, urtebetean. Lutoa.

2.073. Txerri hilketa eta odolkiak (DON-062/019)

Txerria hiltzen zuten urtero. Osabak. Erre egiten zuten, eta puskak kutxa batean sartu, gatzituta. Odolkiak nola egiten zituzten. Tipula, porrua... Egosi, eta jostorrazarekin ikusten zen puntuan zeuden ala ez.

2.074. Txorizoak egiten (DON-062/020)

Txorizoak ere egiten zituzten, txerri giharrarekin. Piper hautsa. Hesteak bete eta egosi egiten ziren pixka bat; gero, lehortzen jarri.

2.075. Anaia txofer, izotza partitzen (DON-062/024)

Donostiara egunean bitan ere joan izan zen. Amarengana, anaiaren janaria eramatera... Anaia zaharrena txofer zebilen, jela partitzen, Antiguan.

2.076. Saltzaileak etxez etxe (DON-062/026)

Arrain saltzaileak Igeldora ere joaten ziren, ohola buru gainean jarrita, oinez. Baserriaz baserri ibiltzen ziren traperoak ere; oihal saltzaileak ere bai. Traperoek zer erosten zuten. Txorroskileroa ere joaten zen, bere harriarekin; txistua jotzen zuen. "Guardamontiak" ere bazeuden Igeldon; basoa zaintzeaz gainera, udaltzain lana ere egiten zuten.

2.077. Dantzarako afiziorik ez (DON-062/027)

Gutxitan joaten zen dantzara. Ez zaio inoiz gustatu. Igandero musika zegoen plazan. Benta Alegren ere erromeria egoten zen. 13 urtean mutil batekin ibili zen, baina hura ere bukatu zen, eta ez da ezkondu.

2.078. Erosketa gehienak Donostian (DON-062/031)

Erosketak Donostian egiten zituzten; Hernanin eta Tolosan ere bai. Antiguara jaitsi, eta trenaz Tolosara, feriara. Behirik ere erosi izan du; tratulariak eramaten zuen gero etxera. Izeba jostuna zuen, eta Donostian erositako oihalekin egiten zizkion arropak. Dendarik ez zegoen Igeldon.

2.079. Baserria, ganadua eta baratzea (DON-062/038)

Astoa zuten, Katalina. Behorra ere eduki zuten. Gerra aurretik izan zituzten behiak ere, uztarrirako; gero ez. Tomate txikia baina ona izaten zuten baratzean. Maizterrak zirela, itsasoraino iristen ziren baserriko lurak. 2.000 metrorekin erosi zuten etxea.

2.080. Garraioak: autorik ez (DON-062/040)

Bideak desberdin zeuden lehen. Autorik ez zen. "Astolomoa" izan zen autoa zuen lehena. Autobusik ere ez zegoen lehen. Kamineroak izaten ziren; orain ezer ez. Bideak garbitzen zituzten. Sutarako ikatza partitzen zaldiarekin ibiltzen ziren. Dirudunak zaldi-karroan ere ezagutu ditu. Astoa lanerako erabiltzen zen.

2.081. Baserriko tresnak (DON-062/041)

Hernanira feriara joaten ziren. Baserriko tresnak Tolosan erosten zituzten normalean: aitzurra, sega... Laia ere erabiltzen zen; hiru lagun, ilaran jarrita, bakoitza bi lairekin. Bai neskak bai mutilak.

2.082. Abereak arreske; "estaltzera" nora eramaten ziren (DON-063/005)

Txerriak umea izandakoan adi egoten ziren, lehen egunetan amak umea zapaldu edo jan dezake eta. Abere bakoitza berotzen denean nola esaten zaion azaltzen du: behiak susara, abereak iel, txerriak irausi, ardiak arkera, txakurrak altan. Txerri emea "apotia"rengana, txerri arrarengana, eramaten zuten Amezketaborda baserrira. Behiak ere horrela eramaten ziren zezenengana.

2.083. Umetako jostaketak (DON-063/006)

Umetako jostaketak aipatzen ditu: "atxiketak", "erreketan", "partiketan"... "Partiketan" pilota botatzen izaten zen eta bazuen bere esaera ere.

2.084. Gudamendin pilotan (DON-063/007)

Antonio txarra omen zen pilotan, baina asko aritzen ziren horretan. Gudamendin pilotan aritzeko frontoi ona zegoen.

2.085. Igeldoko harrobiak (DON-063/009)

Igeldon harrobi asko zeuden. Harri-mota desberdinak zeuden.

2.086. Harrobiko harriak idiekin garraiatu (DON-063/010)

Inguruko harrobi bateko jabeak Altzako idi pare bat ekarri zuen harria garraiatzeko. Idiak Arburu baserrian jarri zituzten eta idiekin etorritako 'Londres' ezizeneko 'Buenavista' jatetxean egon zen apopilo. Antoniok, 10 urte ingururekin, askotan behiekin "punta egiten" zien 'Londres'-en idiei. "Punta egitea" zer den azaltzen du.

2.087. Londres baserrikoaren pasadizoa Guardia Zibilarekin (DON-063/011)

'Londres' ezizeneko Altzako gizon bat ibiltzen zen idiekin harrobiko harriak garraiatzen. Ezizena baserriaren izenetik datorkio, eta ondoko baserri batek 'Paris' omen dauka izena. Baserrien izenak direla-eta Guardia Zibilarekin

izandako pasadizoa kontatzen du Antoniok. Guardia Zibilaren kontrolak sarri egoten ziren errepidean, nahiz eta auto askorik ez ibili.

2.088. Hernani aldera astoarekin irinetara (DON-063/012)

Errotazar izeneko errotara joaten ziren, baina hura itxi zenean Hernani aldera joaten ziren astoz irin bila. Etxera bidean, errepidean, bakoitzak zeraman jeneroa begiratzten zieten eta proportzioan zerbait kendu.

2.089. Errotatik bueltan irin-zakuaren gainean (DON-063/014)

Behin lagun bat eta biak joan ziren Hernanira irinetara. Bera astoarekin eta laguna behorarekin. Haranzkoan ezin izan zen asto gainean joan ipurdia urratuta zuelako, baina bueltan ederki etorri zen irin-zakuaren gainean.

2.090. Gose-denboran artoa erreta (DON-063/015)

Artoa taloa eginda jaten zen. Bestela, egosi eta morokila jaten zuten esnearekin. Gose-denboran artoa erreta ere jan izan zuen.

2.091. Etxean sagarrik ez eta Ganboa baserrira sagardoa egitera (DON-063/016)

Sagardoa etxerako egiten zen. Bera umea zela etxean sagarrik ez eta Ganboa baserrira joan ziren. Han dolarea zuten. Sagarra jo eta sagardoa nola egin zuten azaltzen du. Geratzen zen patsari ura bota eta pitarra egiten zen. Sagardoa festa handietarako izaten zen. Artean idirik ez zuten eta behiekin barrikan ekartzen zuten etxera sagardoa.

2.092. Sagarra kanpotik ekarri behar; sagar-klaseak (DON-063/017)

Orio inguruko Arrillaga baserritik ere ekarri zituzten behin sagarrak behiekin. Gero berak eraman omen zituen bueltan astoan zaku hutsak. Sagardotarako geza-mina zen sagar-klase ona, sagar mikatza. Etxean bazituzten jateko sagarrak ere, udare-sagarra, esaterako.

2.093. Oherakoan errezoak eta arrosarioa egunero (DON-063/018)

Gutxi joan zen eskolara eta ez omen zuen ezer ikasi. Dotrina anaiarekin ikasten zuen, etxean. Gauean errezatu egiten zuten oherakoan eta oraindik ere ohiturari eusten dio. Lehen arrosarioa egunero errezatzen zen; berdin zen lanean egon zein geldirik, denek errezatzen zuten.

2.094. Arto-zuriketa egin, gaztainak jan eta bertso-zaharrak kantatu (DON-063/019)

Arto-zuriketa zenean, gauean osaba etortzen zen laguntzera. Afalostean batzuk ukuiluko lanak egitera eta besteak artoak zuritzera. Lanak bukatutakoan gaztainak jan eta, umoreko bazegoen, aitak bertso zaharrak kantatzen zituen.

2.095. San Juan eskean baimenik gabe irtetearren isuna (DON-063/020)

Aita San Juan eskean ibiltzen zen. Mutilak bakarrik ibiltzen ziren orduan. Behin irten zen bera eskean, baina baimenik gabe irten zirelako isuna jarri zien apaizak. Ogerleko bat ordaindu behar izan zuten.

2.096. Aratusteetan etxerik etxe eskean (DON-063/021)

Aratustetan soinuarekin irteten hasi ziren etxerik etxe eskean. Dantza egiten zuten etxe bakoitzean. Arrautzak eta dirua jasotzen zuten. Bildutakoarekin bazkaria egiten zuten eguerdian.

2.097. Lehenbizi ttunttuna eta gero soinu-txikia; inguruko soinujoleak (DON-063/022)

Bera umea zela Alejandro Alberdi txistulariak jotzen zuen plazan arratsaldeetan. Gero Ibaetako Txomin Eskarmendi hasi zen soinu txikiarekin; 3-4 orduz jotzen zuen plazan. Gero Jose Luis Etxebeste ere ibili zen soinuarekin eta baita anaia ere. Benito Zinkunegik ere urte asko egin omen zituen eta Tomas Olasagasti Antiguakoa ere etortzen omen zen. "Azpeiti".

2.098. Igeldoko bertsolariak eskean: Martikorena, Iraola eta Zendoia (DON-063/023)

Hasieran bertako bertsolariak ibiltzen ziren eskean: Tomas Martikorena, Bernardo Iraola eta bere aita, Jose Ramon Zendoia. 2-3 kuadrilla ibiltzen ziren. Joxe Juan Erauntzetamurgil ere ibili zen zenbait urtez. Bertakoek utzi zutenean kanpokoak hasi ziren: Mitxelena, Garmendia, Zeberio... Baina kanpokoek ezin izaten zuten hain ongi egin eskean, etxe bakoitzeko kontuen berri ez zekitelako.

2.099. Idi-parearekin harrobiko harria garraiatzen (DON-063/026)

Inguruko baserritar batzuei laguntzen ibiltzen zen idiekin harrobiko harriak ateratzen eta haiek utzi zutenean eurak hasi ziren. Eurak idi-pare batekin eta Benantzio Martikorena beste pare batekin. Harri asko ateratzen zen orduan. Bakoitza bere karroarekin ibiltzen ziren, baina harri handia zenean elkarri lagunduta. Harria bide bazterrean uzten zuten gero kamioia kargatzeko. Hilerri ondoan zegoen Altuna lantegira eramaten zuten harri gehiena. Artzain Ona Katedrala Igeldoko harriarekin egina dela esaten omen dute. Bere aita behin Getariaraino joan zen idiekin harria eramatera.

2.100. Garai baten 4 kofradia Igeldon (DON-063/028)

Garai baten 4 kofradia ziren Igeldon: San Jose, San Anton, Santa Luzia eta San Isidro. Bakoitzak bere egun ospatzen zuen bazkaria eginda. Kofradia bakoitzeko arduradunak nortzuk ziren.

2.101. Harrobian egin zituen lehenbiziko lanak (DON-063/029)

Bera harrobian lanean hasi zenerako jadanik ez zen lehen beste harri ateratzen. Bere lehenbiziko lana Ondarretako kartzela botatzen izan zen. Hura bukatu ostean berriz deitu zioten Antiguakoa erreka bazterreko horma erori egin zelako.

2.102. Basoak garbitzen segarekin (DON-063/030)

Garai baten segarekin basoa garbitzen jardun zuen lanean, baina aspertu egin zen bera bakarrik. Gero inguruetara basoak garbitzera etorri ziren batzuekin ibili zen. Jose, nagusia, Lezokoa zen. Diputazioko basozaina, Gurrutxaga, egoten zen zaintzen.

2.103. Gorostidi harrobian harri urdinkara gogorra (DON-063/031)

Basoko lana bukatu zitzaionean harrobian lana eskatu zuen eta Aiztoki harrobian hasi zen. Jose Arrillaga, Jose Uranga eta Tomas Martikorena ziren nagusiak. Ordurako Aiztokin lana gutxituta zegoen. Bi taldetan lan egiten zuten: eurak Aiztokin eta besteak Gorostidi harrobian. Han zintarriak egiteko harri urdinkara gogorra ateratzen zuten. "Hargogorra" deitzen zioten. Harria nola ateratzen zuten.

2.104. Denboraleak Kontxan egindako kalteak konpontzera (DON-063/032)

Harrobian lana gutxitu zitzaienean Kontxara joan ziren harrobiko langileak, denboraleak egindako kalteak konpontzera. La Perlako eskailerak eta hondartzarako aldapa apurtu ziren, besteak beste, eta udarako konpondu egin behar. Presaka, eta marearen gorabeherak zainduz, 24 orduko lan-egunak ere izan zituen inoiz.

2.105. Mutikotan "Tiro pichón"-ean lanean (DON-063/033)

12 urte ingururekin "Tiro pichón"-era joaten hasi zen lanera. Abuztu erdialdetik irailaren hasierara izaten zen uso "tirada". Sarearen kanpoaldera erortzen ziren usoak jasotzea izaten zen euren lana. Beste batzuk praka zuriak, alkandora zuria eta gerriko eta txapel gorriarekin goian ibiltzen ziren korrika, goiko usoak jasotzen.

2.106. Uso-tiraketan diru asko jokatzeko (DON-063/034)

Kanpotik etortzen zen jendea uso-tiraketara. Eibartik Bittor Sarasketa etortzen zen, esaterako. Etortzen zen pertsonaia famatuena: Tebako kondea. Sari handiak egoten omen ziren eta diru asko jokatzeko, gainera. Riscal-go markesak jartzen omen zuen saririk handiena.

2.107. "Tiro pichón"-ean lanean zeregin ezberdinetan (DON-063/035)

Lehenbiziko urtean saretik kanpora erortzen ziren usoak jasotzen lan egin zuen "Tiro pichón"-ean. Gero, gora joateko eskaintza egin zioten, korrikalari gisa, goian erortzen ziren usoak jasotzera. Han gehiago irabazten zen. Korrikalarien janzkera: praka eta alkandora zuriak eta gerriko eta txapel gorriak. Handik uso karioletan lan egitera pasa zen. Urtero joaten zen lanera eta hainbat urtez jardun zuen. Hasieran zelai bakarra zegoen, baina gero 3 jarri zituzten. Diru asko uzten zuen inguruetan "Tiro pichón"-ak.

2.108. Ia kotxerik ez eta bizikletak ere gutxi igeldon (DON-063/037)

Igeldon atzeratuta bizi direla dio. Donostia izateko pobrea omen zen. Autobusa zegoen Igeldora. Kotxe bakarra Inaxio Olidenena zen. Gero maisuak ere erabili omen zuen. Bizikletak ere gutxi ziren orduan.

2.109. Soldadutzan 3 hilabeteko oporrak baserritarrei (DON-063/038)

Soldaduskako instrukzioak egitera Orio eta Zarautz bitartera joaten zen, oinez, bi ordu inguruko bidean. Astelehen goizean joan eta larunbatean itzuli. Irunen egin zuen soldadutza. Baserritarrei 3 hilabeteko oporrak eman zizkieten udaran. Mandoarekin ibiltzen zen, txerriei jana eraman eta bueltan patata ekartzen.

2.110. Donostiara tenientearekin, zaldia zaintzera (DON-063/039)

Soldadutzan zaldiei ferrak jartzen laguntzen ere ibiltzen zen. Teniente albaitariak esku ona zuela ikusi zuen nonbait eta berarekin Donostiara etortzea eskaini zion. Hala etorri zen, zaldi gainean, Loiolako kuartelera. Zaldia zaintzea zen bere lana, eta lotara etxera joateko aukera zuen. 10 egun egin zituen.

2.111. Tenientearen zaldiarekin hipikara (DON-063/041)

Tenientearen zaldia hipikara eraman behar izaten zuen, saltoak egitera. Goizez joanez gero, arratsaldea jai izaten zuen normalean. Hala ere, tenienteak agindutakoan joan behar izaten zuen, baita igandetan ere, nahiz eta amorrazioa eman. Behin tenientea muturrez aurrera erori zen eta madarikazioa bota ote zion galdetu zion Antoniori.

2.112. Euskarazko antzerkiak Igeldoko pentsu-biltegian (DON-063/043)

Berak jaunartzea egin zuenean on Migel zen apaiza. Hura hil zenean, berak 13 urte zituela, on Fabian etorri zen. Pentsu-biltegian antzerkiak egiten zituzten berak 16 urte inguru zituenean. Euskarazko antzerki zaharrak izaten ziren. Erramun Balerdi eta Jose Ramon Etxebeste ziren buru ibiltzen zirenak.

2.113. Apaizaren zigorra dantza-lotua egiteagatik (DON-063/046)

‘Venta Alegre’ izeneko etxean soinujolea aritzen zen etxe aurreko plazan. Mundu Gerra hasita zegoen eta Frantziatik bueltan soldadu alemaniarrek etortzen ziren. Soldaduok hemengo neskekin dantza lotuan ibiltzen omen ziren. Apaizak zigorra jarri zien; neska bat belauniko jarri zuen elizan, liburuak eskuan zituela.

2.114. Kongregazio asko ziren: Apostoluak, Luistarrek, Mariaren alabak... (DON-063/047)

Kongregazio asko omen ziren lehen. Luistarren aurretik Apostoluak izan ziren, zinta gorriarekin. On Fabianek jarri omen zuen Luistarren kongregazioa. Neskak ‘Mariaren alabak’ izaten ziren. Hilero jaunartzera joan behar izaten zuten. Luistarren kongregazioan sartu zirenean Zestoara joan ziren, hango Luistarren festara. Basarri eta Uztapide omen ziren bertsotan.

2.115. Igeldo inguruetako korrikalariak (DON-063/048)

Herriko festetan korrika lasterketak izaten ziren. Bera ere ibiltzen zen. Narzixo Lizarazu omen zen ona, Gipuzkoako txapeldunorde egina. Berak Igeldon ezagutu zituen lehenengo korrikalariak Jose Azurza, Jose Antonio Mujika, Fernando Arrillaga eta Bordaberri baserriko Alejandro.

2.116. Idi-dema irabazteko plazak egin behar; "tertzero" lanak (DON-063/051)

Idiak ondo preparatu behar ziren idi-dema irabazteko. Ahalik eta plaza gehien egin behar dira irabazteko. Igeldoko plazak 24 metro ditu. Usurbilgo plaza omen da luzeena. "Tertzero" lanean ere ibilia da demetan, aldameneko marra zaintzen.

2.117. `Luxia´eta Garziarenaren arteko bi aizkora-jokoak Donostian I (DON-063/054)

Ikusi zuen lehenengo aizkora-apustua Martin Garziarena eta `Luxia´ren artekoa izan zen, Donostiako zezen-plazan. Bi apustu irabazi zizkion `Luxia´k Garziarenari eta hau erretiratu egin zen. "Luxia"k eta Luis Lopategi harri-jasotzaileak Eibarko Iturrinoren laguntza izan omen zuten preparatzeko.

2.118. `Luxia´eta Garziarenaren arteko bi aizkora-jokoak Donostian II (DON-063/056)

Donostiako zezen-plaza goraino beteta egon zen `Luxia´eta Garziarena aizkolarien arteko apustuan. Lehenbiziko apustuan erakustaileak tranpa egin ziola Garziarenari zabaldu zen eta berriz jokatu zuten, erakustailerik gabe. Baina bigarrena ere `Luxia´k irabazi. Gero Latasaren aurka jokatu zuen `Luxia´k eta galdu egin zuen. Orduko aizkolariak.

2.119. Hiletetako ohiturak (DON-063/060)

Maila desberdinetako hiletak egoten ziren. Elizan emakumeak eta gizonak aparte jartzen ziren: gizionezkoak aurrean, bankuetan, eta emakumeak atzean, aulkietan. Hiletetan argizaiola eramaten zen elizara; bakoitzak bere mahaitxoa izaten zuen. Emakumeek oihala eramaten zuten burua estaltzen.

2.120. Ogi bedeinkatuak eta txerriaren puskak apaizarentzat (DON-063/062)

San Blasetan ogia eta haziak bedeinkatzen ziren elizan. Ogi zakukada gero apaizarentzat uzten zen. Txerria hiltzen zenean ere txerriaren 3 puska eta odolki bat ematen zitzaizkion apaizari.

2.121. Umea jaio eta hurrengo igandean atsolorra (DON-063/063)

Umea jaiotakoan ahalik azkarren bataiatu egin behar izaten zen. Hurrengo igandean atsolorra egiten zuten emakumeek, umeari bisita eta afari-merienda.

2.122. Igeldoko jolas parkean lanean (DON-063/066)

Bere aitak Igeldoko jolas parkean lan egin izan zuen beti. "Río Misterioso"-n egiten zuen lan aitak eta baita parkearen garbiketan ere. Berak ere antzera. Parkeko mantentze-lanak egiten zituen. Parkeko hargina jubilatzen zenean, haren ordeztatu zen bera. Don Luis Pascual zen orduan nagusia. Gero haren semeak jarraitu zuen, eta orain alabek hartu dute ardura.

2.123. Bi zine Igeldon, maila sozialaren arabera (DON-063/067)

Funikularra beti antzera ezagutu du. Garai hartan, funikularreko txartelak zinerako edo dantzaldirako ere balio zuen. Beheko terrazan jende

apalagoarentzako beste zine bat zegoen. Goiko zinera jendea dotore jantzita joaten zen. Bi musika-banda egoten ziren asteburuetan.

2.124. Osteguna, umeen eguna Igeldoko jolas-parkean (DON-063/068)

Osteguna umeentzat eguna izaten zen. Globoak botatzen zituzten eta globoen atzetik korrika ibiltzen ziren ume guztiak.

2.125. Igeldoko parkeko eraikinak nola aldatu diren (DON-063/069)

Bera Igeldoko parkean lanean hasi zenean jatetxe zaharrean izaten zen dantzaldia. Zine aretoaren lokala oraindik han omen dago, baina beste guztia bota egin omen zen hotela egiteko. Jatetxeko "etxekoandrea", Juanita.

2.126. Denetariko lanbideak egin behar: igeltsero, hargin... (DON-063/074)

Lehen ez zegoen ezer Igeldon, eta bere garaian hasi zen jendea ofizioen bat ikasten. Igeltsero lanbidea peoi gisa hasita ikasten zen. Bera ere ibilia da peoi gisa lanean eta, hain zuzen ere, halaxe hasi zen gero hargin lanetan.

2.127. Harrobiko nagusien bisita operatu zutenean (DON-063/076)

Ultzeratik operatu zuena Manuel Cardenas mediku militarra izan zen. Harrobiko 3 nagusiak (Arrillaga, Uranga eta Martikorena) bisitan joan zitzaizkion eta bost durokoa jarri omen zioten burko azpian.

2.128. Igeldoko arbela hargin lanetarako (DON-064/005)

Hargin lanetan ibili zen mutikotan eta Igeldoko harria erabiltzen zuten, arbela. Martin Artola eta Antonio ziren nagusiak.

2.129. Egurrezko aldamioekin egin zuten Añorgako eliza (DON-064/007)

Añorgako eliza egiten aritu zen hargin bezala. Egurrezko aldamioak erabiltzen ziren orduan. Aldamioak lekuz aldatzen aritu zen.

2.130. Harria ebakitzeko tresnak (DON-064/008)

Harria ebakitzeko erabiltzen ziren tresnak aipatzen ditu. Hargin mailua nolakoa zen azaltzen du.

2.131. Arroketan arrantzan (DON-064/014)

Arroketara askotan joaten zen arrantzan. Zizarea erabiltzen zuten amu bezala. Zertzuk hartzen zituen aipatzen du. Harrapatutakoa etxerako zein saltzeko izaten zen.

2.132. Sagardoa egiten (DON-064/016)

Sagardoa etxe askotan egiten zuten. Sagardoa egiten sagar-motak aipatzen ditu. Dolarean egiten zen eta kanpoko jendean ere etortzen zen beraienara. Sagardoa makinaz txikitzen zuten, Ondoren zabaldu eta beratzen izaten zuten; sagar-motaren arabera denbora desberdina behar zuen. Pitarra ura botatako sagardoari deritzo.

2.133. Baserrietan ura jartzen (DON-064/019)

Igeldoko baserri askotan eraman du ura Joxek. Aristondon beti izan zuten ura, bere aita zenak jarri zuen-eta. Auzotar asko iturrira joaten ziren ur bila.

2.134. Eskola gutxi, katona baino ez (DON-065/005)

Igeldoko eskolara joan zen neska koskorretan, baina oso gutxi joan omen zen. Katona baino ez zuen ikasi justu-justu. Ahizpa zaharrena eskola partikularretara ere joaten zen arratsalde. Esklabetako ikastetxean ere urtebete egin zuen. Ez zuen ikasi ezta bere izena idazten ere, etxean ikasi zuen hori ere.

2.135. Aita hil osteko neurriak, etxekoak ez kutsatzeko (DON-065/006)

Aita hil zenean, logelako gauzak eta altzariak erre eta fumigatzailea etorri zen etxera. Antza denez, aitaren gaixotasuna kutsakorra zen-eta. Amari eta lau umeei txertoa jarri zien badaezpada ere. Bere nebak eta ahizpa badaezpada ere umeen ospitalean izan zituzten. Jaietan eta ostegunetan joaten ziren ospitalera bisitatzer. Bertako umeak urdinez janzen zituzten.

2.136. Ama esne partitzen eta bera eltzea zaintzen (DON-065/008)

Amak esnea partitzen zuen astoz, Benantziak amak sutan jartzen zuen eltzea zaintzen zuen bitartean. Beti jaten omen zuten babarruna. Patata-tortillari arrautza gutxi botatzen zien. Hori izaten zen beraien ohiko bazkaria. Antiguana banatzen zuen esnea amak. Ez zen plazara joaten, Antiguako dendetan banatzen zuen.

2.137. Belarretan behiei jaten emateko (DON-065/009)

Egunean hirutan ematen zitzairen jaten ukuiluko behiei. Belar sortak bizkarrean ekartzen zituzten lepotarrean. Lepotarra otar handi bat da. Benantzia bera era aritzen zen moztan. Aita gaixo zela soka lotuta ekartzen zuen ahizparekin batera, ahal zen moduan egiten zuten ez baitzuten gurdirik.

2.138. Belar meta nola egin (DON-065/010)

Belar metak ere egiten zituzten etxean. Ahizpa zaharrenak 10-11 urte zituenerako egiten zituen metak eta Benantziak belarra botatzen zion. Gerora, bera ere aritu zen egiten eta nahiago du hori botatzen aritzea baino. Meta ondo nola egin behar den azaltzen du, bestela erori egin daiteke-eta. Batzuk zaku bat jartzen zion muturrean, bestela metari goitik behera lau egur jartzen zitzaizkion zintzilik lazo bat bezala sokari helduta.

2.139. Behientzako erremolatxa (DON-065/011)

Etxean arto eta babarrun asko zuten. Behiei emateko erremolatxa izaten zuten. Arbia ere landatzen zuten. Igitaiaekin txikitzen zuten erremolatxa eta lastoarekin nahastuta ematen zion behiei. Erremolatxa maiatzean ereiten da, artoaren garaian. Artoa eta babarrunari moduan jorratu eta aitzurrarekin belarra kendu behar zaio.

2.140. Artoa ezin eho; morokila esnearekin jan (DON-065/012)

Arto asko ereiten zuten oiloentzako. Oiloek ez zuten beste ezer jaten, ez pentsurik, ez ezer. Talo gutxi jan zuten beraienean; miseria handia zegoen eta makina txiki batean txikitzen zuten artoa, morokila egin eta esnari hura botatzeko. Esne gutxi gastatzeko, esnea egosi ostean, hori botatzen zioten.

2.141. Meta barruan ezkutatutako babarruna usteldu zitzaien (DON-065/013)

Artoa eta babarruna estatuari entregatu behar izaten zitzaion. Garoa itsaso ondotik ekartzen zuten, behiei lo egiteko ohea egiteko. Beraiek meta barruan ezkutatu zuten babarrunez beteriko kutxa bat. Baina ura sartu eta dena usteldu zitzaien.

2.142. Espainiar bandera leku askotan jarri behar (DON-065/015)

Gerra bukatzerakoan espainiar bandera jarri behar izan zuten hainbat tokitan: goiko ganbaran makila batekin, astoaren otarrean, berokiaren botoian... Igeldon soldadu asko zegoen eta ikara asko pasatu zuten.

2.143. Gerran hildako igeldotarrak (DON-065/018)

Igeldotik ez zuen inork alde egin gerran. Horietako asko kartzelara eramaten zituzten. "Mutua" kale-garbitzailea ere fusilatu egin zuten, beste batzuen artean. Frontean ere hainbat hil ziren. Horietako hainbat aipatzen ditu Benantziak.

2.144. Olorik ez eta irina ere gutxi (DON-065/019)

Gerra ondorenean bizimodua asko aldatu zen. Dena kentzen zieten eta jateko errazionamendua zuten. Ez zuten olorik eta esnearen esnegaina erabiltzen zuten. Orduan ez zuten uste inoiz lehengora bueltatuko zirenik. Bere amak Errotazarretik ogi pixka bat ekartzen zuen. Artoa ere Errotazarrera eramaten zuten irina egiteko, baina zati handia kentzen zien bertan. Horregatik hasi ziren etxeko makinarekin morokila egiten.

2.145. Ahizparen ezpainetako soinuarekin dantzan (DON-065/021)

Domeketan ez zuten dantzaldirik Igeldon. Arbolan soka bat jarri eta kolunpioa egiten zuten eta bertan egoten zen neska-kuadrilla. Bere ahizpak ezpainetako soinua jo eta orduan egiten zuten dantza.

2.146. Dantza lotua gaizki ikusia zenekoa (DON-065/022)

Dantza lotua gaizki ikusia egotea gerra ondorengo kontua dela dio. Konfesatzera ere joaten ziren eta ea dantzan zein asmorekin egiten zuen galdetzerakoan, ondo egiteko asmoarekin egiten zuela erantzuten zuen Benantziak. Berak ez zuen aparteko arazorik izan. Kongregazioko neskek ezin zuen dantzarik egin. Lepoan zinta zuria zuena kongregaziotik botatakoa zen. Gainerakoek zinta urdina eramaten zuten.

2.147. "Gustua ematea bekatua zen" (DON-065/024)

Irubidera joaten zirenean dantzara, mutilak asko arrimatuz gero, bultza egin eta apartatu egiten ziren. Mutilek etxera laguntzen zien neskei. Denetariko mutilak zeuden. Gustua ematea bekatua zela dio.

2.148. Kongregazioak eta apaizak (DON-065/025)

Dena konfesatu behar zuten. Mutilak San Luisen kongregaziokoak ziren, Luistarrak, eta hilero joan behar izaten zuten konfesatzera. Neskak, aldiz, Mariaren alabak ziren. Elizan batzen ziren apaizarekin. Bi apaiz egon ziren Igeldon: don Basilio eta don Miguel.

2.149. Astoarekin Antiguara esnea partitzen (DON-065/032)

Amak sukaldeko lanak egiten zituenean, Benantzia Antiguara jaisten zen astoz esnea saltzera. Amak lehenago eramaten zituen denda berberak izaten zituen bezero. Neba Lizarriturriko lantegira joaten zen.

2.150. Dirua medikutan gastatu eta zorrak pilatu (DON-065/033)

Irabazitako dirua medikutan gastatzen zuten eta zorrak egin zituzten. Txekorra hiltzerakoan pentsu-biltegian zuten zorra kitatzen zuten. Harakina lehenago joaten zen etxera.

2.151. Aingiratan eta antxoatan (DON-067/006)

Aingiratan. Palangrearekin harrapatzen da. Bi aingira nota: zuria eta beltza. Ibaietakoa txardieta da, ez aingira. Urte guztian harrapatzen zen, baina langosta ez. Antxoatara eta sardinetara ere joaten zen, papardoetara ere bai. Despeska gogorra zen. Zumaia eta Getaria bitartean ontzia matxuratu, eta hondoratu egin ziren behin.

2.152. Igerian nola ikasi zuen (DON-067/008)

Igerian nola ikasi zuen, aita txipiroitan zebilen bitartean. Umetan jolaserako aukera gutxi, beti zegoen lanen bat egiteko, aparejuak lehortzen jarri eta.

2.153. Aingiratarako aparejuak (DON-067/009)

Aingiretarako aparejuak. Amuak nondik ekartzen zituzten. Txipiroiak palangrean ere harrapatu izan dituzte. Kabrak, panekak...

2.154. Antxoaren arrantza, Donostia inguruan (DON-067/012)

Antxoaren arrantza. Toki finkorik ez zegoen. Gauez joaten ziren. Argia kandela bat zen. Beldurrez egoten ziren, ontzi handiren batek noiz joko. Nahiago zuten langostetara joan. Bi belarekin ibiltzen ziren.

2.155. Itsasontziko jana eta ardoa (DON-068/002)

Itsasoan marmitakoa edo bakailaoa jaten zuten. Ardo askorik ere ez zuten, zahato bakarra denentzat. Gerora ardo gehiago zuten gasoila baino. Ardo barrikak biltegietatik jasotzen zituzten.

2.156. Donostia inguruko kalak (DON-068/003)

Arrantzarako toki onenak zeintzuk diren, arrain motaren arabera da. Aingirak harrapatzeko zona onena Hondarribia edo Deba aldea zen. Donostia inguruan ere bazeuden toki onak. Horietako kala batzuk aipatzen ditu.

2.157. Portuko txanponak batzen (DON-068/004)

Mutil koskorretan turistek, batez ere frantsesek, portura botatzen zituzten txanponak hartzen egoten ziren. Bertan ikasten zuten igerian. Kaian neskak arropekin bainatzen ziren eta mutilak larru bizitan, geroago galtza zaharrekin.

2.158. Itsasorako arropak (DON-068/005)

Itsasorako mahoizko arropa erabiltzen zuten. Oinetan egurrezko eskalpoiak edo larruzkoak ere janzten zituzten. Buruan suesta eramaten zuten.

2.159. Aita arraunlari ezaguna (DON-068/009)

Bakerizatar anaiei aita ezaguna zen arraun munduan. Hainbat estropada irabazi zituen. Donostiarrak onak ziren garai hartan.

2.160. Itsasora ez irteteko eguraldi txarra egitea desira (DON-068/012)

Bere aita gazterik hil zen eta 13 urte zituela amaren aldeko aitonarekin hasi zen itsasoan lanean. Orduan ez zegoen motorrik eta arraunean joaten ziren itsasora. Eguraldi txarra noiz egingo desiratzen egoten ziren, lotan gelditzeko. Normalean aitona eta biak baino ez ziren itsasoratzen. Batel txikiak ziren ordukoak.

2.161. Palangrean eta kazan (DON-068/014)

Batel txikiak ziren, 19 oinetakoa zen beraiei tamaina. Palangrean aritzen ziren: kabrak, arrain zabala, katuarraina... Kazan ere joaten ziren txitxarroa harrapatzeri, kanabera hartuta. Goizez eta arratsaldean irteten ziren txitxarroan. Arratsaldean bostak aldera irteten, eta uda garaia zenez, hamaiketarako-edo bueltatzen ziren. Orduan ere arraunean. Txipiroitan goizetan eta ilunabarrean ateratzen ziren. Paneka eta katuarrain asko harrapatzen zituzten. Gaur egun baino arrain gehiago zegoen.

2.162. Motor gabeko ontziak eta ikatzezko baporeak (DON-068/015)

Donostiako kaiko ontzi gehienak batelak ziren, motor gutxi zeuden. Bapore gehienak ikatzezkoak ziren, 18 inguru ziren eta arrantzale guztiak donostiarrak ziren.

2.163. Arrantzaleak Kaikoak ziren eta patroia joaten zitzaien etxera bila (DON-068/016)

Patroia etxerik etxe joaten zen kanpanilla jotzen arrantzaleak itsasora joan behar zirela abisatzera. Elkarrizketa garaian zeuden arrantzaleak, aldiz, kanpotarrak ziren. Lehen denak ziren moilakoak bertakoak edo Alde Zaharrekoak.

2.164. Bateletik motordun barkura (DON-068/017)

Arrantzan hasi zirenean, batelean, ez zuten sarerik erabiltzen. Baporean hasi zirenean, itsasora irteten, orduan hasi ziren sareak erabiltzen. Espainiako Gerra Zibila bukatu ostean hasi ziren itsasontziei motorrak jartzen, Jabierrek 15 bat urte zituela.

2.165. II. Mundu Gerran Frantziako kostan sardinetan (DON-068/018)

Jabier motordun itsasontzian lanean hasi zenean, 15 urte zituen eta II. Mundu Gerra zen. Alemaniarrek Frantzia hartua zuten eta alemaniarrek sardinetan aritzea utzi zien beraiei. Ondorioz, oso urte onak izan ziren haiek. Frantziarrei, aldiz, ez zieten uzten. Gauez ez ziren Donibane Lohizune baino harago joaten; izan ere, arriskutsua zen.

2.166. Urte osoan zehar arraina aukeran (DON-068/020)

Mutikotan hasi zen arrantzan Jabier. Orduan arraina aukeran zegoen: antxoa, papardo... Neguan marrajua, papardoa, palomita, bisigua... harrapatzen zen. Gero antxoa. Izurdeak antxoa non zegoen seinalatzen zien. Ekainetik aurrera, atuna harrapatzen zuten.

2.167. Itsasoko ardora (DON-068/022)

Ardora gauez ateratzen da, zuritasuna ateratzen du arrainak eta bistaz igartzen zuten arraina, orduan ez baitzuten inongo aparaturik arraina non dagoen detektatzeko.

2.168. Majuako arrantza (DON-068/023)

Majuan aritzea, izurdeei segika joatea zen. Beraiek ateratzen baitituzte arrainak kanpora. Askotan astebetez egoten ziren sarea bota gabe.

2.169. Majuako "konpañia" (DON-068/025)

Majuan aritzea, izurdeei segika joatea da. Izurdeen atzetik joaten zen arrantzalea. Hurbilen zegoen itsasontziak botatzen zuen sarea. Itsasontziren bat gehiago agertuz gero bertara, lehorrean ontzi guztien arteko banaketa egiten zuten, denek zuten eskubide bera. "Konpañia" egitea deitzen zitzaion horri. Sardinetan eta antxoatan egiten zen hori. Sarea botatzerakoan, izurdeak beste majua bat ateratzera joaten ziren.

2.170. Seriak antxoa jan (DON-068/026)

Mutil koskorra zela, behin majuan zeudela izurdeek kanpora ateratako arrainak harrapatzekotan, sarea botatzera zihoazela seria pila bat agertu ziren bertan. Beraiek jan zituzten antxoak eta antxoa gabe bueltatu ziren etxera. Seria bale mota bat da.

2.171. Partilak (DON-068/029)

Baporean eguneroko bizimodukoa nolakoa zen azaltzen du. Arraina harrapatzen zenean, denak kontentu. Partila, itsasoko soldata, astero banatzen zuten. Erdia patrioiarentzat zen eta bestea arrantzaleentzat, denentzat berdin. Mutil koskorretako partila desberdina zen, gainera beraiek egiten zuten lan gehien. Orduko zaharrak alferrak zirela dio Jabierrek.

2.172. Mutil koskorretako itsasoko lanak (DON-068/030)

Itsasoan mutil koskorrek egiten zuten lan gehien. Harri koskorrak batzen aritzen ziren. Harri horiek zertarako behar ziren azaltzen dute. Ontzia ere beraiek garbitzen zuten. Lehen zaharrei errespetu handia zieten. Aparailuak oso ondo zaindu behar zituzten, garrantzitsua zen hori.

2.173. Larunbatetan patroiairen etxera partila bila (DON-068/032)

Partila, itsasoko soldata, larunbatero jasotzen zuten. Ez baldin bazuten ezer arrantzatzen ez zuten ezer jasotzen. Patroiaren etxean jasotzen zuten dirua. Erdia armadorearentzat eta gainerakoa arrantzalearentzat. Armadorea eta patroia pertsona bera izaten zen.

2.174. Errazionamendu garaian ogia arrantzaleentzat (DON-068/033)

Errazionamendu garaian, gerraostean, patroiak ogia ematen omen zien arrantzaleei. Ogi hori nolakoa zen azaltzen dute. Frantziarrek nahi beste ogi zuten eta askotan ematen zien beraiei.

2.175. Arrain gehien Donostian saltzen zen (DON-068/034)

Arraina bertan saltzen zuten. Kostaldeko guztiak (Hondarribitik zein Getariatik) bertara joaten ziren, bertan saltzen baitzen arrain gehien. Goizeko zazpietatik moila kamioiz betetzen zen.

2.176. Arrainari gatza bota eta saldu (DON-068/035)

Arrainari tinetan botatzen zitzaion gatza kaxetan jarri aurretik. Zuzenean saltzen zuten, itsasontzitik atera eta segituan. Emakumeak arduratzen ziren salmentaz. Arraina kubiartan ekartzen zuten itsasontzian, gaur egun kaxetan ekartzen dute dena.

2.177. Arraina deskargatzeko "millotarra" eta baldea (DON-068/036)

Saldu aurretik arraina urarekin garbitzen zuten. "Millotarra" deitzen zen saski borobila erabiltzen zuten arraina itsasontzitik lehorrera ateratzeko. Lehorrean balde batetara botatzen zuten, hemezortzi kilotako neurria zuen baldeak. "Millotarra" zumitzezkoa zen eta baldea egurrezkoa. Kantitate handitan harrapatzen zen arraina deskargatzen zuten horrela. Atuna Bretxako arrandegira eramaten zuten eta bertan pisatzen zuten.

2.178. Emakumeek buru gaineke baldeetan saltzen zuten arrainetan (DON-068/038)

Emakume asko aritzen zen arraina saltzen. Baldeetan eramaten zuten arraina, buru gainean. Hainbat balde saltzen zituen emakume bakoitzak, lan asko egiten zuten.

2.179. Hernialden jaioa (DON-069/001)

1938an jaio zen, Hernialden, gerra betean. Udaletxea, eskola, kartzela, taberna, ikuilua, perratzailea eta beste zenbait zeuden etxean jaio zen, "Casa Consistorial" izendatzen zuten etxean. Handik pare bat urtera Donostiara etorri zen bizitzera.

2.180. Parada Txiki izeneko etxean (DON-069/002)

Etxe txikian bizi ziren, bizitza bakarrekoa, kanpoan baino hotz gehiago egiten omen zuen etxean. "Parada txiki" izena zuen etxeak. Hiru senidetatik bat gazterik hil zen eta anai-arreba bi geratu ziren. Sei urte ez zituela, ama hil zitzaion eta haren ahizpa bat geratu zen beraiekin. Aita ere ordurako gerratik etorria zen etxera.

2.181. Mirakruz gaina, lehen eta orain antzera (DON-069/003)

Mirakruz gaina ez da gehiegi aldatu bere ume garaitik. "Alto de Vinagres" esaten zioten orduan auzoari. Bi denda zeuden, farmazia bat ere bai. Txiskoene eta Arzak tabernak zeuden.

2.182. Mirakruz gaineko lantegiak (DON-069/004)

"Contadores" izeneko lantegia zegoen auzoan. Jende asko aritzen zen bertan. "Coches Villar" ere bazen, umeen gurditxoak eta egiten zituzten lantegia. Mezetara Herrerara joaten ziren, hango eliza bota zuten arte; gero Mirakruzera bertara.

2.183. Maistra gogorak (DON-069/006)

Bera eskolan zela, Herreran, tranbia zintzilik geratu zela gogoratzen du. Maistrak behin etxeko lanak ondo egitearren makilarekin jo zuela ez dauka ahazteko. Maistra batek eskola ematen zien eta besteak josten erakusten zien.

2.184. Aberatsak eta pobreak bereizita eskolan (DON-069/007)

Ezin izaten zuten euskaraz egin eskolan. Dena erderaz egiten zen. Liburu bakarra zuten, entziklopedia, eta gai denak bertan agertzen ziren. "La Asuncion"en aberatsak eta pobreak bereizita izaten ziren gela banatan.

2.185. Etxeko ardura gaztetatik (DON-069/008)

Jolas askorik ez zuen egin haurtzaroan, etxean lagundu beharra izaten zuelako. Hamaika urte zituela, aita berriz ezkondu zen. Ama berria biriketarik gaixo zegoen eta bera arduratu zen etxeaz hamalau urterekin eskola bukatu zuenean.

2.186. "El Elefante" komuneko papera (DON-069/011)

Etxean ez zeukaten baratzerik eta abererik, pisu bat zen beraiena. Etxeko lanez bera arduratzen zen. Arropak fregaderan garbitzen ziren. Komunik ez zegoen eta galdara batera egiten zuten dena. Komuneko paperaren orde z egunkaria erabiltzen zuten. Gero komuneko paper sendo bat saltzen zen, oso zakarra, "elefante" izeneko.

2.187. Gurelesa esnea (DON-069/013)

Lekaleak jaten zituzten gehiena. Errazionamendua gogoan du; poltsa hutsa bueltan eramaten zuten berriz. Azukrea eta olio neurrira erosten zen. Gurelesa esnea saltzen zuten dendan.

2.188. Mirakruzeko festak (DON-069/014)

Festak plazan izaten ziren. Musika, herri-kirolak, bizikletan zintekin lasterketak... Neskek prestatzen zituzten zintak eta sobreak eta mutilek egiten zuten bizikletan. Anekdotak bat kontatzen du.

2.189. Aita eta anaia soinujoleak (DON-069/015)

Arzakenean ezkontzak izaten ziren igandetan eta aita joaten zen soinua jotzera. Anaia ere musikazalea zen eta kontserbatorioan aritzen zen, soinu orkestrako zuzendari. Katedratikoa zen. Irakaslea izaten zuen anaiak etxean soinua jotzen ikasteko. Munduko txapelduna ere izan zen anaia.

2.190. Dantzazalea (DON-069/016)

Inguruko jaietara joaten geroago hasi zen, gaztetan. Intxaurrendora, Herrerara, Trintxerpera... oinez joaten ziren. Dantzazalea zen. Hernialden asko egiten zuten, sueltoan. Marmitatik antosina urez bete eta horrela edaten zuen ura, izerdi betean.

2.191. Etxeko ardura beregain (DON-069/020)

Etxetik kanpora ez du lanik egin, nahikoa zuen etxekoarekin. Aita eta anaia txukun joan behar izaten ziren soinua jotzera eta berak plantxatzen zizkien arropak. Aitak "Coches Villar"ren ere egiten zuen lan. Haurrentzat jostailuak ere egiten zituzten.

2.192. Aita margolari (DON-069/021)

Margolaria izan zen aita. Margoak beraiek egiten zituzten, lurrarekin eta beste hainbat materialekin nahastuta. Ordizian egiten zuen lan margolari eta bitartean taberna ere bazeukan han.

2.193. Arropak garbitzera arroketara (DON-069/023)

Arropak garbitzera arroketara joaten ziren astoarekin jaitsita. "La Paz"en bi baserri eta beste hiru edo lau etxe zeuden, besterik ez.

2.194. Sagardotegia etxean (DON-069/025)

Sagardoa bertan egiten zuten. Eguraldi onarekin jende asko joaten zen, txarrarekin inor ez. Denetariko sagarrak erabiltzen ziren sagardotarako. Botilatan sartzen zituzten eta halaxe saldu ere bai. Jaten ere ematen zuten.

2.195. Apaizaren sermoiak, lo hartzeko modukoak (DON-069/032)

Irratia beti ezagutu du; handia zen eta kolperen bat eman behar izaten zioten pizteko. Mariaren Alabak kongregaziokoa zen. Apaizaren sermoiak lo hartzeko modukoak izaten ziren batzuetan. Umeak Paristik zetoze esaten zuten.

2.196. Errespetua eta beldurra, bi gauza (DON-069/033)

Errespetuaz iritzia ematen du, denak errespetatu behar direla. Errespetua eta beldurra bi gauza direla ere azpimarratzen du.

2.197. Mirakruz gaina eta Mendiola, lehen Altza (DON-069/035)

Mirakruz gaina eta Mendiola Altza ziren. Herrerara joaten ziren mezetara.

2.198. Gurasoak herriarekiko konprometituak (DON-070/007)

Hiru senide ziren. Aita abertzale porrokatua zen, Donostiako Euzko Etxeako sortzaileetako bat. Ama ere abertzalea zen, baina orduan emakumezkoak bigarren maila batean egoten ziren. Batzokiko dantza-taldean ere aritzen ziren. Mirenek badu argazki bat Pospolin jantzita, lau bat urte zituen eta Atotxan ageri da. Pasaian bizi zirela, bere ama Kursaalera etortzen zen dantzak ikastera gero beraiei irakasteko. Ama Anoetako baserriko alaba zen.

2.199. Moja mexikarrekin (DON-070/009)

Pasaian moja mexikarrekin ibili ziren eskolan. Mexikotik bidalitako mojak ziren. Neska-mutilak batera joan ziren eskolara eta jolasten ere batera aritzen ziren.

2.200. Hamar urterekin euskarazko dotrina irakasten (DON-070/010)

Dotrina ere erdaraz ikasi zuten. Begoñak hamar bat urte zituela, Pasai San Pedron dotrina euskaraz irakasten aritzen zen gainerako umeei maistrari lagunduz. Angeles Inda zen maistra. Euskaraz egitea galarazita zegoen, baina asteen behin-edo elizara joaten ziren euskarazko dotrinara.

2.201. Pasaiaiko portuan joan-etorri asko (DON-070/012)

Pasaiaiko portuan arrantzaleen joan-etorriak ugariak ziren. Pasaian hamar bat armagin zeuden. Ontzien tutua entzunda, bazekiten zein zein portura zetorrena zein zen.

2.202. Mendira eta itsasoko bainuak (DON-070/014)

Astero, ostegun arratsaldez eskolarik ez zutenean, mendi buelta bat ematera joaten ziren. Txiki-txikitatik bainatu izan dira itsasoan. Bainujantziak izan dituzte betidanik. Pasaian etxe ondoan zuten bainatzeko tokia. Donostiara bueltatu zirenean, hondartzara joaten ziren; kaira mutilak joaten ziren batez ere. Kaian bizi ziren emakumezkoek bata janzen zuten, ez bainujantzia. Amak tabernan egon behar izaten zuenez, izeba batekin joaten ziren hondartzara.

2.203. Jolasak eta gaztelura egunpasak (DON-070/017)

Miren Arantzazu Konstituzio plazan aritzen zen jolasten: sokarekin, diabloarekin, "a chingos"... Gaztelura asko joaten ziren egunpasa.

2.204. Kalbarioetako Via Crucisa (DON-070/018)

Pasai San Pedron bizi zirela, beraien aita goizeko zazpietarako gaztelura igotzen zen Kalbarioetako Via Crucisera; Ostiral Santu egunean ospatzen zen.

2.205. Alde Zaharreko giroa eta Portu kalea (DON-070/019)

Alde Zaharreko giroa oso ona zen. Arrain-saltzaileak kalean saltzen zuten eta kalerik kale oihuka ibiltzen ziren. Portu kalean taberna asko eta sagardotegia zeuden.

2.206. Baserritarrak Konstituzio plazan (DON-070/021)

Konstituzio plazan baserritarrak egoten ziren beraien produktuak saltzen. Esnezaleak etxez etxe joaten ziren astoak Aldamar kalean eta San Lorentzo kalean utziz lotuta. Ondorioz, San Lorentzo kaleari "Astokale" ere deitu izan zaio.

2.207. Anoeta ingurua nolakoa zen (DON-070/024)

Anoeta ingurua nolakoa zen azaltzen dute. Beraien ama Anoeta baserrikoa zen eta sarri joaten ziren bertara aitona bisitatzera, baina oso zaharra zen eta bota egin zuten. Donostia "La casa del Aguila"n bukatzen zen. Loiolako tranbia bertatik pasatzen zen eta Donostia guztia zeharkatzen zuen. Peñafloida kalean hartzen zuten Hernaniko tranbia aitona bisitatzeko. Erribera aldean baratzeak zeuden. Anoeta aldean angulak harrapatzen zituen jendeak. Anoetan zeuden beste baserri batzuk aipatzen dituzte; gaur egun ez dago horrelakorik, zeharo aldatu da. Ez zegoen bertako elizarik, Misericordiara (Torreaga) joaten ziren, baita Loiolara ere.

2.208. Gerra garaian Alde Zaharra hustu egin zen (DON-070/027)

Gerra garaian Alde Zaharra hustu egin zen, beraiek Getariara joan ziren. Donostiatik bapote asko umez beteta eraman zituzten. Beraiek Frantziara joatekoak izan ziren, baina Almirante Cervera ontzia zelatan zebilen.

2.209. Gerran ezin itsasoratu eta Getariara autoz (DON-070/029)

Gerrak oso gutxi iraun zuen Donostian. Almirante Cervera ontzia itsasoan guardia egiten ibiltzen zen eta beraiek Frantziara joatekoak ziren. Goizeko lauretan jaiki ziren itsasontzia hartzeko, baina ezin izan ziren itsasora atera eta etxera bueltatu ziren. Azkenean, tropak sartu ziren egun berean hiru familietako haurrak Getariara joan ziren autoz. Astebetez egon ziren bertan. Han, helduek paparrean Espainiako bandera eraman behar zuten kalera irteterakoan.

2.210. Gerraosteko giro tristea (DON-070/033)

Gerra Zibilean Donostia hartu eta gero bertako bizimodua guztiz aldatu zen. Etxe asko hutsik zeuden eta katu asko ikusten ziren kalean. Kaia hutsa geratu zen, itsasontziek alde egin zuten-eta. Beraiek ez zuten goserik pasa jatetxea zutelako, baina errazionamendua tarteko askok gaizki pasatu zuten.

2.211. Alde Zaharretik Anoetara gobara egitera (DON-070/035)

Beraiek bi etxebizitza zituzten eta zerbitzariak bertan bizi ziren. Maindireak eta garbitu beharrekoak Anoetako baserrira eramaten zituzten gobara egiteko. Ibaian egiten zituzten garbiketak. Kaian bazegoen garbitoki bat, baina bertakoak baino ez ziren joaten bertara. Emakume batzuk besteen arropak garbitzeaz arduratzen ziren.

2.212. Gasa etxeetan (DON-070/036)

Etxea noizean behin fregatu eta argizaria ematen zuten. Lisaburdinak su gainean berotzekoak ziren. Sua ikatzarekin egiten zuten. Etxe batzuetan gasa ere bazegoen, gas-lantegia baitzegoen bertan. Beraien tabernako kafeterak ere gasarekin funtzionatzen zuten.

2.213. Euskara eskolak emateko titulua (DON-070/037)

Jantzigintza ikastera joaten ziren etxe batera, baina gero ez zuten horretan jardun. Gero euskara irakasteko prestatu ziren eta horretan jardun zuten. Miren Arantzazuk Bilboko Deustuko hizkuntza eskola ofizialean atera zuen titulua eta Begoñak Donostian bertan. Mirenek Opuseko idazkaritza-ikasketxean eman zituen eskolak. Batzokian ere talde asko izan zituzten. Ezkondu aurretik hasi ziren lan horietan.

2.214. Umetatik hondartzara (DON-070/045)

Umetatik joan izan dira hondartzara, baina Alde Zaharreko askok ez zuten horretarako betarik. Etxekoandreek etxeko lanak egin behar izaten zituzten eta neskamea izan ezean ezin izaten ziren joan. Eurak izebarekin edo amarekin joaten ziren. Begoñak gogoan du beraien nebak balandro bat zuela bertan jostatzeko, urtean jolasteko jostailuzko belaontzia. Beraiek ez dute ezagutu hondartzako txabolarik.

2.215. Emakumeak ez ziren tabernetara sartzen (DON-070/048)

Inguruko lehen kafetegia "California" izan zen, ordura arte denak tabernak ziren. Emakumeak ez ziren tabernetara sartzen, kafetegietara bai.

2.216. Donostiako zinema-aretoak (DON-070/050)

Garibai kalean 'Novedades' zinema-aretoa zegoen, jesuitena omen zen. 'Petit Casino', 'Principal', 'Bellas Artes', 'Trueba' eta 'Kursaal' zinema-aretoak dauzkate gogoan; elkarrizketa garaian, lehenago aipatutakoetatik 'Trueba'k baino ez zuen jarraitzen.

2.217. Donostiako kaskarinak eta Joxemaritarrak (DON-070/056)

Donostiarrek kaskarin fama zutela dio Begoñak. Miren Arantzazuk dio zonaldearen arabera zela, auzotarren arteko kontuak zirela. Konstituzio plazatik kai aldera artekoak, Andra Mariakoak, 'Joxemaritarrak' omen ziren. Konstituzio plazatik Aldamar kalera arteko San Bizentetarrak ziren.

2.218. Inguruko auzoen artean desberdintasunak (DON-070/057)

Kai aldean eta Alde Zaharrean bizi zen jendearengandik desberdinak ziren Bulebarretik haratago bizi zirenak, eta zer esanik ez Grosekoak, dotoreagoak ziren eta baita erdaldunagoak ere. Kaiko emakumeak, arrantzaleen emazteak, erdaraz aritzen ziren.

2.219. Kaiko emakumeak kartetan (DON-070/058)

Kaiko emakumeak beltzez jantzita arkupeetako tiña gainetan kartetan aritzen ziren, ez zen gizonik ikusten. Arrantzaleek tiñak arraina kontserbatzeko erabiltzeko zuten.

2.220. Aitarekin arrantzan (DON-070/062)

San Pedron bizi zirela beraien batelak 'Liraina' zuen izena eta txuri-urdina zen. Aitak denbora zuenean, arrantzan ateratzen ziren. Bakoitzak beraien aparailua zuen amuan zizareak sartuz arrainak arrantzatzeko. Nahi beste arrain jaten zuten.

2.221. San Pedroko Ondartxo (DON-070/064)

Pasai San Pedron bizi zirela 'Liraina' izeneko batela zuten, baina ez ziren urrutira joaten arrantzan. Ondartxo izeneko toki polit bat zegoen han eta askotan bainatzen ziren bertan.

2.222. Arraina mojentzat (DON-070/065)

Pasai San Pedron bizi zirela, behin arrain asko arrantzatu zituzten eta ikastetxeko moja mexikarrei eman zizkieten.

2.223. San Inaziotako farolak (DON-070/069)

Pasai San Pedron bizi zirela, San Inazio egunez ontzi batek farolak banatzen zituen etxeetako balkoietan eta bateletan jartzeko. Oso ohitura polita zela dio Begoñak.

2.224. San Pedroko izotz-lantegia (DON-070/070)

Pasai San Pedron bere aitak izotza ("jela") egiteko lantegian egiten zuen lan. Pasabide batetik zehar garraiatzen zuten izotza baporeraino. Balkoian jarrita ez ziren aspertzen hangoak ikusten.

2.225. Eskola publikoan, gaztelaniaz (DON-071/003)

Elizara Buen Pastorrera joaten ziren. Eskolara, berriz, etxe aurreko eskola publikora joaten ziren. Mutilak bakarrik joaten ziren eskola hartara, eta dena gaztelaniaz egin behar izaten zuten. Klean giro erdalduna zen nagusi, guraso euskaldunak zituztenen artean ere, Ferminnek dio bere etxean soilik mantendu zela euskara, gurasoek etxean beti euskaraz egin ohi zioten.

2.226. Kolejiotik bankura lanera (DON-071/005)

Etxe aurreko eskolan egin zituen lehen urteak, gerora Urdaneta kaleko San Antonio kolejoan hasi zen ikasten. Mutiko euskaldun asko elkartu ziren bertan. Gramatika, matematika... ikasten zuten, kolejioak zenbait bankurekin harreman estua zuen eta bankuan lanean hasi zenean ere, ordea, bere kontura ikasten jarraitu zuen Ferminnek, gustuko zuen ikastea.

2.227. Banco Popularreko kontuak eramaten (DON-071/006)

Gerora Banco Popular delakoan hasi zen lanean Fermin. Administrazio kontuak zertxobait kontrolatzen zituenez, berehala hasi zen horretan lanean.

2.228. Aitona mikeletea eta erdi bertsolaria (DON-071/007)

Arreba bat zuen. Etxean gurasoak, izeba eta osaba, eta arrebarekin batera bizi zen. Aitona mikeletea zen, eta erdi bertsolaria, ez zuen bera ezagutzeko aukerarik izan. Amona bai, amona ezagutu zuen Ferminnek.

2.229. Ama eta izebak etxeko lanak, aita seguroak (DON-071/008)

Ama eta izeba arduratzen ziren etxeko lanez. Aita aseguruak egiten zituen, herriz herri ibiltzen zen, autobusez edo trenez mugitzen zen alde batetik bestera.

2.230. Harrapaketan eta korrika (DON-071/009)

Ez zuten ohiturarik kanikekin edo pilotan jolasteko, harrapaketan edo lasterketak egiten gehiago aritzen ziren.

2.231. Artea gustuko, batez ere musika (DON-071/010)

Lanean hasi orduko, 15 urterekin, solfeoa eta bibolina jotzen ikasteari ekin zion. Artea gustuko zuen; pintura, musika eta literatura. Gehienbat musikaren bidetik jo zuen.

2.232. Aste osoa lanean, igandeetan mezatara eta mendira (DON-071/011)

Garai hartan ez zegoen "Sábado Inglés" delakorik. Aste osoa jo ta ke lanean eman ondoren, igandeak beretzat hartzen zituen, goizean mezatara, eta arratsaldean mendira. Ez zen taberna eta erromeria zalea, txistua jotzen ere bazekien, noizbehinka diputazioan jo izan ohi zuen.

2.233. Frankistek Donostia hartzean, lehenengo Eibarrera, eta handik Oñatira egin zuten alde (DON-071/014)

Frankistak Donostiara iritsi zirenean, jendeak Bilbora egin zuen alde, eta beraiek Eibarrera jo zuten, kotxez. Eibartik Oñatira mugitu ziren, bertako ostatu batean pasa zuten denboraldi bat. Urak baretu zirenean itzuli ziren Donostiara.

2.234. Borrokak tropa frankisten eta CNTko gazteen artean (DON-071/015)

Frankistak Amarako geltokitik sartu ziren Donostiara. Ferminen familia bizi zen kalean bertan zegoen CNTren egoitza. Balkoitik ikusten zituen enfrontamentuak Ferminen. Behin CNTko gazte bat etxean sartu, eta trapu gorri bat zintzilikatu zien balkoian. Beldurra zen nagusi etxean, baina ez zen ezer gertatu.

2.235. Eibarren zatiketa baino batasun handiagoa (DON-071/016)

Ez zuten ohiturarik batzokira joateko. Gerra aurretik, Eibarren politikoki bando desberdinetan kokatzen zen jendea oso ondo konpontzen zen elkarrekin.

2.236. Gerrak euskal giroa zapaldu arren, sustraia bizirik (DON-071/018)

Gerrak berak ez zuen asko iraun Donostian, bai ordea gerrak utzitako ondorioek. Euskal giroa zapaldu zuten, baina sustraia bertan geratu zen; berak eta beste gazte batzuek irratia martxan jarri zuten etxe batetik, geroxeago hasi zen ikastolen mugimendua ere.

2.237. Gazte batzuen artean irratia martxan (DON-071/019)

Ez du oso ondo gogoratzen nola jarri zuten irratia martxan. Kutxakoen laguntzaz lortu zuten lokala, etxe bat, eta bertatik egiten zituzten saioak, dena euskaraz; antzerkiak, elkarriketak, eta abar.

2.238. Donostian, etorkinak ere donostiar (DON-071/021)

Garai batean Larramendi kalean normandoz, latinez, frantsesez, gaztelaniaz eta euskaraz entzun zitekeen jendea. Gerora txinoz, japonieraz... entzuten da, baina horiek ere donostiar sentitzen dira. Sustraia ez da galdu.

2.239. Donostiako euskara: nahaspila (DON-071/022)

Gaskoiak Donostiara heltzean Urgullen egin zuten tokia. Zaila da Donostiako euskara nolakoa den definitzea, oso nahaspilatua dela dio; nafarrak, baserritar gipuzkoarrak, militarrek, mugatik gertu, komertzioak... mugimendu handia zegoen bertan, horrek nahasketa handia ekarri zuen. Igeldoko euskara ere ez du uste oso bestelako denik, Orio aldera joz gero, aldaketak nabariagoak dira.

2.240. Easo inguruan feriak eta zirkoak (DON-071/023)

Donostia asko aldatu da ordutik hona. Easo kale ingurua oso zabala zen, bertan jolasten zuten, feriak ere jartzen zituzten, zirkoak... San Juanetan, batez ere. Donostiako jairik garrantzitsuenak San Sebastian Eguna eta "kaldereroak" izaten ziren.

2.241. Erreginarene etorrerak Donostia eraldatu zuen (DON-071/025)

Isabel erreginarene gaixotasuna medio, itsasoko urak on egingo ziola-eta Donostia aukeratu zuen sendatzeko lekutzat. Erregina ez zen bakarrik etorri, noski, eta horrek Donostiako herri izaera erabat aldatu zuen; jaietan suzko zezena kendu zuten... Donostia dotore eta apaina nahi zuten, eta hargatik egin zituzten Miramar jauregia eta inguruko etxeak, Aieteko jauregia. Gerora Francok bisitatu zituen lekuok.

2.242. Bainujantziak eta "baineroak" (DON-071/026)

Hondartzan, emakumeak ere bainujantziarekin egon ohi ziren, baina bainujantzi luzeak ziren, gorputza ondo tapatzeko modukoak. Atzeritarrei edo igerian ondo ez zekitenei uretara laguntzeko, "baineroak" egoten ziren hondartzan.

2.243. Zezen plazara baino, mendira nahiago (DON-071/028)

Medikua etxez etxe ibili ohi zen. Ospitalea bazegoen, baita zezen plaza ere. Aitarekin joaten zen batzuetan zezen plazara, ez zitzaion gehiegi gustatzen ordea, mendira joatea atsegin zuen.

2.244. Elvira Zipitria, lagun eta irakaslea (DON-071/030)

Mendian ezagutu zuen bere emaztea, Aizkorrin, Urbia inguruan. Gerora, biak Elvira Zipitriaren etxera joaten ziren euskaraz alfabetatzera; oso harreman ona izan zuen Elvirarekin. Elvira Zipitriaren etxea Donostiako lehenengo unibertsitatea izan zela dio Ferminak.

2.245. Katalunia plaza ingurua nolakoa zen; Biteri eskolak (DON-072/003)

Grosen jaio zen, San Franzisko kalean. Auzoa nolakoa zen, Katalunia plaza. Biteriko eskolak. Ondartxo etxea. Santa Teresako mojen ikastetxea.

2.246. Santa Teresa ikastetxea; katalanak Grosen (DON-072/007)

Santa Teresa ikastetxeko mojak Bartzelonakoak ziren. Gerra garaian kataluniar asko etorri zen Grosera; La Barceloneta deitzen zioten. Iturria jarri zuten kataluniarren omenez; Amaran dago orain. Erdaraz dena. Uniformea.

2.247. Peñafiorida institutuan batxilerra (DON-072/008)

Peñafiorida institutuan, neskak eta mutilak elkarrekin. Historiaurrea oso ongi ikasi zuten. Irakasleak. 13 neska ziren. Karrera egiteko aukera handirik ez zegoen, baina Magisteritza egin zuen.

2.248. Zipitriaren metodologia (DON-072/015)

Elbira Zipitriaren metodologia. Haurrak, lehenengo andereño Faustinarekin eta gero berarekin. Azterketa egiten zuten, eta oso ongi prestatuta zeuden. Umetan, poxpolinetara joan zen.

2.249. Gurasoek okindegia jarri zuten (DON-072/021)

Batzokira ez ziren joaten. Aita Beizamakoa zen, eta ama Baztangoa, Oronozkoa. Udan joaten ziren hara. Gaztetan etorri ziren Donostiara. Okindegia jarri zuten: San Ignacio. Katalanen trebezia eskulanekin.

2.250. Gaztetxotan, zinemara beti (DON-072/028)

Gaztetxotan zinemara joaten ziren; ez zegoen beste ezer. Txofreko zezen plaza. Aste Santuko prozesioak. Mendira ere joaten ziren; senarra izango zena nola ezagutu zuen. Mendi taldea sortu zuten.

2.251. Mendia eta abertzaletasuna (DON-072/033)

Euskaltzaletasuna piztu zitzaion mendian hasi zirenean; orduan hasi zen Elbira Zipitriarengana joaten.

2.252. Euskararen aldeko lanak (DON-072/037)

Seme-alabak irratira joaten ziren, euskaraz irakurtzera. Euskarazko mezak. San Inazio parrokiako euskarazko lehen hileta bere amarena, 1965ean. Salmoak prestatzen zituzten haurrek. Baraurik mezetara, Kontzilio aurretik.

2.253. Garizuma eta Pazkoa eguna (DON-072/038)

Garizuma. Inauteririk ez zuen ezagutu. Ejerzizioak. Zazpi eliza bisitatzen zituzten, dotore jantzita. Arrosarioa errezatzera. Pazkoa egunerako estreinatzen zuten arropa. Dena bekatua.

2.254. Lantegiak eta hondartza (DON-072/042)

Groseko lantegiak. Txokolateak. Antiguako lantegiak. Grosen, auto tailerrak. Sagues auzoa. Hondartzaren ordeztu, zuloak. Kontxara joaten ziren hondartzara. Ez da ur zalea.

2.255. Groseko negozioak (DON-072/043)

Groseko negozioak. Farmazia, dendak, okindegiak... Sagardotegia. Txarroarekin joaten zen pitar bila. Itsasgain elkarte gastronomikoa; aitari merienda eramatera joaten zen batzuetan. Bar Cantabrico. Drogeriak.

2.256. Tabakalerako emakumeak eta dependientak (DON-072/045)

Tabakalerako langileak. Uliatik joaten ziren hiru ahizpa. Emakumeak eta lana. Dependienta asko zeuden. Batzuek ezkondu ondoren ere jarraitu zuten, gehienek ez.

2.257. Labaderoak, ura eta gasa (DON-072/046)

Labaderoa non zegoen. Beraien etxera emakume bat etortzen zen arropa garbitzera. Ura etxe guztietan zegoen. Gasarekin ere akordatzan da: txanponekin zebilen makina.

2.258. Frontoiak eta raketistak (DON-072/050)

Principe de Saboya hotela eta frontoia. Raketistak zeuden modan, tolosarrak. Frontoia asko zeuden.

2.259. Udako tranbiak (DON-072/053)

Udako tranbiak, "jardinerak". Txutxu trena bezalakoak. Kobratzailea aulkiz aulki.

2.260. Pezeta bat asko zen garai hartan (DON-072/055)

Pezeta bat asko zen. Magisteritza ikasi zuenean, "Enseñanza doméstica" irakasgaian, esan zieten langile batek 450 pezeta irabazten zituela.

2.261. Arropa, jostunak; plantxatzen ikasten (DON-072/056)

Jostunak egiten zuen arropa. Jostun asko zeuden. Egindako arropa gutxi zegoen, trintxerak bai. Plantxan ikasten ibili zen ezkondu aurretik, Urdaneta kalean. Plantxa elektrikoa ezagutu du beti. "Enkainonatzea" zer den.

2.262. Orduko medikuak eta gaixotasunak (DON-072/058)

Kale Nagusian bizi zen medikua, Cormenzana. Kukutxeztularentzat pinudi artean egotea ona da. Elgorria. Botikak. Sendagaiak eta gaitzak. Erditu ondoren gaixo geratzen ziren betiko asko. Tuberkulosia.

2.263. Zorriak eta arkakusoak (DON-072/059)

Zorriak. Lehen izaten ziren eta orain berriro dabilta. Orrazi estu bereziak, ozpina. Arkakuso fama zuen Donostiak, eta hori ez da berpiztu. Dentistak: ahizpa joaten zen, baina ez zegoen ohiturarik.

2.264. Isuna, euskaraz hitz egiteagatik (DON-072/062)

Osaba batek isunak ordaindu zituen euskaraz hitz egiteagatik. Polizia sekretuak.

2.265. Lutoa asko eramaten zen (DON-072/064)

Lutoa, urtebete gutxienez. Gero, zuri-beltza. Amak denengatik jartzen zuen.

2.266. Gurugu etxean jaioa (DON-074/002)

Gurugu etxean jaio zen, Aieten. Sei pisuko etxea zen. Patrixi Garitano izan zen komadronea. Afrikako Gurugu menditik dator etxearen izena.

2.267. Goiko Altza zen lehen (DON-074/004)

Aiete Goiko Altza zen lehen; bitan zegoen zatituta: Lugaritz eta Goiko Amara. Jaxinta katua agertu da.

2.268. Aiete auzoaren izena nondik datorren (DON-074/006)

Lugaritz auzoari Antiguako parrokia tokatzen zitzaion, baina Aieteko elizara joaten ziren mezetara. Aieteko jauregiak eman zion izena elizari eta baita auzoari ere. Aita Ugalde baserrikoa zen; amaren aita ere bai, ondoko bizitzakoa. Ama Puiokoa zen. Baserri horiekin zer gertatu zen. Aita Munton hazia da.

2.269. Barazkiekin, loreekin eta esnearekin plazara (DON-074/008)

Munto aurreko baserria, Alkiza, aitonarena zen; zati bat beraiek erabiltzen zuten eta bestea izeba-osabek. Ama izebarekin joaten zen San Martin plazara tratuarekin. Zaldi-karroa. Ilarrak Nicolasa jatetxean saltzen zituzten. Sisofila lorea. Animaliak. Esnea, etxez etxe. "Parrokia".

2.270. Txerri lanak (DON-074/010)

Esnea partitzean txerrijana biltzen zuten. Txerria hiltzen zuten urtero, auzokoek lagunduta. Mutikotan egurra txikitzea zen bere lana. Baserritarren elkarteak ere hiltzen zuen txerria eta kideen artean partitu. Kontserbatzeko, gatza.

2.271. Dotrina igandetean, Don Eustakioarekin (DON-074/016)

Pilotan jauregiko garaje batean egiten zuten, ezin zuten elizan ibili. Don Eustakio Iriarte apaiza, Ibarrakoa. Dotrina, igandetean.

2.272. Munibe eskolako oroitzapen onik ez (DON-074/018)

Eskolan umetan maistra batekin ibili zen, eta gero Antiguako Munibe eskolan, maristekin 14 urte arte. Oroitzapen txarrak ditu: soldadu jantzita ipintzen zituzten, Cara al Sol kantatzen. Dena erdaraz. Zigorrak. Lotu egin zuen behin fraide batek. Jo ere egiten zuten, baita Aieteko apaizak ere. Ama denak borrokan ibiltzen ziren semeen barrabaskeriak zirela eta.

2.273. Sagardoa lapurtu eta erdi mozkortuta (DON-074/020)

Antiguarako bidean Flores sagardotegiko Mariari zaldi-karrotik sagarrak eta sagardoa lapurtzen zizkioten. Behin konturatu egin zen, eta amarengana joan zen. Sagardoari kortxoa nola ateratzen zioten.

2.274. Umetako jolasak (DON-074/021)

Neskak eta mutilak ez ziren elkarrekin jolasean ibiltzen. Euskaraz egiten zuten lagun artean.

2.275. Goserik ez, baina nahi beste ere ez (DON-074/023)

Errazionamendua, gose garaia. Pentsua eta algarrobak ere jan izan ditu. Katuak Muntora eramaten zituzten; izebak prestatzen zien untxia zelakoan. Bera-Beran taloak egiten zituzten. Aitak arrandegian egiten zuen lana, Pasaian.

2.276. Arraina bai, baina oliorik ez (DON-074/025)

Aitaren lana: baporetan zetozen arrainak klasifikatu. Partila. Arraina bai, baina oliorik ez zegoen. Manteka. Tramana, bisigua, katuarraina, perloia, txitxarroa... legatza garestia zen.

2.277. Estraperloko olioia eta ogi zuria (DON-074/027)

Babarruna. Eskolako fraideak eskatzen zizkion, garbantz zu truke. Estraperloko kontuak. Olioia. Emakume ogi saltzaileak; bost pezetan. Ogiak jarrita gona barrenean. Anekdotak: ogiz betetako furgonetari tiro egin zioten Aieten, geratu ez zelako. Soldaduak non egoten ziren lotan.

2.278. Franco Aieteko jauregian (DON-074/029)

Franco Aieteko jauregian egoten zen abuztuan. Batzuetan irailean ere bai. Baporea badian izaten zuen.

2.279. Aieteko festak (DON-074/031)

Aieteko festak. Kukaña, bakailaoarekin. Semper anaiak. Herri-kirolak. Meza ondoren ardoa debalde, batzuetan.

2.280. Gabonetan kantu eskea eta igandetako dantzaldiak (DON-074/033)

Gabonetan etxez etxe kantuan. Bertsoak kantatzen hasi da. Neska-mutilak dantzan ibiltzen ziren Azken Portun igande arratsaldetan. Pitxi anai-arrebak, Antiguak. Auzo batzuetan bai, baina Aieten ez zuten kongregaziotik botatzen helduta dantza egiteagatik.

2.281. Toka eta bolatokiak (DON-074/036)

Toka. Manuel Matxain zen onena tokan. Japoniara ere joan zen. Bolatokia Erramunenen. Apustuak, pezeta lurrera. Bederatzi birla eta txaparroa. Tokan, hamaika pauso eta sei fitxa. Erronda jokatzen zuten Munton eta Floresen.

2.282. Sagardotegietako giroa (DON-074/037)

Sagardo garaia. Munto eta Flores sagardotegiak. Kupelak hustu arte. Behin, Munton 3.500 litroko kupela egun batean hustu zen. Mutilak bakarrik. Auzoko tabernak.

2.283. Irubidera dantzara (DON-074/038)

Neskak ezagutzeko garaia. Azken Portu. Irubidera joaten ziren, eta gero Lasarteko Zepa tabernara meriendatzera, txerri hankak jatera. Neska laguntzea oso noizean behin. Autobusean eta oinez. Geroago, motoan.

2.284. Bizikleta, zatika eresia (DON-074/039)

Karakolak salduta lortu zuen lehen bizikleta. Miner bizikleta alokairu dendakoari zatika erosi zizkion piezak.

2.285. Dantza irakaslea (DON-074/043)

Dantzan nola hasi zen, Los Angeles eskolan. Dantza irakasle ere ibili zen Alde Zaharrean eta Amaran. Epaimahaian egon da lehiaketa askotan. Emaztea eta alaba ere trebeak dira dantzan.

2.286. Arratera dantzara (DON-074/045)

Neska-mutilak ziren dantza taldean. Bikoteka hartzen zuten parte lehiaketetan. Nora joaten ziren dantzara. Arratera, egun osorako; trenean Maltzagaraino. Tranbiak, trena eta trolebusak. Gaiztakeria: pertxa kentzen zioten trolebusari.

2.287. Lehenengo lana, jergoiak konpontzen (DON-074/048)

Lehenengo lana: jergoiak konpontzen, Donostian, San Bartolome kalean. Hondartzara hondar bila egunero, katuarentzat. Nagusiaren trikimailuak eta bere erantzuna.

2.288. Arotzeria tailerretan (DON-074/049)

Arotzeria batean lanean, Donostian, bi-hiru urtean. Peoia gaixo zegoela-eta karroarekin ibili behar izan zuten. "Artes y Oficios"-era joaten zen gauetan. Alde Zaharreko beste tailer batera joan zen, Rekartera. Aulkiak, mahaia. Pinua. Zazpi pezeta ordu extrak.

2.289. Soldadutza Loiolan (DON-074/050)

Loiolan egin zuen soldadutza. Patata negozioa zeukan militar batekin tratua zuen aitak, eta hark esan zion nola egin. Sukaldean patata zuritzen, guardiak eta garbiketa.

2.290. Ehizako lehenengo eskopeta (DON-074/051)

Ehizan noiz hasi zen. Eskopeta. Agurainera joaten ziren galeperretara. Errioxara, Soriara. Txoritan beti. Hernaniko kuadrillarekin joaten zen. Aieten bertan oilagorrak, kulixkak, birigarroak...

2.291. Aiete nolakoa zen lehen; desagertutako baserriak (DON-074/053)

Aiete lehen nolakoa zen. Sei bat etxe zeuden, baserriak eta txaletak. Izenak esaten ditu. Laurogei bat baserri desagertu dira; pilatxo bat aipatzen ditu. Oriamendi.

2.292. Baserri baserri txartelak banatzen (DON-074/054)

Baserri denak ezagutzen zituen, monagilo zenean urtean behin txartelak banatzen zituelako. Jauna hartzera joan ez zirenengana joaten zen gero apaiza, bazkalorduan. Baserrien arteko harremana. Txekorra egiten nola lagundu.

2.293. Fruta arbolak eta baratzea, baserri denetan (DON-074/056)

Sagastiak eta fruta arbolak zituzten baserri guztietan, eta tratua ere bai. Astoarekin joaten zen Errekakoa, gainerakoak zaldi-karroarekin eta oinez, kale-zestoa buruan jarrita. "Maria tontor-haundi". Burukoa.

2.294. Perratzailea baserriraino (DON-074/057)

Perratzailea Donostiatik joaten zen, deituta. Amaran eta Antiguan zeuden perratokiak. Zaldi-karro asko ibiltzen ziren Donostian. Tresnak. Zein abere ferratzen ziren.

2.295. Hernanira eta Tolosara feriara (DON-074/058)

Hernanira feriara. Aitona Tolosara ere joaten zen, tranbian. Sagarra eta babarruna ekartzen zuen, saltzeko; biltegi bat zeukan Antiguan. Zesto motak eta nolakoak ziren: kale-zestoa, kopa, sarea, saskia. Ferian erosten zituzten.

2.296. Aiete ez zen ardi eta gari tokia (DON-074/060)

Ardirik ez zegoen Aieten. Bi-hiru baserritan egoten ziren, baina neguan bakarrik. Garia ereiteko ohiturarik ere ez; gerraostean jarri zuten, baina ez zen horitu. Errotara Hernanira. Kontrabandoa.

2.297. Errekak, arroak eta arrantza (DON-074/061)

Errekak. Bidebieta 2 dagoen tokian zegoen bat. Erreka baserria. Aingirak harrapatzen zituen, gaztetan. Nola egiten zuen. Angulak. Arroketara joaten ziren lapa bila.

2.298. Aieteko jauregian ikasi zuen igerian (DON-074/062)

Bainuak, hondartzan eta Aieteko jauregiko aintziran. Hantxe hasi zen arrantzan, berak egindako amuekin. Arrain gorriak ere jan izan ditu. Guardak egin zion errieta saioa.

2.299. Kontxa eta bainujantziak (DON-074/063)

Kontxako hondartza. Bainujantziarekin lotutako anekdota, soldadutza garaikoa: isuna bota zioten. Hondartzako udaltzaina. Nesken bainujantziak.

2.300. Estraperloko kontuak eta "guardavino"-ak (DON-074/064)

"Guardavinos"-en lana. Kobratu egiten zuten. Iruñeko trenean etortzen ziren estraperlistak, eta zakuak botatzen zituzten. Babarrun zakua hartu zuen behin, baina aitak bueltan bidali zuen. Etxean hildako txekorrak ere ezkutuan eramaten ziren.

2.301. Aietearrekin lotutako gerrako kontuak (DON-074/067)

Gerrako kontuak, Aietekoak. Migel Matxain eta Joxe Mari Isasa. Matxainen bila joan zirenekoa, nola egin zuen ihes. Isasa makietan ibili zen, eta Madrilen harrapatu zuten. Torturatu eta fusilatu egin zuten.

2.302. Gerran, elkarren kontra aritzea tokatu (DON-074/069)

Aitak berrogei urte inguru zituen gerra garaian. Militarizatu egin zituzten Pasaian. Osaba bat Francok eraman zuen. Lehengusuak frontean bata bestearen kontra tokatu.

2.303. Komuna eta labaderoak (DON-074/071)

Komuna nolakoa zen. Siesta egiten zuen han. Garbiketak, fregaderan. Dutxarik ez zuten. Komuneko papera. Orduko egunkariak. "Elefante" papera. Labaderorik ez zegoen, baina erredera joaten ziren batzuk. Aska. Hoteletako arropak ere garbitzen zituzten etxean.

2.304. Sutarako egurra, ikatza eta koka (DON-074/072)

Sua. Ekonomia zuten. Egurra mozten zuen. Ikatza. "Coc", gas lantegitik ekarria. Langileek zakua ateratzeko aukera zuten. Baserrian maiorazgoa eta besteak lanera. Aieteko jendea zein lantegitan zebilen.

2.305. Mitxelin eta gas lantegia (DON-074/074)

Soldadutza eta gero, Mitxelin gurgil lantegian aritu zen. Alanbrea mehetzeko makina. Gero Donostiako gas lantegian. Denetik egin zuen han. Kontagailuak ikusten etxez etxe. Arratsaldetan banaketa egiten zuen txerriki biltegi batentzat. Emaztea ere han hasi zen.

2.306. Perfumeriako produktuak saltzen (DON-074/075)

Perfumeriako produktuak saltzen hasi ziren. Bilboko laborategi batentzat egin zuen lana gero. Autoa utzi zioten, Seat 600. Eduki zuen hurrengo kotxea.

2.307. Lehenengo automobila, butanoa partitzeko (DON-074/077)

Butanoa partitzeko erosi zuen lehen automobila, 22.000 pezetan. Zenbat litro gasolina gastatzen zituen. Ezkerrean zuen bolantea.

2.308. Txanponekin zebilen gas kontagailua (DON-074/079)

1958an sozio egin zen Ondargain elkartean, Marina kalean. Txanponekin zebilen gas kontagailua.

2.309. Loiola auzoa nolakoa zen (DON-075/002)

Loiolako kuartel parean jaio zen, baserri-etxe batean: Plazaburu. Nagusiak eta beraiek bizi ziren han. Untxiak zituen aitak. Loiola nolakoa zen, etxe gutxi eta baratz askorekin. Baserriak. Labaderoa.

2.310. Urik eta argirik ez etxean (DON-075/003)

Labaderoa zegoen orain kultur etxea dagoen tokian. Urik eta argirik ez zuten etxean. Kinkea, karburoarekin. Kandelak. Ilundu orduko ohera.

2.311. Astigarragan, baserriko lanetan (DON-075/004)

Hiru senide ziren. Ama Tolosakoa baina Astigarragan bizitua, Ubarburu baserrian, eta aita azpeitiarra. Baserriko lanetan ibili zen bera ere: artajorran, laiarekin... Sagardoa egiten zuten.

2.312. Gerra sasoian, baserrira (DON-075/005)

Loiola bonbardatu behar zutela eta, gerra denboran Astigarragako baserrian bizi izan ziren. Tiroak. Martutenen milizianoak, Campos Eliseos-en; ondo portatu ziren beraiekin.

2.313. Aita Egiako teila-lantegian lanean (DON-075/006)

Aitaren lana: Egiako teila-lantegian, labeetako arduraduna zen. Oinez joaten zen. Gerra denboran, aita ospitaleak zaintzen egon zen, eta gero ezkutatu egin behar izan zuen. Fraisorotik ekarritako anaia. Hiru urte egin zituzten Astigarragan.

2.314. Loiolako eskola publikoan, gerra aurretik eta ondoren (DON-075/008)

Gerra hasi zenean, 10 urte zituen. Eskolan pilotan eta baloiarekin ibiltzen ziren. Loiolan bertan ibili zen, eskola publikoan. Maisu erdaldunak. Mutilak eta neskak aparte. Dena erdaraz, euskara galarazi zuten. Gerra denboran, euskarazko eskola batzuk hartu zituzten emakume batekin, Astigarragan. Eskolako zigorrak.

2.315. Mutikotatik lanean, kirol denda batean; arotz lanak gero (DON-075/009)

Eskolan ikasi zuena, hiruko erregela arte. Kirol denda batean hasi zen lanean mutikotan, Hondarribia kalean. Gero, arotzeria ikasi zuen. Gau eskolara joaten zen, san Ignacio ikastetxera, fraideekin. Oinez etxera.

2.316. Arotz lanak (DON-075/010)

Arotz lanak, Marina kalean: egur motak, altzariak, tresnak... Enkarguzko lanak. Oinez joaten zen lanera, labadero ondoko frontoian pilotan jokatu ondoren.

2.317. Pilotan eta habia bila (DON-075/011)

Pilotak erosi egiten zituzten. Barrenera jokatzen zuten. Txoritan ere ibiltzen zen, habia bila.

2.318. Dantzara eta sagardotegira (DON-075/012)

Dantzara nora joaten ziren, Campos Eliseos-era. Igeldora ere bai, Errenteriara, Pasaiara... toki gehienetara oinez. Sagardotegiak: Egian Faustinoarena, Loiolan beste bi... Toka eta boloak.

2.319. Bolatokia eta toka jokoa (DON-075/013)

Bolatokiak, sagardotegi gehienetan. Txaparroa. Toka jokoa nolakoa den. Sagardo erronda jokatzen zuten.

2.320. Sagardotegira igandetan, arraina merke jatera (DON-075/014)

Kupeletik edaten zen sagardoa. Bost zentimo kobratzen zuten basoa. Igandetan joaten ziren. Arrain kazola jaten zuten; oso merkea izaten zen. Bakailaoa, legatza. Etxetik ere eramaten zuten janaria, ezkondu ondoren. Ezkondu aurretik, goizez joaten ziren.

2.321. Prozesioak ikustera Donostiara eta Astigarragara (DON-075/016)

Loiolan ez zen prozesiorik Aste Santuan, eta Donostiara joaten ziren. Loiolako andazainak. Artzain Oneko prozesioan paso asko. San Bizenteko prozesioak. Astigarragara ere bai. Kongregaziorik ez zegoen Loiolan; meza bai, igandero. San Kristobalera ere joaten ziren, Egiara.

2.322. Inauterietan, baserriz baserri kantuan (DON-075/017)

Dotrina ere erdaraz ikasi zuen. Apaiza Hondarribikoa zen; ondo kantatzen zuen. Gabonetan ez, baina inauterietan baserriz baserri kantuan. Merienda, arrautzekin; mutilak bakarrik. Neskak beti aparte.

2.323. Mutilen jolasak; igerian nola ikasi zuen (DON-075/018)

Mutilen jolasak: txorro-morro, kanikak. Mendira: Adarra, Aiako Harria, Jaizkibel... egun-pasa. Errekan bainatzen zen, baserrian; zentraleko presa. Ondarroan ikasi zuen igerian, bizilagun ferianteeekin joanda.

2.324. Gerra osteko gosea; aitaren lanpostua (DON-075/020)

Gerra osteko gose garaia. Astigarragatik ekartzen zuten zerbeit, baserrian lana egitearen truke. Ezkondu zenean, miseria. Azak. 1970ean aita hil zen, eta haren postua hartu zuen: Igeldoko urak.

2.325. Enkofratzaile lana; istripua (DON-075/021)

Aurretik, etxeak egiten arotz gisa, obretan: enkofratzaile lana. Donostian, Tolosan... Tresnak. Aldamio eskasak. Istripua izan zuen.

2.326. Ezkontza eta ezkon-bidaia; orduko soldata (DON-075/027)

Grosekua du emaztea. San Inazio parrokian ezkondu ziren, 08:30ean, astegunez. Bilbora ezkon-bidaia. Astean 140,40 pezeta irabazten zituen udalean. Bodega Donostiarra toki askotan zegoen.

2.327. Igeldoko ur bonbak (DON-075/028)

Bizikleta erabiltzen zuen lanerako hasieran, Igeldoko ur bonbak kontrolatzera joateko. Lourdes Txiki. Iturburua.

2.328. Jaunartzea Grosen; "txekorra saltzea" (DON-075/029)

San Inazion jaunartzea, Loiolako eliza egin gabe zegoen. "Txekorra saltzea" esaten zioten konfesatzeari. Astigarragara, Martutenera mezara. Konfesioa. Elizan neska-mutilak aparte, zahar zein gazte. Sermoi beldurgarriak.

2.329. Txerria hil eta "txerri muinak" (DON-075/036)

Baserrian txerria hiltzen zuten, eta "txerri-muinak" banatzen zituzten. Gatzarekin kontserbatzen zituzten txerrikiak. Albaitaria. Odolkiak eta txorizoak egiten zituzten.

2.330. Baserriko bizimodua, gerra sasoian (DON-075/037)

Izeba plazara joaten zen, eta lehengusua ere bai. Esnea eramaten zuten hoteletara; txerri-jana hartzen zuten. Hura apartatzea hiru-lau orduko lana. Gerra garaian ez ziren eskolara joaten. Belar txarrak kendu, behizain. 06:00etan Astigarragara joaten zen ogi bila, menditik.

2.331. Baserrian egunero babarrunak (DON-075/038)

Denak batetik bazkaltzen zuten baserrian, egunero babarruna; igandetan zuria. Ondo jaten zuten. Fruta arbolak: sagarra, gereziak. Lau kupel handi betetzen zituzten sagardoz eta sei barrika. Sagarra saldu ere egiten zuten. "Kizkia". Dolarea. Txikitzeko makina.

2.332. Sagardoa eta pitarra egiten, etxerako (DON-075/040)

Sagardoa egiten. Txikitutako sagarra dolarean jarri, eta prentsatu. Karga bakoitza sei sagar zaku. Gurdi bakoitzean lauzpabost karga. 200 zakutik gora. Pitarra eta sagardoa, dena etxerako.

2.333. Amak errekan garbitzen zuen arropa (DON-075/044)

San Martin plazara joaten zen, zaldi-karroan, Joxepa Antoni lehengusua. Amak etxeko lanak egiten laguntzen zuen; errekan garbitzen zituzten arropak, aurretik ur berotan beratzen edukita tinatan.

2.334. Zazpi-zortzi esne marmita egunero (DON-075/045)

Baserria handia zen. Ukuilua, zalditegia, dolarea... Lehengusuak jezten zituen behiak, eskuz. Zazpi-zortzi marmita. Hoteletara eramaten zuten esnea.

2.335. Gaztetako afizioak: mendia eta dantza (DON-075/047)

Gaztetako afizioak: mendian ibiltzea eta dantza egitea. Mutilak bakarrik joaten ziren, ezkondu artean; ez zegoen ohiturarik. Trena ez zuten erabiltzen. Tranbia bai, Hernanin. Autobusak Astigarragaraino. Amaren garaian ez zegoen, eta zestoa buruan hartuta oinez joaten zen Donostiaraino.

2.336. Loiolan baserriak bai, baina lantegirik ez (DON-075/048)

Loiolako dendak: janari-denda, estankoa, ile-apaindegiak... Lantegirik ez. Baserriak zeuden bakarrik. Gerra denboran itxi zuten Egiako teila-lantegia; oinez joaten zen lanera aita, erdi ezkutuan, Altzatic barrena.

2.337. Loiolako euskara eta inguruetakoa, berdinak (DON-075/050)

Loiolan denek zekiten euskaraz. Gurasoen euskara du berak. Francori eskerrak erdaldundu ei zen. Kuadrillan, euskaraz gehienek. Loiola, Astigarraga, Hernani, Orio eta Erreterian berdin hitz egiten dela dio. Goierrin eta Azpeitia aldean diferente.

2.338. Katak eta istorioak (DON-075/052)

Etxean beti euskaraz, kantatu ere bai. Istorioa: Aiako Harria nola sortu zen. Sorginak.

2.339. Trukaketa (DON-076/002)

Isilpeko ikastolak. Elbira Zipitriaren metologia erakusten du. Andre Joxeparen trukaketa.

2.340. Alabaren koadernoa (DON-076/008)

Alabaren koadernoa erakusten du, ikastolakoa. Xabiertxo liburua. Trukaketa.

2.341. 'Mamutxak' liburua (DON-076/010)

Mamutxak liburua erakusten du, Iparraldetik ekarria. Natura. Xabiertxo liburua.

2.342. 'Leoi-kumea' liburua (DON-076/012)

Ikastoletako materiala. Leoi-kumea liburua. Argazkiekin, zuri-beltzean. Elbira Zipitriaren taldeko andereñoak. Ikastolak zabaltzen hasi ziren. Metodologia. Kantuak eta otoitzak.

2.343. Andre Mariaren marrazkia (DON-076/013)

Ikastoletako koadernoa. Andre-Mariaren marrazkia. Jaiotza. Eguberriak. 1973.

2.344. Koadernoaren hasieran, otoitza (DON-076/016)

Isilpeko ikastolak. 1969ko koaderno bat erakusten du, otoitz batekin hasiera gisa.

2.345. Hilarriak marrazten zituzten (DON-076/026)

Ikastoletako koadernoa. Norbait hiltzean hilarria marrazten zuten. Otoitza. Ikastolako gelako haurren izenak. Miren Terese Aleman zen andereñoa.

2.346. Izpiritu Santuaren eguneko kantua (DON-076/037)

Izpiritu Santuaren eguneko kantua. Eskola eta etxea uztartuta zeuden.

2.347. Txistulariak eta dantza (DON-077/008)

Gaztetan, etxeko lanak egin (neskek etxean lagudun behar izaten zuten), igandeko arropak jantzi eta plazara joaten ziren. Lehendabizi, txistularien kontzertua izaten zen udaletxe azpian, eta, gero, dantzarako bi pieza jotzen zituzten. Manoli Ansorena txistulariaren alaben laguna zen. Dantzan gustura aritzen ziren.

2.348. Gurasoak (DON-077/010)

Manoliaren ama mutrikuarra zen, eta aita, berriz, donostiarra. Aitak Tabakaleran lan egiten zuen, eta amak arraina saltzen zuen Bretxako azokan. Aitaren arrebak ere Tabakaleran lan egiten zuen; zigarrera zen.

2.349. Muñoaren eskolan, Elbira Zipitriarekin (DON-077/012)

Umetan, Muñoaren eskolan, Joan de Bilbao kaleko "euskarazko lehendabiziko eskolan", ibili zen Manoli. Elbira Zipitria izan zuen andereño; hari buruz hitz egiten du. Mutilen eskola Kanpandegi kalean zegoen: "mutilen eskola zen izugarri ederra, pilotan aritzeko frontoi eta guzti eta meza emateko kapila ere bazegoen han". Gero, Lizarango mojen eskolan ibili zen.

2.350. Konstituzio plazan sokasaltoan (DON-077/016)

Ume garaian, Konstituzio plazara joaten ziren jolasera. Sokasaltoan ibiltzen ziren han. Aitarekin gaztelu aldera joan ohi zen.

2.351. Bizkaia aldera ihesi I (DON-077/021)

Gerra garaiko oroitzapenak. Indar gabeko bonba bat etxeko barne-patiora erori zela gogoratzen du. Gertaera horren aurrean, Manoli eta etxekoak Bizkaia aldera joan ziren amaren osaba baten etxera. Osaba hori Donostiara joan zeneko oroitzapenak ere kontatzen ditu: amaren bila azokara joan zela, arropak zapi batean bilduta ekarri zituela...

2.352. Bizkaitik Santanderrera (DON-077/023)

Gerra garaiko oroitzapenak. Hiru urte egin zituen Manoliren familiak Donostiatik kanpora bizitzen. Lehenengo, Bizkaian egon ziren, eta, gerra hara iritsi zenean, Santarrera joan ziren. Denbora horretan, Manoliren aitak Santandergo Tabakaleran egiten zuen lan. Tropak Santanderrera iritsi zirenean, Manoliren aitak Frantziara alde egin zuen itsasontzi batean; ama eta hiru seme-alaba bapora ontzi batean bueltatu ziren Pasaia. Amak jakin ez arren, haurdun zegoen.

2.353. Bizkaia aldera ihesi II (DON-077/025)

Gerra garaiko oroitzapenak. Gerratik ihesi, Manoli eta etxekoak Donostiatik Bizkaira, Getxora, joan ziren senide batzuen etxera. Tropak Bizkaira iritsi zirenean, Santanderrea alde egin zuten trenaz.

2.354. Donostiara bueltatu (DON-077/028)

Gerra garaiko oroitzapenak. Santandertik Donostiara bueltatu zirenean, aitonak lehenengo etxea galdu zuen, eta beste etxe batean bizi zen. Harekin bizitzen jarri ziren lehenengoaren aldean etxe txikiagoa izanagatik.

2.355. Kaiko garbitokia (DON-077/029)

Kaian zegoen garbitokia. Manoliren amak etxean garbitu ohi zituen arropak, baina izeba garbitokira joaten zen lagunekin egotearren. Garbitokia nolakoa zen azaltzen du. Manoli izebarentzako tokia hartzera joaten zen garbitokira.

2.356. Ama, arrain saltzailea (DON-077/030)

Manoliren amak Bretxako goiko solairuan arraina saltzen zuen; arraina kaitik eramaten zioten azokara. Gerra denboran Donostiatik joan eta urtebetean postuari zegokiona ordaindu ez zuela eta, behean saltzen hasi zen arraina. Goiko postuan arrain handiak saltzen zituen; behean, berriz, txikiak. Jendeak oso ondo erantzun ziola dio.

2.357. Jatekoa eta etxeko zereginak (DON-077/032)

Gerraostean, familikoen laguntza izan zuten. Zer jaten zuten kontatzen du. Etxeko zereginak amak eta izebak egiten zituzten. Manoli 15 urterekin lanean hasi zen.

2.358. Gozokia (DON-077/034)

Etxe ondoko gozotegi batean erosten zituzten gozokiak. "Boloak" izeneko gozokiak erostera bidaltzen zituen aitonak. "Boloak" nolakoa izaten ziren

azaltzen du: poltsa txiki bat izaten zen, bolita txikiz beteta eta hur hotzetan sartuta hartu ohi zen; gozo-gozoa izaten zen.

2.359. Aitona, batelarekin Kontxan (DON-077/035)

Manoliren aitona arrantzalea zen. Batelarekin ibili ohi zen Kontxan txipiroiak harrapatzen. Arrantzatutakoa bulebarreko hotel txikietan saltzen zuen.

2.360. Baserritarrak (DON-077/038)

Baserritarrek etxez etxe banatzen zuten etxea. Larunbatetan, Bretxako azokan inguruko herrietako baserritarrak barazkiak saltzen egoten ziren. Igeldeko baserritarrak zaldi-karroan jaisten ziren Donostiara.

2.361. 'Graficas Izarra'n lanean (DON-077/041)

15 urte eta erdi zituela Miracruz kaleko 'Graficas Izarra' lantegian hasi zen lanean. Liburuak egiten ziren han: Manoli orrian pegatzeaz ardurartzen zen.

2.362. Ondarreko kartzelara presoak bisitatzeraz (DON-077/045)

Manoli katekista izan zen. Ezkon ondoren, Ondarretako kartzelan preso zeudenei bisita egin eta paketeak eramatera joan ohi zen.

2.363. Jaunartzea (DON-077/049)

Manolik Santa Maria parrokia egin zuen jaunartzea. Jaunartzera jantzita nola joan zen azaltzen du.

2.364. Igeria eta bainua (DON-077/053)

Kaian ikasi zuen igerian, aitarekin. Aquarium aldera joan ohi ziren bainua hartzera. Gero, berak haurrak izan zituenean, Club Nautico aldean bainatu ohi zen.

2.365. Estropadak (DON-077/059)

Estrapadak gaztelutik ikusten zituzten. Mutrikuko familiakoak Donostiara joaten ziren egun horretan. Gizonek apustuak egiten zituzten kaian.

2.366. Udarako salvea (DON-077/063)

Udaran, erreginak etortzen zirenean, Salvea egiten zen. Kale Nagusitik txistulariak etortzen ziren, eta haien atzetik erreginak oinez joaten ziren Santa Maria parrokiara.

2.367. Gabonak (DON-077/067)

Gabonetan, jaiotza jartzen zuten bera umea zela. Etxean nolako giroa sortzen zen kontatzen du. Gabon kanta zati bat abeste du: "Gabon gauian ohitutzen degu...".

2.368. Osaba Isidro (DON-077/069)

Aitaren anaia, osaba Isidro, musikaria zen. Txistua jotzen zuen, eta kanturako zaletasun handia zuen. Gerra garaian hil zen osaba. Gudarien kapitaina zen. Gernikan lurperatu zuten.

2.369. Igeldoko dantzariak ezkontzan (DON-077/073)

Manoliren senarra dantzaria zen, eta Igeldoko dantzariei dantza irakasten aritzen zen. Beraien ezkontza egunean Igeldoko dantzariek dantza egin zien. Ezusteko polita izan zela dio.

2.370. Eskolako bihurrikeriak (DON-078/009)

Eskola publikoan ibili zen, auzoan bertan. Ignacia Barrenetxea izan zen bere maistra. Neska eta mutil elkarrekin joaten ziren. Baratzeko lanetan ere aritzen ziren. Zigortu egiten zituen maistrak, baita jo ere. Bihurrikeriak egiten zituzten ikasleek. Sagarrak harrapatzen ere aritzen ziren.

2.371. Umetan txoriak harrapatzen (DON-078/011)

Umetan txoriak harrapatzen zituzten eta Ramonene baserriko neskameak jateko prestatzen zizkien, patatekin. Denetariko txoriak zeuden lehen, orain ez. Nola harrapatzen zituzten kontatzen du.

2.372. Don Eustakio apaizaren kontuak (DON-078/014)

Igandetan mezetara joaten ziren. Dotrina Aieten jaso zuen. Don Eustakio apaizaren esanekin gogoratzen da: katarroa ardo zaharrak sendatzen zuela, apaiza ez bazen kontrabandista izango zela eta horrelakoak.

2.373. Apaizak baserrietara bedeinkatzera (DON-078/015)

Apaizak baserrietara joaten ziren amonak konfesatzera eta bide batez merienda ederra jatera. Baserriak bedeinkatu ere egiten zituzten. Anekdotak bat kontatzen du.

2.374. Maristak gogorrak (DON-078/016)

Maristetan Antiguak ibili zen hamahiru urtera arte. Gogorrak ziren maristak eta zigortu egiten zituzten sarri. Gaur eguneko egoerari buruzko iritzia ematen du. Apaiza bezelako jantzia eta babero zuria izaten zuten.

2.375. Erremolatxa eta arbia noiz erein (DON-078/021)

Baratzean denetarik izaten zuten. Artoa, arbia, erremolatxa... geroago landatu izan zituzten. Erremolatxa apirilean ereiten da, arbia abuztu bukaera edo iraila hasieran ereiten da. Ametsetan aritzen da orain lehengo kontuekin.

2.376. Loiolan soldadu (DON-078/023)

20 urte ingururekin hasi zen lagunekin festetara joaten. Gero soldadu joan zen. Afrikara joatetik libratu egin zen eta Loiolan tokatu zitzaion, granjan.

2.377. Aberatsak baino hobeto soldadu garaian (DON-078/026)

Soldadutzan zela, Oartzunera joaten zen soldadu-lagunekin. Aberatsak baino hobeto bizi zen soldadu garaian.

2.378. Pasealeku Berriko berbena (DON-078/027)

Soldadutzaren ostean, lagunekin irtetzen hasi zen dantzara. Emaztea hernaniarra zuen eta hura hamarretarako etxeratutakoan, Pasealeku Berrira joaten zen berbenara.

2.379. Ergobiko festetan (DON-078/029)

Erromeriatik bueltan oinez etortzen ziren etxera. Logalea izaten zen biharamunean. Ergobiko festetara bizikletaz joaten zen.

2.380. Festatik etxeratzean komeriak (DON-078/030)

Sagardotegirako, tokarako eta boletarako ez zuen afizio handirik. Etxekoei gezurra esaten zien festatik zein ordutan etorri zen eta behin baino gehiagotan atea itxita topatzen zuen. Tinbrea jo behar edo beste nunbaitetik sartzen zen etxera. Anekdotak kontatzen ditu.

2.381. Perratokia erosi (DON-078/032)

Ferratzailea bazen orduan. Tratu txarra ematen zitzaion ganaduari perratzerakoan. Ferratokia erosi egin zuen beste lagun batekin batera.

2.382. Idi-demetako apustuak (DON-078/033)

Idi demetara Ergobira eta Trinidadera ere joaten zen. Aieteko alkateak gonbidapena ekartzen zien ikustera joateko. Beti zerbait jokatzeko nahia izaten zuen. Anekdotak bat kontatzen du.

2.383. Apustua galdu eta eskarmentua (DON-078/034)

Anekdotak bat kontatzen du idi demetako apustuez. Galtzeak eskarmentua ekarriko ziola esan zion lagun batek.

2.384. Hika eta zuka, apaizari ihes (DON-078/037)

Hika eta zuka hitz egin izan du eta orain ere bai. Apaiza ikusiz gero, berorika egiten zitzaion, baita ezkutatu ere.

2.385. Igeldorekin pikea (DON-078/038)

Aietekoek parrandazale fama dute baina Igeldokoak askoz gehiago omen dira. Gaztetan Igeldora joan eta bueltan harrika egin zieten.

2.386. 1951. urtean amak ikastola ireki zuen etxean (DON-079/003)

Lau urte zituela Karkizano kalera (Gros) joan ziren bizitzera. Bere amak orduan, 1951. urtean, ireki zuen ikastola Mirenen logelan bertan. Beraiek ere euskaraz ikastea nahi zuten etxean, baina ez zen posible izan. Andereño bakoitzak hamar ume baino ez zituen izaten eta Alde Zaharrean Elbira Zipitria baino ez zebilen garai hartan eta ez zuen tokirik. Beraien aitak, aldiz, ez zuen nahi bere seme-alabek gaztelanik ikasterik eta eskola frantsesetara joan ziren.

2.387. Batxilerra Aldapetako mojetan (DON-079/004)

Beraien aitak ez zuen nahi gaztelanik ikasterik bere seme-alabek eta isilpeko andereñoek sortutako ikastoletan ez zegoenez tokirik, eskola frantsesetara joan ziren. Frantziako ibilbidean, geltoki parean, zegoen ikastetxe hori. Garai hartako Donostiako ikastetxe garestienetakoa zen. Frantziako umeen metodologia eta liburu berberak erabiltzen zituzten. Etxean euskaraz egiten zuten. Baina batxilerra egiteko baliozkotzerakoan arazoak izan zitzaizkela jakiterakoan, mojen ikastetxera joan ziren batxilerra egitera. Mojen ikastetxean Aldapetan zegoen, Villa Belenen, marianistetara.

2.388. "Mirentxu" ez zela izena esan zion mojak (DON-079/005)

Oinarrizko ikasketak eskola frantsesetan jaso zituen. Baina Frantziako metodologia erabiltzen zenez, gero arazoak izan zitzaizketelakoan, batxilerra egitera Aldapetako mojengana joan ziren. Bere amak hor ikasi zuen eta horregatik joan zen bertara. Hasieran ez zuen arazorik izan, baina izen euskalduna dela eta laster izan zituen arazoak. Hamaika urte zituela mojak esan zion "Mirentxu" ez zela izena. Eskola frantsesetan, aldiz, ez zuen inoiz arazorik izan Mirentxu izena izateagatik. Harrezkero konturatu zen leku ofizialetan Maria del Carmen izena erabili behar zuela.

2.389. "Formación de espíritu nacional" eta falangekoek emandako ikasgaia (DON-079/006)

Aldapetako mojekin ez zuten 'Cara al Sol' abesten, baina falanje koek emandako eskolak zituzten: "Formación de espíritu nacional" izeneko ikasgaia zuten. Soinketa eta "labores" ere falangekoek ematen zizkieten. Falangeak hainbat lanpostu sortu zituen horrela beraien jarraitzaileen artean.

2.390. "¡Arriba España!" esanarazten ziona gerora lankide (DON-079/007)

Aldapetako mojen ikastetxean, batxilerra ikasterakoan, falangekoak ematen zizkieten hainbat ikasgai. Bakoitzaren izena esaterakoan, "¡Presente!" esan behar izaten zuten, baina laugarren mailatik aurrera "¡Arriba España!" esan behar zuten. 1981. urtean euskarazko katedra atera eta institutuan lanean hasi zenean, laugarren mailako falangeko emakume hori fotokopiak egiteaz arduratzen zen bere institutu berean. Orduan Mirenek aurre egin zion eta laster utzi zuen ikastetxea beste hark.

2.391. Amaren osabak ilobei ikasketak ordaindu (DON-079/010)

Bere amaren etxean seme-alaba guztiek izan zuten ikasteko aukera. Marianista zen osaba batek denei ordaindu zizkien ikasketak. Bere amak batxilerra ikasi ostean irakasle-ikasketak egin zituen. Goi mailako ikasketarik egin ez zutenei atzerriko hizkuntza bat ikasteko ikasketak ordaindu zizkieten, hemen zein atzerrian.

2.392. Gerra aurreko Donostiako ikastolak, ama andereño (DON-079/011)

Mirenen amak irakasle-ikasketak egin ostean, gerra aurretik Etxaide kaleko ikastolan egin zuen lan. EAJ-PNVren ikastola zen. Groseko ikastola ere EAJrena zen, Usandizaga kalean zegoena. Alde Zaharrean Muñtilderearen ikastola zegoen, baina ez zuen zerikusirik. Muñtilderearen ikastola 1908-1910 inguruan zabaldu zuten eta Elbira Zipitria ere bertan aritu zen irakasle. Ez daki ziur, baina uste du Etxaide kalekoa Errepublikara garaian zabaldu zutela. Etxean amaren eta ikasleen taldeko argazki bat du ikastola aurrean ateratakoa eta pintada bat ikusi daiteke kalean, hortik ondorioztatu daiteke Errepublikara garaia zela.

2.393. Amak oposaketak egiterakoan, gerra hasi eta Bizkaira (DON-079/012)

Bere ama gerra aurretik Etxaide kaleko ikastolako andereñoa zen. Gerra etorri zenean, oposaketak egiten hasia zen, ekainean izan baitzen lehen ariketa.

Hurrengo ikasturtean praktikak egin behar zituen, baina ordurako nazionalak sartu ziren Donostian, irailean sartu baitziren. Donostiako biztanleriaren zati handi batek hanka egin zuen orduan eta baita bere amaren etxekoek. Itsasoz Bilbora heldu eta Plentzian egin zituen praktikak. Gernika bonbardatzerakoan, eskolak itxi zituzten eta lan gabe gelditu zen.

2.394. Ama Habana ontziko umeekin joan zen Ingalaterrara (DON-079/013)

Bere amak gerra hasi baino hilabete lehenago egin zituen hezkuntzarako oposaketak. Gerrak bete-betean harrapatu zuen praktiketan eta eskola itxi ostean, gerrako umeekin ebakuatuta joateko zerrendetan apuntatu zen. Habana itsasontzian 4.500 ume eta 500 irakasle joan ziren Ingalaterrara. Gorriak ikusi zituzten orduan ere, itsasontzia bonbardatzeko mehatxupear baitzeuden. Bederatzi hilabeteren ondoren, Parisera eta Donibane Lohitzunera joan zen, 1941. urtean Euskal Herrira bueltatu zen arte. Bere amaren ahizpa Parisen zegoen garai hartan, Eusko jaurlaritzaren telefonista baitzen.

2.395. Erbestetik bueltatzerakoan hainbat traba (DON-079/014)

Gerra garaian bere ama Habana ontziko umeekin joan zen Ingalaterrara. Handik bueltatzerakoan, umeei ezin zien esan non zeuden beraien gurasoak, batez ere aita, erabat debekatua zuen Frankisten aldetik umeei informazio hori ematea. Bere amak Plentzian zein Ingalaterran erdaraz egin behar zien umeei, umeak eurak erdaldunak baitziren. Erresuma Batuko gobernuak ez zien batera lagundu, gizarte zibila zen lagundu ziena. Bere amak zein aitak beti kontatu zizkien orduan bizitakoak, beste askok, aldiz, isilean gorde dituzte garai hartako bizipenak.

2.396. Amak kartzela-zigorra ekidin eta osaba Venezuelara (DON-079/015)

Gerrako umeekin Ingalaterrara joatearren, handik bueltan hamar urteko kartzela-zigorra ezarri zioten amari, baina ez zuen bete. Neba bat gudari zuen eta hura non zegoen jakin nahi zuten. Amaren neba hura Gernikan zegoen bonbardaketa egunean eta ikara handiz bizi izan zuten egoera, ez baitzekiten ezer. Osaba hura Venezuelara joan zen, ustez Australiara zeraman itsasontzi batean igo eta gero.

2.397. Euskaraz egitea galarazi arren, ikastola ireki zuen (DON-079/016)

Gerrako umeekin Ingalaterrara joatearren, handik bueltan hamar urteko kartzela-zigorra ezarri zioten amari, baina ez zuen bete. Gerra aurretik ikastolako andereñoa izan arren, ezin izan zuen euskaraz jarraitu lanean erregimenak hori galarazi baitzuen. 'La Voz de España' egunkariak azalean ekarri zuen: "Se prohíbe hablar en vasquense". Orduan Astigarragako Ergobia auzoan eskola bat zabaldu zuen eta gerora beste bat Martutenen. Eskola horiek berez erdaraz ziren, baina baserritarren sema-alabak zirenez, ez daki zenbaterainoko zein erdara hutsezkoa. Eskola hura itxi eta urte batzuetara beraien etxean jarri zuen euskarako eskola, 1951. urtean. Zalantzak izan zituen, baina Elixabete Maiztegik asko animatu zuen erabaki hori hartzerakoan. 1970. urtera arte aritu zen bertan, gaixotu zen arte.

2.398. Etxeko logela ikastolako ikasgela nola bihurtu (DON-079/017)

Bere amak 1951. urtean beraien etxean ireki zuen ikastola. Mirenen logela zen ikastolako ikasgela. Goizez eta arratsaldez hamarna ume zituen hasieran eta gero hogeina ume. Logela hura ikasgela nola bihurtzen zuen azaltzen du. Hiru urtetik bederatzi urte bitarteko umeak zituen ikasle.

2.399. Isilpeko ikastoletan 'Xabierto', 'Lehoikume', 'Martin Txilibitu', Txomin ikasle'... (DON-079/018)

Bere amak 1951. urtean beraien etxean ireki zuen ikastola eta 1970. urtera arte izan zuen martxan. Zein liburu erabiltzen zituen azaltzen du. Maritxu Barriolak 'Xabierto' liburuaren bigarren edizioaren edizio klandestino bat egin zuen. 'Orixe'k idatzitako 'Lehoikume' ere lortu zuen. Bere amari ez zitzaion bat ere gustatzen 'Martin Txilibitu' liburua eta horren arrazoiak azaltzen ditu. 'Txomin ikasle' gerra aurreko liburua ere lortu zuen.

2.400. Elbira Zipitria, Felitxu Eraso eta Faustina ikastoletako andereñoak (DON-079/019)

Bere ama gerra aurreko eta osteko ikastoletako andereñoa izan zen. Elbira Zipitriaren bideari beste hainbat andereñoak ere jarraitu zien. Faustina (txikienak izaten zituen) eta Felitxu Eraso (Elbirarekin batera tandem bat osatzen zuen eta frantsesa ere ematen zuen) aipatzen ditu.

2.401. Elbira Zipitriaren andereñoentzako udako eskolak (DON-079/020)

Felitxu Eraso andereñoak euskarazko eskolak emateko lokal bat izatea lortu zuen. Mirenek 1960. urtean entzun zuen lehen aldiz euskal gramatika eta euskal aditza lokal hartan Elbira Zipitriaren ahotik. Lokal hartan, Elbirak abuztuko arratsaldetan eskolak ematen zituen andereñoentzako edo izango zirentzat, eta Miren bere amarekin batera joan zen 14 urte baino ez zituela. Gazteluan jolasean aritu ostean, arratsaldeko seietan lokal hartan kuadrilla handia batzen zen. Maria Dolores Agirre, Karmele Esnal, Karmele Mitxelena, Mari Karmen Lasarte eta Izaskun Bustos ere han ziren, besteak beste. Hiru gizonezko baino ez zeuden, kutxako langileak zirenak. Abuztu osoan zehar aritu ziren bertan. Alfabetatuak izan arren, bertaratutakoek ez zekiten gramatikarik.

2.402. Euskarazko aditzaren paradigma ikasteko eskolak 1960. urtean (DON-079/021)

Elbira Zipitriak 1960. urteko abuztuan andereñoentzako edo andereño izango zirentzako gramatika eskolak eman zituen eta Miren han izan zen. Eskola horiek egin eta gero udaletxean antolatzen zituen Maria Dolores Agirreren eskoletan matrikulatu zen. Berez, adinagatik ezin zen matrikulatu, baina zaharragoa zela jarri eta onartu zuten. Aditzaren paradigma ikasi zuen bertan.

2.403. Irakasle eskolan euskarazko eskolak jaso zituzten (DON-079/022)

60. hamarkada hasieran Donostiako irakasle-eskolan euskarazko eskolak jasotzeko aukera izan zuten. Lehendik alfabetatu xamarra zegoen, bere gelakideekin konparatuz gero oso alfabetatua. Bera donostiarra izanda, garai hartan arraroa zen euskaraz zekiela onartzea; izan ere, beldurrak eraginda, jendeak ez zuen onartzen publikoki. Euskarazko eskola haiek Milagros

Bidegainek eman zizkien, momentu hartan Aldundiko liburutegiko arduraduna zena. 30 bat lagun apuntatu ziren.

2.404. Ikastola etxeko logelatik etxe azpiko lokal batera (DON-079/023)

Euskarazko katedra atera duen lehen emakumea da Miren. 1970. urtean amak Karkizano kaleko ikastola bere esku utzi zuen eta Mirenek 1975. urtean itxi zuen. Amak utzi aurretik lortu zuten etxetik etxe azpiko lokal batera pasatzea ikastola. Lokal hartan askoz erosoagoa zeuden: bi gela zituzten, aulki luzeak zituzten, Euskal Herriko mapa zuten...

2.405. Karkizano kaleko ikastolara inspektore etorri zenekoa (DON-079/024)

Beraien etxeko ikastola etxe azpiko lokal batean jarri ondoren, askoz erosoago zeuden han. Inspektorea joan zitzaien behin ikastolara, baina ez zuten arazorik izan. Bere amak Errepublikara garaiko maistra titulua zuen eta inspektoreak Mireni ez zion eskatu berea momentu hartan. Inspektoreak garrantzia eman zion beraien lanari eta ez zioten trabarik jarri.

2.406. Amaren pedagogia (DON-079/025)

Karkizano kaleko ikastolan, ikasgelak etxetik lokalera jaitsi eta gero, Euskal Herriko mapa zuten. Mapa horri garrantzia ematen zioten, beraiek etxean beti izan baitzuten Gipuzkoako mapa eta horri esker ongi ezagutzen zuen herri bakoitzaren kokapena. Umetan eskola frantsesetan ikasi zuten eta gurasoek mugaz bestaldetik frantsesezko komikiak ekartzen zizkieten zekiten frantsesa mantentzen zezaten. Ikastolako umeekin ere pedagogia bera erabiltzen zuen eta kantuak eta otoitzak ere lantzen zituen. Bere amak EAJko abesbatza abesten zuen eta Emakumeetako kide ere bazenez, han ikasitako abestiak irakasten zizkien. Jaunartzeko otoitzak lantzerakoan, Euskal Herriko ibaiak eta mendiak lantzen zituen amak, eta irakurtzen ikasterakoan umeak gai ziren toki horiek mapan kokatzeko.

2.407. Keinuz lagundutako abestiak (DON-079/027)

Kantu asko kantatzen zituzten ikastolako umeekin. Horietako hainbat aipatzen ditu: 'Hain urrun etxe poxpolo', 'Zozoak galdu du mokoa'... Horietako asko keinuak eginez abesten zituzten.

2.408. Kantatzea gizarteak galdu duen balore bat da (DON-079/029)

'Kantu kanta kantore' eta 'Boga boga' liburuetatik kanta asko jaso zituen bere amak. Bere ama asko joaten zen mendira eta mendian asko abesten zen. Autobusean ere lehen asko abesten zen, noiznahi aritzen ziren kantuan. Bere esanetan, kantatzea gizarteak galdu duen balore bat da. Irakasle-eskolan ere kanta asko ikasi zituen. Larunbatetan Arantzazuko Ama Birjinaren ereserkia abesten zuten, bere izena baitzeraman eskolak.

2.409. Euskarazko katedra atera zuen lehen emakumea (DON-079/031)

Filologia erromanikoa ikasi eta irakaskuntzan aritu eta gero 1979. urtean hainbat katedra atera zituzten. Madrilera ateratako katedrak ziren eta Koldo Mitxelenak zerrendatu zituen euskarazko katedra haiek. 1980. urtean ere institutuatarako oposaketak antolatu ziren. Lehen aldia zen oposaketa batzuk

Madrildik kanpo egiten zirena eta arazoak egon ziren tribunalak osatzeko izan ere, katedratikoa eta euskaraz zekitenak izan behar ziren bertako kideak. Tribunal horretako kideak aipatzen ditu, Koldo Mitxelena buru zutenak. Hamar katedra zeuden eta hamarrak banatu zituzten. Mirenek dio bera gainerakoen artean "arraroa" zela, ez baitzen ez seminariotik pasatakoa ezta gizonezkoa ere.

2.410. Katedraren eta oposaketan arteko desberdintasuna (DON-079/032)

Miren euskarazko katedra bat atera zuen lehen emakumea da. 1979. urtean atera zituzten hamar katedra eta orduan aurkeztu zen. Institutuetarako oposaketak ere egon ziren. Bien artean zeuden desberdintasunak aipatzen ditu: ikasi beharreko gai kopurua, azterketen ordu kopurua, azterketa motak eta egiteko modua...

2.411. Aita gerran preso eta udaletxeko lana galdu (DON-079/036)

Bere aita udaletxeko igeltseroa zen. Gerra hasi zenean, batailoi batean apuntatu zen. Kamioi-gidaria zen eta Bizkaia aldean egon ostean Santoñan atxilotu zuten. Bi urteko kartzela-zigorra bete zuen. Etxera bueltatzerakoan, ezin izan zuen udaletxeko lanpostua jarraitu eta Lurdes Iriondo kantariaren aitarekin hasi zen bulegari bezala lanean.

2.412. Aitak euskaraz jakin ez eta ezin erdaraz egin (DON-079/040)

Aitak euskaraz jakin ez arren, ez zien erdaraz egiten, euskaraz egiten saiatzen baitzen. Oso erradikala zela dio, ez zioten uzten ezta erdaraz abesten ere. Behin aitak berarekin kartzelan izandako batekin izandako elkarrizketa dakar gogora. Gizon haren seme-alabek ez omen zekiten euskaraz nahiz eta guraso biak euskaldunak izan, eta harritu egin zen beraiek euskaraz zekitelako. Mirenen amak Intxaurren bere izena daraman plaza bat du.

2.413. Atlas Etnolinguistikorako izebari egindako elkarrizketa (DON-079/042)

Euskal Herriko Atlas Etnolinguistikorako bere izeba zaharrena elkarrizketatu zuen Mirenek. 1993. urtean hil zen bere izeba eta hark kontatutako XX. mende hasierako hainbat kontu aipatzen ditu. 1986-1987 urte inguruan egin zion elkarrizketa hori, ez zuen grabatu.

2.414. Aitona-amona erdaldunei ere euskaraz (DON-079/043)

Bere aita Antiguakoa zen eta astebururo joaten ziren haren gurasoak bisitatzerara. Aitona-amonak nafarrak ziren, Atarrabia eta Muruazabalgoak, ez zekiten euskaraz. Hala ere, beraiek dena egiten zien euskaraz eta gero beraien amak itzuli behar izaten zien.

2.415. Euskara eta frantsesa ongi, gaztelaniaz eskas (DON-079/044)

Beraien erdara maila oso txarra dela dio, eskola frantsesetara joan baitziren. Mojen ikastetxera joan zenean, etxera heltzerakoan amari galdetzen zion hitz askoren esanahia: "sustantivo", "énfasis"... Hala ere, ikasle ona zen eta nota onak ateratzen zituen.

2.416. Bederatzi urterekin ingelesa ikasten (DON-079/045)

1954. urtean, bederatzi urterekin, ingelesa ikasten hasi zen. Donostiara etorritako gizon batek beka bat atera zuen eta bere neba hasi zenez ingelesa ikasten, etxeko gainerakoak ere ikasi zuten gurasoen ameskeriak tarteko. Institutu anglo-amerikarra non zegoen azaltzen du.

2.417. Donostiako euskarari buruz (DON-079/048)

Donostiako euskarari buruz galdetzerakoan, bere amak bera baino hobeto gorde zuela dio. Iñaki Caminok dio, eta berak Euskal Herriko Atlas Etnolingusitikorako elkarrizketak egin zituenean gauza bera ondorioztatu zuen, hitz bukaeretako /i/ eta /a/ren artean [y] segmentu epentetikoa sartzen dutela: "begiya"...; /u/ eta /a/ren artean [b]: /buruba/... Aditza gaizki erabiltzen dutela dio, baina nahikoa egin dutela hiri batean euskara mantentzearekin. Donostian ez zen hika egiten, kalean behintzat ez.

2.418. Hitanoaren erabilera desegokia (DON-079/049)

Behin tribunal bateko kide zela, aurkezpena egiten zegoenak hika egin zien denei, nahiz eta tartean bi emakume egon. Horrelako jarrerak bere ustez ez dira egokiak. Irratian ere, orotariko entzuleak daudenean, gizon zein emakume, ez du uste lekuri egokiena denik hika egiteko. Hala ere, entzule askok hika entzuteko leku bakarrenetarikoa hori dutela onartzen du.

2.419. "Laja" aditza "laga" esateko (DON-079/050)

Donostian "laga" aditza esateko "laja" erabiltzen zen lehen, nahiz eta Iñaki Caminok ez jaso horrelakorik. Bere lagun bati entzun zion lehen aldiz hitz hori.

2.420. "Eman nazu", "ebiya", "gesala", "oju"... (DON-079/051)

Donostiarrei leporatu zaie aditza gaizki erabili izana, baina Iparragirrek ere erabiltzen zuen "esan nau" nahiz eta Goierrikoa izan. Oiartzuarrek "emango zaitut" esaten dute. "Eman nazu" esatea oso Donostiakoa dela dio. "Euria" esateko "ebiya" esan izan dute. "Kresala" hitzak, aldiz, beti esan izan den "gesala" jan du. "Oihu" esateko Donostian beti erabili izan da "oju", hori ere galbidean dagoela dio. Institutuan irakasle zebilela, ikasleei hori transmititzen ahalegintzen zen.

2.421. Ume garaiko Gros nolakoa zen (DON-079/053)

Bere ume garaiko Gros dakar gogora pasarte honetan. Eskolara oinez eta bakarrik joaten ziren, Mirakruz kalea norabide bikoitzekoa zen eta ez zegoen semafororik, ez zegoen hondartzarik, paseoan arrokak zeuden...

2.422. Kursaaileko euskal festa (DON-079/054)

Hiru bat urte zituela, San Sebastian egun batez Kursaaileko euskal festan parte hartu zuen bere neba nagusiarekin batera. Ume euskaldunak behar zituztenez, andre bat beraien bila joan etxera. Don Manuel Lekuonak idatzitako liburuxka batekin bueltatu zen etxera poz-pozik. 15 urte zituela, Kursaaileko zinema-aretoan Marisol aktorea bere ondoan eserita zegoela ere gogoratzen du.

2.423. Donostiako lehen supermerkatua Kursaaen (DON-079/055)

Kursaaen supermerkatu bat zabaldu zutenean, Europatik ekarritako lehen haragi izoztua bertan jarri zuten salgai. Mirenek ondo gogoan du amak nola erosi eta jan zuten

2.424. Zurriolako balea (DON-079/056)

Umeak zirela, "Zurriola maritimo" taberna dagoen tokira bale bat ekarri zuten eta hura ikusteko sarrerak pezeta bat balio zuen.

2.425. Ume erdaldunak euskarazko hitzak jolasean (DON-079/057)

Umeak zirela, ume gehienak kalean ibiltzen ziren, baina beraiek ez zuten gogoko. Txingoka, saltoka... aritzen zen jendea. Aitaren auzora, Antiguara, joaten zirenean, bertako umeek euskaraz ez jakin arren, "azken", "hurren" eta "penhurren", erabiltzen zituzten jolasterakoan.

2.426. Urgull mendiko gaztelua ume euskaldunen ghettoa (DON-079/058)

Umeak zirela, uda garaian, gaztelura joaten zen bere amarekin beste ume euskaldunen ghettoa. Ingelesen kanposantuan batzen ziren. Ez zioten "Urgull" deitzen, "gaztelua" baizik.

2.427. "Urgull" kanpoko jendea hasi zen deitzen gazteluari, ordura arte "Gaztelua" zen (DON-079/059)

Donostiarrek Urgull mendiari sekula ez diote "Urgull" deitu, "Gaztelua" baizik. 70. hamarkadan Donostiatik kanpoko zen jende asko etorri zen eta orduan hasi zitzaion "Urgull" deitzen. Extremaduratik etorritako jende asko zegoen eta Mirenek ez zuen beraien hizkera ulertzen. Gipuzkoako herrietatik ere familia asko heldu ziren, Donostiako hizkera indartu eta nahastu zutenak. Erdaraz hitz egiterakoan ere "El castillo" esaten zen, ez "Urgull".

2.428. 'Koxkeroak' eta 'Joxemaritarrak' (DON-079/061)

Institutuan irakaslea zela ikasleekin izandako elkarrizketa bat aipatzen du. 'Koxkero' hitzaren jatorria ardatz hartuta, San Sebastian eguneko abestia gogoratu zuten bertan aipatzen den 'Joxemaritar' hitza zer den azaltzeko. Izan ere, Donostian bi parrokia zeuden: Andra Maria eta San Bizente. Joxemaritarrak Andra Mariakoak dira eta Koxkeroak San Bizentekoak. 'Koxkero' hitzak bertan zeuden koska batzuei egiten die erreferentzia. Legatza koxkero erara prestatzeak legatza donostiar erara esan nahi du. Ikasleei horiek Donostiako lehen zabalguneak zirela azaltzen saiatzen zen.

2.429. Tomas Gros arkitektoa eta Gros auzoa (DON-079/062)

Tomas Gros arkitektoak egin zituen Gros auzoko lehen villak. Bertako hainbat etxe eta eraikin aipatzen ditu, tartean auzoko zaharrenak zeintzuk diren.

2.430. Senarraren aitonak Grosen etxea eraiki zueneko (DON-079/063)

Bere senarraren aitonak sagardotegia eta etxea zituen Okendo kalean, Pio Baroja jaio zen etxean. Victoria Eugenia eraikitzerakoan, bere emazteak ez

zuen itsasoa ikusten eta orduan Grosera etorri ziren. Bertan lur batzuk erosi eta sagardotegia ere jarri zuen hiltegia ondoan zuela.

2.431. 'San Inazio irarkola' jatorrizko 'Argia' argitaratzen aitzindariak (DON-079/066)

Bere senarraren aita ingeniaria zen. Inprentetarako makinak diseinatzen zituen. Bere lehengusuarekin batera 'San Inazio irarkola' sortu zuen, Garibai kalean zegoen eta 'Argia' aldizkaria argitaratzen zuen.

2.432. Aitagarrebaren inprenta eta etxea gerran lapurtu zuten (DON-079/069)

Bere aitagarrebak gerra aurretik eraiki zuen elkarriketa garaian bere etxea zena. Bertan zuen inprentako tailerra. Gerran etxean zuten guztia lapurtu zioten: igogailua, berogailuak, harraskak... Espainiako beste inprenta batzuetan egon ziren.

2.433. Besabea edo lauhortza (DON-080/009)

Erreplikak ikusten. Besabea edo lauhortza, lurra harrotzeko.

2.434. Lera, besabea eta belarretarako gurdia (DON-080/013)

Erreplikak erakusten. Lera izeneko gurdia eta besabea. Belarretarako gurdia. Eskuarea, sega eta laiak.

2.435. Area eta itzaina (DON-080/014)

Erreplikak ikusten. Area. Zein egur erabiltzen zen tresnak egiteko. Are-hortzak. Itzainak eta itaurrea.

2.436. Xaboia partitzeko zaldi-karroa (DON-080/016)

Erreplikak ikusten. Area. Zaldi-karroa, lixiba edo xaboia partitzekoa. Nola frenatzen zuen. Dendaz denda. Lizarriturri xaboi lantegia.

2.437. Marka, lurrean errenkak egiteko (DON-080/017)

Erreplikak ikusten. Marka, lurrean errenkak egiteko.

2.438. Simaurketako gurdia (DON-080/018)

Simaurketarako gurdia. Gurrpil itxien arrazoia.

2.439. Bakarka erabiltzeko besabea (DON-080/020)

Erreplikak ikusten. Besabea, animalia bakarrarekin erabiltzekoa.

2.440. Harrobiko gurdia eta lera (DON-080/021)

Erreplikak erakusten. Harrobiko gurdi txikia. Frenoa. Lera, enborrekin erabiltzekoa. Kupelaren egurrezko kanila.

2.441. Karretilak eta karroak (DON-080/023)

Erreplikak erakusten. Egurrezko karretila. Melokotoia biltzeko karroa. Frenoa, zapata; apreta josten zitzaion. Pertika. Harrobirako karroa.

2.442. Igeltseroen karroa (DON-080/025)

Erreplikak erakusten. Igeltseroen karroa. Gurpilen kolorea. Espitak. Kontainer lana egiten zuen.

2.443. Marmola eramateko gurdia (DON-080/026)

Erreplikak erakusten ari da. Marmolezko piezak eramateko gurdia. Altuna marmol lantegia, Antiguan. Marmola nola pulitzen zuten. Gurpilak.

2.444. Ikatza partitzeko karroa (DON-080/027)

Ikazkinen zaldi-karroa. Ikatza eta egurra partitzeko.

2.445. Berdurarentzat gurdia eta belarketakoa (DON-080/029)

Eguneko berdura baserrira jaisteko karroa. Belarketarako gurdia. Ezpata. Gurpila.

2.446. Militarren eta okinen karroak; enborrak garraiatzeko gurdiak (DON-080/031)

Militarren karroa. Mandoarekin. Okinen karroa. Rich. Enborrentzat lera. Enborra zerrategira eramateko karroa. Beraiek zenbat gurdi zituzten baserrian.

2.447. Zaldi-karroa, plazarako (DON-080/033)

Erreplikak erakusten. Zaldi-karroa berdura eta esnea partitzeko. 14 urterekin hasi zen bera tratuarekin plazara joaten, Grosera. Frenoak.

2.448. Asto karroa eta zaborra biltzekoa (DON-080/034)

Erreplikak ikusten. Asto karroa. Donostiako zabor biltzaileen karroa. Lehen dena konpostatzen zen. Harri ikatzaren koka ez da desegiten; zaborra bereizten ibiltzen ziren batzuek. Galerari buruzko azalpenak.

2.449. Zaborra biltzeko galera (DON-080/039)

Erreplikak erakusten. Antzinako erretratua. Zaborra biltzeko galera. Baserritarrak elkartu egiten ziren, txandaka erabiltzeko. Konposta. Auzolana. Taketak. Frenoa.

2.450. Arrandegietako karroa (DON-080/041)

Erreplikak ikusten. Arrandegietako karroa. Moilatik dendara kaxak eramateko, eskuz.

2.451. Paseorako karroa eta maleteroena (DON-080/043)

Paseorako karroa. Donostiako geltokiko mateleroen karroa.

2.452. Gobara egiteko tresnak (DON-080/047)

Arropa garbitzeko tresnak. Ura irakiteko tresna. Kuela. Suila. Mahaia. Lixiba. Koloretakoa eta zuria aparte. Xaboia. Donostiatik ekartzen zituzten maindireak, garbitu eta plantxatzeko.

2.453. Biko dolarea (DON-080/051)

Erreplikak erakusten. Biko dolarea. Prentsa. Tina. Barrika-erdia. Ehotzekoa. Piezen izenak.

2.454. Zutikako kupela (DON-080/054)

Erreplikak erakusten. Zutikako kupela eta bere atalak: zipotza, ateleihoia, maratila, azpi-zunbilak...

2.455. Barkaiztegi: sagardoa eta irizartarrak (DON-081/002)

Martutene Amara Behea zen lehen, eta Artzain Onaren eliza tokatzen zitzaion. Barkaiztegi baserriaren historia. 1680tik gorde da Irizar abizena eta orduan ere sagardoa egiten zuten.

2.456. Sagardogintza, lehen eta orain (DON-081/006)

Sagardoa egiteko prozesua, lehen eta orain. Sagarra umatzea. Garbitasun handiagoa orain. Janari eta edari gogorrak lehen. Tabernetan, bikarbonatoa.

2.457. Dolareak eta salmenta (DON-081/008)

Lehengo dolareak, egurrezkoak. Aldaketak dolareetan: hormigoia... Zortzi milioi litro edaten ziren lehen ere. Sagarra. Nola saltzen zen lehen. Muztioa.

2.458. Pitarraren zergatia (DON-081/009)

Pitarraren zergatia. Muztioa, zizarra eta pitarra. Umeek ura bezalaxe pitarra edaten zuten lehen. Ondo iruditzen zaio hori.

2.459. Sagardogintzaren gainbehera eta biziberritzea (DON-081/010)

Sagardogintzaren gainbehera. Sagastiak hondatu egin ziren, eta gero sagarra falta zen. Asturiasera eta Galiziara jo zuten. Frantziara, sagar bila, 1981ean. Beste toki batzuetako sagardoak eta sagar motak. Itsasoan aldatutako mentuak.

2.460. Sagardoak bere botila (DON-081/011)

Aldaketa handiak botilaratzeko moduan. Botila berezia sagardoarentzat, 1983an.

2.461. Sagar motak (DON-081/013)

Sagar motak. Gaziak, gezak eta mikatzak. Etxeko sagastiko sagarrak. Txalaka, urtebia, Goikoetxe sagarra, mokottia, boskantoia, moko sagarra, patzoloa... Errege sagarra.

2.462. Irakinaldiak eta kupelak (DON-081/015)

Sagardogintza. Sagarraren irakinaldiak. Sagardoa borobiltzeko denbora behar da. Kupel aldaketarik ez lehen. Maiatzean botilaratu egiten zen, beroa hasi aurretik; orain ez. Hotza eta garbitasuna.

2.463. Kupelgileak (DON-081/017)

Inguruko kupelgileak. Asturiasen bi daude. Gaztaina erabiltzen zen gehien. "Txiskua" zer den: erdibitutako kupela.

2.464. Sagardotegiko giroa eta bolatokia (DON-081/018)

Sagardotegiko giroa. Emakumea noiz joaten zen. Potoa, toka, bolatokia, zapoa. Errondak jokatu, eta kupelean apuntatu. Birlak eta bola egiteko artea edo sagarrondoa erabiltzen zituzten. Apustuak. Argazkian, Jose Mari gaztetan, sagardotegiko langileekin (tartean familiakoak).

2.465. Bolo eta toka txapelketak (DON-081/019)

Bolatokiko txapelketak eta tokakoak. Distantzia oinekin neurtzen zen tokan. Banaka jokatzen zen. Elkartekoek elkarri jarri birlak.

2.466. Sagardotegiko janaria (DON-081/020)

Egunero joaten zen jendea Barkaiztegira, sagardo garaian. Janaria etxetik eta kazuelak. 3.000 litroko kupela nola hustu zen egun gutxian, basoka. Bakailaoa, antxoa... Txuleta gerokoa da.

2.467. Sagardoa eta edalontziak (DON-081/021)

Sagardo basoaren prezioak. Bi errealetik pezetara. Edalontzi txikiak. Nola garbitzen ziren. Txarroak. Pitxarra, 2,5 litrokoa. Sagardo neurriak.

2.468. Bertsolariak (DON-081/025)

Barkazitegin ibiltzen ziren bertsolariak: Basarri, Mitxelena, Uztapide, Lazkao Txiki, Lexoti...

2.469. Gabon eguneko eta Santa Agedako eskea (DON-081/026)

Gabon egunean baserriz baserri kantuan ibiltzeko ohitura berreskuratu dute. Betiko ohitura. Santa Agedan, bertsolariekin.

2.470. Baserria beteta (DON-081/029)

Gurasoak, osabak, aitona-amonak, sei senide eta bi morroi, denak etxe batean bizi ziren. Zazpi gela. Neskak alde batera eta mutilak bestera. Umetan errekan bainatzen ziren. Ura noiz jarri zuten. Errekan gobara eta arrantza ere bai. Amuarrairak eta aingirak. Harrapatzeko modua.

2.471. Ehiza zaletasuna umetatik (DON-081/030)

Ehiza. Paseko txoriak: tortola, galeperra, usoa. Oilagorra. Eskopeta beti izan dute. Umetan, tiragomarekin ere bai: buztantxa eta txolarrea.

2.472. Eskola txikia eta La Salle (DON-081/031)

Eskola umetan utzi zuen. Bederatzi urte arte maistra batekin, Juanita Larrazaren akademian. Lau urte La Sallen. Sei mutilek egiten zuten euskaraz, eta burla egiten zieten. Don Julian maisua. Zer ikasi zuen. Zigorra: igandean hara joan, eta biderketak egitea. Normala zen jotzea.

2.473. Umetako jolasak (DON-081/033)

Eskolako zigorrak. Umetako jolasak. Arraspaketan jolasa. Gurdiaren pertikan igota. Gaiztakeriak.

2.474. Umetako lanak (DON-081/035)

Umetatik denetik egiten zuten baserrian. Eskolatik bueltan, merienda eramatera. Berdura garbitu. Botilak garbitu. Hiru seme-alaba ditu, eta haiei ere erakutsi diete lanean. Eskolara joan aurretik, txerriak gobernatzan zituen, eta astelehenetan gobara egiteko ura berotu ere bai. Abereentzat jatena prestatu, neguan.

2.475. Plazara berdura, gaztaina adarrak eta karakolak (DON-081/036)

Plazara amonarekin, amarekin eta emaztearekin joan izan da. Prezioa adosteko komeriak eta sufrimendua. Gaztaina adarrak eramaten zituzten arrandegietara, euliak hostoetara joateko. Karakolak ere estimatuak.

2.476. Etxez etxe esnea partitzen (DON-081/037)

Esnea etxez etxe partitzen zuten. Astean behin ordaintzen zuten. Litroa hiru bat pezetan. Esne hartzaileak. Groseko "letxera"; bi preziotako esneak, bi marmita eta bi ilara.

2.477. Txerria urtero hiltzen zuten (DON-081/040)

Txerria urtero hiltzen zuten. Prozesua. Hoztutakoan, zatitu. Oliorik ez zen garaian, manteka. Errazionamendua. "Txerrimunik". Apaizari onena, solomoa. Orduko apaizak. Don Ramon Trueba.

2.478. Dena bekatu zen garaia (DON-081/041)

Dena bekatua zen lehen. Elizan sartzea. Etxeko teila buru gainean jarrita, etxetik irteteko. Goizeko zazpitan meza mutilentzat eta zortzietan neskentzat, aparte; kongregazioak. Dantzarako debekurik ez du ezagutu.

2.479. Dantzara, oinez eta bizikletan (DON-081/042)

Oialumara, Hernanira, Txikierridira... dantzara. Bizikletan eta oinez. Neska laguntzea. 17 urterekin hasi zen neska-lagunarekin.

2.480. Martuteneko euskara (DON-081/043)

Martuteneko euskara nolakoa den. Mugak: Errenteria eta Tolosa. Lehen ezberdinagoak ziren, bere ustez. Morroiei entzundako hitzak. Hernaniko euskara berdintsua.

2.481. Balantzak eta baskulak (DON-082/005)

Balantzak eta baskulak egiten zituen aitak. Hamar zentimo sartu eta pisatzeko baskulak kalean. Ama etxeakoandrea zen, baina kaiko lan batzuk ere egiten zituen.

2.482. Tiñak kaiko arkupetan (DON-082/007)

Tiñak egoten ziren arkupetan, arraina gazitzeko. Gero kaxetan jartzen zuten emakumeek, kanpora saltzeko.

2.483. Aitonarekin txipiroitan (DON-082/008)

Aitonarekin ibili zen arrantzan, 14 urterekin. Arraunean eta belan. Txipiroiak gauez. Palangrearekin paneka harrapatzen. Igeldo aldean. Kandela bat eramaten zuten, farola. Aguariñak eta arrainak, txipiroitarako.

2.484. Muñoaren eskola: Koruko Ama (DON-082/011)

Muñoaren eskolan ibili zen. Lau bizitzakoa zen. Frontoia zuen. Don Migel Muñoa. Ostegunetan Jolastokietara joaten ziren eskolatik. Jaunartzea: zilarrezko duro bana eman zien eta festa egin zuten; zakua gozokiz beteta. Behean eliza zegoen, orain Kaialde zahar egoitza dagoen tokian. Jolasteko gela. Koruko Ama zen eskolaren izena.

2.485. Gerra etortzean, euskara debekatuta (DON-082/012)

Gerra etortzean, itxi egin zuten Muñoaren eskola, eta Ensancheko eskolara joan behar, erdaraz. Don Eugenio Goya maisuak Amuenea tabernan jarraitu zuen eskolak ematen; geroago, Aldamar kalean eta Narrika kalean egon zen. Ilea mozten zieten euskaraz egiten zuten emakumeei.

2.486. Neskak, Elbira Zipitriarekin (DON-082/013)

Muñoaren eskolan mutilak bakarrik; Elbira Zipitriarekin ikasten zuten neskek. Don Juan maisua. Eugenio Goya fraidea zen. Etxeberria. Liburuak: Martin Txilibitu, Xabiertxo. Egunero ematen zuten meza. Musika irakasten zuten.

2.487. Eskola amaitzean, arrantzara (DON-082/015)

Don Eugenio Goya izan zuen azken maisua. Zer ikasi zuen. Aitak ez zion itsasora joaten utziko, biziko balitz. Aitona arrantzalea zen. Harekin hasi, eta gero osabarekin. Itsasontzia zuten, ikatzezko galdara zuena. Getariara joan ziren hiru familia, gerra hasi zenean. Han sartu zirenean, bueltatu egin ziren.

2.488. Gerra hasi zenean, Getariara ihesi (DON-082/016)

Getariako egonaldia, gerra hasi zenean. Nazionalak han sartu zirenean, bueltatu egin ziren. Gerra nola hasi zen. Rezolako itsasontzia. Gobernu militarretik (ikus mapan) tiroka eta gazteluan kanoia. Gasolindegia ondoan erori zen bonba bat. Santa Mariara joaten ziren ezkutatzerantz; lo ere bertan.

2.489. Umetako jolasak eta bainuak (DON-082/019)

Umetako jolasak. Pilotan beti. Bainatu ere egiten ziren; frantsesek botatako txanponak ahoarekin hartzen. Bainujantzirik ez. Neskak soinekoekin. Hondartzara ez ziren joaten. Gaztelura bai, gaztainak harrapatzerantz; "Felix gaizto" guarda, makilarekin segika.

2.490. Sareak eta saregileak (DON-082/023)

Sareak tindatzen, arranpan. Lehortzen non jartzen zituzten. Itsasontzi bakoitzak bere saregileak.

2.491. Kaiko labaderoa nolakoa zen (DON-082/024)

Labaderoa. Etxe guztietako emakumeak joaten ziren, kalderekin. Ur bila joaten zen umetan. Labaderoa nolakoa zen, dotorea. Dutxa publikoak eta komunak pasealeku berrian zeuden. Argindarra bai, beti izan zuten etxean. Ikatzezko sukaldea.

2.492. Donostia, arrantza-leku inportanteena (DON-082/025)

25-30 bat itsasontzi zeuden lehen, txikiak. Baporezkoen ondoren, motorrarekin. 50 zaldi asko zen. Donostia zen arrantza-leku inportanteena inguruetan; ontziak ilaran kaian sartzeko. Zazpitan hasten zen mugimendua.

2.493. Antxoaren arrantza (DON-082/026)

Antxoa harrapatzen zen gehien. Urte guztian, Garizuman hasita. Topatzera joan beharrik ez. Nola jakin antxoa non dabilen. Sarea nola bota. Ikusmena inportantea zen lehen. Konpasa eta erlojua.

2.494. Sondaren ordezkordela (DON-082/029)

Sondarik ez zegoen lehen; kordela erabiltzen zen. Brazak markatuta zituen. Antxoa oparitu ere egiten zuten. Saltzen ez zena tinetan jarri eta soroetarako eramaten zuten. Emakume arrain saltzaileak; egunean lau-bost balde saltzen zituzten.

2.495. Bisigutako arrantza I (DON-082/030)

Bisiguaren arrantza, neguan. Antxoa beitzatzeko erabiltzen zen; negurako gorde, sotoan.

2.496. Bisigutako arrantza II (DON-082/032)

Bisigutan neguan, hotza. Antxoa beitzatu. Apareju bakoitzak 120 amu; martxan botatzen zen itsasoan. Kala onena Exkote, 30 miliara. Aitonak-eta zenbat harrapatzen zuten, sei txalupatan joanda. Aitona patroibilia. Gorputzekoak egitera, karelera. Aitonaren trebezia.

2.497. Bisigutako arrantza III (DON-082/034)

Tretza, bisigutako aparejua nolakoa den. Buiak. Eskuz jasotzen zen arraina. Despeskatzen. Kaxoiak. Sotoan hiru lagun, aparejua beitzatzen. 50 prestatuta, beti. Bi hilabeteko kostera.

2.498. Arraina deskargatzeko modua (DON-082/035)

Bisigua nola deskargatu. Xerapioren karroak. Bretxako arrandegira, pisatzera. Antxoa eta sardina kaxetan jartzen ziren; neurria zegoen, 18-20 kilokoa. Neurria nolakoa zen. Milotarrak. Izotza, gutxi erabiltzen zen.

2.499. Pixonerak eta bentera (DON-082/036)

Lehorreko lanak. Pixonera zer zen. Ontzi bakoitzean emakume bat zegoen salmentak kontrolatzeko, eta kofradiak ere bazituen. Benta nola egiten zen. Arroatan. Juanita Kaperotxipi.

2.500. Nork bere janari eraman behar ontzira (DON-082/037)

Lehorreko lanak. Baldeka garbitu behar itsasontzia; bodegatik ura ateratzen, mutikotan. Bakoitzak bere jatekoa eramaten zuten. Atunetara joaten zirenean izan ezik. Ardo barrika eta zahatoa. Orain ez dute eramaten ardorik ontzietan.

2.501. Partila, patroiaaren etxean (DON-082/043)

Partila astero egiten zen. Armadorea. Marinelak eskubidea zuen joateko. Patroiaaren etxean.

2.502. Denbora librean Hernanira dantzara (DON-082/045)

Denbora librean, sotoan aparejuak egiten. 20 urterekin ez zuen edaten. Astigarragan hasi zen sagardoa edaten. Gaztetan ezin zuen esnerik ere hartu. Sagardoak lagundu zion. Sagardotegiak. Hernanira dantzara, trenean. Ez pagatzeagatik zer egiten zuten. Anekdotak.

2.503. Alemaniarrek itsasoaren kontrola (DON-082/046)

Itsasoan, lehorrean baino hobeto irabazten zen. Zapiarekin antxoa bila. Mojak. Gerra garaian, alemaniarrek zuten itsasoaren kontrola eta frantsesek mugak zituzten. Minak. Gaez Hendaiara joaten ziren. Sardina.

2.504. Sardinaren arrantza (DON-082/047)

Sardina nola harrapatzen den. Bodega garbitu eta berriro arrantzara, bustita eta hotzez. Jantziak. Linaza olioak.

2.505. Bandera noiz altxatzen den (DON-082/048)

Bandera altxatzea zergatik erabaki zen. Eguraldi txarrarekin ezin zen itsasora atera. Seinaleroak. Kofradia.

2.506. Igandetako ere arrantzan (DON-082/049)

Jai egunak. Igandetako ere joaten ziren. Aitonak egin ziona behin, lanpernak harrapatzen gustura zebilela. Anekdotak.

2.507. Atunetako arrantza: ontziko bizimodua (DON-082/051)

Atunetako arrantza. Bi-hiru egunetarako. Orain Azores arte joaten dira, baina lehen gertu. Sukaldea. Marmitakoa beti. Patata, olioak. Orain denetik eramaten dute. Egurra eta harri-ikatzak sukaldean. Ardo kupela. Lo nola egiten zuten.

2.508. Atunaren arrantza II (DON-082/052)

Atuna kasan arrantzatzen zuten. 50 kiloko zimarroak. Eskuak erretzeko arriskua. Kakoekin jo, askatzeko. Txurikinak, arto malutekin. Txistorrak. Pertxalak.

2.509. Atunaren arrantza III (DON-082/053)

Atunaren arrantza arriskutsua izan daiteke. Txistorrak. Gizon bat airean igo zen pertxaleraino. Anekdotak.

2.510. Itsasontziaren atalak eta izenak (DON-082/055)

Itsasontziaren atalak. Belak: fokia, latina. Egurrezkoak ziren lehen. Non egiten zituzten. "Zoa" zuen izena beraien txalupak. "Divino Corazon de Jesus" eta "Zikuniagako ama".

2.511. Sirena eta txilina, behe-lainoarekin (DON-082/056)

Sirena noiz jotzen zen. Itsasontzi bakoitzak bere tutu hotsa. Benta hasteko, txilina jotzen zuten. Txanela. Behe-lainoa.

2.512. Otoitzak, apaizak eta bekatua (DON-082/057)

Itsasontzi batzuetan errezatzen zen, baina beraiek ez. Sareetan medaila jartzen zuten saregileek. Mezetara joaten ziren igandero. Aitona egunero joaten zen arrosariora. Don Santiago Bereziatua zen apaiza. Zumaiko beste batek dotrina erakusten zuen, eta kaskarrekoak ematen zizkien. Dena bekatua zen.

2.513. Kaia eta euskara (DON-082/059)

Arrantzaleek euskaraz egiten zuten normalean. Orain arrantzalerik ez dago ia; kanpotar asko dago. Marinelei deitzera joaten zen bera, sokatik tira eginda kanpaitxoa jotzera. Hika erabiltzen zuten. Zaharrak gogorrak ziren.

2.514. Donostiako euskara eta inguruetakoa (DON-082/060)

Donostiako euskara eta inguruetakoa. Orioko euskara. Tolosakoa. Euskara garbia. Hondarribia eta Getaria. Aitona Mutrikutik etorria zen; bisigutara etorri eta bertan gelditua.

2.515. Berdeletako aparejua prestatzen (DON-082/062)

Berdeletarako aparejua prestatzen dihardu. 32 amu eta beruna. Karrete hidraulikoak. Despeskatzea. Berdeletara nora joaten diren. Korapiloa.

2.516. Amua nola egiten den (DON-082/064)

Berdeletarako amuak. Korapiloa nola egiten den. Guta. Amu arteko distantzia. Lehengo eta oraingo amuak. Hariak. Amuak.

2.517. Hegaluzetako amuak (DON-082/067)

Atunetarako amua nolakoa den. Malutak. Kolorearen garrantzia. Amu motak. Marrajoa noiz harrapatzen zen.

2.518. Aita eta aitona medikuak, kotxez, zaldiz eta oinez (DON-083/002)

Bost-sei urterekin Donostiara etorri zen bizitzera eta igandetan aitona-amonak bisitatzera joaten zen Usurbilera. Oroitzapen politak ditu. Medikuak izanik, aitonak zaldia erabiltzen zuen eta aita kotxea.

2.519. Aitak gerra garaian mediku postua galdu (DON-083/003)

Bost urte ingururekin etorri zen Donostiara bizitzera, Hernani kalera. Aitak gerra garaian ezkutatuta egon behar izan zuen eta bere Lasarteko postua galdu zuen. Orduan Donostiara etortzea erabaki zuen. Aitona gerra aurretik Usurbilgo alkate izan zen, abertzalea.

2.520. Usurbil erabat euskalduna (DON-083/005)

Herri euskalduna zen Usurbil eta Santuene auzo berria egin zutenean, langile kanpotarrak joan ziren bizitzera eta hor aldaketa handia eman zen hizkuntzaren gaian. 1950 urte ingurua zen. Usurbilen euskaraz denek egiten zuten, baita guardia zibilak eta bere senideek ere.

2.521. Eskolako saskibaloit taldean (DON-083/006)

Hamazazpi urte bitartean ibili zen marianistetan. Don Silvinok kirol klaseak ematen zizkien. Saskibaloian hasi zen orduan eskolan, jolas-orduan futboleant egiten bazuten ere.

2.522. Saskibaloitik futbolera (DON-083/007)

Marianistetako saskibaloiko taldean jokatzen zuen. Gros frontoian jokatzen zituzten partidu garrantzitsuenak. Behin finalaurrera irabazi eta Errealaren kontra jokatzekoak ziren finala bertan behera utzi zuten marianistek, Athletic-ekin derbia baitzegoen Bilbon. Saskibaloit taldea desegin egin zen orduan eta handik gutxira Errealeko jubeniletako entrenatzaileak proba egitera eraman zituen mutiko batzuk. Hala hasi zen futboleant.

2.523. Errealeko jubeniletatik Sanse sortzeraino (DON-083/008)

Hamabost urte ingururekin hasi zen futboleant Errealeant. Hamaseirekin Anoetan entrenatzen hasi zen. Jubeniletan Espainiako txapeldun izan ziren 1954an. Talde horretatik "Sanse" taldea sortu zen eta bigarren mailan jokatzen hasi ziren.

2.524. Errealarekin pitxitxi (DON-083/009)

Urtez urte, mailaz igotzen hasi ziren lehenengo mailara arte. Bi urte lehenengo mailan egin ostean Errealera pasatu zen. Errealarekin bigarren mailan jokatu zuenean, pitxitxi izan zen, 19 partidutan 31 gol sartu zituen. Errekor hori ez da gainditu. Futboleant jokatzeko modua aldatu egin da.

2.525. Murcia futbol taldean hiru urtez (DON-083/010)

Pitxitxi izan ostean, Murcia taldera aldatu zuen Errealak eta hiru urte eman zituen han. Bertan konturatu zen alde handia zegoela batetik bestera, Errealeant taldekideek ondo ezagutzen zutelako elkar eta taldea sendoagoa zen. Atezaina Arakistain zen; Arzak, Mendiluze, Urresti, Pedrosa eta beste hainbat zituen taldekide.

2.526. Atotxa, zelai berezia (DON-083/013)

Errealeko afizioa ez zen orain bestekoa. Kritikoa izan da beti hemengo afizioa. Atotxa futbol zelaiak gertutasun handia ematen zion afizioari. Zelai polita zen jokatzeko.

2.527. Hemengo futbol zelaiak beti lokaztuta (DON-083/014)

Atotxako futbol-zelaiak (ikus mapan) ia beti lokaztuta egoten zen eta beste taldeentzat traba zen hori. Inguruko zelai denetan gertatzen zen. Ipuruan (Eibar) gertatutako anekdota bat kontatzen du.

2.528. Jokalari denentzat soldata bera (DON-083/015)

Presidente alkatea zen orduan. Soldata berdina izaten zuten jokalari guztiek, 125.000 pezeta. Telebistak ekarri du soldatetan hainbesteko aldaketa.

2.529. Jubeniletako finala ehun mila lagun en aurrean (DON-083/017)

Oroitzapen politenetako bat kontatzen du: jubeniletan zeudela 110.000 lagun en aurrean jokatu zueneko. Nagusien en finala jokatu aurretik, jubenilen a jokatzen zen. Sanserekin igo zeneko eta Errealarekin kanpoan jokatu zuen lehenengo partidua ere gogoan ditu.

2.530. Pilotan Gipuzkoako txapeldun (DON-083/019)

Futbola utzi zuenean, pilotan hasi zen. Gipuzkoako txapeldun izatera iritsi zen.

2.531. Ibaetako lizeoaren eraikuntza (DON-083/021)

Ikastolen mugimenduko kide izan zen. 1965ean hasi zuen harremana ikastolekin. Asteburuetan bertan aritzen zen buru-belarri. Ibaetan lizeoa egin zuten garaia kontatzen du.

2.532. Ikastolak eta Eliza (DON-083/022)

Ibaetako lizeoa etorkizunerako moduan eraiki zen, eskaera handia zegoen eta. Erabaki garrantzitsuak hartzen ziren orduan modu kolektiboan. Elizak emandako laguntza azpimarratzen du.

2.533. Franco Donostian zenean, abertzaleak kartzelara (DON-083/024)

Madrilgo udatiak hiru hilabetez etortzen ziren. Franco ere etortzen zen oporretan eta bera hemen zegoen bitartean, abertzaleak kartzelaratuta egiten zituzten.

2.534. Gasezko farolak kalean (DON-083/029)

Gasezko farolak izaten ziren kalean. Kanabera bat bezelako izaten zen eta puntan su ematen zitzaion banan-banan. Serenoa bederatzirak-hamarrek aldean hasten zen. Donostian etxeetako ateak itxita egoten ziren, Usurbilen ez. Usurbilen soka batekin ixten zen eta gaez txingetarekin.

2.535. Ikatzezko futbol zelaia Amaran (DON-083/030)

Labaderorik ez zegoen inguruan, ezta sagardotegirik ere. Pio XII kalean marismak zeuden eta han baziren sagardotegiak. Amaran ikatzezko futbol zelaia zegoen, "poltsikoko zelaia" deitzen zioten.

2.536. Igogailu zaharrak (DON-083/033)

Igogailua ezagutu zuen, jarleku eta guztikoa. Erortzen ikusi zuen behin kablea apurtu baitzen.

2.537. Zezen Plazako giroa eta ikuskizunak (DON-083/034)

San Sebastian eguna Alde Zaharreko kontua zen. Orduan ez zen hainbeste sentitzen. Aste Nagusian zezenak ziren ospakizun nagusia. Giro oso ona izaten zen. Zezen plaza oso ederra zen, duna baten gainean zegoen. Aizkolarien arteko apustuak eta bestelako ikuskizunak ere izaten ziren.

2.538. Apustuak zezen plazan (DON-083/035)

Luzia, Korta, Agineta... aizkolariak izaten ziren Txofre zezen plazan. Apustu asko egiten ziren.

2.539. Usurbilen dantzan neskek neskekin (DON-083/037)

Usurbilen festatan izaten zen dantzaldia. Neskek debekatuta zuten gizonekin dantzatzea, bestela Mariaren Alabetatik botatzen zituzten. Neskek neskekin dantzatzen zuten eta mutilek begira egon behar.

2.540. Zinemako pelikulen sailkapena eta nodoa (DON-083/040)

Zenbakien arabera sailkatzen ziren pelikulak zineman: bat, bi, hiru edo hiru R. Nodoari buruzko anekdota kontatzen du.

2.541. Zinema aretoak eta Kursaal (DON-083/041)

Miramar, Principe, Principal, Victoria Eugenia, Bellas... aretoak zeuden. Kursaal itxita zegoen eta zinema berezia emateko aretoa ireki zuten. Arrakasta izan zuen. Kursaalari buruzko iritzia ematen du.

2.542. Irrati zaharrak (DON-083/042)

Orratz antzeko batekin bilatzen ziren emisorak irratian. Ez zen apenas ezer harrapatzen. "Radio San Sebastián", "La voz de Gipuzkoa" eta "Radio Nacional" izaten ziren. "Radio Paris" entzuten zuten, debekatuta egon arren.

2.543. Garaiko egunkariak, "la Codorniz" (DON-083/043)

"La Voz de España", "Diario Vasco" eta "Unidad" egunkariak egoten ziren. "El Caso" egunkarian hildako guztiak agertzen ziren. "La Codorniz"en txisteak eta ateratzen ziren, kritikoa zen. Madrilen argitaratzen zen.

2.544. Aitiak gaixoen historialak euskaraz (DON-083/044)

Ez du desberdintasun handirik nabaritzen Usurbil eta Donostiako euskalkien artean. Aitak, medikua izanik, gaixoen historialak euskaraz idazten zituen. Iñaki Barriolaren oso laguna zen, medikua eta oso euskaltzalea. Roman Irigoien, Alzako medikuaren oso laguna zen baita.

2.545. Eusko Jaurlaritzan kirol zuzendari (DON-083/046)

Eusko Jaurlaritzan hiru urtez kirol zuzendari izan zen, 1985etik 1988ra. Aurreneko kirol legea egin zuten, SHEE-IVEF martxan jarri zuten, Legutioko arraun pista egin zuten... Aurretik Gipuzkoako Aldundian egin zituen urte batzuk zuzendari. Parlamentari ere izan zen baina berea kudeaketa zen.

2.546. SOS Deiakeko arduradun (DON-083/047)

SOS Deiakeko arduradun izan da hamabi urtez. Lan betegarria izan da berarentzat. 1983ko uholdeetan sortu zen SOS Deiak eta 1990ean egituratu eta martxan jarri zen.

2.547. Futboleko argazki zaharrak (DON-083/049)

Futboleko argazki zaharrak erakutsiz, orduko kontuak kontatzen ditu. Futbolarien izenak esaten ditu.

2.548. Zortzi urterekin, arrantzan (DON-084/007)

Ez zen eskolara joan gerra aurretik. Zortzi urterekin aitarekin joaten zen itsasora. Arrantzalea zen, donostiarra. Aitona mutrikuarra. Ama ere donostiarra zen, kaikoa. Bost anai-arreba ziren; hiru mutil eta bi neska. Ia denek egin zuten alde gerra garaian. Bilbora joan ziren bapore baten sotoan. Gero, Castrora.

2.549. Aita, Burgosen preso (DON-084/009)

Pixepelen bizi zirela, tiroketak egon ziren. Aita Errepublikaren alde zegoen; Asturiaseraino joan zen. Harrapatu zutenean, Burgosera eraman zuten preso. Batzuek ihes egin zuten. Castron elkartu ziren, eta ia sei urte egin zituzten han. Aitak motor txiki bat zeukan, baina arraunean ibiltzen ziren. Donostiara bueltatu ziren gero, arraunean. Ondarroan egin zuten geldialdia, eta Getarian ere bai.

2.550. Eskolarik ez han eta ez hemen (DON-084/015)

Castron ez zen eskolara joan, anaia bai. Aitarekin joaten zen itsasora. Hilabete joan zen eskolara. Ezkondu zenean, apaizak ez zuen ezkondu nahi dotrina ez zekielako. Mezetara ere gutxi.

2.551. Castrotik Donostiara (DON-084/016)

Mutikotan, txipiroiak, arrain txikiak... harrapatzen zituzten aitak eta biek motor txiki batean. Donostiara ihes egin zutenean Castrotik, komandantzian segituan konturatu ziren. Baporeak atera ziren bila, baina azkenean bakean utzi zituzten.

2.552. Donostiatik Bilbora (DON-084/017)

Bilbora iritsi zirenean, izeba baten etxera joan ziren. Bonbardaketak. Gernika bonbardatu zuten egunean jaio zen anaia gazteena, Algortako ospitalean. Bi-hiru egun egin zituzten Bilbon, Deustun. Hango gabarrero batekin ezkondu zen izeba.

2.553. Bueltan, etxerik ez (DON-084/018)

Bueltan, etxerik ez. Maizterrak ziren, eta gero beste familia bat bizi zen han. Altzaririk-eta ez zuten berreskuratu. Juan de Bilbao kalean bizi ziren gero. Anaiak eskolara joan ziren.

2.554. Bapore handia erosi zuten (DON-084/020)

Aitarekin ibili zen arrantzan, eta ezkondu ostean anaiarekin eta koinatuarekin ontzia erosi zuen. Eta gero bapore handia. Anaia zen patroia.

2.555. Uretatik kanoiak ateratzen (DON-084/023)

Kanoiak nola topatu zituzten, brontzezkoak, ingelesak. Castrotik bueltan izan zen, 1944ko urrian atera zituzten uretatik. Aquarium aurrean daude. Ehun urtetik gora zituztela esan zuten adituek.

2.556. Kanoiekin zer gertatu zen (DON-084/024)

Kanoiak non zeuden, hondartzatik gertu. Kanoia atera baino urtebete lehenago ontzi zahar bat hondoratu zen hantxe. Lehorreratu zutenean, berria zabaldu egin zen. Militarrek eraman egin zuten. Aita komandantearengana joan zen, eta hark dirua eman zion, Gabonetarako.

2.557. Kanoien joan-etorriak (DON-084/025)

Kanoiak Madrilera eraman zituzten, gero San Telmoko museora, handik gaztelura eta gero Aquarium aurrera. Beste bat ikusi zuten, Perla aurrean, baina ezin izan zuten atera.

2.558. Lehen askoz ontzi gehiago (DON-084/026)

29-30 ontzi ezagutu ditu kaian, denetarakoak. Bapore handiekin Azores arte joaten ziren, atunetara. Atunaren arrantza noiz den. Gasoilaren arabera egiten zuten buelta. Zer jaten zuten. Ardo barrikak. Barkuan 15-17 lagun egoten ziren. Txalupa mutilak.

2.559. Atunaren arrantza (DON-084/027)

Atuna karabelekin eta kasan harrapatzen zuten. Beita moduan antxoa, sardina... Kasa egiteko aparejua: amua txurikiña zen, arto azala. Ura eta lejiarekin, zurituta, eta gero orraztu egiten zuten arto azala. Apareju bakoitzean amu bat, baina 9-11 apareju. Kanabera, pita batekin eta amua; biberotik beita bota, aurretik, eta ura ere bai. Amutik kentzea.

2.560. Bisigua, eskuz (DON-084/030)

Bisiguaren arrantza, eskuz. Neguan. Hotza egiten zuen. Hondo handian ibiltzen ziren, hiru-lau amurekin. Bisigua eta legatza, berdin harrapatzen dira. Sardina erabiltzen zuten beita gisa. Tretza palangrea bezala da, eta bisigutan ere erabiltzen da, baina eskuz egiten zuten beraiek. Kala asko daude. Gaxtelu, Garro, Exkote... Amuarekin ez da arraina zigortzen, baina arrasteko sareekin bai.

2.561. Distantziak nola neurtu (DON-084/031)

Distantziak nola neurtzen ziren, mendiei begiratuta. Sonda beharrik ez du zenbat brazara dagoen jakiteko. Behe-lainoa baldin badago zaila da.

2.562. Antxoaren arrantza (DON-084/036)

Antxoaren arrantza, etxetik bi-hiru ordura. Begiz igartzen zuten antxoa non zegoen. Sarda ur azalean ibiltzen da batzuetan, eta ez zenean ikusten gauez aurrera joan eta ardora ikusten da. Sarea nola bota. Sardina berdin harrapatzen da. Antxoa asko, sororako ere bai.

2.563. Antxoa deskargatzen (DON-084/038)

Antxoa ontzitik ateratzeko nola egiten zen. Neurria arroa batekoa, arrain txikiarentzat. ez zen kaxetan saltzen lehen. Tinetara ere sartzen zen antxoa. Eskuz eramaten zen arraina, milotarrekin. Donostiako portuan zegoen arrain gehien.

2.564. Arrainaren salmenta (DON-084/039)

Benta emakume batek egiten zuen. Kanpaitxoak jotzen zuen, eta inguruan jartzen zitzaizkion. Prezioak esaten zituen, askotan euskaraz. Zaragozakoak eta nafarrak etortzen hasi zirenean, erdaraz.

2.565. Pixonera eta saregileak (DON-084/041)

Pixonerak baporeko kontuak eramaten zituen. Nork erosi zuen. Saregileak, bapore bakoitzak bereak. Sareak tindatu egiten ziren, ez usteltzeko. Urtean igual 10-12 aldiz egin behar zen hori. Moilan zabaltzen zituzten, paseo berrian ere bai. Tinta nola berotzen zen.

2.566. Irabazien banaketa (DON-084/042)

Jornalak. Erdia baporearentzat eta beste erdia marinelentzat. Patroiaren etxean egiten zen banaketa. Lehorrekoek baino gehiago irabazten zuten, baina lan gogorra zen. Emakumeen lanak.

2.567. Sirenak eta kanpaiak (DON-084/044)

Sirena derrigorrezkoa zen itsasontzietan. Kanpaiak ere erabiltzen ziren, gauez. Etxeetan txilinak egoten ziren, arrantzaleei deitzeko. Kalerainoko soka. Patroia joaten zen etxez etxe. Lehen giltzarik ez zen behar etxera sartzeko. Orain ezingo litzateke hori egin.

2.568. Aieteko baserriak (DON-085/002)

Miramon Berri baserria eta inguruak. Jauregia, Merkeli, Intxordegi, Paraiso, Katxola... Ama Añorgakoa eta aita Altzakoa.

2.569. Ama, Katxolan bizi izandakoa (DON-085/004)

Familiako kontuak. Aitaren familia Miramon Berrira joan zen bizitzera; amarena, berriz, Paraisora eta handik Katxolara. Sagardotegia izan zen. Katxola lekuz aldatu zuten, harriz harri.

2.570. Miramon Berri baserria (DON-085/006)

Miramon Berri baserria nolakoa zen. Hiru familia bizi ziren. Etxe zati bat erori zitzairen. Jauregira joan ziren bizitzera, aldi baterako. Lau senide ziren.

2.571. Idiekin lanean eta jolasean (DON-085/009)

Umetako jolasak. Gurdiaren puntan igota. Idiekin jolasean, uztarrian lotzen zituenean. Josten ikasten ibili zen. Baina baserriko lanetan ibilia da batez ere.

2.572. Belar metak egiten (DON-085/010)

Baserriko lanak. Zakar bila neguan, azpiak egiteko. Belar metak nola egiten zituzten.

2.573. Esnea eta berdurak, kalean saltzeko (DON-085/012)

Ze animalia zituzten kontatzen du. Zaldi-karroarekin plazara joaten zen ama, San Martinera. Esnea eta berdura asko. Morroiak. Txerri jana. Bezero batek yogurtak egiten zituen saltzeko. Berdura. Pilotan jokatzen zuten.

2.574. Baserritarren arteko harremana (DON-085/013)

Baserrien arteko harremana oso gertukoa zen. Anekdota: Migel bizilagunak egin ziona marrubiak batzen ari zela.

2.575. Iturria eta askak (DON-085/014)

Iturria. Arropa etxean garbitzen zuten; bi aska zituzten, bat marmitentzat eta bestea arroparentzat.

2.576. Komuna eta sukaldea (DON-085/016)

Komuna nolakoa zen, egurrezkoa. Komuneko paper bezala, egunkaria. Sukaldean, ekonomika eta beheko sua. Egurra osabak txikitzen zuen; Rezolako lorezaina zen.

2.577. Morroiak eta apopiloak (DON-085/017)

Morroiak eta neskamea. Amaren izeba joaten zen jostera, konponketak egitera. Apopiloak, tripa truke. Morroien lanak eta jornala. Haien parrandak.

2.578. Dotrina, euskaraz (DON-085/018)

Umetako lanak baserrian. Itaurrean ibiltzea, eskolara joatea baino nahiago. Dotrina euskaraz, Aieten, Don Eustakioarekin. Igandero. Jaunartzea.

2.579. Gabonetako bertsoak eta San Juan eguneko ohiturak (DON-085/022)

Gabonetan kantatzeko ohitura. Bertsoak. Santa Ageda. San Juan sua. Nagusiaren semeek zaldi gainean egiten zuten salto su gainetik. Gerora, auzotarrak Katxola parean elkartzen ziren. Lizarra jartzen zen etxe sarreran.

2.580. Senideen artean zuka (DON-085/024)

Gurasoei zuka hitz egiten zieten eta anai-arreben artean ere bai.

2.581. Txerrikiak (DON-085/025)

Zerrama izaten zuten umeekin, saltzeko. Xexiliok txerria hiltzen zuenekoak. Odolkiak. Auzolanik ez, baina beti laguntzeko prest. Idi demak.

2.582. Garraioak eta gurdiak (DON-085/027)

Azken Portura joaten ziren hasieran, gero Irubidera eta Hernanira, oinez. Autobusik ez zegoen arratsaldez. Zaldi-karroa eta gurdiak. Lera galarazi egin zuten. Lurra lantzeko tresnak.

2.583. Arrosarioa eta Gabonetako giroa (DON-085/029)

Arrosarioa errezatzen zuten umetan, amarekin. Gabonetan etxeakoak elkartzen ziren. Jatekoa. Arraina. Gabon kantak. Urte zahar egunean Katxolan elkartzen ziren lehengusuak. Panderoa jotzen zuten.

2.584. Meltxor erregearen bisita eta umetako jostailuak (DON-085/030)

Erregeak. Oparia, oihala. 12 urte arte ez zuen jakin. Izeba joaten zen, Meltxorrez jantzita. Ahizpak motoa eskatu zuen. Beraiek egindako panpinak.

2.585. Oiloak, txitak, ahateak eta kapoiak (DON-085/031)

Oiloak eta ahateak libre ibiltzen ziren. Habia bilatzen trebea zen; txitak. Oilaskoak hazi, eta kapoitu egiten zituzten, Gabonetan saltzeko. Artoa eta belarra ematen zieten jaten.

2.586. Sacamantecas agertzeko beldurrez (DON-085/034)

Sacamantecas. Katxolatik Miramonera beldurrez joaten zen. Baina bestela ezer txarrik ez zuten pentsatzen inoiz.

2.587. Osin ura, gero ardoa edateko (DON-085/038)

Sendabelarrak. Berbena eta pasmo belarra. Morroiek osin ura edaten zuten, gero parranda egiteko.

2.588. Azken igurtzia (DON-085/039)

Medikua etxera joaten zen, Olano. Azken igurtzia. Hilkutxa bizkarrean Polloera. Abisua ematea.

2.589. Aieteko festak (DON-085/043)

Aieteko festak, santakruzetan. Umeak zirenean ogitartekoarekin joaten ziren, gurasoekin. Beti dantzan. Zinta lasterketa. Herri-kirolak. Demak ere izaten ziren Aieten. Erramunene baserrian zegoen bolatokia. Toka jokalaria onena, Matxain.

2.590. Inguruko baserriak eta etxeak (DON-086/002)

Pagolazpi eta Pagolagain. Inguruko baserriak. Gorga erreka. Tranbia. Belen eta Infernua. Gerra denboran kartzela bihurtu zuten etxe bat, Ondarretan kabitzen ez zirenentzat. Kamineroak.

2.591. Aita donostiarra, ama Ibarrakoa (DON-086/004)

Aita Pagolazpi baserrikoa zen, eta baita bere aurrekoak ere. XVI. mendeko dokumentu batean agertzen da Durandegi abizena. Ama Ibarrakoa zuen, baserritarra hura ere. Kaletarrak ez ziren inoiz baserritar bihurtzen, bizimodu gogorra zelako.

2.592. Bizimodua ateratzeko, esnea eta tratua (DON-086/005)

Lau-bost behi zituzten, zaldiren bat... Ez zuten lur asko, baina baratzetik ateratzen zuten bizimodua. Esnea eta tratua. Baratzetan zer zuten. Zaldi-karroarekin joaten ziren, San Martin azokara. Orduko merkatuak. Esnea etxez etxe partitzen zuten, eta igogailurik ez zegoen.

2.593. Harakin ikasten; soldadutza Loiolan (DON-086/017)

17 bat urterekin harakin ikasten hasi zen, San Martin azokako postu batean: Etxezortu. 19rekin soldadu joan zen, boluntario; lege berri bat atera zuten. Ifniko gerrara eraman zituzten beste batzuek, Afrikara. Loiolako kuartelera joaten zen bera. Morse ikasi zuen.

2.594. Garai bateko irratiak; 'Pirenaica' (DON-086/019)

Lehengo irratiak nolakoak ziren. Sintonizatzea zaila zen. Pirenaica hartu nahian ibiltzen ziren. Irrati kateak. Parteak.

2.595. Mitxelin lantegian I: harategia (DON-086/022)

Soldadutzatik bueltan harategian jarraitu zuen pixka batean. Mitxelin lantegiko harategian hasi zen lanean, Lasarten. Egiten zituen lanak. Txekorrak hiltzera eramaten zituen, eta bertan hil. Dozena bat emakume egoten ziren gibelaren zain.

2.596. Mitxelin lantegian II: ekonomatoa (DON-086/023)

Mitxelin lantegiko harategian lanean. Ekonomatoa eta kooperatiba. Francoren gobernuak jarritako legea. 1967an aldatu zuten legea.

2.597. Mitxelin lantegian III: destajora lanean (DON-086/024)

Mitxelin lantegian "destajoan" hasi zen lanean, makinan. Eztabaidak izaten ziren langileen artean, horren kontura: zenbat lan egin. Batzuek senar-emazteak zeuden lanean.

2.598. Mitxegin lantegian IV: Frantziara lanera (DON-086/025)

Lantegia handitu zenean, lanez aldatzeko aukera izan zuen. Azterketak egin zituen, eta Frantziara joateko aukera eman zioten. Lantegiko nagusia frantsesa zen. 1967an joan zen.

2.599. Irubidera eta Azken Portura dantzara (DON-086/028)

Vespa bat erosi zuen 22 urterekin. "El que tiene Vespa tiene neska". Neskatan egiteko tokiak. Irubidera dantzara. Benantzio soinu-jotzailea. Aietera ere joaten ziren, Azken Portura; hantxe ezagutu zuen emaztea izango zena. Dantza lotua libre zen; Zubietan apaizak ez zuen uzten.

2.600. Kongregazioak eta mezak (DON-086/030)

Luistarren kongregazioan ibili zen, baina debozio handi gabe. Ahaztu egiten zitzaion joatea. Matiara joaten ziren elizara, zahar egoitzako kapilara. Lehenbailehen libratzen saiatzen ziren, dantzara joateko.

2.601. Añorgako festak, mundialak (DON-086/031)

Añorgako festak mundialak ziren. Herri-kirolak. Aizkolari onak ikusteko ordaindu egin behar zen. Ez da zezenen zalea. Neska laguntza.

2.602. Matiako apaiza; frantziskotarren sermoiak (DON-086/032)

Matia zahar egoitzako apaiza zaharra zen, eta nahiko lan izaten zuen meza emateko. Frantziskotarren sermoi beldurgarriak; jakinaren gainean gezurrak esaten zituzten, pulpitotik garrasika. Horrek beraiengan zuen eragina.

2.603. Festetara oinez eta bizikletan (DON-086/034)

San Sebastian eguna; ez ziren Donostiara asko joaten. Gaurko gazteen jokaera ez du ulertzen. Beraien parranda modua diferentea zen. Bizikletan joaten ziren toki berriak ikustera. Hernanira oinez.

2.604. Saltzaileak eta ijitoak (DON-086/035)

Etxez etxe ibiltzen ziren saltzaileak. Txatarra biltzaileak eta ijitoak. Hernanin eta Lasarten baziren ijito euskaldunak. Lehen ere izaten ziren lapurretak. Atea irekita egoten zen baserrietan.

2.605. Faroleroak, serenoak eta guardak (DON-086/038)

Faroleroak eta gasezko farolak. Serenoak kalean eta guardak baserri inguruetan. Errazionamendu garaian, patata entregatu behar izaten zuten; konfiskatuta. Nora eramaten zuten.

2.606. Donostian saltzeko ordaindu beharra (DON-086/042)

Arbitrios, Benta Berri baino lehenago: zerga ordaindu behar zuten zaldi-karroan zeramatenarengatik. Postuarengatik ere ordaindu egin behar zen, plazan. Fielato. Kobratzaileak, grisez jantzita.

2.607. Langostak harrapatzen I (DON-088/002)

13 urte arte bizi izan zen Ondarroan. Gerra denboran ere Donostian izan ziren. Aitarekin ibili zen itsasoan. 11 urterekin hasi zen. Eskolara ez zen inoiz joan. Otarrainetara joaten ziren. Txabola aitak egiten zuen, neguan. Maiatzean hasten ziren otarrainak harrapatzen.

2.608. Langostak harrapatzen II (DON-088/004)

Txabolatik atera, eta bizirik edukitzen zituzten otarrainak. Ostiraletan Ondarroatik Donostiara eramaten zituzten, Bretxara. Sofiak erosten zizkien. Asko harrapatzen zituzten. Aita Santoñara joaten zen lehenago, han gehiago zegoelako. Hiru pezeta kiloa, bera hasi zenean. Lekeition eta Zumaian ibiltzen ziren. Olagarroak otarrainari kalte egiten zion; ez zuten olagarrorik jaten.

2.609. Urrian, aingiratan (DON-088/006)

Urrian aingiretara joaten ziren. Aingira zuri handiak, palangrearekin, amu handiarekin. 400-500 amurekin. Hiru brazako tartea. Beita. Arroketan aingira beltza harrapatzen ere ibiltzen ziren, arraunean joanda. Asko harrapatzen zuten.

2.610. Umetako ibilerak (DON-088/008)

Gutxi jolasten zuten. Baloia paperarekin egiten zuten. Mendira joaten ziren sagarrak lapurtzera. Gaztaina asko zegoen.

2.611. Aita, Indalecio Prietoren laguna (DON-088/010)

Aita (Sebastian Bakeriza) Indalecio Prietoren laguna zen. Ondarroako portua hark egin zuen, Obra Publikoetako ministroa zen eta. Aita Madrilera joan zen, eta oin hutsik sartu zen. Hiru milioi kostatu zen portua egitea. Prietori aitak nola lagundu zion: gordeta eduki zuen, eta gero ontzian pasatu zuen Iparraldera.

2.612. Aita, arraunlari famatua (DON-088/012)

Aita arraunlari famatua zen. Haren teknikak, ziaboga egiteko. Estropadetako giroa. Arraun taldeak. Pedreña eta Orio. Garai bateko patroiak.

2.613. Txalupa mutil lanetan (DON-088/019)

Ondarroatik Donostiara joan zenean, Santa Klara uhartera bidali zuten harri bila, sareetarako. Sareak txikiak zirelako. Txalupa mutil bezala bi gizon ibiltzen ziren. Laurdena kobratzen zen.

2.614. Bisigutako arrantza (DON-088/022)

Osabarekin joan zen baporera. Antxoa, sardina, bisigua... Neguan hasten ziren bisigutan, urtarrilean; kantiletan ibiltzen ziren. Eskuzko sondarekin ikusten zen sakonera. Kala onenak: Exkote, Garro... Tretzak erabiltzen zituzten, 120 amu tretza bakoitzak. Etxean beitatzen zen, 'teixotarrean'. Antxoa gazia jartzen zuten beita gisa.

2.615. Bisigutan tretzak nola bota (DON-088/024)

Bisigutan. Tretzak nola botatzen zituzten, ontziaren kareletik. Kajeretan gordetzen zen arraina ontzian, kubiarta gainean. Gero karroan eramaten zen Bretxara, saltzera.

2.616. Arrantzaleen jaiegunak (DON-088/025)

Gabon Egunean etxean egoten ziren, baina gainerakoetan ez. Ama Birjina Eguna eta Karmenak ere jaiegunak ziren. Txarangak eta lurrezko eltzeak egoten ziren haurrentzat Karmengo jaietan. Zaku lasterketak ere bai.

2.617. Kaian igerian (DON-088/027)

Kaian bainatzen ziren, baina ez zuten uzten. Ontzien artean ezkutatzen ziren. "Perrita al agua" egiten zuen, kanpotarrek botatzen zituzten txanponak hartu. Itsasoan ikasi zuen igerian, aitarekin.

2.618. Txipiroitan Deban (DON-088/028)

Txipiroitara anaiarekin joaten zen, arraunean. Debara joaten ziren Ondarroatik. Mareatu egiten zen beti. Egunez ibiltzen ziren. Aguariña erabiltzen zuten. Urte guztian dago, baina negua da garai onena.

2.619. Antxoatan, aitarekin (DON-088/030)

Antxoatan martxotik ekaina bitarte. Mailarekin ibiltzen ziren, ez sarearekin, bapore txikietan. Despeskatzen emakumeek laguntzen zuten. Uretan garbitzen zuten gero, eta lehortzen utzi. Sareak tindatu egin behar ziren. Lo gutxi egiten zuten. Arratsaldean botatzen zuten sarea, ilundu arretik. Sarearen izenak: 'treina' Ondarroan eta 'zirkua' Donostian. Ardora ikusteko, ilargia txarra.

2.620. Ardora nola ikusi, antxoatan (DON-088/031)

Ardora ikusteko ilargia txarra da. Kandela bat bakarrik izaten zuten piztuta. Sirenarik ez zuten, kanpaitxoa bai. Sarea nondik botatzen zen antxoatan. Asko harrapatzean, oparitu, zapian bilduta. Sororako ere bai.

2.621. Antxoa deskargatzea eta benta (DON-088/032)

18 kiloko neurria erabiltzen zen antxoarekin. Neurritik kaxetara. Emakumeek izotza botatzen zuten. "Millotarra" arraina baporetik ateratzeko erabiltzen zen, dena eskuz. Mutrikun egiten zuten "millotarra". Benta nola egiten zen.

2.622. Emakumeen lanak (DON-088/036)

Emakumeek lan asko egiten zuten kaian. Asko zeuden. Arraina kaxetan jarri. Emakumeek ez zuten beitzatzen Donostian. Saregileak batzuetan baporera joaten ziren jostera.

2.623. Atunetan, osabarekin (DON-088/037)

Udaran joaten ziren atunetara. Kazan harrapatzen zuten. Pertxala. Orain karrete elektrikoa dago, baina lehen alanbrearekin egiten zen, eskuz. Behatzak falta zitzaizkien arrantzale askori. Despeska ere eskuz. Beitarik ez, arto azala erabiltzen zuten. Koloretako zinta jarrita.

2.624. Berdeletako arrantza (DON-088/040)

Berdela dagoen bitartean ez dira joaten antxoatara. Berdeletarako sarea handia da. Anaiari nola hautsi zaion sarea. Lehengo sareak askoz txikiagoak ziren. Berdeletarako aparejuak lehen eta orain.

2.625. Arrantzarako botak: eskalaproiak (DON-088/043)

Eskalaproiak erosi eta kotheen goma jartzen zion norberak, iltze txikiekin. Bota beroak ziren.

2.626. Partilaren banaketa (DON-088/045)

Partila. Pixonerak edo patroiak ematen zuen, bere etxean. Nola egiten zen banaketa. Txalupa mutila, marinela... Txakurrena: 33 arroatik gora, potxoak banatzen ziren. Arroa bat lau potxo. Etxean, arrainik onena beti. (Arroa 1= 12.5 kg).

2.627. Bandera noiz altxatzen den (DON-088/048)

Bandera. Ondarroan beti izan dira bandereroak, Donostian gero jarri zuten. Bandera jartzean, inor ez zen ateratzen. Bestela, bronkak egoten ziren.

2.628. Distantziak, begiz neurtu (DON-088/049)

Itsasontzien artean komunikatzeko biderik ez. Distantziak neurtzeko, begiz. Konpasa erabiltzen zuten.

2.629. Kofradia eta ermandadea (DON-088/050)

Kofradia beti egon izan da. Dirurik ez zuten jartzen arrantzaleek, erosleek baizik. Itsasontzia apurtuz gero, norberak ordaindu behar du; aseguruia aparte da. Ermandadea ere badago horretarako, bakarra Gipuzkoa osorako.

2.630. Medaila sareetan, arrantza ona izateko (DON-088/052)

Amak sareari medaila jartzen zion kortxoan, eskapularioa bestela. Ontzian batzuek erreztatu egiten zuten, txapela kenduta. Marmitakoa jaten zuten, haragia patatekin... Atunetara joaten zirenean, zortzi egun egiten zituzten kanpoan, 200 miliara. Izotza nondik ekartzen zen.

2.631. Kontserba lantegian lanean, mutikotan (DON-088/053)

Ondarroan kontserba lantegi asko zegoen; mutikotan bera ere ibili zen buruak kentzen. Ondo ordaintzen zuten. Herriko ume denak joaten ziren lanera, urtero, antxoa garaian.

2.632. 500 tona txitxarro sartu zirenekoa (DON-088/054)

Arrantzaleak lehorrekoek baino gehiago irabazten zuten. Egunero zegoen arrantza: antxoa, sardina... egun batean 500 tona txitxarro sartu ziren. Txitxarroa amuarekin eta sarearekin harrapatzen zuten. Azalean botatzen zen aparejua, egunez. "Toleta".

2.633. Balizen erabilera (DON-088/055)

Balizak zertarako diren. Pisua dute. Kanaberak eta trapua. Palangreentzat, langostentzat, sareentzat... aparejua ikusten ez den tokietan jartzen dira balizak.

2.634. Sineskeria gutxi (DON-088/057)

Sineskeriak. Osaba batek, Soterok, katua ikusten bazuen ez zen itsasora joaten. Berak eguraldi txarrari bakarrik zion beldurra.

2.635. Ontziko karguak (DON-088/059)

Ontzietako karguak: patroia eta sotapatroia, haren ordezkoa. Marinelak edo tostartekoak. Txalupa mutilak; orain ez dago halakorik. "Txakurrena" momentuan kobratzen zen, dirutan.

2.636. Tabernetan ibiltzeko ohitura eta zinema aretoak (DON-088/061)

Gaztetan diruarekin zer egiten zuten. Tabernetan ibiltzen ziren. Orain baino gutxiago zeuden. Bulebarretik kanpora ur handiak ziren. Zeruko taberna du arrebak; duela 25 urte jarri zuten. Asteburutan ibiltzen ziren. Sagardotegietan arrainaren gibelaren olioak erabiltzen zuten. Egunero joaten zen zinemara.

2.637. Dotrina ikasteko garaia (DON-088/064)

Dotrina, Ondarroan. Masailekoa eman zion bikarioak, hizketan zegoelako elizan. Ez zen bueltatu. Elizara ere ez zen asko joaten, baina amak galdetu egiten zion apaiza nor zen.

2.638. 13 urtetatik lanean (DON-089/002)

Umezurtz geratu, eta Arjel Etxeberri baserrira joan ziren bizitzera, izeba-osabekin. 13 urterekin osabaren janari dendan hasi zen lanean, Intxaurrondon. 19 urtetatik ardo eta likore dendan dihardu lanean. Aita Astigarragakoa, ama Arjel Etxeberrikoa.

2.639. Osabari baserriko lanetan laguntzen (DON-089/003)

Garrostegi baserria eta ingurua nolakoa zen. Loiolara joaten ziren, eta gero Intxaurrondora. San Martin plazara joaten ziren Arjel Etxeberrikoak. Baserriko lanak.

2.640. Eskolara Martutenera (DON-089/004)

Garrostegitik Martutenera joan zen eskolara, Sarroeta eskola publikora. Don Mariano maisua. Lanean hasita, Loiolara joaten zen eskola partikularra hartzera, Txominenera.

2.641. Amona zestoa buruan zuela (DON-089/007)

Garrostegiko kontuak. Aitak Pasaiaiko portuan egiten zuen lana. Oinez joaten zen. Meningitisekin hil zen. Ama, berriz, pulmoniarekin. Hiru senide ziren. Aitona-amonak. Zestoa buru gainean. Abereak.

2.642. Txoritan mutikotatik (DON-089/008)

Mutikotako lanak baserrian. Simaurra, jatena. Abereak. Txerriak. Oiloak. Ehiza txakurra. Osaba Luisek postua zeukan zuhaitz batean. Tortoiloak, oilagorrak... plazan saltzen zituzten. Erreklamoak. Birigarroa zuten kaiolan.

2.643. Erreklamoan ere bai (DON-089/009)

Erreklamoan ere ibiltzen ziren. Debekatua zegoen. Birigarroa zuten kaiolan. Lehenengo eskopeta. Tortoiloa bota zuen.

2.644. Jaunartzea, Altzako parrokiari (DON-089/012)

Dotrina eskolan ematen zuten, eta azken egunetan Altzako parrokiara. Jaunartzea bederatzi urterekin egin zuen hamaikarekin egin ordez. Don Felix eta Don Cornelio. Mezara Atotxara. Marrubiak batzen. Monagilo ibili zen, mojekin.

2.645. Loreak, berdurak eta fruta (DON-089/017)

Zein lore saltzen zituzten. Berdurak. Fruta. Hernanira feriara. Txertatu egiten zituen osabak fruta arbolak. Otxokira eramaten zuten sagarra, sagardoa egiteko. San Martin azoka. Lera.

2.646. Baserriko tresnak (DON-089/018)

Baserriko tresnak. Goldea, aitzurra, aizkora... Egurra mozten. Ura errekatik igotzen zuten. Argia beti ezagutu du.

2.647. Txerria eta odolkiak (DON-089/021)

Txerria Altzako batek hiltzen zuen. Izebak-eta egiten zituzten odolkiak. Elkarri laguntzen zioten baserritarrek. Familian partitzen zuten txerria.

2.648. Lehengo Intxaurrondo (DON-089/022)

Osabak janari denda zuen Intxaurrondon. Enkarguak partitzen. Hiru-lau denda zeuden, harategia... Dendan zer saltzen zuten. Olioak. Pisura.

2.649. Osabaren denda, aspaldikoa (DON-089/026)

Osabak denda erosi zuenean, bi denda bat egin zituen. Lehen zein likore saltzen ziren. Askoz gutxiago zeuden. Frantsesekin egiten zuten lana. Barrikak.

2.650. Dantzara nora joaten ziren (DON-089/031)

Gaztetako ibilerak. Igandetan festetara. Irubide, Oilaluma. Lasarte. Erreteriatik Irunera. Amarako dantza.

2.651. Kantu eskea, San Juan, Erramu Eguna... (DON-089/039)

Gabonetan baserriz baserri joaten ziren kantuan. Panderetarekin. Martuteneraino. Dirua partitu. San Juan sua. Pazkoa berrian osabak tiroak botatzen zituen airera. Erramu Eguna eta gurutzeak. Lizarra.

2.652. Etxeko otoitzak eta bedeinkazioak (DON-089/041)

Arrosarioa. Ama Birjina baserriz baserri. Artoa eta ogia bedeinkatzera joaten ziren, Atotxara. Norbait hiltzean, Altzan kanpaia jotzen zuten.

2.653. Zaldiak bazekien bidea (DON-089/048)

Intxaurrendotik zaldi-karroan ala oinez. Astorik ez du gogoan. Zaldiak bazekien bidea.

2.654. Esnea partitzen (DON-089/050)

Esnea partitzen ibiltzen ziren. Egiako emakume batentzat aparte gordetzen zuten esnea, alabarentzat.

2.655. Izeba errekan arropa garbitzen (DON-089/052)

Baserrian, beti lana. Arropa karretilan, errekarara. Hankak uretan sartuta. Egurrezko sukaldea. Irratia.

2.656. Baserriko otorduak eta sagardoa (DON-089/054)

Baserriko otorduak. Babarrunak. Kafea, anisarekin. Sagardoa txarroetik. Gero, botilaratzen hasi ziren. Eskilarapean. Sagardogintza.

2.657. Baraualdiak (DON-089/056)

Ogiari gurutzea eta musu, moztu aurretik. Baraua egiten du orain ere. Jauna hartzeko baraurik, lehen. Maliziarik ez zutela dio.

2.658. Ubako Ama Birjina (DON-089/058)

Ametzagainan Ubako Ama Birjina nola azaldu zen. Ama Birjina ikustera joaten ziren urtero. Reformatorioa. Loaren Ama Birjina da. Lasa frantziskotarra. Santa Kruz egunean, mezara.

2.659. Errazionamendu garaiko kontuak (DON-089/062)

Altzara joaten ziren errotara. Irina. Etxean egiten zuten taloa. Goserik ez zuten pasatu. Errazionamendua. Tabakoa. Ogia.

2.660. Belar metan zigarro erretzen (DON-089/064)

Zakar bila nora joaten ziren, behiekin. Gaztetan, zigarro erretzen egoten ziren belar metan. Arto bizarrak.

2.661. Denda, barrutik ikusita (DON-089/067)

Dendaren barruko aldea erakusten dabil. Likoreak. Kanilatik betetzen ziren botilak. Barrikak. Inbutuak.

2.662. Egurrezko kaxak (DON-089/069)

Botilak batera eta bestera eramateko egurrezko kaxak erakusten ditu.

2.663. Herrera nolakoa zen lehen (DON-090/002)

Peruenezar baserrian jaio ziren, Altza herria zen garaian. Eliza, fraideen eskola eta San Luis plaza etxe alboan zituzten. Inguruan zituzten etxeak aipatzen ditu Jose Luisek. Trenbidearen beste aldea txindurri sagardotegia zegoen. 1947. urte inguruan 'Ramon Vizcaino' lantegia jarri zuten sagardotegiaren bazterrean.

2.664. Euskaraz eginez gero zigorra (DON-090/004)

Eskolan euskaraz eginez gero, zigorra jasotzen zuten: belauniko arto edo babarrun gainean jartzea, erregelarekin hatz puntetan jotzea... Maisu erdaldunak Euskal Herri guztira etorri ziren.

2.665. Hondartzara alokatutako bainujantziarekin (DON-090/005)

Edozer gauzetan jolasten ziren umetan. Ez zuten baloirik eta paperarekin egiten zituzten baloiak. Bizikleta bakarra zegoen auzoan. Hondartzara joateko bertako kabinetan alokatzen zituzten bainujantziak, etxean ez zuten bainujantzirik-eta. Herrerratik tranbia pasatzen zen Errearteriarantz eta han joaten ziren hondartzara. Kamisetarekin eta bainujantzitan bainatu behar zen. Aguazilak ibiltzen ziren zaintzen.

2.666. Umetatik lanean; aingiratan errekan (DON-090/007)

Ume-umetatik hasi ziren baserriko lanetan: aitzurrarekin, behiak jezten, segan... Auzotik erreka pasatzen zen aingirak harrapatzen zituzten sardexkarekin. Erreka garbia zen.

2.667. Tiragomarekin txoritan (DON-090/009)

Tiragomarekin txoritan egiten zuten. harrapatutakoarekin amak kazuela ederra prestatzen zuen. Harrapatzen zuten guztia jaten zuten: zozo, birigarro... Lehen baso askoz goen inguruan eta ehizan asko zegoen.

2.668. Kilker bila (DON-090/011)

Kilker asko zegoen lehen. Kilkerrak nola harrapatzen zituzten. Pototan sartzen zituzten etxean eta ardo puska bat jartzen zien kantatzeko. Pertsonak ere ogiarekin eta ardoarekin errazago kantatzen duela dio.

2.669. 13 senitarteko etxean gose garaian (DON-090/012)

Bost senideak, gurasoak, morroia, izebak, amonak, apopiloren bat... bizi ziren etxean, 13 bat. Gose urtetan ere denak bizi ziren elkarrekin eta jana gutxi zuten. Erreteriako gaileta-fabrikako gailetak saltzeko ardura zuen emakume baten etxera joaten zen beraien izeba gailetak eskatzera, horrelakorik ere ez zuten-eta. Izeba hori beraien aitonaren arreba bat zen.

2.670. Sagardoa egiten eta saltzen zuten (DON-090/017)

Sagardoa egiten zuten etxean eta erreal batean saltzen zuten litroa. Zizarra sagardo eginberria da. Kaletarrak garrafoiarekin edo botilarekin joaten ziren sagardo bila. Lehen etxeetan ez zen ardorik edaten. Pitarra ere egiten zuten.

2.671. "Mendaro Txirristaka" bertso-jartzailea (DON-090/018)

"Mendaro Txirristaka" bertso-jartzailea Trintxerpera joaten zen arrantzako kableak jasotzen eta topoan (trenean) Herrerara joaten zen. Beraien sagardotegira joaten zen sardina zaharrak jatera. Begi bat falta zuen eta auto batek jo zuen. Gipuzkoa guztian zehar ibiltzen zen eta Ameriketara ere joandakoa zen.

2.672. "Mendaro Txirristaka"ren erdarazko bertsoa I (DON-090/021)

"Mendaro Txirristaka" bertso-jartzaileak erdarazko bertsoak ere abesten zituen. Jose Luisek horietako bat kantatzen du.

2.673. "Mendaro Txirristaka"ren erdarazko bertsoa II (DON-090/023)

"Mendaro Txirristaka" bertso-jartzaileak erdarazko bertsoak ere abesten zituen. Jose Luisek horietako bat kantatzen du. "Mendaro Txirristaka" fenomeno hutsa zela dio, baina jendeak ez duela askorik aipatzen.

2.674. 'Txirrita' eta 'Pello Errota' sagardotegian (DON-090/025)

'Txirrita' sagardotegira joan eta 'Pello Errota'K orduan kantatu zion bertsoa eta 'Txirrita'ren erantzuna kantatzen du Jose Luisek.

2.675. 'Txirrita'k apaizari botatako bertsoa (DON-090/026)

'Txirrita' parrandazalea omen zen eta Altzan bizi zen. Behin apaizak mutilzaharreatatik sermoian esandakoen ostean botatako bertsoa kantatzen du.

2.676. 'Txirrita'k Errezilgo udaletxean botatako bertsoa (DON-090/028)

Txirrita Errezilgo San Martingo festetara abesten joan zenekoa. Udaletxera kobratzera joan eta hangoak bertsoa botatzeko esan zion Txirritari eta honek horrela erantzun zion, bertsotan, noski.

2.677. Tabernetan koadrilek beti bukatzen zuten kantari (DON-090/030)

Tabernetan koadrilek beti bukatzen zuten kantari. Erdarazko abestiak ziren asko. Guardia Zibilak azaltzen zirenean denak joan behar izaten zuten etxera.

2.678. Kongregazioetako kideek ezin dantzarik egin (DON-090/031)

Mezara igandero joan behar izaten zuten. San Luis kongregazioan batzen ziren mutilak, eta 'Hijas de María'n neskak. Hilabeteen behin kongregazioetako kideak konfesatzera joan behar izaten zuten. Inoiz horietakoren bat dantzan

aritz gero, helduta, kongregaziotik botatzea ohikoa zen. Apaiza kalean ikusiz gero ere, eskuan musua eman behar zitzaion.

2.679. Komulgatzeko txartela eta "txekorra saltzea" (DON-090/032)

Urtean behin "pasuzko txartela" atera behar zuten norbere izenarekin elizan. Komulgatzerakoan txartela hori eraman behar zuten eta horrela apaizak kontrola zezakeen zein joan zen eta zein ez. Asko Donostiara joaten ziren konfesatzera. Beraien auzoko gizon bat urtebete konfesatu gabe egon ostean, konfesatzera joan eta apaizak errieta egin zion. "Txekorra saltzera joatea" esaten zioten konfesatzera joateari.

2.680. Tranbiara saltatu kokoak hartzeko (DON-090/033)

Pasaiaiko portutik merkantzia zekarren tranbia pasatzen zen auzotik. Gose garaian, koko asko zegoen zakuetan eta mutikoak bagoi gainetan jartzen ziren koko lehorrak jateko. Kokoak xaboi-lantegira eramaten zuten xaboia egiteko. Errazionamenduko ogia txarra eta urria zen.

2.681. Aitak "abastos"era jeneroa entregatu beharrean, dirua entregatu zuen (DON-090/036)

Baserritarrek jeneroa entregatu beharra zuten "abastos"en. Bere aitari kantitate asko eskatu zien, baina etxean ere horren beharra zutenez, akordio batera heldu zen bertakoekin eta diruz ordaindu zuen.

2.682. Langile etorkinen etorrera (DON-090/037)

Hemen gose asko egon arren, Espainia guztitik emigrazioa hasi zen. Espainiatik ehundaka pertsona heldu ziren. Etxe berean hiru edo lau familia pilatzen ziren. Bertako lantegietan, Pasaiaiko Luzuriaga fundizioan, ontzioletan eta beste tailer askotan, horietako andana hasi ziren lanean.

2.683. PYSBE bakailao-ontziak (DON-090/038)

PYSBEko armadore pasaitarrak bakailaotarako ontziak zituen. Bertako arrantzale askok soldadutza bertan egiten zuten. Bakailaoa Espainia guztian saltzen zuten. Bakailaoa nola kontserbatzen eta lehortzen zuten azaltzen du.

2.684. Altzak 84 baserri zituen (DON-090/043)

Altzako lurretan 84 baserri zeuden, eta denek zuten ganadua. Elkarriketa garaian, baserri gutxi zeuden eta ez zuten ganadurik.

2.685. Goieritik etorritako langileek etxean laguntzen zien (DON-090/047)

Umeak baserrian ere aritzen ziren lanean. Auzoan bizi ziren asko baserrietatik etorritakoak ziren eta beraienara ere joaten ziren lanera, laguntzera, kobratu gabe. Goierriko jende asko hurbildu zen inguru honetara.

2.686. Belgikatik minerala ekarri eta Arditurrikoko kanpora eraman (DON-090/049)

"Capuchinos" fundizioa zegoen Erreterian, 'Real Compañía Asturiana'rena. Belgikatik ekartzen zuten minerala bertan urtzeko. Beraien amaren aldeko aitona han aritu zen lanean. Arditurriko minerala trenean garraiatzen zuten, Oartzundik Pasaia-raino. Baporeak nola kargatzen zituzten.

2.687. "Sábado inglés" eta lan-baldintzak (DON-090/050)

"Sábado inglés" noiz hasi zen, larunbat arratsaldea jai egiten. Hala ere, larunbatez zortzi orduko laneguna zuten. Igandea baino ez zen jai eta urtean astebeteko oporraldia baino ez zuten. Askok ez zuten jai hartzen eta lanera joaten ziren diru beharra zutelako.

2.688. Herrerako zubia beraien etxe ondoan, argazki zaharrean (DON-090/052)

Irudi zahar bat du Jose Luisek eskuetan. Bertan Herrerako zubia ikusten da eta haren azpian ageri da beraien jaiotetxea, Peruenezar. Trena zubi hartatik pasatzen zen. 21 metroko altuera du.

2.689. Ikatzezko trenetako merkantzia (DON-090/053)

Pasaiaiko portuko kargak beraien etxe ondoan eraiki zuten tren zubitik pasatzen ziren. Txokolaterak, ikatzezko makinak, ziren denak. Instalazio elektrikoa bazegoen, baina baporezko makinak erabiltzen zituzten.

2.690. Guardia Zibila tren-bidaiariak miatzen (DON-090/054)

Estraperloko jeneroa trenean ere garraiatzen zuten. Eta trena beraien etxe ondoko zubitik pasatzen zenean, askotan ogi-zakuak-eta botatzen zituzten han, Pasaian Guardia Zibila egonez gero zain. Gero botatakoaren bila etortzen ziren. Guardia zibilek trenetako bidaiariak zeramaten miatzea normala zen. Behin beraien aitari 15 kilo babarrun kendu zizkieten.

2.691. Pasaiaiko portuko estraperloaren zain soldadua (DON-090/055)

Pasaian Galiziatik egurra ekartzen zuten bapore batzuk zeuden. Tartean irina ere ekartzen zuten ezkutuan. Bertan zaintzen egoten zen soldadua harrapatutako guztia kentzen zien.

2.692. Peruenezar uholdeek harrapatuta (DON-090/056)

1932ko uholdeek beraien etxea harrapatu zuteneko argazkiak erakusten dizkigute. Hiru lagun ito ziren urte hartan. Euria egiten zuenean, askotan gertatzen ziren uholdeak. Elkarrizketa aurreko azkenak 1992. urtean izan ziren, ordura arteko haundienak, Jose Luisi ganadua harrapatu zion. Plazako etxeak ere ur azpian gelditzen ziren. Itsasoaren alturan dago auzoa. 1992an ganadua igerian ibili zen plazan zehar.

2.693. Tranbia zaldiekin funtzionatzen zuen (DON-090/060)

Lehendabiziko tranbiak zaldiekin funtzionatzen zuen. Erreteriatik etortzen zen tranbia hori. Argazki zahar batean erakusten digu hori.

2.694. Madrildar udatiarren harakin (DON-090/065)

Hondarribian harakin lanetan zebilela, Muñoz Grandes Francoren ministroa ere bere bezeroa zen. Familiako sukaldariak astebete lehenago egiten zion enkargua. Senar-emazteak Miarritzeko bingoa joaten ziren, espainiar estatutan debekatuta baitzeuden horrelako joko-etxeak.

2.695. Lehen haragi asko saltzen zen (DON-090/067)

Lehen haragi asko saltzen zen harategian, nahiz eta gaur egun baino aukera gutxiago izan. Baserrietan hazten zen txerria saltzen zen. Oilaskoa 1960. hamarkadan hasi zen saltzen. Dena kiloka saltzen zen eta emakume bakoitzak pare bat kilo erosten zituen. Haragia familia denetan jaten zen.

2.696. Zaldi-harategiak (DON-090/069)

Jose Luis 17 urterekin Donostiako Saguesko hiltegira joan zen lanera. Galiziatik ganadu asko ekartzen zuten trenez. Zaldi asko zegoen eta inguruetako herri gehienetan zeuden zaldi-harategiak.

2.697. Francok jateko haragia bere eskoltek propio hildako ganadutik (DON-090/071)

Franco Donostiara etorri behar zenean, berak jateko ganadua mairuek hiltzen zuten. Francoren eskolta gehienak mairuak ziren. Mairuek bizi-bizirik zeudela mozten zien lepoa txekorrei; eta animalia odolusten zen bitartean mairuak Mecara begira errezatzen zuten. Jose Luisek-eta ez zituzten horrela hiltzen, asko sufritzen baitu animaliak.

2.698. Ganadua nola hil eta garbitu (DON-090/073)

Jose Luis 17 urterekin Donostiako Saguesko hiltegira joan zen lanera. Ganadua nola hiltzen zuten azaltzen du, sufritu gabe. Sastakaia ("puntilla") erabiltzen zen, labana motz bat. Odolusteko eztarritik irekitzen zien. Tripak emakumeek garbitzen zituzten eskuz. Egunero ehundik gora hiltzen ziren.

2.699. Zezen-plazara zezenak "puntillatzera" (DON-090/074)

Jose Luis Saguesko hiltegiaren lanean zebilela, askotan joan zen zezen-plazara sastakaiarekin zezena hiltzera. Sastakaia ("puntilla") ganadua hiltzeko erabiltzen zen labana motz bat da. Zezena ondo "puntillatu"z gero, 500 pezeta jasotzen zituen. Jende dotorea joaten zen zezen-plazara: trajearekin eta dotore jantzitakoak, purua erretzen zutenak... Franco ere sarri joaten zen. Francoren sukaldaria Alde Zaharrekoa zen.

2.700. Farolariak (DON-090/076)

Farolariak. Farolak gasezkoak ziren eta farolak pizteaz eta itzaltzeaz arduratzen ziren. Jose Luisek dio trenbidean ere aritzen ziren farolariak.

2.701. Gauzainak (DON-090/077)

Donostiako kaleetan gauzainak ("serenoak") ibiltzen ziren gauetan. Portale guztietako giltzak zituzten. Hauei ez zien Udalak ordaintzen, bizilagunek ordaintzen zien; ondorioz, erretiro gabe gelditu ziren. Kaleetako argiak gasezko farolak ziren. Herrerara ez zen gasa heldu, bonbillaren bat edo beste zuten etxean.

2.702. Tabernara berriak irratian entzuteko (DON-090/079)

Irratia taberna batean zegoen. II. Mundu Gerrari buruzko berriak entzuten tabernan batzen ziren berriak entzuteko. Ardo porroia edan eta kakahuesak jan, hori zen orduko tabernetako plana.

2.703. Gerra hasiera Herrera inguruan (DON-090/080)

Espainiako Gerra Zibilean, nafarrak Oiartzun aldetik, Altzibartik, hasi ziren tiroka. Hiru hilabeteen bertan egon zen frontea. Herrerako jende askok aldegin zuen beraien jatorritako tokietara, batez ere Goierri aldera.

2.704. Nazionalak batzokiko gauzak erre zituzten (DON-090/081)

Gerra hasieran nazionalak sartu zirenean, Irujo buruzagi abertzaleagatik galdetzen zuten erreketee. Elizako kanpaiak jo eta Herrerako batzokira joan ziren. Han barruan zeuden argazkiak atera eta su eman zioten. Gero Donostia aldera joan ziren.

2.705. Komunisten eta abertzalen arteko liskarrak (DON-090/082)

Trintxerpen komunistak zeuden, CNTko kideak. Blindatutako kamioi bat zuten. Bertakoei eskopetak kendu zizkieten, beraien aitari ere bai. CNTkoek Herrerako zubia bota nahi izan zuten eta dinamita sartzeko zulatzen aritu ziren; baina nazionalistek kontra egin zien. Bilbo aldean ere CNTkoek zubiak bota nahi izan zituzten. Elizak ere erre nahi zituzten eta nazionalistak horiek zaintzen aritu ziren. Jende askok baporeetan egin zuen alde.

2.706. Gerratik bueltan etxerik eta lanik gabekoak (DON-090/083)

Beraien familian ez zen inor joan borrokara Espainiako Gerra Zibilean. Asko etxe barik gelditu ziren, gerratik bueltan etxea hutsik aurkitu baitzuten. Beste askok lana ere galdu zuten, nagusiak ez baitzuen langilea berriro hartzeko derrigortasunik. Abertzale askok, "gorriek", etxebizitza lortzeko arazoak ere izan zituzten.

2.707. Ordu extrak ez sartzearen kartzelara (DON-090/086)

Ondarretan zegoen kartzela. Patxik ere ezagutu zuen kartzela. 18 urte zituela Pasaiaiko portura joan zen lanera. Ordu extrak ez sartzearen lanetik bota eta kartzelan sartu zuten Patxi. Hamar bat egunez egon ziren 29 lagun. Ziega bakoitzean zazpi lagun zeuden. Patxi denen artean gazteena zen, berez 21 urtetik beherakoak ez baitzituzten onartzen. Ziega barruko baldintzak.

2.708. Karmengo Ama kalea nolakoa zen (DON-091/002)

Aldakoneako ama-etxean jaioa da (orain Nazaret). Karmengo Ama kalean bizi ziren, Joseleonenea etxean. Kale hori nolakoa zen. Altuna marmol lantegiak sortutako lur faltsua. Kanposantu ondoan baserri bat zegoen. Desagertutako etxeak.

2.709. Altuna marmol lantegia (DON-091/003)

Altuna marmol lantegia. Kanposanturako egiten zuten lana batez ere: lapidak eta eskulturak. Agirre eta Eguren lantegiak ere bazeuden. Txingotan jolasteko txingoak egiten zizkieten umeei. Emakumeen lana zein zen Altunanean. Usin artista.

2.710. Bainuak eta labaderoa (DON-091/004)

Joseleoneneak sei solairu zituen. Komuna bazuten, dutxarik ez. Bainu publikoak zeuden Atotxan. Labaderoa non zegoen.

2.711. Ama neskame ibilia, aita garraiolari (DON-091/005)

Bi ahizpa ziren. Ama Idiazabalgoa zuen eta aita Betelukoa. Ama neskame etorri zen Donostiara eta aita ere lanera, Pasaia. Garraiolaria zen. Harria eta tabakoa garraiatzen zituen.

2.712. Tabakalerako emakumeak (DON-091/006)

Tabakaleran emakume asko zebilen lanean. Jose Mujika fraidearekin gertatutako anekdota kontatzen du. Toki askotatik etortzen ziren Tabakalerara. Amaren lagun bat ere ibili zen, gerran alargundu ondoren. Puroak egiten zituen. Ducados marka.

2.713. Umetako jolasak I (DON-091/009)

Umetako jolasak. Kalean ibiltzen ziren beti. Amak ez zion asko uzten. Altuna lantegiko lur faltsuetan erori zen birritan; toki arriskutsua zen.

2.714. Umetako jolasak II (DON-091/011)

Neskak eta mutilak elkarrekin ibiltzen ziren jolasten batzuetan; haserretu ere egiten ziren. Bi bakarrik ziren euskaldunak, eta ezin zuten euskaraz egin.

2.715. Moja ikastetxean (DON-091/012)

Moja ikastetxean ibili zen. Jaunartzea egin arte, mutilak ere ibiltzen ziren. Batxilergoa ikasteko Artzain Onaren ondora joan behar zuten, institutara. Bera 12 urterekin hasi zen lanean, eta gustura. Mojak zorrotzak ziren.

2.716. Pedro Rodriguez jostundegian lanean (DON-091/013)

Pedro Rodriguez jostundegian hasi zen lanean, 12 urterekin. 40 baino gehiago ziren josten; mozten zuena gizonezkoa zen, beste denak emakumeak. Bizilagunak han zebiltzan lanean. Han ikasi zuen josten. Goi mailako jostundegia zen; Fabiola eta Francoren emaztea joaten ziren. Jostundegia non zegoen azaltzen du. Balenciagarekin batera, hori zen ezagunena. Urtebetez enkarguak egiten hasi zen eta gero josten hasi zen. Ministroen emazteak joaten ziren.

2.717. Pedro Rodriguez jostundegian lanean II (DON-091/014)

Lehengo moda eta oraingoa antzekoa zela dio, bueltatu egiten dela. Ezkontza soineko zuriak egiten zituzten. Bezero denak dirudunak ziren, batzuk bertan bizi zirenak eta besteak oporretan Donostian egoten zirenak. Orduko hotelak: Continental, Londres, Maria Cristina... Arropa eramatera joaten ziren, egurrezko kaxetan.

2.718. Pedro Rodriguez jostundegian lanean III (DON-091/015)

40 langile ziren Pedro Rodriguez jostundegian. 12-13 urterekin hasi zen, baina berez 14 arte ezin zen. Sastreria eta modistegia zeuden. Sastrerian egon zen bera. Tela Bartzelonatik bidaltzen zieten. Pedro Rodriguez nolakoa zen;

valentziarra zen, eta udan soilik etortzen zen, eta Principe de Saboya hotelean egoten zen.

2.719. Dotrina eta frantziskotarrak (DON-091/016)

Dotrina eskolan bertan ikasten zuten. Ostegun arratsaldea jai zuten eskolan, eta dotrinara joaten ziren, frantziskotarrengana. Emakume katekistak zeuden han. Erdaraz zen dena. "Aita gurea" amak erakutsi zion umetan. Fraideek bazekiten euskaraz. Fraide batzuen abizenak esaten dituzte. Sermoi berdugarriak egiten zituzten batzuek. Misioak. Dena bekatu zen.

2.720. Hernanira eta Erreteriarra dantzara (DON-091/018)

Konstituzio plazara joaten ziren (Ansorena zen txistularia)... eta gero Hernanira edo Erreteriarra. Hernanin mutilek ordaindu egiten zuten dantza egiteagatik. Hernanin giro euskalduna egoten zen udan. Bederatzietarako etxean.

2.721. Etxeko ohiturak (DON-091/019)

Etxean arrosarioa errezatzeko ohitura eta ogiari gurutzeta egitekoa. Ur bedeinkatua. Erramua jartzen zuten etxe barruan eta aitaren kamioian.

2.722. San Joan sua (DON-091/020)

San Joan sua. Auzoko emakume batek lastozko panpina egiten zuen, erretzeko. Bost etxe handi zeuden Karmengo Ama kalean, eta ume asko elkartzen ziren. Zer kantatzen zuten. Etorkinak. Bi ziren euskaldunak.

2.723. Teila lantegia eta goma lantegia (DON-091/021)

Teila lantegia ezagutu du, erainika eta tximinia, baina martxan ez. Karmengo Ama kalean goma lantegia zegoen; uhalak egiten zituzten.

2.724. Serenoak eta faroleroak (DON-091/022)

Serenoa Karmengo Ama kalean bizi zen, baina ez zen han ibiltzen; arotza ere bazen. Egian bazen serenoa, baina beraien kalean ez, mendialdea zelako. Faroleroak.

2.725. Kanposantua eta hiletak (DON-091/023)

Kanposantura zaldi-karrotan eramaten zituzten hilkutxak. Batzuk oso dotoreak ziren. Gertukoak bizkarrean eramaten zituzten. Hilkutxaren atzetik familiakoak joaten ziren, gizonak aurretik. Hildakoari erramua eta ur bedeinkatua. Hildakoak etxeetan hiltzen ziren, eta beraiek ikustera joaten ziren. Ospitalea non zegoen, Grosen.

2.726. Lehengo gaixotasunak eta medikuak (DON-091/024)

60 urterekin zaharrak ziren lehen. Medikuak etxez etxe ibiltzen ziren. Cilveti zen beraien medikua. Oinez joaten zene, autobusik ez baitzen orduan. Ama gaixotu zenekoa kontatzen du, guardia armatu batek ekarri zuela etxera ondoezik.

2.727. Gerraosteko gosea (DON-091/026)

Gerra ondoko kontuak. Gose handia zen eta amak ez zion uzten meriendarekin jaisten. Alaba bakarra zen, eta ez zitzaion jatekorik falta. Lizarra ondora joaten zen harri bila, eta artzainak mendira igotzen zituen;

gazta ematen zioten eta etxeko txorizoa ere bai. Amak etxean egiten zuen xaboia.

2.728. Sendabelarrak (DON-091/027)

Sendabelarrak. Pareta belarra infusioan hartzen zuten. Berbena belarrarekin ukendua egiten zuen aitak. Enplastoak ere egiten zituzten, mostaza eta linazarekin. Etxean egindako "cuenta-gotas".

2.729. Ekonomia eta ikatza (DON-091/028)

Ekonomia zuten etxean. Ikatza eta egurra erabiltzen zuten. Ikatza nondik ekartzen zieten. Butanoa gauza handia izan zela dio.

2.730. Irratia eta irratsaioak (DON-091/029)

Irratia. Basarri entzuten zuten. Aita erdi bertsolaria zen. Lehengo irratiak nolakoak ziren. Radio San Sebastian hartzen zuten. Ostegun arratsaldetan izaten zen irratsaioa aipatzen du.

2.731. Kongregazioak eta Juventud Antoniana (DON-091/031)

Arantzazuko Amaren kongregaziokoa zen. Hilean behin elkartzen ziren; zinta jartzen zuten. Juventud Antoniana. Abesbatza zuten. Zarautzen egin zuten prozesio bat aipatzen du; abanderada izan zen han. Dantza taldea ere bazuten.

2.732. Baserritar janzteko baimena (DON-091/032)

Baserritar jantzia janzteko baimena behar zen, Gabonetan. Jaiotzarekin irteten ziren. Ez du klandestinitateko mugimendua ezagutu. Fraide batek ikurriña jarri zuen, eta kartzelan sartu zuten.

2.733. Donostiako Euskal Jaiak (DON-091/033)

Donostiako Euskal Jaiak. Baserritar jantzita joaten ziren Txofreko zezen plazara. Gurdiak eta kalejira.

2.734. Egiako jaiak, madalenak (DON-091/034)

Auzoko jaiak: madalenak. Politikak ez zuen gaurko indarrik. Egun batean Tabakalera izaten zen musika eta Egiako bidegurutzean beste batean. Kukainak, Loiolako errekan. Sokatira. Zinta karrera, bizikletan.

2.735. Bizikletarik ez zuten (DON-091/035)

Bizikletarik ez zuten, aitak istripuz mutil bat hil zuelako, kamioi azpira sartu zitzaiona. Ahizpa ezkutuan joaten zen alokairuko dendara.

2.736. Juventud Antoniana (DON-091/037)

Frantziskotarrenera joaten ziren zinema ikustera. Merkea zen. Antzezlanak egiten zituzten, hantxe bertan, Juventud Antonianarekin. Zahar etxera joaten ziren, kantatzera. Beharra zutenei laguntzen ere ibiltzen ziren; bere lagun batzuek arropa garbitzen zioten emakume bati.

2.737. Eizmendi sagardotegikoakin harreman ona (DON-091/038)

Mutilak libreago ibiltzen ziren: etxera beranduago joaten ziren. Bere senarra ez da tabernazalea. Egian sagardotegiak zeuden. Eizmendi zen bat, eta bertakoekin harreman handia zuen (ama bertan egon zen neskame): Gregorik zizarra ematen zion. Etxean zer jaten zuten.

2.738. Arraina plazan eta barazkiak etxean bertan (DON-091/040)

Arraina plazan erosten zuten, San Martinen. Barazkiak eta esnea baserri batetik etxera eramaten zizkieten. Bertako seme bati otoitzak erakusten ibili ziren, Jaunartzea egiteko; hura erdaraz ez zen moldatzen.

2.739. Egiako dendak (DON-091/041)

Auzoko dendak. Janari dendak. Mertzeria bat ere bazen. Asko hazi da auzoa.

2.740. Perratzailea; Domu Santu Eguna (DON-091/044)

Perratzailea Karmengo Ama kalean zegoen. Eskolatik irteteen ikusten egoten ziren. Tolare baserria. Baratzeak zeuden. Loreak. Domu Santu Egunean jende asko joaten zen kanposantura; gaizki ikusita zegoen emakumeak tabernara sartzea komunera, eta beraiek komunera joaten uzten zieten. Umeek erramuak eramaten zituzten, sos batzuen truke.

2.741. Bandera espainolarekin egindako soinekoa (DON-091/046)

Balkoian bandera espainola jartzera derrigortu zituzten; kendu zutenean, harekin soineko gorria egin zion amak. Horia traputarako erabili zuten.

2.742. Telefonoa eta posta zerbitzua (DON-091/048)

Telefonorik ez zuten. Aitaren lantokian bazegoen. Janari dendan bazuten telefonoa. Eskutitz asko idatzen ziren. Postaria joaten zen etxera, eta, buzoirik ez zenez, txilibitua jotzen zuen. Argia eta ura beti ezagutu ditu.

2.743. Lurra garbitzeko modua (DON-091/049)

Etxeko lurra garbitzeko, belauniko ibiltzen zen ama. Zepiloa eta lejia. Ekonomikak deposito bat zuen, ura berotzeko. Kaldera gerora jarri zuten.

2.744. San Sebastian eguna (DON-091/052)

San Sebastian eguna ez zuten asko ospatzen. Parte Zaharreko kontua zen, bertako elkarte gastronomikoena. Tanborradak ez ziren hainbeste lehen.

2.745. Lau hilabeterekin Egiara bizitzera (DON-092/005)

Hernanin jaioa, lau hilabeterekin Donostiara joan ziren. Aitak aroztegia jarri zuen Egian, Karmengo Ama kalean, koinatuarekin. Ama Egiako Etxetxo baserrikoa zen, eta aita Astigarragakoa.

2.746. Lehengo Egia, desberdina; Karmengo Ama kalea (DON-092/006)

Egia oso desberdina zen. Askoz etxe gutxiago zeuden. Ateak sokari tira eginda irekitzen ziren. Egiako lantegiak: marmola, Lizarribar goma lantegia... Tailerrak ere bazeuden.

2.747. Portaletan, zapataria; galtzerdi konpontzaileak (DON-092/008)

Portal askotan zapata konpontzaileak zeuden Egian, gehienak galiziarak. Galtzerdiei puntuak hartzen zizkietenak ere bazeuden, "karrerak" konpontzen zituztenak.

2.748. Karmengo Ama kaleko negozioak (DON-092/009)

Karmengo Ama kaleko negozioak. Mekanikoak, arotzeriak, marmola... tabernak eta dendan. Jakatarrak. Umeek errepidean jolasten zuten, autorik ez zelako ibiltzen. Lau senide ziren.

2.749. Umetako ibilerak: gaiztakeriak, txoritan eta bainatzen (DON-092/011)

Umetako gaiztakeriak. Fruta lapurtzen zuten baserrietan. Txoritan ere ibiltzen zen, erreklamoan, kanposantu ondoan. Txori arrak saldu egiten zituzten, eta emeak askatu. Loiolara joaten ziren bainatzera, baina baserritarrek bidali egiten zituzten. Gatza botatzen zieten, kartutxoak.

2.750. Ikasten mojetan eta fraideekin (DON-092/012)

Eskolan mojetan ibili zen eta gero Los Angelesen, San Juan kalean (La Salle). Moja frantziskotarrak ziren. Bost-sei urte arte ibili zen mojetan. Los Angelesen, baloiarekin jolasten ibiltzen ziren. Astero mezetara joaten ziren eskolatik, San Bizentera. Egian ere joaten ziren mezetara. Ejerzizio espiritualak beldurgarriak ziren.

2.751. Giro erdalduna kalean (DON-092/014)

Dotrina ere erdaraz ikasi zuen. Frantziskotarrak jakingo zuten, baina ez zuten erabiltzen. Dena zen erdaraz. Etxean euskaraz egiten zioten, baina berak erdaraz erantzun.

2.752. Errazionamendu garaia; estraperloa (DON-092/016)

Gerraosteko errazionamendua. Bera joaten zen janari bila. Ogi beltza. 2. mailako kartila zuten. Bidean jaten zuen ogia. Estraperloko ogia ere izaten zen, zuria. Kamioiarekin ibiltzen zen osabak ere ekartzen zien ogia. Aitak Astigarragatik ekartzen zuena, ezkutatuta, "guardavinoek" ez harrapatzeko. Taloa egiten zuten, baina ez zaio gustatzen. Txokolatea ere zakarra zen.

2.753. Amaren baserrikoak plazara joaten ziren, tratuarekin (DON-092/017)

Amaren baserrira joaten ziren esne bila. Haiek saldu egiten zuten, etxez etxe eta San Martin plazan. Tabakalera parean ere "guardavinoak" izaten ziren, eta kobratu egiten zuten. Postua ere ordaindu egin behar. Zaldikarroa izan aurretik, oinez ibiltzen ziren, zesterak buru gainean jarrita.

2.754. Arropa garbitzera labaderora eta errekarra (DON-092/018)

Arropa garbitzeko, labaderoa zegoen. Errekan bestela; amak kontatzen zion urtetatik ateraz gero ezin zirela berriz sartu. Loiolan ere bazen labadero bat.

2.755. Aroztegian, baita egurrezko maletak ere (DON-092/021)

Arzotegian maletak ere egiten zituen aitak. Baita kutxak ere; asko joaten ziren Ameriketara. Amarako Calderon dendan erosten zuen egurra. Konponketak egiten zituen, eta baita altzariak ere. Dena egurrezkoa zen lehen. Pinua eta makala erabiltzen zituen.

2.756. Zinemara joaten zen, eskolatik piper eginda (DON-092/022)

Aitarekin hasi zen arotz lanetan, 15 urterekin. Urdaneta kalera joaten zen iluntzeetan, Artes y Oficios ikastera. Piper egiten zuen batzuetan, eta zinemara joaten zen, Bellas Artesera (Urbietara kalera). "Sesión continua". Zentsura zegoen. Pelikula berde samarrak Hendaian ikusi behar ziren. Orduko zinema aretoak aipatzen ditu.

2.757. Dantzara batera eta bestera (DON-092/023)

Pasaiara joaten ziren dantza egitera. Udan Hernanira, neguan Erreteriarara... Trenez joaten ziren normalean. Dantza egiteko mutilek ordaindu egin behar zuten, Hernanin. Pasealeku Berriko erromeria.

2.758. Neska eta mutilak aparte (DON-092/025)

Neskak eta mutilak aparte joaten ziren dantzaldietara, eta bueltatu batzuetan elkarrekin. Neskari etxeraino laguntzeko konfidantza handia izan behar zen. Neskek ez zuten ardorik edaten, tabernara sartuta ere. Parte Zaharrean ibiltzen ziren gehien.

2.759. Egiako sagardotegiak (DON-092/026)

Sagardotegietara etxean prestatutako ogitartekoarekin joaten ziren. Toka jokoa Egian ere bazegoen, Eizmendi sagardotegian. Bolatokia ere bazeukan. Etxabe sagardotegia zegoen parean.

2.760. Bainatzera, arroketara eta Loiolara (DON-092/028)

Hondartzara gutxi joaten ziren. Arroketara gehiago, Uliara; mendi irteerak. Loiolan ikasi zuen igerian.

2.761. Kilkerak etxera (DON-092/029)

Kilker bila ibiltzen ziren, etxera eramateko. Kilker kaiolatxoak egiten zituen aroztegian.

2.762. Auzoko jaiak (DON-092/031)

Auzoko jaiak madalenetan izaten ziren. Asto karrerak, erromeria... Asto lasterketan Egiako baserritarrek hartzen zuten parte. Kotxe gutxi zebiltzan, eta kalean egiten zituzten. Kalabazinak hustu eta argia jartzen zieten, jendea beldurtzeko.

2.763. Umeak beldurtzeko trikimailuak (DON-092/032)

San Juan sua egiten zuten, "tierras falsas" esaten zieten tokian: Altuna marmol lantegiko makinek hondarra botatzen zuten han, eta berez debekatuta zuten sartzea. Lurrak irentsiko zituela esaten zieten. "Sacamantecas"ekin ere beldurtzen zituzten.

2.764. Serenoa eta faroleroak (DON-092/035)

Anjel serenoak portal guztietako giltzak zituen. Uniformea zeraman. Faroleroak ere baziren, farolak pizteko; Mundaizko bidean eta Tabakalera parean gasezko farolak zeuden.

2.765. Tabakaleran, langile mordoa (DON-092/036)

Tabakaleran jende asko zebilen lanean. Ordutegia. Tabakalerako ordularia entzuten zuten. Ducados egiten zuten azken urteetan; aurretik, Ideales, Porras...

2.766. Gabardina lantegia eta marmol lantegiak (DON-092/037)

El Huracan tailerrean, Baztan kalean, 200 bat langile zeuden, gabardinak egiten. Emakume asko zebilen han. Marmola egiten zuten lantegiak aipatzen ditu: altuna, Agirre, Eguren, Gonzalez... Cantabriak bakarrik segitu du, Astigarragan.

2.767. Polloeko kanposantura, zaldi-karroak (DON-092/041)

Parte Zaharretik ekartzen bazuten hilkutxa, zubiraino joaten ziren, eta familiak dolua egiten zuen han. Grosekoek Tabakaleraraino, eta bertakoek kanposanturaino. Bizkar gainean eramatea ez du ezagutu berak. Dolu garaian ezin zen dantza egin, ezta zinemara joan ere. Lutoa: emakumeak beltzez jantzita. Kanposantuko loreen negozioa.

2.768. Ospakizunak (DON-092/043)

San Sebastian eguna ez zuten ospatzen. Aste Nagusian, Ama Birjinaren egunean bazkaria egiten zuten etxean. Bulebarra urruti zegoen beraientzat. Loiolara joaten ziren merendero batera, etxetik janaria eramanda, egunpasa. Merendero asko zeuden. Antxoene merenderoa zegoen Egian.

2.769. Egiako sagardotegiak (DON-092/044)

Baserri asko desagertu dira. Egian hiru gogoratzen ditu. Sagardotegiak: Faustino, Etxabe... Kamioietatik sagarrak lapurtzen zituzten.

2.770. Elizaren indarra (DON-092/046)

Acción Catolica bazegoen. Adoración Nocturna ere bai: hilean behin gaua elizan pasatzen zuten. Neskak gogo-jardunak egitera joaten ziren Loiolara, Arantzazura...

2.771. Ardo dendako kontuak (DON-092/050)

Ardo denda jarri zuen. Bartzelonan ikusi zuen. Dendan eta aroztegian, bietan egoten zen. Errioxatik ekartzen zuen ardoa, gehiena granelera saltzeko. Barrikak zituen; kamioia etortzen zen, betetzera. Lau ardo mota zituen.

2.772. Ardo dendako kontuak II (DON-092/052)

Anisa granelera saltzen zuen, ardo dendan. Patxarana egiteko erabiltzen zen batez ere. Edateko ohiturak aldatu egin dira. Ardo dendan txikiteoa ere ematen zuten.

2.773. Ardo dendako kontuak III (DON-092/054)

Donostiako ardandegiak aipatzen ditu. Bodega Donostiarra.

2.774. Kantatzeko ohitura (DON-092/060)

Kantzateko ohitura. Etxerako bidean kuadrillak kantuan erretiratzen ziren, eta etxean kantatzea ere ohikoa zen. Ohitura hori galdu egin da.

2.775. Irratia jarri zutenekoa (DON-092/062)

Irratia 12 bat urte zituela jarri zuten. Radio Pirinaica entzuten zuten gauez, ezkutuan. Antena jarri zuten sukaldean, irratia hobeto entzuteko.

2.776. Zezen plazako jendea (DON-092/064)

Zezenetara jendea dotore joaten zen. Gizonezkoak trajearekin. Jendea ikustera joaten ziren beraiek, Grosera.

2.777. Zezen plazako jendea; udatiarrak (DON-092/066)

Eskailera azpira joaten ziren Txofre zezen plazako jendea ikustera. Zaldi-karroak eta autoak, dotore-dotore. Madrilgo eta Zaragozako jende asko etortzen zen udan; zerbitzariak ekartzen zituzten.

2.778. Franco Donostiara joaten zen (DON-092/068)

Franco urtero jotzen zen Donostiara. Batzuk kartzelan sartzen zituzten aldiuro. Guardia mairuak ekartzen zituen Francok. Bitxidenda batzuk itxi egiten zituzten, Francoren emazteak ez zuelako hartutakoa ordaintzen. Segurtasun neurri handiak izaten zituen Francok.

2.779. Ondarreta nolakoa zen 1920ko hamarkadan (DON-093/002)

Ondarretan jaio zen. Orduan nolakoa zen. Kartzela. Mojak. Etxetxikin jaio zen arreba zaharrena, baina gero aitak bi etxe egin zituen: "Karmen enea" zen bat, amaren izenekoa. Barraka. Ezeizatarrak eta harrobiak. Igeldoko harria.

2.780. Umetako jolasak eta futbol txapelketak (DON-093/003)

Umetako jolasak: pilota eta futbola. "Amatea" eta "biyopa" esaten zuten. Zaharragoekin ibiltzen zen futbolean. Nondik zihoan tranbia. Futbol txapelketak, hondartzan. Taldeak: Euzko Gaztedi, Abundio... Racing de Ondarreta.

2.781. Klabikula hautsi zuen, futbolean (DON-093/004)

Klabikula hautsi zuen, futbolean jokatzen. Martin anaiak lagundu zion larrialdietako gelara.

2.782. Kutz garagardo lantegian lanean (DON-093/010)

Laredotik bueltan, Kutz garagardo lantegian hasi zen lanean. Zazpitik lau anai han ibili ziren. Kamioiak kargatzean, apuntatzen. Hotz egiten zuen.

2.783. Soldadutza garaian komeriak (DON-093/011)

Gerra garaia. 18 urte bete, eta Gasteizera bidali zuten soldadu. Instrukzioa. Donostiar batek libratu zuen Ebrora joatetik. Extremadurara joan zen. Garaipenaren desfilean Madril en egotea tokatu zitzaion. Zamoran hiru urte pasatu zituen.

2.784. Zamoran ez zen gaizki moldatu soldadutzan (DON-093/013)

Goserik ez zuen pasatu Zamoran soldadu zegoela. Musika ikasi zuen, eta zaldian ibiltzen ere bai.

2.785. Nesken abesbatzako zuzendari (DON-093/014)

Eskola Cantorum-en ibili zen, Donostian. Egutero zituzten saioak, Kursaal zaharrean. Pianoa jotzen egoten zen egutero. Urteaga zen maisua. Kontzertuak prestatzen ibiltzen zen, neska gazteen abesbatzaren zuzendari.

2.786. Meza berezia Santa Maria elizan (DON-093/015)

Meza berezi bat antolatu zuten Santa Marian, eta Donostiako abesbatza guztiei deitu zieten, baina orfeoak ez zuen parte hartu. Emakumeek debekatua zuten koroan sartzea. Apaiz italiarraren kontuak.

2.787. Guraso biak donostiarrak (DON-093/018)

13 anai-arreba ziren. Lau ezkondu ziren. Guraso biak ziren donostiarrak. Santio mendikoa zen aita eta ama Loiolakoa, Patxillardegikoa.

2.788. "Karmen enea" nolakoa zen (DON-093/020)

"Karmen enea" etxea nolakoa zen. Taberna zuen azpian. Plantxadorak (lisatzaileak) ziren arrebak. Binaka ohean.

2.789. Emakume lisatzaileen lana (DON-093/021)

Plantxadoreen lana. Soineko dotoreak eta jantzi bereziak. Garbitu, almidoia eman eta plantxatu. Burdinazko plantxak. Aldiko sei berotzen zituzten. Punta borobildua. San Martin kalean ere bazeuden plantxadorak.

2.790. Labaderoan hogei bat emakume (DON-093/023)

Labaderoan hogei bat emakume, arropa garbitzen. Kupelean egosten zen arropa. Erregezainen kalean zegoen labaderoa, kanpoan. "Burutea" jarri, eta pisua buru gainean.

2.791. Ondarretako hondartzako kontuak (DON-093/025)

Hondartzako kontuak. Ondarretako kasetak, idiekin eramaten zituzten. Denboralea izaten zenean, gustura. Egurrezkoak ziren kasetak. Kanpotar asko, udan. Batzuek ordaindu gabe alde egin zuten. "Habla en cristiano".

2.792. Dotrina ere erdaraz (DON-093/032)

Eskola non zegoen, etxe ondoan. Dotrina elizan ere ikasten zuten. Apaiz gehienak euskaldunak ziren, baina erdaraz. Luis Arzelusen anaia entzun zuen lehen aldiz euskaraz irratitik.

2.793. Batzokian ezpata dantza ikasten (DON-093/033)

Gerra aurreko batzokiak. Antiguako batzokia. Ezpata dantza ikasi zuen han. Hilabete egin zuen gaixo. San Inazio egunean Atotxan egiten zuten dantza.

2.794. Antiguako ezpata dantzariak (DON-093/035)

Antiguako ezpata dantzariak. Zortzi laguneko bizpahiru talde. Maisuetako bat Esteban Collantes txistularia zen.

2.795. Umetako jolasak; lauakoak (DON-093/037)

Neskekin sokasaltoan eta guardias-ladrones. Pilotarekin. Mutilen jolasak zakarragoak. Txorro-morro. Kaniketan. Laukoak zer ziren, pospolo kaxa puskak.

2.796. Igerian nola ikasi zuen (DON-093/039)

Poste batzuek jartzen zituzten, sokarekin, igerian ikasteko. Olatuak. Orduko igerilariak. Bainujantziak. Neskak ondo tapatuta uretara.

2.797. Karrakelak, arroketan (DON-093/041)

Arrantzan ez, baina karrakelak jasotzen ibilia da umetan. Tenisetik uharteraino bidea egiten hasi ziren. Arroak. Tamarindoak. Txoria hil zuen tiragomarekin, eta penatuta geratu zen.

2.798. Umetan, Igeldoko jolas parkean lanean (DON-093/042)

Igeldora sarri joaten ziren, bidezidorretatik. Jolas parkean txartelak jasotzen egin zuen lana umetan. Mendi errusiarra. Funikularrean eta oinez igotzen zen.

2.799. Ondarretako kartzela (DON-093/045)

1888an egin zuten Ondarretako kartzela. Bere aita zaindari ibili zen, eta preso batzuek ihes egin zioten. Gerra ondoren gertatu zirenak. Tirorik ez zuten entzun; beste toki batzuetan fusilatzen zituzten.

2.800. Ondarretako kartzela II (DON-093/047)

Txikiak zirenean eta gero kartzelako funtzionamendua diferentea zen. Gogoan ditu komunistak Abanti Popolo kantatzen. Cara al Sol, gero. Bandera juratu zuenean, txistua bota zion; ez ziren konturatu.

2.801. Arreba, printzearen jostuna (DON-093/055)

Juan Carlos erregeari egin zion alkandora bere arreba Iñaxik, mutikoa zela. Jostun ona zen.

2.802. Orioko martxa aldrebesa (DON-093/057)

Gerraosteko garai tristea. Hernanira joateko "salvoconducto" beharra. San Pedro egunean Oriora joan ziren oinez Eskola Cantorumekoak. Ondoezak jotako bat eraman zuten, baina hil egin zen.

2.803. Danborrada, kaldereroak eta militarrek (DON-093/059)

Ondarretan danborrada, goizeko zazpian. Antiguatik, zaldiz. Kaldererota atera zen. Pimentel jeneralarengana joan ziren. Koronel batzuekin topo egin, eta ez zuen besoa altxatu; "calamidad" deitu zion. Zamorako anekdota bat, soldadutzakoa.

2.804. Kaldereroetako kantak (DON-093/062)

Kaldereroetako jantziak eta kantak.

2.805. Nobio kontuak nola ziren lehen (DON-093/068)

Ehundik gora biltzen ziren Eskola Cantorumen, egunero. Emaztea nola ezagutu zuen. Hiru urte nobiotan. Ez zen taberna zalea.

2.806. Amaran jolasean (DON-094/004)

Amara nolakoa zen kontatzen du. Baserri batzuk eta urak hartutako eremuak zeuden. Inguru hartan ibiltzen ziren jolasean. Kanikekin, txibekin, txapekin, txabolak egiten aritzen ziren.

2.807. Hondartzako aldagelak (DON-094/010)

Kontxako arkupe osoan aldagelak zeuden, kabinak. Handik kanpo aldatzea debekatuta zegoen baina hala ere aldatzen ziren. Lagunekin joaten zenean mutil artean aritzen ziren.

2.808. Elizarekiko betebeharrak eta salbuespenak (DON-094/011)

Etxean arrosarioa errezatzen zela gogoratzen du. Erramu bedeinkatua ipintzen zuten balkoian, San Blas egunean ogia bedeinkatzen zen. Paskuetan, jaunartzean, papertxo bat uzten zen zure betebeharra egin zenuela adierazteko. Garizuman ere antzeko zer bait egiten zen.

2.809. Jaunartzea berak bakarrik (DON-094/012)

Jaunartzea eskolan bertan egin zuen. Osaba jesuita zuenez, hura oporretan etorritakoan egin zuen jaunartzea, berak bakarrik. Gogoan geratu zaio hori. Etxean ospakizuna egiten zen senideekin.

2.810. Errege Egunean oparia (DON-094/013)

Errege Egunean oparia jasotzen zuten, jostailuren bat gehienetan. Txapazko trenak eta horrelakoak izaten zituzten. Egurrezko jostailu asko izaten zituzten.

2.811. Zineman pelikulak sailkatuta (DON-094/016)

Zinemara sarri joaten ziren. Bellas Artesera joaten zen bera eta bi pezeta inguru ordaintzen zuten. Pelikulak sailkatuta egoten ziren. Nodoak ere ikusi behar izaten zituzten.

2.812. Ofiziala izatearren lotsa (DON-094/018)

Unibertsitate ikasketak Bartzelonan egin zituen, soldadutza Tarragonan egin zuen. Ofizial titulua lortu zuen eta praktikak Loiolako kuartelean egin zituen. Anekdotak bat kontatzen du ordukoaz, apezpikuaren hiletan parte hartu behar izan zuen eta.

2.813. `Jarrai´ antzerki taldea (DON-094/021)

Antzerki klubean sartu ziren eta nahikoa mugitu ziren. Herriz herri ere aritzen ziren. Antzezlanak beti euskaraz egiten zituzten. Jarrai zuen izena taldeak. Ensaioak Urbietan kaleko Aurrera tabernan egiten hasi ziren.

2.814. Atzerriko antzerkien itzulpenak euskaraz (DON-094/022)

Antzezlanak itzultzeko Iñaki Xabaldor Garmendiak eta beste hainbatek egiten zituzten. Baziren itzulita zueden lanak ere. Eszenatokiak egin eta ipini beraiek egiten zuten. Garai batean 15-20 emanaldi egiten zituzten urtean.

2.815. Antzerkiko taldekide ezagunak (DON-094/023)

Karmele Esnal eta Ramon Saizarbitoria aritzen ziren taldean. Rikardo Arregi eta Gabriel Arestirekin bazuten harremana. 1960 inguruan sortu zen Jarrai antzerki taldea. Koldo Mitxelenak ere lokalen bat uzten zien Aldundian.

2.816. Giro kultura eskasa (DON-094/024)

Giro kulturala oso eskasa zen. Literatura eta musika aldetik aberastuz joan zen giroa. Antzezlanen testuak beti zentsuraren aurrean aurkeztu behar izaten zituzten baina ez zuten arazorik izan.

2.817. Antzerkiko taldekide ezagunak, Xabier Lete tarteko (DON-094/025)

Xabier Lete, Arantxa Gurmendi eta Joxe Mari Aristi antzerki taldean aritzen ziren.

2.818. Erromeriara Donostiatik kanpora (DON-094/026)

Hernani eta Errenteriara joaten ziren erromeriara, Donostiakoak leku itxietan egiten zituzten eta. Mendira ere asko joaten ziren. Igeldoko dantzalekuan begiralea izaten zen.

2.819. Erdal giroa nagusi (DON-094/027)

Nagusitu eta gero sartu da bereziki euskal kulturari, gaztetan etxeko giroa ez beste dena erdaraz baitzen. Euskaraz alfabetatu zen baina oinarri akademiko guztia erdarazkoa du.

2.820. Euskaraz alfabetatua (DON-094/028)

Xalbador Garmendiarengandik asko ikasi zuen euskararen gramatikaz eta. Patxi Altuna, Paulo Iztueta izan zituen irakasle. Udalak langileak euskalduntzeko plangintzaren barruan alfabetatu zen Xabier, 60-70eko hamarkadan. Euskaltzaindiako euskara gaitasun titulua atera zuen.

2.821. Amarako Santiago sagardotegia (DON-094/029)

Sagardotegietara Astigarragara joaten ziren eta tabernetan Alde Zaharrean ibiltzen ziren. Merenderoetara ere joaten ziren askotan, janaria eta edaria etxetik eramanda. Amaran bazen Santiago izeneko baserri bat eta bolatokian eta tokan asko ibiltzen ziren. Bederatzi txirlorekin jolasten zuten.

2.822. Tokan eta bolotan (DON-094/030)

Toka jolasa nolakoa den kontatzen du. Bolotan egiteko egurrezko bola eta txirloak erabiltzen ziren. Gizonek bakarrik jolasten zuten hortan. Taberna giroan eta sagardotegian emakume kuadrillarik ez zen izaten. Kuadrilletan kanturako zaletasuna bazegoen.

2.823. Gutun bitartez komunikatzen (DON-094/033)

Telefonorik ez zuten ume zela baina gerora bai. Gutun bitartez komunikatzen zen familiarekin, andregaiarekin eta lagunekin. Euskaraz idazten zituen.

2.824. Olinoa kontserba latetan estraperloan (DON-094/034)

Errazionamendu libreta gogoan du. Dendara zer iritsiko zain egoten ziren. Jatekoa bazuten. Estraperloko gauza asko erosten ziren: ogi zuria, azukrea... Izeba-osaba getariarrak zituen eta haiek kontserba latetan olinoa ekartzen zieten. Inguruko baserrietatik ere lortzen zuten jatekoa.

2.825. Izotz-saltzaileak (DON-094/035)

Esnea Zubieta eta Urnietako baserritarrei erosten zieten, etxeraino ekartzen zieten. Saskiak hartu eta plazara joaten zen ama egunero erosketak egitera, gehienetan San Martinera. Kamioietan izotza saltzen zuten pusketa handietan eta jairen bat bazen, erosi egiten zuten jaki-edariak kontserbatzeko.

2.826. Barkilleroak, piruleroak eta Amarako feria (DON-094/036)

Arrain-saltzaileak ezagutu ditu. Barkilleroak, piruleroak gogoan ditu. Piruleroek esaten zituzten esaldiak aipatzen ditu. Egunkari saltzaileek bereziki udaran kanpoko egunkariak saltzen zituzten. Amaran San Juanetan feria izaten zen eta han saltzaile xelebreak izaten ziren.

2.827. Zirko ikusgarria Amaran (DON-094/037)

Zirkoa etortzen zenean, zeharo ikusgarria iruditzen zitzaien. Aitona oso zirkozalea zen eta har eramaten zituen ikuskizunera. Berorika hitz egiten zioten. Duela gutxiko anekdota bat ere kontatzen du.

2.828. Serenoak, faroleroak eta zakurzainak (DON-094/038)

Serenoak kapa handiarekin, makilarekin eta giltza pila batekin kalean ibiltzen zen. Faroleroek gasezko farolak pizten zituzten. Kaleko zakur galduak jasotzen zituztenak ere baziren, uztai bat zuen makila batekin harrapatzen zituzten eta udal zakurtegira eraman.

2.829. Udako tranbia zuriak, jardinerak (DON-094/039)

Kale garbitzaileek egurrezko gurdi berde batzuekin ibiltzen ziren. Udaran tranbia zuri batzuk ateratzen zituzten eta irekiak izaten ziren, "jardinerak" deitzen zieten.

2.830. Ikatz-saltzaileak, zapata konpontzaileak... (DON-094/040)

Kargako barku handiak kaira etortzen zirenean, ikustera joaten ziren umetan. Trena orduan kairaino iristen zen. Ikatz sailtzaileak ere izaten ziren. Taberna dotoreetan eta kaleko beste zeinbait txokotan izaten ziren zapata garbitzaileak. Zapata konpontzaileak etxe atarietan egoten ziren. Galtzerdi konpontzaileak ere izaten ziren.

2.831. Txurriategiko bizimodua (DON-095/002)

Txurriategi baserrian jaio zen, Martutenen. Bere jaiotza kontatzen du. Altxatik zaldi gainean joan zen medikua. Gurasoen inguruan ibiltzen ziren beti. Aitona. Aita. Anaierdekoa zuen, Fraisorokoa; denera hiru senide ziren. Amak tifusa harrapatu zuen.

2.832. Osaba gabarraria (DON-095/004)

Osaba gabarrarekin joaten zen hondar bila Kursaalera. Txurriategira eta Gartziategira eramaten zuen. Obretarako, ganaduen azpiak egiteko.

2.833. Baserria, errioaren ondoan (DON-095/005)

Txurriategi baserria eroria dago. Ur handiekin gaizki ibiltzen ziren. Animaliak ere gora eramaten zituzten. Txerriak. Baserriko giroa. Txanelean pasatzea ez da erraza. Beti errioan. Esnea partitzen zuten, normalean amak. Tranbia.

2.834. Gazte alargundu zen (DON-095/014)

Txerriak ganbarara eramaten zituzten, uholdeetan. Anaierdekoaren kontuak. Alargun geratu zen bera, etxean aita-amarekin. Senarra nola ezagutu zuen. Gizon baten beharra zuen baserrian. Lutoa. Apaizek zenbat kobratzen zuten.

2.835. Okondotegira eskolara (DON-095/016)

Eskolan hasi aurretik, pizarra batekin ibiltzen zen. Aita oso jantzia zen; non ikasi zuen. Okondotegira joaten ziren eskolara. Teresa maistra. Neska-mutilak elkarrekin. Dena erdaraz. Fraisorora nola joan ziren anaierdekoaren bila.

2.836. Aitona oso maitea zuen (DON-095/018)

Nobioarekin hasi zenean, aitonak esan zion hari euskaraz egiteko. Errespetua. Aitonaren kontuak. Txitxareak. Aitonak kantatu egiten zion. Aitak ere kantatzen zuen.

2.837. Dantzara Hernanira (DON-095/019)

Dantzan noiz hasi zen. Oialuma, Hernani... Dantza soltea eta lotua. Tranbian joan eta oinez etorri. Tabernara sartuz gero, azkar enteratzen ziren.

2.838. Jendearen marmarra (DON-095/023)

Apaiz bat bazen, arrebarekin bizi zena. Esnea eramaten zioten. Pastelak ematen zizkion eta ezkutuan jaten zituen. Pastelak erostea gaizki ikusia zegoen. Jendea beti marmarka ibiltzen zen, baita elizan ere.

2.839. Beti sortzen zuen zerbait bisitentzat (DON-095/027)

Iluntzean, josten. Amarekin eta Martutenen ikasi zuen. Grosen egon zen neskame. Baina amak faltan ematen zuen bera. Sukaldaritza gustatzen zaio. Bisitei zer eman jaten. Txokolatea, taloa. Esparragoak. Flana.

2.840. Egurra txikitzen aizkorarekin (DON-095/029)

Beheko sua izan zuten eta gero ekonomika. Ur beroa. Egurra txikitzen, aizkoran. Maisuarekin pilotan ibiltzen zen.

2.841. Taloak egiten (DON-095/030)

Taloa egiten zuen asko. Ama nora joaten zen irin bila. Errotak itxita. Orea nola egiten den. Garbitasuna. Urumeako ura. Aitonak bakailaoa, gosaritarako.

2.842. Babarrunak eta pitarra (DON-095/034)

Babarrunak eramatera joaten zen, mendira. Denek batetik jaten zuten han, baina etxean ez. Pitarra edaten zuten. Sagardoa. Sagarra biltzen.

2.843. Txerria nola hiltzen zuten (DON-095/036)

Txerria hiltzen zutenean, odola nahastu. Odolkiak nola egiten zituzten. Tipula. Espezieak. Gibela.

2.844. Txerri puskak gatzetan (DON-095/037)

Txorizoak. Gatzetan zein txerri puska jartzen zituzten. Maiatza baino lehen jan behar izaten zuten. "Txerri munik".

2.845. Apaizak ederki bizi ziren (DON-095/038)

Apaizak txanelean pasatzen ziren, aitona bisitatzera. Martutenekoa apaizaren kapritxoak. Ilarrak. Konfesatzera, hilero. Emakumea, beti bekatari.

2.846. Aingiretan, errioan (DON-095/040)

Errioa garbia zegoen. Arraina. Aingiretan ibiltzen zen anaiarekin. Aparejua. Etxean zituzten erretratuekin gertatu zena.

2.847. Angulak eta aingirak (DON-095/042)

Angulak. Marea igotzen zenean. Sarea. Aingirak Bretxara eramaten zituen anaiak. Handik Madrilera, paellan jateko. Paderan saltoka.

2.848. Apaiz gaztea, txanelean gustura (DON-095/043)

Izokinak Nicolasa jatetxera eramaten zituen amak. Nola hondatu zen errioa. Txanela. Apaiz gaztea pasatzen zuen errioan beste aldera. Apaizaren intentzioak. Errespetua. Nobio kontuak.

2.849. Erratzak eta menda-belarra (DON-095/047)

Erratzak etxean egiten zituzten. Sepulturako losen antzeko lurra, baserrian. Menda-belarra. Arkakusoa.

2.850. Sendabelarrekin egindako ukenduak (DON-095/049)

Enplastoak egiteko berbena, baratxuria, olio... Plantiña belarra. Zaingorriekin eta arrozarekin ukendua egiten zuen aitonak, zaurientzat. Ukendua nola egiten duen berak.

2.851. Enplasteroak (DON-095/051)

Astigarragako kurandera, Maria. Behatz batean ateratako koskorrak. Botila ipurdia. Enplasteroak.

2.852. Eztarriko mina eta txitxareak (DON-095/053)

Eztarriko minarentzat, hondar beroa. Txitxareentzat baratxuria. Medikutara gutxi. Aitaren kontuak. Zigarroak eta puruak. Edaria. Ardoa noiz edaten zuten gizonek.

2.853. Zer prestatzen zuten jateko (DON-095/059)

Kazuelak prestatzen zituen baserrian. Gixatuak patata asko. Arraina. Antxoa saltzaileak. Errioan harrapatutakoa ez zen asko jaten. Behiak beste baserri batera eramaten zituzten, uholdeetan. Esnea ematen zieten trukean.

2.854. Gurutzeak eta erramua (DON-095/062)

Gurutzeak jartzen zituzten soroetan, santakruzetan. Kredoa, belauniko jarrita. Erramua.

2.855. 300 ahate eta piperrak (DON-095/068)

300 ahate eduki zituzten, ezkondu ondoren; Hernanira saltzera, tranbian. Hernanira saltzera. Piperra, lekak.

2.856. Uholdeetako ibilerak (DON-095/071)

Uholdeetan, baserrian geratzen ziren. Enborrak ekartzen zituen urak. Hutsetik hasi behar berriro. Auzolana.

2.857. Babarruna entregatu behar (DON-095/073)

Errazionamendu kartila. Babarruna eta artoa entregatu beharra. Olio. Ogirik ez. Estraperloa. Goserik ez: aia, udare egosiak. Gizonak nola janzten ziren.

2.858. Denerako zuten astia (DON-095/079)

Lekak bildu eta soinekoa plantxatu, denerako zuen astia. Mutila puntual etortzea gustatzen zitzaion. Tranbian. Euskaraz hitz egiten zuten etxean, hika.

2.859. Amari zuka (DON-095/081)

Amari zuka. Apaizari berorika, baina ez zitzaion irteten. Aitonak hika egiten zien. Zestoak egiten zituen. Aitak ohitura zuen jotzeko, aitonak ez. Martutenera kanpoko jende asko joan zen: erdaraz asko.

2.860. Lurra lantzeko tresnak (DON-095/087)

Lurra lantzeko tresnak. Goldea. Zaldia. Tratua. Rekaderak.

2.861. Mandoketan jolasean (DON-096/007)

Mandoketan egiten zuten, "txorro-morro-piko-tailo-ke!" jolasa. Jolas hori azaltzen dute.

2.862. Eskola utzi eta umezain (DON-096/010)

Kontxitak oso goiz utzi zuen eskola eta baserrian lanean aritzen zen. Umezain ere ibili behar izan zuen oso umetatik.

2.863. "Centro Cultural Femenino", eskola ondorengoa (DON-096/011)

Arratsaldez eskulanak egiten zituzten, Isabel Herrera irakaslearekin Añorga Txikin. Zazpi urtetik hamalaura bitartean gela berean irakasle berarekin egoten ziren. "Centro Cultural Femenino"ra joaten ziren gero, Rezolak antolatzen zuena, emakumeei formakuntza jarraipena emateko. Ezkondu arte joaten ziren normalean.

2.864. Larru eta belarrezko baloiak (DON-096/012)

Irakasleak eskuetan zotz batekin jotzen zituen ikasleak zigor modura. Taberna Berriko frontoian asko aritzen ziren jolasean. Baloia beraiek egindakoa izaten zen, larru zati baten barruan belarra sartu eta josi.

2.865. Kilkerak harrapatzen (DON-096/013)

Kilkerak harrapatzen asko aritzen ziren, gero etxera eraman eta zaintzeko. Nola gorde eta zaintzen zituzten kontatzen dute. Gabezia guztiekin oso zoriontsu bizi ziren.

2.866. Harriekin, kanikekin, txapekin jolasean (DON-096/014)

Buleketan, uztailarekin (kurritetan)... horrelako jolasetan aritzen ziren. Uztailarena azaltzen dute. Kanikak, harriak, treneko txartelak, pospolo kutxen tapak, tabak, txapak... erabiltzen zituzten jolaserako.

2.867. Treneko bidaia txartelekin jolasean (DON-096/015)

Treneko bidaia txartelekin mutilak aritzen ziren. Jolasa azaltzen dute.

2.868. Trenez egun seinalatueta (DON-096/016)

Kontxita Usurbilera joaten zen amonarekin trenez igandetan. Maria Pilar Santa Kruzetan Lezora joaten zen, San Juanetan Amarara feriara (festetako barrakak eta) eta horrelako egun seinalatueta trenez aritzen ziren. Gehiena tranbian eta autobusean ibiltzen ziren.

2.869. Estraperloa "Pamplonica"n (DON-096/017)

"Pamplonica"n estraperloko gauzak ekartzen zituen eta eskolatik ikusten zuten nola botatzen zuten karga. Emakume estraperlistak gona zabalekin eta erabat gizen ikusten zituzten. Kontxitak eta ez zuten goserik pasa baserrian. Argazkian, Plazaolako tren.

2.870. Ogi zuria edo Francoren ogia (DON-096/018)

Errazionamenduko ogia langileentzat eta bestelako familientzat desberdina izaten zen. Ebaristok ogi zuria lehenengoz noiz jan zuen gogoratzen du. "Pan de Franco" esaten zioten ogi zuriari.

2.871. Gobara egitera errekarra (DON-096/019)

Errazionamenduko olioak. Kontxidak odolkiak nola egiten zituzten kontatzen du. Ebaristok etxean ez zuen urik izan. Errekara joan behar izaten zuten gobara egitera Ebaristoren etxeok eta Kontxitaneok. Nola egiten zuten kontatzen du Kontxidak.

2.872. Añorga Txikiko labaderoa eta dutxak (DON-096/020)

Maria Pilar Añorga Txikiko labaderora joaten zen. Neguan gogorra izaten zen. Etxe bakoitzak txanda bat izaten zuen garbitzeko. Dutxa publikoak ere baziren eta denak han garbitzen ziren, dohainik, astean behin. Etxean galdara batekin garbitzen ziren; lehenago errekan.

2.873. Hondartzan emakumeak erabat jantzita (DON-096/021)

Hondartzara oso gutxi joan izan dira, urtean behin edo. Oso umetan, barruko arroparekin eta emakumeak erabat jantzita egoten ziren, gazteagotan bainujantziarekin. Apaiza goitik behera jantzita bainatzen zen.

2.874. Hondartzara ezkutuan (DON-096/022)

Hondartzako anekdota bat kontatzen du Kontxidak. Neskak ezkonaurretik lagunekin bainujantzian egotea lotsagarria izaten zen.

2.875. Pekatu mortalak konfesatu behar (DON-096/023)

Orduan dena pekatu zen. Konfesatzerakoan dena kontatzen zuten. Mezetara ez joatea, biraoak esatea, adibidez, pekatu mortala zen eta infernura joan behar konfesatu ezean.

2.876. Sasiemaginak erditzeeetan (DON-096/025)

Hilerokoari buruz lagunartean izaten zuten, ez zen aurretik azalpenik ematen. Atzerapenen bat zuten umeak ezkutatu egiten zituzten. Sasiemagina etortzen zen etxera erditzen laguntzera.

2.877. Haurra izan eta etxean egon beharra (DON-096/026)

Kontxidak eta Maria Pilarrek, biek izan dute ume bana etxean. Haurlaguna (plazenta) lurperatu egiten zen. Gero haurra bataiatzen zen eta handik 8-10 egunera elizara sartzea egiten zuten, ama eta umea aurkeztera. Handik aurrera kalera irtetzeko aukera zuen amak.

2.878. Apaiza gaixoei jauna ematera etxera (DON-096/028)

Apaiza gaixoen etxera joaten zen jauna ematera hileko lehen ostiralean. Kolean zehar kapa bat jantzita joaten zen eta akolito batek txilina jotzen zuen. Haiekin gurutzatuz gero, belaunikatu egin behar izaten zen bistatik aldentu arte.

2.879. Añorgako dantza taldean neskak eta mutilak (DON-096/031)

Dantza taldean lehenengo mutilak hasi ziren eta lau urteren ostean, neskak ere bai.

2.880. Jolas Etxea (DON-096/032)

Jolas etxean parrokiako abesbatza, dantzak eta beste egiten ziren, Rezolaren babesean.

2.881. Ertizka otsotea eta abesbatza (DON-096/033)

Ertizka otsotea 1964an sortu zen. Emakumeen abesbatza sortu berriari buruz hitz egiten dute. Gazte garaiko parrokiako abesbatzetan gizonak izaten ziren gehienak. Emakumeak bakarlariak izaten ziren.

2.882. Herritarren antzerkiak eta zinema (DON-096/034)

Zinema berria 1953an egin zuten. Ordura arte Jolas Etxean zegoen. Antzerki asko egiten zen. Taberna bazegoen eta joko eta jolasetarako gunea ere bai. Astebukaeran izaten ziren filmak, sarrera merkearekin.

2.883. Rezolako jabearen egunean zinea doan (DON-096/035)

Rezolako jabearen egunean zineko sarrera dohainik izaten zen. Kanpoko zinea ere botatzen zuten. Antzerkirako eszenatoki berezia zegoen. Antzerkia erdaraz egiten zuten baina zenbait opereta, Maitena adibidez, euskaraz egin zen.

2.884. Ikastolaren hasiera (DON-096/037)

Hemeretzi urterekin dantza taldean irakasle hasi zen Joxe Manuel. Orduan berreskuratu zuen euskara. Ikastola nola hasi zuten kontatzen dute. Miren Teresa Aleman izan zen lehenengo irakaslea Añorgako ikastolan.

2.885. Añorga Kirol Elkarte (DON-096/038)

Añorgako kirol elkarte 1922rekin hasi zen, korrikalariekin eta txirrindulariekin. Geroago futbola eta pilotarekin hasi ziren.

2.886. Añorga auzoan aldaketak (DON-096/040)

1850ean sortu zen Rezola Añorga Txikin eta 1900ean Añorgan. Añorga oso desberdin zegoen, Rezolak eraiki du dena. Fabrika zegoen lekuan Añorga izeneko baserria zegoen eta hura botata eraiki zuten Rezola. Pixkaka etxeak eraikitzen eta beste guztia jasotzen hasi ziren.

2.887. Jolas Etxearen bilakaera (DON-096/041)

Jolas Etxeak aurrena Oreina izena zuen eta gero lekuz aldatu eta handitu egin zuten. Azkenik berritu egin zuten. Txanpon propioa erabiltzen zuten ekonomatoan.

2.888. Añorgako ekonomatoa (DON-096/043)

Ekonomatoan denetarik zegoen baina arroparik ez; oinetakoak bai. Ebaristok anekdota bat kontatzen du. Hankautsik asko ibiltzen ziren Kontxita-eta baserrian.

2.889. Añorgako festak (DON-096/045)

Añorgatarrek bertako sentimendua dute. Festa handiak antolatzen zituzten: zezenak, su artifizialak, dantza saioak, pilotariak, herri kirolak... Urtero zerbait berria inauguratu edo bedeinkatzen zen.

2.890. Rezolako langileen afari-merienda festetan (DON-096/046)

Festetan, uztailaren 18an, Rezolako langileei dohainik afari-merienda ematen zieten. 1.000 lagun inguru batzen ziren. Uztapide eta Basarri bertsolariak urtero izaten ziren.

2.891. Añorgako karroza Pazkoetan (DON-096/049)

Pazkoetan Añorgatik ere karroza bat ateratzen zen Donostiara. Lehenengo aldiz egin zutenean, Rezolaren hastapenak irudikatu zituzten. Kontxita ohorezko dama izan zen.

2.892. Oilasko biltzea festetan (DON-096/051)

Festatako beste ohitura bat zen, gazte kuadrilla bat baserriz baserri joaten zen eskusoinuarekin eta oilaskoak eta untxiak ematen zizkieten makila batean zintzilikatzeke. Kaletarrek dirua ematen zieten. Gero parranda egiten zuten.

2.893. Erramua ekaitzak uxatzeko (DON-096/053)

Errezatzeko ohitura handia izan dute etxean. Ogia bedeinkatu egiten zuten. Ur bedeinkatua larunbat santuan bedeinkatzen zen. Erramu bedeinkatua ekaitzak hasten zirenean erretzen zuten pixka bat, uxatzeko. Zuhaitz osoak eramaten zituzten. San Juanetan lizarrak ipintzen ziren.

2.894. Karmenetan banketeak senideekin (DON-096/055)

Garai bateko festetako bideoak daude, bereziki pasarte barregarrienak. Karmenetan banketeak egiten ziren senide askorekin.

2.895. Emakumeak Rezolan (DON-096/056)

Rezolan emakumeek kooperatiban eta zakuekin aritzen ziren lanean.

2.896. Rezola eta Orona (DON-096/058)

Rezolan zein lan atal zeuden kontatzen dute. Rezolako hainbat langilek Orona sortu zuten.

2.897. Rezolako zementuaren esportazioa (DON-096/059)

Urontzietan eramaten zen kanpora Rezolako zementua Donostiako kaitik. Ameriketara eta Europara ere bidaltzen zuten. Trenez ere bidaltzen zen. Urontzietan ikatza ekartzen zuten.

2.898. Rezolako lan-baldintzak (DON-096/060)

Rezolako porlana eskuz kargatzen zen zakuetan eta eskuak pitzatuta, begiak erreta izaten zituzten langileek. Labeetako lana ere gogorra zen, baita ikatza deskargatu eta etxeetara banatzen zutenena ere.

2.899. Plantxa zaharrak (DON-096/062)

Plantxa zaharrak ekonomikaren gainean jartzen ziren berotzen; bi erabiltzen ziren beti, txandaka erabiltzeko. Baziren sua barruan sartzen zitzaizen plantxak ere. Algodoizko arropak zirenez, ez ziren pegatzen. Beti trapu batekin pasatzen ziren aurrea.

2.900. Perrei buruzko azalpena (DON-096/063)

Etxean arropa garbitzeko ohola. Fregaderan jartzen zen. Perrak lanean arituko zen ganaduari jartzen zitzaizkion. Lasarteko perratokira joaten ziren. Behiarenak txikiagoak eta idiarenak handiagoak ziren. Perratzaileak egiten zituen perrak. Norberak eraman behar izaten zuen ganadua haraino. Behiei, idiei, mandoei eta zaldiei jartzen zitzaizkien perrak. Astoei atzazkalak mozten zitzaizkien.

2.901. Abarketa zuri, beltz eta zintadunak (DON-096/064)

Abarketekin beti ibiltzen ziren, gerora dantzarako ere bai. Zuriak festarako, beltzak egunerorako eta zintadunak dantzarako erabiltzen ziren. Kontxita abarkekin ibiltzen zen beti, zapatak elizarako bakarrik.

2.902. Marmidak eta txantxilla (DON-096/065)

Esnea banatzeko marmida erabiltzen zuten. Txantxilla erabitzen zuten neurriak hartzeko.

2.903. Añorga txiki nolakoa zen (DON-097/002)

Zaku lantegia zegoen Añorga Txikin, eta aurretik barriketan eramaten zuten porlana. Bi etxe bakarrik zeuden, eta sagastiak. Inguruan, baserriak.

2.904. Aita, Filipinetan gerran (DON-097/004)

Zazpi senide ziren. Aita Urnietakoa zen, eta Filipinetan ibili zen gerran. Hilabete pasatu zuten itsasoan, bueltan. Rezolan egiten zuen lana aita, baita amak, bi arreba eta lau anaiak ere. Mutilak arotz lanetan ibiltzen ziren. Ama zakuak garbitzen aritzen zen; Errezilgoa zen.

2.905. Dantzari txiki ibilia, gerra aurretik (DON-097/011)

Dantzari txiki ere ibili zen umetan, gerra arte. Ezpata dantzari. Irakasleak. Iruñeko Gayarre antzokian egin zuten dantza 1935ean; autobusa, aldapa ezin igo. Ikurrina atera ala ez, eztabaidan aritu ziren.

2.906. Babarrun bila Nafarroara, bizikletan (DON-097/017)

Bizikletan asko ibiltzen zen. 1941ean, hiru lagun babarrun bila joan ziren Nafarroara. Lekunberrin bazkaldu zuten, eta bueltan erori egin zen. Balnearioan egin zioten kura, eta bost duro kobratu! Klabikula hautsia zuen.

2.907. Meza ostean tailerrera aitarekin (DON-097/019)

Umetatik lanean. Zazpi urterekin hasi zen aitarekin tailerrean, bost eta erdietako mezetara joan ondoren. Armairuak, aulkiak, jergoiak konpondu... denetik egiten zuten. Pinua.

2.908. Agote ebanisteria (DON-097/021)

Escolta Real kalean zegoen Agote ebanisteria. Jangelak, logelak... haritza, intxaurra. Eskuz nola txapeatzen den. Zazpi lagun zebiltzan han. Gero, Rezolan denetik egiten zuen.

2.909. Gerra etortzean hildakoak (DON-097/025)

Gerra nola hasi zen, Añorgako festetan. Errekalden patruila bat zegoen, eta neska bat hil zuten. Hildakoak ere ikusi zituzten. Irubiden ere bai, beste bat. Galarretan asko fusilatu zituzten.

2.910. Donostiatik Errezil aldera (DON-097/027)

Nazionalak sartu arte, ez zuten lanik egin. Nagusiek alde egin zuten. Mendira joaten ziren, aireplanoak ikustera. Nazionalak arrimatzen hasi zirenean, Errezil aldera joan ziren anaia eta biak. Zarautzen atera zuten salbokonduktoa.

2.911. Bidanian nazionalak sartu zirenean, komeriak (DON-097/028)

Nazionalak Bidanira nola sartu ziren. Ezkutatu egin ziren. Erreketeak baserrira berriro, miatzera. Osabak ukatu egin zuen inor zuenik ezkutatuta. Ez zituzten topatu, baina familia arriskuan jartzen ari ziren, eta mendira joan ziren lanera.

2.912. Mendian ezkutatuta, eta gero buelta Donostiara (DON-097/029)

Mendian ezkutatuta zeudela, mando pila bat ikusi zituzten, kargatuta. Balak ziztuka. Osaba joan zen esatera ez joateko etxera. Bonbak nola bota zituen aireplano batek Errezilen. Uzkudun boxeolaria falangista jantzita ikusi zuen. Donostiara bueltatu ziren, gauez.

2.913. Antiguako ebanisteriara berriro (DON-097/030)

Ebanisteriara joan zen gerra ondoren. Lankide anarkistaren bila joan ziren, eta eraman egin zuten. Kartzelara sartu zuten. Asko fusilatu zituzten. Bueltan, lanik ez zuten askok. Nagusia gordeta egon zen, Luis Leviña, anarkista. Nazionalistak elizak zaintzen egon ziren.

2.914. Umetan, Etxeluze baserrian laguntzen (DON-097/034)

Etxeluze baserrian egon zen lanean, umetan. Sagarrak bildu, metak egin, segan... Sagardoa egiten zuten. Denbora pasa joaten zen, baina beti ekartzen zuen zerbait.

2.915. Añorgako festak eta Hernaniko dantzaldiak (DON-097/035)

Añorgako festetara jende asko joaten zen Antiguatik. Tranbia zebilen. Auzoko jaiak nolakoak ziren. Inpernua. Hernanira joaten ziren oinez, dantzara, eta handik Portura. Gero, kantari etxera. Guardia Zibilak nola geratu zituzten.

2.916. Aitari errespetua zioten (DON-097/037)

Sagardotegiak. Ez zen asko joaten. Antiguatik etxera etorri eta lanera, ilundu arte. Aitari errespetua zioten. Igandetan sagardotegira joaten ziren, aitarekin.

2.917. Oilasko jokoa, Añorgako festetan (DON-097/041)

Santa Ageda eta Gabon eskerik ez du gogoan, baina oilasko biltzea bai. Oilaskoa sartu lurrean, eta burua moztea. Bera ez zen oilasko biltzaile ibiltzen. Festetan lana egin behar izaten zuen, oholtzak muntatzen. Afaria ematen zuen lantegiak frontoian, eta laguntzen ibiltzen ziren.

2.918. Pelegriñene baserriko bizimodua (DON-098/002)

Altzako etxe batean jaio zen, eta gero baserrira joan ziren bizitzera; han jaio zen azken senidea. Pelegriñenen. Baserrira nolakoa zen. Grosera eta Parte Zaharrera joaten ziren esnea partitzera, zaldi karroarekin. Errenteriara feriara. Pelegriñenen 11 lagun bizi ziren.

2.919. Baserriko lanak, umetan (DON-098/003)

Baserriko lan banaketa. Aita eta anaiak igeltseroak. Ganadua eta baratzea. Bi ahizpa zaharrenak osabarekin ibiltzen ziren. Gutxi joan zen eskolara.

2.920. Herreran eta Altzan eskolan (DON-098/004)

11 urte arte ibili zen eskolan, Herreran eta Altzan. Herrerako eskola Perueneberrin. Altzako eskolan Candida Calvo zen maistra.

2.921. Altza herria zenean (DON-098/016)

Bera jaio zenean, Altza herria zen. Itsasoraino heltzen zen. Donostiari saldu zioten, gosete garaian. Donostiako alkateak hitzaldia eman zuen horri buruz. Altzatarra sentitzen da. Etorkinak.

2.922. Etorkinak Altzara iritsi zirenean (DON-098/018)

Kanpotarrak noiz joan ziren Altzara. San Isidro auzoa izan zen egiten lehena, 50eko hamarkadan. Aita hantxe ibili zen igeltsero. Hiru familia bizi ziren etxebizitza bakoitzean.

2.923. Altzan dena baserriak lehen (DON-098/019)

Lana. Altzako lantegiak. Olio lantegia. Luzuriaga. Portua. Nerecan gero egin zuten. Baserriak bakarrik zeuden lehen. Altzako plaza ingurua nolakoa zen. Lehen, bolatokirik ez.

2.924. Sagardotegiak, tabernak eta bertsolariak (DON-098/020)

Sagardoa ia baserri guztietan saltzen zuten lehen, basoka. Dolare handia zuten Pelegriñenen. Txirrita ibiltzen zen Altzan. Bertsotarako afizioa. Otxokiko Patxi. Kataliñenek Juan Mari. Martilun jatetxea. Emakumeak ez ziren tabernara joaten.

2.925. Jostun langintza (DON-098/021)

Jostun batengana joan zen josten ikastera, Martutenera. Soinekoak, galtzak... Kanporako ere josten zuen. Kalera ezkondu zen, Casares etxera; hura bota zutenean, Martilunera joan ziren.

2.926. Beheko sua (DON-098/023)

Beheko sua zuten baserrian. Amak eramaten zuen sukaldeko martxa. Ipar haizearekin kez betetzen zen. Laratza. Lurrezko kaxuelak.

2.927. Gosete urteetako janaria (DON-098/024)

Gosete urteetan, patata asko eta haragi gutxi. Izebak arraina ekartzen zuen Donostiatik. Arrain saltzaileak. Babarruna. Taloa.

2.928. Baserriko bizimodua: baratzea eta txerri lanak (DON-098/026)

Baserriko tresnak. Idirik ez zuten. Behiak esnetarako eta lurra lantzeko. Txerriak hiltzen zituzten neguan. Gibela analizatzera bidaltzen zuten. Harakinak zatitzen zuen txerria. Odolkiak.

2.929. "Txerrimunik" (DON-098/028)

Txorizoak hurrengo egunean egiten ziren. "Txerrimunik" apaizari ez. Bedeinkazioak.

2.930. Makil dantzariak, Altzako festetan (DON-098/030)

Altzako festak. Pilota partidak. Umetan San Martzial egunean eliza aurrean makil dantzariak izaten ziren. Harri apustuak.

2.931. Harri apustuak eta kantu eskeak (DON-098/032)

Harri apustuan altzatarrak ere ibiltzen ziren. Guardaplata baserrikoak. Santa Ageda eskerik ez, Gabonetan bai umeak kantuan. Inauterietan ere bai, arrautza eske.

2.932. Altzako euskara (DON-098/035)

Altzako euskara nolakoa den. Hika erabiltzen zuten senideek, gurasoekin zuka. Apaizari berorika.

2.933. Automobilik eta telefonorik gabeko garaia (DON-098/036)

Automobilik ez zebilen garaia. Medikua oinez ibiltzen zen. Telefonoa baserri bakarrean zegoen. Irratirik ere ez, ezkondu aurretik. Hizketan, bertsotan. Larunbatean ere lanean. Arto zuriketa, ganbaran.

2.934. Suge gorrien beldurrez (DON-098/039)

Sugeen beldur, udan. Suge gorriak. Kosk eginez gero, zer egin. Goierritik artaldea etortzen zen Aitzondora, neguan. Karobirik ez du ezagutu lanean, txondorrik ere ez. Basorik ez zegoen Altzan.

2.935. Ferratzailea, Herreran (DON-098/040)

Ferratzailea, Herreran. Perratzailearen lanak. Ferrak nolakoak diren. Zortzi ferra behar ditu behiak, abereak lau. Erreteriarra feriara. Donostiara gutxitan. San Sebastian ez, San Martzial zen egun handia. San Pedro eguna.

2.936. Prozesioa, gorputz egunean (DON-098/042)

Prozesioa, Gorputzi egunean. Estandarteak eramaten ziren. Altzako elizatik Santa Barbara ermitaraino. Hura ere bota zuten. Pazkoa hurrengo egunean, Ubako Ama Birjinarengana eramaten zituzten umeak.

2.937. 'Txirrita'ren bertsoak (DON-098/049)

Txirritaren bertso batzuk esaten ditu.

2.938. Sendabelarrak (DON-098/052)

Berbena enplastoia nola egiten den. Gauerako, hanka azpian lotuta. Plantiña belarra hankak gozatzeko. Gibel belarra. Ukendua egiten zuen amak. Herrera joaten ziren drogeriara, argizari bila. Ebaki belarra. Belarri belarra. Pixa belarra.

2.939. Unanuen jaio, eta Errotazarren bizi (DON-099/002)

Unanue etxean jaio zen, Añorgan. Gero Errotazarrera joan ziren bizitzera. 41 urte bete arte egon zen han. Rezolan egiten zuten lana. Errotazar nolakoa zen. Zazpi senide dira. Ama Errotazarrekoa zen, aita Amezketakoa. Zakuekin egiten zuen lana aitak, Rezolan. Zakuak nola betetzen eta garraiatzen zituzten lehen, eta orain nola egiten den.

2.940. Eskola, Añorga Txikin eta gero Añorgan (DON-099/006)

Umetako kontuak. Amona batek zaintzen zituen denak. Eskolan euskaraz egitea galarazi zieten, Añorga Txikin, eta gurasoekin ikasi zuten. Jesus Ruiz zen maisua. Lehenengo elkarrekin eta gero neska-mutilak bereizita. Gero, patronatuaren beste eskolan ibili zen, Añorgan. Alpargatak kolkoan, ez bustitzeko.

2.941. Lorezain eta itzain lehenengo (DON-099/008)

Batxilerra arte ikasten zen Añorgako eskolan. Lantegian eskola txikia zegoen, ofizioa ikasteko. Lorezain hasi zen. Eta gero itzain harrobian, eta ondoren makinekin. Mantenimendu arduradun, gero. Itzain lanak. Bost ibiltzen ziren bagoiei tiraka. Bi harrobiak.

2.942. Rezolako etxeak eta langileak (DON-099/012)

Lorazain ibili zen, baina denbora gutxian, Rezolan. Auzoa txukun egoten zen, baina lantegia narras samar, hautsez beteta. 200dik gora langile zeuden. Rezolak etxe mordoxka egin zituen langileentzat. Nafar asko joan zen lanera. Arroako lantegia ixtean, handik ere etorri langileak.

2.943. Rezolako nagusia, ekonomatoa eta Jolas Etxea (DON-099/013)

Rezolako nagusiak bazter guztiak begiratzen zituen egunero. Añorgan jaioa zen. Ekonomatoa zegoen, eta harategia. Jolas Etxean zinema aretoa ere bazegoen.

2.944. Jolas etxeko dantza eta antzerkia (DON-099/014)

Dantza taldea ere bazegoen Jolas Etxean. Bera ez zen ibili, baina anai-arrebak bai. Jose Basurto, Pujana, Mendiolatarrak... izan ziren irakasle. Antzerkia. Otxotea ere bazegoen, Ebaristo Aiestaran eta.

2.945. Añorgako kirol zaletasuna (DON-099/015)

Kirolak. Futbola, korrika, pilota, bolatokia, toka... Tiroan ere ibiltzen ziren, 22ko karabinekin. Festetan izaten zen. Anai bat txirrienduan ibili zen, bera ez.

Lasterketak egiten ziren, baina bertan. Futbol zelaia 1949an inauguratu zuten, bera lanean hasi zen urtean.

2.946. Errepidean auto gutxi (DON-099/016)

Futbol zelaia egin aurretik, errepidean aritzen ziren. "Montadilla" egiten zioten tranbiari. Trena ez zuten asko erabiltzen, ez baitzen Errekalden geratzen. Donostiara tranbian hobeto.

2.947. Umetako lanak eta ibilerak (DON-099/017)

Behi pareak zuten etxean. Esnea saldu ere egiten zuten. Baratzekoa etxerako izan ohi zen. Mutikotan egin beharreko lanak. Eskuz dena. Mendira joaten ziren, baina inguruan. Kilker bila eta txori-habiatan. Zozoa, birigarroa... kaiolan jartzeko. Putzu batean bainatzen ziren, Ondarretako hondartzan ere bai. Lagun kuadrillan joaten ziren. Izozia erosten zuten Miramarren. Bainujantziak alokatu egiten zituzten.

2.948. Umetako jolasak: mandoketan (DON-099/018)

Jolas batzuetan neska-mutilak elkarrekin ibiltzen ziren: gordeketan, mandoketan... Frontoia beti izan da Añorgan. Eskola egiteko kendu zuten, berria eginda.

2.949. Añorgako festak (DON-099/019)

Urteko egunik berezienak, Karmenak, Añorgako festak. Zezenak, pilota partidak... Jolas Etxean pilota txapelketa egiten zen. Iñaki Eizmendi Basarri eta Manuel Olaizola Uztapide bertsolariak. Orixe Saria Aranaldek sortu zuen. Herri-kirolak. Bolatokiko kontuak.

2.950. Sagardotegietako eta tabernetako giroa (DON-099/020)

Sagardotegia. Basoka edaten zen, barrika amaitu arte. Txotxean. Igandetan joaten ziren. Tabernara iluntzean ere joaten ziren, lanetik irtetean. Karta jokoa: musa eta tutea. Toka jokoa nolakoa den.

2.951. Hernanira dantzara (DON-099/021)

Irubidera joaten ziren dantzara, oinez. Lasartera eta Hernanira ere bai. Hernanin banda egoten zen, eta Irubiden soinua. Dantza lotua libre zen. Etxe laguntza.

2.952. Elizaren indarra (DON-099/022)

Elizarekin izan duen harremana. Jaiero mezetara, 06:00etan. Dotrina. Don Juan, Don Frantzizko... Dena erdaraz, eskola eta dotrina. Euskaraz etxean. Luistarren kongregaziokoa izan zen. Misioak, Arantzazuko fraideekin. Batzuk beldurra sartzen ibiltzen ziren. Dena bekatu.

2.953. Medikiak, gaixotasunak eta jaiotzak (DON-099/023)

Medikuak. Rezolan bazegoen bat, Joxe Almandoz. Don Jose Olano baserrietan ibiltzen zen, eta Irigoien Hernanitik etortzen zen. Autoan ibiltzen ziren. Amona partera zen, amaren ama; ilobak Errotazarrera joaten ziren ama izatera. Paristik ei zetozen umeak.

2.954. Sendabelarrak (DON-099/028)

Sendabelarrak. Berdena, pasmo belarra... zauriak sendatzeko. Enplastoia, ura... Baratxuria, ospelak kentzeko. Eskularrurik ez zegoen. Txapela mutil koskorretatik erabili du. Gazteek ez, baina adinekoek gehienek zuten.

2.955. Kantu eskean eta oilasko biltzen (DON-099/029)

San Jua ia etxero egiten zen, eta auzoan su handia. Kantatzen zen, baina gutxi. Eskean, Eguberrietan, Santa Ageda egunean ere bai. Oilasko biltzen ere ibiltzen ziren.

2.956. Etxeko otoitzak eta ohiturak (DON-099/030)

Etxean arrosarioa errezatzen zuten, iluntzean. Ez zuten ez irratirik ez telebistarik. Ur bedeinkatua eta kandelak. Erramuarekin gurutzea egin, eta baratzean jarri; erre ere egiten zen, ekaitz egunetan. San Juan bezperan lizarra, ate sarreretan. Ogia eta haziak San Blas egunean bedeinkatzen ziren.

2.957. Estraperloa, gose garaian (DON-099/031)

Gose garaiko ogia, txarra. Estraperloa: olioia, irina... Diruarekin ere ezin erosi. Txerria ezkutuan hiltzen. Aitak hiltzen zuen, beraiek lagunduta. Gazi kutxa. Txerriaren puskak. Gose garaian, baba handia beratzen jarri, eta esnearekin egosita jaten zuten.

2.958. Felipe astoa eta arrain saltzaileak (DON-099/032)

Animaliei belarra ematen zieten jaten, eta azpiak garoarekin. Ongarria. Asto-karroa. Felipe astoa. Donostiara gutxi joaten ziren erostera; arraina ere etxera ekartzen zuten emakumeek, tranbian.

2.959. Bainuak, labaderoak eta dutxak (DON-099/034)

Dutxarik ez zegoen etxeetan. Barreñoan ura jarri, eltzean berotuta. Errekara ere joaten ziren garbitzera. Arropa garbitzera ere bai. Labaderoak ere bazeuden. Dutxa publikoetara asteburuetan joaten ziren, etxetik toalla eta xaboia hartuta.

2.960. Añorgan, gehiena euskaldunak (DON-099/035)

Kanpotarrak gerra ondoren hasi ziren etortzen. Bertako jendea euskalduna zen gehiena, baina kalean erdaraz egiten zen. Desfilerik ez zen izaten. Irunen egin zuen soldadutza; astero etortzen zen etxera. Amuarrainak eskuz harrapatzen zituzten, errekan. Karramarroak.

2.961. Añorga Txikiko tabernak (DON-100/005)

Narzisenean taberna txiki bat zegoen. Geltokirako bidean beste kantina bat ere bazegoen. Porroiarekin egoten ziren han gizonak. Emakumerik ez.

2.962. Ijitoak Belengo errebueltan (DON-100/007)

Belengo errebuelta. Inpernua. Amak esaten zuena: ijitoak etortzen zirela, otsoekin, dirua biltzera. Trena beti ezagutu du, Pamplonica esaten ziotena.

2.963. Inpernura dantzara, amarekin (DON-100/014)

Amak eta osabak dantzariak ekartzen zituzten. Amari dantza egitea gustatzen zitzaion, eta Inpernuko tabernara joaten ziren. Lokotx-apustuan ibiltzen ziren mutilak. Soinu-jotzailea.

2.964. Xaboia, labaderoak eta erreka (DON-100/021)

Aitak Lizarruti xaboi fabrikari egiten zuen lana. Hilean behin xaboia ematen zieten. Errekan garbitzen zuten arropa. Rezolak labaderoa egin zuen eta Txoko Ederren ere jarri zuten, etxean. Aingirak harrapatzen zituzten errekan, sardexkarekin. Berjel erreka zen lehen, eta ez Atotxa erreka.

2.965. Rezolako langileak ez zirenak, baztertuta (DON-100/025)

Gizon batek irratia jokatu zuen kartetan. Mutil bat nola atxilotu zuten, irradi hura lapurtu izana leporatuta. Añtilde;orga Txiki "errepublikari independentea" zela dio. Dutxa publikoak erabiltzen zituzten, baina Jolas Etxetik bidali egin zituzten behin baino gehiagotan. Etxean argi eskasa zuten, Urumeakoa. Gerra denboran, Rezolatik hartu zuten argia, eta gero kendu egin zieten.

2.966. Argirik eta urik ez zegoen garaia (DON-100/027)

Kandelak eta kinkeak erabiltzen zituzten, argirik ez zutenean. Amonaren etxean ez zegoen urik; iturrira joaten ziren ur bila, aldapan behera, marmitarekin. Arropa garbitzera ere hara joaten ziren.

2.967. Apaizak neska bat airean bota zuenekoa (DON-100/030)

Añorgako elizara joaten zen dotrinara eta mezetara ere bai. Apaizak neska bat nola bota zuen lurrera, matrailekoa emanda.

2.968. Dantzara Igeldora eta Hernanira (DON-100/036)

Hernanira eta Igeldora joaten zen dantzara, Antiguako lagunekin. Bizikletan joaten zen haraino. Igeldoko giroa. Madrildar asko ibiltzen zen han udan.

2.969. Grisen aurrean korrika (DON-100/038)

Takoei ibiltzen zen Igeldon, baina barrikadak jartzen ere bai, eta grisen aurrean korrika. Karmelitetan ezkutatu ziren behin. Lagun batzuk kartzelara sartzen zituzten, Franco etortzen zen aldiro.

2.970. Aieteko lehengusuaren ibilerak (DON-100/039)

Bere lehengusu baten kontuak, Aieteko jauregiaren parean bizi zena; nola egin zuen ihes. Haren anaia tokalari famatua zen, Manuel Matxain.

2.971. Toka eta sagardoa (DON-100/041)

Tokan asko jokatzen zen lehen. Lokotx-apustua egiten zuten Inpernuan, eta toka ere bazegoen. Bolatokia ere bazegoen. Sagardoa etxe guztietan zegoen; etxean egiten zuten sagardoa. Pitarra edaten zen egunero. Sagardo onak eta hobeak zeuden, igandetarako. Zizarra.

2.972. Baratzeko kontuak, esnea eta fruta (DON-100/042)

Baratzean zer zuten: artua, babarruna, porruak... Aitak ilargia kontuan izaten zuen. Igandetan meta egitea tokatzen zen. San Martinera joaten ziren barazkiekin eta frutarekin, eta etxez etxe esnea partitzen zuen amonarekin. Arbolak nola zaintzen zituzten.

2.973. Hanka hutsik gustura (DON-100/043)

Idirik ez zuten baserrian. Behiak lotzen zituzten uztarrian. Askotan joaten zen hara, umetan. Hanka hutsik ibiltzen zen beti. Iruditzen zaio horrenbesteko hotzik ez zuela egiten. Lerarekin ibiltzen ziren, eta karroarekin; aitonak Continetal hoteleko zaborra ekartzen zuen, eta belarretarako ere erabiltzen zuen.

2.974. Xestera eta "burutea" (DON-100/044)

Otarra bizkarrean. "Xesterak" eta buru gaineko "burutea". Marmitarik ez zen eramaten hala. Amona San Martinerraino oinez joaten zen, otarra buruan hartuta.

2.975. Txerria hil, eta ezkutatu (DON-100/046)

Añtako ekonomatora ez ziren asko joaten; egunero joaten ziren tratuarekin Donostiara, eta handik ekartzen zuten beharrezkoa. Txerria hiltzen zuten, eta gerra garaian ezkutatu egiten zuten. Txekorrak ere hiltzen ziren. Baserrian fruta asko zuten, baina babarruna gutxi. Aitak txerria hiltzen ikasi zuen. Odolkiak egiten zituzten, txorizorik ez.

2.976. Odolkiak egiten eta partitzen (DON-100/048)

Odolkiak egiteko espezieak erosi egiten ziren. Hesteak nola garbitzen zituzten, errekan. Inbutuarekin betetzen zituzten hesteak. Txerrimunik egiten zuten, odolkiak partitu. Apaizari ez. Norbait hiltzen zenean, abisua ematera joaten ziren baserriz baserri. Eta propina ematen zieten edo gailetak.

2.977. San Juan sua eta kantak (DON-100/050)

San Juan sua egiten zuten, etxe aurrean. Ingurukoak elkartzen ziren. Aterik zabaltzen ez zutenei zer kantatzen zieten. Oilaskoak, txorizoa... ematen zuten, gauean.

2.978. 'Amoña pottaje' (DON-100/052)

Etxeetako ateak irekita egoten zen lehen. Amoña potaje deitzen zioten andrea ibiltzen zen auzoan, eta behin etxe barruan topatu zuten lo. Mutrikuarra izan behar zuen.

2.979. Autobusean eta zaldi-karroan (DON-100/054)

Donostiara joateko autobusa hartzen zuten, baina trena ez zen erabiltzen. Zaldi-karroan joaten zirenean Benta Berriko alhondigan ordaindu behar izaten zuten.

2.980. Sendabelarrak (DON-100/058)

Sendabelarrak. Aitak denak ezagutzen zituen. Pasma belarra, gibel belarra, osinak, berbena... Itzalean lehortzen zituen.

2.981. Euskara eta kanpotarrak (DON-100/062)

Auzoan euskaraz egiten zen baserrietan. Tolosatik aurrera eta Irunen euskara diferentea dela uste du. Bertako euskara iruditzen zaio polita. Gerra ondoren etorri ziren kanpotik, baina Rezolan ez zituzten kanpotar asko hartu.

2.982. Arropa egitera, jostunarengana (DON-100/065)

Etkez etxe ibiltzen ziren saltzaileak: hariak, oihalak... Arropa egitera jostunarengana joaten zen, Donostiara. Añorgan ere baziren jostunak gero. Amonak erosten zion tela askotan.

2.983. Misioetako sermoiak (DON-100/071)

Misioetako sermoi beldurgarriak. Agirretxe. Infernua.

2.984. Aita, Ameriketan ibilia (DON-101/002)

Bere ama Altzako Akular baserrikoa zen. Aita Pasaiakoa zen, baina Ameriketan ibilia. Ezkontzeko etorri zenean, geldiarazi egin zuten gurasoek. Lau urterekin aitona-amonekin bizitzera joan zen, Altzara. Hiru senide dira.

2.985. Akular baserriaren historia (DON-101/004)

Akular baserria nolakoa zen. Dirudun fama zuten. 1962an berritu zuten. Bi bizitzakoa zen. Akular Handi eta Txiki.

2.986. Eskuan ebakuntza egin zioten (DON-101/022)

Aiako Harrian tunela egiten ibili zenekoa. Pilotan jokatzeko zuten, eta eskua minberatuta, ebakuntza egin behar izan zioten.

2.987. Aiako Harrian tunela egiten (DON-101/024)

Aiako Harrian tunela egiten, soldadutzan. Bidea presoek egin zuten, baina tunela ez. Eskuz.

2.988. Eskopeta "gorriei" eman osabak (DON-101/026)

Ehizarako zaletasuna. Osaba ehiztaria zen. Karakolak biltzen zituen, eskopeta erosteko dirua ateratzeko. "Gorriei" eman zien osabak. Erreklamoan harrapatutako txoriak saltzen zituen. Erramua. Bixka. Prezioak.

2.989. Ehizarako denborarik ez (DON-101/028)

Ehizan ibili nahi, baina asti gutxi izaten zuen: ganadua, eskola, meza... Altzara joaten ziren mezara, igandetan, eta gero eskolan galdetzen zieten, mezara joan ziren ala ez jakiteko. Ganadua. Txerria. Txerriak gatzetan, kargarekin. "Txerrimunik".

2.990. Tiragoma eta tranpak (DON-101/030)

Txinboak tiragomarekin harrapatzen zituen. Elurretan tranpa jartzen zuten. Jateko txori onena, kalandrea. Paseko txoriak, erreklamoan. Birigarroa, zozoa... eskopetarekin eta zepoarekin. Ehiza saldu egiten zuten, kartutxoak erosteko.

2.991. Lurra lantzen, eskuz (DON-101/032)

Lurra nola lantzen zen lehen. Tresnak. Ilargia.

2.992. Berrikuntzak: rotabatorea eta segadora (DON-101/034)

Rotabatorea eta segadora nola iritsi zen Altzara. Erakustaldia egin zuten Aian, diputazioak antolatuta. Hamar elkartu behar ziren, prezio ona egiteko, baina ez zuten lortu. Inork ez zuen pausoa eman nahi.

2.993. Ganadua eta simaurra (DON-101/036)

Ganadua. Iratzea ekartzen zuten, azpiak egiteko. Metak. Simaurra.

2.994. Osabaren komeriak, suge gorriak helduta (DON-101/038)

Osabari sugeak heldu zion. Aitak Brasilen esperientzia izan zuen sugeekin. Ameriketako kontuak. Osabaren komeriak, sendatu ezinik. Kredoa alderantziz esaten zuen andrea, Gaztelunekoa. Martuteneko enplasteroa.

2.995. Suge gorria gurdian (DON-101/039)

Suge gorriekin lotutako beste gertaera bat. Traktorearekin ganadu jatena ekarri ondoren, suge gorria agertu!

2.996. Sugeari beldurra (DON-101/041)

Beldurra hartu zion sugeari, osaba ikusita. Sendabelarrak.

2.997. Dotrina eta jaunartzea (DON-101/045)

Dotrina La Sallen ikasten zuten, euskaraz. Jaunartzea egitean ospakizunik ez. Jantzia.

2.998. Dantza lotua eta makil dantza (DON-101/048)

Helduta dantza egiteagatik kongregaziotik bota zituzten bi. Makil dantzaria izan zen. Ambrosio Zurutuza zuten maisu. Batzokian ikasten zuten.

2.999. Tabernak eta sagardotegiak (DON-101/050)

Tabernak eta sagardotegiak, Altzan. Kupeletik saltzen zuten baserriak. Pasaiaiko lagunekin ibiltzen zen, gorbata jantzita. Erreteriarra joaten ziren, eta Hernanira.

3.000. Fraideek ondo erakutsi (DON-101/053)

La Salleko eskola ordaindu egin behar zen, asteko zazpi pezeta. Hobeto prestatuta zeuden publikoan baino.

3.001. Harri apustua, festetan (DON-101/055)

Altzako festak, sanmartzialak eta santixabelak. Aitona behiekin joan zen harri probara.

3.002. Bertsolariak eta bertsopaperak (DON-101/057)

Bertsolariak: Txirrita, Zepai, Uztapide. Baserritarren eguna. Bizikleta karrera. Bertsopaperak Txirristakak saltzen zituen.

3.003. Arrosarioa eta hiletak (DON-101/062)

Amonak asko errezatzen zuen. Norbait hiltzen zenean, arrosarioa esatera joaten zen. Laguntasuna. Gaubeila. Hildakoa bizkarrean. Alkatearen anaia, Zeledonio Roteta, hil zeneko anekdota.

3.004. Aitona hil zenekoa (DON-101/064)

Aitona hil zenean, izugarritzko pena hartu zuen. Nola hil zen. Don Roman Irigoien medikua. Martilunen zegoen apopilo. Juanola pilula bila bidali zuen Pasaiara.

3.005. Etxe bakoitzak bere tokia elizan (DON-101/066)

Hiru emakumek kapa jartzen zuten hileta egunean. Elizan etxe bakoitzak bere tokia zuen. Gizonak eta emakumeak aparte.

3.006. Tolosako feriatik idiarekin oinez Altzaraino (DON-101/071)

Tolosara joaten zen feriara, eta handik Lizartzara bazkaltzera autoan. Kartetan jokatzeko zuten bazkaria. Aurretik, trenean. Ia urtero aldatzen zuten idia. Osabak gizendu egiten zituen. 10.000 erreal. Tolosatik oinez joan behar izan zuenekoa, euripean.

3.007. Perratzaileak (DON-101/072)

Perratzaileak Herreran eta Erreterian. Zaldiak Erreteriarra eta idiak Herrerara. Ferrak.

3.008. Garrostegi eta Ubako Ama Birjina (DON-102/003)

Garrostegi baserrian jaio ziren, Martutenen. Miren jaio zenean Altza Donostia zen. Donostiarra sentitzen da. Martutenen egiten zuten bizimodua, ez Altzan. Garrostegi non dagoen. Inguruko baserriak. Ubako Ama Birjina.

3.009. Eskolan erdaraz, etxean euskaraz (DON-102/006)

Plazara joaten zen ama, berdurarekin eta loreekin. Sei senide dira. Martuteneko eskola publikoan ibili ziren, Maria Teresa Diazekin. Erdaraz. Ama Beasaingoa zen, eta aita Argentinan jaioa baina Garrostegin hazia.

3.010. Umetako jolasak (DON-102/009)

Umetako jolasak. Pilota, txingoak. Aitak marmolezko txingoak ekartzen zizkien lantegitik. Kilker bila, ziriarekin.

3.011. Udan Baliarrainera (DON-102/011)

Baliarrainen bizi ziren aitona-amonak eta sarri joaten ziren, udan. Errekan bainatzen ziren. Karramarroak harrapatzen. Marrubiak. Animaliak zituzten.

3.012. Etxeko garbitasuna (DON-102/013)

Etxeko lanak. Asteburuan garbitasuna egiten zuten, eta bazkalostean sukaldea jaso egunero. Argizaria eta alanbrea. Txapa garbitzea.

3.013. Loreak Bretxara (DON-102/015)

Loreak saltzen zituzten. Lore motak. Krisantemoak. Zentroak, koroak... egiten zituzten Domu Santu Egunerako. Bretxara eramaten zituen amak, enkarguz. Etxeko haziak.

3.014. Maiatzeko loreak (DON-102/019)

Igande arratsaldetan irteten ziren. Bezperetara joaten ziren, Martuteneko parrokiara. Maiatzeko loreak. Korura joan behar ziren aitzakiarekin, Biyonara joaten ziren.

3.015. Tabakalera: janzkera eta giroa (DON-102/029)

Tabakalerako janzkera: bata eta kapela. Atsedena-aldia. Nondik joaten ziren langileak hara. Martutenetik, oinez. Lan baldintzak. Lan giro ona.

3.016. Baratzeko eta soroko lanak (DON-102/032)

Baratzeko tresnak. Aitzurra. Goldea, laia... Txato eta Moro idiekin, Baliarrainen. Besabea. Alperrenaren gainean joaten ziren.

3.017. Sua partitzen, etxez etxe (DON-102/034)

Pazko egunean sua eta ura bedeinkatzen ziren. Sua partitzen ibiltzen ziren etxez etxe. Propina ematen zuten: ahate arrautzak, gailetak... Baliarrainen kantu eskean ateratzen ziren Gabonetan mutil gazteak. Mutilez moztortuta, inauterietan.

3.018. Ermitak eta ikastetxe erlijiosoak (DON-102/037)

Ubako Ama Birjina. Pazkoa bigarren egunean jende asko etortzen da, umeekin. Campos Eliseos mutilen ikastetxe bihurtu zen.

3.019. Janaria eta kandelak bedeinkatzea (DON-102/038)

San Blas egunean haziak eta janaria bedeinkatzen zituzten, parrokian. Kandelaria egunean, kandelak. Kandelen erabilera.

3.020. Martuteneko festak (DON-102/041)

Martuteneko festak. Zinta lasterketetan bordatutako zintak jartzen zituzten; bermuta hartzera gonbidatzen zituzten mutilak. Giroa erdalduna. Donostiara joateko joera zuten. Dantzara, Perlara eta Igeldora. Hernanin, mutilek dantza egiteko ordaindu egiten zuten. Kalabazak.

3.021. Ikastolen sorrera (DON-102/050)

Ikastolen sorrera. Martuteneko ikastola eta Donostiako Santo Tomas lizeoa.

3.022. Jaio, Zerainen (DON-103/002)

Zerainen jaio zen, Irugarate baserrian. Aita bertakoa zen, ama ataundarra. Zortzi urte arte bizi izan zen han. Zortzi senide ziren. Zaharrena jesuita zen. Nolatan joan ziren Donostiara, Loixtarain baserrira.

3.023. Loixtarain baserriko kontuak (DON-103/004)

Santo Tomas lizeoa egin zuten baserriko lurretan. Hiru baserri zeuden inguru hartan. Bi bizitzakoa zen. Ganadua, baratzea... Aita tratularia zen. Osaba eta aitona itsua ere beraiekin bizi ziren. Aitonaren magalean.

3.024. Erraz saltzen zen garaia (DON-103/006)

San Martingo plazara joaten zen ama, berdurarekin, zaldi-karroarekin. Gero bera eta ahizpa ere joaten ziren. Erraz saltzen zen. Berdurak aipatzen ditu. Esnea, bertan eta etzez etxe.

3.025. Lurra lantzeko tresnak (DON-103/007)

Baratzeko kontuak. Artoa, babarrunak, letxuga, tomateak, piperrak. Baserriko tresnak. Ganaduaren lanak.

3.026. Ganaduarentzat erremolatxa (DON-103/009)

Ganaduaren jatena. Erremolatxa, negu guztirako. Hazitokiak: Jose Mari Elozegi eta Mokoroa. Erremolatxaren prozesua. Udazkenean jaso. Arbia, San Bartolometan. Simaurra oraingo ongari minerala baino hobea dela dio.

3.027. Ilargiaren garrantzia (DON-103/010)

Ilbehera zen ala ez kontuan izaten zuten ereiteko. Arto taloak ogiaren orde, gerra ostean. Errota lgaran zegoen. Babarruna. Txerria hiltzen zuten urtero. Ardiak ere izaten zituzten; xexina azarekin.

3.028. Behi gazta egiten (DON-103/011)

Ardi banaka batzuk zituzten. Arkumeren bat hazteko. Behiaren esnearekin gazta egiten zuten. Gaztagintza. Prozesua. Gatzura txerrientzat. Hilabete edo, lehortzen. Zerain sagu herria dela esan du alabak.

3.029. Txorizoak egiten (DON-103/013)

Txorizoak nola egiten zituzten. Haizea nola kendu. Baratzuriak.

3.030. Txerrikiak eta txerrijana (DON-103/014)

Urdaiazpikoa. Solomoa. Manteka. Gibela albaitariari eraman. Txerrien jatena: txerrijana eta pentsua. Euskal Bilerara ere joaten zen, txerrijan bila.

3.031. Amilibia eskoletan (DON-103/015)

Eskolara Zerainen, eta gero ere bai Antiguán, Amilibia eskola publikoetara. Neska-mutilak aparte. Maistra: doña Demetria. Ordaindutako eskolara joan ziren gero, Mintegi ahizpengana. Erdaraz. Oraingo umeak.

3.032. Goierriko eskolan, euskaraz (DON-103/017)

Lehen ordenagailurik ez. Pizarrina. Liburuak. Katona. Goierri, euskaraz. Antonio Garin maisua. Laboreak.

3.033. Tratua biltzen arratsaldean (DON-103/018)

11-12 urte arte ibili zen eskolan. Gero, lanera. Arratsaldean, tratua biltzen karretilan. Lera. Dotrina Don Tomas Arteaga apaizarekin, euskaraz, parrokian.

3.034. Igandero mezara (DON-103/019)

Igandero joaten ziren elizara. Ezkonduz gero, 06:30etako mezara joaten ziren frantziskotarretara Intxaurrendoko baserrietatik. Anekdotak. Alaba igande goizean jaio zen, San Antonio klinikan.

3.035. Jaioberriaren janzkerak eta bataioa (DON-103/022)

Faja batean biltzen zen jaioberria. Troza, benda luzea gerrian. Mantoia. Oilo salda. Bataioa, segituan badaezpada. Ama eta aita pontekoak.

3.036. Elizan sartzea (DON-103/024)

Etxean bazkaria egiten zen, bataio egunean. Elizan sartzea egin aurretik ezin zen etxetik irten emakumea. Atsolorrak, batez ere Goierrin.

3.037. Umetako jolasak (DON-103/026)

Umetako jolasak: kanikak, tabak, gordeka. Sokasaltoak, txingoak. Eskola aurrean. Zaldi gainean joaten zen Lierni ermita ondoko belardira. Arbolara igota, piku biltzen. Bretxara joaten zen saltzera, gerra ostean.

3.038. Arropa garbitzen, iturrian (DON-103/038)

Iturrian aska zuten arropa garbitzeko, baina lehortu egiten zen. Tuberia batetik hartzen zuten, orduan. Egurrezko mahaian eman xaboa. Maindireak beretzen, ur beroarekin. Ekonomia beti.

3.039. Sukaldea eta otorduak (DON-103/040)

Ahizpa zaharrena ibiltzen zen sukaldean. Eltzea. Txorakeria gabe. Bakoitzak bere platera. Eguneko otorduak. Hamaiketakoa.

3.040. Estraperloa eta errazionamendua (DON-103/045)

Estraperlistak. Azukrea, olioak. Ogiak. Errazionamenduko ogia, txarra. Babarruna entregatu behar udaletxean.

3.041. Josten ikasi zuen Antiguan (DON-103/046)

Antiguan ibili zen josten, bi ahizparekin. Zamora familiakoak. Patroiak. Etxerako.

3.042. Senarra oso dantzazalea (DON-103/051)

Ez da dantzazalea izan; senarra bai. Piezak entzuten zituzten irradian, eta ama-semeak dantzan aritzen ziren.

3.043. Erramua eta ur bedeinkatua (DON-103/055)

Erramua eta ur bedeinkatua etxean. Arrosarioa, iluntzean.

3.044. Sendabelarrak (DON-103/057)

Etxeko garbitasuna. Erratzak. Menda-belarra, usaina emateko. Sendabelarrak. Berbena, zaingorria, pasmo belarra. Ukendua nola egiten den.

3.045. Berbena enplastoak (DON-103/060)

Berbena enplastoak nola egiten diren. Arrautza zuringoa. Pasmu belarra edan egiten da. Arnika belarra.

3.046. Zaingorria eta osina (DON-103/062)

Zaingorriaren ura, odola garbitzeko. Lore gorria du. Osinak ozpelentzat onak dira, egosita.

3.047. Lehengo soinekoak eta orrazkerak (DON-103/065)

Benta Berriko autobus linea. Jostunarengana joaten ziren, Parte Zaharrean: Zeledonia. Modako soinekoak, luzeak. Orrazkera. Makilajerik ez. Takoi akltuko oinetakoak. Kalerako eta lanera ezberdin jantzita. Nobioarekin Igeldora.

3.048. Karta jokorako zaletasuna (DON-103/067)

Karta jokoan ibiltzen ziren. Aita haserretu egiten zen ez bazuen irabazten. Alabak ere hori egiten ei du. Jokoak: musa, tutea, punttua, 31.

3.049. Sagardoa etxerako (DON-103/069)

Sagardotegiak. Etxerako egiten zuten sagardoa. Dolarea ere bazuten. Sagarra azkar biltzen da "kiskilla"rekin. Etxean, beti euskaraz.

3.050. Desagertutako baserriak; tabernak eta jatetxeak (DON-105/002)

Lehen baserri gehiago zeuden. Altza kale bihurtu dela dio. Intxaurrendoko eta Altzako baserriak aipatzen ditu, gaur egun desagertuak. Inguruko sagardotegiak, tabernak eta jatetxeak.

3.051. Dotrina; mezetara igandero (DON-105/011)

Dotrina Altzako elizan Don Felix Amiano tolosarrarekin ikasi zuten. Jaunartzea egiteko jakin beharra zegoen. Eskolatik aterata joaten ziren. Mezetara, jaiero; goizean goiz. Bideak nolabaitekoak ziren, eta auzolanean konpontzen zituzten.

3.052. Bezperak eta misioak (DON-105/013)

Arratsaldetan bezperak. Etxera joandakoan gurasoek galdetu egiten zieten ea nork eman zituen. Maiatzeko loreak. Aste Santua. Misioak, fraideen sermoiak; moja eta apaizgai asko izaten ziren ondoren.

3.053. Ama Donostiara joaten zen tratuarekin (DON-105/015)

Baratzean denetik zuten. Ganadua ere bazuten. Ama Donostiara joaten zen bidean esnea partituz, zaldi-karroarekin. Berdura Grosera eramaten zuen. Elurra egiten zuenean, zaldiak ezin ziren joan, eta behia eramaten zuten karroarekin.

3.054. Ereiteko, ilargiari begira (DON-105/017)

Haziari ereiteko ilargiari jaramon egiten zioten. Ilbeheran ereiten zuten ia dena. Urte sasoi bakoitzean zer ereiten zuten azaltzen du.

3.055. Lurra lantzen; artoa eta babarruna (DON-105/018)

Lurra nola lantzen zuten. Artoa eta babarruna. Marka erabiltzen zuten. Goldea, idi parearekin. Lurra nola prestatu. Mazoa. Alperra. Eskuz ereiten zuten hazia, eta atzetik aitzurrarekin estali. Simaurra.

3.056. Ganadua; jatena, iratzea eta belarra (DON-105/019)

22 ganadu buru izatera iritsi zen. Lau idi eta dozena bat behi, esnetarako. Baserriak lur asko ditu. Goizeko bostetan hasten ziren lanean. Arbia eta erremolatxa. Iratzea erabiltzen zuten azpiak egiteko. Metak egiten zituzten. Segan, auzolanean. Igitaia.

3.057. Behiak eta txahalak (DON-105/021)

Putzueta baserrira eramaten zituzten behiak zezenetara. Etxean zezena izanez gero, lau edo bost duro aurrezten zituzten. Umatu, susara... Txahalak etxean hazten zituzten normalean. Esne gutxi zutenean, saldu ere bai. Esnearen prezioa. Harakinari saldu, eta oinez eramaten zituzten txahalak, Groseko hiltegira.

3.058. Txerria hiltzen zutenean (DON-105/023)

Urtean bi txerri hiltzen zituzten batzuetan. Aitak hiltzen zuen, eta beraiek lagundu, mahai baten jarrita. Sutan erre, eta gero zatitu. Txerrikiak. Gazitu, kutxa batean. Gibela gosaltzen zuten. Odolkiak eta txorizoak. Txerri muinak opari. Goserik ez zuten pasatu, baina ogi falta bai.

3.059. Arrautzak eta oilaskoak (DON-105/025)

Arrautzak etxean jan ordeztatu saldu egiten zituzten. Sardina zaharra ekartzen zuten bueltan. Herriko festetan, San Martzialan oilaskoak jaten zituzten, familiakoak gonbidatuta.

3.060. Ura eta argia (DON-105/026)

Etxeko lanak amak eta neskameak egiten zituzten. Aska batean garbitzen zituzten arropak. Iturrira joaten ziren ur bila, umetan, baina gero etxean jarri zuten. Argia bazuten, baina kaskarra. Kinkea, kandila, farola.

3.061. Otorduak asko, lana ere bai (DON-105/028)

Otorduak. Gosari txikia eta gosaria, bazkaria, merienda eta afaria. Iluntzean ohera. Aita gurea erreztatzen erakusten zien aitak. Jaiki, goiz, udaran behintzat. Babarruna, ia egunero. Haragia, patata, bakailaoa... Denek batetik jaten zuten.

3.062. Lurreko sua eta ekonomia (DON-105/030)

Behoko sua eta ekonomia, biak zituzten. Ganaduantzat jatena egosteko erabiltzen zuten lurreko sua, baita taloak bero mantentzeko ere. Neskamea, laratza. Eltzeak. Hauspoa. Gaztainak erretzen, danbolinean.

3.063. Tabernak eta sagardotegiak (DON-105/039)

Tabernara ez ziren propio joaten; aitzakiaren bat behar zuten, ilea moztera joatea adibidez. Aste Santuan sagardotegiak txotxean egoten ziren irekita, eta joaten ziren. Petritegi, Gartziategi... Toka, boloak.

3.064. Altzako festak: haltza, harri apustua (DON-105/041)

Altzako festak nolakoak ziren. Haltzari azala kendu eta tente jartzen zuten arbola. Harri apustua. Bera ere ibiltzen zen idi apustuan. Urtean behin ziren apustuak. Bertsolariak, musika.

3.065. Gabon eskea eta bedeinkazioak (DON-105/043)

Santa Ageda eskean ez da ibili, baina Gabonetan bai, anaiarekin. San Juan bezperan sua egiten zuten eta lizarrarekin egindako gurutzea jartzen zuten atean. Erramu bedeinkatua, tximista zenean. Ur bedeinkatua. Arrosarioa, iluntzero.

3.066. Zinemara gutxi eta feriara ere ez nahi bestetan (DON-105/046)

Zinemara joateko ohiturarik ez du izan. Feriara bai, joaten zen Hernanira, baina horretarako ere aitzakia behar zen. Tolosara ere bai, behiak erostera. Aita ostegunero joaten zen Hernanira, baina garaiz bueltatzen zen beti.

3.067. Perratzailea, al baitaria; txahalari ume egiten laguntzen (DON-105/047)

Perratzailearengana ere joaten ziren. Ferra motak. Albaitariari nola abisatu. Behiei nola lagundu txahala egiten. Soka lotu besoetan eta tira. Behiari ibilaraztea ona zen, ume egiteko.

3.068. Emaginak; Ubako Ama Birjina (DON-105/048)

Mercader baserriko emakumea ibiltzen zen emagin lanetan. "Zingirilla" ere konpontzen zuen hark, bularretatik esnea aterata. Umeak txikiak zirenean, Ubara joaten ziren asko, Loiolara. Atsolorra, emakumeen merienda.

3.069. Soldadutza etxetik gertu (DON-105/051)

Soldadutza Iruñearen hasi zuen. Etxeko nagusia teniente koronela zen, eta hari esker Loiolara ekarri zuten; Irunen egin zituen falta zitzaizkion hilabeteak, "asistente" bezala.

3.070. Sendabelarrak: berbena, plantiña, belar mina (DON-105/053)

Sendabelarrak. Berbena belarrarekin enplastoak egiten zituzten. Plantiñak belarra zuzenean jartzen zuten. Belar minaren ura. Pasma belarra.

3.071. Luistarren kongregazioa (DON-105/057)

Kongregaziotik bota egiten zuten dantza lotuan arituz gero. Hilean behin joaten ziren luistarren kongregaziora; gero, ardo gozoa hartzen zuten. Konfesioak eta bekatuak.

3.072. Bedeinkazioak eta errogatibak (DON-105/058)

Udaberrian haziak bedeinkatzen zituzten, elizan edo etxean bertan. Errogatibak, euria egiteko: Santa Barbara ermitatik elizaraino joaten ziren apaizak, otoitzean.

3.073. Hileta elizkizunak, gaubeila (DON-105/060)

Hileta elizkizunak. Gaztetxoak ibiltzen ziren abisua ematen, eta gero afaldu eta gaubeila egiten. Lutoa.

3.074. Su berria partitzen, mutikotan (DON-105/062)

Pazkoan, su berria partitzen zuten mutil koskorrek. Bedeinkatutako sua hartu, elizan; Sagarrondo adaxkak erabiltzen zituzten horretarako.

3.075. Saltzaileak atez ate; erosketak (DON-105/063)

Saltzaileak, baserriz baserri. Orraziak, bizarra kentzeko orriak... Kondoia ere saltzen zituzten. Traperak. Arrain saltzailerik ez zen ibiltzen. Amak ekartzen zuen jatekoa, plazatik bueltan. Kontrabandoa: bizikleta piezak, puntalak... Oinetakoak. Aitak kontatzen zien hanka hutsik egiten zuela pilotan.

3.076. Baserrira bizitzera (DON-106/003)

Maritxuk urte eta erdi zuela izeba-osabekin bizitzera eraman zuten baserrira (aitaren jaiotetxera). Ama egunero joaten zen baserrira. Ama auzoko Kataliñene baserrikoa zen. Baserrian zein bizi ziren aipatzen du.

3.077. Jolasak (DON-106/005)

Umetako jolasak: kanikak, tabak, sokasaltoan, buleka... Tabekin nola jolasten den azaltzen du. Bihurrikeriak, kilker bila joatea... ditu hizpide.

3.078. Dotrina eta meza (DON-106/008)

Dotrina Don Felix apaizarekin ikasten zuten. Apaiz zuzena dela dio. Gero, apaiza aldatu eta Don Kornelio jarri zuten. Apaiz horrekin otoitzak euskaraz ere egiten omen zituzten. Mezak latinez izaten ziren.

3.079. Ur bila (DON-106/011)

Baserrian bazuten ura, baina auzoko iturri txiki batetik ere hartu ohi zuten ura. Marmitan garaiatzen zuten ura. Ur preskoa azukrearekin edan ohi zuten.

3.080. Gorputzaren garbiketa (DON-106/013)

Ez zuten errekan bainatzeko ohiturarik. "Barriño" handi batean garbitu ohi zuten gorputza. Nolako komuna zuten azaltzen du.

3.081. Astigarragako Benta eta Txiki Erdi (DON-106/015)

16 urterekin hasi zen lagunekin ateratzen zen. igandetan, Astigarragako Bentara edota Txiki Erdira joan ohi ziren. Han "bilera" egoten zen: Joxe soinujolea. Neska eta mutil elkartu eta dantzan aritzen ziren. Soltean eta lotuan egin ohi zuten dantzan, nahiz eta hasieran amak ez zien uzten lotuan dantza egiten. Neska-laguntzak...

3.082. Altzako festak (DON-106/017)

Garai bateko Altzako San Martzial jaiak nolakoa izaten ziren azaltzen du. Soinujoleren bat, bertsolariak, idi-demak, harri-apustua, zinta-karrerak... izaten ziren (baina ez beti)

3.083. Alpargatak apurtuta etxera (DON-106/019)

Oiartzungo jaietara joan ohi ziren. San Markostik barrena, oinez, joaten ziren. Oinezko joan-etorria, dantzaldia... alpargatak apurtu egiten zituen. Dantzarako zaletasun handia izan du Maritxuk.

3.084. Martutenen josten ikasi (DON-106/021)

Martutenen ikasi zuen josten. Etxerako josi ohi zuen, baina beste bi ahizpek Maritxuk baino gehiago josi ohi zuten (kanporako ere bai).

3.085. Eguneke eginkizunak (DON-106/023)

Baserriko bizimodua. Goizeko 06:00etan jaikitzen zen, baina ez zuen jakiten noiz oheratuko zen. Baratzeko lanak ilundu arte, ganaduari jatekoa eman (egunean hirutan), esnea bildu (goizean eta iluntzean)...

3.086. Iratzea, ordubetera (DON-106/024)

Baserritik ordubetera zegoen iratzea. Gurdiarekin eramaten zuten ira baserrira. Bi gurdi zituzten baserrian.

3.087. Behiak zezenetara (DON-106/030)

Behiak auzoko Putzuta baserri eramaten zituzten zezenetara. Behiak susa jartzen zirenean eramaten zituzten.

3.088. Txahalak saltzeko (DON-106/033)

Txahalak hazi eta saldu egiten zituzten. Donostiako Sagüeseko hiltegira saltzen zituzten txahalak. Oinez edo automobilean joan ohi ziren Donostiara.

3.089. Txerri hazi eta saldu (DON-106/034)

Txerriak hazi eta saldu egiten zituzten; normalean ez zuten etxean txerrik hiltzen. Txerriari jaten zer ematen zioten: artoa, txerri-jana (kalean, esnea saltzerakoan, kalean biltzen zituzten soberakinak...)

3.090. Etxez etxe, esnea banatzen (DON-106/035)

Maritxu gazterik hasi zen esnea banatzen, 12 urte inguru zituela. Gros auzoko hainbat etxetan banatzen zuen esnea (30 litro inguru eramaten zituen). Esnearekin batera barazkiak eraman ohi zituen, eta soberan geratzen zitzaiona Bretxako azokan saldu ohi zuen. Bretxan postua jarri ahal izateko zerbait ordaindu behar izaten zen. Donostiara nola joaten zen: lehenbizi, astoarekin; gero, zaldi-karroan. Beranduago, automobileraz joaten zen.

3.091. Otorduak eta jakiak (DON-106/036)

Lehengo otorduak: zer jaten zuten, noiz... Ogia erosi egiten zuten; okinak eramaten zien ogia baserrira. Kalean zer erosten zuten: ogia, txokolatea, azukrea... Arropak eta oinetakoak ere Donostian erosten zituzten.

3.092. Sagardoa, zizarra eta pitarra (DON-106/037)

Baserrian dolarea zuten, eta sagardoa egin ohi zuten. Osaba arduratzen zen sagardoa egiteaz. Egunerokoan, etxean pitarra edaten zuten (sagardoa urarekin nahastuta). Zizarra: sagardo egin berria.

3.093. Erregeak, urte batean (DON-106/039)

Urte batean, erregeek oparia ekarri ziela gogoratzen du.

3.094. Ohitura eta sinesmenak (DON-106/041)

Ekaitza izaten zenean, kandela pizten zioten Santa Barbarari. Ate ondoan erramu bedeinkatua jartzen zuten. Norbait hiltzen zenean, hilotzari ur bedeinkatua botatzen zitzaion erramuarekin. San Joanetan lizarra jartzen zuten.

3.095. Ogia bedeinkatu (DON-106/044)

Jatorduetan, mahai eta ogia bedeinkatzeko ohitura aipatzen du. Ogiari musu ematen zioten.

3.096. Erditzea eta emagina (DON-106/052)

Maritzuk etxean eduki zituen haurrak, Nieves Aranburu emaginaren laguntzaz. Haurra jaio eta bularrean jartzen zen. Haur jaioberria ur epeletan garbitu behar izaten zen; gero, haurrari gerriko bat (tripa eusteko) eta telazko pardela jartzen zitzaizkion. Ordurako bazuten etxean telefonoa.

3.097. Haurraren bataioa eta amaren bedeinkazioa (DON-106/053)

Lehen, haurra jaio eta ahalik eta azkarrena bataiatzen zen. Ama ez zen bataiora joaten (ez zelako gauza izaten), etxeko beste norbaitek eramaten zuen haurra (amonak edo aita edo ama pontekoak). Haurra izan berritan amari zegokionez zer ohitura zeuden (ezin etxetik atera elizara joan aurretik, elizara sartzerako bedeinkazioa jaso beharra...).

3.098. Haurra Ubara eramatea (DON-106/057)

Lehen, haurrak Ubako Ama Birjinarengana eramaten ziren lo ondo egin zezaten.

3.099. Eliza eta kongregazioa (DON-106/059)

Elizaren eragina. Lehen dena bekatu zen; orain, berriz, ez dago bekaturik. Mariaren alabak kongregazioko kidea zen Maritxu. Bilerak eta hileko aurreneko igandean funtzioa izaten zituzten. Konfesioak, misioak, sermoiak... Mutilekin dantzan egitea galarazia zegoen.

3.100. Garai bateko Altza (DON-106/063)

Garai bateko Altza nolakoa zen azaltzen du. Altza kaskoa eliza eta hiru etxek osatzen zuten. Altza herria izan zeneko garaiaz mintzo da Maritxu.

3.101. Jatekoa entregatu behar (DON-106/066)

Gerraostean, babarruna, irina... entregatu behar izaten zuten Donostian.

3.102. Apainketa kontuak (DON-106/068)

Ilea etxean mozten zuten. Ez zuten makilatzeko eta depilatzeko ohiturarik.

3.103. Arropa eta oinetakoak (DON-106/069)

Lanerako eta jaietarako arropa eta oinetako desberdinak erabiltzen zituzten.

3.104. Eskolan Añorga Txikin; zigorrak (DON-107/004)

Pilota. 13 urterekin baserrira etorri zen lanera. Jose Antonio Pagolarekin ibili zen eskolan umetan; hura seminaria joan zen, eta apaiztu. Añorga Txikin ibili ziren. Erdaraz dena, baita dotrina ere. Neska-mutilak aparte. Maisua, Don Jesus Ruiz. Makilarekin jotzen zien. Beldurra zioten, eta apaizari ere bai. Dena bekatu zen.

3.105. Añorga Txikin eskolan; apaizak (DON-107/007)

Eskolan zer ikasi zuen. Besoa altxatuta kantatu behar zuten. Beti beldurrez ibiltzen ziren. Ezkutuan egiten zuten euskaraz. Gerora ere Atotxan futbola ikusten euskaraz kontuz. Juan Maria Galarraga apaiza. Apaiz laguntzailearekin arazoak izan ziren, pederasta ei zelako; bidali egin zuten hura.

3.106. Harremana apaizarekin; berorika, hika, zuka (DON-107/009)

Dotrinara astean hirutan joaten ziren hasieran. Parrokoarekin konfiantza zuen, Galarraga. Istilu asko izaten ziren mugarririk. Hika egiten zion eta berak berorika hari. Aitari zuka eta amari berorika. Arrebei zuka eta hika.

3.107. Neska eta mutilak aparte (DON-107/010)

Pilota eta futbola, umetan. Sokasalto, kanikak. Neskek eta mutilek parte jolasten zuten. Gerora, gaztetxoak zirelarik, Galarraga apaiza hasi zen neska-mutilak sakristian elkartzen.

3.108. Umetan, txoritan (DON-107/011)

Ez du ehizarako aukerarik izan. Umetan bai, ibiltzen zen txoritan. Erreklamoan ez zen ibiltzen. Tranpak nola egiten zituzten azaltzen du. Txoriak jan egiten zituzten. Kilker bila. Kilker loreak.

3.109. Baserriko bizimodua (DON-107/014)

Umetako lanak baserrian. Itaurrean, goldearekin eta arearekin. Ganadua. Amak esnea partitzen zuen auzoan eta Donostian. Gaur egungo egoerarekin konparatzen du. Esnearen prezioa. Ama autobusean joaten zen plazara, San Martinera. Gero emaztea ere bai. Erraz saltzen zuten. Tratua. Berdura eta arrautzak.

3.110. Txerria nola hiltzen zuten (DON-107/015)

Txerri bat hiltzen zuten urtean. Auzoko aitona bat ibiltzen zen txerri hiltzen, Bidarteko Joxe Izagirre. Etxekoek laguntzen zioten. Nola hiltzen zuen. Odola bildu. Sutan erre, etxe atarian, eta garbitu. Txerrikiak. Hesteak errekan garbitu, odolkiak. Gibela jateko ohitura.

3.111. Txerri muinak eramatera; propina (DON-107/016)

Txerrikiak gatzetan. Txerri muinak auzokoei. Propina ematen zieten batzuetan. 19 urterekin ere amak ez zion dirurik ematen; arrebak ematen zion, ezkutuka. Ama zorrotza zen. Behin amak eman zion belarrondokoa, 23:30ean etxera joan zelako. Jolas Etxeko kidea zen, baina ez zuen asko parte hartzen hango ekintzetan.

3.112. Sukalde lanetan ama ibiltzen zen; lanak eta otorduak (DON-107/017)

Odolkiak eta txorizoak amak egiten zituen. Lehortzen jartzen zituzten gero. Talo-esneak. Ama ibiltzen zen sukaldean. Amparo arrebak lan asko egin zuen etxean. Bere lanak: behiak jeztea eta gobernatzea. Belarra moztera joateko, ardo zuria eta txokolatea. Amak ez zuen siestarik egiten.

3.113. Belar meta egiten; ganaduaren jatena (DON-107/019)

Arratsaldeko lanak, baserrian. Belarra bildu, meta egin... Tantaia. Ganadua etxean egoten zen, eta jatekoa ekarri behar zitzaien; gerora bera hasi zen behiak larrera ateratzen. Behien jatena: arbia, erremolatxa... Elurra. Azpiak egiteko, garoa.

3.114. Behiak zezenetara (DON-107/020)

Behiak zezenetara lgarara eramaten zituzten, oinez. Lasartera eramaten zuten idia ferratzera. Autorik ez zebilen orduan errepidean. "Susara egotea". Bidarteko aitonak laguntzen zien txekorrak zetozenean. Donostiako albaitaria.

3.115. Urik ez etxean: iturrira, errekan arropa garbitzen (DON-107/022)

Bizimodua gogorra zen. Urik ez etxean. Bonba bat jarri zuten. Aurretik iturrira joaten ziren eta errekarara ere bai, arropa garbitzera. Garrafoian ekartzen zuten ura. Dutxarik ez zegoen, eta ahal bezala. Unanoko errekan arropa garbitzen.

3.116. Añorgako dutexak, ekonomatoa, zinea (DON-107/023)

Rezola lantegiko dutexak eta ekonomatoa. Irubidera joaten zen dantzara. Zinema gustatzen zaio. Auzoan ere bazen areto txiki bat. "Tarzan". Mezetara ere Añorgan. Eliz mutil ere ibili zen. Amaren izaera: lana bakarrik zuen buruan.

3.117. Ukuilua sukalde ondoan zegoen; komuna (DON-107/028)

Etxe barrua nola garbitzen zuten. Ukuilua sukalde ondoan zuten. Erratza pasatzen zuten eta listo. Menda-belarra ohe azpian. Komuna, egurrezkoa, ukuilu gainean. Simaur bezala erabiltzen zuten baratzean.

3.118. Irubidera dantzara; dantza lotua bekatu (DON-107/031)

Irubidera dantzara. 17-18 urterekin hasten ziren joaten. Dantza lotua egiteagatik apaizak errieta gero. Neska zen ezetz esaten zuena normalean. "Faborez" esanda hasten ziren. Kalabazak. Benantzio Azkarate soinu-jotzailea. Konfesalekuan dena jakiten zuen apaizak.

3.119. Sexuari buruzko informaziorik ez (DON-107/033)

Umeak nondik zetozen ez zieten kontatzen. Umetan kanpora bidaltzen zituzten nagusiek. Paristik. Ez zuten informaziorik. Amak galdetzen zion zeinekin dantza egin zuen. Neska-lagunarekin hasi zenekoa. Konportan ezagutu zuen, eta gero Irubiden ikusten zuen. Etxe laguntza, mendiz.

3.120. Taberna giroa (DON-107/036)

Tabernak. Basoerdiak. Gutxi ibiltzen zen karta-jokoan. Ez zen toki batean geldi egotekoa. Añorgako bolatokia. Toka. Ez da apustu zalea.

3.121. Sagardoa eta pitarra (DON-107/037)

Inguruan ez zen sagardotegirik, baina etxetan egiten zuten sagardoa. Dena eskuz egiten zuten. Pitarra nola egiten den, ura botata.

3.122. Beti asto lanak egiten (DON-107/039)

Bakailaoa gazi-gazi, eta pitar asko edaten zuten. Gerriko minarekin ibiltzen zen, sagar zakuak jasotzearena. Gurdia eta lera. Karroa. Sagarra biltzeko pila egiten zuten lehenengo. Neurria betatzen zuten gero. Ondoren zakura. Karroan jarri. Dolareak non zeuden.

3.123. Feriara Tolosara; gidabaimena (DON-107/040)

Feriara Tolosara joaten zen astelehenero, ezkondu ondoren. Hernanikoa baino gehiago gustatzen zitzaion. Autobusez. Furgoneta erosi zuten. Gidabaimena senar-emazteek biek batean atera zuten. Bideak.

3.124. Kongregazioak eta konfesioak (DON-107/042)

San Luisen kongregazioan ibili zen. Zinta zuri-urdina zuten. Konfesatu eta Jauna hartu. Dantza lotua egitea debekatuta zegoen. Pagola lagunari esan ziona. Apaizak galdetzen zuena.

3.125. Misioak eta ejerzizioak (DON-107/044)

Misioak eta sermoi beldurgarriak. Frantziskotarrak. Ejerzizioak birritan, Arantzazun. Gustatzen zaio santutegiko isiltasuna. Neska eta mutilak aparte. Bizimodua antzekoa zen toki guztietan.

3.126. Errogatibak eta soroa bedeinkatzea; erramua (DON-107/046)

Errogatibak, ekaitzaren kontra, euria egiteko... Elizan egiten ziren. Urtero apaiza joaten zen soroak bedeinkatzera, udaberrian. Hazirik ez zuten bedeinkatzen. Maiatzeko loreak. Erramua, ekaitz egunetan erretzeko. Ur bedeinkatua. Otoitzak. Arrosarioa, arto zuritzen. Ogiari gurutzea.

3.127. Zorriak eta arkakusoak; janzkera (DON-107/050)

Zorriak eta arkakusoak. Orrazi estua erabiltzen zuten. Platerera botata hiltzen zituzten. Ozpina. Arropa gutxi. 13 urte arte galtza motzekin. Txapela etxerako bakarrik. Gomazko zapatak eta apreta urdinak. Bruxa. Txalekoa. Lutoa.

3.128. Hiletak eta bataioak (DON-107/051)

Hiletak. Zaldi-karroan eramaten zuten. Bizkarrean eramaten zuten elizara gorpua. Kondukzioa. Buruan mantila jarrita emakumeak. Mezetako liburua. Hiru emakume joaten ziren mantua jantzita; etxez etxe erabiltzen zuten. Umea bataiatu ere segituan egiten zuten; linboa. Elizan sartzea.

3.129. Aingeru guardako ermita; festak (DON-107/058)

Aingeru guardakoaren ermita. Martxoaren 1ean izaten ziren festak han. Erromeria. Txistulariak. Soinu-jotzailea. Igarako festak. Hortxe dago

Añorgako muga. Herri-kirolak. Bertsolariak. Basarri eta
Uztapide izaten ziren Añorgan.

3.130. Añorgako festak; Rezolarekin zuten harremana (DON-107/059)

Uztailaren 18an Julian Rezolak bazkaria ematen zien langile guztiei. Zezenak.
Rezolarekin zuten harremana. Toki berezia zuen elizan. Irigoien medikua.
Rezola lantegiko hautsa.

3.131. Arkume-hezurrekin jolasean (DON-108/006)

Umetako jolasak. Arkume-hezurak, harrapaketan. Sokasaltoan. Txingoak.
Kartoizko panpina, Santo Tomas egunean erosia, hausten zioten anaiek.

3.132. Zaldi-karroarekin Bretxara (DON-108/007)

Bretxara joaten zen ama, zaldi-karroarekin. Aitak baserrian egiten zuen lana.
Umetako jolasak baserrian. Kilkerrak. Gurdia pertikara igota. Aita ama
baino gogorragoa. Zigorak. Arrosarioa.

3.133. Errekan arropa garbitzen (DON-108/008)

Arropa garbitzera, errekar. Garbitokia nolakoa zen.

3.134. Masusta asko jatea komeni ez (DON-108/009)

Marrubiak, masustak, kilkerak... Masustei buruz amak esaten ziena.
Txitxareak kentzeko zer egiten zen.

3.135. Baserriko otorduak (DON-108/012)

Eguneko otordua. Goizean esne-zopak, hamaiketakorik ez. Merienda,
txokolatea eta ogia. Ogi beltza eta zuria. Taloa. Baserritar gutxi zebilen
Antiguako lantegietan lanean. Amak esnea eta berdura Benta Berriko denda
batera eramaten zituen. Tranbia.

3.136. Josten ikasten, lau urtean (DON-108/013)

Josten ikasten ibili zen, Antiguan. Añorgara ezkondu zen, baserrira, eta
etxerako bakarrik josi du. Kalera joaten zen, berdurarekin; autobusean
bidaltzen zituen trasteak. Josten ikastera. Umeak zaintzen, bestela. Baratzeko
lanak. Arropak garbitu. Ura noiz jarri zuten.

3.137. Inauterietako eske berezia (DON-108/022)

San Juan sua. Lizarra. Ez dira sekula kantu eskean ibili. Inauterietan
zanpantzar jantzita ibiltzen zen auzoko baserritar bat. Arrautzak ematen
zizkioten. Eskekoak. Saltzaileak.

3.138. Sacamantecas (DON-108/025)

Ipuinik ez zieten kontatzen etxean. Sacamantecas.

3.139. Baserritik baserrira ezkondu (DON-108/028)

Kostatu egin zitzaion ohitzea, ezkontzean. Bost emakume zeuden senarraren
baserrian. Baratzeko lanetan ibiltzen zen. Antiguan ezkondu ziren. Zuriz
jantzita, lehengusuak egindakoa. Arzak jatetxean egin zuten bazkaria.

3.140. Arreoa eta ezkon-bidaia (DON-108/030)

Arreoa. Maindireak, mantelak, ontziak... Ezkontzean ez zen dirurik ematen. Ohea ere ekarri zuen, Grosen erosita. Ezkon-bidaia eta bazkaria senarraren gurasoek ordaindu zuten.

3.141. Kutuna, ur bedeinkatua... (DON-108/038)

Kutuna jartzen zitzaien umeei lehen, lepoan zintzilik. Ur bedeinkatua. Mezetara jaiero. Eskolan galdetu egiten zien maistrak. Asko faltatu zuen eskolara. 14 urte arte. Utzi zuenean, gustura. Ezin etxeko lanak egin, eta maistrak burla.

3.142. Baserrian bizitzeko, zorpetu (DON-108/042)

Maiozgoaren Legea azaltzen du senarrak. Arrebei dirua eman behar (herena), eta kreditua eskatu zuten ordaintzeko. Larri ibili ziren. Behi bat salduta kitatu zuen kreditua, azkenean. Igandetan ere lanean.

3.143. Añorgako ikastola (DON-108/043)

Añorgako ikastola. Lau ikasturte egiten zituzten. Gero, elizan eta ondoren Amosarrain. Santo Tomas lizeoa garestia zela eta alabak Elizarango mojetara.

3.144. Txerria eta oiloak (DON-108/045)

Gazia asko jaten zen. Urdaiazpikoa oliotan izaten zuten. Oiloei artoa ematen zieten jateko, eta arrautza gutxiago jartzen zuten. Arrautza erruteko zeuden ala ez jakiteko, behatza sartu.

3.145. Oilalokak eta txitak (DON-108/046)

Txitak. Oilarra. Oilalokak. Auzora arrautza bila. Habiak. Zapelatzak. Animaliak etxe barrura sartzen ziren lehen.

3.146. Ostiral Santu egunean aletutako artoa (DON-108/047)

Astoa bazuten. Idirik ez. Behi pareia. Lurra lantzeko tresnak. Txarrantxa. Besabea. Aitzurra. Artoa eta babarruna batera. Hazia gorde. Artoa ostiral Santu egunean aletzen zen, ereiteko.

3.147. Arto lanak eta taloak (DON-108/049)

Arto zuriketa Gabonetan. Artoaren lanak. Zurikinak kendu. Jorratu. Taloa umetan jaten zuen; amak nola egiten zituen. Azoketakoak ez zaizkio gustatzen.

3.148. Otorduetan, pitarra (DON-108/051)

Edateko ez zieten urik ematen. Ur ardoa, pitarra, esnea... umetan eta gaztetan. Pitarra gazia. Jana ere gazia. Zizarra. Aranak.

3.149. Irakasle errepublikar eta frankistak eskolan (DON-109/003)

Eskola publikora joaten zen. Neska-mutilak elkarrekin izaten ziren. Maisu-maistrak sarri aldatzen zituzten. Don Julian Perez izan zen bat, errepublikarra bera, eta gerran hil zuten. Tolosako militar bat ere izan zuten gerra garaian irakasle, Don Felix Esnaola. Auzoko emakume bat ere izan zuten irakasle.

3.150. Gau eskolak Juanita Larrazarekin euskaraz (DON-109/004)

Zazpi urterekin hasi zen eskolan eta hamaika urterekin utzi, baserrian lan egiteko. Gaueko eskolara joaten ziren neguan, Juanita Larrazarekin, eskolan ez baizik ahal zuten lekuan. Klaseak erderaz izan arren, Juanitarekin euskaraz asko egiten zuten.

3.151. Arma instrukzioa umeentzat (DON-109/005)

Gerra osteko eskolan Cara al Sol kantatu behar izaten zuten, baita armak erabiltzeko instrukzioa jaso ere erreketeeekin.

3.152. Propinekin bizikleta erdibana (DON-109/008)

Sagardotarako botilak garbitzearren propina jasotzen zuten eta horrekin bizikleta erosi zuten anaiak eta biak, Orbea markakoa. Ospitalak egiten ari ziren garaian, Barkaiztegira bizikletaz etortzen zen langile bati erosi zioten.

3.153. Umetako jolasak eta txori harrapaketa (DON-109/009)

Gurdi gainean, pertika eta lardaiarekin ibiltzen ziren. Ziburu baten moduan erabiltzen zuten. Arriskutsua zen eta errieta egiten zieten ikusiz gero. San Juan sagarrak harrapatzen aritzen zen. Kilkerrak, xoxo eta birigarroen kabiak harrapatzen zituzten. Txorikumeak harrapatu, hazi eta saldu egiten zituzten.

3.154. Txoriak harrapatzen (DON-109/010)

Beraiek egiten zituzten txoriak harrapatzeko tranpak. Lau egurrekin sare bat lotzen zuten eta azpian harrapatzen zituzten txoriak. Burloia, tarina, berdoloia eta karnaba harrapatzen zituzten. Tiragomarekin ere harrapatzen zituzten. Erreklamoarekin ere harrapatzen zituzten txoriak, pasean zetozenak. Prozesua azaltzen du.

3.155. Errekako arrantza (DON-109/011)

Errekan aingira asko izaten zen, amuarraina gutxi. Sardexka moduko batekin harrapatzen zituzten aingirak, etxean jateko. Aste Santuko ilbehera eta ilberrian jasotzen zituzten gehien. Angulak eta karramarroak ez ditu ezagutu.

3.156. Zilarrezko txanpona jaunartzeko opari (DON-109/013)

Jaunartzean opari berezia jaso zuen, zilarrezko txanpona. Haren erdia emazteari eman zion eta beste erdia berak darama giltzekin batera.

3.157. Txokolatea eta ogia eskolan (DON-109/014)

Eskolan ostegunetan txokolatea eta ogia ematen zieten gerra aurrean. Ogi frantsesa eta espainola aukeran izaten zuten. Gerora ogia egiten ikasi eta etxerako egiten hasi zen. Estraperloan ogia saltzen zuen batekin ikasi zuen. Irina kontrabandoan ekarri behar izaten zuten.

3.158. Oiartzungo errotara ezkutuan (DON-109/015)

Zaldi txikiarekin eta gurdiarekin ezkutuan eta gauez joaten ziren Oiartzunera artoa errotan xehetzera.

3.159. Groseko plazara saltzera (DON-109/016)

Idiak, behiak, zaldia eta barazkiak zituzten etxean. Groseko plazara joaten ziren barazkiak saltzera eta esnea banatzera ama eta biak. Soldadutzatik bueltan utzi zien lan haiei.

3.160. Baserriko lanabesak (DON-109/020)

Idiekin edo, besterik ezean, behiekin lantzen zuten lurra. Goldea, harria, besabea eta aitzurrak erabiltzen zituzten. Laia aurreko belaunaldian utzi zitzaion erabiltzeari. Marka zertarako erabiltzen zen azaltzen du.

3.161. Txerrimonia, auzokoei txerrikiak banatzen (DON-109/022)

Txerria hazten zuten etxean eta urtero pare bat hil. Lehen arkumeak eta ardiak ez ziren izaten. "Txerrimonia" ematen zuten, odolkiak, sahieskia, urdaila eta banatzen ziren. Etxeko txikiena izaten zen eramailea eta propinarekin bat jasotzen zuten.

3.162. Garoa biltzeko langintza (DON-109/023)

Garoa etxe inguruan izaten zuten baina Landarbasora joan beharra ere izaten zuten tarteka. Lan gogorra izaten zen, moztu eta prestatu, idiekin gurdia kargatu eta ilundu baino lehen etxeratu. Meta egiten zen etxe ondoan.

3.163. Baserriko jatorduak (DON-109/025)

Bederatziak aldean gosaltzen zuten. Soroan lanean ari baziren, zestoan eramaten zien norbaitek, piper gorriak bakailaoarekin adibidez. Bazkaria ordubatak aldean. Meriendatan sardin zaharrak, gazta... jaten zituzten. Gauez gisatua, arrairen bat afaltzen zuten. Babarruna eguneroko jana zen eta igandetan garbantzuaz azekin. Patata ere nahikoa izaten zuten.

3.164. Ehun mila litro sagardo (DON-109/031)

Hiru hilabete inguru behar izaten zen sagardoa egiteko. 100.000 litro inguru egiten zituzten. Botilatan banatu egiten zituzten, baita Loiolako sagardotegira eramane ere karrote barriketan.

3.165. Txisko izeneko upela (DON-109/032)

Barrika-motak. Etzandakoak eta zutikakoak izaten ziren. Txiskoak bi zati izaten zituen.

3.166. Sagardoa edalontzi txikitan (DON-109/033)

Jende asko joaten zen Barkaiztegira sagardotegira. Edalontziak txikiak izaten ziren, 5 eta 10 zentimotakoak. Urte sasoi batean bakarrik egoten zen zabalik eta gainontzeko sagardoa litroko botilatan eta txanpain botilatan sartzen zuten. Jatekoa ere ematen zuten.

3.167. "Mojon" eta "fuera mojon" (DON-109/034)

Barkaiztegin jatekoa ere ematen zuten eta nola izaten zen antzeztzen du. "Mojon" eta "fuera mojon" esaten zuten. Horren jatorria kontatzen du.

3.168. Bolotako txaparroa (DON-109/036)

Bolatokian eta tokan aritzen ziren. 10 xentimokoarekin potoan sartzerarekin jokatzaren zuten. Apustu asko egiten zituzten. Bolotan bederatzi brillarekin jokatzaren zuten. "Txaparrua" brilla txiki bat izaten zen eta hura botaz gero, dena galtzen zen.

3.169. Oialume eta Txomineneko erromeriak (DON-109/037)

Oialumera eta joaten ziren erromeriara. Markos izeneko soinu-jolea izaten zen han. Aurreko belaunaldia Txomineneara joaten ziren. Kantu bat erreztatzen du.

3.170. Ur eta erramu bedeinkatuak (DON-109/041)

Ekaitzaren kontra ur bedeinkatua botatzen zuten leihora. Erramua ere bedeinkatzen zuten. San Juanetan ateetan lizar adaxka bat jartzea ohitura da. Sua urtero piztu izan dute.

3.171. Suberria Antxume baserrikoaren eskutik (DON-109/043)

Suberria. Sua etxeetan bedeinkatu eta etxeetara eramaten zen. Antxume baserrikoa ibiltzen zen. Erregetan opariak jasotzen zituzten.

3.172. Teila bat buruan hartuta ibili beharra (DON-109/046)

Baserriren batean umeren bat jaiotakoan, atsolorra egiten zen. Txokolatea eta ardo goxoa hartzen zuten kontu-kontari. Elizan sartzea baino lehen amak irten beharra bazuen, teila bat buruan zuela irten behar zen.

3.173. Hildakoak elizbideetan zehar (DON-109/047)

Norbait hildakoan, kandela pizten zen elizan. Bakoitzak bere aulkiak izaten zituen elizan. Hildakoak bizkarrez eramaten ziren elizbideetan; ezin zen edozein bidetatik joan. Txandaka eramaten zuten gorpua eta tarteka gelditu egiten ziren errezatu eta bedeinkaziorako. Mantilla eta kaparekin joaten ziren emakumeak. Hiru izaten ziren gehienez. Gizonek brazailete beltza eramaten zuten.

3.174. Euskaraz aritua eta saiatua (DON-109/050)

Euskaraz egiteko ohitura izan du beti eta besteek ere egin dezaten saiatu izan da. Ikastola sortzen eta gerora zuzendaritzan egon izan da.

3.175. Martuteneko ikastolaren hastapenak (DON-109/051)

Miren Josune Tolaretxipi izan zen Martuteneko ikastolako lehen irakaslea. Zazpi lagunekin hasi ziren.

3.176. Txofer lanetan (DON-109/054)

Txofer lanetan bere kasa hasi zenean, Chevrolet batekin ibiltzen zen. Gerora Pegaso bat hartu zuen. Hernaniko fabrika batentzat egiten zituen enkarguak. Gipuzkoa, Bizkaia, Nafarroa eta Miranda aldera joaten ziren. Bilbo aldera lau orduren buruan iristen ziren.

3.177. Txiskoa, bi zatiko upela (DON-109/057)

Txiskoaren inguruko azalpenak ematen ditu, bideo irudiak lagun.

3.178. Kinkilla, gosari txikirako (DON-109/058)

Kinkilla erakusten du eta azalpenak ematen ditu. Goizeko gosari txikia berotzeko erabiltzen zen, biberioia berotzeko ere bai. Petrolioarekin pizten zen.

3.179. Kutxak garraiatzeko egurrezko gurdia (DON-109/059)

Kutxak garraiatzeko egurrezko gurdia erakusten du eta azalpenak ematen ditu. Udaletxeak emandako patentea behar izaten zuten.

3.180. Euskara etxekoa eta erdara kalekoa (DON-110/008)

Errenteria eta Hernani aldetik corazonistetara etortzen ziren mutikoei iseka egiten zitzairen. Berak haiekiko gertutasuna sentitzen zuen. Euskara etxekoa zen eta kalekoak eta eskolakoa erdara. Modu naturalean bizi zuten banaketa hura.

3.181. Donostiako gizartea eta euskalduntasuna (DON-110/009)

Donostian zentroko eta periferiako familien egoera sozioekonomikoan desberdintasun handia zegoen, baita donostiarren eta inguruko herrietakoen artean ere. Euskaldun izatea talde etniko berezi moduan bizi zuen.

3.182. Barojazalea (DON-110/011)

Irakurzaletasuna etxean garatu zuen. Guillermo izeneko serieko liburuak irakurtzen zituela du gogoan. Irakurtzen Barojaren liburuekin zaletu zen, Miguel Pelay Orozco idazleak pasatutakoak, aitaren laguna baitzen. Denboraldi bat irakurri gabe pasatuz gero, Barojarekin ekitzen zion berriz.

3.183. Gazteleraz idazten (DON-110/012)

Idazten hasi zenean, Pio Barojaren estiloa imitatzeari ekin zion, gazteleraz. Irakurri zuen euskarazko lehendabiziko liburua itzulpen bat izan zen. Aitak bazituen euskarazko liburu batzuk baina ez zioten grazia handirik egiten, ulergaitzak egiten zitzaizkiolako.

3.184. Zeruko Argian Rikardo Arregiren eskutik (DON-110/014)

Rikardo Arregiren eskutik hasi zen Zeruko Argian idazten. Zita klandestinoan izan zuten elkar ezagutu zutenean. Beste hizkuntzetan egiten zena euskaraz egitea zen orduko helburua. Hasierako lanak kontatzen ditu.

3.185. Zeruko Argiarako lehen eskusiba (DON-110/015)

Espainiako selekzioa Irunera etorri zen behin eta atezaina azkoitiarra zen orduan, euskalduna. Entrenatzaileak ez zien kazetariei baimenik eman futbolariekin hitz egiteko, baina Ramon atezainari euskaraz zuzendu zitzaion eta elkarrizketa lortu zuen.

3.186. Lehenengo idatziak (DON-110/016)

Jarrai antzerki taldean sartu zen eta lñaki Beobiderekin topo egin zuen. Harekin talde bat osatu eta "Gazte naiz" orrialdea sortu zuen. Hortxe hasi zen bere artikuluak idazten. Gero Suitzara joan zen eta nobela bat idaztea erabaki; `Egunero hasten delako´ idatzi zuen.

3.187. `Jarrai´ antzerki taldeko kide (DON-110/017)

"Academia de Declamación Vasca" zelakoan aritu zen Maria Dolores Agirrerekin. Jarrai antzerki talderako itzulpenak egin izan zituen Agirrek. Obra onak antzeztea erabaki zuten eta horretarako atzerriko egileen lanak aukeratu zituzten. Lan ona egin zuten inpresioa du, euskarari prestigioa ematen lagundu ziola. Asko dibertitzen ziren.

3.188. Gazte moderno euskalduna (DON-110/019)

Donostiar gazte modernoa izatearren, euskaldunek ez zuten espero Ramon ere euskalduna izango zenik. Anekdota bat kontatzen du. Euskaldunik ez zegoen sentsazioa izaten zuten; ez zegoen inor antzerkirako, irratirako, idazteko...

3.189. Kontzientzia linguistiko falta (DON-110/020)

Euskarazko antzerkirako jenderik ez egotea nortasun kontua zela uste zuen orduan baina gerora konturatu zen ez zela hori arrazoia. Frankismo garaiko beldurrez iritzia ematen du. Kontzientzia linguistikoa falta zela uste du.

3.190. Tradizioarekiko haustura (DON-110/022)

Tradizioarekiko haustura jarrera harekiko kritiko azaltzen da orain; pasatu egin ziren sentsazioa du. "H"-aren eta euskalkien inguruko iritzia ematen du.

3.191. Kultura frantsesaren eragina (DON-110/023)

Euskal literaturan dena egiteko sentsazioa bazuten eta horrek bidea erraztu zien. Modernoa izatea erraza zen. Kultura frantsesa erreferentea zen.

3.192. Donostiar euskaldun kulturadunak (DON-110/025)

Garai bateko donostiar euskaldun kulturadunak gutxietsi egin izan dira, ez dira ezagutzen euskaldunon artean.

3.193. Idazle erreferenteak (DON-110/026)

Egoeraren arabera aldatu izan ditu idazle erreferenteak; batzuk aipatzen ditu.

3.194. Ez zuen bere burua idazletzat (DON-110/027)

Hastapenetan ez zuen bere burua idazletzat hartzen. Euskararen eta euskal kulturaren egoera hobetu zela ikusita, idazteari utzi zion baina berriro ekin zion bere gogoz eta beharrez.

3.195. Lehen nobelaren gai berritzailea (DON-110/028)

Ramonek idatzitako lehenengo nobela, "Egunero hasten delako", gai aldetik berritzailea izan zen. Gaztetxotako bizipen batean eta Suitzako bizipenetan kokatzen du gaiaren jatorria.

3.196. "Egunero hasten delako" nobela (DON-110/029)

"Egunero hasten delako" nobelaren bilakaera kontatzen du. Harekiko iritzia ematen du.

3.197. "Oh! Euzkadi" aldizkaria (DON-110/030)

Koldo Izagirrerekin "Oh Euzkadi!" egiten elkarlanean nola hasi zen kontatzen du. Koldoren eta Bernardo Atxagaren "Panpina ustela"ren ondorengoa izan zen.

3.198. Herriz herri hizlari (DON-110/031)

Gogoan du herriz herri ibili zirela hitzaldiak emanez eta euskal eskuindarrekin arazoak izan zituztela. Orduko kultur giroko liskarrak kontatzen ditu.

3.199. Kultur giroko liskarrak (DON-110/032)

Orduan ez zegoen hitzaldiak euskaraz emateko inor eta beraiek joaten ziren. Ez du oroitzapen onik. Espainolizatza hartzen zituzten. Nacho de Felipek eta Arestik boikota jasan behar izaten zuten.

3.200. Irratian gustura (DON-110/033)

Irratian hasi zenekoa kontatzen du. EAJtako zenbaitekin hasi zen. Loiola eta Arrate irratarako saioak grabatzen zituzten. Horiek jarri zuten harremanetan Rikardo Arregirekin.

3.201. Euskadiko Ezkerratik zinegotzi (DON-110/035)

Euskadiko Ezkerraren aldetik zinegotzi izan zen Donostiako udaletxean. Oposizioan egonik, ezin izan zuen ezer askorik egin.

3.202. "Gaur" ikerketa soziologiko taldea (DON-110/036)

"Gaur" ikerketa soziologikoko taldea. Egindako lanak eta bizipenak kontatzen ditu.

3.203. Lur argitaletxea (DON-110/037)

Lur argitaletxea. Hastapenak kontatzen ditu. "Equipo Editorial" izan zen aitzindaria. "Egunero hasten delako" Lur argitaletxeak atera zuen.

3.204. Lur argitaletxean 2.000 harpide (DON-110/038)

Dibulgazio liburuak, entsaioak eta literatura modernoa euskaraz argitaratzea zen Lur argitaletxearen helburua. Nola lan egiten zuten kontatzen du. 2.000 harpide inguru zituzten.

3.205. Aita Usurbilgoa, ama Aginagakoa (DON-111/002)

Aita Usurbilgo San Esteban auzokoa zen, eta ama Aginagakoa. Rezolan hasi zen lanean.

3.206. Ikasketak, Añorgan bertan (DON-111/003)

Añorga Txikiko eskola publikoan ibili zen. Dena erdaraz. Rezola lantegiko eskola. 15 urterekin lanera. Maisuak. Don Jesus Ruiz. Don Telesforo Galparsoro.

3.207. Rezolaren ikasketa bekak (DON-111/004)

Rezolak sortu zituen ikasketa bekak, karrera egiteko. Bere aldetik ikasi zuen berak, posta bidez.

3.208. 'Centro Femenino' (DON-111/006)

Rezolako langileen semeentzat eskola zegoen. Neskentzat, Centro Femenino.

3.209. Gerra garaia Añorgan (DON-111/007)

Gerra etorri zenean, karmenak ziren. Frontoian zegoela bere bila joan ziren. Apaizak baserri batean gorde behar izan zuen. Taberna Berri ondoko frontoia eta amona Pilar. Cervera ontziak botatako bonba.

3.210. Gurasoei errespetua (DON-111/012)

Gurasoei errespetua. Jendaurrean erdaraz egin behar bazieten, "usted"-ka. Lagun asko elkartzen ziren. Baserrietara fruta lapurtzera joaten ziren batzuek, baina beraiek ez.

3.211. Umetatik pilotan, kantuan eta dantzan (DON-111/014)

Paga. Etxerako ordua. Umetan futbola. Baloia. Taberna Berri. Pilota. Frontoiak. Kantua eta dantza. Kantuan nola hasi zen.

3.212. Tiple bezala kantuan, hiletetan (DON-111/015)

Kantuan, tiple bezala. Don Manuel Arizmendi. Organista. Hiletak. 15 urterekin ume ahotsa zuen. Lanetik baimena ematen zioten hileta elizkizunetara kantatzera joateko.

3.213. Parrokiako abesbatza (DON-111/017)

Parrokiako abesbatza sortu zen, eta Coadro Artistico ere bai. Zarzuelak. Toki askotara joaten ziren abesbatzarekin. 30etik gora ziren, mutilak bakarrik. Neskak aparte. Milagros Basurto bakarlaria.

3.214. Donostiako orfeoian nola hasi zen (DON-111/019)

Orfeoiaren nola hasi zen, Milagros Basurtoren bidez. 1948. "Estampas donostiaras" ikuskizunean, kaxarranka dantza egitea eskatu zion gaixo zegoen dantzari baten orde. Gregorio Beorlegi. Juan Gorostidi.

3.215. Orfeoiak poz handiak eman dizkio (DON-111/021)

Astean bi-hiru egunetan joaten zen entseatzeara orfeoiria, Prim kalera. Han 30 bete zutenean urrezko domina eman zioten. Punta-puntako oskestra eta zuzendariak ezagutu zituen. Bidaiak. Lehenengoak, Madrilera eta Parisera. 1950ean Erromara; Aste Santua.

3.216. Añorgako otxotearen sorrera (DON-111/023)

Otxotea 1964an sortu zen. Juanito Altuna. Otxote lehiaketa, Antiguan. Anaia zuzendariaren laguntzaile hasi zen. Sariak, lehiaketetan.

3.217. Antton anaia, Orfeoiko zuzendari (DON-111/027)

Orfeoiko entseguetara berarekin eramaten zuen Antton anaia. 11 urterekin hasi zen Añorgako abesbatza zuzentzen. Orfeoiko zuzendariak (Juan Gorostidi) laguntzaile izendatu zuen.

3.218. Pilota zaletasuna (DON-111/029)

Pilotan umetatik ibili zen. Auzo txapelketen arduradun. Luistarren kongregazioa. 1950ean buruz buruko txapelketa irabazi zuen. Iurramendi, Altuna, Zapirain... bertako pilotariak.

3.219. Orfeoia, dantza, pilota... dena batera (DON-111/031)

Lantegian, dantzari, otxotean, orfeoian... denean zegoen sartuta. Nola atera denbora pilota federaziorako? Telefonoarekin zituen arazoak.

3.220. Añorgako auzo alkate 19 urtean (DON-111/034)

Rezolako nagusiak, Don Julianek, eskaini zion auzo alkate lana. 19 urtean egon zen karguan. Eskola berria egin zuten.

3.221. Rezola lantegiko laborategian lanean (DON-111/036)

Rezolako laborategian hasi zen 15 urterekin. Madrilera joan zen 1951n ikastaroak egitera. Laborategiko buru bihurtu zen denborarekin. Harremanak kargu askorekin.

3.222. Añorgako lehen zinema aretoa (DON-111/049)

Añorgako lehenengo zinema aretoa Jolas Etxean zegoen. Pelikulak emateko lehenengo makina erakusten du. Astean bitan ala hirutan ematen zuten. Operadoreari laguntzen zion berak batzuetan. Añorgako festak.

3.223. 11 urterekin eskola utzi beharra, etxean laguntzeko (DON-112/004)

Lau neska eta mutila ziren. Neskamea noiz ekarri zuten. Ama kalera joaten zen, tranbian, tratuarekin. 11 urterekin utzi zion eskolara joateari, etxean laguntzeko. Babarrunak erre egin zitzaizkion. Urtebete "señorita"-rekin, partikularra. Añorga Txikin ibili zen eskolan. Neskak eta mutilak aparte. Errezoak.

3.224. Eskolak erdaraz (DON-112/005)

Eskolak erdaraz izaten ziren. Maistrak nolakoak ziren. Zer ikasi zuen. Rezolako emakumeei gau eskola ematen zieten. Eskola partikularra.

3.225. Jolas gutxi umetan (DON-112/006)

Umetako jolasak: tabak (tortolosak), sokasalto. Etxean beti zuten lana, ume-umetatik, eta kalean erdaraz egin beharrak (eta ondo ez jakiteak) lotsarazi egin zituen. Ezkondu zenean, behiekin atera zuten bizimodua. Orain ezin da.

3.226. Ama San Martin azokara, tratuarekin (DON-112/007)

Astoarekin joaten zen ama Añorgara, eta handik autobusean Donostiara. Zesterak. Etxez etxe esnea partitzen; parrokia. Lau marmita. San Martin azokan postua. Partiketa nola egiten zuen. Berdura. Jaietan, mezetara. Marmita ostu zioten behin.

3.227. Igandetan esklabetara eta handik Irubidera (DON-112/010)

Mariatarren alaben kongregazioa. Zintzo ibili beharra zuten orduan. Esklabetara bidali zuen amak, igandeetan arratsalde-pasa. Handik Irubidera joaten nola hasi ziren, ezkutuan. Dantza soltea. Etxe-laguntza.

3.228. Arrosarioa eta letaniak (DON-112/013)

Zintzo ibiltzen ziren lehen. Ezkondu zenean, egunero arrosarioa. Aitonak (senarraren aitak) letaniak esaten zituen, eskaileretan belauniko jarrita. Hiru arreba moja zituen.

3.229. Gerra garaian, betiko bizimoduarekin jarraitu zuten (DON-112/015)

Idi bakarra zuten. Egunero pentsu bila joaten ziren Errekaldara. Gerra ondoan ez zuten goserik pasatu, amak beti ekartzen zuelako txanponen bat azokatik. Beheko sokora joan ziren bonbak hasi zirenean, gerran. Amak kalera joaten jarraitu zuen.

3.230. Astoa eta idia, lurra lantzeko (DON-112/017)

Astoarekin eta idiarekin lantzen zuten lurra. Uztarri txikiarekin. Azenarioa. Alfalfa.

3.231. Oiloak, artoa eta irina (DON-112/019)

Oilo batzuk ere izaten zituzten, libre. Artoa eta babarruna. Artoa aletu eta Hernanira joaten zen ostegunetan autobusez, irina egitera. Gerra ondoan.

3.232. Txerria hiltzen zuten urtero (DON-112/021)

Gerra ondoan ez zuten goserik pasatu. Txerria urtean behin hiltzen zuten. Bidarteko aitona ibiltzen zen txerria hiltzen; puskarik onena hari ematen zioten. Gazitu. Odolkiak. Espezieak botatzen zitzaizkien. Hesteak garbitzera, erre kara. Arropa garbitzera ere erre kara joaten ziren. Gero aska jarri zuten.

3.233. Ura ez zen asko edaten, pitarra bai (DON-112/022)

Arropa garbitzeko Lagarto xaboia erabiltzen zuten. Ur hotza. Iturrira joaten ziren ur bila, baina ez zen ur askorik edaten. Pitarra edaten zuten. Auzoan bazegoen dolarea, eta han egiten zuten pitarra.

3.234. Karga astoan eta buru gainean (DON-112/024)

Kalera joaten hasi zenean, goiz jaiki behar. Astoarekin jaitsi, zestoa autobusera sartu... Buru gainean jartzen zuten zestoa, marmitekin. Behin astoak amari zer egin zion kontatzen du.

3.235. Menda-belarra eta artilezko koltxoiak (DON-112/026)

Garbitasuna egiteko, erratza eta menda-belarra. Zoko usaina. Artilezko koltxoiak; barrukoa atera, eta astindu egin behar ziren.

3.236. Josten ikastea ondo etorri zitzaion gero (DON-112/028)

Sukalde lanetan ez zen asko ibili. Jostera joaten zen, Joxepa jostunarengana; moztan ere ikasi zuen. Gero umeei berak egiten zizkien arropak.

3.237. Umeen jaiotza eta atsolorrak (DON-112/029)

Ospitalean izan zituen umeak, lehenengoa Residentzian eta besteak partikularretik, Koruko ospitalean. Atsolorrak. Meriendatzera joandako auzoko emakume bat zorabiatu egin zen, eta handik bi egunera hil. Atsolorra nolakoa izaten zen.

3.238. Dutxarik ez zegoen lehen (DON-112/036)

Komuna. Lababorik eta dutxarik ez. Zinkezko baldean garbitu behar. Komuneko paperik ez zegoen.

3.239. Eguzkiari eta ilargiari ematen zitzaion garrantzia (DON-112/038)

Arbia abereentzat. Ganaduaren azpiak egiteko, zakarra. Segarekin mozten zuten belarra senarrak eta haren aitak. Eguzkiari eta ilargiari ematen zitzaion inportantzia. Orain eguraldiari begiratzen zaio gehiago.

3.240. Soroen bedeinkazioa eta erramua (DON-112/039)

Soroak urtean behin bedeinkatzen zituen apaizak. Bedeinkatutako erramua jartzen zuten, orain ere bai. Ekaitza zegoenean, kandela pizten zuten. Karmengo Ama Birjina etxez etxe ibiltzen zuten.

3.241. Lehen askatasun gutxiegi eta orain gehiegi (DON-112/046)

Kantatzeko astirik ez zuten, beti lanean. Pobrea zen lehengo bizimodua, baina orain gehiegizko askatasuna dagoela iruditzen zaio.

3.242. Ur bedeinkatua (DON-112/052)

Ur bedeinkatua ekartzen zuten elizatik. Orain ere ekartzen du botila bat. Zertarako erabiltzen duen.

3.243. Rezola lantegian baserritar gutxi (DON-112/056)

Bere aitonak bitan partitu zuen etxea, erdia aitarentzat eta erdia arreberentzat. Rezolan baserritar gutxi egiten zuten lana. Ez zuten lantegiak auzoan antolatutako ekintzetan parte hartzen. Añorgako festetan bai.

3.244. Rezolako nagusiari berorika (DON-112/057)

Rezolako nagusia egunero mezetara joaten zen. Aita, porlana behar zuenean, kanpoan zain egoten zen, eskatzeko. Erreberentzia egiten zion hitz egin aurretik. Berorika, apaizari bezalaxe. Hika ez dute erabili etxean.

3.245. Umetako oroitzapenak (DON-113/002)

Hiru urte zituen arte Ategorrietako Iturraga etxean bizi izan ziren, ez du ia hango oroitzapenik. Gogoan du behin aitak zangalatraban zeramala, biak erori eta konortea galdu zuela aitak. Tolosako lehengusu-lehengusina batzuk noizean behin etortzen ziren bertara eta bere lehengusu batek jostailuak leihotik botatzen zituela ere gogoan du.

3.246. Loiola nola aldatu den, botatako baserriak (DON-113/003)

Hiru urte zutela Loiolako Udaraberrira joan ziren bizitzera, kanposantu ondora. Hasieran kanposantua ez zuten hain hurbil, baina 1946 inguruan handitu zuten eta elkarrizketa garaian hurbilago zuten. Han jauregi bat baino ez zegoen. Inguruan zeuden baserriak aipatzen ditu. Beraiena ez zen baserria, mendiko etxea zen. Hamalau bat baserri desjabetu eta etxe berriak egin zituzten. Zeharo aldatu zen dena.

3.247. Ama urte askoan Uruguay eta Mexikon egondakoa (DON-113/005)

Ama tolosarra zuen. Bederatzi urterekin eskola utzi eta 13 urterekin Uruguayra joan zen neskame, izeko batek eskatuta. 16 urte pasa ondoren ahizpa batengana joan zen Mexikora. Izeko hark pentsio bat zuen eta bost urtez egon zen bertan, izeko hil zen arte. Amaren ahizpa hura bat-batean hil zen neumoniak jota.

3.248. Ama oilasko-saltzailea Mexikon eta Donostian (DON-113/007)

Bere ama Mexikon egon zen bost urtez ahizpa baten pentsioan lanean. Baina diru pixka bat gehiago ateratzeko bertako indioei oilasko txortak erosten zizkien amak gero berak saltzeko. Gero, bere aitarekin ezkondu eta Donostiako San Martingo azokan oilasko-postua jarri zuen.

3.249. Gipuzkoako azoketara oilasko bila (DON-113/009)

Aita Gipuzkoako eta Durangoko azoketara joaten zen oilaskoak erostera, gero beraien San Martingo postuan saltzeko. Oilaskoak bizirik erosten zituen eta Amarako hiltegian hil. Amarako hiltegian untxiak, arkumeak, oiloak... hiltzen zituzten.

3.250. Oilasko-dendan zer saltzen zen (DON-113/010)

Harategietan haragia saltzen zuten, ez oilaskorik. Oilasko-dendan oiloak, oilaskoak, untxiak, arrautzak, gazta, arkumea, ehizako txoriak... saltzen zituzten.

3.251. Aita Afrikako soldadutzatik ezin libratu (DON-113/012)

Bere aitaren garaian soldadutzara joan aurretik zozketa bat egiten omen zen: Afrikara edo Espainiara joan. Bere aita Mutrikun morroi zegoela, entzuna zuen Markina-Xemeingo Larruskain auzoko San Inaziora joanez gero, Afrikara joatetik libratu zintezkeela. Orduan, Mutrikuko Olatz auzotik oinez joan zen bertara eta libratu egin zen. Madrilera destinatu ondoren, Annualgo desastrea pasatu zen eta ondorioz denak mobilizatu zituzten eta Afrikara eramaten zuten aita.

3.252. Egiako mojen ikastetxea (DON-113/014)

Egiako mojen ikasketxera joan zen. Ametzagaina da gaur egun, lehen "Camino del cementerio" deitzen zitzaion. Sei urterekin hasi zen han, baina zortzi urterekin, aurreneko jaunartzea egin eta gero handik irten eta Sagrado Corazonera joan zen batxilerra egitera. Mojen ikastetxean neskak eta mutilak aparte zeuden eta dena zen erdaraz eta euskara ez galtzeko, amak etxean euskaraz egingo zutela esan zion. Horri esker gorde du.

3.253. Unibertsitatean ikasteko Espainiara joan behar (DON-113/016)

Batxillergoa ikasi ostean, Kimika ikasketak egin zituen Salamancan. Garai hartan, unibertsitatean ikasten zuen jendea Espainiara joaten zen: Madrilera, Zaragozara, Valladolidera, Salamancara... Zazpi urteko batxillergoa egin ondoren, Valladoliden egin behar zuten "exámen de estado". Donostian merkataritza eta arte eta lanbideak ikas zitekeen. Ategorrietan "La normal" esaten zioten lekuan, irakasle ikasketak ere ikas zitezkeen. Kanpoan ikasteak gastu handia zekarren eta ez zen dena erraza izan. Bere amak txarkuteria ikastea nahi izan zuen negozioarekin jarrai zezan. Joxe Pablo nahiz eta bere erabakia ez damutu, uste du amak arrazoia zuela.

3.254. "Milicias universitarias" (DON-113/017)

Kimika ikasketak bukatu eta gero soldadutzara joan behar izan zuen. Ikasten zeuden bitartean udaran "milicias universitarias"era joan behar izaten zuten, baina berak nahiago izan zuen ikasketak egin ondoren joatea soldadutzara. Soldadutza bukatu eta segituan hasi zen lanean Antigua auzoko Lizarriturriko xaboi-lantegiko laborategian.

3.255. Lantegian xaboia nola egin (DON-113/022)

Lizarriturri xaboi-lantegian upelgilearen lana koipez beteta zetozen upelak konpontzea zen, maiz puskatzen baitziren. Koipea erabiltzen zen xaboia egiteko eta hori sutan jarrita egiten zen xaboia; prozesua azaltzen du.

3.256. Kokoa xaboia egiteko (DON-113/024)

Lizarriturri xaboi-lantegian aritu zen lanean Joxe Pablo eta orduko kontuak kontatu zizkigun. Xaboiak koipea izateaz gain koko-olioa ere bazuen, oso ona baitzen. Itsasoz ekartzen zuten kokoa eta gero gurdiz garraiatu. Alde Zaharreko mutikoek bazekiten noiz heltzen ziren ontziak eta kokoa jateko zain egoten ziren. Kokoak osorik eramaten zituzten lantegira eta bertan ateratzen zien olioak. Opilak ere egiten zituzten eta baserritarrek aprobetxatzen zituzten ganaduari emateko.

3.257. Kokoa jan ondoren lehertu beharrean (DON-113/025)

Gose urteak oso gogorrak ziren eta Lizarriturriko langile batek xaboia egiteko erabiltzen zen koko zati bat jan zuen behin. Jan eta gero puzten hasi zen eta lehertu behar zuela pentsatu zuten. Orduan medikua zuten lantegian.

3.258. Kokoa behientzat (DON-113/026)

Xaboia egiteko kokoa erabiltzen zuten Lizarriturriko xaboi-lantegian. Sobratzen ziren opilak baserritarrek hartzen zuten ganaduari emateko. Antza behiek esne gehiago ematen zuten.

3.259. Xaboi mota ezberdinak (DON-113/027)

Lizarriturriko xaboi-lantegian "Flores de Guris" tokadoreko xaboia egiten zuten. Bizarrarentzako beste xaboi berezi bat ere bazuten. Eskuetarako eta aurpegirako "Guris" krema ere bazuten. Xaboiak antzekoak ziren, baina usaina eta prezioa ezberdinak ziren.

3.260. Egunean 100.000 kilo xaboi (DON-113/028)

Lizarriturriko xaboi-lantegian gehien "Lagarto" xaboia saltzen zen. Egunean 100.000 kilo xaboi egiten zuten. etxe guztietan erabiltzen zen xaboi hori. "Lagarto" eta "Chimbo" erabiltzen zen gehien, gerora etorri zen "Bilore". "Chimbo" xaboia Bilbon egiten zen.

3.261. Mutikotako jolasak (DON-113/031)

Bere auzoko baserrietako umeekin jolasten zuen umetan. Bere eskolako umeak Donostian bizi baitziren eta bera auzoan. Zertan jostatzen ziren azaltzen digu pasarte honetan. Dena egiten zuten euskaraz inguru hartan.

3.262. Ostegun arratsaldetan sagardo pitarra edatera (DON-113/032)

Ostegun arratsaldetan eskolan jai izaten zuten. Beraien auzoan eta baita etxean ere sagardo denboran sagardoa egiten zuten. Hamabi-hamahiru urte zituztela, udaberri aldean, eskolako lagunak bere auzora igotzen ziren eta bere amak sagardo pitarra (sagardoa eta ura) zerbitzatzen zien. Garai hartan, pilotan eta futboleak aritzen ziren gehientsuenak.

3.263. Arto bizarrak erre (DON-113/033)

Igande arratsalde baten arto bizarrak erre zituen, lehenengo eta azken aldiz. Amak segituan harrapatu zuen eta ez zuen gehiago erre. Ez zuten sagarrik osten, etxe guztietan zeuden-eta.

3.264. Kilkerrak txapel azpian gordeta (DON-113/034)

Behin aitarekin Aralarrera joan zenean, manzanilla bilduta kilkerrak beraien zulotik atera eta txapel azpian gorde zituen aita kilkerrok. Etxera bueltan trenean kilkerrak kantuan hasi ziren eta aitaren kaskoan zeuden kilkerrak ezkutatuta.

3.265. Txapelak baserritarrek, "Peio"ek (DON-113/035)

Joxek ez zuen txapelik erabiltzeko ohiturarik. 12-13 urterekin hasten ziren txapela erabiltzen baserritarrek; kaletarrek ez zuten janzten. Baserritarrei "Peio" deitzen zien.

3.266. Baserritarra zelako burla dotrinan (DON-113/036)

Gerra denboran jende asko Donostiatik joan zen eta sakabanatu egin ziren. Berak garai hartan egin zuen lehen jaunartzea; ondorioz, adin desberdinetako jendearekin batu zen dotrinan. Bera oso lotsatia zen eta gainera baserri gunekoa. Kaletarrek esaten zien hitzik politena "Peio" zela dio, hori erabiltzen zuten baserritarrei deitzeko.

3.267. Elizan ere euskara debekatuta (DON-113/037)

Frantziskotarrekin ikasi zuen dotrina. Euskaraz jakin arren dena zen erdaraz, derrigortuta zeuden. Behin mezaren bat-edo euskaraz ematearren eliza itxi zien hainbat hilabetez.

3.268. Gerran Alzagara ihesi (DON-113/038)

Gerra hasi zenean, Loiolako baserri guztiak hartu zituzten eta handik bidali zituzten. Auzokoek zaldi-gurdietan eraman zituzten etxeko gauza gutxi batzuek eta beraiek ere horrelako gurdi batean joan ziren. Astigarragako dolare batean egin zuten lo auzoko guztiek, hurrengo egunean Alzagara joan ziren etxekoak. Joxe eta aita denbora askoan egon ziren bertan, ama lehenago bueltatu baitzen.

3.269. Gerra bukatutakoan txerriaren burua eskegita aurkitu zuten (DON-113/039)

Gerra garaian Alzagara joan ziren etxekoak. Donostiara bueltatu zitekeela jakin zutenean ama Itsasondora joan zen eta soldadu batzuekin bueltatu zen handik etxera. Etxera sartu aurretik, auzoko baten etxera joan zen laguntza eske; izan ere, beldurra ematen zion etxera bakarrik sartzea. Sukaldera sartu eta mahaia erdian jarrita eta txerriaren burua ustelduta, harraz betea, aurkitu zuen eskegita.

3.270. Urrezko erlojua eta "Niño Jesusa" baratzean txikituta (DON-113/040)

Gerra garaian Alzagara joan ziren etxekoak. Etxera bueltatu zirenean, etxean falta zitzaizkien hainbat gauza baratzean aurkitu zituzten txiki-txiki eginda; tartean, amak Mexikotik ekarritako urrezko erlojua eta amak debozioa zioen Pragako "Niño Jesusa".

3.271. Maiatzeko loreak, igandetako meza eta konfesioa (DON-113/045)

Eskolan maiatzeko loreak ospatzen zuten. Loreak eraman behar izaten zituzten. Igandero-igandero eskolako kaperara joaten ziren goizeko zortzietan eta gero, goizeko hamarretan, Artzain Onaren katedraleko meza nagusira joaten ziren. Larunbatero karmeldarrengana joan behar izaten zuten konfesatzera.

3.272. Aste Santutako prozesioan parte hartu beharra (DON-113/049)

Beraien auzoan ez zegoen festarik. Aste Santutan, ostegunez Artzain Onaren katedraletik irteten zen prozesioa eta ostiralean Alde Zaharreko San Bizentetik. Beraien aita gustura joaten zen elizara. Prozesioetan gizonezkoak izkinetan jartzen ziren kandelak eskutan zituztela. Beraien aita beti joaten zen eta Joxek ez zuen batere ongi pasatzen, gorroto zuen Aste Santua. Baina Ostegun Santuko prozesio hartan beti estreinatzen zuen traje berria. Alde Zaharrekoan jendea hunkitu egiten zen. Artzain Onekoan erromatarrez janzten ziren.

3.273. Urgulleko Jesusen Bihotz Sakratuari buruzko sermoia (DON-113/054)

Salamancan ikasten zegoela, hotz egiten zuela-eta, elizan sartu zen behin. Pulpitutik sermoia botatzen zegoen apaizak Donostia aipatu zuen: Urgulleko Jesusen Bihotz Sakratuaren irudia handik kendu beharrekoa zela, hondartzan ikusiko zituen gauzak zirela-eta.

3.274. Lehengo bainujatziak (DON-113/056)

Lehengo bainujatziak nolakoak ziren azaltzen du, gizonezkoenak zein emakumezkoenak.

3.275. Txori harrapaketan (DON-113/057)

Eskola garaian ikasturtea bukatutakoan, emaitza onak zirela-eta, aitik bonba pastela erosten zion. Baina hamabi urterekin, txoritan ibiltzeko haize konprimatudun eskopeta bat oparitu zion. Txinboak harrapatzen zituen. Bizpahiru urtez aritu zen, gerora ez zen gehiago aritu. Bere auzoko batek txoriak harrapatzeko tranpak izaten zituen. Zein txori harrapatzen zituzten aipatzen ditu. Askotan saltzen zituzten txori horiek. Amak txinboak ere saltzen zituen

3.276. Tortoletarako leku aproposa (DON-113/058)

Etxe inguruan tortolak harrapatzeko tokia zegoen, horiek harrapatzeko zein baldintza behar ziren azaltzen du. Usotan beste toki batera joan behar izaten zen. Etxe inguruan galeperrak ere bazeuden.

3.277. Txerri hiltzea (DON-113/060)

Urtero, azaro aldera, etxean hazitako txerria hiltzen zuten. Gatzetan jarri eta urte osorako jakia izaten zuten. Aldameneko etxekoei ere ematen zien. Odolkiak jende gehiagoren laguntzaz egiten zituzten.

3.278. Domu Santu Egunean gaztainak (DON-113/061)

Aitik Domu Santu Egunean danbolinean gaztainak erretzeko ohitura zuen. Arratsean jaten zituen gaztainok sagardoz lagunduta.

3.279. Herri kirol zalea (DON-113/064)

Herri kirol zalea da Joxe. Bere aita Mutrikun morroi egon zenean, Pedro Maria Txurruka "Aritza" harri-jasotzailearen etxean egon zen. Orduan zaletu zen bere aita eta haren bitartez bita Joxe bera ere. Sekula ez du zentimorik jokatu, baina apustuak ikustea gustuko du. Gaur egungo harriak desberdinak dira, ez dute zerikusirik.

3.280. Herri kirolean aritutako kirolariak (DON-113/065)

Herri kirol zalea da Joxe. Garai batean harri jasotzen zein beste diziplinetan aritutako batzuk aipatzen ditu.

3.281. Harri jasotzeko harriak burdina zuenekoa (DON-113/066)

Martin Mendizabal harria jasotzen ibiltzen zen garaian, apustu baten ostean, harri pusketa bat bidali zuten Lizarriturriko lantegira harriaren material analizatzeko; Joxek analizatu zuen eta burdin pusketak zituela ohartu zen.

3.282. Korrikalarien apustuak (DON-113/068)

'Txikito de Arruiz' eta Aldaz izan ziren bere garaiko korrikalari onenak. Tolosara eta Azpeitira joaten ziren lasterketak ikustera. Donostiako Txofreko zezen-plazan Garziarenak eta 'Luzia'k egindako apustu bat aipatzen du. Garai hartan oxigenoa hartzen hasi ziren.

3.283. Aizkoran nafarrak nagusi (DON-113/069)

Aizkora apustu gehientsuenak Tolosan eta Azpeitian ospatzen ziren. Aizkolari onenak nafarrak izan dira, nahiz eta Gipuzkoan ere onak egon.

3.284. Garai bateko bertsolariak (DON-113/070)

Bertsozalea da Joxe. Bere garaiko bertsolariak dakartza gogora. Xalbador Hegoaldekoa balitz, uste du gehientsuenetan berak irabaziko lukeela eta ez zuela merezitakoa jaso. Uztapide oso ona zen, baina Basarrik askotan irabazten zuen. Basarrik 'La voz de España'n idazten zuen eta horrek eragina omen zuen.

3.285. Mendizorrotz taberna nolakoa zen (DON-115/002)

Antiguan jaioa, lau urterekin joan zen Igeldora bizitzera. Mendizorrotz jatetxea lehen ere taberna omen zen. Baserria noizkoa den ez daki; aitag erosi zuen. Ukuilua. Taberna nolakoa zen. Balenziagaren etxean taberna zegoen lehen; hangoa fusilatu egin zuten, Heredero. Igeldoko tabernak. Miaketak, gerra garaian.

3.286. Aita kartzelan, Ondarretan (DON-115/004)

Lau senide ziren. Aita kartzelara eraman zuten gerra garaian, Ondarretara. Bazkaria eramaten zioten. Bi ahizpak joaten ziren, oinez. Igeltsero-lanak egiten zituen bertan. Igeldoko Juandegi Txiki baserrikoa zen; eta ama ere Igeldokoa zen, Habana baserrikoa. Gerora, tabernaz aparte, El Leon garagardo-lantegian ere ibili zen aita.

3.287. Umetatik tabernan lanean; Igeldoko eskola (DON-115/005)

Tabernan ama egoten zen, eta beraiek ere bai koskortzean. Emakumerik ez zen sartzen. Plazako eskolara joaten ziren, eta larunbatetan jai egiten zuten. Neskak eta mutilak aparte. Maistrak erdaldunak izaten ziren, eta erdaraz ikasi behar.

3.288. Igeldoko eskola; ikasketak, zigorrak (DON-115/006)

Zer ikasi zuten. Pizarra eta klariona. Adin denetakoak batera. 14 urte arte. Gero, lanean tabernan. Zigorrak. Euskaraz egin ezina.

3.289. Umetako jolasak: pilota, txingoa; baratzean aitarekin (DON-115/007)

Umetako jolasak: neska-mutilak pilotan, frontoian. Txingoan. Sokasalto. Tabak; lau alde zituzten. Gordeka. Ez ziren kilker bila ibiltzen. Aitak zelai bat erosi zuen, eta baratzea jarri zuen. Aitak hara eramaten zuen, lanera. Behi bat ere erosi zuen. Sagardoa egiten zuten etxean. Taberna nolakoa zen.

3.290. Ahizpa tabernan, bera baratzean (DON-115/009)

Ez zuten bihurrikeriarik egiten. Sagarra nahikoa zuten etxean. Sagardoa. Ahizpa tabernan egoten zen eta bera baratzeke lanetan. Behiak. Haizeak etxe bat bota zuen, eta aitak erosi egin zuen. Pelukeria jarri zuen han gizon batek.

3.291. Tabernako edariak; ama eta amona (DON-115/011)

Taberna nolakoa zen. Ardoa eta sagardoa edateko ohitura zegoen, baita garagardoa ere. Sifoia. Kafea. Anisa eta koñaka. Puruak. Ama egoten zen tabernan, eta amona ere bai. Amonari hanka moztu zion medikuak, jangelan bertan. Hanka kanposantura eraman zuen aitak. Medikuak. Albea.

3.292. Tabernako giroa: zer ematen zuten (DON-115/013)

Tabernan jatekoa ematen zuten batzuetan; arrautzak eta xerra beti izaten zuten. Kazuelatxoak ere bai, asteburuetan. Karta jokoa. Alpargatak ere saltzen zituzten. Alpargata zaharrekina joaten ziren Antiguara, eta han berriak jantzi. Bidea nahiko ona zen; bidezidorra hartzen zuten lehenago iristeko, eta han lokatza egoten zen.

3.293. Tabernako eta etxeko lanak (DON-115/014)

Umetan tabernan egiten zituen lanak. Amari laguntzen. Ez ditu prezioak gogoratzen. Etxeko lanak. Lehengo koltxoak jo egin behar ziren, artilea harrotzeko. Lurra nola garbitzen zuten.

3.294. Plazako labaderoa; gobara (DON-115/016)

Arropa garbitzera plazako labaderora joaten ziren. Beste aska bat ere bazegoen gorago. Lagarto xaboia. Izeba bat joaten zen platerak garbitzera. Gobara egileak.

3.295. Komunak; hileta elizkizunak (DON-115/018)

Komuna nolakoa zen, zuloa lurrean. Papera erabiltzen zuten. Dutxarik ez. Jangela goian zuten, eta hileta elizkizunetan bazkariak egiten zituzten. Komuna eta dutxa jarri zituzten goian. Taberna jatetxe noiz bihurtu zen ez du gogoratzen.

3.296. Norbait hiltzen zenean II (DON-115/021)

Kandela zenbat denboran jarri behar zen ez du gogoratzen, hiru igandetan izaten zela uste du. Familiako batek pizten zuen argia. Gorpua elizara bizkarrez eta handik kanposantura. Sepulturarik ez zegoen garai batean. Arrosarioa, ur bedeinkatua. Elizkizunaren ondorengo bazkaria.

3.297. Jaiotza eta emaginak; jaioberrien janzkera eta sehaska (DON-115/022)

Umeak etxean jaiotzen ziren. Emaginak. Mediku bat joan zen auzora bizitzera, eta alaba emagin lanetan ibiltzen zen. Ana Mari. Berak emaginarekin eduki zituen umeak, mediku gabe. Emaginaren lana. Faja jartzen zitzaion umeari. Sehaska.

3.298. Aukera urriagoa menuan (DON-115/027)

Jatetxea jarri zutenean, hasieran plater gutxi ematen zituzten. Menua. Aukera gutxiago orain baino. Postrea eta kafea aparte ordaintzen zituzten. Langileak. Harrobiak galtzen joan ziren. Igeldon gehienak baserritik bizi ziren.

3.299. Igeldoko festetan tabernan lanean; kongregazioak (DON-115/033)

Egun seinalatuetan elizara joaten ziren, soineko bereziarekin. Igeldoko festetan lana egin behar zuten tabernan. Bi ahizpek txandaka egiten zuten ihes, dantza egitera. Kongregazioko zinta. Konfesioak.

3.300. Dotrina, eskola eta lanera (DON-115/035)

Igeldoko apaizak; Don Fabian Loidi. Ez ziren gogorrak. Elizan ikasi zuen dotrina, euskaraz. Eskolan erdaraz. Gero lanera, batere opor egunik gabe, tabernan. Egoera nola joan zen aldatzen, pixkanaka. Taberna beti irekita. Guarda.

3.301. Igeldoko festak; bertsolariak; kantu-eskea (DON-115/038)

Igeldoko festak. Bertsolariak tabernara joaten ziren bazkaltzera. Basarri bertsolaria. San Juan sua; gainetik salto egiten zuten mutil gazteek. Eskean ibiltzen dira bi kuadrilla. Santixabel Egunean, oilasko biltzaileak; begiak estalita oiloei burua mozteko ohitura.

3.302. Su bedeinkatua partitzen (DON-115/043)

Sua bedeinkatzen zuten elizan. Kandelak bedeinkatzea. Su berria partitzen, etxez etxe.

3.303. Umetan, eskapularioak lepotik zintzilik (DON-115/045)

Kutunak. Eskapularioak jartzen zituzten lepotik zintzilik umetan, santuen estanpekin. Jaunartzea egindakoan ematen zieten. Opariak, erretratua; argazkilaria joaten zen Igeldora.

3.304. Gerra ostean goserik ez (DON-115/047)

Gerra ostean goserik ez zuten pasatu. Estraperloa. Miaketak. Aitak zulo batean gordetzen zituen jatekoak. Usurbilera joaten ziren errotara, artoa eramatera, astoarekin. Ogia.

3.305. 14 urterekin emakume bihurtuta (DON-115/050)

Sacamantecas. 14 urtetik aurrera emakumeak ziren. Anaiak ikastetxera eta neskak lanera. Puntua egiten ikasi zuen eskolan.

3.306. Artilezko koltxoiak (DON-116/005)

Beraien jaiotetxeak hiru logela zituen eta zortzi lagun bizi ziren. Osabak bere logela zuen eta gainerakoak elkarrekin lo egiten moldatu behar izaten zuten. Koltxoiak artilezkoak izaten zituzten. Juanitak dio baserrietan artoaren azalarekin egiten zituztela, baina beraienean ez du horrelakorik ezagutu. Artilezko koltxoiak urtean behin eguzkitara atera, artilea harrotu, garbitu... egin behar izaten zituzten. Makila batekin jotzen zituzten eta gero jostorratz berezi batekin josi behar izaten zuten berriro ere.

3.307. Manta gutxirekin berotu behar (DON-116/006)

Artilezko koltxoiak beroak izaten ziren. Baina ez zuten nahi beste manta izaten. Ohe bakoitzean bat bakarra izaten zuten eta ez gaur egungoak bezalakoak. Askotan lehenago jantzitako berokia-edo bota behar izaten zuten gainetik. Beraien mailako etxe guztietan berdintsu bizi omen ziren. Juanitak bonba gabeko komuna ezagutu zuen, Veronicak ez.

3.308. Kokoa txerriak hazteko (DON-116/007)

Urtean hiruzpalau txerri hazten zituzten etxean. Beraien aitak Lizarriturriko xaboi-lantegian egiten zuen lan eta handik kokoa ekartzen zuen txerrientzako. Kokoari olio kentzen zien xaboia egiteko lantegian eta handik ekartzen zituen koko-tabletekin hazten zituzten txerriak. Komun luze-luzea zutenez, bertan izaten zituzten tableta haiek.

3.309. Dutxarik gabe nola moldatzen ziren (DON-116/008)

Komunean ez zuten dutxarik, palankana batekin botatzen zuten ura beraien burua garbitu ahal izateko.

3.310. Komuneko paperik gabe (DON-116/009)

Komuneko paperik ez zutenez egunkaria erabiltzen zen. Egunkaria astean behin-edo erosten zuen osabak. Veronicak dio aitak Lizarriturriko xaboi-lantegitik, lan egiten zuen tokitik, ekartzen zuela enbalatzeko paper gogorra eta hura ere erabiltzen zutela.

3.311. Ura berotzeko ekonomikako depositua (DON-116/010)

Argia eta ura beti ezagutu dute etxean. 125 batio zituen eta ez zuten aparteko arazorik izaten. Ura ekonomikan berotzen zuten, ekonomikan ura berotzeko depositu bat baitzuten. Ontziak garbitzeko ur beroa ere handik hartzen zuten. Ura berotzeko sua piztu behar izaten zuten eta askotan ezin izaten zuten sua piztu.

3.312. Gerraostean miseria etorri zen (DON-116/012)

Gerraostean miseria zen nagusi, 1941. urtetik aurrera dena zuten errazionamenduan. Gerra aurretik ez zuten falta askorik, baina ez zuten goserik. Sua egiteko ikatza ere ez zen berdina eta gerraostean askotan arazoak zituzten sua egiteko.

3.313. Arropa garbitzea eta lixiba (DON-116/014)

Atari aurrean mendiko ura zuen aska txiki bat zuten arropa garbitzeko. Hori baino lehenago ama-eta erriora joaten ziren, horretarako preparatuta izaten zuten bertan harri bat. Aitak Lizarriturriko xaboi-lantegian egiten zuen lan eta

Lagarto xaboia erabiltzen zuten. Lixiba zelan egiten zuten azaltzen dute: terreina baten ura irakiten jartzen zen, lehengo arropa zuria eta gero koloreduna sartzeko.

3.314. Etxe aurreko espaloietan arropak eskegita (DON-116/015)

Arropak eskegitzeko kakoak leihoetan jarri baino lehenago, atari aurreko espaloietan, errepidea pasatuta, jartzen zituzten taket batzuetan alanbreak jarrita.

3.315. Gerra aurretik ere eskolan erdaraz (DON-116/017)

Igarako eskolan lau urterekin hasi zela uste du Juanitak; Veronica, aldiz, lehenago hasi omen zen. Lehenengo solairuan mutilak egoten ziren eta bigarrenean neskak. Ramona Etxarri maistra lasartearra izan zuten. Eskolan gerra aurretik ere erdaraz egiten zuten, baita beraien gurasoek ere.

3.316. Gerra aurreko eskolarik gerraostekora jauzia (DON-116/019)

Igarako eskolako Ramona Etxarri maistra lasartearra euskalduna zen, baina beraiekin ez zuen sekula egin, ezta gerra aurretik ere. Gerraostean 'Cara al Sol' abestu eta bandera leihoan zintzilikatu behar izaten zuten.

3.317. Errepublikako bandera eskolan (DON-116/020)

Errepublika garaian bandera errepublikazalea jartzen eta kentzen zuten egunero eskolan. Gerra aurretik ez du gogoan gurutzerik zutenik.

3.318. Donostiari su eman behar ziotela eta jendea ihesi (DON-116/024)

Donostiari sua eman behar ziotela esan zutenean, auzoko askok eta beste donostiar askok alde egin zuten. Gogoan du lehengusu batek aitari nola esan zion alde egin behar zutela handik eta beraien amak esan ziola bera ez zela handik joango. Lehengusua-eta Bizkaia aldera joan ziren eta osaba, lehengusu horren aita, bonbardaketa batean hil zuten.

3.319. Almirante Cervera kanoikadaka itsasotik (DON-116/026)

Francoren aldeko Almirante Cervera itsasontziak itsasotik kanoikadak bota zituen Donostiaren kontra. Gogoan du baserri batek zuloa izan zuela. Itsasontziaren sirenak entzundakoan, etxetik irteten ziren, baina ez daki zertarako. Antiguako elizari sua eman behar ziotela zioten, baina elizak zaintzen ibili zen jendea.

3.320. Umeak Ingalaterrara amari abisatu gabe (DON-116/028)

Beraien osaba bat gerran hil zitzaien eta izeba umeekin bakarrik gelditu zen. Hiru ume gazteenak itsasontziz eraman zituzten, amak nora eraman zituzten jakin gabe. Ingalaterrara eraman zituzten eta Juanita eta Veronicaren etxera, osaba-izebenera, idatzi zuten han zeudela esanez. Baina beraiek ez zekiten non zegoen beraien izeba. Handik hilabete batzuetara bueltatu zen izeba hiru alaba zaharrenekin, beste seme batzuk gerrara joanak ziren-eta, eta orduan jakin zuen non zituen seme-alaba gazteenak.

3.321. Etxea konfiskatzea (DON-116/030)

Gerran jende askori konfiskatu zizkien etxea eta ondasunak.

3.322. Aita Lizarriturriko sugina zen (DON-116/032)

Beraien aita Lizarriturriko xaboi lantegiko sugina ("fogoneroa") zen. Juanita eskolatik irteterakoan aitari bazkaria eramatera joaten zen. Lanordu luzeak izaten zituzten.

3.323. Lizarriturriko xaboiak eta etxerako lanak (DON-116/034)

Lizarriturriko xaboi-lantegian xaboi mota desberdinak egiten zituzten. Langileek etxera ere eramaten zuten lana, beraiek ere aritu ziren xaboia paperean biltzen. Juanita Lizarriturriko xaboi-lantegian lanean hasi zenean, 6.5 pezeta kobratzen zituen eguneko.

3.324. Sukia txokolatea (DON-116/035)

Juanitak 14 bat urterekin Matia kaleko Sukia txokola-tailerrean hiru pezeta kobratzen zituen. Txokolateak eta kandelak egiten zituzten. Hiru lagun eta nagusia aritzen ziren lanean. Kakaoa, azukrea eta irina ziren txokolatearen osagaiak.

3.325. Xaboiak estanpillatu (DON-116/038)

Lizarriturriko xaboi-lantegian denetariko lanak egin zituen, baina batez ere xaboiak izenarekin markatzen ibili zen.

3.326. Lantegiko jangela eta lanak sexuka banatuta (DON-116/040)

Lizarriturriko xaboi-lantegiko jangelan emakumezkoak eta gizasemeak bananduta egoten ziren. Lantegian zituzten eginkizunak ere desberdinak ziren.

3.327. Gurdiak xaboia banatzen (DON-116/042)

Beraien etxeko osaba gurdian aritzen zen Lizarriturriko xaboia banatzen Donostian zehar. Animalien partez berak tiratzen zuen gurdia.

3.328. Lagarto xaboia (DON-116/043)

Lizarriturriko xaboi-lantegiko Lagarto xaboiak ospe ona zuen. Beraien etxera etortzen zen medikuak ere xaboi hori nahi zuen eskuak garbitzeko, ez zuen tokadoreko xaboirik nahi eskuak garbitzeko. Burua ere Lagartorekin garbitzen zuten. Ileak distira izan zezan ozpina botatzen zuten.

3.329. Trentza luzeekin (DON-116/044)

Neskatotan ez ziren ile-apaindegira joaten. Trentzak izaten zituzten.

3.330. Anai-arreba nagusiek ez zuten apaintzea nahi (DON-116/046)

Garai batean mutil asko gerran zeudenez, baserrietan morroi falta zegoen. Beraien neba eta ahizpa zaharrenak izebaren baserrira joan ziren orduan. Ahizpa hark ez zion uzten Juanitari ilea moztea eta permanentea egiten. Nebari ere ez zitzaion batere gustatzen ezpaina margotzea.

3.331. Irubidera eta Lasartera dantza egitera (DON-116/049)

14 bat urterekin hasi ziren Irubidera dantzan egitera. Handik Lasartera joaten ziren.

3.332. Erromeriatik goiz etxeratu behar (DON-116/050)

Mutilekin dantzan egiten zuten, baina apaizak gogor egiten zien. Ama oso zorrotza zen orduarekin. Goiz iluntzen zuen eta zortzi eta erdietarako-edo, gaua zela, etxean egon behar izaten zuten. Autobusean bueltatzen ziren eta udan askotan korrika.

3.333. Mutilekin dantzan, baina distantzia mantenduz (DON-116/051)

Gaztetan Lasartera joaten ziren erromeriara. Jo eta su aritzen omen ziren dantzan, euria izanez gero ere berdin zitzaien, aterki eta guzti. Helduta ere egiten zuten dantzan, baina larregi arrimatu gabe. Juanita beti izan da fededuna eta apaizak esandako guztia sinesten omen zuen.

3.334. Seietako mezaren ostean haragia hartzeko ilaran (DON-116/053)

1941an Ibaetatik Antiguako parrokiara goizeko seietako mezara joaten zen aitarekin batera. Aita handik lantegira joaten zen galdara garbitzera eta Juanita haragia hartzeko ilaran jartzen zen. Dena zegoen errazionamenduan.

3.335. Misioetako sermoi beldurgarriak (DON-116/055)

Matia fundazioa dagoen tokian kapera zegoen eta auzokoak bertara joaten ziren. Goizeko zazpietan izaten zen meza. Misioetako sermoiak beldurgarriak ziren. Juanitak gogoan gu behin negarrez bueltatu zela etxera. Dena zen bekatu. Pentsamendu txarrik ere ezin zuten izan, ez baitzuten sekula ezer ere ikusi.

3.336. Hilerokoa zutenik etxean ere ez zuten esan (DON-116/057)

Inork ez zien hilerokoari buruzko azalpenik eman. Juanita nagusiagoa izan arren, Veronicari ez zion ezer kontatu. Lotsaren eraginez, Juanitak hilabete batzuetan hilerokoa zuela ezkutatu zion amari. Veronica ahizpari esaten ere ez zen ausartu. Nobio garaian ere beti dena frenatzen aritzen ziren.

3.337. Apaizak bakarrik aritzen ote ziren galdezka (DON-116/060)

Ezkondutako ostean ere, konfesatzerakoan apaizak bikote kontuak galdetzen zizkieten. Ezkondu aurretik ere ea bakarrik aritzen ziren galdetuz gero, ez zuten ulertzen zer zen hori, ezin zitzaien bururatu bakarrik zer edo zer egitea posible zegoen. Antisorgailuak erabiltzea ere bekatua zen eta bikote erlazioan ere beti zuten tentsioa haurdun gelditzeko beldurraren eraginez.

3.338. Preserbatiboa bekatu handia zen (DON-116/062)

Antisorgailuak erabiltzea bekatua zen eta bikote erlazioan ere beti zuten tentsioa haurdun gelditzeko beldurrez. Arrisku gehiago zuten "marcha atras"arekin, baina preserbatiboa bekatutzat zuten eta bekatu handiagoa zela uste zuten hura erabiltzea.

3.339. Umea Paristik etorri zela esan (DON-116/063)

Veronica jaio zenean, Juanita eskolan zegoen. Bere ahizpa Paristik etorri zela esan zioten. Baina ordurako bederatzi urte zituen eta konturatu zen amak tripa handia zuela eta gainera lagun batek esan zion haurra egiteko zegoela. Denak jaio ziren etxean.

3.340. Erditzea eta jaioberriaren zainketak (DON-116/064)

Juanitak bi ume etxean izan zituen. Lehenengoaren erditzea luzea izan zen eta asko sufritu zuen. Umea garbitzeko dena izaten zuten prest eta emagin papera egiten zuen emakume bat arduratzen zen horretaz. Zilborrean faxa moduko bat jartzen zitzaion jaioberriari.

3.341. Jaioberriak barreñoan garbitu (DON-116/065)

Beraien umea koskortu arte ez zuten dutxarik izan. Jaioberriak terreina (barreño) batean garbitzen zituzten.

3.342. Batailo eta elizara sartzea (DON-116/066)

Jaioberria ahal zen eta azkarren bataiatzen zuten. Ama ez zen bataiora joaten, baina gero elizara sartzea egin behar izaten zuten.

3.343. Umeen elikadurari ez zitzaion erreparatzen (DON-116/069)

Pitarrak ur asko du, ez da sagardo hutsa, eta umetan asko edaten zuten. Umeei atxikoriarekin egindako kafesnea ere ematen zitzaaien. Elikadurari horrenbeste erreparatu gabe ere ondo hazi ziren. Kalentura enpatxuaren eraginez izaten zutela esaten omen zuen beraien amak, baina ez ziren sekula enpatxatzen. Esnegaina ere ogian jarrita jaten zuten.

3.344. Osaba estraperloan Nafarroara (DON-116/071)

Beraien etxeko osaba Lekunberriraino edo Aranora joaten zen gose garaian. Hernanira heltzerakoan, lasaitu egiten zen Guardia Zibilen beldur izaten baitzen. Baba edo beste zer edo zer ekartzen zuen ezkutuan.

3.345. Artoa sindikatura entregatu eta errota (DON-116/072)

Gerraostean, baserritarrek artoa sindikatura, falangera, eraman behar izaten zuten. Portuetxetik gertu Errotazar izeneko errota zegoen eta beraiek bertara joaten ziren. Veronicari asko gustatzen zitzaion taloesnea. Juanitak gogoan du gerra aurretik ez zutelako horrelako ogi faltarik, hiruko ogia deitzen zitzaion.

3.346. Gerra aurrean nahi beste ogi, gero bat ere ez (DON-116/074)

Beraien aitari ogia asko gustatzen zitzaion eta gerra aurretik askotan berak jaten zuen orduko ogi osoa, hiruko ogia deiturikoa. Baserrietan jeneroa falta zen eta ez zuten jateko nahikorik izaten.

3.347. Gurasoenera ezkondu eta laurak logela berean (DON-116/080)

Gurasoen etxera ezkondu zen Veronica. Lau logela zituzten eta beraien bi umeak jaiotzerakoan, laurak batera egoten ziren, askotan laurak ohe berean. Maizterrak ziren eta ezin zuten nahi zutena egin etxean.

3.348. Aita beheko solairura erori etxeko zorua hondoratuta (DON-116/082)

Beraien aita lo-kuluxka egiten zegoela, ohetik altxatu eta beheko etxeko logelara erori zen. Zorua hondoratu eta beheko emakumea zegoen ohera erori zen. Beraien ama etxean zegoen, baina ez zuenez ondo entzuten ez zen ezertaz konturatu.

3.349. Jaunartzea euskaraz amaren egoskorkeriagatik (DON-116/084)

Ibaetatik Antiguara joaten ziren dotrinara. Gerra aurretik, Juanitak jaunartze txikia euskaraz egin zuen don Tomas Arteagarekin. Gerora euskaraz hitz egitea debekatu zuten eta dotrina erdaraz ikasi behar zuten umeek. Baina bere amak ez zuen horrelakorik onartu eta etxean ikasi zuen dotrina euskaraz. Hori dela-eta, dena euskaraz egin zuen. Antiguako orduko apaiza don Francisco Yarza zen eta ez zion inongo eragozpenik jarri. Veronicak ez zuen horrelako aukerarik izan, dena egin baitzuen gaztelaniaz.

3.350. Umetako jolasak (DON-116/085)

"A la vuelta del arbol", harrapaketan, "a chingos", tabakin... aritzen ziren umetan. "A guardias y ladrones" ere ibiltzen ziren, baina batez ere mutilak.

3.351. Apaiza kexu San Inazioetako martxa ez jakiteagatik (DON-116/088)

San Inazioetan Hernaniko Santa Barbaran meza egoten da. Behin hara joan zen Juanita eta apaizak San Inazioetako martxa ez jakitea leporatu zien bertaratutakoei, baina berak bazekien. Horrelakoak ere debekatuta zeuden.

3.352. Andala-porru eta ezkur bila (DON-116/090)

Txerrientzako andala-porru eta ezkur bila joaten ziren mendira. Andala-porruak txerrientzako oso onak ziren belar batzuk dira.

3.353. Erremedio naturalak (DON-116/091)

Ez zuten medikutara joateko ohiturarik. Txitxare-belarrak, plantiña-belarrak, labatibak... Barrenengo zikina kentzeko labatibak nola egiten zituzten azaltzen dute. Txitxare-belarrak eta plantiña-belarrak infusiotan hartzen zituzten. Enplastoak egiteko berbena-belarra eta plasmo-belarra erabiltzen zuten. Azazkal ondoak baratxuriarekin igurzten zituzten.

3.354. Berbena-belarra eta zuringoa zaldarrentzat (DON-116/092)

Juanitak zaldar asko izaten zituzten eta berbena-belarrarekin eta arrautza zuringoarekin egindako enplastoarekin ateratzen zuen barruko zikinkeria.

3.355. Ama Birjinak eta ur bedeinkatua (DON-116/095)

Karmengo Ama Birjinaren eskapularioa izaten zuten. Milagrosa Ama Birjina etxetik etxe eramaten zuten eta limosna bota behar izaten zioten. Ur bedeinkatua eta su bedeinkatua. Ur bedeinkatua norbait hiltzen zenean erabiltzen zen.

3.356. Kandela eta erramu bedeinkatua (DON-116/096)

Ekaitza zetorreanean, kandela bedeinkatua piztu eta bedeinkatutako erramuarekin gurutzea egin eta leihoan jartzen zuten.

3.357. Eskolara oinez eta manta azpian (DON-116/099)

Eskolara distantzia luzea izan arren, ez zuten autobusik izaten. Euria eginez gero, korrika joaten ziren. Askotan manta baten azpian joaten ziren. Neguak gogorrak izaten ziren.

3.358. Etxe ingurua erraz izozten zen (DON-116/101)

Beraien etxe ingurua erribera zen. Igel asko egoten ziren eta euri pixka bat egiterakoan, urak hartzen zuen inguru guztiak. Hotzaren ondorioz dena izozten zen. Leihoetako kristala ere izoztuta izaten zuten.

3.359. Polloe kanposantu inguruan desagertutako baserriak (DON-117/003)

Polloe kanposantu ingurua asko aldatu da. Donostian baserri asko desagertu dira. Beraiena, Etxetxo baserria, justu-justuan libratu zen. Lorentzioene, Mozkotegi... Ingurua asko aldatu da. Polloeko kanposantua ere handitu egin zuten. Desagertutako baserrien izenak esaten ditu.

3.360. Familiaren jatorria (DON-117/009)

Ama Etxetxo baserrikoa eta aita Parte Zaharrekoa; amona (aitaren ama) Ubakoa zen. Abuztuaren 31n bizi ziren. Ubako hiru ahizpa bizi ziren Parte Zaharrean.

3.361. Aita arrantzan eta igeltsero lanetan (DON-117/011)

Aita arrantzan ibili zen lehenengo; haren aita suhiltzailea gazterik hil zen. Hiru mutil eta neska bat ziren. Mutilak lehengusu igeltseroarekin ibili ziren lanean: Sarriegi. Tailer horretan hasi zen aita ere, arrantza utzita. Gerra hasi zenean, anaia zaharrena Gernikan hil zen, eta gero aita jarri zuten enkargatu moduan. Osaba nola hil zen kontatzen du, Gernikako bonbardaketan.

3.362. Amona eta izeba Bilbo aldera ihesi (DON-117/013)

Bere familiakoak ihesi joan ziren Bilbo aldera, Donostiatik. Amona Carmen eta izeba Florenekin batera arrantzako bapore batean joatekoa zen aita. Ama joan zen kaira, eta aita geldiarazi egin zuen.

3.363. Gerra garaian, familiaren gorabeherak (DON-117/015)

Aita ez zen soldaduskara joan, ama alarguna zuelako, baina gero joan beharra izan zuen; Lizarran egon zen soldadu. Anaia bat gerran galdu zuen. Amonak eta izebak gosea pasatu zuten Bilbo aldean.

3.364. Aitona suhiltzailea (DON-117/017)

Aita itsasoan hasi zen, eta gero igeltsero ibili zen anaiekin, lehengusuen tailerrean. Aitona suhiltzaileen korneta zen; nahiko gazte hil zen.

3.365. Bretxako mugimendua (DON-117/020)

Arrandegia zegoen Bretxan, eta mugimendu handia zegoen. Pasaiko baporetako arraina ekartzen zuten. Kamioietan Bartzelonara eramaten zuten arraina gero. Goian postuak zeuden, arraina saltzeko. Pareko eraikinean postuak zeuden, eta baserritarrak. Bretxaz gainera, San Martin azoka ere bazegoen.

3.366. Rekalde taberna dagoen tokian denda zegoen (DON-117/022)

Rekalde taberna dagoen tokian bizi ziren, Aldamarko 1 zenbakian. Denda bat zegoen han lehen, Jose Grosena (Pepito Gros). Gros auzoak bere aitaren izena darama: Tomas Gros.

3.367. Aldamar kaleko dendak (DON-117/023)

Altzari denda dotore bat zegoen Aldamar kalean. General Jauregin egiten zituzten, tailerrean. Janari dendak ere bazeuden. General Etxague ezkinan Josetxoren gurasoen denda zegoen.

3.368. Casa Nicolasa jatetxea (DON-117/025)

Aldamarren Casa Nicolasa ostatua zegoen, oso famatua; orain ere irekita dago, baina ez da jatorrizkoa.

3.369. Miramar zinema aretoa eta Principe antzokia (DON-117/026)

Zine aretoak bazeuden Aldamar kalean. Miramar zineak eta Principe antzokia. "Rebistak" eta antzezlanak. Gurasoek ez zuten joateko ohiturarik. Beraiek noizbehinka joaten ziren, baina gutxi.

3.370. Ensanchen eta Los Angelesen ikasten (DON-117/028)

Eskolan Ensanche Orientalean hasi zen, publikoan, eta gero faride eskolara joan zen, Los Angelesera. Ikastetxe hori garrantzitsua zen sasoian, fama zeukan. Bankuetako eta bulegoetako langile gehienak handik ateratzen ziren. 15 urte arte ibili zen, lanean hasi arte. Dena erdaraz ikasi zuen.

3.371. Euskaldunak lotsarazi egiten zituzten, ikastetxean (DON-117/030)

Umetan ez zekien erdaraz. Los Angeles ikastetxean fraide batzuk gaiztoak ziren. Jo egiten zuten, eta jendea gaizki tratatzen zuten. Ikastetxe ona zen bestela. Azpeitiko fraide euskaldun bat ere bazen. Euskaldunak lotsarazi egiten zituzten.

3.372. La Salleko ikastetxeak (DON-117/031)

Los Angeles ikastetxean ez zuten uniformerik. Kultura orokorra ikasi zuten. Batxilerra ikastea ez zen ohikoena. Batzuetan Loiolara joaten ziren paseatzen, oraingo La Salleko ikastetxera; orduan finka zen. Orduantxe ireki zuten.

3.373. Mutikotan futbolean eta pilotan (DON-117/032)

Bodega bat zegoen Los Angeles ikastetxean, eta han jolasten zuten. Futbolera, pilotara... Pilotak beraiek egiten zituzten, artilearekin. San Bizente elizako hormetan jolasten zuten pilotan.

3.374. Neskak eta mutilak aparte (DON-117/034)

Gaztelura joaten ziren umetan, lagunekin. Neskak eta mutilak aparte ibiltzen ziren. Jolasak ere diferenteak zituzten. Kontakturik ez zuten neskekin.

3.375. Hondartzan, futbol txapelketak (DON-117/036)

Hondartzan futbolean jokatzen zuten; obsesioa zuten futbolarekin. Santa Mariako apaizari eskatzen zizkioten txapelketan parte hartzeko kamisetak. Infantilak, Kadeteak, Junior eta Senior. 4-5 urtean ibili ziren jokatzen.

3.376. Kaian igerian (DON-117/038)

Kaian bainatzeko ohitura handia zegoen. Igeriketa ikastaroa ere izaten zen kaian. "Perra al agua" egiten zuten batzuek, diru eske.

3.377. Kaian eta hondartzan bainatzen (DON-117/041)

Kaian ibiltzen ziren. Neskak ere bainatzen ziren, baina gutxiago; gonarekin. Hondartzan kabinak zeuden. Toldoak beti ezagutu ditu.

3.378. Aseguru etxean lanean; Afrikara soldadu (DON-117/043)

Aseguru etxe batean hasi zen lanean, 15 urterekin. Zurichen Hispania konpainian. Eibarrera joan zen lanera. San Sebastian bezperan soldadu joateko zozketa egin zuten, eta Afrikara joatea egokitu zitzaion. Bueltan, aseguru etxean jarraitu zuen.

3.379. Afrikarako bidaia (DON-117/044)

Afrikarako bidaia kontatzen du. Maleta pisutsua jarri zioten etxean. Trenez joan ziren Madrilera, gero handik Cadizera, eta egurrezko bapore batean Fuerteventurara. Ifniko kostaldera eraman zituzten, hondartza batera.

3.380. Idazkari lanetan, Sidi Ifnin (DON-117/045)

Fuerzas de Policia del Africa Occidental. Polizia koloniala zen. Gerra deklaratu zen. Aireko legionarioek erakutsi zieten instrukzioa. Makinan idazten zekienez, horretantxe jarri zuten.

3.381. Aldaketa teknologikoak (DON-117/049)

Idazteko makinaren promozioa da bera, baina aldaketa teknologiko handiak izan dira. Lehen eskuz egiten zituzten gauza asko, eta plantilak asko murriztu dira.

3.382. Etxea aseguratzeko ez zen hain ohikoa (DON-117/051)

Etxea aseguratzeko derrigorrezkoa da hipoteka eginez gero. Lehen, etxeko aseguruak ez ziren hainbeste; jendea konbentzitu egin behar zen. Etxe asko egin dituzte. Donostia asko aldatu da.

3.383. Aita arraunlari ibilia (DON-117/055)

Aita arraunlaria zen. Arraunlari asko arrantzaleak ziren. Gerrak aldaketak ekarri zituen. Ezkondu zenean, aitak arrauna utzi zuen, Etxetxoko amonarengatik.

3.384. Dantzara Erreenteriara eta Hernanira (DON-117/064)

Dantzara neguan Erreenteriara joaten ziren eta udan Hernanira, kuadrillan. Erreenterian ezagutu zuen emaztea izango zuena. Trenean joaten ziren Hernanira. Erreenteriara tranbian ere bai. Ez zen dantzari trebea. Tragoxka hartu eta gero joaten ziren.

3.385. Musean jokatzeko, Parte Zaharrean (DON-117/067)

Goiz hasi ziren kalera ateratzen. Musean ibiltzen ziren asko, Alde Zaharrean. El Caserio tabernan biltzen ziren; itxi egin zuten, eta Aldanondo jatetxea jarri zuten. Aralar tabernara joaten hasi ziren gero; nafarrak ziren. Bere kuadrillan ez ziren txikiteoan ibiltzen.

3.386. Euskarari buruzko iritzia (DON-117/072)

Goierriko euskara aberatsagoa iruditzen zaio. Arrasate eta Eibar aldekoek euskara dotorea dutela dio. Euskara batua sortzeko euskara ahulena hartu ote zuten; Koldo Mitxelena. Donostia inguruko euskara antzekoa ei da.

3.387. Igeldoko harrobiak eta harria (DON-118/004)

Aitak harrobian egiten zuen lana. Harrobietako lana. Biriketako gaitza. 65 urterekin hil zen aita. Iriarte baserria.

3.388. Eskolan euskaraz egiten zuten (DON-118/005)

Eskolara gutxi joan zen. Igeldoko plazan. Luisa zen maistra. Euskaraz ikasi zuten. Lana zen inportantea. Mutilak eta neskak aparte. Umetako jolasak: txingoa, sokasaltoak. Kilkerak tomate potoetan.

3.389. Baserriko bizimodua (DON-118/007)

Baratzean zer zuten azaltzen du. Bost neska eta hiru mutil ziren. Emakumeek orain ez dutela lanik egiten dio. Beheko sua. Laratza. Neskamea. Ogia erosi egiten zuten. Lurrezko lapikoak. Babarruna urte guztian, igandean garbantzua. Hasieran denak batetik jaten zuten.

3.390. Baserriko otorduak (DON-118/008)

Udan oso goiz jaikitzen ziren. Gosaltzeko, kafesnea. Bazkaria. Postrerik ez. Sagardoa egiten zen. Merienda, txokolatea. Afaria. Arraina. Antxoa asko izaten zen.

3.391. Arroketan lapa bila (DON-118/009)

Arroketara lapa bila. Jende asko joaten zen. Lanpernetan ere ibili zen ama. Lapak saldu egiten zituzten, arrandegian. Igeri ez. Mutilak gutxi ibiltzen ziren.

3.392. Etxean egindako erratza eta koltxoia (DON-118/011)

Etxea garbitzea, emakumearen lana. Eskoba eta erratza. Menda-belarra, sortak eginda. Artilezko koltxoia. Urtean behin jo, harrotzeko. Eskolan arratsaldetan laboreak.

3.393. Dotrina ondo ikasi behar (DON-118/012)

Dotrina ondo ikasi behar zen Jaunartzea egiteko. Kredoa, Salbea... Ezkontzeko ere galdetu egin zion apaizak. Don Basilio. Dotrina eskolan eta parrokian, bietan.

3.394. Kinkea, farola eta plantxa (DON-118/014)

Argia gaztea zela jarri zuten. Aurretik, petroliozko kinkea. Farola, kanpora ateratzeko. Lehengo plantxak. Almidoiarekin plantxatzea. Uretan jarri, eta alkandora lepoa han sartu. Gobara.

3.395. Atsolorrak eta emaginak (DON-118/015)

Umea jaiotzen zenean, atsolorrak. Emakumeak, meriendatzera. Oparia. Ganbaran. Aldamenekoak egiten zituen emagin lanak; erditze txarretan medikuari deitzen zioten. Jaioberriari faja jartzen zitzaion.

3.396. Mutilekin dantza egitea debekatua (DON-118/018)

Kongregaziokoa izan zen, Mariaren alabak. Hilero. Errenkan jarrita. Zinta urdina. Toki batzuetan ez zen libre dantza egitea, apaizak ez zuen uzten. Festetan, Añorgara, San Estebanera...

3.397. Hernaniko Zinkoenea tabernan lanean (DON-118/023)

Hernanin Zinkoenea tabernan ibili zen lanean. Sukaldean, oheak egiten, barran... denetik. Soldata txikia. Jatekoa ere ematen zuten. Babarrunak, azak odolkiekin, gisatua, arkume errea... Kaxuelak. Emakumerik ez tabernan.

3.398. Gaur egungo emakumea, gaiztotuta (DON-118/024)

Emakumea gaiztotu egin dela dio, harrotu. Gizona mendean hartu nahi duela uste du. Gizona umezain ibiltzea ez zaio gustatzen.

3.399. Hernaniko Zinkoenea tabernan lanean II (DON-118/026)

Hernanin tabernan lanean zebilela, jaietan beti lana. Aste barruan arratsalde bat libratzen zuten. Hiru neska ziren.

3.400. "Habla en cristiano" (DON-118/028)

Bretxan berdura saltzen ari zela, Caceresko emakume batek gaztelaniaz egiteko esan zion. Guardiak han zeuden. Umeak zirenean dena euskaraz egiten zuten, baina gero ez zuten uzten.

3.401. Gerra garaian, nobioa soldadu (DON-118/032)

Senarra soldadu, nobioak zirela. Non ibili zen: Bilbo, Bartzelona... Eskutitzak bidean galtzen ziren. Madrileraino iritsi ziren. Hil egin zela zabaldu zen.

3.402. Errazionamendu garaia (DON-118/035)

Errazionamendua, gerra ondoren. Igeldora ezkondu zen, baina senarra Hernanikoa zen. Diru asko behar zen: azukreak hogeï duro. Kontrabandoa. Ogia. Errotara, Orioko partean.

3.403. Txikitako "engainuak" (DON-118/043)

Umetako "engainuak". Sorginak. Sacamantecas. Umeak Paristik, aireplanoan.

3.404. Umeei ez zieten ezer kontatzen (DON-118/045)

Hilerokoa jaitsi aurretik amak esplikaziorik ez; gero, bai. Dena bekatu zen. Ezkondu eta gero ere apaizak sexu kontuei buruz galdetzen zuen.

3.405. Errogatibak eta misioak (DON-118/047)

Errogatibak. Euria egiteko. Plazari bueltak, letaniak. Misioak. Sermoi beldurgarriak. Moja joandakoak.

3.406. Ezkondu, zuriz jantzita ez (DON-118/049)

Dotrina ikastea inportantea zen. Jaunartze txikia eta handia. Zuriz jantzita batzuek. Urdinez joan zen. Erretratua. Lehen, ezkondu ere soineko ilunez egiten ziren. Orain zuriz jantztea ez zaio ondo iruditzen.

3.407. Igeldoko lehenengo autoak eta telefonoak (DON-118/052)

Igeldoko gizon bati gertatu zitzaiona, autoa ikusi zuenean korrika alde egin zuela. Berak ezkontza batean ikusi zuen lehen aldiz. Medikua zaldiz ibiltzen zen, eta oinez. Telefonoa.

3.408. Tranbia Tolosaraino (DON-118/056)

Gizonezkoen janzkera. Galtzerdiak egiten zituzten, haria ekarrita. Baserriko tresnak ferietan erosten zituzten. Tranbia Tolosaraino.

3.409. Ezkontza, gurasorik gabe (DON-118/060)

Ezkondu zirenean, Epeleko Etxeberrin bazkaldu zuten, Hernanin. Ezkondu, Igeldon, 11:00etan. Gonbidatu gutxi. Bost lagun. Gurasoak eta anai-arrebak ez ziren joaten.

3.410. Mantila buruan, elizarako (DON-118/064)

Lezora umeak eramateko ohitura. Mantila ahaztuta joan zen, eta ez zion elizara sartzen utzi. Hondartza eta bainujantziak.

3.411. Arropa, nahi beste ez (DON-118/069)

Txapela. Guardasola eta zakuak. Arropa, nahi beste ez. Hanka bustiak. Lotarako nola egiten zuten: bi-hiru lagun ohe bakoitzean. Baina oraingoa ere ez zaio gustatzen.

3.412. Gose garaiko komeriak (DON-118/071)

Errazionamendua, eskasa. Dendarik ez zegoen Igeldon.

3.413. Semearen eskola garaiko oroitzapenak (DON-118/073)

Semearen eskola garaiko oroitzapenak. Maisuak jo egiten zien. Txapela ipurdian jartzen zuten. Esne hautsa ematen zieten, eta derrigor hartu behar. Cara al Sol. Falangea.

3.414. "Boladoak", ur ardota (DON-118/076)

Emakumeak tabernara ezin sartu: leihotik ateratzen zieten edaria. "Boladoak", ur ardota urtuta. Sagardotegian ere emakumea kanpoan zain. Umetan, pitarra.

3.415. Ume kantak: "Haurtxo polita" eta beste (DON-119/005)

Bere amak kantatzen zizkion lau abesti kantatzen ditu. "Txakurtxua", "abarketak urratuta"... Batean bizpahiru nahasten ditu, "Olentzero" tartean sartuta. "Haurtxo polita".

3.416. `Herriko festak´ abestia (DON-119/016)

`Herriko festak´ abestia kantatzen du, eta azalpenak ematen ditu horri buruz.

3.417. "San Juanetako zortzikoa" (DON-119/018)

San Juanetako "zortzikoa", Tolosakoa, kantatzen du. Santa Maria aurrean egiten zuten sua, eta salto egiten zuten.

3.418. Zotina, eztula eta San Blas (DON-119/022)

Zotina eta eztula etortzen zenean, "Jesukristo San Blas". Doministiku egitean ere bai.

3.419. Euria egiteko errogatibak (DON-119/024)

Ate gainean Ama Birjina edo Jesusen Bihotza. Egurrezko gurutzeak, Santa Kruz egunean jartzeko. Errogatibak elizatik ermitara. Txutxurumendi. Letaniak. Txurbeltzaren adarrekin egiten ziren gurutzeak, soro mugetan jartzeko.

3.420. Arrosarioa, gauero (DON-119/025)

Arrosarioa, gauero-gauero. Afaldu eta hankak garbitu, txandaka. Urik ez etxean; pertzarekin bila.

3.421. Ogia eta taloak egiten (DON-119/032)

Irurako baserria nolakoa zen: ekonomika zuten, labea. "Ormarian", arto hirina. Taloak nola egiten zituzten. Gose garaia. Sobratzen ziren taloak esnearekin. Garoa biltzen, lerarekin. Hankak urratuta.

3.422. Iruratik Donostiara, izebarenera (DON-119/033)

Baserriko lanekin nekatuta, Donostiako izebari idatzi zion, hara joan nahi zuela esanez. Harategia jartzean eramango zuela esan zion, eta hala izan zen. Eskolara ez zen joan ia. Hiru seme-alaba izan zituen.

3.423. 'Pernando amezketarra'ren istorioak (DON-119/040)

Pernando amezketarraren kontuak kontatzen zizkieten umetan. Pasadizo bat kontatzen du, debalde jateko zer egin zuen behin Pernandok.

3.424. San Isidro egunean, hegazia (DON-119/045)

San Isidro egunean mezara joan, eta gero etxean hegazia hiltzen zuten. Arroz-esnea eta morokila. Arrautzak saldu egiten zituzten, bueltan ardo goxoa ekartzeko. Katuaren mingaina. Tolosara joaten ziren plazara.

3.425. Lepasaskia eta burusaskia (DON-119/047)

Trolebusean joaten ziren Tolosara, plazara. Saskiak eta "burukoteak". Saski motak. Lepasaskia eta burusaskia.

3.426. Sorginak, komeni zenean bakarrik (DON-119/049)

Purgatorioko arima erratuak. Arrosarioa erreztatuz artua aletzen zuten eta babarruna lekatu. Ganbaran argirik ez zegoen. Ur bila joaten ziren batzuetan edo errekarra iluntzean. Sorginak, komeni zenean bakarrik zeuden.

3.427. Ipuina: Aralarko herensugea (DON-119/051)

Aralarko San Migelekin lotutako ipuina. Herensugea eta Teodoxioren penitentzia, katea hankatik zintzilik. Amonak kontatzen zizkien ipuinak.

3.428. Kinkeak, lanparilak eta farolak (DON-119/052)

Argi gabe geratzen ziren sarri. Kinkea, olioarekin. Arima erratuentzat katilu batean ura jartzen zuten, eta olio kortexoko lanparilekin. Farolak.

3.429. Sagarrak eskuz jotzen (DON-120/003)

Sagarrak eskuz jotzen zituzten lehen. Gero eskuz eragiten zitzaion makinarekin hasi ziren. Dena bizkarka altxatu behar izaten zuten, patata eta bestelakoak.

3.430. Aita Lizarriturri xaboi fabrikan lanean (DON-120/007)

Aitak Lizarriturri xaboi fabrikan egiten zuen lan Antiguan. Lantegi asko ziren lehen han.

3.431. Igeldotik Itsasondora eta handik Lasartera (DON-120/008)

Itsasondoko baserri batera bidali zituen etxeko jabeak, alaba ezkontzen zitzaiola eta. Han bi urte pasa eta Lasarteko Zabaleta auzora joan ziren. Oriara joaten zen lanera oinez, hankautsik, abarketak besapean hartu.

3.432. San Pedrotan erroskilak (DON-120/009)

Lasarteko festetan, San Pedrotan, erroskilak ekartzen zituen anai-arrebentzat. Behiak jezten aritzen zen zortzi urte zituenetik.

3.433. Ume txikien pixoihal eta jantziak (DON-120/012)

Umeei pixoihal modura zapiak lotzen zitzaizkien. Seme-alabentzat bi jertse egin zituen eta haiekin ibiltzen ziren txiki-txikitan. Gainetik mantoia janzen zitzaien.

3.434. Egurrezko sehaska (DON-120/013)

Egurrezko sehaska batean hazi ziren senide guztiak. Umeak negar egindakoan, sehaskari hankarekin eragiten zitzaion.

3.435. Artilezko koltxoia pixagatik ustelduta (DON-120/014)

Senide asko zirenez, 3-4 anai-arrebak ohe bakarrean lo egiten zuten. Bi logelatan sartzen ziren denak. Artilezko koltxoia usteldu egiten ziren, umeen pixa zela eta.

3.436. Erregetako oparia, mandarina eta azukrea (DON-120/015)

Erregetan festa izaten zuten etxean. Oparitzat mandarina bat edo azukrea izaten zuten.

3.437. Masustak batzen (DON-120/016)

Ama siestara joaten zenean, masustak batzera joaten ziren. Auzoko batek zigarroa erretzen zebilela belar meta erre zuen. Egunkari orriekin eta arto-bizarrekin egiten zuten zigarroa. Fruta arbola asko izaten ziren lehen eta halaxe betetzen zuten sabela.

3.438. Ama esnea banatzen (DON-120/018)

Ama esnea banatzera joaten zen Antiguara. Arrautzak ere eramaten zituen eta sardin-zaharrak ekarri. Oinez ibiltzen zen bere ama, astoa hartuta.

3.439. Donostiar dirudunen arropak garbitzen (DON-120/019)

Donostiarren arropak garbitzen zituen bere amak. Lixiba nola egiten zuten kontatzen du.

3.440. Ekaitzaren aurkako sinesmenak (DON-120/020)

Ekaitzaren aurka, erramu bedeinkatua eta sutako hautsa atarian erretzen ziren.

3.441. Lixiba nola egiten zen (DON-120/021)

Lixiba nola egiten zuten kontatzen du. Barrikan garbitu eta errekan astintzen zuten arropa. Kaletarren arropa izaten zen.

3.442. Ikuiluan gorputza garbitzen (DON-120/022)

Ikuiluan zinka izaten zen urez beteta eta han garbitzen zuten gorputza. Ume txikiak zapi bustiarekin igurtzi eta horrelaxe garbitzen zituzten. Lurreko sua zuten etxean umetan eta gero ekonomika jarri zuten.

3.443. Kafea txingar eta guzti (DON-120/023)

Kafea nola egiten zuten kontatzen du. Sutako txingarra sartzen zuten lapiko barruan.

3.444. Egur hezearekin komeriak (DON-120/024)

Egurrarekin pizten zuten beti sua. Ikatza ere bazen baina dirurik ez zuten. Egurra hezea egoten zenez, ikuilutik zakarra hartu eta harekin pizten zuen ekonomika. Biberoia berotzeko komeriak izaten zituen.

3.445. Biberoian esnea eta azukrea (DON-120/026)

Biberoia emateko, lehenengo behi-esnea urarekin nahasten zen eta umea hazi ahala, ur gutxiago nahasten zitzaion. Azukrearekin gozatzen zuten esnea. Kristalezkoak izaten ziren biberoiak.

3.446. Jaioberrien etorrera (DON-120/027)

Aitaren amak laguntzen zion amari erditzerakoan. Umeak bidali egiten zituzten etxetik. Jaioberria amonak mantalean hartzen zuen. Umeak nondik zetozen galdetzen zuten.

3.447. Giltzapeko armairutik ogia lapurtzen (DON-120/032)

Erregeetako oparia azukrea edo mandarina izaten zen. Gau guztia lorik egin gabe pasatzen zuten. Errazionamenduko ogia nolakoa izaten zen kontatzen du. Amak armairua giltzez itxita izaten zuen ogia gordetzeko.

3.448. Lapiko bakarretik jaten (DON-120/033)

Lapiko bakarretik jaten zuten anai-arreba denek. Txikienak amaren altzoan jaten zuen. Artoa etxean xehetuta morokila jaten zuten. Arroz-esnea urtean behin jaten zuten.

3.449. Brunet ehun-lantegian (DON-120/034)

Brunet ehun-lantegian lan egin zuen lan bost urtez. Soldata amari ematen zion.

3.450. Sukaldari lanetan hogeita bost urtez (DON-120/036)

Gazterik alargundu zen, seme-alaba txikiak zituela. 25 urtez Tiburtzio tabernako sukaldean aritu zen lanean. Michellineko langileak joaten ziren bazkaltzera. Denetariko lanak egin behar izan ditu.

3.451. Ehun-lantegiko lana (DON-120/037)

Ehun-lantegian nola lan egiten zuten kontatzen du.

3.452. Ehun lantegiko uniformeak (DON-120/038)

Laneko uniformeak bata marroi bat izaten zen. Eguraldi txarrarekin arropak su gainean zintzilik jarrita lehortzen zituzten.

3.453. Bruneten kanpotar asko (DON-120/040)

Erdaldun askorekin batera egin zuen lan Bruneten. Erdaraz ulertu egiten zuen baina hitz egin ez. Elebitan izaten zituzten elkarrizketak. Taloa eta morokila jaten zituzten baserritar langileek eta kaletarrek botila kafesnea hartzen zuten.

3.454. Lapak batzen (DON-120/042)

Arroketan lapak batzen aritzen ziren. Lapa zopak eta lapak tortillan jaten zituzten. Igerian ez du inoiz egin.

3.455. Atso-lorra (DON-120/043)

Atso-lorrera esku hutsik joaten ziren. Denak emakumeak izaten ziren. Sukaldean egiten zen.

3.456. Elizara sartzea nola izaten zen (DON-120/044)

Elizara sartzea nola izaten zen kontatzen du. Ordura arte amak ezin izaten zuen etxetik irten.

3.457. Limosna jasotzeko bandeja (DON-120/045)

Umea bataiatzerakoan borondatea ematen zitzaion apaizari. Limosna jasotzerakoan lehen bandeja erabiltzen zen poltsaren lekuan. Zenbat botatzen zen ikusi egiten zen.

3.458. Dolua eta ofrendak (DON-120/046)

Norbait hildakoan dolua adierazteko brazaletan edo zinta beltza jartzen zuten gizonezkoek. Emakumeek ofrenda egiten zuten igandetan elizan, ogia eta kandela eramanez. Lehenago aulki bakoitzak etxeko izena eramaten zuen, bakoitzak bere lekua baitzuen.

3.459. Emakumeen dolu jantzia (DON-120/047)

Sei hilabetez beltzez jantzita eta beste sei hilabetez zuri-beltzez ibili behar izaten zen doluagatik.

3.460. Satrustegi jauregiko etxeak (DON-122/002)

Ondarretan, Satrustegi jauregiko etxe batean jaioa. Barraka baserria, errioa. Matia kalea. Txokolatene baserria, Poltsagilene, Sagastiberri.

3.461. Ondarretako kartzelan fusilamenduak (DON-122/004)

Ondarretako kartzela etxe parean zuten. Gerra garaiko fusilamenduak, goizaldean. Bederatzi urte zituen. "Infernuan" ere izaten zituzten presoak. Jende asko joan zen Bilbo aldera ihesi. Anaia bat Otxandion hil zen, gudari.

3.462. Parrokiako eskolan, ahizpa irakasle (DON-122/010)

Parrokiako eskola, Matia kalean. Oso maistra zorrotza zen ahizpa. Mutilak aparte. Erdaraz ikasten zuten. Etxean euskaraz hitz egiten zuten, gerra aurretik. Ahizpa Bordelera joan zen ihesi.

3.463. Dotrina, eskolan eta parrokian (DON-122/011)

Dotrina, hasieran euskaraz eskolan eta gero erdaraz parrokian. Apaiza. Jaunartze txikia eta handia. Etxe aurrean jolasten zuten.

3.464. Hondartzara gutxi; bainujantziak; isunak (DON-122/012)

Oso gutxi joaten ziren hondartzara, amarekin. Goizean bainatu eta etxera. Idiekin tiratutako aldagelarik ez zuen ezagutu. Bainujantziak nolakoak ziren. Albornoa erabili beharra. Isunak. Bainulariekin ez da gogoratzen. Udatiarrak.

3.465. Gerra hasi zeneko kontuak (DON-122/015)

Gerra. Hegazkinek bonbak botatzen zituzten. La Sirenara joaten ziren ezkutatzera, korrika. Cervera itsasontzia. Beldurra. Gerra hasi zenean joan ziren anaiak batailoiekin. Eskola itxi zuten. Aitaren eta anaiaren heriotza. Atxilotuak.

3.466. Heriotzarekin lotutako ohiturak (DON-122/017)

Hilkutxa oinez eramaten zuten Antiguako zubiraino, eta handik zaldi-karroan kanposantura. Argia eta trapu beltza. Arrosarioa. Hiru urtean beltzez jantzita. Arropak tindatu.

3.467. Antiguatik Easo kalera; denda jarri zuten (DON-122/020)

Goserik ez zuten pasatu. Telefonoa bazuten etxean. Satrustegi jauregiko jabeekin ez zuten harreman handirik. Atea irekitzen zuten. 13-14 urte zituenean Easo kalera joan ziren bizitzera. Denda jarri zuten. Errazionamendua. Abastos.

3.468. Erosleek diru gutxi; merkataritza ikasketak (DON-122/021)

Dendan askok ezin zuten erositakoa ordaindu, eta zorrak ezin kendu. Orain dena kexa da. Dendako ordutegia. Merkataritza ikasi zuen.

3.469. "Servicio social" zer zen (DON-122/023)

"Servicio social" egin behar zuten 35 urtetik beherakoek. Anaia bestaldean zegoen, eta ezin zuten bisitan joan. Futbolaren aitzakian joan ziren behin. "Servicio social" egina izatea zertarako eskatzen zuten. Ez zen derrigorrezkoa, eta ez zuten egin, beraien ideien kontra zihoalako.

3.470. Gerra osteko lan klandestinoak (DON-122/027)

Gerra ostean nazionalista batzuek isilpean jarraitu zuten lanean. Klandestinitatea. Meliton Manzanaskotan joan zen beraien etxea miaztera. Mendirako zaletasunik ez du izan.

3.471. Amari laguntzen eta obeditzen zioten (DON-122/029)

Sukaldeko lanetan amari laguntzen zion. Hala konformatzen ziren, ez oraingo neska gazteak bezala. Amak esandako orduan joaten ziren etxera; denek batera iritsi behar zuten, eta anaiaren zain egoten ziren.

3.472. Gerra osteko giro tristea (DON-122/032)

Arrosarioa errezatzen zuten egunero, afalostean. Ur bedeinkatua, erramua... Gerrak dena aldatu zuen: senide zaharrenak askoz alaiago bizi izan ziren beraiek baino. Euskara debekatuta, besoa altxatu beharra...

3.473. Denda eta biltegia (DON-122/034)

Denda zuten Easo kalean, Sistiaga, eta gero okela banatzeko biltegia jarri zuten, Erregezainen kalean, Antiguan.

3.474. Modako orrazkerak (DON-122/040)

Modako orrazkerak. Permanentea. Kardatuak.

3.475. Elizara ondo tapatuta (DON-122/043)

Elizarako ondo tapatuta. Antiguako elizan gertatu zitzaiona. Jauna emateko paparra tapatu behar izan zuen lagun batek.

3.476. Umeak etxean jaiotzen ziren (DON-122/045)

Dendako ordutegia, igande goizetan ere irekita. Umeak etxean jaiotzen ziren, medikuarekin eta emaginarekin. Jabier Lasarte. Bataioa. Elizan sartzea.

3.477. Baserritarrekin eta arrain saltzaileekin zuten harremana (DON-122/053)

Baserritarrekin eta arrain saltzaileekin zuten harremana. Igeldotik ekartzen zieten esnea, etxera.

3.478. Ibaetako eskola eta Igeldoko bezperak (DON-124/002)

Igarako eskola Pilarren etxetik bost minutura zegoen. Neskak eta mutilak aparte ikasten zuten. Pilar bizi zen Ibaetako partea Igeldori zegokion, eta jaietan bezperetara Igeldora joaten ziren. Gero, filarmonika izaten zen, eta han pasatzen zuten arratsaldea.

3.479. Festarik festa (DON-124/003)

Gaztetako ibilerak. Auzoetako eta inguruko herrietako festetara joan ohi ziren. Aingeru guardako jaiak, San Pedroak... San Estebanetan Usurbilera joateko ohitura zuten. Dantza soltean eta baltsean egiten zuten.

3.480. Baserriko lanak (DON-124/004)

Igande eguardira arte baserrian lana izaten zen, berdura biltzen. Asteazkenean zehar San Martingo azokan saltzen zuten berdura. 16:30ak aldera ateratzen ziren kalera.

3.481. Fruta-arbolak (DON-124/005)

San Martingo azokan berdura, fruta eta esnea saltzen zuten. Udareak, melokotoiak, gereziak, sagarrak... biltzen zituzten baserrian.

3.482. Neguko arratsaldetan, jostera (DON-124/006)

Negu partean, baratzeko lan gutxiago izaten zen baserrian, eta eguardira arte egoten zen plazan. Arratsaldetan, berriz, Antiguara joaten zen josten ikastera. Etxekoentzako arropak egin ohi zituen Pilarrek.

3.483. Baserriko tresnak (DON-124/008)

Baratzeko eta soroko lanetarako zer tresna erabiltzen ziren lehen: goldea, area, karramarroa, alperrea, besarea... Lur zokorrak egurrezko mazoarekin jotzen ziren puskatzeko. Geldea tiratzeko abereak erabiltzen ziren. Gero hasi ziren lurra bueltatzeko makinak. Makina horrek lurra "gozo" jartzen zuen.

3.484. Errazionamendua eta estraperloa (DON-124/013)

Gerra ondorenean, baserritarrek San Martingo azokara eramandako jeneroagatik hainbesteko bat ordaindu behar izaten zuten. Zenbait baserritarrek babarrunak ezkututzen zituzten zerga horiek ez ordaintzeko. Ogia ere estraperlokoa izaten zen. Errazionamendua hiru klasetakoa izaten zen. Errazionamenduko ogia nolakoa izaten zen... Olioia eta sakarina ere estraperlokoak izan ohi ziren.

3.485. Txerriaren edo oiloaren gantza (DON-124/015)

Olioia falta zenean, txerriaren edo oiloaren gantza erabili ohi zen eltzeko jakian goxatzeko. Esnegaina ere "makina bat" jaten zen. Lehen dena aprobetxatzen zen.

3.486. Goroldioa, oso estimaia (DON-124/016)

Gaztainak, hurrak, intxaurrak, goroldioa... bildu ohi zituzten. Etxerako gehiegi izanez gero, saldu egiten zuten. Artzai Onaren katedraleko artzapezari esnea eman ohi zien Pilarren etxekoek. Eguberrietan, otarra bete goroldio eramaten zien katedraleko jaiotzean jartzeko; trukean, turroia ematen zien.

3.487. Artzapezarekin jaunartzea egin (DON-124/018)

Garai batean, zazpi urterekin komunio txikia egiten zen, eta 12 urterekin, berriz, komunio handia. Artzai Onaren katedraleko artzapezari esnea eman ohi zien Pilarren etxekoek, eta, harekin harreman ona zutenez, Pilar, bere anaia eta lehengusu batek artzapezarekin egin zuten jaunartzea.

3.488. Dotrina eta Pazkoazkoa (DON-124/019)

Pazkoazkoa egiteko txartelak eskuratzeko, apaizak dotrina galdetzen zuen. Urtean behin egin beharreko jaunartzea izaten zen. Garizumako denboran, zerbait ordainduz gero, haragia jateko baimena ematen omen zuten.

3.489. Dotrina gaztelaniaz, mezak latinez (DON-124/020)

Elizaren indarra du hizpide. Eskolan ikasten zuten dotrina, gaztelaniaz. Galarazita zegoen eskolan euskaraz hitz egitea. Mezak latinez izaten ziren, baina sermoiak euskaraz izaten ziren. Garizuma garaian Igeldoko bikarioa Igara jaisten zen sermoiak eman eta arrosarioak errezatzera.

3.490. Buruko zapia (DON-124/022)

Emakumeek burua "mantilarekin" estalita sartu behar izaten zuten elizara: "zerbait jarri beharra zeneukan buruan, bestela ez zeneukan jauna jartzerik".

3.491. Mezara baraurik (DON-124/025)

Mezara baraurik joan behar izaten zen. Goizean goiz joaten ziren mezara. Antiguoko elizara 06:30erako joaten zen Pilar.

3.492. Elizaren eragina (DON-124/027)

Igande goizetan mezara joaten ziren; arratsaldetan, bezperak (arrosarioa eta funtzioa) izaten ziren. Kongregazio egunetako elizkizuna sakratua izaten zen. "Etxean iruditzen zitzaigun meza joaten ez baginen galduta geundela". Hileko lehendabiziko ostiralean jauna hartzera joan behar izaten zen.

3.493. Konfesioak (DON-124/030)

Konfesioei buruzko kontuak. Herrian bikarioa eta apaiz bat zeuden. Bikarioarengana inork ez zuen nahi izaten konfesatzera joaterik.

3.494. Kongregazioko zaindari (DON-124/034)

Pilar kongregazioko zaindaria izan zen. Elizan ez zen besteekin batera jartzen (aparteko tokia zuen), eta berari zegokion kongregazioko urteko kuota kobratzea. Berak zinta zuria eramaten zuen; bestee, urdina. Hiletetan zer ohitura zeuden aipatzen du; lutoa, hildakoaren etxera bazkaltzera joatea...

3.495. Hiletak (DON-124/035)

"Primera, segunda eta terzerako hiletak izaten ziren". Hiletetan zer ohitura zeuden aipatzen du; hildakoa etxean edukitzen zen, lutoa, hildakoaren etxera bazkaltzera joatea, meza-dirua...

3.496. Prozesioak (DON-124/040)

Kalbarioak Garizuman egiten ziren. Prozesioak: San Isidro Egunean, Korputzetan, San Joanetan, Aste Santuan...

3.497. Artzai Onaren katedraleko prozesioa (DON-124/042)

Korputzetan eta Ostegun Santuan egiten ziren prozesioak. Pilarren izeba bat beste emakume batzuekin batera aritzen zen santuentzako arropak konpondu edota berriak egiten.

3.498. Bost urtetatik Donostian; Nafarroari lotua (DON-125/002)

Iruñean sortua, Donostian bizi izan da. Aitaren aldetik Auritzen du jatorria. Amaren familia. Gerra ondoren joan ziren Donostiara bizitzera, berak bost bat urte zituela. Baina beti gorde zuen lotura Nafarroarekin, baita hizkeran ere. La Sallen egin zuen batxilergoa, giro erabat erdaldunean. Etxean gorde zuten euskara.

3.499. Donosti elkartearen sorrera (DON-125/005)

Donosti elkartearen sorrera, Amaran, euskara sustatzeko. Hitzaldiak eta txangoak antolatzen zituzten. Fermin Leizaola, Miren Egaña, apaolazatarrak... taldekideak aipatzen ditu.

3.500. Ez Dok Amairuren sorrera; bilerak (DON-125/006)

Mikel Laboaren eskutik hurbildu zen Ez Dok Amairu izango zen taldera. Kursaaletan eta Getaria kalean elkartzen ziren, baita Aurrera eta Iturrioz

tabernetan, iriondotarren okindegian eta Laboaren etxean. Toki askotako jendea ziren.

3.501. Etxeko giroa: munduko kulturen elkargune (DON-125/008)

Aitarekin diputaziora joaten zen garaiko kontuak. Jon Mirande, Isidoro Fagoaga... kultura arloko asko joaten zitzaizkien etxera, baita atzerritarrak ere. Oso ikuspegi irekia zuen aitak.

3.502. Ez Dok Amairuren filosofia eta Jorge Oteiza (DON-125/009)

Ez Dok Amairu. Euskal tradizioa gaurkotu nahi zuten. Bertakoa eta unibertsala uztartzen asmatu zutela uste du. Jorge Oteizaren ikuspegia eta abangoardia; kutxa metafisikoa eta hutsa. Modernotasuna.

3.503. Egarriak eta iturriak bat, 60ko hamarkadan (DON-125/010)

Egarriak eta iturriak bat egin zuten 60ko hamarkadan. Argia dantza taldea, Jarrai antzerki-taldea, arkitektoak... denetik elkartu ziren Ez Dok Amairun. Borroka garaia zen. Euskal kultura zerbait dekoratiboa izan zen ordura arte.

3.504. Euskal Deklamazioa eta antzerki giroa (DON-125/012)

Ez Dok Amairu aurretik, antzerkiak indar handia zuen Donostian eta berak ere parte hartu zuen. Euskal Deklamazioa eta Maria Dolores Agirre. Toribio Alzaga. Labaien. Antzerki kostunbrista zen. Etxebeste. Erdarazko antzerki-taldeak.

3.505. Ez Dok Amairuren muina: garaikidea (DON-125/013)

Ez Dok Amairuren muina, edukia. Modernoa eta erabat garaikidea. Literatura. Baldintzak hobetzeko borroka. Euskararen malgutasuna: kanpoko integratzeko gaitasuna, muina galdu gabe. Gaur egungo egoera eta konplexuak.

3.506. 'Jarrai' taldea; abangoardiako antzerkia eta zinema (DON-125/015)

Jarrai antzerki-taldeak Living Theatre ekarri zuen Victoria Eugeniara. Antzerki modernoa, esperimental. Euskal kultura abangoardiakoa zen garai hartan. Sistiagaren zine esperimental. Ama lur. Pelotari.

3.507. Mixel Labegerieren ekarpena (DON-125/016)

Mixel Labegeriek kantagintzan egin zuen ekarpena, Iparraldetik. Nemesio Etxaniz. La Voz de Españak antolatutako lehiaketan, Benito euskaraz kantuan. Euskaltzaleen Biltzarra. Labegerieren isilpeko kantaldia, Donostian. Lourdes Iriondo. Benito Lertxundi.

3.508. Familiako tradizioa jarraituz, medikua (DON-125/018)

Aita eta aitona medikuak zituen, eta berak ere bide bera jarraitu zuen. Iruñean egin zuen Medikuntza. Enpresa medikua izan da 30 urtez, Contadores-en. 'La Voz de Guipúzcoa'k antolatutako Agora saria. Xabier Lete.

3.509. Sorkuntza, debekuek baldintzatuta (DON-125/020)

Gaztaroko bere poesia. Ez Dok Amairu sorkuntzarako ate bat izan zen, eta errealtatea ikusteko modua ere bai. Orduko egoera: kantariak debekatuta, zentsura... Oreka bilatzea zaila zen.

3.510. Siadeko eta Gaur taldeak (DON-125/021)

Siadeko eta hizkuntzari buruzko lanak. Gaur taldea. Txepetx, Sanchez Carrion; hark egindako ikerketa. Iñaki Larrañaga. Euskara elkarteen sorrera.

3.511. Bilboko Kafe Antzokia (DON-125/022)

1995ean, Bilboko Kafe Antzokia gidatzea eskatu zioten. Dinamika irekia zen.

3.512. Ez Dok Amairu desegin zenekoa (DON-125/024)

Bere funtzioa, ardurak, Ez Dok Amairun. Nortasun handiko kantariak zeuden taldean, eta normala izan zen nork bere bidea hartzea. Politikaren eragina.

3.513. Aranzadi zientzia elkarteko idazkari (DON-125/025)

Aranzadi zientzia elkarteko bazkidea zen, eta bertako idazkari nagusi izan zen zortzi urtez, trantsizio garaian. Ikerketak.

3.514. Aitatxi, Fermin Irigarai eta aita (DON-125/027)

Aitonak helarazi zion euskararen kontzientzia: Fermin Irigarai, "Larreko". Egutegi modukoa idatzi zuen gerra garaian, euskaraz. "Gerla urte, gezur urte". Aitaren kontuak; Eusko Ikaskuntza eta Euskaltzaindia.

3.515. Idazten nola hasi zen (DON-125/028)

60ko hamarkadan hasi zen idazten. Euskara eta Nafarroari buruzko saiakera. Poemak. Etxeko giroak bultzatu zuen idaztera.

3.516. Euskara, gizartetik ezabatua; La Salle (DON-125/030)

Umetan oso giro erdaldunean bizi ziren. Euskara ez zen existitzen ez eskolan eta ezta kalean ere. La Salle nahiko ikastetxe herrikoia zen, hala ere; fraide euskaltzale bat ere bazen.

3.517. Groseko giroa, nerabezaroan (DON-125/031)

Groseko giroa. Pilota, lasterketak. Abenidan (Askatasunaren etorbidea) paseoan. Zinema. Orduko irakurketak.

3.518. Giro itogarria eta lehen grebak (DON-125/032)

Zinemako zentsura. Aste Santuko giro itogarria. NODOA, propaganda. Lehen grebak eta protestak. Tabakalera, esneketariak. Grisak eta manifestazioak. Lehen Aberri Eguna. Sindikatuak.

3.519. 70. hamarkadako giro gatazkatsua (DON-125/033)

70. hamarkadako giro gatazkatsua. Eskola sozialak. Sorkuntzak eta politikak talka egiten zuten batzuetan. Kantagintza duintzeko lanak.

3.520. Donostiar peto-petoa (DON-126/003)

Donostian jaio zen, Kanpandegi kalean. Euskara nahastua duela dio. Gutxien aldatu den kaleetako bat da. Etxebizitzak zeuden lehen ere, negozioirik ez. Guraso biak donostiarrak, ama Parte Zaharrekoa eta aita erdialdekoa. Bost senide.

3.521. Jantziak eta atrezkoa (DON-126/017)

Antzezlanetako jantzi dotoreak dantza irakasleari eskatzen zizkion. Andere etxea antzezlanak. Jarraikoek adarra jotzen zioten. Merke egiten zituzten antzezlanak, baina beti xehetasunak ondo zainduta. Atrezkoa.

3.522. Udalaren "Club de Teatro" ekimena; euskarazko beste antzerki taldea (DON-126/019)

Udalaren "Club de Teatro" ekintza: igande goizero antzerki emanaldia, Antzoki Zaharrean. Talde bakoitzak hiru hilabetero estreinatu behar zuen lan berri bat. Antzokia bete egiten zen. 12 bat talde ziren; euskarazkoak bi: Maria Dolores Agirreren taldea, Toribio Alzagak-eta sortua. Beste filosofia bat zuten.

3.523. Donostia, erreferentzia antzerkigintzan (DON-126/020)

Donostia erreferentzia bihurtu zen antzerki arloan, Gipuzkoako taldeen akuilua. Garai hartako kultur mugimendu oparoa. Euskal kantagintza berria.

3.524. Lehenengo antzezlanak prestatu zuenekoak (DON-126/022)

Sekretaritzak ikasten ari zela, akademian antzezlan bat prestatu zuen; 15 urterekin. Entseguak egin zituzten, baina ezin izan zuten estreinatu, mutiletako bat atxilotu egin zutelako ikurrina bat jartzeagatik.

3.525. Meliton Manzanasen aurrean (DON-126/024)

60eko hamarkadako giro nahasia (manifestazioak...). Lehen Aberri Eguna, Bergaran. Bidai agentzia batean zebilen lanean, eta autobusak hartu zituen hara joateko. Polizia joan zen galdezka, eta Meliton Manzanasengana eraman zuten. Galdeketa.

3.526. Sei urtean Frantzia errefuxiatuta (DON-126/026)

Sei urte eta erdi Frantzia errefuxiatuta egin zituzten senarrak eta berak. Esperientzia aberatsa izan zen hura ere. Zein modu bitxian ezkondu ziren, gurasoak lasai egoteko. Frantsesa bazekien, baina hasiera gogorra.

3.527. Gerra osteko lehen euskarazko irratsaioa, Paristik (DON-126/027)

Parisen euskarako irakasle hasi zen senarra, unibertsitatean, Txillardegi utzi zuenean. Antzerki-talde batean hasi zen bera, Azañaren ilobarekin, eta Buenas noches, España irratsaioan parte hartzea proposatu zion, euskaraz. Pirenaica irratsaioa.

3.528. Euskal kantagintza berriaren lehen pausoak (DON-126/028)

Bihurriak rock taldea. Euskal kanta berria, orduko kultur mugimendua, Katalunia erreferentziatzat hartuta. Benito Lertxundi. Bilerak egin zituzten. Lehen emanaldiak.

3.529. 'Zeruko Argia'ko artikuluak; "La chica ye-ye" (DON-126/029)

Lehen jaialdien monotonia haustea erabaki zuten. Zeruko Argia aldizkarian artikuluak idazten zituen musikari buruz. "La chica ye-ye" kantatu zuen berak, euskaraz, gustatu ez arren. Bihurriak rock taldea.

3.530. Bihurriak rock taldearen ibilbidea (DON-126/030)

Bihurriak rock taldea nola sortu zuten, Ez Dok Amairutik aterata. Taldea nola desegin zen. Bi ahizpek kantatzen zuten. Kritikak. Eszenografia berezia.

3.531. Euskaraz denetik egin zitekeela erakutsi nahi zuten (DON-126/031)

Aiako eliz atarian Maizter berria absurduaren antzezlanak egin zutenekoa, eskulturagileekin batera. Kritikak. Euskarak denerako balio zuela erakutsi nahi zuten. Durangoko azokak eragiten dion nostalgia, zenbat aurreratu den.

3.532. Zentsurari beldurrik ez (DON-127/002)

Ez Dok Amairuko kideek katalanak ekarri zituenean pasa zuten beldur gehien, antzerkia itxiko zutela eta. Antzerki obrak polemikoak aukeratu ohi zituzten, eta antzerkia amaitutakoan debatea.

3.533. Frantzian pasatako urteak (DON-127/003)

Frantzian eman zituen azken urteetan Parisen egon zen, atzeritarrei frantsesa irakasten.

3.534. Euskarazko filme bikoizlari (DON-127/005)

Frantzian semea jaio, eta Euskal Herrira itzuli zen. Bertan bidai agentzia batean hasi zen lanean. Euskal telebista sortzeko talde bat bildu zen, eta euskarara pelikulak bikoizteko lanean hasi zen Arantxa. Gero Antzertin sartu zen, ikasle eta irakasle gisa.

3.535. Antzertiko kide (DON-127/007)

Antzertin, lehen taldeko kide zen Arantxa, eta oso irakasle onak izan zituzten. Ikasle moduan obra bat prestatu zuten, baina diru falta zela eta ezin izan zuten errepresentatu. Hartara, enpresa bat egin zuten, eta euren diruz aurrera atera zuten obra.

3.536. Antzertiren aztarnarik ez (DON-127/008)

Sortu zen antzerki eskolaren berririk ez dago.

3.537. Aktore asko, baina lanik ez (DON-127/010)

Hasiera batean Antzerti antzerki talde ofizial gisa planteatu zen, baina eskola formatua ematea erabaki zuten gero.

3.538. Hizkuntza aldakorra (DON-127/013)

Arantxaren iritziz gaur egun ez da garai batean bezala hitz egiten, dena nahasiago dago, baita euskara ere.

3.539. Euskararen mugak (DON-127/015)

Arantxaren iritziz ez dago euskara hobe edo eredugarririk. Azpeitia aldean sumatzen du euskara aldatzen hasten dela.

3.540. Hondartza udan, Urgull neguan (DON-127/017)

Gaztetan egindako ibilerak ditu Arantxak hizpide pasarte honetan.

3.541. "Jostailuak asmatzen genituen" (DON-127/019)

Kalean ibiltzen ziren umeak beti jolasean. Askotan, jostailu faltak, hauek asmatu egiten zituzten.

3.542. Amak kantatutako abestiak (DON-127/021)

"Xagu txiki, xagu maite" eta "Haurtxo txikia sehaskan dago" abestiak.

3.543. Gabonetako erronda (DON-127/023)

Elkartez elkarte ibiltzen ziren Arantxa eta anai-arrebak kantuan.

3.544. San Juan gaua (DON-127/025)

Betidanik ezagutu du Arantxak Konstituzio plazan zuhaitza erre eta haren inguruan dantzatzeko ohitura.

3.545. San Sebastian eguna (DON-127/027)

Gaur egun danborra jotzen ateratzen da Arantxa San Sebastian egunean.

3.546. "Servicio Social" eta bertan ikasitakoa (DON-127/029)

Emakumeek "servicio social" zelakoa egin behar zuten. Ingalaterrara joateko pasaportearen bertan egin behar zuen, eta joan ondoren egingo zuela adostu zuten, baina eskari handiegiagatik ez zen sartu.

3.547. Servicio Socialeko azterketa (DON-127/030)

Bordatzen zekiela erakutsi eta haurren heziketaren inguruan galderak egin ondoren, azterketa gainditu eta txartela eman zioten. Txartel hau hamaika gauzatarako izaten zen beharrezkoa.

3.548. Emakumeen aldeko borroka (DON-127/031)

Emakumeen elkarte bat sortu zuten Donostian, feminismoaren hasiera moduan. Urte gutxitan gauza asko aldatu direla ikusi du Arantxak.

3.549. Emakumeek boto eskubiderik ez (DON-127/033)

Boto eskubidea lortu zutenean, jende askoren pentsamoldea oraindik ez zen aldatu. Ezkondukoan ere oso ohikoa zen emakumeek lana uztea, ezta kontrakoa ez zegoen ongi ikusita.

3.550. Txerrijana (DON-128/006)

Txerrijana biltzen zuen. Txerrijana apartatu egiten zen: ona ganaduari ematen zioten jateko. Eskuz apartatzen zituzten hezurak eta soberakinak, bota egiten zituzten.

3.551. Marmitak, xaboia eta "kokua" (DON-128/007)

Egunero garbitu behar izaten zituen marmitak. Ura eta xaboiarekin garbitzen zituen marmitak. Antiguana, xaboi lantegi bat bazen. Xaboitik "kokua" ere ateratzen omen zen lantegi horretan: abereei jaten emateko tableta batzuk ziren, uretan jarri eta dena arrotzen ziren.

3.552. Josten ikasteko gogoa (DON-128/010)

Igeldotik toki guztietara oinez joan ohi zen, bidetxurretik. Igeldotik Antiguara ia ordubeteko bidea zegoen oinez. Mirenek josten ikasi nahi zuen, eta esne-bezero batenean hasi zen "corte y confección" ikasten amari esnea partitzen lagundu eta gero, baina Zubiaurretik deitzen zioten lanerako eta josten ikasteari utzi behar izan zion.

3.553. Igeldoko eskola (DON-128/011)

Igeldoko plazan zegoen eskola. Maisu-maistrak erdaldunak ziren. Kanpora ateratzen zirenean, umeek euskaraz egiten zuten; ez zien galarazten. 'Cara al Sol' egunero abesten zuten. Mutilak eta neskak aparte ikasten zuten. Gaiztakeriak: maistrari liburua harrapatzen zioten...

3.554. Garai bateko Igeldo (DON-128/012)

Garai bateko Igeldo nolakoa zen aipatzen du. Ez zen kale etxerik, baserriak ziren denak. Frontoian aritzen ziren jolasean. Miren umea zela, gerora taberna izango zen tokian Falangea egon omen zen.

3.555. Guardia zibilak tropan (DON-128/016)

Antiguako kuarteleko guardia zibilak tropan joaten ziren Igeldora. Baserrik baserri ibiltzen ziren guardia zibilak.

3.556. Kalerako joerarik ez (DON-128/017)

Kaletarrekin harreman gutxi izaten zuten. Esnea partitzera joaten ziren haiengana. Gurasoek ez zuten kalera eramaten, ezta hondartzara ere. Ezkondu eta gero jakin omen zuen Donostiko berri. Su artifizialak ikusten zituzten Igeldotik.

3.557. Estropadetan, "Monte Igeldo"ra (DON-128/018)

Estropadetan, "Monte Igeldo"ra joaten ziren. Nolako tiobiboak zeuden: "montaña rusa", labirintoa, uretako txalupak... Hartz bat eta tximinoak ere baziren.

3.558. Igeldoko erretorea eta konjutorea (DON-128/025)

Miren gaztea zela, don Fabian Loidi oriotarra zen Igeldoko erretorea, eta konjutorea, berriz, don Martzelino. Negu partean, euskarazko antzerkiak antolatzen zituen Loidik Igeldoko neska-mutilekin. Opariak ere zozketatzen zituzten. Konfesio garaian, gazte denak konjutorearengana joaten ziren erretoreak arrosarioa erreztatzeko agintzen zielako. Don Fabian Loidiren

aurretik, don Migel izan zen erretorea. Dotrina garaian, latigoarekin ibiltzen omen zen. Zigorrak.

3.559. Amona eta arrosario garaia (DON-128/028)

Amona, aitaren ama, etxean bizi zen. Emakume ona zen, baina "xuxena". Amonak etxeko lanak eginarazten zizkien, "neskei behintzat". Arrosarioa erreztatzen zuten amonarekin. Lau osaba sakramentinoak izan ziren. Mirenek ez zituen ezagutu, baina haien kide baten bisita izaten zuten baserrian aldian-aldian.

3.560. Abere begi bakarra (DON-128/029)

Etxeko abereak. Nola hitz egiten zioten: iso, arre... Esnea partitzera zihoala, begi bakarreko abereak otarrakada piku eta marmita bete esne bota zizkion..

3.561. Astarraren arrantza eta "zeladorearen" isuna (DON-128/030)

Etxeko abereak. Astar bat ere bazuten. Donostian ukuiluak non zeuden aipatzen du. Goizean esnea partitzen zebilela, astoa arrantzaka hasi eta "zeladoreak" (munizipalak) isuna jarri zion Mireni.

3.562. Aita Ondarretako kartzelara (DON-128/032)

Mirenen aita Ondarretako kartzelan egon zen. Ferietan asko ibiltzen zen aita: ostegunean Hernanin, astelehenean Tolosan, asteazkenean Ordizian... FERIA horietako batean bagoneta bat erosi zuen, eta, antza, ostutako bagoneta bat zen... Aita atxilotuta nola eraman zuten kontatzen du.

3.563. Jornaleroak (DON-128/033)

Baserri handia zen, eta jornaleroak hartzen zituzten baserriko lanak (sagarrik biltzeko, garoa ebakitzeko...) egiteko. Orduko hainbesteko bat ordaintzen zien. Igeldo bertako jendea izaten zen.

3.564. Altzan etxeak eraikitzen hasi zirenekoa (DON-130/003)

Martilun taberna ingurua nolakoa zen. Zazpi urte zituenean hasi ziren etxeak egiten Altzan. Larratxo auzoa. Zergatik den ekologista.

3.565. Ezkaluak harrapatzen; aingira, saltsan (DON-130/009)

Ezkaluak nola harrapatu, eskuz. Botilan sartzen zituen gero, ondoren bainu-ontzira botatzeko. Amueder baserriko errekaetan sekulako aingira harrapatu zuen sardexkarekin. Martilun tabernako Juanitoren amak, Ixabelek, saltsa berdean prestatu zuen.

3.566. Erreklamoan txoritan (DON-130/011)

Erreklamoan ere ibili izan zen. Gorosti adar batean biska jartzen zuten, eta ondoan kaiola jarri, txori kantari batekin. Kantuan hasten zenean, gorostira joaten ziren beste txoriak. Saldu egiten zituzten gero.

3.567. Altzako eskolan eta korazonistekin (DON-130/013)

Altzako eskolan ibilia da, plazan. Sei urterekin hasi eta hamar urte arte. Maisuak: don Santiago, don Tomas, don Federico. Batxilergoa Donostian egin

zuen, korazonistekin. Gero, ingeniaritza ikasi zuen. Venezuelan egon zen, gero irakasle hasi zen eta idazten.

3.568. Umetako jolasak; medikuaren semea (DON-130/015)

Umetako oroitzapenak. Heriotzari buruzko kontzientzia. Barandan zintzilik, jolasean. Frontoia. Sagarrak eta pikuak lapurtzen. Herriko medikuaren semea zen bera, eta eskolan ez zuten zigortzen.

3.569. Abesti faxistak, eskolan; aita kartzelan, gerra garaian (DON-130/017)

Cara al Sol kantatzen zuten, eskolara sartu aurretik. Aita galtzaileen taldekoa izan zen gerran. Bi urte egin zituen kartzelan. Oiartzungo plazan harrapatu zuten, eta Ondarretara eraman. Fusilamenduak. Gaixo irten zen kartzelatik.

3.570. Medikuen bizimodua (DON-130/018)

Orduko medikuek ez zuen ordutegi finkorik. Etxera joaten zitzaizkion bila, gauez ere bai. Amak zapatak jartzen zizkion aurrean. Matxismoa. Susperregi baserritik joan ziren behin, Landabasotik, zaldiz. Errenteriako medikua ere izan zen.

3.571. Automobilik ez; errepidean futbolean jokatzeko (DON-130/019)

Oinez ibiltzen zen aita. Bi kamioneta zeuden herrian. Errepidean jokatzeko zuten futbolean. Automobilik ez zegoen. Bi zaldiko autoa erosi zuen gero aitak. Matrikula aipatzen du. Aurretik bizikletan ere ibili zen.

3.572. Botikarara Herrerara (DON-130/021)

Altzan ez zegoen botikaririk; Herrerara joaten ziren. 13 urte zituela aitarentzat sendagai bila joan zen ziztu bizian.

3.573. Aita poeta, klasikoen zalea; mediku maitatua (DON-130/024)

Aita poeta ere bazen. Espainiar klasikoak ondo ezagutzen zituen: Lope de Vega. Quevedo, Cervantes... Kixoteko esanak aipatzen zituen aitak. Literatur zaletasuna etxetik datorkio. Liburu asko zeuden etxean. Poesia idazten zuen. Estimatu zen Altzan, baina hanka ere sartuko zuen.

3.574. Aitaren poemak; euskararen egoera Altzan (DON-130/026)

Aitak poematxo batzuk idatzi zituen, batzuek kartzelan. Sonetoak. Oso fededuna zen. Euskaraz ere egiten zituen olerkiak, ezkontzetan irakurtzeko. Giro euskaldunak San Isidro auzoa egin zuten arte iraun zuen. 400-500 izatetik 30.000 izatera igaro ziren. Euskara zapalduta. Transmisioaren etena.

3.575. Bere lehenengo idazlanak (DON-130/027)

11 urterekin idatzi zuen lehenengo poema, erdaraz. Kuarteta bat egiten saiatu zen. 14 urterekin, erromantze bat. 17 urterekin, berriz, Oda a Euskal Herria; Ruben Dario imitatuz. Aberriaren kontzientzia.

3.576. Euskararen kontzientzia; alfabetatzen (DON-130/029)

Euskararen kontzientzia 19-20 urterekin hartu zuen, eta euskaraz idazten hasi zen. Euskara batuaren sorrera. Bere kontura alfabetatu zen euskaraz. Txillardegiren 'Sustrai bila' gramatika.

3.577. Miranderen eta 'Txillardegi'ren nobelak (DON-130/031)

20 urte inguru zituela. Miranderen Haur besoetakoa eta Txillardegiren Leturiaren egunkari ezkutua irakurtzeak idaztera animatu zuen. Irun Hiria saria irabazi zuen.

3.578. Venezuelako egonaldia I: Amazoniako proiektua (DON-130/032)

Venezuela. Abentura zalea da umetatik. Karrera bukatu zuenean, Jose Mari Korta jesuitak Amazonian argia jartzeko proiektua aipatu zion. Sansen zebilen futbolean. Irakasle, Venezuelen.

3.579. Venezuelako egonaldia II: Caracasko gauak (DON-130/033)

Urtebete egin zuen Venezuelen. Caracasko Euskal etxean esan zioten gauez ez ateratzeko, baina ez zien jaramonik egin. Begiak ireki zitzaizkion. Putetxe batean emagaldu batek esan ziona. Gaurko munduari buruzko iritzia.

3.580. Hego Amerikako idazleen eragina (DON-131/001)

Antonio Perez Esclarin lagunarekin egon zen Venezuelen. Orduan, bi urte haietan, asko irakurtzeko aprobetxatu zuen: Vargas Llosa, García Marquez, Juan Rulfo ("Lautada sutan" eta "Pedro Paramo" liburua)... Lehenengo idatzi zituen nobeletan irakurgai horien eragina izan zuen. Idatzi nahi duenari, irakurketa gidatuak egitea gomendatzen dio.

3.581. Astindari elkarteak (DON-131/003)

Astindari elkarteak. Izenaren nondik norakoak. Euskara eskolak ematen zituzten gauez.

3.582. Lehenengo manifestazioan, atxilotuta (DON-131/004)

Hamabost urterekin Pasaiara joan zen manifestazio batera ikaskide batekin, eta Guardia Zibilak harrapatu zituen. Ordukoa kontatzen du.

3.583. Zinemaren ikusitako lehenengo filmak (DON-131/006)

Zinemara joaten ziren, Donostiara edo Trintxerpeko "La capilla"-ra. Gogoan ditu Groucho Marxen filmak, abenturazkoak, eta "Los diez mandamientos" eta "Ben-Hur".

3.584. Altza Donostia izatera pasa zenekoa (DON-131/008)

Andaluziar bat alkate zela, bozketa egin zuten, Altza Donostiara pasatu edo ez erabakitzeko. Gehienek alde bozkatu zutela uste du, batek izan ezik.

3.585. Ama, ederra eta jakintsua (DON-131/009)

Amari buruz berba egiten du. Emakume oso ederra zela eta etxea eramateko jakituria zeukala dio. Herriko jende xumea gustukoago du intelektual asko baino.

3.586. Izebari egindako opariak (DON-131/011)

Hamar urterekin, Elgoibarko jaietarako izebak bost duro eman zizkionean, izebari berari oparia erosi zionekoa kontatzen du. Promesa egin zion lehenengo dirutxoarekin urrezko katea erosiko ziola, eta hala egin zuen.

3.587. Heriotzarekiko lehenengo gogoetak (DON-131/012)

Zortzi urterekin lehenengoz heriotzarekin izandako harremana kontatzen du.

3.588. Jatetxea; aitaren lana: "guardavinos" (DON-132/002)

Muitza izeneko baserria nola galdu zen. Polbuetxe deitzen zioten etxea. Jatetxea zuten, animalia gutxi izaten zituzten. Aitak udal arbitrioetan egiten zuen lana. Fielato.

3.589. Aitak arraina zestoan; arrain saltzaileak (DON-132/006)

Aitak udal zergak kobratzen zituen, esne litroko. Zestoan kafesnea eramaten zuen aitak, gosaltzeko. Arraina ekartzen zuen bueltan. Arrain saltzaileak.

3.590. Buenavistako apopiloak; jatetxea; eskola (DON-132/008)

Apopiloak zituzten Buenavistan (aita bertakoa zen), harrobietako langileak. Leku Eder jatetxean ama egoten zen sukaldean eta aita mostradorean. Lau senide ziren. Bi mutilek merkataritza ikasketak egin zituzten. Neskek ez. Eskolan Antigua ibili ziren. Maistrak. Erdaraz.

3.591. Eskolako kontuak (DON-132/010)

Eskola. Maistretako batek makilarekin jotzen zuen. Zorrotzak ziren. Bide zaharretik joaten ziren; Marbilko bidea. Autobus gutxi zeuden. Etxera bazkaltzera. Neskamea ere bazuten.

3.592. Gazteak arroketara; sagardoa egiten (DON-132/011)

Jatetxea nolakoa zen. Arroketara joateko ohitura zuten gazteek, Tximistarrira. Edalontziren bat hautsiz gero, aitak errieta. Baleak egin zituzten, botilak bueltan ekartzeko. Sagardoa egiten zuten. Taberna noiz itxi zuten.

3.593. Apopiloak etxean; Landin familia (DON-132/013)

Apopiloren bat beti izan zuten etxean. Nafarrak. Urarentzako bideak egiten ibili ziren. Landin abizeneko familia ere etxean bizi izan zen; gerra garaian joan ziren, maletak bertan utzita. Sabino Aranaren koadroa.

3.594. Gerra garaia Igeldon (DON-132/014)

Gerra garaia Igeldon. Ez ziren inora joan. Bonba bat jarri ote zuten dorreetako batean. Osaba kamineroa hildako bat lurperatzera behartu zuten, faroaren inguruan.

3.595. Igeldoko eta Antiguako familia abertzaleak (DON-132/017)

Ondarretako kartzelan egon ziren igeldotarrak. Antiguako azurzatarrak. Radio San Sebastian geldiarazi eta "Gora Euskadi askatuta" oihukatu zuen haietako batek; erbestera joan zen gero.

3.596. Umetako jostaketak (DON-132/020)

Beti lanean, gutxi jolasten zuten. Txingoka, sokasaltoan. Amarekin gutxi egoten ziren. Anaiak siestara eramaten zituen, eta imintzioak egiten zizkien eskuekin. Buleketan. Kikilibiotan.

3.597. Zilarrezko txanponak ezkutatzen (DON-132/022)

Zilarrezko txanponak kentzen zituen Poliziak. Igandean ateratako diruak. Ezkutalekua Markoxen mendian, baratzean. Bilatu ezinik gero. Gazte batek aurkitu zituen eta dirua berak gastatu zuen, neskatan.

3.598. Villa Maria Luisa emakume etxea (DON-132/023)

Villa Maria Luisa emakume etxea non zegoen; euskaldunak ere baziren. Inprenta zegoen Dacha Blanca etxean. Putetxea.

3.599. Tabernako giroa; bertsolariak (DON-132/024)

Emakume taldeak joaten ziren tabernara, sagardoa hartu eta arroketara joateko. Bertso-saioak antolatzen zituen anaiak. Zepai, Uztapide... Zepaik kontatutako anekdota. Balkoitik kantatzen zuten.

3.600. Igeldoko emakumea lanean, gizona tabernan (DON-132/025)

Igeldoko emakume baserritarren bizimodua. Ume asko izaten zituzten. Astoekin jaisten ziren Donostiara, eta gobara egiten zuten iturrian. Bezperan beratzen edukitzen zituzten maindireak. Ama Polbuetxeko iturrira joaten zen arropa garbitzera. Gizasemeak tabernan.

3.601. Etxean egindako limonada; lantegiak eta harrobiak (DON-132/030)

Tabernan ardoa, sagardoa, garagardoa... edaten zituzten, eta limoi-ura, etxean egina. Igeldoko jende asko zebilen Antiguan, El Leon, Schuchard eta Lizarriturrian lanean. Harrobiak eta nagusiak. Harrobiko gaitza. Igeldoko harriaren erabilera.

3.602. Anaiak Igeldoko tiro-pitxoian (DON-132/033)

Anaiak tiro-pitxoian lanean, udan. Dirudunak joaten ziren hara. Apustuak egiten zituzten. Hildako usoak biltzea zen beraien lana. Berak bazkaria eramaten zien anaiei.

3.603. Jatetxeko kontuak: mahaia, sagardoa (DON-132/037)

Valentin jatetxea nolakoa zen. Harrizko mahaia. Egurrezko mahaia ateratzen zituzten. Mostradorea jartzen zuten kanpoan. Lehengusuak laguntzen, asteburuetan. Gehiena zerbitzen ibili da bera. Upelak garbitzeko, barrura sartuta. Sagardoa egiten.

3.604. Izebarekin Igeldoko festetara; dantza lotua debekatuta (DON-132/041)

Igeldoko festetara joaten ziren, baina ez jai egunetan. Santixabel egunean izeba batekin joaten ziren. Dantza lotua bekatua zen. Bi apaiz zituzten etxean. Ama ere zorrotza zen. Sanpedroetan dantzan. Mariaren alaben kongregazioa. Apaizak esaten ziena.

3.605. Dotrina eta Pazkoazkoa; otoitzak (DON-132/044)

Dotrina ondo jakin beharra. Amak komunean sartu zuen, zigortuta, dotrina ez zekielako. Igeldoko apaizak. Don Migel Soroa. Pazkoazkoa egiteko txartelak eskuratzeko, dotrina jakin behar. Jaungoikoari buruzko esaldia eta aitaren noiz egin.

3.606. Bi anaiak apaiz: bata baserritarrekin, beste seminarioan arduradun (DON-132/049)

Apaizak asko joaten ziren Leku Ederrera. Bi anaiak apaiz. Etxean egon behar izan dute neskek. 33 urte arte etxean laguntzen egon zen anaietako bat. Parisera joan zen gero. Hantxe apaiztu zen. Beste anaia baserritarrei laguntzen ibili da, Lurgintzan.

3.607. Apaizei berorika, bestela zuka (DON-132/050)

Apaizei berorika, amak izebari ere bai. Gainontzean, beti zuka.

3.608. Demetrio apopiloaren kontuak (DON-132/052)

Demetrio apopiloaren kontuak. Eskekoak joaten ziren etxera. Gurrutxaga familiakoak. Demetriok bere buruaz beste egitera zihoala esan zuen behin, eta broma zen.

3.609. Igeldoko jatetxeak (DON-132/054)

Igeldoko jatetxea. Buenavista, Mendizorrotz eta beraiena. Tiro-pitxoian ere emango zuten igual. Rekondokoak esnea biltzen hasi ziren, eta partitzen. Ezeizaneko taberna. Monte Igeldoko jatetxea eta dantzak.

3.610. Antzezlanak Igeldon; 'Neskamearen marmarrak' (DON-132/055)

Izeba Lorenek antzerkia egiten zuen. Berak antolatzen zituen. Euskaraz izaten ziren. Neskamearen marmarrak antzezlana. Txokolateneko Manolik antzeztu zuen. Antzerkia non egiten zuten, sindikatuan.

3.611. Hamabost ordu lanean; bezeroen kontuak (DON-132/056)

Eguneroko bizimodua nolakoa zen. 15 ordu egiten zituzten lanean. Amak ixten zuen atea. Jokoa zebiltzanak bidaltzen zituen hark. Ixidroren kontuak.

3.612. Antiguan kalean jostatzen ziren (DON-136/004)

Gerra denboran kanpoan egon ziren. Handik bueltan, mojen ikastetxean hasi zen eta 14 urtera arte egon zen bertan. Handik irten eta 18 urtera arte denda batean ibili zen lanean. Orduan kalean jostatzen ziren; paretaren kontra jostatzeagatik udaltzainek isuna jartzen zieten.

3.613. Antiguako aisialdi guneak (DON-136/006)

Frontoian eta hondartzan igarotzen zuten beraien aisialdia. Mutilek "El campo de Ramón" izenekoan eta hondartzan jolasten zuten futboleak.

3.614. Antiguako lantegiak (DON-136/008)

Lan desberdinak egin izan ditu Mari Carmenek. 14 urterekin janari-denda batean hasi eta lau urtez aritu zen bertan. Gerora, 12 urtez, Ategorrietako okindegi batean ibili zen. Ez du sekula lantegi batean egin lan, nahiz eta auzoan hainbat egon: garagardotegia, Lizarriturri edo Suchard, besteak beste. Apurka-apurka lantegiak beste toki batzuetara eraman zituzten. Auzoa asko aldatu dela gaineratzen du. Lehen Maitia kaletik mendia ikus zitekeen; gerora, aldiz, porlana baino ez.

3.615. Lantegiak auzotik joan eta baita auzotarrak ere (DON-136/010)

Eguerdiko hamabietan lantegietako txirrinak jotzen zuen. Txapel- eta kandela-lantegiak ere bazeuden Antiguan. Bertako jendea kanpora joan zen eta kanpokoak bertara.

3.616. Antzeztokiko lurra hondoratu zenekoa (DON-136/012)

Bere etxean entzundako anekdota bat kontatzen du. Bere ama eta izeba antzezlan bat ikusten zeudela, antzeztokiko lurra hondoratu zen.

3.617. Igeldora zinemara eta dantza egitera (DON-136/014)

Igeldoko jaietan zinema ikustera eta dantza egitera joaten ziren. Dirua aurrezteagatik oinez joaten ziren. Antiguako eskolan botatzen zituzten filmak.

3.618. "Acción Católica"ko kidea (DON-136/016)

"Acción Católica"ko kidea zen gaztetan, "Hijas de María"koa. Matia kalean zuen egoitza. Mutilak "San Luis" kongregaziokoak ziren eta danborradan ateratzen ziren.

3.619. Antigua hobetu da, baina lehengo gauzak falta dira (DON-136/018)

Antigua orain askoz handiagoa da. Kanpoko jende asko etorri da eta ez dira denak ezagutzen. Politagoa dago, baina lehenagoko gauzak botatzen ditu faltan.

3.620. Oiartzundik etorria, negozio desberdinetan ibilia (DON-137/002)

1963. urtean etorri zen Oiartzundik Antiguara. Herri txiki bat bezalakoa zen, baina ordudanik asko aldatu da. Zaldi harategia zuen auzoan, eta gero urdaitegia ere jarri zuen bertan. Azkenean alaba batekin optika zabaldu zuen. Egoerak asko aldatzen dira, azken finean Donostia delako Antigua.

3.621. Euskara Antiguan (DON-137/008)

Antiguan euskara asko erabiltzen da eta hori atsegin du Maria Doloresek.

3.622. Antiguako "errepide zaharra" eta "errepide berria" (DON-138/005)

Haurra zela, gaur egun Zarautz hiribidea den tokia, bidea zen eta han jolasten ziren, beraiek "errepide zaharra" deitu izan diote Handik tranbia pasatzen zen. "Errepide berria", Tolosa hiribidea dena, Francok ekarritako espainiar langile esklaboek egin zuten. Dena dago aldatuta.

3.623. Eskolaurrea Matian eta Maristen ikastetxea (DON-138/006)

Eskolaurrea Matiako egoitza dagoen tokian zegoen eta handik maristetara joan zen Josu. Maristen ikastetxea kultur etxea dagoen tokian zegoen. Bere gurasoek Lizarriturri egiten zuten lan eta hango langileen semeak hara joaten ziren. Eskola publikoa ere bazegoen Erizeko pasealekuan. Baserritarrek, aldiz, astoz etortzen ziren egunero San Martinera eta Bretxara; Aginagatik ere etortzen ziren. Maristen ikastetxean fraide autoritarioak zeudela du gogoan.

3.624. Fraideen jipoiak eta umeen betebeharrak (DON-138/008)

Maristen begikoak ez zirenei, beraien aurkariak zirenei, autoko kamararen goma hartu eta latigo bat balitz bezala, odola atera arte jotzen zituzten. Gelako guztien aurrean egiten zieten hori. Formazioa ere ikasten zuten eta baita erregimenaren aldeko abestiak abestu ere. Igandero mezara eta hilean behin kongregaziora komunioa hartzera joatea derrigorra zen.

3.625. Jakintza ikastola sortu eta alfabetizatzen (DON-138/009)

1960. urtean bukatu zituen oinarritzko ikasketak. Langileen seme-alabek normalean ez zuten batxilerrik egiten eta beraiek kabuz ikasi behar zuten, akademietan-edo. Antiguako Jakintza ikastola egin zutenean alfabetizazioa lantzen hasi ziren "lehen urrats" deituriko programa baten bitartez.

3.626. Antiguako langileak (DON-138/011)

Josu auzotik kanpo egin izan du lan, Hernanin. Antiguako langile auzoa zen eta bertako umeak hango langileen seme-alabak. Bertako lantegiak aipatzen ditu, zer egiten zuten eta zein ibilbide izan zuten.

3.627. 1959. urteko Gurelesaren aurkako protestak (DON-138/012)

Gurelesaren zentrala Antiguan zegoen. 1959. urtean aurreneko manifestazioak izan ziren Antiguan eta Donostian. Ordura arte bazeuden esne-zentralak, bat beraien etxe azpian. Gurelesaren zentrala Suchard txokolate-lantegiaren lurretan hasi ziren eraikitzen. Baina azkenean Igarara joan ziren. Orduan baserritarrei kalean esnea saltzea debekatu zien eta orduan Josuk gogoan dituen administrazioaren kontrako manifestazio handienak ezagutu zituen, 1959an. "Gurelesa la mejor agua de mesa" oihukatzen zuten. Lizarriturri ere izan ziren protestak, baina ez zuten horrenbesteko oihartzunik izan.

3.628. Antiguako kanalak, uholde arriskua (DON-138/016)

Bi kanal zeuden: Portuetxetik, Añorgatik, Konportatik eta Lizarriturriko etxeetatik datozenak. Denak erriberak ziren eta dena urez beteta zegoen. Ura

noraino ezagutu duen azaltzen du. Uholderen bat gertatuz gero, arriskua dagoela uste du berak.

3.629. Auzune bakoitzak bere kuadrillak zituen (DON-138/018)

Umetan ez zuten jolasteko parkerik, ez zuten horrelakorik ezagutzen. Auzune bakoitzak bere kuadrillak zituen. San Juan bezperako sua, adibidez, etxeka edo kuadrillaka egiten zuten.

3.630. Ezeiza sagardotegiko istiluak (DON-138/020)

Ezeiza sagardotegian eztabaida gogorak eta bortitzak izaten ziren. Bere aitonari entzuna zion hori, labankadaka aritutakoak ere ezagutu zituela han.

3.631. Umetako jolasak (DON-138/021)

Beraiek txapetara, "bertan txulo"ra, "txorro morro"ra... jolasten ziren. Neskak aparte aritzen ziren, eskolan ere ez baitziren elkarrekin egoten.

3.632. Ostegunak: neskameen egunak (DON-138/022)

Gaztetan kuadrillan ateratzen hasi ziren. Ostegunetan erdi jaia izaten zen, eta neskame zeuden neskak jai egiten zuten, "el día de las chachas" esaten zitzaion. Globoak izaten ziren egun horietako protagonistak.

3.633. Lanpernatan (DON-138/023)

Igeldo aldeko harkaitzetara joaten ziren lanpernatan. Igande goizetan, marea behean zela, lanpernetan joatea abentura handia zen beraientzat. Igeldoko plazako taberna bateko etxekoandreak lanpernak egosten zizkien hamaiketako bezala. Behin handik zetozela, Guardia Zibilak dena kendu zien.

3.634. Lagun-kuadrillaren ibilerak (DON-138/024)

Hainbat sagardotegi zeuden inguruan eta bere lagun-kuadrillak haietara joateko ohitura zuen. Hondartzara ere joaten ziren, beti toki berera. Hondartzako futbol-txapelketak beranduago hasi ziren. Tuneletik hara beste herri bat zela dio, "Donostiara goaz" esaten zuten tunelaz beste aldera joanez gero. Luistarrak irteten ziren danborradan, baina Josuri hark ez zion erakartzen. Bi elkarte gastronomiko zeuden. San Sebastian egunez Donostiako Parte Zaharrera joaten ziren. "Caravana humorística"n ere parte hartzen zuten.

3.635. Egundoko uholdeak eta errepikatzeko arriskua (DON-138/025)

Josu ez zen kaletarra ezta baserritarra ere. Bere aitona donostiarra zen eta elebakarra zen, ez zekien gaztelaniaz. Konportan bizi zen bera familia eta 1933. urteko Corpus Eguneke uholde izugarrietan, alde egin behar izan zuten handik, bigarren solairuraino heldu baitzen ura. Orduan Josu jaio zen etxera joan ziren, Teresatxora. 1953. urtean berriro ere egundainoko uholdeak egon ziren. 1983. urtean Donostian ez zuten horrenbesteko eragina izan. Aurrera begira, etorkizunean, uste du urak ez duela izango nondik irten eta Ondarretarako hondartzatik irtengo dela dena; dena dago kaiola batean sartuta, ekosistema suntsituta baitago.

3.636. Apaizgaiak, neskameak eta prostitutak (DON-138/027)

Neska-mutiko askoren etorkizuna neskame eta apaiz joatea zen. 1914. urtera arte sei bat "neska etxe" edo prostituzio-etxe zeuden. Bere garaiko mutil asko apaizgai joan ziren, eta horietako lauzpabost apaiztu egin ziren. Prostitutak eta apaizgaiak kale bereko espaloi desberdinetatik ibiltzen ziren eta hondartzara ere joaten ziren, oso estampa kurioa zela dio. Seminaristak nola janzten ziren.

3.637. Gabon eskean (DON-138/029)

Olentzerotan gabon eskean ibiltzen ziren, baina Olentzero deitu beharrean "Jaiotza" deitzen zioten. Gotzainarengana ere joaten ziren.

3.638. Auzoko "belarri motxak" eta "kastellanoak" (DON-138/030)

Antiguako auzora emigrante asko heldu ziren Espainiatik: Castillatik eta Andaluziatik, batik bat. "Barrio Chino" deiturikoa bizi ziren, gaizki jantzitza zebiltzan eta kipula jaten zutela zioten. "Belarri motxa" euskaraz ez zekienari deitzen zioten, nahiz eta abizen euskalduna izan. "Kastellanoak", aldiz, Espainiatik etorritakoei esaten zien.

3.639. Antiguako ikastetxeetan ikasten zuten bertakoek (DON-139/004)

14 urtera arte joaten ziren eskolara. Nagusiagoek Ondarretan ikasi zuten. Auzoan zeuden ikastetxe desberdinak aipatzen ditu. Denek ikasten zuten auzoko ikastetxe horietan, eta horrek abantaila asko zituen.

3.640. Auzo osoa zen auzo txikitan banatutako parkea (DON-139/005)

Umeak auzo osoan jolasten ziren, dena zen parke bat. Auzoan bertan auzo desberdinak zeuden: Aizkorri kalea ("Barrio Chino" deiturikoa), Lizarriturriko etxeak (Jose Mari bertan jaio zen), eliza eta plaza ingurua eta Ondarreta. Frontoi eta jolastoki desberdinak zituzten.

3.641. Antigua langile auzoa zen, giro aberatseko auzo pobrea (DON-139/007)

Antigua langile auzoa zen, lantegi asko zeuden: Suchard txokolate-lantegia, Lagarto xaboia egiten zuena (Lizarriturri), Leon garagardoarena, Columbia disko-etxea, izotz-fabrika, kristal-fabrika, tornu-fabrika... Gehienak langileen seme-alabak ziren. Tailer txiki asko ere bazeuden. Jose Mari 14 urterekin banketxean hasi zen gutunak partitzen, baina beste aukera asko zeuden. Gerora 50 urtez egon da enpresa berean. Langile auzoa zenez, auzo pobrea zela dio, baina giro aberatsekoa. Denak ezagutzen zuten elkar. Eliza azpiko lokal batean ere biltzen ziren umetan. Harreman pertsonalak umetan garatzen zituzten, eskolara joaterakoan eta elkarrekin jolasterakoan.

3.642. Antigua elizak mugatzen zuen (DON-139/012)

Antigua elizak mugatzen zuen. Antiguako elizara inguruko baserritarretakoak ere etortzen ziren, bertan bataiatzen zein ezkontzen ziren eta "Luis del Antiguo" ere bertan zuten. Bizitza bertan egiten zuten.

3.643. Donostiako zein Tolosako tranbiak, "mataburrosa" (DON-139/014)

Donostiako zein Tolosako tranbiak geltokia zuten auzoan. Beraiek "Mataburros" deitzen zioten; antza denez, noizbait astoren bat harrapatu eta hil omen zuelako.

3.644. Auzoa despertsionalizatu egin da (DON-139/016)

Gaur egun ezinezkoa da lehengora bueltatzea. Auzoak diseinatzen diren moduan despertsionalizatu eta indibidualismoa bultzatzen da; supermerkatuak dira horren adibide bere ustez. Lehen Matia kalean bizi asko zegoen: baserritarrak zetozen, azoka zegoen... Etxeak garestiak direnez, jende gazteak ezin du auzoan bizi. Lantegiak ere itxi egin dira.

3.645. Altza nolakoa zen (DON-140/005)

Altzako frontoian aritzen zen pilotan eta futbolekin, etxe aurrean. Baserri asko zeuden, eta lau etxe. Altza nolakoa zen kontatzen du, itsasotik Urumearaino iristen zela. Herri handia zen.

3.646. Bainuak eta arrantza (DON-140/009)

Pasai Donibanen eta San Pedron bainatzen ziren, arroketan. Orain ere hara joaten dira. Donostian Kontxan bainatzen ziren, eta txalupan ere ibiltzen ziren. Arrantza ere egiten zuten. Arrain txikitara joaten ziren, txipiroitara eta. Fusilarekin ere ibilia da, Santa Clara uhartean.

3.647. Eskola garaia (DON-140/011)

Altzan ibili zen eskolan eta gero Herreran, La Salleko fraideekin. Merkataritza ikasi zuen gero. Altzako eskolan Don Jose Maria zen maisua, kanpotarra. Erdaraz, eta bandera espainolarekin.

3.648. Errazionamendu bila dendetara (DON-140/019)

Altzan ez zegoen dendarik. Errazionamendu bila bi dendetara joaten zen, Herrerara. Tabakoa. Arraina eta egurra ere berak eramaten zituzten etxera. Martuteneraino joaten ziren errotara, artoarekin, taloak egiteko.

3.649. Amona, beti beltzez (DON-140/021)

Bere amona nola janzten zen. Orain denek neskak ematen dute. Amonak egunero goizean mahaspasak ematen zizkion.

3.650. Bizikletak, autoak eta gidabaimena (DON-140/022)

Sagar arbolak zituzten Altzan, eta bizikletan ibiltzen ziren han. Mutikotan ez zuten bizikletarik. Bideak nolakoak ziren. Osabak bazuen automobila. Gidabaimena atera aurretik hiru-lau urtean gidatu zuen.

3.651. Umetako gaiztakeriak (DON-140/025)

Umetan borroka asko egiten zuten. Sagar lekuak asko zeuden, eta hartu egiten zituzten. Melokotoi bila ere bai. Baserri batzuetan, eskopetarekin prestatuta zeuden; gatza jaurtitzen zuten. Zilargilene baserrian ur salto bat zegoen, eta hara joaten ziren. Ezkailuak harrapatzen.

3.652. Txoriak harrapatzen, kanposantuan (DON-140/026)

Txori habia bila ibiltzen ziren. Tarina, berdeloia, karnaba... erreklamoan ibiltzen ziren. Tiragomarekin eta balinezko eskopetarekin ere bai. Kanposantuan ere harrapatzen zituen.

3.653. Heriotza: gorpua etxetik elizara (DON-140/027)

Heriotza: gorpua etxean izaten zen lehen. Gaubeila egiten zuten; izeba hil zenean, bera geratu zen. Eliz-mutil ibili zenean, apaizarekin joaten zen gorputz bila. Behin, Martutenera joan ziren, Ubara, eta hildakoak guraizeak zituen esku artean. Elizako aulkien aurrean argia jartzen zuten.

3.654. Dantzak eta nobio garaiak (DON-140/030)

Dena bekatua zen. Dantza lotua ez, libre zen. Festak. Udan Hernanira eta neguan Erreteriarra. Neskek kalabazak ere ematen zituzten. Batzuetan etxera laguntzen zieten. Erreteriarako Turin taldea eta Herrerako Club Deportivo. Nobiotan bost urte. Likore lantegia zuten, Destileria Gipuzkoana.

3.655. Lehenengo lana, bidaia agentzia batean (DON-140/032)

Donostian Artzain Onean egoten zen lehengusuekin. Oporrak ekainetik urria bitarte izaten ziren, luzeak. Lanean 18-19 urterekin hasi zen, Sireica bidaia agentzia batean. Venezuelara eta Argentinara joaten zen jendea, lan bila. Nagusia jeltzalea zen, eta bila joan zitzaion Polizia. Joxeba Elozegi. Gero likore lantegian hasi zen.

3.656. Gipuzkoana Destileria (DON-140/033)

Gipuzkoana destileria. Etxebarria anisa egiten zuten. Rona, bermuta, moskatela... Imitazioak egiten zituzten. Ardo biltegietara banatzen zituzten, kamionetarekin. Pontxea eta pipermina Ondarroara. Itsasontzietan ere ez zen rona falta.

3.657. Festetako kontuak; Altzako harri apustua (DON-140/037)

Etxetik ihes egin, eta Pasaia joan zen festetara. Altzako festak. Ezkonduz gero, festei agur. Altzako eta Herrerako festak antolatzen ibili izan da urte askoan. Pilotariak, aizkolariak... harri apustuak. Musikariak, Pasaiaakoak. Txistulariak, igandero.

3.658. Bertsolariak eta sagardotegiak (DON-140/038)

Bertsolariak, festetan eta sagardotegi giroan. Sagardotegiak asko ziren. Basarri, Azpillaga, Lazkao Txiki... Txirrita izan zen oso famatua, Altzan bizi zelako. Gizonek hiru egun egiten zituzten sagardotegitik atera gabe. Toka.

3.659. Loiolan jaio eta Egian bizi (DON-142/002)

Txominenea auzoan jaio zen, Loiolan. Hiru urte zituenean Egia joan ziren bizitzera. Maizterrak ziren izebaren etxean. Guraso biak donostiarrak zituen, aita Egiakoa eta ama parte zaharrekoa baina Bellas Artesen bizitua. Aitona Donostiako orfeoikoa zen.

3.660. Aitaren lanbidea; arraina eramaten zuen etxera (DON-142/004)

Aita administraria zen, autodidakta. Gerra hasi zenean, oposaketak ari zen prestatzen udaleko idazkari izateko, baina bertan behera geratu ziren. Pasaiaiko itsasontziekin lanean aritu zen, eta arrainaren salmentan. Etxera arrain asko eramaten zuen. Orduko hozkailuak.

3.661. Ama saltzailea zen, eta ez zuen lana utzi (DON-142/005)

Amak ere lana egiten zuen, garai hartako emakume gehienek ez bezala. 18 urterekin hasi zen, saltzaile denda batean: Casa Nerecan (ikus mapan; gaur egun M&ximo Dutti denda dago). Ez zuen lana utzi. Ahizpa zaharrenaren kargu zegoen etxea. Emakumea izateagatik ezin zituen puntuak kobratu.

3.662. Servicio Social eta "canastilla" (DON-142/006)

Servicio Social egin zuten ahizpa biek, Prim kalean. Pasaporteak lortzeko beharrezkoa zen. Jose Antonio Agirre hil zenean, Artzain Onera joan ziren mezetara. Sukaldeko oinarriak ikasten ziren, eta eskulanak. "Canastilla" entregatu beharra. Ohituta zeuden josten: eskolan, egunero bi ordu.

3.663. Eskola garaia: Egian eta Urdaneta kalean (DON-142/007)

Eskola garaia: Egian hasieran, Villa Toledon, eta gero Sagrada Familia, Urdaneta kalean. Teresiarretara eraman nahi zituzten, baina ezin zuten ordaindu. Sagrada Familian mantal zuria eta lazo urdina zituzten, baina uniformerik ez.

3.664. Franziskotarrekin dotrina eta zinema (DON-142/009)

Dotrina frantziskotarrekin ikasten zuten, erdaraz, fraideren batek euskaraz egin arren. Hantxe, lokal batean zinema ere ematen zuten igande arratsaldetan. Pelikula batzuk aipatzen ditu. Fraideen zentsura, eskua jarrita. 50 zentimo. Pepitak erosten zituzten beste pezeta erdiarekin. Zazpi urte zituenean, aita lanik gabe geratu zen. Ahizpa eta biak osaba Nikanorregana bidali zituzten, Pasai Antxora.

3.665. Umetako oroitzapenak: eskolatik elizara (DON-142/010)

Villa Toledo ikastetxean zebileneko oroitzapenak. Aitak Mari Mertxe ontziaren kontuak eramaten zituen, eta diruz ondo zebiltzan. Neska-mutikoak ziren. Ilaran joaten ziren frantziskotarren elizara; nobena osora kale egin ez zuten bakarrak izan zirelako, ardo gozoa eman zieten bi ahizpei. Bartzelonako kongresu eukaristikoa; ahizpa aukeratu zuten Ama Birjinari harrera egiteko.

3.666. Umetan jolas, beti erdaraz; sokasaltoko abestia (DON-142/013)

Umetako jolasak: auzoan, beti erdaraz. Hiru anai-arreba ziren, oso segidakoak. Bera kaniketan ibiltzen zen mutilekin. Villa Toledoko parkean "oroitzapenak" ("rekuerdoak") lurperatzen zituzten; anekdota: mutil batek egin ziona, kaka jarri eta eskua sartzeko esan. Sokasaltoan kantatzen zuten abestia.

3.667. Hamasei urterekin lanean (DON-142/017)

Ikasketak etxeko mutilei bakarrik ematea ohikoa zen. Egiako tontorrean, La Sallen ikasi zuen anaiak. Baina bere familia ez zen ohikoa, amak lana egiten zuelako. Ofizio bat (administrari) eman zieten ahizpa biei. 16 urterekin hasi zen lanean, bulego batean. "Sabado ingles". 18rekin bere kabuz hasi zen Batxilergoa egiten.

3.668. Lana eta ikasi, batera; batxilergoa (DON-142/018)

Lan Publikoen Ministerioan egin zuen lana, bere aitaren gogoaren kontra, bi urtean. Ahizpak Starluxen egiten zuen lana. Gero Urnietan egon zen eta ondoren ospitalean erizain ibili zen zortzi urtean. Bitartean, ikasi ere egiten zuen, batxilergoa, bere aldetik. Latina eta greziera ikastera joaten zen apaiz batengana.

3.669. Historiako karrera egiten II (DON-142/020)

Historia ikasten ari zen garaiko kontuak. Behin, auto-stopez bueltatu zen Bartzelonatik, Ibon Sarasolarekin; gaupasa eginda joan zen lanera. Bere soldata beharrezkoa zen etxean.

3.670. Euskararen aldeko lanetan; Lur argitaletxea (DON-142/024)

Lagun baten bidez hasi zen batxilergoa egiten, eta baita giro euskaltzalera hurbiltzen ere. Ramon Saizarbitoriarekin izan zuen lehen hitzorduan gertatu zitzaiona. Euskara lantzeko taldea osatu zuten. Lur argitaletxearen sorrera.

3.671. Lur argitaletxeko lanak (DON-142/025)

Lur argitaletxeko lehen lanak. Bi sail zituen: literatura eta saiakera. "Mendebaleko ekonomiaren historia" liburua. Ramon Saizarbitoriak liburu zerrenda bat eman zion, lana egiteko. Ibon Sarasolak hizkuntzari buruzko aholkuak ematen zizkion. Frantz Fanonen liburu bat itzuli zuten: "Afrikar iraultzaren alde".

3.672. Astetandik saioa eta garai bateko telebista (DON-143/001)

Euskal telebistaren sorreran aurkezle gisa aritu zen Arantxa. Astero-astero egiten zuen saioa, umeekin. Pare bat erreportai egiten zituen astean.

3.673. Egin egunkariko kazetari (DON-143/002)

Zergatik Panpox idatzi zuenean Egin egunkarian egiten zuen lan kazetari moduan. Azterketa bat egin zioten lana eman aurretik, eta euskara eta mekanografia menderatzeak asko balio izan zion. Administrari lana eman zioten, eta ondoren erredakziora pasa zen.

3.674. Bi-hiru erregistroekin lanean (DON-143/004)

Arantxak bi erregistro bere ogibide bilakatu zituen: kazetaritza eta literatura. Hirugarren bat ere aipatzen du, iritziena.

3.675. Lehenengo idatzia, gaztelaniaz (DON-143/005)

Ahizpa eta bera Acción Católicako kide ziren, eta bertako aldizkarian ipuin bat argitaratu zioten, gaztelaniaz. Poesia batzuk ere aurkeztu zituen lehiaketa batera, inori ezer esan gabe, eta irabazi egin zuen lehiaketa.

3.676. Irakurlegorik ez (DON-143/007)

Euskal irakurlegorik ez zen Lur argitaletxea sortu zenean, eta ez zen euskal literatura irakurriko zuen inor.

3.677. Zentsura pasatzeko prozedura (DON-143/009)

Zentsura pasa behar izaten zuten argitaratu ahal izateko. Oinarrizko baimen bat behar zen argitaratu ahal izateko, erantzule bat zuen enpresa bat.

3.678. Argitaratzeari utzi ziotenekoa (DON-143/011)

Argitaratzeari utzi zioten Franco hil baina pixka bat lehenago.

3.679. Imanol abeslariak Arestik Arantxari emandako poesia kantatu (DON-143/013)

Arestik Arantxari poesia batzuk eman zizkion, irakur zitzaizkion, eta honek Imanoli eman zizkion, zeinak hauetako bi musikatu zituen. Kontzertu batean poesiaren egilea agertu zen.

3.680. Ahizparekin manifestazioetara (DON-143/014)

Manifestazioetan gertatuko zenbait kontu komtatzen ditu Arantxak pasarte honetan.

3.681. Gerraren gaia sekretu bat zen familian (DON-143/015)

Aita gerra garaian kartzelara eraman zuten, komandantea baitzen. Heriotz zigorra zuen honek. Amak gutun bidez ezagutu zuen hau, Burgosko kartzelan zela. "Manzanas" delako batek torturatu zuen. Arantxa jaio zenean kartzelan zen aita. Hala ere, etxean ez zen kontu hauez hitz egiten, ezkutuko gaia zen.

3.682. Nortasun agiria, obligazio (DON-143/016)

Aitak ez zuen pasaporterik egin nahi izan bukaera-bukaerara arte.

3.683. Bilera klandestino (DON-143/018)

Hemezortzi bat urterekin bilera klandestino batera joan zen Arantxa, eta ikurrina josi behar zutela jakindakoan bileretara joateri utzi zioten berak eta ahizpak.

3.684. Argia dantza-taldea (DON-143/019)

Ahizparen lankide batek dantza-talde bat sortu eta bertara joaten hasi ziren Arantxa eta ahizpa. Zeruko Argiaren lokalean egiten zuten dantza, Kaputxinoetan.

3.685. Egia Donostiatik aldenduta (DON-143/020)

Egia ez zuten Donostiako zati gisa bizi, haien zat Donostia ibaiaren ondoan hasten zen. Oso auzo pobrea zen.

3.686. Tabakalerako emakumeak (DON-143/021)

Tabakalerako emakumeek ez zuten ospe onik. Errepublikara garaian emakumeek eskubide asko eman zizkieten oso denbora gutxian, baina askatasun hori gerrarekin desagertu egin zen.

3.687. Emakumeak ez ziren soilik etxekoandre (DON-143/022)

Etxeko lanez gain, beti zuten beste lanen bat. Gerra ondoren etorritako kontua izan zen hori, ezkondukoan lana uztera bultzatzen baitzituzten emakumeak.

3.688. Garai bateko Egia I (DON-143/024)

Burni-lantegi bat eta marmol lantegi bat oroitzen ditu Arantxak Egian. Militarren presentzia handia zen auzoan, hauen alabak gurdian joaten ziren eskolara.

3.689. Ogi txuria ogi beltzaren truke (DON-143/025)

Ogi beltza nahiago zuela eta, izeba-osabei ogi txuria ogi beltzarengatik aldatzen zien Arantxak, eta horregatik barre egiten zioten.

3.690. Gerraosteko luxuak (DON-143/026)

Goserik ez zuten pasa gerraostean. Aitak lana galdu zuenean, luxua zen arrain zopa eta melokotoia jatea.

3.691. Goserik ez, hotza bai (DON-143/027)

Askotan errepidetik jauzitako ikatz pusketak jasotzen zituzten. Ekonomia zuten sukaldean, eta berotze-sistema bakarra zen hau.

3.692. Maindireak bainuontzian garbitzen (DON-143/028)

Ezohikoa bazen ere, bainuontzia zuten etxean Arantxak eta familiak, eta izebak bertan garbitzen zituen maindireak.

3.693. Garai bateko Egia II (DON-143/029)

Teila-fabrika, sagardotegia... ditu hizpide.

3.694. Santu Guztien eguna (DON-143/030)

Santu Guztien eguna nola ospatzen zuten azaltzen du Arantxak.

3.695. Auzoko baserriak (DON-144/006)

Bere etxea auzo txiki batean zegoen (Villa Airosa deitua, Intxaurren), eta maldan gora bi baserri zeuden: Lizardi eta Zategi.

3.696. Aita karrogilea zuen (DON-144/008)

Aita Altzakoa zen; Herrerako baserri batekoa. Ama donostiarra zen, Parte Zaharrekoa. Karro egilea zen aita. Zaldi-karroak egiten zituen; plazara joateko erabiltzen zituzten baserritarrek.

3.697. Eskolara Ategorrietara (DON-144/010)

Lau senide ziren. Eskolara lau urterekin joan zen, Ategorrietara. Berez ezin zuten, Intxaurren Altza zelako, baina Altzan eskola urruti zegoen. Zer ikasi zuen. Erdaraz ez zekien joan zenean, baina maistrak erdaldunak ziren.

3.698. Herrerara bizitzera (DON-144/012)

Umetako jolasak: sokasaltoan eta txingotan. Bederatzi urterekin Herrerara joan zen bizitzera. Eskola gertuago zuen, Herreran bertan. Anaia fraideetara joaten zen. 80 urte arte bizi izan zen Herreran.

3.699. Primo de Rivera eta Errepublika (DON-144/014)

Herreran denak erdaraz hitz egiten zuten, euskaldunak izan arren. Maisu-maistrek erdaraz egiten zuten, baina beraiek ere bazekiten. Primo de Rivera. Errepublika aldarrikatu zutenekoa. Euskaldun gehienek abertzaleei ematen zieten botoa.

3.700. Giro abertzalea, Errepublika garaian (DON-144/015)

Herrerako Batzokira joaten ziren igande arratsaldetan, amarekin, antzerkia ikustera. Kursaleko bodegan dantza egiten zuten. Txofreko zezen plazan euskal festak izaten ziren.

3.701. Gerraren hasiera (DON-144/019)

Gerraren hasiera. Gaixo egon zen hiru hilabetez.

3.702. Ez ziren ihesi joan; errepresioa (DON-144/021)

Errepublika garaian libre zenez, Batzokia ireki zuten Herreran. Nazionalak sartu zirenean, itxi egin zuten. Asko joan ziren ihesi, baina beraiek ez. Nazionalak nola sartu ziren.

3.703. Salaketa faltsuak (DON-144/022)

Kartzelan sartu zituztenak. Inbidiarengatik salaketak jarri, eta fusilatu ere egiten zituzten. Donostiako biren istorioa kontatzen du, dirua zor ziolako salatu zuela, baina ez zitzaiola ondo atera.

3.704. Euskaraz egiteko arazorik ez kalean (DON-144/026)

Euskaraz hitz egitea ez zegoen galarazita, bere ustez. Etxean euskaraz egiten zuten, eta tabernetan gizonak ere bai.

3.705. Labaderora, arropa garbitzera; garbitasun pertsonala (DON-144/027)

Arropa etxean garbitzen zuen, baina amak nahiago zuen labaderora joan. Kaldera eramaten zuten buru gainean. Lehengo lisaburdinak. Elektrikoa erosi zuten gero. Komunean ez zuten urik; dutxarik ere ez. Sukaldean garbitzen ziren ahizpa biak, txandaka, atea zaintzen (aita eta anaiak ez sartzeko).

3.706. Estraperloko ogia, gerraostean (DON-144/031)

Ogi falta izan zen gerra ondorean. Gosea pasatu zuten. Errazionamendua zegoen. Estraperloko ogia ere bazen, Nafarroatik ekarritako irinarekin egina, eta erosi egiten zuten.

3.707. Errenteriara dantzara eta zinemara (DON-144/034)

Errenterian alamedan bandak jotzen zuen igandetan. Herreran ez zegoen musikarik. Pasaian egon zne, baiian denbora gutxian. Tranbian joaten ziren Errenteriara, eta batzuetan oinez ere bai, buelta luzea eginez. Zinemara joaten ziren batzuetan. Orduko pelikulen izenburuak aipatzen ditu.

3.708. Orduko pelikulak (DON-144/036)

Beste pelikula baten izenburua esaten du. Zentsuarrik ez zegoen, baina aktoreak ez ziren biluzik agertzen.

3.709. Elizako kontuak: mezak, jaunartzeak... (DON-144/039)

Elizarako buruan mantila, eta besoak eta paparra tapatuta. Galtzerdi gabe ere ez. Konfesatu egiten ziren. Dotrina. Eskolan ere erreztatzen zuten. Jaunartzeak: lehenengoa Ategorrietan egin zuen, eta bigarrena, nagusia, Altzako parrokian; Herreran ez zen parrokiarik orduan.

3.710. Pianorako zaletasuna (DON-145/002)

Aitaren afizioa pianorako. Berezkoa zuen. Solfeoa ikasita, nahikoa. Sakristau moduan jotzen zuten pianoa. Bi anaiak ere trebezia zuten. Bat bankuan hasi zen lanean; haren ibilbidea.

3.711. Anaia biak pilotariak (DON-145/003)

Pilotariak ziren bere bi anaia. Bat aurrelaria eta bestea atzelaria. Zaharrena Nafarroan ibili zen asko. Txikito de Iraeta zarauztarrarekin kontra jokatu zuen anaiak. Bera ere ibilia da pilotan jokatzeko, eskuz baino gehiago palaz.

3.712. Martilunen zerbitzari (DON-145/004)

Neska koskorra zela lanean hasi zen. Martilunen zerbitzari ibili zen. Argazki batzuri buruzko aipamena. Arantzazuko erromesaldi bateko argazkia ere aipatzen du. Don Corneliori buruzko kontuak; etxetik gertu bizi zen.

3.713. Eliza garbitzen (DON-145/007)

Elizan ere egiten zuen lana: garbitu, loreak jarri... izeba bat aritzen zen han. Gero bera hasi zen. Berorika hitz egiten zion izebari.

3.714. Martilunen zerbitzari II (DON-145/009)

Beti lanean ibili da. Martilunen, zerbitzari. Kanposantura joaten ziren jolastera. Soldaduak ibiltzen ziren. Martilunera joaten zen soldadu baten kontuak: beti zaldi diferentearekin joaten zen.

3.715. Dantzan eta melokotoiak lapurtzen (DON-145/010)

San Markon dantzan, soltean. Altzan ere ttunttuna jotzen zuten. Lagun batekin Martutenera joan zen behin, melokotoiak lapurtzera.

3.716. Altzako festak (DON-145/012)

Altzako festak. Arina zen dantzan, soltean. Dantza lotuan ibiltzeagatik amak etxera eraman zuen. Festetan zer izaten zen. Altza oso handia zen. Nondik nora iristen zen esaten du.

3.717. Lotsagabe samarra zen umetan (DON-145/014)

Lotsagabe samarra zen umetan. Amari txanpon batzuk lapurtu zizkion, festetarako. Hamar zentimokoarekin joan zen tabernara. Behin izebari eman zion erantzuna.

3.718. Eskola kontuak (DON-145/015)

Eskola kontuak. Maria Zarauzekin ibili zen lehenengo. Apaizaren kontuak. Gero Herreran ibili zen eskolan, Peruene baserrian. Josten ikasten ere ibili zen, Miracruz kalean, baina ez zuen segitu. Puntua egitea bai, gustatzen zaio. Ama 36 urterekin alargundu zen, eta sei senide ziren. Kaskarrekoa erraz ematen zuen amak.

3.719. Martilunen zerbitzari III (DON-145/017)

Ahizpa Martilunen ibiltzen zen bera baino lehenago. Propinak kaxoian uzten zituzten. Atotxako frantziskotarrengana joaten zen konfesatzera. Senarra Martilunen ezagutu zuen; turroia oparitzen zion.

3.720. Ilaran, ogia erosteko (DON-145/018)

Gerra garaian Pasai Antxora joaten zen ogi bila. Ilaran egoten zen, Berrondo okindegian, errazionamendurako. Andre batek berarentzat ere ogiak hartzeko esan zion. Ez zuen esandakoa bete.

3.721. Eliza azpian ezkutatuta (DON-145/020)

Gerra garaian eliza azpian ezkutatu zen behin. San Markora bonbak botatzen zituen Cervera itsasontziak.

3.722. Sebastian lehengusuaren ibilerak, gerra garaian (DON-145/022)

Sebastian Elizalde lehengusua nazionalista zen. Don Felix parrokoa ezkutatu egin zuen hark, karlista zelako eta harrapatuz gero garbitu egingo zutelako. Sebastian kartzelara eraman zuten, eta heriotza zigorrera kondenatu zuen. Apaizarengana sinadura bila joan zen Sebastianen emaztea, eta hark sinadura ukatu. Hala ere, ez zuten hil.

3.723. Soldaduentzat puntua egiten (DON-145/025)

Gerra garaian "pasamontañas" eta "manoplak" egiten zituen soldaduentzat, baita jertseak ere. Loiolako kuartelera bidaltzen zituzten. 1923an jaioa da. 28 urterekin ezkondu zen.

3.724. Goikoetxea jaiotetxea (DON-145/026)

Bere jaiotetxea, Goikoetxea, nolakoa zen kontatzen du. Altxako frontoia. Teilatua hautsi egiten zuten pilotakadek, eta amak bi solairu gehiago atera zizkion etxeari. Anaia Intxaurrondora ezkondu zen. Beste anaia bat Erreteriarra. Ahizpa etxera ezkondu zen. Bera nora ezkondu zen. Ez daki amak dirua nondik atera zuen horrelako obra egiteko, baina zorrik ez zien utzi.

3.725. Mezetara eta gero eskolara; etxeko zereginak (DON-145/028)

Ama zazpitako mezetara joaten zen egunero, eta beraiek orduerdi geroago. Ramonak ematen zien abixua. Gero beraiek eskolara eta ama etxeko lanak

egitera. Beraiek ere garbitzen zuten etxea; ahizpa motelagoa zen, eta denbora gehiago behar zuen. Izebari ere laguntzen zion. "Atsolarra" merienda egiten zuten auzoan umeren bat jaiotzen zenean, eta beste batzuek etxea dotoreago zutela esaten zion handik bueltan. Lan egin bai, baina sosik ez zuen ikusten, Martilunen ere berandu arte lanean; orduan ama ez zen kexatzen.

3.726. Amarako feriara joan, eta diru dena gastatu (DON-145/029)

Lagun batekin Amarara joan, eta diru dena gastatu zuten ferian. Topora joan, eta ez zitzaien dirua iristen. Mutil ezagun bat zegoen han, baina ez zioten hari eskatu nahi; beti inguruan ibiltzen zuen hura.

3.727. Altzan, denda gutxi (DON-145/030)

Altzan ez zen dendarik. Estanko bat zegoen udaletxe ondoan. Maldan behera, Manuelaren denda zegoen. Eugenio Mercaderkoa tratantea zen, eta bastoiarekin zirikatzen zuen. Fermin bizarginak Batzokian jarri zuen negozioa.

3.728. Aita, Altzako idazkaria (DON-145/033)

Ez zuen aita ezagutu. Lau urte zituenean hil zen. Aita idazkaria zen Altzako Udalean. Amak pentsioa kobratzen zuen, eta ahizpa mojak gero. Herriko parrokoa, medikua eta idazkaria Martilunera joaten ziren hamaiketakoa egitera. Aitak bera eramaten ei zuen eskutik helduta.

3.729. Gaztetako ibilerak (DON-145/039)

Gaztetan ez ziren urrutira joaten. Ubara joaten zirenean, Otxokira joaten ziren meriendatzera. San Markora oinez joan, eta dantza egiten zuten, soltean. Migel izeneko mutil baten kontuak; ezkontzeko bezperan bikoteak aurretik haur bat izan zuela jakin zuen.

3.730. Zubietara santioetan, zapata berriekin (DON-145/041)

Donostiara ez ziren joaten, enkargutara ez bazen. Izeba Ramonitak egin zizkien soineko batzuk. Behin zapata politak erosi zituen. Zortzi egunerako Zubietara joaten zen santioetan. Zapatek min egin zioten.

3.731. Erreterian jaioa, Bentaundi baserrian (DON-146/003)

Erreterian jaioa, Bentaundi Astigarraga baserrian. Lau familia bizi ziren han. Peruena taberna zuten parean. Ama bertakoa zen eta aita Igeldokoa.

3.732. Gurasoek nola ezagutu zuten elkar (DON-146/005)

Bere ama ez zen Bentaundin jaioa; umezurtzegi batetik eramana zen. Aita morroi joan zen hara, eta bertan ezkondu ziren. Bost senide ziren.

3.733. Erreteriatik Igeldora bizitzera (DON-146/007)

Baserriko bizimodua. Aita Pasaiko kaian zebilen lanean. Igeldora joan ziren, ardi borda batera bizitzera, sei urte zituenean. Txabola deitzen zioten. Argindarrak ez zuten han.

3.734. Gurasoak banandu, eta umeak sakabanatu (DON-146/008)

Gurasoek 12 urte egin zituzten Bentaundin. Gero denboraldi bat Igeldon. Banandu egin ziren gero, eta neskame eta morroi joan ziren. Umeak sakabanatu egin ziren. Bera osaba artzainarena bidali zuten, Igeldon. Ondoren familia batek hartu zuen, eskolara joan ahal izateko.

3.735. Eskola gutxi, eta ondoren morroi (DON-146/009)

12 urterako morroi joan zen. Usurbilera, Aginagara, Aietera... Igeldoko eskolan ez zuela ezer ikasi dio, eta maisua txarra zela, jo egiten ziola. Mutikotan ez zuen ikasteko trebetasunik.

3.736. Ohean etzanda bertsotan ikasi (DON-146/012)

46 urterekin hasi zen bertsotan. Afizioa nondik datorkion. Bertsotan nola ikasi zuen kontatzen du, ohean etzanda zegoen bitartean. Bere bertsokera berezia dela dio, inori ikasi gabea.

3.737. Bere gustuko bertsolariak (DON-146/014)

Uztapide eta Lasarte ziren bere gustuko bertsolariak. Basarri ez zitzaion hainbeste gustatzen. Xalbador hobea ei zen.

3.738. Bertso saioa Donostiako Perlan (DON-146/021)

Donostiako Perlan kantatzen zuten bertsolariek. Mutikotan ikustera joaten zen. Egungo euskara batua ez du gustuko. Sarrera libre zen. Mitxelenak oso ondo kantatu ei zuen.

3.739. Lehengo bertsolariak (DON-146/023)

Bertsolariak non aritzen ziren kantuan. Sagardotegietan ere kantatzen zuten, bertara bazkaltzera joandakoan.

3.740. Ohean etzanda bertsotan ikasi II (DON-146/024)

Bertsotan nola hasi zen kontatzen du berriz. Hernanin kantatu zueneko. 50 urterekin hasi ei zitzaion burua argitzen. Ohean etzanda ikasi omen zuen bertsotan.

3.741. Mutikotatik morroi lanetan (DON-146/028)

Bertso-paperik ez zuen erosten, irakurtzen ez daki eta. Ikastea ez zaio gustatu. 11 urterekin morroi joan zen Errekaldara. Morroiaren lanak aipatzen ditu. Etxekoandrea joaten zen esnea eta arrautzak saltzera. Etxean arrautza jatea zaila zen, saltzeko baitziren, baina babarruna goxoa zen, ez oraingoa bezalakoa.

3.742. Hilabeteen duro bat irabazten zuen (DON-146/029)

Baserrian ondo jaten zuten, baita lan franko egin ere. Hilean duro bat irabazten zuen morroi moduan. Gutxi zen, baina hala ere aurreztu egiten zuen. Ez zuen dirurik gastatzen. Etxekoandreak kartila ireki zion.

3.743. Soldaduska; gerraren hasiera (DON-146/030)

Soldaduskan bi urte egin zituen, Huesca aldean, gerraostean. Zortzi urte zituen gerra hasi zenean, Igeldon zegoen. Gizon armatuak ikusi zituen. Cervera itsasontziak botatako bonbak zuloa egin zuen. Gerrako soinuak.

3.744. Cervera itsasontziaren kanoikadak (DON-146/031)

Cervera itsasontziaren kanoikaden beldurrik ez zuten. Lasai jarraitzen zuten lanean. Malabieta baserrian zegoen orduan.

3.745. Jaunartzea angulei esker egin zuen (DON-146/033)

Jaunartze Handia egin zuenean Bordaberri baserrian bizi zen. Zortzi urterekin lana sendo egiten zuen. Malabietara gero joan zen, Jaunartzea eginda. Bordaberrin pixka bat jolasteko aukera zuen; gero ez. Dotrina ezin ikasi, eta Jaunartzea nola egin zuen. Aitak angulak eraman zizkion apaizari.

3.746. Bere bataioko kontuak (DON-146/035)

Bere bataioko kontuak azaltzen du. Errenteriara berandu iritsi zirela, eta apaizak ez zuela umea bataiatu nahi. Dirua bildu zuten, denen artean, eta apaizak segituan bataiatu zuen.

3.747. 32 urtean morroi (DON-146/037)

Morroi non ibili izan den. Aginan ere bai. Angulak Frantziatik ere ekartzen zituzten Aginara. Toki batzuetan hobeto ibili zen. 32 urte egin zituen morroi. Lanak aipatzen ditu.

3.748. Gerraosteko miseria (DON-146/039)

Goserik ez zuen pasatu morroi zebilela. Babarruna, baratxuri zopa, sardin zaharrak, ogi zopak... Ez zuten ogirik egiten etxean. Errazionamendu garaian taloak egiten zituen etxeakoandreak. Estraperloa.

3.749. 26 urtean desterak egiten (DON-146/040)

26 urtean tailerrean ibili zen, Usurbilen, desterak egiten. Dogo markakoak. 60 bat lagun ziren. Harri hautsa eramaten zuten Pasaira, itsasontzian, eta gero kamioian Usurbilera. Desterak nola egiten zituzten.

3.750. Etxe azpian aitaren tailerra, etxe atzean baratzea (DON-148/002)

Aita errementaria zen; gerra garaian hil zuten. Andoainen kalean bizi izan ziren, etxe azpian zuten tailerra eta etxe atzean baratzea.

3.751. Aita eta osaba galdu zituenekoa (DON-148/003)

Tiro hotsak 1936ko uztailaren 18an hasi ziren, aitarekin baratzean zegoen gerra hastean. Etxera bidean zihoan batean harrapatu zuten aita txapelgorriek, Andoaingo udaletxeko kalabozora eraman zuten, handik egun batzuetara fusilatu zuten Tolosan, 33 urte zituela. Osaba arto bila joan zen batean, teniente koronel batek bertan hil zuen. Aita eta osabarik gabe geratu zen oso gazterik.

3.752. Ama presondegitik aterata, Aietera bizitzera (DON-148/004)

Ama arraina saltzen hasi zen seme-alabak aurrera atera ahal izateko. Senarra hilda zuenez, bera ere gorria zelakoan moilara arrain bila joan zen batean hartu eta eraman egin zuten. Gero, etxera ekarri zuten arren, astero sinatzera joan behar izaten zuen. Emakumeei ilea moztu eta kalean paseatzera behartzen zituzten, jendea irainak botatzen aritzen zen bitartean. Andoaindik Aieteko baserri batera joan ziren lanera eta bizitzera, ama eta bi seme.

3.753. Eskolan 'Cara al Sol' eta errezoak soilik (DON-148/005)

Andoainen maisu katalan bat zuten, euskaraz arituz gero makilarekin jotzen zituen ikasleak. Bi urtean zehar joan omen zen eskolara, eta Cara al Sol kantatzen eta errezatzen besterik ez omen zuen ikasi. Lanean hasi zenean hasi omen zen ikasten.

3.754. Aieteko bizimodua (DON-148/006)

Aietera bizitzera joan zirenean dena zen mendia, fruta arbola... oso elegante zegoen Aiete, baserri asko ere baziren orduan, orain ez da ia bat ere gelditzen. Lan asko izaten zuten egunez, ganadua zaindu, eta abar, zaldi karroarekin jaisten zituzten berdurak plazara. Gauez, zinera edo boxeoa ikustera irteten ziren. "Berabera"ko jabea hil zenean, iloba militarrek lurrak saldu eta jolastoki bat egin zutenez bertan, bertatik alde egin behar izan zuten. 27 urte arte bizi izan zen baserrian, baina eraikuntza lanetan ere hasia zen lehenagotik.

3.755. Arto zakuekin Hernanira autobusez (DON-148/007)

23 urterekin hasi zen eraikuntzan lanean, soldadutza amaitu orduko, eta 70 urte bete arte aritu da lan horretan. Aurretik baserriko lan mordoak egingo da, 15 kilo arto hartuta Hernanira joaten zirenekoa gogoratzen du. Autobusean joaten ziren Hernaniko errotara, eta itzultzean goardek zakuetan zekartena ez kentze aldera, txoferrari geldialdia lehenago egiteko eskatzen zieten, basotik oinez joateko etxera.

3.756. 'Lazkao Txiki' eta Mitxelenarekin bertsotan (DON-148/008)

Mitxelena, Lazkao Txiki eta beste hainbat bertsolarirekin kantuan aritua da, umetatik izan du bertsolaritzarekiko zaletasun handia. Sagardotegietan, tabernetan... aritzen ziren bertsotan, Alejandroren bodegan goizeko seiak arte ere aritua da Mitxelenarekin.

3.757. 'Uztapide'ren bertsoa (DON-148/013)

Manuel Olaizola Uztapidek behin botatako bertsoa kantatzen du.

3.758. 'Basarri'ren bertsoak (DON-148/014)

Basarrik Eltzekondo zenari buruz idatzitako bertsoa abesten du, baita nekazariei buruz Atanon botatako hiru bertsoak ere.

3.759. Oiartzungo artzain baten bertsoak (DON-148/016)

Oiartzungo artzain batek jarririko bertsoak abesten ditu. Soldadutzako laguna zuen.

3.760. 'Bilintx' en bertsoak (DON-148/017)

Bilintxen bertso-sorta bat abesten du. Aipatzen du ez zuela ohiturarik bertso-paperak erosteko, etxean Txirritaren testamentua eta Uztapideren liburu bat baduela, baina ez diola kasu handiegirik egiten.

3.761. Bi goierritar Donostiako alde zaharrean (DON-148/018)

Lehengusuari entzundako istorio bat kontatzen du, Donostiako alde zaharrean gertaturikoa, neska goierritar bat eta bere auzoko mutil baten artekoa.

3.762. Irratian entzundako bertsoak (DON-148/020)

Irratian entzundako nagusi eta maizter bati buruzko bertsoak abesten ditu.

3.763. Pello Joxeperen bertsoak (DON-148/021)

Pello Joxeperen inguruko bertso zaharrak kantatzen ditu Migelek.

3.764. Mitxelenaren puntu-erantzuna (DON-148/022)

Mitxelenaren puntu-erantzun bat kantatzen du.

3.765. 'Txirrita' ren heriotzari bertsoa (DON-148/024)

Txirrita hil zeneko bertso bat abesten du Migelek.

3.766. Sagardotegietan bertsotan (DON-148/025)

Aita bertsozalea zuen, anaiak ez horrenbeste. Aieten "Munto" n parranda itzelak egindakoa da, orduan sagardotegia zegoen bertan. Jende ugari gerturatzen zen, eguerdirako husten zituzten kupelak, oso sagardo ona zen. Euren etxe ondoan bi sagardotegi zeuden, eta inguruan ere asko. Txuletak-eta bertan prestatzen zituzten, brasan. Gau batean bost lagunek 75 botila edan zituzten, goizeko seiak arte egon omen ziren sagardotegian jaten eta edaten, eta ondoren zuzenean lanera, lorik egin gabe.

3.767. Antiguako jela-fabrikan (DON-148/027)

Antigua auzoan jela-fabrika zegoen, Juan de Garai kalean, bertan egiten zuen lan berak. Kamioiarekin banatzen zuten jela Donostia osoko etxe eta tabernetan, orduan izozkailurik ez baitzen. Izotz barra batetik atera behar zirenak baino puska gehiago ateratzen zituzten, diru gehiago ateratzen zuten horrela eta diru horrekin hamaiketako egiten zuten langileek, lapurtu gabe, ordea. Urez betetako barra luzeak sartzen zituzten deposito batean, bertan izozten ziren barrak, atera eta gantxo batekin zatitzen zituzten. Langile gutxi ziren, hiru errelebo egiten ziren.

3.768. Antiguako lantegiak (DON-148/030)

Antigua auzoan lantegi ugari zeuden: 'Jab&ocute;n Lagarto', 'Suchard'... Inguruko tabernak ez zituzten itxi ere egiten, dirua mugitzen zen bertan. Kanadara eraman nahi zuten Migel, berak ez zuen nahi ordea, dirua bertan irabazi eta bertan gastatu behar zela dio, ez bertan irabazi eta kanpoan utzi dirua. Ez zuen diru askorik aurrezten, parrandazalea baitzen oso.

3.769. Ezkongabeen haurdunaldiak (DON-148/031)

Orduko parrandak ederrak izaten ziren. Neska-laguntzeak ere izaten ziren, hala ere kontu horiek errespetuz tratatzen zituzten, berak bai, behintzat. Oso gazterik eta ezkongabe, neska asko haurdun gelditzen ziren orduan. Askok Ingalaterrara jotzen zuten abortatzera; umea izanez gero, Fraisorora eraman ohi zituzten.

3.770. Eliza eta apaiz kontuak (DON-148/033)

Ez da eliza zalea, hamar urte bete zituenerako ohartu zen nondik nora zihoan eliza, ez zen mezara ere joaten. Elizaz ezkondu zen andreak hala nahi zuelako. Ama ere ez zen asko joaten elizara, apaizak ez zituen gustuko, Franco palio azpian eramaten zutela aipatzen du.

3.771. Boxeoa astero (DON-148/034)

Boxeoa festa denetan izaten zen orduan, astero ia. Aietekoak ere aritzen ziren boxeoa, Ugartemendia oso ona omen zen boxeatzeko. Apusturik ez zen izaten boxeoa, taberna bai, musean-eta. Tokan ere aritzen ziren, bolatokian boloetan ere bai.

3.772. Euskara galarazita urteetan zehar (DON-148/035)

Euskara antzekoa egiten zen Andoainen eta Donostian. Euskara galarazita egon zen urteetan zehar, borroka armatua horregatik ere hasi zen, orain ere egiak esaten dituztenak eramaten omen dituzte espetxera.

3.773. Francoren zaindari soldadutza garaian (DON-148/036)

Autobusean eta Bulebarreko komunetan izandako pare bat istorio kontatzen ditu, euskaraz aritzearren eta kantatzearren gertaturikoak. Soldadutzan zegoela, Franco behin baino gehiagotan egon zen Aieteko palazioan, eta eurek egiten zizkioten zaintzak Francori.

3.774. Baserrian jateko faltarik ez (DON-148/037)

Baserritarrek elkarren artean harreman estua zuten, euren etxean hiru edo lau txerri hazten zituzten urtean, eta txerriak hiltzean denen artean banatzen zuten. Moilan arraina kargatu eta idi parearekin baserrira igotzen zuten, baratzean ongarri gisa erabiltzeko. Baserrian ez zuten goserik pasa, denetik zuten baratzean, baina oso kontrol zorrotzak izaten ziren eta jasotakoaren zati bat entregatu behar izaten zen. Errazionamenduko ogia ez zitzaion gustatzen, taloa nahiago.

3.775. 'Txirrita'ren bertsoak III (DON-148/039)

Txirritak kantaturiko bertso batzuk abesten ditu, ligatze kontuei buruzkoak.

3.776. 'Uztapide'ren bertsoa eta Mitxelenarekin bertsotan (DON-148/040)

Uztapidek Zepairi botatako bertso bat kantatzen du Migelek. Mitxelenarekin askotan aritzen omen zen bertsotan, tabernetan askotan, gau batean goizeko seietan irten ziren tabernatik, Aieteko lagun harakin baten despedida zutela-eta. Tabernatik irten eta lanera joan zen zuzenean. Iparraldean ere baziren bertsolariak, Mattin, Xalbador...

3.777. 1966, Ozaeta (DON-149/002)

Apaizgaia zen Jesus Mari eta ordurako 8-10 egun pasatu ohi zituen udan akolitoekin-eta mendian. Mikel Urkola apaizak eman zion Ozaetako udalekuaren berri, eta 1966ko udan han ibili zen begirale gisa. Federiko Mendibil errenteriarra zen zuzendaria; Jokin Apalategi, Gotzon Mimentza, Jesus Mari bera eta besteren bat begirale. Bost begirale denera. Ihazinto F. Setien zen antolatzailea baina ez zen gelditzen. 60 bat mutiko txanda bakoitzean, neskari uste du ezetz. Hasier Etxeberria, Miren Dorronsoro eta haren anaia Mikel... Bi urtez egon ziren Ozaetan. Gero itxi egin zen.

3.778. 1969, Saturrarán eta Deba (DON-149/003)

68an (?) Ihazinto seminariara joan zitzaion, Juan Mari Jauregirekin batera, udalekuen garrantziaz konbentzitzera. Administratzaileari eskatu zioten Saturrarán erabili ahal izatea udalekutarako. Baimena lortu eta Manolo Berazak eta biek hartu zuten ardura. Urte hartan Saturraránen mutilak egon ziren eta Debako ikastolan neskak. Harreman estua zegoen bi lekuen hartan.

3.779. Begiraleak elkartzen eta trebatzen (DON-149/004)

Udalekuetako arduradunentzako ikastarotxo bat antolatu zuten Saturraránen 1969ko udazkenean. Barriakoak ere egon ziren. Nola antolatu, materiala, programak, haurrekiko harremanak... Barriak hainbat urtez jarraitu zuen. Nekane Auzmendi, Jone Tapia, Mari Karmen Garmendia... Barriaren egondakoen artean. Ozaetaren jarraipena izan nahi zuen Saturraránek, Barriaren hartzen ez zituztenak hartzea zen hasierako helburua.

3.780. 1970, Beire. Nafarroari begira (DON-149/006)

Saturraránen zenbait arazo izan zituzten euria zela eta. Gainera udan jende asko joaten zen hondartzara, eta zenbait gorabehera sortzen zen. Orduan Nafarroara begira jarri ziren. Zabaleta kalean biltzen ziren Maritxu Barriola, Joanito Goia, Eztala?... Bilera batean aipatu zen Korazonistek bazutela Beiren etxe bat. Horrela, gauza batzuk Saturraránen utziz eta beste batzuk eramanez, 1970ean hasi zen Beire. 1972a izango zen Saturrarango azken urtea.

3.781. Barriatik Agurainera (DON-149/009)

Federazioko udalekuak Barriatik Aguraingo Korazonisten komentura joan zirela uste du. Iñaki Beristain frantziskotarra han ibili zen, esaterako. Urte batzuk egon ziren Agurainen. Beste leku batzuetan ere bai, Otsagabian? San Asension?

3.782. Federazioko udalekuak bere aldetik (DON-149/011)

Federaziokoak bere bideari jarraitu zioten, Agurain... Baliteke Maritxu Barriolak buru egitea, Josetxo Goia eta abarrekin batera. Maritxu Barriolari ez zitzaion Beire gustatzen.

3.783. Etxe bakoitzak bere ekipoa (DON-149/013)

Etxe bakoitzak bere ekipoa zuen. Jesus Mari Beire zeraman; Eibarren zegoen apaiz eta inguruko jendea zen gehienbat begirale. Manolo Berazak Abaigar, eta Lazkao-Beasain aldeko jendea zebilen berarekin. Antzinen ere Goierritarrak nagusi. Antzin bukatu zenean pasatu ziren Urdiratzera.

3.784. Oraingo txandak, laburragoak (DON-149/015)

Lehengo txandak 20 egunekoak izaten ziren, eta orain, oster, luzeenak 15ekoak eta haur txikienekin astebete. Guztiz aldatuta dago familiek oporrak pasatzeko modua. Orain abuztuan lehenengo astean egiten dira bakarrik udalekuak.

3.785. Gerora famatu bihurtuko zirenak udalekuetan (DON-149/018)

Olano Gipuzkoako diputatu ohiak jakinarazi zion bera ere Beiren egona zela, eta gogoan zituela Jesus Mariren ipuinak. Jose Ramon Soroiz, Elixabete eta Mari Karmen Garmendia. Joxean Muñoz.... Beiren egondakoak.

3.786. 1969, Euskal Udalekuen sorrera urtea (DON-149/019)

Estepanen azalpenak. 1969an sortu ziren Euskal Udalekuak. 76 eta 77 Ozaeta. 78a hutsik pasatu omen zen. Jonek, anaiak hartu zuen idazkari lana hasieratik.

3.787. "Jon Harrietaren udalekuak" (DON-149/020)

Juan Martinen komentarioak bere ikaskide Jon Harrietari buruz. Gutxienez hamar urtez eraman zuen Jonek bulegoa. Lau etxeak batera ere eraman izan zituen.

3.788. Adinaren arabera etxe batera edo bestera (DON-149/023)

Adinaren arabera, etxe batera edo bestera zuzentzen dira ikasleak. Abaigarrera zaharrenak, seigarren mailatik gorakoak. Hamasei urte, gehieneko adina.

3.789. Dokumentazioa biltzeko unea egokia (DON-149/024)

Super8-an grabaturiko bideoak digitalizatzen ari dira. Estepanek dio aukera hau aprobeztatu behar dugula ahal den guztia ongi biltzeko. Ihazintok ere material asko izango du. Gauzak galdu egingo dira ondo gorde ezean.

3.790. Saturraranen historia (DON-149/026)

Saturraranen historia. Bainuetxea lehendabizi. 1921an Gasteizko elizbarrutiak eskuratu zuen Ikatza familiarengandik, udan apaizgaiak oporretara joateko. Gerra denboran eta ostean (1937-1942) emakumeen kartzela. 1944an berreskuratu zuen elizbarrutiak eta udaleku gisa erabili zen berriz. 1950ean, Gasteizko elizbarrutia zatitu zenean, Gipuzkoako seminario txiki bihurtu zen. Sei mailatako ikasleak ere egon ziren momentu batean. 1953ean itxi egin zuten, Donostiakoa ireki zenean, denentzat nahikoa izango zelakoan. Baina 56an berriz ireki behar izan zuten lehen bi kurtsoak hartzeko. Eraikinak bainuetxe eta kartzela zaharreneak ziren kanpotik.

3.791. Jesus Mari, ipuin kontalari eta idazle (DON-149/029)

Jeus Mari ipuin kontalari gisa ere gogoratzen dute udalekuetan. Zegamako baserrian entzun zituen lehen ipuinak aitonaren ahotik, Tartalorenak eta. Saturraranen, bera apaizgai gaztea zela, argia joaten zenean ipuinak kontatzen zizkieten zenbait apaizek. Luis Urbietak, esaterako, "Amaia y lo vascos..." kontatzen zien. Argia etortzen zenean amaitzen zen egun hartakoa. Hurrengoan oso gogoan izaten zuten non bukatu zuen. Beiren hasi zen

metodo horrekin ipuinak kontatzen. Goñin megafonia jarri zutenean, oheratuta gero kontatzen zituen. Efektu bereziak ere erabiltzen ziren. Grabatu ere egin zituen. Ondo legoke digitalizatzea material hori. Gero hainbat liburu argitaratu zuen, "Harkaitz, elurretako haurra", Teodosio Goñirenak, "Landetaratuak" eta abar.

3.792. Ipuina da pedagogia tresnarik onena (DON-149/030)

Ipuina da pedagogia tresnarik onena, bere ustez. Katekesian ere gauza bera egiten du. Ikustea baino hobea du entzutea, ipuinak barrengo irudimena lantzen duelako, ikus-entzutekoek egiten ez dutena.

3.793. Kupel txikietan ekartzen zuten sagardoa (DON-150/002)

Aldakoenea kalean sagardotegia zuten. Sagardoa Astigarragatik ekartzen zuten. Kupel hutsak zituzten eta upel txikietatik handietara pasatzen zuten sagardoa.

3.794. Sagardotegian zuten giroa (DON-150/004)

Aldakoenea kalean sagardotegia zuten. Bere amak bakailaoa saltsan prestatzen zuen. Bazkaltzera zein afaltzera joaten zen jendea. Bertsoak askotan entzun zitezkeen bertan. Gizonezkoak ez ziren joaten bertara.

3.795. Sagardotegian bakailaoa (DON-150/006)

Aldakoenea kalean sagardotegia zuten. Bere amak bakailaoa saltsan prestatzen zuen, txuletarik-eta ez. Bi pezeta kobratzen zuten platereko.

3.796. Donostian euskara asko; berorika (DON-150/008)

Bera gaztea zenean euskara asko entzuten zen Donostian. Edadekoei berorika egiten zieten. Mutilei zuka egiten zieten. Gurasoei "zerorri" esaten zien. Berorika nola den azaltzen du, adibide batzuk aipatuz.

3.797. Gerran Bordelera ihesi (DON-150/011)

Gerra garaian Bordelera (Frantzia) joan ziren. Alaba ere bertan izan zuen. Urte eta erdiz egon ziren bertan, Donostiara bueltatu aurretik.

3.798. Gaztetan Antiguako gantxo-lantegian (DON-150/014)

Antiguako Eriz lantegian zegoen gantxo-lantegian egin zuen lan ezkondu aurretik.

3.799. Etxean dena euskaraz (DON-150/016)

Bere amaren gurasoak bertan bizi ziren. Etxean dena egiten zuten euskaraz, ez baitzekien gaztelaniaz. Bere senarrak gaztelaniaz egiten zuen euskalduna izan arren, dotoreagoa omen zen.

3.800. Ez zegoen sagardotegi askorik inguruan (DON-150/018)

Aldakoenean kaleko sagardotegian jaio zen Manuela. Garai hartan ez zegoen sagardotegi askorik, kale hartan beraiena baino ez.

3.801. Baserritarrak oinutsik Bretxara (DON-150/020)

Bretxako merkatura baserrietatik etortzen ziren. Bere izeba bat oinutsik etortzen zen, abarketak ez gastatzeagatik.

3.802. `Maritxu, nora zoaz?´ kanta (DON-150/025)

Abesti herrikoi bat abesten du: `Maritxu, nora zoaz?´.

3.803. Abesti herrikoa (DON-150/026)

Abesti herrikoi bat abesten du.

3.804. "Ezkongaietan" kanta herrikoa (DON-150/027)

"Ezkongaietan" kanta herrikoa abesten du.

3.805. "Senarrak emaztientzat" kanta herrikoa (DON-150/028)

"Senarrak emaztientzat" kanta herrikoa abesten du.

3.806. "Donostiako hiru damatxo" (DON-150/029)

"Donostiako hiru damatxo" kanta ezaguna abesten du.

3.807. "Andre Madalen" abestia (DON-150/030)

"Andre Madalen" abesti ezaguna kantatzen du.

3.808. "Ardua edanda mozkortzen naiz, pipa erretzen txoratzen naiz" (DON-150/031)

"Ardua edanda mozkortzen naiz, pipa erretzen txoratzen naiz" abestia.

3.809. "Isil isilik dago" kanta (DON-150/032)

"Isil isilik dago" kanta abesten du.

3.810. Añorga Txikikoa (DON-161/003)

Añorga Txikin jaio zen, Etxeberri baserrian. Inguruan bi ahizpa zuberotar bizi ziren.

3.811. Hernaniko oihal-fabrika (DON-161/004)

Hernanin oihal-fabrikan egin zuen lan, Hernanin bizi zen orduan Pilar. Hamabost urterekin hasi zen lanean, bi hilabetetara arduradun izendatu zuten.

3.812. Fabrikatik baserrira (DON-161/006)

Onena oihal fabrikan arduradun bezala aritu zen lanean. Ondoren, baserrira ezkondu eta lana utzi zuen, baserritik bizitzeko.

3.813. Bretxan tratua saltzen (DON-161/008)

Maiozgoa zela eta, bere gizonaren esku gelditu zen baserria. Pilar Bretxara joan izan da urteetan tratua saltzera. Tranbian edo autobusean eramaten zuten tratua Donostiara.

3.814. Tratuan saltzen zuena (DON-161/010)

Bretxara eramaten zuen tratua.

3.815. Tratua lehen eta orain (DON-161/012)

Barazki gehiago saltzen dira gaur egun. Tomatea nola jaten zen.

3.816. Tomatea sartu zenekoa (DON-161/014)

Garai batean ez zen tomatea ereiteko ohiturarik. Pilarrek lehen tomate hazia non eta nori erosi zizkioten azaltzen du.

3.817. Neskameak baserritarren bezeroak (DON-161/016)

Prezioa beti negoziatu izan da. Francoren garaian erosketa neskameek egin ohi zuten.

3.818. Larrosak eta krabelinak tratuarekin batera (DON-161/018)

Tratuaz gain, loreak ere saltzen zituen Bretxan.

3.819. Baserritarra goiz jaiki (DON-161/020)

Garai batean 'rekadera' asko zeuden. Goiz jaikitzen ziren baserritarrak lehen, behiak jaitsi eta gero tratua saltzera joateko.

3.820. Esnea banatzen (DON-161/022)

Esne-behiak zituzten etxean, eta Donostian banatzen zuten. Bezero jakinak edukitzen zituzten,.

3.821. Lehenengo autoa (DON-161/024)

48. urtearen bueltan izan zuen Pilarrek autoa. Gidabaimena atera zuen.

3.822. Senideak errekan ito (DON-161/026)

Errekan gertatutako istripua.

3.823. Trenbidea beldurrik gabe gurutzatu (DON-161/030)

Arropa errekan garbitzea ez zaio egokitu Pilarri. Trenbidearen gainetik pasatzen ziren hamaika aldiz, trena ia bertan zegoenean ere.

3.824. 83ko uholdea (DON-161/033)

83. urteko uholdea ezagutu zuen Pilarrek.

3.825. Igel mordoa inguruan (DON-161/036)

Baserrian eta inguruko soroetan igel mordoa egoten zen. Ingalaterra deitzen zioten erreka inguruari, igel asko zegoelako.

3.826. Sagardoa egiten zuten (DON-161/037)

Sagardotegia izan zen Pilarren etxea, bera jaio baino lehen. Aitonak Donostiara eramaten zuen ekoiztutako sagardoa.

3.827. Baserritarren arteko liskarrak (DON-161/039)

Garai batean baserritarren arteko giroa hotzagoa zen, orain hobe omen da, sanoagoa, nahiz eta orain gehiago hitz egiten den.

3.828. Oialumera dibertitzera (DON-161/041)

Dantzara eta abar Oialume aldera joaten ziren.

3.829. Baserritar bakoitzak bere lekua (DON-161/042)

Baserrri bakoitzetik leku ezberdinera joan ohi ziren tratua saltzera.

3.830. Anaia gerran zauritu (DON-163/004)

Eskolan zegoela, anaia soldadutzara eraman zuten, eta Iruñeara joan zen instrukzioa egitera. Oso triste jarri ziren ahizpak anaia joan behar izangatik. Ebron zauritu zuten.

3.831. Bretxan tratua saltzen (DON-163/005)

Bi behi zituzten. Batez ere baratza egiten zuten. Bretxara joaten zen Pepita tratua saltzera, hamabi urte zituela hasi zen.

3.832. Goizean lan, arratsalde ikasi (DON-163/008)

Goizetan tratua saltzera joaten zen, eta arratsaldetan Martutenen eskola partikularrak jasotzen zituen, Villa Vitorian.

3.833. Lantegiak jendea erakarri (DON-163/010)

Antxetaberri inguruan lantegi bat eraiki zuten, eta inguruko gazte guztiak bertara joan ziren lanera.

3.834. Ahizpa eta Pepita moja sartu (DON-163/011)

Ahizpa moja sartu zen, eta atzetik Pepita 32 urte zituela.

3.835. Baserritik alde egin nahi (DON-163/013)

Anaia eta Pepita bakarrik gelditu ziren baserrian, eta Pepitak moja sartzea erabaki zuen. Anaia ezkondukoan baserritik joan zen.

3.836. Kartzela eraiki zutenekoa (DON-163/014)

Kartzela eraiki zuten garaia gogoratzen du Pepitak.

3.837. Abadesa izandakoa (DON-163/016)

Kagurik altuena eskuratu zuen Pepitak, abadesa izan da urte askoan.

3.838. Ehun eta hamar ikasle (DON-163/018)

32 urterekin sartu zen moja Pepita. Komentuak orduan eskola izaera zuen, eta umeei eskolak ematen ere ibili zen. Erromako agindu bat zela eta, eskola itxi zuten.

3.839. Ubako Ama Birginaren eguna (DON-163/020)

Emakume panderojole bat joaten zen auzora Ama Birginaren egunean. Umeentzat festa izaten zen hau, umeei lotan laguntzeko.

3.840. 1952. urteko uholdeak (DON-163/022)

1952. urteko uholdeak eragindako kalteak.

3.841. Putzuan arrantzan (DON-163/024)

Angulak harrapatzen zituen aitak, gauez.

3.842. Txomineneko dantza (DON-163/026)

Txomineneko dantza egiten zen igandero.

3.843. Arropa errekan garbitu (DON-163/027)

Errekan garbitzen zuten arropa.

3.844. Militar asko auzora (DON-163/028)

Auzoan etxe berri mordoak eraiki zuten 1950 urtearen bueltan. Militarren familiak joan ziren bertara bizitzera.

3.845. Maindireak bordatzen (DON-163/030)

Kanporako asko bordatzen zuten, maindireak batez ere.

3.846. Baratzea eta abereak (DON-163/031)

Baratza egiten zuten etxean, fruitu zein barazki. Abereak ere bazituzten.

3.847. Familiako lehen neska (DON-168/002)

Klinika batean jaio zen, eta familiako lehen neska izan zen. Arantzazuko Amabirginean fede handia zuen amak, eta horregatik jarri zioten Aranzazu izena.

3.848. Ama maistra, aita medikua (DON-168/004)

Aita ataundarra zuen, ama, berriz, eibartarra. Amak majisteritza ikasi zuen Donostian, eta bertan gelditu ziren bizitzen, Grosen. Aitak medikuntza ikasi zuen Zaragozan.

3.849. 67 urterekin lanean hasi zen ama (DON-168/006)

Erretiratu baino lau bat urte lehenago Arantzaren amak Jaenera joan behar izan zuen irakasle gisa lan egitera.

3.850. Jaendik Donostiara (DON-168/008)

Errepublikara garaian oposaketa bidez lortu zuen Arantzaren amak irakaskuntzan lan egitea, baina Frankoren agintaldian ez zuen maistra gisa lan egin. 67 urte zituela Jaengo herri txiki batean lanean hasi eta Donostiako Zuhaizti Ikastolan lana topatu zuen.

3.851. Aitak medikuntza derrigorrez ikasi (DON-168/009)

Aitari mekanika asko gustatzen zitzaion. Etxeko seme gazteena zen, eta medikuntza ikasi behar izan zuen, derrigorrez. Jendearekin lan egitea, hala ere, asko gustatzen zitzaion. Haren nebak, apaiza zenak, mediku izateko instrumentala oparitu zion ikasketak amaitutakoan, baldintza bakarrarekin: ez zitzailea sekula emakumeekin erabili. Baldintza betetzeko, otorrinolaringologian espezializatu zen.

3.852. Aita, presarik gabeko medikua (DON-168/010)

Aitak konsulta etxean bertan zuen hasiera batean. Gero osasun publikoan sartu eta Tolosan eta Donostian aritu zen lanean. Trintxerpeko arrantzaleen mediku gisa ere egin zuen lan askotan.

3.853. Aitak, gaztelaniaz ez zekiten gaixoak (DON-168/011)

Oso maitatua zen Arantzaren aita, euskaraz zekien mediku bakarrenetakoa baitzen bera. Horregatik, gaztelaniaz ez zekien jende asko joaten zen.

3.854. Aitak kontatutako istorioak (DON-168/013)

Ikasketak amaitutakoan, auzoko medikua oporretara joan eta ordezeko moduan gelditu zen Arantzaren aita. Tarte horretan hiru gaixo larrienak hil egin ziren. Beste batean, adineko emakume bat aurdun zegoelakoan joan zen bisitan, baina haizea besterik ez zuen barruan.

3.855. Elvira Zipitria eta Faustina Carrilen ikasle (DON-168/015)

Ama euskaltzalea zen oso, eta isilpeko ikastoletan ikasi zuten anai-arreba guztiek, Elvira Zipitriaren ikasle gisa. Arantzak Faustina Carrilekin ikasi zuen lehenago.

3.856. Andereño Felitxurekin frantsesa ikasi (DON-168/016)

Elvira Zipitriarekin hasi zirenean, Iparraldetik etorritako Felitxurekin ere ikasi zuten. Honek frantsesa irakasten zien, beti ere, Elviraren metodologia jarraituz, kantu eta antzerki bidez.

3.857. Santo Tomas Lizeoko ikasle (DON-168/017)

Elvira Zipitriaren gustoko ez bazen ere, amak Arantza Santo Tomas Lizeora eramatea erabaki zuen behin Elvirarekin ikasketak bukatutakoan. Honek bi urte inguruko haserrea ekarri zuen.

3.858. Santo Tomas Lizeoa: oinarritzko euskara (DON-168/019)

Euskaraz ahal zuten guztia ematen bazuten ere, prestakuntza euskaraz eta azterketa gaztelaniaz izaten zen beti.

3.859. Santo Tomas Lizeoaren oroitzapena (DON-168/021)

Neska mutilak elkarrekin zeuden gela berean. Orokorrean donostiarrak eta hernaniarrak ziren ikasleak. Amara Berrin zegoen orduan ikastola, ibaiari begira.

3.860. Gimnasiako azterketa gogorra (DON-168/022)

Kirola eskolan bertan egiten zuten. "Atletico de San Sebastian" taldearekin akordioa egin eta bertan hasi ziren kirola egiten. Urte bukaeran azterketa gogor bat egin behar izaten zuten. Irakaslea Sección Femeninakoak zen, eta oso gogorra zela oroitzen du Arantzak.

3.861. "La cuatro pelos" (DON-168/023)

Gimnasiako irakasleari "La cuatro pelos" deitzen zioten, oso zorrotza omen zen hau, Sección Femeninako kidea.

3.862. Xanti baserrira eskapatu zirenekoa (DON-168/024)

Itziar Mujika zen Santo Tomas Lizeoko zuzendaria. Jolasten egon ohi ziren beti txirrinak jo baino lehenago, eta beti berandu iristen ziren eskolara. Behin zigortu egin zituzten eskolara sartu gabe, berandu iristeagatik. Xanti baserrira joan ziren eta bertako mahai batean eseri ziren eskolatik ateratzeko ordua izan arte.

3.863. Itziar Mujika, Santo Tomas Lizeoko zuzendaria (DON-168/027)

Santo Tomas Lizeoko zuzendaria, Itziar Mujika, kartzelan izan zen, Mitxelenarekin batera, euskal gatazka zela eta.

3.864. Elvira Zipitriaren metodologia (DON-168/029)

Garaiko eskolekin alderatuta, oso metodologia ezberdina zuten, edukiaren eta edukia irakasteko moduaren aldetik. Lurrean eserita egoten ziren ikastolan.

3.865. Ikastolako materiala (DON-168/030)

Lurrean egiten zuten dena, eta bertan erabiltzen zuten materiala aipatzen du Arantzak, haien artean, arkatz gorri urdinak, zotzak, kanikak, arkatz beltza...

3.866. Ikastolan, ahozko eta idatzizko adierazpena (DON-168/031)

Garrantzi handia ematen zitzaion ahozko eta idatzizko komunikazio eta adierazpenari Elvira Zipitriaren metodologian.

3.867. Ikastolan piper egin zuenekoa (DON-168/033)

Hiru Errege Mahaiari buruz idazlan bat egin behar eta Arantzak ez zuen egin. Egin ez zuenez, ez zen eskolara agertu. Elvirari gaixorik zegoela esan zioten lagunek, baina batek salatu egin zuen. Abisua eman zien Arantzaren gurasoei eta errieta ederra egin zioten.

3.868. Donostiako gaztelura ikastera; guardetxea (DON-169/002)

Elbira Zipitriak askotan ikastolatik atera eta umeak gaztelura eramaten zituen, bertan naturarekin loturikoak ikas zitzaizten, beti ere jolas bidez. Sarrerako atea fisikako eduki oinarritzakoak lantzeko ere erabiltzen zuen. Guardetxean "Etxe poxpola" abestia abesten zuten, antzerkia eginez.

3.869. Urgullen itsasoari buruzkoak ikasten (DON-169/003)

"Isatsoa laino dago" abestuz irakasten zien Elvira Zipitriak geografia eta itsasoari buruzko edukia.

3.870. San Juan sua Gazteluan ospatzen (DON-169/004)

Gazteluko toki batean, baluarte baten begiratokian (ikus mapan), ospatzen zuten San Juan sua Faustina Karril eta Elbira Zipitriarekin. "Espartinak urratuta" abesten eta dantzatzen zuten suaren inguruan, argazkilari eta guzti.

3.871. San Sebastian eguna Faustinarekin (DON-169/005)

Aurrezkua dantzatzen zuten San Sebastian egunean, Donostiako bandera hartuta.

3.872. San Inazio martxaren bertsioa (DON-169/006)

Elizan abesten zen San Inazio martxa, baina Elvira Zipitriak letra moldatu eta beste modu batera irakatsi zien umeei. Arantzak bere bertsioa abestean begiratu egiten zioten elizan. San Sebastian eguneko kantuarekin berdin.

3.873. Azterketak ondoren feriara (DON-169/008)

Hamalau bat urterekin lizeoko azterketak egin ondoren feriatara joaten ziren denak. Kokoa jaten zutela oroitzen du Arantzak, baita algodoia ere. Oinez joaten ziren Peñafloreatatik ume eta amak.

3.874. Igeldoko parkera bisitak (DON-169/009)

Funikularrean igotzen ziren gaztetan Igeldora, hasiera batean gurasoekin, eta gero gabe. Asto gainean ibiltzen ziren, kulunkan, eta tximuak eta Ursula hartza ikusten zituzten bertan.

3.875. Patinekin Igeldon (DON-169/010)

Igeldoko parkean egindakoa azaltzen du Arantzak pasarte honetan. Etxetik eramandako patinekin ibiltzen ziren.

3.876. Txantxillo Alderdi Ederren (DON-169/011)

Alderdi Ederren askotan egon ohi ziren Arantazu eta lagunak jolasean. Bertan Txantxillo egon ohi zela oroitzen du Arantzak, poltsa mordoarekin eta xilofonoa jotzen.

3.877. Kontxako Guardak (DON-169/012)

Okendon eta Kontxan guardak egon ohi ziren, uniforme berdez jantzita eta makila eskuan.

3.878. Tranpa egin nahian, erori (DON-169/013)

Tabak eta kromoak nesken jokuak zirela oroitzen du Arantzak. Behin Alderdi Ederren jolasten zebilela erori eta zauria egin zuen.

3.879. Kontxara umetan, Ondarretara gaztetan (DON-169/014)

Ohikoa zen Arantza eta lagunentzat hondartzara jaotea. Hasiera batean Kontxara joaten ziren, Ondarretara gero. Toldoak egon ohi ziren alokagai.

3.880. Hondartzako jolasak (DON-169/015)

Amona itzaletan zen bitartean, inguruko umeak jolasean aritzen ziren hondartzan, besteak beste, marea igotakoan harresia noiz puskatuko zen begira, hondarrarekin formak eginez, txapekin...

3.881. Garai bateko txirrindulariak (DON-169/016)

Etxean txirrindularitzarako afizio handia zuten, eta txirrindulariak freskagarrietako txapetan agertu ohi ziren.

3.882. Scouten kide (DON-169/017)

Anaia eta Arantza Scout izan ziren. Amak sartu zituen bertan, baina anaiak bi urtera utzi egin zuen. Arantzak, berriz, denbora gehiagoan jarraitu zuen, hamahiru urte bete arte. Udan kanpamentua egiten zuten, denda eta guzti.

3.883. Oiartzungo Scout kanpaldia (DON-169/018)

Baserri baten inguruan egin zuten Scoutetako lehen kanpaldia, Oiartzungo baserri baten lurretan. Autobusez joaten ziren bertara, motxila bizkarrean, lozaku eta guzti. Scout zaharragoek laguntzen zieten kanpamendua egiten.

3.884. Zapia, falangetik bereizteko ezaugarria (DON-169/019)

Falangeak ere Scout moduko batzuk asmatu zituen "Frente de Juventudes" izenekoa. Zapiarik ez zuten eramaten, ordea, eta horregatik eramaten zuten beraiek zapia, falangistak ez zirela argi uzteko. Kanpamenduan banderak igo behar izaten ziren. Horren inguruko gorabeherak.

3.885. Gauero kanpamendu sua (DON-169/020)

Scoutetan astebete pasatzen zuten kanpamenduan. Udaleku moduko batzuk ziren umeentzat. Gauero-gauero sua egiten zuten eta inguruan abesten eta antzerkia egiten aritzen ziren.

3.886. Piragua alokatzen zuten (DON-169/022)

Pirautxoa alokatzea luxu bat zen garai batean. Makinaz puztutakoak izan ohi ziren, eta orduko alokatzen ziren.

3.887. Donibane Lohitzuneko kirol-denda (DON-169/023)

Donibane Lohitzunera joaten ziren mendiko arropa eta materiala erostera, Donostian ez baitzen parekorik.

3.888. Koltxonetarekin hondartzara (DON-169/024)

Lonazko kontxonetak hartu eta hondartzara eramaten zituzten egunero. Hauek puztea asko kostatzen zen. Eguzkiari begira jartzen zuten hau lehor zedin, baina askotan blai eginda eramaten zuten etxera.

3.889. Kaia, udako irteera (DON-169/025)

12-14 urterekin arratsaldez bakarrik irteten ziren kuadrilan. Pipak jaten eta kaia kontrolatzen ibiltzen ziren denak. Arrantzaleek harrapaturikoa itsasontzitik nola ateratzen zituzten ere ikusten zuten.

3.890. Amaren jubilatzeako arazoak (DON-170/002)

Arantzaren amak ez zuen jubilatzea lortu, Errepublika garaian oposaketak atera eta lanean aritu bazen ere.

3.891. Loiola irratiaaren hasiera (DON-170/004)

Kanpandegi kalean egiten zuten Loiola Irratiaren lanketa. Lizeoak ere bertan sartuta zeuden, eta horrela izan zuen Arantazuk honen berri. Gerardo Bujanda, Joxe Mari Etxebeste, Karmen Kristobal... izan ziren bertako partaide.

3.892. Umeak Loiola Irratiaren parte (DON-170/005)

Irratian emandako antzerkietako parte izaten ziren lizeoko ikasle gazteak.

3.893. Maria Dolores Agirreren antzerki taldea (DON-170/006)

Toribio Altzagak martxan jarritako antzerkiari jarraipena eman zion Maria Dolores Agirrek. Euskara irakatsi zuen Amaran, bertan egiten zituzten antzerkiko entseguak.

3.894. Nola sartu zinen antzerki munduan? (DON-170/007)

Hasiera batean estra moduan sartu zen Arantza antzerki obra batean. Harreman estua zuen Elvira Zipitriak Maria Dolores Agirrerekin, eta ikastolan antzerki asko egiten zutenez, Arantza antzerki munduan murgiltzen joan zen. San Tomas eta San Sebastian egunean arratsaldean egiten zuten obra, langileen entretenigarri gisa.

3.895. Antzerki emanaldietako bitxikeria zenbait I (DON-170/008)

Maria Dolores Agirreren antzerki taldean zebileneko kontuak. Bitxikeria mordoa gertatzen zen orduan Antzoki Zaharreko eszenatokian. Apuntadorea egoten zen. Makilatu egiten zitzuten. Arantzak aktore bat oso berandu iristen zirela gogoratzen du, eta larri-larri ibiltzen zirela gainontzekoak.

3.896. "Yerma" antzezlan (DON-170/009)

Aktore bat bazen askotan mozkorturik ibiltzen zena, antzerki obran esandakoa ahaztu egiten zuena askotan. Beste batean, Garcia Lorcaren "Yerma" antzeztu zuten, Maria Dolores Agirrek itzulita.

3.897. Maria Dolores Agirrerekin antzerki-paperak ikasiz (DON-170/010)

Maria Dolores Agirre Urbietan kalean bizi zen. Bertan irakasten zion antzerkia Arantzari, obrako bere papera entseatuz.

3.898. Maria Dolores, umoreko emakumea (DON-170/011)

Oso maitagarria omen zen Maria Dolores Agirre. Opari mordoa egiten zizkion Arantzari. Oso pertsona irrifartsua omen zen bera, beti barrezka zebilena.

3.899. Japonetik ekarritako jostailuak (DON-170/013)

Maria Dolores Agirreren alaba Japonen zegoenez, Japonetik ekarritako jostailuak oparitzen zizkion Arantzari, panpinak, zilarrezko kontuak...

3.900. Antzerki taldeko umea (DON-170/014)

Maria Dolores Agirreren etxera joaten zen antzerkia ikastera, eta gustura joan ere. Antzerki taldeko umea zen, gazteena, eta behin harriturik gelditu ziren denak Arantzak egindako lan onarekin. Erregearen postaria lana egin zutenean, 1961ean, tuberkulosia zuen umearena egiten zuen berak. Jarri zuten dekorazioak eta arropak hitz egiten du.

3.901. Antzerkiko aktore protagonistak (DON-170/016)

Maritxu Ezkurra, Manoli Aleman, besteak beste, izan ziren antzerki taldeko emakumeak. Maria Doloresen zenbait ikasle ere sartu ziren denborarekin.

3.902. Antzerki tradizionala vs. antzerki modernoa (DON-170/017)

Orokorrean oso antzerki tradizionala izaten zen Maria Dolores Agirreren taldekoak, euskal topiko asko zituen. Lan handia egin zuen Maria Doloresek zentsura zela eta. Donostian bertan Jarrai antzerki taldea ere bazen, beste obra mota bat oinarri zuena.

3.903. "Vaya niña repipi" (DON-170/018)

Donostian antzerkigintza garatuz joan zen, eta Maria Dolores Agirreren taldeak eta Jarrai taldeak talka egin zuten. Talka hartan, Jarraiko zuzendaria zen Beobidek, "vaya niña repipi" esan omen zuen Arantzari buruz, Amal-en papera antzeztu zuenean.

3.904. Jende kultuz inguraturiko antzerkigintza (DON-170/020)

Maria Doloresek, bere izaera maitagarria zela eta, jende mordoa erakartzen zuen antzerkira, baita antzerkia antolatzeko edozein lanetara ere. Orokorrean jende kultua izaten zen haren inguruan biltzen zena.

3.905. Antzerkia musutruk (DON-170/021)

Hasiera batean antzerki taldeak ez zuen dirurik jasotzen egindako lanagatik. Geroago Udala laguntza ematen hasi zen.

3.906. Gidoia kalko paperetan (DON-170/023)

Baliabide gutxi bazituzten ere, kalko paperetan egoten zen idatzita antzezlanaren nondik norakoa. Jarrai antzerki taldeak, ordea, antzezlan gehiago prestatzen zituen, urte osoa eskaintzen baitzioten antzerkigintzari.

3.907. Barriola ahizpak (DON-170/024)

Maritxu eta Koro Barriola ahizpak ezagunak ziren euskararen alde egin zuten lanagatik. Maritxu Barriola argitalpenak saltzen aritu zen, ezkutuan.

3.908. Bilerak Donostiako dendetan (DON-170/025)

Gogoan ditu Arantzak Donostian zeuden kapela eta zapata denda dotoreak. Askotan, bilerak denda hauen biltegietan izaten ziren, zentsura zela eta. Orixe hil zenean etxez etxe bildu zuten dirua.

3.909. Emakumeek antolaturiko diru-bilketak (DON-170/026)

Elvira Zipitria gaixotu egin zen bere azken urteetan eta Maria Dolores Agirrek askotan zaintzen zuen. Batez ere emakumeak biltzen hasi ziren, Donostiako dendarien dendetan, euskararen inguruko erabakiak hartu eta diru-bilketak egiteko.

3.910. Isilpeko ikastolak, klandestinitatean "onartuta" (DON-170/027)

Garai gogorrak izan ziren ikastolentzat Arantzaren haurtzaroko urteak, eta Elvira Zipitriarekin egindako ibilaldietan norbait hurbiltzekotan, polizia izan zitekela bazekiten umeei. Zipitriak, hala ere, klandestinitatearen barruan onarpen moduko bat lortu zuen "hizkuntza eskola" moduan.

3.911. Euskarazko Jaunartzeak (DON-170/028)

Elvira Zipitriak Jaunartzerako materiala euskaratu eta prestatu egin zuen, ondoren ikastolako ikasleek Jaunartzea egin zezaten. Santa Teresan egiten zuten denek.

3.912. Elvira Zipitriaren izaera (DON-170/029)

Idea argiko emakumea zen Elvira Zipitria, eta arazoren bat zegoenean, hura konpontzeari eskaintzen zion ahalik eta denbora gehien.

3.913. Elvira Zipitriaren azken urteak (DON-170/030)

Gogorrak izan ziren Zipitriaren azken urteak, eta jende askok zaindu zuen bere azken egunetan. Arantzaren ama ere hura zaintzen ibili zen.

3.914. Donostiako Bidasoa taberna (DON-171/002)

Jendez beterik egoten zen taberna zen Bidasoa, autobusak ondo-ondoan gelditzen baitziren. Donostiako Aste Nagusian, suak bukatutakoan, bertara joaten ziren inguruko bizilagunak, tertulian aritzera.

3.915. Liburutegian denbora pasa (DON-171/004)

Diputazio plazako liburutegira joaten ziren askotan, bai ikastera, eta baita lagunekin denbora pasatzera ere. Atsedenean, Bidasoa tabernara joaten ziren kafea hartzera, eta bertan euskararen inguruan jardun duen jende mordoa ezagutu zuen.

3.916. "Euskara hire laguna" (DON-171/005)

Euskarazko eskolak ere eman zituen garai batean, Patxi Altunaren "euskara hire laguna" erabiliz. Hasiera batean lagunaren artean hasi ziren euskara eskolak ematen, gero eremua zabaldu egin zuten. Bidasoa tabernan izaten ziren eskola hauek batzuetan.

3.917. "La prueba de la rana" (DON-171/006)

Usabiagan erremedioak eta Mokoroan odol-analisiak egiten zituzten. Oso gazte ezkondu zen Arantza, ikasketak bukatu gabe zituela. Senarra kanpoan zuela, haurdun zegoen jakiteko Mokoroa botikara joan zen.

3.918. Zezen bat Donostiako kaleetan barrena (DON-171/008)

Donostiako Udaltzainak bidegurutzeetan egon ohi ziren. Euskal Jai batzuetan, goizetako sokamuturra egiten ari zirela, soka puskatu eta zezena Donostian barrena ibili zen. Azkenean, hondartzan harrapatu zuten.

3.919. Gurelesaren kontrako manifestazioa (DON-171/010)

Baserritarrak joan ohi ziren Donostiara esnea saltzera. Arantzak Zumitza baserriko Maria oroitzen du, marmita eta guzti. Esne hau egosi egiten zuten, eta Arantzaren amak pastak egiten zituen. Esne hau saltzea debekatu zutenean manifestazioa antolatu zen. "Los grises" joan ziren jendea kontrolatzera.

3.920. Esnea ezkutuan saltzen (DON-171/011)

Baserriko esnea saltzea debekatu zutenean, baserritar askok eta askok ezkutuan saltzen zuten hau, barazkien artean ezkutatuta.

3.921. Urtebetetzeak txurrerian (DON-171/013)

Donostiako Alde Zaharrean bi txurreria zeuden. Urtemugak bertan ospatzen zituzten askotan, kristalezko mahaietan jarrita. Azukrez egindako edari mota bat ere edaten zuten, 'bolaua'.

3.922. Fabricantes Unidos (DON-171/014)

Donostiako abenidan Fabricantes Unidos zegoen, denda. Kristal handiko erakusleihoa zuen dendak. Denetik aurki zitekeen burdingegian, eta lapurtzeko erraza zelako fama zuen.

3.923. Etxeak sua hartu zuenekoa (DON-171/016)

Easo liburudenda gogoratzen du Arantzak, etxe ondoan baitzegoen. Behin, Arantzaren etxeko butanoa bukatu eta bonbonak sua hartu zuen. Ondorioz, sukalde osoak sua hartu eta etxetik atera zituzten.

3.924. "Sereno? Va!" (DON-171/017)

Donostian sereno bat zen, eta honek zituen atarietako giltzak. Etxe multzoka antolatzen zen serenoaren lanak, eta Arantzaren etxeko atarian uzten zituen bere ondasunak. Makila hartuta joaten zen hau kaletik, laguntza behar zuenari bere presentzia txalo edo makila bidez adieraziz.

3.925. Igogailu ederra etxean (DON-171/018)

Igogailu ederra zuten etxean, eserlekuak eta ispilua zituena. Ez zen ohikoa igogailua izatea, normalean egurrezko eskilara estuak izan ohi zituzten.

3.926. Zaletasunak eta ikasketak (DON-172/003)

Aizek Arte Ederrak ikasteko erabakia derrigorrezko bigarren hezkuntzan hartu zuen. Betidanik margotu izan du eta, horretan sakontzeko asmoz, unibertsitatera joatea erabaki zuela kontatzen du.

3.927. Unibertsitate garaiko kontuak I (DON-172/004)

Unibertsitatera joatea urrats handia izan zen berarentzat, ez baitzen sekula etxetik irten. Gainera, Leioan etxe bat lortu zuen bi ezagunekin, baina haiek bakarrik utzi zuten azkenengo momentuan. Hala ere, pisukide berriak lortu zituen. Unibertsitateko oroitzapen onak ditu, nekatuta amaitu arren.

3.928. Unibertsitate garaiko kontuak II (DON-172/007)

Bilbon pasatako urteen oroitzapen onak dituen arren, Donostiarekiko lotura estuak zituen Aizek, lagunak, familia eta mutil laguna bertan baitzituen.

3.929. Zer da Donostia zuretzat? (DON-172/008)

Donostiako erdialdean jaio zen, baina Alde Zaharrean ibili da eta hura da bere txoko kuttuna. Egun, ordea, bere bikotekidearekin batera Oiartzunen, bere familiaren baserrian, bizi da.

3.930. Baserriko bizitza (DON-172/009)

Aizeren baserria oso handia da, eta oraindik konponketa lanetan ari dira. Baserria bere senideena da. Mutil laguna eta bera bakarrik bizi diren arren, baserriko lanetan laguntza asko jasotzen dute. Eraikinaz gain, lurrak eta animaliak dituzte (oiloak eta txerria).

3.931. AEK-ko irakasle (DON-172/011)

Betidanik maite izan du euskara, gurasoak euskara irakasleak baititu. Aizeren aita AEK-ko irakaslea da eta, horregatik, bazekien, bertan lan egiteko ikastaro bat egin behar zela. Berehala lanerako deitu zioten. Haurrekin ere aritu da irakasle lanetan, baina nahiago du helduen irakaslea izan.

3.932. AEK-k, irakaskuntzaz haratago, zer eskatzen du? (DON-172/012)

AEK-n lan egitea zer den kontatzen du. AEK-n lan egiteko erabakia hartu zuen, bere aitak betidanik bertan lan egin duelako eta koordinadorak euskararekiko duen ikuspegiarekin ados dagoelako. "Korrika" antolatzen ere ibili izan da.

3.933. Irakasle gisa nola senitzen zara? (DON-172/014)

Irakasle gisa ikasleak gustura daudela sumatzen du. Ikasle gehienak AEK-ra nahi dutelako joaten dira eta horrek bere lana asko errazten duela dio.

3.934. Euskara ikastea garestia al da? (DON-172/015)

Aizeren ustez, AEK-ko prezioak onargarriak dira, nahiz eta euskara ikasteak dohakoa beharko lukeen.

3.935. Aize eta bertsolaritza I (DON-172/019)

Bertsolaritzaren inguruan dihardu. Gustuko du bertsoak idaztea bere sentimentuak adierazteko. Amonaren hiletarako bat idatzi zuen, eta abestu egiten du.

3.936. Aize eta bertsolaritza II (DON-172/020)

Egun, bere lankide batek (Iker Goñik) bertso eskolak ematen dizkio.

3.937. Bertsotan ikasten (DON-172/022)

Jasotzen dituen bertso eskolak nolakoak diren kontatzen du eta, zailtasunak izan arren, gustuko duela.

3.938. Bertsoak euskaletgiko ikasleekin (DON-172/024)

Behinola, Aizek Aitor Sarriegiren bertso idatzi sorta bat klasean ikaskideekin erabili zuen, bertso haietan egiten zen bizitzaren inguruko hausnarketa interesgarria iruditzen zitzaiolako.

3.939. Eta orain, margotzen al duzu? (DON-172/026)

Gaur egun, lanaz eta baserriaz arduratu behar du eta, ondorioz, margotzeko denbora gutxi duela dio.

3.940. Nolakoa da Oiartzungo giroa? (DON-172/027)

Oiartzunen duen aisialdi ereduaz dihardu.

3.941. Zein harrera izan duzue Oiartzunen? (DON-172/029)

Oso gustura dago Oiartzungo herritarrekin. Besoak zabalik hartu dituzte bere bikotea eta bera herrian.

3.942. Irakasle eta aztertzaile (DON-173/002)

Azttertzaile lanbideari buruz ari da Aize.

3.943. Ahozko azterketak (DON-173/004)

Hamasei bat ikasle izan zituzten azken ahozko azterketan. EGA mailako ahozko azterketa zertan datzan azaltzen digu.

3.944. C2 mailako azterketa (DON-173/005)

C2 maila atera zueneko esperientzia kontatzen du, eta ikasle zenbait oraindik ahaztu ez dituela dio.

3.945. "Oso jatun ona" (DON-173/006)

Ikasketak hasi baino lehen hasi zen etxeko jana prestatzen, eta ondo moldatzen dela dio. Patata tortilla bereziki gustatzen zaiola ere aipatzen du.

3.946. Nola egiten duzu zuk patata tortilla? (DON-173/007)

Egiten duen patata tortillaren errezetaren berri ematen digu Aizek.

3.947. Baserritik kalera autoz mugitzen da (DON-173/008)

Astigarragan egiten du lan, eta Oiartzundik bertaratzeko autoa erabiltzen du beti.

3.948. 18 urte betetzean gidabaimena atera zuen (DON-173/009)

Gidatzea gustatzen zaiola kontatzen du, nahiz eta gaztetan oso gustuko ez izan.

3.949. Autoan EITB irratia egunero (DON-173/010)

Irratia entzuten du autoan dagoenean. Euskal abesti gabezia azpimarratzen du EITB irratian.

3.950. Telebista zalea al zara? (DON-173/012)

Gauetan telebista ikusten du, batez ere filmak.

3.951. San Sebastian eguna eta matxismoa (DON-173/014)

Genero berdintasunik ez dago Aizeren iritziz zenbait elkartetan, eta San Sebastian egunean egoera hau azaleratu egiten dela kontatzen digu.

3.952. San Sebastian eguna oso garrantzitsua da beretzat (DON-173/016)

Ahal duen guztietan ateratzen da danborra jotzen. Kresala elkartearekin ateratzen da.

3.953. San Sebastian eguneko plana (DON-173/018)

19an afaria egiten dute kuadrilako guztiek. Berak banderaren igoera etxean ikusten du. Ondoren, Herria tabernako danborradaren hasiera ikustera joaten dira. Azkenik, parrandara batzen dira..

3.954. Urtarrilaren 20ko parranda (DON-173/019)

19an jendetza egoten denez, 20ko parranda nahiago du Aizek.

3.955. Karmengo Jaiak (DON-173/021)

Aste nagusia ez du gustuko, baina Karmengo Jaiak bereziki gustuko ditu. Kontzertuak, danborrada, txosnak... egoten dira.

3.956. "Portua geroz eta tristeagoa da" (DON-173/022)

Arrantza itsasontzirik ez dagoenez giro tristea dagoela aipatzen du Aizek.

3.957. Estropadak ere gustatzen zaizkio (DON-173/023)

Ez da bereziki arraunzalea, baina parrandazalea dela argi uzten du. Koadrilako bat Donostiako emakumeen arraun taldean hasi zela kontatzen digu.

3.958. Donostiako Piratak eta Aste Nagusia (DON-173/024)

Giro herrikoia egon dadin Piratek egin duten lana azpimarratzen badu ere, orokorrean Aste Nagusia ez zaio gustatzen.

3.959. Gurasoak biak donostiarrak (DON-174/002)

Bi gurasoak donostiarrak zituen, baina amal Segurakoa zuen familia. Easo kalean denda bat zuen familiak.

3.960. "Los Riojaneros" (DON-174/003)

Aitonak eta amonak zabaldu mertzeria bat zabaldu zuten Eason, gero Marianen gurasoek hartu zutena.

3.961. Dendariaren bizimodua (DON-174/005)

Beharren araberako ordutegia izaten zuten dendan.

3.962. Urbieta kaleko arrain-saltzaileak (DON-174/006)

Arraina saltzean, diruarekin gurutzea egin eta bedeinkazioa ematen zioten bezeroari saltzaileak.

3.963. Amonaren Kasinoko lana (DON-174/007)

Amonak Kasinoan egiten zuen lan, apaintzeko produktuak saltzen. Behin, erregina joan eta bere hortzak goraipatu zituen.

3.964. Jende diruduna Donostian (DON-174/008)

Gerra zibilaren aurretik Donostian denda mordoa zegoen, baita jende diruduna ere.

3.965. Aberatsenak kapela jantzita (DON-174/009)

Aberatsenen ikurra zen txapela, Hain dirudunak ez zinerak, ordea, zapia jantzita. Inudeak ere ohikoak ziren orduan.

3.966. Primo de Riveraren debekuak (DON-174/010)

Inmoralak zelakoan, jolasak, dantzak, inauteriak... debekatu zituen.

3.967. Kaldereroak eta San Sebastian eguna (DON-174/011)

Urtero irteten ziren kaldereroak, beti ere, falangistek antolatutakoak. San Sebastian egunean danborra jotzen ere ateratzen ziren, baina ez gaur bezainbeste.

3.968. "Kolorin" txotxongiloa (DON-174/013)

Alderdi Ederren jolasten ziren. Udako igandetan, ordea, txotxongiloa izaten zuten. Bestela, txingoka, eta kailoketan ere aritzen ziren.

3.969. Txantxillorekin batera eta bestera (DON-174/014)

Alderdi Ederreko iturrira joaten ziren egunik beroenetan, eta inguruan ibili ohi zen Txantxillo, merienda zati baten truke kromoak banatuz.

3.970. Ikastolako ikaslea (DON-174/015)

Ikastola klandestino batean ikasi zuen, Alde Zaharreko etxe batean. Amale eta Ixiar izan zituen irakasle. Guztira, hamabost bat ikasle ziren.

3.971. San Tomas eguneko antzerkia (DON-174/017)

Zortzi urteak arte ikastolan ibili zen, eta San Tomas egunean Maria Dolores Agirrek antzerkia antolatzen zuela gogoratzen du Marianek Antzoki Zaharrean.

3.972. Eskola alemana (DON-174/019)

Intxaurrendoko eskola alemanera joan zen Marian. Hamar bat ziren gelan. Gainontzeko eskolekin alderatuta oso sistema pedagogikoa aurreratua zuten. Alemana ikasi zuen Marianek.

3.973. Euskara, etxeko hizkuntza (DON-174/020)

Dendan egiten zuen Marianek batik bat euskaraz. Horretarako, EUTGra joan zen, euskara hobeto ikasteko.

3.974. Bezeroekiko harremana (DON-174/021)

Dendariak egiten zuen lan osoa, baina presarik ez zen izaten.

3.975. Hondartzan ezin erantzi (DON-174/023)

Umetatik joaten zen Marian hondartzara, baina honek ez zuen gaur egungoaren antzarik. Gonadun bainujantziak ezagutu zituen.

3.976. Tresna eta teknologia berriak (DON-174/024)

Telebistarik ez zuen izan Marianek etxean hamazazpi bat urte bete zituen arte. Lehen garbigailua erosi zuten egunaz ere oroitzen da, baita postaria saskiarekin etortzea ere.

3.977. Txerrijana esnearen truke (DON-174/025)

Esnea etxez etxe saltzen zuten, eta txerrijana ematen zieten esnearen truke. Plazan ere saldu ohi zuten. Igeldotik etorri ohi ziren baserritarak Donostiara, asto eta zaldi gainean.

3.978. Arrasate Kalea (DON-174/026)

Arrasate kalea eta ingurua nolakoa zen azaltzen du Marianek pasarte honetan.

3.979. Lehen kafetegia, California (DON-174/027)

Emakumeak ez ziren bakarrik tabernetara sartzen. Kafetegietara, ordea, bai. Donostiako Hernani Kanean zabaldu zuten lehena, California izenekoa.

3.980. Aitak igeri egiten irakatsi (DON-174/029)

Mariani igeri egiten aitak irakatsi bazion ere, Ondarretako hondartzan Yoldik pistina bat zuen, igeri egiten irakasteko.

3.981. Gasezko farolak eta gabarrak (DON-174/031)

Gizon batek pizten eta itzaltzen zituen banan-banan gasezko farola hauek. Gabarrak ere ezagutu zituen Marianek, urumean egoten ziren hondarra ateratzen.

3.982. Donostiako portua (DON-174/032)

Arrantza bizi-bizi zegoen Marian umea zenean, eta Donostiako portua garrantzitsua zen oso. Saregileak ere ohikoak ziren orduan.

3.983. Francoren bisitak (DON-174/033)

Franco maiz joaten zen Donostiara bisitan. Aietetik portura joan ohi zen, bertan zuen ontzira.

3.984. Erregina mezara berandu iritsi zenekoa (DON-174/034)

3.985. Garai bateko pintxoak (DON-174/036)

Pintxoei "banderillas" deitzen zitzaien, pintxoena beranduago etorri zen. La Espiga izan zen banderillak egiten hasi zen lehena inguruan.

3.986. Serenoaren lanak eta auzoko giroa (DON-174/037)

Gauetz ibiltzen zen taberna giroa kontrolatzen eta portalak zabaltzen.

3.987. Idazkari ikasketak (DON-174/039)

Idazkari izateko ikasketak burutu zituen Marianek, eta bi urte kanpoan eman zituen. Hogei urterekin, ordea, dendari lanetan hasi zen, erretiratu zen arte.

3.988. Donostiatik kanpo ikasten (DON-174/041)

Frantsesa ingelesa eta alemana ikasi zituen Marianek.

3.989. Sección Femeninako egunak (DON-174/042)

Sección Femeninako zerbitzu soziala egitea egotzi zitzaion Mariani.

3.990. Farmaziako ukenduak (DON-174/045)

Denda ondoko farmazian ukenduak egiten zituen Mario zelako batek.

3.991. "Dena konpondu egiten zen" (DON-174/047)

Garai batean dena konpontzen zen, baita aterkiak ere.

3.992. "Bellas artes" zinema (DON-174/049)

"Sesión continua" ematen zuten bertan, pelikula bat bestearen atzetik.

3.993. Inauterietako karrozak (DON-175/001)

Mendekostetako karrozan atera zen Marian "el círculo mercantil" zelakoan.

3.994. San Geronimo kaleko ikastola (DON-175/003)

Ikastola klandestinora joaten zen Marian, Donostiako Alde Zaharreko San Geronimo kalera. Elbira Zipitria ezagutu zuen irakasle lanetan.

3.995. Amonak apain-mahaia Kasinoan (DON-175/005)

Amonak tokadore bat zuen Donostiako Kasinoan (gaur egun udaletxea, ikus mapan), eta propina mordoa ematen zizkioten produktuen truke. Primo de Riveraren debekuen ondorioz itxi egin zuten Kasinoa.

3.996. Hondartzara joateko ohiturarik ez (DON-175/006)

Zuri-zuri egoten ziren denak, ez baitzen eguzkia hartzera joateko ohiturarik. Bainujantiak ere gorputz osokoak izaten ziren, luzeak.

3.997. Ramon eta Pepe Artola idazle ezagunak (DON-176/002)

Aitaren aita Pepe Artola zen, eta haren aita Ramon Artola. "Sagardoaren graziya" kanta egin zuen Ramonek, "Goizean sartu tabernara eta..." dioena. Aita Zabalak liburu bana eskaini zien. Ondoren, Pepe Artolari buruzko liburua idatzi zuen.

3.998. Pepe Artolak umorezko bakarriketak egiten zituen (DON-176/003)

Bere aitona Pepe Artola jaio zela ehun eta berrogeita hamar bete zirenean, omenaldia egin zioten Donostian. Peprek umorezko bakarriketak egiten zituen, eta haiek antzeztu dituzte berriki. Peprek eta familiak margoketa eta enmarkazio tailerra zeukaten.

3.999. Pepe Artolak bertso sortak idatzi eta kaldereroak zuzendu (DON-176/004)

Bere aitona Pepe Artolak bertso paperak ere idatzi zituen lehiaketetara aurkezteko. Hamar-hamaika urtez kaldereroen konpartsa zuzendu zuen. Ezaguna zen Donostian.

4.000. Rosario Artolaren lanak (DON-176/005)

Rosario Artolak, aitonaren arrebak, ere idatzi zuen. Azken urteetan bere lanak ezagutarazi dituzte. Kale bati bere izena eman diote. Lan espiritualak egin zituela dio.

4.001. Pepe Artolaren eta Bilintxen kaleak (DON-176/006)

Bere aitona Pepe Artolaren omenezko kalea non dagoen azaltzen du, baita Bilintxen izenekoa non dagoen ere.

4.002. Etxean ez zuen euskara jaso (DON-176/007)

Amaren aita herri lanetan egiten zuen lan, eta batetik bestera ibiltzen zen familia. Izebarenean bizi izan zen ama Donostian. Amak euskaraz bazekien baina ez oso ondo. Garai zailak zirelako ez zietela gurasoek etxean euskaraz egin azaltzen du. Etxe askotan galdu zen euskararen transmisioa Donostian.

4.003. Euskara nola berreskuratu zuen (DON-176/008)

Gaztetxotan mendira joaten hasi zenean, euskarazko leku izenekin jakin-mina piztu zitzaion euskararekiko. Anai bat Elbira Zipitriarekin ibili zen ikasten. Kontserbatorioan euskara irakasten zutela jakitean, bertara joaten hasi zen, Maria Dolores Agirre irakaslearekin. Soldadutzatik bueltan seriozki ikasi zuen.

4.004. "Mendi taldea" izeneko elkarte (DON-176/009)

"Mendi taldea" izeneko elkarte bat sortu zuten. Afariak egiten zituzten, kantuz aritzen ziren, Iparraldera herri ospakizunetara joaten ziren... Lokalera norbaitek Bonaparteren mapa eraman zuen eta Izaba aldera joaten hasi ziren, bertako euskalkia ezagutzeko jakin-minez.

4.005. Ikurrina debekatuta zegoeneko (DON-176/010)

Ikurrina debekatuta egon zeneko pasarteak kontatzen ditu.

4.006. Ume garaian, Donostian euskara gutxi entzuten zen (DON-176/012)

Umetako oroitzapenak kontatzen ditu. Donostian euskaraz oso gutxi entzuten zen. Gerora jakin zuen eskolan berarekin ibilitako askok euskaraz bazekitela.

4.007. Julian irakaslearekin euskarazko kantak (DON-176/013)

Eskolako azken urtean, Julian irakaslea oso euskaltzalea eta estimatua zen. Euskarazko kantak irakatsi zizkien; artillero, adibidez. Eguberrietan gabon kantak abestera irten ziren; Gobernu Zibilera ere joan ziren kantura orduan.

4.008. Aita Zabalak aitonaren kontuak jaso zituen (DON-176/015)

Aita Zabalarekin harremana izan zuten. Oso euskaltzalea zen; bilketa lan handia egin zuen. Aitonari buruzko aurreneko liburuxkan, aitona Peperi buruzko anekdotak kontatzen ditu.

4.009. Aranzadin Euskal Herriko Atlas linguistikoa egiten (DON-176/016)

Fermin Leizaolaren bidez sartu zen Aranzadin. 70eko bukaeran Ferminen inkesta bat eskuratu zuen eta Euskal Herrian zehar galdeketak egiten hasi ziren. Euskal Herriko Atlas Linguistikoa osatu zuten horrela. Uztarrozeko emakume bati inkesta egitera joan zen Koldo, baita Zaraitzu eta Erronkari aldeko hainbat hitzuni ere.

4.010. Fidela Bernat erronkariarrarekiko harremana (DON-176/017)

Erronkarieraz egiten zuen azken emakumea Fidela Bernat zen eta harreman polita egin zuten. Iruñean ezagutu zuen, Fidelaren lehengusu baten bidez.

4.011. Fidela Bernat erronkariarrak beti noka (DON-176/018)

Fidela Bernat erronkariarrari kosta egiten zitzaion Koldori ulertzea, baina Koldok irakurriak zituen erronkarierazko hainbat testu eta errazago ulertzen zion Fidelari. Beti noka egiten zuen, amarekin eta izebarekin hala egiten baitzuen euskaraz.

4.012. Erronkarieraren hainbat ezaugarri (DON-176/019)

Erronkarieraren ezaugarri ezagunak aipatzen ditu. "Zeta" erdaraz bezala ahoskatzen zituzten.

4.013. Fidela Bernat erronkariarra Euskal Telebistan (DON-176/020)

Fidela Bernat erronkariarrari elkarrizketa egitera joan ziren Euskal Telebistakoak eta Koldok lagundu zien.

4.014. Pedro Irizarrekin batera aditzak biltzen (DON-176/022)

Aditzak biltzen aritu zen batean eta bestean, bereziki Nafarroan eta Iparraldean. Pedro Irizar azkoitiarraren lanari ekarpena egin zion. Irizarrek azpibarietateak gehitu zizkion Bonapartek egindako euskalkien sailkapenari. Azalpena ematen du.

4.015. Grabaketak egiteko aparatuak (DON-176/026)

Elkarrizketak grabatu egiten zituen, baina aditz bilketakoak ez, eskuz jasotzen zituen. Grabagailuak hasieran kabledunak izaten ziren eta gerora piladunak erabiltzen zituen.

4.016. "Ziorditik Uztarrozeraino" izeneko lana (DON-176/027)

"Ziorditik Uztarrozeraino" izeneko lana argitaratu zuen, lehenago egindako elkarrizketetako materialarekin.

4.017. Euskara eta biolentziaren artean lotura (DON-177/006)

Biolentzia eta euskara lotzen zutenak asko ziren 70eko hamarkadan. Uztarrozeko Doroteo de Miguel aipatzen du, euskaraz gehiegi ez zekien arren, egiten zuela, eta etxe aberatsetako jendearen marmarra entzun behar izaten zuela.

4.018. Euskara berreskuratzen, ingurua biztanlez husten (DON-177/007)

Zaraitzun eta Erronkarin mugimendu handia dago euskara berreskuratzeko. Ingurua biztanlez husten ari dela azaltzen du.

4.019. Azken hiztunak aurkitzeak pena eta poza (DON-177/008)

Pena handia sentitu izan du azken hiztunak elkarrizketatzerakoan, baina poza ere bai, bere euskara biltzea lortu izanagatik. Erron aurkitu zuen hiztun bati buruz hitz egiten du; saskiak nola egiten zituen eta azeriak nola harrapatzen zituen kontatu zion. Erroko Jose Villanuevak kontrabandoari buruzkoak kontatu zizkion.

4.020. Hegoaldeko nafarrerako esamolde batzuk (DON-177/009)

Fontes Linguae Vasconum aldizkarian artikuluak idazten ditu. Hegoaldeko nafarreraren barruan, ohitura handia zuten esateko "paratu behar dut" esan ordez "Paratiardut". Beste esateko modu batzuk: "Egin zuen etxe bat handi", "loreia da txiki"...

4.021. Ohorezko euskaltzain (DON-177/010)

Ohorezko euskaltzain egin zuten, Pedro Irizarrekin batera, harekin egindako lanaren ondorioz. Zaharrenen artean euskaraz dakien inor badagoen galdetuz topatzen zituen hiztunak. Konstantea izan dela eta asko saiatu dela dio.

4.022. "Sagardoaren graziya" kanta (DON-177/012)

"Sagardoaren graziya" kanta abesten du.

4.023. Ramon Artolaren eta Pepe Artolaren liburuak (DON-177/014)

Ramon Artola Larrañagak eskuz idatzitako liburua, "Ipuiak edo kontutxoak" izenekoa. Pepe Artola Elizetxea aitonak eskuz idatzitako liburuko hainbat pasarte irakurtzen ditu.

4.024. Txistulari eta klarinete jotzailea bandan umetan (DON-185/005)

Etxarrin Basopokale baserrian bizi ziren. Eskolara joan ondoren, etxean laguntzen zuen, baratzean eta. Zazpi urterekin udaletxeko musika akademian

ikasten hasi zen eta hamaikarekin bandan jotzen. Klarinetea eta txistua ikastea eskaini zioten eta haiek ikasi zituen. Hamaika urterekin musikari profesionala zen, Bixente anaiarekin batera.

4.025. Musika jotzeko motibazioa umetan (DON-185/006)

Pilotarako eta futbolerako ez zuela balio dio. Musikak batetik bestera ibiltzeko balio izan zion gaztetxotan, eta horrek motibatzen zuen. Musikako kioskotik plazako giro guztia aztertzen zuen. Gainera, jorjala jasotzen zuen. Egunero jotzen zuten eta astean hiru bat aldiz entseatu.

4.026. Etxarriko musika bandako zuzendariak (DON-185/007)

Musika bandako zuzendariak musika tresna guztiak erakusten zituen. Lehenengoa Don Alfredo Martinez zen eta bigarrena Don Dionisio Diaz Juarez izan zen, militarra.

4.027. "Cara al Sol" bizkor-bizkor abesten (DON-185/008)

Egunean bitan "Cara al Sol" abesten zuten eskolan. Eskolatik azkarren irteten zenak frontoiko lekurik onena hartzen zuen; eta horregatik azkar abesten saiatzen ziren. Astean behin musika izaten zuten, eta himnoak erakusten zizkieten.

4.028. Eskoletan eraztun zigortzailearen erabilera noiz kendu zuten (DON-185/009)

Bere anai zaharrenak eraztunaren legea ezagutu zuen (eskolan euskara erabiltzearen zigorra ezartzen zuena); 1955ean Gipuzkoa, Araba, Bizkaia eta Nafarroako gotzainek eskatuta kendu zuen legea Francok.

4.029. Umetan erdaraz, gaztetan euskaraz (DON-185/010)

Umetan anaiekin eta lagunekin erdaraz egiten zuen. Amak mantendu zuen euskara. Donostian euskaltzale eta abertzale giroan murgildu zirenean, etxean ere euskaraz hasi ziren. Gerora jakin zuen bere eskolako lagunak euskaldunak zirela.

4.030. Nafarroako diputazioaren diploma euskal hiztunentzat (DON-185/011)

Nafarroako diputazioak diploma eman zien euskaraz bazekitenei. "Príncipe de Viana" erakundekoek eman zieten, froga bat pasarazi ondoren.

4.031. Donostiara hamabost urterekin: txistua, dantza taldea eta etxeko komuna (DON-185/012)

Donostiara joan zirenean, gurasoek hala erabakita, aitzak jakin zuen txistua non erakusten zuten eta Goizaldi dantza taldeak han entseatzen zuela. Hara eramane zituen. Isidro Ansorenarekin ikasteko ere apuntatu zituen. Aitzak atezain jarduten zuen eta etxe txiki bat eman zioten, familiarekin bizitzeko. Etxeak komuna zeukan.

4.032. Donostian auzoz auzo txistulari (DON-185/013)

Txistularien kuadrilla osatu zuten Amaran eta han aritzen ziren ospakizunetan jotzen. Anaiarekin batera aritzen zen txistua jotzen auzoz auzo. Añorgako Karmenetara urtero joaten ziren egun osoz txistua eta dultzaina jotzera.

Bertsolariekin batera bazkaltzen zuten; Basarri, Uztapide, Xalbador eta Mattinekin.

4.033. Txistulari ezkontzetan hamar duroren truke (DON-185/014)

Deitzen zieten lekura joaten ziren anaia eta biak txistua jotzera. Artzain Onaren katedralean ezkontzetarako jotzen zuten eta hamar duro irabazten zituen bakoitzak, dantzariak barne.

4.034. Argia dantza taldean txistulari (DON-185/015)

Izarti taldearekin, Doña Maria Elena Arizmendik zuzentzen zuenarekin, Caceresera (Espainia) joan ziren folklore jaialdi batera. Xabier Egaña atabalari joan zen beraiekin, eta Argia dantza taldekoa zenez, taldera gonbidatu zituen txistulari ari zitenez. Argia taldean hasi ziren eta abertzale giroan murgildu. Iparraldera joaten ziren ikurrina eta Labegueriren diskoak eskuratzen. Juan Antonio Urbeltz Argiara joan zenean, aldaketa gertatu zen.

4.035. Oteiza eta Urbeltzen eragina (DON-185/016)

Juan Antonio Urbeltzi esker, folkloreari buruzko ikuspegia aldatu zitzaion. Oteizaren eskutik etorri zitzaion, "Escuela vasca de Arte" antolatu baitzuen. Oteiza beraien dantza entsegu eta emanaldietara joaten zen. Amalur filmean ere bera zela gidari azaltzen du.

4.036. Folklorearen bizirik dagoela deskubritzea (DON-185/017)

Folklorearen ez dela zerbaiteko estatikoa, bizi dela ulertu zuen. Berezi musikaren arloan bizi izan zuen aurkikuntza; Leon Bilbao, Bizkaiko dultzaineroak... aipatzen ditu. Betikoari moldaketak eginez beti zerbaiteko berria jotzen hasi ziren, musika bera helburu hartuta. Txistularien antzekoak mundu osoan zeudela jakin zuten eta gaiarekiko jakin-mina sortu zitzaion.

4.037. Herriz herri grabaketak egiten Urbeltzekin, ikerketarako (DON-185/018)

"Euskal folklorearen laborategia" izena eman zion Argiari Juan Antonio Urbeltzek. Herriz herri grabaketak egiten hasi ziren. Oso gaztea zen Juan Mari. Hasieran audioarekin hasi ziren, gero argazkiak ere bai, eta azkenik bideoa gehitu zioten.

4.038. Dantzen arteko antzekotasunak eta ezberdintasunak ikertzen (DON-185/019)

Azterketak eginez konturatu ziren, adibidez, Iribasko ingurutxoak, Leitzakoa, Uitzikoa... aparteko gauzak izan ordez, denak ingurutxo baten aldaerak zirela. Dantzen arteko antzekotasunak eta ezberdintasunak ikertu zituzten.

4.039. Dantzak, musika eta jantziak aztergai (DON-185/020)

Juan Antonio Urbeltz eta biak aritzen ziren herriz herri; hark dantzari erreparatzen zion eta Juan Marik musikari. Baztanen bi maisu izaten zituzten, Mariano Izeta eta Maurizio Elizalde. Mikel Lizartzak jantziei erreparatzen zien, beraiekin joaten zenean. Dantzen interpretazioan Juan Antonio buru belarri sartu zen. Musika jaso eta gordetzeari eman dio lehentasuna Juan Marik. Oteizak egiten dituen interpretazioak azaltzen ditu. Zinta dantza unibertsala dela azaltzen du.

4.040. Inauteriak mundu guztian dira zaratatsu eta koloretsuak (DON-185/021)

Inauteriak mundu osoan oinarritzko bi osagai dituela azaltzen du: zarata eta koloreak. Iturengo adibidea jartzen du eta azalpena ematen dio. Orain ikuskizuna dela kontatzen du.

4.041. Erritmoa unibertsala da (DON-185/022)

Herri-musika aztertzen aritu izan da. Adibide bat jartzen du erritmoaren unibertsaltasuna ikusarazteko: Dantzari dantzako erritmoa eta "West Side Story" filmeko musika ezagunaren erritmoa berbera dela azaltzen du.

4.042. Musika joaldiak dantza ikuskizunetan (DON-185/025)

Argian, Urbeltz etorri aurretik, txistua eta danbolina jotzen zuen. Ondoren, Oteizak sustraia jatzeko gomendatu zienean, dantza bakoitza zein musika tresnarekin jo behar zuten gogoetatzen hasi ziren. Jantziekin gauza bera egin zuten, dantza bakoitzerako egokituz. Arropaz aldatzeko denbora behar zutenez, joaldiak egiten hasi ziren, txalapartarekin, albokarekin, sunprinuarekin...

4.043. Txalaparta jotzen nola hasi zen (DON-185/026)

Argia dantza taldetik kanpo ere jotzen zuen anaiarekin. Urtero Donostian "Fiestas Éscaras" antolatzen ziren eta han jotzerakoan, txalapartariak ezagutu zituzten. Artze anaiekin astean behin txalaparta jotzen zuten Beltran anaiek. Ez Dok Amairu taldearekin askotan egiten zuten topo.

4.044. Rafa Ruiz Balerdirekin musika garaikidea (DON-186/001)

60ko hamarkadan oso urte gutxian aldaketa handia egin zuen kulturaren ikuspegiari zegokionez. 1971n musika garaikidearekin herriz herri emanaldiak ematen aritu zen, Rafa Ruiz Balerdirekin.

4.045. Musikarekiko ikuspegia aldatu zuenekoa (DON-186/002)

Musikari kuadrilla ona topatu zuten, bereziki, Rafa Ruiz Balerdi. Pixkanaka konturatu zen zahartzat hartzen ziren doinu eta tresnak zirela modernoak, bizienak eta sortzaileenak. Musikari izateko bere modua aldatu egin zen, partiturak jotzetik musika jotzera.

4.046. Jotzen dituen tresna nagusiak (DON-186/003)

Alboka, txistua, dultzaina eta txalaparta irakasle izan da Hernanin. Bereziki lau horietan da trebeena. Klarinetea ere bere tresna nagusietako bat da, eta zeharkako flauta ere bai.

4.047. Xirularrua, asko jo izan den musika tresna (DON-186/004)

Xirularrua bertako tresna dela dio, asko jo izan dela Euskal Herrian. Arabako Errioxan geratu ziren azken xirularru joleak. Gitarra eta biolina herri tresnak izan dira. Gartxot filma aipatzen du, Mikelot alboka jotzen agertzen dela eta.

4.048. Artzain txabolan aurkitutako bostehun urteko tronpa (DON-186/006)

Herri musikaren txokoan, Soinuenean, daukaten bostehun urte inguruko musika tresna erakusten du, tronpa bat; mihia falta zaiola dio. Idiazabalgo artzain baten etxolan harri artean ezkutatuta topatu zuten. Amaiurko indusketan berdintsu bat topatu zuten.

4.049. Txalaparta, alternantzian jotzen den musika tresna (DON-186/010)

Alternantzian egiten den euskal herriko musika tresna bakarra da. Ergoien jaso daukate lauren arteko alternantzia. Bi, hiru edo lauren artekoa izan daiteke. Toberak horizontalki jota garbitzen ziren. Ote-jotzea eta sagarra jotzea bertikalak izaten ziren. Alternantzia artea dela azaltzen du.

4.050. Alternantzia, behartuta egin beharrekoa (DON-186/011)

Afrikako lurralde batzuen kasua azaltzen du: irina egiteko alternantzia beharrezkoa dute. Alternantziarena behartuta egiten den zerbait dela dio eta adibideak ematen ditu. Tentsioak jokoa sortzen du eta jotzaileek eutsi egin behar diote.

4.051. Bidelagun izan dituen musikariak (DON-186/013)

Bidelagun izan dituen musikariak aipatzen ditu: Argia dantza taldeko musika taldea (Maria Angeles Arregi, bere anaia eta beste), Sustraiak taldea, Juan Mari Urruzolarekin dultzaina taldea.

4.052. Azala taldea (DON-186/014)

Bidelagun izan dituen musikariak aipatzen ditu: Azala taldea. Folk moduan sailkatuta zegoen taldea. Lehen maketa Donostian grabatu zuten, Natxo de Feliperen ekipoarekin. Oskorrin jo zuen, Etxepare diskoan.

4.053. Bidelagun izan dituen musikariak II (DON-186/015)

Bidelagun izan dituen musikariak aipatzen ditu: Txanbela taldea, Eltzegor taldea (dultzainaz gain, tresna asko jo zituen), Amurizaren hirukotea (Amurizak eta Lopategik abesten dute diskoan; Amurizarekin eta Kepa Junkerarekin batera ibili zen kalerik kale. Madrilgo kartzela batean jo zutenekoa kontatzen du).

4.054. Bidelagun izan dituen musikariak III (DON-186/016)

Bidelagun izan dituen musikariak aipatzen ditu: Josean Goikoetxea lankide zuen Hernaniko musika eskolan eta seigarren txalaparta festarako kontzertu berezi bat prestatu zuten.

4.055. Garai bateko emakume musikariak, gaizki ikusita (DON-186/020)

Mauriziaren garaian eta lehenago plazetan ibiltzen ziren emakume musikariak ez zeuden ondo ikusita, musikariak pertsonai publikoak baitziren. Primi Erostarbe, Rumualda Zuloaga, bere izeba Frantziska panderojolea... XVII. mendean inkisizioak Inesa Gaxen epaitu zuen, danbolina jotzen zuelako, besteak beste.

4.056. Noiz konturatu zinen gizonen eta emakumeen arteko desberdintasun sozialaz? (DON-187/003)

Oso txikitatik izan da Mirari "maritxiko". 80. hamarkada du bereziki gogoan, gauzak argi izan zituen garai bat zelako. Ez zuen gaur egun irudiarekiko dagoen kezkarik. Autobusean gaizki psatzen zuen Loiolan bizi ziren soldaduen jarrera zela eta.

4.057. Irudiaren garrantzia lehen eta gaur egun (DON-187/004)

Kezka zabala da gaur egun irudiarekiko daukaguna, Mirariren iritziz. Garai batean gertatzen ziren gauzak gaur egun erraz salatuko lirateke, baina gaur egun irudiak sortzen duen presio sozialaren atzean diskurtso garatu bat dago, eta zailagoa da hori deseraikitzen. Emakume irreal eta eskuraezinen irudiak etengabe ikusten ditugu egunero, eta gazteengan zuzenean eragiten dute.

4.058. Etxean ere mutilak eta neskak ezberdinak (DON-187/006)

Etxean, lanerako eta jolaserako roletan, ezberdintasuna ikusten zuen nesken eta mutilen artean.

4.059. Lan-mundu maskulinoan murgilduta (DON-187/008)

Oso goiz sartu zen lan-munduan Mirari. Aitak autoeskola bat zuen, eta bertako bulego-lanak egiten aritzen zen bera. Oso esparru maskulinoa zen hau, eta sarritan anaiaren itzalean zegoela sentitu zuen. Gero autoeskolan klaseak ematen hasi zen, eta emakume izanagatik hamaika gauza entzun behar izan zituen Mirarik.

4.060. Emakumeak eta gizonak eskolaren eremuan (DON-187/009)

Autoeskolan urteak eman zituen lanean, eta arlo hartan ez zuen hoberako aldaketarik ikusi emakumeekiko. Eskolan eta etxean, aldiz, bai. Hala ere, ikastolan egiten den banaketan behintzat gizonak alderdi ludikoaz arduratzen dela sumatu du.

4.061. Umeen heziketa eta enplegua askotan bateraezin (DON-187/010)

Gaur egungo bizitza erritmoak oso zaila jartzen du umeen heziketa lan batekin uztartzea. Bikotekide bat etxean geratzera darama horrek askotan,

emakumea kasu gehienetan, eta etokina beste askotan. Kontrara, ekonomikoki geroz eta zailagoa da umeak mantentzea, eta bi soldata behar izaten dira horretarako. Gizartean umeen zaintzak eta etxeko lanek duten desprestigioaren eta duintasun faltaren islada dira lan hauetako soldata baxuak.

4.062. Haurren zaintza gizarte mailako arazo (DON-187/011)

Gazteek telebistan ikustean mezu asko barneratzen dituzte, eta egoera asko normalizatu, nahiz eta normalak ez izan. Mirariren etxean bertan gizona izan da enplegua mantendu duena, eta Mirari haurren zainketan aritu da azken urteetan. Gizarte mailan ez da enplegu gisa hartzen, baina hamaika lan egiten dira haurren zaintzan, baloratzen ez den arren.

4.063. Berdintasun faltsua? (DON-187/012)

Askotan berdintasunaren irudia ez da berdintasun erreala. Askotan emakumeak ez dira euren egoeraren kontziente. Amatasunaren irudi soziala ere ez da erreala, amatasuna ez da saltzen diguten bezalakoa.

4.064. Emakumea beti errudun I (DON-187/014)

Emakumea beti gaizki ikusirik dago: ama denean zein ama ez denean, izandako ume kopuruagatik, etxetik kanpo lan egiteagatik, etxean lan egiteagatik... Oso erraza da sozialki ama bat kulpabilizatzea.

4.065. Emakumea beti errudun II (DON-187/015)

Seme-alabak euren artean oso ezberdinak izaten dira, eta garapen bat izaten dute denborarekin. Emakumea euren umeen garapenaren prozesuan ez egoteagatik askotan kritikatu izan da, baina zaila da konturatzen denean egotea zein zaila den.

4.066. Feminismoa eta amatasuna (DON-187/017)

Amatasuna inposatuta dute emakumeek. Sistema bikotearen inguruan dago eraikita Mirariren iritziz. Inposaketa hori feminismoak salatu egiten du, baina batzuetan emakume batek naturalki desiratzen du seme-alabak izatea, eta honek feminismoaren eta amatasunaren arteko auzia sortzen du.

4.067. Etxean erditzea eta biolentzia obstetrikoa (DON-187/019)

Etxean erditzearen gaia aztertzen ari da Mirari. Gaur egungo erditze gehienak medikalizatuak eta interbentzionistak dira, baina bestelako erditzeak dituzten emakumeak ere badaude. Esperientziari begiratuta, biolentzia obstetrikoa jasan zuela konturatu da Mirari, beste emakume askok bezalaxe.

4.068. Biolentzia obstetrikoa (DON-187/020)

Biolentzia obstetrikoa zer den. Emakumearen borondatearen kontra, emakumaren gaineko erabakiak hartzea, tratu txarra ematea... Bizipenen araberakoa da beti ere.

4.069. Etxean erditzea gaizki ikusirik (DON-187/022)

Etxean erditzean bestelako tratu bat bilatzen da, errespetuzkoa. Ingurune ezagun batean, emaginarekin. Emakume batzuek etxean erditzen dute

aurretiaz ospitalean izandako esperientzia txarragatik. Ospitaleko biolentzia ezkutatua dago eskotan, eta etxean erditzea gaizki ikusirik dago, babes gutxikoa delakoan.

4.070. Etxean erditzea arriskutsutzat dauka jendeak (DON-187/023)

Etxean erditzea zuzenean arriskuarekin lotzen da sozialki, ospitalean erditzea etxean erditzea baino seguruagoa balitz bezala. Haurdunaldiari jarraipen handia egiten zaio gaur egun, eta etxean erditzea posible da dena ondo dagoenean. Emakumeei euren buruaren gaineko erabakiak hartzeko eskubidea ere kendu egin zaie, euren ordezkari gizonetako medikuak hartzen baititu askotan.

4.071. Gorputzaren irudi mekanizista (DON-187/025)

Garai batean natural gisa ulertzen zena, gaur egun modu mekaniko batean ulertzen da, esaterako, gorputza. Dena neurtuta dago denborarekin, gorputzaren ziklo naturala errespetatu gabe.

4.072. Antropologia eta generoa (DON-187/026)

Antropologia ikasketak egiten ari da Mirari, eta bereziki interesgarria egiten zaiona generoaren ikuspegia da. Generoari eta sexuari buruz eguneratzen ari da Mirari ikasketei esker.

4.073. Generoa eta sexua, bi kontu desberdin (DON-187/027)

Umeak, euren genitalen neurrian oinarrituta, neska edo mutil bezala hezten dira, baina, kasu askotan, sexuak ez du generoa definitzen. Zakildun emakumeak eta klitoridun gizonak daudela ez da sozialki onartzen, nahiz eta errealitatea hori den.

4.074. Emakumeak presentzia handiagoa dauka orain (DON-187/029)

Plazan, bertsotan... emakumeak askoz ere presentzia handiagoa dauka beste garaietan baino. Alde horretatik, Mirarik aurrerapena ikusten du. Bestetik, lehiakortasunaren munduan emakumeak lan bikoitza du gailurrera iristen. Gizonak agintzen duten mundu honetan, emakumeak eremu horietan ikustera ohitu behar da gizartea, eta horretarako ezinbestekoa da emakumeen presentzia minimo bat bermatzea.

4.075. Emakumeen soldata baxuagoa (DON-187/031)

Lan munduan emakumeak soldata baxuagoa duela geroz eta gehiago entzuten du Mirarik bere inguruan. Askotan guk geuk ezkututzen dugu irabazitako soldata, eta horregatik ez da jakiten gizonena eta emakumeena desberdina dela.

4.076. Zaletasunen eta betebeharren arteko oreka (DON-187/033)

Bikoteak oso ondo orekatu behar ditu gauzak haurrak zaintzeaz gain euren bizitza mantentzeko. Askotan gizona tabernan egotea gaizki ikusirik dago, baina gimnasioan, edota entrenatzen badago, justifikaturik dagoela ematen du.

4.077. "Ume bat hezteko komunitate bat behar" (DON-187/035)

Umeen heziketa gauza zaila da. Jaiotzaren gaineko ardura soziala badago, baina behin umea jaiota, umearen heziketarako laguntzarik ez. Umea jaiotzen denean, sistema umearen heziketaz eta horren kostuaz ahaztu egiten da.

4.078. "Umeak estimulatuegiak daude" (DON-187/036)

Pantailen (internet) bidez hamaika ate irekitzen zaizkie haur eta nerabeei. Umeak kontsumitzeko prestatzen dira gaur egun, negozio handia baita teknologia berriena.

4.079. Gurasoak bai, lagunak ez (DON-187/038)

Umeen eta gurasoen arteko harremana ezin da izan laguntasun baten parekoa Mirarirentzat.

4.080. Lur argitaletxean, taldetxotik talde nagusira (DON-191/002)

Lur argitaletxea sortu zutenean, taldetxoak sortu zituzten interesen arabera. Helburuak bi ziren: euskara batua bera eta edozein gai euskaraz landu zitekeela frogatzea. Taldetxoetatik Joxemi Zumalabe eta biak geratu ziren azkenerako, eta talde nagusira biltzeko gonbita egin zieten. Arantxak jarraitu egin zuen.

4.081. Lur argitaletxeko kideak (DON-191/003)

Liburuak hasieran Zarautzen egiten zituzten, Itxaropenan. Azpiegitura Enrike Villarrek jartzen zuen. Ramon (Saizarbitoria), Ibon (Sarasola) eta bera geratu ziren; Bizkaian Gabriel Aresti eta Quintana.

4.082. Enrike Villar, garrantzitsua Lur argitaletxean (DON-191/004)

Enrike Villarrek azpiegitura jarri zuen Lur argitaletxearentzat. Altzari enpresa zeukan eta oso gizon ekintzailea zela dio. Irakurketa azkarreko metodoaren harira, argitaratzeko baimena lortu zuen Enrikek.

4.083. Rikardo Arregi (DON-191/006)

Rikardo Arregi apenas ezagutu zuela dio. Ibonek eta Ramonek estimutan zutela esaten du. Rikardoren heriotza. Bi zaldikoa zeukan Arantxak eta horrekin ibiltzen ziren.

4.084. Idazlea izan nahi zuen txikitatik (DON-191/007)

Lur argitaletxean argitaratu zuten lehen literatur lana "Egunero hasten delako" izan zen, Ramon Saizarbitoriarena. Idaztea beti gustatu izan zaio; gogoan du elizan errezatzen zuela idazle izan zedin eskatzeko.

4.085. Lur argitaletxean zituen zereginak (DON-191/008)

Postara joaten ziren, saldutako liburuak bidaltzera; frogak zuzentzen zituzten; euskaraz argitaratzeagatik, diru gehigarria ordaintzen zuten inprentan.

4.086. Arestik sortutako etena (DON-191/009)

Auspoa zegoen, Lur argitaletxea baino lehen. Lehenengo argitaletxe laikoa zirela esaten zuten. Arestik etena ekarri zuela dio: beste hizkuntzetan irakurtzen zuten moduko literatura Arestik euskaraz egin zuen.

4.087. Aresti, literatura garaikidean aitzindaria (DON-191/010)

Inguruko hizkuntzetako korrante literarioak hamarraldi batzuk beranduago iristen ziren. Kostunbrismoan geratu zen euskal literatura. Lehenengo haustura, literatura garaikidea bere garaian egitea, Arestik ekarri zuen; harekin batera, Saizarbitoria eta Txilardegiren lanak.

4.088. Frankismoko zentsura, euskarazko liburuentzat (DON-191/011)

Ramonek esan zuen "Egunero hasten delako" liburua gazteleraz idatzi izan balu, ez zela argitaratuko. Liburua eskuz egin eta ministeriora aurkeztu behar izaten zuten, argitaratzeko baimena lortzeko.

4.089. Saizarbitoriaren, Txilardegiren eta Miranderen lehen lanak (DON-191/012)

"Egunero hasten delako" eta Txilardegiren lehen lanak, garaikideak ziren idazkeraz ere. Jon Miranderen "Haur besoetakoa" eztabaida askoren ondoren argitaratu zela dio.

4.090. Liburu baten atala zentsuratu zutenekoa (DON-191/013)

Arestiri gauza oso itsusia egin ziotela kontatzen du: "Kaniko eta Beltxitina" pastoralaren hitzaurrea gustuko ez eta liburu bakoitzari orri hura kendu zioten, zabaldu baino lehen.

4.091. "Harri eta herri" eredu (DON-191/015)

"Harri eta herri" garaikidea zen, kaletarra eta kultua. Poesia idazten hasi zenean, Arestik egiten zuena egin nahi izan zuen.

4.092. Euskal literatura nork gaurkotu zuen (DON-191/017)

Gerra galdu zutenen seme-alabek egin zuten etena eta gaurkotu zuten literatura. Pago bonsaiarekin parekatzen du euskal literatura.

4.093. "San Pedro bezperaren ondokoak" poesia liburuaz (DON-191/018)

"San Pedro bezperaren ondokoak" poesia liburua inori ezer esan gabe idatzi zuen. Taldekideek nahi izan zuten argitaratzea. Gipuzkoa sarira aurkeztu eta irabazi egin zuen. Ordukoa kontatzen du.

4.094. Zergatik zituen euskal literaturak irakurle gutxi (DON-191/019)

Euskarazko liburuak erosten zituzten askok ez zituzten irakurtzen. Euskara batuan irakurtzeko gai zen jende gutxi zegoen. Ziur zeuden ikastoletan sortuko zirela irakurleak.

4.095. Idazle emakumeen lanak irakurgai betidanik (DON-191/020)

Bere idazle erreferenteak frantsesak ziren: Simone de Beauvoir, Sartre... Txikitatik irakurri izan ditu idazle emakumeen liburuak. Ez zen egiten ari beste inork egin gabekoa.

4.096. Kantagintzan eta antzerkian ere, haustura (DON-191/022)

Jarrai antzerki taldeak Bertolt Brecht idazlearen eta antzekoen lanak egiten zituen. Baserri girotik Salvador Garmendiaren antzezlan modernora pasatu ziren. Hor ere haustura egon zen. Euskara gorde bakarrik ez, arnasa eman behar zitzaiola argi zeukaten. Kantagintzan berdin gertatu zen.

4.097. Euskara, gauza zaharra eta saltsatan sartzea zekarrena (DON-191/026)

Ikastolak hasita zeuden baina oso esparru txikian, euskararen batasunaren beharra berehala ikusi zuten. Euskara ez zen hiriburuetako kontua eta ez zeukan prestigio handirik; gauza zaharra zen eta saltsatan sartzea zekarren.

4.098. Dena egiteko zegoenez, askatasuna (DON-191/027)

Euskal literaturan dena egiteko zegoen. Euskaraz jakin eta alfabetatua izanez gero, edozer egin zitekeen. Askatasun handia ematen zien horrek. Talde sentipena polita izan zela dio.

4.099. Idazle arruntak izan nahi (DON-191/029)

Ramon Saizarbitoriak esaten du idazle arruntak izan nahi zutela. Orain ere literatura idaztetik bizi direnak dozena erdi izango direla dio. Hasi zirenean, idazten zuten gehienak fraideak ziren, eta orain, irakasleak.

4.100. Ramon Saizarbitorioaren "Ene Jesus" (DON-191/030)

Saizarbitoriaren "Ene Jesus" eta "Ehun metro" berritzaileak izan ziren, hala nahita. "Ene Jesus" lanaren bukaeran Juan Jose Lasa psikiatraren lana jasotzen da, "El síndrome de la madre vasca" izenekoak. Oso lasaigarria izan zen.

4.101. Goiko klasea eta polizia ezin euskaraz jarri (DON-191/031)

"Ehun metro" liburuari buruzkoak. Goiko klasearen hizkuntza eta poliziarena euskaraz nola jarri zailtasunak izan dituztela dio.

4.102. Amatasuna protagonista (DON-191/035)

Eider Rodriguezek dio gure idazleek oso ikuspegi ezkorra dutela amatasunari buruz. Arantxak bere buruaz ezetz dio. Azaltzen du hasieran gizonen amak, gero amak, eta gero alaben amak izan direla literaturan protagonista.

4.103. "Zergatik panpox?" lanaren testuingurua (DON-191/037)

"Zergatik panpox?" zergatik idatzi zuen azaltzen du. Franco hil eta berehala, bere inguruko bikoteak desagiten hasi ziren, gizonak alde egiten zutelako. Askatasun giroa sortu zela dio.

4.104. "Zergatik panpox?", atera zitzaion moduan (DON-191/039)

Senez idazten duela dio. Frantzian debatea zegoen, emakumeek desberdin idazten ote zuten. Ateratzen zitzaiona egiteko gomendatu zion lagun batek eta hala idatzi zuen "Zergatik panpox?".

4.105. Euskarazko liburuen lehen itzulpenak (DON-191/044)

Atxagaren "Obabakoak" eta Arantxaren erdarazko lan bat, "Saturno", batera argitaratu ziren. Mendetan, euskarazko liburuak ez dira beste hizkuntzetara itzuli.

4.106. Mariasun Landa aitzindari (DON-191/046)

Mariasun Landari buruz hitz egiten du. Bere liburu asko itzuli izan direla dio, Atxagarenak bezala.

4.107. Kazetari oso berandu (DON-191/051)

Zeruko Argian ez zuen parte hartzerik izan. Kazetaritzara oso berandu heldu zela dio. Zertxobait daki gauza askori buruz eta ez daki asko ezeri buruz.

4.108. Eginen nola hasi zen (DON-191/053)

Irakaskuntzan hasi zen eta batuaren aldekoa izatearren bota egin zutela. Lana han-hemenka egin zuen orduan, Ibon Sarasolaren hiztegirako. Eginen sartu zen mekanografia azterketa bat eginda. Andu Lertxundiren eraginez, erredakziora pasatu zen.

4.109. ETBn haur eta gaztetxoentzako saioa aurkezten (DON-191/054)

Argia eta Egunkaria ezinbestekoak izan dira, eta telebista eta irratia geroago ere bai. Horrek frogatu du batuaren aldekoak arrazoi zutela. ETBn saio bat egiten zuen, haur eta gaztetxoei zuzendua. Langile finko bihurtzeko aukera izan zuen baina ez zuen nahi izan.

4.110. Basarriren bertso-jarriak irratian (DON-191/059)

Ttap aldizkarian kolaboratzen du. Kobazulotik argi betera pasatu garela dio. Irratian "La voz de Gipuzkoa" zegoen, baserritarrei zuzendua. Basarrik bertso-jarriak kantatzen zituen. Maria Dolores Agirre ere irratian aritzen zen.

4.111. "Hiru Mariak" nobela, zahartzaroaz (DON-191/062)

"Hiru Mariak" nobelari buruz berba egiten du. Zahartzaroari buruzko hausnarketa izan zen. Zahartzaroari buruzko bere ikuspegia azaltzen du.

4.112. "Bidean ikasia" liburuari egindako kritika (DON-191/064)

Hondarribiko jendeak, ingurukoak, bi kritika egin dizkio bere liburuari: laburregia dela eta bigunegia dela.

4.113. Parekidetasunean eta euskararen, kobazulotik argira (DON-191/065)

"Zuri-beltzeko argazkiak" liburuari buruzkoak aipatzen ditu. Parekidetasunean, euskararen kasuan moduan, kobazulotik argi betera pasatu gara.

Orokortasuna orokortasunarekin eta abangoardia abangoardiarekin konparatu behar direla dio.

4.114. Parekidetasuna garatzeko dago (DON-191/066)

Parekidetasunari dagokionean, hainbati oraingo egoera nahikoa iruditzen zaiola uste du. Alardearen kasuan bilatzen dutena da, nahi duenak egin dezala eta nahi ez duenak ez. Beste hainbat adibide ematen ditu. Bide desberdina aukeratzen duenari uzteko eskatzen du.

4.115. Parekidetasunerako ausardia (DON-191/068)

Iritzia ematen du parekidetasunaz: arazoa ez da bakarrik legearen muga, kontua da ez gabela ausartzen. Adinean aurrera joateak askatasuna ematen diola esaten du, berari buruz besteek duten iritziari kasu gutxi egiten diola.

4.116. Gerrako berri, irratia bitartez (DON-193/004)

Gerra zibila hasi zenean, irratia entzuten zuten bazkalorduan.

4.117. Aitari maisu lana kendu zioteneko (DON-193/006)

Aita maisua zen eta gerraren ondorioz, eskolatik bota zuten, besteekin batera. Hortaz, lanik gabe gelditu zen. Oso gaizki gelditu ziren. Ama telefonista izandakoa zen eta lanari ekin zion berriz. Aitari ez zioten lanera itzultzen utzi.

4.118. Aitak Lapurdira ihes egin behar (DON-193/007)

Txikitatik asko sufritu zuten. Frantsesez egiten zuten aitak eta amak elkarrekin eta pixka bat koxkortutakoan, seme-alabek ere ulertzen zuten. Aitaren lagun batzuk fusilatu zituztenean, aitak muga pasatu behar izan zuen.

4.119. Oso diru gutxi jantziatarako ere (DON-193/008)

Oso urte gogorrak pasatu zituzten. Bere lehengusu bati txiki geratutako jantziak erabiltzen zituen. Anekdotak bat kontatzen du, oso diru gutxiarekin bizi izan zirela azaltzeko.

4.120. Aitaren bizimodua Jatsun (DON-193/011)

Aitaren bi lagun fusilatu egin zituzten abertzaleak izatearren, eta aitak ihes egin behar izan zuen. Jatsun bizi izan zen. Han iheslariak bizi ziren eta haien umeen maisu jarri zuten. Janaria eta ohea ematen zizkieten trukean. Konturatzen ziren baina ume bat konturatzen den heinean.

4.121. Joxe Joakin, anaia, atxilotu eta erbestera (DON-193/013)

Bere anaia Jose Joakin elektrikaria zen; ekintza batengatik, ihes egin zuen Lapurdira: irratian Aberri Eguna zela eta "Gora Euzkadi askatuta!" oihukatu zuen. Askorentzat pozgarria izan bazen ere, etxekoentzat gogorra izan zen. Polizia etorri zitzaion bila eta kartzelara eraman zuten.

4.122. Polizia Joxe Joakinen bila etorri zeneko (DON-193/014)

Bere anaia Joxe Joakinek irratia zeukan etxean, beste herrialde batzuetako irratizaleekin hitz egiteko. Polizia anaiaren bila etorri zenean, hari abisua eman zion Miren Jones eta ihes egitea lortu zuen Jose Joakinek. Ordukoa kontatzen du.

4.123. Joxe Joakin Lapurditik Parisera (DON-193/015)

Txalupetan diru-truke iheslariei laguntzen zienik bazegoen. Lapurdira iritsi zen bere anai Joxe Joakin. Hendaian bisita egin zioten. Parisera joan zen eta ingeniari ikasketak egin zituen.

4.124. Eguneroko janaria gerra ostean (DON-193/016)

Ama oso elizkoia zen. Egunerokoan jaten zutena azaltzen du.

4.125. Umetan Batzokira joaten zen (DON-194/002)

Umetan Batzokira joaten zen. Poxpolin jantzia erabiltzen zuen. Bere izeba-osaben etxea zen Batzokia.

4.126. Anaia Joxe Joakin aitaren hiletan (DON-194/004)

Bere anaia Joxe Joakin Paristik etxeratu egin zen, aitaren hiletarako. Gero ez zuten gehiago ikusi.

4.127. "Euskadi irratia" Venezuelatik (DON-194/008)

Bere anaia Joxe Joakin telekomunikazio ingeniaria zen eta lan asko izan zuen Venezuelan. "Euskadi irratia" sortu zuen han eta iraunarazi ere bai.

4.128. Loren Arrillaga, iheslarien laguntzaile (DON-194/017)

Loren Arrillaga aktibista zela kontatzen du; iheslariei laguntzen zien. Erresistentziakoa zen. Bere anaiak ere antzera ibiltzen ziren. Sistiagatarren familia kartzelaren ondoan bizi zen eta laguntza eskaintzen zieten preso senideei.

4.129. Misiolari estimatua (DON-194/020)

Oso estimatua izan zen misiolari moduan. Gauza asko egin zituen. Lehenbiziko destinoa Avilan izan zuen. Hango bizipenak kontatzen ditu.

4.130. Kazetaritzarako sena (DON-194/024)

Kazetari jaio egin zela uste du. Gasteizko gogo-jardunen etxeko zuzendari jarri zuten. Formakuntza etxea ireki zuten Salamancan. Bileretako aktak jasotzen zituen eta zoriondu egiten zuten.

4.131. "Vida Nueva" aldizkarian lanean (DON-194/026)

"Vida Nueva" aldizkarian aritu zen Madrilén, eta han ikasi zuen erredakzio bat zer zen. Ondoren, kazetaritza ikasketak egin zituen, ahal izan zuen moduan.

4.132. Kazetaritzako ikasketetako azken azterketa (DON-194/028)

Kazetaritzako praktikak "La Gaceta del Norte" egunkarian egin zituen. Anekdotak bat kontatzen du: kazetari titulua hartzerakoan, azken azterketan, emaitzen zerrendan lehenbizikoa Mariano Ferrer izan zen eta azkenekoa Miren Jone.

4.133. Rikardo Alberdirekin "Talita Kumi" eskuorriak egiten (DON-194/030)

Kazetari titulua atera zuenean, Donostian lan egin nahiko lukeela esan zien misiolari sekularrei. Ordurako, Euskal Herrian giro gogorra zegoela konturatuta zegoen eta misiolaritza uztea erabaki zuen. Rikardo Alberdi ezagutu zuen, zerbitzu eta justizia sozialen gaietan liderra, eskola sozialak sortu zituen. Harekin hasi zen lanean eta idatzi egiten zuen. Neska gazteentzako "Talita kumi" izeneko eskuorriak egin zituen. Zeruko Argiatik eskaintza egin zioten eta Rikardok bultzatuta haraxe joan zen.

4.134. Zeruko Argiako martxa, bera hasi zenean (DON-194/031)

Zeruko Argian dena zegoen egiteko. Bi fraide aritzen ziren lanean. Hamabi-hamalau orrialdeko aldizkaria egin zuten. Denak boluntarioak ziren. Inprenta Iruñean zegoen. Lehenengo urte haietan jende asko pasatu zela dio: Lekuona, Oteiza...

4.135. Hatxearekin gorabeherak Zeruko Argian (DON-194/033)

Salbador Garmendiak Iparraldeko euskalkiak ezagutzen zituen eta lan ederrak egin zituela kontatzen du. "H"arekin zer egin eztabaidan aritu ziren eta erabakia hartzea tokatu zitzaion berari. Don Manuel Lekuonari aholkua eskatu zion eta hark hatxearen aldeko iritzia eman zion.

4.136. Zeruko Argiatik Amatiñori egindako eskaintza (DON-194/034)

Zeruko Argian egin behar izaten zituen lanak azaltzen ditu. Edorta Kortadirekin batera Amatiñorengana joan zen, gehiago idazteko eskatzeko, oso ona iruditzen baitzitzaion. Anekdotak bat kontatzen du.

4.137. Zeruko Argiako bilerak eta kideak (DON-194/035)

Kafea hartuz, astelehenetan bilera egiten zuten, aldizkariko edukiak zehazteko. Zeruko Argiako orduko kideak aipatzen ditu.

4.138. Jose Maria Setienen prentsa arduradun (DON-194/042)

Jose Maria Setien gotzainaren idazkariak, Miren Joneri pasatzen zizkion kexaz deitzen zutenen deiak. Jende askok deitzen zuen. Ez zuen dirurik kobratzen lan horregatik.

4.139. Deia egunkariko lankideak eta zereginak (DON-194/043)

Deia egunkariak oso oroitzapen ona dauka. Zuzendaria Gabilondo zen. Iñaki Gabilondoren izena baliatzen zuten zuzendari moduan Zeruko Argian Miren Joneren aurretik. Deia lankideei buruz hitz egiten du. Eugenio Ibarzabalek "Garaia" sortu zuen eta hor ere aritu zen lanean, frantsesetik gaztelararako itzulpenak eginez.

4.140. "Juan Olalde" ezizenaren jatorria (DON-194/045)

"Juan Olalde" bere kaleko dendari baten izena zen. Dendariarekin izan zuten harremana kontatzen du, asko lagundu ziela. Garairik gogorrenetan zer jaten zuten kontatzen du. Haren izenarekin sinatzen zituen iritzi artikulak.

4.141. Baserriren "Nere bordatxotik" atala (DON-194/048)

Basarriren "Nere bordatxotik" izeneko atalaren berri ematen du. Zeruko Argiatik jende asko pasatzen zen.

4.142. Isunak Zeruko Argiari (DON-194/052)

Zentsura pasa behar izaten zuen Zeruko Argiak. Isunak jarri zizkieten "Batzokia" eta "naziotasuna" hitzengatik. Harpidedunek dirua ematen zuten isunak ordaintzeko.

4.143. Aitzindaria euskarazko kazetaritzan (DON-194/055)

Lehenengo emakumea izan zen euskarazko kazetaritzan tituluarekin lan egiten. Gaztelerazkoak baziren ordurako.

4.144. Dirulaguntzarik ez prentsaren elkartetik (DON-194/060)

Garai batean "Asociacion de la prensa" izeneko prentsako elkartean ibili zen baina euskaraz idazten zutelako, ez zuten aukerarik izaten dirurik jasotzeko.

4.145. Lanean emakumea izanda ere, berdin (DON-194/063)

Ez du sentitu emakume izatearren lanean desberdintasunik.

4.146. Oteiza eta biak ia egun berean jaio ziren (DON-196/003)

Gurasoak Iruñean ezkondu eta Donostiara joan ziren bizitzera. Okendo kaleko Iriondo pentsioan egon ziren hasieran. Oteizaren aitak hotela zeukan kale hartan. Oteiza baino ordu batzuk lehenago jaio zela dio.

4.147. Emaztearekiko sinkronizitatea (DON-196/004)

Gustav Jung-en sinkronizitateari buruzko teoria kontatzen du. Bere aita Uretan sortu zen, Erro bailaran. Eta emaztea jaio zen kalearen lehenagoko izena Ureta zela kontatzen du. Beste hainbat kointzidentzia kontatzen ditu.

4.148. Sagues, Donostiako periferia zenekoa (DON-196/007)

Aita estatuko langilea zen. Saguesen bizi izan zen gurasoekin, orduko Donostiako periferian. Zaborteia eta prostituziorako lekua zen Sagues.

4.149. Sagueseko arratoiak (DON-196/008)

Sagueseko hiltegia etxearen azpian zegoen. Arratoi handiak ibiltzen ziren.

4.150. Biteriko eskolan (DON-196/011)

Biteriko udal eskoletan ikasi zuen. Lehenengo eguneko bizipena kontatzen du.

4.151. Aitari galdezka, euskaraz ikasi nahian (DON-196/012)

Sagues auzoan gehienak erdaldunak ziren. Aita euskalduna zen eta ama ez. Amak esaten zion jendeari Urbeltz abizena euskal-frantsesa zela. Oteiza etxean euskara jaso gabe geratu zela dio. Aita euskaraz entzuten zuenean, harrituta geratzen zen. Hamabost urterekin, aitari galdezka hasi zen euskaraz ikasteko.

4.152. Txalaparta, hileta errituetarako tresna (DON-196/013)

Aitak txalapartaren zentzua eman zion. 1965-66an xamanismoaz irakurtzen hasi zen. Asia erdialdeko ohitura zaharra zen norbait hiltzen zenean, zaldia hiltzea haren arimak hildakoarenari lagun ziezaion. Aitak azaldu zion txalapartak zaldiak egiten zuela bere ibileran. Lotura egin zuen eta txalaparta hiletetako musika tresna dela dio.

4.153. Txalaparta, tresna sakratua (DON-196/014)

Artze anaiak hasi ziren txalapartarekin, baina jakin gabe zein zen tresnaren zentzua. Tresna sakratua zela azaltzen du.

4.154. Maria Dolores Agirrerekin euskara klaseak (DON-196/017)

1962an Otsagin soldadutzan egon zen hilabetez. Hango zaharrak entzuten zituen. 1958 inguruan Maria Dolores Agirrerekin joan zen euskara ikasteko, mutil ikasle bakarra zen.

4.155. Euskara ikasteko, aitari galdez (DON-196/019)

"Aita gurea" euskaraz ikasi zuen buruz. Aitari behin eta berriz galdetzen zion euskaraz gauzak nola esaten ziren. Hark nafarreraz egiten zuen.

4.156. Goizaldi dantza taldean hasi zenekoa (DON-196/021)

Txikitatik interesatu zen euskal kulturean. Beretzat mundu misteriotsua zen. Gizon batek gonbita egin zion dantzarako. Horrela hasi zen Goizaldi dantza taldean.

4.157. San Telmoko objektu etnografikoekin liluratua (DON-196/023)

Hamabost urte zituela, San Telmo museora joaten hasi zen eta liluratu egiten zuten objektu etnografikoak.

4.158. Trio Kemenen sorrera (DON-196/027)

Marianek Trio Kemen taldea 1960 inguruan sortu zuen, Marian Murgiondo eta Enkarni Uriarterekin batera. Haiek ere Goizaldin hasi ziren. Madrilen egon ziren telebistan.

4.159. Trio Kemenen Ondarroako kontzertua (DON-196/028)

Trio Kemen oso ezaguna egin zen. Ondarroan kontzertua eman zutenean, eta euskaraz hasi zirenean, ikaragarria izan zela dio.

4.160. Marian eta Ez dok amairu (DON-196/030)

Ez dok amairu taldean hasi zen Marian baina goiz xamar utzi zuen. Oteizarekin "Escuela vasca de artes tradicionales" eskolan ibili ziren Marian eta biak. Marianek Xabier Leteren diska batean jo zuen eta ondoren Benito Lertsundirekin, hainbat urtez.

4.161. Ezpata dantza eta mandeuliak (DON-196/037)

1965ean Berrizen egon ziren Alejandro Aldekoarekin ezpata dantza ikasten. Mandeuliari ezpata esaten zitzaioela konturatzean, ezpata dantza haien kontrako konjurua zela ondorioztatu zuen.

4.162. Ez dok amairu dantzan (DON-196/041)

Ez dok amairuren "Baga Biga Higa" sentikarian Baztango mutil dantza bat egin zuten. Beraiek erakutsi zieten dantza.

4.163. Argia dantza taldeko musikaren oinarria (DON-196/045)

Azkueren kantutegia, Aita Donostia eta herriz herri egindako grabaketak izan dituzte oinarri Argia dantza taldean. 1980an Zagreben egon ziren (Kroazia), Sardinian egon ziren, Hungarian, Ingalaterran, Belgikan...

4.164. Europa ekialdekoak dantza emanaldietan eredugarri (DON-196/046)

Eusko Jaurilaritzak Eresoinka sortu zuen. Alfabeto zirilikoarekin idazten zuten Eresoinka izena. Europa ekialdeko dantza emanaldietan ikusi zuten zelako jakintza zeukaten beraien herriaren historiaz. Euskaldunei eragindako zapalkuntzaz hitz egiten du, esanez, miraria dela egin den berreskuratze lana.

4.165. Nafarroako dantzak erdigunera (DON-196/047)

Marian emaztearen eta bien asmoa izan zen Nafarroako dantzak euskal kulturaren erdigunean ipintzea, errepublika garaian baztertu egin zituztelako.

4.166. Gitarra euskalduna ere bada (DON-196/049)

Ez dok amairuk gitarra jotzeko arazoa zeukan, ez zelako euskal tresnatzat jotzen. Iparragirreri eskerrak konpondu zen auzia.

4.167. Inauteriak, zomorroen kontrako erritu (DON-196/052)

"Karnabal" hitza elizatik datorren ustea dauka. Garizuma aurreko garaiaz ari dela dio. Inauteri hitza inaustetik datorrela dio, eta berdin aratuste hitza. Mozorrotzean zomorro bihurtzen garela dio, eta ordaina ematen zaiola zomorroiari, erritu moduan. Iturengo jantzien adibidea ematen du.

4.168. Inauteria, gosearen kontrako konjurua (DON-196/053)

Lantzeko inauterietako pertsonaien esanahia azaltzen du: Mielotxin gosea da; larrapoteari zalditxo esaten zaio Europa guztian; eta abar. Inauteria gosearen kontrako konjurua zela dio.

4.169. Inauterietako ezkilak eta mandeuliak (DON-196/054)

Europako hainbat lekutan ezkilak erabiltzen dituzte inauterietan. Mandeulien kontra abereei jartzen zitzaizkien ezkilak.

4.170. Euskarak gorde ditu kristautasunaren aurreko errituak (DON-196/055)

Euskarazko hitzek kristautasunaren aurreko errituen berri ematen dutela azaltzen du.

4.171. Oteizarekin gertuko harremana (DON-196/057)

Jorge Oteizarekin harrituta geratu zen eta gertuko harremana egin zuen. Kultura oso zabala, irudimena eta kontraesanak topatzeko abilezia zeuzkala kontatzen du. "Del cronlech vasco al zorro japonés" liburuaz ari da.

4.172. Dantza emanaldietan, musikari lehentasuna (DON-196/062)

Ikertutakoarekin eta ikasitakoarekin ikuskizunak egin zituzten. 1985ean Hungarian egon ziren eta han ikasi zuen dantza emanaldiak nola egin. Musikari lehentasuna eman behar zaiola dio.

4.173. Aldundiko Kultura zuzendari izan zenekoa (DON-196/068)

Gipuzkoako Aldundiko Kultura zuzendaria izan zen, Xabier Leterekin (hau diputatua zenenean), hamasei hilabete inguruz. Adostasunetara heltzea ez dela erraza izaten dio. Adibidea jartzen du. Proiektu bat egina zeukan bizikleta eta kultura tradizionala uztartzeko, baina bidean geratu zen.

4.174. Aldundiko Kultura zuzendari; proiektuak ezin burutu (DON-196/069)

Estokolmon goleta bat zegoen, hotel modukoa, motxiladun jende gaztearentzat. Zumaiaarako ideia berdintsua zeukaten baina hori ere bidean geratu zen.

4.175. Sinkronizazioaz (DON-196/073)

Carl Gustav Jung-ek kontatzen duen pasarte bat azaltzen du. Kakalardoei buruzko ametsak zituen emakume bat gerturatu zitzaion; emakumearekin hizketan zebilela, soinutxoak entzun zituen Jung-ek eta kakalardo bat agertu zen.

4.176. Larrapotea agertu zitzaionekoa (DON-196/075)

Unxeko San Martinen Nafarroako artxibategiko bi kideri larrapotearen izurriari buruzko azalpenak eman zizkien; haiek agurtzerakoan, etxearen goiko aldean larrapote bat agertu zen. Gertaera jasota laga zuen.

4.177. Marianen argazkiak (DON-196/077)

Marianen argazki batzuk agertzen ditu, azalpentxoak emanez.

4.178. Hondartza jolastoki (DON-197/004)

Bi senide izan dira etxean. Bere haurtzaroko jolastokia hondartza zen. Toldoekin jolasten zuten. Goizez bainatzera joaten ziren zortzi egunez segidan amarekin. "Bainero"ak zeuden, eta sokei helduta ikasten zuten.

4.179. Umetako bainujantziak (DON-197/005)

Arauzko bainujantzia jantzi behar izaten zuten mojetan zebiltzanek. Deskribatu egiten du. Oso barneratuta zituzten erlijioarekiko kontu asko.

4.180. Aberatsak eta pobreak bereizita mojen eskolan (DON-197/006)

Mirakontxan ibili zen eskolan, moja ikastetxean. Aberatsak eta pobreak bereizita zeuzkaten. Aberatsek batxilergoa egin zezaketen, baina pobreak titulurik gabe irteten ziren.

4.181. Ikasle aberatsak eta pobreak bereizita eskolan (DON-197/008)

Mojen eskolan, aberatsek "mendia"n jolasten zuten, zuhaitz eta lore artean. Pobreak, berriz, ikatzarekin jolasten zuten. Uniformeak desberdinak ziren. Deskribatu egiten ditu. Egunero mezetara joaten ziren, eliza neogotikora. Elizan ere aparte zeuden ikasle aberatsak eta pobreak.

4.182. Ikasle aberatsen "babespean" ikasle pobreak (DON-197/009)

Ikasle aberats bakoitzak bere babespean zeukan ikasle pobre bana. Hilean behin merienda bat ematen zieten. Ohartzen ziren gaizki egin zegoela. Umiliazioa zela dio.

4.183. Pobre-aberats bereizketa hainbat eskolatan (DON-197/010)

San Bartolome, Sagrado Corazón eta La Asunción eskoletan nesken artean bereizketa egiten zuten, aberats eta pobreen artean. Mutilek normalki batxilergoa ikasteko aukera zeukaten. Orduan, lanean hasi zen.

4.184. Neskek etxetik kanpoko lana utzi ezkontzerako (DON-197/011)

Mutil batekin hasi zen eta ezkondu ere bai. Normala zen neskek etxetik kanpoko lana uztea ezkondu aurretik, etxekoandre izateko.

4.185. "Acción católica"ko bilerak (DON-197/012)

Elizatik gertu JOC, JIC eta JEC mugimendu sozialak zeuden, "Acción católica" izenekoa. Bilera haietan ikuspegi soziala zabaltzen zitzaion. Orduan hasi zen gogoetatzen maistra izateko zer egin behar zuen.

4.186. Filosofia eta Letrak ikasi zuenekoa (DON-197/013)

Ama zela, maistratarako ikastea erabaki zuen. Batxilergoko azterketak libretik egiten zituen. Bakarrik ikasten zuen etxean. Erabaki zuen Filosofia eta Letrak ikastea Deustuko Unibertsitatean, eta hala egin zuen. Ikaskideek asko lagundu ziotela kontatzen du.

4.187. Bi urterekin antzezle (DON-197/015)

Antzerkia beti egin izan du. Bi urterekin hasi zen eskolan, ahizparekin joan nahi zuelako. Mojak gelaz gela erabiltzen zuen, oholtza gainean bezala, bere besoetatik bertso batzuk erreztatzen. Urtero antzezlanak egiten zituzten.

4.188. Asteburuetan dibertitzeko, antzerkia (DON-197/016)

Asteburuetan dibertitzeko gunea eskaintzen zieten mojek neskei. Zuzendaria antiguotarra zen, eta hango mutilen antzerki talde batekin elkartu zirenean, bere senarra izango zena ezagutu zuen, Manolo Gomez.

4.189. Antiguoko Luistarren zentrua eta "Acción católica" (DON-197/017)

Antiguoko Luistarren zentroan mendizale taldea zegoen, "Iñude eta Artzaiak", Gabonak, inauteriak, xakea, futbola... Aisialdirako lekuak izaten zituzten gazteek. Gazte garai osoan martxan ibili ziren. "Acción católica"n inguruari modu kritikoan begiratzeko trebatzen ziren.

4.190. Umetan San Telmora, beldurra pasatzera (DON-197/018)

Umetan Urgull mendira joaten zen, neskekin. San Telmora nondik sartu bazekiten; ilunpean sartzen ziren, beldurra pasatzera.

4.191. Antzerki taldearekin Siziliara (DON-197/019)

"Teatro Estudio San Sebastián" taldean aritzen zen senarra. "TEU" antzerki taldearekin Siziliara joan zirenekoa kontatzen du.

4.192. Donostiako antzerki taldeak (DON-197/021)

Maria Dolores Agirrek antzerkia egiten zuen, euskaraz. Club Vasco de Camping-ekoa eta "'TEU" aipatzen ditu. Antzerki taldeekin programazioa osatzen zuen Udalak. Principal antzokian egiten zuten emanaldia, neguan.

4.193. Txotxongiloak etxean haurarentzat (DON-197/022)

Donostian fama handia zeukan "Colorín" txotxongilo taldeak. 1967an lehenengo txotxongilo antzezlanak prestatu zuen etxean haurren urtebetetzean.

4.194. Seme-alabak ikastolara (DON-197/023)

Ikastolak hasita zeuden antolatzen, eta auzoan Jakintza ikastola sortu zen. Beraien lagun batzuek ikastolan zituzten seme-alabak. Orduan ez zekien ezer euskaraz.

4.195. Euskaraz ikasten, Mari Karmen Garmendiarekin eta Amezketan (DON-197/024)

Mari Karmen Garmendiarekin ikasi zuen euskaraz, Patxi Altunaren liburua erabiliz. Udan Amezketara joateko proposamena egin zieten, euskalduntzeko, eta haraxe joan ziren, bi urtez segidan. Alabaren irakasleekin beti euskaraz egin izan du.

4.196. Txotxongilo emanaldia, lehenengoz ikastolan (DON-197/025)

Senarra eta biak oso antzerkizaleak ziren, eta ikastolan txotxongiloak egitea pentsatu zuten. Ikastolakoei eskaini zieten eta gogo onez onartu zuten. Ahoz aho zabaldu zen beraien berri eta batetik bestera ibili ziren.

4.197. "La Claca" konpainiakoekin Katalunian (DON-197/026)

Txotxongiloak hobeto ezagutzeko, Kataluniara joan ziren uda batez ikastaro batera. Han bikote bati buruzko erreferentzia eman zieten eta harreman handia egin zuten; "La Claca" konpainiakoak ziren.

4.198. Charlevilleko nazioarteko txotxongilo jaialdia (DON-197/028)

Frantziako txotxongilo jaialdi erraldoi baten berri eman zieten, Charleville herrian egiten zena, eta han ikusi zuten txotxongiloena oso mundu zabala zela.

4.199. Euskaraz txotxongiloak eginkizun (DON-197/029)

Senarra eta biak euskara ikasten hasi ziren seme-alabei ulertzeko. Euskara eta Euskal Herria zer ziren ez zekiten. Eginkizuntzat hartu zuten euskarazko txotxongilo eskaintza egitea umeei.

4.200. Hasierako lanak txotxongiloekin (DON-197/031)

Lehenengo lana izan zen "Txispa eta bere lagunak ikastolan". Beste hainbat lan izendatzen ditu. 1976an ipuin zaharrak irakurtzen hasi zen. "Sugea, gizona eta azeria" egin zuten lehenbizi. Estreinaldia Ataunen egin zuten eta Joxe Miel Barandiaran gonbidatu zuten. Ordukoa kontatzen du.

4.201. Txotxongiloetarako istorioak (DON-197/033)

Txotxongiloetako istorioak osatzerakoan, euskal ipuin tradizionalak, ipuin unibertsalak eta asmatutakoak erabili izan dituzte.

4.202. Genero ikuspegia hasieratik bere lanetan (DON-197/035)

Genero ikuspegia hasieratik landu dute. Metodologia bat idatzi zuen eskolan dramatizazioa lantzeko; marrazkilariarekin generoaren lanketa egin behar izan zuen.

4.203. "Leire eta Eneko" txotxongiloekin telebistan (DON-197/036)

RTVEko umeentzako "Pinpilinpauza" izeneko saioan, "Leire eta Eneko" txotxongiloekin istorioak kontatzen zituzten telebistan, ETB baino lehenago. Xabier Kintana izan zen gidoilaria eta zuzendaria.

4.204. Lehenengo Titirijai jaialdia (DON-197/037)

Titirijai jaialdian hasieratik parte hartu zuen. Ordurako Tolosan bazegoen abesbatzen lehiaketa. Umeentzako zerbait egin nahian hasi ziren. Manolok eta biek programazioa lotu zuten, eta izugarrizko arrakasta izan zuen.

4.205. TOPIC txotxongiloen zentrua eta Mariona (DON-197/039)

TOPIC nazioarteko txotxongiloen zentroa nola sortu zen azaltzen du. Mariona panpinari buruzkoak aipatzen ditu, interpretatuz.

4.206. "Ostiralero afaria" antzezlanaz (DON-197/040)

Haurrentzat eta helduentzat idatzi izan ditu liburuak. Euskal gatazkaren garai gogorretan, fikzioan ez zela gaia lantzen azaltzen du. "Donostia Hiria" sariketara aurkeztu zuen antzezlan bat, "Ostiralero afaria" izenekoa, gai hori ardatz hartuta.

4.207. "Ostiralero afaria" antzezlanaren ibilbideaz (DON-197/041)

"Ostiralero afaria" antzezlanaren itzulpena argitaratu zuen antzerki-aldizkari batean. Astorgatik (Espainia) deitu zioten, antzezlanaren estreinatze baimena eskatuz. Estreinaldia egin ostean, Donostian bi saio egin zituzten Kutxako aretoan. Uste du gaia ukitzen lehenengoa izan zela. Euskaraz ez zen egin. Obrarekin adierazi nahi zuena zen elkarrekin hitz egin behar zela.

4.208. Egindako lanagatik, saritua (DON-197/042)

Enkarnik egindako hainbat lan eta jasotako zenbait sari aipatzen dituzte. Beti gustura lan egin izan dute eta zortea ere izan dutela dio. Beste askori ez dietela egindako lan handia eskertu azaltzen du. Manolok eta biek beti elkarrekin lan egin izan dute.

4.209. "Erreka Mari" ez da modaz pasatzen (DON-197/043)

Etenik gabe txotxongiloekin lanean jarraitzen duela dio. "Erreka Mari" ez dela modaz pasatu azaltzen du.

4.210. Donostiarra baino, Ategorrietakoa (DON-198/002)

Donostiarra dela baina ez peto-petoa, dio. Ategorrieta auzoan bertan egiten zuen bizimodua; eskola bertan zeukaten eta jolasera Ullia mendira joaten ziren. Danborradarekin, esate baterako, ez du atxikimendu handirik sentitu.

4.211. Eskolan, bereziki eskulanak (DON-198/004)

Ategorrietako eskola publikoan ibili zen. Frankismo garaia zenez, ideologia faxista oso sartua zegoen. Maistra batzuk zertxobait liberalagoak ziren. Eskulanak eta artelanak egiten zituzten. Hamahiru urterekin eskola utzi zuen eta lanean hasi zen.

4.212. Euskarazko hitzak entzutetik, euskara ikastera (DON-198/005)

Eskolan frantsesa erakusten zieten eguerdian. Etxean gazteleraz egiten zuten, baina euskarazko hitz batzuk erabiltzen zituzten eta horrek zantzu emozional bat utzi zion. Ategorrietako ume batzuei amak euskaraz egiten ziela gogoan du. Bulkada emozional batek eraginda ikasi zuen euskara.

4.213. Lana egin ostean, lagunekin Donostiara (DON-198/006)

Hamahiru urterekin garbiketa eta lurrin-denda batean hasi zen lanean, saltzaile. Lanetik irtendakoan, etxera joaten zen amari laguntzera. Asteburutan Donostiara joaten zen lagunekin; paseoan egitera, zinemara, dantzaldira... Mendira ere joaten ziren.

4.214. Bainuzalea (DON-198/007)

Ahal zuen guztietan bainujantzia poltsan erabiltzen zuen eta uretara joaten zen. Igandetan Hondarribiko arroketara joaten ziren, Errotara. Donostiako hondartzan jende asko batzen zen igandetan eta ez zitzairen gustatzen.

4.215. Irakurtzea babesleku (DON-198/008)

Gaztetxotatik izan du irakurzaletasuna; askatasuna ematen zion babesza zen irakurtzea. Liburu gutxi batzuk heltzen ziren etxera, aita ekarrita. Irakurtzea bere buruarekin egiteko modua zen.

4.216. Idazlan lehiaketan irabazle (DON-198/009)

Eskolatik "La Voz de España" nola egiten zen ikustera joan ziren eta hari buruzko idazlan lehiaketa bat irabazi zuen. Bere gustuko gauzak egiteko astirik ez zeukan, lan egin beharra baitzeukan.

4.217. Mekanografia eta takigrafia ikasita, bulegoetan lanean (DON-198/010)

Bere kasa ikasten jarraitu zuen. Iluntzetan mekanografia eta takigrafia ikasten zituen. Gero bulegoetan lan egiteko aukera izan zuen. Garrantzitsuena lberduero izan zen.

4.218. Ikasteko gogoz, unibertsitatera (DON-198/011)

Ezkondutzearen, gizonaren lanbideagatik, Bartzelonara joan ziren bizitzera. Hogeita bost urtetik gorakoentzako unibertsitatera sartzeko frogak gainditu zuen eta hala hasi zen Filosofia eta Letrak ikasten.

4.219. Euskara ikasten Xabiertxo liburuarekin (DON-198/012)

Euskara ikasten 1967 inguruan hasi zen, Xabiertxo liburua hartuta. Ez zegoen beste materialik. Alde Zaharrean bazegoen euskaltzale talde bat, euskara erakusten zuena. Irakasle Manoli Aleman izan zuen hasieran.

4.220. Euskara ikastea, jolasa (DON-198/013)

Euskaraz ikasteko leku bila ibili zen. Ez dauka gogoan nola aurkitu zuen. Ama oso harrituta geratu zen. Aitaren euskara maila oso eskasa zen. Euskara ikastea izugarri gustatu zitzaion; jolas baten modukoa izan zen.

4.221. Euskarazko giroa non topatu zuen (DON-198/014)

Loiola irratia entzuten zuen euskara praktikatzeko eta Azpeitiko lagunak egin zituenean, hantxe entzuten zuen euskaraz. Euskara ikasten hasi zela jakiten zutenean, euskaldunek euskaraz egin nahi izaten zioten. Semea izan zuenean hasi zen euskaraz egiten.

4.222. Donostian euskaraz ezin egin (DON-198/015)

Donostian ez zeukan euskaraz norekin aritu. Batzuek aitona eta amonarekin euskaraz egiten zuten. Hizkuntza bat menperatzen ez denean, ez du norberak elkarriketa hizkuntza horretan hasten.

4.223. Bartzelonatik bueltan, euskara lantzen (DON-198/018)

Bartzelonatik bueltan, euskara lantzen jarraitu zuen. Patxi Goenaga eta Jose Agustin Arrieta izan zituen irakasle. Bartzelonan Ez Dok Amairu ikusi zuen.

4.224. Euskaraz egitera ausartzea (DON-198/019)

Euskaraz ikastea eta egitera ausartzea prozesua izaten da. Egin egunkarian lan egin zuen hilabete batzuetan eta inguru hartan pazientzia handiko euskaldun batzuk topatu zituen. Euskaldun batzuk zuzentzaileak ziren, ostera.

4.225. Bertsoak ulertzearen poza (DON-198/020)

Afalondo batean bertsoak ulertu zituenean, harrotasuna sentitu zuen, hizkuntzaren ezagutza ahalbidetzen zion tribukoa sentitu zelako. Ingelesarekin eta katalanarekin ere berdin gertatu zitzaion.

4.226. "Bertan ikusia" liburua (DON-198/022)

Bartzelonatik bueltan lagun batek aldizkari baterako inauteriei buruz idazteko eskatu zion. Lagun argazkilari batekin bertsolari txapelketaren jarraipena egin zuen eta liburua argitaratu zuten: "Bertan ikusia", 1984an.

4.227. Haurrentzako literatura eta kontakizun laburrak (DON-198/023)

Haurrentzako literatura egiten hasi zen: "Mari Marieta", "Lapitz baten ibilerak", "Maidarren taupada bilduma"... Kontakizun laburrak ere idatzi zituen hainbat antologiatan.

4.228. Idazle europarrekin kongresua (DON-198/025)

Euskal Idazleen Elkartek Galeusca antolatzen zuen. 1986an eremu urriko hizkuntzetako idazleen arteko kongresua antolatu zuten eta bera ibili zen antolakuntzan. Europa osoko idazleak gerturatu ziren. Beste herri batzuetan literatura sustatzeko nola moldatzen ziren ikasi ahal izan zuten. Bigarren edizioa ere egin zuten.

4.229. Itzuli zituen hainbat lan (DON-198/026)

Itzultzaile eskolan ere aritu zen. Itzulpenak egin zituen: Mercé Rodoredaren ipuin hautatuak eta "La Plaça del Diamant" nobela. Idazlearen estiloa ezagutzea beharrezkoa da itzulpena egiteko. Marguerite Yourcenar-en "Alexis" ere itzuli zuen, baita Eugenio de Andraderen "Uraren bezpera" ere.

4.230. Liburuei buruzko epaiak (DON-198/027)

Euskal literaturako libururik onena zein izan den errazegi esaten dela uste du. Berak gustukoena zein izan duen esango luke. Arantxa Urretabizkaia "Zergatik Panpox?" argitaratu zenean, berrikuntza izan zela azaltzen du. Gizartearen egoerak eta komunikabideen jokabideak eragin handia daukate liburuekiko harreran.

4.231. Idazlea emakumea dela, esan beharrik ez (DON-198/029)

Idazle bati buruz emakumea dela esatea soberan dagoela uste du. Adjektiborik behar ez duena adjektibatzea iruditzen zaio. Generoa gehiegi markatzeak on egiten duen zalantza dauka.

4.232. Liburuan kontatutakoa, benetan gertatu ote? (DON-198/030)

Liburuak kontatzen duena idazleari benetan gertatu zaion galdetzea irakurle taldeetan askotan irteten den gaia dela dio; bereziki idazle oso ezagunekin gertatzen dela dio.

4.233. Idazlearekiko jakin-mina (DON-198/032)

Gizartean apurtzailea izanez gero, jakin-mina sortzen du, hor kontatutakoa esperientziaz dioen ala ez jakin nahia. Emakumeek idatzitako liburuetan konfidentzia eta autofikzio gehiago dagoela dio. Gizarte txikia garenez, bertakoak izanda, idazlearen bizimoduak jakingura sortzen du. Pribatua politikoa dela borrokatu izan dutela dio.

4.234. Irakurketa taldeetan gidari (DON-198/033)

Irakurketa taldeak gidatzen ditu. Gai desberdinak lantzen dituzten liburuak aukeratzen ditu. Munduan gertatzen denaren berri izan nahi dute irakurleek. Liburuen estiloak aztertzen dituzte. Adibidea jartzen du.

4.235. Idazleen misoginia aztergai (DON-198/034)

Idazleen misoginia aztertzen dute irakurketa taldeetan. Batzuetan inplizituki eta beste batzuetan esplizituki ageri dela azaltzen du. Adibidea jartzen du.

4.236. Emakume nagusiak irakurketa taldeetan (DON-198/035)

Irakurketa taldeak gidatzen hamabost urte daramatza. Oso kontentu dago jendearen erantzunarekin. Emakume nagusi asko lehen egiteko astirik ez zeukatena egiten ari dira.

4.237. Liburuak irakurri eta eztabaidatu (DON-198/036)

Osasun arrazoiengatik, Idazleen Elkartea utzi zuen. Ondoren, bere burua eskaini zuen liburutegi pare batean eta horrela joan ziren taldeak osatzen. Irakurketa taldeetan liburuak irakurri eta eztabaidatzea da helburua.

4.238. Idazketa tailerrak nolakoak diren (DON-198/037)

Idazketa tailerrak eman izan ditu. Gai bat pentsatuta joaten zen eta irudi edo objekturen bat eramaten zuen, gaia emateko. Hamar-hamabost lerro idazten zituen bakoitzak eta denen artean komentatzen zuten. Bi idazle atera ziren talde hartatik.

4.239. Herri Irratian lanean (DON-198/040)

Irrati zalea da. Herri Irratian lan egin zuen. Uda batez festaz festa ibili zen herririk herri. Gero, irratian elkarriketak egin zituen.

4.240. Umetan euskal dantzak bai, baina euskal girorik ez (DON-198/042)

Ategorrietan dantza taldean aritzen zen mojekin, eta herriz herri ibiltzen ziren. Hori ez zen euskal giroa beretzat, ez baitzen euskaraz.

4.241. Irakurketa taldeetan, oraingo eta lehenagoko liburuak aztergai (DON-198/045)

Irakurle taldeetarako euskarazko eta gaztelerazko liburuak erabiltzen ditu. Euskarazkoen artean, bertakoak eta literatura unibertsalekoak irakurtzen dituzte. Liburuen artean, gaurkoak eta zaharragoak irakurtzen dituzte. Adibideak ematen ditu.

4.242. "Viajes, frutas, barrios" liburuaz (DON-198/047)

Berak autoedizioan ateratako "Viajes, frutas, barrios" liburuan kontatzen duena. "Viajes" atalean Frisiara egindako bidaiak kontatzen ditu.

4.243. "Viajes, frutas, barrios" liburuaz II (DON-198/049)

"Barrios" atalean, bere auzoko kontuak jasotzen ditu, ume eta gazte garaian bizi izandako kontuak, gai sozialei oso lotuak. Donostia osoko emakumeak joaten ziren Tabakalerara lanera. Emakume libreak zirela esaten zuten.

4.244. Zinemaldiko aldizkarian kazetari (DON-198/050)

Donostiako Zinema jaialdian ere parte hartu izan du, prentsan. Egunero aldizkaria ateratzen da. Bera lanean zebilela, maketak eskuz egiten zituzten; ez zegoen ordenagailurik.

4.245. Abortatzearren, Basaurin hiru emakume atxilotu eta ondorengo protestak (DON-198/051)

Basauriko epaiketa egin zenean, sinadura bilketa egin zen, "nik ere abortatu dut" sinatuta. Militantzia keinu bat zen. Hirurogeigarren hamarkadan izan zen. Basauriko hiru emakumek abortuak egiten zituen emakume batengana jo zuten; orduan, atxilotu egin zituzten abortatzeagatik. Militantzia politikoaren egun handia izan zen epaiketaren eguna; abokatuek ere ausart jokatu zutela kontatzen du. Manifestazio handia egin zuten. Beldurra dauka gogoan.

4.246. Abortatzearren, Beasainen emakume bat hil eta ondorengo protestak (DON-198/052)

"Independenteak" izeneko talde feministako kide zen. Beasainen emakume bat hil zen, abortua eragiterakoan, eta manifestazio isila egin zuten. Harrezkero, Donostian biltzen hasi ziren, ezkutuan. Oraingo gai berdintsuak ziren: berdintasuna, oro har.

4.247. Donostiako talde feministak (DON-198/054)

Donostian talde feminista bat baino gehiago zegoen: "Autonomoak" izenekoa, ez zeudelako alderdi politikoetan; "Borroka" izenekoa... Emakume asko zeuden alderdi politikoetan. Asanblada osatu zuten guztien artean. Leioan jardunaldiak egin zituzten, Euskal Herri mailakoak.

4.248. Bere gaitzizenak (DON-200/002)

Gaitzizen asko izan ditu.

4.249. Amona tolosarraren kontuak (DON-200/004)

Amaren ama tolosarra zen. Kanta bat errezitatzen du: "Tolosa, villa famosa, ipurzikin, zikiñosa. Altza gibosa!". Anai-arreba asko ziren. Amaren aita, donostiarraren baina; aita Hernanikoa zuen eta ama ordiziarra. Amona, alargundu zenean, apopiloak hartzen hasi zen eta batekin ezkondu egin zen.

4.250. Aitona Isidro Ansorena txistularia (DON-200/006)

Aitona Isidro Ansorena txistulari maisuen maisua zela zioten. Oso pertsona ona, dotorea eta umoretsua zela dio. Maisu izan zuen bere azken urteetan.

4.251. Aitona Isidrori gerran gertatutakoa (DON-200/007)

Gerra garaian, udaletxeko langilea zen bere aitona Isidro. Abertzaleek eta nazionalak akordioa egin zuten, nazionalak Donostiara sartzen zirenean, eraikin nagusiak eta hango ondasunak babesteko. Aitonari kutxa gotor bat eman zioten, gerra ostean ganorazko alkatea jarritakoan, hari eman ziezaion. Ondoren, salaketa bat jarri zioten.

4.252. Txistua ikasteko metodoak (DON-200/008)

Hilario Olazaran txistulari kaputxinoak atera zuen txistua ikasteko lehenengo metodoa, Isidro Ansorenaren laguntzaz. Gerra ostean, Isidrok beste metodo bat prestatu zuen, osatuagoa. Haren lanari men eginez, Piterrek beste metodo bat atera zuen.

4.253. Aitona Isidro Inazio Lojendio eta Orixeren txistu maisu (DON-200/009)

Aitona Isidrok eskola partikularrak ematen zituen, eta hainbat pertsonai ezagunen irakasle izan zen: Inazio Lojendio (oso familia aberatsekoa eta euskaltzalea) eta Nikolas Ormaetxea, Orixe, poeta (txisturako balio ez eta atabala jotzen zuen).

4.254. Aitona Isidroren seme-alabak musika ikasitakoak (DON-200/010)

Bere aitona Isidorentzat, bizitzak musika dauka, soinua, erritmoa... Berak uste zuen jende guztiak musika ikasi behar zuela, eta bederatzi seme-alaba hala hezi zituen. Abesbatzak osatzen zituzten. Izeba Martinak abesbatzak sortu zituen.

4.255. Osaba Jose Luis Ansorenak egindakoak (DON-200/011)

Osaba Jose Luis Ansorena kaputxinoa zen, eta egon zen lekuetan abesbatzak sortu zituen. Errenterian Andra Mari korua sortu zuen, baita gaztetxoena, umeena eta gehiago ere. Musikaste sortu zuen eta haren ondoren Eresbil.

4.256. Izeba zoragarriak (DON-200/012)

Amaren ahizpa, izeba Korito, eta haren senarra, beraien bigarren gurasoak modukoak izan zirela dio. Izeba Isabelita, berriz, moja sartu zen; oso emakume zoragarria zela dio: bizia, umoretsua, antzezle ona...

4.257. Euskara klase baxukoentzat zen (DON-200/013)

Etxean erabat erdaraz egiten zuten. Aitonari salaketa jarri ziotenean, beldur izugarria sortu zitzaion. Euskararekiko errepresioarekin batera, euskara klase baxukoen kontua zelako ustea zabaldu zuten. Baserritarrak eta arrantzaleak entzuten zituzten euskaraz. Norbaiti euskal azentua nabaritzen bazitzaion, "kaxero" esaten zioten. Adibide bat jartzen du.

4.258. Amonei entzundako euskarazko hitz eta kontuak (DON-200/014)

Birramona Eusebi euskaraz entzuten zuen ahizpekin, baxu-baxu, baina ez zuen ezer ulertzen. Amona Generosari esaerak entzuten zizkion tarteka; zigarroak biltzen zituen bitartean, bertso-sortak abesten zituen. Hitz solteak besterik ez zekizkien euskaraz.

4.259. Eskola frankistako kantak eta kontuak (DON-200/015)

Zazpi urtera arte, eskola nazionaletan ibili zen, Urgull mendira bidean. Egunero Espainiako himnoa, "Cara al Sol" eta "Por Dios, por la patria y el Rey" abesten zituzten. Jatun ona izatearren eta txertoak jartzerakoan beste ikasleentzat eredu izaten ziren. Esne hautsa eta gazta ematen zizkieten.

4.260. Lasallera ezin joanda, fraide bati aurre egitearren (DON-200/016)

Alde Zaharrean hiru ikastetxe zeuden: La Salletarrak, eskola nazionalak eta Don Eugenio Goya irakaslearena. La Salletarrean ikastaro bat egiten zuten abuztuan, ikasleak aukeratzeko. Hermano Tomas izeneko fraide nazkagarri bati aurre egitearren, ez zuten aukeratu.

4.261. Don Eugenio Goya irakaslearekin (DON-200/017)

Don Eugenio jeinua zela dio, oso pertsona librea eta aldi berean oso zorrotza. Lehenengo eguna nolakoa izan zen kontatzen du. Garai hartan umeei jotzea oso ohikoa zen, eta gurasoek hala eskatzen zieten irakasleei gainera.

4.262. Umeak jotzea, ohikoa (DON-200/018)

Umetan zigarroa erretzearren gizonezko batek zaplaztekoa eman zionekoa kontatzen du. Garaiko kulturaren parte zen umeak jotzea. Eskolan egiten zituzten gaiztakeriak kontatzen ditu.

4.263. Eugenio Goyarenean, batxilergoa eta guzti (DON-200/019)

Ikasketa orokorrak eta batxilergoa egin zituen Eugenio Goyarekin. Batxilergoko ikasketetan oso ikasle gutxi ziren. Oso gizon erlijiosoa zen Eugenio. Don Jose Luis Ruiz Akizu apaiz gaztearekin prestatzen zituzten azterketak. Eliz-mutil ibili zen eta propina asko jasotzen zituela kontatzen du.

4.264. Mundaizko fraidearen mendekua (DON-200/020)

"Sagrado Corazón Mundaiz" eskolan ordu asko egiten zituzten; eguna luze eta aspergarria egiten zitzaion. Hermano Tomas izeneko bati "cicuta" deitzen zioten; bere eskaera bati ezezkoa ematearren, fraideak mendeku hartu zionekoa kontatzen du.

4.265. Aitona eta aita, zorrotzak baina izpiritu librekoak (DON-200/022)

Aitona eta aita oso zorrotzak ziren, baina zuzentasuna eskatzeko, justiziaz jarduteko. Aldi berean, oso libreak zirela dio. Donostian uraren presioarekin arazoak izaten ziren. Beraien eraikinean obra egin beharra izan zutenean, aitak jakin zuen azpian zegoen esnetegiak ura harrapatzen zuela, eta izugarri haserretu zen.

4.266. Txistulariak igandetan (DON-200/023)

Aitona Isidro igandero goiz deia edo argi soinua jotzen aritzen zen; ondoren txistularien kontzertua egiten zen eta arratsaldean erromeria jotzen zuten. Umeak dantzan aritzen ziren.

4.267. Euskara ikasteko irrika (DON-200/024)

Kresala elkarteak sortu zenean, hamalau urte zituela, dantzari taldea sortu zen eta hantxe hasi zen lagunekin batera. Gero, Kaiola liburu-dendan liburuak erosi eta euskara ikasten hasi zen. Kantuen bildumek irrika sortu zioten.

4.268. Kresalako haurrentzako jaialdiak (DON-200/025)

Kresala elkarteak haurrentzako jaialdiak antolatzen hasi ziren; funtzio bat egiten zuten eta gero merienda. Pailazo hasi zenean, ez zekien apenas euskaraz. Kresalako giroan hasi zen euskaltzaletzen.

4.269. Pailazo taldea osatzeko ideia (DON-200/027)

Ausartak, lotsagabeak eta ekintzaileak zirenez, saltsa guztietan ibiltzen ziren; Aranzadin ere bai. Pailazoak ikustera hamalau urtera arteko umeak joaten ziren orduan. Norbaiten ideiarengatik, pailazo taldea osatzea erabaki zuten. Hiru pertsonaiek izendatzen ditu.

4.270. Pako Etxebeste laguntzaile (DON-200/028)

Pako Etxebeste laguntzaile izan zuten; pailazoarena egiten aritua zen Jose Agustin Arrietarekin batera. Lehendabiziko pailazo galtzak hark oparitu zizkion. Jaime Zurbano eta Txema Zubia ibiliak ziren pailazo moduan Alde Zaharrean. Aieteko ikastolako batzuek ikusi zituztenean, hara gonbidatu zituzten.

4.271. Joxe Miel Barandiarani omenaldia egin ziotenekoa (DON-200/029)

Pako Etxebestek erronka jo zien, Ataunen Joxe Miel Barandiaranen omenaldian parte hartzeko, hura ere pailazo xamarra izandakoa zela kontatuz. Egun hartakoak kontatzen ditu. Harrezkero, Euskal Herriko hainbat lekutatik deitzen hasi ziren.

4.272. Hasierako pailazo emanaldiak (DON-200/030)

Imanol Urbietarekin harremana eginda, Zarautzera joaten hasi ziren. Enkarni Genua eta Manolo Gomezekin harremana egin zuten, eta pailazoen saioa eta txotxongiloena tartekatuz aritu izan ziren. Xabier Gereñorekin ere elkarlanean aritzen ziren.

4.273. Garai hartako pailazo ia bakarrak (DON-200/031)

Kantautoreen fenomenoak hasita zegoen. Pailazo zirela, saiatu ziren beste talde batzuk bultzatzen baina ez zuten lortu. Telebista sortu zenean, euskarazko pailazo ia bakarrak ziren.

4.274. Xabier eta biak Txema Vitoriarekin batu zirenekoa (DON-200/032)

Telebistatik deitu zietenean, hainbat desadostasun sortu ziren "Kixki eta Mixki eta Kaxkamelon" pailazo taldean eta, azkeneko, Xabierrek eta biek jarraitzea erabaki zuten, Txema Vitoriari gonbita eginez.

4.275. "Txirri eta Mirri eta Txiribiton" izena (DON-200/033)

Telebistako grabaketak hasi baino lehen, epaiketara deitu zituzten Xabier eta Piter, hirugarren taldekideak salaketa jarri zielako. Orduan, izena aldatzea erabaki zuten, eta "Txirri eta Mirri eta Txiribiton" izena erregistratzea.

4.276. "Don, don, kikilikon" saio aitzindaria (DON-200/034)

"Txirri, Mirri eta Txiribiton" taldea telebistarako hasi ziren. Programaren izena "Don, don, kikilikon" zen eta euskarazko lehenengo programa dramatikoak horixe izan zen. Orain aktore ezagunak diren asko orduan hasi ziren.

4.277. "Don, don, kikilikon" saioaz (DON-200/035)

"Don, don, kikilikon" telebista saioa lau urtez egin zuten eta aldatuz joan zen. Saioa nolakoa zen kontatzen du. Juanjo Franco errealizadoreak "Chroma key" teknikarekin egindako lana kontatzen du.

4.278. Pailazo lanak: diru gutxi eta nekea (DON-200/036)

"Kixki, Mixki eta Kaxkamelon" moduan aritu zirenean, ez zuten dirurik irabazten; gastuak estaltzeko eta dohaintzak egiteko erabiltzen zuten irabazitakoa. Telebistako lana nekagarria zela kontatzen du. Lau urteren ostean, lagatzea erabaki zuten.

4.279. "Don, don, kikilikon" saioan kolaboratzaile asko (DON-200/037)

Lau urtean zehar, kolaboratzaile asko izan zituzten. "Don, don, kikilikon" saioko lehenengo gidoigilea Andoni Egaña izan zen. Beste hainbat ere izan ziren. Miramonen azken programa egin zutenean, ospakizun handia egin zuten. Herri Gogoa disketxearekin "Kixki eta Mixki eta Kaxkamelon" taldeak diskoa grabatu zuela aipatzen du.

4.280. "Funtzioa" programaz (DON-200/038)

Miramonen "Don, don, kikilikon" programa azkenengoz grabatu ostean egindako festan, Mikel Lejartza zirikatatu zuten. Hark show bat egiteko proposamena egin zien eta azkeneko, produktore bat hartuta, "Funtzioa" izeneko saioa egin zuten hiru urtez. Joseba Arregik Euskaldunon Egunkaria sortzen ari zirenekin ika-mikak zituen; eta "Funtzioa" saiokoek jaialdi bat egin zutenez Egunkariaren alde, eta Joseba Arregiri egurra eman ziotenez, bertan behera geratu zen "Funtzioa" saioa.

4.281. "Funtzioa" programan errebeldeak (DON-200/039)

"Funtzioa" programan errebelde xamarrek zirela kontatzen du. Zuzeneko programa zenez, oso lan handia zen.

4.282. "Funtzioa" saioak arrakasta (DON-200/041)

Garai hartan, telebistan bi kate zeuden eta euskal telebista hirugarrena zen. "Funtzioa" saioak arrakasta handia izan zuela kontatzen du. Hainbat anekdota kontatzen ditu. Sari oso onak ematen zituzten.

4.283. "Funtzioa" saioko kanta (DON-200/042)

"Funtzioa" saioko kanta berak sortzen zituen. Esperimentatu egin zuen eta arrakasta izan zuten.

4.284. Telebistako betoa kendu zutenekoa (DON-200/043)

Xabier eta biak pailazo taldeekin berrogeita bat urtez aritu ziren elkarrekin. Aurrezki Kutzak umorezko esketx lehiaketa antolatu zuenean, finalerako Xabier eta biak deitu zituzten (orduan, telebistan betoa zeukaten). Telebistakoekin izandako bilerak eta ika-mikak kontatzen ditu.

4.285. Telebistan egindako programak (DON-200/045)

Hainbat programa sortu zituen euskal telebistarako: "Balinda", "Sikofonia", "Txiskola" Kike Amonarrizekin... Ikuska ekoiztetxearekin beste hainbat saio egin zituen. "Sikofonia" saioan aurkezle lanak egin zituen; elkarrizketa serioak umorearekin nahasten zituzten. Ardantza, Setien... izan ziren.

4.286. Gonbidatuak zaintzeko legea (DON-200/046)

Bere telebista saioetan, gonbidatuekiko zituzten legeak aipatzen ditu. Jaime Otamendik betetzen zuen gonbidatuekiko ardura.

4.287. Politikari ezagunak bere saioetan (DON-200/047)

Jon Idigoras Pancho Villarena egiten jarri zutenekoa eta Joseba Arregi gonbidatu zutenekoa kontatzen du. "Sikofonia" saiorako Arnaldo Otegi elkarrizketatu zuen.

4.288. Pailazoen musika: tradizioa oinarri, umeak helburu (DON-200/049)

Musikari onak izan dituzte beti lankide, pailazo moduan ibili direnean. Tradizioa baliatzen zuten eta umeentzat sortzen zuten, ez gurasoentzat. Musika maila ona zeukaten, kolaboratzaile oso onak izan zituztelako.

4.289. Tradizioa zer den (DON-200/050)

Tradizioa zaintzea eta mantentzea beretzat zer den azaltzen du.

4.290. Nemesio Etxaniz (DON-200/051)

"Paristik natorren" kantari buruzkoak kontatzen ditu. Nemesio Etxanizekin harreman zuzena egin zuten; izpiritu librekoa zela dio.

4.291. Pailazoa: antipedagogikoa eta matxinoa (DON-200/053)

Ikastolen bidea ez zuten asko landu. Irakasle batzuek nahi izaten zuten pailazoak pedagogikoak izatea. Pailazoa berez antipedagogikoa eta matxinoa dela dio.

4.292. Gaiztoaren garrantzia istorioetan (DON-200/055)

Pailazoekin aritu izan direnean, azken urteetan, gaizto baten figura jartzen zuten. Milaka urtetako tradizioa izan dela eta umeengan prozesu garrantzitsua sortzen duela azaltzen du.

4.293. San Telmo museoari buruzkoak (DON-200/057)

San Telmo museoa oso ezaguna du. Umetan txabolak egiten zituzten eta bihurrikeriak egitera sartzen ziren. Bere familiakoek askotan abesten zuten San Telmon. Franco Donostiara joaten zenean, afaria egiten zioten elizan.

4.294. Txistularien ofizioa duintzen (DON-200/059)

Musika asko sortu du bizitzan zehar. Txistularia izan da. Bera hasi zenean, krisian zegoen txistua. Txistularien ofizioa duintzeko, askotariko lanak egin izan ditu.

4.295. Kontzertu didaktikoak txistulariekin eta orkestrarekin (DON-200/060)

Kontzertu didaktikoak egiten txistulari taldearekin hasi ziren. Hamar urtez aritu zen Euskadiko Orkestrarekin familientzako kontzertuak antolatzen.

4.296. Ez da sari eta fama zalea (DON-200/061)

Euskal Herriko txistularien elkartek urrezko domina eman zion. Ez da oso sari zalea. Garrantzitsuena egunerokoa dela dio. Famatua izatearena ez zaio asko gustatzen. Gauza askotaz ez dagoela oso ziur azaltzen du.

4.297. Pailazoarena egiten hasi eta pailazo bihurtu (DON-200/063)

Pailazo izan zen baina orain ez dauka beharrik. Hasieran, pailazoarena egiten hasten zara eta azkeneko pailazo bihurtzen zara. Pailazoa da dakiena bizitzan beti porrota izango duela. Seme-alabak nahiko pailazo ikusten ditu eta poz ematen dio.

4.298. Euskara, txikitasunaren eta edertasunaren aldarria (DON-200/066)

Euskara atsegin handiz bizi du, gaztelania bezainbeste. Txikiak bizitzeko duen eskubidearen aldarria eta edertasuna dira euskara beretzat. Euskarak bizitzeko balio izan duela azaltzen du, baita gizarte bat kohesionatzeko eta tirano askori aurre egiteko ere.

4.299. Teresianekin hasieran, Parisen gero (DON-201/013)

Teresianas mojekin egin zituen ikasketak, batxilergoa barne. Idazkaritza ikasi zuen eta pare bat urtez bulego batean lan egin zuen. Parisera joan zen urtebetez, frantsesa ikastera.

4.300. "Radio Popular de San Sebastian" irratian hasi zenekoa (DON-201/014)

Ama bat-batean hil zen, eta etxean gauzak zeharo aldatu ziren. Lanean hasi beharra sentitu zuen. Orduko "Radio Popular de San Sebastián" irratian proba bat gaindituta, esatari hasi zen. Ez zeukan asmorik eta jakintzarik, baina animatu zen. Gotzaindegiko irratia zen, eta zuzendaria apaiz bat zen.

4.301. "Radio Popular de San Sebastián" irratia euskalduntzen (DON-201/015)

"Radio Popular de San Sebastián" irratiko zuzendaria bota egin zuten. Orduan, Maitek Iñaki Gabilondo gomendatu zuen eta bera geratu zen zuzendari. Irratia euskalduntzen saiatu ziren. Orduan sartu ziren kazetariak aipatzen ditu. Tokiko informazioa ematen hasi ziren, aurretik Madriletik zetorren partea eman behar izaten baitzuten.

4.302. "Radio Popular de San Sebastián" jesuiten esku (DON-201/016)

"Radio Popular de San Sebastián" irratia salgai zegoela jakin zutenean, Loiola Irratira joan ziren Lekuonarengana, jesuitek eros zezaten proposatzera. Bat egin zuten bi irratiek eta euskalduntze prozesua egin zuten. Bertako informazioa lantzen hasi ziren.

4.303. Herriari ahotsa ematea (DON-201/017)

Irratian hogeita bost urte inguru egin zituen lanean. Bokaziorik gabe sartu bazen ere, herriari ahotsa ematea oso gustuko izan zuen. Liskarrak sortu ziren irratia Madriletik bereizi nahi zutelako. Manifestazioa ere egin zuten.

4.304. Izeba indartsuak eta etxetik kanpo lan egiten zutenak (DON-201/019)

Irratian hasi zenean, ez zekien feminismoa existitzen zenik ere. Bere amaren bost ahizpak oso indartsuak eta jatorrak ziren, eta denek etxetik kanpo lan egiten zuten.

4.305. Amona alargunaren bizimodua (DON-201/020)

Amaren aldeko amona alargun geratu zen, sei alaba eta semearekin. Baserrian ezin izan zuen geratu eta seme-alabak etxe askotara banatu zituen. Alaba batekin Donostiara joan zen lanera eta handik denbora batera denak elkartu ziren. Amak eta bere ahizpek okindegian lan egiten zuten. Ahizpen artean, ama hiltzen lehenengoa izan zen.

4.306. Teresianak oso irekiak, ama ere bai (DON-201/023)

Teresianetan ikasi zuenean, "Las Vespas" esaten zieten, uniforme oso berezia zeukatelako. Mojak oso irekiak ziren eta lanerako prestatzen zituzten. Bere amak ikasketak egin zituen. Ama irekia, oso argia eta alaia zela kontatzen du.

4.307. Etxeko neskameak (DON-201/024)

Neskame bat izan zuten etxean eta hura Parisera joan eta bertan ezkondu zen. Haren etxera joan zen Maite. Maria Luisa Juaristi zen, Atanoren iloba.

4.308. Etxean euskaraz, kalean batere ez (DON-201/025)

Etxean euskaraz egiten zuten. Amak beti esaten zien "euskaraz egin!". "Habla en cristiano" berari esan zioten. Donostian kalean ez zen euskararik entzuten.

4.309. Euskara baserritarra (DON-201/026)

Irratian hasi zenean, hilean behin euskarazko saioa egiten zuten baserritarrentzat, hiru lagun artean: Maria Angeles Arregi, Luis Mari Bereziartua eta beste bat ziren esatariak.

4.310. Eskainitako diskoak euskaraz (DON-201/027)

Iñaki Zubizarretak "eskeinitako diskoak" saioa egiten zuen euskaraz. Maitek euskaraz alfabetatzeko klaseak hartu zituen. Oso irakasle onak izan zituela kontatzen du.

4.311. Jazzaldian aurkezle, euskaraz eta erdaraz (DON-201/029)

Rafael Agirre Francok jazzaldia aurkezteko deitu zion. Trinitate plazan egiten zen eta Madriletik etortzen ziren aurkezpena egitera. Aurkezteko berak jartzen zuen baldintza euskaraz eta erdaraz egin ahal izatea izaten zen. "Gabon" esan zuenean, erabateko isiltasuna egin zen. Hamaika urtez aurkeztu zuen.

4.312. Euskarari lekua egiteko borrokan (DON-201/030)

Zinemaldian euskaraz egiten hasi ziren. Pixkanaka aurkezpenetan euskara sartzen hasi ziren, baina zaila zela dio. Orain edozein lekutan eta eremutan euskaraz elkarriketatu ahal izateko jendea aurkitu daitekeela dio. Borroka handia egin zuten beren garaian, euskarari leku emateko. Urte oso aberatsak izan zirela dio, herriarentzat eta norbanakoentzat.

4.313. 70eko hamarkadako mugimendu feministari ahotsa (DON-201/031)

Taldetxo batzuk hasita zeuden Donostian, talde feminista batzuk. Irratirako elkarriketatu zituen. 1975ean Konferentzia Mundialaren oihartzunak iritsi ziren, gutxi bada ere. "Independienteak" izeneko taldearekin harremana izan zuen. Beste talde batzuk alderdi politikoetan txertatuta zeuden, eta horrek borroka sortzen zuen haien artean. Bilbon jardunaldiak egin zirenean, irratian informazioa emateko joan zen. Hor hasi zen feminismoaren berri izaten.

4.314. "Emakumearen euskal erakundea"ren sorrera (DON-201/032)

Parlamentuan zeuden emakumeek erakunde bat sortu nahi zuten eta talde feministek ere bai. Zarautzen bilerak egin zituzten. Emakunde sortzeko lehenengo urratsa izan zen. 1975eko Mexikoko Mundu Konferentzian mundu mailako lana egin behar zela erabaki zuten. 1985ean Nairobian egin zen bigarren Mundu Konferentzian datuak aztertuz argi geratu zen estatuek ardura hartu behar zutela. Emakumeen aldeko borroka instituzionalizatu egin zen. Horren harira eskaera egin eta asko kostata, "Emakumearen euskal erakundea" sortu zuten.

4.315. Emakunde izenaren sorrera (DON-201/033)

Emakunde izena nola sortu zuten azaltzen du.

4.316. Talde eta forum feministak eta irratiko lana (DON-201/034)

Lehenengo "Independenteak" talde feministan ibili zen eta ondoren Maria de Maeztuko forum feministan. Elkarrizketa asko egiten zituen gaiari buruz eta lehiaketa bat ere antolatu zuen.

4.317. Elkarrizketatuengandik ikasten (DON-201/036)

Sindikalista ere bazen eta ELAn zegoen. Bizitzan ikasitakoa toki askotatik etorri zaiola azaltzen du, eta irakasle oso onak izan dituela. Severo Otxoa elkarrizketatu zueneko kontakatzan du. Elkarrizketen bitartez asko ikasi duela azaltzen du. Komunikabideetan lan egiteak gauza askotaz gutxi jakitea ahalbidetzen duela dio.

4.318. Feminismoa, munduan kokatzeko (DON-201/037)

Irratiak eta feminismoak asko eman diotela azaltzen du. Feminismoak munduan kokatzen lagundu diola dio.

4.319. Borroka feminista guztiak beharrezko (DON-201/038)

Iparraldeko feministekin ez zeukaten harremanik. Emakundera joan zenean, eztabaida sortu zen, eta iraun du, borroka kanpotik ala barrutik egin behar den. Edozein politikak beharko luke ikuspegi feminista izan.

4.320. Asimilatuta baina borrokan (DON-201/041)

Herri moduan asimilatuta gaudela dio, eta feminismoarekin berdin. Hala ere, borroka egin behar dela dio.

4.321. Feministak gaizki ikusita (DON-201/043)

Lehen feministak itsusiak, frustratuak, gizonen kasurik egiten ez zietenak... zirela esaten zieten. Oraindik ere esan izan diote. Ezjakintasuna dela dio.

4.322. Maitasun erromantikoaren mitoa (DON-201/045)

Lehen ezkontzen ziren interesarengatik. Erromantikoek lortu zuten emazteak senarren zerbitzari izan zitezen, inongo ordainik gabe, eta sinetsaraziz emazteek egin nahi zutena hori zela. Maitasunaren izenean esklabo bihurtzea; Asisko Urmenetaren "Esklabo alaiak" liburua aipatzen du.

4.323. Erakundeetatik feminismoaren alde egitea beharrezko (DON-201/047)

Borroka feminista erakundeetara eramatea oso garrantzitsua izan dela dio, baita legeak egitea ere. Egitura bat sortzerakoan, prestatutako jendea behar da. Unibertsitatean master bat sortu zuten, lanpostu horietarako. Oraindik hasieran gaudela dio.

4.324. Berdintasunetik urrun (DON-201/048)

Emakumeek lan bikoitza dutela dio: etxekoa eta kanpokoa. Hamarretik hiru gizonezko bakarrik esaten dute bikotearekiko berdintsu lan egiten dutela. Kontziliazioari buruzko kongresua egin zuten Miramar Jauregian, konturatzeko gizonezkoek eta emakumezkoek bi lanak uztartu behar dituztela.

4.325. Gizarte patriarkala vs feminismoa (DON-201/049)

Gizartearen egitura patriarkala dela dio, eta feminismoa indartsu egon arren, gizarteak aldaketa egitea zaila dela. Botere-harremanen afera dela dio.

4.326. Berdintasun legea bai baina bete ez (DON-201/052)

Berdintasun legea ez dela bete dio. Jendea prestatu behar dela azaltzen du. Emakume askok egin dute borroka hainbat lege abolitzeko. Ebaluatu egin behar da etenik gabe, zer betetzen den eta zer ez.

4.327. Politikariengan ezjakintasuna (DON-201/053)

Erakundeetan alderdiak bata bestearen kontra ari direla dio, gizarteari tresnak emateaz arduratu beharrean. Politikariak erabat ezjakinak direla dio.

4.328. Etxeko lanak denen artean (DON-201/057)

Etxean bi neskame izan zituzten: Maritxu eta Maria Luisa. Neskamerik ez zegoenean dagoeneko, denen artean moldatzen ziren etxeko lanetan. Anekdotak bat kontatzen du.

4.329. Etxetik kanpora lan, etxetik kanpora bazkaldu (DON-201/058)

Gogoan dauka ama hil zenean, aitarekin eta beste hainbatekin etxetik kanpo bazkaltzen hasi zela, eta urte askoan jarraitu. Orduan ez zen ohikoa.

4.330. Feminismoa zer den (DON-201/060)

Feminismoa da emakumeen aldeko pentsamendu politikoa eta filosofikoa. Emakume eta gizonezkoen gain egiteko era desberdinak jarri ditu genero sistemak; beraz, helburua da denon artean egitea gizartearen egin beharreko guztia.

4.331. Emakumeek lan gehien, ondasun gutxien (DON-201/062)

Mundu osoko datuak kontuan hartuta, emakumeek lanaren %80 egiten dute, eta gainontzekoa gizonezkoek; eta ondasunen kasuan, berriz, %80 gizonezkoek daukate eta gainontzekoa emakumeek.

4.332. Aita, Antonio Valverde (DON-202/003)

Aita margolari ezaguna izan zen, enpresaria eta idazlea ere bai. Gerrak Zuzenbide ikasketak moztu zituen, eta ondoren bukatu zituen. Gerraostean euskaraz ikasi zuen eta Euskaltzaindiko kide izan zen.

4.333. Valverdetarren inprenta hasieretan (DON-202/004)

Amak bi senide zituen. Aitaren aldetik, Valverdetarrak, Valladolideko Gatón de Campos herrixkatik etorri ziren. Birraitona Donostian hasi zen lanean eta gero Irunen inprenta txiki bat sortu zuen. Inprenta handitutakoan, Erreteriarra pasatu ziren eta handik, Donostiara.

4.334. Inprimategiaren eraikina (DON-202/006)

"Industria Grafica Valverde" izeneko inprimategia jartzeko, oso eraikin polita egin zutela kontatzen du.

4.335. Eskolatik karrera egin arterainokoa (DON-202/007)

Ategorrieta, bera jaio zen kalea, General Mola zen orduan. Telefonoak orduan lau zenbaki zituen. Hasieran "Las Oblatas" komentuko mojekin ibili zen; euskaraz bakarrik jakin arren, erabat ahaztu zuen eta gazteleraz bakarrik egiten zuen. Ondoren, "Sagrado Corazón"eko mojekin ikasi zuen, eta jaunartzearen ostean, Marianistetan hasi zen. Karrera Donostian egin zuen "Escuela Superior de Técnicos de Empresa" ikastegian. Lanean hasi eta lau urtera edo hasi zen kantatzen.

4.336. Ama euskalduna; aita, gero ikasia eta euskaltzalea (DON-202/008)

Ama oso euskalduna zen eta harengandik jaso zuen euskara. Aitak ez zekien, baina ikasi zuenean, etxean denak euskaraz egitera behartu zituen. Elbire Zipitriarekin ikasi zuen aitak euskaraz. Oso euskaltzalea zela dio.

4.337. Gurasoak magnetofoiarekin testua eta musika grabatzen (DON-202/009)

Aitak magnetofoiak zeukanez, amari eskatzen zion zerbait irakurtzeko, musikak lagundurik eta grabatu egiten zuen. Musika klasikoa izaten zen eta testua Lizardiren poesiak osatzen zuen gehienetan.

4.338. Artista ezagunak etxean eta lantegian (DON-202/010)

Mutikoa zela, oso euskara gutxi entzuten zen Donostian. Aitak margolari eta idazle askorekin izan zuen harremana eta etxean eta lantegian ezagutu izan ditu: Ascensio Martiarena, Aita Donostia, Jesus Guridi, Nestor Basterretxea, Jorge Oteiza, Chillida...

4.339. Ascensio Martiarena margolariarekin (DON-202/011)

Ascensio Martiarenak etxetxo bat zeukan, "Txabolgorri" izenekoa, eta han aritzen zen margotzen aita berarekin. Aitak estilo asko landu zituen eta berritzailea izan zen. Sariketa batzuk irabazi zituen.

4.340. Lagun eta anai-arreba margolariak (DON-202/012)

Agustin Ansa eta Ramon Ayllon medikuak zituen aitak oso lagun, margolariak biak ere. Anttonen anai Pedro eta arreba Rosa ere margolariak dira.

4.341. Izeba Pispo pianojolea (DON-202/013)

Aitaren arreba bat, izeba "Pispo", musikaria zen. Jesus Guridiren katedran aritu zen lanean. Anekdotak bat kontatzen du.

4.342. Pepita Iribas eta Francisco Escudero irakasle (DON-202/014)

Pepita Iribas irakaslearekin ikasi zuen pianoa jotzen. Francisco Escuderoarekin Armonia ikasi zuen, bost urtez. Ordurako kantatzen hasia zen.

4.343. Grabatutako lehenengo bertsoak (DON-202/015)

Gogoan dauka aitak 1969 inguruan Errenterian Xenpelarri buruz hitzaldia eman zuela, eta haren bertso batzuk kantatzeko eskatu ziola.

4.344. Lehenengo diskoaren grabaketa (DON-202/016)

"Baga-Biga-Higa" ikuskizunak eta Beran ikusitako musika jaialdi batek hunkituta, zerbait egiteko grina sortu zitzaion. Iñaki Beobidek gonbidatuta, grabaketa bat egin zuen Kataluniako teknikari batekin, eta lehenengo diskoa argitaratu zuen.

4.345. Lehenengo diskoa (DON-202/017)

1970ean kaleratu zuen lehen diskoa, lau kantek osatzen zutena. Kanta haietako bat "Hutsa" izeneko zen. Diskoa kaleratu zuenean, deika hasi zitzaizkion.

4.346. Xabier Leterekin egindako lehenengo emanaldia (DON-202/018)

Uda Oiartzunen pasatzen zuenez, Xabier Lete betidanik ezagutzen zuen. Bergarako Osintxu auzoan jaialdi bat egin zuten eta Xabierrek Xenpelarren bertso batzuk abestu zituen eta Anttonek Txirritarenak. Julen Lekuonarekin batera osatu zuten emanaldia. Juan Mari Lekuonaren laguntza izan zuten bertsoak aukeratzekoan. Oskarbi taldearekin pare bat urtez aritu zen.

4.347. Gitarrarekin lehen ibilerak (DON-202/019)

Lasarteko mendizale elkartearen egin zuen lehen kontzertua gitarrarekin. Errezilen eman zuen kontzertua nolako zen kontatzen du. Gero ikastoletatik deitzen hasi ziren eta arrakasta handia izaten zuen.

4.348. Kontzertuetan pianoa jotzeko, nahikoa lan (DON-202/020)

Pianoarekin hasi zirenean, Xabier eta biak arduratzen ziren pianoa alokatu, kargatu, eraman eta ekartzeaz. Gitarra eta pianoa, biak jotzen zituen emanaldietan.

4.349. Oskarbi taldearekin (DON-202/021)

Oskarbi taldearekin pare bat urtez aritu zen, eta udaran asko jotzen zuten. "Eskutari" izeneko diskoan parte hartu zuen.

4.350. Nemesio Etxanizen grabaketak aitaren magnetofon (DON-202/022)

Bere aitaren magnetofonarekin grabatzera joaten ziren Nemesio Etxaniz eta beste batzuk. Grabaketa profesionalak egiteko ez zegoen inor orduan.

4.351. Herri gogoa disketxea (DON-202/023)

"Herri gogoa" disketxeak Kataluniako "Edixa"ren laguntza jasotzen zuen. Grabaketak Grosen egiten zituzten, Paco Miangolarrak erosi eta egokitutako etxebizitza batean. Iñaki Beobide aritzen zen grabaketak egiten; Jarrai antzerki taldeko zuzendaria zen, eta gero Euskal Telebistara pasatu zen.

4.352. Herri gogoarekin grabatutakoak (DON-202/024)

"Herri gogoa" diskoetxearekin "Bertso Zaharrak" diskoa (Xabier Lete eta Julen Lekuonarekin) eta "Txirritaren bertsoak" (Xabier Leterekin) kaleratu zituen. Bakarkako lehenbiziko diskoa ere "Herri gogoa"rekin grabatu zuen.

4.353. "Maitasunez hil" kanta (DON-202/025)

"Maitasunez hil" kanta egiteko, normalean egiten duenaren kontrakoa egin zuen: lehenengo musika sortu zuen eta gero Xabier Leteri gaia jarri zion, hitzak egin zituan.

4.354. Poemak eta bertsoak kantetarako (DON-202/026)

Poeten liburuak baliatu izan ditu kantentzat hitzak aukeratzeko. Bertsolari askoren bertsoak musikatu izan ditu. Lizardiren poemekin egindako lanak aipatzen ditu.

4.355. Lauaxetarekikoak (DON-202/027)

Lauaxeta poetaren berri Joxean Artzeren bitartez jakin zuen. Lauaxetari buruzko diskoa egin zuen 1977an.

4.356. Aitaren ilustrazioak Orixe eta Lizardiren libururuetan (DON-202/028)

Orixeren "Euskaldunak" eta Lizardiren "Bihotz begietan" liburuen bigarren edizioetako ilustrazioak bere aitak egin zituen.

4.357. Musikariei zentsura (DON-202/030)

Kantari bakoitzak "Ministerio de Información y Turismo" izenekora bidali behar izaten zuen kanten zerrenda eta edukia. Batzuetan kontrolak izaten zituzten. Bizkaian Gobernadore Zibilaren gustukoak ez ziren bertsoak abestearren, hiru urtez Bizkaian kantatu gabe egon zen.

4.358. Kontzertuak emateari utzi, aldarrikapenengatik (DON-202/031)

Kontzertuak aldarrikapenatarako baliatzen hasi ziren, gatazkaren urterik gogorrenetan, eta Anttonek eta hainbatek (Xabier Lete, Lurdes Iriondo, Pantxoa eta Peio...) kontzertuak emateari utzi zioten.

4.359. Gorteetako parodia, Leterekin (DON-202/032)

"Gorteetako parodia" egiten zuten, Xabier Letek eta biek. Antzerki musikatua zen.

4.360. Xabier Lete (DON-202/033)

Xabier Lete nolakoa zen kontatzen du: lanerako erraza, interesgarria, hizketan trebea, kontalari oso ona, imitatzaille ona... dohain askokoa.

4.361. Lurdes Iriondo (DON-202/034)

Lurdes Iriondok bihotzeko gaixotasuna zuen eta ebakuntzak egin behar izan zizkioten. Horrek bere kantagintza baldintzatu zuen. Emakume ederra, kantaera politekoa eta protesta kantak egiten zituena zen.

4.362. Lekuonatarrak (DON-202/035)

Julen Lekuonarekin lanean aritu zenean, jadanik ez zen apaiza. Oiartzundik ezagutzen zuen. Lekuonatarrak jende zoragarria izan direla dio.

4.363. "Shakespeareren sonetoak" kantaz (DON-202/036)

"97" izeneko diskoan kaleratutako "Shakespeareren sonetoak" kantari buruzkoak aipatzen ditu.

4.364. "Hamabi amodio kanta" diskaz (DON-202/037)

"Hamabi amodio kanta" diskoko kanten jatorria kontatzen du.

4.365. "Gaua. Ausentziaren itzala" lanaz (DON-202/038)

"Gaua. Ausentziaren itzala" kaleratzeko zalantzan egon zen. Harkaitz Cano eta Harkaitz Mendozaren "Malgu da gaua" liburuko hainbat poema diskora gehitu zituen. Hainbat aurkezpen ditu.

4.366. Andu Lertxundirekin egindakoak (DON-202/039)

Xabier Lete hil zenean, umezurtz geratu zela dio. Andu Lertxundiri proposatu zion emanaldi bat elkarrekin egiteko. Gero "3 Eleak" DVDa kaleratu zuten Pamielarekin. "Hitzak hots" emanaldia ere elkarrekin egin zuten, beste bost poetarekin batera.

4.367. Beste musikari batzuekin harremana (DON-202/040)

Laboarekin sarri egoten zen eta oso harreman ona izan zuen. Harreman ona zeukan orduko kantari askorekin: Pantxoa eta Peio, Antton Aranburu, Txomin Artola, Ibai Rekondo, Nacho de Felipe...

4.368. Nemesio Etxaniz (DON-202/042)

Donostiako euskalduntze prozesua aipatzen du pixka bat. Nemesio Etxanizek Gobernadore Zibilari protesta gutunak bidaltzen zizkion. Nemesiok pentsatzen zuen kanpoko musika euskarara ekarri behar zela. Hainbat kanta aipatzen ditu.

4.369. Inprimategi garrantzitsua (DON-202/043)

Inprimategia oso garrantzitsua izan zen familian: inprenta ona zelako, aita teknikari ona zelako, artista asko ibiltzen zelako lanean han...

4.370. Inprimategiko lanak (DON-202/044)

Kartelak, egutegiak, esku-orriak, etiketak... egiten zituzten inprimategian. Liburuak oso gutxi ateratzen zituzten. Litografiarekin eta tipografiarekin lan egiten zuten. Sakongrabatu teknikarekin gauza harrigarriak egin zituzten.

4.371. Inprimategien gainbehera (DON-202/045)

Euskal Herriko inprimategi garrantzitsuenek ez zuten asmatu egoera txarrari buelta ematen eta itxi egin zituzten. Adibideak ematen ditu.

4.372. Jaialdiak ez gainjartzeko, bilera (DON-202/047)

70eko hamarkadan kantarien mugimendu izugarria zegoela dio. Hainbeste jaialdi antolatuta, oso eremu txikian jaialdiak batera antolatzen ziren. Eibarren bilkura egin zuten eta 52 kantari batu ziren, jaialdien kontua koordinatzeko, baina ez zuten ezer adostu.

4.373. Euskara babesleku (DON-202/048)

Hamaika-hamabi urterekin euskara berreskuratu zuen, aitak behartuta. Munduan egoteko babes bat izan dela dio. Eskolan den-dena erdaraz zen eta gelakideek ere erdaraz egiten zuten denek.

4.374. Lehen hitza euskaraz (DON-202/049)

Telefonoz lehen hitza euskaraz egitearen garrantzia aipatzen du. Txillardegiren legea azaltzen du: taldean erdaldun bakarren bat egonik ere, euskaldun denek erdaraz egitearena.

4.375. Parisen jaioa, baina gurasoak euskaldunak (DON-203/002)

Parisen jaioa, guraso biak euskaldunak zituen: aita Pasaiakoa zen eta gerra sasoiaren Baionara joan zen; Eresoinka taldearekin joan zen Parisera.

4.376. Eresoinka, euskal errefuxiatuen kultur enbaxada (DON-203/003)

Eresoinka zer zen azaltzen du, Euskal Herriko kultur enbaxada, errefuxiatutako musikariz eta dantzariz osatua. Gehienak gipuzkoarrak eta bizkaitarrak. Taldea desegin zenean, batzuek Mexikora eta Venezuelara joan ziren.

4.377. Eresoinka II (DON-203/004)

Eresoinkakoak Saran egon ziren 1937an, eta Baionatik Parisera joan ziren gero. Abestiak eta dantzak eskaintzen zituzten. Beste herrialde batzuetara ere joan ziren.

4.378. Gurasoek nolatan ezagutu zuten elkar (DON-203/005)

Parisen aitak emaztea izango zuena ezagutu zuen, eta horregatik geratu zen bertan. Aita arotza zen. Ama Uztarritzekoa zen; 16 urtetatik umezain ibili zen lanean, uztaritzen bertan, Parisen eta Donibane Lohitzunen, eta gero Parisera joan zen erizain ikasketak egitera. Lagun bat zeukan Eresoinkan, Bergarako Anita Azkarate, eta bisitan joaten zitzaion.

4.379. Etxeko hizkuntza: frantsesa (DON-203/006)

Hiru ahizpatan zaharrena da. Etxean frantsesez egiten zuten. Amak bazekien euskaraz, baina erabaki zuten etxean frantsesez egitea aitak ikasi zezan. Urte haietan elebitasuna ez zegoen ongi ikusia, 1950-60 urterarte. Ez zuten euskararik eta gaztelanirik ikasi umetan. 22 urterekin hasi zen euskara ikasten. Kantu asko zekizkien euskaraz, ulertu gabe.

4.380. Ikastetxean ingelesa eta alemana ikasi zituen (DON-203/007)

Paris erdialdean bizi ziren, 25 metro karratuko etxe batean. Eskola publikoan ibili zen. Ikastetxean ingelesa eta alemana ikasi zituen; orduko eskutitz-lagun batzuk mantendu ditu.

4.381. 1968ko maiatza Parisen (DON-203/008)

Unibertsitatean hasi zenean, 1968ko maiatzeko protestak hasi ziren, eta klaserik gabe egon ziren hilabete batzuetan. Garraio publikoa geratu egin zen,

eta oinez joaten ziren toki guztietara: manifestazioak, asanbladak... herritarren arteko harremana aldatu egin zen: elkarri zuka hitz egiten hasi ziren.

4.382. 1968ko maiatza Parisen II (DON-203/009)

Nanterreko ikasleek 1967an aldarrikatzen zutena: mutilek neskak bisitatu ahal izatea, nesken ikasle-egoitzetan. Ikasketa-sistema aldatzea eskatzen zuten. Enpresa potolo guztiak batu ziren protestetara. Azterketak atzeratu zituzten, eta ez zituen gainditu. Ikasketak uztea erabaki zuten.

4.383. Lehen Hezkuntzako irakasle moduan lanean (DON-203/010)

1968ko maiatzeko borroken ondorioz, ordezeko irakasle asko sartu ziren hezkuntzan. LHko irakasle moduan ibili zen lanean, hiru urtean, ikastetxe publikoetan. Gogorra egin zitzaion: 6-7 urteko 34 umerekin hasi zen. Magisteritza eskolatik pedagogia berezia zuen eskola bat bisitatu zuten, eta, harekin liluratuta, Freinet sistema ikasten eta aplikatzen hasi zen.

4.384. Umetatik Euskal etxera joaten ziren (DON-203/014)

10-11 urte zituela, Parisko Euskal Etxera joaten hasi ziren. Dantza zen bere pasioetako bat. Aitak kantuan jarraitu zuen, eta giro artistikoa zuten etxean. Etxe txikia izan arren, pianoa zuten. Euskal Etxean ere kantatzen zuen aitak. Etxetik urruti zegoen, eta metroan joaten ziren hiru ahizpak. Euskal dantzak ikasten hasi zen eta 18 urterekin abesbatzan ere bai. Euskal Etxeko gurasoek euskaraz hitz egiten zuten.

4.385. Parisen "les basques" eta Uztaritzen "parisien" (DON-203/015)

"Les basques" ziren auzoan, Euskal Etxera joaten ziren, aita errefuxiatu politikoa zen, Uztaritzera joaten ziren udaro, euskal kantak zekizkien... Uztaritzen "paristarrak" ziren. Euskara ez jakiteak min ematen zion.

4.386. Euskara ikastera Gipuzkoara (DON-203/016)

Patxi Altunak antolatutako euskara ikastaro batera joan zen, Urretxura, 1969an. Paristik hiru ahizpak joan ziren. 1970eko eta 1971ko udatan ere euskara ikasten egon zen.

4.387. "Euskara jakitea gauza handia da" (DON-203/017)

Hego Euskal Herritik jendea Parisko euskal Etxera joaten hasi zenean haiek euskaraz hitz egiten zutenez, beraiei ere ikasteko nahia piztu zitzaien. Bizitzan egin dituen bi gauza handienak bere semea eta euskara ikastea izan dira. Euskara ez da ikasteko hizkuntza erraza. Gaztelania kalean ikasi zuen.

4.388. Euskal Etxean ezagututako mutil batengatik etorri zen Donostiara (DON-203/018)

Euskal Herritik hainbat seminarista gazte joan ziren Pariseko Euskal Etxera, gero ez zirenak apaiztu. Donato zen horietako bat: 1969an bueltatu zen, baina harremanarekin jarraitu zuten. 1970eko gabonetan oporretan Miren etorri zen, eta gero Donostiako Lizeo frantsesean irakasle hasteko aukera izan zuen. 1971tik Donostian bizi da.

4.389. Feminismoan nola hasi zen (DON-203/020)

Frantzian pilula hartzea eta planifikazio-familiarrera joateko aukera zegoen. 1967an Simone de Beauvoir irakurri zuen. Ama feminista zen, nahiz eta ez hitz hori erabili. Txoke handia izan zen Euskal Herrira etortzea. Donato senarraren lagunak ziren bere lagunak.

4.390. Lizeo frantsesaren gainbehera (DON-203/021)

Lizeo frantsesean hasi zenean 800 haur zituzten. Gero, 200. Itxieraren zergatiak kontatzen ditu. Lizeoan izan zituen arazoak feminista izateagatik eta semea beste ikastetxe batera bidali zuelako.

4.391. Feminismoa: haurtzaindegirik ez zegoen garaia (DON-203/022)

Feminismoan nola hasi zen. 1974an, semea jaio zenean, Donostian ez zegoen haurtzaindegirik, eta Donatoren bidez ezagututako Karmelek esan zion pisu batean haurtzaindegia ipini zutela. Gero Amaran zabaldu zuten Landetxe haurtzaindegia. 1976ko apirilean joan zen emakumeen lehen asanbladara. 1982ko uztailan utzi zuen militantzia.

4.392. EEB taldea: Euskal Emakumeak Borrokan (DON-203/023)

1976an EEB Euskal Emakumeak Borrokan taldea sortu zuten. "Las borrorokas". Lehenagotik Autonomak taldekoak zeuden. Asanbladak zeuden, eta taldeak eta batzordeak. 'Koedukazioa komisia' batzordean egiten zutena azaltzen du: matxismoa aztertzen zuten, hainbat alorretan. Mariasun Landak, Itziar Urtasunek eta Inaxi Lazkanok Zeruko Argiarako idazten zuen, EEBtik.

4.393. 1977ko Leioako jardunaldiak eta UEUko ikastaro feministak (DON-203/024)

Koedukazioko komisiok zeudela, 1977ko abenduan, Leioan antolatu ziren 1. jardunaldietarako ponentzia bat idatzi zuten. 1978an apartatu zen. UEUn D mailako titulua prestatzen ere ari zen, garai hartan, eta gauetan bertso-saioak zeuden. Bertsoak oso matxistak ziren. Horregatik, zuzendariarengana jo zuten eta 1978an UEUn bi asteko seminario feministak antolatzeko aukera izan zuten, Iruñean. Arrakasta handia izan zuen.

4.394. "Sexualitatea eta abortua" batzordea (DON-203/027)

1978ko irailean Donostiako Zinemaldian emakumeen zikloa antolatu zuten. "Sexualidad y aborto" komisia sortu zuten, 1979an; 1981 arte iraun zuen. Militantzia bikoitzaren eztabaida zegoen orduan, baina indarra galtzen joan zen. LKI eta LMK. Bi emakume hil ziren Donostian. Askotan joan zen emakumeak Baionara eramatera, abortatzera. Planifikazio-familiarra antolatzen ere ibili ziren.

4.395. Zorroagako jardunaldiak (DON-203/028)

1979ko abenduan Granadako jardunaldi feministak izan ziren, estatu mailakoak. emakume independenteen taldea sortu zuten, eta Zorroagan estatu mailako 2. topaketak antolatu zituzten. Horraino iritsi zen bere militantzia. Asanbladak han eta hemen, taldeak, batzordeak... lan handia zen.

4.396. Donostiako feminismoaren hastapenei buruzko liburua (DON-203/029)

"Crónica de los primeros años del movimiento feminista en Donostia (1976-1982)" izeneko liburua idatzi du Begoña Gorosperekin eta Carmen Diezekin batera. Berak bilera guztietako apunteak zituen gordeta, eta hori erabili dute oinarri moduan, eta azterketa-lan handia egin dute.

4.397. Donostiako eta Gipuzkoako talde feministak (DON-203/030)

Donostiako garai bateko talde feministak. Dibortzioaren batzordea ere izan zen, eta bertan zeudenak Abortoaren batzordean ere bazeuden... Mariasun Landak erraztasuna zuen idazteko, eta testuak idazten zituen. Asanblada unitarioa zegoen Donostian eta Gipuzkoako Asanbladan biltzen ziern hilean behin. Euskadi Asanblada egin zuten behin, Gasteizen, eta hiru ahizpak elkartu ziren bertan.

4.398. Feminismoa ez zegoen modan (DON-203/031)

Feminismoa ez zegoen modan. Udaletxe azpian, orain liburutegia dagoen tokian, abortoari buruzko lehenengo mahaingurua egin zuten, eta Miren izan zen moderatzailea. Arazoa izan zuen Lizeoko zuzendariarekin, horregatik. 2019ko martxoaren 8ko manifestazioa ikusi zutenean, negar egin zuen sinestu ezinik: "Hauek jakingo dute ze zaila izan zen guretzat?".

4.399. Bizkaiko 11 emakumeen epaiketa (DON-203/032)

Bizkaian abortatzeagatik epaitu zituzten 11 emakumeen auzia aipatzen du. Eliza bat okupatu zuten, protesta moduan, baina batez ere Bilbon izan zen manifestazioak. 23-F ere gogoratzen du, susto handia izan zena. Sofa azpia kartel feministaz beteta zeukan eta abortatzera eramaten zituzten emakumeen zerrendekin... ezkutatu egin zituen.

4.400. Harremana iparraldekoekin; bilera-tokiak (DON-203/033)

"Nik ere abortatu dut" sinadura-bilketa izan zen 1971n, Frantzian. Urte horietako Le Monde egunkariko feminismoari buruzko artikuluak gordeta zituen. Baionako feministekin ere harremana zuen. Uztaritzen ere egon ziren. Bordeleko talde bat ere etortzen zen Donostiara, oso berezia. Ez zuten lokalik. Non biltzen ziren azaltzen du.

4.401. Emakumeak abortatzera Baionara, Ingalaterrara eta Herbeheretara (DON-203/035)

1979tik Baionara joaten ziren, abortatzeko beharra zuten emakumeekin, baina dirua zutenak Ingalaterrara eta Herbeheretara joaten ziren. Baionan zortzi astera bitarteko haurdunaldiak eteten zituzten.

4.402. Aborto legea eta dibortzio legea (DON-203/036)

Abortoaren legea 1985ean, eta dibortzioarena 1981ean. 1978ean apartatu zen (paper bat egin zuten), baina ezin ziren dibortziatu. Bere lagun taldean lehenengotakoa izan zen dibortziatzen.

4.403. Leioako jardunaldi feministak, 1977an (DON-203/038)

1977ko jardunaldi feministetan, 3.000 emakume elkartu ziren. "Zutik emakumeak" abestiaren itzukupena nork egin zuen ez da. Asanblada unitarioa egitea erabaki zuten. Bigarren olatuaren bukaera bezala ikusten du 80ko hamarkadaren hasiera. Plazandreok sortu zen gerora, 1995ean (Juana Aranguren sortzailea aipatzen du).

4.404. Feminismoaren olatuak (DON-203/039)

Feminismoaren olatuak zeintzuk diren. 1979an Frantzian jaisten ari zen mugimendu feminista, baina Hego Euskal Herrian beranduago hasi zen eta makalaldia geroago etorri zen. Ko-edukazioko eta abortoko batzordeekin herri herri joaten ziren hitzaldiak ematera. Sexuari buruzko jardueretan ere hartu zuen parte, Gasteizen. Lesbienen batzordea ere bazegoen.

4.405. Leioako jardunaldiak eta orduko batzordeetako gaiak (DON-203/040)

Leioako jardunaldietan jorratutako gaiak aipaten ditu. Auto-ezagutza ere lantzen zuten. Bilera asko bere etxean egiten zituzten.

4.406. Zaletasunen artean, mendia (DON-203/043)

Mendizale amorratua da eta bidaiazalea. Dantza, kantua, hizkuntzak, irakurtzea, artea, zinea... gustatzen zaizkio eta mendia. Dibortziatu zenean hasi zen mendian. Umetan udalekuetara joaten zen, eta Uztaritzera.

4.407. Mendizale amorratua: Himalaia (DON-203/046)

Tolosa (Frantzia) lagun batek bultzatuta, trekking-ak egiten hasi zen. Himalaian zazpi aldiz egon da. Bloga ere badauka. Alpeetara ere asko joan da.

4.408. Literatur taldeak gidatzen (DON-203/047)

Bi literatur talde gidatzen ditu, frantsesezko liburuei buruzkoak: bat lagunartekoa eta bestea Donostia Kulturakoa. Donejakue bidea egin zuen, erretiroa hartu zuenean; Larry ezagutu zuen han, bere bikotekidea dena, eta hark 'book club' bat zeukan Bostonen. Donostian ere martxan jartzea erabaki zuen Mirenek. 10-12 urte daramatzate hilero biltzen.

4.409. Literatur taldeak gidatzen II (DON-203/049)

Duela 5 urte Donostia Kulturako literatur solasaldiak gidatzen hasi zen, frantsesez.

4.410. Zurriola ikastolako bizipenak (DON-204/002)

Zurriola ikastola sozializaziorako gune erosoan izan zela dio, baina gizartean gertatzen den moduan, botere-harremanak oso presente zeudela. Ez zuen bizipen traumatikorik izan, baina armairuan gordetzen zen. Berak ez zuen beste mutilek bezala hitz egiten emakumeen gorputzei buruz.

4.411. Sexu-orientazioa ezin libreki adierazi, heteroarauarengatik (DON-204/004)

Umetan ez zeukan erreferentziarik. Oso bide bakartia izan zen. Berak oso argi zeukan txikitatik bere sexu lehentasuna zein zen. Ez zeukan zalantzarik bere

baitan, baina arau bat zegoen inguruan eta bazekien hortik ateratzeak zigorra ekarriko ziola.

4.412. Gaztetxotan, maskulinitate lehia lagunaren artean (DON-204/005)

Oroitzapena dauka lagunekin aspertu egiten zela: futbolekin jokatu eta nesken gorputzen inguruan komentarioak egitea, maskulinitate lehia, ez zitzaion gustatzen.

4.413. Emakume feministak Kortxoenean (DON-204/006)

Kortxoenea Gaztetxean parte hartzen hasi zenean, ez zeukan kontzientziarik ez-bitar bezala sozializatzeko zeukan potentzial politikoaz. Eremu heteroarautua izan arren, harremanak ez ziren hain maskulinizatuak. Emakume feminista helduago batzuk ere bazeuden, eta haien proposamenekiko interes handia piztu zitzaion.

4.414. Heteroarautik kanpo nola kokatu ikasten (DON-204/007)

Ernai gazte antolakundea sortu eta berehala, prozesu feminista oso sakona egin zuten, eta gauza askotaz konturatu zela dio. Mutilekin egin beharreko lanak diseinatzeko hasi zen. Hor ezagutu zituen bere erreferentziak, emakume feministak. Heteroarautik kanpo kokatzeko zer suposatzen zuen ikasi zuen.

4.415. Feminismoan gizonak? (DON-204/008)

Gizonak eta feminismoaren gaia puri-purian dagoela dio. Ez du bere burua mugimendu feministako subjektu moduan ikusten. Zergatia azaltzen du. Feminismoa zapalkuntza guztiei aurre egiteko mugimendua dela dio. Feminismoa ez da matxismoaren kontrako mugimendua.

4.416. Gizarte hezkuntza zertarako ikasi zuen (DON-204/010)

Gizarte hezkuntza ikasi zuenean, uste du bazeukala ikuspegi paternalista bat; jendea salbatzeko balioko ziola uste zuen. Eztabaida oso interesgarriak konpartitzea zuen helburu. Beste alde batetik, interesatzen zitzaizkion errealitate batzuk ezagutzearren ere aukeratu zuen.

4.417. Ordainsariak sortzen dituen botere-harremanak (DON-204/011)

Ikusten zuen gizartean zapalkuntza asko zeudela eta gizarte hezkuntza karrera ikasita, horiek limatu ahalko zituela uste zuen. Ordainsaria jasotzeko batzuekiko botere-harremana sorrarazten du.

4.418. "Eihera" kooperatiba harreman horizontalagoak lantzen (DON-204/012)

"Eihera" kooperatibaren lana zein den azaltzen du. Beraiek sortu duten dinamika parte hartzaileekiko harremanak horizontalagoak izatea eragin du. Gazte migranteen harrera etxe batean lan egin zuenekoak kontatzen du.

4.419. "Marika" eta "queer" (DON-204/013)

Bere sexu lehentasuna argi izan du beti. Gehienetan marika bezala sozializatzen da. Batzuetan genero sistema bitarrarekiko disidentzia agertzen saiatzen da estetikaren bitartez. "Queer" etiketan sartzen dela azaltzen du.

4.420. Gizartearen biolentzia sentitu (DON-204/014)

Ez du eraso espliziturik jaso bere estetikarengatik, baina gizartearen biolentzia sentitu izan du, tentsioa eta beldurra bizi izan dituelako.

4.421. Zer da LGTBIQ+ kolektiboa? (DON-204/016)

LGTBIQ+ zer den azaltzen du. Heteroarautik kanpo kokatzen denarentzat babesgune, bilgune edo identifikazio gunea dela dio. Etiketak diskurtso baten parte sentitzeko tresna dira.

4.422. LGTBIQ+ siglak banan-banan (DON-204/019)

LGTBIQ+ siglek zer esan nahi duten azaltzen du, banan-banan. L (lesbiana), G (gay), T (trans) eta B (bisexual) azaltzen ditu.

4.423. LGTBIQ+ siglak banan-banan II (DON-204/020)

LGTBIQ+ sigletako "I" (intersexuala) eta "Q" (queer) azaltzen ditu.

4.424. LGTBIQ+ siglak banan-banan III (DON-204/021)

LGTBIQ+ sigletako "+" ikurrak biltzen duena azaltzen du.

4.425. Estereotipoak eta irainak gaingaitzen (DON-204/022)

"Bollera", "marika", "puta" eta antzeko hitzak erabiltzeak estereotipo batzuk eta irainak gaingaitzeko erabiltzen dira.

4.426. LGTBIQ+ kolektiboaren aldarri komunak (DON-204/023)

LGTBIQ+ kolektiboa babesgune bat da baina aniztasun handia dago. Heteroarauak eragiten duen bortizkeriaren kontra egitea aldarri komuna da, baita genero identitatea aske, duin eta prozesu zigortzailerik gabe bizitzea ere. "Trans" legea bera aldarri nahiko komuna dela dio. Sistema kapitalista heteropatriarkatua desagitea ere izan daiteke.

4.427. Cisheteropatriarkatua zer da? (DON-204/025)

Cisheteropatriarkatua zer den azaltzen du, hainbat ezaugarri aipatuz.

4.428. Mutil moduan sozializatzeak dakarrena (DON-204/026)

Mutil moduan sozializatzeak suposatzen duena aipatzen du: espazio publikoa hartzea, espektatiba eta asmoak ez direla zalantzan jartzen, zaintza lanak beraien gain ez geratzea, bortxatuko zaituen beldurrik ez edukitzea, lan-mundurako sarbidea errazagoa izatea, harreman afektibo-sexualetan boterea izatea... Maskulinitateak bortizkeria eta boterea suposatzen du askotan.

4.429. Neska moduan sozializatzeak dakarrena (DON-204/027)

Emakume moduan sozializatzeak suposatzen duena aipatzen du, gainetik, berak ez duelako bizi izan. Bortxatua izateari beldurra eta zaintzaren ardura.

4.430. Maskulinitateak boterea dakar (DON-204/029)

Maskulinitateak boterea suposatzen duela ulertzeko tailerrak egiten dituzte. Mutil moduan denak eraso eta indarkeria matxistaren parte eta erreproduzitzaile izan direla azaltzen diete eta ardura hartu beharra azpimarratu. Maskulinitate berri edo ez-hegemonikoen alde zergatik ez dagoen azaltzen du.

4.431. Gizonen lana, esparru pribatuan erabakiak hartzea (DON-204/030)

Feminismoan gizonak zein leku hartu behar duen eztabaidatzeko momentua ez dela dio. Gizonei eskatzen die esparru pribatuan erabakiak hartzeko.

4.432. Feminismoak agerian jarri duena (DON-204/032)

Feminismoak lortu du lan ikaragarria egin ostean, mahai gainean jartzea zapalkuntza eta bortizkeria asko.

4.433. Gazteekin tailerrak feminismoa lantzeko (DON-204/033)

Gazteekin egiten dituzten tailerretan, neskekin eta mutilekin ariketa ezberdinak egiten dituzte. Ikasgeletan batera daudenean, nesken ahotsak gutxiago entzuten dituzte.

4.434. Mutil gazteekin desboteretzea lantzen dute (DON-204/034)

Mutil gazteek desboteretzearena ondo hartzen dutela dio. Ardura hartzetik lantzen dute. Ikusarazi egiten diete zenbat egoeratan daukaten boterea emakumeengan.

4.435. Mikromatxismoa zer den (DON-204/035)

Mikromatxismoak ikusten ez ziren erasoak identifikatzeko helburua zeukan. Orain kontzeptua ez dela hainbeste erabiltzen azaltzen du.

4.436. Izebergaren metafora feminismoan (DON-204/036)

Feminismoan izebergaren metafora zertarako erabiltzen den azaltzen du.

4.437. Familia ereduak hizketagai gazteekin (DON-204/038)

Familia ereduak maitasun erromantikoaren gaiari lotuta lantzen dute, hausnarketaren bitartez.

4.438. Maitasun erromantikoaren mitoa (DON-204/039)

Maitasun erromantikoa zer den azaltzen du, adibide askoren bitartez.

4.439. Maitasun erromantikoa eta monogamia (DON-204/040)

Maitasun erromantikoak monogamia dauka oinarri. Bikotea izan arren, beste batzuekiko desira izatea naturala dela azaltzen du.

4.440. Maitasun erromantikoa eta lehentasunak (DON-204/042)

Maitasun erromantikoaren mitoak gazteengan berdintsu jarraitzen duela azaltzen du. Bikotekideari lehentasun handia ematea zilegi egiten du.

4.441. Amona Ixabel, lagunkoia eta elizkoia (DON-205/005)

Amona Ixabelek taberna zeukan eta bere lankide alargunak eta biek asko laguntzen zioten elkarri. Lagun asko zituen alde guztietan. Amona oso elizkoia zenez, gerra garaian ere mezetara joaten zen egunero. Gipuzkoako komunisten buruak mezetarako joan-etorrian eskolatzen zuen.

4.442. Amona Ixabelen tabernako giroa (DON-205/006)

Amona Ixabel oso euskaltzalea zen. Bertsozaletasuna berak piztu ziola kontatzen du. Errealeko jokalaria amonaren tabernan elkartzen ziren. Tabernak oso etxeak izaten ziren.

4.443. Euskara eta euskal kulturaren aldeko jarduna gurasoen tabernan (DON-205/007)

Aita eta ama ezkondu zirenean gerra ostean, taberna konpondu eta berritu egin zuten. Euskaltzaindiako bilkurak egiten zituzten bertan. Bodegan entseatzen zuen Jarrai antzerki taldeak. Ez Dok Amairu taldekoek ere han entseatzen zuten. Euskarazko liburuen aurkezpenak egiten zituzten tabernan.

4.444. "Txoria txori" poema mahai-zapietan (DON-205/009)

Bere gurasoen tabernan eta etxean kultur arloko taldeak eta jendea elkartzen ziren. Liburuen aurkezpenak egiten zituzten. Amari bururatu zitzaion "Txoria txori" poema mahai-zapietan idaztea, eta bateko eta besteko, azkenean Mikel Laboak kanta egin zuen.

4.445. Ama ekintzaile antifaxista (DON-205/010)

Kontzientzia politiko handia zeukan amak. Antifaxismoan eta Francoren kontrako erresistentzian amak lan handia egin zuela kontatzen du. Etxera eta tabernara poliziak joaten ziren, beraien etxean jende asko bildu eta ezkutatzen zelako.

4.446. Etxean artistak, atzerriko kazetariak... denetarik (DON-205/011)

Notiziak libreki jasotzeko modu bakarra Radio Paris zen. Irrati hura entzun ahal izateko, debekatutako konexioak egin behar ziren. Imanol kantaria ere joaten zen beraien etxera. Txiki eta Otaegiren epaiketa izan zenean, Suediako kazetariak egon ziren etxean eta haiek laguntzen aritu zen.

4.447. Etxean mugimendu kultural eta politiko handia (DON-205/012)

Etxean eta tabernan mugimendu kultural eta politiko handia zegoen, bereziki amak bultzatuta. Martuteneko espetxera janaria bidaltzen zuten atxilotuentzat. Amonaren eraginez, ildo politiko askotako jendea egoten zen beraien etxean.

4.448. Behar zuenari laguntzen (DON-205/013)

Ama behar zuenari laguntzen aritzen zen, amonak egin izan zuen moduan, janaria emanez edo bestelako edozein gauzatan lagunduta. Ezkutuan aritzen zen.

4.449. Ama aktore lanetan (DON-205/014)

Bere amak Arte Ederrak ikasi nahi zituen eta ezin izan zuen. Aita oso historia zalea zen eta hark ere ezin izan zuen unibertsitatean ikasi. Euskal zinemagintza euskaraz hasi zenean, amak asko lagundu zuen, eta bateko eta besteko, aukerak sortu zitzaizkion aktore lanetan aritzeko.

4.450. Antzerkia etxean (DON-205/015)

Etxean zazpi-anai arreba ziren. Geronimo deitzen zioten etxekoan laguna zen arotz bati, etxera lanera etortzen zenean, Geronimo indioarena egiten bukatzen zuelako. Amak mozzorro pila bat egiten zizkien. Animaliak zituzten etxean, antzerkia egiten zuten, jende eta lagun asko... Oso etxe bizia zen.

4.451. Gurasoen ausardia ikastolak sortzeko (DON-205/017)

Karmele Esnal andereño izan zuten ikastolan. Bertan zeuden familiak aipatzen ditu. Bere gurasoen ausardia miresten du. Institutuan beti librez egiten zituzten azterketak. Apustu hori egin zuten gurasoei ez zaiela nahikoa eskertu uste du.

4.452. Euskara, ikasketetarako ere, gaizki ikusia (DON-205/018)

Euskara ez zegoen ondo ikusia, eta gutxiago ikasketetarako. Errepresio oso handia bizi izan zuen inguruan. Orduko ikastolari buruzkoak kontatzen ditu. Ez zegoen euskaraz libururik, Xabiartxo eta Martin Txilibitu izan ezik.

4.453. Muturreko jarrerak gizartean (DON-205/019)

Euskara batuaren sorrerak harrapatu zituen ikastolan zebiltzala. Garai hartan, oso muturreko jarrerak sortzen ziren gizartean eta oso giro intentsuak ere bai.

4.454. Ikastolan hausnarketari garrantzia handia (DON-205/021)

Ikastolan eta lizeoan ibili zenean, eraikin batetik bestera ibili ziren. Ez zen erraza izan euskaraz ikastea. Metodologia aldetik partaidetza asko sustatzen zen. Ez zen hain akademizista; hausnarketaren aldekoa zen gehiago.

4.455. Lehenengo urteak antzerkian (DON-205/022)

Gurasoek lan asko egiten zuten, taberna egunero irekitzen baitzen. Ikastolan berehala hasi zen antzerkia egiten. Argi zeukan antzerkia egin nahi zuela.

Hemen egiten zen antzerki profesionala kalean egiten zen; oholtzaren gaineko guztia muntatu behar izaten zuten. Gero Madrilén ikasketak egin zituen eta Antzerki sortu zenean, bertan ikasi zuen. Ordurako, talde batzuk profesionalizatzen hasita zeuden.

4.456. Euskal antzerkiaren profesionalizazioaren hastapenak (DON-205/023)

Maskarada antzerki taldearena izan zen euskaraz modu profesionalean egindako lehenengo lana: Dario Foren "Pistolaren begi zuri-beltzak". Zaila izan zen euskal antzerkiaren profesionalizazioa martxan jartzea, euskarari loturikoa boluntarioa izateko tradizioa zegoelako, frankismoaren eraginez.

4.457. Euskal telebistako lehen fikzio lanak (DON-205/024)

Telebistan fikzioa egiten aurrenekoak "Txirri, Mirri eta Txiribiton" izan ziren. "Amona Martxelon" ipuin kontalariarena egiten zuen Aizpeak. Elena Iruretaekin batera, "Hau da hau!" saioa egin zuen gero. Lan-taldeko kide batzuk izendatzen ditu. Lan egitea oso zaila zela dio, baina oso pozik. Gero "Bi eta bat" egin zuten.

4.458. Telebistan gidoilari eta programak zuzentzen (DON-205/025)

Esketxak eta gidoiak sortzen aritzen ziren. Gidoilari moduan hasi zen eta programak zuzentzen ere aritu zen. Dena berria izateaz gain, emakumeak ziren.

4.459. Antzezlanak idazten hasi zenekoa (DON-205/026)

Antzerkiak desoreka handia sortzen zion egunerokoan. Antzerkia idazten hasi zen. Donostia Kutxako lehiaketa irabazi zuen berak idatzitako lanak. Bere burua kokatzeko balio izan zion. New Yorkera joan zen ikastera.

4.460. "Zeru horiek" filmaz (DON-205/028)

Angel Amigok eskatu zion Bernardo Atxagaren "Zeru horiek" lana moldatzeko, euskarazko fikziozko lan bat egiteko lehenengo aldiz espainiar telebistarentzat. Hiru egunez egon zen hartara emana. Gerora, zuzentzeko aukera eman zion, eta hiru astean grabatu zuten. Nagore Aranburu izan zen protagonista.

4.461. "Zeru horiek" filmaz II (DON-205/029)

Miarritzeko FIPA jaialdian parte hartu zuten. "Zeru horiek" espainiar telebistan lehenengo aldiz ematear zeudela, Madrilgo (Espainia) Barajasko aireportuko T4 terminaleko atentatua gertatu zen. Orduan, ez zuten eman. FIPAk jaialdiaren ibilbideko 19.urteko ordezkari moduan aukeratu zuen.

4.462. "Bihotz bi" eta "sukalde kontuak" lanak (DON-205/030)

Horren ondoren "Gorde nazazu lurpean" eleberriaren moldaketa egin zuen, "Bihotz bi" izeneko. Ondoren, "Sukalde kontuak" egiteko aukera izan zuen.

4.463. Sormena balioan jarri beharra (DON-205/031)

Sormena balioan jartzeko beharra aldarrikatzen du, arlo guztietan. Gazteek hartu dute erreleboa. Urte askoan euskarazko telebistan ez da fikziorik egin.

4.464. "Bidea eraikitzen" dokumentalaz eta bizikidetzaz (DON-205/034)

"Bidea eraikitzen" dokumentala egin dute, Donostiako hiritar foroan bizikidetzaz lantzen aritu direnek. Elkarbizitza eraikitzea gizartearen ardura dela dio. Gaiari buruzko iritzia ematen du.

4.465. Emakumeen indarra (DON-205/035)

Amarengandik eta amonarengandik jaso du aurrera egiteko indarra. Elenak (Iruretak) behin esan zion: "mutila bazina, zalantzan jarriko zenuke zure burua? Ez, ezta?".

4.466. Aktore lana, sexu harremanen truke (DON-205/036)

Madrilera joan zenean ikastera, gogoan dauka oso ohikoa zela film batean aktore lana lortzeko zuzendariarekin edo norbaitekin sexu harremanak eduki beharra izatea.

4.467. Emakumeentzat, batzuk oztopo, beste batzuk laguntzaile (DON-205/037)

Pertsona batzuek emakume moduan baloratu dituztela kontatzen du, baina ez gehiengoak. Eginez eraiki dutela bidea azaltzen du. Txorakeria eta itsuskeria asko jasan behar izan dituzte. Bizitzan lagundu dutenak eskertzen eta aipatzen ditu.

4.468. Emakumeentzat, lekua hartzea zail (DON-205/038)

Momentu oso gogorak bizi izan ditu. Haurdunaldian moteltzat hartu zuten, adinean gora egin ahala ez diote deitzen... Emakumeentzat lekua hartzea oso zaila izan zen.

4.469. Gizarte matxistan, ereduak eraikitzea bide (DON-205/040)

Jarrerak baino, gizartea zela matxista dio. Feminismoa itsuskeria zela kontatzen du eta oraingo ikuspegitik ezin direla ulertu gertatutakoak. Ereduak eraikitzea beharrezkoa dela dio.

4.470. Etxepare Institutuan zuzendari (DON-205/041)

Etxepare Institutuko zuzendari izateko baiezkua eman zueneko kontatzen du. Aktore moduan batetik bestera ibili behar izaten dutenen ezaugarriak aipatzen ditu. Lan berezia eta erronka handia izan zirela dio. Oso harro dago egin zuen lanarekin, osasuna galdu zuen arren.

4.471. Kulturen, erakundeen babes handiagoaren beharra (DON-205/043)

Jendeak kultura kontsumitzen duela dio, baina erakundeen aldetik benetako babesa behar dela azaltzen du. Antzerkian, adibidez, talde publikorik ez egotea ez du ulertzen.

4.472. Antzerkiaren pizkundea eta gerraren eragina (DON-205/044)

Gerra aurreko antzerkiaren pizkundea abertzaletasunari eta erlijioari lotuta gertatu zen. Urnietako Lurdes Arizmendiri elkarrizketa egin zion; hiru antzerki

talde zeuden. Antzerkia euskararen aldeko ekimen kulturala zen. Gerra garaian, deklamazio eskola bertan behera geratu zen, eta ondoren, Maria Dolores Agirrek hartu zuen ardura.

4.473. Antzerki sozial modernoa (DON-205/045)

60. hamarkadan abertzaletasunaren zatiketa gertatu zen. Gazteek antzerkiaren bitartez aldarri sozial eta politikoak egin nahi izan zituzten. Antzerki amateurrek ziren denak ere, baina pixkanaka profesionalizazioa etorri zen.

4.474. Antzerki amateurrek eta profesionalak (DON-205/046)

Antzerki amateur taldeen elkarteak sortu zen. Antzerki konpainia profesionalek, normalki, euskaraz umeentzat egiten zuten eta gaztekeraz helduentzat. Antzerkitik bitartez, joera sortu zen obra berdina bi hizkuntzetan sortzeko. Horrek euskarazko antzezlanen pobretzea eragin zuen.

4.475. Antzerki, goi-mailako eskola (DON-205/047)

Antzerki goi-mailako eskola izan zen, baina ez zen kreditu aitortzarik landu. Diplomak ez zuen ezertarako balio. Irakasle oso onak eduki zituzten. Antzerki bertan behera geratu izanak, euskal antzerkia kaltetu zuela dio, eta kontu horretan badagoela ardura politikoa.

4.476. Guggenheim proiektuak eragindako kalteak kulturean (DON-205/048)

Pena dauka oso ekipo eta profesional onak izanik, Madrilera joan behar izan zuela jende askok. Azaltzen du nola Guggenheim proiektuaren aldeko apustuak ekarri zuen kulturako aurrekontuak ikaragarri jaitea, eta besteak beste, zinemagintzaren aldeko apustuak bertan behera geratzea, hamabost urtetako desertua sortuz. "Zeru horiek" eta "Aupa Etxebeste" izan ziren desertu horrekin hautsi zutenak.

4.477. Euskal zinemagintza eta fikzioa, babesaren beharrez (DON-205/049)

Euskal zinemagintzarentzat ez dago arriskuaren aldeko apustu nabarmenik. Serie batzuk ekoizten hasi da EITB baina askoz gehiago egon beharko luke.

4.478. "Goenkale" telesailaren ekarpena (DON-205/051)

"Goenkale" telesailak lan aldetik egonkortasuna eman zien aktoreei. Aktore batzuk ezagun egin ziren eta antzerkian jendea gerturatzea eragin zuen. Jende berri askori eman zion lanerako aukera. Testatzeko aukera eman zuen.

4.479. Umeek antzerkia egiteko gida (DON-205/052)

Umeek antzerkia egiteko gida bat egin du, betidanik egiteko zegoela uste zuelako. Eskoletan antzerkia egiteko proiektu bat zeukan eskuartearen, gidaz gain. Gidak jasotzen duena azaltzen du.

4.480. Landu dituen eta lantzen ari den gaiak (DON-205/053)

Landu izan dituen eta lantzen ari den gaiak eta lanak: genero indarkeria, indarkeria, historia...

4.481. Euskararen aldeko borroka, denei lekua eginez (DON-205/056)

Euskara bere hizkuntza dela dio, bere pentsamendua eta etorkizun oparoa. Bihotza, etxea, gertutasuna... eta beste hainbat ezaugarri aipatzen ditu. Euskararen aldeko borroka aldarrikatzen du, denentzat lekua dagoela azalduz.

4.482. Danborradarekiko ikuspegia (DON-205/059)

Danborrada gizonei lotutako gauza moduan ikusten zuten etxean. Amona lehenbiziko danborradetako amandrea izan zen. Festa bizitzen zuten baina danborradan ez zuten parte hartzen. Hainbat konpartsa proposatuko lituzke.

4.483. Elkarbizitza aldarri (DON-205/060)

Amonarengandik eta amarengandik jasotako baloreak aipatzen ditu. Berak ere testigua pasatzeko ardura sentitu izan duela dio. Belaunaldi askoren arteko harremana aldarrikatzen du.

4.484. Lamsfus abizenaren jatorria (DON-207/004)

"Lamsfus" Alemaniako abizena da. Birraitonak sei urte zituenean etorri ziren Euskal Herrira, meatzeetara lanera, "Real Compañía asturiana de minas" lantegira.

4.485. Emakume asko etxean (DON-207/006)

Amak ez zuen etxetik kanpora lan egiten. Etxean amaren ama eta bi izeba ere bizi ziren beraiekin. Birramona ere beraiekin bizi zen, bera jaio baino zerbait lehenagora arte.

4.486. Amona Lola enpresari (DON-207/007)

Amona Lolak enpresaren ardura hartu zuen aitona hil zenean. Amak, aitaren aldeko amonak eta berak izen bera zeukaten.

4.487. Aita euskaltzaletu zenekoa (DON-207/008)

Aitak "Gr´ficas Valverde" enpresako ardura zeukan, 200 langile ingurukoa. Bere zaletasuna margotzea zen. Amak oso ondo egiten zuen euskaraz baina aitak ez zekien, eta ohartu zenean euskara galtzen ari zela, ikasten hasi zen. Egun batez aitak erabaki zuen etxean denek euskaraz egingo zutela handik aurrera. Umezaina eta neskamea euskaldunak ziren eta sukaldariak ere bazekien pixka bat. Oso gogorra egin zitzaiera kontatzen du. Aitak Elbira Zipitriarekin ikasi zuen eta bere kabuz ere bai. Euskaltzaindiara iritsi zen. Askok idazten zuen prentsan.

4.488. Euskara nola ikasi zuen (DON-207/009)

Bere anai-arreba bi euskaraz hitz egiteko leku batera eramaten zituzten eskola eta gero. Hitz eginez ikasi zuen, eta irakasle aritu zenean, euskara ikastaroak egiten zituen.

4.489. Lanean hastea erabaki zuenekoa (DON-207/010)

Batxilergoa egin zuen. Inork ez zion goi-mailako ikasketarik egitea proposatu eta ez zuen egin. Ezkondu aurretik, frantseseko goi-mailako titulua eskuratu zuen. Etxekoandre ez izan eta frantseseko irakasle lanetan hastea erabaki zuenekoa kontatzen du.

4.490. Unibertsitatera libretik (DON-207/011)

Unibertsitaterako sarrera-proba egin eta gainditu egin zuen, eta Filosofia eta Letrak ikasten hasi zen. Zaragozara joaten zen azterketak egitera libretik, baina oso gaizki hartzen zituzten. Historia Nafarroako Unibertsitatean egin zuen.

4.491. Txikitatik historiarekiko lilura (DON-207/012)

"Sagrado Corazón" moja etxean ikasi zuen. Oso ikastetxe elitista zela dio. Eraikina bota egin zuten. Bere ikaskide batzuek "Hogar" izeneko ikastaroak egiten zituzten. Batxilergoa egin zuen berak eta historiari buruzko ikasgaiak lehenengo aldiz 9-10 urterekin jaso zituen. Orduan zaletu zen historiara.

4.492. Mojen ikastetxean egunerokoa nolakoa zen (DON-207/013)

Uniforme urdinarekin ibiltzen ziren, eta zuria ere izaten zuten jai egunetarako. Egutero joaten ziren ikastetxera. Igande arratsaldea bakarrik zeukaten libre. Mojek beren erara hezi nahi zituzten. Hamabi orduz egoten ziren ikastetxean. Egun bat zelakoa izaten zen kontatzen du.

4.493. Elkar ukitzea debekatuta ikastetxean (DON-207/014)

Ez zitzaion asko gustatzen mugitzea. Ezin zuten elkar ukitu, ezin zituzten eskuak poltsikoetan sartu... Mojek debekatu egiten zieten.

4.494. Ikasle pobreak eta aberatsak bereizita (DON-207/015)

Zein familiatatik zetozen begiratzen zuten ikastetxean, eta zeinen bitartez zetozen ere bai. Klausurako mojak ziren. Beste eskola txiki batean ikasle pobreak egoten ziren. Haiekin zeukaten harreman lotsagarria kontatzen du; pobreak aberatsen esklabo balira moduan izaten zen.

4.495. "Sagrado Corazón" ikastetxeko mojak Frantziatik etorriak (DON-207/017)

Frantsesez mojekin ikasi zuen, haiek frantsesak baitziren. Frantzian 1905eko lege batek erlijiosoei hezkuntzarako eskubidea ukatu zieten eta handik iritsi ziren Donostiara. Mojetako baten aitak dohaintzan emana izan zen eraikuntza.

4.496. Oporretan mojekin edo familiarekin (DON-207/018)

Udaran ere astean behin kolegiara joaten zen, bisita egitera. Jertsea jantzita joan behar izaten zuten. Gurasoek Oiartzunen etxe bat egin zuten, "Ayalde", eta hantxe pasatzen zituzten oporrak. Asko aspertzen zen han.

4.497. Irakurzalea, gehiegi (DON-207/019)

Oso irakurzalea izan da beti. Aitaren liburu guztiak irakurtzen zituen. Ohean, pasilloan, kalean, beti irakurtzen ari zen. Aitak behin liburua apurtu zionekoa kontatzen du.

4.498. Piano ikasketak, izeba pianisten eraginez (DON-207/020)

Sei urtetik hamalau urte ingurura arte pianoa ikasi zuen. Aitaren bi arreba pianistak ziren. Haietako batek, Maria Josefak (tia Pispo beraientzat) etxean organo bat jarrarazi zuen; pianista profesionala izan zen.

4.499. Valverdetarrei pasaporteak kendu zieten, tortura salatzeagatik (DON-207/023)

Frankismo garaian Valverdetarrei pasaporteak kendu zieten. Bere laugarren anaia espetxean egon zen eta amaren lehengusu baten bidez bisitatzeko baimena lortu zuten. Tortura salatu zuten. Poliziak asko haserretu ziren eta ahizpa txikiari torturarena gezurra zela sinarazi zioten. Orduan kendu zieten pasaporteak; eta trantsizioan pasaporteak ateratzera joan zenean, senarrarekin joan behar izan zuen.

4.500. Militantzia feminista Donostian (DON-207/025)

Abortu eskubidearen aldarriak Europa mailan izan zuen indar handia. 70. hamarkada hasieran feminismoaren bueltan biltzen hasi ziren; alderdi politikoak zeuden batetik, eta militantzia bikoitza bestetik. Emakumeen asanbladan biltzen ziren talde guztiak. Urte batzuetan ibili zen eta gero ohartu zen ez zela ezer aurreratzen, eta militantzia urte batzuez utzi egin zuen.

4.501. Gizonen menpetik ateratzea aldarri (DON-207/026)

Aborturako eskubidea, etxetik kanpo lan egiteko eskubidea eta gizonen menpekotasunetik ateratzea zuten aldarri. Emakume asko zeuden gizonaren menpe. Gaur egun biolentzia ikusgarriagoa dela dio. Lehen hilketak gutxiago zegoela uste du.

4.502. Komunisten talde feministan (DON-207/028)

Mugimendu komunistaren inguruan ibiltzen zen, emakume taldearekin. "Emakumeen borroka", "Independenteak" eta beste hainbat talde zeuden. Batzuk lotuago zeuden alderdi politikoetara.

4.503. Lehenengo manifestazio feminista Donostian (DON-207/029)

Lehenengo manifestazioa 1971 edo 1972an egin zuten, igande batez. "Actualidades" izeneko zineman emakumeen bilera bat antolatu zuten eta asko batu ziren baina ez zieten baimenik eman sartzeko. Manifestazioa egin zuten orduan.

4.504. Feminismoa, arraroa izatetik olatu izatera (DON-207/030)

Feminismoa oso gaizki ikusia egon zen eta mugimendua kolokan ere bai. Gauza arraroa zen feminista izatea. 2019ko manifestazioan sentitutakoa kontatzen du; oraingoa hirugarren olatua dela azaltzen du.

4.505. Talde feministan nolatan hasi zen (DON-207/033)

Aurkeztu zuen bere burua 1977an Euskadiko Ezkerra taldearekin eta mitinak ematen zituen. Talde feministara batzeko gonbita egin zioten, mugimendu komunistari lotuta.

4.506. Lehenengo iraultza, gero feminismoa (DON-207/034)

Ezkerreko politikari batzuek aldarrikatzen zuten lehenengo iraultza egin behar zela, eta ondoren feminismoaren aldeko borroka.

4.507. Leioako topaketa feministak (DON-207/036)

Leioako topaketa feministak oso ederrak izan zirela dio, hainbesteko elkartasuna ikustea, hainbeste emakume... Ez zen ausartu Bartzelonako topaketetara joaten.

4.508. "Entre el deshonor y la miseria" liburuz (DON-207/038)

Bere ikerketetan genero ikuspegia landu izan du, ezinbestean. "Entre el deshonor y la miseria" izeneko liburua argitaratu zuen bere tesia oinarri hartuta. Emakumeek umea abandonatzeko zituzten arrazoiak lantzen ditu: beren ohorea galtzeko arriskua edo miseria. XIX. mende bukaeran eta XX. mende hasieran ume asko abandonatzen zituzten.

4.509. Neskame joan, haurdun geratu eta etxetik kanpora (DON-207/039)

Haurdun geratzen ziren emakume batzuk etxetik botatzen zituen aita; baina gehienak neskame joanda haurdun uzten zituztenak izaten ziren.

4.510. Lantegiak baino neskame joatea seguruagoa zelakoan (DON-207/040)

Etxe askotan uste izaten zuten lantegietako giroa emakumeentzat txarra eta gehiegizko askatasunezkoa izango zela, eta oster, neskame joatea seguruagoa zela.

4.511. Abandonatutako umeak baserrietara (DON-207/041)

Umea abandonatutakoan, askotan ohartxoak uzten zituzten amek. Baserrietan hazten zituzten asko; diputazioak dirutxo bat ematen zien baserritarrei.

4.512. Ume lapurretak frankismoan (DON-207/042)

Gerra garaiko eta frankismoko ume lapurretei buruzko ikerketak egiten ari dira. Ama ezkongabeei ospitale batzuetan kendu egiten zieten umea, familia katoliko eta dirudunei emateko.

4.513. Euskal matriarkatuaren mitoaren oinarriak (DON-207/044)

Euskal matriarkatuaren mitoaren oinarriak zein diren azaltzen du. Euskal Herrian etxea zen garrantzia zeukana; nahiago izaten zuten semeari uztea, alabari baino, baina batzuetan alabari uzten zitzaion. Gipuzkoan ez baina beste euskal lurraldeetan asko gertatzen zen etxea alabaren esku uztea. Estrabonek zabalduetako mitoa eta kostaldeko arrantzale familietako emakumeek egiten zuten lana ere aipatzen ditu. Etxeko erabaki nagusiak gizonezkoek hartu izan dituztela dio.

4.514. Zaintzaren ardura, partekatzeke (DON-207/046)

Feminismoari dagokionez aldaketa handiak egon direla uste du, baina hala ere, asko falta dela dio. Azaltzen du oraindik etxeko zereginetan emakumea

dela gehien bat ardura hartzen duena. Zaintzaren ardura emakumeena dela azaltzen du.

4.515. Amatasuna, lehen, ezinbestekoa emakumeentzat (DON-207/047)

Amatasunaren gaia oso konplexua dela dio, ama onaren irudia aldatzea oso zaila dela. Lehenago ama izatea zen emakume baten bizitzari zentzua ematen ziona; gai horretan asko aurreratu dela uste du. Amatasuna ezinbestekoa zen emakumeentzat, baina ezkontzaren bitartez.

4.516. Klase sozialaren arabera bizimodua (DON-207/049)

Hiletetan eta trenetan zeuden mailakatzeak azaltzen ditu. Dantzaldiak ere klase sozialaren arabera izaten ziren. Klub nautikoan eta teniseari sartzeari oso zaila zen, aberatsa ez bazin.

4.517. Eusko Ikaskuntzako historia sailean (DON-207/050)

Eusko Ikaskuntzan sartu zen, bere bizitzaren zati bat euskal kultura bultzatzen pasatzea nahi zuelako. Historia saileko lehendakaria izan zen, baita Gipuzkoako lehendakariordea ere. Unibertsitatean lanean zebilen garaia zen.

4.518. Donostiako kaleetan lehenengoz euskaraz entzun zueneko (DON-207/052)

Gogoan dauka behin Donostian kalean euskaraz entzun zituela batzuk eta pozik kontatu ziola aitari. Donostian ez zen euskaraz entzuten.

4.519. Euskal giroa Donostian (DON-207/053)

Kolegioan euskaraz zekiten oso ikasle gutxi zeuden. Haietako bati euskaraz egitearren edo zuri-gorri-berdez jantzita joatearren isuna jarri zioten. Kalean euskara oso berandu zabaldu zen. Euskal kantariak euskarari eman zioten bultzada aipatzen du. Principal antzokian urtero euskarazko obra bat egiten zela dauka gogoan. Bertsolaritzaren berri etxean eta Oizartzen jaso zuen.

4.520. Ahizpa eta anaia Jone Forcadarekin euskaraz ikasten (DON-207/055)

Bere ahizpa eta anai bana euskara ikastera eramaten zituzten, eskolaren ostean. Jone Forcadarekin, Txillardegiren emaztearekin, ikasten zuten.

4.521. Genero ikuspegia, moda (DON-207/061)

Feminismoarekin batera, historiagileek genero ikuspegia txertatu zuten. Moda bat sortu dela ere badi.

4.522. Feminismoa zer den (DON-207/062)

Feminismoa azaltzerakoan gizonezkoek eta emakumeek eskubide berberak dituztela kontatzea beharrezkoa dela dio.

4.523. Umetako lanak: meza laguntzen eta txerri-jana biltzen (DON-208/003)

Guraso oso onak zituen. Umetan lan asko egiten zuen Santosek; batetik, eskolako mojen goizeko meza laguntzen aritu behar izaten zuen hiru astean behin, astebetean. Donostian orduan ia argirik ez zen egoten. Gas lantegian

aritzeaz gain, txerriak hazten zituen aitak, ondoren saltzeko; beraz, bere kaleko etxeetan txerri-jana biltzen aritzen zen Santos. Bere osaba batek baserri bat zeukan eta sail handi bateko zatia eta txabola aitak erabiltzen zituen.

4.524. Euskara galdu eta hamazazpirekin berreskuratzen hasi (DON-208/004)

Gurasoek txikitan euskaraz egiten zioten baina ez dauka gogoan. Erdaraz egiten zuen eskolan eta kalean eta hamazazpi urterekin hasi zen euskara berreskuratzen. Patxi Altunarekin aritu zen ikasten, ondoren bere kabuz eta azkenik lizeoan aritu zenean, euskaraz besterik ez zuten egin.

4.525. Euskalduntzen lagundu ziotenak: lagunak, Ez dok Amairu eta euskarazko mezak (DON-208/005)

Seminarioan ez zieten euskara askorik ematen. Bere ikaskide eta lagun-minak herri txikietatik etorritako euskaldunak ziren. Ipuin mitologikoak haiekin ikasi zituen, eta Jesus Mari Mujikarekin euskara lantzen hasi zen. Euskal kanten oroimena bazeukan. Garai hartan Ez Dok Amairu hasi zen eta oso zalea zen Santos. Meza euskaraz jesuitetan bakarrik egoten zen eta Patxi Altunak ematen zuen. Zenbaitetan polizia egoten zen kanpoan.

4.526. Santo Tomas lizeoa martxan (DON-208/008)

1960an hasi zen Santo Tomas lizeoa martxan. 1971n hasi zen Santos bertan lanean; orduan hasi zen indartzen.

4.527. Lehenengo andereñoen eta bere alfabetatzea (DON-208/009)

Lehenengo ikastoletako hainbat andereño ezagutu zituen: Karmele Esnal, Forcada, Pasaiaiko beste bat... Seminarioan zegoen garaian ezagutu zituen batzuk, Karmele, besteak beste. Lazkaotar bat zen, Fernandez abizenekoa, andereñoen alfabetatzeaz arduratzen zena orduan. EUTGn klaseak hartu zituen eta ondoren bere kontura ikasi zuen. Lizeoan egin beharra zeukanez, ikasi egin zuen.

4.528. Santo Tomas lizeoa sorreran (DON-208/010)

Lizeoaren sortzaileak aipatzen ditu: Karlos Santamaria, Jose Migel Zumalabe eta Koldo Mitxelena. Hasiera ez zen oso indartsua, euskaltzaletasunaren ikuspegitik, ordea, bai. Lizentziatuek hasieran ez zeukaten euskara maila handirik; andereñoek, oster, formazio handirik ez zeukaten baina normalean oso euskaldunak izaten ziren. Hasiera-hasieran Karmele Esnal zen tituludun bakarra.

4.529. Santo Tomas lizeoan, hasieran euskaraz eta erdaraz (DON-208/011)

Lizeoan hasierako urteetan ezin zen euskaraz irakatsi, ikasleek azterketak kanpoan egin behar zituztelako eta gazteleraz zirelako. Heziketa fisikoa, euskara, eguneroko harremanak eta beste ezer gutxi egiten zuten euskaraz.

4.530. Eraikin prefabrikatua Ibaetan (DON-208/012)

Hasieran Ibaetako Loistarain baserria erosi zuten, orain Zuzenbideko fakultatea dagoen gainaldean. Baserria bota eta prefabrikatu bat egin zuten, batxilergoko ikasleentzat. Urumearen aldamenean lokal bat alokatu eta txikienak han hasi ziren.

4.531. Lizeoko hasierako gurasoak eta lan-baldintzak (DON-208/014)

Hasierako gurasoak euskaltzaleak eta antifrankistak ziren; ezkerraldeko mugimendu batekoak ere bai. Dena mendia zenez, gustura aritzen ziren umeak. 1972an 12.000 pezetako soldata zeukan, hogeita zortzi orduz klaseak ematen zituen, larunbatetan bilerak... Militantzia oso handia zen.

4.532. Nolatan hasi zen Santo Tomas lizeoan lanean (DON-208/015)

Seminarioa utzi zuenean, filosofiako ikasketak egin zituen, urte batzuk Parisen emanek. Lan bila hasi zenean, hiru lekutan baiezkoa jaso zuen. Jesus Mari Mujikaren ondora joatea eta euskararen aldeko apustua egitea erabaki zuen. Bere bi alabak lizeoan ibili ziren eta bere soldataren zati handi bat lizeora joaten zen (gastuak aipatzen ditu).

4.533. Hasierako urteak Santo Tomas lizeoan (DON-208/016)

Lizeoan denetariko ikasgaiak ematen zituen: historia, literatura, latina, greziera... Hasieran zuzendari aritu zenean, ez zeukan aparteko laguntzailerik. Emaztea dena aguantatu duena emakume zoragarria izan dela dio. Aurrera egin dute kemenez eta adorez.

4.534. Santo Tomas lizeoaren lehen eraikina eta homologazioa (DON-208/017)

Bera lizeoan sartu zenean, 1971n, Aieten egon ziren urtebetez. 1970eko hezkuntza legearen baldintzak oso gogorrak ziren. 1972an OHOk etxea inauguratu zuten eta horra pasatu ziren. Orduan lortu zuten homologazioa, eta horrek eman zien askatasun gehiago klaseak euskaraz egiteko.

4.535. Ikasmaterialak sortzen UZEIrekin eta ikastolen federazioan (DON-208/018)

Ikasmaterialak sortzen hasi ziren, ia ezer ez zegoelako. Apunteak egin zituzten hasieran, eta kopiak egin. UZEI sortu zenean, goi-mailakoen testuak egiten hasi ziren. Ikastolen federazioa sortu zenean, Txomin Agirre zen koordinatzailea. Federazioa handitu ahala, testugintza handitu egin zen.

4.536. Ikastolako, lizeoko eta Barandi ikastetxeko hasierako urteak (DON-208/021)

Ikastolako hasierako irakasleak aipatzen ditu. Batxilergoa abiatu zutenean, beraiek izan ziren lehenengo irakasleak. Barandi ikastetxearen sorrera kontatzen du.

4.537. Inspekzioak Santo Tomas lizeoan (DON-208/022)

Lizeoan egiten zizkieten inspekzioak aipatzen ditu.

4.538. Greba giro gatazkatsua Santo Tomas lizeoan (DON-208/024)

Ikasleentzat grebak eta asanbladak deitzea onartuta zeukaten lizeoan, baldin eta deitzailea legezko erakundea bazen. Erabakiak arazoak sortu zizkion, bere kotxea erre nahi izateraino. Gerora, eskerrak eman izan dizkio ikasle batek baino gehiagok.

4.539. Ikasle batzuek kotxea erre nahi izan ziotenekoa (DON-208/025)

Ikasle batzuek kotxea erre nahi izan ziotenekoa kontatzen du. Bilera egin zuten guraso guztiekin eta arazo horiek bukatu egin ziren. Gertaerok 90eko hamarkada inguruan gertatu ziren.

4.540. Santo Tomas lizeoan abesbatza, antzerki taldea eta dantza taldea (DON-208/028)

Kultura arloan, musika lantzen zuten eta abesbatza izan zuten; antzerkia ere lantzen zuten, Jose Ramon Soroizekin hasieran. Euskal dantzak ere egiten zituzten.

4.541. Easo abesbatzako presidente (DON-208/030)

Easo abesbatzak eraikina berritzeko egindako zorra kitatzeko, erakunde publikoekin eta aurrezki kutxekin harremanetan jarritz, dirua lortu zuten. 2005ean lizeotik jubilatuta eta bera jarri zuten Easoko presidente. Auditorioa egin zuten orduan.

4.542. Umeen danborradan eta Easo abesbatzan emakumeak ere bai (DON-208/031)

Easoko abesbatzan emakumeak sartzeko erabakia hartu zuten 2005ean. Kontatzen du Santo Tomas lizeoko ikasleek umeen danborradan neska zein mutikoek elkarrekin parte hartzeko erabakia hartu zutela hasieratik. Easo abesbatzan eginahala egin zuen abesbatza mistoa izan zedin. Neskak gazteak formatuz joan dira eta orain helduen abesbatzan ari dira. Helduen, gazteen eta umeen abesbatzak dituzte orain.

4.543. Aita bertsolazea eta seminarioan musikara zaletu (DON-208/032)

Aita oso bertsozalea zuen. Txiritaren bertsoen liburuxka oparitu zion aitari eta hark dena buruz ikasi. Seminarioan jaso zuen musikarekiko zaletasuna. Tipleetan bakarlaria izan zen. Gregorianoetan ere bere ibilbidea izan du.

4.544. Ikastolak publiko egin edo ez egin (DON-208/035)

Santo Tomas lizeoan hasi zenetik erretiroa hartu arte, inplikazio handia izan zuen ikastolan. Ikastolak publiko egiteko prozesu korapilotsua aipatzen du. Lege proiektu oso bat egin zuten ikastolen eredia oinarri hartuta, baina bertan behera geratu zen. 80. hamarkadan kontzertua lortu zuten. Buesaren legea atera eta gero, ikastolak zatitu egin ziren.

4.545. Santo Tomas lizeoan euskara batuaren alde hasieratik (DON-208/036)

Euskara batuaren sorrerarekin izan zituzten tirabirak kontatzen ditu. Euskaltzaindiak erabakitakoa onartu zuten hasieratik. Joerak aipatzen ditu.

4.546. Euskararekin irabazi (DON-208/038)

Donostian, ikastolek eta eskola publikoak ere euskaldundu dute. Gaur egun, euskara asko entzuten duela dio. Ume txikiei eta txakurrei bakarrik egiten zitzairen lehen euskaraz. Euskararekin galdu baino gehiago irabazi egin dutela konturatu izana aipatzen du.

4.547. Osabaren itzultzaile, erdaraz ez zekielako (DON-208/039)

Bere aitaren anaiarekin harreman handia zuen, eta haren itzultzaile lanetan aritzen zen, osabak erdaraz ez zekielako. Eskolara ezin joan ahal izatearen pena zeukan osabak. Amak bazekien erdaraz eta aita erdipurdi.

4.548. Euskara, izana (DON-208/041)

Euskara beretzat gurasoen hizkuntza zen, arbasoengandik jasotako herentzia, herriaren hizkuntza; euskara beretzat izana da.

4.549. Familia, Jose Antonio Agirre lehendakaria tartean, gerrarengatik erbestera (DON-209/012)

Izen-abizenak. Jaioteguna. Familiaren jatorria: gipuzkoarrak ziren aitona-amona guztiak. Gurasoen familiek gerran alde egin zuten eta Donibane Lohizunen ezagutu zuten elkar; ezkondu eta Donostian jarri ziren bizitzen. Aitaren anaia Jose Antonio Agirre lehendakaria zen; gainontzeko anaiak gudari aritu ziren.

4.550. Lehenengo jaunartzeko bazkaria Lapurdin (DON-209/013)

Lehenengo jaunartzea egin zuenean, familiako bazkaria Donibane Lohizunen egin zuten, osaba bat Hegoaldera etorri ezinda zegoelako.

4.551. Osaba Jose Antonio lehendakariaren hileta (DON-209/015)

Osaba Jose Antonio hil zenean, zortzi urte zituen. Hiletara joan zen, aita eta osabak hilkutxarekin joan ziren. Gogoan dauzka jendearen errespetua eta tristura.

4.552. Etxean gerrako kontuen kontakizunik ez (DON-209/016)

Etxean ez du gerrako kontuez askorik entzun, mingarria zelako.

4.553. Karmele Esnalekin ikastolan (DON-209/017)

Ikastolan ibilitakoa da, bere senide guztiak bezala. Karmele Esnal izan zuen andereño; gela handi batean adin askotako umeak egoten ziren, hirutik zazpi urtera bitartekoak. Karmelek gela nola antolatzen zuen kontatzen du. Matematika oso gauza sinpleekin nola erakusten zien azaltzen du. Nemesio Etxanizekin kankak ikasten zituzten. Ostegunetan Maria Kristina parkera joaten ziren jolasera. Donostiako kantuak eta kontuak ere ikasten zituzten.

4.554. Familia baten etxean zegoen ikastola (DON-209/018)

Karmele Esnal hainbeste umerekin nola moldatzen zen kontatzen du. Etxebizitza horretan familia bizi zen. Ez da inspekzioekin gogoratzen baina badaki hezkuntza sare formalaren parte ez zela.

4.555. Karmelerenaz gain, ikastola gehiago baziren (DON-209/019)

Karmele Esnalez gain, bazeuden andereño gehiago gela banatan ikastola muntatuta zeukatenak Donostiako beste zonalde batzuetan. Elbira Zipitriarekin ikasi zuen Karmelek; ezagutu zuen eta zorrotza zela dauka entzuna.

4.556. Santo Tomas lizeoko lehenengo promoziokoa (DON-209/021)

Santo Tomas lizeoko lehenbiziko promoziokoa da. Ikastolan erabiltzen zuten euskararen grafia nolakoa zen azaltzen du, batuaren aurretik. Hamahiru-hamalau urterekin uda batez euskara klaseak eman zizkien beste batzuei; Patxi Altunaren metodoa erabili zuen. Lizeoan ikasgai gehienak gazteleraz egiten zituzten, libretik egindako azterketak gazteleraz zirelako; arratsaldetan euskara ikasgaia izaten zuten. Jose Mari Etxebeste, Felipe Urramendi, Mari Karmen Garmendia eta Gaizka Barandiaran izan zituen euskara irakasle.

4.557. Umetan euskal giro betean (DON-209/022)

Umea zenean, bost anaiek eta ikastolako lagunekin euskaraz egiten zuten dena. Etxean ere euskaraz egiten zuten. Donostian orokorrean euskaraz askoz gutxiago egingo zela dio. Erdara kalean ikasi zuen.

4.558. Euskararik ez medikuntza ikasketetan (DON-209/024)

Bilbora joan zen medikuntza ikastera eta konturatu zen euskaraz gutxiago egiten zela han. Praktikak egiten ari zela, adineko gizonezko euskaldun batekin komunikatu ahal izateko, medikuarentzat itzultzaile lanak egin zituen. Ikasketak erdaraz ziren erabat. Ikasleen inizatibaz, euskarazko klaseak antolatu zituzten, gau-eskolen antzera.

4.559. UZEI eta Elhuyar euskara teknikoa sortzen (DON-209/027)

Medikuntza ikasi zuen garaian, euskaraz ez zegoen materialik. UZEIn egin zuen lanketaz hitz egiten du. Garai hartan apaizek idatzitako gauzak ziren euskarazko bakarrak. UZEIk eta Elhuyarrek modu integrean heldu zioten euskara teknikoa sortzeari.

4.560. Antiguago anbulatorioan euskaldunen pozerako (DON-209/028)

Antiguako anbulatorioan hasi zen lanean, ikasketak bukatuta. Eraikina nolakoa zen kontatzen du. Jendeak medikuari errespetu handia zion eta euskalduna zinela ikusiz gero, are eta gehiago. Berorika hartzen zuten bera.

4.561. UZEIn hiztegitintzan talde-lanean (DON-209/030)

Betidanik aritu izan da euskalgintzan. UZEIkoekin lanean hasi zenean, anbulatorioko lana utzi zuen eta osabaren kontsultan jarraitu zuen. Beti

taldean lan egin izan du UZEIn. Hiztegiak euskaraz, ingelesez, frantsesez eta gazteleraz egiten dituzte eta lan-taldean egin izan dute beti lan.

4.562. Osasungoa Euskalduntzeko Erakundeko kide (DON-209/032)

Osasungoa Euskalduntzeko Erakundeko sortzaileetako bat izan zen eta lehendakaria ere bai. Angel Jaka Gurutzetako gerenteak euskara osasungintzara eraman nahi zuen jendearentzako erakundea sortzeko hazia jarri zuen. Espero zutena baino askoz gutxiago lortu dutela azaldu du.

4.563. Osasungintza euskalduntzeko oinarrizko lanak egiteke (DON-209/033)

Osasungintzan euskararen arloan asko aurreratu dela dio baina Osakidetza eta Osasunbidearekin ez dago gustura, oinarrizko lan asko egiteke daudelako. Langile asko prest dago euskaraz lan egiteko baina ez dizkiete baliabideak eta aukerak ematen. Eskaera badago, baina ez zaio behar bezalako erantzunik ematen. Adibideak ematen ditu.

4.564. Zientziaren dibulgazioa komunikabideetan (DON-209/035)

Idatzizko lehen kolaborazioa kirolari buruz egin zuen Argiarako. Zientziaren dibulgazioaz zuzeneko programa bat egiten zuen Herri Irratian beste bi lagunekin batera. Izenak ematen ditu. Jendeak osasun arazoei buruz galdetzen zien telefonoz. Gero Euskadi Irratian, Argian eta Elhuyarren aritu izan da zientziaren dibulgazioan.

4.565. COVID-19ari buruzko osasun gomendioak (DON-209/037)

COVID-19ari buruzko osasun gomendioak ematen ditu: txertoa eta prebentzio neurriak. Ezer berririk ez duela esango dio.

4.566. Maria Dolores Agirreren antzerki taldean (DON-209/040)

Maria Dolores Agirreren antzerki taldean ibili zen, beste hiru anairekin batera. Antzerki kostunbrista zen; hainbat lan aipatzen ditu. Jarraik antzerki modernoagoa egiten zuen.

4.567. Maria Doloresekin "Sorgin Zaharra" antzezlan (DON-209/041)

Maria Dolores Agirrerekin eta Jose Mari Etxebesterekin ibili zen antzerkian. Maria Doloresen etxean ere egiten zituzten entseguak. Maria Doloresek irratsaioa egiten zuen euskaraz, beste batzuekin. Easo kalean deklamazio akademia zeukan eta ballet eskola bat ere bazegoen eraikin berean. Telesforo Monzonen "Sorgin Zaharra" antzezlanean parte hartu zueneko kontakizun du. Antzezlan Antzoki Zaharrean ematen zuten. Santo Tomas egunean beti izaten ziren emankizunak.

4.568. Antiguako gau-eskolak (DON-209/043)

Antiguako gau-eskolan aritu zen urte luzez. Talde asko egon ziren. Berak mintzapraktika moduko bat ematen zuen. Auzokoek antolatzen zituzten, eta AEK sortu baino lehen izango zela uste du. Zein lokal erabiltzen zituzten azaltzen du.

4.569. Maiatzaren 1eko manifestazioan aita atxilotu (DON-209/051)

Maiatzaren 1eko manifestazio batean, aita atxilotu egin zuten eta Martuteneko kartzelara eraman. Errepresioa bazegoela eta giro politikoa gogorra zela badaki, baina umetan ez zen hainbeste ohartzen.

4.570. Santo Tomas lizeoko sortzaileak (DON-209/055)

Gurasoek euskararekiko hautu politikoa egin zuten eta meritu handia izan zuten. Santo Tomas lizeoaren sorreran Karlos Santamaria eta Joxe Migel Zumalabe egon zirela aipatzen du. Irakaskuntza molde berri baten aldeko apustua izan zen. Zazpi lagun izan ziren lizeoko lehenengo promoziokoak.

4.571. Lizeoan neska-mutilak elkarrekin (DON-209/056)

Gaur egun lizeoa dagoen lekuan urtebete bakarrik egin zuen; aurretik batetik bestera ibili ziren. Liburu guztiak gaztelerazkoak izaten ziren. Euskarazko klaseak arratsaldean jasotzen zituzten eta neskak eta mutilak denak batera egoten ziren gela txikietan. Xabier Otaegi "Txirri" ikaskide izan zuen.

4.572. Etxean giro euskalduna, baina kanpoan oso erdalduna (DON-210/004)

Euskalduna izan arren, gaztelaniarako joera zuen Altzako aitonak. Aitaren aldeko aitona-amonak ere euskaldunak ziren. Etxean giro euskalduna izan arren, kanpoko giroa oso erdalduna zen. San Bartolome kolegioan ez zen hitzik entzuten euskaraz eta ez zuten jakiten besteak euskaldunak ziren ala ez. Ikasketa guztiak gaztelaniaz egin zituen. Gainera, gaizki ikusita zegoen euskalduna zinela esatea.

4.573. Euskaraz alfabetatzeko erabakia (DON-210/005)

Unibertsitatean hasi zenean, 70eko hamarkadan, euskararekiko jarrera jada desberdina zen. Han ohartu zen euskararen balioaz. Bere euskara murrizta zela pentsatuta, zerbait egin beharra zuela eta baserri batera joan zen udaran. Orduantxe hasiak ziren euskarazko udaleku eta barnetegiak. Euskaraz hitz egiteko ez zuen arazorik, baina ez zekien idazten. Horregatik euskaraz alfabetatzen hasi zen ikastaroetan. Euskarazko nobelak irakurtzen ere hasi zen. Oso garai politizatua izan zen eta bera orduantxe jabetu zen gauza askotaz, etxean ez baitzen politikaz hitz egiten. Gogoan du 14 urte ingururekin ikusi zuela lehen aldiz ikurrina.

4.574. Gurasoak euskarazko filma ikustera; euskal musika (DON-210/006)

Gogoan du, bera umea zela, gurasoak euskarazko `Ama Lur´ filma ikustera joan zirela eta txundituta itzuli zirela. Ahopean esaten ziren halako kontuak. Ez dok Amairu taldearen inguruan dituen oroitzapenak. Ahizpa euskal musika zalea zen, baina berak kanpokoak entzuten zituen gehiago.

4.575. Umetan euskal dantzak ikasten (DON-210/007)

Umetatik asko gustatzen zitzaion dantza egitea. Berak balleta ikasi nahi zuen, baina amak euskal dantzak ikastera eraman zuen. `Gorrotxa´rekin ibili zen dantza ikasten eta kalera ere ateratzen ziren. Gerora, lagunekin erromerietara ere joaten zen.

4.576. Umetan antzerkiak eta filmak urrutiko kontua (DON-210/008)

Umetan Marisol en filmak ikusten zituen. Ez zegoen euskarazko ezer. 15 urte ingurura arte ez zuela antzerkirik ikusiko dio. Asko gustatzen zitzaion mundu hori, baina urruti ikusten zuen. Aitona-amonek Maria Dolores Agirrek irratian egiten zuten saioa entzuten zuten.

4.577. Bizpahiru urtez larunbatero umeentzat antzezten (DON-210/009)

Unibertsitatea bukatu eta eskolak ematen hasi zen. Aretxabaletan egin zuen urtebete eta, ondoren, beste bi urte Errenteriako ikastolan. Orduan hasi zen gorputz-espresioa lantzen, horretarako grina zuten hainbat kiderekin (Joseba Urzelai, Jose Ramon Soroiz, Eneko Olasagasti, Santi Egurbide) batera eta pailazo taldea sortu zuten. Txaro Arteagak (orduan Herri Irratian lan egiten zuen) larunbat goizetan umeentzat obrak egitea proposatu zien eta halaxe hasi ziren Kontxu Odriozola eta Enkarni Genua ere tarteko zirela. Bizpahiru urtez jardun zuten astero obrak egiten. Gero umeentzat irratsaio bat ere egin zuen Joseba Urzelarekin batera.

4.578. Antzerkian eta telebistan nola murgildu zen (DON-210/010)

Segoviako ihesa grabatu behar zela eta jendea behar zutela jakin zuten. Gizonezkoak eskatzen zituzten eta bere taldekideei laguntzera joan zen, baina paper bat eman zioten. Konturatu gabe antzerki eta filmen munduan murgildu zen: antzerkia, telebista, bikoizketa... Bere intuizioari jarraituz, dena utzi eta Antzerti eskolan sartu zen beka batekin.

4.579. Xaribari taldearekin herrietako umeak alaitzen (DON-210/011)

Filologia Erromanikoa ikasi zuen eta, jada lanean zebilela, 1978-1980 inguruan, Xaribari izeneko pailazo taldea sortu zuten. Irabazitako diru apurrarekin bigarren eskuko furgoneta bat erosi eta asteburuetan herriz herri ibiltzen ziren, herrietako umeak entretenitzen, euskal giroan. Beraiek ere oso ondo pasatzen zuten. Taldeko kide asko egon ziren gero Antzerti eskolan.

4.580. Antzerti eskolako lehen promozioko kide (DON-210/013)

Antzerti eskolan lehen promozioko ikaslea izan zen Klara eta oso irakasle onak izan zituzten: Jose Carlos Plaza, Paca Ojea... Madrilgo Layton eskolako eta Bartzelonako institutuko irakasleak. Mundu berri bat ireki zitzaion. Lehen obra "Euripides" izan zen, euskaraz. Bere amak obra ikusi eta ez zuela ezer ulertu esan zion. ETBren hasieretan ere jendeari gauza bera gertatzen zitzaion euskara batuarekin: euskara arrotza egiten zitzaizela.

4.581. Jarrai taldea eta "Cómicos de la legua" (DON-210/014)

Donostian bazegoen Jarrai antzerki taldea eta uste du haien obraren bat ikusi zuela, baina bera oso gaztea zen artean. "Cómicos de la legua" taldea ere ikusi izan zuen, baina gaztelaniaz antzezten zuten. Berak hori egin nahi zuen, baina euskaraz; eta lortu zuen.

4.582. Ez dok Amairuren `Baga, biga, higa... sentikaria´ ikuskizuna (DON-210/015)

Ez dok Amairu taldearen `Baga, biga, higa... sentikaria´ ikuskizunaren garrantzia. Poesia, bertsoa... Andoni Aleman eta biak Artzerengana joan ziren txalaparta jotzen ikastera. Arratsaldeak pasatzen zituzten hizketan.

4.583. Bikoizketa lanetan nola hasi zen (DON-210/017)

`Segoviako ihesa´ grabatu zuten garaian, filmetako soinua ez zen zuzenean grabatzen, estudioan grabatu behar izaten zen ondoren. Madrilera joan ziren ahotsa grabatzera eta berak erraz egin zuela ikusita, bikoizketarako balio zuela esan zioten. Handik gutxira bikoizketa lanetarako deitu zioten. 1983 inguruan hasi zen. Ez zuen ikastarorik edo bestelakorik egin, bere kabuz ikasi zuen dena.

4.584. `Segoviako ihesa´ filma (DON-210/018)

`Segoviako ihesa´ filma oso egoera berezian grabatu zen, baina bera une hartan ez zen oso kontziente. Bera esperientzia bat bizitzera joan zen eta zinema barrutik nolakoa zen ezagutu zuen hari esker. Benetakoa armak erabili zituzten filmean eta guardia zibilak grabaketetan egoten ziren, zaintzen. Euskararen presentzia ere handia zen filmean.

4.585. `Segoviako ihesa´ filmak zinemarako ateak ireki zizkion (DON-210/019)

`Segoviako ihesa´ filmean parte hartzeak zinemarako ateak ireki zizkion. `La conquista de Albania´ filmerako deitu zioten berehala eta gero `Ehun metro´ etorri zen.

4.586. `Amama´ filma berezia izan zen berarentzat (DON-210/021)

Euskaraz egin dituen hainbat filmen aipamena. `Ehun metro´ 1985ean. `Amama´ filma berezia izan zen berarentzat. `Nora´ filmean euskara, gaztelania, frantsesa eta ingelesa nahasten dira.

4.587. `Ehun metro´ filmean Patxi Biskertekin (DON-210/023)

`Ehun metro´ filmaren grabaketa nola gogoratzen duen. Patxi Biskert `Segoviako ihesa´ filmean ezagutu zuen eta gerora film askotan lan egin izan dute elkarrekin.

4.588. Besteen azalean sartzeak ematen duena (DON-210/025)

`Izarren argia´ filmeko pertsonaia benetakoa zen. Kasu gehienak ziren benetakoak. Film hunkigarria eta gogorra. Askotan tokatu izan zaio asko sufritu duten emakumeen paperean sartzea. Adinak lagundu egiten duela horretan dio, bizitzak emandako esperientzia duzulako. Besteen azalean sartzea aberasgarria da eta enpatia izaten laguntzen du.

4.589. Zinema vs. telebista; aurrekontuaren eragina (DON-210/027)

Zinemaren eta telebistaren arteko aldea. Telebistan dena azkarrago egiten da. Bakoitzak zer denbora eskatzen duen. Telebistan bi kamera jarri eta horiek

grabatzen dute dena. Zineman plano ezberdin asko hartu behar. Diruak asko baldintzatzen ditu grabaketak. Lan egiteko modua asko aldatu da: orain dena presaka egiten da. Lehen telesailak lasaiago grabatzen ziren, detaileak ere zainduta; `Jaun eta jabe´ eta `Bi eta bat´, adibidez.

4.590. `La ratonera´ antzezlanarekin sei hilabetez Madrilen (DON-210/029)

`Segoviako ihesa´ filmeko sekuentzia batzuk grabatzera Madrilera joan ziren. Berarentzat esperientzia izugarria izan zen. Gerora askotan joan izan da Madrilera edo Bartzelonara. Antzerkian `La ratonera´ obrarekin sei hilabete pasa zituzten Madrilen eta egunero antzezten zuten. Hemen pentsaezina da hori.

4.591. Egunero antzezteko aukera; bi hizkuntzatan egin beharra (DON-210/031)

`La ratonera´ antzezlanarekin sei hilabete egin zituzten Madrilen eta gero beste hiru Bartzelonan. Han egunero antzezten zuten. Hemen hori pentsaezina da, asko jota hiru saio egiten direlako segidan. "Errodajea" egiteko beharrezkoa da antzezpenak segidan egitea, bestela berriz hutsetik hastea bezala da. Antzerkiak bi hizkuntzatan egitera ere ohituta daude, baina kanpokoak guztiz harritzen dira horrekin.

4.592. Euskarazko ikus-entzunezkoak beharrezkoak normalizaziorako (DON-210/032)

Berak beti eman izan dio garrantzia euskaraz antzezteari. Hizkuntza baten normalizaziorako behar-beharrezkoak dira ikus-entzunezkoak: telebista, irratia, zinema eta antzerkia. Kezkatuta dago gaur egun umeentzako euskarazko gauza gutxi dagoelako bai telebistan eta bai zineman. Bere ustez garrantzitsua da umeak txikitatik antzerkira eramatea eta horretarako euskarazko lan gehiago programatu beharko lirateke. Ez du ikusten kultura euskaraz bultzatzeko interes handiegirik.

4.593. Euskarazko zinemagintzan badago talentua (DON-210/034)

Azken urteetan oso film onak egin izan dira euskaraz. Talentua badago, bai aktore, bai gidoigile eta bai zuzendarien aldetik. Baina urtean edo bi urtean behin film bat eginda ezin dela horretatik bizi dio; jarraipena eman behar zaiola. Eta horretarako dirua behar da.

4.594. Aktoreen lana, gorabeheratsua (DON-210/035)

Aktoreen lana oso gorabeheratsua da. Batzuetan lan askotan egoten dira batera eta beste batzuetan lanik gabe. Ezetz esatea ez da erraza, ez dakizulako gero zer etorriko den.

4.595. Aktore izan nahi duenarentzat aholkuak (DON-210/036)

Aktore izateko ikasten ari den gazte bati zer aholku emango lizkiokeen. Bere ustez, sentitu egin behar da benetan egin nahi duzuna hori dela. Burua beti ongi izaten saiatu. Luzerako lasterketa bat dela ikusi eta ez nahastu uneko gorabeherekin, fama lortzen den garaiekin, esaterako.

4.596. Emakumeek paper nagusia eskuratzeko aukera gutxiago adin batetik aurrera (DON-210/037)

Emakumezkoei, adin batetik aurrera, gutxitu egiten zaie filmetan paper nagusiak eskuratzeko aukera. Berak "florero" izateko eskaintzen dituzten paperei uko egitea erabaki zuen, baina lan gutxiago egiten da horrela. Orain (H)emen elkarteari esker emakumezko aktoreak, gidoigileak... elkartzen dira eta babestuta sentitzen direla dio. `Alardea´ filmean emakumezkoentzat hainbeste paper egoteak poz izugarria eman zion.

4.597. Antzerkian publikoarengandik jasotzen den energia (DON-210/039)

Antzerkigintza nola bizi duen. Antzerkian hasi eta amaitu egiten da, ez dago etenik. Publikoarengandik jasotzen den energia batzuetan magikoa bihurtzen da.

4.598. Berak egindako filmak gehienez bi aldiz ikusten ditu (DON-210/040)

Norberak egindako film bat lehen aldiz ikustean txarto pasatzen da. `Nora´ filmarekin izan zuen esperientzia. Oso zorrotz epaitzen du bere burua eta berak egindako filmak gehienez bi aldiz ikusten ditu.

4.599. Euskarazko lanen aldeko apustua (DON-210/042)

Hasieratik bazekien lanak euskaraz egitea garrantzitsua zela. Nahiz eta ikusle gutxiago izan, bere hizkuntzan ari dela eta bere kulturen murgilduta dabilela sentitzen du. Lanak euskaraz egiteak zer ematen dion. Kultura eta euskara, inportanteak eta beharrezkoak. Askotan gaztelaniazkoak bakarrik egiten dira, jende gehiago joaten delako, baina ez zaio bide zuzena iruditzen.

4.600. Julio Medem zuzendariaren bi filmetan (DON-210/044)

Julio Medem zuzendariaren `Vacas´ filmean parte hartu zuen. Arrakasta handia izan zuen. Gerora `El arbol de la vida´ filmerako deitu zion berriz.

4.601. `Bi anai´ filmaren berezitasuna (DON-210/045)

Bernardo Atxagaren eleberrian oinarritutako `Bi anai´ filmean parte hartu zuen. Imanol Rayo zuzendariaren lan egiteko era berezia aipatzen du; pertsonak ez ezik beste elementu batzuk ere pertsonaia bihurtu zituela dio.

4.602. Familiako lehen aktorea (DON-210/047)

Familian ez du izan antzerkian edo umoregile gisa ibili den inor, bera izan da lehena. Horregatik amari kostatu egin zitzaion ulertzea nola utzi zuen lana aktore lanetan hasteko. Aitona musikaria zen eta Donostiako bandan jotzen zuen.

4.603. Ezagun egin duten filmak (DON-210/050)

Filmak estreinatzen direnean, denekin lortzen da ospe apur bat, baina bat aipatzekotan `Segoviako ihesa´ aipatuko luke, lehenengo egindako filma, klasiko bat bihurtu delako. Gerora `Vacas´, `Amama´ eta `Nora´ filmekin ere egin da ezagun.

4.604. Aitona-amonek euskarazko aldizkariak irakurtzen zituzten (DON-210/052)

Umetan betidanik ezagutu ditu euskarazko aldizkariak etxean: `Zeruko argia´ eta `Arantzazu´. "Amonaren errebistak" iruditzen zitzaizkion eta berak ez zituen irakurtzen. Amonak eta aitonak euskaraz irakurtzen zuten.

4.605. San Bartolome mojen ikastetxean klase bereizketa eta euskararik ez (DON-210/055)

San Bartolome mojen ikastetxean klase-bereizketa egiten zen: alde batetik Batxilergoa ikasi behar zutenak eta, bestetik, "Secretariado" egin behar zutenak, pobreagoak. Elizan leku desberdinetan jartzen ziren eta patioan ezin ziren elkartu. Bere ahizpak gogor hitz egiten zuen mojen aurka, umetatik bereizketa hori egiten irakatsi zietelako. Horrez gain, ez zieten uzten euskaraz hitz bat ere esaten.

4.606. Gurasoen jarrera aurrerakoia (DON-210/057)

Emakumea izan arren, inoiz ez du oztoporik izan bere bizitzan zer egin erabakitzeko. Aitak ikasteko esaten zion beti. Harengandik ikasi zuela irakurtzen dio, beti liburu artean egoten zen eta. Bera izan zen familian karrera bat egin zuen lehena eta aita harro zegoen horretaz. Amari ez zela inoiz ezkonduko esaten zion eta ondo iruditzen zitzaion. Aita Correos-eko funtzionarioa zen eta ama etxekoandrea. Amak ezkondu aurretik lan egin zuen eta gero ere bai, beraiek koskortu eta gero.

4.607. Beste ume euskaldun batzuekin elkartzen noiz hasi ziren (DON-210/058)

Ikastolako umeak. Umetan ez zuten haiekin harremanik, baina gerora nerabezaroan bai. Udaran Urgulleko gaztelua izaten zen euren jolaslekua eta han elkartzen ziren beste ume euskaldun batzuekin. Zer jolas egiten zituzten. 16 urte ingururekin aitak gitarra erosi zion eta kolegioko moja batekin akordeak ikasita bere kabuz ibiltzen zen kantak ateratzen. Gero lagunartean jotzen zuen.

4.608. Donostian lehen baino euskara gutxiago entzuten da (DON-210/060)

Euskararen egoera Donostian. Gaur egun gehiagok dakite euskaraz, baina gutxi hitz egiten dutela dio. Gaztelaniaz egiteko joera dago eta euskara lehen baino gutxiago entzuten dela iruditzen zaio. Lehen Parte Zaharrean euskara entzuten zen eta tabernetan ere euskaraz eskatu zitekeen. Ez dago euskara babestu behar den sentipenik.

4.609. `La ratonera´ antzezlanaren euskaraz Bartzelonan (DON-210/063)

Bartzelonan zeudela, `La ratonera´ antzezlanaren euskaraz antzeztu zuten behin. Bartzelonako Euskal Etxeko jendea eta bertan bizi ziren euskaldunak joan ziren emanaldira. Hunkigarria izan zen.

4.610. Familia abertzalekoa (DON-211/003)

Gurasoek elkar nola ezagutu zuten. Familia abertzalea.

4.611. Euskara ez zuen etxetik jaso (DON-211/004)

Aita Algortakoa zen eta aitaren familiak euskara galdua zuen. Aitak euskara ikasteko pare bat liburu izaten zituen gau-mahaian, baina ez zuen ikasi. Gurasoek ikastolara bidali zituzten, euskara ikas zezaten nahi zutelako. Amak ere beraiekin batean ikasi zuen, haren familian ere etena egon baitzen euskararen transmisioan. Garai hartako Donostiako erdal giroan beraiek atentzioa ematen zutela dio.

4.612. Ikastolan, Karmele Esnal andereñoarekin (DON-211/005)

Ikastolan ibili ziren, Karmele Esnal andereñoarekin. Pisu normal batean ematen zituzten eskolak. Oroitzapen onak ditu. Matematikak ere egiten zituzten, baina gehienbat kantatu egiten zuten.

4.613. Gurasoen ausardia umeak ikastola klandestinora bidaltzeko (DON-211/007)

Karmele Esnalen ikastola klandestino zen, baina norbaiten bitartez jakiten zuen inspektorea noiz joango zen eta egun horretan txangoan ateratzen ziren. Ikastolan neskak eta mutilak elkarrekin ibiltzen ziren; lau urte ingururekin hasi eta 9 urte ingurura arte. Gurasoak ausartak izan zirela dio, umeak lehenbizi ikastolara eta gero Santo Tomas Lizeora bidaltzeko. Elbira Zipitriaren ikasleekin bazuten harremana. Ikastola bera zela esan zitekeen. Ikastolan ibili ziren beste familia batzuk.

4.614. Amarako iturria, umetako ikuskizuna (DON-211/009)

Amara Berriko lehenbiziko eraikinean bizi ziren. Garai hartan eraiki zen Anoetarinoko guztia. Aurretik baratzeak eta padura zeuden. Iturria ere eginda zegoen beraiek umeak zirenerako eta ikuskizuna izaten zen beraientzat.

4.615. Maria Dolores Agirrerekin 'Zurgin zaharra' antzezlanean (DON-211/011)

Karmele Esnalek Jarrai antzerki taldekoekin eta haien inguruko kultur mugimenduarekin harremana zuen. Maria Dolores Agirreren Euskal Iztunde Eskola. Telesforo Monzonen 'Zurgin zaharra' antzezteko bi ume behar zituzten eta Karmele Esnalengana jo zuten. Hiru anaiak hartu zuten parte Antzoki Zaharrean egin zen obran. Maria Dolores Agirre, nortasun handiko emakumea. Gogoan du gerora beste obra batean ere paper txiki bat egin zuela.

4.616. Txikitatik antzerkirako zaletasuna (DON-211/014)

Txikitatik zeukan antzerkirako zaletasuna. Ama ere antzerkizalea zen eta antzezlanak ikustera eramaten zuen Ramon. Lotsatia izan arren, aktore izatera iritsi zen.

4.617. Euskal kantagintza berriaren mugimendua (DON-211/016)

Garaiko euskal musikarien diskoak izaten zituzten etxean: 'Ez dok amairu', Mixel Labegerie, Xabier Lete, Lurdes Iriondo... Kontzertuetara ere joan izan zen.

4.618. Euskarazko aldizkari eta liburuak (DON-211/020)

Euskarazko aldizkariak izaten zituzten etxean. Ikastolan 'Xabiartxo' liburua erabiltzen zuten. Marrazteko zaletasuna ere badu Ramonek. Arkitektura ikasten hasi zen baina ez zuen amaitu. Komiki zalea ere bada.

4.619. Arkitektura ikasketak Valladoliden (DON-211/023)

Marraztea gustuko zuela eta, arkitektura ikastera joan zen Valladolidera. Ez zuen karrera amaitu. Arkitekturaren alde artistikoa atsegin zuen, ez ordea alde teknikoa. Euskaraz ikasteko aukerarik ez izanaren pena zeukan. Hitz teknikoak euskaratu eta agenda batean apuntatzen zituen.

4.620. Parisetik bueltan 'Antzerti' eskolara (DON-211/024)

'Antzerti' antzerki eskolan interpretazio ikasketak egin zituen. Irakasle oso onak zeuden. Karrera eta soldaduskaren tarteko garaian, Parisera joan zen urtebetez. Bertan mimo ikastaro bat egin eta orduantxe sortu zitzaion aktore izateko grina. Donostiara bueltatu zenean, 'Antzerti'-n izena eman zuen.

4.621. 'Antzerti' eskolatik telebista eta zinemara (DON-211/025)

'Antzerti' eskolan ibili ziren aktore ezagun batzuen izenak aipatzen ditu. Handik gutxira sortu zen ETB eta Txirri, Mirri eta Txiribitonon programan lan txikiak egiteko aukera izan zuten aktore batzuek. Euskal zineman ere parte hartzen hasi ziren. 'Segoviako ihesa', 'Ehun metro', 'Zergatik Panpox?' eta 'Amaseigarren aidanez' aipatzen ditu.

4.622. Euskal zinemaren mugarriak (DON-211/026)

Proiektu interesgarria jarri zen martxan, ETB eta Eusko Jaurlaritza tartean zirela: telebistarako hiru euskarazko filmen ekoizpena. 'Ehun metro', 'Zergatik Panpox?' eta 'Amaseigarren aidanez' izan ziren. Baina proiektuak ez zuen jarraipenik izan. 'Aupa Etxebeste!' mugarritzat jotzen da baina batez ere urte askoan ez zelako euskal zinemarik egin.

4.623. Euskal zinema gaur egun (DON-211/027)

Azken urteetako euskal zinemari buruzko iritzia. Film gutxi egiten direla uste du, nahiz eta teknikari eta aktore oso onak dauzkagun. Sinestea falta zaigu.

4.624. Musika eta umorea uztartzea gogoko (DON-211/029)

Hasierako garaietan, ikuskizun musikalki bat sortu zuen Agustin Arrazola aktorea eta Joserra Senperena piano-jolearekin. Gero etorri zen Inaxio Tolosarekin lankidetzan. Umorea eta musika uztartzea beti izan du gogoko.

4.625. Komedia eta drama (DON-211/030)

Ramonen iritziz, aktore komiko on bat aktore dramatiko on bat baino osatuagoa da. Komediak sen berezi bat eskatzen du. Hala ere, askotan gehiago baloratzen da aktore dramatikoa. Adibide batzuk aipatzen ditu. Bi generoetan sentitzen da eroso Ramon.

4.626. Euskaraz lan egitea, lehentasuna (DON-211/031)

Euskaraz lan egitea lehentasuna izan da Ramonen ibilbidean, batez ere antzerkian. Ez zaio gustatzen euskal publikoari gazteleraz zuzendu beharra.

4.627. Antzerkiaren xarma: publikoarekin hartu-eman (DON-211/032)

Antzerkiak badu telebistak eta zinemak ez duten zerbait: publikoarekin hartu-eman.

4.628. Euskarazko fikzioan sinestea falta zaigu (DON-211/034)

ETBn egindako lehen telesailean parte hartu zuen. Gazteleraz izan zen. Euskarazko fikzioari buruzko iritzia. Nahiz eta profesional oso onak dauzkagun, sinestea falta zaigu. Garai batean aktoreentzako lan asko eta kalitatezkoa zegoen euskal telebistan. Gaur egun 'Goenkale' bezalako eguneroko telesail bat faltan botatzen du.

4.629. Aktore lanbidea, gorabeheratsua (DON-211/035)

Oso goiz hasi zen Madrilan lan egiten, baina inoiz ez du sentitu hemen lana falta zitzaiolako hara joan beharra. Aktore lana gorabeheratsua da, baina berak nahiko lasai eraman izan du.

4.630. Ramonen pertsonaia ezagunenak (DON-211/037)

Ramonen pertsonaia ezagunenak. 'Bai horixe' euskara ikasteko saioa. 'Goazen!' telesaileko "Zuzen". "Etxebeste". "Benjam&iacut;n" ('La casa de papel'). Jendea askotan gazteleraz zuzentzen zaio, telebista eta zinema mundua gaztelerarekin lotzen dutelako.

4.631. Euskaltzalea betidanik (DON-211/039)

Ramon beti izan da euskaltzalea eta gaur egun gehiago. Askotan kanpoko telesailak hemen euskaraz egin ahal izatea gustatuko litzaioke.

4.632. Euskararen egoera gaur egun (DON-211/041)

Euskararen jakintza maila handiagotu da baina erabilera ez hainbeste. Ramonen ustez, norbanakoek baino erakunde publikoek daukate euskara bultzatzeko ardura eta horretarako erabaki ausartak hartu behar dira. Gazteek beraien aisialdian euskarazko eskaintza izan behar dute.

4.633. Ramonen lan ezagunak zineman (DON-211/043)

Ramonek parte hartutako film ezagun batzuk aipatzen dira: 'Aupa Etxebeste' eta 'Agur Etxebeste'. 'Oreina'. 'Errementari'. 'Irati' (oraindik estreinatu gabea). 'Handia'. 'Igelak'. 'Txarriboda'. 'Alaba zintzoa'.

4.634. Gurasoen jatorria eta euskararekiko jarrera (DON-212/002)

Donostian jaio zen, Aldakonea kalean. Aita donostiarra zen. Ama Lazkaokoa, baina 14 urterekin Donostiara lanera joandakoa. Bai gurasoak eta baita aitona-amonak ere euskaldunak ziren. Aitak euskara apaldua zuen bera jaio zenean, baina euskara berreskuratzeke erabakia hartu zuen. Etxean euskara zen ohiko hizkuntza.

4.635. Donostian bazegoen euskaraz egiteko aukera (DON-212/003)

Auzoan, Aldakonea kale inguruan, familia euskaldun asko zeuden. Erosketak eta bestelako kontu asko Grosen egiten zituzten eta bazuten euskaraz egiteko aukera: okinarekin, harakinarekin... Ez zegoen euskaraz egiteko debeku zuzenik, baina ez zegoen euskarazko hedabiderik, ikastolarik... sarri kontu folklorikoekin lotzen zen (Santo Tomaseta euskarazko antzerkia, bertso-saioak...). Torrealdaik `El libro negro del euskera´n azaltzen du Francok ez zuela nahi euskara modernizatzerik. Ikasketa guztiak gaztelaniaz egin zituen arren, ikaskideekin euskaraz egiten zuen. Hala ere, bazeuden konplexuagatik-edo euskaraz egiten ez zutenak.

4.636. Gaztelania nagusi hezkuntzan; jesuita euskaldunak (DON-212/004)

Ume gutxi batzuk ikastolan ibiltzen ziren, baina gainontzeko gehienak ikastetxe erlijiosoetan. Gaztelania zen nagusi hezkuntzan, baina ume euskaldunek euskaraz egiten zuten elkarrekin eskolatik kanpo. Irakasleekin gaztelaniaz egiten zuten, nahiz eta baziren irakasle euskaldun gutxi batzuk. Berak Jesuiten eskolan ikasi zuen. Baziren bi irakasle euskaraz bazekitenak; haietako batek frogatzen zion, euskaraz zenbateraino zekien jakiteko. Aita Goenaga.

4.637. 1965 ingurua euskararen irakaskuntzan mugarri (DON-212/005)

Euskararen irakaskuntzaren egoera 1965 inguruan aldatu zen. Aurretik baziren ikastolak: Elbira Zipitriarena eta geroago Goiarena. Eta euskara eskolak ematen zituztenak ere bai: Maria Dolores Agirre, Euskal Iztunde eskolan, eta Markel Izagirre, Diputazioan. Izagirrek euskara irakasteko tresnak ere sortu omen zituen. 1965 inguruan Jon Oñatibia oiartzuarrak Ameriketara ikasitako hizkuntzak irakasteko metodoak baliatu zituen euskararentzat. "Método de euskera radiofónico" materiala kaleratu zuen eta ikastaroa antolatu. Ikastaro hori egin ostean, euskara klaseak ematen hasi ziren.

4.638. 1965-1968 bitartean euskara klaseak ematen (DON-212/006)

1965-1968 bitartean euskara klaseak ematen aritu ziren. Ez zuten dirurik jasotzen klaseak ematearren eta utzitako lekuetan ematen zituzten klaseak. Horietako batzuk aipatzen ditu. Ikasle batekin gertatutako anekdota. 1968an, salbuespen egoera ezarri zenean, Martutenera eraman zuten eta lau hilabete egin zituen atxilotuta. Orduantxe hasita zeuden euskara batuaren lehen urratsak eta Martutenen bertan alfabetatze klaseak eman zituzten. Joseba Arregirekin batera egon zen han eta hark aipatu zion Rikardo anaiak berarekin egon nahi zuela.

4.639. Rikardo Arregi; euskarazko alfabetatzearen hasiera (DON-212/007)

Rikardo Arregi jende bila zebilen. Batetik, euskaraz idazteko. Andoni soziologia kontuak irakurtzen zebilen garai hartan eta hortaz idazteko eskatu zion. Halaxe idatzi zuen liburu bat Lur argitaletxearentzat. Horrez gain, euskarazko alfabetatzea ere martxan jarri nahi zuen. Euskaltzaindiari proposatu zioten hori bultzatzea eta, ontzat eman ostean, Aingeru Irigarai jarri zuten arduradun gisa. 1969an Rikardo hil egin zen istripuz. Andoni ingeniaritza ikasten zebilen eta eskolan zerbait egiten hasi ziren (hitzaldiak, klaseak...), baina 1970ean soldadutzara joan beharra izan zuen.

4.640. Alfabetatze ikastaroetarako materiala sortzen Gordailuren bulegoan (DON-212/008)

Soldadutzan, zorte onez, Donostiara egokitu zitzaion. Ordurako Joxe Bernardo Jauregi eta Mikel Arregi alfabetatze kontuetan zebiltzan Donostian eta haiekin batera hasi ziren, baina Gipuzkoa osorako. Hasieran etxebizitza batean izan zuten bulego txiki bat, baina garesti ateratzen zitzaaien eta Gordailukoek zuten bulegoa partekatu zuten gero, gastuak banatzeko. Gordailu zer zen; ikastoletarako materiala sortzeko bulegoa eta material didaktikoa saltzeko denda. Arantxa Allur. Alfabetatze ikastaroetarako materiala sortzen jardun zuten eta `Lehen Urratsak´ kaleratu zuten. Bateratze bilerak Eibarko Arrate Kultur Elkartean. Imanol Laspiur.

4.641. 1971n etena euskarazko alfabetatzean (DON-212/009)

1971n ingeniaritza ikasketak amaituta zituen eta Arrasateko Eskola Politeknikora joan zen irakasle lanera. Astea han pasatzen zuen familiarekin eta asteburuetan itzultzen ziren Donostiara. Euskarazko alfabetatze kontuak politizatzen ari zirela eta, Euskaltzaindiak Arrasaten egin zen bilkura batera deitu zituen. Alfabetatzea berrantolatu behar zela eta batzorde batzuk sortuko zituztela esan zen, baina ez zen hala izan eta ordura arteko alfabetatze-eredua eten egin zen.

4.642. Ingeniaritza gaiak euskaraz jartzeko kezkatik Elhuyarren sorrera (DON-212/010)

Ingeniaritza eskolan zebilenean sortu zituzten euskarazko eskolek jarraipena izan zuten ondorengo belaunaldietan. Eta, gainera, beste kezka bat sortu zen: ikasten zuten gai hartaz ezin zutela euskaraz jardun. Orduan ikasle ziren Mikel eta Kepa Zalbide anaiak eta lehendik ikasketak eginak zituztenak biltzen hasi ziren larunbat arratsaldeetan. 20 urtez jarraitu zuten biltzen eta bilkurei Elhuyar taldea jarri zioten izena. Bilerak non egiten zituzten. Hasieran ingeniaritza ikasketak egindakoak biltzen ziren, baina pixkanaka esparru gehiagotako jendea bildu zen.

4.643. Ekain kooperatibatik Uzeira (DON-212/012)

Ingeniaritza ikasketak amaitzean, Arrasatera joan zen irakasle lanera. Hango zenbait irakaslek Usurbilen enpresa bat sortzea pentsatu zuten, Siadecok egindako ikerketa sozioekonomiko baten harira. Ikerketa horretan ikusten zen bertako lantegiak ez zeudela oso aurreratuta eta beste era bateko lantegiak sortzea komeni zela. Ekain kooperatiba sortu zuten Usurbilen (gaur egun Berriola) eta Usurbilera joan zen bizitzera familiarekin. Han zebilela, ordu libreetan Uzeirentzat lanak egiten zituen. Azkenean, Joseba Intxaustik zirikatuta, hango lana utzi eta Uzein hasi zen lanean. Hamaika urte egin zituen bertan.

4.644. Elkar, Eusenor, Plazagunea (DON-212/014)

Uzein lanean ari zela, harreman handia zuten Elkarrekin, hiztegiak kaleratzen zizkietelako. Euskarazko entziklopediak behar zirela-eta, Eusenor izeneko enpresa sortu zen eta zazpi urte inguruan jardun zuen bertan lanean. Digitalizazioa indarra hartzen hasi zenean, Elkarren sartu zen zuzenean eta Plazagunea enpresa sortu zuten. Beste zazpi bat urtez han jardun ostean, Elkarren antolaketa lanetara pasa zen eta lan horretan jardun zuen jubilatuta arte.

4.645. Denaren beharra: andereñoen erresidentzia, Ez dok Amairu... (DON-212/016)

Ez dok Amairu, Kantagintza berria. Ilusio handiz bizi izan zuten. Andereñoen erresidentzia. Bere emaztea bertara etorri zen, Magisteritza ikastera. Nola ezagutu zuen. Euskararen inguruan zerbaitegin nahian zebiltzanak, gehiago edo gutxiago, elkartu egiten ziren. Nola hasi ziren andereñoen erresidentziakoekin harremanetan. Luxuzko eskola zen: Pako Garmendia, Oteiza arte kontuetan, Juan Mari Lekuona... jende oso ona zegoen, gai ezberdinak lantzeko. Txilardegiren anaiak irakasten zien marrazketa. Ez dok Amairukoekin ere bazuten harremana. "Denaren beharra zegoen".

4.646. Plazido Mujikaren hiztegia esanguratsua izan zen berarentzat (DON-212/017)

Berarentzat esanguratsua izan zen gertaera azaltzen du. Ingeniaritza ikasten hasi zenean, 1964ko urrian, Plazido Mujikak gaztelania-euskara hiztegia atera zuen. Liburua atera ahal izateko harpidetzak bideratu zituen eta Andoniren aita harpidedun egin zen. Bera joan zen liburua jasotzera. Ez zegoen beste euskarazko hiztegirik eta hura eskuartearen izateak ilusioa piztu ziola kontatzen du.

4.647. Antzerki mugimendua; Auspoa bildumako liburuak saltzen (DON-212/019)

Antzerki mugimendua. Euskal Iztundeak Santo Tomas egunean antzoki zaharrean egiten zuen antzerkia. Jesuitetan ikasten ari zela, Antonio Zabalaren Auspoa bildumako liburuak saltzera joan zen behin antzoki zaharrera, baina ez zuen haien obrarik ikusi. Jarrai taldearenak bai, geroago; Xabier, Lete, Goñi...

4.648. Gerraosteko politikak ez zuen modernotasunik nahi; Labegerie; sinbolismoa kantetan (DON-212/020)

Gerraosteko politikak ez zuen onartzen modernotasunik; folklorea bakarrik onartzen zen eta puntu bateraino: Jose Artetxeren "Charlas para nuestros

baserritarras", Basarriren "Nere bordatxotik"... Antzerki modernoa edo musika modernoa euskaraz, nobedade handiak ziren. Labegerieren kantak: modu erabat klandestinoan sartzen ziren Iparraldetik. Protesta kanten hasiera. Sinbolismo handia erabiltzen zen hitzetan. Behin "Nire aitak amari gona gorria ekarri" zentsuratu zutela kontatzen du. Giro itogarria zegoen eta euskal kutsuko edozer gauza zen susmagarri.

4.649. Lur argitaletxea; euskarazko lanak falta (DON-212/021)

Rikardo Arregik eskatuta Lur argitaletxearekin liburu bat kaleratu zuen, baina ez zuen harreman handirik izan bertako kideekin. Bi ildo nagusi zituen argitaletxeak: euskal literatura eta saiakera euskaraz. Momentu hartan arazoa idazleak falta zirela zen.

4.650. Gerraosteko prentsa; euskarazko prentsan izan zuen partaidetza (DON-212/022)

Orduko prentsa: "La voz de España", "Unidad", "Diario Vasco"... euskaltasunik gabekoa. Irratian ere oso gauza txikiak egoten ziren euskararen inguruan: "Radio San Sebastian"en (gaur egun SER), "Charlas para nuestros baserritarras", "La voz de Guipuzcoa"n Basarriren saioak... Euskarazko prentsa. Berak ere zerbait idatzi izan zuen `Zeruko Argia´n, `Anaitasuna´n, `Jakin´en... Arantzazuko aldizkariak gauza txiki batzuk izaten zituen euskaraz. `Anaitasuna´, Bizkaia aldetik etorria; Imanol Berriatua, Kintana... Ez du gogoan nola bidaltzen zituen idatziak, baina ziurrenik eskuz idatzita postaz. Orduan ez zen idazmakinarik.

4.651. Lankide Aurrezki Kutxak emandako diru-laguntzarekin kopiagailua erosi zuten (DON-212/023)

Alfabetatzean ibili zenean, 1969-1970ean, ez zegoen fotokopiagailurik eta Lankide Aurrezkiak emandako diru-laguntzarekin kopiagailu bat erosi behar izan zuten. Nola ibiltzen ziren: makinaz idatzi, zuzenketak eskuz egin, azazkalak margotzeko lakarekin akatsak estali...

4.652. Argia dantza-taldekoekin txistulari; soldadutzako anekdota (DON-212/025)

Argia dantza-taldearekin harremana. Bixente eta Juan Mari Beltran txistulariekin harremana zuen eta berak ere txistuarekin kanta batzuk jotzen ikasi zuen. Ikasitakoa ondo etorri zitzaion soldadutzarako, bertan bandako kide izan baitzen. Horri esker "clases de moral militar" delakotik libratzen zen.

4.653. Euskara batuaren sorreran h-arekin eztabaidak; 1978ko kongresuko hitzaldia (DON-212/026)

Euskara batuaren sorreran eztabaida handia egon zen h-arekin. Bera Euskaltzaindiarekin bat zetorren. 1978an Bergaran egin zen Euskaltzaindiaren kongresua. Siadecok euskara batuaren onarpenaren inguruan egindako galdeketaren inguruko txostena egitea eskatu zioten. Sekulako datu pila pasa zizkioten eta horien interpretazioa egin behar izan zuen, gero txostena egin eta hitzaldia emateko. Hitzaldian h-aren aurka zegoen apaiz baten galderatik sortutako iskanbila.

4.654. Elbira Zipitria, gauza askoren aurka (DON-212/027)

Elbira Zipitria h-aren kontra zegoen. Gauza batzuetarako aurrerakoia zen, baina beste gauza batzuetarako atzerakoia. Esaterako, Nemesio Etxanizek gitarrarekin lagunduta abesten zituen euskarazko kantak eta hori ez zitzaion batere gustatzen.

4.655. Gerra aurreko eta osteko euskara-ereduak (DON-212/029)

Gerra aurretik sabindarren euskara eredu ari zen zabaltzen. Bere osaba batek idatziz erabiltzen zuen euskara ulergaitza egiten zitzaion batzuetan. Horrez gain, ahozko euskara zegoen, tokian tokikoa. Gerrak eten handia eragin zuen eta gerraostean Azkueren bidetik etorritako beste eredu batek hartu zuen indarra. Aurreko eredu horretako jendea zela batez ere h-aren aurkakoa dio.

4.656. Euskara batuaren sorrera eta euskalkien arteko distantzia (DON-212/030)

Euskara batua sortzerakoan gipuzkera eta lapurtera hartu ziren oinarritzat, eta bizkaiera albo batera geratu zen. Horrekin ere eztabaidak sortu ziren. Koldo Mitxelenak euskalkien arteko distantziaz zioena. Berak uste du denborarekin gaindituaz joan dela. Euskal dialektologoez ez dutela etorkizunik dio, gaur egun beste eremu batzuen arabera ezberdintasun handiagoak sortzen direlako (aktibitateen edo adinaren arabera, esaterako) euskalkien artean baino. Bergarako euskararen inguruko anekdota.

4.657. Euskararen inguruan zebilen edonor susmagarri I (DON-212/033)

Gerraosteko giro politikoaren ingurukoak. Giroa itogarria zen, euskararen inguruan zebilen edonor zen susmagarri. Horrez gain, herritarren artean ere susmo txarrak zeuden, bai alderdi batekoekin eta bai bestekoekin. Bera ez da inoiz alderdi politiko bateko kide izan. Inplikazio politikorik izan gabe ere, lau hilabete pasa zituen Martuteneko kartzelan eta alde eginda ere ibili behar izan zuen, guardia zibilak bere lantokira joan zirenean. Egoera horiek neke fisikoa eta psikologikoa eragiten dute. Geroago Egunkaria ixtera joan zirenean bizitakoak.

4.658. Euskararen inguruan zebilen edonor susmagarri II (DON-212/035)

Poliziarekin pasatako estutasunak. Arrasaten lanean zebilela, Parisera joan behar zuela eta Gobernu zibilera pasaporte zuzilatzera joan zenean bizitakoak. Beste behin, Arrasaten bizi zirela, guardia zibilak joan zitzaizkien etxea miaztera. Gerora jakin zuten gau hartan guardia zibil bat hil zutela. Behin fitxa bat irekitzen zizutenean, fitxa horrek iraun egiten zuen urteetan. Euskara politizatu egin da eta, inplikazio politikorik eduki ez arren, beti susmopean zeuden. Sasoi gogorra bizi izan zuten, beti beldurrez.

4.659. Gurasoen Gerra Zibileko bizipenak (DON-212/036)

Gurasoek garai gogorra bizi izan zuten, gerraren erruz. Amaren gerrateko bizipenak; Donostiako jatetxe batean zebilen lanean. Familia banatuta geratu zen: batzuek Bizkaia aldera ihes egin zuten; aita gaixorik Lazkaon. Ama lehenbizi Abadiñora, gero Artzentalesera eta gero Santanderrera joan zen eta handik barkuan Bordelera. Donostiara itzuli ahal izateko, Lazkaoko idazkariak

agiri bat egin behar izan zion. Aitak, berriz, Zornotzako Izar lantegian jardun zuen lanean militarizatuta.

4.660. Familia batzuetan gerrako kontuak isilean (DON-212/037)

Gurasoek askotan kontaktzen zituzten gerrako kontuak. Etxe batzuetan kontu horiek isildu egiten ziren, umeek kalean kontatuko ote zituzten beldurrez. Emaztearen familiak gerra sasoian bizitakoak. Aita Olaberriko idazkaria zen. Salatu egin zuten eta fusilatzeraz zaramaten, baina senide karlista batzuei esker fusilatu beharrean Francoren tropekin eramatea lortu zuten.

4.661. Aitaren gerrateko bizipenak: Izar lantegian militarizatuta, bonbardaketak... (DON-212/038)

Aitaren gerrateko bizipenak. Zornotzako bonbardaketa bizi izan zuen. EAjko Belaustegigoitia zen aitak lan egiten zuen Izar lantegiko nagusia; haren bitartez, langileak frontera joan beharrean, lantegian jarraitu zuten, militarizatuta. Belaustegigoitiak eta haren txoferra zen Joxe Domingo Idigorasek (Jon Idigorasen aitak) Durangoko bonbardaketan bizitakoa. Gose handia pasa zuten. Behin erdi usteldutako behia jan omen zuten. Ebakuatuta Bilbon lanean jardun zuteneko pasarteak. Gurasoek gerra sasoiko kontu asko kontaktzen zituzten.

4.662. Gurasoek politikarekin loturarik ez (DON-212/039)

Gurasoek gerrako kontuak bizipen arrunt gisa kontaktzen zituzten, sekula ez politizatuta. Aitak euskara berreskuratzea erabaki zuen, baina ez zen erabaki politikoa izan, euskara maite zuelako baizik. Gogoan du Labaienena "Compendio de la obra Euskaldunak de Orixe" liburua zutela etxean.

4.663. Gurasoen sasoian euskaldun asko Grosen: dendariak, bizilagunak (DON-212/041)

Gurasoen sasoian bazegoen euskaldunen arteko ezagutza. Batzuk baziren bereziki euskararen alde egiten zutenak; adibiderako, Alvarez drogeriakoa. Herritar asko Gipuzkoa barrualdetik Donostiara lanera etorriak ziren. Euskaldunak ziren hainbat saltzaile aipatzen ditu. Euskaldun asko zegoen Grosen, baita bizilagunen artean ere. Altza, Aiete... beste auzo batzuk ere oso euskaldunak ziren.

4.664. Gurasoen sasoian euskaldun asko Grosen: errekaritariak, baserritarrak, garbitzaileak... (DON-212/042)

Gurasoen sasoian baserritarrekin harremana handiagoa zen. Errekardariak ibiltzen ziren, hainbat gai saltzen. Amari barazkiak ekartzen zizkietenak Berastegikoak ziren, euskaldunak. Esnea saltzera ere baserritarrak etortzen ziren eta haiekin ere euskaraz aritzen ziren. Zabor-bilketaren ingurukoak. Ez zen zabor asko sortzen, ekonomikan erretzen zelako. Baserritarrek txerri-jana eramaten zuten. Kale-garbitzaileetako bat arbizuarra, euskalduna. Sutarako egurra ekartzen zuena Txubillokoa (Igeldo). Bizkaieraz egiten zutenak ere baziren.

4.665. Beraiek euskaraz bizi ziren, baina baziren beste giro batzuk ere (DON-212/044)

Bere haurtzaroan euskaraz bizi ziren Grosen. Beste batzuek, berriz, ez zela euskararik entzuten kalean eta etxean bakarrik egiten zutela diote. Euskaldunen arteko harreman sarea garrantzitsua. Amak ahal zuenarekin euskaraz egiten zuen; beste zenbaitek agian prestigioagatik gaztelaniaz. Umetako anekdota. Giro ezberdinak zeuden batetik bestera. Zazpi urte zituela, bilbotar batzuek euskaraz entzun zuten eta harrituta geratu ziren. Donostian aberats-etxeetan neskame euskaldunak egoten ziren.

4.666. Frankismoaren eboluzioa; Franco Donostian (DON-212/045)

Frankismoaren eboluzioaren barruan garaiak eta garaiak daudela eta progresio bat egon zela dio. Franco Donostiara joaten zenean egoten zen giroa. "El pez chico" deituriko umeentzako arrantza lehiaketa egoten zen garai hartan. Franco zetorrela eta umeak ere bidali egiten zituzten.

4.667. II. Mundu Gerraren eragina eta ondorengo aldaketak (DON-212/048)

40ko hamarkadan II. Mundu Gerra. Hitler, Mussolini. Frankistak harro-harro zeuden garai horretan. Alemanak Donostian. Bere aitaren nagusia alemana zen, baina Hitlerren aurkakoa eta Gestapo bere atzetik ibili zen Donostian. Amerikarrak indarra hartzen joan zirenean eta munduko giroa aldatzearekin batera, aldaketak hasi ziren pixkanaka, nahiz eta frankismoak aurrera jarraitu.

4.668. Euskararen biziraupena, mirari bat (DON-212/049)

Euskararen biziraupenaren inguruko gogoetak. Mirari bat iruditzen zaio Erromatar inperioarekin batera bizi izandako hizkuntza bat oraindik bizirik egotea eta egoerarik txarrean berreskuratzeko urratsak ematea. Askotan kontrako egoerek aldeko mugimendua ekartzen dute. Erosotasunak, berriz, moteltzea.

4.669. 60ko hamarkadan hondoa jo ondoren, gorakada (DON-212/050)

60ko hamarkadan euskal kulturaren loraldia. Hondoa jo ostean, gorakada etorri zen pixkanaka. 1964an Plazido Mujikaren gaztelania-euskara hiztegia ikusi zuenean, esperantza piztu zitzaion. Ez daki ziur zerk eragin zuen aldaketa, agian bizinahiak.

4.670. 1969an euskara ikastaro garrantzitsua Urretxun (DON-212/051)

Oñatibiaren metodoarekin ibili zen euskara eskolak ematen. Andereñoen erresidentziako batzuk ere ibili ziren eta Juan Martin Errasti usurbildarra ere bai. Berehala Patxi Altunaren metodoa etorri zen. 1969an bere emaztea Urretxun egon zen ikastaro bat ematen. Garrantzitsua izan zen, jende asko bildu zelako eta ordu asko pasatzen zituztelako. Bertan ikasi zuen, adibidez, Henrike Knörrek.

4.671. Hizkuntzen eta kulturen arteko distantzia (DON-212/054)

Euskara ikastean euskaldun bihurtzea; batzuek integratzailea dela diote. Andoniren ustez hizkuntzen eta kulturen arteko distantziaren arabera izan daiteke hori. Euskara eta euskal kultura ezezagunak dira, exotikoak. Mitxelenari hizkuntzalari batekin gertatua.

4.672. Haurtzaroan baino euskara gehiago gaur egun Donostian (DON-212/056)

Euskararen bilakaera Donostian. Ezagutza eta erabilera bat ez datozen arren, bera umea zenetik erabilera ere asko hobetu dela uste du. Denda edo tabernetan euskaraz egin eta inork ez duela errespetu gutxiarekin erantzungo iruditzen zaio. Euskarak prestigio hobea du. Bere ustez egoera asko hobetu da, batzuk beti okerrera doala esateko joera izan arren.

4.673. Biloba mutilekin eta lagunekin hika (DON-212/058)

Bere biloba mutilekin hika egiten du; neskekin ez. Ez du arrebarik izan eta ez du noka erabiltzeko ohiturarik. Lagun-lagunekin hika. Pertsona batzuekin hika egiteko ohitura du eta beste batzuekin zuka, baina ez daki zergatik.

4.674. Gurasoengandik jaso zuen hitanoa; ama ahizparekin noka (DON-212/060)

Gurasoek hika egiten zioten eta naturalki ikasi zuen. Amaren ahizpa beraiekin bizi izan zen urte askoan eta elkarrekin noka egiten zuten. Noka asko entzun izan duen arren, ez du praktikarik. Ama baserrikoa zen eta askotan baserri giroko espresioak erabiltzen zituen.

4.675. Giro euskaltzale eta abertzalean hazia (DON-213/004)

Mirenen etxean euskaraz hitz egiten zen. Garai hartan Donostiako giroa ez zen oso euskalduna. Ahizpa eta biak Karmele Esnalen ikastolara joan ziren. Familia abertzaleak ziren han elkartzeko ziren denak. Batxilergoa ikasten hasi zenean bukatu zen Mirenentzat euskal giro horretako bizimodua.

4.676. Euskara batua eta euskalkien gaineko eztabaida (DON-213/007)

Hizkuntza gehienek dauzkate bi erregistro: estandarra edo formalagoa dena eta eguneroko erabilerakoa. Mirenen ustez, ez dugu hori hasieratik behar bezain garbi izan. Batuaren sorrerarekin eta ikastolekin konplexuak ere agertu ziren.

4.677. Euskararen jakintza vs. erabilera (DON-213/008)

Soziolinguistikaren ikuspegitik, hizkuntza batek bi erregistroak behar ditu: aldaera estandar eta formala eta baita eguneroko erabilerakoa ere. Gaur eguneko arazo nagusietako bat hori da, hain zuzen: eskolan ikasitako hizkuntza gero lagunekin edo familiarekin ez da erabiltzen.

4.678. Ikastetxeetan euskalkiak erabiltzeari buruz (DON-213/009)

Mirenen iritziz, eskolako ikasgaietan euskara batua erabili beharko litzateke, baina beste eremu batzuetan badago euskalkiak erabiltzeko aukera, eta ona litzateke, gainera.

4.679. Hitanoaren gainbehera (DON-213/011)

Hitanoa bultzatzeko saiakera bat 'Goenkale' izan zen. Baina han erabiltzen zen hitanoa arautua zen eta ez zeukan antzik inongo herritako hitanoarekin. Hitanoa galtzen ari da.

4.680. Euskalkien erabilera naturala (DON-213/013)

Umetan ikastolan eta kalean gipuzkera erabiltzen zuten eta etxean berriz Bergarako hizkera. Natural egiten zuten aldaketa. Gaur egun ere nabaritzen diote ez daukala Donostiako hizkera.

4.681. Karmele Esnalen ikastola (DON-213/016)

Ahizpa eta biak Karmele Esnalen ikastolara joan ziren. Orduan etxebizitza arrunt bateko gela bat zen. Erabiltzen zuten materiala aipatzen du: txotxak, 'Xabiartxo' eta 'Martin txilibitu' liburuak, arbela... Adin ezberdineko haurrak elkarrekin egoten ziren. Eskola klandestinoa zen. Jaunartzea euskaraz egin zuten, aparteko parrokia batean.

4.682. Ikastolan Elbira Zipitriaren metodologia jarraitzen (DON-213/017)

Karmele Esnalek Elbira Zipitriaren metodologia jarraitzen zuen. Ikasten zituzten abestiak gerra aurreko ikastoletarako prestatutakoak ziren. Ipuin eta abestietan asko oinarritzen ziren. Karmelerekin trebatzen andereño bat baino gehiago egon ziren. Inspekziarik ez du gogoan.

4.683. Ikastolatik mojen ikastetxera: aldaketa gogorra (DON-213/018)

8 urtera arte giro euskaltzalean ikasten egon ondoren, sekulako aldaketa izan zen Mirenentzat San Bartolome mojen ikastetxera pasatzea: arauak, uniformea, hizkuntza... Mojen ideologia.

4.684. Ikastetxean euskara gutxietsita (DON-213/020)

9-10 urterekin ikastolako lagunekin jarraitu zuen. Gerora kolegioan egin zituen lagunak. Ikastolan ibilitako ikasle euskaldunak gela berean ez jartzen saiatzen ziren mojak. Gurasoei beldurra sartzen zieten, umeei euskarak arazoak bakarrik ekarriko zizkiela esanez.

4.685. Unibertsitate garaian giro euskaltzalea berreskuratzen (DON-213/021)

Filosofia eta Letrak karrera egin zuen Donostiako EUTGn (gaur egun Deustuko Unibertsitatea). Hirugarren urtean Filologia Erromanikoa aukeratu zuen. Berak karrera amaitu zuenerako Euskal Filologiako lizentziatura martxan zegoen dagoeneko. Euskaltzale giroan murgildu zen berriz. Patxi Altunak alfabetatze klaseak eskaintzen zituen eta Mirenek Euskaltzaindiaren D titulua atera zuen. Aldi berean Hizkuntza Eskolan klaseak ematen ere aritu zen.

4.686. Garaiko euskal kulturaren jarraitzaile (DON-213/022)

Garaiko euskal kulturaren jarraitzaileak ziren Mirenen etxean. 'Ez dok amairu' eta euskal kantagintza berria. 'Jarrai' antzerki taldea. Bertsolaritza.

4.687. Euskara batuaren eta 'H'-ren inguruko eztabaida (DON-213/026)

1968ko Arantzazuko Biltzarrean hartutako erabakien ondoren sortutako tirabirak. Euskara batuaren sorrerak eta 'H'-ren erabilerak zatiketa sortu zuen. Belaunaldi tradizionalago baten eta gazteago baten arteko gatazka izan zen. Ikastolaren barruan ere aldekoak eta kontrakoak zeuden.

4.688. 60. hamarkadako aldaketak (DON-213/027)

60. hamarkadako aldaketak. Txillardegi. Saizarbitoria. Lur argitaletxea.

4.689. Euskal Filologiako irakasle (DON-213/028)

Karrera amaituta Magisteritza eskolan hasi zen, baina bigarren urtean, Patxi Altunak eskatuta, Euskal Filologian klaseak ematen hasi zen EUTG-n (gaur egun Deustuko Unibertsitatea). 1978tik 1988ra egon zen bertan. 1988tik aurrera, Euskal Herriko Unibertsitatean jardun zuen.

4.690. Doktorego-tesia Koldo Mitxelenaren gidaritzapean (DON-213/029)

1987an doktorego-tesia aurkeztu zuen EHUn. Koldo Mitxelenaren zuzendaritzapean hasi zuen, baina Miren tesia idazten ari zela hil zen. Orduan Ibon Sarasolari eskatu zion haren ordezkotz izateko. Tesia egiteko zailtasunak. 1980an Estatu Batuetara joan zen beka batekin. Koldo Mitxelenarekin harremana.

4.691. Koldo Mitxelenaren klaseak (DON-213/030)

Bere tesia egiten ari zela, Koldo Mitxelenaren klase batean egoteko aukera izan zuen. Oso gustura egon zen Miren, baina ikasleentzako haria jarraitzea zaila izango zela iruditu zitzaion.

4.692. Euskal Filologiako klaseen prestaketa (DON-213/031)

Euskal Filologiako irakasle. Euskarazko material falta zegoen. Klaseak prestatzen orduak ematen zituen.

4.693. Euskaltzain oso izendatu zuten lehen emakumea (DON-213/035)

Euskaltzain urgazle izendatu zuen Euskaltzaindiak 1983an eta Euskaltzain oso 1992an. Izendapen hori lortu zuen lehen emakumea izan zen.

4.694. Jose Migel Barandiarani buruz hitzaldia (DON-213/036)

Euskaltzain oso izendatu zuten 1992an. Ohitura da sarrera hitzaldian aurreko euskaltzainari aipamena egitea eta Mirenek Jose Migel Barandiaranen bizitzari eta lanari buruz egin zuen.

4.695. Emakumeek gehiago borrokatu behar (DON-213/037)

EHU unibertsitate publikoa izanik, oposizio bidez lortzen dira lanpostuak, beraz ez du nabaritu gizon/emakume bereizketarik. Enpresa pribatuetan, aldiz, emakume batek zailagoa dauka goiko kargu bat lortzea. Askotan gertatzen da emakumeak berak familiari lehentasuna ematea.

4.696. EHuko euskara-planaren sorrera (DON-213/038)

Euskal Herriko Unibertsitatearen administrazioan hainbat kargu bete ditu. 1996an euskarako errektoreordea zela, euskara karrera guztietan sartzeko euskara-plana diseinatu zen. Honek irakasle elebidunak kontratatzea ahalbidetu zuen.

4.697. Euskararen gorakada unibertsitatean (DON-213/039)

Euskaraz ikasten duten ikasleen gorakada nabarmena izan da EHUn. Unibertsitatean sartzeko hautapropa ikasleen erdiak baino gehiagok euskaraz egitea aukeratzen dute, baita karrera bera ere, baina gero ez zaie euskaraz hitz egiten entzuten.

4.698. Hizkuntza ohiturak aldatzea zaila da (DON-213/040)

Hizkuntza ohiturak aldatzea zaila da.

4.699. Kultura Sailburu izatera nola iritsi zen (DON-213/042)

Eusko Jaurlaritzaren Kultura Sailburua izan zen 2001-2009 bitartean. Urte zailak izan ziren ('Egunkaria'-ren itxiera 2003an) baina baita emankorrak ere.

4.700. 'Egunkaria'-ren itxiera, Kultura Sailburu zela (DON-213/043)

'Egunkaria'-ren itxiera. Martin Ugaldere ondasun guztiak kendu zizkioten. 'Berria'-ren sorrera eta jendearen erantzuna.

4.701. Politikoki bizitako mugarrak (DON-213/045)

Politikoki bizitako mugarrak: Estatutu berria defendatzera joan zen Madrilera. Kontsulta legea onartzea. Madrileko Atotxako atentaturen momentu zaila.

4.702. Kulturako diru-laguntza batekin polemika (DON-213/046)

Kepa Junkerari emandako diru-laguntza batekin polemika egon zen 2009an. 'Ze esatek' musika taldeak abesti bat atera zuen: 'Maite zaitut Miren Azkarate'.

4.703. ETBko aurkezle eta hizkuntza aholkulari (DON-213/048)

1994an ETBko aurkezle ibili zen, 'Balinda' lehiaketan, Kike Amonarrizekin. 2000. urtean hizkuntza aholkulari ere izan zen EITBn.

4.704. Euskararen garapena Donostian (DON-213/051)

Gaur egun askoz gehiago entzuten da euskara Donostian.

4.705. Oscar sarietan (DON-213/053)

Kultura Sailburu bezala Oscar sarietan egotea egokitu zitzaion.

4.706. Euskal zinemaren erronkak (DON-213/055)

Kultura Sailburu zela, EITBekin euskal zinema bultzatzeko ahaleginak egin ziren. Euskal zinemagileen erronkak.

4.707. Gerraostean emakumeek zerbitzu soziala egin beharra (DON-213/057)

Gerraostean emakumeek zerbitzu soziala egin behar izaten zuten. 'La gota de leche' izeneko proiektua haurtzaindegi moduko bat zen eta Mirenek bertan egin zuen zerbitzu soziala, ume txikiak zaintzen. Josten eta umeentzako arropatxoak egiten ikasi behar izaten zuten.

4.708. Etxean jasotako hezkuntza (DON-213/058)

Amak oso garbi zeukan alabek ikasi egin behar zutela, gero etxetik kanpo lana lortzeko. Amarentzat lan ideala idazkaria izatea zen. Aitak ere beti defendatu zuen unibertsitateko ikasketak egitea.

4.709. Zer da euskara Mirenentzat (DON-213/060)

Ezin du imajinatu bizitza euskararik gabe.

4.710. Gurasoen jatorria; garai bateko Aiete (DON-214/002)

Ama bizi du, baina aita aspaldi hil zen. Aitaren aita Donostiako Inpernukoa; arraunean eraman omen zuten bataiatzera San Bizentera. Aitaren ama Lazkaokoa. Amaren aldeko familia, berriz, Beizamakoa. Aitona astean behin Hernanira joaten zen feriara. Garai hartan mundua Urnietan bukatzen zela uste zuen. Aieteko baserri giroa. Gizonak Munto sagardotegian; emazteak igandeetan arropa garbia eramatera, mezara joateko. Udan Mairu Guardia egoten zen Francoren jauregia zaintzen. Ama Aieteko Indianoenean (garai batean Oianeder) jaio zen. Ezkondu ostean non bizi izan ziren gurasoak.

4.711. Etxean ez zen entzuten gaztelaniarik (DON-214/005)

Aitonak ez zekien gaztelaniaz, maldizioak esaten bakarrik. Amonak bai, Bretxara joaten zelako "tratuan egitera". Garai baten gaiek ez zuten prezio finkorik, orduaren edo pertsonaren arabera alda zitekeen. Etxean ez zen gaztelaniarik entzuten.

4.712. Aieteko auzo-giro euskalduna; txoriak harrapatzen (DON-214/006)

Aitona-amonen baserriaren ondoan zegoen beraien etxea eta harreman handia zuten haiekin. Ondoko etxe baten ere senideak bizi ziren eta batez ere lehengusu batekin harreman handia zuen. Txoriak harrapatzen erakutsi zion. Uztaia jartzen zieten txoriei, nora joaten ziren jakiteko. Aieteko auzo-giroa, euskalduna. Gero, kanpotik jendea etortzen hasi zen. Gogoan du etxez etxe ile-apaintzaile lanetan hasi zen Extremadurako gizona.

4.713. Mairu Guardia Francoren jauregia zaintzen (DON-214/007)

Udan Franco Donostiara etortzen zenean, Mairu Guardia egoten zen haren jauregia zaintzen. Umea zen artean, eta ez zen konturatzen Francoren etorrerak zer suposatzen zuen, baina etxean entzuten zituen zenbait kontu eta gerora hasi zen loturak egiten.

4.714. Bera kolegio alemanera bidaltzeko arrazoiak (DON-214/008)

Aitak ezin zituen frankistak begien bistan ikusi eta multzo berean sartzen zituen apaizak eta mojak. Hori dela eta, kolegio alemanera bidali zituen. Gainera, merkea zen, publikoa zelako, Alemaniako estatuak ordaindua. Kolegio alemana I. Mundu Gerra ostean Alemaniatik etorri zirenen seme-alabentzat sortu zen. Ama hizkuntza euskara zuen eta kolegioan alemana ikasi zuen umetatik. Ikaskideekin eta kalean gaztelaniaz ere bai. Eskolatik bi aldiz trukeak egin zituzten Alemaniako umeekin.

4.715. Euskararen guneak Donostian (DON-214/010)

Donostian guneen arabera entzuten zen euskara edo gaztelania. Bretxan, esaterako, euskara asko entzuten zen baserritarrak biltzen zirelako eta harakinak ere asko euskaldunak zirelako. Arrain-saltzaileak. Pasaiatik etortzen ziren arrantzaleen emazteak. Tabernetan ere euskara entzuten zen, kasu askotan bai nagusia eta bai zerbitzari lanetan aritzen ziren neska gazteak Gipuzkoako herri txikietatik etorriak izaten ziren eta. Añorgan, Aieten, Igeldon... ere euskaraz egiten zen. "Ixkiña"n eta "Jose Mari"n elkartzen ziren baserritar asko; apustu-giroa.

4.716. Euskararik ez kolegio alemanean (DON-214/011)

Euskararen kontrako iruzkinik ez zuen entzun izan. Aitak ez zekienari ikasteko esaten zion. Kolegio alemanean bertakoak ziren irakasleek ez zuten euskaraz egiten, jakin arren. Ikaskideak familia erdaldunetakoak ziren. Irakasle alemanek ez zekiten euskaraz, baina ez zuten euskararen aurkako hitzik esaten, ikuspegi irekiagoa zuten. Latina eta ingelesa ere ikasten zituzten kolegioan. Latinari garrantzia ematen zioten, iturri klasikoei garrantzia ematen zietelako. Geografia ikasterakoan, hurbilekotik hasten ziren eta gertuko lekuen berri ikasten zuten, baina alemanez.

4.717. Garai bateko nesken heziketa (DON-214/012)

Aieteko ume asko fraide eta moja eskoletara joango ziren. Neskak gero Donostiako akademietara joaten ziren, josten ikastera. Orduko ustearen arabera, neskek oinarrizko lau gauza eta etxeakoandre izateko gauzak ikasi behar zituzten.

4.718. Gizarte-klase altu samarreko euskaltzaleen garrantzia (DON-214/013)

Donostiak tradizio handia izan du kultura kontuetan XIX. mendeko azken herenetik. Gerraostean ere baziren erdi-go mailako euskaldunak (mediku, ingeniari...): Carlos Santamaria, Zumalabe... Garrantzitsua zen euskaltzale horien lana, askotan beraiek zeudelako kultura-mugimenduen atzean, esaterako, ikastolen sorreran. Maria Dolores Agirrek antzerkia egiten zuen eta euskara klaseak eman ere bai. Bilbotik jendea etortzen omen zitzaion euskara ikastera. Mitxelena, Nemesio Etxaniz... lan handia egin zuten euskara klaseak ematen.

4.719. 14 urterekin euskaraz idazteko ezintasuna (DON-214/014)

14 urte zituela, uda batean Benasquera joan zen, kanpamendura. Etxekoei postal bat bidali nahi zien Anetora igo zirela esanez, baina ez zekien euskaraz idazten. Hura izan zen berarentzat euskara idatziarekiko lehen kontaktua.

4.720. Euskaraz mintzatu, baina irakurri eta idatzi ez (DON-214/015)

Pixkanaka joan zen euskaltzaletzen, oharkabea. Konturatzen zen beste batzuek hizkuntza bakarra zekitela eta berak asko. Etxean euskararen aldeko jarrera ikusten zuen. Euskaraz mintzatu bai, baina irakurri eta idatzi ez. Zeruko Argiarekin hasi ziren euskaraz irakurtzen.

4.721. Ingeniaritza ikasten ari zela, euskara irakasten hasi zen (DON-214/016)

Ingeniaritza ikasketak egiten hasi zenean, euskaraz ikasi nahi zuen jendea zegoela eta klaseen aurretik euskara-eskolak emateko animatu zuten. "Euskera hire laguna" liburuarekin hasi ziren. Euskal gramatikaz ez zekien ezer eta ikasleen zalantzak argitzeko nahikoa lan. Euskara irakastea izan zen berarentzat eskolarik onena.

4.722. Pixkanaka euskal giroa ezagutzen (DON-214/017)

Kultur aste bat antolatu behar zutela eta berari eskatu zioten aurkezpena egiteko. Etxamendi eta Larralde eta Labeguerie aita-semeak etorri ziren. Ez zituen ezagutzen. Handik gutxira Xabier Letek Kresala-n eman zuen hitzaldi batera joan zen eta apunteak hartzen aritu zen, euskaraz. Halako kontuei esker eta Zeruko Argia irakurriz joan zen euskal giroa ezagutzen eta euskaltzaletzen. Euskara batuaren sorrera. Orduan konturatu zen euskalki desberdinak zeudela.

4.723. Espeleologia taldekoei euskara irakasten zien San Telmon (DON-214/018)

Ikaskide batek animatuta Aranzadiko kide egin zen eta espeleologian ibiltzen zen. Taldekideei euskara klaseak ematen aritu zen, San Telmo museoan materiala gordetzeko zuten lokalean. San Telmoko sarreran atezaina egoten zen, pistola eta guzti. Barandiaran eta Jesus Altuna ezagutu zituen garai hartan. Aranzadin, euskaltzaleak eta natura zaleak.

4.724. Elhuyar-en sorrera; fisikaren inguruko lehen liburua (DON-214/019)

Ingeniaritza eskolan zebilela, ikasten ari zirena euskaraz nola esango litzatekeen pentsatzen hasi ziren. Horren harira, ikasle batzuk eta jada ikasketak amaituta zituzten Andoni Sagarna eta Luis Bandres larunbatero jesuiten "Colegio San Ignacio"n batzen ziren. Lokala uzten zieten jesuitek. Arzallus jesuita zegoen tartean, EUTGn arte irakasle zena. Horrela sortu zen Elhuyar. Hasieran ez zuten izenik. 1976 inguruan fisikaren inguruko liburu bat prestatu zuten, EKT (Euskal Kultur Taldea) izenarekin. Parte Zaharrean zegoen arkitekto bulego batean pasa zieten makinaz liburua, doan.

4.725. Zalantzak argitzeko, Mitxelena eta Altube (DON-214/020)

Kontzeptu asko euskaraz nola jarri zalantzak izaten zituzten eta horretarako asko ikasi zuten. Mitxelenaren "Fonética histórica vasca" buruz ikasi zuen. Alde filologikorako ondo, baina ez zuen balio gaztelaniazko hitzak euskaraz nola jarri erabakitzeke. Horretan oso garrantzitsua izan zen Altuberen lana 1920tik 1955era bitartean. Jada zabaldua zeuden maileguak onartu eta euskaraz nola idatzi eta ahoskatu planteatzen zuen. Beraiek ere lan horretan hasi ziren.

4.726. Euskara batuaren onarpena (DON-214/021)

Euskara batua sortu zenean, hartutako erabakiak eztabaidarik gabe onartu zituzten. Arantzazuko biltzarrean egon ziren gazteenak ere beraiek baino nagusiagoak ziren. Beraientzat lanik handiena euskara batua ikastea zen. Haren inguruko eztabaidak egon ziren. Gerra aurreko euskaltzaletasunari lotuak zeuden familietakoak ez ziren euskara batuaren aldekoak. Kasu jakin batzuk aipatzen ditu.

4.727. Elbira Zipitria ezagutu zuenekoa (DON-214/022)

Gogoan du behin amarekin mendi aldera zihoazela, Elbira Zipitria ikusi zutela ikastolako umeekin. Semeek euskara ona zerabilzela eta ea zer ikastolatara joaten ziren galdetu zion amari. Etxean egunerokoan euskara egiteak duen garrantzia.

4.728. Elhuyarren sortzaileak; Etxenikek euskara nola ikasi zuen (DON-214/023)

Elhuyarren sorreran Luis Bandres, Andoni Sagarna eta Jesus Mari Goñi izan ziren garrantzitsuak. Gerora beste hainbat sartu ziren: Juanjo Gabiña, bere anaia, Etxenike... Etxenikek ez zekien euskaraz. Uda batean euskaraz ikastea erabaki eta Oñatin eta Azpeitian egon zen. Urrian euskara klaseak ematen hasi zen bera ere.

4.729. Ikastoletarako materiala prestatzen (DON-214/024)

Hiazinto Fernandorena. Ikastolen inguruan tirabirak izan ziren garai batean. Hiazintok eta beste hainbat lagunek ikastoletarako argitaletxe txiki bat (Gordailu) jarri zuten Bergara kalean. Beraiei eskatzen zieten natur zientzietako materiala prestatzeko. Gerora, ume nagusiagoentzako materiala prestatu behar eta gerra aurreko matematika liburuak begiratzeko jardun zuen. Gerra aurreko termino batzuk gerora jarraitu egin zuten eta beste batzuek ez.

4.730. Ikasketak bukatuta, UZEIn hasi zen lanean (DON-214/025)

Urte askoan doan jardun zuten lanean, bai eskolak ematen eta baita Elhuyar taldean ere, materiala sortzen. Ikasketak bukatu eta segituan UZEIn hasi zen lanean, soldatapean. JAKINen gogoeta baten ondorioz sortu zela dio. JAKIN prosa modernoa lantzen ari zen; Joxe Azurmendi, Joseba Intxausti, Torrealdai... Franco hiltzen zenean aldaketak etorriko zirela eta prestatu beharra ikusten zen.

4.731. Francoren heriotza osteko aldaketak, normalizaziorantz (DON-214/026)

Francoren heriotzarekin aldaketak etorri ziren. Batzuek bide politikotik jo zuten, euskararen normalizaziorako legedia sortzeko. Txilardegik normalkuntza terminoa zerabilen. Kontzeptuak berak ere aldaketa handiak izan ditu ordutik hona. Euskarak bere lekua behar zuela esaten zen, baina ez zen horri buruz hausnartzen, ez zen zehazten horrek zer esan nahi zuen. Hainbat kontzeptu edo ideia ez dira landu izan, esaterako, hizkuntzaren eta lurraldetasunaren arteko harremana. Benito Lertxundirekin gertatutako anekdota. Uzeiren lana garrantzitsua izan zen terminologia finkatzerakoan. Eztabaidak ere izan ziren.

4.732. Gordailu; Euskaltzaindiaren umeentzako hiztegia (DON-214/027)

Bergara kalean ikastoletarako materiala prestatzen zuen argitaletxea zegoen: Gordailu. Beraiei eskatu zieten materiala sortzeko. Orduan jakin zuten Salvador Garmendia ere antzeko kezkekin zebilela. Haren bitartez, eta Villasante tarteko zela, Euskaltzaindiak 8 urtera arteko umeentzako hiztegi bat sortzea erabaki zuen. Kritika handiak jaso zituen materialak, baina gaur egun erabiltzen diren hitz asko handik datoz. Erabiltzen diren hitzak jaso egin behar dira; erabiltzen ez direnak alferrik dira, nahiz eta ondo sortuak izan.

4.733. Matematika eta beste hainbat gaitako terminoak sortzen (DON-214/028)

Euskaltzaindiak 8 urtera arteko umeentzat hiztegia atera zuen, baina umeak adinez gora zihoazen. Orduan, Batzorde bat sortu zuten eta larunbat eguerdian biltzen ziren Diputazioko ganbaran: Karlos Santamaria, Jose Migel Zumalabe, Jesus Mari Goñi eta bera. Iritzi-emaileak ere bazituzten, tartean, Mitxelena eta Sarasola. Euskaltzaindia barruan zalantzak sortu ziren, eurentako inor ez zelako filologoa. Baina euren lana sistematikoa zen. Adibide gisa, Jose Migel Zumalabe. Hiztegietan begiratzeaz gain, lantokietara joaten zen, benetan erabiltzen ziren hitzak ezagutzera. Orduko giroan batzuek mailegukiko zuten mesfidantza. UZEIren matematika hiztegiko termino asko orduko lanetik datoz.

4.734. Donostiara, hiru ahizpek euskaraz ikas zezaten (DON-216/002)

Gurasoak, bere ahizparentzat ikastola bila ari zirelako, Donostiara aldatu ziren bizitzera eta hantxe jaio zen Iratxe. Zurriola ikastolan hasi zen bere ahizpa ikasten, etxe batean. Hiru ahizpek euskara ikas zezaten gurasoek egindako ahalegina azaltzen du.

4.735. Jarrera feminista amaren eskutik (DON-216/005)

Amarengandik jaso du genero ikuspegia etxean. Bere ama ez zen aktibista izan feminismoan, baina ikuspegia oso argi azaltzen zuen egunerokoan. Munduan egoteko leku naturala izan da beretzat feminismoa.

4.736. Berdintasun liluraren atzeko talkak (DON-216/007)

Gaztetxoa zenean, naturaltasunez aldarrikatzen zuena ez zuen feminismoaren baitan egiten. Gerora ikasi duen zerbait izan da. Bere belaunaldiari berdintasunaren lilura transmititu zieten, ez zela feminismoa hainbeste behar, askatasun batzuk lortuta zeudelako. Lan munduan, bikote harremanetan, familia ereduetan... ikusi zituzten talkak geroago.

4.737. Enplegua ez zen askapen bide izan (DON-216/009)

Irakurle taldeei esker, belaunaldi askotako esperientziak ezagutzeko aukera izaten du. Garai bateko emakumeek uste zuten enpleguarekin askapenerako bidea izango zutela, baina ez zen hala izan, eta uste du agian egoera zailagoan ere badaudela emakumeak orain.

4.738. Mugimendu feministaren sorrera Ipar Euskal Herrian (DON-216/013)

70eko hamarkadan, Ipar Euskal Herrian hasi zen feminismoa errotzen. Frantzia 68ko maiatzaren ondoren, bazegoen mugimendua. Frankismoak generoa arautu zuen oso modu ertsian. Adibideak ematen ditu. Bi auzi nagusi zeuden orduan: kontrazepzioa eta abortua. Frantziako giroaren itzalean, Ipar Euskal Herrian aborturako guneak sortu ziren.

4.739. 70eko hamarkada, zapalkuntza hirukoitzaren diskurtsoa (DON-216/014)

70eko hamarkadan, gertatu zen alderdi politikoak egituratzen hasi zirela eta ezker abertzalean militatzen hasi zirela emakumeak. Ikastolen mugimenduaren baitan militante kulturalak ere baziren. Ohartu ziren gizonezkoek beste rol batzuk ematen zizkietela mugimenduotan. Hortik sortu zen zapalkuntza hirukoitzaren ikuspegiaren garapena eta diskurtsoak sortzen hasi ziren Ipar Euskal Herrian. Orduan sortu ziren hainbat adar mugimendu feministaren baitan. Frankismoan eratu ziren emakumeak elkartzeko guneak indartu egin ziren trantsizioan. Orduko borroka gai nagusiak azaltzen ditu.

4.740. Basauriko hamaika lagun enpaiketa mugarri (DON-216/015)

Dibortzioaren legea 1981ean onartu zen. Abortuaren gaian Basauriko hamaika lagun enpaiketa izan zen mugarri. Berak oso berandu izan zuen horren berri eta haserrea eragin zion. Emakume asko mobilizatu ziren orduan, baita antolatu ere.

4.741. Trantsizioak frankismoko genero sistemari eutsi nahi (DON-216/016)

Basauriko hamaika lagun epaitu zituzten abortua praktikatu edo saiatzeari. Erregimen berriak frankismoko gauza batzuei eutsi nahi izan zien; epaiketan oso argi ikusi zela azaltzen du. Genero sistema arrakalatzeko orduko mugimenduak itzalean geratu izan dira.

4.742. Abortuaren aldeko mobilizazio ausartak (DON-216/017)

Frantziako eredu jarraituta, "nik ere abortatu dut" sinatu zuten emakume askok. Katolikotasunak indar handia zeukan gizartean, baita abertzaletasunaren baitan ere. Ausardia handiko mobilizazioak izan ziren.

4.743. Burgoseko epaiketako emakumeei babes emateko martxa Behobiara (DON-216/022)

Burgoseko prozesua izan zenean, Ipar Euskal Herrian emakumeen martxa antolatu zuten mugarantz, epaiketako emakumeei babes emateko, frankismoa salatzeko eta "Amaren etxea defendatuko dut" aldarrikatzeko. Hendaia Behobiara mila emakume joan ziren.

4.744. Bi eredu: estatuko mugimendu feministaren ordezkaritza eta abertzalea (DON-216/024)

Ipar Euskal Herrian bi adar izan ziren feminismoan: Frantziako mugimenduaren ordezkaritza eta ezker abertzalearekin harremana zuten taldeak. Gaur egun ere antzera gertatzen da Euskal Herrian orokorrean.

4.745. Talde feministen sorrera Hego Euskal Herrian (DON-216/026)

Hego Euskal Herrian langile mugimenduaren baitan 60ko hamarkadan bazegoen emakumeen mugimendua. 1975ean mundu mailan "Emakumeen Nazioarteko urtea" aldarrikatu zuten eta Franco hil zen. Egoera horretan sortu ziren talde feministak, batzuk estatukoei lotuak, beste batzuk bertakoagoak. Jardunaldi feministak egin zituzten eta haren ondorioz etorri dira geroko jardunaldiak eta taldeen arteko harremanak.

4.746. Militantzia bikoitza feminista abertzaleek (DON-216/028)

Militantzia bikoitzaren gaia azaltzen du. Ezkerreko mugimendua eta mugimendu feministaren arteko harremanak eztabaidagai izan ziren eta izaten dira. Gaur egun mugimendu feministak militanteak batzen ditu, eta badu beste gune batzuetan egon daitezkeen feministekin aliantzak egiteko joera.

4.747. Leioako jardunaldi feministak (DON-216/029)

1977an Leioako jardunaldi feministak mugarri izan ziren; emakume asko bertaratu zen bere burua feministatzat joz. Ariketa kolektiboa izan zen. Aurrez barne saretze bat egina zegoen.

4.748. Nazio mailako koordinakunde feminista (DON-216/030)

Jardunaldi feministek aitortza eta saretzea ekarri zituzten eta nazio mailako koordinakundea osatzea erabaki zuten, eragile politiko izateko. 80ko hamarkada asanbladen garaia izan zen eta lurraldeko bana sortu zen.

4.749. Leioako jardunaldi feministen ondoren, alaketak gizartean (DON-216/032)

Leioako jardunaldi feministek oihartzun izugarria izan zuten prentsan. 1975etik badago estatuek berdintasunerako neurri batzuk ezarri beharraren

eskaera. Mugimendu feministaren ekarpenek gizartea blaitu zuten eta aldaketarako giroa sortu zuten.

4.750. KAS Emakumeak, Aizan, Egizan, Bilgune Feminista (DON-216/034)

KAS koordinadoraren barruan zapalkuntza hirukoitzaren ikuspegia lantzen zuen KAS Emakumeak taldea sortu zen. Hura desegin zenean, Aizan sortu zen, eta ondoren EGIZAN, ezker abertzalearen barruan. 2002an Euskal Herriko Bilgune Feminista sortu zen, zapalkuntza hirukoitza lantzen duena, euskaratik eta euskaraz. Gaur egun, zapalkuntza anizkoitza hartzen dute kontuan.

4.751. Transfeminismoaren ekarpena Euskal Herrian (DON-216/036)

Transfeminismoaren ikuspegia MEDEAK taldeak ekarri zuen. Hasieran irakurketa prozesua izan zen. 2009ko Granadako jardunaldi feministetan tranfeminismoa sendo agertu zen eta hark eragin zuen gaiarekiko birkokatzea. Transexualitatea despatologizatzeko aukera garai hartan zegoen mahai gainean. Gaiari buruzko liburua euskaraz atera zuten, handik eta hemendik bildutako ekarpenekin.

4.752. Begirada transfeminismora (DON-216/037)

Moioaren gertaeraren berri izan zuten. Transexuala zen eta gizartearen presioaren ondorioz, bere buruaz beste egin zuen. Euskaldun bezela ere interpelazioa sentitu zuten. Begirada hortan ere jarri beharra zegoela ikusi zuten.

4.753. Mugimendu feministaren subjektu politikoa eztabaidagai (DON-216/039)

Euskal Herriko mugimendu feministan transfeminismoaren ekarpenak erabat errotuta daudela uste du. Mugimendu feministak ze subjektu politiko izan behar duen eztabaida dago. Bere iritzia ematen du.

4.754. Feminismo erradikala (DON-216/043)

Feminismo erradikalak sistema errotik hautsi nahia eta autonomia izatea ditu ezaugarri. Frantziako mugimenduetan sortutako taldeak izan ziren.

4.755. LGTBI mugimendua eta mugimendu feminista batera (DON-216/045)

Heterosexualitatea erabili izan da genero sistema zehatz bat ezartzeko. Instituzio hori zalantzan jartzean, borroka beraren parte izan dira LGTBI mugimendua eta mugimendu feminista. Euskal Herrian bateratsu sortu ziren.

4.756. Abortuaren Legearen baldintzak (DON-216/050)

Abortuaren legea egin zenean, baldintza asko ezarri ziren. Oraindik ere borroka bat da. Osakidetza ez ditu ondo artatzen abortu kasuak.

4.757. Feminismoa erakundeetan; Plazandreok (DON-216/052)

90eko hamarkada erakundetze garaia izan zen. Erakundeetan feminismoak gune batzuk hartzen ditu. Giro horretan sortu zen Plazandreok taldea Donostian, hauteskundeetara aurkeztu izan dena. Oso eragile garrantzitsua izan da hirian.

4.758. Emakumeen Mundu Martxa mugarri (DON-216/053)

2000n Emakumeen Mundu Martxa antolatu zen eta aurreko hamarkadarekiko beste giro bat sortzen ari zela sumatzen zuen. Beretzat mugarri izan zen, oso jai giroan egin zelako, munduko emakumeekin konektatzearen imajinarioa sortu zelako eta Euskal Herriko feminista asko ezagutu zituelako. Emakumeen Mundu Martxak lurraldea hartzea eta bertan ibiltzea oso ekintza indartsua da.

4.759. Irakurketa baikorra eta ezkorra feminismoa modan egoteaz (DON-216/057)

Irakurketa baikorra eta ezkorra egiten ditu feminismoa gizartean ondo ikusia egoteaz; mugimendua indartsua dela orain, batetik, eta horregatik beragatik sistemak mugimendua irentsi nahi duela, bestetik. Sistemak feminismoa desprestigiatzeko, bere erara izendatu, desitxuratu, urtu eta lausotu egiten du.

4.760. Berdintasun Legea, mugatua (DON-216/059)

EAEko Berdintasun Legeak neurriak hartu beharra ekarri zuen. Bere ikuspegitik parekidetasunari begira ari dira, ez gizarte eraldaketa feministari begira. Adibideak jartzen ditu.

4.761. Parekidetasunetik harantzago (DON-216/061)

Euskal telebistan emakume gutxiago agertzen dela esaten da. Bera gonbidatu izan dute, baina askotan interesatzen ez zaiona da hor dagoen markoan parte hartzea, kontua ez baita emakume-gizon kopuruan oreka lortzea; beste gauza asko aldatu behar direla uste du.

4.762. Feminismoan egoteko modu asko (DON-216/063)

Feminismoan egoteko modu asko daude. Badaude praktika kulturalak egiten dituztenak. Taldeen artean, erdigunean gai ezberdinak dituztenak daude. Beste talde batzuk aldarrikapenei eta eragiletza politikoari begirakoak dira. Batzuentzat euskara eta Euskal Herria ardatza dira, eta beste batzuentzat ez. Badago feminismo marxista gaur egun. Dekolonizatetik pentsatzen ari diren taldeak ere badaude.

4.763. Feminismoan egoteko modu asko II (DON-216/064)

Talde antiarrazisten artean bi mota daude: mixtoak (arrazializatuak eta besteak biltzen dituenak) eta arrazializatuak osatutakoak. Adinaren arabera talde espezifikoak ere badaude. Emakume edo posizio bakoitzak dituen premien arabera, feminismo mota ezberdinak egituratzen dira. Sare horiek guztiak komunikatuta daude eta norberak aukeratu dezake batean edo bestean parte hartzea.

4.764. Feminismoaren olatuena, birpentsatzeko (DON-216/066)

Feminismoaren olatuen gaia azaltzen du. Lehenengoan emakumeen eskubideen eskaera zen nagusi; bigarrenean gizarte ikuspegitik egiturak eta diskurtsoak aldatzea eskatu zuten; hirugarrenean feminista da subjektu nagusia, genero eraikuntza deseraikitzeke. Gizarte aniztasuna handitu ahala, feminismoaren baitan subjektuak ere aniztu egin dira. Dekolonialitateak dakar olatuak alde batera uztea.

4.765. Ikuspegi dekoloniala, historia birpentsatzeko aukera (DON-216/067)

Ikuspegi dekolonialetik, mendebaldeak sortu ditu mundua ikusteko moduak, eta zapaltzaileak dira, besteen gainetik jartzen direlako arlo askotan, teorikoan zein praktikoan. Birpentsatu beharko litzateke Euskal Herriko mugimendu feministaren markoa bera.

4.766. Zaintza krisia, egungo erronka (DON-216/069)

Egungo erronka zaintza krisia dela uste du. Enplegurako gero eta ordu gehiago eskatzen da, batetik. Klase gehienetan, familiako bi pertsonak lan egin behar dute familia aurrera ateratzeko. Komunitate afektiboen zaintza emakumeek egiten dute; enpleguko komunitateen zaintza ere emakumeek egiten dute. Norbait zaintzen duzunean, denbora oparitzen diozu norbaiti.

4.767. Zaintza komunitarioa eraiki beharraz (DON-216/070)

Gizartea zahartzeak zaintza krisia nola areagotuko duen azaltzen du. Enplegu baldintzek zaintza zailtzen dute. Etorkizunean erronka izango da nola sortu komunitate komunitarioak zaintza lanen ardura hartzeko.

4.768. Familia eredua aldatu beharraz (DON-216/072)

Familia instituzio bezala ez da asko aldatu, nahiz eta badauden bestelako praktikak ere. Pandemiak areagotu egin zuen ikuspegi hori, legez. Guraso ereduak aldatu arren familia eredua aldatzen ez bada, genero rolak eta gurasotasun rolak aldatzea zaila izango da.

4.769. Maitasun erromantikoaren kalteak (DON-216/074)

Maitasun erromantikoaren mitoa oso bizirik dagoela uste du. Erromantizismoaren garaian sortu zen eta askatzailetik bazuen, ezkontza ekonomikoetatik irtetzeko tresna moduan. Maitasun erromantikoaren bilakaera azaltzen du. Masa kultura guztian oso presente dago eta genero ikuspegian eragin handia dauka. Bilaketa obsesiboa bihurtu daiteke nerabezaroan, barne bilaketaren aurretik jarrita.

4.770. Amatasunarekiko biolentzia (DON-216/076)

Gizartean presioa dago ama izateko, baina aldi berean gero eta emakume gehiagok erabakitzen dute ama ez izatea. Gaur eguneko gizartean amatasunarekiko dauden biolentzien inguruan isiltasuna dagoela uste du. Arrazoietakoa bat seme-alabak mintzea izan daitekeela dio, baina egiturazko arazoei erreparatzearen beharraz ari da. Amatasuna desmitifikatzeak baliabideak ematen dizkio ondorengo belaunaldiei.

4.771. Bixenta Mogel, alegiak egiten aitzindari (DON-217/002)

Ahozko literaturan emakume askok parte hartzen zutela jakina da. Idatzizkoan, Bixenta Mogel da lehen izenatariko bat. "Ipuin onak" izeneko liburua argitaratu zuen. Interesgarria da garai hartan euskaraz argitaratzea eta emakume alfabetatua izatea oso zail zirelako. Osabak eskaini zion hezkuntza etxean. Emakume eta euskaldun izatea diskriminazio egoera bikoitza izanik, Bixentak liburua argitaratu zuen hitzaurre mamitsu batekin. Bertsoak ere argitaratu zituen. Alegiak egiten aitzindaria izan zen.

4.772. Katalina Elizegi antzerkigilea (DON-217/003)

Katalina Elizegi antzerkigilea izan zen. XX. mendearen hasieran, emakumea oholtzara ateratzeko aukera sortzen da. Antzerki obrak idatzi zituen eta gehienetan emakumeak ziren protagonista. Askok irakurri eta saritu zuten. Emakumeek antzerkigintzan egiten duten ekarpena sarri itzalean geratzen da.

4.773. Sorne Unzueta Sorne Unzueta Sorne Unzueta (DON-217/005)

Sorne Unzueta Emakume Abertzaleen Batzako kide izan zen. Poesian aldarrikatu zuen emakume abertzalea. Bere poemetan emakumeentzat aldarrikatzen zuenaz haratago joan zen. Politikagintzan hizlari izan zen.

4.774. Emakume Abertzaleen Batza, plazarako bide (DON-217/007)

Emakume Abertzaleen Batzako asko hizlariak ziren eta aldizkarietan ere idazten zuten; hasieran, emakumeentzako ataletan, denentzat ondoren. Emakumeen Boto Eskubidearen garaia zen. Trebatzeko balio izan zien: politikagintzan, kulturegintzan, irakaskuntzan... Ikastolen sorrera erabat lotuta dago formakuntza horrekin.

4.775. Emakume Abertzaleen Batzakoak ikas-materialak sortzen (DON-217/009)

Emakume Abertzaleen Batzako asko ikastolen mugimenduan zeuden eta ikas-materialak, alfabetatzeko metodoak, ipuinak... sortu zituzten.

4.776. Ezizenez idazten zuten emakumeak argira (DON-217/011)

Azken urteetan ikertzen hasi dira, ezizenez sinatzen zuten emakumeak nortzuk ziren ezagutzeko. Batzuen berri izan dute baina beste batzuk oraindik ezezagunak dira.

4.777. Ohiturak eta arraza mantentzeko, idazle (DON-217/015)

Julene Azpeitia aipatzen du. Garaiko emakume idazleek Euskal Herriko ohiturek irauteko edo euskaldunak euskaldunekin ezkontzeko (arrazak iraun dezan) ildoak lantzen zituzten.

4.778. Amaia Lasa, emakumeen eta zapalkuntzen kontzientziatik idazle (DON-217/017)

Gerra aurrean, Emakume Abertzaleen Batzako kideek abertzaletasunaren mesedetan idazten zuten poesia. 70.hamarkadan, berriz, literaturan zentratuta idazten hasi ziren. Amaia Lasa izango da emakumeen eta zapalkuntzen kontzientziatik idazten duen lehena.

4.779. Arantxa Urretabizkaiaren "Zergatik Panpox?" mugarri (DON-217/018)

Arantxa Urretabizkaiak Lur argitaletxean aritu zen lanean eta hainbat ekarpen egin zituen garai hartan. "Zergatik panpox?" nobela mugarria izan zen. Garaiko mugimenduari oso lotuta zegoen nobela zela azaltzen du. Emakume batek euskaraz argitaratutako lehen nobela izan zen.

4.780. Mariasun Landa, haur eta gazte literatura ardatz (DON-217/020)

Mariasun Landak haur eta gazte literaturan ibilbide egonkor eta oparoa izan du.

4.781. Itxaro Bordaren nobelak (DON-217/022)

Itxaro Bordak nobela asko idatzi ditu. "Basilika" nobelak haserrea eragin zuen; parodia egiten du euskal kulturako eragileen kontura. Amaia Ezpeldoi pertsonaiari buruzkoak aipatzen ditu. Lehen lerroan dauden politika gaien inguruko bere iritzia ematen du nobeletan. Euskalkiekin ere lanketa handia egiten du nobeletan.

4.782. Emakume idazleak ikuspegi matxistatik (DON-217/025)

Emakumeei idazletasuna ukatzeko joera izan dela azaltzen du. Gertatu da emakumeek kode berriak edo balio berriak ekarri izana. Azaltzen du emakume idazleak irakurri direla genero ikuspegi matxista batetik.

4.783. Emakume musikarien ibilbideaz (DON-217/027)

Musikaren arloan, emakumeek egin duten ibilbidea azaltzen du. Musika motaren arabera, emakume gehiago edo gutxiago egon dira, nazioartean gertatu izan denaren oso antzera. Talde batean emakumeek duten posizioaren kontua ere garrantzitsua da; izan daiteke emakume batzuk kantuz aritzea soilik edo musika taldearen sorkuntzan eta kudeaketan ere aritzea, eta abar.

4.784. Emakume musikariak, genero gatazkak geruza askotan (DON-217/028)

Oholtzaren bestaldean, antolatzaileak, teknikariak eta bestelako bitartekariak egoten dira eta beti ez da gertatzen gizonezko eta emakumezko musikariak berdin hartzea. Bertsolaritzan eta antzerkigintzan ere antzera gertatzen dela azaltzen du. Genero gatazka asko gertatzen dira geruza askotan.

4.785. Emakume musikariei epai bikoitza (DON-217/030)

Plaza hartzen duen edozein emakumeri gertatzen zaio emakume gorputza asko identifikatzen eta kritikatzeko dela. Epaitzen da gorputz jarrerarengatik eta bere jardunarengatik. Gorputzak hartzen du jardunaz besteko garrantzia. Publikoa parean dagoenez, epaia bertan eta zuzenean gertatzen da.

4.786. Emakume musikariek kantari edo instrumentista onak izan behar (DON-217/032)

Gizon kantariei ez zaie kalitate handirik eskatzen ahotsari dagokionez; emakumeei askoz gehiago exijitzen zaie. Musika tresnekin ere berdintsu gertatzen da.

4.787. Pasaian oso euskara gutxi egiten zen (DON-228/004)

Eskolara etxe pareko mojetara joan zen. Hasi zenean, ez zekien euskaraz eta lagunak egitea kostatu zitzaion. Pasaian oso euskara gutxi egiten zen.

4.788. Donostiako Miguel Muñoa ikastolak (DON-228/006)

Gerra aurreko Miguel Muñoaren Donostiako lehenengo ikastolak. Ikasle asko zituzten eta Errepublika garaian oparoa izan zen ikastola. Gerrarekin, irakasle askok ihes egin zuten eta ikastolako haur asko eraman zituzten beraiekin.

4.789. Hezkuntzan, euskara guztiz debekatuta (DON-228/007)

Pasaian, baserritarrak eta bizpahiru kaleko familia bakarrik hitz egiten zuten euskaraz. Eskolan, gainontzeko neskek izeka egiten zioten gaztelaniaz gaizki hitz egiteagatik. 10 urterekin institutuan hasi zen eta hor bai, mojek aurka egiten zioten euskaraz egiteagatik. Gerora jakin zuen haiek ere euskaldunak zirela eta aginduak betetzen zituztela soilik. Euskara asko galdu zuen Kontxidak garai hartan.

4.790. Euskaraz hitz egiteagatik zigortuak (DON-228/008)

Euskaraz hitz egiteagatik jartzen zizkieten zigorrak: ilea moztu, izekak, herritik paseatu...

4.791. Juan de Bilbao kaleko ikastola eta Elbira Zipitria (DON-228/009)

Miguel Muñoaren ikastolan hasi zen Elbira Zipitria lanean, Juan de Bilbao kalean. Muñoak, Kanpandegi kalean eraikin handi bat zeukan eta bertan ikastola bazegoen ere, hiritik zehar ere ikastolen lokalak eta gelak zeuden.

4.792. Elbira Zipitria, J.M. Barandiaran eta Orixeren harremana (DON-228/011)

Elbira Zipitriak, Donibane Lohitzunera ihes egin zuen gerra hastean. Ramon Labayenen familiarekin bizi izan zen Saran, eta bertan ikastola bat sortu zuen. Jose Miguel Barandiaran eta Orixe bertan egon ziren ere. Hirurek oso harreman estua egin zuten.

4.793. Elbira Zipitria, Arriolatarren haurrei erakusten (DON-228/013)

1942an, Elbira Zipitria Donostiara bueltatu zen eta Arriola medikuaren etxera. Etxeko haurrei eskolak ematen hasi zen eta Frantzia ikasitako pedagogia eta metodologia batzuk aplikatzen hasi zen. Haur gehiago ere joaten zitzaizkion.

4.794. Elbira Zipitriaren lehenengo ikastola (DON-228/014)

1949-1950ean, Elbira Zipitria bere etxera bueltatu zen (Fermin Calbeton 26) eta bertan sortu zuen lehenengo ikastola. Ikasgelan, ohe bat ere bazegoen,

bertan lan eta lo egiten zuelako Elbirak, eta geroago Kontxitik ere. Ikasgelak nolakoak ziren eta nola antolatzen ziren.

4.795. Elbira Zipitriaren ikasleen perfila (DON-228/015)

Elbira Zipitriaren haur taldeak hamarnaka biltzen ziren, euskaldunak izan behar ziren eta 5-9 urte bitartekoak izan.

4.796. Euskara ezin zela ikasi esaten zieten mojek (DON-228/016)

Kontxitik euskara ia ahaztu zuen. Eskolan, euskara dialektu bat zela eta gramatikarik ez zeukaez ezin zela ikasi esaten zieten mojek.

4.797. Pasaian ikastola sortzeko proposamena (DON-228/019)

Ikasketak bukatu zituenean, akademia bat zeukan Pasaiaiko Evaristo Urtasunek, herrian ikastola bat zabaltzeko proposamena egin zion. Horretarako, baina, euskaraz jakin behar zuen eta Kontxitik ahaztuta zeukan. Ikastola, Donostiako Alde Zaharrean bakarrik zegoen.

4.798. Elbira Zipitria ezagutu zuenean (DON-228/021)

Herriko akademiako irakasleak, Kontxitaren aitari esan zion ea zergatik Kontxitik ez zuen Pasaian ikastola bat sortzen. Elbira Zipitriarengana joan zen eta honek esan zion bi urtetan euskara galdu bazuen, beste bi urte beharko zituela berreskuratzeko. Landibarren liburu bat utzi zion Elbirak eta horrek bere abertzaletasuna piztu zuen.

4.799. Elbira Zipitriarekin euskaraz alfabetatzen eta praktikak egiten (DON-228/022)

Elbira Zipitriarekin urte batez euskara ikasten egon zen. Bigarren urtean, magisteritzako praktikak ere egin zituen berarekin. Barandiaran eta Orixe ezagutu zituen eta Urruñara joaten ziren bertso-txapelketara.

4.800. Ibira Zipitriarekin formatu ziren lehenengo irakasleak (DON-228/023)

Karmele Esnal, Jone Forkada eta Maria Carmen Mitxelena izan ziren Elbira Zipitriarekin ikasi zuten lehenengo irakasleak.

4.801. Mixel Labeguerie-ren "Gu gara Euskadiko" kanta primizian entzuten (DON-228/024)

Elbira Zipitriarekin, Urruñako bertso egunera joaten ziren berarekin formatutako maistrak. Bertan bertsolari onenak ezagutu zituzten. Mixel Labeguerie-ren "Gu gara Euskadiko" abestia estreinako aldiz entzun zuten bertan.

4.802. Debekatutako disko eta liburuak non erosten ziren (DON-228/025)

Disko eta liburu debekatuak erostera, Bilintx liburudendara eta Garibai kaleko zapatadenda batera joaten ziren. "Elbiraren partez gatoz" esaten zuten eta sotora eramaten zituzten liburuak erosteko.

4.803. Xabiertxo, ikastolaren oinarrizko liburua (DON-228/028)

Xabiertxo zen ikastolan erabiltzen zuten gida-liburua. Bertan zeuden gai guztiak jorratzen zituzten, nahiz eta gero beste liburu batzuk erabili eduki gehiago sortzeko.

4.804. Pasaiaiko ikastolako lehenengo ikasleak (DON-228/030)

Kontxitik lehenengo ikastola nola sortu zuen Pasaian eta nondik lortu zituen lehenengo ikasleak. Hamar haur baldin bazeuden klaseak jasotzen eta bi ordu baino gutxiagoko klaseak baziren, klase partikular bezala kontsideratzen ziren.

4.805. Irakasle-titulua izatea, garrantzi handikoa (DON-228/031)

Abertzale asko zeuden Donostian, ihes egin ez zutenek ere, eta guzti horiek asko lagundu zioten Elbira Zipitriari. Elbirak, garrantzi handia ematen zion irakasleek titulu ofiziala izateari.

4.806. Ikastola berriak sortzeko, Elbira Zipitriari laguntza eskatzen (DON-228/032)

Hasierako ikastolako lehenengo irakasleak Donostiako Alde Zaharrean biltzen ziren. Kontxita zen bakarra beste herri batean zegoena. Inguruko herriek ikastola sortu nahi bazuten, Elbira Zipitriarengana jotzen zuten laguntza eske.

4.807. Franco-ren egunean inauguratu zen ikastola (DON-228/033)

Garai bateko Iparragirre 14 kalean sortu zuen Kontxitik Pasaiaiko lehenengo ikastola, 1960an. Francoren egunean "Día del Caudillo" eman zuen lehenengo klasea. Xabier Urtasun, Fermin Pariza, Arrate Olaskoaga, Jose Miguel Zabala eta Iñaki Esnal izan ziren bere lehenengo ikasleak. Herrerako haiserako ikastola ere, etxebizitza partikular batean izan zen.

4.808. Geroz eta ikasle gehiago ikastoletan (DON-228/035)

Pasaian ikastola sortu zuenean, bere logelan ematen zituen klaseak. Hamarreko bi talde zituen goizean, eta arratsaldean Donostiara joaten zen Elbira Zipitriaren beste talde bati klaseak ematera. Pasaian ume gehiago ikastolara joaten hasi zirenean, berarekin praktiketara hasi zen Nekane Auzmendi.

4.809. Tolosako Santa Luzia eskolan lortu zuen plaza (DON-228/037)

Eskola publikora oposaketetan, Tolosako Santa Luzia tokatu zitzaion. Berak Pasaiaiko ikastolan jarraitu nahi zuenez, eszedentzia eskatu zuen. Hala ere, Tolosako ikasle horiekin pasatako 15 egunak oso gogoan ditu.

4.810. Nekane Auzmendiren ikastola Pasaian (DON-228/040)

Nekane Auzmendik, etxe bat erosi zuen bere izebarekin bizitzeko, eta bertako gela handiaren jarri zuen ikastola. Errendegi kalean zegoen.

4.811. Hizkuntza-integrazioa nola egin lehenengo ikastoletan (DON-228/041)

Industrializazioarengatik, etorkinak heltzen hasi zirenean eta haien seme-alabak ikastolara eramaten hasi zirenean, irakasle talde bat Catalunya-ra joan zen, bertan hizkuntzaren murgilketa nola egiten zuten ikastera.

4.812. Hasierako ikastolen metodologia (DON-228/042)

1965ean atera zuten lehenengo Olentzero. Nemesio Etxaniz, Elbira Zipitriarengana joaten zen haren kankak erakustera. Gero, Elbirak, beste andereñoi erakusten zien. Ostegunero, mendira joaten ziren. Naturari garrantzi handia ematen zitzaion. Ibaia ikustera joaten ziren, mareak aztertzerako... Urtean behin, Urgullera joaten ziren eta Elbirak Zipitriak ematen zien klasea Pasaiaiko haurrei.

4.813. Denak zeuden prest ikastolei laguntzeko (DON-228/043)

Ikasturte bukaeran, Arantzazura eramaten zituen ikasle guztiak, haiek guraso, anai-arreba, aiton-amonekin.. Oporrak uztailaren 15ean hasten ziren. Laguntza handia lortu zuten leku guztietan ikastolako andereñoek. Herriko abesbatza, dantza-taldea, jailetako taldeak... denak zeuden prest ikastolari laguntzeko. Amak, baserritarrak animatzen zituen Kontxitarengana joateko ere.

4.814. Geografia bertatik irakasten zuten (DON-228/044)

Buruz ikastearen metodologia alboratu nahi zuten lehenengo andereñoek. Geografia bertatik irakasten zuten.

4.815. Jaunartzea euskaraz (DON-228/045)

Ikastola sortu zuenean, Pasaiaiko abadearengana joan zen hitz egitera. Esan zion, berak emango ziela dotrina euskaraz eta jaunartzea euskaraz hartuko zutela. Abadea oso pozik jarri zen. Geroztik, urtean pare bat aldiz apaiz batzuk joaten ziren ikastolara, Santo Tomaseta eta Gabonetan.

4.816. Jaunartzea euskaldunak, abertzaleen topaketa politikoak (DON-228/046)

Jaunartzeak, ekitalde politikoak izaten ziren. Andereño bakoitzak bere ikasleekin egiten zuen jaunartzea, euskaraz. Gero, andereño guztiak elkartzen ziren Kalifornia kafetegian, brioche bat jateko. Pasaiaiko lehenengo euskarazko jaunartzea 1962an ospatu zen. Irakasteko metodologia urtetan mantendu egin zen, ikastolak publikiak zirenean ere. Jaunartze euskaldun haietara inguruko herriko jendea hurbiltzen zen. Abertzaleen topaketa bat bezalakoak ziren.

4.817. Ikastolako ikasleak, oso prestatuak (DON-228/047)

1968. urtera arte, ikastola klandestino izan zen eta haurrak klase-partikularretara joaten zirela esaten zuten gurasoek. Salaketaren bat edo beste izan zuten. Haurrak oso prestatuak irtetzen ziren. Liburuak.

4.818. Eskolaratze-txartela (DON-228/048)

Eskolaratze-txartela behar zuten ikastolako ikasleek, titulua lortzeko. Ofizialak ziren eskoletan matrikulatzen zituzten, nahiz eta gero ikastolan ikasi. Ikastetxeen arteko laguntza. Ikastolako ikasketak amaituta, ikasleak nora ikastera joaten ziren: jesuitak, lizeoak...

4.819. Ikastolak hazten joan zirenean (DON-228/049)

Ikastolak hazten joan ziren eta herri guztietan sortzen hasi ziren. Pasaian, ikastola ezberdinak elkartu egin ziren. Lezo-Pasaia lizeoa.

4.820. Pasaia badiako lehenengo ikastolako andereñoa (DON-228/050)

Pasaia badiako lehenengo ikastolako andereñoa izan zen Kontxita. Bilboko bi andereñoren kasua kontatzen du. Atxilotu egin zituzten.

4.821. Ikastolako andereñoen egoitza, Donostian (DON-228/051)

"Andereñoen egoitza" jarri zen Donostian, beste herrietatik Elbira Zipitriarekin eta haren ondorengo andereñoekin formatzera. Egoitzan bizi ziren denak eta praktikak, inguruko ikastola ireki berrietan egiten zituzten. Kontxita, bertara joaten zen euskara irakastera.

4.822. Matematikaren metodologia, hasierako ikastoletan (DON-229/002)

Ikastolak bi ordu bakarrik irauten zuenez, etxerako lanak oso garrantzitsuak izaten ziren. Zatiketak egiteko metodologia berezi bat zuten, eta ama askok telefonoz deitzen zioten nola egin behar zen azaltzeko. Amen papera funtsezkoa izan zen. Jokoei ikasten zuten eta 5 urteko ikasleek zatiketak egiten zituzten.

4.823. Ikastolak sortutako kantuak; Danborrada (DON-229/003)

"Etxe poxpola" abestia. Irakasteko metodologiaren oinarrietako bat, kantak ziren. Elbira Zipitriak sortzen zituen eta laguntza behar bazuen, Nemesio Etxaniz-i eskatzen zion. Danborrada ikastolan.

4.824. 1963tik aurrera hasi zen ikastolen giroa zabaltzen (DON-229/004)

Nekane Auzmendi andereñoa Idiazabal ezagutu zuen eta oso lagunak egin ziren. 1963. urtetik aurrera hasi zen ikastolen giroa gehiago plazaratzen, ikasle kopurua handitzen... Ordura arte, Kontxitak ez zien bere lagunei kontatu zertan egiten zuen lan.

4.825. Ikastolen publikazioa (DON-229/005)

Ikastolen publikazioari buruz hausnarketa egiten du Kontxitak.

4.826. Eskola nazionalak, ikastolaren alde (DON-229/006)

Pasaia eskolen arteko harremana. Eskola nazionaletan, ikastolaren aldeko publizitatea egiten zuten. Nekane Auzmendik, salaketa bat jaso zuen, eskola nazionala utzi zuelako ikastolan lan egiteagatik.

4.827. Andereñoen antzerki eguna, Donostian (DON-229/008)

Ikastola ezberdinetakoak jaunartzeetan, Urruñako bertso-egunean eta antzerki-egunetan biltzen ziren. Antzoki zaharrean biltzen ziren eta andereñek bakarrik hartzen zuten parte.

4.828. 15 haurrentzat, 17 praktikako andereño (DON-229/009)

Praktikako andereño asko zeuden garai batean. Zurriolan, 15 haurrentzat 17 praktikako andereño zeudela gogoratzen du. Lezo-Pasaia lizeoa sortu zuenean, berak ez zituen bertako andereñoak ezagutzen, Donostian lan egiten zuelako. Karmele Esnal Oreretako ikastolako andereñoarekin harreman handia izan zuen.

4.829. Kotizazioa lortzeko borroka I (DON-229/011)

Hasierako ikastolako andereñoek ez zuten kotizatzen. Erretiroa hartu baino urte batzuk lehenago, eskola publikoan lanean hasi zen, pentsio txiki bat izateko. Hamahiru urtez ibili ziren kotizazio hori eskatzen, alderdi politiko guztiekin hitz egiten, Eusko Jaurlaritzarekin...

4.830. Kotizazioa lortzeko borroka II (DON-229/012)

Andereño bezala lan egindako urteak gizarte segurantzaz sartzeko, borroka handia egin behar izan zuten. Lau andereño ibili ziren hortan: Karmele Esnal, Nekane Auzmendi, Itziar Arzelus eta Kontxita Beitia. Gero, Ikastolaren Federazioaren esku utzi zuten.

4.831. Euskararekiko eta euskaldunekiko mespretxua (DON-229/014)

Euskaldunak izateagatik mespretxatuak izan dira, ikastola sortu eta gero ere bai. Gizartea, orokorrean, euskararen kontra zegoen. Euskararen transmisioaren etena. Mespretxu horrek, harrotasuna ematen du gaur egun.

4.832. Lau urteko anaia, bonba batek hilda (DON-229/017)

Ipar Euskal Herria, arnagune handia izan zen euskaldunentzat. Kontxitaren anai zaharrenak, bonba batek hil zuen. Aitaren bi anaiek atzerrira ihes egin zuten eta bat ez zen Franco hil arte Euskal Herrira bueltatu. Familia askok, senideak galdu zituzten .

4.833. Mojei euskaraz alfabetatzen irakasten (DON-229/019)

Pasai Antxon ikastolan zebilenean, mojek deitu zioten, haiei euskarazko klaseak emateko.

4.834. Santa Maria elizan ezkondu zen (DON-229/020)

Donostian ezkondu zen, Santa Mariako elizan. Bertan ezkondu zen, bere ikasleak bertakoak zirelako. Pasaian izandako lehenengo bost ikastolako ikasleak ezkontzara gonbidatu zituen.

4.835. Lehenengo ikastoletako gurasoei eskerrak (DON-229/022)

Ikastolaren alde egin zuten lehenengo gurasoei eskerrak ematen die Kontxitak. Ausardia izan zuten haien haurrak ikastolara eramateagatik, nola aterako zen jakin gabe. Amei ere eskerrak ematen die.

4.836. Ikastolen sorreran, apaizen laguntza ezinbestekoa izan zen (DON-229/023)

Frankismo garaiaiko lehenengo ikastolen sorreran, apaiz batzuek laguntza handia eskeini zuten. Pan-Pin komikia, fraide kaputxino batek hilabetero eramaten zion etxera.

4.837. Euskara gabe ez gara inor (DON-229/024)

Geroz eta euskara gutxiago hitz egiten da kalean, nahiz eta jende gehiagok jakin. "Euskaldunak izanda, euskararik gabe ez dara inor".

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-11-08

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com